

ДЖОРДЖ Р.Р. МАРТИН

ТАНОК З ДРАКОНАМИ



ПІСНЯ ЛЬОДУ ТА ВОГНЮ-5

*Переклав-переказав
сумирний слуга вченості
Вячеслав Бродовий
року 2017 по А.В.*

Зміст

ТАНОК З ДРАКОНАМИ

Пролог

Тиріон

Даянерис

Джон

Бран

Тиріон

Помічник купця

Джон

Тиріон

Давос

Джон

Даянерис

Смердюк

Бран

Тиріон

Давос

Даянерис

Джон

Тиріон

Давос

Смердюк
Джон
Тиріон
Даянерис
Зниклий князь
Вітрогони
Збігла наречена
Тиріон
Джон
Давос
Даянерис
Мелісандра
Смердюк
Тиріон
Бран
Джон
Даянерис
Принц зимосіцький
Сторож
Джон
Тиріон
Перевертень
Королівська здобич

Даянерис
Джон
Сліпиця
Привид Зимосічі
Тиріон
Хайме
Джон
Даянерис
Теон
Даянерис
Джон
Серсея
Королевогвардієць
Залізний жених
Тиріон
Джон
Усунутий лицар
Жених-невдаха
Відроджений грифон
Божа жертва
Віктаріон
Бридка мала
Серсея

[Тиріон](#)
[Заколотник](#)
[Драконоловець](#)
[Джон](#)
[Правиця Королеви](#)
[Даянерис](#)
[Епілог](#)
[ДОДАТКИ. Вестерос](#)
[Король-хлопчак](#)
[Король на Стіні](#)
[Король на Островах та Півночі](#)
[Великі і малі дома](#)
[Дім Арин](#)
[Дім Баратеон](#)
[Дім Ланістер](#)
[Дім Мартел](#)
[Дім Старк](#)
[Дім Таллі](#)
[Дім Тирел](#)
[Дім Фрей](#)
[Присяжна братія Нічної Варти](#)
[Дичаки, або вільний нарід](#)
[За Стіною](#)

ДОДАТКИ. Есос за вузьким морем

У Браавосі

У Старому Волантисі

У Невільницькій затоці

Королева за морем

Охочі наймані полки

ТАНОК З ДРАКОНАМИ

П'ята книга циклу романів Джорджа Р. Р. Мартина «Пісня льоду та вогню» — сучасної класики епічного фентезі.

Особистий, незалежний, експериментальний перекладацький проект з елементами літературної адаптації. При передачі ряду імен, назв, термінів державності та побуту застосовуються українські та східноєвропейські старожитності з метою творчо відтворити живу авторську атмосферу вигаданого середньовічного світу.

До паперових книжкових видань цей переклад жодного стосунку не має, створений задля власної втіхи.

Переклад-адаптація В.Бродового: березень 2015 — лютий 2017 р. Перша публікація: 22 травня 2017 р.

Мапи до книжки, разом з повним доробком перекладів: <http://ice-and-fire.in.ua>.

Пролог

Ніч наскрізь просмерділася людськими пахощами.

Варг зупинився під деревом і принюхався; брунатно-сіре хутро мережили тіні. Подих смолистого вітру приніс до нього людський запах, а під ним інші, слабкіші: лисиці та зайця, тюленя та оленя, ба навіть вовка. Варг знав, що ті пахощі теж плинуть від людей; сморід старих, мертвих, кислих шкур майже потонував у сильнішому запаху диму, крові та гниття. Лише людина вміла білувати інших звірів і вдягати на себе їхні шкури та хутро.

Варг не відчував жодного страху перед людиною, притаманного вовкам — натомість у його череві згорнулися кільцями голод і ненависть. Він видав низьке переливчасте гарикання, закликаючи до свого одноокого

брата, до малої сестри-хитрунки. Поки він долав дерева, п'ятами за ним бігли брати по зграї — вони теж вловили запах. Біжучи, він бачив також і їхніми очима, роздивлявся самого себе попереду. Подих зграї виривався білими теплими хмаринками між довгих сірих щелеп. Між пазурів намерз лід, твердий, наче камінь, але то було байдуже, бо почалося полювання — попереду чекала здобич. «Жива плоть, — подумав варг, — м'ясо.»

Сама по собі людина була слабка і немічна. Хай велика на зріст, сильна руками, гостра очима... зате глуха на вуха і геть нетямуща до запахів. Олені, сарни, ба навіть зайці були швидші, ведмеді та вепри — запекліші у бійці. Але люди ставали справді небезпечні, коли збивалися у зграю.

Коли вовки вже наздоганяли здобич, варг почув скигління цуценяти, хрускіт кірки учорашнього снігу під незграбними людськими лапами, брязкіт твердошкур і довгих сірих пазурів, які носили при собі люди.

«Мечів, — прошепотів голос усередині. —

Списів.»

Дерева відростили собі довгі крижані зуби і вишкірялися ними з голих бурих гілок. Одноокий продерся крізь підлісок, здіймаючи хмару снігових бризок. Брати й сестри по зграї рушили за ним. Нагору пагорбом, униз схилом... ось і ліс відкрився перед ними, а в ньому — люди. Одна з них була самиця, в лапах стискала клумак хутра — своє щеня. «Залиш її наостанок, — прошепотів голос, — найнебезпечніші тут самці.» Вони ревли одне на одного, як часто роблять люди, али варг відчував запах їхнього жаху. Один із людей мав при собі дерев'яного зуба заввишки з себе самого; він шпурнув його тремтливою рукою, але поцілив вище.

І на них налетіла зграя.

Одноокий брат збив металника дерев'яного зуба у сніговий замет і вирвав горлянку, подолавши недовгий опір. Сестра ковзнула за спину іншому самцеві й узяла здобич ззаду. Самицю зі щеням вони залишили йому.

Самиця теж мала зуба — невеличкою,

зробленого з кістки — але впустила його, коли щелепи варга зімкнулися їй на нозі. Падаючи, вона огорнула своє вискливе цуценя обома руками. Під товстими хутрами самиця мала на собі самі лише кістки та шкуру, хоча цицьки повнилися молоком. Найсолодше м'ясо мало бути на щеняті; вовк вирішив зберегти найкращі частини для свого брата. Навколо впольованих туш, якими зграя натоптувала собі животи, скрижанілий сніг швидко ставав рожевим і червоним.

За багато верст звідти у мазаній хатині з соломи та глини, під солом'яною стріхою з діркою-димарем та втоптанною земляною підлогою в єдиній кімнаті, Варамир затремтів, закашлявся, облизнув губи. Очі його були червоні, вуста потріскані, горлянка — суха, наче пергамен, але смак крові та сала наповнював рота, хоча порожній напухлий живіт волав з голоду.

«Плоть дитини, — подумав він, пригадуючи Горбика. — Людське м'ясо.» Невже він упав так низько, щоб жадати людської плоті? У вухах

майже чувся голос Хагона, який гарчав на нього: «Хай собі люди їдять плоть звірів, а звірі — плоть людей. Але людина, що їсть плоть людини — мерзенне чудовисько.»

«Мерзенно.» Мабуть, найулюбленіше Хагонове слово. «Мерзенно те, мерзенно се.» Їсти людське м'ясо — мерзенно, паруватися як вовк із вовком — мерзенно, а наймерзенніше з усього — захоплювати тіло іншої людини. «Хагон був слабак. Він боявся власної сили. І помер самотній, скиглячи, коли я силоміць вирвав у нього друге життя.» Серце Варамир зжер сам. «Він багато чого навчив мене... і останнє, що я дізнався від нього, був смак людської плоті.»

Але те сталося у вовчій подобі. Він ніколи не їв людського м'яса людськими зубами. Проте своїй зграї відмовити у бенкеті не міг. Вовки були змучені голодом не менше за нього, змерзлі, виснажені, а здобич... «Двоє чоловіків і жінка, немовля на руках, утікачі від поразки до смерті. Однак вони б загинули чи так, чи інакше — не від голоду, то від морозу. Те, що з

ними сталося, було швидке і милосердне. Їм же на краще.»

— Милосердя, — повторив він уголос.

Горлянка була суха і запалена, та все ж добре було почути людський голос, хай лише свій власний. У повітрі стояв запах вологої плісняви, ґрунт був холодний і твердий, вогонь давав більше диму, ніж вогню. Він підсунувся до вогню так близько, як насмівився, то кашляючи, а то здригаючись. Бік, у якому відкрилася рана, смикало болем. Кров просякла крізь штани аж до коліна і засохла у тверду брунатну кірку.

Будячиха застерігала його, що так може статися.

— Я там зашила, де змогла, — казала вона, — але тобі треба вилежатися, аби затягнулося. Бо ще репне знову, тоді начувайся.

Будячиха була останньою з його супутниць — міцна, як старий корінь, списниця, укрита бородавками і зморшками, обпечена холодними вітрами. Решта завважила за краще загубитися дорогою; один за одним вони

лишалися позаду або поспішали наперед — до своїх старих сіл, річки Молочної, Недолі чи самотньої смерті у пущі. Варамир не знав, хто куди тікає, та й знати не хотів. «От би захопити котрогось, поки була нагода. Одного з близнюків чи здорованя з порізаною пикою, а чи рудоголового юнака.» Проте йому було лячно. Хтось із решти загону міг допетрати, що коїться, і тоді б на нього накинулися геть усі, щоб забити на смерть. Та й Хагонові слова не давали спокою. А тоді зручна нагода минула і вже не поверталася.

Опісля битви кілька тисяч таких самих, як вони — голодних і наляканих — заходилися продиратися крізь ліс, шукаючи порятунку від різанини, що запопала їх на Стіні. Хтось подейкував про повернення до покинутих домівок, хтось закликав до другого приступу брами, та більшість просто розгубилася і геть не тямила, куди подітися і що робити. Вони уникли смерті від рук чорних гав та лицарів у сірій криці, але тепер на них чигали у дорозі вороги безжальніші та невтомніші. Щодня обіч

стежин лишалися нові й нові трупи; хтось помирав од голоду, хтось — од холоду, а хто — від хвороб. Ще деяких порізали ті, кого вони раніше мали за своїх братів по зброї — коли разом тяглися на південь під орудою Манса Розбишаки, Короля-за-Стіною.

— Манса більше немає, — розповідали вцілілі одне одному голосами, повними відчаю, — Манса схопили, Манса вбили.

— Харма загинула, Манс у полоні, а решта втекла і кинула нас напризволяще, — казала Будячиха, поки зашивала йому рану. — Тормунд, Плакун, Шестишкур... усі хоробрі наскочники, скільки їх є. Де їх зараз носить?

«Отакої, вона мене не знає, — зрозумів тоді Варамир. — Та й відки їй знати?» Без своїх звірів він не виглядав ані значним, ані грізним. «А я ж був Варамир Шестишкур і зламавав хліб з самим Мансом Розбишакою.»

Варамиром він назвав себе сам, коли мав десять років од народження. «Ім'я, гідне князя. Ім'я для пісень. Могутнє ім'я, що наганяє жах.» Але володар цього імені утік від бісових гав,

наче сполоханий заєць. Грізний князь Варамир перекинувся на боягуза, та не міг терпіти, щоб вона дізналася, і тому назвав списниці ім'я Хагон. Згодом йому аж самому стало цікаво, чому саме це ім'я спало йому на думку і вирвалося з вуст — з-поміж усіх, які він міг собі обрати. «Я з'їв його серце і випив його кров. А він досі переслідує мене безжальною примарою.»

Одного дня протягом їхньої втечі крізь пущу прилетів навскач вершник на кощавому білому коні. Він гукав, що всі мають рушати до річки Молочної, що Плакун збирає воїв, маючи на меті перетнути Міст Черепів і узяти приступом Тіньову Вежу. Багато людей пішло за ним, але ще більше лишилося. Пізніше похмурий воїн у хутрі та бурштині ходив від вогнища до вогнища, закликаючи усіх живих на північ — шукати притулку в долині теннів. З якого дива він вирішив, що там буде безпечніше, коли самі тенни давно звідти втекли — цього Варамир так і не дізнався, але кількасот людей все-таки за ним пішло. Ще кількасот потяглося геть за

лісовою відьмою, яка бачила видіння: безліч кораблів, що припливли забрати вільний нарід на південь.

— Мусимо шукати моря! — кричала Матінка-Кротиха. Її прихильники рушили за нею на схід.

Варамир теж, може, пішов би з ними, якби мав більше сил. Та на жаль, сіре холодне море лежало у страшенній далечині; він знав, що живим його вже не побачить. Дев'ять разів він уже помер, і зараз помирав знову, і цей останній раз стане його справжньою смертю. «Кожух з білячих шкурок, — пригадав він, — те падло вдарило мене ножом за кожух з білячих шкурок.»

Хазяйка кожуха була мертва — голову їй розтрощили у криваву кашу, помережану шматками кісток, — але кожух здавався теплим і товстим. Навколо сніжило, а власного кожуха Варамир загубив коло Стіни. Шкури для спання, вовняне спідне, пасові чоботи з овечої шкури та рукавиці з хутряною облямівкою, запаси меду та харчів, кучерики

волосся, що він брав у жінок, з якими ділив постіль, ба навіть золоті обручі на руки, подаровані Мансом — усе пропало, усе лишилося позаду. «Я згорів і помер, а тоді побіг, напівздурилий від болю та жаху.» Від спогаду йому досі було соромно, але ж він утік тоді не сам — поруч тікали сотні й тисячі інших. «Битву було програно. Прийшли непереможні лицарі у міцній криці. Вони убивали всіх, хто пробував стати до бою. Ми musiли рятуватися або загинути.»

Та від смерті, на жаль, так легко не втечеш. Коли Варамир надибав у лісі мертву жінку і став коло неї на коліна, щоб зняти кожуха, то не помітив хлопчину, аж доки той не вискочив з хованки і не ввігнав йому в бік довгого кістяного ножа. По тому малий вирвав кожуха з Варамирових скоцюблених пальців.

— Материн, — пояснила йому Будячиха, коли хлопець уже давно втік. — То був кожух його матері, ото ж коли він побачив, що ти її грабуєш...

— Та ж вона була мертва, — відповів

Варамир, болісно кривлячись, коли кістяна голка простромлювала живу плоть. — Їй хтось голову розтрощив. Мабуть, що гава.

— Ні, не гава. Хтось із рогоногів — я сама бачила. — Голка і нитка потроху зменшували розріз у боці. — Кляті дикуни... і хто їх тепер тамуватиме? Хто лишився?

«Ніхто. Якщо Манс загинув, вільний нарід приречено.» Тенни, велетні, рогоноги, печерні мешканці з підпиляними зубами, наїзники кістяних запряжок з західного узбережжя... усі вони теж приречені. Ба навіть гави — ті кляті вилупки у чорних киреях ще й не знають, але вони мають загинути разом із рештою. Адже ворог насувається.

У голові залунав грубий Хагонів голос:

— Ти помреш десятком смертей, хлопче, і кожна тобі болітиме... але коли прийде справжня смерть, отоді ти знову оживеш. Кажуть, друге життя — простіше і душі миліше.

І Варамир Шестишкур мав дізнатися, чи то є правда, вже зовсім скоро. Він чув смак власної справжньої смерті у ядучому димі, що висів у

повітрі, у жарі під пальцями, якими торкався рани, просовуючи руки під одяг. Незважаючи на жар, у ньому, проте, жив і холод — глибоко, аж у кістках. Цього разу його вже напевне вб'є холод.

Попередня його смерть сталася від вогню. «Я спалахнув і згорів.» Спершу, на власний подив і замішання, він подумав, що то якийсь лучник зі Стіни поцілів його вогняною стрілою... але ж вогонь палав зсередини, з'їдав саме його єство. І біль...

Перед тим Варамир уже помирав дев'ять разів. Одне життя забрав у нього удар списа, інше — пазурі ведмедя у горлянці, а ще одне витекло річкою крові при народженні мертвого дитинчати. Найпершою смертю він помер, коли мав лише шість років віку — батько розтрощив йому сокирою череп. Та навіть тоді мука не була страшніша за вогонь у нутрощах, який з тріском повз крилами і жер, жер, жер... Коли він спробував полетіти геть від болю, жах лише розбурхав полум'я, запаливши ще жаркіше. Ось однієї миті він ширяє над Стіною,

орлиним оком помічаючи пересування людей далеко вниз... а іншої його серце перетворюється на чорне вугілля, дух повертається з вереском у власну шкуру, і на якусь хвилину розум затьмарюється безумством. Самий лише спогад про пережите змушував здригатися.

Отоді він і помітив, що вогонь зовсім вигорів і згас. Лишилася тільки сіро-чорна купка покручених обгорілих гілок і трохи жарин у попелі. «Але ж дим є — лишень дров підкинути.» Скрегочучи зубами від болю, Варамир поповз до купи поламаного гілля, котре назбирала Будячиха, перш ніж піти полювати, ухопив кілька сучків і кинув їх на вуглини.

— Та займайся ж! — прокаркав він хрипко.
— Гори!

Він дмухнув на вуглини і проказав молитву без слів до безіменних богів лісу, пагорбів та лук. Але боги не відповіли, а трохи згодом перестав здійматися і дим. Хатина вже вистигала, швидко втрачаючи тепло. Варамир

не мав ані кременя, ані труту, ані сухого розпалу. Він би ніколи не запалив вогнище знову власними силами.

— Будячиха! — закликав він хрипким, ламким від болю голосом. — Будячиха!

Підборіддя вона мала гостре, носа — плаского, на щоці — бородавку, з якої стирчали чотири темні волосини. Бридка мармиза, ще й суворо насуплена... та зараз він би дорого дав, аби лише побачити її на порозі хатини. «Було б заволодіти нею, поки не пішла.» А чи давно пішла? Два дні тому? Три? Варамир не знав напевне. У хаті було темно, він то засинав, а то прокидався, навіть не знаючи, день чи ніч стоїть ззовні. «Чекай на мене, — звеліла вона. — Я повернуся з їжею.» І він чекав, як дурний, бачив сни про Хагона та Горбика, про всі гріхи та образи, які вчинив протягом свого довгого життя. Минали дні й ночі, але Будячиха все не поверталася. «І вже не повернеться.» Варамир непокоївся, чи не виказав він себе з необачності. Невже вона вгадала, про що він думає, з погляду на нього? Чи може, він

обмовився у хворобливому сні?

— Мерзенно, — почув він Хагонові слова так, наче той стояв у хаті просто поруч із ним.

— Та вона ж просто дика страхолюдна списниця, — відповів Варамир. — А я велика людина. Я Варамир, варг, перевертень. Хіба правильно їй жити, а мені померти?

Але ніхто не відповів, бо нікого не було. Будячиха зникла — покинула його, як решта.

Його власна мати теж його покинула. «За Горбиком вона плакала, а за мною — дзуськи.» Того ранку, коли батько витяг його з ліжка, щоб відвести до Хагона, мати на нього навіть не глянула. Він верещав, хвицяв ногами, коли батько тяг його до лісу, аж доки йому не дали ляпаса і не наказали мовчати.

— Тобі місце серед таких, як ти, — тільки й сказав батько, кидаючи малого до Хагонових ніг.

«І не помилився, — подумав Варамир, здригаючись. — Хагон таки дечого мене навчив. Полювати і рибалити, патрати тушу і витягати кістки з риби, знаходити шлях у лісі.

А ще — навчив звичаям варгів і таємницям перевертнів, хоча мій хист виявився сильнішим за його власний.»

За багато років по тому він спробував знайти батьків і розповісти їм, як їхній Пухлик став великим Варамиром Шестишкурором, та обоє дотоді вже померли і згоріли на вогнищах. «Пішли у дерева та струмки, у скелі та землю. У прах та попіл.» Саме так розказала лісова відьма її матері того дня, коли помер Горбик. Але Пухлик не хотів ставати горбиком землі — він мріяв про той день, коли барди заспівають про його діяння, а вродливі дівчата палко за них розцілюють. «От виросту — стану Королем-за-Стіною» — обіцяв собі Пухлик. І хоча не став, але підібрався близенько. Імені Варамира Шестишкура люди страхалися. Він їхав у бій на спині снігового ведмедя заввишки у тринадцять стоп, тримав у неволі трьох вовків та сутінькота, сидів одесну Манса Розбишаки. «Саме Манс привів мене туди, де я зараз. А було б його не слухати. Було б ковзнути у мого ведмедя та подерти його на

клапті.»

Доки не з'явився Манс, Варамир Шестишкур був своєрідним князем у власних володіннях. Жив він на самоті, оточений своїми звірями, у колишньому Хагоновому теремі з рублених колод, зачеплених мохом та глиною. З тузня сіл йому приносили данину хлібом, сіллю та сидром, дарували плоди з садів та зеленину з городів. М'ясо він здобував собі сам. Коли він жадав жінку, то потай надсилав свого сутінькота, і будь-яке дівча, на яке падав його вибір, покійно йшло за котом до Варамірового ліжка. Декотрі плакали, ніде правди діти, але все одно йшли. Варамир дарував їх своїм сім'ям, брав од кожної кучерик волосся на спогад і відсилав назад. Час від часу нагоджувався якийсь сільський зух зі списом у руці — бажав убити хижу тварюку та врятувати сестру, кохану або дочку. Таких він убивав, але жінок ніколи не чіпав. Деяких навіть благословив дітьми. «Ото ще куцопердки. Кволі, миршаві створіння — от як Горбик — і жодного з хистом.»

Раптом страх змусив його скочити на ноги та заточитися у запамороченні. Тримаючись за бік, щоб спинити струмочок крові з рани, Варамир ковзнув до дверей і відкинув засмальцьовану шкіряну запону, що вкривала пройму. Перед ним відкрилася біла стіна. «Сніг.» Не диво, що всередині стемніло і просмерділо димом. Снігопад геть поховав хатину під білими заметами.

Варамир наліг на снігову перепону; сніг розсипався і дав дорогу, ще м'який та вогкий. Знадвору ніч була біла, наче смерть; бліді ріденькі хмари танцювали запобігливо навколо срібного місяця під холодними поглядами тисяч зірок. Він побачив горбаті обриси інших хатин, теж закиданих снігом, а за ними — бліду тінь оберіг-дерева, вбраного у крижаний обладунок. На південь та захід пагорби перетворилися на білу пустелю, де ніщо не рухалося, крім лапятих сніжинок.

— Будячихо! — кволо покликав Варамир, питаючи себе тривожно, чи далеко вона могла піти. — Будячихо! Жінко! Де ти є?

Десь далеко, наче у відповідь, завив вовк. Варамирові усім тілом пробігли дрижаки. Він знав те виття так само добре, як Пухлик колись знав голос власної матері. «Одноокий.» То був найстарший з його трьох, найбільший, найзавзятіший. Пластун був кощавіший, швидший, молодший, Хитрунка — меткіша, та обоє стереглися Одноокого, бо лютий старий вовк не знав ані страху, ані жалю.

Конаючи разом зі своїм орлом, Варамир втратив владу над іншими своїми звірями. Сутінькіт утік до лісу, а снігова ведмедиця обернула пазурі проти всіх навколо себе та подерла чотирьох людей, перш ніж загинути від списа. Вона б і Варамира пошматувала, якби дотяглася — ведмедиця ненавиділа його і лютувала щоразу, як він вдягав її шкуру або залівав на спину.

Але вовки...

«То мої брати. Моя зграя.» Безліч холодних ночей він спав укупі зі своїми вовками, обклавшись їхніми кошлатими тілами задля збереження власного тепла. «Коли я помру,

вони порозкошують мою плоттю і лишать самі кістки зустрічати весняну відлигу.» Думка чомусь видалася йому втішною. Вовки часто здобували йому харч у спільних мандрах, і здавалося справедливим нагодувати їх востаннє власним тілом. Він міг би навіть почати своє друге життя, розриваючи зубами теплу мертву плоть власного трупа.

Пов'язатися з собаками завжди було найлегше — вони жили біч-обіч із людьми і самі майже олюднилися. Ковзнути у шкуру пса — все одно, що вдягти старого чобота, пом'якшеного довгим носінням. Як чобіт підлаштовувався до ноги, так собака підлаштовувався до нашійника, навіть якщо того нашійника не бачило людське око. З вовками, певно, велося важче. Людина могла заприятитися до вовка, навіть змусити його коритися своїй волі... та жодна людина не могла уповні приборкати вовка.

— Вовки та жінки одружуються на все життя, — часто казав Хагон. — Коли ти береш собі когось із них — то береш шлюб. Від того

дня вовк є часточкою тебе, а ти — часточкою його. І обидва ви змінюєтесь назавжди.

Інших звірів у лісі — так твердив мисливець — краще зовсім не чіпати. Коти є жорстокими та зарозумілими, щомиті ладні обернути свій раптовий гнів проти тебе. Олені, великі й малі — то здобич хижака; якщо носити їхні шкури надто довго, то і найхоробріша людина перетвориться на боягуза. Ведмеді, вепри, борсуки, тхори... з ними Хагон не бажав мати справи.

— Деякі шкури не варто вдягати ніколи, хлопче. Тобі не сподобається, ким ти у них станеш.

За його словами, найгіршими були птахи.

— Люди не створені залишати тверду землю. Якщо довго літати хмарами, то не схочеш повертатися. Знав я перевертнів, що пробували вселятися у яструбів, сов, круків. А потім, навіть повернувшись до власної шкури, сиділи несповна розуму і витріщалися у ті кляті небеса.

Утім, не всі перевертні трималися тієї самої

думки. Колись, як Пухликові було десять років, Хагон узяв його на їхні збори. Варги-вовкулаки були найчисленнішими у товаристві, але малий побачив багато інших — далеко чудернацькіших, але й на диво принадних. Боррок виглядав точнісінько як його вепр — лише ікл бракувало. Орель мав орла, Терня мала сутінькота (Пухлик забажав собі власного kota, щойно її побачив), а була ще й козятниця на ймення Грізелла...

Втім, жоден із них не був такий могутній, як Варамир Шестишкур — ба навіть Хагон, високий і похмурий, з твердими, наче камінь, долонями. Мисливець помер, заливаючись слізьми, коли Варамир відняв у нього Сірошкура — випхав геть і оголосив звіра своїм. «Не буде тобі другого життя, старигане.» Тоді він іще називав себе Варамиром Тришкуром. Сірошкур став його четвертим звіром — хоча старий вовк був уже немічний, майже беззубий, і скоро пішов услід Хагонові до царин смерті.

Варамир умів забрати собі будь-якого звіра,

котрого забажає, зігнути під своєю волею, зробити його плоть власною. Пса чи вовка, ведмедя чи борсука...

«Будячиху» — раптом подумав він.

Хагон сказав би, що то мерзенно, найчорніший гріх з усіх можливих. Але Хагон був мертвий, з'їдений та спалений. Манс прокляв би його найстрашнішими прокляттями... але Манс загинув чи потрапив у полон. «Ніхто й не знатиме. Я стану Будячихою-списницею, а Варамир Шестишкур помре.» Мабуть, хист його загине разом із тілом. Він втратить вовків і проживе решту своїх днів як висохла бородавчаста баба... та все ж то буде життя. «Якщо вона повернеться. І якщо мені стане сили її захопити.»

На Варамира накотила хвиля запаморочення. Він опинився на колінах, зануривши руки у снігові замети. Ухопив жменю снігу, набив ним рота, втер у бороду та потріскані губи, жадібно всмоктуючи вологу. Вода була така холодна, що він ледве змусив себе ковтнути, і аж тоді зрозумів, яким жаром

палає.

Але тала вода лише підігріла його голод. Порожнє черево жадало їжі, не води. Сніг уже не падав, зате здіймався вітер, наповнював повітря кришталевими друзками, різав обличчя, поки Варамир пробирався заметами, шулячись від рани, яка відкривалася і закривалася знов. Подих виривався з рота пошматованою білою хмаркою. Досягнувши оберіг-дерева, він знайшов упалу гілку саме такої довжини, щоб нею підпертися, як костуром. Тяжко спершись на гілку, він зашкандибав до найближчої хижі. Можливо, селяни забули там щось, коли тікали... торбу яблук, трохи сушеного м'яса... та бодай щось, аби дожити до повернення Будячихи.

Він майже дістався хижі, коли костур репнув під його вагою, а ноги не втримали, наче їх і не було.

Скільки часу він лежав простертий, поки кров його барвила навколишній сніг — того Варамир не знав і сказати не міг. «Тутечки мене сніг і поховає.» А мирна буде смерть,

тиха. «Кажуть, наприкінці почувашся тепло, затишно, мовби потроху засинаєш.» Якби ж то знову відчутти тепло, хоч так... хай як сумно думати, що ніколи вже не побачиш зелені землі, теплі краї за Стіною, про які, бувало, співав Манс.

— Світ за Стіною не для нашого роду-племені, — казав колись Хагон. — Вільний нарід боїться перевертнів, але й шанує теж. А на південь од Стіни колінкарі полюють на нас і ріжуть, мов свиней.

«Ти мене застерігав, — подумав Варамир, — а сам показав Східну Варту.» Йому тоді було не більше як десять років. Хагон того разу зміняв тузінь ниток бурштину і повні гринджоли хутра на шість міхів вина, брилу солі та мідний казан. У Східній Варті торгувалося краще, ніж у замку Чорному, бо туди приходили кораблі, важкі товаром з казкових країв за морем. Гайворони знали Хагона як мисливця та друга Нічної Варти, вітали його новини про життя за Стіною. Дехто знав і про його перевертництво, та ніхто не казав ані слова. Саме там, у Східній-

Варті-біля-Моря, малий уперше почав мріяти про теплий південь.

Варамир відчував, як на чолі в нього тануть сніжинки. «Краще так, ніж горіти. Заснути й не прокидатися, почати друге життя.» Тепер його вовки близько. Він їх відчував. Він міг залишити позаду свою слабку плоть, стати одним із них, розчинитися мисливцем у ночі, завити на місяць. Варг тоді б став справжнім вовком. «Але котрим?»

Ні, не Хитрункою. Нехай Хагон обізвав би його мерзотою, але Варамир часто ковзав у її шкуру, коли на вовчицю залізав Одноокий. Та все ж він не хотів почати нове життя сукою — лише в крайньому разі, коли не матиме іншого вибору. Пластун, молодий самець, пасував би йому більше... хоча Одноокий був більший та лютіший, і саме Одноокий завжди брав Хитрунку, коли та була у охоті.

— Кажуть, що ти потроху забуваєш, — розповідав йому Хагон за кілька тижнів до власної смерті. — Коли людська плоть помирає, людський дух живе далі у тілі звіра, та щодня

пам'ять слабшає, і звір стає трохи менше варгом, трохи більше вовком, аж доки не лишається самий тільки звір і ані краплі людини.

Варамир знав, що то правда. Забравши собі орла, що раніше належав Орелеві, Варамир відчував, як інший перевертень лютує од його присутності. Ореля вбив гайворон-перебіжчик Джон Сніговій, і у вбитому буяла така ненависть до вбивці, що Варамир мимоволі й сам зненавидів хлопця-звірятника. Він зрозумів, що являє з себе той Сніговій, щойно побачив величезного і мовчазного білого лютововка при його боці. Один перевертень завжди відчує іншого. «Манс мав би дозволити мені узяти собі лютововка. О, то було б друге життя, гідне короля.» А що він здатен був це зробити, Варамир не мав сумнівів. Сніговій був обдарований хистом, але юний і не навчений — він досі боровся проти своєї суті замість розкошувати у ній.

Варамир бачив, як червоні очі оберіг-дерева витріщаються на нього з білого стовбура. «Боги

зважують мене.» Тілом пробігли дрижаки. Він зробив багато зла, скоїв багато жахливих злочинів. Він крав, убивав, гвалтував. Бенкетував на людській плоті, сьорбав червону і гарячу людську кров, що дзюрила з розірваних горлянок. Скрадався за ворогами крізь ліс, накидався на них уві сні, пазурями випускав їм тельбухи і розкидав навколо у брудне болото. «Яке ж солодке було їхнє м'ясо.»

— То був звір, не я, — проказав він хрипким шепотом. — То був хист, подарований мені вами.

Але боги не відповіли. Його подих висів білим туманом у повітрі. Борода потроху бралася льодом. Варамир Шестишкур заплющив очі.

Він бачив старий сон про хижу біля моря, про трьох скигливих собак, про жіночі сльози.

«Горбик. Вона плаче за Горбиком, а за мною не плакала ніколи.»

Пухлик народився за місяць до належного часу і хворів так часто, що його вже не чекали побачити серед живих. Мати діждалася майже

чотирьох років, щоб дати йому належне ім'я, та було вже пізно — усе село кликало його Пухликом. Це прізвисько дала йому сестра Міха, коли малий ще і з черева матері не виліз. Міха назвала і Горбика теж, але менший брат Пухлика народився вчасно, був чималенький, міцний та червоний, жадібно смоктав матінчину цицьку. Мати хотіла назвати його на честь батька. «Але Горбик помер. Помер, коли мав два роки, а я шість — за три дні до своїх іменин.»

— Твій малюк тепер з богами, — казала лісова відьма матері, поки та лила сльози і голосила. — Йому ніколи не буде боляче або голодно, він не плакатиме з розпачу. Боги забрали його в землю, в дерева. Боги-бо всюди навколо нас: у скелях та струмках, у птахах та звірях. Твій Горбик пішов до них. Він стане цілим світом і усім, що в ньому є.

Слова старої пронизали Пухлика, наче ніж. «Горбик бачить. Він дивиться на мене. Він знає.» Пухлик не міг од нього сховатися, не міг закопатися у материні спідниці або утекти з

собаками, як від гніву батька. «Собаки.» Куцохвіст, Нюхач, Буркун. «Добрячі були пси. Мої друзі.»

Коли батько побачив, як пси нюхають Горбикове тіло, то не мав способу дізнатися, котрий зі псів це зробив. А тому приклався сокирою до всіх трьох. Руки йому так трусилися, що закатрупити Нюхача вдалося лише двома ударами, а Буркуна — чотирма. У повітрі важко повис кривавий сморід, виття та скимління помираючих собак були жахливі, але Куцохвіст усе ж таки підійшов, коли батько його покликав. То був найстарший серед псів, і його навчання перебороло жах. Коли Пухлик ковзнув у його шкуру, було вже запізно.

«Ні, батьку, благаю!» — намагався сказати він, але ж собаки не говорять мовою людини, і з рота вирвалося лише жалібне скигління. Сокира встромилася старому собаці у маківку черепа, і в ту саму мить малий хлопець у хижі видав моторошний вереск. «Саме так вони дізналися.» За два дні батько потяг його до пущі. При ньому була сокира, і Пухлик думав,

що на нього чекає той самий кінець, що на псів. Але натомість батько віддав його Хагонові.

Варамир раптово прокинувся, рвучко смикнувся, здригнувся усім тілом.

— Підводься! — верещав голос. — Вставай, час іти! Там їх багато сотень!

Сніг укритв його твердою білою ковдрою. «А холодно ж як.» Коли він спробував ворухнутися, то виявив, що рука примерзла до землі; поки він її відривав, то лишив на ґрунті трохи шкіри.

— Вставай! — знову заверещала вона. — Вони йдуть!

То до нього повернулася Будячиха. Вона тримала його за плечі, трусила, волила просто у обличчя. Варамир чув носом її подих, відчував тепло на щоках, заанімілих од холоду. «Негайно, — подумав він, — роби це зараз, бо інакше смерть.»

Він зібрав усі сили, які йому ще лишилися, вистрибнув з власної шкури і силоміць вдерся до жінки всередину.

Будячиха вигнула спину і страшно

заверещала.

«Мерзенно. Мерзота.» Хто це сказав: вона, він або Хагон? Тепер уже не дізнаєшся. Стара його плоть упала назад у сніг, коли її пальці послабли і розтиснулися. Списниця жахливо скрутилася з несамовитим вереском. Свого часу сутінькіт завзято опирався його вторгненню, а снігова ведмедиця на якийсь час мовби збожеволіла і почала кидатися на дерева, скелі та порожнє повітря... але з людиною повелося ще гірше.

— Геть від мене, геть із мене! — чув він голос із власних вуст.

Її тіло запнулося, впало, знову підвелось, руки навіжено молотили, ноги смикалися туди-сюди, наче у якомусь чудернацькому танку — то його дух боровся з її за владу над плоттю. Раптом вона глибоко вдихнула морозного повітря, і Варамир уже був зрадів на пів-удару серця, відчувши його смак та силу молодого тіла... аж тут її зуби рвучко стиснулися, наповнивши рота кров'ю. Руки жінки піднялися до обличчя; він намагався опустити

їх донизу, але руки його не слухалися, а видирали очі. «Мерзота» — згадав він, потопаючи у крові, болю та безумстві. Коли він спробував закричати, вона виплюнула їхній язик на сніг.

Білий світ перевернувся і розпався. Якусь мить йому здавалося, що він сидить усередині оберіг-дерева і дивиться крізь вирізьблені червоні очі, як смикається, помираючи, чоловік на землі, а божевільна жінка витанцьовує сліпою та скривавленою під світлом місяця, проливаючи червоні сльози і розриваючи на собі одяг. Потім обоє зникли, а він піднімався, танув, дух його летів із якимось холодним вітром. Він був у снігу та у хмарах, став горобцем, білкою, дубом. Рогата сова тихо пролетіла між дерев, полюючи на зайця; Варамир був усередині тієї сови, усередині зайця, усередині дерев. Глибоко під морозним ґрунтом хробаки наосліп прокладали собі шлях у землі; він відчував себе усіма ними одразу. «Я — ліс, і все, що є у ньому» — подумав він захоплено. Зі сто круків знялося у повітря,

крякаючи — вони почули його поряд із собою. Задудів великий олень, перелякавши дітей, що чіплялися до його спини. Сонний лютововк підняв голову і гарикнув на порожнє повітря. Та ще не встигли їхні серця вдарити наступний раз, як він повіяв геть, шукаючи своїх — Одноокого, Хитрунку та Пластуна, свою зграю. Його вовки його врятують — так він казав собі.

І то була його остання людська думка.

Справжня смерть настала зненацька: він відчув крижаний удар холоду, наче пірнув у темні води замерзлого озера, і ось раптом уже біжить снігами, залитими місячним сяйвом, зі своїми однозграйниками на хвості. Половина світу лишалася темною. «Одноокий» — зрозумів він, коротко гавкнув, і Хитрунка з Пластуном відгукнулися.

Досягши гребеня хребта, вовки зупинилися. «Будячиха» — згадав він. Якась частина його затужила за втраченим, ще якась — за скоєним. Унизу цілий світ перетворився на лід. Пальці паморозі повільно повзли угору оберіг-деревом, тягнучись один до одного. Порожнє

село вже не стояло порожнє. Блакитноокі тіні блукали між снігових заметів. Хтось мав на собі бурі лахи, хтось — чорні строї, а хтось ходив голий, з білішою за сніг плоттю. Вітер зітхав у пагорбах, несучи з собою важкі пахощі мертвої плоті, висохлої крові, просмерділої пліснявою, гнилям та сечею шкіри. Хитрунка загарчала, вишкірилася, нашорошила карк. «Не люди. Не здобич. Не такі.»

Те, що було унизу, рухалося, але не жило. Один за одним істоти піднімали голови до трьох вовків на пагорбі. Остання з істот раніше була Будячихою. Вона мала на собі вовну, хутро, шкури, а зверху вдягла накидку з паморозі, що потріскувала з кожним рухом і срібно виблискувала під місяцем. Бліді рожеві бурульки звисали з її пальців — десять довгих ножів замерзлої крові. А у ямах, де раніше були її очі, миготіли блакитні вогники, надаючи грубим рисам моторошно-чудернацької краси, якої те обличчя ніколи не знало за життя.

«Вона мене бачить.»

Тиріон

Увесь шлях через вузьке море він потопив у вині.

Корабель був малий, бесіда — ще менша, та капітан не дозволяв йому потикатися нагору. Колихання чардаку під ногами вивертало шлунок назовні, а поганючий харч, коли його виблюовували, ставав на смак ще поганішим. Але навіть давитися солониною, твердим сиром і сухарями з хробаками, коли є таке поживне вино? Червоне, кисле, дуже міцне. Іноді вино теж виверталося назовні, але завжди знаходилося нове.

— Світ повен вина, — бурмотів він у вогкому мороці свого помешкання.

Батько завжди зневажав пияків, але хіба його думка тепер щось важила? Батько помер — він-бо сам його убив. «Стріла в черево,

ясновельможний князю — отакий од мене даруночок. А якби я умів стріляти влучніше, то поцілив би просто у прутня — того самого, котрим ниций мерзотник породив мене на світ.»

У череві корабля було ніяк не зрозуміти, чи ззовні день, а чи ніч. Тиріон відміряв час за приходом корабельного учня, котрий приносив страви — ті самі, яких Тиріон їсти не хотів. Малий завжди мав при собі також щітку і цебро — прибратися у помешканні.

— Це дорнійське вино? — запитав одного разу Тиріон, висмикнувши чіп із міха. — Нагадує мені про одного змія, котрого я знав особисто. Жвавий був та кумедний, аж поки гора його не задавила.

Малий жеглярчук не відповів. З себе він був досить незугарний, хоч і не такий страшний, як один собі карлик з половиною носа та рубцем від ока до щелепи.

— Я тебе чимось образив, абощо? — питав Тиріон, поки малий тер підлогу. — Тобі наказали до мене не балакати? Чи якийсь

карлик колись уграв твою мамцю?

Відповіді не було.

— Куди ми пливемо? Хоч це мені скажи! — Хайме згадував про одне з Вільних Міст, але не казав, яке саме. — До Браавосу? Тирошу? Миру?

Тиріон радше волів би потрапити у Дорн. «Мирцела старша за Томена, за дорнійським законом Залізний Престол належить їй. А я б допоміг їй у здобутті законних прав — саме так, як закликав мене князь Оберин.»

Але ж Оберина вбили; йому розтрощив голову на криваві друзки броньований кулак пана Грегора Клегана. А чи стане Доран Мартел без заохочення Червоного Гаспида навіть розглядати такий непевний задум? «Ще хтозна, чи не заб'є в залізи та не віддасть назад моїй милій сестрі.» На Стіні, мабуть, було б спокійніше. Старий Ведмідь Мормонт казав, що Нічна Варта має потребу в таких людях, як Тиріон. «Але ж і Мормонт, напевне, вже мертвий. Хтозна, чи не оберуть на воєводу після нього Яноса Слинта.» А той різницький

вилупок навряд чи забуде, хто запхав його на Стіну. «Та й чи хочу я решту життя давитися кулішем з солониною за одним столом з убивцями і злодіями?» Хай навіть та решта життя буде не такою вже довгою — клопотом Яноса Слинта.

Жеглярчук змочив щітку і завзято допався до прибирання.

— Чи відвідував ти колись будинки задоволень у Лисі? — поцікавився карлик. — Може, це там місце шльондрам?

Тиріон не міг пригадати валерійського слова, що позначало б шльондру, та й запізно було згадувати — малий вже кинув щітку до цебра і пішов геть.

«Вино тупить мені розум.» Він навчився читати високовалерійською ще на коліні в маестра, хоча те, як розмовляли у Дев'яти Вільних Містах... ну, то була навіть не одна говірка, а дев'ять, у самому розпалі перетворення на дев'ять окремих мов. Тиріон трохи тямив браавоською і дуже поверхово — мирійською. В Тироші він би зміг наблюзнити

на богів, обізвати когось шахраєм і замовити кухоль пива — усе завдяки одному сердюкові, котрого побіжно знав у Скелі. «У Дорні хоч розмовляють посполитою.» Подібно до дорнійських страв та дорнійського правосуду, дорнійська мова була присмачена приправами з річки Ройни, та все ж її можна було так-сяк розуміти. «О так, Дорн — то є добре. Подайте мені Дорн.» І з цією думкою — обійнявши її, наче дитина ляльку — він поліз на лежанку спати.

Сон ніколи не приходив легко до Тиріона Ланістера. На цьому ж кораблі сон узагалі рідко до нього навідувався — хіба що час від часу йому вдавалося випити досить вина, щоб ненадовго знепритомніти. Зате він не бачив снів і з того радів, бо надивився їх уже вдосталь для одного невеличкого життя. «І все про якісь дурниці: кохання, справедливість, дружбу, славу. Все одно, що мріяти стати високим на зріст.» Тиріон розумів, що зі згаданого йому тепер ніщо не світить. Знав напевне. Але не знав, де ж усе-таки місце шльондрам.

— Туди, де місце шльондрам, — сказав його батько.

«То були його останні слова — ще й які.» Тумкнув самостріл, князь Тайвин сів на нужник, а Тиріон Ланістер почалапав кудись у темряву з Варисом при боці. Напевне, спершу він спустився у колодязь, подолавши двісті тридцять щаблів туди, де у пащі залізного дракона жевріли жовтогарячі жарини. Але не пам'ятав, як саме. Пам'ятав лише тумкання арбалету і сморід батькових кишок, що попустилися у смерті. «Ач який... навіть помираючи, не дав дихати вільно — змусив давитися своїм смородом.»

Варис провів його підземними проходами, але розмов уникав доти, доки вони не вигулькнули коло Чорноводи — там, де Тиріон здобув славу перемогу і втратив носа. Тоді карлик обернувся до євнуха і мовив:

— Я вбив свого батька.

Таким голосом, яким хтось інший сказав би: «я забив собі пальця.»

Коронний шепотинник був одягнений

жебрущим братом: у побиту міллю брунатну рясу грубого плетіння з каптуром, що ховав гладкі повні щоки й круглу лису голову.

— Не варто було вам лізти тією драбиною, — дорікнув він.

— А куди ще? Саме там-бо місце шльондрам.

Тиріон застерігав батька не казати цього слова. «Якби я не спустив стрілу, він би побачив порожність моїх загроз. Він би забрав у мене з рук арбалета, як колись забрав Тайшу з моїх обіймів. Коли я його вбив, він уже піднімався на рівні.»

— Шаю я теж убив, — зізнався він Варисові.

— Ви ж знали, ким вона була насправді.

— Знав. Та не знав, ким насправді був він.

Варис захихотів.

— Ну то тепер знаєте.

«Було б мені убити і євнуха.» Трохи більше крові на руках — яка вже різниця? Тиріон сам не знав, що спиною його кинджал. Авжеж не вдячність. Варис урятував його від катового меча, та лише тому, що Хайме його примусив.

«А Хайме... ні, про нього краще не думати.»

Натомість Тиріон відшукав новий міх вина і допався до нього, як до жіночої цицьки. Кисле червоне потекло підборіддям, всоталося у брудну сорочку — ту саму, яку він мав на собі ще від темниці. Чардак колихався під ногами; коли Тиріон спробував підвестися, підлогу перекосило, а його тяжко вдарило об переділку. «Буря гуляє, — здогадався він, — або ж я п'яніший, ніж гадав.» Він виблював вино і трохи полежав у калюжі, мляво цікавлячись, чи не потоне корабель. «Отака твоя помста, батьку? Небесний Батько узяв тебе за Правицю?»

— Тяжка доля вбивці родичів, — мовив він, слухаючи виття вітру.

Несправедливо якось топити хлопчину-корабельного учня, капітана та решту жеглярів за його вчинок... та хіба боги коли поводитися справедливо? На цій думці його поглинула пітьма.

Коли Тиріон знову поворухнувся, йому здалося, що голова зараз вибухне; корабель

гуляв під ним запаморочливими колами, хоча капітан наполягав, що вони вже прибули до порту. Тиріон наказав йому замовкнути, а тоді заходився звиватися і мляво відбиватися ногами, коли велетенський лисий жегляр запхав його під пахву і поніс до черева корабля, де чекало порожнє винне барило. Барило було невеличке і тісне — навіть як на карлика. У перебігу боротьби Тиріон обісцявся, хоча хісна з того не мав — його однак запхали головою до барила, а коліна притисли до вух. Пенюк носа жахливо свербів, але руки, ущент затиснені тулубом, не дозволяли почухатися. «Паланкін, гідний моєї статури» — думав він, поки жеглярі молотками забивали віко. Чув, як волають голоси, поки його піднімали нагору. Кожен різкий рух озивався ударом голови по дні барила. Світ обертався колами — то барило скотили униз, а тоді воно спинилося з таким ударом, що йому закортіло заверещати. Інше барило врізалось у те, де сидів Тиріон, і він закусив собі язика.

То була найдовша подорож у його житті,

хоча тривати вона мала не більше за півгодини. Його піднімали і опускали, котили і ставили у стоси, перевертали, хилитали і знову котили. Крізь дерев'яні клепки він чув галас людей, одного разу — іржання коняки десь неподалік. Короткі криві ноги почало судомити, а скоро біль у них змусив забути навіть про гупання по голові.

Все скінчилося так, як і починалося — котінням барила, од якого знову паморочилося в голові й трусилося все тіло. Ззовні незнайомі голоси балакали невідомою говіркою. Хтось загнукав по барилі згори, і скоро віко тріснуло навпіл. Досередини ринуло світло, а з ним і свіже повітря. Тиріон жадібно вдихнув і спробував підвестися, та зумів лише перекинути барило набік і вивалитися на втоптану земляну долівку.

Над ним нависав неймовірно жирний чолов'яга з розгалуженою жовтою бородою, тримаючи в руках дерев'яну довбню і залізне долітце. Халат на ньому легко міг би служити комусь шатром на турнірі; вільно пов'язаний

пас розпустився, відкриваючи велетенське біле черево і пару важких обвислих цицьок, схожих на торби з салом, вкриті цупкою жовтавою шерстю. Тиріонові чоловік нагадав здохлу морську корову, яку колись давно викинуло хвилями до печер під Кастерлі-на-Скелі.

Товстун подивився униз і посміхнувся.

— П'яний карлик, — мовив він посполитою мовою Вестеросу.

— Гнила морська корова.

Тиріонів рот був повен крові, яку він і сплюнув під ноги товстунові. Знаходилися вони у довгому темнуватою підвалі зі склепінчастою стелею та стінами, поплямованими салітрою. Навколо громадилися барила вина та пива — більше ніж досить, щоб спраглому карликові вистачило пережити ніч. «Та й решту життя дожити теж.»

— Язикатий. Я це в карликах люблю. — Коли товстун сміявся, його плоть стрибала так завзято, що Тиріон був злякався, чи не звалиться він на нього та не розчавить. — Ви голодні, мій маленький друже? Стомилися?

— Пити хочу. — Тиріон важко зіп'явся на коліна. — І брудний, як дідько.

Товстун принюхався.

— Таки-так, спершу купіль. А потім обід і м'яка постіль, еге ж? Моя челядь подбає. — Хазяїн відклав довбню і долітце. — Мій дім — ваш дім. А друг мого друга за морем — друг Ілрію Мопатіса, не майте сумніву.

«А я друзям Вариса-Павука довірятиму, лише коли за горло триматиму.»

Втім, обіцянку про купіль товстун справдив. Щойно Тиріон опустився у гарячу воду і заплющив очі, як його негайно зморив міцний сон. Прокинувся він голий на перині гусячого пуху — такій м'якій, наче його ковтнула хмарка з неба. На язика мовби виросла щетина, горло дерлося, а прутень стояв, наче залізний. Тиріон скотився з ліжка, знайшов горщика і заходився його наповнювати зі стогоном задоволення.

У покої стояли сутінки, та крізь щілини віконниць пробивалися смуги жовтого сонячного світла. Тиріон струснув останні краплі й почалапав візерунчастими

мирійськими килимами — м'якими, наче молода весняна травичка. Незграбно видершись на лаву коло вікна, він розчахнув віконниці — подивитися, у які краї його заслали боги та Варис.

Просто під вікном навколо мармурової водойми стояли стрункими вартовими шість вишневих дерев; їхні тонкі гілки були голі та брунатні. На воді стояв голий хлопчик, готовий до двобою з вузьким клинком бравів у руці. Він був з себе гарний, стрункий та зграбний, не старший за шістнадцять років, з прямим білявим волоссям аж до плечей — такий живий та природній, що карлик не зразу зрозумів: хлопчика було зроблено з мальованого мармуру, лише клинок блищав справжньою крицею.

За ставком здіймалася цегляна стіна у дванадцять стоп заввишки з залізними шпичками нагорі. А далі простерлося місто. Море черепичних дахів купчилося навколо затоки. Тиріон побачив чотирикутні цегляні башти, великий червоний храм, віддалений

маєток-палац на пагорбі. Ген далі на глибокій воді мерехтіло сонячне сяйво. Затокою гуляли рибальські лайби, тріпотіли вітрилами на вітрі; уздовж берега витикалися лісом щогли більших кораблів. «Напевне ж, один із них має вирушити в Дорн. Або до Східної-Варти-біля-Моря.» Утім, грошей заплатити за дорогу він не мав, а тягти весло не зумів би. «Напевне, міг би набитися у корабельні учні й дозволити жеглярам грати себе в сраку по всьому вузькому морі.»

Йому стало цікаво, де ж це він. «Тут навіть повітря пахкотить якимось незвично.» Прохолодний осінній вітер ніс пахощі дивних прянощів; через стіни з вулиць доносилися ледве чутні крики. Слова нагадували валерійські, та він упізнавав хіба одне з п'яти. «Не Браавос, — вирішив Тиріон, — і не Тирош.» Голі гілки та холодок у повітрі унеможлилювали також Мир, Лис та Волантис.

Почувши, як позаду відчиняються двері, Тиріон обернувся і стрівся поглядом з гладким

господарем будинку.

— Це Пентос, чи не так?

— Таки-так. Ніщо інше.

«Пентос, кажеш.» Ну хоча б не Король-Берег — вже й на тому дяка.

— А де тут місце шльондрам? — мимоволі вирвалося в нього.

— Шльондрам тут місце у бурдеях, як і на Вестеросі. Але вам, мій маленький друже, їхні послуги не знадобляться. Оберіть собі будь-яку з моїх служниць — вам не посміє відмовити жодна.

— То ваші невольниці? — здогадався карлик.

Товстун погладив угору та вниз одну з галузок своєї намащеної жовтої бороди. Тиріонові його рух здався відверто непристойним.

— Рабство у Пентосі заборонено умовами угоди, до якої нас змусили браавосці століття тому. І все ж вам не відмовить жодна з них. — Ілірію злегка вклонився, дуже поважно. — Та зараз мій малий друг мусить мені пробачити. Я маю честь бути одним із магістратів цього

величного міста, і князь кличе нас на раду.

Він посміхнувся, показавши в роті криві жовті зуби.

— Досліджуйте маєток і всі помешкання в ньому, як забажаєте, але в жодному разі не виходьте за стіни. Краще нікому не знати, що ви тут були.

— Був? А я вже кудись поїхав?

— Про те буде час побалакати надвечір. Ми з моїм малим другом попоїмо, вип'ємо вина і обговоримо величні задуми, чом би й ні?

— Гарзд, мій гладкий друже, — відповів Тиріон.

«Він гадає заробити на мені грошей.»
Торговельні магнати Вільних Міст жили заради грошей і думали завжди лише про збільшення прибутків. «Прянищне вояцтво, сироварне панство» — презирливо кликав їх його панотець. Якщо настане день, коли Ілрію Мопатіс побачить у мертвому карлику більше прибутку, ніж у живому, Тиріона просто на світанку запхають в інше винне барило і відішлють куди слід. «Краще бути якнайдалі

звідси, коли той день настане.» А що він настане — Тиріон не сумнівався. Не забуде ж про нього Серсея — наставляй кишню. Та й Хайме може роздратуватися, коли знайде стрілу в батьковому череві.

Легкий вітерець ганяв рясиці водою у мармуровій водоймі навколо оголеного мечника. Тиріонові вони нагадали, як Тайша куйовдила йому волосся тієї облудної весни їхнього шлюбу — перш ніж він узяв участь у її згвалтуванні разом із батьковими стражниками. Він думав про тих стражників під час втечі — намагався згадати, скільки ж їх було. Здавалося, мав би пам'ятати — аж ні. Десяток? Два? Сотня? Хто їх зна. Усі були дорослі чоловіки, високі та дужі... хоча тринадцятирічному карликові усі чоловіки мали здаватися високими. «А Тайша мала знати їхнє число.» Кожен дав їй по срібнякові, лишалося тільки порахувати монети. «По срібнякові за них, золотого — за мене.» Батько наполіг, щоб він теж їй заплатив. «Адже Ланістери завжди платять борги.»

— Туди, де місце шльондрам, — знову почув він голос князя Тайвина, а тоді знову — тукання арбалетної тятиви.

Магістрат гостинно запросив його оглянути маєток. Чистий одяг він знайшов у кедровій скрині, прикрашеній візерунками з ляпису та перломутеру. Одежини краяли на малого хлопчину — це він зрозумів, коли спробував у них улізти. Крам був багатий, хоча трохи заяложений, але штани виявилися задовгі, рукави — закороткі, а комір змусив би почорніти обличчям незгірше Джофрі, якби примудритися його застібнути. На додачу до одягу трохи допалася міль, та зрештою, він хоча б не смердів блювотинням.

Тиріон почав оглядини з кухні, де дві огрядні жінки та кухарчук спостерігали сторожкими очима, поки він пригощався сиром, хлібом і смоквами.

— Доброго вам раночку, ласкаві пані, — мовив він, уклоняючись. — А чи не знаєте ви часом, де місце шльондрам?

Коли йому не відповіли, він повторив

запитання високовалірійською, та замість слова «шльондра» ужив «куртизана». Молодша і повнотіліша куховарка стенула плечима.

Йому стало цікаво, що б вони зробили, якби він ухопив котрусь за руку та потяг до своєї опочивальні. «Жодна не посміє вам відмовити» — твердив Ілірію, та чомусь Тиріон не думав, що ці дві також малися на увазі. Молодша годилася Тиріонові у матері, а старша, напевне, була її матір'ю. Кожна тілістістю не поступалася Ілірію, а цицьки мала більші за його голову. «Я б у тому салі й захлинувся.» Та бувають гірші способи померти — приміром, спосіб його батька. «Але ж якби я міг спершу змусити його висрати трохи золота, а вже потім здохнути.» Може, князь Тайвин і був скупий на схвалення та приязнь, але грошей за доречної нагоди ніколи не шкодував. «Як буває щось жалюгідніше за карлика без носа, то це карлик без носа і без грошей.»

Тиріон полишив товстух коло їхніх паляниць та казанів і пішов шукати льох, у якому Ілірію напередодні витяг його з барила.

Льох знайшовся легко. Вина в ньому було стільки, щоб Тиріонові не просихати років, мабуть, сто: солодкі червоні з Обширу та кислі червоні з Дорну, бліді пентоські бурштинові, зелені мирійські нектари, більше як півсотні барилець золотого вертоградського, ба навіть вина з казкового сходу: Карфу, Ї-Ті, Асшаю коло Тіні. Зрештою Тиріон обрав барильце міцного з тавром особистих запасів князя Рунцеброта Рожвина — дідуся нинішнього господаря на Вертограді. Вино густо і насичено смакувало на язичку, паморочило голову, а колір мало такий темно-пурпуровий, що у тьмяному підвалі здавалося чорним. Тиріон наповнив собі келиха, потім налив глека, щоб краще розкуштувати, і поніс до саду — порозкошувати під поміченими ним раніше вишневими деревами.

Так сталося, що вийшов він не у ті двері й не знайшов водойми, яку бачив з вікна — але те вже не важило. Сад за будинком був теж розкішний, ще й значно більший. Тиріон трохи погуляв ним, сьорбаючи вино. Мури в маєтку

присоромили б чимало панських замків, а візерунчасті залізні шпички нагорі аж просилися, щоб на них наштрикнули голови, бо без звичних прикрас виглядали голими. Тиріон подумки змалював на одній зі шпичок голову своєї сестри — зі смолою в золотому волоссі та мухами, що дзижчали у роззявленому роті. «О так, і Хайме не забути віддати сусідню з нею шпичку, — подумав він. — Ніхто більше не сміє ставати між моїми братом і сестрою.»

Маючи мотузку та гака, він би, може, і видерся тим муром — адже руки мав дужі, а важив небагато. Мабуть, і на той бік би перевалився, якби не наштрикнувся на шпички. «Пошукаю собі мотузки завтра» — вирішив він.

У своїх мандрах він знайшов три виходи з маєтку: головний з брамною баштою, потерну коло псярні та садову хвіртку, сховану за плутаниною білого плюща. Останній вихід було замкнено ланцюгом, інші два охоронялися. Охоронці були опасисті, з гладенькими, наче дупці немовлят, обличчями,

і кожен мав на собі спижеву мисюрку зі шпичаком. Тиріон упізнав євнухів з першого погляду — він їх знав за переказами. Вони нічого не боялися і не відчували болю — так про них розповідали — а ще зберігали вірність господарям аж до смерті. «Мені б стало у пригоді кількасот моїх власних, — розсудив Тиріон. — Шкода, не подумав раніше, поки ще не став злидарем.»

Він прогулявся галереєю зі стовпами, стрільчастою аркою, і потрапив до викладеного плитками дворику, де біля колодязя прала білизну якась жінка. Віком вона була приблизно така, як він сам, мала тьмяно-руде волосся і круглясте обличчя, всипане ластовинням.

— Хочеш вина? — запитав її Тиріон. Вона кинула непевний погляд. — Келиха для тебе я не маю, доведеться пити з одного.

Праля повернулася до викручування сорочок та розвішування їх на мотузці сушитися. Тиріон усівся на кам'яній лаві з глеком.

— Скажи-но мені, наскільки варто довіряти

магістратові Ілірію? — Почувши ім'я, вона глянула вгору, наче на небо. — Аж отак?!

Тиріон гигикнув, схрестив короткі криві ноги і сьорбнув вина.

— Не надто мені кортить витанцьовувати під ту музику, якої гратиме цей сировар... та як йому відмовиш? Виходи стережуть. Може, ти виведеш мене під своїми спідницями? Матиму таку дяку, аж одружуся з тобою. Дві дружини я вже маю — чому б не взяти третю? Ой, а де ж ми житимемо? — Тиріон подарував їй найчарівнішу посмішку, на яку здатна людина з половиною носа. — Я тобі не казав, що маю небогу в Сонцеспісі? У Дорні ми з Мирцелою можемо наробити чимало капостей. Приміром, влаштувати війну між моїм небожем і небогою, ото буде кумедно, хіба ні?

Праля розвісила одну з сорочок Ілірію, що легко могла правити за вітрило.

— Мені має бути соромно за такі злі думки, ти маєш рацію. Напевне, варто натомість поїхати на Стіну. Кажуть, як вступиш до Нічної Варти, тобі пробачають усі злочини. На жаль,

мені не дозволять там тримати при собі тебе, люба моя. Жінок у Варті не тримають — не буде мені милої веснянкуватої дружиноньки, щоб гріла постіль уночі, а будуть лише холодні вітри, солоні тріска і кисле пиво. Як гадаєш, ясна панно, чи здаватимуся я вищим у чорному строї? — Він знову наповнив келиха. — Ну кажи вже. Південь чи північ? Спокута старих гріхів чи коєння нових?

Праля подарувала йому останній погляд, ухопила кошика і пішла геть. «Здається, надовго утримати жодну жінку мені не судилося» — подумав Тиріон.

Глек чомусь закінчився аж до краплі. «Мабуть, треба якось доповзти до того льоху і взяти ще.» Але міцне вино геть забило памороки, а сходи до льоху були неабияк круті.

— Де шльондрам місце? — запитав він у випраної білизни, що теліпалася на мотузці.

А було б запитати пралю. «Ні, люба моя, це не натяк, що ти шльондра — може, просто знаєш, де їм місце.» А чи не краще спитати в батька? «Туди, де шльондрам місце» — сказав

князь Тайвин. «А вона ж мене кохала. Донька простого чиншовика закохалася у мене, пішла за мене заміж, поклалася на мене і подарувала свою довіру.»

Порожній глек випав з руки і покотився дворищем. Тиріон рвучко зіп'явся з лави, пішов його підняти і дорогою побачив гриби, що вирости з розтрісканої плитки бруку. Були вони бліді, майже білі, мали плями, а знизу ребра — темно-червоні, наче кров. Карлик ухопив одного, зірвав, нюхнув. «Смакота, — подумав він, — до того ж смертельна.»

Грибів загалом було сім. Може, то Седмиця намагалася йому щось сказати. Тиріон зібрав усі, смикнув з мотузки рукавичку, ретельно загорнув і запхав до кишені. Од зусиль запаморочилося у голові, відтак він заповз на лаву, згорнувся клубком і заплющив очі.

Коли Тиріон отямився, то побачив навколо вже знайому опочивальню, а себе зануреним у ту саму перину гусячого пуху. За плече його трусилася білява дівчина.

— Ясний пане, — мовила вона, — купіль

чекає. За годину вас до столу просить магістрат Ілірію.

Тиріон випростався, сів спиною до подушок, тримаючись обіруч за голову.

— Мені це сниться, чи ти балакаєш посполитою мовою?

— Так, мосьпане, балакаю. Мене купили догоджати королю.

Дівчина була блакитноока, гарна вродою, молода, струнка і гнучка.

— Що догодила — в тому не сумніваюся. А мені догоди келихом вина.

Дівчина йому налила.

— Магістрат Ілірію приставив мене до вас терти спину і зігрівати постіль. Моє ім'я...

— ...мене не цікавить. Ти знаєш, де місце шльондрам?

Вона зашарілася.

— Там, де вони продають себе за гроші.

— Або за коштовності, сукні чи замки. Але ж де це місце?

Дівчина не могла зрозуміти його запитання.

— Це загадка, ласкавий пане? Я не вмію

відгадувати загадки. Чи не скажете мені відповідь?

«Ні, — подумав він. — Я й сам ненавиджу загадки.»

— Нічого я тобі не скажу. А ти зроби мені ту саму послугу.

«Єдине, що мене в тобі цікавить, знаходиться в тебе між ногами» — трохи не ляпнув він; слова вже крутилися на язичку, але чомусь так і не зірвалися з нього. «Вона не Шая, — сказав собі карлик, — а лише юна дурепа, що думає, наче я з нею граюся в загадки.» Та по правді, він навіть її піхви не надто жадав. «Напевне, я захворів. А чи й помер.»

— Кажеш, купіль чекає? Не можна змушувати великого сирного короля чекати.

Поки Тиріон сидів у купільниці, дівчина помила йому ноги, відшкрябала спину і вичесала волосся. Потім вона втерла йому в литки якусь запашну масть — полегшити судоми та біль — і вдягла знову в хлопчаче вбрання: заяложену пару темно-пурпурових штанів та синій жупан з парчовою підкладкою.

— Чи схоче мене ясний пан у ліжку після вечері? — запитала вона, ушнуровуючи чоботи.

— Ні. Мої справи з жінками скінчені. — «З хвойдами.»

Дівчина поставилася до його байдужості надто вже легко, як на його смак.

— Якщо мосьпан надають перевагу хлопчикам, я їм знайду належного і пришлю до ліжка.

«Мосьпан хочуть свою дружину. Мосьпан надають перевагу дівчині на ім'я Тайша.»

— Пришлеш, якщо він знає, де місце шльондрам.

Дівчина стиснула вуста. «Зневажає мене, — зрозумів він, — та не більше, ніж я сам себе.» Тиріон Ланістер не мав сумніву, що безліч жінок, яких він гойдав, гидували навіть самим його виглядом. Але деякі хоча б мали чемність удавати прихильність. «А трохи чесної зневаги навіть бадьорить — як терпке кисле вино після надміру солодоців.»

— Мабуть, я передумав, — сказав Тиріон дівчині. — Чекай на мене у ліжку. І май ласку

чекати гола, бо я буду трохи занадто п'яний, щоб копирсатися у твоїй одежі. Не розтуляй рота, зате розтули стегна якомога ширше, і ми чудово порозуміємося.

Він кинув на неї косий та лукавий погляд, сподіваючись викликати хоч трохи остраху, та у відповідь побачив лише відразу. «Хто стане боятися карлика?» Навіть князь Тайвин не боявся, хоча Тиріон тоді тримав у руках арбалета.

— Ти стогнеш, коли тебе дрюкають? — запитав Тиріон постільну зігрівачку.

— Якщо мосьпан забажають.

— Мосьпан може забажати тебе придушити. Саме так я повівся зі своєю останньою шльондрою. Гадаєш, твій господар заперечуватиме? Авжеж ні. Він-бо має таких ще сотню, а таких, як я — більше жодного.

Цього разу в відповідь на свій вишкір він таки отримав той страх у очах, на який сподівався.

Іліріо сидів, відкинувшись, на м'якій канапі та потрошку смакував гострі перчини і перлові

цибулини з дерев'яної миски. Чоло його покропили краплі поту, поросячі очиці виблискували над товстими щоками, а на руках, коли він ними рухав, витанцьовували самоцвіти: онікси та опали, тигрові ока та турмаліни, рубіни, аметисти, сафіри, смарагди, гагати, нефрити, чорні діаманти та зелені перли. «Я б за ті персні багато років прожив, — подумав Тиріон, — хоча без різницького тесака їх не здобудеш.»

— Сідайте ж, мій малий друже, — заохотив Ілрію помахом руки.

Карлик видерся на крісло — занадто велике для нього, справжній престол із подушками, створений для підтримки величезних сідниць магістрата і спертий на міцні товстезні ноги. Тиріон Ланістер усе життя прожив у світі, завеликому для нього, та в маєтку Ілрію Мопатіса він геть загубився у речах, що розмірами не вміщувалися йому в голові. «Я — наче миша у мамутовому лігві. Та нехай — мамут хоч має непоганий винний льох.» Згадка викликала спрагу, і Тиріон спитав вина.

— Вам смакувала дівчина, котру я прислав?
— запитав Ілірію.

— Якби я хотів дівчину, то попросив би собі сам.

— Невже вона вас не вдовольнила?

— Вона зробила все, що від неї бажали.

— Сподіваюся. Адже навчали її в Лисі, де з кохання зробили мистецтво. Король спізнав із нею велику насолоду.

— А я королів убиваю, хіба ви не чули? — зловісно вишкірився Тиріон понад чарою з вином. — І не треба мені королівських недоїдків.

— Як забажаєте. Нумо ж повечеряймо.

Ілірію ляснув долонями, і до столу заспішили стільні слуги.

Розпочалася вечеря юшкою, звареною з крабів та жабуна-рибалки, і ще однією — холодною, з яйцями та лимонами. Далі пішли куріпки у меді, сідло ягняти, гусяча печінка у вині, пастернак у маслі та молочне пацятко. Побачивши те все на столі одночасно, Тиріон аж відчув запаморочення, та все ж примусив

себе з чемності ковтнути ложку юшки... а відчувши смак, забувся і загубився. Куховарки були старі та жирні, але справу свою знали — так смачно він не їв навіть при королівському дворі.

Зісмоктуючи м'ясо з кісток своєї куріпки, Тиріон запитав Ілірію про вранішні турботи у раді магістратів. Товстун здвигнув плечима.

— На сході неспокійно. Астапор захоплено, і Меєрин теж. То гіскарські невільницькі міста, котрі були вже старі, коли світ стояв ще зовсім юний.

Порізали молочне паця. Ілірію вхопив шматок хрусткої шкуринки, вмочив у сливову підливку та з'їв руками.

— Невільницька затока далеченько від Пентосу.

Тиріон наколов гусячу печінку на кінчик кинджала. «Найгірше прокляття падає на вбивцю родичів, — пригадав він, — та мені в моєму пеклі починає нівроку подобатися.»

— Так-то воно так, — погодився Ілірію, — але світ — це одні великі павучі тенета, у яких

лише торкнися однієї нитки, і затремтить безліч інших. Іще вина? — Ілірію кинув собі до рота перчину. — Хоча ні, я маю дещо ліпше.

Він ляснув у долоні. Увійшов стільник з накритою таріллю і поставив її перед Тиріоном, а Ілірію перехилився через стіл і прибрав накривку.

— Гриби! — оголосив магістрат, супроводжуваний заманливими пахощами. — Поціловані часником і скупані у маслі. Мені казали, на смак виняткові. З'їжте однього, друже мій. Або навіть два.

Тиріон вже був підніс тлустого чорного гриба мало не до рота, але щось у голосі Ілірію змусило його раптово спинитися.

— Після вас, ласкавий пане.

І він штовхнув таріль до хазяїна дому.

— Ні-ні. — Магістрат Ілірію штовхнув гриби назад. На один удар серця здалося, неначе з набряклої плоті сирного короля визирнув юний хлопчина, хитрун і вигадник. — Після вас. Я наполягаю. Куховарка навмисне приготувала їх саме для вас.

— Та невже? — Він пригадав куховарку, борошно на її руках, важкі цицьки, помережані темно-синіми жилами. — Дяка їй за добрість, але... ні.

Тиріон опустил гриба назад у калюжу масла, з якого той виник.

— Ви занадто підозріливі, — посміхнувся Ілірію крізь розгалужену жовту бороду. Щоранку намащувану, щоб блищала, наче золото — так подумалося Тиріонові. — Невже вам властиве боягузтво? Ніколи про вас такого не чув.

— У Семицарстві вважається прикрим порушенням законів гостинності труїти власного гостя за вечерею.

— У цих краях теж. — Ілірію Мопатіс сягнув по келиха. — Проте коли гість сам плекає бажання скінчити своє життя, чому б хазяїнові не допомогти йому, хіба не так? — Він добряче ковтнув вина. — Ось приміром, якихось півроку тому отруїли грибами магістрата Ордейо. Мені казали, що йому не так уже й боліло. Раптова судома у кишках, швидкий

гострий біль за очима, і все скінчено. Краще гриби, ніж меч у шию, хіба ні? Навіщо помирати зі смаком крові в роті, коли можна куштувати часник і масло?

Карлик уважно роздивився поставлену перед ним страву. Пахощі часнику та масла наповнили рота слиною. Якоюсь частиною душі він прагнув тих грибів, навіть знаючи, що вони з собою несуть. Він не мав досить мужності встромити сталевого клинка собі у черево, але з'їсти грибочок-другий — хіба то так важко? Проте сама думка налякала його так, що аж мову відібрала.

— Ви помиляєтеся щодо мене, — самі собою проказалися слова.

— Та невже? Як цікаво. Хочете потонути у вині — то скажіть лише слово, і справу буде зроблено швидко. А топити себе чара за чарою — це марнувати і час, і вино.

— Ви помиляєтеся щодо мене! — повторив Тиріон гучніше.

Гриби у маслі виблискували у світлі ліхтарів, темні та звабливі.

— Жаги до смерті я не маю, можу присягнутися. А маю...

Голос його непевно стихився. «Що я, власне, маю? Життя попереду? Незавершені труди? Дітей, яких треба виростити? Володіння, щоб у них правити? Жінку, щоб кохати?»

— Ви не маєте нічого, — закінчив за нього магістрат Ілірію, — та ми це можемо змінити.

Він висмикнув гриб з масла, кинув до рота і з насолодою прожував.

— Смакота!

— Отже, гриби не отруйні. — Тиріон почувався роздратованим.

— Авжеж ні. Навіщо мені бажати вам зла? — Магістрат з'їв іще грибочок. — Ми маємо якось показати довіру одне до одного. А почнемо з вечері.

Він знову ляснув долонями.

— Попереду на нас чекає велика праця. Мій малий друг має підкріпити свої сили.

Стольники внесли чаплю, набиту смоквами, телячі січеники, тушені з мигдалевим молоком,

оселедця з вершками, цукрову цибулю, гидкі на запах сири, тарелі равликів та солодкого м'яса, чорного лебедя у пір'ї. Від лебедя Тиріон відмовився, бо згадав вечерю в сестри. Але чаплею та оселедцем пригостився, а до них з'їв кілька солодких цибулин. Чашники хутко наповнювали його келиха щоразу, як той порожнів.

— А ви чимало п'єте вина, як на такого невеличкого чоловічка.

— Убивати родичів — виснажлива справа. Аж горлянка всихає.

Очі гладуна заблищали, наче самоцвіти на його пальцях.

— На Вестеросі є люди, які вважають, що вбивство старого князя Ланістера — то був добрий початок корисної справи.

— Хай не кажуть цього при моїй сестрі, бо незчуються, що язика втратять. — Карлик розірвав навпіл паляницю хліба. — Та й ви обережніше, магістрате, просторікуйте про мою сім'ю. Хай я вбив трохи родичів, але все ж лишаюся левом.

Володаря сирів це, здавалося, розважило аж до нестями. Він ляпнув себе по тлустому стегні й зауважив:

— Усі ви, вестеросці, геть однакові. Намалюєте собі на шовковій латці якогось звіра — і ось ви вже раптом леви, дракони або беркути. Я можу відвести вас, мій малий друже, до справжнього лева — князь міста тримає одного у своєму звіринці. Хочете до його клітки, щоб удвох веселіше було?

Тиріон мусив подумки визнати, що панство Семицарства таки занадто переймається своїми гербовими знаками.

— Ну гаразд, — погодився він. — Ланістер не означає неодмінно лев. Та все ж я син свого батька, і Хайме з Серсеєю — то моя законна здобич.

— Ви доречно згадали вашу милу сестру, — зауважив Ілрію між двома равликами. — Королева обіцяла княжий титул будь-кому, хто принесе вашу голову, хай яким ницим він уродився.

Тиріон іншого від неї не чекав.

— Хочете впіймати її на слові — змусьте ще й ноги розсунути. Найкраща її частина за найкращу мою — ото буде чесний обмін.

— Краще я попрохаю мою вагу в золоті. — Сирний король зареготав так гучно, що Тиріон злякався, чи він не лусне. — Усе золото Кастерлі-на-Скелі, чом би й ні?

— Золото я вам обіцяю, — мовив карлик, відчуваючи полегшення, що не потоне просто зараз у напівпереварених вуграх і солодкому м'ясиві, — але Скелю заберу собі.

— Таки-так. — Магістрат затулив рота рукою і потужно відригнув. — А ви гадаєте, король Станіс вам її віддасть? Мені казали, він кохається у законі та правосудді. Ваш брат носить біле корзно, і за всіма законами Вестеросу ви є законним спадкоємцем.

— Станіс може б і віддав мені Кастерлі-на-Скелі, — мовив Тиріон, — якби не така дрібничка, як убивство короля та родичів. За ті мої вибрики він мене вкоротить на голову, а я вже й зараз на зріст невеличкий. Але з якого дива ви вирішили, що мені кортить

приєднатися до князя Станіса?

— Навіщо ж іще вам їхати на Стіну?

— Станіс на Стіні? — Тиріон почухав рубець носа. — Якого з семи клятих дідьків у семи пеклах Станіс робить на Стіні?

— Гадаю, тремтить з холоду. А у Дорні — воно тепліше. Може б йому варто було поїхати туди?

Тиріон почав підозрювати, що одна веснянкувата прая тямить трохи більше посполитою мовою, ніж прикидається.

— Так сталося, що у Дорні перебуває моя небога Мирцела. А я вже був зібрався коронувати її на королеву.

Ілірію посміхнувся; стольник тим часом накладав їм обом повні миски черешень з солодкими вершками.

— Що такого заподіяла вам бідна дитина? Чому ви бажаєте їй смерті?

— Навіть убивці родичів не обов'язково пускати під ніж геть усю рідню, — ображено буркнув Тиріон. — Я сказав, що хочу її коронувати, а не вбити.

Товстий сировар закинув до рота ложку черешень.

— У Волантісі ходить монета з короною на одному боці та черепом на іншому. Боків два, а монета — одна й та сама. Коронувати Мирцелу означає її вбити. Дорн може повстати за неї, але сил самого Дорну недостатньо. Якщо ви такі розумні, як твердить наш спільний друг, то мали б самі розуміти.

Тиріон роздивлявся товстуна з новими почуттями. «А він має рацію і щодо одного, і щодо іншого. По-перше, коронувати її означає вбити. По-друге, я справді це розумів.»

— Що поробиш — мені лишилися тільки порожні, але зухвалі вихватки. Принаймні ця змусить сестру поплакати гіркими слізьми.

Магістрат витер солодкі вершки з рота тилом пухкої долоні.

— Шлях до Кастерлі-на-Скелі, мій малий друже, не пролягає через Дорн. І через Стіну він теж не пролягає. Але такий шлях існує, запевняю вас.

— Я засуджений зрадник, убивця короля і

рідні.

Балачки про якісь там шляхи його дратували. «Чи не думає він гратися зі мною в ігри?»

— Що присудив один король, інший може і відсудити. У Пентосі, друже, ми маємо собі князя. Він головує на танцях, бенкетах та веселоцях, катається містом у ношах з золота і слонової кістки. Аж троє надвірних слуг виступають поперед нього з золотими терезами торгівлі, залізним мечем війни і срібним батоном правосуду. Першого дня кожного нового року він має за обов'язок порушити цноту діви поля і діви моря. — Ілірію нахилився уперед, поставив лікті на стіл. — Але щойно стається недорід чи поразка у війні, ми врзаємо йому горлянку, щоб піддобритися до богів, і обираємо нового князя серед сорока сімейств міста.

— Нагадайте мені ніколи не пнутися у князі пентоські.

— Невже у вашому Семицарстві справи робляться якимось інакше? На Вестеросі немає

миру, немає правого суду, немає віри... а скоро й харчів не буде. Коли люди голодують і усього бояться, то шукають собі спасителя.

— Та хай шукають, але якщо не знайдуть нікого ліпшого за Станіса...

— Ні, не Станіса. І не Мирцелу. — Жовта посмішка поширшала. — Зовсім іншого. Сильнішого за Томена, добрішого за Станіса і з кращими правами на престол, ніж дівчинка Мирцела. Прийди, спасителю, з-за моря і полікуй рани Вестеросу, що кров'ю спливають.

— Гарненько брешете. — Вочевидь, Тиріон здивований не був. — Але брехню вітер носить. Хто ж цей клятий спаситель?

— Дракон. — Сирний король побачив його обличчя і зареготав. — Дракон із трьома головами.

Даянерис

Вона чула, як мрець іде вгору сходами. Неквапна, розкотиста луна кроків летіла поперед нього, метлялася між лілових стовпів її палати. Даянерис Таргарієн чекала на лаві чорного дерева, яку зробила своїм престолом. Очі ще не пролупилися віді сну, срібно-золоте волосся було скуйовджене.

— Вашій милості, — мовив пан Барістан Селмі, регіментар її Королевогвардії, — не обов'язково на це дивитися.

— Він загинув за мене.

Дані притиснула до грудей свою левову шкуру. Під нею вона мала на собі лише просту лляну сорочку трохи вище колін. Коли Місандея її збудила, їй снився будинок з червоними дверима. Вдягатися часу не було.

— Халісі, — прошепотіла Іррі, — не треба

торкатися мертвого. Дотик до мертвого несе біду.

— Якщо не вбив його сам. — Джихікі була дебелиша за Іррі, мала широкі стегна і важкі груди. — Кожен знає.

— Кожен знає, — погодилася Іррі.

Дотракійці чудово зналися на конях, але в усьому іншому зазвичай виявляли неймовірно невігластво. «Та й що з них узяти — дівчатка, ще молоді зовсім.» Служниці були одного віку з Дані, виглядали дорослими жінками зі своїми чорними гривами, мідною шкірою та мигдалевими очима, і все ж лишалися юними дівчатами. Їх подарували Дані на весілля з халом Дрого, і він же привіз їй ту шкуру, що була на ній зараз — шкуру зі спини та голови хракара, білого лева Дотракійського моря. Для неї шкура була завелика і трохи тхнула пліснявою, зате дарувала відчуття, що її сонцета-зорі досі з нею.

Першим нагорі сходів з'явився зі смолоскипом у руці Сірій Хробак. Його спижевий шоломець був увінчаний трьома

шпичками. Позаду йшли четверо Неблазних, несучи на плечах мертву людину. Їхні шоломці мали по одній шпичці, а обличчя застигли так нерухомо, неначе їх самих вилили зі спижу. Труп поклали до її ніг; пан Барістан відкинув заплямований кров'ю покрів. Сірий Хробак нахилив смолоскипа, щоб Дані краще бачила.

Обличчя мерця було гладеньке, без жодної волосини. Щоки хтось розчахнув гострим залізом від вуха до вуха. Мрець був високий, синьоокий, на вроду показний. «Дитина Лису чи Старого Волантису, викрадена з якогось корабля зажерливими корсарами і продана у рабство до червоного Астапору.» Очі його були розплющені, але сочилися кривавими слізьми не вони, а рани. Ран же на тілі було стільки, що й не полічиш.

— Ваша милосте, — мовив пан Барістан, — на цеглинах провулку, де його знайшли, було змальовано гарпію...

— ...і змальовано кров'ю. — Даянерис уже знала, про що мова. Сини Гарпії уночі коїли своє злодійське харцизство, і біля кожного

трупа лишали свою позначку. — Сірий Хробаче, як сталося, що цей чоловік був сам-один? Де його супутник?

За її наказом Неблазні тепер ходили уночі вулицями Меєрину тільки по двоє.

— Царице, — відповів очільник Неблазних, — ваш слуга Непохитний Щит не тримав варти минулої ночі. Він пішов... до певного місця... випити і поспілкуватися у товаристві...

— До певного місця? Ви про що?

— До будинку насолоди, ваша милосте.

«До бурдею.» Половина її відпущенців була з Юнкаю — міста, де Мудрі Хазяї славилися добре навченими постільними рабами. «Навченими мистецтва семи зітхань.» Останнім часом бурдеї повитикалися усім Меєрином, наче гриби після дощу. «Вони ж нічого іншого не вміють. А жити якось треба.» Харчі щодня дорожчали, а ціна людської плоті, навпаки, спадала. У бідніших частинах міста, між великими східчастими пірамідами меєринського рабовласницького панства, було вдосталь бурдеїв, де задовольняли потяг до

кохання у будь-який спосіб, хай найчудернацькіший. І вона це знала. «І все ж таки...»

— Чого євнухові шукати у бурдеї?

— Якщо чоловік не має чоловічих причиндалів, то ще не означає, ваша милосте, що він не має чоловічого серця, — відповів Сірій Хробак. — Сьому-одному казали, що ваш слуга Непохитний Щит іноді платив гроші жінкам у бурдеях за те, щоб ті лежали з ним поруч, обіймаючи.

«Кров дракона не повинна плакати.»

— Непохитний Щит, — сказала вона з сухими очима. — Таке було його ім'я?

— З ласки вашої милості, саме таке.

— Хороше ім'я.

Добрі Хазяї Астапору не дозволяли своїм воякам-невільникам мати імена. Після звільнення астапорських рабів руками Дані багато Неблазних повернули собі імена, які мали від народження, а інші — самі вибрали собі нові.

— Чи відомо, скільки нападників

підстерегло Непохитного Щита?

— Сей-один не знає. Багато.

— Принаймні шість, а чи й більше, — мовив пан Барістан. — Судячи з вигляду ран, на нього накинулися одразу з усіх боків. Але піхви були порожні. Можливо, він зумів поранити когось із нападників.

Дані проказала мовчазну молитву, щоб десь у місті один із Синів Гарпії здихав просто зараз, судомлячись і тримаючись за розпанахане черево.

— Навіщо вони отак розрізали йому щоки?

— Ласкава царице, — відповів Сірій Хробак, — вбивці вашого слуги Непохитного Щита запхали йому в горло цап'ячі причиндали. Сей-один видалив їх, перш ніж нести його сюди.

«Авжеж. Його власну мужність вони запхати не могли, бо астапорці не лишили йому ані кореня, ані стовбура.»

— Сини зухвалішають, — зауважила Дані. Досі вони обмежувалися нападами на беззбройних відпущенців: різали їх на вулицях

або вдиралися у домівки під покровом п'їтьми і вбивали у лїжках. — Це вперше вони підняли руку на одного з моїх воїнів.

— Уперше, — погодився пан Барістан, — та не востаннє.

«Я досі веду війну, — зрозуміла Дані, — ось лишень тепер із тїнями.» А сподівалася ж на перепочинок від кровопролиття — щоб мати хоч трохи часу відбудуватися і зцілитися.

Порухом плечей скинувши шкуру, вона стала на колїна коло трупу і заплющила мертвому очі, не зважаючи на зойк Джихікі.

— Непохитного Щита не забудуть. Обмийте його, спорядіть для битви і поховайте з шоломом, щитом та списами.

— Буде зроблено з волі вашої милості, — відповів Сїрій Хробак.

— Надішліть людей до Храму Грацій спитати, чи не приходив хтось до Блакитних Грацій з пораненням від меча. І розповсюдьте новину, що ми добре заплатимо золотом за тесак Непохитного Щита. Попитайте різників та пастухів, чи не холостив хто цапів останнім

часом. — «Може, якийсь козопас обмовиться.»
— Віднині жоден із моїх людей не має ходити сам-один по настанні темряви.

— Сі-одні коряться наказові.

Даянерис відкинула назад волосся.

— Знайдіть мені цих боягузів. Знайдіть, щоб я показала Синам Гарпії, що означає збудити дракона.

Сірий Хробак віддав вояцьке вітання. Його Неблазні загорнули саван, підняли мертвого на плечі й винесли з палати. Пан Барістан Селмі залишився. Волосся його збіліло, у куточках світло-блакитних очей прорізалися кущики зморщок, але спина стояла рівно, і збройна майстерність не згасла з роками.

— Боюся, євнухи вашої милості, — мовив він, — погано пасують до роботи, яку ви їм загадали.

Дані всілася на лаві й знову огорнула плечі левовою шкурою.

— Неблазні — мої найкращі воїни.

— Вони — покірنا піхота, з ласки вашої милості. Створена стояти на бойовищі плечем

до плеча позаду щитів, з випростаними уперед списами. Їх навчали коритися без страху, без сумніву, без думок, без вагань... але не викривати таємниць і не шукати відповідей на питання.

— А чи краще послужать мені лицарі в цій справі?

Селмі навчав для неї лицарів з синів невільників; вони опановували кінний бій зі списом та науку довгого меча-півторака так, як це робилося на Вестеросі... але чи варті чогось списи та мечі проти лукавих боягузів, що завдають ударів з нічної тіні?

— У цій — ні, — визнав старий, — та й не мають ваша милість жодного лицаря, крім мене. Знадобиться ще багато років, щоб зробити лицарів з цієї малечі.

— Тоді кому доручити справу, якщо не Неблазним? Дотракійцям? Гріх казати.

Дотракійці билися верхи на конях. З кінноти більше хісна у відкритому полі чи на схилі пагорба, ніж у вуличках і провулках міста. Поза різнобарвними цегляними мурами

Меєрину владу Дані навряд чи можна було вважати міцною. Тисячі невільників ще й досі трудилися у великих маєтках серед пагорбів і передгір'їв, вирощуючи пшеницю та маслини, пасучи овець та кіз, видобуваючи сіль та мідь. Комори Меєрину містили чималі запаси збіжжя, олії, оливок, сухих плодів, солонини, але й ті запаси потроху танули. Тому Дані вислала свій крихітній халазар на підкорення заміських земель, поставивши на чолі трьох своїх кривноїзників. Тим часом Бурий Бен Бросквин вивів у поле «Других Синів» чатувати на можливі юнкайські наскоки.

Найважливіше доручення з усіх вона дала Даарію Нахарісу — язикатому Даарію з золотим зубом та розгалуженою натроє бородою, що любляв так лиховісно шкіритися крізь лілові вуса. Поза пагорбами на сході починався хребет із круглястих пісковичних гір, крізь які вів Хизайський прохід, а далі лежала Лазарія. Якби Даарію вдалося переконати лазарян відновити торговельні шляхи, то річкою або через пагорби можна було б привезти збіжжя...

проте ягнятники не мали причин любити меєринців.

— Коли «Буревісники» повернуться з Лазарії, то може, я їх використаю на вулицях, — сказала Дані панові Барістану, — але дотоді мені лишаються тільки Неблазні.

Вона піднялася на ноги.

— Ви мусите вибачити мені, пане. Скоро біля дверей з'являться прохачі. Маю вдягти свої довгі вуха і знову стати їхньою царицею. Прикличте Резнака та Голомозого — я прийму їх, щойно вдягнуся.

— Слухаю волю вашої милості, — вклонився Селмі.

Велика Піраміда, здавалося, підпирала плечима саме небо — налічувала-бо вісімсот стоп заввишки від велетенської чотирикутної основи до просторої вершини, де цариця меєринська влаштувала собі особисті покої в оточенні зелених рослин та запашних водойм. Над містом саме займався прохолодний блакитний ранок, і Дані вийшла на терасу. На заході світанок палав золотом на банях Храму

Грацій, карбував на землі глибокі чорні тіні позаду східчастих пірамід зацного панства. «У якихось із тих пірамід Сини Гарпії обмірковують нові свавілля просто зараз. А я не маю сили їх зупинити.»

Візеріон відчув її неспокій. Білий дракон лежав, огорнувши собою грушове дерево і вклавши голову на хвоста. Коли Дані його проминала, він розплющив очі — два озерця рідкого золота. Роги теж блищали золотою барвою, а з ними — і луска, що збігала спиною від голови до хвоста.

— Лінива ти потворо, — сказала вона йому, чухаючи під щелепою.

Лусочки були гарячі на дотик, наче обладунок, надовго залишений під сонцем. «Дракони — то вогонь, що обернувся плоттю.» Таке вона прочитала у одній з книжок, подарованих паном Джорагом на весілля.

— Ти ж маєш полювати з братами. Невже ви з Дрогоном знову сваритесь?

Останнім часом її дракони почали шаленіти. Раегал клацав зубами на Іррі, а Візеріон

підпалив Резнакові токар у останні відвідини шановного місцевого підстоля. «Я покинула їх напризволяще, і вони здичавіли... та коли ж мені знайти на них час?»

Візеріон хльоснув хвостом з боку в бік і гупнув по стовбурі дерева так, що до Даніних ніг скотилася збита з дерева груша. Дракон розгорнув крила і наполовину злетів, наполовину застрибнув на огорожу тераси. «Росте, — подумала Дані, спостерігаючи, як дракон злітає в небо. — Усі троє ростуть. Скоро будуть досить великі, щоб нести мою вагу.» І тоді вона злетить, як злітав Аегон Завойовник — вище й вище, аж Меєрин стане унизу таким малим, щоб стерти його одним порухом пальця.

Вона дивилася, як Візеріон виписує дедалі ширші кола, доки дракон не зник з очей за каламутними водами Скахазадхану. Лише тоді Дані повернулася до піраміди, де Іррі та Джихікі чекали дозволу вичесати їй переплутане волосся і вдягти, як личить цариці меєринській — у гіскарський токар.

Той одяг був із себе досить-таки незручний: довге, вільне, позбавлене крою простираadlo, яке накручувалося на стан, пропускатися під пахвою, закидалося на плече, а численні краї мали ретельно нашаровуватися для кращого огляду. Якщо накрутити токар надто вільно, він міг упасти з тіла; якщо ж надто щільно — зв'язував рухи і змушував запинатися. Навіть правильно вдягнутий, токар слід було притримувати лівицею. Ходіння у токарі вимагало від хазяйки вміння дріботіти крихітними крочками і тримати бездоганну рівновагу — раптом хтось наступить на один із важких країв, що волочаться слідом. Певно, токар не міг носити ніхто, приставлений до ремесла, служби чи будь-якої праці — то був одяг господарів, ознака багатства та влади.

Дані хотіла була заборонити носіння токарів, щойно захопила Меєрин, але радники її відрадили.

— Матір Драконів повинна вдягти токар, бо інакше її зненавидять усі, — застерегла Зелена Грація, Галацця Галаре. — У вовняному одязі

Вестеросу чи сукні мирійського мережива ваша преосаянність довіку лишиться серед нас чужинкою, чудернацькою зайдою, варварською завойовницею. А меєринська цариця має бути справжньою вельможною панією Старого Гісу.

Бурий Бен Бросквин, полковник «Других Синів», висловився коротше і яскравіше:

— Хто хоче бути крулем поміж кролів, мусить причепити пару довгих вух.

Довгі вуха, котрі вона обрала собі на нинішній день, пошиті були з чистого білого льону та облямовані золотими китицями. З допомогою Джихікі Дані зрештою — з третьої спроби — правильно накрутила токар на себе. Іррі принесла корону, зроблену в подібі триголового дракона її дому, що мав золоті кільця звивистого тіла, срібні крила і голови зі слонової кістки, оніксу та жаду. Від її ваги Даніні плечі та шия, певно, закам'яніють і скнітимуть ще до вечора. «Корона не повинна зручно та легко сидіти на голові.» Це сказав колись один із її ясновельможних предків-королів. «Котрийсь Аегон, але ж котрий?»

П'ятеро Аегонів царювало у Семицарстві Вестеросу. Мав бути і шостий, але пси Узурпатора знищили сина її брата, ще коли той був немовлям при матінчиних грудях. «Якби був живий, я б могла з ним побратися. Аегон за віком ближчий до мене, ніж Візерис.» Та коли Аегона з його сестрою жорстоко замордували, Дані ще тільки почала рости у материному череві. Їхній батько — її брат Раегар — загинув ще раніше, від руки Узурпатора на Тризубі. Інший її брат, Візерис, загинув у Ваес Дотраку, волаючи з болю під короною розтопленого золота. «Якщо я дозволю, мене теж уб'ють. Ножі, що зарізали мого Непохитного Щита, призначалися мені.»

Дані не забула дітей-невільників, розіп'ятих Великими Хазяями уздовж дороги з Юнкаю. Їх було загалом сто і шістдесят три; кожен був прибитий цвяхами до стовпа з рукою, випростаною так, щоб показувати шлях на Меєрин. Захопивши місто, Дані наказала розіп'яти таке саме число Великих Хазяїв. Зграї мушви супроводжували їхнє повільне та

болісне відбуття на той світ; над майданом ще довго висів сморід гнилої плоті. Але інколи вона сумнівалася, чи досить далеко зайшла у своїй рішучості. Адже ці меєринці — лукавий та впертий народ, що вдавався до спротиву на кожному кроці. Так, вони звільнили рабів... лише затим, щоб одразу ж винайняти їх на службу за таку жалюгідну платню, з якої ледве можливо було прохарчуватися. Застарих чи замалих для праці просто викинули на вулиці, а з ними — хворих та скалічених. І ще після того Великі Хазяї, збираючись на пласких верхівках своїх пірамід, сміли скаржитися на драконову царицю, що наповнила їхнє величне місто юрбами брудних жебраків, злодіїв та повій.

«Щоб правити Меєрином, я мушу звоювати серця меєринців — хай сама зневажаю їх аж до краю.»

— Я готова, — сказала вона Іррі.

Нагорі мармурових сходів на неї чекали Резнак та Скахаз.

— Велика царице! — оголосив Резнак

мо'Резнак. — Сього дня краса ваша сяє так ясно, що бідним очам моїм лячно дивитися.

Підстолій мав на собі токар бурякового кольору з золотим краєм. Невеличкий, блідий, схильний пітніти чоловічок пахкотів так, наче скупався у ставку парфумів, а розмовляв високовалерійським суржиком, добряче перекрученим, з густим присмаком гиркливої, горлової гіскарської говірки.

— Дякую за добрі слова, — відповіла Дані тією ж мовою.

— Моя царице, — прогарчав Скахаз мо'Кандак, муж голеної голови.

Гіскарське волосся росло на гіскарських головах щільно та рясно, а цупкістю нагадувало дріт. Чоловіки невільницьких міст віддавна мали звичай збирати його у роги, шпичаки, крила і таке інше. Поголивши голову, Скахаз лишив позаду старий Меєрин і прийняв новий звичай; його родичі зробили те саме, наслідуючи приклад, а за ними й представники інших сімейств. Дані, щоправда, не сказала б, чому саме вони так учинили: зі страху, з

прагнення надолужити звичаї нового часу, а чи з власного марнославства. Прихильників нового звичаю кликали «голомозими»; Скахаз був серед них найпершим Голомозим... а для Синів Гарпії та всієї їхньої зграї — найницішим зі зрадників.

— Нас сповістили про євнуха, — продовжив він.

— Його звали Непохитним Щитом.

— Помре ще не один і не двоє, якщо не покарати вбивць.

Хай Скахаз і поголив собі череп на знак нового звичаю, та не змінив тим свого недоброго, лютого обличчя з випнутими бровами, невеличкими очицями і важкими мішками під ними, чималим носом у чорних цятках, маслянистою шкірою, жовтішою за звичний для гіскарців бурштиновий відтінок. Прямодуха, нестримна брутальність читалася зі Скахазового обличчя без найменших сумнівів. Дані подумки помолилася, щоб так само мало сумніватися і в його чесності.

— Як мені їх карати, коли я не знаю, хто

вони? — вимогливо запитала Дані. — Ану ж розкажіть мені, хоробрий Скахазе!

— Вашій милості не бракує ворогів. Ви бачите їхні піраміди просто з вашої тераси. Цхак, Хазкар, Газин, Мерек, Лорак... усі старі невільникарські родини. Пахл... а Пахл понад усі інші. Тепер це дім самих жінок. Старих, жовчних, лютих жінок зі смаком до крові. Жінки нічого не забувають. Жінки нічого не пробачають.

«Саме так, — подумала Дані, — і коли я повернуся до Вестеросу, про це визнають пси Узурпатора.» А й справді, між нею та домом Пахл існували причини для кривавої ворожнечі. Ознака зо'Пахла зарізав Могутній Бельвас у двобої перед брамою. Його батько, тисяцький міської варти Меєрину, загинув при обороні брами, коли її розтрощив «Гострий прутень». А троє дядьків Ознака були у числі ста шістдесяти трьох, розіп'ятих на майдані.

— Скільки золота ми призначили за нагороду тому, хто принесе нам відомості про Синів Гарпії? — запитала Дані.

— Сто гонорів, з ласки вашої преосяйності.

— Тисяча гонорів мені більше до ласки.
Нехай буде стільки.

— Ваша милість не питають моєї поради, — відповів Скахаз Голомозий, — та я все ж скажу, що за кров слід платити кров'ю. Візьміть по одному чоловікові од кожного названого мною сімейства і стратьте усіх. Якщо наступного разу вб'ють ще когось із ваших, візьміть по двоє з кожного великого дому і стратьте їх також. Утретє вже ніхто не вбиватиме.

Почувши це, Резнак трохи не розквилів з розпачу.

— О ні-і-і... ласкава, добра царице, така брутальність викличе гнів богів на наші голови. Ми знайдемо убивць, обіцяю вам! А коли знайдемо — ось побачите, то будуть якісь убогі безрідні покидьки!

Підстолій мав таку саму лису голову, як і Скахаз, та в його випадку потрудилися боги, а не голії. «Якщо раптом хоч одна волосина матиме нахабство виткнутися посеред моєї пустелі, на неї вже чекатиме циркульник з

бритвою» — запевняв Резнак, коли його підносили до уряду. Іноді Дані брав сумнів, чи не приставити краще ту бритву до Резнакової горлянки. Чолов'яга був на свій кшталт корисний, але вона його не надто любила, а довіряла ще менше. Невмирущі Карфу застерегли її про три зради. Міррі Маз Дуур скоїла першу, пан Джораг — другу. Чи не судилося Резнакові стати третім зрадником? А якщо ні, то кому? Голомозому? Даарію? «Чи зрадником виявиться хтось, кого я навіть не підозрюю? Пан Барістан? Сірий Хробак? Місандея?»

— Скахазе, — мовила вона до Голомозого, — за вашу пораду ви маєте мою дяку. А ви, Резнаку, перевірте, чи не зможемо ми чогось досягти тисячею гонорів.

Стискаючи полу токару, Даянерис рушила повз них широкими мармуровими сходами. Сходишки вона долала по одній, намагаючись не запнутися на власному одязі та не звалитися до власного двору головою уперед.

Місандея оголосила про прибуття цариці;

маленька книжниця мала приємний і сильний голос.

— На коліна перед Даянерис Буреродною, Неопалимою, царицею меєринською, королевою андалів, ройнарів та першолюдей, халісі великого трав'яного моря, Трощителькою Кайданів та Матір'ю Драконів!

Палата вже наповнилася людом. Спинами до стовпів стояли Неблазні зі щитами та списками; шпичаки на шоломах стирчали рівно вгору, наче шереха ножів. Меєринці зібралися під східними вікнами. Даніни відпущенці трималися якнайдалі від колишніх господарів. «Поки вони не стоятимуть разом, Меєрин не знатиме миру.»

— Підведіться.

Дані всілася на лаву. Палата стала на ноги. «Ну хоч це вони уміють робити, як один.»

Резнак мо'Резнак мав при собі список справ. За звичаєм цариця мусила почати з прийому посла Астапору — колишнього раба, що величав себе тепер «князь Гаель», хай ніхто і не знав, де й над ким він мав княжити.

Князь Гаель мав повен рот чорних гнилих зубів та гостре жовте тхоряче обличчя. А ще він мав при собі подарунок.

— Клеон Великий надсилає ці капці на знак любові до Даянерис Буреродної, Матері Драконів.

Іррі вдягла капці на Даніни ноги. Зроблені вони були з визолоченої шкіри і прикрашені зеленими річковими перлами. «Невже цар-різник вважає, що пара гарненьких капців звоює йому мою руку?»

— Щедрість царя Клеона не знає меж. Подякуйте йому від мене за прегарний подарунок.

«Справді прегарний, але зроблений на дитину.» Дані мала невеличкі ніжки, але гострі капці стиснули їй пальці докупи.

— Клеон Великий матиме за радість почути про вашу дяку, — мовив князь Гаель. — Його препишність доручив мені переказати, що готовий до оборони Матері Драконів від усіх її ворогів.

«Якщо він мені знову запропонує шлюб із

царем Клеоном, я йому кину капця в голову» — подумала Дані, та цього разу астапорський посол не згадав про царський шлюб ані словом. Натомість він сказав:

— Настав час Астапорові та Меєринові разом припинити свавільне правління Мудрих Хазяїв Юнкаю, котрі невпинно і невтомно чинять зло усім, хто обрав життя вільної людини. Клеон Великий доручив мені переказати, що він та його нові Неблазні скоро рушать у похід.

«Його нові Неблазні — це якийсь непристойний жарт.»

— Цареві Клеону мудріше було б порати власний сад і залишити юнкайцям їхній.

Власне, Дані не плекала до Юнкаю жодної любові — ще й не раз шкодувала, що лишила Жовте Місто недоторканим після того, як розбила їхнє військо у полі. Мудрі Хазяї повернулися до володіння невільниками, щойно вона рушила далі, а тепер щосили набирали зтяги, винаймали сердюків, будували військові союзи проти неї.

Утім, і Клеон, що сам себе призначив Великим, був аж ніяк не кращий. Цар-Різник поновив рабство у Астапорі з тією лише різницею, що колишні невільники тепер стали хазяями, а колишні хазяї — невільниками.

— Я лише юна дівчина і погано знаюся на справах війни, — сказала вона князеві Гаелю, — проте ми чули, що Астапор голодує. Незле б цареві Клеону спершу нагодувати своїх підданих, а вже потім вести їх на війну.

Дані махнула рукою, відпускаючи посла. Гаель відкланявся і зник.

— Препишна царице, — нагадав Резнак мо'Резнак, — чи не вислухаєте зараз шляхетного Гіздахра зо'Лорака?

«Що, знову?!»

Дані кивнула, і Гіздахр вийшов наперед. То був високий тендітний чоловік із бездоганною бурштиною шкірою. Він відвісив уклін на тому самому місці, де не надто давно лежав мертвим Непохитний Щит. «Він мені потрібен» — нагадала собі Дані. Гіздахр був заможний купець, мав у Меєрині безліч друзів, а за

морями — ще більше. Він бував у Волантисі, Лисі та Карфі, мав родичів у Толосі та Елірії, за чутками користувався певним впливом навіть у Новому Гісі, де юнкайці намагалися збурити невдоволення Дані та її правлінням.

А понад усе — він мав багатство. Уславлене, овіяне казками, незліченне багатство.

«І якщо я виконаю його прохання, то матиме ще більше.» Коли Дані зачинила бійцівські ями міста, частки у володінні цими ямами дуже впали в ціні. Гіздахр зо'Лорак нагріб їх задешево обома руками і тепер мав у власності більшу частину бійцівських ям Меєрину.

Шляхетний купець мав зачіску в вигляді крил цупкого чорно-рудого волосся, що витикалися з обох скронь. Здавалося, голова його зараз злетить у небо. Довге обличчя робила ще довшим борода, схоплена золотими кільцями. Ліловий токар був облямований перлами та аметистами.

— Ваша преосаяйність знають причину, з якої я тут.

— Авжеж знаю. Напевне, ви не маєте інших справ, окрім як обсідати мене. Скільки разів я вже вам відмовила?

— П'ять, ваша препишносте.

— Тепер уже шість. Я не дозволю знову відчиняти бійцівські ями.

— Якби ваша превисокість вислухали мене...

— Вже слухала. П'ять разів. Ви придумали щось нове, щоб мене переконати?

— Старе, лише старе, — зізнався Гіздахр, — але новими словами. Ніжними словами та гречними — такими, які зможуть зворушити царицю.

— Я маю сумнів не у гречності ваших слів, а у доречності вашої справи. Я чула все, чим ви мене переконували, так багато разів, що можу вже сама за вас просити. Чом би не спробувати зараз? — Дані нахилилася вперед. — Бійцівські ями існують в Меєрині від дня його заснування. Двобої у них — то відправа віри, кривава жертва богам Гісу. Смертельне мистецтво Гісу — не проста різанина, але показ мужності,

вправності та сили, якими так втішаються ваші боги. Бійців-переможців прославляють по всіх усядах, переможених шанують і пам'ятають. Якщо я відкрию ями, то покажу людям Меєрину, що шаную їхні звичаї та спосіб життя. Меєринські бійцівські ями відомі на весь світ, вони заохочують гостей приїжджати до міста і наповнюють міські скарбниці монетою з усіх кінців землі. Усім чоловікам притаманна жага крові, яку ями допоможуть утамувати, відтак у Меєрині стане мирніше та спокійніше. Злочинцям, засудженим до смерті на піску, ями дарують суд двобоєм — останню можливість довести свою невинність.

Дані знову відкинулася назад, скинула голову.

— Ось так. Ну що, я впоралася?

— Ваша преосяйність виклали мою справу значно краще, ніж я сподівався викласти сам. Ви не лише прекрасні собою, але й надзвичайно красномовні. Мене ви конче переконали.

Дані не могла стримати сміху.

— Отакої! А ви мене — ні.

— Ваша препишносте, — зашепотів Резнак мо'Резнак їй у вухо, — за звичаєм місто стягує за податок одну десяту частину всього прибутку від бійцівських ям після вирахування витрат. Ці гроші можна застосувати на багато добрих справ.

— Можна... та якщо ми все-таки відчинимо бійцівські ями знову, то братимемо десяту частину до вирахування витрат. Я лише юна дівчина і погано знаюся на таких справах, та все ж прожила під дахом Цзаро Чжуана Даксосо достатньо, щоб бачити різницю. А ви, шановний Гіздахре, якби уміли шикувати військо так само вправно, як шикуєте красні слова, то вже б завоювали цілий світ... і все ж моя відповідь — ні. Цього разу вшосте.

— Слово цариці.

Гіздахр зо'Лорак, високий та стрункий, уклонився так само низько і зграбно, як раніше. Перли та аметисти застукотіли мармуровою підлогою.

«Якби не дурнувате волосся, він був би

непоганий на вроду.» Резнак разом із Зеленою Грацією всіляко заохочували Дані узяти собі за чоловіка когось із меєринських вельможних панів — щоб примирити місто з її правлінням. Гіздахр зо'Лорак заслуговував принаймні на ретельний розгляд. «Краще вже він, ніж Скахаз.» Голомозий обіцяв, що кине заради неї власну дружину, але Дані від самої думки про шлюб із ним аж трусило. Принаймні, Гіздахр ще пам'ятав, як це — посміхатися.

— Препишна царице, — мовив Резнак, звірившись зі списком, — до вас звертається шляхетний Граздан зо'Галаре. Чи не вислухаєте ви його?

— Матиму за радість, — відповіла Дані, милуючись виблиском золота і мерехтінням зелених перлів на Клеонових капцях, а тим часом щосили намагаючись забути про неприємні мурашки у пальцях ніг.

Граздан, як її попередили, був брат у перших Зеленій Грації, чию підтримку Дані вважала за безцінну. Адже жриця міцно стояла за примирення, взаємне прощення та

покірність законній владі. «Хай чого там її родич бажає, я можу принаймні вислухати його з повагою.»

А бажання прохача виявилось простим — гроші. Раніше Дані відмовилася відшкодовувати будь-кому з Великих Хазяїв ціну їхніх рабів. Але меєринці пробували і так, і сяк, аби лише видурити в неї зайвий шеляг. Шляхетний Граздан колись володів невільницею, що мала великий хист до ткацької справи — вироби з її кросен високо цінилися не лише в Меєрині, але й у Новому Гісі, Астаторі та Карфі. Коли жінка постарішала, Граздан купив з півдесятка юних рабинь і наказав старій ткалі навчити їх таємниць свого ремесла. Нині стара вже померла, але молоді відпущениці відкрили майстерню з крамницею при портовому мурі та почали торгувати власним крамом. Граздан зо'Галаре просив собі частку від їхніх прибутків.

— Вони завдячують своїми вміннями мені,
— наполягав вельможа. — Це ж я забрав їх з

невільницького базару і приставив до кросен.

Дані вислухала мовчки, з непорушним обличчям, а коли прохач скінчив, запитала:

— Як звали стару ткалю?

— Невільницю? — Граздан переступив з ноги на ногу, зморщив чоло. — Її звали... напевне, Ельза. Чи то пак Елла. Та вона ж померла шість років тому. Я мав у власності стільки рабів, ваша милосте...

— Хай буде Ельза. Ось наш вирок. Від дівчат ви не матимете нічого. Це Ельза навчила їх ткацької справи, а не ви. Од вас дівчата матимуть нові кросна — і найкращі, які можна купити за гроші. Це вам за те, що забули ім'я старої майстрині.

Резнак хотів був викликати наступний токар, але Дані наполягла викликати відпущенця і надалі вислуховувала колишніх хазяїв та колишніх рабів по черзі. Чимало справ, поданих на її розгляд, стосувалися відшкодування завданих збитків, руйнувань та жертв. Після переможного приступу Меєрин жахливо сплюндрували. Східчасті піраміди

зацних родів уникли найгіршого, але бідніші частини міста затопив свавільний погром: то повстали невільники у самому місті, а крізь вибиту браму одночасно ввірвалися голодні орди відпущенців з Юнкаю та Астапору. Її Неблазні зрештою відновили лад та послух, але погром залишив по собі безліч прикрих наслідків і скорботних турбот. І тепер усі вони постали перед царицею.

Прийшла багата жінка, чий чоловік та сини загинули при обороні міських мурів. Під час погромів вона з переляку втекла до рідного брата, а коли повернулася, то знайшла, що в її будинку влаштували дім розпусти, де повії вдягалися в її шати та коштовності. Жінка вимагала назад свій будинок і коштовності. «Одяг хай забирають собі» — дозволила вона. Дані присудила повернути їй коштовності, але оголосила, що будинок було втрачено після втечі господині.

Прийшов колишній раб і звинуватив одного з вельмож дому Цхак. Невільник нещодавно узяв собі за дружину відпущеницю, яка перед

падінням міста служила вельможі постільною підбічницею. Вельможа порушив її цноту, грав задля свого задоволення і запліднив дитиною. Новий чоловік вимагав вихолостити вельможу за злочин зґвалтування, а також виплатити йому гаманець золота за виховання вельможного байстрюка як своєї власної дитини. Золото Дані йому присудила, проте у вихолощенні відмовила.

— Коли вельможа з нею злягався, вона ще була його власністю, з якою він міг чинити на свій розсуд. За законом то не є зґвалтування.

Дані бачила, що її присуд не задовольнив прохача. Та якщо холостити усіх чоловіків, що брали собі постільних невільниць, то скоро правитимеш у місті євнухів.

Прийшов хлопчик, молодший за Дані, тендітний та вкритий рубцями, вдягнений у подертий і розкошланий токар зі срібною облямівкою. Голос його ламався, коли він розповідав, як двоє з домашніх рабів його батька повстали тієї ночі, коли було вибито браму. Один убив його батька, інший —

старшого брата. Удвох вони згвалтували матір і теж її вбили. Малий утік, відбувшись рубцем на обличчі, але один з убивць досі жив у батьковому домі, а інший вступив до війська цариці — «Материних Воїв». Малий просив, щоб їх обох повісили.

«Я царюю в місті, збудованому на порохні та смерті.» Дані не мала іншого вибору, крім відмовити у проханні — адже вона оголосила загальне прощення усіх злочинів, скоєних при погромі міста. Так само не збиралася вона і карати рабів за повстання проти хазяїв.

Почувши вирок, малий кинувся на неї, але заплутався ногами у токарі й простягся долу на ліловому мармурі. Коло хлопця миттю опинився Могутній Бельвас; величезний брунатний євнух підсмикнув його вгору одноруч і зателіпав, наче вовкодав — пацюка.

— Годі, Бельвасе! — покликкала Дані. — Відпустіть його.

А малому сказала:

— Бережи понад усе свій токар, бо він урятував тобі життя. Ти ще хлопчина, і ми

забудемо те, що тут сталося. Від тебе ми чекаємо того ж самого.

Та коли хлопець виходив, то зиркнув назад через плече, і побачивши його очі, Дані зрозуміла: Гарпія має ще одного сина.

До полудня Даянерис відчувала на голові вагу корони, а під собою — твердість лави. Стільки людей чекали на її ласку, що вона і пообідати не знайшла часу, лише вислала Джихікі до кухні по таріль коржів, оливок, смокв та сиру і сиділа, потрошку відщипуючи їжу та сьорбаючи з чари розведеного водою вина. Смокви були чудові, оливки — ще кращі, проте вино лишало у роті терпкий залізний присмак. Малий жовтий виноград, який ріс у цих краях, не давав вина високої якості. «З тутешньої лози ми багато не наторгуємо.» Крім того, Великі Хазяї спалили найкращі виноградники разом з оливковими гаями та плодовими садами.

Пополудні прийшов майстер — ліпник та ливар — і запропонував замінити голову великої спижевої гарпії на Майдані Очищення

подобою Даніного обличчя. Вона відмовила йому з усією ввічливістю, яку зуміла зібрати.

У Скахазадхані спіймано було щуку величини раніше не баченої; рибалка приніс її цариці в подарунок. Цариця висловила подив і захоплення неймовірною рибою, винагородила рибалку гаманцем срібла і відіслала щуку до кухні.

Мідних справ майстер зробив їй кольчугу з яскраво налощених кілець для носіння на війні. Дані прийняла подарунок з сердешною дякою; кольчуга була гарна аж на подив, її вилощена мідь виблискувала б на сонці пишно і осяйно... хоча у справжній битві вона б радше вдяглася у сталь. Навіть дуже молода дівчина, що погано зналася на справах війни, все ж таки достатньо розумілася на таких речах.

Капці, надіслані Царем-Різником, ставали дедалі обтяжливішими. Дані скинула їх геть, одну ногу заклала під себе, а другою зателіпала вперед і назад. Видовисько було не таке пишне, як личить цариці, та їй уже остогидло робити лише те, що личить цариці. Від корони

жахливо боліла голова, а сідниці геть заніміли.

— Пане Барістане, — звернулася Дані до старого лицаря, — тепер я знаю, яка чеснота найпотрібніша можновладцеві.

— Хоробрість, ваша милосте?

— Залізні сідниці, — піддражнила вона. — Бо ж я нічого не роблю, лише сиджу на лаві.

— Ваша милість покладають на себе завеликий тягар. Ви мусите дозволити вашим радникам його полегшити.

— Я маю забагато радників, але замало подушок. — Дані обернулася до Резнака. — Скільки там іще?

— Двадцять і три, якщо ласка вашої препишності. Зі стількома ж скаргами. — Підстолій зазирнув у якісь папери. — Одне теля, три кози. Решта, не маю сумніву, будуть вівці та ягнята.

— Двадцять і три. — Дані зітхнула. — Мої дракони аж занадто закохалися у баранину, відколи ми почали платити чабанам за драконячу здобич. Але чи мають скаржники якісь докази на підтвердження своїх скарг?

— Дехто приніс обпалені кістки.

— Люди палять вогнища і смажать на них баранину. Обпалені кістки — то не докази. Бурий Бен каже, що у пагорбах навколо міста є руді вовки, шакали та дикі собаки. Невже ми тепер платитимемо доброю срібною монетою за кожне ягня, що пропаде між Юнкаєм і Скахазадханом?

— Ні, препишна царице, — вклонився Резнак. — То мені просто вигнати цих пройдисвітів геть, чи ви бажаєте, щоб їм ще й батогів дали?

Даянерис посовалася на лаві.

— Жодна людина не повинна боятися приходити до мене.

Вона не сумнівалася, що якась частина позовів є брехливою, але ж чесних усе-таки більше. Її дракони надто вирости, щоб удовольнятися щурами, кішками та собаками. «Що більше їдять, то більшими виростають, — попереджав її пан Барістан, — а що більшими виростають, то більше їдять.» А надто Дрогон — той любляв літати ген за гори, за поля, де

легко з'їдав вівцю на день.

— Заплатіть їм ціну їхньої худоби, — сказала Дані Резнакові. — Але віднині скаржники повинні з'являтися до Храму Грацій і складати священну присягу перед богами Гісу.

— Вашу волю буде виконано.

Резнак обернувся до прохачів.

— Їхня царська препишність погодилися відшкодувати вартість утрачених вами тварин, — мовив він гіскарською мовою. — Назавтра з'явіться до моїх шафарів і отримайте сказане відшкодування грішми або худобою, на ваш вибір.

Вирок пролунав у похмурій тиші. «А начебто мали б задовольнитися, — подумала Дані. — Їм дали те, по що вони прийшли. Невже до цих людей ніяк не піддобритися?»

Коли прохачі один за одним виходили геть, останній з них залишився. То був опецькуватий чолов'яга з обвітраним обличчям, одягнений незграбно і вбого. На голові він мав шапку цупких чорно-рудих кучерів, підрізаних навколо вух, у одній руці тримав непоказний

полотняний лантух. Стояв він, опустивши голову і витріщившись на мармурову підлогу — наче забувся, де він і навіщо. «Цікаво, чого хоче цей?» — запитала себе Дані.

— На коліна перед Даянерис Буреродною, Неопалимою, царицею меєринською, королевою андалів, ройнарів та першолюдей, халісі великого трав'яного моря, Трощителькою Кайданів та Матір'ю Драконів! — скричала Місандея своїм тоненьким солодким голосочком.

Дані підвелася; з неї почав був спадати токар, та вона його упіймала і припнула на місце.

— Гей, ти — з торбою! — покликала вона. — Ти хотів говорити з нами? Можеш наблизитися.

Коли чоловік підняв голову, очі його були червоні та напухлі, як криваві болячки. Дані помітила, як ковзнув ближче пан Барістан, вірна біла тінь. Чоловік придибав неоковирною ходою, ледве тягнучи ноги та стискаючи в руках лантуха. «П'яний, хворий, абощо?» —

мимоволі подумала вона. Під його потріскані жовті нігті забився бруд.

— З чим ти прийшов? — запитала Дані. — Маєш до нас скаргу, прохання? Чого тобі треба від престолу?

Язик чолов'яги рвучко облизав потріскані, зашкарублі вуста.

— Я... приніс...

— Кістки? — запитала вона нетерпляче. — Обгорілі кістки?

Він підняв лантуха і висипав те, що було в ньому, на мармур.

То й справді були кістки, поламані та зчорнілі. Довші з них було поколото в пошуках мозку.

— Чорний то був, — проказав чолов'яга гиркливою гіскарською говіркою, — чорна крилата тінь. Злетів з неба і... і...

«Ні, — затремтіла Дані. — Ні, ні, ой, ні...»

— Ти оглух, йолопе?! — загарчав Резнак мо'Резнак на чолов'ягу. — Не чув, що я казав? Прийди назавтра до моїх шафарів, і тобі заплатять за твою вівцю.

— Резнаку, — стиха мовив пан Барістан, — стуліть уже рота і розплющте очі. То не овечі кістки.

«Ні, не овечі, — подумала Дані. — То кістки дитини.»

Джон

Білий вовк біг чорним лісом попід блідим стрімчаком, що тягся трохи не до неба. З ним разом біг місяць, ковзав крізь плутанину голого гілля над головою, летів укритим зорями небом.

— Сніг-сніговій, — пробурмотів місяць.

Вовк нічого не відповів. Під лапами хрумтіла снігова кірка. Поміж дерев зітхав вітер.

Десь удалині вовк почув заклик однозграйників — свій до свого. Вони теж полювали. Чорний брат роздирав зубами плоть велетенської кози; навколо нього періщила злива, змиваючи кров з боку, де коза подерла його своїм довгим рогом. Деінде менша сестричечка підняла голову і заспівала до місяця; ще сотня малих сірих родичів покинула

полювати і піднесла голоси разом із нею. Серед тих пагорбів, де вони бігали, було тепліше і повно здобичі. Безліч ночей зграя його сестри розкошувала плоттю овець, корів та кіз — дичини людей. А інколи — і самих людей теж.

— Сніг-сніговій, — знову покликав його місяць, дивно крикаючи.

Білий вовк трусив людською стежкою попід крижаною скелею. На язичку чувся смак крові, у вухах бриніла пісня сотні родичів. Колись їх було шестеро, з яких п'ятеро скиглило зосліпу в снігу коло мертвої матері, висмоктуючи холодне молоко з твердих мертвих сосків, а він сам-один відповз убік. Тепер лишилося четверо... і одного білий вовк більше не відчував.

— Сніг-сніговій, — наполягав місяць.

Білий вовк тікав од нього, летів до печери ночі, де сховалося сонце. Подих замерзав у повітрі. Беззоряними ночами великий стрімчак бував чорний, наче камінь — суцільна п'ятьма високо над цілим світом. Але щойно на небо викочувався місяць, стрімчак починав

виблискувати блідим крижаним світлом, наче замерзла річка. Шкуру вовк мав товсту і кошлату, але коли вздовж крижаної скелі дмухав вітер, ніяке хутро не ховало від холоду. З іншого боку вітер був ще холодніший — вовк це відчував. Саме там перебував нині його брат — сірий брат, що пахкотів літом.

— Сніг-сніговій.

З гілки впала бурулька. Білий вовк обернувся, вишкірив ікла.

— Сніг-сніговій!

Хутро стало дибки, ліс навколо почав зникати.

— Сніг-сніг-сніговій!

Він почув плескіт крил. Крізь морок влетів крук.

Птах сів на груди Джонові Сніговію, затулав ногами, зашкрябав пазурями.

— Сніговій! — заверещав він просто в обличчя.

— Та чую!

Кімната була ледве освітлена, ліжко під спиною — тверде і горбкувате. Крізь віконниці

сочилося сіре світло, обіцяючи ще один бляклий та холодний день.

— Оце так ти будив і Мормонта теж? Забери своє кляте пір'я в мене з обличчя!

Джон випростав руку з-під ковдр, щоб відлякати крука. Птах був великий, старий, зухвалий, розкошланий... а страху не знав зовсім.

— Сніг-сніговій! — закричав він і перелетів на стовпчик ліжка. — Сніг-сніг!

Джон ухопив до кулака подушку і щосили випустив по крукові, але той устиг злетіти в повітря. Подушка буцнулася у стіну і розірвалася; набивка з пір'я вибухнула хмарою, і саме тієї миті у двері просунув голову Скорботний Ед Толет.

— Перепрошую, — мовив він, не зважаючи на буревій пір'я навколо себе, — чи не бажають пан воевода чогось на сніданок?

— Зерна! — скричав крук. — Зерна, зерна!

— Смаженого крука, — замовив Джон, — і кухлик пива.

Він досі почувався чудернацько від того, що

йому носив їжу та служив при столі особистий шафар — адже зовсім нещодавно Джон сам носив сніданки до покоїв князя-воєводи Мормонта.

— Отже, три зернини і одного смаженого крука, — підсумував Скорботний Ед. — Гаразд, мосьпане... але Гоб нині зготував варені яйця, кров'янку та яблука, тушковані з чорносливом. Яблука з чорносливом дуже смачні... аби ж не чорнослив. Не лізе він мені, хоч ріж. Ну, одного разу поліз, та лише тому, що Гоб його порізав з каштанами і морквою та запхав у курку. Ой, не вірте ви тим кухарям, мосьпане. Лишень загаєтеся — а вони вам чорносливу...

— Нехай пізніше. — Сніданок міг зачекати, а Станіс — аж ніяк. — Чи не було у палісаді вночі якогось клопоту?

— Та ні. Відколи ви, мосьпане, приставили варту до вартових.

— То й добре.

За Стіною в полоні перебувало щось із тисячу дичаків — бранців, узятих Станісом Баратеоном у тій битві, де його лицарі

розтрошили зібране звідусіль строкате військо Манса Розбишаки. Серед бранців було багато жінок, і деякі вартові потай виводили їх зігрівати собі постелі. Люди короля, люди королеви — байдуже; те саме спробували навіть кілька чорних братчиків. Адже чоловіки є чоловіки, а на кількасот верст навколо не було жодної іншої жінки.

— Ще двоє дичаків з'явилися здатися, — вів далі Ед. — Мати з дівчинкою коло спідниці. Ще вона мала сина-немовля, загорнутого в хутра, та він виявився мертвим.

— Мер-р-твий, — мовив крук. То було одне з найулюбленіших слів птаха. — Мер-ртвий, смер-рть.

Вільний нарід потроху прибрідав до них мало не щоночі; головне то були напівзамерзлі істоти, яким вдалося втекти від битви попід Стіною лише затим, щоб потім приповзти назад, зрозумівши, що безпечного місця для втечі вже немає.

— Чи допитали матір? — запитав Джон.

Станіс Баратеон розбив потугу Манса

Розбишаки та узяв Короля-за-Стіною в полон... але дичаків ще лишалося чимало — багато тисяч, а з ними Плакун, Тормунд Велетнебій та інші ватажки.

— Авжеж, мосьпане, — відповів Ед, — та вона лишень торочила, що як почалася битва, то втекла, а потім ховалася у лісі. Ми її досхочу напхали кулешем, посадили до решти у загорожу, а дитину спалили.

Спалення мертвих дітей більше не краяло серце Джонові Сніговію. Він мусив думати про живих — і то була зовсім інша справа. «Два короля збудять дракона. Першим — батько, потім син, щоб обоє вмерли королями.» Ці слова пробурмотів один із королевиних людей, поки маестер Аемон чистив йому рани. Джон намагався викинути їх з голови, переконував себе, що то лише маячня людини у лихоманці. Але Аемон мав заперечення.

— У королівській крові є сила, — застеріг старий маестер, — і навіть кращі за Станіса люди робили жахливіші речі.

«Ну нехай цей король суворий, непохитний і

нічого не пробачає, але ж... немовля, що смокче груди?! Лише нечуване чудовисько може віддати живу дитину вогню.»

Джон заходився у пільмі наповнювати нічний горщик, а тим часом крук Старого Ведмедя буркотливо на щось скаржився. Вовчі сні ставали щораз сильнішими; Джон зрозумів, що пам'ятає їх, навіть прокинувшись. «Привид знає, що Сірого Вітра немає серед живих.» Робб загинув у Близнюках, зражений людьми, яких вважав собі за друзів, і вовк його загинув разом із ним. Брана та Рікона вбили теж — стяли голови з волі Теона Грейджоя, котрий колись був вихованцем їхнього панотця... але якщо сні не брехали, то їхнім лютововкам вдалося втекти. У Королевиному Вінці один вистрибнув з пільми і врятував Джонові життя. «То мав бути Літо, тільки він. Адже хутро було сіре, а Кудлай — чорний.» Джон спитав себе, чи не живуть у тих вовках якісь часточки душ його вбитих братів.

Джон налив води у балійку з глека біля ліжка, умив обличчя та руки, вдягнув чисту

чорну сорочку та вовняні штани, зашнурував чорну шкіряну камізелью, натягнув на ноги пару добряче поношених чобіт. Мормонтів крук дивився хитрими чорними очицями, а тоді злетів до вікна.

— Ти мене вважаєш за свого слугу, абощо?

Коли Джон прочинив вікно з товстими дзвінковими шибками жовтого скла, вранішній холод вдарив його просто у обличчя. Глибоко вдихнувши, він остаточно вичистив з голови примарне плетиво ночі; крук тим часом полетів геть, плескаючи крилами. «Надто хитра пташка — не на добро.» Крук жив при Старому Ведмедеві довгі роки, та це йому не завадило від'їсти шмат Мормонтового обличчя, щойно хазяїн помер.

Від опочивальні прогін сходів збігав донизу до більшого помешкання, де стояв подряпаний стіл з соснових дощок і десяток стільців з дубу та шкіри. У Король-Башті сидів Станіс, Воєводська Вежа вигоріла до кам'яної шкаралупи, тому Джон розташувався у не надто розкішних приміщеннях за кузнею, що

раніше належали Доналові Нойє. З часом, напевне, йому знадобиться щось просторіше, та наразі, поки він лише вчився очолювати Варту, годилися і ці.

Привілей, який король дав йому на підписання, лежав на столі, притиснутий срібним кухлем, що колись належав тому ж таки Доналові Нойє. Однорукий коваль залишив по собі небагаті статки: оцього кухля, шість шелягів та мідну монету-зірку, пряжку з вичорненим візерунком та поламаною застібкою, засмальцьованого парчового жупана зі значком оленя Штормоламу. «Головним його скарбом було ковальське приладдя, а ще — зроблені ним ножі та мечі. Усе його життя минало біля горнила та ковадла.»

Джон відсунув кухля і ще раз перечитав пергамен. «Якщо я прикладу сюди свою печатку, то навіки лишуся в людській пам'яті як воєвода, що віддав Стіну, — подумав він, — але якщо відмовлю...»

Станіс Баратеон виявився неспокійним гостем — невгамовним та прискіпливим. Він

заїхав королівським гостинцем мало не до Королевиного Вінця, обнишпорив порожні халупи Кротовини, оглянув зруйновані замки Королевина Брама та Дубоцит. Щоночі він блукав угорі Стіною разом із пані Мелісандрою, а удень відвідував загорожу наскочників, де вибирав бранців для допиту червоною жінкою. «Він не любить, коли йому чинять перешкоди.» Джон мав недобре передчуття, що цей ранок не принесе йому нічого втішного.

Зі зброярні долинув брязкіт щитів та мечів — то готувався до ранкового вишколу останній навчальний загін хлопчаків і незграбних новобранців. Джон почув голос Залізного Емета, котрий підганяв їх ворушитися швидше. Котер Пайк не був задоволений втратою одного зі своїх найкращих бійців, але молодий розвідник мав хист до навчання інших. «Він кохається у битві, у пісні мечів... і навчить цього своїх хлопців.» Принаймні Джон на це сподівався.

Джонів кобеняк висів на кілочку коло дверей; на іншому — пас із мечем. Він вдяг те й

інше та рушив до зброярні. Килимок, на якому спав Привид, був порожній. Всередині приміщення стояло двоє вартових у чорних кобенях, залізних шоломцях, зі списами в руках.

— Мосьпанові треба супровід? — запитав Гарс.

— Гадаю, Король-Башта нікуди не поділася — знайду її сам.

Джон не любив, коли за ним усюди хвостом тягалися охоронці — почувався мамцею-качкою з виводком каченят.

Учні Залізного Емета у дворі вже взялися до справи: тупі мечі гучно брязкали по щитах і один по одному. Джон спинився подивитися; Лошак саме тіснив Робіна-Стрибайла до колодязя. Джон дійшов висновку, що Лошак таки має хист до науки бою: чималенька його сила щодня зростала, природні відчуття спрямовували руки точно та швидко. Робін-Стрибайло — то була геть інша пісня. Скалічена нога — ще так-сяк, але на додачу він іще й лякався ударів. «Мабуть, слід віддати його

у шафарі.» Сутичка скінчилася раптово: Стрибайло опинився на землі.

— Чесна перемога, — сказав Джон Лошакові, — але ти надто низько кидаєш щита, коли йдеш у наступ. Виправляйся, бо так тебе колись уб'ють.

— Так, пане. Триматиму вище.

Лошак підсмикнув Стрибайла на ноги, і менший хлопець незграбно вклонився.

Кілька Станісових лицарів теж вправлялися зі зброєю на дальньому кінці дворища. «Люди короля в одному кутку, королеви — в іншому, — помітив Джон. — Та й тих небагато. Майже усім тут надто холодно.»

Проминаючи лицарів, він почув, як його кличе лункий басовитий голос:

— ХЛОПЧЕ! ГЕЙ, ТИ ТАМ! ХЛОПЧЕ!

«Хлопче» — то було ще не найгірше з того, що Джон Сніговій чув про себе і до себе, відколи став воєводою. Тому просто не зважив.

— Сніговію! — настирливо загукав той самий голос знову. — Князю-воєводо!

Цього разу Джон зупинився.

— Так, пане лицарю?

Лицар вивищувався наді Джоном на п'ять вершків.

— Хто носить валерійський булат — мусить уміти ним не лише дупу чухати.

Джон уже бачив лицаря в замку тут і там. То був воїн визначних звитяг, якщо вірити його власним словам. У битві попід Стіною пан Годрі Парин убив велетня, що саме тікав: наздогнав верхи на коні, встромив списа у спину, а тоді зліз і відрубав велетневі його сміховинно крихітну голову. Відтоді королевині люди призвичаїлися кликати лицаря Годрі Велетнева Смерть.

Джон пригадав, як плакала Ігритта. «Нема вже велетнів у світі — я один лишився.»

— Я користуюся Пазуром, коли маю нагоду, пане.

— Але чи добре вмієте це робити? — Пан Годрі оголив власного клинка. — Покажіть! Обіцяю не надто псувати вашу молоденьку шкурку.

«Такий добрий, от заплачу.»

— Іншим разом, пане лицарю. Наразі, на жаль, маю обов'язки.

— А, боїтеся. — Пан Годрі вишкірився до приятелів. — Боїться! — повторив він для найтупіших.

— Перепрошую. — Джон обернувся спиною і пішов собі.

У вранішньому блідому світлі замок Чорний здавався похмурым і покинутим. «Мої володіння, — подумав Джон, скніючи серцем, — чи то твердиня, чи то руїна.» Воеводська Вежа вигоріла до голих кам'яних стін, братська трапезна перетворилася на чорне вугілля, Гардінова Башта виглядала так, наче ось завалиться від наступного пориву вітру... хоча стояла так уже багато років. А за ними здіймалася Стіна: велетенська, грізна, холодна, непорушна, непробивна. Проти сірого льоду виднілися схожі на мурашок будівничі, котрі з'єднували рештки старих звивистих сходів новими прогонами. Працювали вони вдень і вночі, бо без сходів не було способу досягти верхівки Стіни, окрім коловоротного витягу.

Але якщо дичаки нападуть знову, самої лише підйомної кліті не вистачить.

Над Король-Баштою на вітрі хльоскав, наче батіг, величезний золотий бойовий прапор дому Баратеон — над тим самим дахом, де нещодавно Джон Сніговій з луком у руках, біч-обіч із Шовкуном та Глухим Диком Фолярдом, убивав теннів та вільний нарід. На сходах башти стояло і тремтіло двоє королевиних людей, запхавши руки під пахви і притуливши списи до дверей.

— Оті ваші рукавички з ниток тут не годяться, — мовив до них Джон. — Знайдіть завтра вранці Бовена Марша, він вам дасть по парі шкіряних рукавиць, підбитих хутром.

— Знайдемо, пане воєводо. Прийміть нашу дяку, — відповів старший стражник.

— Аби ж до ранку руки не одвалилися к лихій мамі, — додав молодший, видихаючи хмарку блідої пари. — Я собі колись думав, що холодно — то у горах на Дорнійському Порубіжжі. Та що я знав?

«Нічого, — подумав Джон Сніговій, — так

само, як я.»

На півдорозі угору гвинтовими сходами він зустрів Семвела Тарлі, що саме спускався.

— Від короля ідеш? — запитав Джон.

— Маестер Аемон надіслав мене з листом.

— Зрозуміло.

Дехто з панства довіряв маестрам читати прислані листи і переповідати, що там написано, але Станіс наполягав, щоб ламати печатки тільки власноруч.

— І що, Станісові сподобався лист?

— Не надто, судячи з обличчя. — Сем стишив голос до шепоту. — Але мені не вільно про те говорити.

— То не говори. — Джон із млявою цікавістю подумав, хто з батькових значкових цього разу відмовив королю Станісу в покорі та присязі. «Як Карголд став за нього, то він швидко розпателяк по усіх усюдах.» — Ну розкажи тоді, як у тебе справи з довгим луком.

— Знайшов добру книжку з лучної стрільби. — Сем насупився. — Та чогось стріляти важче, ніж читати. Усюди мозолі натер.

— Продовжуй. Твій лук на Стіні може врятувати нас, коли однієї темної ночі з'являться Інші.

— Ой, не кажи такого. Аби ж минулося!

Коло дверей до світлиці короля стояли ще стражники.

— Поруч із їхньою милістю, мосьпане, зброї мати не дозволено, — мовив їхній десятник. — Віддайте-но мені вашого меча. І ножі теж.

Джон розумів, що сперечатися марно, і віддав усю зброю, яку мав при собі.

Всередині світлиця пашіла теплом. Пані Мелісандра сиділа біля вогню, виблискуючи рубіном на блідій шкірі горла. Ігритта була поцілована вогнем, а ця червона жриця сама була ним; її волосся скидалося одночасно і на кров, і на полум'я. Станіс стояв за грубо витесаним столом, біля котрого свого часу любив сиджувати за вечерею Старий Ведмідь. Стіл укривала велика мапа півночі, вимальована на нерівній, з потрісканими краями телячій шкурі. Одну її сторону притискала лойова свічка, іншу — сталева

лицарська рукавиця.

Король мав на собі м'які вовняні штани та підбитий каптан, але чомусь виглядав так скуто і незручно, наче був одягнений у повний обладунок. Шкіра його обличчя скидалася на світлий вичинений пергамен, дуже коротко підрізана борода нагадувала намальовану тінь. Від чорного волосся лишився самий тільки вінчик над скронями. У руці король тримав грамоту зі зламаною печаткою темно-зеленого воску.

Джон став на коліно. Станіс насупився, роздивляючись його, і сердито струснув пергаменом.

— Підведися, воєводо. І скажи мені, хто така ця Ліанна Мормонт?

— Одна з дочок пані Маеги, пане королю. Наймолодша. Її назвали на честь сестри мого панотця.

— Без сумніву, щоб підлеститися до твого панотця і вислужити його приязнь. Мені відомо, як грають у ці ігри. То скільки ж років цьому капосному дівчаті?

Джон мусив подумати хвилинку.

— Десять, або щось таке. Чи можу я дізнатися, чим саме вона образила вашу милість?

Станіс прочитав з листа.

— «Ведмежий острів не знає іншого короля, крім Короля-на-Півночі на ім'я СТАРК.» Десять років, кажеш? А вже рота роззявляє на свого законного короля. — Коротка борода лежала тінню на запалих Станісових щоках. — І диви мені, Снігу-воєводу: збережи ці звістки у таємниці. Карголд став за мене — більше людям поки що знати не варто. Я не дозволю, щоб твої братчики переповідали побрехеньки, як оця дрібнота плюнула мені межі очі.

— Воля ваша, пане королю.

Джон знав, що Маєга Мормонт поїхала на південь з Роббом. Найстарша її донька теж була у війську Молодого Вовка. Та навіть якщо вони обидві загинули, пані Маєга мала інших доньок, поміж яких дехто вже мав і своїх дітей. Невже вони всі пішли за Роббом? Пані Маєга мала ж залишити за каштеляна хоча б одну зі

старших дівчат. Джон не розумів, чому саме Ліанна пише Станісові, та мимоволі питає себе, чи не відповіла б дівчинка інакше, якби листа було запечатано лютововком замість коронованого оленя і підписано Джоном Старком, князем на Зимосічі. «Пізно вже гадати, що б там було, якби та якби. Ти зробив свій вибір.»

— Чотири десятки круків вилетіло навсібіч, — пожалівся король, — а у відповідь — або тиша, або непокора. Присяга на вірність — то є обов'язок кожного вірного королю підданого. Але значкові твого батька повернулися до мене спиною, за поодиноким винятком Карстарків. Невже Арнольф Карстарк — єдина людина честі на півночі?

Арнольф Карстарк був дядьком покійного князя Рікарда. Коли його небіж із синами пішов на південь за Роббом, Арнольфа поставили каштеляном Карголду, і він першим відгукнувся на заклик короля Станіса присягнути на вірність — його клятву приніс у листі крук. «Карстарки не мають іншого

виходу» — кортіло сказати Джонові. Рікард Карстарк зрадив лютововка і пролив кров левів. Олень лишався єдиною надією Карголду.

— У такі непевні часи, як зараз, навіть люди честі питають себе з тривогою, де і в чому полягає їхній обов'язок. Ваша милість — не єдиний король у державі, який вимагає присяги на вірність.

Пані Мелісандра ворухнулася у кріслі.

— А скажіть-но мені, Снігу-воєводо... де були всі ті інші королі, коли дикі люди брали приступом вашу Стіну?

— За тисячі верст звідси, глухі до наших прохань і скрут, — відповів Джон. — Я цього, мосьпані, не забуду. І не забуду ніколи. Але значкове панство мого батька має дружин і дітей, котрих треба захищати, і піддане поспільство, котрому загрожує смерть, якщо їхні пани виберуть не ту сторону. Ваша милість просять надто багато, і то одразу. Дайте їм час, і ви матимете відповіді, яких чекали.

— Отакі? — Станіс струснув зіжмаканим у кулаку листом Ліанни.

— Навіть на півночі люди бояться гніву Тайвина Ланістера. Болтони — теж вороги, з якими варто рахуватися; недарма на їхніх прапорах зображено оббіловану людину. Північне панство поїхало з Роббом на війну, пролило за нього кров, гинуло за його справу, досхочу наїлося смерті, горя та лиха... і тут з'являєтеся ви, щоб удруге почастивати їх тією самою стравою. Чи справді ви ладні винуватити їх за вагання і неохоту? Перепрошую вашу милість за зухвалі слова, та дехто з панства дивиться на вас і бачить лише чергового приреченого самозванця.

— Якщо приречено його милість, то і вашу державу теж, — мовила пані Мелісандра. — Запам'ятай це, Снігу-воєводу. Перед тобою стоїть єдиний законний та істинний король Вестеросу.

Джон зберіг на обличчі непорушну личину.

— Не смію сперечатися, мосьпані.

Станіс пирхнув.

— Та ти кожним словом ділишся так охоче, наче воно в тебе — золотий дракон. Цікаво,

скільки їх ти відклав у запас?

— Золотих? — «Чи не цих драконів хоче збудити червона жінка? Драконів, карбованих із золота?» — Ті податки, які нам вдається зібрати, ваша милосте, платяться не грішми, а плодами землі та праці. Варта багата на ріпу, але бідна на монету.

— Ріпою я навряд чи вдовольню Саладора Саана. Мені потрібне золото і срібло.

— По те звертайтеся до Білої Гавані. Місто не може змагатися зі Староградом чи Король-Берегом, та все ж це жвавий порт, а князь Мандерлі — найбагатший зі значкових пана батька.

— Князь Не-Лізе-На-Коня-Бо-Жирний-Мов-Свиня? Ой, не згадуй.

У листі, котрого прислав з Білої Гавані князь Виман Мандерлі, говорилося про його вік та неміч, але майже ні про що інше. Станіс наказав Джонові мовчати і про цього листа.

— Можливо, його вельможності припаде до смаку жінка з дичаків, — мовила пані Мелісандра. — А скажи-но мені, Снігу-воєводу:

цей товстун одружений?

— Вельможна дружина пана князя давно померла. Князь Виман має двох дорослих синів, а від старшого — вже й онуків. І він справді не може сісти на коня з-за обсягу та ваги, якої має зо дванадцять пудів. Вала ніколи не погодиться на шлюб з ним.

— Коли вже, Снігу-воєводо, я діждуся од тебе такої відповіді, щоб мені сподобалася? — пробурчав король.

— Я сподівався, пане королю, що вам подобається правда. Ваші люди кличуть Валу принцесою, та для вільного народу вона лише сестра покійної дружини їхнього короля. Змусьте її побратися з чоловіком, якого вона не хоче — і вона переріже небораці горло першої ж шлюбної ночі. Але навіть якби вона й визнала свого чоловіка, те ще не значить, що за нею підуть дичаки. І за вами теж. Єдина людина, котра може прив'язати їх до вашої справи — Манс Розбишака.

— Та знаю, — похнюпився Станіс. — Я з ним балакав багато годин поспіль. Про нашого

справжнього ворога він знає чимало, та й сам чолов'яга хитромудрий, годі казати. Але навіть зрікшись королівського титулу, він лишиться кривоприсяжцем. Дозволь одному втікачеві з Варти жити — заохотиш інших тікати. Ні, закон має бути викуваний з заліза, а не зліплений з кулеші. Манса Розбишаку треба позбавити життя — за всіма законами Семицарства.

— Закон Семицарства кінчається на Стіні, ваша милосте. Ви можете скористатися Мансом задля своєї користі.

— І скористаюся: спалю його, щоб північ бачила, як я чиню з перебіжчиками та зрадниками. Для проводу над дичаками я маю інших людей. І не забувай — ще я маю сина Розбишаки. Щойно батько помре, його вилупок стане Королем-за-Стіною.

— Ваша милість помиляються.

«Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію» — казала йому Ігритта. Але відтоді він дещо дізнався.

— Немовля — не більший принц, ніж Вала

— принцеса. Королем-за-Стіною не стають тому, що ним був твій батько.

— І то добре, — кивнув Станіс, — бо інших королів на Вестеросі я не потерплю. Ти підписав привілей?

— Ні, ваша милосте. — «Ось починається.» Джон стиснув обпечені пальці, розтиснув їх знову. — Ви просите забагато.

— Прошу? Я просив тебе стати князем на Зимосічі та Оборонцем Півночі. А замки я вимагаю!

— Ми віддали вам Ніч-Кром.

— Щури й руїни! То жмикрутський подарунок, який геть нічого не коштує дарувальникові. Твій власний будівничий Ярвик сказав, що в ньому можна буде так-сяк жити лише за півроку робіт.

— Інші замки не в кращому стані.

— Сам знаю. Але байдуже. Маємо те, що маємо. Уздовж Стіни стоїть дев'ятнадцять замків чи городців, а людей ти маєш лише у трьох із них. Я ж хочу поставити залог у кожному ще до кінця цього року.

— Проти цього я заперечень не маю, пане королю. Але подейкують, що ви хочете віддати ті замки у володіння вашому панству та лицарству — тримати від вашої милості за службу та покору.

— Від королів чекають щедрості до вірних слуг та прихильників. Невже князь Едард нічого не навчив свого байстрюка? Чимало моїх лицарів та князів покинули на півдні багаті землі та міцні замки. Гадаєш, їхня вірність має лишитися без нагороди?

— Якщо ваша милість бажають втратити усіх значкових панів мого вельможного батька, то немає способу надійнішого, ніж роздавати північні замки південному панству.

— Як це я можу втратити прихильників, котрих і не мав? А чи не пригадаєш: я вже намагався віддати Зимосіч уродженцю півночі. Такому собі синові Едарда Старка. Але він кинув мій дарунок мені ж у обличчя.

Ображений Станіс Баратеон нагадував вовкодава з кісткою: свою образу він прогризав наскрізь і розтрощував на дрібні скалки.

— За спадковим правом Зимосіч має відійти моїй сестрі Сансі.

— Тобто пані Ланістер? Прагнеш побачити, як Біс усядеться дупою на княжий престол твого батька? Е ні, Снігу-воєводо, даю тобі слово: цього не станеться, поки я живу на світі.

Джон не став далі підштовхувати розмову в цей бік.

— Дехто каже, що ваша милість хочуть жалувати землі та замки Торохкалові та магнаріві теннів.

— Хто це тобі сказав?

Плітки ходили усім замком Чорним, і вже не один день.

— Коли вам ласка знати, я це почув від Йолі.

— Йолі? Це ще хто така?

— Годувальниця, — відповіла пані Мелісандра. — Ваша милість дали їй право вільно ходити замком.

— Та не вільно чутки розносити! Нам потрібні її груди, а не довгий язик. Хай дає більше молока і менше пліткує.

— Так, у замку Чорному зайві роти ні до чого, — погодився Джон. — Тому я відсилаю Йолю на південь, наступним кораблем, що вийде зі Східної Варти.

Мелісандра торкнулася рубіна в себе на шиї.

— Йоля годує грудьми і Даллиного сина, і свого власного. Жорстоко з боку пана воєводи розлучати нашого малого принчика з його молочним братом.

«Обережніше, обережніше. Рухайся поволі.»

— Але ж спільного між ними — лише молоко, що їх живить. Син Йолі більший, здоровіший та міцніший. Він хвицяє принца, щипає його, відштовхує від грудей. Адже його батьком був Крастер — жорстокий та жадібний чолов'яга, а кров завжди дається взнаки.

В короля на обличчі з'явилося замішання.

— Але ж годувальниця — начебто дочка Крастера?

— І дружина, і дочка, з ласки вашої милості. Крастер одружувався зі своїми доньками. Йолин син — плід їхнього союзу.

— Її дитину народжено від її ж власного

батька?! — Судячи з голосу, Станіс був уражений до глибини душі. — Тоді й справді варто швидше її здихатися. Я не потерплю серед нас таких жахливих виродків. Тут не Король-Берег.

— Я можу знайти іншу годувальницю. Якщо така не знайдеться серед дичаків, надішлю спитатися серед верховинних родів. А тим часом, з ласки вашої милості, хлопчика можна годувати козячим молоком.

— Вбога страва для принца... та все ж краща, ніж молоко хвойди. — Станіс затарабанив пальцями по мапі. — Повертаючись до питання про замки...

— Ваша милосте, — відповів Джон з холодною чемністю, — я оселив у себе ваших людей і нагодував їх за тяжку ціну для наших зимових запасів. Я вдягнув їх, щоб не потерпали від холоду.

Але Станісові того було мало.

— Еге ж, поділився солониною та пшоном і кинув кілька чорних ганчірок спину прикрити. Ганчірок, які дичаки здерли б із ваших трупів,

якби я не прийшов на північ.

Джон не зважив на докори короля.

— Я дав вам хуражу для коней, а коли скінчу відбудовувати сходи, то дам будівників для відновлення Ніч-Крому. Я навіть погодився на ваш задум оселити дичаків у Дарунку, котрий було віддано Нічній Варті на віки вічні.

— Ти підсунув мені розорену пустку, а замків, якими я маю винагороджувати своє значкове панство, не віддаєш!

— Ті замки збудувала Нічна Варта...

— І Нічна Варта їх покинула!

— ...задля захисту Стіни, — уперто скінчив Джон, — а не для винагородження південських панів. Камені тих фортець скріплені кров'ю та кістками моїх давно померлих присяжних братів. Я не можу віддати їх вам.

— Не можеш чи не хочеш? — Жили на шиї короля випнулися різкі, наче леза мечів. — Навзамін я запропонував тобі ім'я.

— Я вже маю ім'я, ваша милосте.

— Сніговій. Чи буває ім'я більш лиховісне, а надто зараз? — Станіс торкнувся руків'я меча.

— Та за кого ти себе маєш?

— За вартового на мурах. За меча у пільмі.

— Не тицяй мені в очі вашими обітницями!

— Станіс видобув меча, котрого звав Світлоносцем. — Осьде твій меч у пільмі. — Світло бігло клинком туди й сюди, червоне, жовтогаряче, золоте, змальовуючи обличчя короля різкими яскравими барвами. — Це має бачити навіть зелений хлопчина. Чи ти сліпий?

— Ні, володарю. Я згоден, що у замках мають стояти залоги...

— Шмаркач-воєвода згоден. Яке щастя.

— ...але залоги Нічної Варти.

— Для цього ти не маєш людей.

— То дайте мені людей, пане королю. Я приставлю до кожного покинутого замку свою старшину — гартованих ватажків, котрі знають Стіну і край за нею, а ще зуміють вижити тієї зими, яка насувається. Навзамін усього, що ми вам дали, ви дасте мені людей для замкових залог. Списників, арбалетників, зелених новачків. Я навіть візьму ваших хворих та поранених.

Станіс витріщився на нього, наче не вірячи вухам, потім гавкнув коротким смішком.

— А ти зухвалий, Сніговію, мушу визнати. Але якщо гадаєш, ніби мої люди отак легко повдягають чорне, то ти з'їхав з глузду.

— Хай вдягають, що хочуть, аби корилися моїй старшині, як вашій власній.

Проте король стояв непохитно.

— Мені служать лицарі та вельможі, пагони старих і шляхетних домів, звиклих до шани та честі. Гадаєш, вони служитимуть під проводом лісокрадів, рільників та горлорізів?

«Або байстрюків... так, пане королю?»

— Ваш власний Правиця — колишній перемитник.

— Так. Колишній. І за його колишні діяння я вкоротив йому пальці. Кажуть, ти, Снігу-воеводо — дев'ятсот дев'яносто восьмий очільник Нічної Варти. Як гадаєш, що мені скаже про ці замки дев'ятсот дев'яносто дев'ятий? Чи не зробить його поступливішим вигляд твоєї голови на шпичаку? — Король поклав яскравого клинка на мапу вздовж

малюнку Стіни; криця заблищала, наче сонячна доріжка на воді. — Ти є князем-воєводою з мого дозволу та ласки. Диви мені — не забувай.

— Я є князем-воєводою, бо мене обрали мої брати.

Іноді вранці Джон Сніговій прокидався і сам не вірив собі, вважаючи усе, що відбулося, за божевільний сон. «Це як одягти новий одяг, — казав йому Сем. — Спершу якимось чудернацько, а потім підлаштується до тебе — і стає ловко та зручно.»

— Алісер Терен скаржиться на спосіб твого обрання, і мушу визнати, його скарги небезпідставні. — Мапа лежала між ними, наче бойовисько, всотуючи кольори осяйного меча. — Рахунок складав сліпий, а допомагав йому твій жирний друг. Що до Слинта, він звинувачує тебе у перебіжництві.

«А й справді, хто знає про перебіжництво більше, ніж Слонт?»

— Перебіжчик сказав би вам те, що ви хочете почути, а пізніше зрадив би без слів. Мій батько завжди називав вас справедливою

людиною.

«Справедливий, але й суворий далеко понад міру» — так насправді казав князь Едард, проте Джон завважив за розумніше приховати частину правди.

— Князь Едард не був мені другом, але й позбавлений розуму теж не був. От він якраз віддав би мені ці замки.

«Ніколи.»

— Не можу судити про те, що зробив би мій батько. Але я склав присягу, ваша милосте. Стіна тепер моя.

— Наразі так. Побачимо, як міцно ти її триматимеш. — Станіс тицьнув на Джона пальцем. — Гаразд, якщо ті руїни так багато для тебе важать, залиш їх собі. Але обіцяю: якщо котрась лишиться порожня наприкінці року, я заберу її з твого дозволу або без нього. А якщо хоч одна потрапить до рук ворога, слідом заберу і твою голову. Тепер іди собі.

Зі свого місця коло комина підвелася пані Мелісандра.

— З вашого дозволу, мій королю, я проведу

воєводу Сніговія до його покоїв.

— Навіщо? Хіба він забув дорогу? — Станіс махнув на них рукою. — А втім, чиніть, як забажаєте. Гей, Деване, принеси попоїсти! Варених яєць та лимонної води.

Після тепла королівської світлиці гвинтові сходи пашили холодом, що прошивав до кісток.

— Вітерець здіймається, мосьпані, — застеріг десятник Мелісандру, поки віддавав Джонові назад його зброю. — Було вам чим теплішим накинутися.

— Мене гріє моя віра. — Червона жінка рушила разом із Джоном донизу сходами. — Приязнь його милості до тебе дедалі зростає.

— Та я помітив. Сьогодні лише двічі погрожував стягти голову.

Мелісандра засміялася.

— Боятися варто не його слів, а його мовчання. — Коли вони виступили у дворище, вітер наповнив Джонового кобеняка і заплескав полами по червоній жінці. Жриця відмахнулася від нападу чорної вовни і ковзнула своєю рукою у згин Джонового ліктя.

— Можливо, ти не помиляєшся щодо короля дичаків. Я молитимуся Господові Світла, щоб він вказав мені правильний шлях. Коли я вдивляюся в полум'я, то бачу крізь камінь та землю, знаходжу правду в людських душах. Я вмію говорити з давно померлими королями і ще не народженими дітьми, спостерігати, як повз мене миготять роки та пори аж до кінця днів цього світу.

— Хіба ваші вогні ніколи не помиляються?

— Ніколи... це ми, слуги Божі, є смертними, а тому помиляємося, вважаючи те, що мусить статися, за те, що тільки може статися.

Джон відчував її тепло — навіть крізь вовну та виварену шкіру. Їхні постаті попід руки одне з одним притягали цікаві погляди. «Ой, буде балачок сьогодні у куренях.»

— Якщо ви справді бачите прийдешній день у полум'ї, то скажіть, де і коли нападуть дичаки.

І вивільнив руку.

— Ра-Гльор надсилає такі видіння, які забажає. Та я пошукаю цього Тормунда у

полум'ї. — Мелісандрині вуста вигнулися посмішкою. — Тебе я теж бачила у вогні, Джоне Сніговію.

— Це погроза, мосьпані? Ви й мене хочете спалити?

— Ти не зрозумів, що я тобі кажу. — Вона окинула його допитливим поглядом. — Боюся, чи не бентежу я тебе своєю присутністю, Снігу-воєводу.

Джон заперечувати не став.

— Стіна — не місце для жінки.

— Помиляєшся. Я бачила сни про твою Стіну, Джоне Сніговію. Величне знання допомогло їй збудувати, величні закляття лежать замкнені під її кригою. Ми знаходимося у одному з таких місць, навколо яких обертається світ. — Мелісандра зиркнула вгору, її подих зібрався теплою вологою хмаркою в повітрі. — Тут мені місце так само, як і тобі. Можливо, скоро ти потребуватимеш мене так, як нікого іншого. Не зрікайся моєї дружби та приязні, Джоне. Я бачила тебе посеред бурі, у тяжкій боротьбі, з ворогами зусібіч. Ти маєш

так багато ворогів. Назвати тобі їхні імена?

— Я знаю їхні імена.

— Не будь такий певний. — Рубін на Мелісандриній шиї заблищав червоним. — Ти мусиш боятися не тих ворогів, котрі клянуть тебе в обличчя, але тих, хто перед очима в тебе посміхається, а за спиною гострить ніж. Краще тобі тримати вовка якнайближче до себе. Я бачу лід і кинджали у пільмі. Тверду, червону, замерзлу кров та оголену сталь. І холод навкруги.

— На Стіні завжди холодно.

— Гадаєш?

— Знаю, мосьпані.

— Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію, — прошепотіла вона.

Бран

«Ми вже прийшли?»

Бран ніколи не проказував цих слів уголос, та іноді ледве стримував їх на вустах, поки їхнє строкате, побите дорогою товариство пробиралося крізь праліс старих дубів, височезних сіро-зелених вартових, урочистих смерек і голих брунатних каштанів. «Чи близько вже?» — питав малий подумки, коли Ходор видирався кам'янистим схилом або сходив у якийсь темний яр, де під ногами хрумтіли замети брудного снігу. «Чи далеко ще до місця?» — міркував він, поки величезний олень плюхав через напівзамерзлий струмок. «Скільки ще часу треба? Тут так холодно. Де ж триокий гайворон?»

Розгойдуючись у плетеному кошику на Ходоровій спині, малий зігнувся і пірнув

головою, бо стайняр-велетень саме проминав велику дубову гілку. Знову падав сніг, мокрий і важкий. У Ходора одне око геть замерзло, цупку та рясну брунатну бороду схопила паморозь, а на кінцях кущавих вусів повисли бурульки. Одна рука в рукавиці ще стискала іржавого залізного меча, взятого у крипті під Зимосіччю; час від часу він рубав ним якусь гілку, здіймаючи віяло снігу.

— Х-х-ход-д-дор, — бурмотів він, клацаючи зубами.

І все-таки його голос дарував Бранові чудернацьку розраду. В мандрах від Зимосічі до Стіни Бран та його супутники коротали довгі версти балачками та розповідями, але тут усе було інакше. Це відчував навіть Ходор і «ходорував» значно рідше, ніж на південь від Стіни. У цій пущі панувала така тиша, подібної до якої Бран ніколи не знав. Спочатку, ще до снігу, навколо них вихорами гуляв північний вітер, здіймав із землі хмари бурого впалого листя з тихим шурхотом, що нагадував йому біганину тарганів у миснику. Але тепер геть усе

листя сховалося під білою ковдрою. Час від часу над головою пролітав крук, розсікаючи великими крилами морозне повітря. Решта шуму зникла зі світу.

Недалечко попереду пробирався між заметів олень, опутивши голову з велетенським куцем рогів, укритих кіркою криги. Розвідник їхав на його широкій спині похмуро та мовчки. «Холоднорукий» — так називав його товстун Сем, бо хоча обличчя прибулець мав бліде, руки його були чорні та тверді, мов чавун, і такі ж холодні. Решту його тіла вкривали шари вовни, вивареної шкіри, кольчужної сітки; обличчя ховалося у каптурі кобеняка, нижню його частину обвивав чорний вовняний шалик.

Позаду розвідника сиділа Мейра Троск, обхопивши руками брата, щоб хоч якось порятувати його від вітру та холоду теплом власного тіла. Під носом у Йоджена кіркою намерзли шмарклі; час від часу його трусило, мов у пропасниці. «Такий малий, — подумав Бран, дивлячись, як той хилитається у сідлі. — Виглядає меншим за мене. І слабшим. А це ж я

тут каліка.»

Літо йшов останнім у їхньому маленькому загоні. Подих лютововка туманив лісове повітря; звір хутко трусив за рештою походу, хоча і припадав на задню лапу, в яку під Королевиним Вінцем влучила стріла. Бран відчував біль старої рани щоразу, як пірнав у шкуру великого вовка. Останнім часом Бран частіше вдягав тіло Літа, ніж раніше — вовк теж відчував укуси холоду, хай яке мав товсте і тепле хутро, зате бачив далі, чув краще і винюхував більше, ніж хлопчик у кошику, загорнутий в хутра, наче немовля у пелюшки.

Іншим разом, утомившись бути вовком, Бран ковзав у Ходорову шкуру. Сумирний велетень тихенько скиглив, коли відчував Брана, трусив кошлатою головою з боку в бік, але не так люто, як того першого разу в Королевиному Вінці. «Він знає, що це я, — переконував себе хлопець. — Він до мене вже звик.» Хай так... і все ж Бран ніколи не почувався зручно у Ходоровій шкурі. Велетень-стайняр не розумів, що з ним коїться; Бран

відчував, як до горла в Ходора зі страху підкочується нудота. Перебувати в Літі було краще. «Я — це він, а він — це я. Він відчуває те саме, що я.»

Інколи Бран уловлював, як лютововк винюхує оленя, наче цікавлячись, чи зможе звалити такого великого звіра. До коней Літо звик ще у Зимосічі, але ж тут був олень — а олень є здобиччю. Лютововк ловив носом пахощі теплої крові, що струменіла у жилах під товстою теплою шкурою оленя — вже їх було досить, щоб зі щелеп капотіла слина, і тоді Бранів рот теж наповнювався нею від думки про соковите темне м'ясо.

З дубу неподалік каркнув крук; Бран почув крила — то ще один великий чорний птах сів поруч із першим на гілку. При світлі дня коло них крутилося хіба з півдесятка круків — перелітали з дерева на дерево або їхали на рогах оленя. Решта зграї летіла попереду або відставала далеко позаду, та щойно сонце спускалося низько, вони поверталися з неба на чорних, наче ніч, крилах, і тоді на кілька

сажнів навколо кожна гілка кожного дерева густо вкривалася чорною хмарою. Дехто з круків летів до розвідника, бурмотів йому щось, і Бранові щоразу здавалося, що той розуміє їхнє крякання та вереск. «То його очі та вуха. Вони нишпорять навкруги з його волі, застерігають про небезпеки, що чигають попереду і позаду.»

Ось як зараз. Олень раптово зупинився, розвідник легко скочив з нього і опинився у снігу до коліна. Літо загарчав на нього, хутро стало дибки — лютововкові ніколи не подобався запах Холоднорукого. «Мертве м'ясо, суха кров, трошки гнилям побило. І холод. Понад усе, понад усім — холод.»

— Що там таке? — зацікавилася Мейра.

— Щось позаду нас, — оголосив Холоднорукий. Чорний вовняний шалик на носі та роті приглушував слова.

— Вовки? — запитав Бран.

Вже багато днів вони знали, що хтось їх переслідує. Щоночі вони чули жалобне виття зграї, щоночі вовки начебто ставали

ближчими. «Мисливці. Голодні. Чують нюхом, які ми слабкі.» Бран часто лежав без сну досвітніми годинами, чекав сходу сонця і дослухався до вовчих закликів один до одного на відстані. «Якщо є вовки, має бути і дичина» — думав він раніше, аж потім допетрав, що це ж вони і є дичина.

Розвідник заперечливо хитнув головою.

— Люди. Вовки поки що не наближаються, тримають відстань. Але ці люди геть не такі обережні.

Мейра Троск відкинула з голови каптура. Мокрий сніг, що його вкривав, важко ляпнувся на землю.

— Скільки там людей? Хто вони такі?

— Вороги. Я дам їм ради.

— Я піду з вами.

— Лишайся тут. Малого треба захищати. Попереду є озеро, скуте кригою. Як упретесь, повертайте на північ, ідіть берегом. Прийдете до рибальського селища. Заховайтеся там і чекайте, поки наздожену.

Бран думав, що Мейра сперечатиметься, але

її брат мовив:

— Роби, що кажуть. Він знає цей край.

Йодженові темно-зелені, кольору моху, очі повнилися важким тягарем втоми, якого Бран раніше не бачив. «Справді, маленький дідусик.» На південь од Стіни хлопчина з болотних островів здавався мудрим понад свої роки, але тут, на півночі, був загублений і наляканий, як решта. І все ж Мейра продовжувала до нього дослухатися.

Та зрештою, і сказав він усе правильно. Холоднорукий ковзнув між деревами назад — відки прийшов — а за ним полетіли, плескаючи крилами, чотири круки. Мейра дивилася йому услід, червоніючи щоками від холоду і пускаючи пару з ніздрів, потім знову накинулася каптуром і спонукала оленя іти вперед. Похід тривав далі. Та не встигли вони проминути і десяти сажнів, як дівчина обернулася, зиркнула позаду себе і мовила:

— Він сказав: люди. Які люди? Дичаки? Чому він не каже, хто вони?

— Він сказав, що піде і дасть їм ради, —

відповів Бран.

— Еге ж, сказав. А ще сказав, що приведе до триокого гайворона. Цього ранку ми перетнули річку — ту саму, що й чотири дні тому. Можу присягнутися. Ми ходимо колами.

— Річки звиваються туди-сюди, — мовив Бран, плекаючи сумніви, — а там, де стільки озер і пагорбів, мусиш ходити манівцями.

— Чи не забагато ми ходимо манівцями? — не здавалася Мейра. — І таємниць тут теж надто багато. Я цього не люблю. І його я теж не люблю. Не вірю йому. Взяти хоча б руки — жахіття яке. І обличчя він ховає, й імені не каже. Хто він такий? Чим живе, що робить? Чорного кобеняка нап'ясти на себе може кожен. Хоч людина, а хоч... що воно таке? Він не їсть, нічого не п'є, і холоду, схоже, не відчуває.

«Усе це правда.» Бран боявся про таке говорити, але помітив і сам. На ночівлі вони разом із Ходором та Тросками збивалися у купу, шукаючи тепла. А розвідник тримався осторонь. Інколи Холоднорукий заплющував

очі, але Бран не вірив, що він спить. І ще дещо...

— Шалик. — Бран обережно озирнувся навколо, але жодного крука не побачив; усі великі чорні птахи полетіли геть, коли розвідник пішов. Ніхто їх не слухав, і все ж Бран казав якомога тихіше. — Шалик, яким він замотує рота... він ніколи не обмерзає льодом, от як Ходорова борода. Навіть коли він розмовляє.

Мейра подарувала йому швидкий проникливий погляд.

— А ти маєш рацію. Ми ніколи не бачили його подиху, адже так?

— Не бачили.

Кожне «ходор» Ходора вилітало в нього з рота хмаркою білої пари. Слова Йоджена і його сестри теж добре було видно у морозному повітрі. Ба навіть олень лишав теплий вологий туман, коли видихав.

— Але якщо він не дихає...

Бран мимоволі пригадав казки, розказані йому Старою Мамкою, як він був зовсім малий.

«За Стіною живуть чудовиська: велетні та упирі-труподі, хижі скрадливі примари та мертві, що ходять землею, — казала вона, підтикаючи йому колючу вовняну ковдру, — але вони не прийдуть, поки стоїть Стіна, а воїни Нічної Варти бережуть вірність. Засинай, мій маленький Бране, моя люба дитинко, і дивися солодкі сни. Тут немає чудовиськ.» Розвідник носив чорний стрій Нічної Варти, але що як він зовсім не людина? Що як він і є чудовисько, яке веде їх на поталу іншим чудовиськам?

— Розвідник врятував Сема і ту дівчину від упирів, — вагаючись, мовив Бран, — а мене веде до триокого гайворона.

— Тоді чого цей триокий гайворон не прийде до нас? Чом би йому не зустріти нас на Стіні? Гайворони мають крила. А мій брат щодня слабшає. Скільки ще ми зможемо іти?

Йоджен кахикнув.

— Поки не прийдемо.

Обіцяне озеро вони невдовзі знайшли, і повернули на північ саме так, як казав

розвідник. То була легка частина шляху.

Вода у озері скрижаніла, а сніг падав уже так довго, що Бран втратив лік дням. Озеро перетворилося на величезну білу пустку. Там, де лід був плаский, а ґрунт — горбкуватий, загонові йшлося легко. Але там, де вітер наробив снігових заметів, не завжди було й сказати, де кінчається озеро і починається берег. Навіть дерева не були такими вже надійними провідниками, як сподівалися мандрівники: на озері було кілька порослих лісом острівців, зате на широких ділянках берега подекуди не траплялося жодної лозини.

Олень ішов, куди сам собі знав, не зважаючи на бажання Мейри та Йоджена в себе на спині. Здебільшого він хотів залишатися під деревами, та коли берег вигинався на захід, велетенський олень зрізав шлях просто озером і сунув крізь замети заввишки з Брана, хрускотячи кригою під копитами. Але посеред відкритої пустки доводилося сильніше потерпати од вітру. Холодний північний буревій вищав над озером, різав, наче ножем,

крізь шари вовняного та шкіряного одягу, змушував шалено тремтіти, а коли влучав у обличчя, то засипав очі снігом і лишав мало не сліпцями.

У мовчанці минуло кілька годин. Попереду між дерев почали вповзати тіні — довгі пальці сутіноків. Так далеко на півночі сутеніти починало рано. Брана це вже лякало. Кожен наступний день здавався коротшим за попередній; а де дні холодні, там ночі — жахливо безжальні.

Мейра знову зупинила загін.

— Ми вже мали б натрапити на те село.

Голос її лунав тихо і дивно.

— Чи не могли ми його проминути? — запитав Бран.

— О ні, тільки не це. Нам до вечора треба знайти прихисток.

І вона таки мала рацію. Губи Йоджена посиніли, щоки Мейри стали темно-червоні. В Брана геть заніміло обличчя, а в Ходора борода замерзла в суцільну крижину. Сніг обліпив здорованеві ноги мало не до колін, і Бран

відчував, як він час від часу запинається. Але ж сильнішого за Ходора не було ніде й нікого. Якщо навіть його величезна сила тане, слабшає...

— Селище знайде Літо, — раптом мовив Бран, пухнувши парою в повітря.

Відповіді Мейри він не чекав, а заплющив очі й дозволив собі витекти зі свого скаліченого тіла.

Ковзнувши до шкури Літа, Бран відчув, як мертвий ліс навколо прокидається до життя. Де раніше панувала тиша, тепер він чув вітер поміж дерев, подих Ходора, длубання оленя у ґрунті в пошуках харчу. Ніздрі наповнили знайомі пахощі: мокре листя і мертва трава, гнила тушка білки у кущах, кислий людський піт, звабливий запах оленя. «Їжа. М'ясо.» Олень відчув цікавість до себе, обернув голову в бік вовка, нашорошився і наставив униз свої велетенські роги.

«Він не здобич, — прошепотів хлопчик звірові, з яким поділяв шкуру. — Облиш його. Біжи.»

І Літо побіг. Перетнув озеро швидкою ристю, викидаючи лапами за себе хмари снігового пилу. Деревя стояли плечем до плеча, наче вояки у бойовому ладу, вбрані в білі обладунки. Лютововк поспішав, стрибаючи через камені та корені, пробиваючись крізь кучугури старого снігу, чуючи тріск снігової кірки під своєю вагою. Наступний пагорб укритий був соснами; повітря повнилося різкими пахощами їхньої глиці. Досягнувши вершини, вовк побігав колом, принюхався, тоді здійняв голову і завив.

Ось вони, жадані пахощі. Людські пахощі.

«Попіл, — подумав Бран, — старий і ледве чутний, але попіл.» Так, то були пахощі спаленого дерева, вугілля, попелу. Пахощі згаслого вогню.

Він різким рухом струсив сніг з писку. Рвучко дмухав вітер, заважав вистежувати запах. Вовк крутився туди й сюди, винюхував, але бачив лише снігові кучугури і високі дерева, вбрані у біле. Тоді він вивісив язика між зубів і скуштував холодного повітря; подих

згущувався туманом, сніжинки танули на язичку. Коли звір рушив до запаху, Ходор негайно посунув за ним, але олень ніяк не міг зважитися, і Бран мусив неохоче повернутися у власне тіло та проказати:

— Отуди. Йдемо за Літом. Я винюхав напрямок.

Загін нарешті дістався селища коло озера, коли крізь хмари вже витикався перший краєчок півмісяця. Але спершу вони трохи не пройшли його наскрізь. При погляді з льоду селище нічим не відрізнялося від десятку інших місць уздовж берега. Поховані під сніговими заметами, круглясті кам'яні будиночки скидалися на скелі, невеличкі горбки чи купу повалених дерев, і ніхто б не сказав, де одне, а де інше. Одну таку купу Йоджен саме напередодні помилково завважив за хату; помилка з'ясувалася лише тоді, коли вони до неї докопалися і знайшли тільки поламані гілки та гнілі колоди.

Селище було порожнє; дичаки, що колись тут жили, пішли всі до останнього — так само,

як з усіх інших сіл, що вони проминали дорогою. Деякі села навіть стояли спалені — здавалося, їхні мешканці хотіли напевне відрізати собі відступ назад, щоб не спокушатися поверненням. Але на це селище вогонь зглянувся. Під снігом знайшлося з десятків дрібних халуп та довга хата для зборів громади з дерновим дахом і товстими стінами, складеними з грубо тесаних колод.

— Ну хоч од вітру сховаємося, — мовив Бран.

— Ходор, — відповів Ходор.

Мейра зіслизнула зі спини оленя, а потім разом із братом вийняла Брана з плетеного кошика.

— Може, дичаки тут трохи харчів лишили? — з надією мовила вона.

Але надія виявилася даремною. Всередині довгої хати вони знайшли тільки попіл від вогнища, втоптану земляну підлогу та пронизливу аж до кісток холоднечу. Але принаймні то був дах над головою від снігу та стіни навколо від вітру. Неподалік протікав

струмок, укритий плівкою льоду; олень розбив її копитом, щоб напиться. Коли Бран, Йоджен та Ходор улаштувалися, Мейра принесла їм кілька ламаних крижин — посмоктати замість питва. Але тала вода була така холодна, що Бран затремтів.

Літо не пішов за ними до хати. Бран відчував голод великого вовка — тільк його власного.

— Біжи полєю, — сказав він, — але оленя чіпати не смій.

Якась частина його душі прагнула чкурнути на полювання разом із вовком. Пізніше, можливо, він так і вчинить.

Вечеря складалася зі жмені жолудів, перетертих на кашу — таких гірких, що Бран аж задихнувся, намагаючись не виблювати. Йоджен Троск навіть не намагався їсти; менший та тендітніший за сестру, він слабшав з кожним новим днем.

— Йоджене, ти мусиш їсти, — переконувала його Мейра.

— Потім. Я хочу перепочити. — Йоджен

посміхався слабенькою посмішкою. — День моєї смерті ще не настав, сестричко. Я тобі обіцяю.

— Ти трохи не впав з оленя.

— Але ж не впав. Ну змерз та зголоднів, але те минеться.

— То поїж!

— Тертих жолудів? Мені живіт болить, а від жолудів болітиме ще гірше. Дай мені спокій, сестро. Дай помріяти про смажену курку.

— Мріями шлунок не нагодуєш. І твоїми зеленими снами теж.

— Але ці сни — все, що ми маємо.

«Все, що маємо.» Останні крихти харчів, принесених з півдня, були з'їдені ще десять днів тому. Відтоді голод удень і вночі крокував поруч із ними, ніби вірний друг. Навіть Літо геть нічого не міг уполювати в цій пущі; усім доводилося житися тертими жолудями та сирою рибою. В лісі зустрічалося повно замерзлих струмків та холодних чорних озер, а Мейра біла рибу своєю тризубою сандолею краще, ніж більшість людей вміли її ловити на

гачок та вудку. Іноді, коли вона прибрідала до решти з низкою здобичі на кукані, її губи були зовсім сині з холоду. Але останню рибку Мейра упіймала вже три дні тому. Бранів шлунок почувався так, наче минуло три роки.

Зрештою вони так-сяк увіпхнули в себе жалюгідну вечерю. Мейра сіла спиною до стіни і заходилася нагострювати кинджала на бруску. Ходор сидів навпочіпки коло дверей, хилитався уперед і назад та бурмотів:

— Ходор, ходор, ходор...

Бран заплющив очі. Розмовляти було надто холодно, а запалювати вогонь вони не наслідувалися. Холоднорукий застеріг їх цього не робити. «Ця пуща не така порожня, як ви гадаєте, — казав він. — Хтозна, кого саме світло прикличе до вас із пільми.» Згадавши його слова, Бран затремтів, хоча й відчував тепло Ходора біля себе.

Сон не приходив, не хотів приходити. Замість нього прийшов вітер, кусючий мороз, місячне сяйво на снігу і вогонь. Бран знову перебував у Літі за багато верст від селища, а

ніч навколо просмерділася кров'ю. Запах був дуже сильний, і недалеко. «Напевне, убита дичина.» М'ясо мало бути ще теплим. Слина потекла між зубів, усередині прокинувся голод. «Не олень. Не сарна. Щось інше.»

Лютововк посунув до м'яса; кощава сіра тінь ковзнула від дерева до дерева крізь озера місячного світла, через пагорби снігу. Навколо гуляв-вихорився вітер. Вовк загубив запах, віднайшов, знову втратив. А поки шукав іще раз, нашорошив вуха, почувши віддалений звук.

«Вовк» — зрозумів він миттєво. Літо почав скрадатися до звуку, тепер обережний до краю. Скоро пахощі крові повернулися, але з ними прийшли інші: сеча, мертві шкури, пташине лайно, пір'я і вовки, вовки, вовки... «Зграя.» За м'ясо доведеться боротися.

Вони винюхали його теж. І дивилися, як він висувається з-поміж темних дерев на скривавлену галявину. Самиця жувала шкіряний чобіт, у якому збереглося пів-ноги, але при його наближенні впустила на землю.

Ватажок зграї — старий самець із сиво-білим писком та одним сліпим оком — виступив наперед, зустрічаючи гостя, загарчав, вишкірив зуби. Позаду нього молодий самець теж показав ікла.

Світло-жовті очі лютововка всотали у себе видовище, яке оточувало зграю. Крізь чагарник звивалися кишки, переплутавшись із гіллям і утворивши якесь чудернацьке, моторошне гніздо. З розпанаханого черева здіймалася пара, розносячи густі пахощі крові та м'яса. Голова витріщилася порожніми очними ямами на рогатий місяць; щоки її було прогризено до скривавлених кісток, шия кінчалася подертим пеньком. Навколо стояв ставок замерзлої крові, виблискуючи чорним та червоним.

«Люди.» Їхній сморід наповнив цілий світ. Живих їх було стільки, скільки пальців на людській лапі, а тепер не було вже ніскільки. «Мертві. Убиті. М'ясо.» Колись люди мали на собі кобеняки з каптурами, але вовки подерли одяг на клапті у гарячковому завзятті швидше дістатися плоті. Ті, хто ще зберіг обличчя, мали

бороди, вкриті крижаною корою та замерзлими шмарклями. Падав сніг, потроху ховав те, що лишилося від людей, разюче білий проти чорноти подертих кобеняків та штанів. «Вони чорні.»

За багато довгих верст звідти неспокійно ворухнувся хлопчик.

«Чорні. Нічна Варта. Це були братчики Нічної Варти.»

Але лютововкові було байдуже. Перед його голодними очима лежало м'ясо.

Очі трьох вовків заблищали жовтим. Лютововк хитнув головою з боку в бік, роздув ніздрі, вишкірив ікла і загарчав. Молодший самець сахнувся назад; лютововк почув його страх. «Це хвіст» — зрозумів він. Але одноокий вовк відповів своїм гарчанням і посунувся перестріти нападника. «А це голова. І не боїться мене, хоч я удвічі за нього більший.»

Їхні очі зустрілися.

«Варг!»

А потім двоє звірів — вовк і лютововк — кинулися один на одного, і часу думати не

лишилося. Світ звузився до зубів та пазурів; навколо літав сніг, а вони качалися, крутилися і дерли один одного. Інші вовки гарчали і клацали зубами, але в бійку не лізли. Його щелепи зімкнулися на щільно зваляному хутрі, вкритому памороззю, на лапі кощавій, наче суха палиця, але одноокий махнув пазурями йому по череві й вирвався на волю, а тоді відкотився і кинувся знову. Жовті ікла вчепилися у горлянку, але він струсив із себе свого старого сірого родича, ніби дрібного пацюка, кинувся слідом, збив із ніг. Двоє знову покотилися снігом, хвицяючись і гризучи один одного; боротьба тривала, аж поки обоє не окропили сніг кров'ю з розкошланих боків. Але нарешті старий одноокий вовк ліг долу і показав черево. Лютововк ще раз клацнув на нього зубами, понюхав дупу і задер над ним ногу.

Клацання, гарчання... і самиця з хвостом теж підкорилися волі прибульця. Згряя належала йому. Так само, як здобич.

Він пройшов від людини до людини,

принюхуючись, і нарешті зупинився на найбільшій з них. Чоловік без обличчя стискав у руці чорне залізо; другої руки бракувало — вона була давно відірвана від зап'ястка, пеньок схований шкірою. З розпанаханої горлянки ліниво витікала густа кров. Лютововк сьорбнув трохи кривавої юшки, полизав сліпу руїну обличчя з подертими щоками та відгризеним носом, тоді занурив палець у шию і розірвав її одним рухом, жадібно ковтаючи клапті солодкого м'яса. Жодна плоть ще не смакувала йому так, як ця.

Покінчивши з одним убитим, він перейшов до наступного і теж з'їв найдобріші його шматки. Круки дивилися на нього з дерев; мовчки сиділи вони, набурмосившись, на чорному гіллі, а навколо них тихо падав сніг. Решта вовків задовольнилася тим, що лишилося від нього: спершу старий самець, потім самиця, потім хвіст зграї. Тепер вони належали йому. Тепер вони були однією зграєю.

«Ні, — прошепотів хлопчик, — ми маємо

іншу зграю. Хай Панночка померла, і Сірий Вітер, напевне, теж. Але ще є Кудлай, Німерія та Привид. Ти ж не забув Привида?»

Снігопад і бенкет вовків почали танути, блякнути. У обличчя вдарило тепло — втішне, наче материні поцілунки. «Вогонь, — подумав Бран, — дим.» Ніс смикнувся, відчувши пахощі м'яса, що смажилося над вогнем. А тоді ліс розповзся на клапті й зник; Бран знову опинився у довгій хаті, у своєму скаліченому тілі, витріщаючись на вогонь. Мейра Троск повертала над полум'ям шмат сирої червоної плоті, яка потроху чорніла, тріщала і плювалася.

— Саме вчасно! — мовила вона. Бран потер очі долонею і відповз до стіни, щоб сісти. — Мало не проспав вечерю. Розвідник знайшов свиню.

Позаду неї Ходор завзято дер зубами кавалок гарячого, зчорнілого над вогнем м'яса; кривавий з салом сік стікав йому в бороду, між пальців курилися цівочки диму.

— Ходор, — бурмотів він щоразу, як кусав,

— ходор, ходор.

Меч його лежав поруч на земляній підлозі. Йоджен Троск пощипував свій кусень невеличкими шматочками, прожовував кожен разів із десять, перш ніж ковтнути.

«Виходить, розвідник добув свиню.» Холоднорукий стояв біля дверей з круком на руці; обидва витріщалися у вогонь. Відблиски вогнища підсвітили чотири чорні ока. «Він не їсть, — згадав Бран, — і боїться полум'я.»

— Ви казали не палити вогню, — нагадав він розвідникові.

— Стіни ховають світло. Та й світанок наближається. Скоро рушаємо в дорогу.

— Що сталося з людьми? Ворогами позаду нас?

— Вони вас не зачеплять.

— Хто вони були? Дичаки?

Мейра перевернула м'ясо, щоб спекти інший бік. Ходор жував і ковтав, ледве чутно бурмотів щасливим голосом. Лише Йоджен, здавалося, прислухався до розмови.

Холоднорукий повернув голову і важко

вступився у Брана.

— То були вороги.

«Воїни Нічної Варти.»

— Ви їх убили. Ви з круками. Їхні обличчя були подерті, очі зникли.

Холоднорукий не заперечував.

— То були ваші брати! Я бачив. Вовки подерли їхній одяг, але все одно видно. Вони мали на собі чорні строї. Такі ж чорні, як ваші руки.

Холоднорукий нічого не відповів.

— Хто ви такий? Чому ви маєте чорні руки?

Розвідник роздивився свої долоні, наче раніше ніколи не бачив.

— Коли серце припиняє битися, кров людини стікає у його кінцівки, а там згущується і висихає. — Голос торохтів і клекотів у горлі, такий самий жорсткий та висохлий, як його господар. — Ступні та долоні пухнуть і чорніють, наче кров'янка. А решта тіла стає білою, як молоко.

Мейра Троск підвелася, тримаючи в руці сандолу, на зубах якої стирчав шматок

паруючого м'яса.

— Покажіть нам обличчя.

Розвідник навіть не ворухнувся.

— Він мертвий, Мейро. — Бран відчував жовч у горлі. — Здохлятина. Чудовисько, яке не може пройти, поки стоїть Стіна, а воїни Нічної Варти бережуть вірність. Так казала Стара Мамка. Він прийшов зустріти нас коло Стіни, але пройти під нею не міг. Натомість прислав Сема і оту дичацьку дівчину.

Мейрина рука в рукавиці стиснулася навколо ратища її сандолі.

— Хто вас надіслав? Хто цей триокий гайворон?

— Друг. Сновидець, чаклун — кличте, як хочте. Останній зеленувидець.

Дерев'яні двері хати розчахнулися. Знадвору завивав вітер — моторошний, чорний. На деревах сиділо безліч верескливих круків. Холоднорукий не ворухнувся.

— Чудовисько, — мовив Бран.

Розвідник дивився на Брана так, наче нікого в світі більше не було.

— Твоє чудовисько, Брандоне Старку.

— Твоє, — повторив луною крук з його плеча. За дверми круки на деревах здійняли галас, повторюючи слово, аж поки вся нічна пуца не закрикала разом, голосами зграї: — Твоє, твоє, твоє!

— Йоджене, ти це бачив уві сні? — запитала Мейра брата. — Хто він такий? Що він робить? Що тепер робити нам?

— Нам — іти з розвідником, — відповів Йоджен. — Ми вже надто далеко зайшли, Мейро, щоб тепер вертатися. Назад до Стіни ми живими не доберемося. Ми йдемо з Брановим чудовиськом. Інакше — смерть.

Тиріон

З Пентосу вони вибралися крізь Світанкову Брам, хоча Тиріон Ланістер того світанку і не побачив.

— Буде так, наче ви ніколи навіть не в'їжджали до Пентосу, мій малий друже, — пообіцяв магістрат Ілірію, запинаючи ноші ліловими оксамитовими запонами. — Ніхто не має бачити, як ви залишаєте місто — так само, як ніхто не бачив вашої в ньому появи.

— Ніхто, крім жеглярів, які запхали мене в барило, учня-корабельника, котрий за мною прибирав, дівчини, яку ви надсиляли гріти мені постіль, а ще тієї лукавої веснянкуватої пралі. А, ще ж охоронців. Якщо ви не вирізали їм розум разом із яйцями, вони знатимуть, що ви тут не самі.

Ноші були підвішені на важких і товстих

шкіряних ременях між вісьмома велетенськими тягловими конями. Коло коней крокували четверо євнухів, по двоє з кожного боку, а ще кількоро тупали ззаду, супроводжуючи обоз.

— Неблазні язиками не плещуть, — запевнив його Ілірію. — А та галера, якою ви дісталися сюди, вже десь на шляху до Асшаю. Повернеться вона років за два, якщо море матиме ласку. Що ж до моєї чаді в маєтку, вони всі мене люблять, і жоден не зрадить.

«Дурень думкою багатіє, мій жирний друже. Одного дня ми вирізьбимо ці слова на твоїй могилі.»

— Краще б нам було сісти на ту галеру, — мовив карлик. — Найшвидший шлях звідси до Волантису лежить морем.

— Море небезпечне і зрадливе, — відповів Ілірію. — Восени бувають шторми, а на Порогах досі сидять у своїх лігвах пірати, чигаючи на кораблі чесних мореплавців. Е ні, моему маленькому другові не варто потрапляти до таких рук.

— На Ройні теж є пірати.

— Е, то всього лише річкові ушкали. — Сирний король позіхнув, затуляючи рота долонею. — Нікчемна дрібнота, що нишпорить за жалюгідними крихтами.

— Подейкують також про кам'яних людей.

— Такі справді є. Прокляті богами бідолахи. Та навіщо нам про них згадувати? Надто вже чудовий сьогодні день для таких похмурих балачок. Скоро ми самі побачимо Ройну, і там ви позбавитеся Ілірію та його великого черева. Але поки та мить не настала... пиймо і мріймо. Ми маємо з собою солодке вино і вишукані страви. То навіщо забивати голову хворобами та смертю?

«А й справді, навіщо?» Тиріон знову подумки почув тумкання арбалета і замислився над питанням. Ноші розгойдувалися з боку в бік; од їхнього заспокійливого руху Тиріон почувався дитиною, котру ненька гойдає в обіймах, щоб приспати. «А наче я колись знав, як це — засинати у материних обіймах.» Сідниці його тонули у шовкових подушках, набитих гусячим пухом. Лілові оксамитові

стіни вигиналися вгору круглястим дахом, зберігаючи всередині ношів приємне тепло, хоча ззовні панувала пронизлива осіння прохолода.

Позаду ношів тягнувся обоз мулів зі скринями, барилами, діжками, великими накритими кошиками добірних харчів, які мали вберегти володаря сирів од навіть найлегшого голоду. Зранку вони скуштували перчених ковбасок і запили темно-брунатною наливкою з ягід паляники. Вдень їх розважали заливні вугри під червоне дорнійське. Надвечір з'являлися окости шинки, варені яйця, смажені жайворонки, приправлені цибулею і часником; перетравити ці розкоші допомагало світле пиво і мирійське вогневино. Ноші були надзвичайно зручні, але й надзвичайно повільні, і карликові скоро почало свербіти від нетерплячки.

— Скільки ще днів нам їхати до річки? — питав він Ілірію того вечора. — Якщо тягтися отаким кроком, дракони вашої королеви виростуть більшими за трійко Аегонових, перш ніж я доживу їх побачити.

— Якби ж то! Великий дракон страшніший за малого. — Магістрат здвигнув плечима. — Хай як я мрію привітати королеву Даянерис власною особою у Волантисі, але мушу покластися у цій справі на вас із Грифом. Я їй прислужуся найкраще у Пентосі, прокладаючи гладку стежку до повернення. Та поки я з вами... хіба не можна старому товстунові трошки насолодитися вигодами життя? Ну ж бо, вип'ємо по чарці вина.

— А скажіть-но мені, — запитав Тиріон, перехиливши чарку, — чому це пентоському магістратові не однаковісінько, на чийй голові лежить корона Вестеросу? Який зиск ви матимете з цієї обгородки, пане мій ласкавий?

Товстун злизав жир з пальців.

— Я вже немолода людина, стомлена лукавством цього світу. Чому вас дивує, що я бажаю зробити трохи добра, перш ніж моє земне життя добіжить кінця, і допомогти милій юній дівчині повернути собі те, що належить їй за правом народження?

«Далі ти спробуєш продати мені чарівний

непробивний обладунок і пишний палац у Валерії.»

— Якщо Даянерис — усього лише мила юна дівчина, Залізний Престол поріже її на милі юні клаптики.

— Сього не бійтеся, мій малий друже. В її жилах-бо тече кров Аегона Дракона.

«Разом із кров'ю Аегона Негідного, Маегора Лютого і Баелора Божевільного.»

— Ану ж розкажіть мені про неї трохи більше.

Товстун раптом засумував.

— Коли Даянерис уперше з'явилася у моєму домі, вона була ще зовсім дитиною, та вже прекраснішою навіть за мою другу дружину — такою чарівною, що я спокушався лишити її собі. На жаль, вдачу вона мала замкнену, поводитися перелякано, і я знав, що не матиму радощів зі злягання з нею. Натомість я викликав зігрівачку постелі та гойдав її люто і пристрасно, доки моє божевілля не минуло. Правду кажучи, я й не гадав, що Даянерис виживе серед коневладців.

— Але це не завадило вам продати її халові Дрого...

— Дотракійці не продають і не купують. Скажіть радше, що Візерис подарував її Дрого, щоб вислужити халову дружбу. О, то був дуже марнославний юнак, і при тому жадібний. Візерис жадав батьківський престол, але і Даянерис він теж жадав, і віддавав її дуже неохоче. У ніч напередодні весілля принцеси він намагався пролізти до неї в ліжко — наполягав, що як не може мати її руку, то забере хоч цноту. Якби я завбачливо не поставив охорону коло її дверей, Візерис міг би зруйнувати мені багато років ретельних розрахунків.

— З того, що я чую, він здається мені недолугим дурником.

— Таки-так. Він же був сином Навіженого Аериса, не забувайте. Проте Даянерис... Даянерис геть інакша. — Ілрію вкинув до рота смаженого жайворонка і гучно захрумтів ним разом із кісточками. — Перелякана дитина, якій я дав прихисток у своєму маєтку, померла

у Дотракійському морі та відродилася у вогні й крові. Ця драконова королева, що носить те саме ім'я — справжня Таргарієн. Коли я надіслав по неї кораблі, щоб привезти додому, вона взяла та й повернула до Невільницької затоки. За короткий час вона розбила Астапор, змусила Юнкай до покори, захопила Меєрин. Наступним має бути Мантарис, якщо вона рушить на захід старим валерійським шляхом. Але якщо вона попливе морем... тоді її кораблі мусять узяти води та харчів у Волантисі.

— Хоч морем, а хоч суходолом, від Меєрину до Волантису путь неблизька, — зауважив Тиріон.

— Дві тисячі верст і ще півтисячі, прямісінько летом дракона — над пустелями, горами, болотами і руїнами, де ховаються гемони. Безліч люду загине, але хто вціліє, ті стануть значно сильнішими, коли прибудуть до Волантису... а там вони знайдуть вас і Грифа зі свіжою потугою та достатньою кількістю кораблів, щоб дістатися Вестеросу морем.

Тиріон спробував пригадати усе, що знав

про Волантис — найстаріше і найпихатіше з Дев'яти Вільних Міст. Щось тут не збігалося. Навіть уцілілою половиною носа він чув підозрілий сморід.

— Кажуть, на кожного вільного волантинця у місті припадає п'ятеро рабів. Навіщо тріархам допомагати королеві, яка знищила невільницьку торгівлю? — Він тицьнув пальцем на Ілірію. — І коли вже зайшла мова, навіщо це вам? Хай володіння рабами заборонене законами Пентосу, але ж не кажіть, що ви не маєте у цьому гендлі хоч маленької часточки... а радше чималенької. Але змовляєтеся чомусь на користь драконової королеви, а не проти неї. Чому? Навіщо? Чого ви сподіваєтеся від королеви Даянерис?

— Знову ви за своє? Такі малі, а такі причепливі. — Ілірію реготнув і ляпнув себе по череві. — А втім, як забажаєте. Король-Жебрак обіцяв, що зробить мене своїм коронним підскарбієм, ще й князем над князями. Вдягнувши свою золоту корону, він збирався віддати мені на вибір будь-який замок... хоч би

й Кастерлі-на-Скелі, якби мені забаглося.

Тиріон пирхнув вином крізь скалічений пеньок, що колись був його носом.

— Мій батечко шаленів би з радощів, якби почув!

— Ваш вельможний батечко не мав приводу непокоїтися. Навіщо мені та скеля? Мій маєток достатньо просторий для життя, ще й зручніший, ніж ваші вестероські кам'яниці з протягами. А от коронний підскарбій... — Товстун облупив нове яйце. — Так сталося, що я люблю гроші. Невже буває на світі солодша музика, ніж дзенькіт золотих монет?

«Болісний вереск рідної сестри.»

— А чи певні ви, що Даянерис додержить обіцянок покійного брата?

— Або додержить, або не додержить. — Ілірію відкусив половину яйця. — Я вам казав, мій малий друже: не все, що робиться людиною, робиться задля прибутку. Вірте чи не вірте, але навіть старі товсті дурні на кшталт мене мають друзів і борги сердешної прихильності, які треба сплатити.

«Брехло, — подумав Тиріон. — У цій справі для тебе є щось цінніше за гроші та замки.»

— У наш час рідко зустрінеш людину, яка шанує дружбу більше за золото.

— О так, занадто рідко, — кивнув товстун, не помічаючи глузів.

— І коли ж це народилася ваша з Павуком сердешна дружба?

— Ми змолоду разом росли у Пентосі, ще двома зеленими хлопчиками.

— Але Варис походить з Миру.

— Саме так. Ми зустрілися невдовзі після його прибуття до міста — на один крок попереду людоловів. Удень він спав у стічних канавах, уночі нишпорив дахами, наче кіт. А я був не багатший за нього — один із юних мечників-бравів у брудних шовках, що заробляв на хліб власним клинком. Ви ж бачили, напевне, різьблену подобу коло моєї водойми? Її зробив з мене Піфо Маланон, коли мені було шістнадцять років. Прегарна робота, але тепер я плачу, коли на неї дивлюся.

— Вік з усіх нас робить руїни, нічого не

вдієш. От я, приміром, досі у жалобі за своїм носом. Але повернімося до Вариса...

— У Мирі він був князем серед злодіїв, аж поки заздрісний суперник не доніс на нього владі. У Пентосі його виказувала вимова, а коли ще й дізналися, що він євнух, то почали зневажати і бити. Чому він обрав саме мене для свого захисту — цього я вже, мабуть, не дізнаюся. Але зрештою ми уклали угоду. Варис шпигував за менш вправними злодіями і забирав їхню здобич. Я пропонував його жертвам свою допомогу в поверненні втраченого за гроші. Скоро вже кожна людина, яка втратила щось цінне, знала, що слід іти до мене, тоді як усі харцизи та гаманорізи у Пентосі вишукували Вариса... половина — врізати горлянку, половина — продати йому вкрадене і награбоване. Ми обидва почали багатіти, а надто після того, як Варис навчив своїх мишей.

— У Король-Березі він тримає маленьких пташечок.

— А ми їх тоді кликали мишами. Дорослі

зłodії були йолопи і не думали ані на крок далі, ніж пропити вкрадене у шинку. А Варис надавав перевагу сиротам — малим хлопчикам і дівчаткам. Він обирав найменших, швидких та тихих, учив їх видиратися стінами і спускатися до осель димарями. А ще вчив читати. Золото і коштовності ми лишали пересічним крадіям. Наші миші крали листи, облікові книги, мапи, креслення... потім читали їх і лишали там, де взяли. «Таємниці коштують більше, ніж срібло та сафіри» — так казав Варис. І таки-так, це виявилось правдою. Я став такий поважний міщанин, що сам брат у перших князя Пентосу видав за мене свою юну дочку. Тим часом чутки про неабиякий хист одного євнуха перетнули вузьке море і досягли вух одного короля. Дуже занепокоєного короля, котрий не довіряв цілком ані сину, ані дружині, ані Правиці — другові своєї юності, який став надто владний та зарозумілий. Решту цієї казочки ви знаєте й самі, хіба ні?

— Майже всю, — визнав Тиріон. — Бачу, ви таки напевне дещо більше, ніж містечковий

сироторговець.

Іліріо схилив голову.

— Дякую на доброму слові, мій малий друже. Зі свого боку мушу визнати, що ви на розум саме такий меткий, як мені казав князь Варис.

Він посміхнувся, показавши усі свої криві жовті зуби, і загукав, щоб принесли ще глек мирійського вогневіна.

Коли магістрат задрімав, притиснувши глек ліктем, Тиріон проповз подушками, звільнив посудину з її м'якої в'язниці, налив собі чару вина, перехилив, позіхнув і налив ще. «Якщо випити вдосталь вогневіна, — сказав він собі, — то можуть наснитися дракони.»

Коли він був іще самотньою дитиною в надрах Кастерлі-на-Скелі, то часто літав драконами уночі, уявляючи себе якимось загубленим таргарієнівським принциком або валірійським драконовладцем, котрий шугає, де хоче, понад горами та степами. Одного разу дядьки запитали його, що подарувати на іменини, і він попрохав дракона.

— Великого не треба — хоч невеличкою, як я сам.

Дядько Геріон реготав, наче нічого кумеднішого ніколи не чув, але дядько Тигет відповів:

— Останній дракон, хлопчику мій, помер більш як століття тому.

Це здалося Тиріонові такою жахливою несправедливістю, що малий проплакав увесь вечір, доки не заснув.

Але якщо вірити оцьому жирному повелителеві сирів, донька Навіженого Короля якось примудрилася налупити трьох живих драконів. «На два більше, ніж потрібно навіть Таргарієнові.» Тиріон майже пошкодував, що вбив батька. Він би радо побачив обличчя князя Тайвина тієї миті, коли той дізнається, що до Вестеросу наближається королева з дому Таргарієн із трьома живими драконами за підтримки хитромудрого євнуха та сироторговця завбільшки з половину Скелі.

Карлик так напхався вечерею, що мусив розпустити паса і розв'язати верхні шворки на

штанях. У хлопчачому вбранні, в котре його вдяг хазяїн дому, Тиріон почувався ковбасою, затягнутою в кишку вдвічі меншого розміру, ніж їй належить. «Якщо ми так їстимемо щодня, то я ще й драконову королеву не стріну, а вже стану завбільшки з Ілірію.» Знадвору ношів звечоріло, настала ніч. Усередині теж було темно. Тиріон послухав хропіння Ілірію, рипіння шкіряних ременів, неквапне цокання кінських підков на твердій валерійській дорозі... але насправді його серце дослухалося до плескоту шкірястих крил.

Прокинувся він, щойно настав світанок. Коні тупали собі вперед, ноші рипіли і гойдалися між ними. Тиріон відсунув запону на вершок, щоб визирнути назовні, але бачити там не було чого, хіба що жовтаві поля, голі брунатні в'язи та саму дорогу — широкий кам'яний шлях, що біг до обрію прямо, наче спис. Він читав раніше про валерійські дороги, але бачив одну з них уперше. Влада Вільноземства сягала аж Дракон-Каменя, та ніколи не розповсюджувалася на саму землю

Вестеросу. «Що й дивно. Адже Дракон-Камінь — просто скеля у морі. Всі багатства земні лежали далі на захід. А вони мали драконів — і певно ж, знали, де шукати.»

Минулого вечора Тиріон випив забагато; тепер йому гупало в голові, і навіть найтихіше коливання ношів змушувало шлунок підкочуватися до горла. Він не поскаржився жодним словом, але негаразди його були цілком зрозумілі Ілрію Мопатісу.

— Випийте зі мною, — мовив товстун. — Як то кажуть, скуштуйте лусочку дракона, котрий вас спалив.

Ілрію налив два келихи з глека ожинового вина — такого солодкого, що на нього летіло більше мух, ніж на мед. Тиріон відлякав їх долонею і добряче ковтнув. На смак вино було аж нудке; Тиріон ледве втримав його всередині. Втім, друга чара ковтнулася легше. Але охоти до їжі однак не з'явилося, і коли Ілрію запропонував йому миску ожини з вершками, Тиріон відмахнувся.

— Мені наснилася королева, — сказав він. —

Я стояв перед нею на колінах, складав присягу на вірність. Але вона завважила мене за мого брата Хайме і згодувала своїм драконам.

— Сподіваймося, то не був пророчий сон. Ви кмітливий біс — саме так про вас казав Варис. Даянерис стануть у пригоді кмітливі люди. Пан Барістан — відважний лицар, правдивий та вірний, але ще ніхто, скільки мені відомо, не приписував йому надмірного розуму.

— Лицарі знають лише один вихід з будь-якого становища — нахилити списа і ринути вперед. Карлики бачать цей світ трохи інакше. Але що ви скажете про себе? Ви ж і самі нівроку розумні.

— Ви мені лестите, — відмахнувся Ілрію. — На жаль, я не створений для подорожей, тому і надсилаю королеві Даянерис вас замість себе. Ви вже зробили їй милості велику послугу, коли вбили свого батька, і сподіваюся, зробите ще безліч. Даянерис геть не дурна, на відміну від свого брата. Вона вам знайде добре застосування.

«На розпал?» — подумав Тиріон, ввічливо

усміхаючись.

Того дня вони змінювали запряжки всього тричі, зате щонайменше двічі на годину зупинялися, щоб Ілірію міг вилізти з ношів і відлити воду. «Наш король сирів сам завбільшки зі слона, а міхур має з горошину» — розмірковував карлик. Під час однієї зупинки він скористався вільним часом, щоб ретельніше роздивитися дорогу. Тиріон знав, що він побачить: ані втоптану землю, ані цеглу, ані бруківку, але смугу суцільного плавленого каменю, підняту на чотири вершки над землею, щоб дощ і тала вода вільно стікали з країв. На відміну від брудних колій, що в Семицарстві мали за гостинці, валерійські дороги завширшки були такі, що ними могли проїхати обіч один одного аж три вози. Ані час, ані мандрівники нітрохи їх не зіпсували; вони стояли вічні, незмінні вже чотири століття по тому, як Валерію спіткало Лихо. Тиріон пошукав вибоїв чи тріщин, але знайшов лише купу теплого лайна, накладену одним із коней.

Лайно спрямувало його думки на покійного

батька. «Чи сидите ви у якомусь із пеклів, батечку? Гарненькому холодному пеклі, звідки можна милуватися, як ваш син поновлює доньку Навіженого Аериса на Залізному Престолі.»

Коли мандрівка продовжилася, Іліріо видобув торбину смажених каштанів і знову завів розмову про драконову королеву.

— Наші останні новини про королеву Даянерис, на жаль, уже старі й зачерствілі. Треба гадати, дотепер вона мала залишити Меєрин, бо вже набрала вдосталь війська, хоч і строкатого: найманці, дотракійські коневладці, піші Неблазні... яких вона, поза сумнівом, поведе на захід, на війну за втрачений батьком престол.

Магістрат Іліріо скрутив накривку зі слоїка равликів з часником, принюхався і посміхнувся.

— У Волантисі ви, маю сподіватися, почуєте свіжі вісті про Даянерис, — продовжив він, висмоктуючи равлика зі шкаралупи. — Дракони та юні дівчата — примхливі істоти;

можливо, ви будете змушені змінити напрямок ваших зусиль. Гриф знатиме, що робити. Не хочете равлика? Часник — з моїх власних городів.

«Я б радше поїхав равликом верхи. Авжеж дістався б місця швидше, ніж твоїми ношами.» Тиріон помахом руки відмовився від страви.

— Здається, ви надзвичайно довіряєте оцьому вашому Грифові. Хто це такий — ще один друг дитинства?

— Ні. Ви б назвали його сердюком. Але походить він із Вестеросу. Даянерис потребує людей, гідних її справи. — Ілрію застерезливо підняв долоню. — Знаю, знаю! «Сердюки шанують золото понад честь, — скажете ви. — Цей Гриф продасть мене моїй сестрі.» Авжеж ні. Я довіряю Грифові так само, як довіряв би братові.

«Ще одна фатальна помилка.»

— Тоді я довірятиму так само.

— «Золота Дружина» рухається до Волантису просто зараз, як ми оце з вами балакаємо. А там чекатиме на прибуття нашої королеви зі

сходу.

«Під золотом — лихий булат? Отакої!»

— Я чув, що «Золота Дружина» уклала угоду з одним із Вільних Міст.

— З Миром. — Ілірію хитро посміхнувся. — Але угоди, трапляється, розривають.

— Одначе з сиру люди наживають більше грошей, ніж я думав, — зазначив Тиріон. — Як це вам вдалося?

Магістрат змахнув товстими пальцями.

— Якись угоди пишуться чорнилом, якись кров'ю. Більше я нічого не казатиму.

Тиріон поміркував над почутим. «Золота Дружина» вважалася найкращим з вільних охочих полків. Заснував її близько століття тому Лихий Булат — байстрик короля Аегона Негідного. Коли інший з Великих Байстриків Аегона спробував відняти Залізний Престол у свого законно вродженого брата-зведенюка, Лихий Булат став за бунтівну сторону. Але Даємон Чорножар загинув на полі Червонотрав'я, а з ним — і його повстання. Прихильники Чорного Дракона, що пережили

битву, але відмовилися схилити коліна, втекли за вузьке море — серед них молодші сини Даемона, сам Лихий Булат і ще кількасот безземельних тепер панів та лицарів, які невдовзі мушили продавати свої мечі, щоб прохарчуватися. Якись вступили до лав «Битої Корогви», якись пішли у «Другі Сини» або «Дівині Вої». Лихий Булат побачив, як сила дому Чорножар розвіюється на всі чотири вітри, і створив «Золоту Дружину», щоб утримати вигнанців та втікачів разом.

Відтоді й донині вояки «Золотої Дружини» жили й гинули у Спірних Землях, воюючи за Мир, Лис або Тирош у нескінченних та безглузких дрібних війнах і мріючи про втрачені їхніми батьками землі. Вони були вигнанцями і синами вигнанців, позбавленими статків та непростеними... але все ще грізними та вмiлими воїнами.

— Схиляю голову перед вашим хистом до переконання, — мовив Тиріон до Ілірію. — Як ви вмовили «Золоту Дружину» стати на бік нашої милої королеви, коли вони упродовж

трохи не всієї своєї історії билися проти Таргарієнів?

Іліріо відмахнувся від його зауваження, наче від мухи.

— Чорний, червоний — яка різниця? Однаково дракон. Коли Маеліс Мерзенний загинув на Порогах, з ним скінчилася чоловіча гілка дому Чорножар. — Сирний король посміхнувся крізь розгалужену бороду. — А Даянерис подарує вигнанцям те, чого не змогли ані Лихий Булат, ані всі Чорножари. Вона приведе їх додому.

«Вогнем і мечем.» Саме такого повернення додому жадав і сам Тиріон.

— Десять тисяч мечів — справді королівський дарунок, що не кажи. Її милість має бути задоволена.

Магістрат коротко хитнув головою, здригнувши підборіддями.

— Я б не брався судити заздаль, що задовольнить її милість, а що ні.

«Розумно.» Тиріон удосталь надивився на вдячність королів. Чому королеви мають бути

інакші?

Невдовзі магістрат міцно заснув, лишивши Тиріона наодинці з думками. А Тиріонові стало цікаво, що скаже Барістан Селмі щодо битися біч-обіч із «Золотою Дружиною». У Війні Дев'ятишагових Королів Селмі прорубав крізь їхні лави криваві просіки, а тоді вбив останнього самозванця-Чорножара. «Втім, бунт проти престолу кого тільки не вкладає в одне ліжко. Чи можна уявити чудернацькіших союзників, ніж я і оцей товстун?»

Сирний король прокинувся, коли вони зупинилися змінити коней, і послав по новий кошик харчів.

— Чи далеко ми вже заїхали? — спитав карлик, поки вони набивали шлунки холодним каплуном та перекускою, накришеною з моркви, родзинок, лимонів і помаранчів.

— Ми в Андалосі, друже мій. У тій самій землі, з якої прийшли ваші андали. А вони забрали її в волохатих людей, що жили тут перед ними — родичів волохатих ібенійців. Серце старовинного царства Хугора лежить

північніше, а ми проминаємо південне його порубіжжя. У Пентосі цей край кличуть Плащиною. Далі на схід лежать Оксамитові Горби, куди ми і прямуємо.

«Андалос.» Свята Віра вчила, що колись пагорбами Андалосу ходили всі боги Седмиці у людській подобі.

— Батько сягнув рукою до небес і стягнув звідти сім зірок, — проказав Тиріон напам'ять, — і одну за одною поклав на чоло Хугора зі Схилів, утворивши осяйний вінець.

Магістрат Ілірію кинув на нього цікавий погляд.

— Не мав уяви, що мій малий друг так кохається у побожному віровченні.

Карлик здвигнув плечима.

— Та дитячі дурниці в голові лишилися. Я знав, як був малий, що лицаря з мене не вийде, і вирішив стати верховним септоном. Адже отой їхній кришталевий вінець додає людині стопу зросту. Я вивчав святе письмо і молився, аж ціпки на колінах набив, та мій духовний шлях добіг сумного кінця: я досяг певного віку

і закохався.

— У дівчину? Я теж знаю, як це буває. — Ілірію поліз правицею в лівий рукав і видобув срібного медальйона. Усередині знаходилася мальована подоба жінки з великими блакитними очима і світло-золотим волоссям зі срібними пасмами. — Це Серра. Я знайшов її у лисенійському постільному будинку і привіз додому зігрівати мені постіль. Але зрештою ми побралися. Уявляєте? А моя ж перша дружина була родичкою князя пентоського. Відтоді брами палаців зачинилися для мене назавжди, та мені було байдуже: я не вважав таку ціну надмірною за мою Серру.

— Як вона померла?

Тиріон розумів, що вона померла — жоден чоловік не казав би з такою ніжністю про жінку, яка його покинула.

— Одного разу до Пентосу на зворотньому шляху з Нефритового моря зайшла браавоська торговельна галера. Називалася вона «Скарбниця» і везла гвоздику та шапран, жад і гагат, червоні сукна, зелені шовки... і сіру

смерть. Ми вбили веслярів, що зійшли на берег, і спалили корабель на котві, але веслами збігли щури і перепливли до пришибів на холодних кам'яних лапах. Перш ніж виснажитися, пошесть забрала дві тисячі життів. — Магістрат Ілірію зачинив медальйон. — Я зберігаю її руки у своїй опочивальні. Вони були такі м'які та ніжні...

Тиріон подумав про Тайшу. Потім окинув поглядом поля, де колись блукали боги.

— Навіщо боги роблять щурів, пошесті й карликів? Що то за боги такі? — Йому пригадалося ще одне місце з «Семикутної зірки». — Діва привела йому дівчину станом гнучку, наче вербичка, з очима як глибокі сині озера, і Хугор забажав її собі за наречену. І Мати зробила її плодючою, а Стариця провістила, що вона народить королю сорок і чотири могутніх сина. Воїн дав сили їхнім рукам, а Коваль скував кожному броню з залізних блях.

— Ваш Коваль мав бути ройнаром, — пожартував Ілірію. — Адже андали взнали

мистецтво роботи з залізом від ройнарів, що жили уздовж річки. Це кожен знає.

— Крім наших септонів. — Тиріон махнув рукою на лани. — Хто тут живе, на вашій Плащині?

— Рільники-трударі, прикріплені до землі. Тут є плодові сади, поля збіжжя, копальні, всілякі господарства... кілька маю і я сам, хоча рідко відвідую. Навіщо мені марнувати тут свої дні, коли там до моїх послуг безліч принад і розваг Пентосу?

— Безліч принад, кажете. — «І високі товсті мури.» Тиріон побовтав вино у келиху. — Після Пентосу ми не стрічали тут жодного міста.

— Од них лишилися руїни. — Ілірію махнув курячою ніжкою в бік запон. — Сюди часто прикочовують коневладці — буває, якомусь халу раптом заманеться помилуватися морем. А дотракійці міст не люблять, це відомо навіть вам на Вестеросі.

— Нападять на один халазар, знищте його, і побачите, що дотракійцям не так уже й закортить переходити ту Ройну.

— Навіщо? Дешевше відкупитися від ворога харчами та дарунками.

«От якби ж я подумав привезти трохи доброго сиру на битву при Чорноводі, щоб відкупитися. Може, тоді мав би цілого носа.» Князь Тайвин завжди зневажав Вільні Міста саме за це. «Вони б'ються не мечами, а монетами, — казав він. — Золото, звісно, річ корисна, проте війни виграються залізом.»

— Батечко мав на це таку відповідь: «Дай ворогові золота, і він скоро повернеться, жадаючи ще».

— Той самий батечко, якого ви зволили вбити? — Ілірію викинув курячу кістку з ношів назовні. — Сердюки не встоять проти дотракійських верескунів. Це доведено при Кохорі.

— Навіть ваш відважний Гриф? — глузливо спитав Тиріон.

— Гриф геть інакший. Він має сина, про якого дуже дбає. Хлопчака кличуть Молодий Гриф, і шляхетнішої дитини ще не бувало на світі.

Вино, їжа, сонце, погойдування ношів, дзижчання мух... увесь світ наче змовився, щоб приспати Тиріона. Він засинав, прокидався, пив. Ілірію не відставав ані на келих. Коли ж небо забралось темно-ліловою барвою, товстун почав хропіти.

Тієї ночі Тиріонові Ланістеру наснилася битва, що пофарбувала червоним пагорби Вестеросу. Він був у самій її гущавині, роздаючи удари сокирою завбільшки з себе; біч-обіч із ним билися Барістан Зухвалий та Лихий Булат, а в небі над головою колами шугали дракони. Уві сні Тиріон мав дві голови, обидві без носів. Ворогів очолював його батько, і Тиріон знову його вбив. А тоді й брата Хайме: рубав йому обличчя, поки не перетворив на червону руїну, і з кожним ударом гучно реготав. Лише коли бій скінчився, Тиріон зрозумів, що друга голова плаче.

Прокинувшись, Тиріон відчув, що його короткі криві ноги залякли, наче залізні. Ілірію саме їв оливки.

— Де ми зараз? — запитав його Тиріон.

— Ще не вибралися з Плащини, мій квапливий друже. Скоро дорога увійде в Оксамитові Горби. Там ми почнемо підйом у напрямку Гойян Дроге, що на Малій Ройні.

Гойян Дроге колись був ройнарським містом, поки дракони Валерії не перетворили його на випалену пустку. «Я долаю не лише версти, але й роки, — подумав Тиріон, — рухаюся вглиб історії, в ті часи, коли на землі правили дракони.»

Тиріон спав, прокидався, знову засинав... день і ніч змішалися разом і вже не важили. Оксамитові Горби страшенно його розчарували.

— Половина шльондр у Ланіспорті має цицьки більші за оці «горби», — сказав він Ілірію. — То й назвали б їх Оксамитовими Цицьками.

Далі вони побачили велике коло поставлених сторчма каменів, про які Ілірію розповів, що їх встановили велетні, а потім — глибоке озеро.

— Тут жила зграя розбійників, що живилася

з усіх подорожніх, — розповів Ілірію. — Кажуть, вони й досі ховаються під водою. Хто наважується ловити в озері рибу, тих вони хапають, тягнуть донизу і з'їдають.

Наступного вечора вони дісталися велетенського валірійського сфінкса, що сидів обіч дороги. Потвора мала тіло дракона і жіночу голову.

— Драконова королева, — мовив Тиріон. — Доречне віщунство.

— Їй бракує короля. — Ілірію вказав на гладкий кам'яний підмурок, де колись стояв другий сфінкс. Його майже затягли мох і квітучі лози. — Коневладці збудували під ним дерев'яні колеса і потягли ген до Ваес Дотраку.

«Це теж віщунство, — подумав Тиріон, — та не таке обнадійливе.»

Тієї ночі — п'яніший, ніж зазвичай — він раптово вибухнув піснею.

Їхав містом пан всевладний

З пагорба високого.

Покохав він, неоглядний,

Кралю чорноокою.

Краля голову задурить —
Згинеш без меча і трунку.
Бо ніщо — палац і уряд
Проти дівчини цілунку.

Він знав тільки ті слова з пісні, та ще приспів. «Руки її золотії холодом лякають, а дівочі теплі руки серце зігрівають.» Шаїни руки шалено стібали його, поки золоті руки врізалися їй у горлянку. Він не пам'ятав, чи були її долоні теплі, а чи холодні. Сила витікала з неї разом із життям, удари ставали легшими за тріпотіння крилець метелика. Золоті руки з кожним обертом скручуваного ланцюга врізалися дедалі глибше. «Ніщо — палац і уряд проти дівчини цілунку.» Чи поцілував він її востаннє, коли вона померла? Цього він не пам'ятав... хоча не забув їхнього першого поцілунку в наметі на березі Зеленозубу. Якими ж солодкими були її уста...

Перший свій поцілунок з Тайшею він теж пам'ятав. «Вона нічого не вміла — так само, як я. Ми весь час чіплялися носами, та коли нарешті я торкнувся її язика своїм, вона

затремтіла.» Тиріон заплющив очі й спробував пригадати її обличчя, та натомість побачив батька на нужнику з задертим вище пояса халатом. «Туди, де місце шльондрам» — сказав князь Тайвин, і у відповідь йому тумкнув арбалет.

Карлик перекотився на подушках, занурюючи у них половину свого носа. Сон відкрився перед ним, наче колодязь, а він кинувся у нього радо та охоче, дозволяючи пітьмі поглинути себе.

Помічник купця

«Пригода» виявилася страшенно смердючою.

Мала вона шістдесят весел, одне вітрило і довгий стрункий короб, що проказував про швидку ходу. «Невеличка, але годиться» — подумав Квентин, коли вперше її побачив. Але тоді він іще не зайшов на чардак і не вдихнув повними грудьми. «Свині» — майнула перша думка. Та нюхнувши вдруге, він засумнівався: самі лише свині мали чистіший запах, а тут змішалися і свині, і гниле м'ясо, і людське лайно, і розкладені трупи, і криваві болячки та запалені рани... потужний сморід уцент забив собою і солоне повітря, і пахощі риби у гавані.

— Зараз виблюю, — сказав він Герісові Пийводі.

Вони саме чекали на керманича корабля,

потерпаючи від спеки і хвиль смороду з-під чардаку під ногами.

— Якщо капітан смердить так само, як його корабель, твоє блювотиння здасться йому солодкими парфумами, — відповів Геріс.

Квентин уже хотів був запропонувати супутникові спробувати інший корабель, коли нарешті з'явився капітан із двома ницого вигляду жеглярами при боці. Геріс привітав капітана усмішкою. Волантинською говіркою він не володів — так само, як і Квентин — але їхній задум вимагав, щоб саме він перемовлявся за інших. У містечку Накот купця-виноторговця зображав із себе Квентин, але лицедійство дратувало і пригнічувало його, тому коли дорнійці змінили корабель у Лисі, то заразом змінили і личини. На «Жайворі» купцем став Клетус Крицак, а Квентин — при ньому служкою-крамарчуком. У Волантисі ж — після загибелі Клетуса — на господаря перетворився Геріс.

Високий та вродливий, з блакитно-зеленими очима та піщано-білявим волоссям, трохи

вигорілим на сонці, зі стрункою та зграбною поставою, Геріс Пийвода кожному вкидався у око зухвалою впевненістю, що межувала з зарозумілістю. Його ніколи ніщо не бентежило, і навіть коли він не знав мови, завжди знаходив спосіб дати себе зрозуміти. Квентин порівняно з ним виглядав жалюгідно: коротконогий, кремезний, навіть трохи опецькуватий, з шапкою брунатного, наче щойно вивернута лемешем земля, волосся. Чоло він мав зависоке, щелепу — надто кутасту, носа — заширокого. «Хороше, доброчесне обличчя, — сказала про нього колись одна дівчина, — от якби ж ти частіше посміхався.»

Але посміхатися Квентинові Мартелу ніколи не давалося легко — так само, як його ясновельможному батькові, великому князю дорнійському.

— Чи швидка ваша «Пригода»? — запитав Геріс неблизькою подобою високовалерійської мови.

Керманич «Пригоди» упізнав вимову і

відповів посполитою мовою Вестеросу.

— Не буває в світі швидшої, шановний пане. «Пригода» переганяє сам вітер! Скажіть мені, куди бажаєте пливти, і я швидко доправлю вас туди.

— Я шукаю проїзду до Меєрину для себе і двох слуг.

Капітан ненадовго примовк.

— Я трохи знаю ті краї, та й місто знайду легко... але навіщо? В Меєрині більше не купиш рабів, не заробиш справжніх грошей... срібна королева поклала таким справам край. Вона навіть зачинила бійцівські ями, і тепер бідний жегляр не може розважитися, поки вантажать його крам. Скажіть мені, мій вестероський друже, що такого є для вас у Меєрині? Заради чого вам туди пливти?

«По найпрекраснішу жінку в світі, — подумав Квентин. — Мою майбутню наречену, коли буде на те божа ласка.» Іноді уночі він лежав без сну, уявляв собі її обличчя та тіло і питав себе, чому така жінка раптом схоче одружитися саме з ним — з усіх вельможних

володарів світу. А потім відповідав собі: «Я є Дорн. Вона схоче мати Дорн.»

Геріс відповів купцеві тією казочкою, яку вони зліпили разом:

— Наша родинна справа — торгівля вином. Мій батько володіє у Дорні великими виноградниками і хоче, щоб я знайшов йому нових покупців у нових країнах. Ми сподіваємося, що доброчесний люд Меєрину вподобає наш товар.

— Вино? Дорнійське? — Капітана вони, схоже, не переконали. — Невільницькі міста ведуть війну. Чи можливо, що ви цього не знали?

— Ми чули, що воюють між собою Астапор і Юнкай. Меєрин не бере участі.

— Наразі не бере. Але скоро візьме. Посол Жовтого міста просто зараз перебуває у Волантисі, винаймає вояків. «Довгі Списи» вже сіли на корабель до Юнкаю; скоро за ними рушать «Вітрогони» та «Бойові Коти», щойно скінчать поповнювати лави. «Золота Дружина» теж їде на схід. Це кожен знає.

— Не заперечую. Але моя справа — вино, не війна. Гіскарські вина — поганючі, з цим теж погодиться кожен. Меєринці платитимуть добру ціну за чудовий дорнійський товар.

— Мертвим байдуже, чи добре вино їм продають, а чи погане. — Керманіч «Пригоди» попестив бороду. — Гадаю, я не перший корабельник, до якого ви звертаєтеся. І вже не десятий.

— Саме так, — мусив визнати Геріс.

— То який за ліком? Чи не сотий?

«Майже» — подумав Квентин. Волантинці полюбляли вихвалитися, що всі сто островів Браавосу можна вкинути разом в їхню велетенську гавань і там утопити. Квентин ніколи не бачив Браавосу, але вірив почутому. Багатий, Perezрілий, підгнилий, Волантис укривав гирло Ройни теплим вологим поцілунком, простягаючись пагорбами та болотами по обох берегах річки. Кораблі були тут усюди: спускалися униз річкою, виходили в море, юрмилися у корабельнях та коло пришибів, скидали крам на берег або

вантажилися для походу... там були бойові дромони, китобої, торговельні галери, дуби та мавни, скедії, кочі, думбаси, лодії, кораблі-лебеді, судна з Лису, Тирошу та Пентосу, карфійські перевізники прянощів завбільшки з палаци, гості з Толосу, Юнкаю та Василіскових островів. Не диво, що Квентин, уперше побачивши порт з чардаку «Жайвора», сказав друзям:

— Пхе! Та ми не просидимо тут і трьох днів.

Відтоді минуло вже двадцять, а вони й досі сиділи у місті, нікого не винайнявши. Першими їм відмовили капітани «Мелантіни», «Тріархової доньки» та «Цілунку русалки». Помічник на «Сміливому мандрівникові» засміявся їм у обличчя. Керманіч «Дельфіна» нагримав на них за марнування його часу, а хазяїн «Сьомого сина» звинуватив у піратстві. Все те сталося першого ж дня.

Лише капітан «Сарни» принаймні пояснив, чому відмовляє.

— Правда, що я іду на схід, — казав він за келихом розведеного водою вина. — Півднем

навколо Валірії, а тоді на схід сонця. Ми візьмемо води і харчів у Новому Гісі, а далі потягнемо весла до Карфу і Нефритової Брами. Кожна подорож має свої небезпеки, а довга подорож — більше, ніж інші. Навіщо мені самому шукати нових небезпек, повертаючи до Невільницької затоки? «Сарна» — все моє життя і весь мій статок. Я не піддаватиму її смертельній загрозі заради того, щоб відвезти трьох божевільних дорнійців просто у горнило війни.

Квентин почав думати, що краще було б купити собі в Накоті власного корабля. Проте так вони привернули б до себе зайву увагу. Павук усюди мав споглядачів і шепотинників, ба навіть у палатах Сонцеспису.

— Дорн спливе кров'ю, якщо хтось дізнається про твою мету, — застерігав його батько, дивлячись разом із ним, як бавляться діти у ставках Водограйних Садів. — Те, що ми робимо — зрада престолу, навіть не сумнівайся. Довіряй лише своїм супутникам і понад усе намагайся не привертати уваги.

Тому Геріс Пийвода подарував капітанові «Пригоди» свою найзвабливішу посмішку і мовив:

— Правду кажучи, я вже й лік втратив тим боягузам, що нам відмовляли. Але у «Гостиному дворі» подекують, що ви сміливіші за інших. Що ви з тих людей, які не цураються зухвалого вчинку заради добрячої винагорода.

«Перемитник» — подумав Квентин. Саме так інші торговці у «Гостиному дворі» кликали керманича «Пригоди».

— Він перемитник і людолов, трохи пірат, трохи бандур... але, може статися, кращого ви вже й не знайдете, — сказав їм господар заїзду.

Капітан потер між собою великий і вказівний пальці.

— І яка ж винагорода здається вам добрячою за таку подорож?

— Утричі проти того, що ви зазвичай берете до Невільницької затоки.

— З кожного? — Капітан показав зуби у чомусь на кшталт посмішки, яка, втім, робила

його обличчя не приязнішим, а лихим та хижим. — Можливо. Правду кажуть, я тут сміливіший за багатьох. Як скоро вам треба їхати?

— Завтра не буде занадто скоро.

— Згода. Повертайтеся за годину до світанку з друзями та вином. Краще рушити в дорогу, коли Волантис іще спить, щоб ніхто не ставив нам зайвих питань, куди та навіщо.

— Як скажете. За годину до світанку.

Посмішка капітана поширшала.

— Мене втішає думка, що я зможу вам допомогти. Мандрівка має вийти приємною, хіба ні?

— Я цього певний, — відповів Геріс.

Капітан гукнув по пиво, і вони удвох випили за успіх майбутнього плавання.

— Приязний чолов'яга. Ач як солодко заспівав наприкінці розмови, — мовив Геріс згодом, коли вони з Квентином долали шлях назад до початку пришибу, де на них чекав винайнятий гатай. Повітря висіло пекучим важким покровом, сонце палало так яскраво,

що обоє мружили очі.

— Вони тут усі солодкі, коли чують про гроші, — відповів Квентин.

«Ціле місто таке солодке, аж зуби зіпсуєш.» Навколо міста росло безліч солодких буряків, які подавали трохи не до кожної страви. Волантинці готували з них холодну юшку — густу і насичену смаком, як масаковий мед. Вина їхні теж були солодкі понад міру.

— Але щось я боюся, чи не закороткою виявиться наша приємна подорож. Цей чоловік, що так солодко співає, не має наміру везти нас до Меєрину. Надто вже швидко він погодився. Так, він візьме утричі проти звичної платні, але щойно опиниться вдалині від берега, як уріже нам горлянки і забере собі решту наших статків.

— Або ж прикує до весел поруч із тими небораками, яких ми унюхали. Гадаю, нам варто пошукати перемитника чистішого і чеснішого.

Їхній візник чекав на них коло свого гатаю. В Вестеросі такий возик майже напевне

назвали б гарбою, хоча зроблений та прикрашений він був майстерніше, ніж бачені Квентином у Дорні звичайні гарби, запряжені волами. До того ж волантинські гатаї тягли не воли, а карликові слоники кольору брудного снігу. Вулиці Старого Волантису ними аж юрмилися.

Квентин охочіше б пішов пішки, але їхній заїзд знаходився за кілька верст. Окрім того, корчмар у «Гостиному дворі» застеріг, що мандрувати пішки означає заплямувати себе в очах як іноземних капітанів, так і уроджених волантинців. Особи не найнижчого звання мали подорожувати ношами або гатаями... і так сталося, що родич корчмаря володів кількома цілком пристойними, які радий був надати до послуг гостей заїзду.

Візник був одним із невільників того самого родича — невеличкий чоловічок з колесом, набитим на щоці, вдягнений лише у пов'язку на стегнах і пару ходаків. Шкіру він мав кольору темного дерева, очі — схожі на гострі сірі кремені. Він допоміг гостям видертися на

лаву з подушками між двох велетенських дерев'яних коліс гарби, а тоді сам заліз на спину слоникові.

— До «Гостиного двору», — наказав Квентин, — але уздовж берега, де корабельні.

Цієї години вдалині від води та морського вітерцю розжарені стогни Волантису здатні були потопити людину в її власному поті — принаймні на цьому березі річки.

Візник щось загорлав до слона місцевою говіркою. Тварина почала рух, розгойдуючи хоботом з боку в бік. Гатай набирав швидкість, візник волав на жеглярів та рабів, щоб давали дорогу. Одних від інших відрізнити було легко. Раби мали на собі татуювання: личини синього пір'я, блискавки від щелепи до лоба, монети на щоках, барсові плями, черепи, глеки. Маєстер Кедрі казав, що на одного вільного міщанина у Волантисі припадає п'ять невільників... хоча сам не дожив, щоб перевірити свій підрахунок. Він загинув того ранку, коли через облавок «Жайвора» ринув натовп корсарів.

Того дня Квентин втратив ще двох друзів:

веснянкуватого та кривозубого Вілама Живця, безстрашного і непохитного з лицарським списом у руці; а ще Клетуса Крицака — вродливого попри ліниве око, палкого та сміхотливого. Клетус був Квентинові найдорожчим другом упродовж половини його життя — майже братом, хіба що не кривним. «Поцілуй від мене свою наречену» — прошепотів йому Клетус, перш ніж померти.

Корсари скочили на корабель ще вдосвіта; «Жайвір» саме стояв на котві коло берега Спірних Земель. Жеглярі відбили напад за ціну дванадцяти життів. Мертвих корсарів позбавили чобіт, пасів та зброї, поділили їхні гаманці, повисмикували коштовності з вух, поздирали з пальців. Один із трупів був такий жирний, що корабельний кухар мусив відрубати йому пальці тесаком для м'яса — інакше б не дістався перснів. Щоб скотити гладуна у воду, знадобилося троє «жайворів». Решту піратів жбурнули слідом без жодного поминального слова.

Їхні власні убиті були поховані ретельно та з

турботою. Жеглярі зашили усіх у вітрильне полотно, вклавши до саванів важкі камені. Капітан «Жайвора» очолив молитву за душі загиблих побратимів. Потім він обернувся до трьох дорнійських мандрівників — усіх, хто лишився від шести, які піднялися на корабель у Накоті. З глибокого черева корабля з'явився навіть здоровило — блідий, аж зелений, і на непевних ногах, але повний рішучості віддати останню шану друзям.

— Хтось із вас має щось сказати про ваших мертвих, перш ніж ми віддамо їх морю, — мовив капітан.

Геріс так і вчинив — хоча мусив брехати у кожному слові, бо не смів розповісти правду, хто вони такі й навіщо вирушили в подорож.

«Невже отак мала скінчитися їхня доля?»

— О, казки про цю пригоду ми розповідатимемо нашим онукам! — заявив Клетус того дня, коли вони рушали з замку його батька.

Віл на це скривив мармизу і відповів:

— Тобто ти хотів сказати: дівкам у корчмі, у

сподіваннях задерти чиюсь спідницю.

Клетус ляпнув його по спині.

— Щоб мати онуків, ти мусиш завести дітей. А дітей не матимеш, якщо не задиратимеш спідниць.

Пізніше, у містечку Накот, дорнійці піднімали здравиці за майбутню Квентинову дружину, солоно жартували про майбутню шлюбну ніч, теревенили про те, що побачать, що скоять, якої слави здобудуть. «А здобули полотняні мішки, набиті камінням.»

Та хай як він побивався за Вілом і Клетусом, усе ж найгостріше боліла Квентинові втрата маестра. Кедрі розмовляв мовами усіх Вільних Міст, ба навіть мішаним гіскарським суржиком, що ходив берегами Невільницької затоки.

— Тебе супроводжуватиме маестер Кедрі, — казав йому батько тієї ночі, коли вони вирушали. — Слухай його ради. Він половину життя присвятив вивченню Дев'яти Вільних Міст.

І тепер Квентина не полишала думка, що якби маестер був поруч, їхні волантинські

негаразди вже якось та минулися б.

— Рідну матір зараз оце продав би за подих вітерцю, — казав Геріс, поки гатай пробирався крізь припортові натовпи. — Волого тут, як у Дівиній піхві, а ще ж і полудень не настав. Ненавиджу це місто.

Квентин відчував те саме. Виснажлива волога спека Волантису випивала з нього силу, змушувала почуватися загідженим. Але найгірше було розуміти, що вечір не принесе жодного полегшення. На високих полонинах північніше маєтків князя Крицака надвечір повітря ставало свіжим і прохолодним, хай яка спека передувала йому вдень. Але ж не тут. У Волантисі ночі мало різнилися від днів.

— На ранок до Нового Гісу вирушає «Богиня», — нагадав Геріс. — Нею ми хоч ближче підберемося.

— Новий Гіс — острів, і має далеко менший порт, ніж цей. Ну підберемося ми ближче, то й що? Там і застрягнемо. До того ж Новий Гіс уклав союз із Юнкаєм. — Квентин не здивувався, коли почув новину: адже і Новий

Гіс, і Юнкай були гіскарськими містами. — А якщо з ними злигається ще й Волантис...

— То треба знайти корабель з Вестеросу, — запропонував Геріс. — Якогось купця з Ланіспорту чи Старограду.

— Так далеко майже ніхто з них не заходить. А ті, що заходять, набивають черево корабля шовками і прянощами з берегів Нефритового моря, а далі тягнуть весла додому.

— То може, браавоський? Люди кажуть, порфірові вітрила бачать і в Асшаї, і на островах Нефритового моря.

— Браавосці походять від збіглих рабів. Вони не торгують у Невільницькій затоці.

— А чи стане у нас золота купити собі власний корабель?

— І хто ж ним керманитиме? Ти? Чи я? — Дорнійці не славилися мореплавством, відколи Німерія спалила свої десять тисяч кораблів. — Моря навколо Валерії згубно небезпечні, та й піратів там аж кишить.

— Е ні, годі, корсарів я вже наївся. Грець із

ним, з кораблем.

«Йому все це досі здається грою, — зрозумів Квентин, — наче того разу, коли він повів нашу шістку в гори на розшуки старого лігва Короля-Стерв'ятника.» Герісові Пийводі в голові не вмещувалося, що їх може спіткати невдача — ба навіть смерть. Скидалося на те, що його норів не змінила і загибель трьох друзів. «Такі речі він лишає мені. Знає-бо, що я настільки ж обережний, наскільки він зухвалий.»

— Можливо, наш здоровило має рацію, — мовив пан Геріс. — Хай те море чорти п'ють — а ми можемо скінчити подорож суходолом.

— Ти ж знаєш, чого він так каже, — заперечив Квентин. — Він радше помре, ніж ступить на чардак іще одного корабля.

Здоровило зеленів з морської хвороби всі дні їхньої подорожі. У Лисі йому знадобилося чотири дні, щоб відновити сили. Довелося винайняти кімнати у корчмі, де маестер Кедрі вклав хворого на перину і годував юшкою та лікарськими трунками, доки на щоки не повернулося трохи рожевої барви.

Втім, Меєрину і справді можна було дістатися суходолом. Дотуди бігли старі валерійські дороги. «Драконові дороги» — так величали люди довгі та величні кам'яні шляхи старого Вільноземства. Але та з них, що бігла на схід від Волантису до Меєрину, здобула собі й зловісніше ім'я: гемонська дорога.

— Гемонська дорога небезпечна, до того ж забере надто багато часу, — мовив Квентин. — Тайвин Ланістер надішле по королеву власних людей, щойно почує звістку про неї в Король-Березі. — Батько був цього цілком певний, і мабуть, не дарма. — Але його люди прийдуть з ножами. Якщо вони встигнуть першими...

— То сподіваймося, що її дракони їх винюхають, та й з'їдять, — підхопив Геріс. — Але якщо корабель нам не знайти, а суходолом їхати ти не хочеш, то лишається шукати проїзду назад у Дорн.

«Вповзти до Сонцеспису з підібганим хвостом, зазнавши ганебної поразки?» Розчарування батька Квентин не переживе, і це не рахуючи пекучого презирства Піщаних

Змійок. Доран Мартел вклав долю Дорну йому в долоні. Він не може зрадити батькові сподівання, поки б'ється його серце.

З-над нагрітої сонцем бруківки пашів жар; гатай торохтів і стрибав на окутих залізом колесах, додаючи навколишнім краєвидам якогось примарного вигляду. Берег був ущент забудований коморами та корабельнями, заставлений крамницями та ятками найрізноманітнішого товару. Тут продавали свіжі вустриці, там — залізні ланцюги і кайдани, тут — гральні фігурки для циваси, різьблені зі слонової кістки та жаду. Були там і храми, куди жеглярі приходили для пожертв богам інших земель; стіна до стіни з ними стояли постільні будинки, з вікон та ганків яких жінки закликали чоловіків унизу.

— Ти подивись лишень! — покликав Геріс, коли вони проминали один такий будинок. — Вона в тебе закохалася!

«І скільки ж коштує кохання шльондри?» Правду кажучи, з дівчатами Квентин почувався незатишно, а надто — з гарненькими.

Уперше приїхавши до Крицаку, він негайно віддав своє серце чарам Ініси, найстаршої з доньок князя Крицака. Не вимовивши ані слова про свої почуття, він плекав мрії кілька років... аж тут її відіслали заміж за пана Ріона Аліріона, спадкоємця Божеласки. Востаннє, коли Квентин її бачив, вона тримала одного хлопчика під грудьми, а другого водила коло спідниці.

Після Ініси були близнючки Пийвода — двійко юних смаглявих дів, що обожнювали ганяти на лови з соколами і псами, видиратися скелями і змушувати Квентина червоніти. Одна з них подарувала йому перший поцілунок, хоча він так і не дізнався, котра саме. Близнючки були доньками простого земельного лицаря, а тому надто низького роду для шлюбу з дорнійським князем, але Клетус не вважав це причиною, щоб їх не цілувати.

— Як одружишся, то візьми собі одну з них за коханку. А хочеш — обох, чом би й ні?

Квентин придумав одразу кілька причин, чому ні. Відтоді він уникав близнючок, як

тільки міг, і другого поцілунку так і не сталося.

Зовсім нещодавно вже наймолодша з доньок князя Крицака заходилася переслідувати його по всьому замку. Гвинет було всього дванадцять років; невеличка кощава дівчинка своїми темними очима та брунатним волоссям різуче вирізнялася з-поміж своєї родини блакитнооких білявок. Зате вона була розумна, швидка на слово та на руку, а ще любила повторювати Квентинові, що він має почекати на її розквіт, щоб одразу і побратися.

Але все те лишилося в минулому. Пізніше великий князь Доран викликав його до Водограйних Садів, і тепер на нього в Меєрині чекала найпрекрасніша жінка у світі, а він мав намір виконати обов'язок і взяти її собі за наречену. «Вона мені не відмовить. Вона дотримає угоди.» Даянерис знадобиться Дорн, щоб завоювати Семицарство, тобто знадобиться він. «Утім, вона може мене й не покохати. Ба гірше — навіть незлюбити.»

Вулиця повертала там, де річка стрічалася з морем, і саме там, уздовж вигину, купчилися

продавці тварин, пропонуючи самоцвітних ящірок, велетенських змій та прудких мавпочок зі смугастими хвостами і спритними рожевими лапками.

— Може, твоїй срібній королеві сподобається мавпа? — припустив Геріс.

Квентин не мав жодної гадки, що може сподобатися Даянерис Таргарієн. Він обіцяв своєму батькові привезти її до Дорну, але сумнівався дедалі сильніше, чи справді йому стане хисту на таке завдання.

«Я цього не просив» — знову подумав він.

Удалині, за синім обширом Ройни, він бачив Чорну Стіну, зведену валерійцями ще тоді, коли Волантис вважався сторожовою фортецею на порубіжжі їхніх володінь. Стіна з плавленого каменю заввишки у дві сотні стоп і така завтовшки, що нею нагорі могло роз'їхатися шість запряжених четвірками колісниць (як і робилося щороку на святі заснування міста), оточувала велику ділянку в вигляді приплюснутого кола. Іноземці, чужинці, відпущенці з рабів не могли увійти крізь Чорну

Стіну без запрошення тих, хто там мешкав — пагонів Старої Крові, що вели свої родоводи аж від самої Валерії.

Тут рух на вулицях погустішав. Вони знаходилися біля західного кінця Довгого Мосту, що з'єднував дві половини міста. Хури, возики, гатаї переповнювали вулицю; всі вони або приїхали з мосту, або заїжджали на нього. Всюди, наче юрмища тарганів, кишіли раби — поспішали у справах своїх господарів.

Недалечко від Рибницького майдану та «Гостиного двору» з бічної вулиці раптом почулися гучні вигуки, і наче з нізвідки з'явилося з десяток Неблазних-списників у візерунчастій броні та тигрових шкурах. Вони вимахували зброєю, розганяючи люд убік, щоб посередині міг проїхати своїм слоном сам тріарх. Слон тріарха являв із себе велетенське сіре чудовисько у складному полив'яному обладунку, що тихо дзеленькав від його руху. Башта на спині була така висока, що дряпала різьблену кам'яну арку, під якою проїжджав можновладець на своєму скакуні.

— Тріархи вважаються настільки вищими за людей, що протягом року служби їм заборонено торкатися ногами землі, — розповів Квентин супутникові. — Тому тріархи усюди їздять тільки слонами.

— Зупиняючи рух на вулицях і лишаючи таким, як ми, купи лайна, — підхопив Геріс. — Навіщо Волантисові аж три правителі, коли Дорн якимось перебуваєється одним-єдиним? Ніколи цього не зрозумію.

— Тріархи — не королі й не князі. Волантис — вільноземство, як Валерія за старих часів. Усі землевласники вільного роду поділяють право на владу. Навіть жінкам можна голосувати, якщо вони володіють землею. Троє тріархів обираються серед тих шляхетних родів, котрі можуть довести безперервний родовід од старої Валерії. Вони служать до першого дня нового року. І ти б знав усе це сам, якби зізволив прочитати книжку, що дав тобі маестер Кедрі.

— Там не було малюнків.

— Там були мапи.

— Мапи — то дурня. От якби ти мені сказав, що там пишуть про тигрів та слонів, я б, може, ще й спробував. А так вона виглядала підозріло схожою на історію.

Коли їхній гатай досяг краю Рибницького майдану, запряжений у нього слоник підняв свій маленький хобот і щось гучно писнув, наче великий білий гусак — вочевидь, йому не надто кортіло пірнати у безладне юрмище возів, ношів та пішоходів. Але погонич вдарив слоника п'ятами і примусив рухатися.

Торговців-рибників тут було вдосталь і більше; всі намагалися перекричати один одного, вихваляючи вранішній вилов. Квентин їх розумів хіба що через слово, та не мусив знати слів, щоб упізнати рибу. Він побачив тріску, марлінів, оселедців, діжки мушлів та скойок. Перед однією яткою висіли вугри, на іншій виставляли велетенську черепаху, розтягнуту за ноги залізними ланцюгами і важезну, наче кінь. У барильцях з морською водою та водоростями вовтузилися краби. Декілька торговців смажили шматки риби з

цибулею та буряками, продавали перчену рибну юшку з невеличких залізних казанків. Посередині майдану, під потрісканою безголовою подобою якогось давно померлого тріарха, почав збиратися люд — там карлики лаштували виставу. Маленькі чоловічки були вдягнені у дерев'яні обладунки, наче крихітні лицарі — до турніру. Квентин побачив, як один сів на собаку, а інший застрибнув на свиню... але негайно з'їхав і впав під вибух сміху.

— Ти ба, кумедні, — мовив Геріс. — Мо', постоїмо, глянемо бійку? Тобі, Квенте, не завадить трохи розважитися. Бо ти зараз схожий на старого, що півроку не спорожняв кишки.

«Мені вісімнадцять років. Я на шість років молодший за тебе, — подумав Квентин. — Де я тобі старий?» Але вголос сказав:

— Мені байдуже до кумедних карликів. Якщо тільки вони, часом, не мають корабля.

— Коли раптом і мають, то дуже маленького.

«Гостиний двір» своїми чотирма поверхами

царював над берегом, корабельнями, коморами та всім іншим, що їх оточувало. Тут купці зі Старограду та Король-Берега юрмилися одним натовпом зі своїми братами у ремеслі з Браавосу, Пентосу та Миру, з волохатими ібенійцями, світлошкірими прибульцями з Карфу, вугільно-чорними літньоостров'янами у накидках з пір'я, ба навіть тінев'язами, що ховали обличчя під личинами, а прибували з Асшаю коло Тіні.

Камені бруківки пашіли теплом навіть крізь шкіру чобіт Квентина, що саме злізав з гатаю. Коло «Гостиного двору» в тіньку поставили на кобильницях стіл, прикрашений смугастими блакитно-білими прапорцями, що тріпотіли під кожним порухом вітру. Четверо сердюків з лихими та зухвалими очима розвалилися на стільцях навколо столу і гучно кликали до кожного чоловіка або юнака, що їх проминав. Квентин знав, що то за одні. «Вітрогони». Їхні затягачі шукали свіже м'ясо для лав полку, перш ніж той вирушить до Невільницької затоки. «Кожен чоловік, що підпише їхню угоду

— то ще один меч для Юнкаю, ще один клинок, спраглий до крові моєї майбутньої нареченої.»

Один із «Вітрогонів» загорлав до них. Квентин відповів:

— Я не говорю вашою мовою.

Він добряче писав і читав високовалерійською, та майже не мав нагоди нею розмовляти. А волантинське яблучко таки впало далеченько від валерійської яблуньки.

— Вестеросці? — запитав чолов'яга посполитою мовою.

— Дорнійці. Мій хазяїн торгує вином.

— Хазяїн?! Тьху, бридота! Хіба ти невільник? Ходи з нами і стань сам собі хазяїном. Невже ти хочеш померти в ліжку? Ми тебе навчимо меча та списа. Ринеш у битву під рукою Строкатого Князя, повернешся багатшим за короля. Хлопчики, дівчатка, золото — що захочеш, усе твоє, аби стало мужності взяти. Ми ж «Вітрогони», ми самим богам війни пхаємо під хвіст!

Двоє сердюків почали ревити хвацькі слова

під якусь бадьюру музику. Квентин зрозумів достатньо. «Ми — Вітрогони, — співали вони. — Пожени нас, вітре, до Невільницької затоки, де ми вб'ємо короля-різника і розсунемо ноги драконовій королеві.»

— Якби з нами були Клетус та Віл, ми б сходили по здоровила та гуртом перебили б оцих зухів до останнього, — мовив Геріс.

«Але Клетус та Віл мертві.»

— Не зважай, — відповів Квентин.

Сердюки не припиняли глузувати їм у спину, поки вони вибиралися дверми «Гостиного двору» — кликали блідою німеччу та полохливими дівчиськами.

Здоровило чекав на них у їхніх кімнатах на другому поверсі. Заїзд їм настійливо вихваляв керманіч «Жайвора», та все ж його хвали було не досить, щоб Квентин лишив речі та золото без охорони. У кожному порті вдосталь швендяє крадіїв, нишпорок та повій, а у Волантисі — більше, ніж у решті.

— Я вже був наставився вас шукати, — мовив пан Арчибальд Крицак, виймаючи засув

і пускаючи їх досередини.

«Здоровилом» його надумав величати власний брат у перших — Клетус Крицак — але мало б знайшлося людей, гідніших цього прізвиська. Арч був заввишки у шість із половиною стоп, широкий раменами, череватий, з ногами наче стовбури дерев, долонями завбільшки зі свинячі окости і геть непомітною шиєю. Якась дитяча хвороба багато років тому позбавила пана Арчибальда усього волосся, і тепер його лиса голова нагадувала Квентинові гладкий рожевий морський камінь.

— То що нового? — спитав він. — Що сказав той перемитник? Ми маємо човна?

— Корабля, — виправив Квентин. — Так, він нас доправить. Просто до найближчого пекла.

Геріс сів на продавлене ліжко і стягнув чоботи.

— З кожною годиною мене щодалі більше вабить Дорн.

Здоровило мовив:

— А я казав і кажу, що таки варто спробувати гемонську дорогу. Може, там не так небезпечно, як кажуть люди. А як і небезпечно, то що? Більше слави тим, хто її подолає. Та й хто насмілиться до нас причепитися? Пий з мечем, я з келепом... хоч який гемон зуби зламає!

— А раптом Даянерис загине, поки ми там мулятимемося? — запитав Квентин. — Ні, нам конче потрібен корабель. Хай навіть такий, як «Пригода».

Геріс зареготав.

— Ти, мабуть, жадаєш Даянерис сильніше, ніж я думав, коли ладен кілька місяців нюхати оту купу лайна. Я ж за три дні багатиму врізати мені горло. Ні, мій князю, молю тебе — тільки не «Пригода».

— Ти маєш для нас кращий шлях? — запитав Квентин.

— А таки маю. Оце щойно второпав. Шлях у свій спосіб небезпечний, і чесним його ніяк не назвеш... але до твоєї королеви він приведе швидше, ніж гемонська дорога.

— Кажи, — мовив Квентин Мартел.

Джон

Джон Сніговій перечитував листа, аж доки слова не почали розпливатися і змішуватися. «Я не можу цього підписати. І не підпишу.»

Він мало не спалив пергамен просто на місці, але стримався і ковтнув пива з тієї половини кухля, що лишилася від попередньої самотньої вечері. «Але ж мушу. Мене обрали князем-воєводою. Стіна належить мені. І Варта теж. А Нічна Варта не втручається у панські чвари.»

Коли Скорботний Ед Толет прочинив двері й доповів, що прийшла Йоля, Джон зітхнув полегшено і відклав листа маестра Аемона вбік.

— Хай заходить. — Він боявся цієї миті, але що поробиш. — І знайди мені Сема. Говоритиму з ним наступним.

— Він, мабуть, унизу за книжками сидить.

Мій старий септон колись казав, що книжки — то наче померлі люди розмовляють. А я кажу, що мертвим слід лежати тихо. Кому цікаві їхні теревені?

І Скорботний Ед пішов з дорученням, бурмочучи про хробаків та павуків.

Коли Йоля увійшла, то негайно впала на коліна. Джон обійшов навколо столу і підняв її на ноги.

— Не треба мені колінкувати. На коліна стають лише перед королями.

Хай Йоля була вже дружиною і матір'ю, але Джонові досі здавалася дитиною — тоненькою крихіткою, загорнутою в старого Семового кобеняка. Одежина була така величезна, що могла сховати в збірках ще кілька дівчат.

— Чи здорові діти? — запитав він Йолю.

Дичацька дівчина лякливо посміхнулася з-під каптура.

— Так, пане. Я боялася, що не матиму молока для обох, та вони що більше смокчуть, то більше його тече. Такі міцні хлоп'ята.

— Мушу сказати тобі одну нелегку річ.

Він трохи не обмовився «попрохати про одну річ», але останньої миті схаменувся.

— Про Манса? Вала благала короля змилюватися. Казала, що дозволить якомусь колінкареві одружитися з нею і не поріже тому горло, аби лише Манс жив. А отого Князя-над-Кістками — його пожаліють. Крастер часто божився, що закатрупить харцизяку, хай лишень той носа покаже коло дитинця. На Мансові й половини того немає, що він собі на душу взяв.

«А й справді. Манс усього лише зібрав військо і напав на державу, яку колись присягнувся захищати.»

— Манс проказав наші обітниці, Йолю. А тоді перекинувся на дичака, побрався з Даллою і коронував себе Королем-за-Стіною. Хай тепер інший король важить його життя у своїх руках. Я не про нього, а про його сина. Хлопчика Далли.

— Про малюка? — Її голос затремтів. — Але ж він присяги не порушував, пане воєводо. Він спить, плаче, смокче, та й по тому. Нікому зла

не робить. Не дайте його спалити, благаю!
Врятуйте!

— Врятувати його можеш лише ти, Йолю.

І Джон розповів, як саме.

Інша жінка заверещала б на нього, прокляла найгіршими прокляттями аж до сьомого пекла. Інша жінка могла б люто накинутися на нього, дати ляпасів, копнути ногами, видряпати очі. Кинути свою непокору просто у обличчя, і хай там що станеться далі.

Але Йоля лише зателіпала головою.

— Ні... Благаю, ні!

Крук підхопив за нею.

— Ні! — заверещав він.

— Відмовишся — малий згорить. Не завтра, не післязавтра... але скоро. Щойно Мелісандрі заманеться збудити дракона, чи здійняти вітер, чи скоїти ще яку химородь з кров'ю короля. Від Манса дотоді вже лишаться кістки та попіл. Коли червона жінка завимагає для вогню його сина, Станіс їй не відмовить. Затям собі: якщо ти не забереш хлопця, вона його спалить.

— Я поїду, — відповіла Йоля. — Я його

візьму. Я заберу обох: і Даллиного малюка, і мого.

Сльози котилися в неї щоками. Якби не відблиск у світлі свічки, Джон і не знав би, що вона плаче. «Крастерові дружини, напевне, вчили своїх доньок лити сльози у подушку. А самі ходили плакати надвір, подалі від Крастерових кулаків.»

Джон стиснув пальці мечової руки.

— Забереш обох хлопчиків — королевині люди кинуться по тебе і притягнуть назад на налігачі. Малий все одно згорить... але разом із ним на багаття підеш ти.

«Якщо я спробую її розрадити, вона почне думати, що мене можна розчулити слізьми. Ні. Вона має зятямити, що я не здамся.»

— Ти візьмеш одного хлопчика. Даллиного.

— Мати не може залишити сина, бо її спіткає вічне прокляття. Тільки не сина! Ми врятуємо його, ми з Семом. Благаю вас, молю, пане воєводо! Ми ж урятували його від холоду.

— Кажуть, смерть від холоду тиха, майже легка. А від вогню... бачиш цю свічку, Йолю?

Вона зиркнула на полум'я.

— Бачу.

— Доторкнися. Наблизь долоню до полум'я.

Її великі карі очі ще побільшали, але дівчина не ворухнулася.

— Ну ж бо! — «Убий хлопчика.» — Не барися!

Дівчина затремтіла, простягла руку — обережно, високо над миготливим полум'ям свічки.

— Нижче. Відчуй поцілунок вогню.

Йоля опустила долоню — на якийсь вершок. Потім на другий. Коли полум'я лизькнуло плоть, вона відсмикнула руку назад і почала схлипувати.

— Смерть у вогні — жорстока смерть. Далла померла, даруючи життя цій дитині, але плакаєш і годуєш її ти. А ще ти врятувала свого власного сина від льоду. Тепер порятуй її сина від вогню.

— Але ж тоді вони спалять моє дитинча! Червона жінка... якщо вона не матиме Даллиного хлопчика, то спалить мого!

— Твій син не має ані краплі королівської крові. Мелісандра нічого не досягне, якщо віддасть його вогню. Станіс хоче, щоб вільний нарід бився за нього — а тому не спалить невинне створіння без вагомої причини. Твій хлопчик буде в безпеці. Я знайду йому годувальницю і вирощу тут, у замку Чорному, під своїм захистом. Він навчиться полювати, їздити верхи, битися мечем і списом, стріляти з лука. Я навіть простежу, щоб його навчили читати і писати. — «Сем би порадив.» — А коли стане старший, то дізнається правду, хто він та звідки. І буде вільний шукати тебе, якщо схоче.

— Ви зробите з нього гайворона. — Вона витерла сльози з очей тилом малої блідої долоньки. — Я не згодна! Я не хочу!

«Вбий хлопчика» — подумав Джон.

— Доведеться. Я тебе не питаю. Інакше обіцяю: того дня, коли сплять Даллиного хлопчика, твій помре разом із ним.

— Помр-ре! — заверещав крук Старого Ведмедя. — Смер-р-ть, смер-р-ть!

Дівчина сиділа згорблена і зіщулена,

вигріщаючись на полум'я свічки. В очах її блищали сльози. Нарешті Джон сказав:

— Дозволяю піти. Не кажи нікому. Підготуйся до від'їзду за годину перед світанком. По тебе прийде моя сторожа.

Йоля стала на ноги і вийшла, бліда та мовчазна, жодного разу не озирнувшись. Джон почув її похапливі кроки крізь зброярню — дівчина майже бігла.

Джон пішов зачинити двері й побачив Привида, що витягся під ковадлом, гризучи бичачу кістку. Великий білий лютововк підняв голову при його наближенні.

— Щось ти забарився.

І Джон повернувся до крісла — ще раз перечитати листа маестра Аемона.

За хвилину нагодився Семвел Тарлі, притискаючи до себе стос книжок. Щойно він увійшов, як до нього ринув Мормонтів крук, вимагаючи зерна. Сем радо відгукнувся, вийняв жменю з торби коло дверей, а крук радо накинувся на приношення і продзьобав йому долоню. Сем зойкнув, птах полетів геть,

зерно розлетілося долівкою.

— Та потвора прокльовала тобі шкіру? — запитав Джон.

Сем обережно зняв рукавицю.

— Ой, справді. В мене кров тече!

— Така наша доля — проливати кров за Варту. Вдягай товщі рукавиці. — Джон штовхнув до нього чоботом стільця. — Сідай і поглянь на оце.

І передав Семові пергамен, який читав.

— Що це таке?

— Паперовий щит.

Сем повільно прочитав грамоту.

— Лист королю Томену?

— У Зимосічі Томен бився з моїм братом Браном на дерев'яних мечях, — пригадав Джон. — І мав на собі стільки повсті, що скидався на набитого для пічки гусака. Бран тоді збив його на землю. — Джон підійшов до вікна і відкинув віконниці. Повітря ззовні було холодне, кусюче, небо — сіре і похмуре. — А потім Бран загинув. А рожевопикий опецьок Томен сидить на Залізному Престолі з короною

на своїх золотих кучерях.

Сем у відповідь кинув дивний погляд — здавалося, хотів щось сказати. Але лише ковтнув і повернувся до пергамену.

— Бачу, ти не підписав листа.

Джон хитнув головою.

— Старий Ведмідь прохав Залізний Престол про допомогу чи не сто разів. І йому прислали Яноса Слинта. Жоден лист не змусить Ланістерів нас полюбити. Адже вони чули й чують, як ми допомагаємо Станісові.

— Але ж тільки у захисті Стіни, не в змаганнях за престол! Тут саме так і написано!

— Князь Тайвин може зневажити різницю. — Джон забрав листа назад. — Навіщо йому допомагати нам зараз, якщо він жодного разу не допоміг раніше?

— Ну, він же не захоче, щоб люди казали: ось, мовляв, Станіс виїхав на чолі війська на захист держави, поки король Томен сидів і бавився іграшками. Це накличе сором на дім Ланістер.

— Я хочу накликати на дім Ланістер не

сором, а смерть і руїну, — відповів Джон і прочитав з листа: — «Нічна Варта не втручається у чвари Семицарства. Ми склали обітницю боронити царину людей, яка зараз перебуває у жахливій небезпеці. Станіс Баратеон допомагає нам проти ворогів за Стіною, хоча ми не є його підданими чи служивими людьми...»

— Ну, — посовався Сем у кріслі, — таки не є. Адже так?

— Я дав Станісу харчів, притулок і Ніч-Кром, а ще дозволив оселити якусь частину вільного народу в Дарунку. Це все.

— Князь Тайвин скаже, що це забагато.

— Станіс каже, що цього замало. Що більше даєш королю, то більше він жадає. Ми гуляємо крижаним мостом, де по обидва боки — бездонне провалля. Задовольнити одного короля — то вже справа нелегка. Задовольнити двох — навряд чи можлива.

— Так, але... раптом Ланістери переможуть, і князь Тайвин вирішить, що ми зрадили короля тим, що допомогли Станісові? Це ж

буде кінець Нічній Варті. Він має за собою Тирелів з усім могуттям Вирію. І він таки розбив князя Станіса на Чорноводі.

— Чорновода — то була одна битва. Робб виграв усі свої битви, а голову втратив. Якщо Станісові вдасться підняти північ...

Сем завагався, потім відповів:

— Ланістери мають собі власних північан. Князя Болтона та його байстрюка.

— Станіс має Карстарків. Якщо він залучить до своєї справи ще й Білу Гавань...

— Якщо, — наголосив Сем. — А якщо ні... тоді, пане воєводо, навіть паперовий щит краще, ніж зовсім ніякого.

— Та мабуть.

«Вони з Аемоном наче змовилися.» Чомусь Джон сподівався, що Сем Тарлі матиме інший погляд на справу. «Це ж лише чорнило та пергамен.» Але зрештою Джон змирився, ухопив перо та підписав.

— Подай мені воску для печаток.

«Перш ніж я роздумаюся.» Сем поспіхом виконав наказ. Джон приклав печатку князя-

воєводи і передав йому листа.

— Віднеси маестрові Аемонові, коли підеш. Хай надішле птаха до Король-Берега.

— Надішлю. — Сем, здавалося, відчув полегшення. — Пане воєводо, чи не можна спитати... Я бачив, як звідси вийшла Йоля. Вона трохи не плакала.

— Вала знову прислала її прохати про Манса, — збрехав Джон, і вони трохи побалакали про Манса, Станіса та Мелісандру Асшайську, аж доки крук не доїв останні зернятка і не заверещав: «Кров!».

— Я відсилаю Йолю з замку, — мовив Джон. — І не саму, а з хлопчиком. Треба шукати нову годувальницю для його молочного брата.

— Поки не знайдете, згодиться козяче молоко. Для дитини воно краще за коров'яче.

Розмови про грудне молоко, вочевидь, викликали Семове замішання, і він раптом почав говорити про давню історію, про юнаків-воєвод, що служили і померли століття тому. Джон обірвав його, мовивши:

— Розкажи мені щось корисне. Розкажи про

нашого ворога.

— Про Інших. — Сем облизнув губи. — Вони згадуються у літописах, але не так часто, як я чекав. Ну тобто у тих літописах, які я знайшов і продивився. Бо ж там напевне є і такі, що я проминув. Частина старих книжок розвалюється на шматки; як гортаєш сторінки, то вони кришаться. А найстаріші... вони або геть розсипалися, або так поховані, що я не знайшов, або... ну, таке теж може бути, що їх і нема, тих книжок, і не було ніколи. Найстаріші літописи, що ми маємо, написано після того, як андали прийшли на Вестерос. Першолюди лишили тільки руни на каменях. І тому все, що нам здається відомим про Вік Звитяжців, Вік Світанку і Довгу Ніч — то розвідки, написані септонами за тисячі років після подій. У Цитаделі є архімаестри, які геть усе в них ставлять під сумнів. Старі оповіді повняться королями, що правили століттями, та лицарями, які здобували собі слави за тисячу років перед тим, як з'явилося лицарське звання. Та ви й самі знаєте перекази про

Брандона Будівника, Симеона Зореокого, Короля Ночі... ми зємо вас дев'ятсот дев'яносто восьмим князем-воєводою Нічної Варти, але найстаріший список, що я зміг знайти, містить шістсот сімдесят чотири воєводи, а відтак його мало бути написано у часи...

— Дуже давні часи, і то минулі, — перебив Джон. — Що там про Інших?

— Я знайшов згадку про драконоскло. Колись, за Віку Звитяжців, діти лісу щороку давали Нічній Варті сто обсидіанових кинджалів. Майже всі оповіді погоджуються, що Інші приходять тоді, коли стає холодно. Або ж навпаки — коли вони приходять, тоді холоднішає. Іноді вони з'являються у снігових буревіях і зникають, коли небо ясніє. Вони ховаються від сонячного світла і виникають у пільмі ночі... або ж пільма настає, коли вони приходять. Хтось пише, що Інші їздять верхи на трупах тварин. Ведмедів, лютововків, мамутів, коней — байдуже, аби були мертві. Той, що вбив Малюка-Павлюка, їхав на

мертвому коні — принаймні хоч тут нас не дурять. Деякі джерела також повідомляють про велетенських крижаних павуків. Я не знаю, хто це такі. Людей, яких убито в сутичках з Іншими, треба спалити, бо інакше вони повстануть знову як їхні посіпаки.

— Ми все це знаємо. Питається, як із ними боротися?

— Якщо вірити переказам, обладунок Інших стійкий проти більшості пересічних клинків, а їхні власні мечі такі холодні, що аж ламають гартовану крицю. Але їх відлякує вогонь і вражає обсидіан. Я знайшов одну розвідку про Довгу Ніч, у якій оповідається про останнього звияжця, що вражав Інших клинком драконосталі. Там написано, що проти неї Інші безсилі.

— Драконосталь? — Слово було для Джона новим. — Невже валерійський булат?

— Мені теж це одразу спало на думку.

— Тобто якщо я переконаю панство Семицарства віддати нам усі їхні мечі валерійського булату, ми будемо врятовані? А

чом би й ні! Хіба важко? — «Не важче, ніж попрохати віддати нам їхнє золото і замки.» Джон гірко засміявся. — То ти знайшов, хто ж такі ці Інші, звідки з'являються, чого хочуть?

— Ще не знайшов, пане воєводо — та може, просто не ті книжки читав. Я ж іще кількасот навіть не відкрив. Якби ж мені більше часу, я знайду все, що тільки можна знайти.

— Часу якраз і немає. Тобі час збирати речі, Семе. Ти їдеш разом із Йолею.

— Їду?! — Сем витріщився на нього, роззявивши рота, наче не розумів сказане слово. — Я кудись їду? До Східної Варти, пане воєводо? Або... куди мені...?

— До Старограду.

— До Старограду?! — кавкнув Сем пискляво-придушеним голосом.

— Аемон теж їде.

— Аемон? Маестер Аемон?! Але ж... пане воєводо... йому сто два роки... а ви відсилаєте і його, і мене? Хто ж поратиме круків? А як вони захворіють чи пораняться, тоді...

— Їх попорає Клідас. Він служить Аемонові

багато років.

— Клідас не маестер, а лише шафар, і очі в нього слабкуваті. Вам потрібен маестер. Але ж маестер Аемон такий слабкий, а тут подорож морем... раптом що... він такий старий, і...

— Його життя буде в небезпеці. Я це знаю, Семе. Але тут на нього чатує ще більша небезпека. Станіс знає, хто такий Аемон. Якщо червоній жінці знадобиться королівська кров для її химороді...

— Ой. — Семові щоки втратили усякий колір.

— У Східній Варті до вас приєднається Дареон. Маю сподівання, його спів приманить до нас хоч кількох людей з півдня. «Кіс» доведе вас до Браавосу, а вже там ви влаштуєте собі проїзд до Старограду. Якщо ти й досі не роздумався назвати Йолину дитину своїм байстрюком, то відішли їх обох до Рогошпилю. Інакше Аемон знайде їй місце служниці в Цитаделі.

— Моїм б-байстрюком... Так, я... мати з сестрами допоможуть Йолі порати дитину...

Але Дареон може відвезти її до Старограду незгірш мене. А я... щодня стріляю з лука з Ульмером, як ви наказали... ну не тоді, коли сиджу в книгосхові, але ж ви звеліли знайти усе про Інших. Від лука в мене плечі болять, а на пальцях я пухирі набив. — Сем показав Джонові свою руку. — Але я не припиняю. Тепер уже, бува, потроху влучаю в ціль... та однак гіршого за мене лучника ще земля не носила. Зате Ульмер розповідає такі цікаві байки. От якби хтось їх записав та склав книжку...

— Ти й запишеш. У Цитаделі вдосталь пергамену і чорнила. І луків також. Я чекаю, що ти продовжиш там навчання стрільби. Послухай, Семе... у Нічній Варті не одна сотня братчиків уміє випустити стрілу. А читати і писати — лише жалюгідна жменя. Я хочу зробити тебе своїм новим маестром.

— Пане воєводо, я... моя робота ж уся тут, книжки...

— Вони нікуди не дінуться, доки ти повернешся.

Сем ухопився рукою за горло.

— Пане воєводо, але в Цитаделі, там... там примушують розтинати трупи. Я не зможу носити ланцюга.

— Можеш. І носитимеш. Маєстер Аемон старий і сліпий, втрачає останні сили. Хто займе його місце, коли він помре? Маєстер Мулін у Тіньовій Вежі частіше б'ється, ніж пише, а маєстер Хармун зі Східної Варти частіше лежить п'яний, ніж сидить за книжками.

— Але ж можна попрохати Цитадель про нових маєстрів...

— Я так і зроблю. Нам стане у пригоді кожен. Але Аемона Таргарієна не так легко замінити.

«Якась недоладна виходить розмова. Не така, як я сподівався.» Він знав, що з Йолею поведеться важко, та гадав, що принаймні Сем радо зміняє небезпеки стіни на тепло Старограду.

— Я був певний, Семе, що це тебе потішить,
— мовив Джон здивовано. — У Цитаделі є

стільки книжок, що жодна людина в світі не прочитає їх усі. Там тобі буде добре, Семе. Я цього певний. Як і того, що ти не зрадиш мої сподівання.

— Зраджу. Так, книжки я читати вмію, але ж... м-м-маестер має бути цілителем, а я к-к-крові лякаюся. — Він простягнув до Джона тремтливу руку, що доводила його слова. — Я Сем Сполоханий, не Смертяний.

— Сполоханий? Чого тобі боятися у Старограді? Докорів безсилим старців? Семе, ти бачив на власні очі натовп упирів, що нападали на Кулак. Люту хвилю живих мерців з чорними руками та блакитним вогнем у очницях. Ти власноруч убив Іншого!

— То д-д-раконосκλο, не я...

— Помовч! — розсердився Джон. Після Йолі в нього вже не лишилося терплячки на товстунові страхи. — Ти брехав і плів змови, щоб зробити мене князем-воєводою. І тепер ти мені коритимешся. Ти поїдеш до Цитаделі й викуєш собі ланцюга. І якщо доведеться розтинати трупи, то розтинатимеш. Принаймні

у Старограді вони не опиратимуться.

— Пане воєводо... мій б-б-батько, князь Рандил, він, він, він... адже життя маестра — це життя у покорі та неволі... Жоден син дому Тарлі ніколи не носитиме ланцюга. Уроджений володар Рогошпилю ніколи не лизатиме чоботи якомусь нікчемному випанкові. Джоне, я не можу повстати проти волі свого батька!

«Убий хлопчика, — подумав Джон. — Хлопчика у собі та хлопчика у ньому. Вбий обох, триклятий байструче.»

— Ти не маєш батька. Тобі лишилися тільки брати. Тільки ми. Твоє життя належить Нічній Варті. Тому ходи до себе, запхай у заплічну торбу пару підштанків і що там тобі ще знадобиться у Старограді. Ти вирушаєш за годину до сходу сонця. І ось тобі ще один наказ. Віднині й надалі ти не посмієш звати себе боягузом. За останній рік ти пережив більше небезпек, ніж пересічна людина — за все життя. Яюсь та зумієш пережити Цитадель. І з'явишся до неї не наполоханим хлопчаком, а присяжним братчиком Нічної Варти. Я не

можу наказати тобі стати хоробрим, але наказую сховати і не показувати свої страхи. Ти проказав обітниці, Семе. Пам'ятаєш їх?

— Я... я спробую.

— Не спробуєш. А виконаєш мій прямий наказ.

— Нак-каз! — Мормонтів крук заплескав великими чорними крилами.

Сем здувся, наче порожній міх.

— Слухаю волю князя-воєводи. А чи... а чи знає про це маестер Аемон?

— Ми з ним разом це замислили. — Джон прочинив Семові двері. — І не треба зайвих прощань. Що менше людей знатиме, то краще. За годину до світанку, коло цвинтаря.

Сем утік від нього так само, як перед ним утекла Йоля.

Джон відчув утому. «Поспати б.» Він просидів пів-ночі, риучись у мапах, складаючи листи та обговорюючи свої задуми з маестром Аемоном. Та навіть коли дістався, запинаючись, до свого вузького ліжка і звалився на нього, то зразу заснути не зміг. Він

знав, що лежить попереду, і неспокійно перекидався, розмірковуючи над останніми словами маестра Аемона.

— Прошу пана воєводу вислухати мою останню пораду, — мовив старий. — Ту саму, що я дав багато років тому своєму братові, коли розлучався з ним назавжди. Йому було тридцять і три роки; Велика Рада саме обрала його сісти на Залізний Престол. Він був дорослий чоловік, мав власних синів, та в дечому лишився зовсім хлопчиком. Яйк мав у собі чимало милої зворушливої невинності, яку ми всі так любили. «Убий у собі хлопчика, — сказав я йому того дня, коли сідав на корабель до Стіни. — Правити повинен чоловік. Аегон, а не Яйк. Убий хлопчика, і хай народиться чоловік.»

Старий помацав Джонові обличчя.

— Ви, князю-воєводо, удвічі молодші за тодішнього Яйка, і ваш тягар, боюся, є жорстокішим за його. Ви мало знайдете втіхи у вашому правлінні, та сподіваюся, знайдете в собі сили зробити те, що належить зробити.

Убийте хлопчика, Джоне Сніговію. Зима майже насунулася. Убийте хлопчика, і хай народиться чоловік.

Джон вдягнув кобеняка і хутко вийшов назовні. Щодня він обходив замок Чорний, відвідував вартових на чатах, вислуховував їхні звіти в першу чергу і власними вухами, потім дивився, як Ульмер трудиться з учнями коло стрілецьких цілей, розмовляв з людьми короля та королеви, ходив льодом нагорі Стіни, щоб роздивитися пущу. За ним усюди білою тінню припадав Привид.

Коли Джон піднявся на Стіну, її саме охороняв Кедж Білоокий. Власних іменин за життя Кедж зустрів сорок із гаком, тридцять із них — на Стіні. Ліве око він мав сліпе, праве — лихе та хиже. У пущі, верхи на бахмутику та з сокирою при сідлі, він не поступався жодному розвідникові Варти, але з іншими братчиками ніколи добре не ладнав.

— День тихий, — доповів він Джонові. — Нічого не сталося. От хіба непотойбічні розвідники...

— Непотойбічні розвідники? — здивувався Джон незнайомому слову.

Кедж вишкірився.

— Двійко лицарів. Поїхали з годину тому на південь королівським гостинцем. Коли Дивен побачив, як їхні дупи підскакують на конях, то сказав, що південські йолопи не по той бік Стіни розвідничають.

— Зрозуміло, — мовив Джон.

Він дізнався більше від самого Дивена — старий лісник саме сидів у куренях і сьорбав юшку з полумиска.

— Еге ж, пане воєводо, бачив я їх. Горп та Масей, отакої. Казали, що їх Станіс вислав. А нащо, куди, і коли повернуться — того не казали.

Пан Річард Горп і пан Юстин Масей належали до королевиних людей і сиділи на почесних місцях у королівській раді. «Якби Станіс мав на думці розвідку, то вислав би двох пересічних охочекомонників, — подумав Джон. — Але якщо потрібні послы чи перемовники — тут краще надіслати лицарів.»

Котер Пайк повідомив зі Східної Варти, що цибульний князь та Саладор Саан наставили вітрило на Білу Гавань до князя Мандерлі. Певно ж, вони були не єдині посланці до можливих союзників — його милість не мав ані часу, ані терпіння чекати.

Але чи повернуться «непотойбічні розвідники»? То було окреме питання. Лицарі чи не лицарі, але півночі вони не знали. «За королівським гостинцем спостерігає чимало очей. І не всі з них дружні.» Утім, то був не Джонів клопіт. «Хай Станіс має свої таємниці. Мені досить і моїх — про те знати богам.»

Тієї ночі в ногах постелі спав Привид, а Джонові хоч раз не снилося, що він вовк. Та від того йому не полегшало: кілька годин Джон крутився і перекидався, а коли заснув, то опинився у нічному жахітті. Там була Йоля, вона плакала і благала дати спокій її діткам, але Джон вирвав їх у неї з рук, відрубав обом голови, потім поміняв місцями і наказав пришити на місце.

Прокинувшись, він побачив над собою в

пітьмі опочивальні Еда Толета.

— Мосьпане? Саме час. Година вовка. Ви лишили наказ, щоб вас розбудили.

— Принеси випити чогось гарячого, — мовив Джон, відкидаючи ковдри.

Поки Джон вдягався, Ед повернувся і пхнув йому до рук паруючого кухля. Джон чекав пряного вина і здивувався, скуштувавши ріденької юшки, що мала присмак цибулі та моркви, але, здавалося, не містила їх ані шматочка. «У моїх вовчих снах пахощі сильніші, — подумав Джон, — і їжа багатша на смак. Здається, з нас двох Привид живіший за мене.» Порожнього кухля він лишив на ковадлі.

При дверях на варті цього ранку стояв Барило.

— Я хочу говорити з Бедвиком та з Яносом Слинтом, — мовив до нього Джон. — Приведіть їх сюди на світанку.

Світ ззовні був чорний та тихий. «Холодний, але не на смерть. Поки що ні. Як зійде сонце, то потепліє. Коли буде на те божа ласка, Стіна ще й плакатиме.»

Коло цвинтаря вже стояла готова до походу валка. Провід над нею Джон віддав Чорному Джакові Булверу; йому корилося з десяток кінних розвідників, що охороняли два вози. На одному високою купою громадилися скрині та мішки — харчі та все необхідне для подорожі. Інший віз мав жорсткий дашок з вивареної шкіри від вітру та снігу. У задку його сидів маестер Аемон, утушкований у ведмежу шкуру, в якій здавався малою дитиною. Сем та Йоля стояли поруч. Її очі були червоні та набряклі, але на руках вона тримала добре загорнуте немовля. Чиє саме воно було — її чи Даллине — сказати було важко; Джон-бо бачив обох хлопчиків разом лише кілька разів. Йолин малий був старший, Даллин — міцніший; на вік та зріст обидва скидалися одне на одного достатньо, щоб кожен, хто не знав їх достеменно, не зумів би легко розрізнити.

— Воєводо Сніговію! — покликав маестер Аемон. — Я вам залишив книжку в моїх покоях. «Нефритову скарбницю». Її написав волантинський шукач пригод Колокво Вотар,

що мандрував на схід і відвідав усі землі Нефритового моря. В книзі є уривок, який має вас зацікавити. Я наказав Клідасові його позначити.

— Неодмінно прочитаю, — відповів Джон Сніговій.

Маєстер Аемон витер носа.

— Знання — це зброя, Джоне. Озбройтеся якомога краще, перш ніж виїхати на битву.

— Авжеж.

Джон відчув на обличчі щось мокре та холодне. Здійнявши очі, він побачив сніг. «Поганий знак.» Джон обернувся до Чорного Джака Булвера.

— Рухайтеся так швидко, як зможете, але без зайвого поспіху. Пам'ятайте, що з вами кволий старий та грудне немовля. Тримайте їх у теплі та добре годуйте.

— І ви так само, мосьпане. — Йоля не надто поспішала лізти до воза. — Зробіть йому те саме. Знайдіть годувальницю, як обіцяли. Неодмінно знайдіть. Хлопчикові... Даллиному синові... тобто маленькому принцикові...

знайдіть йому хорошу жінку, щоб ріс міцненький та величенький.

— Даю в тім своє слово.

— А імені йому не давайте. Не смійте давати ім'я до двох років. Коли дітей називають, поки вони під цицькою, то наврочують лихо. Ви, гави, цього не знаєте, але це правда.

— Як накажете, шановна пані.

— Не кличте мене так! Я просто мати, ніяка не пані. Я — дружина Крастера, і донька Крастера, і мати дитини.

Йоля віддала дитину Скорботному Едові, видерлася на воза і накинлася хутряними шкурами. Коли Ед повернув їй дитя, Йоля приклала його до грудей. Сем відвернувся, збуряковілий лицем, і почав видиратися на кобилу.

— Та рушаймо вже! — закликав Булвер, ляскаючи батогом.

Вози потроху рушили уперед. Сем затримався.

— Ну, — мовив він, — на все добре вам.

— І тобі, Семе, — відповів Скорботний Ед.
— Але твій корабель не потоне, я цього певний. Тонуть лише ті, якими пливу я.

Джон дещо пригадав.

— Коли я вперше побачив Йолю, вона тулилася спиною до стіни Крастерового Дитинця. Тоненька темнава дівчинка з великим черевом. Вона щулилася і сахалася від Привида — той якраз попорався серед її кроликів. Гадаю, вона боялася, щоб вовк не розірвав їй живота і не з'їв дитину... але ж боятися варто було не вовка, так?

— Вона має більше мужності, ніж сама знає,
— відповів Сем.

— Ти теж, Семе. Швидкої та безпечної вам подорожі. Подбай про маестра Аемона і про малого. — Холодні краплі на обличчі нагадали Джонові про день, коли він прощався з Роббом у Зимосічі, не знаючи, що бачиться з ним востаннє. — І вдягни каптура. У тебе в волоссі тануть сніжинки.

Коли маленький загін зник на відстані, східне небо остаточно посірішало, почався

густий снігопад.

— Велетень чекатиме на ласку князя-воєводи, — нагадав йому Скорботний Ед. — І Янос Слонт теж.

— Так.

Джон зиркнув угору на Стіну, що нависала над головою, наче крижана гора. «П'ятсот верст від краю до краю, сто сажнів угору.» Сила Стіни полягала в її височині; довжина Стіни була її слабкістю. Джон пригадав слова, сказані колись батьком: «стіна має лиш ту силу, що їй дають люди за нею». Вояки Нічної Варти мали мужність і вірність, але їх було надто мало, щоб упоратися зі справою, яка чекала попереду.

Велетень чекав у зброярні. Справжнє ім'я його було Бедвик, а Велетнем розвідник звався, бо мав зросту хіба на волосину більше за п'ять стоп — нижчого коротуна не було у всій Нічній Варті.

Джон почав розмову без манівців:

— Нам уздовж Стіни треба більше очей. Подорожніх замків, де чати могли б зігрітися від холоду, знайти гарячу їжу та свіжих коней.

Я ставлю залог у Крижаному Сліді та віддаю вам провід над замком.

Велетень поколупався кінчиком мізинця у вусі — наче недочув сказане.

— Провід? Мені? А чи знають пан воєвода, що я — вилупок безземельного селяка? А на Стіну потрапив за лісокрадство?

— Ви служите у розвідниках більше як десять років. Ви вижили на Кулаку Першолодей і в Крастеровому Дитинці, ще й повернулися, щоб розповісти іншим. Молоді братчики дивляться на вас знизу вгору.

Коротун зареготав.

— Та на мене хіба карлик дивитиметься знизу вгору! Я ж і читати не вмю, пане воєводо. Хіба ім'я своє напишу, як день буде ясний.

— Я пошлю до Старограду по маєстрів. Для нагальної потреби ви матимете двох круків. Коли ж такої потреби не буде, висилайте кінних гінців. Поки ми не матимемо вдосталь маєстрів та вдосталь птахів, я хочу поставити вервечку сторожових вогнів нагорі Стіни.

— Скільки ж бідолах будуть при мені служити?

— Двадцяттеро з Варти, — відповів Джон, — і ще пів-стілки від Станіса. — «Старі, зелені та поранені.» — То не найкращі його люди, і чорне ніхто з них не вдягне, але коритися будуть. Приставте їх до справи, щоб не байдикували. Четверо з братчиків — бережани зі столиці, що приїхали на Стіну разом із князем Слинтом. На тих накидайте оком, а іншим стежте, чи не полізуть дичаки через Стіну.

— Та стежитиму, пане воєводо... але ж як на Стіну видереться вдосталь дичаків, то тридцяттеро їх відти не скинуть.

«Може, і три сотні не скинуть» — подумав Джон, але вголос свого сумніву не виказав. Поки дичаки лізли Стіною, вони були надзвичайно вразливі: адже згори можна було кидати списи і каміння, лити барила гарячої смоли, а їм лишалося тільки відчайдушно чіплятися за лід. Іноді Стіна мовби скидала їх із себе сама — так, як собака струшує бліх. Джон

бачив це сам, коли скиба льоду відвалилася під вагою Валиного коханця Ярла, зронивши його униз на певну смерть.

Але якщо дичакам вдасться дістатися верхівки Стіни непоміченими, усе зміниться. Маючи час, вони виріжуть собі нагорі зручні східці та стежки, вирубають зубці для оборони, скинуть мотузки та драбини тисячам, які прийдуть слідом. Саме так колись учинив Раймун Рудоборід — Раймун, що був Королем-за-Стіною за часів діда його діда. В ті дні князем-воєводою Варти служив Джек Мусгод. «Жвавим Джаком» кликали його брати, доки з півночі не прийшов Рудоборід... а опісля і навіки стали кликати Джаком Соньком. Військо Раймуна знайшло свою криваву долю на берегах Довгозера, затиснене між потугами князя зимосіцького Вілама і П'яного Велетня Хармонда Умбера. Рудоборода власноруч убив Артос Невблаганний, молодший брат князя Вілама. Нічна Варта прибула надто пізно для бою з дичаками, але саме вчасно, щоб їх поховати — такий одбуток наклав на них

розлючений їхнім спізненням Артос Старк, стоячи над безголовим трупом загиблого брата.

Джон не хотів, щоб наступні покоління пам'ятали його Джоном «Соньком» Сніговієм.

— Тридцятеро людей краще, ніж жодного, — мовив він до Велетня.

— Та вже ж, — погодився коротун. — А чи можу я взнати: пан воєвода відкривають лише Крижаний Слід, або інші замки теж?

— Маю намір згодом поставити залоги в усіх, — відповів Джон. — Але наразі це будуть Крижаний Слід і Сірий Сторож.

— Кого ж пан воєвода поставлять за очільника у Сірому Сторожі?

— Яноса Слинта, — відповів Джон. «І хай рятують нас боги.» — Тисяцьким золотих кирей не стають зовсім без хисту. Слонт народився сином різника. Він був сотником на Залізній Брамі, коли помер Манлі Стокварт. Джон Арин підніс його до нового уряду і доручив оборону Король-Берега. Може, наш пан князь не такий йолоп, яким здається. Ось нехай і покаже себе у Сірому Сторожі.

«Подалі від Алісера Терена.»

— Може, воно й так, — відповів Велетень, — та я б його радше приставив за кухарчука до Трипалого Гоба. Хай би різав ріпу на обід — може, хоч її не перепаскудить.

«Дзуськи. З його рук я б не скуштував ані шматочка.»

Минула вже половина ранку, коли князь Янос нарешті з'явився за відданим йому наказом. Джон саме чистив Пазур. Хтось довірив би таку справу джурі чи зброєносцеві, але князь Едард навчив синів дбати про зброю власноруч.

Коли Барило та Скорботний Ед прибули зі Слинтом, Джон подякував їм і запросив князя Яноса сідати. Той сів — рвучко, незграбно та сердито, — схрестив руки на грудях, насупив мармизу і наче не помітив оголеного клинка у руках князя-воєводи. Джон ковзнув намащеною ганчіркою вздовж меча-байстриюка, вдивився у гру вранішнього світла на рясицях... уявляючи, як легко такий меч прорізав би шкіру, сало та жили, щоб відділити потворну

макітру Слинта від тулуба. Усі злочини пробачалися тим, хто вдягав чорне, усі союзи та вірність світським володарям забувалися... і все ж Джон не міг знайти у собі сили вважати Яноса Слинта своїм присяжним братом. «Ми — кривні вороги. Він допоміг убити мого батька і доклав усіх зусиль, щоб знищити мене.»

— Князю Яносе. — Джон вклав меча до піхов. — Я віддаю вам провід над замком Сірий Сторож.

Слинт був застуканий зненацька.

— Сірий Сторож?... Це ж там, де ти переліз Стіну зі своїми дичацькими друзями...

— Саме там. Мушу визнати, фортеця у вельми непоказному стані. Ви її полагодите в міру своїх сил. Почніть з вичищення лісу. Візьміть каміння зі зруйнованих будівель і відновіть ті, які ще стоять.

«Праця буде тяжкою та грубою, — хотів додати він. — Ви спатимете на камені, надто виснажені для скарг і змов. Скоро ви забудете, що таке тепло — зате, може, згадаєте, що таке гідність.»

— Ви матимете тридцятьоро людей. Десятьох звідси, десятьох з Тіньової Вежі, і ще десятьох позичить нам король Станіс.

Слинтове обличчя набуло кольору сливи; м'ясисті щоки затремтіли.

— Гадаєш, я не бачу, що тут коїться? Яноса Слинта отак просто круг пальця не обведеш! Мені довірили оборону Король-Берега, коли ти ще в пелюшки срався! Забирай свою руїну собі, байстріюче!

«А я ж дав вам нагоду показати себе, пане князю. Лишив шлях до життя і честі. Якого ви, пане, вщент позбавили мого батька.»

— Ви мене погано зрозуміли, ясний паночку, — мовив Джон. — Це було не прохання, а наказ. Відси до Сірого Сторожа двісті верст. Складайте зброю та броню, прощайтесь, з ким завважите за потрібне, і готуйтеся відбути завтра на світанку.

— Ні! — скочив на ноги князь Янос, перекидаючи з гуркотом за себе стільця. — Я не поїду покірно на морозну смерть! Щоб сам Янос Слинт — і слухав наказів байстріюка

зрадника престолу?! Гадаєш, я не маю друзів? Авжеж маю, затям собі! Не лише тут, а й у Король-Березі. Я був князем на Гаренголі! Віддавай свою руїну одному з тих сліпих дурнів, що кидали жереб за тебе, а я цього не потерплю. Чув мене, малий? Я цього не потерплю!

— Доведеться потерпіти.

Слинт не зіволів відповісти, копнув перекинутого стільця геть із дороги та вийшов.

«Він досі бачить у мені хлопчину, — подумав Джон. — Зеленого хлопчину, якого можна злякати лайками та погрозами.» Лишалось тільки сподіватися, що за ніч князь Янос трохи отямиться.

Наступний ранок показав: сподівання були марні.

Джон знайшов Слинта за сніданком у братській трапезній. З ним був пан Алісер Терен і ще кількоро їхніх посіпак. Вони саме з чогось реготали, коли Джон спустився сходами разом із Залізним Еметом та Скорботним Едом; позаду крокували Мулій, Лошак, Рудий

Джак Крабб, Рожко Буйцвіт і Овейн-Пришелепок. Трипалій Гоб саме роздавав з казана вівсяну кашу. Королевіні люди, люди короля і чорні братчики сиділи за окремими столами; хтось зігнувся над мисками каші, хтось натоштував черево підсмаженим хлібом з салом. Джон побачив за одним столом Пипа з Греном, за іншим — Бовена Марша. У повітрі стояв сморід диму та підгорілого сала; під склепіннями стелі бриніла луна від стукоту ножів та ложок.

Але всі голоси та шум обірвалися разом.

— Князю Яносе, — оголосив Джон, — я дарую вам останню надію на порятунок. Покладіть ложку та йдіть до стайні. Я наказав засідлати вашого коня. До Сірого Сторожа путь неблизька і нелегка.

— То й рушай туди сам, шмаркачу! — зареготав Янос Слонт, бризкаючи рідкою кашею собі на груди. — У Сірому Сторожі місце саме таким, як ти. Так мені гадається. Щоб не крутився тут перед очима добродішних людей, маючи знак звіра на байстрюцькому

чолі.

— То ви відмовляєтеся виконати мій наказ?

— Запхай свій наказ у свою байстрюцьку дупу! — відповів Слонт, здригаючись щелепою від обурення.

Алісер Терен слабенько посміхнувся, не зводячи з Джона очей. За одним зі столів почав реготати Годрі Велетнева Смерть.

— Як забажаєте. — Джон кивнув до Залізного Емета. — Заберіть князя Яноса на Стіну...

«...і посадіть до крижаної келії» — хотів був наказати він. День чи тиждень скрученим у крижаному мішку примусили б Слонта труситися у пропасниці та благати про звільнення — Джон був цього певний. «Але щойно він вийде на волю, як знову почне плести змови разом із Тереном.»

«...і прив'яжіть до коня» — хотів був наказати він. Якщо Слонт не хоче їхати до Сірого Сторожа воєводою, то поїде кухарем. «Але мине якийсь час, і він неодмінно втече. А скількох іще підмовить утекти з собою?»

— ...і повісьте з неї у зашморгу, — закінчив Джон.

Обличчя Яноса Слинта збіліло, наче молоко. Ложка випала з пальців. Ед та Емет перетнули трапезну, гучно карбуючи кроки на кам'яній підлозі. Бовен Марш роззявив рота, не сказав ані слова і стулив його знову. Пан Алісер Терен сягнув по руків'я меча. «Ну ж бо, — подумав Джон. Пазур висів у нього за спиною. — Оголи клинка. Дай мені привід оголити свого.»

Половина людей у трапезній вже стояла на ногах. Південські лицарі та щитники, вірні королю Станісу, червоній жінці чи обом відразу, присяжні братчики Нічної Варти... Багато з них обрали Джона своїм князем-воєводою. Інші кинули жереби за Бовена Марша, пана Дениса Малістера, Котера Пайка... а хто і за Яноса Слинта. «Пригадую, таких було кількасот.» Джонові стало цікаво, скільки з них знаходиться просто зараз у цій келії.

Якусь мить цілий світ коливався на лезі меча. Потім Алісер Терен прибрав руку від

зброї та відступив убік, даючи Едові Толету дорогу.

Скорботний Ед ухопив Слинта під одну руку, Залізний Емет — під другу. Разом вони стягли його з лави.

— Ні! — заперечив князь Янос, бризкаючи кашею з рота. — Ні, приберіть руки! Це ж шмаркач, підлий байстрюк! Його батько був зрадником! На ньому печатка звіра, і отой його вовчисько... Пустіть мене, бо пошкодуєте про день, коли наклали руки на Яноса Слинта! Я маю друзів у Король-Березі! Застерігаю: ви ще...

Слинта вже тягли угору сходами, а він не припиняв лаятися та погрожувати. Джон пішов за ним надвір; позаду швидко порожнів підвал, що правив за трапезну.

У підйомній кліті Слонт на мить вирвався на волю і спробував був опиратися, але Залізний Емет ухопив його за горлянку, вгатив спиною в залізне пруття і швидко придушив опір. Дотоді вже всі мешканці замку Чорного вибігли назовні подивитися, що відбувається.

Навіть Вала визирнула зі свого вікна, звісивши довгу золоту косу через плече. На сходах Король-Башти стояв Станіс, оточений лицарями.

— Якщо шмаркач гадає мене злякати, то помиляється! — чулися слова князя Яноса. — Він не посміє мене повісити. Янос Слонт має друзів — вельми впливових друзів, ось побачите...

Решту його слів здмухнуло вітром.

«Ні, так не можна» — подумав Джон, а вголос наказав:

— Стійте!

Емет обернувся, спантеличений.

— Що таке, пане воєводо?

— Я його не вішатиму, — мовив Джон. — Ведіть сюди.

— Порятуй нас, Седмице! — почувся вигук Бовена Марша.

Посмішка на обличчі князя Яноса Слонта нагадувала своєю солодкістю згіркле масло... але швидко згасла, коли Джон наказав:

— Еде! Знайди мені пенька.

І вийняв з піхов Пазур.

Поки шукали годящу колоду, князь Янос розчепірівся у підйомній кліті й не хотів виходити; Залізному Еметові довелося витягати його силоміць.

— Ні! — верещав Слонт, поки Емет коли пхав, а коли волік його дворичем. — Відпустіть!... Ви не можете!... Коли Тайвін Ланістер дізнається, ви всі пошко...

Емет вибив з-під нього ноги. Скорботний Ед поставив Слонтіві чобіт на спину, щоб утримати на колінах, а Емет підсунув пенька під голову.

— Не смикайтеся — то й смерть буде легшою, — застеріг Джон Сніговій. — А будете ухилятися від меча — однаково помрете, але гидкіше та болісніше. Випростайте шию, пане князю.

Джон обіруч ухопив руків'я меча-байстриюка і високо його здійняв; клинком угору та вниз забігали відблиски білого світанку.

— Якщо маєте останнє слово, саме час його проказати, — мовив Джон, чекаючи останнього

прокляття.

Але Янос Слонт викрутив шию, вирячив очі вгору і заблагав:

— Молю вас, пане воєводо! Милосердя! Я... я поїду, я... я...

«Ні, — подумав Джон. — Ти сам зачинив ті двері.»

Пазур упав донизу.

— Можна мені його чоботи? — запитав Овейн-Пришелепок саме тоді, коли голова Яноса Слонта котилася грязюкою дворища. — Майже нові, ще й хутром підбиті.

Джон озирнувся на Станіса. На мить їхні очі зустрілися. Потім король кивнув головою і пішов до себе в башту.

Тиріон

Він прокинувся на самоті й відчув, що ноші зупинилися.

Там, де був Ілірію, лишилася купа розчавлених подушок. Горлянку карликові дерло і шкрябало. А наснилося йому... що ж йому наснилося? Він уже й не пам'ятав.

Ззовні кілька голосів розмовляли мовою, якої він не знав. Тиріон просунув ноги крізь запони і зістрибнув на землю, де побачив, як магістрат Ілірію стоїть коло коней з двома вершниками, що нависають йому над головою. Обоє мали на собі кубраки вивареної шкіри під киреями темно-брунатної вовни, але мечі тримали у піхвах, і скидалося на те, що товстунові ніщо не загрожує.

— Треба відлити, — оголосив карлик, зійшов з дороги, розв'язав штани і полегшився

у плутанину тернових кущів. Справа забрала чимало часу.

— Відливає він непогано, мушу визнати, — зауважив чийсь голос.

Тиріон струсив останні краплі й заправив прутень у штани.

— Це ще найменший з моїх багатих таланів. Бачили б ви, як я гівно відкладаю.

Він обернувся до магістрата Ілірію.

— Ви знаєте цих двох, магістрате? Мені вони скидаються на розбійників. Чи не дістати сокиру?

— Сокиру?! — вигукнув більший з двох вершників, дебелий чолов'яга з кошлатою бородою та шапкою яскраво-рудого волосся. — Чув, Хальдоне? Малий хоче з нами битися!

Супутник його був старший, чисто голений, з чітко окресленим худорлявим обличчям. Волосся його було зібране на потилиці у вузол.

— Щоб довести свою хоробрість, маленькі люди часто вдаються до нерозумних вихвалень, — проказав він. — Але щось я сумніваюся, що цей хоча б качура приб'є.

Тиріон здвигнув плечима.

— Давайте сюди качура.

— Якщо наполягаєте.

Вершник зиркнув на свого супутника.

Здоровань витяг з піхов меча-байстріюка.

— Осьо тобі Качур. Це я, сцикунчику.

«Рятуйте мене, боги.»

— Я гадав, качур буде трохи менший.

Здоровань гучно зареготав.

— Ти чув, Хальдоне? Йому треба меншого Качура!

— Я б погодився на тихішого. — Чоловік на ім'я Хальдон роздивився Тиріона спокійними сірими очима, потім обернувся до Ілірію. — Ви маєте для нас скрині?

— Ще й мулів, щоб їх одвезти.

— Мули надто повільні. Ми маємо в'юкових коней, перекладемо скрині на них. Качуре, подбай.

— Чого це Качур завжди мусить про все дбати? — Здоровань укинув меча назад до піхв.

— А про що, приміром, дбаєш ти, Хальдоне, га? Хто тут, зрештою, лицар — ти чи я?

Та побуркотівши трохи, він без заперечень закрокував до мулів.

— Як ся має наш хлопчина? — запитав Ілірію, поки припинали скрині.

Тиріон нарахував їх шість — дубових скриньок із залізними наличчями. Качур легко та вправно закидав їх на одне плече.

— Високий уже витягся, мало не як Гриф. Три дні тому вкинув Качура у напувальне корито.

— Та не вкинув він мене! То я впав, щоб його розвеселити.

— Твій задум мав успіх, — запевнив Хальдон. — Я аж обреготався.

— У одній скриньці для хлопчика є подарунок — трохи солодкого ванберцю. Він його завжди так любив... — Ілірію здавався дивно засмученим. — Мені кортить проїхатися з вами до Гойян Дроге. Прощальним бенкетом проводити у довгу путь униз річкою...

— Нам бракує часу для бенкетів, мосьпане, — мовив Хальдон. — Гриф хоче рушати, щойно ми повернемося. Угору течією прийшли

новини, і всі бентежні. На північ од озера Чингал бачили дотракійців — роз'їзди старого халазару Мотхо. За ним недалечко крізь Кохорську пущу суне хал Зекко.

Товстун насмішкувато пирхнув.

— Зекко приходить до Кохору кожні тричотири роки. Кохорці дарують йому торбу золота, і він повертається на свій схід. Що до старого Мотхо, то його люди не молодші за нього самого, і щороку їх меншає. Головну загрозу становить...

— ...хал Поно, — закінчив Хальдон. — Якщо не брешуть, то Мотхо і Зекко тікають саме від нього. З останніх звісток, Поно бачили при верхній течії Сельору з халазаром у тридцять тисяч. Гриф не хоче втрапити до пастки просто на річці, якщо Поно таки зважиться рушити на Ройну.

Хальдон зиркнув на Тиріона.

— А чи ваш карлик їздить верхи так само хвацько, як відливає воду?

— Він їздить верхи, — втрутився Тиріон, не дозволяючи сирному королю відповісти за

себе, — хоча найкраще це робить у особливому сідлі та на знайомому коні. А ще він уміє розмовляти.

— Справді уміє. Мене звати Хальдон; у нашому маленькому бойовому братстві я служу за цілителя. Дехто зве мене Півмаестром. А мого супутника звати пан Качур.

— Пан Роллі! — заперечив здоровань. — Роллі Ходикачка. Кожен лицар може висвятити іншу людину на лицаря. От Гриф мене й висвятив. А тебе, курдупелю, як звати?

Тут поспіхом устряг Іліріо:

— Йолло, таке його ім'я.

«Йолло?! Так хіба мавп називають.» Ба гірше: то було пентоське ім'я, а те, що Тиріон — не пентосець, побачить і останній дурень.

— То в Пентосі я Йолло, — похапцем спробував він виправити завдану шкоду, — але мати назвала мене Хугором Схилом.

— То ти малий король чи малий байстриук? — запитав Хальдон.

Тиріон зрозумів, що поблизу Хальдона Півмаестра мусить зберігати осторогу.

— Кожен карлик — байстрик у очах свого батька.

— Та вже ж. Ну то скажи мені, Хугоре Схиле, отаку річ. Як Сервин Дзеркального Щита перемиг дракона Урракса?

— Наблизився, ховаючись за своїм щитом. Урракс бачив лише власне віддзеркалення, аж доки Сервин не прохромив йому око списом.

Хальдон не здавався враженням.

— Цю казочку знає навіть Качур. А чи не назвеш ім'я лицаря, котрий спробував ту саму хитрість із Вхагар під час «Танку драконів»?

Тиріон вишкірився.

— Пан Байрон Лебедин. От його за клопіт підсмажив дракон... але Сиракс, не Вхагар.

— На жаль, ти помилився. У «Танку драконів, правдивій оповіді» маестер Мункун пише...

— ...що то була Вхагар. Але Мункун помиляється — хай він був не простий, а великий маестер. Зброносець пана Байрона побачив смерть свого господаря і написав його доньці. У його звіті говориться, що то була

Сиракс, дракониця Раеніри. Так воно і доречніше виходить, ніж у розповіді Мункуна. Адже Лебедин був сином порубіжного князя, а Штормолам стояв за Аегона. Вхагар була драконом принца Аемонда, Аегонового брата. Навіщо Лебединові її вбивати?

Хальдон закопилив губи.

— Спробуй не впасти з коня, бо як упадеш, то шкутильгай сам назад до Пентосу. Наша соромлива діва не чекатиме ані на чоловіка, ані на карлика.

— Полюбляю соромливих дів. Чи не найбільше за всіх — якщо не рахувати розпусних. А чи не скажете мені, де місце шльондрам?

— Хіба я схожий на людину, що вчащає до шльондр?

Качур зневажливо засміявся.

— Та він не сміє! Лемора примусила б його вимолювати прощення, хлопчина зажадав би піти з ним, а Гриф відрізав би йому цюцюрку і запхав у горлянку.

— То й нехай, — відповів Тиріон. — Навіщо

маєстрові прутень?

— Але ж Хальдон — лише наполовину маєстер.

— Схоже, — мовив Хальдон, — тобі, Качуре, карлик припав до смаку. То нехай їде з тобою.

І розвернув свого коня.

Качурові знадобилося ще трохи часу, щоб припнути скрині Ілірію до трьох в'юкових коней. До того часу Хальдон вже зник удалині, але Качур не переймався. Він скочив у сідло, вхопив Тиріона за комір, витяг нагору і посадив малого чоловічка перед собою.

— Тримайся за луку, то й не впадеш. Кобилка іде м'якенько, а драконова дорога — гладка, наче дівчача дупця.

Ухопивши вузду свого коня у правицю, а поводи в'юкових коней — у лівицю, пан Роллі вирушив у путь жвавою ристю.

— На все добре! — побажав їм услід Ілірію. — Скажіть хлопчикові, що мені дуже шкода пропускати його весілля. Я приєднаюся до вас на Вестеросі. Присягаюся вам руками моєї любої Серри.

Коли Тиріон кинув на Ілірію Мопатіса останній погляд, той стояв коло ношів у своєму парчовому вбранні, згорбивши могутні плечі. Коли його постать почала зникати за дорожньою пилюкою, володар сирів здався Тиріонові зовсім невеличким чоловічком.

Качур наздогнав Хальдона Півмаестра за півверсти, і далі вершники поїхали біч-обіч. Тиріон чіплявся за високу луку сідла, незграбно розкидавши ноги убік, і розмірковував про майбутні мозолі, судоми та натерті сідлом болячки.

— Цікаво, що пірати озера Чингал зроблять з нашим карликом? — спитав Хальдон, коли вони рушили далі.

— Карликовий пиріг чи карликову юшку? — припустив Качур.

— Найгірший там — Уро Немитий, — зауважив Хальдон. — Самого лише його смороду досить, щоб убити людину.

Тиріон здвигнув плечима.

— На щастя, я не маю носа.

Хальдон слабенько всміхнувся.

— Якщо стрінемо пані Корру на «Відьминих зубах», то не дорахуєшся й інших частин. Корра Кривава — так її кличуть. На її кораблі служать самі лише прекрасні юні діви, котрі холостять кожного захопленого у полон чоловіка.

— Жахливо. Так можна і у штани надзюрити.

— Оцього не треба, — похмуро застеріг Качур.

— Як скажете. Але якщо ми таки стрінемо ту вашу пані Корру, я хутенько вскочу в спідницю і скажу, що є Серсеєю, уславленою бородатою красунею з Король-Берега.

Цього разу Качур зареготав, а Хальдон мовив:

— Ти такий веселий та дотепний парубійко, Йолло. Кажуть, Князь-у-Савані обіцяв подарунок тому, хто його насмішить. Можливо, його сіра милість обере тебе прикрасою свого кам'яного двору.

Качур збентежено зиркнув на свого супутника.

— Недобре так жартувати. Надто коли ми

близько до Ройни. Він почує.

— Ти ба, трохи качиної мудрості, — зауважив Хальдон. — Вибачай, Йолло. Не сиди такий блідий, я лише жартував. Отримати сірий поцілунок Володаря Смутку — не така легка справа.

«Сірий поцілунок...» Від самої думки шкірою побігли дрижаки. Тиріона Ланістера вже не жахала смерть, але сіра лускачка — то було геть інше. «Князь-у-Савані — це казка, — спробував він переконати себе, — він не справжніший, ніж привид Лана Хитромудрого, який начебто досі блукає у Кастерлі-на-Скелі.» Та незважаючи на все, припнув язика.

Раптове мовчання карлика лишилося непоміченим, бо Качур почав просторікувати про власне життя. Його батько був зброярем у Лихомості, розказував він, тому народився малий Роллі з брязкотом криці у вухах і ще змалку почав вправлятися з мечем. Величенький поставою, спритний парубок звернув на себе увагу старого князя Крестава, який запропонував йому службу в своїй залозі.

Проте хлопець хотів більшого. Він бачив, як кволий синок Крестава стає спочатку джурою, потім зброєносцем, а тоді й лицарем.

— Отаке казна-що, сам як тростина, вітром хилитається, голівка з курячу гузку... але ж старий князь мав чотирьох доньок і лише одного сина, тому ніхто не міг йому слово поперек мовити. Інші зброєносці його у дворищі навіть пальцем не чіпали, як майстер-мечник ставив битися.

— А вам, певно ж, зухвалості не бракувало.
— Тиріон легко бачив, на що звертає оповідь.

— Мій батько мені на шістнадцяті іменини меча скував, — відповів Качур. — Меч впав у око Лорентові, і той забрав його собі, а мій клятий батечко не посмів і писнути. Коли я поскаржився, Лорент мені сказав просто у вічі, що мої руки створені гатити молотом, а не тримати меча. Ну я пішов, узяв у кузні молота і лупцював його, доки не зламав обидві руки і половину ребер. А тоді довелося тікати з Обширу, і то хутко. Ну, перетнув море, пішов до «Золотої дружини». Кілька років кував їм

залізо як підмайстер, а тоді пан Гаррі Стрікланд узяв мене собі за зброєносця. Коли Гриф пустив униз річкою звістку, що шукає когось навчати свого сина, Гаррі надіслав йому мене.

— І Гриф вас висвятив?

— За рік по тому.

Хальдон Півмаєстер слабенько посміхнувся.

— Ти розкажи нашому малому другові, як ти собі прізвище надибав, га?

— Ну, лицареві ж не досить самого лише імені, — забуркотів здоровань, — а ми, той, стояли в полі, коли він мене висвятив, а я дивлюся, там качка ходить, ну я той... та годі вам, не смійтеся!

Одразу після заходу сонця вони з'їхали з дороги — заночувати у зарослому зіллям дворищі коло старого кам'яного колодязя. Тиріон зіскочив з коня, щоб розігнати кров у заціпенілих литках, а Качур та Хальдон тим часом заходилися напувати коней. Жорстка брунатна трава та дикі деревця повитикалися між каменів бруківки; рештки стін чогось на

кшталт величезного кам'яного маєтку вщент заросли мохом. Доглянувши коней, вершники розділили просту вечерю з солонини та холодної білої квасолі, запиваючи усе пивом. Тиріон тішився розрадою, яку дарувала проста подорожня їжа після жирного та розкішного харчу від Ілірію.

— Оті скрині, які ми вам привезли, — мовив він, жуючи. — Спершу я подумав: золото для «Золотої дружини», та потім побачив, як пан Роллі закидає одну на плече. Якби там було повно монет, він би її так легко не підняв.

— Там просто обладунки, — здвигнув плечима Качур.

— Іще одяг, — устряг Хальдон. — Двірський одяг для усього нашого загону. Тонка вовна, оксамит, шовкові киреї. До королеви не йдуть вдягненими абияк... або з порожніми руками. Магістрат мав добрість забезпечити нас належними подарунками.

Коли зійшов місяць, вони знову посідали у сідла і потрусили на схід під шатром зіркового

неба. Стара валерійська дорога блищала попереду, наче довга срібна стрічка, що звивалася крізь ліси та долини. На деякий час Тиріон Ланістер майже відчув мир та спокій.

— Правду казав Ломас Довгоступ. Ця дорога є дивом.

— Що за Ломас Довгоступ? — запитав Качур.

— Та книжник один, давно померлий, — відповів Хальдон. — Усеньке життя їздив світом. Написав про землі, які відвідав, у двох книжках: «Дива» і «Дива, створені людиною».

— Мені один з дядьків їх подарував, як я був малим хлопчиною, — додав Тиріон. — Я їх зачитав до того, що вони розвалилися на шматочки.

— «Боги створили сім див світу, а смертні люди — дев'ять», — пригадав з книжки Півмаестер. — Не вельми поштиво до богів з боку смертних людей: спорудити на два дива більше. Але що є, те є. Кам'яні дороги Валерії були одним з дев'яти див, перелічених Довгоступом. Здається, п'ятим.

— Четвертим, — мовив Тиріон, який ще хлопчиком завчив напам'ять усі шістнадцять.

Дядько Геріон полюбляв ставити його на стіл під час учти і просити, щоб перелічив усі дива вголос. «А я й раденький бував, чи не так? Стояти на столі серед тарелей, притягати до себе всі погляди, доводити, який я маленький меткий бісик...» І ще багато років він плекав мрію одного дня поїхати світом і побачити усі дива Довгоступа на власні очі.

Але князь Тайвин поклав край мрії свого сина-карлика за десять днів до його шістнадцятих іменин. Саме тоді Тиріон попросив дозволу об'їхати Дев'ять Вільних Міст, як робили його дядьки у тому самому віці.

— На моїх братів можна покластися — вони не накличуть сором на дім Ланістер, — відповів батько. — Жоден ніколи не одружувався зі шльондрою.

Коли ж Тиріон нагадав, що за десять днів він стане дорослим чоловіком і буде вільний подорожувати, де захоче, князь Тайвин мовив:

— Жодна людина у світі не є вільною робити, що вона хоче. Тільки діти та дурні думають інакше. Їдь куди хочеш, не заперечую. Вдягни блазенські лахи, стій на голові, щоб розважити королів прянощів і повелителів сиру. Тільки дивися: сам сплачуй за перевіз, харч і житло, а про повернення забудь і думати.

На цьому зухвальство юного хлопця розсипалося на порох.

— Якщо хочеш собі корисної справи, то матимеш, — сказав тоді батько.

І щоб відзначити його повноліття, Тиріона зробили наглядачем над усіма збіжниками нечистот і сховищами води у Кастерлі-на-Скелі. «Може, батько сподівався, що я у котромусь потону.» Але Тайвина спіткало розчарування — збіжниками ще ніколи так добре не збігали лайно і помиї, як під пильним оком Тиріона.

«От би келих вина — змити з рота смак князя Тайвина. А міх замість келиха був би кращий.»

Вони їхали всеньку ніч; Тиріон намагався

ухопити трохи сну, то куняючи на луці сідла, то рвучко прокидаючись. Час від часу його починало хилити убік, але пан Роллі тоді хапав його і знову садовив рівно. До світанку карликові боліли ноги, а сідниці були стерті та намозолені.

Лише наступного дня вони досягли місця, де уздовж річки лежав Гойян Дроге.

— Казкова Ройна, — мовив Тиріон, побачивши з горбка повільну зелену течію.

— Мала Ройна, — зауважив Качур.

— Та бачу, що невеличка.

«Начебто приємна річечка. Але найменший з зубців Тризуба удвічі ширший, і всі три течуть швидше.» Місто вразило його не більше. Тиріон пригадав з книжок, що Гойян Дроге ніколи не було великим, зате гарним, зеленим та квітучим — містом проточної води, містом водограїв. «До війни. Перед тим, як прийшли дракони.» За тисячу років по тому протоки забилися очеретом і болотом, застійні ставки гнилої води породили безліч мушви. Поколоте каміння храмів та палаців поволі занурювалося

в землю; вздовж берегів річки буяли зарості старого кривого верболозу.

Серед пустки та погрому ще лишалося кілька людей, що серед моря бур'янів порали крихітні садочки та городики. Стукіт залізних копит на старій валерійській дорозі змусив більшість тікати до тих схронів, з яких вони виповзли, але найсміливіші лишилися на сонці, щоб роздивитися подорожніх вершників млявими, байдужими очима. Одна гола дівчинка з ногами, до колін вимазаними у болоті, не зводила очей з Тиріона. «Мабуть, ніколи не бачила карлика, — здогадався він, — де вже карлика без носа.» Він скривив страшну мармизу і висолопив язика; дівчинка заплакала.

— Що ти їй зробив? — спитав Качур.

— Надіслав поцілунок. Усі дівчата плачуть, коли я їх цілую.

За плутаниною верб дорога раптом скінчилася; вони повернули на північ, подолали коротку стежку і поїхали уздовж води, аж доки прирічні кущі не розступилися, і

вони не опинилися коло старого кам'яного пришибу, наполовину затопленого і оточеного високими заростями бурого зілля.

— Качуре! — почувся звідкілясь крик. — Хальдоне!

Тиріон витяг шию в той бік і побачив хлопця, що стояв на даху низького дерев'яного сараю, вимахуючи крилатим солом'яним брилем. Юнак був стрункий, зграбний та ставний, з шапкою темно-блакитного волосся. Карлик подумки оцінив його вік у п'ятнадцять-шістнадцять років.

Дах, на котрому стояв хлопець, належав надбудові «Соромливої діви» — старого і непоказного однощоглового пласкодінного човна з тих, де треба відштовхуватися жердинами. Човен мав широкий коріб, у воду майже не занурювався, тому був зручний для плавання хоч би й наймілкішими протоками, а де-не-де міг переповзти навіть піщану міліну. «Не надто красна діва, — подумалося Тиріонові, — та бридкі на пику нерідко бувають шаленими в ліжку.» Човни, що

плавали дорнійськими річками, бували яскраво розмальовані та прикрашені мистецьким різьбленням, але ця діва нічим таким не вихвалялася. Пофарбована вона була сіро-брунатною, болотного кольору фарбою, що мінилася плямами та подекуди луцилася; велике вигнуте стерно було просте і нічим не оздоблене. «Скидається на купу глини та очерету, — подумав Тиріон, — але схоже, саме на те його і будували.»

Качур вже тюгукав у відповідь. Кобила з бризками неслася мілкою водою, топчучи очерет. Хлопець зістрибнув з даху надбудови на чардак човна, а слідом показалася і решта мешканців «Соромливої діви». Позаду біля стерна стояла немолода пара з ройнарськими рисами облич; вродлива септа у м'якій білій рясі вийшла з дверей і відкинула з очей кучерик темно-брунатного волосся.

Не впізнати, котрий тут Гриф, було неможливо.

— Годі галасувати, — мовив він, і над річкою негайно запанувала тиша.

«З оцим важкувато буде» — відразу зрозумів Тиріон.

Грифова накидка зроблена була з шкури рудого ройнійського вовка. Під шкурою він носив буру шкіру, зміцнену залізними кільцями. Чисто голене обличчя теж здавалося вичиненою шкірою; в кутиках очей причаїлися зморшки. Волосся він мав таке ж блакитне, як синове, але корені його були руді, а брови — ще рудіші. При стегні висіли меч і кинджал. Якщо він і радів поверненню Качура та Хальдона, то добре це приховував. Зате зовсім не ховав свого незадоволення появою Тиріона.

— Карлик?! Що це за халепа?

— Знаю, ви сподівалися на кружало доброго сиру. — Тиріон обернувся до Молодого Грифа і подарував йому найчарівнішу свою посмішку. — Блакитне волосся непогано пасуватиме тобі у Тироші, але на Вестеросі діти кидатимуть у тебе каміння і сміятимуться в обличчя.

Хлопець сторожко глянув у відповідь.

— Моя мати була шляхетна тирошійка. Я фарбую волосся на знак пам'яті про неї.

— Що це за створіння? — рішуче перепитав Гриф.

Відповів йому Хальдон.

— Ілірію прислав листа, де все пояснює.

— То давайте листа. І ведіть карлика до мене.

«Не до смаку мені його очі» — міркував Тиріон, поки сердюк всідався навпроти нього у тьмяному череві човна, через подряпаний стіл із дощок, на якому горіла лойова свічка. Очі були світлі, холодні, крижаної блакиті. Карлик ненавидів світлі, аж бліді очі. Князь Тайвин мав блідо-зелені очі, помережані золотими цятками.

Тиріон подивився, як сердюк читає. Те, що він умів читати, вже саме по собі дещо проказувало. Скільки найманців могли похвалитися цим хистом? «Та він навіть губами не ворухить» — помітив Тиріон.

Нарешті Гриф підняв світлі очі від пергамену і примружив їх на Тиріона.

— Тайвин Ланістер помер? Від твоєї руки?

— Від мого пальця. Оцього. — Тиріон

виставив його вгору Грифові на подив. — Князь Тайвин сидів на нужнику, а я встромив йому арбалетну стрілу в кишки, щоб подивитися, чи справді він сере золотом. З'ясувалося, що ні. Шкода — золото б мені не завадило. Трохи раніше я вбив свою матір. А ще ж свого небожа Джофрі — отруїв просто на його весільному бенкеті, де від початку до кінця бачив, як він душиться на смерть. Невже наш ясновельможний сировар цього не написав? А ще я маю намір додати до свого списку братика і сестричку, якщо на те буде ласка вашої королеви.

— Ласка королеви?! Невже Іліріо з'їхав з глузду? Чому він вирішив, що її милість прийме на службу відвертого зрадника і вбивцю родичів?

«Доречне питання» — подумки зауважив Тиріон, але вголос проказав інше:

— Король, якого я вбив, сидів на її престолі. Усі, кого я зрадив, були леви, тож мені здається, я вже чимало прислужився її милості королеві. — Тиріон почухав пенька носа. — Та

ви не бійтеся, вас я не вб'ю, ви ж бо мені не родич. Можу я подивитися, що там написав наш сирний пан? Полюбляю читати про свою особу.

Гриф не зважив на його прохання, натомість торкнувся листом полум'я свічки і подивився, як пергамен чорніє, згортається і в'яне у вогні.

— Між Таргарієнами та Ланістерами стоїть пролита кров. Навіщо тобі підтримувати королеву Даянерис?

— Заради золота і слави, — бадьоро проказав карлик. — А ще з ненависті. Якби ви знали мою сестру, то зрозуміли б.

— Я добре розумію, що таке ненависть.

Гриф так вимовив останнє слово, що Тиріон зрозумів: тут він не бреше. «Схоже, він нею живе. Ненависть живить і зігріває його уночі вже багато років поспіль.»

— Приємно, коли тебе розуміє такий хоробрий лицар.

— Я не лицар.

«Ви не просто брехун, паночку мій добрий — ви ще й кепський брехун. Були б вигадали

щось розумніше.»

— А от пан Качур чомусь каже, що це ви його висвятили.

— Качур забагато патякає.

— Хіба ви не раді, що качка розмовляє? Це ж справжнє диво. Та годі про нього, шановний... Грифе. Отже, ви в нас — не лицар, а я — Хугор Схил, мале чудовисько. Ваше мале чудовисько, якщо вам до вподоби. Даю в тім своє слово, що нічого так не хочу, як вірно служити вашій драконовій королеві.

— І як ти зібрався їй служити?

— Язиком. — Тиріон облизав пальці, один за одним. — Я можу розказати її милості, як думає моя мила сестра — коли вважати, що вона взагалі думає. Я можу розповісти їй воєводам найкращі способи перемогти мого брата Хайме у битві. Я знаю, хто з панства хоробрий, а хто боязкий, хто вірний, а хто плекає злі наміри. Я можу привести до неї союзників. А ще я чимало знаю про драконів — це вам підтвердить ваш півмаестер. Також я дотепний і небагато їм. Вважайте мене своїм

ручним бісиком.

Якусь мить Гриф зважував почуте.

— Зрозумій ось що, карлику. В нашому товаристві ти — останній і найменший. Тримай язика за зубами і роби, що кажуть, бо пошкодуєш.

«Так, батечку» — трохи не ляпнув Тиріон.

— Воля ваша, ясний пане.

— Не лести мені. Я не з зацного панства.

«Брешеш.»

— Та то я з чемності сказав, друже мій, не переймайтеся.

— Я тобі не друг.

«Не лицар, не зацний пан, не друг.»

— Шкода аж до сліз.

— Свої кпини лиши собі. Я беру тебе з собою до Волантису. Якщо покажеш себе слухняним і корисним, то зможеш лишитися при нас далі — служити королеві, як зумієш. Але якщо я матиму з тебе більше клопоту, ніж користі — то підеш сам шукати собі долі.

«Еге ж, піду — недалечко. І знайду її на дні Ройни серед рибок, що з'їдять рештки мого

носа.»

— Валар дохаеріс.

— Можеш спати на чардаку чи під ним, обирай сам. Ізіля дасть тобі постіль.

— Така добра жіночка. — Тиріон відкланявся і зашкандибав геть, але на порозі обернувся. — Але що як ми знайдемо королеву і визнаємо, що всі балачки про драконів — то вигадки якогось п'яного жегляра? У широкому світі повно гуляє божевільних казок. Про мамунів і чугайстрів, про привидів та упирів, про мавок і потерчат, про крилатих коней, крилатих свиней... ба навіть крилатих левів.

Гриф витріщився на нього, суплячи брови.

— Я тебе чесно застерігаю, Ланістере. Тримай язика на припоні, якщо хочеш його зберегти. Тут ідеться про корони та королівства. Ми можемо втратити наші життя, імена, честь. Це не гра, в яку граються задля твоєї розваги.

«Авжеж гра, — подумав Тиріон. — Гра престолів.»

— Як скажете, капітане, — пробурмотів він,

ЗНОВУ ВКЛОНЯЮЧИТЬСЯ.

Давос

Блискавка розколола північне небо, вирізьбивши чорну башту Нічного Ліхтаря на тлі синьо-білого неба. За шість ударів серця прийшов грім, схожий на віддалений гуркіт тулумбасів.

Стражники повели Давоса Лукомора мостом чорного базальту під залізну замкову решітку зі слідами іржі. За ним були глибокий солоний рів та звідний міст на двох важких ланцюгах. Унизу буяли зелені води, вибухаючи хмарами білих бризок на підмурку замку. За мостом виявилася друга брамна башта — більша за першу; її камені поросли зеленими водоростями. Давос прошкутильгав грязюкою двору, часто запинаючись; руки йому були зв'язані. Холодний дощ щипав очі. Варта підштовхнула його на сходи, що вели до

схожого на печеру головного кам'янця замку Хвилеріз.

Опинившись усередині, очільник варти скинув кирею і почепив її на кілок у стіні, щоб не напустити калюжу на витертий мирійський килим. Давос зробив те саме, пововтузившись із пряжкою зв'язаними руками. Він не забув чемних звичаїв, вивчених на Дракон-Камені за роки служби.

Князь сидів у пільмі своєї домівки, вечеряючи хлібом, пивом та сестринською юшкою. З товстих кам'яних стін витикалося два десятки залізних держаків, та лише у чотири було вставлено смолоскипи. Проте жоден не горів — непевне, миготливе світло давали лише дві товсті лойові свічки. Давос чув, як стіни періщить дощ, як крізь невидиму йому дірку в даху капотить вода.

— З ласки мосьпана, — мовив очільник, — ми знайшли оцього добродія у «Китовому череві». Намагався купити собі перевіз з острова. Мав при собі дванадцять драконів і оце.

Очільник поклав на стіл річ, призначену його князеві — широку стрічку чорного оксамиту з обляміркою золотої парчі, з трьома печатками на ній: вінчаним оленем на золотому воску, палаючим серцем на червоному, долонею на білому.

Давос чекав мокрий, капотячи водою на підлогу. Зап'ястки йому натерла мокра мотузка, що врізалася у шкіру. Одне слово тутешнього володаря — і він повисне на Шибеницькій брамі Сестринова. Але зараз йому на голову не падав дощ, а ноги стояли на твердому камені замість хиткого чардака. Давос почувався просяклим водою, старим, виснаженим, зношеним до кісток горем та зрадами, а ще на смерть утомленим буремними морями.

Князь витер рота тилом долоні, підняв стрічку, примружився, роздивився уважніше. Ззовні блимнула блискавка; на пів-удару серця стрілецькі бійниці спалахнули білим та блакитним сяйвом. «Один, два, три, чотири» — порахував Давос, перш ніж ударив грім. Коли ж

той замовк, Давос продовжив дослухатися до капотіння, до глухого ревища під ногами, де хвилі розбивалися на величезних кам'яних підпорних склепіннях Хвилерізу і вирували у його підземеллях. Він міг теж опинитися там — прикутим до вогкої кам'яної підлоги та залишеним потопати у першому ж припливі. «Та ні, — спробував він розрадити себе, — так може загинути пересічний перемитник, але не Правиця Короля. Я коштую більше, якщо мене продати королеві Серсеї.»

Князь помацав стрічку, похмуро зиркаючи на печатки. Був то чоловік собою незугарний, дебелий та опасистий, з м'язистими плечима весляра і майже зовсім без шиї. Щоки та підборіддя йому вкривала цупка сіра стерня, подекуди вже побіліла. Вище від важкої брили лоба виблискувала гладка лисина. Ніс він мав бульбою, у червоних судинах, губи — грубі й товсті, а на правиці між трьома середніми пальцями — якусь подобу перетинки. Давос чував, що дехто з панства на Трьох Сестрах має перетинки на руках та ногах, але завжди

вважав ті оповідки звичайними жеглярськими побрехеньками.

Князь відкинувся назад.

— Розріжте мотузки, — наказав він, — і стягніть з нього рукавиці. Хочу бачити його руки.

Сотник варти зробив, що наказали. Коли він стягнув рукавичку зі скаліченої лівиці свого бранця, блискавка вдарила знову, відкинувши тіль відрубаних пальців Давоса Лукомора на важке суворе обличчя Годріка Борела, князя на Милосестрі.

— Стрічку може вкрати кожен, — сказав князь, — але ці пальці не брешуть. Ви — цибульний лицар.

— Мене колись так кликали, пане князю. — Давос і сам віднедавна був князем, а лицарем — упродовж довгих років. Але глибоко всередині лишився сам собою — перемитником хамського роду, котрий купив собі лицарство повним кораблем цибулі та солоної риби. — Та й гірше кликали теж.

— Еге ж. Зрадником. Бунтівником.

Перебіжчиком.

На останнє слово Давос сіпнувся.

— Я ніколи ні від кого не перебігав, мосьпане! Я служу своєму королю.

— Якщо вважати Станіса королем. — Князь зміряв його суворими синіми очима. — Більшість лицарів, що висаджуються на моєму березі, шукають мене у моїх палатах, не в «Китовому череві». Там, кажуть, страшенне перемитницьке кубло. Чи не повернулися ви до старого ремесла, цибульний лицарю?

— Ні, пане князю. Я шукав перевозу до Білої Гавані. Мене надіслав король з посланням до тамтешнього князя.

— То ви опинилися не в тому місці й не перед тим князем. — Князя Годріка це, здавалося, розважило. — Зараз ви у Сестринові на острові Милосестра.

— Я знаю, де я.

Нічого милого, незважаючи на назву, в Сестринові не було. Містечко було огидне, наче свинячий саж, крихітне, бридке, смерділо свинячим гноєм та гнилою рибою. Давос добре

пам'ятав його зі своїх перемитницьких часів. Три Сестри були улюбленим місцем зустрічі беззаконних гендлярів багато сотень років поспіль, а перед тим — ще й піратським кублом. Вулиці Сестринова складало болото і дощаті помости, хатини були мазані, укриті соломою, а коло Шибеницької брами завжди теліпалися повішені з випущеними назовні тельбухами.

— Ви тут маєте друзів, поза сумнівом, — правив далі князь. — Кожен перемитник має на Сестрах друзів. Дехто з них — також і мої друзі. А хто мені не друг, тих я вішаю. Вони повільно задушуються, а їхні тельбухи тим часом ляпають їх по колінах.

Палата знову висвітлилася ударом блискавки за вікном. За два удари серця пролунав грім.

— Якщо вам треба до Білої Гавані, то чому ви зараз у Сестринові? Що вас сюди привело?

«Наказ короля і зрада друга» — кортіло відповісти Давосові. Натомість він відказав:

— Шторми.

Двадцять і дев'ять кораблів підняли вітрила на сході Стіни, рушаючи на південь. Давоса неймовірно вразило б, якби хоч половина досі плавала на поверхні. Чорні небеса, жорстокі зливи, руйнівні вітри невпинно переслідували їх узбережжям. Галери «Оледо» та «Син старої матері» викинуло на скелі Скагосу — острова однорогів та людожерів, куди боявся потикатися навіть Сліпий Байстрюк. Великий коч «Саафос Саан» налився водою і потонув коло Сірих Круч.

— Станіс за них платитиме, — пирхав і ремствував Саладор Саан. — Платитиме добрим золотом за кожен до останнього!

Скидалося, що тепер якийсь розлючений бог стягує платню за легку подорож на північ, куди їх ніс свіжий південний вітер від Дракон-Каменя до самої Стіни. Ще один жахливий подув вітру зірвав линви та щогли з «Рясного врожаю», змусивши Саладора тягти його причалом. За п'ятдесят верст на північ від Вдоварти море знову згуртувалося, вдарило «Врожай» об одну з галер, що його тягнули, і

потопило обидва кораблі. Решту лисенійського флоту розкидало вузьким морем кого куди. Хтось мав, напевне, сховатися у якомусь порті, а когось ніколи вже ніхто не побачить.

— Саладором Убогим, ось ким мене зробив твій король! — жалівся Саладор Саан Давосові, поки рештки його флоту так-сяк шкутильгали затокою Кусень. — Саладором Знищеним. Де мої кораблі? А золото? Де все те золото, яке мені обіцяли?!

Коли Давос спробував запевнити його, що він матиме усе обіцяне, Саладор вибухнув.

— Коли, коли?! Назавтра, на новий місяць, чи коли знову прилетить червона зірка? Він обіцяє мені золото й коштовності, обіцяє і обіцяє, а я цього золота не бачу. Я маю його слово, каже він мені, о так, слово короля, він пише його на папері. Чи може Саладор Саан з'їсти слово короля? Чи може втамувати спрагу пергаменом і восковою печаткою? Чи може він кинути обіцянку на перину і вграти так, щоб аж кричала?

Давос спробував був переконати його

зберегти вірність. Якщо Саладор покине Станіса та його справу, казав він, то облишить і надію отримати золото, яке йому заборгували. Адже переможний король Томен навряд чи заплатить борги свого розбитого дядька. Єдина надія Саладора — лишитися вірним Станісові Баратеону, доки той не звоює Залізний Престол. Інакше ані шеляга королівських грошей йому не бачити. Треба зберігати терпіння.

Можливо, якийсь медоголосий двірський вельможа зумів би схилити до згоди лисенійського піратського ватажка, та Давос був цибульним лицарем, і його слова лише розбурхали у Саладорі зайву лють.

— Терпіння я зберігав на Дракон-Камені, — відповів він, — коли червона жінка палила дерев'яних богів та верескливих людей. Упродовж шляху до Стіни я зберігав терпіння. Терпів і у Східній Варті... і холод теж терпів. Пхе, кажу я. Пхе на твоє терпіння, і пхе на твого короля. Мої люди голодують. Вони хочуть знову залізити на своїх жінок, перелічити

своїх синів, побачити Пороги та сади задоволень Лису. А льоду, штормів та порожніх обіцянок вони не хочуть. Тут, на цій півночі, занадто холодно, і ще холоднішає.

«Я знав, що цей день настане, — сказав собі Давос. — Я любив цього старого шахрая, та ніколи не дурих себе настільки, щоб довіряти йому беззастережно.»

— Шторми. — Князь Годрік вимовив це слово так пристрасно, як інший чоловік міг би вимовити ім'я коханої. — Шторми вважалися священними на Сестрах ще до приходу андалів. Нашими прадавніми богами були Володарка Хвиль та Володар Небес. Шторм бував тоді, коли вони кохалися одне з одним.

Він нахилився уперед.

— Усі ці земні королі ніколи не згадують про Сестер. Та й навіщо? Ми такі малі та вбогі. Але ж ви зараз тут. Принесені до мене штормом.

«Не штормом, а другом» — подумав Давос.

Князь Годрік обернувся до свого очільника варті.

— Лишіть цього чоловіка зі мною. І зятямте: його тут не було.

— Так, м'сьпане. Ніколи.

Сотник пішов геть, лишаючи мокрими чобітьми вогкі відбитки на килимі. Десь унизу гуркотіло невтомне море, лупцюючи підніжжя замку. Зовнішні двері зачинилися, наче буркнув віддалений грім, і негайно, мовби у відповідь, з неба знову вдарила блискавка.

— Пане князю, — мовив Давос, — якщо ви відішлете мене далі до Білої Гавані, його милість вважатиме це дружнім вчинком.

— Я можу відіслати вас до Білої Гавані, — відповів князь. — Або до якогось холодного і вогкого пекла.

«Наче Сестринова не досить.» Давос непокоївся, що може статися найгірше. Три Сестри були норовливі гадюки, вірні лише самим собі. Вважалося, що вони присягають Аринам з Долини як зверхникам, але влада Соколиного Гнізда на островах ніколи не трималася надто міцно.

— Якби Розставець знав про вас, то

завимагав би віддати йому.

Борел тримав під своєю рукою острів Милосестру так само, як Довгоселець — Довгосестру, а Бистринь — Малосестру. Але всі троє присягали на вірність Трістону Розставцю, князеві на Трьох Сестрах.

— А він би продав вас королеві за дзбан їхнього ланістерівського золота. Бідар-бо має семеро синів, які хочуть стати лицарями, тому жодного дракона з рук не впустить. — Князь підняв дерев'яну ложку і знову заходився знищувати юшку. — Я колись проклинав богів, які подарували мені самих лише доньок... доки не почув, як Трістон скаржитися на ціну бойових лицарських огирів. Ви здивуєтеся, скільки треба продати риби, щоб купити пристойну панцирну броню.

«Я теж мав семеро синів, але четверо з них згоріли на смерть.»

— Князь Розставець є значковим Соколиного Гнізда, — відповів Давос. — За законом він мав би доправити мене до пані Арин.

Давос гадав, що з нею йому пощастило б трохи більше, ніж із Ланістерами. Ліза Арин, хоч і не брала участі у Війні П'яти Королів, усе ж таки була донькою Водоплину і тіткою Молодого Вовка.

— Пані Арин більше нема, — мовив князь Годрік. — Її вбив якийсь співець. Тепер у Долині править князь Мізинець. То де пірати?

Коли Давос не відповів, князь нетерпляче постукав ложкою по столі.

— Лисенійці! Бистрінь бачив їхні вітрила з Малосестри, а перед ним — Кремінці зі Вдоварти. Жовтогарячі вітрила, зелені, рожеві. Це Саладор Саан. Де він зараз?

— У морі. — Саладор саме мав огинати Пальці, йдучи униз вузьким морем. Він повертався на Пороги з тими небагатьма кораблями, які йому лишилися. Можливо, якщо дорогою йому трапиться кілька необережних купців, то здобуде собі ще. «Трошки піратства, щоб якось перебути довгі версти.» — Його милість надіслав Саладора на південь, завдавати клопоту Ланістерам та їхнім

друзям.

Цю брехню він подумки повторював, щоб не забути, поки веслував до Сестринова під струменями дощу. Рано чи пізно світ дізнається, що Саладор Саан покинув Станіса Баратеона і лишив його без кораблів — та дізнається не з вуст Давоса Лукомора.

Князь Годрік перемішав ложкою юшку.

— Невже той старий пірат Саан змусив вас діставатися берега уплав?

— Я зійшов на суходіл з човна, пане князю.

Саладор почекав, доки світло Нічного Ліхтаря з'явиться ліворуч на носі «Валерійця», і тоді висадив Давоса на воду. Принаймні цього їхня дружба ще була варта. Лисенієць радо б забрав його з собою на південь, але Давос відмовився. Станісові потрібен був Виман Мандерлі, і він довірив Давосові зманити того на свій бік. Довіру короля він не зрадить — так сказав Давос Саладорові.

— Пхе, — відповів піратський князь, — він тебе згубить своєю довірою та почесними дорученнями, старий друже. Згубить, от

побачиш.

— Ніколи ще не приймав під своїм дахом Правицю Короля, — мовив князь Годрік. — Цікаво, а чи дасть Станіс за вас викуп?

«А й справді — чи дасть?» Станіс жалував Давосові землі, титули та уряди, але чи заплатить він золотом, щоб викупити його життя? «Та він і золота не має. Інакше досі мав би Саладора.»

— Якщо пан князь бажають запитати в його милості, вони можуть знайти його особу в замку Чорному.

Борел щось забурчав собі під носа, тоді спитав:

— А чи Біс теж у замку Чорному?

— Біс? — Давос не зрозумів запитання. — Він у Король-Березі, засуджений на смерть за вбивство свого небожа.

— Як казав мій батечко, на Стіні все визнають останніми. Карлик утік. Проліз між ґратами своєї келії та голіруч розірвав власного батька на шматки. Стражник бачив, як він тікав, червоний з голови до п'ят, наче купався у

крові. Королева обіцяла піднести до вельможного панства будь-кого, хто його вб'є.

Давос відчайдушно намагався повірити щойно почутому.

— Ви кажете мені, що Тайвина Ланістера більше немає?!

— Саме так. Загинув од руки власного сина. — Князь ковтнув пива з кухля. — Коли на Сестрах були королі, ми тут не дозволяли карликам жити. Ми їх кидали у море як приношення богам. Септони змусили нас припинити. Ото ще зграя побожних телепнів. Навіщо б іще боги давали людині таке тіло, як не на те, щоб позначити її чудовиськом?

«Князь Тайвин мертвий. Це міняє все на світі.»

— Пане князю, чи не дозволите мені надіслати крука на Стіну? Його милості треба знати про смерть князя Тайвина.

— То й знатиме. Але не від мене. І не від вас, поки ви тут, під моїм дірявим дахом. Я не дозволю казати, що надавав Станісові поради та допомогу. Розставці затягли Сестри у два

повстання Чорножарів, і ми всі жорстоко від того постраждали.

Князь Годрік махнув ложкою на стілець.

— Сідайте, пане, поки не впали з ніг. Мої палати вогкі, темні та холодні, але не конче позбавлені гостинності. Ми вам знайдемо сухий одяг, але спершу попоїжте.

Він загукав, і до палати увійшла жінка.

— Треба погодувати гостя. Принеси пива, хліба і сестринської юшки.

Пиво було брунатне, хліб — чорний, юшка — вершково-біла. Жінка подала її у мисці, вибраній з черствого буханця. Юшка була щедро заправлена цибулею, морквою, ячменем, білою та жовтою ріпою на додачу до м'яса морських мушель, тріски та крабів; усе це плавало в гарячому озері густої сметани та масла. Саме така страва була доречна, щоб зігріти людину до самих кісток холодної вогкої ночі. Давос заходився жваво та вдячно закидати її ложкою до рота.

— Ви вже куштували сестринську юшку?

— Куштував, пане князю.

Таку юшку подавали по всіх Трьох Сестрах, у кожній корчмі та заїжджому дворі.

— Ця краща за всі, які ви їли. Її варить Гелла, донька моєї доньки. А ви одружені, цибульний лицарю?

— Одружений, пане князю.

— Шкода. Бо Гелла якраз незаміжня. З негарних дівчат робляться найкращі дружини. Тут аж три різновиди крабів: червоні, краби-павуки і завойовники. Крабів-павуків я намагаюся не їсти, хіба що у сестринській ющі. Бо це ж наче їсти родичів.

Вельможний пан махнув рукою на корогву, що висіла над холодним чорним комином. Там було вигаптувано краба-павука — білого на сіро-зеленому полі.

— Ми чули, начебто Станіс спалив свого Правицю.

«Мого попередника.» Мелісандра віддала Алестера Флорента своєму богові ще на Дракон-Камені, щоб вичарувати вітер на північ. Князь Флорент зберігав гідне мовчання, коли люди королеви прив'язували його до

стовпа — наскільки майже гола людина здатна зберігати гідність. Та коли полум'я лизнуло Флорентові ноги, він почав верещати, і саме той вереск поніс кораблі аж до Східної-Вартибіля-Моря, якщо вірити червоній жінці. Давосові не подобався такий вітер. Йому все здавалося, що він відгонить смаленою плоттю і виє у корабельних линвах, наче жива душа у смертній муці. «На його місці міг бути я.»

— Мене ніхто не палив, — запевнив він князя Годріка, — хоча у Східній Варті я трохи не замерз на смерть.

— Стіна — вона така. — Жінка принесла свіжу паляницю хліба, просто з печі. Коли Давос побачив її руку, то вирячив очі. Князь Годрік не забарився помітити його подив. — Так, вона теж має знак. Як усі Борели впродовж п'яти тисяч років. Це донька моєї доньки. Але не та, яка варить юшку.

Він розірвав паляницю і віддав шмат Давосові.

— Їжте. Хліб у мене смачний.

Хліб і справді був смачний, хоча Давосові

зараз так само смакувала б найчерствіша скоринка. Хліб означав, що він тут гість, принаймні на цю ніч. Володарі Трьох Сестер мали чорну славу, а найчорнішу — Годрік Борел, князь на Милосестрі, Щит Сестринова, господар замку Хвилеріз, наглядач за Нічним Ліхтарем... та навіть пани-розбійники і прибережні здобичники вважали себе пов'язаними стародавнім законом гостинності.

«Принаймні я побачу світанок, — сказав собі Давос. — Я скуштував його хліба та солі.»

У сестринській ющі він відчув дивні прянощі, які рідко стрічав у своїх стравах.

— Невже це шапран?

Шапран коштував дорожче від золота. Давос куштував його лише раз, коли король Роберт на бенкеті в замку Дракон-Камінь надіслав йому зі свого столу половину печеної рибини.

— Саме він. Аж із Карфу. Маю і перець теж.

Князь Годрік узяв дрібку великим та вказівним пальцями і посипав власну страву.

— Мелений чорний перець із Волантису, кращого не буває. Беріть скільки хочте, якщо

закортить приперчитися. У мене його сорок скриньок, не рахуючи гвоздики та мушкату, а ще чимала мірка шапрану. Забрав у чорноокої діви.

Князь зареготав. Давос помітив, що він досі має усі зуби, хоча більшість пожовкло, а один нагорі був чорний та мертвий.

— Вона прямувала до Браавосу, але сильний вітер пригнав її до Кусня і розбив на одній з моїх скель. Ось бачите, ви не єдиний даруночок, який мені принесли шторми. Море — зрадливе стерво, жорстоке і невблаганне.

«Та не таке зрадливе, як люди» — подумав Давос. Пращури князя Годріка були піратськими королями, доки Старки не покарали їх вогнем та мечем. Нині сестринці залишили відверте піратство таким, як Саладор Саан, а самі вдавалися лише до здобичництва на скелястих берегах. Вогні, що палали узбережжям Трьох Сестер, мали попереджати про мілини та скелі, вести до безпечного прихистку, але буремними і туманними ночами сестринці часто запалювали облудні вогні, що

приводили необачних капітанів до лихої долі.

— Шторми зробили вам ласку, пригнавши до мого порогу, — мовив князь Годрік. — У Білій Гавані вас зустріла б холодна гостинність. Ви спізналися, добрий лицарю. Князь Виман має намір зігнути коліна, і то не перед Станісом.

Він ковтнув трохи пива.

— Мандерлі ж насправді не північани — не так, щоб аж до кісток. Вони прийшли на північ якихось дев'ятсот років тому, тягнучи на плечах своє золото та богів. На Мандері вони були великим зацним панством, аж поки не скочили вище голови і не відчули на собі важку зелену руку. Вовчий король забрав їхнє золото, але дав землю і дозволив зберегти своїх богів.

Він підібрав трохи гуші з юшки шматком хліба.

— Якщо Станіс гадає, що товстун погодиться сісти верхи на його оленя, то помиляється. «Лев'яча зірка» стала на котву в Сестринові дванадцять днів тому — набрати води в барила. Знаєте той корабель?

Кармазинові вітрила, золотий лев на носі. Був повен Фреїв, що їхали до Білої Гавані.

— Фреїв?! — Це було останнє, що чекав почути Давос. — Але ми чули, що Фреї вбили сина князя Вимана.

— Та вбили, — відповів князь Годрік, — і товстун так був розлютився, що взяв обітницю жити на хлібі та вині, доки не помститься. Але ще й день кінця не добіг, як він уже знову кидав до пащеки рибу і пироги. Між Сестрами та Білою Гаванню невпинно сновигають кораблі. Ми їм продаємо крабів, рибу, козячий сир, а вони нам — дерево, вовну та шкури. З того, що я чув, його жирна вельможність нажерла собі ще більше черево — ото вам і усі обітниці. Слова — то вітер, а вітер з рота Мандерлі важить не більше, ніж вітер з його ж дупи.

Князь одірвав ще один шматок хліба і заходився вибирати рештки з миски.

— Фреї привезли товстому дурневі торбину кісток. Хтось навіть кличе їхній вчинок шляхетним — привезти людині кістки убитого

сина. Та якби то був мій син, я б відповів шляхетністю на шляхетність: гарненько подякував би, а тоді повісив усіх Фреїв до одного. Але товстун для того занадто чесний.

Князь поклав хліб до рота, прожував, ковтнув.

— Я тих Фреїв пригощав вечерею. Один сидів просто там, де оце ви зараз. Називав себе Раегаром. Я йому трохи в пику не розреготався. Він казав, що втратив дружину і хоче взяти собі нову в Білій Гавані. Круки літали туди-сюди. Князь Виман та князь Вальдер уклали угоду і хочуть скріпити її шлюбом.

Давос почувався так, наче князь Годрік щосили заглибив йому в живіт. «Якщо це правда, лихо моєму королю.» Станіс Баратеон відчайдушно потребував допомоги Білої Гавані. Якщо Зимосіч була серцем півночі, то Біла Гавань — її ротом. Вхід до її порту лишався вільним від криги упродовж цілих століть навіть у найлютішу зиму. В переддвір'ї нинішньої зими це важило дуже багато. Так само, як і срібло міста. Бо Ланістери мали все

золото Кастерлі-на-Скелі, ще й одружилися з багатствами Вірію. А скрині короля Станіса були вичерпані до дінця. «Я мушу хоч спробувати. Хтозна, чи не знайдеться способу завадити цьому шлюбові.»

— Я мушу досягти Білої Гавані, — мовив він. — Благаю вашу вельможність про допомогу.

Князь Годрік заходився їсти свій хлібний полумисок, відриваючи шматки великими руками — юшка пом'якшила черствий хліб.

— До північан я любові не плекаю, — оголосив він. — Маєстри кажуть: Згвалтування Сестер сталося дві тисячі років тому, але Сестринів нічого не забув. Перед тим ми були вільними людьми, і в нас правили власні королі. Але після того ми мусили зігнути коліна перед Соколиним Гніздом, щоб якимось здихатися північан. Вовк і сокіл билися за нас тисячу років, аж доки удвох не зжували все м'ясо та сало з кісток цих бідолашних островів. Що ж до вашого короля Станіса... коли він був Робертівим коронним корабельником, то ввів

кораблі до мого порту без моєї згоди і змусив повісити десяток моїх добрих друзів. Таких, як оце ви. А потім знахабнів так, що погрожував повісити й мене, якщо хоч один корабель викинеться на берег, бо Нічний Ліхтар тієї ночі, бач, не горітиме. І я мусив проковтнути його нахабство.

Князь з'їв іще шматок полумиска.

— Тепер він припхався на північ знесилений та принижений, з хвостом між ніг. З якого дива я маю чимось йому допомогати? Скажіть мені.

«Бо він — ваш законний король, — подумав Давос. — Бо він сильний і справедливий. Єдиний, хто може відновити лад у державі та захистити її від напасти, що збирається на півночі. Бо він має чарівного меча, який сяє сонячним світлом.» Але слова застрягли йому в горлі. Адже жодні слова не могли схилити волю князя на Милосестрі. Жодні слова не наблизили б його навіть на вершок до Білої Гавані. «Якої відповіді він хоче? Чи мушу я обіцяти йому золото, якого ми не маємо?

Шляхетного чоловіка для доньки його доньки? Землю, титули, почесі?» Князь Алестер Флорент намагався грати у таку гру, і король його за неї спалив.

— Схоже, Правиця втратив язика. Мабуть, не має смаку чи до правди, чи до сестринської юшки.

Князь Годрік витер рота.

— Лев мертвий, — повільно проказав Давос. — Ось вам правда, мосьпане. Тайвин Ланістер мертвий.

— То й що, коли так?

— Хто править зараз у Король-Березі? Авжеж не Томен — він дитина. Може, пан Кеван?

У чорних западинах очей князя Годріка блимало світло свічок.

— Якби було так, ви б сиділи у кайданах. Там править королева.

Давос зрозумів. «Він плекає сумніви. Не хоче опинитися на тому боці, який програє.»

— Станіс утримав Штормолам проти Тирелів та Рожвинів. Забрав Дракон-Камінь у

останніх Таргарієнів. Розтрощив Залізний Флот при Файному острові. Не королю-хлопчаку з ним міряться.

— Малий король має в руках усі статки Кастерлі-на-Скелі та все можуть Вирію. Він має за союзників Болтонів і Фреїв. — Князь Годрік почував підборіддя. — Втім... у цьому світі певна лише зима. Таке сказав моєму батькові Нед Старк просто у цій палаті.

— Тут був Нед Старк?

— На самому початку Робертового повстання. Навіжений Король надіслав до Соколиного Гнізда вимогу віддати голову Старка, але Джон Арин у відповідь оголосив непокору. Мартинів, проте, лишився вірним престолові. Щоб потрапити додому та скликати корогви, Старк мусив перетнути гори до Пальців і знайти рибалку-перевізника через Кусень. Дорогою їх застукав шторм. Рибалка потонув, але його донька привезла Старка до Сестер на ледь живому суденці. Кажуть, він лишив їй торбу срібла і байстрюка у череві. Малого вона назвала Джоном Сніговієм, на

честь Арина.

— Та нехай, байдуже. Мій батько сидів тут, де я сиджу зараз, коли до Сестринова нагодився князь Едард. Наш маестер закликав нас надіслати Старкову голову Аерисові на доказ нашої вірності. Тоді на нас чекала б велика нагорода — Навіжений Король щедро заохочував тих, хто йому догоджав. Але дотоді ми вже знали, що Джон Арин захопив Мартинів, а Роберт першим видерся на мур і власноруч убив господаря міста, Марка Графтона. «Цей Баратеон не знає страху, — казав тоді я. — Він б'ється так, як личить королю.» Наш маестер захихотів і заперечив, що принц Раегар напевне придушить цей бунт. Саме тоді Старк сказав: «У цьому світі певна лише зима. Так, ми можемо втратити голови... але раптом ми переможемо?» І мій батько відпустив його на волю з головою на плечах. «Якщо ви зазнаєте поразки, — сказав він князеві Едарду, — вас тут не було.»

— Так само, як і мене, — відповів Давос Лукомор.

Джон

Короля-за-Стіною привели з руками, зв'язаними конопляною мотузкою, та зашморгом на шиї.

Інший кінець мотузки був заплутаний навколо сидельної луки огиря пана Годрі Парина. Велетнева Смерть і його кінь були вбрані в обладунки висрібненої сталі, прикрашені карбом. На Мансові Розбищаці була сама тільки тонка сорочка, що лишала кінцівки відкритими холодіві. «Хоч би кобеняка йому лишили, — подумав Джон Сніговій, — того самого, який дичацька жінка латала смугами червоного шовку.»

Не диво, що Стіна того дня плакала.

— Манс знає страхолюдну пуцу краще за будь-якого розвідника, — казав Джон королю Станісу в останній спробі переконати його

милість, що Король-за-Стіною буде йому корисніший живим, ніж мертвим. — Він знає Тормунда Велетнебоя. Він бився з Іншими. Він мав ріг Джорамуна і не дмухнув у нього. Він не зруйнував Стіну, хоча міг би!

Та його слова впали на глухі вуха. Станіс лишився непохитним. Закон казав просто і ясно: втікач із Варти має втратити життя.

Під Стіною, що плакала слізьми, пані Мелісандра здійняла свої білі, бліді руки.

— Всі ми мусимо обирати! — проголосила вона. — Чоловіки й жінки, старі й молоді, чесні та прості... вибір перед усіма один і той самий.

Її голос нагадав Джонові Сніговію про ганус, мушкатний горіх та гвоздики. Вона стояла при боці короля на дерев'яному риштунку, зведеному над ямою.

— Ми обираємо світло або пільму. Ми обираємо добро або зло. Ми обираємо істинного бога або хибного.

Рясне брунатно-сиве волосся Манса Розбишаки обліпило йому обличчя, поки він простував до місця кари. Він відкинув їх

сплутаними руками, посміхаючись, та коли побачив клітку, мужність його зрадила. Королевіні люди зробили її з дерев страхолюдної пущі, молодих пагонів та гнучких гілок: соснових, липких від смоли, та білих, наче кістка, пальців оберіг-дерев. Гілки та стовбури зігнули, скрутили разом, переплели у дерев'яну решітку та підвісили високо над глибокою ямою, закладеною сухими колодами, листям і розпалом.

Король дичаків аж сахнувся, побачивши все перед собою.

— Ні! — скрикнув він. — Змилуйтеся! Так не можна, я не король, вони...

Пан Годрі смикнув за мотузку. Король-за-Стіною не мав іншого вибору, крім потягтися за ним, запинаючись; зашморг придушив його останні слова.

Зрештою він не встояв на ногах і впав, і тоді Годрі потяг його за конем. Манс був геть скривавлений, коли королевині люди почасті уштовхнули, почасті внесли його до клітки. З тузінь стражників узялося за мотузку, щоб

підняти її в повітря.

Пані Мелісандра пильно стежила за витяганням клітки.

— ВІЛЬНИЙ НАРОДЕ! Ось стоїть ваш облудний король. А ось ріг, яким він обіцяв зруйнувати Стіну!

Двоє королевиних людей винесли наперед ріг Джорамуна: чорний, схоплений кільцями старого золота, у вісім стоп завдовжки від кінця до кінця. На кільцях вирізані були руни — стародавні письмена першолюдей. Джорамун помер тисячі років тому, але Манс віднайшов його могилу під льодовиком, високо у Мерзляках. «І засурмив Джорамун у Ріг Зими, і розбудив велетнів із сирої землі.» Ігритта казала Джонові, що Манс рогу не знайшов. «Або вона брехала, або Манс зберігав таємницю навіть від своїх.»

Тисяча бранців спостерігали з-за дерев'яних ґратів палісаду, як піднімають ріг. Усі були обірвані та змучені голодом. «Дичаки» — так їх величали у Семицарстві; себе ж вони називали «вільний нарід». Але зараз вони не виглядали

ані дикими, ані вільними — лише голодними, переляканими, занімілими.

— Ріг Джорамуна? — спитала Мелісандра. — Ні! Краще звати його Рогом Пітьми. Якщо Стіна впаде, то настане ніч — довга ніч без кінця. Цього не повинно статися. І не станеться! Господь Світла побачив, що діти його потерпають у небезпеці, та надіслав до них захисника — Азора Ахая відродженого!

Вона майнула рукою в бік Станіса, і великий рубін на її шиї замерехтів світлом.

«Він — камінь, а вона — полум'я.» Очі короля нагадували темні синці, глибоко поховані у кощавому обличчі. Він мав на собі сірий панцирний обладунок; облямована хутром парчова делія стікала золотою річкою з широких плечей. На панцирі проти серця короля було викарбувано палаюче серце Господа Світла. Голову оперізував вінець червоного золота з зубцями у вигляді кривих язичків полум'я. Коло нього стояла Вала, висока та вродлива. На її голову поклали простого обруча з темного спижу, але у ньому

вона виглядала величніше, ніж Станіс у золоті. Очі дівчини були сірі, бестрашні, дивилися прямо і незворушно. Під горностаєвим кожушком вона носила біле і золоте. Медового кольору волосся заплетене було у складну косу, перекинуту через праве плече аж до стану. Холодок у повітрі додав барви її щокам.

Пані Мелісандра корон і вінців не носила, та всі знали, що саме вона — справжня королева при Станісові Баратеоні, а зовсім не та негарна жінка, яку він покинув мерзнути у Східній-Варті-біля-Моря. Подейкували, що король не збирається посилати по королеву Селису та їхню доньку, аж доки Ніч-Кром не буде готовий до мешкання людей. Джон співчував їм — Стіна пропонувала дуже мало з тих вигод, до яких звикли південські панії та дівчатка вельможних родів, а в Ніч-Кромі їх геть не водилося. То було похмуре і непривітне місце — навіть у найкращі свої часи.

— ВІЛЬНИЙ НАРОДЕ! — скричала Мелісандра. — Уздріть лиху долю тих, хто обирає пільму!

Ріг Джорамуна вибухнув полум'ям. Воно стрибнуло вгору з виттям і сичанням; вихори зеленого та жовтого вогню затанцювали з тріскотінням, утворивши високий яскравий стовп. Бахмутик Джона занепокоєно сахнувся; у лавах воїнів Варти та короля подекуди також намагалися вгамувати своїх коней. Стогін пролунав з боку палісаду, де вільний нарід раптом побачив свою надію у вогні. Кількоро закричали і залаялися, але решта завмерла у скорботній мовчанці. На пів-удару серця руни, викарбувані на золотих кільцях, здавалося, замерехтіли у повітрі. А тоді королевині люди одним поштовхом вкинули ріг до вогняної ями.

Усередині клітки Манс Розбишака дер нігтями зв'язаних рук зашморг на шиї та вигукував щось недоладне про зраду і відьомство, заперечував свій королівський титул, зрікався своїх людей, свого імені — усього, ким і чим він був за життя. Він верещав про милосердя, проклинав червону жінку, а тоді почав навіжено реготати.

Джон дивився, не відводячи очей. Він не хотів видатися своїм братам слабкодушним та лякливим. З собою він привів дві сотні братчиків — більше як половину залоги замку Чорного. Вишикувавшись урочистими чорними лавами з довгими списками у руках, вони накинулися каптурами, щоб сховати обличчя... і ту правду, що мало не більшість із них складала сивобороді старі та зелені хлопчаки. Вільний нарід боявся Варти — і Джон хотів, щоб вони повезли свою осторогу з собою на південь від Стіни, до нових домівок.

Ріг гепнувся між дров, листя та розпалу, і за якісь три удари серця уся яма яскраво запалала. Вчепившись у пруття клітки зв'язаними руками, Манс рюмсав і благав. Відчувши доторк вогню, він почав смикатися і пританцьовувати, а тоді його вигуки перетворилися на один довгий вереск болю та жаху без слів. Усередині клітки він тріпався, наче палаючий листок, наче метелик, що втрапив у полум'я свічки.

Джон мимоволі пригадав пісню.

Браття мої, браття, край мені прийшов —
Лютий той дорнієць мене віднайшов.
Смерть на всіх чатує, та я рай спізнав —
Я ж того дорнійця жінку скуштував!

Вала стояла на помості так нерухомо, наче її вирізьбили з солі. «Вона не плакатиме, і очей не відвертатиме.» Джон спитав себе, що б зробила Ігритта на її місці. «Жінки — сильна стаття.» Думки його перекинулися на Сема, на маестра Аемона, на Йолю з дитиною. «Вона мене проклинатиме навіть з останнім подихом. Але я не бачив іншого способу.» Зі Східної Варти повідомляли про люті шторми у вузькому морі. «А я ж хотів, щоб їм було безпечно. Годувати крабів на дні моря — отака їм від мене безпека?» Минулої ночі йому наснилося, як Сем потопає, як Ігритта помирає з його стрілою в грудях (насправді стріла була не його, але уві сні завжди належала йому), як Йоля плаче кривавими слізьми.

Джон Сніговій відчув, що надивився вдосталь.

— Ану ж бо, — мовив він.

Ульмер з Королівської Пущі устроїв списа в землю, зняв з плеча лук і витяг із сагайдака чорну стрілу. Миленький Донел Схил відкинув каптура і зробив те саме. Гарт Сіре Перо і Бен Бородань наклали стріли, зігнули луки, випустили разом.

Одна стріла влучила Мансові Розбишаці у груди, інша у живіт, ще одна у горло. Четверта вдарилася у дерев'яну клітку і затремтіла в ній на мить, поки не спалахнула вогнем. Жіночі схлипи відбилися від Стіни, коли король дичаків осів на підлогу клітки, наче лялька без кісток, охоплена полум'ям.

— І ось його варта добігла кінця, — пробурмотів Джон собі під ніс. Колись Манс Розбишака був воїном Нічної Варти, хай і зміняв чорний кобеняк на залатаний яскравим червоним шовком.

Вгорі на помості Станіс насупив чоло. Джонові не хотілося дивитися йому в очі. Від клітки відвалилося дерев'яне дінце, пруття тріщало і ламалося. Щораз як вогонь стрибав угору, від неї відпадали нові й нові гілки —

вишнево-червоні та чорні.

— Господь Світла створив сонце, місяць і зірки, щоб освітити нам дорогу, і подарував вогонь, щоб ми стримували ніч, — казала Мелісандра дичакам. — Ніхто не встоїть перед його вогнем.

— Ніхто не встоїть перед його вогнем! — підспівали королевіні люди.

Темно-криваві шати червоної жінки завихорилися навколо неї, мідне волосся розлетілося круг обличчя примарним сяйвом. Високі жовті вогні танцювали на кінчиках пальців, наче пазурі.

— ВІЛЬНИЙ НАРІД! Ваші хибні боги не допоможуть вам. Ваш облудний ріг не врятував вас. Ваш самозваний король приніс вам лише смерть, відчай, поразку... але ось стоїть справжній король. УЗДРІТЬ ЙОГО СЛАВУ ТА СИЛУ!

Станіс Баратеон витяг Світлоносця.

Меч сяяв червоним, жовтим, жовтогарячим, мерехтів живим світлом. Джон уже бачив це видовище раніше... та не так, ніколи ще не так,

як зараз. Світлоносець скидався на сонце, що стало залізом. Коли Станіс здійняв його над головою, люди мусили відвернути обличчя або прикрити очі. Коні сахнулися, один скинув вершника. Здавалося, що полум'я у вогняній ямі пригасло, принишкло перед бурею світла, наче малий собачка перед великим та грізним хортом. Сама Стіна мінилася червоними та жовтими барвами, кригою текли різнокольорові хвилі. «Невже це сила королівської крові?»

— На Вестеросі є лише один король, — мовив Станіс. Голос його лунав хрипко, без сліду Мелісандриної співучості. — Сим мечем я захищаю своїх підданих і знищую тих, хто їм загрожує. Схиліться, і я обіцяю вам харч, землю та правосуд. Станьте на коліна — і живіть. Або йдіть геть — і помріть. Вибір за вами.

Король вклав Світлоносець назад до піхв, і світ знову почорнів, наче сонце зайшло за хмару.

— Відчиніть ворота.

— ВІДЧИНІТЬ ВОРОТА! — заревів пан

Клейтон Саж голосом низьким, наче бойовий рiг.

— ВiДЧИНiТЬ ВОРОТА! — повторив пан Корліс Шеляг, котрий очолював варту.

— ВiДЧИНiТЬ ВОРОТА! — загукали десятники.

Вояки поспiхом ринули виконувати наказ. Із землі вивернули загострені палі, через глибокі рови перекинули дошки, ворота палісаду широко розчахнули. Джон Сніговій підняв і опустив руку; його чорне вояцтво розділилося праворуч і ліворуч, звільнюючи шлях до Стіни, де Скорботний Ед Толет відчиняв залізні двері.

— Ходіть! — заохотила Мелісандра. — Ходіть до світла... або тікайте назад у пiтьму.

В ямі під нею тріщав вогонь.

— Якщо обираєте життя, ходіть до мене.

І вони пішли. Спочатку повільно, шкутильгаючи або спираючись на супутників, бранці почали виходити зі своєї грубо витесаної загорожі. «Якщо хочете їсти, ходіть до мене, — подумав Джон. — Якщо не хочете мерзнути або голодувати, скоріться.»

Вагаючись, аби не втрапити до якоїсь пастки, перші кількоро бранців з осторогою перебралися дощатим містком та між паль до Мелісандри і Стіни. Далі пішли нові, побачивши, що з першими нічого поганого не трапилося. А далі люди посунули юрбою, перетворивши струмочок на потік. Королевіні люди у підбитих повстю кубраках та шоломцях передавали кожному чоловікові, жінці або дитині уламок оберіг-дерева: відколотий шмат, бліду, наче кістка, зламану гілку, жмут криваво-червоного листа. «Шматки старих богів — погодувати нових.» Джон розім'яв пальці мечової руки.

Жар із вогняної ями відчувався навіть на відстані; дичаків він мав смажити мало не на смерть. Джон бачив, як шуляться і сахаються люди, що опинилися надто близько до вогню, чув плач дітей. Кількоро повернули до лісу. Він бачив, як молода жінка поспіхом зашкандибала геть, тримаючи по дитині на кожній руці. Кожні кілька кроків вона озиралася упевнитися, що за нею ніхто не женеться, а

коли наблизилася до лісу, то побігла. Один сивочолий старий перехопив видану йому гілку оберіг-дерева як зброю і почав гамселити на всі боки, аж доки королевині люди не скупчилися довкола нього зі списками. Інші мушили переступати його тіло, поки пан Корліс не наказав вкинути труп до багаття. Після того більше вільного народу почало обирати втечу в пущу — можливо, один із десяти.

Але все ж таки більшість рушила на південь. Позаду них лишався тільки мороз і смерть, а попереду чекала надія. Вони йшли, стискаючи в руках шматки деревини та чекаючи своєї черги жбурнути їх у вогонь. Ра-Гльор був ревнивий бог, вічно голодний. Він, новий, пожирав труп старого і відкидав велетенські тіні Станіса та Мелісандри на Стіну, чорні проти жовто-червоних відблисків на кризі.

Першим перед королем став на коліна Сігорн. Новий магнар теннів був молодшою та нижчою подобою свого батька: теж стрункий, теж лисуватий, вбраний у спижеві поножі та спижеву луску на шкіряній сорочці. Наступним

пішов Торохкало у брязкотливому обладунку з кісток та вивареної шкіри, ще й у шоломі з черепа велетня. Під кістками ховалося бридке та понівечене створіння з бурими поламаними зубами і жовтою барвою в білках очей. «Дрібний, злостивий, підступний мерзотник. А тупий не менше, ніж жорстокий.» Джон не повірив ані на мить, що він може зберегти вірність присязі. І питав себе, про що думає Бала, коли бачить його на колінах, прощеного королем.

Далі пішли дрібніші ватажки. Двоє вождів рогонозьких родів з твердими та чорними ступнями. Стара віщунка, котру шанували племена уздовж річки Молочної. Коцавий темноокий хлопчина дванадцяти років — син Алфина Гаворіза. Халек — брат Харми Песиголовки, з її свинями. Кожен із них ставав на коліна перед королем.

«Чи не надто зараз холодно, щоб отак блазнювати?» — подумав Джон.

— Вільний нарід зневажає колінкарів, — застерігав він Станіса. — Дозвольте їм зберегти

гідність, і матимете у відповідь їхню любов та повагу.

Але його милість не слухав. Його відповідь була така:

— Я хочу від них мечів, а не цілунків.

Постоявши на колінах, дичаки простували повз лави чорних братчиків до брами. Джон наказав Лошакові, Шовкуну та ще півдесяткові своїх підлеглих провести їх крізь Стіну зі смолоскипами. З іншого боку на них чекали миски гарячої цибульної юшки, шматки чорного хліба та ковбаси. Також їм мали видати одяг: свитини, штани, чоботи, сорочки, добрі шкіряні рукавиці. Спати вони мали на купах чистої соломи, де нічний холод відганятимуть жаркі вогні. У чому цей король тямив, то це у наведенні ладу та послуху. Проте рано чи пізно Тормунд Велетнебій нападе на Стіну знов, і Джон питав себе: коли ця година таки настане, чий бік оберуть нові піддані Станіса? «Хай ти подарував їм землю та милість; але ж вільний нарід сам обирає своїх королів, і обрав він Манса, не тебе.»

Бовен Марш підсунувся на своєму коникові ближче до Джонового.

— Це день, до якого я не думав дожити. — Відколи великий шафар отримав поранення у голову на Мості Черепів, він помітно схуд. «Вже й на буряк не схожий. Де ті круглі боки поділися?» — подумав Джон, аж тут Марш продовжив: — Ми пролили кров, щоб зупинити дичаків у Кугаві. Там загинуло багато добрих братів, щирих друзів. І за що?

— Вся держава прокляне нас за це, — гірким ядучим голосом оголосив пан Алісер Терен. — Кожна чесна людина Вестеросу відвертатиметься і плюватиме при згадці про Нічну Варту.

«Хто б ото казав про чесних людей? Що ти про них знаєш?»

— Мовчати в лавах.

Пан Алісер почав поводитися тихіше й обережніше, відколи князь Янос втратив голову, та звичну свою злостивість подіти нікуди не міг. Джон був подумав, чи не віддати лицареві провід над замком, од якого

відмовився Слонт, але зрештою не схотів відпускати його далеко від себе. «Він із тих двох завжди був небезпечніший.» Тому Джон відправив очолити замок Сірий Сторож старого, гартованого, сивочолого шафаря з Тіньової Вежі.

Джон відчайдушно сподівався, що дві нові залоги покращать їхнє становище. «Варта може скривавити вільний нарід, та зрештою не зможе його зупинити.» Віддавши Манса Розбишаку вогню, вони це не змінили. «Нас і досі замало, а їх забагато. І без розвідників ми наче сліпці. Треба висилати чати на розвідку. Та якщо я вишлю людей, чи повернуться вони назад?»

Прохід під Стіною був вузький та звивистий, а багато дичаків були старі, хворі або поранені, тому рухалися повільно, аж болісно. Коли останній схилив коліна, вже настала ніч. Вогонь у ямі вигорів, тінь короля на Стіні скоротилася учетверо від колишньої височини. Джон Сніговій бачив у повітрі власний подих. «Холодно, — подумав він, — і

ще холоднішає. Цей блазенський вертеп трохи затягнувся.»

З чотири десятки бранців мулялися коло палісаду. З ними було четверо велетнів — дебелих волохатих істот із сутулими плечима, ногами завтовшки зі стовбури дерев та здоровезними пласкими ступнями. Хоча і величезні, вони все ж могли подолати шлях на той бік Стіни. Але один не хотів кидати свого мамута, а троє не хотіли кидати його. Решта бранців мала людську подобу. Хтось помер, а хтось помирав; більшість інших належали до їхніх родичів або найближчих приятелів і не бажали залишати своїх навіть за полумисок цибульної юшки.

Одні з тремтінням, інші — надто заанімілі, щоб тремтіти, вони слухали гуркіт королівського голосу, що відлунював од Стіни.

— Ви вільні йти, куди забажаєте, — сказав їм Станіс. — Розкажіть своїм, що ви бачили. Розкажіть, що зустріли істинного короля, і хай ті, хто згоден жити у королівському мирі, приходять до його держави — їх приймуть і

привітають. Якщо ж вони не хочуть миру — хай тікають або ховаються. Я не дозволю нових нападів на мою Стіну.

— Одна держава, один бог, один король! — закричала пані Мелісандра.

Королевині люди підхопили гасло і заgrimіли списками по щитах.

— ОДНА ДЕРЖАВА, ОДИН БОГ, ОДИН КОРОЛЬ! СТАНІС! СТАНІС! ОДНА ДЕРЖАВА, ОДИН БОГ, ОДИН КОРОЛЬ!

Джон побачив, що Вала не приєдналася до вигуків — так само, як і братчики Нічної Варти. Під час галасу нечисленні залишені коло Стіни дичаки хутко розчинилися серед дерев. Велетні пішли останніми: двоє на спині мамута, ще двоє пішки. Залишилися тільки мертві. Джон бачив, як Станіс зійшов з помосту в супроводі Мелісандри. «Своєї червоної тіні. Вона ніколи не залишає його надовго.» Навколо них стала почесна варта короля: пан Годрі, пан Клейтон, іще тузінь лицарів — усі до одного з королевиних людей. Місячне світло блимало на їхніх обладунках, вітер смикав за киреї.

— Пане великий шафарю, — мовив Джон до Марша, — розламайте палісад на дрова і вкиньте трупи у вогонь.

— Слухаю волю пана воєводи. — Марш гавкнув накази, з лав Варти повибігали його шафарі й кинулися у напад на дерев'яні стіни. Великий шафар спостерігав за ними, хмурніючи. — Оці дичаки... як гадаєте, пане воєводо, вони збережуть вірність?

— Дехто збереже. Певно, не всі. Ми маємо власних боягузів і шахраїв, слабаків і дурнів. Вони — так само.

— Але в нас є обітниці... ми присягаємося боронити державу...

— Щойно вільний нарід оселиться у Дарунку, як стане частиною цієї держави, — зауважив Джон. — Прикрі дні настали, і що далі, то чекай прикріших. Ми бачили обличчя справжнього ворога — мертве біле обличчя з яскравими блакитними очима. Вільний нарід його теж бачив. Тут Станіс не помиляється. Ми мусимо залучити дичаків до спільної справи.

— Спільна боротьба зі спільним ворогом... з

цим я можу погодитися, — відповів Бовен Марш, — та це не означає пускати десятки тисяч голодних дикунів крізь Стіну на наш бік. Хай повертаються до своїх сіл і б'ються з Іншими там. А ми засиплемо прохід. Отел каже, це не має бути важко. Треба лишень заповнити його камінням і налити води крізь стельні бійниці. Решту зробить Стіна. Холод, вага... за поворот місяця прохід зникне, наче його ніколи й не було. Ворогові, хто б він не був, доведеться прорубати собі шлях наскрізь.

— Або лізти верхом.

— Оце навряд, — заперечив Бовен Марш. — Це ж не наскочники, що приходять по жінок та здобич. Тормунд матиме при собі старих, дітей, отари овець та кіз, ба навіть мамутів. Йому потрібна буде брама, яких лишилося три. А якщо надішле людей перелізти верхом... то й гаразд, захиститися від них легше, ніж настромити на сандолю рибу в казанку.

«Риба не може вилізти з казанка і встромити щось тобі в живіт.» Джон перелазив через Стіну сам і знав, про що йдеться.

Марш правив далі:

— Лучники Манса Розбишаки випустили по нас, мабуть, тисяч десять стріл — судячи з тих, що ми зібрали. Не більше ніж кількасот долетіло до вершечку Стіни, більшість — підхоплені випадковим поривом вітру. Рудий Алин з Рожегаю — єдиний, який там загинув. І навіть його вбило падіння, а не стріла, що влучила в ногу. А от Донал Нойє загинув, утримуючи браму. Так, він мужньо боровся... але якби браму було запечатано, наш хоробрий зброяр досі був би з нами. Скільки б не було ворогів — сто або сто тисяч — поки ми на Стіні, а вони унизу, їм не по силі щось нам зробити.

«Він має рацію.» Військо Манса Розбишаки розбилося об Стіну, як хвиля об скелястий берег, хоча захищала її купка старців, зелених хлопчаків та немічних калік. І все ж те, що пропонував Бовен, Джонові не припало до душі.

— Якщо ми засиплемо браму, то не зможемо висилати розвідників, — зауважив

він. — А тоді станемо наче сліпі.

— Остання розвідка воєводи Мормонта коштувала Варті чверть її братчиків, ласкавий пане. Ми мусимо зберігати ті сили, які ще в нас лишилися. Кожна смерть послаблює нас, ми витягаємося вздовж Стіни так тонко, так крихко... «Займай висоту і перемагай у битві» — казав мені колись мій дядько. А нема висоти вищої, ніж Стіна, пане князю-воєводо.

— Станіс обіцяє землю, харч і правосуд усім дичакам, які схиляться перед ним. Він нізащо не дозволить нам запечатати браму.

Марш завагався.

— Воєводо Сніговію... не до смаку мені переповідати чутки, але подейкують, що ви надто вже... заприязнилися до князя Станіса. Хтось навіть твердить, що ви... е-е-е...

«Бунтівник, зрадник і перебіжчик, так-так, а ще байстрюк і варг. Янос Слонт помер, але брехня його живе.»

— Я знаю, що вони твердять. — Джон чув шепітки, бачив, як відвертаються люди, коли він перетинає подвір'я. — То чого ви від мене

хочете? Чи мушу я підняти меч проти Станіса і дичаків одночасно? Його милість має утричі більше вправних бійців, ніж ми, а на додачу є нашим гостем. Його захищає закон гостинності. До того ж ми винні йому і його людям борг.

— Хай князь Станіс допоміг нам, коли ми потребували допомоги, — уперто буркнув Марш, — та незважаючи на те, лишився бунтівником, чия справа приречена. Так само будемо приречені й ми, якщо Залізний Престол назве нас зрадниками. Треба мати певність, що ми не станемо на бік переможених.

— Я не маю наміру ставати на чийсь бік, — мовив Джон, — але, пане великий шафарю, не маю і тієї певності щодо переможця у цій війні, яку, здається, маєте ви. Авжеж не зараз, коли князя Тайвина більше немає.

Якщо вірити чуткам, що приходили королівським гостинцем, Правицю Короля вбив власний син-карлик, застукавши у нужнику. Джон колись мав побіжне знайомство з Тиріоном Ланістером. «Він узяв

мою руку і назвав мене другом.» Важко вірилося, що той маленький чоловічок зважився вбити власного батька. Проте смерть князя Тайвина ні в кого начебто не викликала сумнівів.

— Лев у Король-Березі — лише маленьке левеня, а Залізний Престол свого часу різав на клапті й доросліших його володарів.

— Так, мосьпане, він ще малий хлопчина, але ж... короля Роберта любили, і більшість люду приймає Томена як його сина. Що більше бачать діянь князя Станіса, то менше його люблять, а ще менше — пані Мелісандру з її вогнями та отим зловісним червоним богом. Наші братчики скаржаться...

— На князя-воєводу Мормонта теж скаржилися. Колись він сказав мені, що чоловіки полюбляють скаржитися на своє панство та своє жіноцтво. А хто не має жінок, ті скаржаться удвічі більше на своїх панів. — Джон Сніговій подивився у бік палісаду. Двох його стінок вже не було, третя швидко зникала. — Я вас тут лишу, Бовене. Подбайте, щоб

спалили усі трупи. Дякую вам за поради. Обіцяю подумати над усім, що ви мені сказали.

Коли Джон вирушив назад до брами, у повітрі ще висів дим і летючий попіл. Там він спішився і повів бахмутика крізь лід на південний бік Стіни. Перед ним крокував Скорботний Ед зі смолоскипом. Язики полум'я лизали стелю, і на кожному кроці на них падали холодні краплі талої води.

— По правді, пане воєводо, я відчув полегшення, коли побачив той ріг у вогні, — мовив Ед. — Мені минулої ночі наснилося, що я сцяв зі Стіни, коли хтось вирішив у нього дмухнути. Та я не скаржуся, ні. Попередній сон був гірший: Харма Песиголовка згодувала мене своїм свиням.

— Харма загинула, — мовив Джон.

— Та свині ж лишилися. І дивилися на мене так, як ото Смертяний — на окіст шинки. Ні, не буду твердити, що дичаки хочуть нас убити просто тут, у замку. Ну нехай ми порубали їхніх богів та змусили спалити уламки — зате ж дали їм цибульної юшки. Що таке бог

порівняно з мискою гарячої юшки? Я б і сам трохи з'їв.

Пахощі диму та горілої плоті досі чіплялися Джонові до його чорного строю. Він знав, що мусить поїсти, але прагнув товариства, не їжі. «Перехилити чару вина з маестром Аемоном, перекинутися тихим словом з Семом, посміятися з Пипом, Греном та Ропухом...» Але Сем з маестром Аемоном поїхали, а решта друзів...

— Я сьогодні вечерятиму з братією.

— Варена яловичина з буряками. — Скорботний Ед завжди знав, що готують на кухні до обіду або вечері. — Але Гоб сказав, що хріну немає, скінчився. І на біса нам здалася варена яловичина без хріну?

Відколи дичаки спалили стару братську трапезну, братчики Нічної Варти обідали у кам'яному льосі під зброярнею — великому, наче печера, поділеному двома рядами кутастих кам'яних стовпів, з круглястими склепіннями і великими барилами вина та пива вздовж стін. Коли Джон увійшов, четверо

будівничих саме грали у черепки за найближчим до сходів столом. Ближче до вогню сиділа купка розвідників та кілька людей короля за тихою розмовою.

Молодші браття зібралися за іншим столом, де Пип колов ріпу ножем.

— Ніч темна і повна ріпи! — оголосив він урочисто. — Помолимося ж, діти мої, щоб надіслав нам Господь оленини, і не простої, а з цибулею та смачною підливою!

Його друзі зареготали: Грен, Ропух, Шовкун, уся звична зграя. Джон Сніговій їхніх веселощів не поділяв.

— Глузувати з молитов інших людей — то, Пипе, дурість. До того ж дурість небезпечна.

— Якщо червоний бог образився, то хай мене тут зараз сам і ушкварить.

Усі посмішки разом зникли.

— Ми жартували зі жриці, — мовив Шовкун, стрункий та вродливий юнак, що колись був повією в Старограді. — Це лише жарт, пане воєводо.

— Ви маєте своїх богів, вона — свого.

Облиште її.

— А вона ж наших не полишає! — заперечив Ропух. — Назвала Седмицю облудними бовванами. І старих богів теж лаяла. Змусила дичаків спалити гілки оберіг-дерев. Ви ж самі бачили.

— Пані Мелісандрі я не наказую. Зате наказую вам. Я не потерплю ворожнечі між людьми короля і моїми власними.

Пип поклав руку Ропухові на плече.

— Не судилося тобі, хоробрий Ропуше, більше скрекотіти, бо так звелів наш великий Сніг-воєвода. — Пип скочив на ноги і блазенськи вклонився Джонові. — Благаю вибачити. Віднині я навіть вухами не ворухитиму, інакше як із ласкавого дозволу мого ласкавого пана.

«Він думає, що це така гра.» Джонові закортіло вбити йому в голову трохи здорового глузду.

— Вухами можеш плескати, скільки забажаєш. Але якщо забагато плескатимеш язиком, чекай біди.

— Я простежу, щоб він був обережний, — пообіцяв Грен. — Дам ляща у вуху, якщо патякатиме зайве.

Він завагався.

— Чи не повечеряєте з нами, пане воєводо? Овейне, ану посунься, Джонові треба сісти.

Джон нічого так не бажав, як повечеряти у товаристві друзів. «Ні, — сказав він собі, — ті дні минули.» Усвідомлення різонуло його, наче ніж у череві. Його обрали правити і наказувати. Стіна належала йому, і їхні життя теж. «Воєвода чи князь може любити людей, яких очолює, — казав йому колись його панотець, — але не може з ними приятелювати. Бо настане день, коли йому доведеться судити їх або послати в битву на смерть.»

— Іншим разом, — збрехав князь-воєвода Нічної Варти. — Еде, лишайся і повечеряй. А я ще маю недороблені справи.

Повітря ззовні здавалося ще холоднішим, ніж раніше. На іншому кінці замку Джон бачив світло свічок у вікні Королівської Башти. Вала стояла на даху башти, роздивляючись Стіну над

собою. Станіс тримав її у кімнаті нагорі, не бажаючи далеко відпускати, але дозволяв гуляти верхівкою башти, щоб розім'яти ноги. «Самотньо виглядає, — подумав Джон. — Самотньо, але чарівно.» Ігритта теж була у свій спосіб нічогенька, надто з рудим, поцілованим вогнем, волоссям, але головним чином її обличчя робила живим та звабленим її посмішка. Вала ж не мала потреби навіть посміхатися; при будь-якому дворі цього широкого світу на її красу звертали б усі чоловічі очі.

Проте любов своїх полонителів і тюремників дичацькій принцесі спізнати не довелося. Вона їх зневажала, кликала «колінкарями» і тричі намагалася втекти. Коли один стражник легковажно забувся в її присутності, вона вихопила кинджала з його піхв і вдарила у шию — ще трохи вліво, і вбила б на смерть.

«Самотня, чарівна, смертельно небезпечна, — подумав Джон Сніговій, — але може бути моя. Разом із Зимосіччю та ім'ям мого

вельможного батька.» Натомість він обрав чорний стрій та стіну з криги. Натомість він обрав честь. «Таку, яку до снаги мати байстрюкові.»

Стіна височіла праворуч, поки Джон перетинав дворище. Височезна гора льоду нагорі блищала блідим сяйвом, але унизу все потопало в тіні. За ґратами брами виднілося тьмяне жовтогаряче світло — там вартові сховалися від вітру. Джон чув скрипіння ланцюгів — то підйомна кліть розгойдувалася і шкреблася по кризі. Вартові нагорі, мабуть, зараз купчаться навколо жарівниці у хатинці-зігрівайці та кричать один до одного, щоб розчути бодай щось за цим вітром. А може, навіть облишили даремні зусилля і поринули кожен у свій ставок мовчазних думок і спогадів. «Я мав би зараз ходити льодом. Стіна-бо належить мені.»

Він проминув випалену шкаралупу Воєводської Вежі, пройшов повз місце, де на його руках померла Іґритта, аж тут поруч з'явився Привид, паруючи теплим подихом у

повітрі. При місячному світлі його червоні очі виблискували, наче озера рідкого вогню. Смак гарячої крові наповнив Джонового рота, і він зрозумів, що цієї ночі Привид зарізав здобич. «Ні, — подумав він, — я людина, не вовк». Потім витер рота тилом долоні в рукавиці та сплюнув додолу.

Клідас і досі займав помешкання під крукарнею. Він вичовгав до дверей на Джонів стукіт зі свічкою в руці та прочинив їх на волосину.

— Я вам не завадив? — спитав Джон.

— Аж ніяк. — Клідас прочинив двері трохи ширше. — Я тут гаряче вино приправляю. Чи не бажають пан воевода випити кухлика?

— Радо і охоче.

Джонові руки геть затерпли з холоду. Він стягнув рукавиці й порозминав пальці.

Клідас повернувся до комина помішати вино. «Йому шістдесят, як один день. Він кволий старий. Здавався молодим лише поруч з Аемоном.» Опецькуватий, круглий поставою, Клідас мав підсліпуваті рожеві очі якогось

нічного створіння; на голому черепі лишилося кілька білих волосин. Коли він налив, Джон узяв кухля обіруч, понюхав приправи, зробив ковток. Грудьми розтеклося тепло. Він знову ковтнув, довше і глибше, щоб прибрати з рота смак крові.

— Королевині люди кажуть, Король-за-Стіною помер смертю боягуза. Він плакав, благав про милість і зрікався свого титулу.

— Саме так. А Світлоносець палав яскравіше, ніж я колись бачив. Яскраво, наче саме сонце. — Джон підняв кухля. — За Станіса Баратеона і його чарівний меч.

Вино в роті відгонило гіркотою.

— Його милість має нелегкий норов. Як майже всі, хто носить королівський вінець. Багато добрих людей ставали поганими королями, казав колись маестер Аемон, а з деяких поганих людей вийшли нічогенькі королі.

— Кому і знати, як не йому. — Аемон Таргарієн знав дев'ять королів на Залізному Престолі. Він був сином короля, братом

короля, дядьком короля. — Я подивився ту книжку, яку мені лишив маестер Аемон. «Нефритову скарбницю». Там є сторінки про Азора Ахая. Світлоносець — то був його меч, гартований у крові його дружини, якщо вірити Вотарові. Після гарту Світлоносець ніколи не був холодний на дотик, але завжди теплий, як тепла і жива Нісса Нісса. У битві клинок палав гарячим полум'ям. Якось Азор Ахай боровся з чудовиськом і коли встромив йому клинок у черево, кров того почала кипіти. Дим та пара виходили в нього з рота, очі плавилися і стікали щоками, тіло вибухнуло вогнем.

Клідас кліпнув очима.

— Меч, який сам виробляє тепло...

— ...став би нам тут, на Стіні, у пригоді. — Джон відставив кухоль з вином і нап'яв чорні замшові рукавиці. — Шкода, що меч Станіса холодний. А було б цікаво побачити, як його Світлоносець поводить у битві. Дякую вам за вино. Привиде, за мною.

Джон Сніговій підняв каптура кобеняка і рушив до дверей. Білий вовк посунув за ним

слідом, назад у чорну холодну ніч.

У зброярні було темно і тихо. Джон кивнув до вартових, перш ніж рушити углиб до своїх помешкань повз мовчазні риштунки зі списками. Він повісив паса з мечем на кілочок біля дверей, кобеняка — на інший. Коли Джон стягнув рукавиці, то зрозумів, що руки знову затерпли від холоду. Запалити свічку забрало чимало часу. Привид згорнувся на килимку і заснув, але Джон ще не міг дозволити собі відпочити. Порізаний сосновий стіл вкривали мапи Стіни та краю за нею, розпис розвідницьких чат і лист із Тіньової Вежі, написаний спритною рукою пана Дениса Малістера.

Джон перечитав листа з Тіньової Вежі, загострив перо і вийняв корок зі слоїка густого чорного чорнила. Він написав два листи: перший — панові Денису, другий — Котерові Пайку. Обидва діймали його проханнями прислати ще людей. Гальдера та Ропуха він вирішив надіслати до Тіньової Вежі, Грена та Пипа — до Східної-Варти-біля-Моря. Чорнило

текло погано, слова здавалися різкими і незграбними, але він не відступав.

Коли Джон нарешті відклав перо, в кімнаті було темно та холодно, а навколишні стіни наче зсунулися до купи. Над вікном сидів і витріщався на нього хитрими чорними очицями крук Старого Ведмедя. «Мій останній друг, — похмуро подумав Джон. — Хоч би тебе пережити — бо ти і моє обличчя з'їси.» Привид не рахувався — він був ближчий за друга. Він був частиною його самого.

Джон підвівся і зробив кілька кроків до вузького ліжка, де колись спав Донал Нойє. «Це моя доля, — усвідомив він, роздягаючись, — віднині й до кінця моїх днів.»

Даянерис

— Що таке?! — скричала вона, щойно Іррі обережно струснула її за плече. Надворі стояла глупа ніч. «Сталося щось погане» — миттєво зрозуміла вона. — Це Дааріо? Що за халепа?

У її сні вони були чоловіком і дружиною — простими міщанами, що жили простим життям у високому кам'яному будинку з червоними дверима. Уві сні він цілував її усюди: у вуста, у шию, у груди.

— Ні, халісі, — промурмотіла Іррі, — це ваш євнух Сірій Хробак та лисі чоловіки. Ви їх приймете?

— Так. — Раптом Дані усвідомила, що волосся має розкошлане, а нічну сорочку — розхристану і заплутану навколо тіла. — Допоможи вдягнутися. І чару вина подай. Щоб прочистити голову.

«Щоб потопити мій сон.» Вона почула тихі схлипи.

— Хто це плаче?

— Ваша рабиня Місандея, — відповіла Джихікі зі свічником у руці.

— Служниця. Я не маю рабів. — І все ж Дані не зрозуміла сказане. — Чому вона плаче?

— Вона плаче за тим, хто був їй братом, — відповіла Іррі.

Решту вона дізналася від Скахаза, Резнака та Сірого Хробака, яких привели перед її очі. Дані зрозуміла, що звістки лихі, ще до того, як почула бодай слово — вистачило єдиного погляду на потворну мармизу Голомозого.

— Сини Гарпії?

Скахаз кивнув головою і болісно скривив рота.

— Скільки загинуло?

Резнак ламав руки з розпачу.

— Д-дев'ятеро, ваша препишносте. Бридка справа, ница і зла. Жахлива ніч, украй жахлива...

«Дев'ятеро.» Слово встромилося їй у серце,

наче кинджал. Щоночі поміж східчастими пірамідами Меєрину поновлювалася тіньова війна. Щоранку сонце сходило над свіжими трупами, коло яких на цегляній бруківці намальовано було кров'ю гарпію. На кожного відпущенця, що забагатів, а чи просто став надто помітним серед людей, чигала смерть. «Але ж дев'ятеро за одну ніч...» Вона відчула переляк.

— Розкажіть.

Відповів Сірій Хробак.

— На ваших слуг напали, коли вони ходили цеглою Меєрину, оберігаючи мир вашої милості. Усі були добре озброєні списами, щитами та тесаками. Ходили по двоє, і гинули теж по двоє. Ваших слуг Чорного Кулака і Цефериса було вбито арбалетними стрілами у Маздановому Лабіринті. Ваших слуг Мосадора та Дурана розчавили скинутим згори камінням коло річкового муру. Ваших слуг Еладона Золотоволосого та Вірного Списа отруїли у винному льосі, де вони звикли зупинятися, коли відбували варту.

«Мосадор.» Дані стиснула долоню в кулак. Місандею з братами забрали з рідної домівки на острові Наат і продали до Астапору наскочники з Василіскових островів. Зовсім юна, Місандея показала такий хист до мов, що Добрі Хазяї зробили з неї писарку та драгоманку. Мосадорові та Марселенові пощастило менше — їх вихолостили і перетворили на Неблазних.

— Чи спіймали когось із убивць?

— Ваші слуги схопили власника шинку і його доньок. Вони твердять, що нічого не знали, і благають про милосердя.

«Вони всі прикидаються невігласами і благають про свою шкуру.»

— Віддай їх Голомозому Скахазу, відділи кожного від інших і вчини допит.

— Слухаю волю вашої превисокості. Чи маю я допитувати їх ласкаво, а чи суворо?

— Для початку ласкаво. Послухай, яких вони розкажуть казок, чиї назвуть імена. Може, вони й справді в цьому не винні. — Дані завагалася. — Шляхетний Резнак сказав:

дев'ять. Хто ще?

— Троє відпущенців. Замордовані у власних домівках, — відповів Голомозий. — Лихвар, швець і арфістка Райлона Рей. Перш ніж убити, їй відрізали пальці.

Королева зіщулилася з болю. Райлона Рей грала на арфі солодше за саму Небесну Діву. Коли вона була рабинею в Юнкаї, то виступала перед усіма вельможними родами міста. У Меєрині вона виросла у провідницю юнкайських відпущенців, стала їхнім голосом у Даніній раді.

— Ми не маємо інших бранців, окрім цього виняра?

— Не маємо, про що сей-один прикро шкодує. Благаємо пробачити нас.

«Благають про милосердя? — подумала Дані.
— Вони скуштують милосердя дракона.»

— Скахазе! Я роздумалася. Допитайте того чоловіка суворо.

— Можна, чого ж ні. Ще можна суворо допитати доньок, а батько хай дивиться. Напевне ж скаже хоч кілька імен.

— Робіть, що вважаєте за доречне, але принесіть мені імена. — Гнів буяв їй у животі, наче полум'я. — Я більше не дозволю Неблазним гинути! Сірій Хробаче, відведи своїх людей назад до куренів. Хай віднині стережуть лише мої мури, мої брами та мою особу. Надалі меєринці муситимуть самі зберігати мир у Меєрині. Скахазе! Створіть мені нову варту, наполовину з голомозих, наполовину з відпущенців.

— Слухаю вашу волю. Скільки узяти людей?

— Скільки знадобиться.

Резнак мо'Резнак аж кавкнув.

— Препишносте, але де нам узяти гроші на платню стільком вартовим?

— З пірамід. Назвіть їх кривавим митом. Я наказую взяти сто золотих монет з кожної піраміди за кожного вбитого Синами Гарпії відпущенця.

В Голомозого на обличчі заграла посмішка.

— Буде зроблено, — мовив він, — та вашій преосяйності варто знати, що Великі Хазяї Цхак і Мерек готуються кинути свої піраміди і

залишити місто.

Даянерис ті Цхаки та Мереки вже обридли на смерть, як і решта Меєрину — хоч вельможного, хоч простого.

— Хай їдуть, але простежте, щоб узяли з собою лише той одяг, що на них. Усе їхнє золото має лишитися в місті. Так само і запаси харчів.

— Препишносте, — промимрив Резнак мо'Резнак, — але ж ми не можемо знати напевне, чи мають ці зацні вельможі намір приєднатися до ваших ворогів. Більш вірогідно, вони просто їдуть до своїх маєтків у горах.

— Тоді вони не заперечуватимуть лишити нам золото задля безпечного зберігання. У горах нема чого купувати за гроші.

— Вони бояться за своїх дітей, — мовив Резнак.

«Так, — подумала Дані, — а я за своїх.»

— Дітей ми теж бажаємо вберегти. Я вимагаю двох дітей від кожного з цих родів. З інших пірамід теж. По хлопчикові й по дівчинці.

— Заручники, — радісно вишкірився Скахаз.

— Двірські джури і чашниці. Якщо Великі Хазяї заперечуватимуть, поясніть їм, що на Вестеросі це велика честь для дитини — бути обраною для служби при дворі. — Решту вона лишила невисловленою. — Тепер ідіть і виконуйте наказ. А мені ще треба оплакати моїх загиблих.

Коли вона повернулася до своїх помешкань нагорі піраміди, то знайшла Місандею на постелі за тихим плачем; дівчинка щосили намагалася придушити схлипування подушкою.

— Ходімо спати зі мною, — сказала Дані маленькій драгоманці. — До світанку ще кілька годин.

— Ваша милість такі добрі до мене. — Місандея ковзнула під простирадла. — Він був хорошим братом.

Дані пригорнула дівчинку до себе.

— Розкажи мені про нього.

— Він навчив мене лазити по деревах, коли ми були маленькі. Умів ловити рибу голіруч. Одного разу я знайшла його в нашому садку, де

він спав, а його тілом повзала сотня метеликів. Того ранку він був такий прекрасний... Ся-одна... тобто я любила його...

— А він любив тебе. — Дані попестила дівчинку по голові. — Скажи лишень слово, мила моя, і я відішлю тебе з цього жахливого міста. Знайду десь корабель і накажу відвезти додому. До Наату.

— Я б краще лишилася з вами. На Нааті я боятимуся. А раптом людолови прийдуть знову? Мені безпечніше, коли я з вами.

«Безпечніше.» Коли Дані це почула, очі її налилися слізьми.

— Я хочу вберегти тебе від усіх небезпек.

Місандея була малою дитиною. З нею Дані вмiла теж почуватися дитиною.

— Ніхто не оберігав мене, коли я була маленька. Ну хiба що пан Вілем, але він помер, а Візерис... я хочу захистити тебе, але... це так важко. Треба ж бути сильною. А я не завжди знаю, що мені робити. Хоча маю знати, мушу! Адже в них є тільки я. Цариця, королева...

— ...мати, — прошепотiла Місандея.

— Мати драконів, — мовила Дані й здригнулася.

— Ні. Мати нам усім. — Місандея притиснулася міцніше. — Вашій милості поспати б хоч трохи. Скоро настане світанок і з'явиться двір.

— Ми поспимо удвох і побачимо сни про світліші дні. Заплющуй очі.

Коли мала заплющила очі, Дані поцілувала їй повіки і змусила захихотіти. Та з'ясувалося, що легше поцілувати, ніж заснути. Дані й сама заплющила очі та спробувала думати про дім, про Дракон-Камінь, Король-Берег та всі інші місця, котрі їй описував Візерис, у землі лагіднішій за її нинішню... та думки мимоволі поверталися до Невільницької затоки, наче кораблі, підхоплені жорстоким вітром. Коли Місандея міцно заснула, Дані вислизнула з її обіймів, ступила назовні у досвітнє повітря, сперлася на прохолодну кам'яну огорожу і окинула поглядом місто. Тисячі дахів простяглися перед нею, пофарбовані місяцем у всі відтінки срібла та слонової кістки.

Десь там, під тими дахами, просто зараз збиралися Сини Гарпії, змовлялися убити її та всіх, хто її любив, закувати її дітей назад у кайдани. Десь унизу плакала, просила молока мала дитина. В іншому будинку лежала, вмираючи, стара жінка. Ще десь палко обіймалися чоловік та дівчина, шарпаючи одяг одне одного жадібними руками. Але тут, нагорі, видно було тільки покрови місячного сьйва на пірамідах та бійцівських ямах, без жодного натяку на те, що робилося під ними. Тут, нагорі, панувала тільки вона.

Вона — кров дракона. Вона може вбити Синів Гарпії, синів їхніх синів і синів синів їхніх синів. Але дракон не може ані нагодувати голодну дитину, ані втамувати біль помираючої жінки. «Хто коли насмілиться покохати дракона?»

Думки мимоволі звернули знов на Дааріо Нахаріса — Дааріо з золотим зубом і бородою з трьох галузок, його сильні руки на однакових золотих руків'ях араха та вузького довгого кинджала у подобі оголених жінок. Того дня,

коли він вирушав у похід, а вона бажала йому безпечного шляху, він легенько попестив великими пальцями обох жінок — туди-сюди, туди-сюди. «Я приревнувала його до руків'я зброї, — усвідомила вона, — до жінок, зроблених з золота.» Проте відіслати його до ягнятників — то було мудре рішення. Адже вона була цариця і королева, а з таких, як Дааріо, не робляться царі й королі.

— Довгенько вже, — казала вона панові Барістану лише напередодні. — Що як Дааріо зрадив мене і перебіг до ворогів? — «Три зради знатимеш ти.» — Що як він зустрів іншу жінку, якусь лазарійську царівну?

Вона знала, що старий лицар не любить Дааріо і не довіряє йому. Незважаючи на це, він відповів зі шляхетною гречністю:

— Прекраснішої за вашу милість жінки немає на світі. Лише сліпий може повірити в інше, а Дааріо Нахаріс має очі.

«Має, — подумала вона. — Темної блакиті, майже порфірові. А коли він посміхається, його золотий зуб виблискує на сонці.»

Отже, пан Барістан має певність, що Дааріо повернеться. Дані могла лише благати богів, щоб він не помилився.

«Купіль заспокоїть мене.» Вона пройшла босоніж травою до водойми на своїй терасі. Вода була прохолодна, шкірою побігли сироти. Маленькі рибки пощипували їй руки й ноги. Дані заплющила очі й попливла на спині.

Тихий шурхіт змусив її розплющити очі та сісти зі сплеском.

— Місандея? — покликала вона. — Іррі? Джихікі?

— Вони сплять, — надійшла відповідь.

Під хурмовим деревом стояла жінка, вдягнена у кирею з каптуром, що замітала полами траву. Обличчя під каптуром здавалося твердим і блискучим. «На ній личина, — спливли спогади, — дерев'яна личина, вкрита темно-червоним покостом.»

— Квайфа? Невже я сплю? — Дані вщипнула собі вухо і зіщулилася з болю. — Я бачила тебе вві сні на «Балеріоні», коли ми тільки прийшли до Астапору.

— Ти не спала тоді. І зараз не спиш.

— Що ти тут робиш? Як ти проминула моїх вартових?

— Я прийшла іншим шляхом. Твої вартові мене не бачили.

— Якщо я їх покличу, тебе вб'ють.

— Вони присягнутья тобі, що мене тут немає.

— А насправді ти тут?

— Ні. Почуй мене, Даянерис Таргарієн. Скляні свічки горять. Скоро прийде бліда кобила, а за нею інші. Кракен і темне полум'я, лев і грифон, син сонця і блазенський дракон. Нікому з них не довіряй. Згадай Невмирущих. Стережися напахченого підстоля.

— Резнака? Чого б це мені його стерегтися?

— Дані піднялася з водойми. Вода потекла униз ногами, сироти вкрили руки й плечі у прохолодному нічному повітрі. — Якщо маєш про що попередити, кажи ясніше. Чого тобі від мене треба, Квайфо?

Місяць сявав у очах жінки.

— Показати тобі шлях.

— Я пам'ятаю шлях. Я йду на північ, щоб потрапити на південь, на схід, щоб потрапити на захід, назад, щоб просунутися уперед. А щоб торкнутися світла, я маю пройти під тінню. — Вона викрутила сріблясті коси від води. — Мене вже нудить від загадок і таємниць. У Карфі я була жебрачкою, а тут і зараз — цариця та королева. І наказую тобі...

— Даянерис! Згадай Невмирущих. Згадай, хто ти є.

— Я є кров дракона. — «Але мої дракони ревуть у пільмі.» — Я пам'ятаю Невмирущих. «Дитя трьох» — так назвали вони мене. Три скакуни пообіцяли вони мені, три вогні, три зради. Одна за кров, друга за золото, третя за...

— Ваша милосте? — Місандея стояла у дверях царської опочивальні зі світильною в руці. — До кого ви розмовляєте?

Дані зиркнула за плече у напрямку хурмового дерева. Жінки там не було. Ані киреї з каптуром, ані личини з покостом, ані Квайфи з її загадками.

«Тінь. Спогад. Ніхто.» Вона була кров'ю

дракона, проте пан Барістан застеріг, що в драконовій крові ховається лиха вада. «Невже я божеволію?» Адже колись її батька кликали Навіженим.

— Я молилася, — відповіла Дані дівчинці-наатійці. — Скоро світатиме. Треба чогось попоїсти, перш ніж прийде двір.

— Я принесу вам сніданок.

Лишившись знову на самоті, Дані обійшла навколо піраміди, сподіваючись знайти Квайфу, повз спалені дерева та випалену землю, де її люди намагалися упіймати Дрогона. Та навкруги було тихо, хіба що вітер шумів у плодкових деревах, і єдиними живими істотами у саду були кілька блідих нічних метеликів.

Місандея повернулася з динею та мискою круто зварених яєць, але Дані не відчувала охоти до їжі. Небо посвітлішало, зірки одна за одною блякли та зникали. Скоро з'явилися Іррі та Джихікі — допомогти Дані вдягнути токар лілового шовку з золотою облямівкою.

Коли прибули Резнак та Скахаз, вона

мимоволі подивилася на них скося, недовірливо, пам'ятаючи про три зради. «Стережися напахченого підстоля.» Дані підозріливо принюхалася до Резнака мо'Резнака. «Я б могла наказати Голомозому схопити його і піддати допитові.» Чи відвернув би такий вчинок справдження пророцтва? Або ж місце Резнака посів би інший зрадник? «Пророцтва оманливі, — нагадала вона собі, — а Резнак, можливо, є лише тим, ким здається.»

У ліловій палаті Дані побачила, що на її лаві чорного дерева накладено чималу купу едвабових подушок. На вустах мимоволі заграла слабенька посмішка. «Справа рук пана Барістана» — зрозуміла вона. Старий лицар був доброю і гідною людиною, та інколи розумів усе занадто прямо. «То ж був лише жарт, добрий пане» — подумала вона, та все ж усілася на одну з подушок.

Скоро її безсонна ніч почала відчуватися. Поки Резнак просторікував про ремісницькі цехи, вона відчайдушно придушувала спроби позіхнути. А справа була між тим зовсім не

пуста і не проста. Було схоже, що на неї сердилися каменеруби, та й мулярі теж. Колишні невільники, щоб заробити на хліб, почали різати камінь та мурувати будинки, крадучи роботу в майстрів та підмайстрів цехів.

— Відпущенці ладні працювати за надто низьку платню, препишносте, — казав Резнак. — Дехто кличе себе підмайстром, а хто і майстром, хоча такі звання за правом належать лише ремісникам із цеху. Каменярі та мулярі покійно благають вашу превисокість захистити їхні стародавні права та звичаї.

— Відпущенці працюють задешево, бо потерпають з голоду, — зауважила Дані. — Якщо я забороню їм тесати камінь або класти цеглу, скоро біля мого порогу з'являться свічники, ткачі, золотих справ майстри, і всі вимагатимуть, щоб колишніх рабів вигнали з їхнього ремесла.

Вона хвилинку поміркувала і винесла вирок:

— Хай буде написано, що віднині лише членам цехів дозволяється величати себе

підмайстрами та майстрами... але за умови, що цехи відкриють свої списки для запису кожного відпущенця, який зуміє показати належне вміння.

— Бути по тому, — підтвердив Резнак. — Чи матимуть ваша превисокість ласку вислухати шляхетного Гіздахра зо'Лорака?

«Та він що — ніколи не вгамується?!»

— Хай вийде перед мої очі.

Того дня Гіздахр вбрався не у токар, а у прості й просторі сіро-блакитні шати. А ще він позбавився майже всього волосся: зголив бороду і підрізав зачіску на голові, хоча й не перетворившись на голомозого, та хоч знищивши ті недоладні крила.

— Ваш голій добре вам прислужився, шановний Гіздахре. Сподіваюся, ви прийшли похвалитися його роботою замість напосідатися зі своїми бійцівськими ямами.

Гіздахр глибоко і поштиво вклонився.

— На жаль, ваша милосте, мушу наполягати далі.

Дані скривилася. Навіть її власні люди не

давали їй спокою щодо цієї справи. Резнак мо'Резнак наголошував на грошах, котрі будуть зібрані як податки. Зелена Грація твердила, що відкриття ям потішить богів. Голомозий вважав, що так вона звоює собі підтримку проти Синів Гарпії.

— Хочуть битися, то хай б'ються, — бурчав Могутній Бельвас, котрий свого часу був знаним переможцем боїв у ямах.

Пан Барістан запропонував натомість влаштувати турнір. Його сирітки могли б нападати на кільця зі списами і битися у бугурті тупою зброєю. Та Дані знала, що його намір не лише шляхетний, але й безнадійний. Меєринці прагнули бачити не вправність зі зброєю, а людську кров — інакше б невільники у ямах вдягали обладунки. Здавалося, лише Місандея поділяла зі своєю царицею її занепокоєння.

— Я відмовила вам шість разів, — нагадала Дані Гіздахрові.

— Ваша преосяйність має сім богів, тому я сподівався, може схвалити моє сьоме прохання.

Сьогодні я прийшов не сам. Чи не вислухаєте моїх друзів? Їх теж семеро. — Одного за іншим купець запросив їх наперед. — Оце Храз. Ось перед вами Барсена Чорногрива, відважна і нестримна. Ось Камаррон Рахівник і Гогор Велетень. Тут у нас Плямистий Кіт, а оце Безстрашний Іфоке. Нарешті останній — Белакво Костолам.

Дані знала усіх сімох — принаймні за іменами, якщо не в обличчя. Усі семеро були найславетніші з меєринських бойових невільників... а саме бойові невільники, звільнені з кайданів її помийними щурами, очолили повстання і захопили для неї місто. Вона мала перед ними борг крові.

— Я вислухаю вас, — кивнула вона.

Один за одним кожен прохав її дозволу знову відкрити ями.

— Але чому? — завимагала вона відповіді, коли скінчив Іфоке. — Ви вже не раби, приречені загинути з хазяйської примхи. Я звільнила вас. Навіщо вам скінчувати своє життя на кривавому піску?

— Я навчався, відколи мені набігло три роки, — мовив Гогор Велетень. — Я вбивав, відколи доріс шести. Матір Драконів каже: я вільний. Чому не вільний битися?

— Якщо ти хочеш битися, бийся за мене. Присягни на мечі, стань до лав «Материних воїв», «Вільних братів» або «Непохитних щитів». Навчи науки бою інших моїх відпущенців.

Гогор затрусив головою.

— Раніше я бився за хазяїна. Ви кажете: битися за вас. Я кажу: битися за себе. — Величезний здоровань гупнув себе у груди кулаком завбільшки з окіст. — За золото. За славу.

— Гогор каже за нас усіх. — Плямистий Кіт мав на собі перекинуту через одне плече барсову шкуру. — Коли востаннє мене продали, ціна була триста тисяч гонорів. Коли я був раб, я спав на хутрах і їв з кістки червоне м'ясо. Тепер я вільний, сплю на соломі та їм солону рибу, коли можу дістати.

— Гіздахр присягається, що переможці

матимуть половину всіх монет, зібраних коло воріт, — втрутився Храз. — Половину! Він присягається. Гіздахр — шляхетна, чесна людина.

«Ні, занадто хитромудра людина.» Дані відчула себе у пастці.

— А переможені? Що матимуть вони?

— Їхні імена викарбують на Брамі Долі серед інших хоробрих загиблих, — оголосила Барсена. Казали, що вона вбила усіх жінок, яких проти неї виставляли упродовж восьми років. — На всіх чекає смерть, і на жінок теж... але не всіх по смерті пам'ятатимуть.

На це Дані не знала, що відповісти. «Якщо мій народ справді хоче цього, чи маю я право відмовляти їм? Це ж було їхнє місто перед тим, як стати моїм. І кидати на пісок вони бажають лише своє власне життя.»

— Я поміркую про все, що ви мені розказали. Дякую за поради. — Дані підвелася з лави. — Продовжимо на завтра.

— На коліна перед Даянерис Буреродною, Неопалимою, царицею меєринською,

королевою андалів, ройнарів та першолюдей, халісі великого трав'яного моря, Трощителькою Кайданів та Матір'ю Драконів! — закликала Місандея.

Пан Барістан супроводив її назад до покоїв.

— Розкажіть мені казку, добрий лицарю, — попрохала Дані, піднімаючись сходами. — Якусь оповідь про мужність та честь зі щасливим закінченням.

Саме зараз вона відчувала особливу потребу в щасливих закінченнях.

— Розкажіть, як ви утекли від Узурпатора.

— Нема великої мужності в тому, ваша милосте, щоб тікати, рятуючи життя.

Дані всілася на подушку, схрестила ноги і зиркнула на лицаря знизу вгору.

— Дуже прошу вас, розкажіть! Хіба не Молодий Узурпатор звільнив вас із Королегвардії?

— Так, то був Джофрі. За привід вони обрали мій вік, хоча правдива причина полягала зовсім в іншому. Малий хотів біле корзно для свого собаки Сандора Клегана, а

його матінка прагнула зробити Крулеріза своїм Регіментарем. Коли мене викликали перед їхні очі, я... я зняв кирею, як мені наказали, кинув меча до Джофріних ніг і... висловився необачно.

— Що ви сказали?

— Та правду... але правди ніколи не вітали при тому дворі. Я вийшов з престольної палати з високо піднятою головою, хоча навіть не знав, куди мені податися. Я давно не мав іншої домівки, окрім Башти Білих Мечів. Родичі, певно ж, знайшли б мені якийсь куток у нашому дідицтві Урож'я, та я не бажав стягати на них гнів Джофрі. Я саме збирав речі, коли мені спало на думку, що зрештою я сам накликав на себе лихо, прийнявши колись пробачення від Роберта. Він був хоробрий лицар, але поганий король, бо навіть не мав прав на престол, який захопив силоміць. Тому я вирішив спокутувати провину — знайти істинного короля і служити йому вірно, всіма силами, що мені лишилися.

— Мого брата Візериса.

— Такий був тоді мій намір. Відтак я пішов до стайні, де мене спробували схопити золотокирейники. Джофрі пропонував мені вежу, де б я міг дожити віку, та я зневажив його дарунок, і натомість мені наготували підземелля. Запопав мене сам тисяцький міської варти, захочений моїми порожніми піхвами, та він мав із собою тільки трьох людей, а при мені лишався кинджал. Я розпанахав обличчя тому зі стражників, котрий першим мене торкнувся, скочив у сідло і збив конем решту. Коли я поспішав до брами, то чув, як Янос Слонт волає, щоб за мною надіслали погоню. За межами Червоного Дитинця вулиці були забиті людом, інакше б я легко відірвався. Натомість мене нагнали біля Річкової брами. Золотокирейники, що переслідували мене від замку, кричали до тих, які були коло брами, щоб мене зупинили. Варта схрестила списи і загородила шлях.

— А ви навіть меча не мали! То як вам вдалося пробитися?

— Справжній лицар вартий десяти лайдаків

при брамі. До того ж я застукав їх зненацька. Одного переїхав конем, вирвав у нього з рук списа і прохромив горло найближчому переслідувачеві. Другий злякався і не завадив мені проїхати крізь браму, а там я дав коневі остроги і щодуху полетів уздовж річки, поки місто не зникло з очей в мене за спиною. Того ж вечора я вторгував за коняку жменю монет і жебрацькі лахи. Наступного ранку я влився до річки простолюду, що текла назад до Король-Берега. Виходив я крізь Грязючну браму, а повернутися вирішив крізь Божу. З брудом на обличчі, щетиною на щоках, ковінькою замість зброї, у нікчемному дранті та забрьоханих болотом чоботях я виглядав просто старим селюком, що тікає від війни. Золотаві взяли з мене оленя і махнули, щоб проходив. Король-Берег був натоптаний людом, що шукав притулку та захисту від битв, і я непомітно загубився серед нього. Я мав трохи срібла, але потребував його, щоб заплатити за перевіз через вузьке море, тому спав у септах і на вулицях, а харчувався зі спільного казана у

найдешевших харчівнях. Я дав відрости бороді, сховався під покровом своїх років. Того дня, коли князь Старк втратив голову, я стояв там і дивився. Потім я пішов до Великого Септу і подякував семи богам за те, що Джофрі забрав у мене корзно.

— Старк був зрадником, якого спіткала зрадницька доля.

— Ваша милосте, — відповів Селмі, — Едарт Старк брав участь у скиненні вашого батька з престолу, але до вас не мав недобрих почуттів. Коли євнух Варис розповів нам, що ви носите дитину, Роберт хотів вас убити, але князь Старк висловився проти. Він навіть сказав Робертові шукати собі нового Правицю, не бажаючи обговорювати убивство дітей.

— Чи не забули ви про принцесу Раеніс та принца Аегона?

— Не забув і ніколи не забуду. Але то була справа рук Ланістерів, ваша милосте.

— Ланістерів чи Старків — хіба не байдуже? Візерис називав їх усіх «псами Узурпатора». Якщо на дитину нападає згряя хортів, чи не

байдуже, котрий вирве їй горлянку? Винувата буде вся згряя. Винуваті...

Слово застрягло їй у горлі. «Хазея» — подумала вона, і раптом почула власні, мимоволі вимовлені слова.

— Я мушу побачити яму. — Її голос пролунав слабенько, наче шепіт дитини. — Відведіть мене донизу, мій лицарю, якщо ваша ласка.

Обличчям старого промайнула тінь несхвалення, але не в його звичаї було перечити королеві.

— Слухаю вашу волю.

Найшвидшим шляхом донизу були челядницькі сходи — не пишні й не прикрашені, вузькі та круті, зате прямі й сховані у стінах. Пан Барістан приніс ліхтаря, щоб не впасти. Цеглини двадцяти різних кольорів тісно зімкнулися навколо, збігаючи на сіре та чорне вдалині від світла ліхтаря. Тричі вони проминали Неблазних на варті — нерухомих, наче вирізьблених з каменю. Єдиним чутним звуком було тихе човгання ніг

на сходинках.

На рівні землі Велика Піраміда Меєрину була зовсім тихим місцем, повним пилу та тіней. Зовнішні стіни мали тридцять стоп товщини. Всередині них луна гуляла склепіннями багатобарвної цегли серед стаєнь, комор та інших служб. Вони пройшли під трьома важкими арками, тоді похилим проходом, освітленим смолоскипами, у глибини під пірамідою, повз водосховища, кам'яні мішки та катівні, де рабів свого часу били батогами, білували та припікали гарячим залізом. Нарешті вони стали перед двома величезними залізними дверима на іржавих завісах, що охоронялися Неблазними.

За її наказом один видобув ключа. Двері відчинилися, завіси пронизливо завищали. Даянерис Таргарієн ступила у гаряче серце пільми і зупинилася на краю глибокої ями. За сорок стоп унизу її дракони підняли голови. Чотири ока запалали у темряві: два розплавленого золота і два — зеленкуватого спижу.

Пан Барістан узяв її під руку.

— Ближче не треба.

— Гадаєте, вони зашкодять мені?!

— Я не знаю, ваша милосте. Але радше не легковажив би вашою особою, щоб дізнатися відповідь.

Раегал заревів. Вибух жовтого полум'я на пів-удару серця перетворив нічну темряву на яскравий день. Вогонь лизнув стіни, і Дані відчула на обличчі жар, наче зазирнула у піч. На тому кінці ями Візеріон розгорнув крила, збурюючи застійне повітря. Він спробував підлетіти до неї, але ланцюги туго натягнулися, щойно дракон скинувся угору, і зринули його на живіт. Ноги дракона були прикуті до підлоги ланками завбільшки з чоловічий кулак; шия в залізному нашійнику була припнута до стіни позаду. Раегал носив такі самі кайдани. У світлі ліхтаря в руці Селмі лусочки дракона виблискували, наче коштовне каміння. З-поміж зубів здіймався дим. На підлозі коло його ніг розкидані були кістки — потрощені, обсмалені, погризені. Повітря, надто гаряче для людини,

смерділо сіркою та смаленим м'ясом.

— Вони більшають. — Данін голос заметлявся луною між обпалених кам'яних стін. Краплина поту стекла чолом і упала на груди. — Чи правда, що дракони ніколи не припиняють рости?

— Якщо мають удосталь їжі та простору. Але прикуті тут, у підземеллі...

Великі Хазяї використовували це підземелля як в'язницю. Воно було досить велике для п'яти сотень людей... і більш ніж достатнє для двох драконів. «Та чи надовго? Що станеться, коли вони переростуть цю яму? Чи не накинуться одне на одного з кігтями та вогнем? А чи виростуть малі та кволі, з запалими боками та зморщеними крилами? Чи не згасне їхнє полум'я, перш ніж настане кінець?»

Що то за матір, яка дозволяє своїм дітям гнити у пільмі?

«Якщо озирнуся назад — пропаду» — сказала собі Дані... але як можна не озиратися? «Я ж мала передбачити. Невже я була сліпа, чи сама

навмисне заплющила очі, щоб не бачити ціни, яку треба заплатити за владу?»

Візерис розповідав їй різноманітні казки, коли вона була маленька. Понад усе він кохався у оповідях про драконів. Від нього вона почула про падіння Гаренголу. Знала про Полум'яне Поле, про «Танок драконів». Один із її пращурів, третій Аегон, бачив на власні очі, як його рідну мати зжер дракон його дядька. А ще ж без ліку співалося пісень про села та королівства, що жили в жаху перед драконами, поки якийсь хоробрий драконоборець не рятував їх од лиха. У Астапорі щоками работорговця стекли його розплавлені драконовим вогнем очі. Дорогою до Юнкаю, коли Дааріо кинув до її ніг голови Залора Лисого та Прендаля на'Гезна, її діти бенкетували людською плоттю. Дракони не мали страху перед людиною. А дракон, досить великий, щоб зжерти вівцю, так само легко упольовував і дитину...

Її звали Хазея, і було їй чотири роки. «Якщо батько не брехав. Міг-бо і брехати.» Ніхто ж не

бачив дракона, крім нього. За доказ правили самі лише обгорілі кістки, але кістки нічого не доводили. Хтозна — може, він сам убив дівчинку, а потім спалив. Не перший батько таким чином позбавлявся небажаної дитини жіночої статі — так казав Голомозий. «Це могли зробити і Сини Гарпії, а потім звинуватити дракона, щоб місто мене зненавиділо.» Дані хотіла в це вірити... але якщо так, то чому батько Хазеї чекав аж до кінця прийому, коли палата майже спорожніла? Якби його метою було збурити меєринців проти неї, він би виклав свою справу тоді, коли в палаті було повно вух.

Голомозий закликав її віддати чолов'ягу на смертну кару.

— Або хоч язика йому вирвати. Брехня цієї людини, препишносте, може знищити усіх нас.

Натомість Дані вирішила виплатити йому ціну крові. Ніхто не міг сказати, скільки коштує донька, тому вона сама призначила ціну в сто разів вищу, ніж за ягня.

— Я б повернула тобі Хазею, якби змогла, —

сказала вона батькові, — та деякі речі знаходяться поза владою навіть цариці. Кістки дівчинки поховують у Храмі Грацій, і на спогад про неї вдень та вночі палатиме сотня свічок. Приходь до мене щороку на її іменини, і решта твоїх дітей ніколи не бідуватиме... але ця оповідь не має більше ніколи сходити з твоїх вуст.

— Люди питатимуть, — відповів батько в жалобі. — Питатимуть, де Хазея і як вона померла.

— Її вкусила змія, — наполог Резнак мо'Резнак. — Поніс геть скажений вовк. Спіткала раптова пошесть. Скажи, що сам захочеш, аби мовчав про драконів.

Візеріонові пазурі зашкребли камінням, велетенські ланцюги забрязкотіли — дракон знову поривався до неї, а коли не зміг, то заревів, викрутив голову назад, скільки зумів, і плюнув золотим полум'ям на стіну позаду себе. «А чи довго ще чекати, коли його полум'я стане досить жарким, щоб розплавити залізо чи зруйнувати камінь?»

Зовсім нещодавно він їздив у неї на плечі, закрутивши їй хвоста навколо руки. Зовсім нещодавно вона годувала його шматочками смаленого м'яса з власної долоні. Саме цього дракона першим припнули на ланцюг. Даянерис сама завела його до ями і зачинила всередині разом із кількома биками. Коли він нажерся, то став млявий, закуняв, і його прикували до стін уві сні.

З Раегалом повелося важче. Можливо, він чув, як його брат буяє у ямі, попри стіни з цегли та каменю, що їх розділяли. Зрештою його довелося зненацька укрити сіткою з важких ланцюгів, коли він грівся на сонечку на терасі. Але дракон опирався так люто, що знести його донизу челядницькими сходами забрало ще три дні, а він клацав зубами, викручувався і обпалив вогнем шістьох людей.

Що ж до Дрогона...

«Крилата тінь» — назвав його батько, що плакав по своїй дитині. То був найбільший з трьох, найлютіший, найдикіший, з лускою, чорнішою за ніч, і очима, схожими на озера

вогню.

Дрогон полював десь у навколишніх обширах, та коли наїдався, то донедавна полюбляв ніжитися на сонечку на вершині Великої Піраміди, де колись стояла гарпія Меєрину. Тричі його намагалися там упіймати, і тричі зазнавали поразки. Чотири десятки найхоробріших її людей піддавали себе небезпеці; майже всі отримали опіки, четверо померло. Востаннє Дрогона бачили на заході сонця наприкінці дня третьої спроби — чорний дракон летів на північ від Скахазадхану в напрямку високих трав Дотракійського моря. Відтоді він до міста не повертався.

«Матір драконів, — подумала Дані. — Матір чудовиськ. Кого я випустила у світ? Я зву себе царицею і королевою, та престол мій зроблено з обпалених кісток і поставлено на сипкі піски.» Як вона сподівалася утримати Меєрин без драконів? Не кажучи вже про те, щоб звоювати Вестерос.

«Я — кров дракона, — подумала вона. — Якщо вони — чудовиська, то і я теж.»

Смердюк

Щур заверещав, коли в нього вчепилися зуби, навіжено затіпався у руках, прагнучи врятувати собі життя. Черво — то була найм'якіша частина. Він вчепився у солодке м'ясо, тепла кров потекла губами. Стало так добре, аж сльози навернулися на очі. У животі забурчало, і він проковтнув. З третього укусу щур припинив боротися, а він відчув себе майже ситим.

А тоді за дверима підземної в'язниці почулися голоси.

Він негайно заціпенів, боячись навіть жувати. У роті було повно крові, плоті та хутра, але він не смів ані сплюнути, ані ковтнути — лише дослухався нажахано, скам'янівши тілом, до човгання чобіт і брязкоту залізних ключів.

«Ні, — подумав він, — ні, благаю вас, боги,

не зараз, не тепер.» Він так довго намагався упіймати цього щура. «Якщо мене з ним застукають, то заберуть. А потім розкажуть, і князь Рамзай зробить мені боляче.»

Він знав, що мав би сховати здобич, але ж так люто хотів їсти. Востаннє він їв два дні тому — може, навіть три. Тут унизу, в п'їтми, достоту сказати було важко. Хоча руки його та ноги витончилися, наче тростини, але порожній живіт напух і так болів, що не давав спати. Щоразу, заплющуючи очі, він мимоволі згадував пані Роголіс. Після їхнього весілля наречений — князь Рамзай — зачинив її у башті та заморив голодом на смерть. Наприкінці вона обгризла собі власні пальці.

Він зіщулився у кутку своєї келії, стискаючи здобич під підборіддям. Кров стікала з кутика рота, поки він потроху відщипував від щура тим, що лишилося від зубів, у намаганні закинути в живіт, поки не відчинили двері, якомога більше теплої плоті. М'ясо було жилаве, але соковите — він боявся, щоб не знудило. Він жував і ковтав, виколупуючи

крихітні кісточки з дірок у яснах, відки йому висмикнули зуби. Жувати було боляче, але жахливий голод не дозволяв зупинятися.

Гамір посилювався. «Благаю вас, боги, хай це не по мене» — молився він, одриваючи одну зі щурячих ніг. По нього вже давно ніхто не приходив. Адже були й інші келії, інші в'язні. Інколи він чув, як вони кричать — навіть крізь товсті кам'яні стіни. «Жінки завжди верещать найгучніше.» Він посмоктав сире м'ясо і спробував виплюнути кістку ноги, але вона лише перевалилася через нижню губу і заплуталася у бороді. «Ідіть геть, — молився він, — ідіть собі, проходьте повз мене, благаю, благаю вас.»

Але кроки зупинилися саме тоді, коли стали найгучніші, і ключі забрязкотіли просто за його дверми. Щур випав з пальців. Він витер скривавлені руки об штани. «Ні, — промимрив він, — ні-і-і-і.» Ноги безладно зашкребли по соломі — то він намагався втиснутися у куток, сховатися у холодних та вогких кам'яних стінах.

Найжахливішим був звук повороту ключа в замку. Коли світло вдарило його в обличчя, він видав болючий вереск і затулив очі долонею. Якби він зважився, то й зовсім видряпав би їх геть — може, хоч так у голові припинило б гупати.

— Приберіть світло, благаю, робіть свою справу в темряві, молю вас, благаю!

— Та це не він, — вимовив хлопчачий голос. — Ти лишень подивися на оце. Ми не в ту цюпу зайшли.

— Остання келія ліворуч, — відповів інший хлопчак. — Це ж остання келія ліворуч, хіба не так?

— Та наче так. — Настала тиша. — Що це він белькоче?

— Здається, не хоче світла.

— А ти б хотів, якби виглядав отак? — Малий гучно відхаркнув і сплюнув. — А смердить, ой леле... мене зараз удавить.

— Він тут пацюків жере, — відповів другий хлопець. — Оно подивися.

Перший засміявся.

— А й справді! Смішний.

«Я мусив, мусив...» Пацюки кусали його уві сні, зачіпали пальці на руках та ногах, намагалися вчепитися навіть у обличчя, тому коли він наклав руки на одного, то не вагався. Їж, або тебе з'їдять — такий йому лишався вибір.

— Я їв, — промимрив він, — так, їв, їв, я його з'їв, бо вони їли мене, благаю...

Хлопчаки підступили ближче, шурхотючи соломою під ногами.

— Ану відповідай, — мовив один із них. Він був менший з двох і тендітніший, але розумніший. — Ти пам'ятаєш, хто ти такий?

Страх скипів у ньому гарячою хвилиною, і він застогнав.

— Відповідай. Кажі своє ім'я.

«Моє ім'я.» Вереск застряг у нього в горлянці. Вони навчили його, яке він тепер має ім'я, навчили добре, ой як добре, але так давно, що він забув. «Якщо я відповім неправильно, він забере ще один палець, або й гірше, він... він...» Він не хотів думати про те, не міг навіть

згадувати. У щелепи, у очі закололи голки. У голові гупав молот.

— Благаю вас! — кавкнув він ледь чутним, немічним голосом столітнього старця.

«Може, мені сто років і є? Скільки я вже тут сиджу?»

— Ідіть, — пробелькотів він крізь зламані зуби та зламані пальці, міцно стиснувши повіки від жахливо яскравого світла. — Благаю, заберіть собі щура, лише не робіть боляче...

— Смердюк! — мовив старший з хлопчаків. — Ти Смердюк. Згадав?

Саме він тримав у руці смолоскип. Молодший хлопчина мав кільце залізних ключів.

«Смердюк?» Сльози ринули щоками.

— Згадав. Я пам'ятаю. — Він роззявив рота, потім стулив його. — Мене звати Смердюк. Смердюк — нікчемний остюк.

У пітьмі він не потребував імені, а тому легко його забував. «Смердюк, Смердюк, мене звати Смердюк.» Він не народився з цим іменем. У іншому житті він був кимось іншим,

але тут і зараз його ім'я було Смердюк. Тепер він згадав.

Також він пригадав і хлопчиків. Вони були вдягнені у однакові жупанчики тонкої вовни, сіро-блакитні з синьою облямівкою. Обидва були зброєносцями, обом було по вісім років, і обох звали Вальдерами Фреями. «Великий Вальдер і Малий Вальдер, так-так.» От лишень Малим був більший, а Великим — менший, і це дуже розважало хлопців, але збивало з пантелику решту світу.

— Я вас знаю, — прошепотів він крізь потріскані губи. — Я знаю ваші імена.

— Ти маєш піти з нами, — мовив Малий Вальдер.

— Ти потрібен їхній вельможності, — додав Великий Вальдер.

Жах прохромив його наскрізь, наче ніж. «Це ж лише діти, — подумав він. — Двоє хлопчаків восьми років.» Авжеж він міг упоратися з двома восьмилітками. Навіть слабким і знесиленим він міг забрати смолоскипа, ключі, кинджал у піхвах при боці Малого Вальдера, а

тоді втекти. «Ні. Ні, це надто легко. Це пастка. Якщо я втечу, він забере ще один палець і ще кілька зубів.»

Раніше він уже тікав — здавалося, чи не кілька років тому, коли ще лишалися якісь сили, коли він іще був здатен на непокору. Того разу з ключами до нього прийшла Кайра. Вона сказала йому, що вкрала ключі, що знає потерну, яку ніколи не стережуть.

— Відведіть мене назад до Зимосічі, м'сьпане, — благала вона, зблідла і тремтлива. — Я не знаю дороги. Я не можу втекти сама. Благаю, ходімо зі мною.

І він пішов. Ключник в'язниці був п'яний вусмерть і валявся на підлозі в калюжі вина зі спущеними до кісточок штаньми. Двері підземелля були відчинені, потерну ніхто не охороняв — саме так, як вона казала. Втікачі почекали, поки місяць закотиться за хмари, тоді вислизнули з замку і переплюхали Плакун-Воду, ковзаючи на каменях, скутих холодом у крижаному потоці. На тому березі він її поцілував.

— Ти врятувала нас, — сказав він тоді.

«Дурень. Божевільний йолоп.» То була пастка, гра, жорстокий жарт. Князь Рамзай полюбляв лови у лісі, але надавав перевагу двоногій дичині. Цілу ніч вони бігли темним лісом, але щойно зійшло сонце, крізь дерева почувся слабкий звук віддаленого рогу і гавкіт зграї хортів.

— Нам треба розділитися, — сказав він Кайрі, коли собаки почали наганяти. — Нас обох вони не вистежать.

Але дівчина мало не божеволіла з жаху і чіплялася за нього, відмовляючись розлучатися — навіть тоді, коли він присягнувся, що збере військо залізників і повернеться по неї згодом, якщо погоня обере її.

Їх упіймали менше ніж за годину. Один пес збив його на землю, інший вкусив Кайру за ногу, коли вона намагалася видертися схилом горбка. Решта оточила їх із гавкотом та гарчанням і тримала на місці, клацаючи зубами на найменший рух, доки не наблизився Рамзай Сніговій зі своїми мисливцями. Тоді він іще

був байстрюком, не Болтоном.

— Осьде ви є, — посміхнувся він до них з сідла. — Ви раните мої почуття, коли тікаєте отак зненацька. Невже вас стомила моя гостинність?

Саме тоді Кайра схопила камінь і кинула йому в голову. Камінь схибив на добрячих піваршина, і Рамзай посміхнувся.

— Тебе доведеться покарати.

Смердюк пригадав відчайдушний, нажаханий погляд Кайриних очей. Тієї миті вона виглядала такою юною, зовсім ще дівчинкою, але він нічого не міг вдіяти. «Вона привела їх до нас, — подумав він. — Якби ми розділилися, як я казав, хтось із нас двох міг би врятуватися.»

Від спогадів тяжко перехопило подих. Смердюк відвернувся від смолоскипа з очима, повними блискучих сліз. «Чого йому треба цього разу? — подумав він у розпачі. — Чому він не дасть мені спокій? Я ж нічого не робив, цього разу я ні в чому не винний, чому б йому не лишити мені в п'їтми?» Адже він щойно

упіймав щура, такого жирного, теплого, рухливого...

— Нам його помити, абощо? — спитав Малий Вальдер.

— Їхня вельможність люблять, коли від нього тхне, — відповів Великий Вальдер. — Чого б вони кликали його Смердюком?

«Смердюк. Мене звати Смердюк — огидний гівнюк.» Він мусить пам'ятати. «Служи, корись, пам'ятай, хто ти є — і більше тобі не зроблять боляче. Його вельможність пообіцяв, він сам пообіцяв.» Та навіть якби бранець забажав опиратися, то вже не мав для опору сили. Усю силу з нього вибили батогами, виморили голодом, здерли зі шкірою. Коли Малий Вальдер підняв його з долівки, а Великий Вальдер змахнув смолоскипом, щоб вигнати з цюпи, він пішов покірно, наче собака. Якби він мав хвоста, то запхав би його між ніг.

«Якби я мав хвоста, Байстриук відрізав би його геть.» Думка прийшла непроханою — злостива думка, небезпечна. Його вельможність більше не був байстриуком. «Тепер він Болтон,

не Сніговій.» Король-хлопчак на Залізному Престолі зробив князя Рамзая законним спадкоємцем, подарував йому право взяти ім'я свого вельможного батька. Коли його кликали Сніговієм, то тим нагадували про народження від непорядного ложа і викликали чорну лють. Смердюк мусив пам'ятати. А понад усе він мав пам'ятати своє ім'я. На пів-удару серця воно зникло з пам'яті, і він злякався так, що запнувся на крутих сходах підземелля і подер штани на камені, пустивши собі кров. Малий Вальдер мусив пхнути у нього смолоскипом, щоб підняти на ноги і погнати далі.

У дворищі він побачив, що над Жахокромом стоїть ніч, а над східним муром замку сходить повний місяць. Бліде світло кидало тіні високих трикутних зубців на морозну землю, наче відбиток якоїсь велетенської, чорної та хижої щелепи. Повітря було вогке, холодне, повне напівзабутих пахощів. «Це світ, — сказав собі Смердюк, — саме так пахотить світ.» Він не знав, чи довго сидів у підземеллі — напевне, з півроку. «Довго, а чи й довше. Що як минуло

п'ять років, або десять, або двадцять? Чи я знав би? Що як я з'їхав там, у глибині, з глузду, і минула вже половина мого життя?» Та ні, дурниці. Стільки часу проминути не могло — адже хлопчачки лишилися хлопчачками, а за десять років вони перетворилися б на дорослих чоловіків. Він мусить пам'ятати такі речі. «Я не дозволю йому звести мене з розуму. Хай забирає пальці рук і ніг, хай виймає очі та відрізає вуха, але він не зможе забрати мій розум, якщо я не дозволю.»

Малий Вальдер ішов попереду зі смолоскипом у руці, Смердюк покійрно плівся за ним, а Великий Вальдер крокував позаду. Собаки на псярні загавкали, коли трійця їх проминала. Вітер носився двором, наскрізь прорізаючи бридке ганчір'я, що правило йому за одяг. Шкірою від холоду побігли сироти. Нічне повітря було вогке і холодне, але жодних ознак снігу він не помітив — хоча зима вже напевне стояла на порозі. Смердюк спитав себе, чи доживе побачити сніг. «Скільки пальців я дотоді матиму на руках? А на ногах?»

Коли він підняв руку до очей, то вразився, яка вона бліда, яка позбавлена плоті. «Шкіра та кістки, — подумав він. — Я маю руки німічного старого.» Чи не міг він помилятися щодо хлопців? Що як це були не Малий Вальдер і Великий Вальдер, а сини тих малих, яких він колись знав?

У великій трапезній панували сутінки і дим. Праворуч та ліворуч горіли ряди смолоскипів, які тримали держак у вигляді кістяків людських рук, що витикалися просто зі стін. Високо над головою виднілися чорні від диму дерев'яні крокви та баня даху, що губилася у темряві. У повітрі висіли важкі пахощі вина, пива та смаженого м'яса. Шлунок Смердюка гучно забурчав, у роті зібралася слина.

Малий Вальдер прогнав його, підпихаючи у спину, проходом між довгими столами, де вечеряла залога замку. Він відчував на собі численні очі. Найкращі місця коло помосту обіймали улюбленці Рамзая, котрих кликали Байстрічатами. Бен Кістяк — старий дожджачий при улюблених мисливських

хортах його вельможності. Дамон на прізвисько Потанцюй-Мені, білявий та зовсім юний обличчям. Хрипло, що втратив язика за необачні слова у присутності князя Руза. Кислий Алин. Гицель. Жовтий Пуць. Далі, нижче солі, сиділи інші, яких Смердюк знав наочно, коли не за іменами: служиві латники та десятники варти, стражники, ключники та кати. Були там і незнайомці теж — обличчя, бачені ним уперше. Дехто кривився, коли він проходив повз, а інші реготали. «Гості, — подумав Смердюк. — Друзі його вельможності. Мене привели їх розважити.» Холодок жаху пробіг спиною.

За високим столом у кріслі свого панотця сидів Болтонів Байстриук, пригощаючись із батькового кухля. Стіл поділяли з ним двоє старих чоловіків, у яких Смердюк з одного погляду упізнав вельможних панів. Один був кощавий, з сірими кремінними очима, довгою білою бородою та обличчям твердим, наче зимовий лід. Він мав на собі кожух з розкошланої ведмежої шкури, поношений та

засмальцьований. Під ним виднілася коротка кольчуга, яку він не зняв навіть за столом. Другий пан був теж кощавий тілом, але скривлений всюди, де перший був прямий та ставний. Одне з його плечей було вище за інше, і над мискою він схилявся, наче стерв'ятник над падлом. Сірі очі дивилися жадібно, зуби були жовті, розгалужена борода мінилася барвами снігу та срібла, до плямистого черепа чіплялося кілька пасем волосся. Але делія на ньому була м'яка, доброї вовни, з облямівкою чорного соболя, застібнута зіркою куваного срібла.

Рамзай був одягнений у чорне та рожеве: чорні чоботи, чорний пас та піхви меча, чорний шкіряний кунтуш на рожевому оксамитовому жупані з темно-червоним єдвабом у розрізах. У правому вусі виблискував гранат, вирізаний у подібі краплі крові. Та незважаючи на пишність вбрання, він лишався з себе доволі бридким: широким у кістках, обвислим у плечах, занадто пухким плоттю — що обіцяло потворну жирність у старші літа.

Шкіра його була рожева, поплямована родимками, ніс широкий, ротик маленький, волосся довге, темне і сухе. Губи були товсті та м'ясисті, але перше, що в ньому помічали люди, були його очі. Рамзай успадкував їх від свого вельможного батька: маленькі, близько посаджені, моторошно бліді. «Примарно-сірим» звали люди такий колір. Та радше сказати, Рамзаєві очі не мали кольору зовсім, наче дві друзки брудного льоду.

Побачивши Смердюка, Рамзай розтягнув губи у вологу посмішку.

— Осьде він, мій старий сумний друзяка.

Чоловікам коло себе він пояснив:

— Смердюк був зі мною від самого дитинства. Його подарував мені панотець на знак любові та приязні.

Двоє панів презирнулися.

— Я чув, вашого слуги більше немає на світі,
— мовив той, що мав сутулі плечі. — Казали, його вбили Старки.

Князь Рамзай гикнув.

— Залізники полюбляють казати: що мертво,

те вже не помре, ба постане знов, тверде і непохитне. Ось як Смердюк. Хай від нього і тхне могилою.

— Від нього тхне гівном і засохлим блювотинням. — Сутулий пан відкинув кістку, яку гриз, і витер пальці скатертиною. — Чи є поважна причина, з якої ми маємо терпіти це одоробло за вечерею?

Другий пан — ставний старий у кольчuzі — оглянув Смердюка своїми кремінними очима.

— Ану ж придивися! — закликав він іншого. — Волосся його збіліло, він втратив півтора пуди ваги, але це не слуга. Хіба ти забув?

— Отакої! Невже це він? Старків вихованець. Завжди зуби шкірив.

— Тепер не дуже шкірить, — зізнався князь Рамзай. — Тих його гарненьких білих зубиків трохи поменшало. Моїм клопотом.

— Краще б ви поклопоталися йому горло врізати, та й по тому, — мовив пан у кольчuzі. — Собака, що напав на хазяїна, годиться лише на шкуру.

— О, шкури я з нього зняв — трохи тут,

трохи там, — запевнив Рамзай.

— Так, володарю. Я був поганим, ласкавий пане. Зухвалим і...

Він лизнув губи, намагаючись пригадати свої провини. «Служи і корися, — сказав він собі, — і тобі дозволять жити, і не відріжуть те, що в тебе лишилося. Служи і корися, імені свого не забувай. Смердюк, Смердюк, жалюгідний блазнюк...»

— ...непокірним і...

— В тебе навколо рота кров, — зауважив Рамзай. — Ти знову пальці жував, га, Смердюку?

— Ні. Ні, ласкавий пане, присягаюся!

Якось Смердюк намагався відгризти собі підмізинного пальця, щоб зупинити біль — після того, як із нього здерли шкіру. Князь Рамзай ніколи просто так не відтинав людині пальця — він любляв оббілувати його і залишити, щоб плоть висихала, лупилася і загнивалася. Смердюка били батогами, різали і розтягали на дибі, але не було болю нищівнішого за той, що приходив після

білування. Саме такий біль зводив людей з глузду; довго терпіти не ставало сили нікому. Рано чи пізно жертва починала верещати: «Благаю, не треба більше, зупиніть біль, відріжте його!», і тоді князь Рамзай виконував прохання. То була гра, в яку він полюбляв гратися. Смердюк вивчив її правила, про що свідчили його руки та ноги, але того разу він забувся і спробував зупинити біль самотужки — зубами. Рамзая це не потішило, і непокора коштувала Смердюкові ще одного пальця на нозі.

— Я їв щура, — промимрив він.

— Щура?! — Бліді Рамзаєві очі блимнули у світлі смолоскипа. — Усі щури у Жахокромі належать моєму вельможному батькові. Як ти смів їсти його тварину без мого дозволу?

Смердюк не знав, що сказати, а тому змовчав. Одне хибне слово коштувало б йому пальця на нозі, ба навіть на руці. Доти він втратив два пальці на лівиці, мізинець на правиці, але лише один мізинець на правій нозі проти трьох на лівій. Рамзай полюбляв

жартувати, що час відновити йому рівновагу, аби рівніше ходив. «Ласкавий пан жартує, — переконував він себе. — Пан не хоче мені шкодити, він сам сказав. Він робить мені боляче тільки тоді, коли я змушую його гніватися.» Його ласкавий пан був добрий та милостивий. Адже за деякі слова, сказані Смердюком тоді, коли він іще не вивчив свого імені та належного місця, пан міг би оббілувати йому обличчя.

— Я вже знудився з вашої вистави, — мовив пан у кольчuzі. — Врїжте йому горло, та й по тому.

Князь Рамзай наповнив кухля пивом.

— Е ні, я не хочу псувати наше свято, ясний пане. Смердюче! Маю для тебе радісні вісті. Я одружуюся. Мій панотець везе мені панну Старк. Доньку князя Едарда — Ар'ю. Ти ж пам'ятаєш маленьку Ар'ю, хіба ні?

«Ар'ю-Підніжку, — трохи не відповів він. — Ар'ю-Коняку.» Роббову молодшу сестру, темноволосу, довгопику, тонку, як тростина, завжди брудну з голови до ніг. «Гарнюня в них

була Санса.» Він пригадав часи, коли сподівався, що князь Едарт Старк видасть за нього Сансу і оголосить своїм сином, але то були дитячі марення. Щодо Ар'ї...

— Я пам'ятаю її. Ар'ю.

— Вона стане володаркою Зимосічі, а я — її володарем.

«Але ж вона — маленька дівчинка.»

— Так, ласкавий пане. Покірно вітаю.

— Ти прийдеш до мене на весілля, Смердюче?

Він завагався.

— Якщо така ваша воля, ласкавий пане.

— О так, саме така.

Він знову завагався. Чи немає тут якоїсь жорстокої пастки?

— Так, ласкавий пане. З вашої волі та ласки. Це буде велика честь для мене.

— Тоді тебе треба вийняти з того гидкого підземелля. Ми тебе відшкрябаємо, будеш аж рожевий. Дамо чистий одяг, трохи попоїсти. Ріденької смачної каші — непогано, хіба ні? Може, трохи горохового пирога зі шкварками.

Я маю для тебе невеличке доручення. Але щоб служити мені, ти маєш відновити сили. Ти ж хочеш служити мені, я знаю.

— Так, ласкавий пане. Понад усе на світі. — Усім тілом його пробігли дрижаки. — Я ваш Смердюк. Дозвольте мені служити вам. Благаю.

— Ну коли ти благаєш, хіба я можу відмовити? — посміхнувся Рамзай Болтон. — Я їду на війну, Смердюче. А ти поїдеш зі мною і допоможеш привезти звідти мою красну діву-наречену.

Бран

Крук скрикнув, і Бранові чомусь побігли спиною дрижаки. «Я ж майже дорослий чоловік, — мусив він нагадати собі. — Я маю бути хоробрим.»

Але повітря навколо було різке, холодне, моторошне. Зляканим почувався навіть Літо — хутро на його карку стояло дибки. Схилом гори простяглися чорні голодні тіні. Дерева зігнулися і скрутилися під вагою намерзлої криги. Деякі ледве нагадували дерева — вбрані від коренів до найменших гілочок у скрижанілий сніг, вони стояли купами, наче велетні, страшні потворні істоти, зіщулені під морозним вітром.

— Вони тут.

Розвідник витяг меч.

— Де? — стиха запитала Мейра.

— Близько. Не знаю. Десь тут.

Крук заверещав знову.

— Ходор, — прошепотів Ходор.

Він ховав руки від холоду під пахвами; з бурого куща бороди висіли бурульки, вуса перетворилися на кавалок замерзлих шмарклів, що химерно відбивав червоні відблиски західного сонця.

— Вовки теж близько, — застеріг Бран. — Ті, які за нами йшли. Літо їх чує, коли ми під вітром.

— Вовки — найлегші з наших ворогів, — мовив Холоднорукий. — Ми мусимо лізти нагору. Скоро стемніє. Краще вам бути всередині, коли настане ніч. Їх вабить ваше тепло.

Він зиркнув на захід, де крізь дерева проглядали останні промені сонця, схожі на тьмяне сяйво віддаленого багаття.

— Це єдиний вхід? — спитала Мейра.

— Є ще чорний. За п'ятнадцять верст на північ у глибокій скалубині.

Йому не довелося пояснювати. Навіть Ходор

не зумів би спуститися вузькою щілиною в землі чи скелі з Браном на спині, а Йодженові було однак не подолати хоч п'ятнадцять верст, хоч тисячу.

Мейра роздивилася схил гори.

— Шлях начебто вільний.

— Начебто, — похмуро буркнув розвідник.
— Холод чуєте? Там щось є. Але де ж вони?

— У середині печери? — припустила Мейра.

— Печеру стережуть. Туди їм не пройти. — Розвідник показав вістрям меча. — Онде вхід, бачите? На середині схилу, між оберіг-деревами, щілина у скелі.

— Бачу, — мовив Бран. Звідти вилітали круки і залітали назад.

Ходор переступив з ноги на ногу.

— Ходор.

— Я бачу лише закапелок у скелі, — мовила Мейра.

— Там є прохід. Спершу крутий та кривий, наче гірський струмок. Якщо досягнете його, врятуєтеся.

— А ви?

— Печеру охороняють.

Мейра роздивилася заглибину в скелі.

— Відси дотуди з півтисячі сажнів, не більше.

«Так, не більше, — подумав Бран, — але все вгору схилом.» Гора була крута, заросла лісом. Сніг припинився ще три дні тому, але ані крихти його не розтануло. Під деревами землю вкривала біла ковдра — недоторкана, бездоганна.

— Тут нікого нема! — зухвало заявив Бран. — Погляньте на сніг — жодного відбитку.

— Білоходи ступають снігом легко-легко, — мовив розвідник. — На їхніх стежках не знайдеш відбитків.

Згори йому на плече злетів крук. Останнім часом з ними лишилося хіба з тузінь великих чорних птахів. Решта зникла дорогою — щоранку вони прокидалися віді сну і знаходили коло себе чимраз менше крилатих супутників.

— Ходи! — крякнув птах. — Ходи, ходи!

«Триокій гайворон, — подумав Бран. — Зеленовидець.»

— Тут не надто далеко, — мовив він. — Трохи видертися вгору, і будемо в безпеці. Може, навіть вогонь запалимо.

Усі вони змерзли, змокли і зголодніли, за винятком хіба розвідника, а Йоджен Троск був уже не в змозі ходити сам.

— Ви йдіть.

Мейра Троск схилилася над братом. Той сидів у западині стовбуру старого дуба, заплющивши очі, й шалено тремтів. Невеличка смужка обличчя, що виднілася з-під каптура та шалика, була бліда, наче навколишній сніг, хіба що теплий подих парував із ніздрів. Мейра тягла його на собі цілісінький день. «Їжа та вогонь повернуть його до життя» — переконував себе Бран, хоча сам був не певний.

— Я не можу водночас і битися, і тягти Йоджена. Гора надто похила, — казала Мейра. — Ходоре! Неси Брана до тієї печери!

— Ходор, — відказав Ходор і ляпнув долонями.

— Йодженові треба попоїсти, та й усього, — промимрив Бран, почувуючись жалюгідно.

Відколи велетенський олень упав утретє й востаннє, а відтак Холоднорукий став коло нього на коліна у сніг, пробурмотів благословення невідомою мовою і врізав горлянку, минуло вже дванадцять днів. Бран рюмсавав, наче мале дівча, коли на сніг вихлюпнула гаряча яскрава кров. Ніколи ще він не почувався таким безпорадним калікою, як тоді, коли дивився на Мейру Троск і Холоднорукого, що патрали відважну істоту, котра пронесла їх так далеко на північ. Він казав собі, що не їстиме, що краще голодувати, ніж розкошувати плоттю вірного друга, та зрештою поїв аж двічі — у власній шкурі та у шкурі Літа. Хай як олень висох від голоду та поневірянь, але кусні м'яса, вирізаного з тіла звіра розвідником, живили їх протягом аж семи днів, доки вони не прикінчили рештки, скупчившись над вогнем у руїнах старого городища на пагорбі.

— Так, йому треба попоїсти, — погодилася Мейра, пестячи братове чоло. — Нам усім треба. Але їсти тут нема чого. Ходить собі.

Бран змигнув сльозу і відчув, як вона крижаніє на щоці. Холоднорукий узяв Ходора за плече.

— Темнішає. Якщо їх тут нема, то скоро будуть. Ходімо.

Нічого не відповівши, Ходор струсив налиплий на ноги сніг і почалапав угору крізь замети з Браном на спині. Холоднорукий обережно скрадався поруч, тримаючи меча у чорній руці. Літо трусив слідом. Подекуди сніг лежав вище за нього; тоді великий лютововк мусив зупинитися та розгрібатися щоразу, як пірнав крізь тоненьку кірку.

Поки вони дерлися вгору, Бран незграбно обернувся назад у своєму кошику і побачив, як Мейра обіймає брата однією рукою під пахви, щоб підняти на ноги. «Він для неї заважкий, а вона заморена голодом і не має вже колишньої сили.» Мейра стискала в іншій руці жаб'ячу сандолю і встромляла її зубцями в сніг, щоб хоч якось підпертися. Вона саме почала підніматися схилом, почасти тягнучи, почасти несучи брата, коли Ходор пройшов між двома

деревами, і Бран загубив їх з очей.

Гора ставала дедалі крутішою. Сніг рипів під Ходоровими чобітьми. Одного разу йому під ногу трапився камінь, велетень запнувся і трохи не покотився назад схилом, якби розвідник не впіймав його за руку і не врятував.

— Ходор, — мовив Ходор.

Кожен подих вітру здіймав у повітря тонкий білий порошок, що в останніх променях дня сяяв, наче дрібне скло. Навколо них ляпали крилами круки; один пролетів просто над головою і зник у печері. «Чотири десятки сажнів, — подумав Бран, — зовсім недалечко.»

Раптом Літо зупинився при початку крутої смуги нетоптаного білого снігу. Лютововк покрутив головою, нюхнув повітря, загарчав. Настовбурчивши хутро, він почав задкувати.

— Ходоре, стій! — наказав Бран. — Чекай, Ходоре!

Щось тут чинилося недобре. Літо це відчував, і Бран теж. «Тут причаїлося щось погане. І то близько.»

— Ні, Ходоре, повертай назад!

Але Холоднорукий дерся угору, і Ходор не хотів спинятися.

— Ходор-ходор-ходор, — гучно забурчав він, геть потопивши у своєму гуркотінні стривожені Бранові умовляння.

Подих його важчав, блідий туман курився у повітрі. Він зробив крок, потім ще. Сніг сягав йому пояса, схил був дуже крутий. Ходор нахилився уперед, хапаючись за камені та дерева. Ще крок. Потім ще один. Зрушений Ходором сніг ковзнув донизу, утворивши невеличку лавину.

«Двадцять п'ять чи тридцять сажнів.» Бран звисився набік, щоб краще роздивитися печеру. А тоді побачив дещо інше.

— Вогонь!

У крихітній розколині між оберіг-деревами блимало червонясте сяйво, кличучи до себе крізь дедалі густіші сутінки.

— Дивіться, там хтось...

Ходор заверещав, крутнувся, запнувся і впав.

Бран відчув, як світ перекидається догори дригом. Величезний стайняр навіжено крутився навколо себе. Шалений удар вибив з Брана увесь подих, кров наповнила рота. Ходор судомився і катався снігом, чавлячи собою скаліченого хлопчика.

«Щось ухопило його за ногу.» На пів-удару серця Брана охопила надія, що то корінь заплутався навколо гомілки... аж тут корінь заворушився. «Рука!» — зрозумів Бран, і тут з-під снігу вигулькнула решта мертв'яка.

Ходор щосили копнув його ногою, влучивши обліпленою снігом п'ятою упиреві в обличчя. Та мрець навіть не відчув. Двоє зчепилися, гамселячи та деручи пазурями один одного і водночас ковзаючи униз схилом. Поки Бран був унизу, носа й рота йому забило снігом, та вже за мить його знову викотило нагору. Негайно щось ударило в голову — камінь, друзка льоду, кулак мерця, він не міг сказати напевне — і Бран вивалився зі свого кошика та простягся схилом, випльовуючи сніг і тримаючи в руці, одягненій в рукавицю, жмут

волосся, вирваного з Ходорової голови.

А навколо нього з-під снігу один за одним поставали мерці.

«Два, три, чотири...» Бран швидко загубив лік. Упирі наче вибухали з білого покрову серед хмар снігового пилу; деякі з них мали на собі чорне, інші — подерті шкури, хтось був зовсім голий. Усі мали бліду плоть, чорні руки та блакитні очі, що сяяли подібно до холодних зірок.

Троє з них накинулися на розвідника. Бран побачив, як Холоднорукий рубонув одного поперек обличчя, але упир продовжив наступ, відтісняючи його просто до рук інших. Ще двоє кинулися за Ходором, незграбно шкутильгаючи униз схилом. Раптом Бран зрозумів, що Мейра зараз підніметься просто в гущавину бійки, і його охопив безпорадний жах. Зібравши сили, він струсив з себе сніг і заволав попередження.

І тут щось злапало його, і крик перетворився на вереск. Бран ухопив жменю снігу та кинув у мерця, але той навіть не змигнув. Чорна рука занишпорила обличчям, інша — животом.

Пальці були тверді, наче залізо. «Він мені всі тельбухи витягне!»

Але тут між ними опинився Літо. Бран мигцем уздрів, як шкіра упира репає, мов гнилий крам, почув, як тріщить зламана кістка. Тоді побачив долоню і зап'ясток окремо від тіла, судоми блідих пальців, рукав вицвілого чорного сукна. «Чорне, — майнула думка, — він у чорному, він служив у Варті.» Великий сірий вовк відкинув одірвану руку, крутнувся, занурив зуби у шию мерця під його підборіддям... а тоді люто смикнув головою і вирвав величезний шмат горлянки створіння у хмарі бризок сірого гнилого м'яса.

Відірвана рука все ще судомилася, і Бран одкотився подалі від неї. Лежачи на животі й риючи руками сніг, він побачив угорі дерева — бліді, вкриті сніговими кожухами — і тьмяне жовте сяйво між ними.

«Двадцять сажнів.» Якби він зумів протягти себе двадцять сажнів, тоді б вороги його не дістали. Волога всотувалася йому в рукавиці, поки він чіплявся за корені та камені, повзучи

на світло. «Ще далі, ще трохи... і відпочинеш коло вогню.»

Дотоді між деревами згасло останнє світло, і впала ніч. Холоднорукий рубав та різав, оточений колом мертвих упирів. Літо шматував того, якого звалив, ухопивши зубами просто за обличчя. Ніхто не звертав на Брана уваги. Він підповз іще вище, тягнучи за собою безсилі ноги. «Якби ж досягти тієї печери...»

— Хо-о-о-о-дор! — залунав жалібний вереск звідкілясь знизу.

І раптом він перекинувся з Брана — скаліченого хлопчини, що повз снігом — на Ходора, якому на середині схилу мертв'як намагався видерти очі. Заревівши, він зіп'явся на ноги, люто жбурнув потвору геть. Упир став на одне коліно, почав підводитися. Бран висмикнув Ходорового меча з-за пояса. Десь глибоко усередині він іще чув, як Ходор скиглить з переляку, але ззовні лишився тільки сажінь шаленого гніву зі старим залізом у руці. Він здійняв меча і зронив його на одного з упирів, гучно хекнувши, коли клинок прорізав

вогку вовну, іржаву кольчугу та гнилу шкіру і заглибився у плоть та кістки.

— ХОДОР! — заревів він і рубонув знову.

Цього разу голова упиря злетіла з шиї, і на якусь мить Бран зрадів перемозі... аж тут дві мертві руки наосліп сягнули йому до горла. Бран сахнувся, спливаючи кров'ю, але поруч зненацька опинилася Мейра і глибоко встромила сандолу в спину упиреві.

— Ходор! — заревів Бран знову, вимахуючи руками, щоб закликати її лізти угору. — Ходор-ходор!

Йоджен кволо судомився там, де вона його залишила. Бран підійшов, кинув меча, підібрав хлопця Ходоровими руками і зіп'явся на ноги.

— ХОДОР! — страшно заревів він утретє.

Мейра очолила похід угору схилом, тицяючи вістрями у найближчих упирів. Ті хоч і не зважали на зброю, зате були повільні й незграбні.

— Ходор, — повторював Ходор на кожному кроці. — Ходор, ходор.

Йому стало цікаво, що подумає Мейра, якщо

він раптом скаже, що кохає її.

Високо нагорі у снігу танцювали палаючі постаті. «Упирі, — зрозумів Бран. — Хтось їх підпалив.»

Літо гарчав і клацав зубами, витанцьовуючи навколо найближчого — величезного пошматованого здорованя, що судомився у вихорах полум'я. «Нащо він вистрибує так близько — здурів, абощо?» А тоді побачив себе долічерева у снігу. Літо намагався відігнати чудовисько від нього самого. «Що станеться, якщо воно вб'є моє тіло? — спитав себе Бран. — Чи стану я навіки Ходором? Чи повернуся у шкуру Літа? А чи просто помру?»

Світ запаморочливо кружляв навколо нього. Білі дерева, чорне небо, червоне полум'я — усе хилилося, мінилося, оберталося. Він відчув, що запинається. Почув вереск Ходора:

— Ходор-ходор-ходор-ходор! Ходор-ходор-ходор-ходор! Ходор-ходор-ходор-ходор-ходор!

З печери вилітала хмара круків; Бран побачив невеличку дівчинку зі смолоскипом у руці, яка вимахувала ним туди й сюди. На мить

Бранові здалося, що то його сестра Ар'я... божевілля, бо ж він знав, що його менша сестричка блукає десь за тисячі верст або лежить у могилі. І все ж якась дівчинка стояла там і вимахувала вогнем — тоненька, у лахмітті, на вигляд зовсім дика, зі сплутаним волоссям. Сльози наповнили Ходорові очі й замерзли у них.

Весь світ знову перекинувся догори дригом, вивернувся навиворіт, і Бран опинився у власній шкурі, майже похований у снігу. Вогняний упир вивищувався над ним, чітко окреслений на тлі дерев у снігових саванах. То був один з голих мерців, помітив Бран за мить перед тим, як найближче дерево струсило з себе увесь сніг просто йому на голову.

Наступне, що він усвідомив, була постіль із соснової глици під спиною і темна кам'яна стеля над головою. «Це печера. Я в печері.» У роті стояв смак крові — у бійці він вкусив собі язика. Праворуч палало багаття, тепло омивало йому обличчя, і він ніколи ще не почувався так добре. Там був і Літо — він нюхав усе навколо

— і Ходор, наскрізь промоклий. Мейра тримала на колінах голову Йоджена. А істота, схожа на Ар'ю, стояла над ними, стискаючи в руці смолоскипа.

— Сніг, — мовив Бран. — Він на мене впав. І поховав.

— Сховав од ворога. Я тебе витягла. — Мейра кивнула головою на дівчинку. — Але врятувала нас вона. Смолоскипом... бо вогонь їх убиває.

— Вогонь їх палить. Вогонь завжди голодний.

То не був голос Ар'ї — так само, як і голос малої дитини. То був голос жінки, високий та приємний, з дивним наспівом у ньому, що подібного Бран ніколи не чув, і такою тугою, що мало не розбила йому серце. Бран примружився, щоб краще роздивитися. На вигляд то й справді була дівчинка, проте менша за Ар'ю, з плямистою, наче в сарни, шкірою під накидкою з листя. Очі вона мала чудернацькі: великі та мінливі, наче рідина, золоті з зеленим, зі схожою на котячу щілиною

зіниці. «Таких очей не буває.» Волосся її було плутаниною брунатного, червоного та золотого — всіх барв осені — а вплетені у нього були лози, дрібні гілочки та зів'ялі сушені квіти.

— Хто ви? — спитала Мейра Троск.

Але Бран знав.

— Це дитина. Одна з дітей лісу.

Він затремтів — з неймовірного подиву радше, ніж із холоду. Вони опинилися у одній з казок Старої Мамки.

— То першолюди кликали нас дітьми, — відказала маленька жінка. — Велетні ж називали нас «вох-дак-наг-гран», «люди-білки», бо ми малі, спритні й любимо дерева. Та ми не білки і не діти. Правдивою мовою наша назва означає «співці пісень землі». Перш ніж було сказане перше слово вашої прадавньої мови, наші пісні вже співалися протягом десяти тисяч років.

Мейра відповіла:

— Але ж тепер ви розмовляєте посполитою мовою.

— Заради нього. Заради малого Брана. Я

народилася в часи дракона і двісті років ходила світом людей — спостерігала, слухала, пізнавала. Я б і досі блукала, та ноги мої стомилися, серце виснажила туга, і я повернулася додому.

— Двісті років?! — перепитала Мейра.

Дитина лісу посміхнулася.

— Не ми, а люди — справжні діти в цьому світі.

— Ви маєте ім'я? — запитав Бран.

— Коли потребую. — Вона майнула смолоскипом у бік чорної тріщини в задній стіні печери. — Нам униз. Ви мусите піти зі мною.

Бран знову здригнувся.

— Але розвідник...

— Він не може увійти.

— Його вб'ють!

— Ні. Його вбили дуже давно. Ходімо! Там, у глибині, тепліше, і ніхто вам не зашкодить. Він на вас чекає.

— Триокий гайворон? — запитала Мейра.

— Зеленовидець.

Вимовивши відповідь, вона рушила геть, а їм не лишилося нічого, крім рушити слідом. Мейра допомогла Бранові сісти на спину Ходорові, хоча його кошик був поламаний та мокрий від розталого снігу. Відтак вона обійняла брата, підперла плечем і допомогла стати на ноги. Очі його розплющилися, і він спитав:

— Що таке? Мейро? Де це ми? — А побачивши вогонь, посміхнувся. — Я бачив такий дивний сон.

Прохід був вузький, покручений і такий низький, що Ходор мусив пригинатися. Бран теж нахилився, скільки міг, та все одно маківкою голови шкрябав і бився об стелю. Крихти землі сипалися з неї при кожному доторку, втрапляли у очі та волосся, а одного разу він ударився чолом об товстий білий корінь, що витикався зі стіни — з нього на всі боки розчепірилися мацаки, а між ними висіло павутиння.

Дитина крокувала попереду зі смолоскипом у руці; позаду чувся шепіт її листяного вбрання,

але прохід повертав так часто, що Бран скоро загубив її з очей. Єдиним світлом лишилися відблиски на стінах проходу. Після того, як вони трохи спустилися, печера розділилася, але ліва її гілка лишилася темною, наче смоляна яма, і навіть Ходор здогадався повернути праворуч слідом за смолоскипом.

Гра тіней створювала враження, що й стіни навколо теж рухаються. Бран бачив, як з землі навколо вигулькують великі білі змії й миттю зникають у ній, і серце його калатало зі страху. Він питав себе, чи не втрапив помилково до якогось гнізда молочних гаспидів чи величезних могильних червів — м'яких, блідих, огидних. «Могильних червів, що мають зуби.»

Ходор їх теж бачив і скиглив «Ходор», не маючи охоти йти далі. Та коли жінка-дитина спинилася і дозволила їм наздогнати себе, світло смолоскипа усталилося, і Бран зрозумів, що ті змії — такі самі білі корені, як той, що вдарив його по голові.

— Це корені оберіг-дерев, — мовив він. —

Пам'ятаєте серце-дерево у божегаї? Ходоре? Біле дерево з червоним листям? Дерево не завдасть вам шкоди.

— Ходор, — відповів Ходор і пірнув уперед, поспішаючи за дитиною зі смолоскипом у глибини землі.

Вони проминули ще одне розгалуження, тоді ще, а тоді прийшли до лункої печери завбільшки з велику трапезну Зимосічі, де зі стелі висіли кам'яні зуби, а інші витикалися з підлоги. Дитина у листяному вбранні проклала між них стежку, час від часу зупиняючись і нетерпляче вимахуючи до них смолоскипом. «Сюди, — здавалося, промовляла вона. — Сюди, хутчіш, не баріться!»

Потім було ще чимало бокових проходів, чимало печерних помешкань; десь праворуч від себе Бран почув капотіння води. Коли він кинув туди погляд, то побачив очі з чорними вузькими зіницями, що яскраво палали, віддзеркалюючи світло смолоскипа. «Ще діти, — сказав він собі, — це дівча тут не єдине.» Але на думку мимоволі спала казка Старої Мамки

про дітей Генделя.

Корені були тут усюди, пронизуючи землю та камінь, затуляючи одні проходи та підпираючи дахи інших. «Тут нема кольорів» — раптом усвідомив Бран. Тутешній світ складався з чорної землі та білого дерева. Серце-дерево Зимосічі мало корені завтовшки з ноги велетня, але ці були ще товщі. А ще Бран ніколи не бачив так багато їх одразу. «Напевне, над нами росте цілий гай оберіг-дерев.»

Світло знову пригасло. Хай і невеличка, дитина-не-дитина вміла рухатися швидко. Ходор затупав услід, але коли щось захрумтіло під ногами, то спинився так раптово, що Мейра і Йоджен мало не вдарилися йому в спину.

— Кістки, — мовив Бран, — це кістки.

Підлога проходу всипана була кістками птахів та звірів. Були там ще й інші кістки: великі, наче велетневі, та дрібні, наче дитячі. З обох боків у заглибинах, вирізьблених у камені, лежали та дивилися на них черепа. Бран побачив череп вовка і череп ведмедя,

півдесятка людських черепів і майже стільки ж велетневих. Решта була малих, дивних обрисів. «Черепи дітей лісу.» Корені росли навколо них і просто крізь них — усі до одного. На деяких згори сиділи круки, проводжаючи прибульців блискучими чорними очицями.

Остання ділянка їхньої подорожі у пільмі була найкрутіша. Ходор спустився на дупі, підскакуючи на горбках посеред мішанини потрощених кісток, сипкого ґрунту і дрібних камінців. Жінка-дитина чекала на них, стоячи на одному кінці природного містка над розчахнутим проваллям. Десь унизу в темряві Бран почув шум потоку води. «Підземна річка.»

— Треба перетинати? — запитав Бран, коли Троски перед ним ковзнули донизу. Він добряче злякався — бо якщо Ходор послизнеться на вузькому містку, то падати доведеться довгенько.

— Ні, хлопче, — відповіла дитина. — Позаду тебе.

Вона підняла смолоскипа вище, світло замиготіло і нібито змінилося. Щойно полум'я

палало жовтогарячим, наповнюючи печеру червонястими відблесками — і раптом барви зникли, лишивши тільки чорне та біле. Мейра позаду тихо зойкнула. Ходор обернувся.

Перед ними посеред цілого гнізда переплетених коренів — схожого на виплетений з оберіг-дерева престол — сидів білий можновладець у чорних шатах, занурений у глибокий сон. Корені обіймали його всохле тіло, як мати обіймає дитину.

Кінцівки його так витончилися, а одяг зогнив, що Бран спершу сприйняв його за ще один труп — мерця, що сидів тут, доки під ним, над ним та крізь нього не проросли корені. Шкіра мертвого князя печери, видна окові, була біла, за винятком криваво-червоної плями, що наповзала з шиї на щоку. Біле волосся було тонке та ріденьке, але таке довге, що спадало на земляну підлогу. Корені обкрутилися навколо ніг, наче дерев'яні змії. Один пропанахав висохлу плоть стегна, пробивши штани, і виникав знову аж із плеча. З черепа витикався кущ темно-червоного

листя, чоло мережили сірі гриби. На обличчі ще лишилося трохи шкіри — твердої, напнутої, наче на чоботі, але й вона вже витончилася так, що подекуди крізь неї визирали жовті та брунатні кістки.

— Ви триокий гайворон? — почув Бран власні слова.

«Але ж триокий гайворон мусить мати три ока. А цей має лише одне, і те червоне.» Бран відчував, як воно на нього витріщається, виблискуючи у світлі смолоскипа, наче озерце крові. Де мало бути друге, крізь порожню очницю ріс тоненький білий корінець, проповзаючи щокою і далі пірнаючи в шию.

— Гайворон? — Голос блідого володаря був сухий, вуста ворушилися спроквола, наче забули, як вимовляти слова. — Так, я ним колись був. Чорний одягом, чорний кров'ю.

Одяг на ньому зогнив та вицвів, заріс плямами моху, був поточений хробаками, і все ж чорну барву на ньому ще можна було роздивитися.

— Я був різними людьми, Бране. Тепер я

той, ким ти мене бачиш. І розумієш, чому я не міг прийти до тебе... хіба що уві сні. Я спостерігав за тобою дуже довго, спостерігав тисячею очей і ще одним. Я бачив твоє народження, а перед тобою — народження твого вельможного панотця. Я бачив твій перший крок, чув твоє перше слово, приходив у твій перший сон. Я дивився, як ти падав. І ось нарешті ти прийшов до мене, Брендоне Старку, хоч і пізньої години.

— Я прийшов, — відповів Бран, — от лишень мене скалічено. Ви... ви зцілите мене... мої ноги?

— Ні, — відповів блідий можновладець. — Се не в моїй силі.

Бранові очі наповнилися слізьми. «Ми ж подолали таку довгу путь...» Печера повнилася гомоном чорної річки.

— Ти не ходитимеш більше ніколи, Бране, — пообіцяли бліді вуста, — але ти зможеш літати.

Тиріон

Довгий час він не ворушився — просто лежав на купі старих мішків, що правила йому за постіль, дослухався до вітру в линвах, до плескоту річки під коробом човна.

Над щоглою в небі плавав повний місяць. «Він пливе за мною вниз течією. Спостерігає, наче велике око.» Незважаючи на теплі шкури, що його вкривали — трохи смердючі та засмальцьовані, — тілом маленького чоловічка пробігли дрижаки. «Кухоль вина б випити. А краще десять.» Але радше місяць підморгне йому згори, ніж клятий Гриф, хвойдин син, дозволить утамувати спрагу. Натомість доводилося пити воду і бути приреченим на ночі без сну та дні у поті й нападах трясці.

Карлик сів, ухопивши голову долонями. «То я спав чи не спав?» Усі спогади про сон кудись

зникли. Ночі ніколи не мали ласки до Тиріона Ланістера — він погано спав навіть на чудових м'яких перинах. На «Соромливій діві» він улаштував собі ліжко на даху надбудови, поклавши під голову замість подушки сувій конопляного мотуззя. Там йому подобалося більше, ніж у тісному череві човна: повітря було свіжіше, та й гомін річки милозвучніший за хропіння Качура. На жаль, за вигоди доводилося платити: чардак був твердий, і Тиріон піднімався з нього геть заляклий, з болуче зсудомленими ногами.

Ноги йому боліли й тепер; литки затверділи, наче дерево. Він трохи розім'яв їх пальцями, намагаючись вигнати судоми, та коли підвівся, то аж скривився з болю. «Скупатися б.» Його хлопчачий одяг смердів, та й він сам теж. Інші купалися у річці, але досі він до них не приєднувався — помічав-бо на мілинах таких черепах, що могли розкусити його навпіл. Качур називав їх «костогризами». На додачу Тиріон не хотів, щоб його бачила голим септа Лемора.

З даху надбудови вела донизу дерев'яна драбина. Тиріон натягнув чоботи і зійшов на задній чардак, де коло залізної жарівниці сидів Гриф, накинувшись вовчим кожухом. Сердюк стояв нічні варти на самоті — прокидався, коли решта загону збиралася до ліжок, і лягав спати зі сходом сонця.

Тиріон сів навпочіпки навпроти нього і зігрів руки над жаринами. Десь за водою співали солов'ї.

— Скоро день, — мовив він до Грифа.

— Не досить скоро. Треба вже рушати.

Якби вирішував тільки Гриф, «Соромлива діва» пливла б униз течією удень та вночі, не спиняючись. Але Яндрі та Ізілья відмовлялися піддавати човен нічним небезпекам. Верхня Ройна повнилася затопленими корчами, кожен із яких здатен був роздрати коріб «Діви» навпіл. Гриф, щоправда, не хотів того чути — всіма його думками володів Волантис.

Очі сердюка безперервно рухалися, шукаючи у п'ятмі... чого? «Піратів? Кам'яних людей? Людоловів?» Карлик знав, що річка не

була безпечним місцем, та Гриф здавався йому чи не гіршим за усі небезпеки. Він нагадував Тиріонові Брона — хоча Брон мав удосталь чорного сердюцького гумору, а Гриф не мав його ані краплі.

— Убив би когось за кухоль вина, — пробурмотів Тиріон.

Гриф нічого не відповів, але його бліді очі виразно проказали: «я радше сам тебе вб'ю, ніж дам напитися вина». Першого ж вечора на «Соромливій діві» Тиріон налигався у друзки, а наступного ранку прокинувся з битвою драконів у голові. Гриф кинув на нього — що саме блював через облявок човна — лише один погляд і мовив:

— Більше не питимеш.

— Вино допомагає мені заснути! — заперечив тоді Тиріон.

«Вино топить мої сни» — отак було б правдивіше.

— То не спи, — без краплі співчуття відповів Гриф.

На сході у небі над річкою потроху

розливалось перше бліде світло дня. Води Ройни потроху перетворювалися з чорних на блакитні, щоб пасувати до волосся та бороди сердюка. Гриф звівся на ноги.

— Решта скоро прокинеться. Віддаю чардак тобі.

Щойно замовкли солов'ї, як заспівали річкові жайвори. Чубаті чаплі плюскотіли серед очерету, лишали сліди на піщаних мілинах. Хмари у небесах мінилися кольорами: рожевим і ліловим, малиновим і золотим, перловим та шапрановим. Одна хмара скидалася на дракона. «Коли людина побачить дракона у польоті, то нехай надалі лишається вдома і ретельно порає свій садок, — колись написав хтось у якійсь книзі, — бо в цьому великому світі немає на спогляд величнішого дива.» Тиріон почухав рубця і спробував пригадати, хто це написав. Останнім часом дракони обіймали значне місце у його думках.

— Доброго ранку, Хугоре. — З'явилася септа Лемора у білих шатах, схоплених на стані поясом зі сплетених семи кольорів. Волосся її

було вільно розсипане плечима. — Як вам спалося?

— Неспокійно, добра моя пані. Знову ви мені наснилися.

«У такому сні, од якого прокидаються.» Спати він не міг, тому взявся рукою за те, що між ніг, і уявив на собі септу з цицьками, що підстрибували на кожному русі.

— У лукавому сні, поза сумнівом. Бо ви лукава людина. Чи не помолитеся разом зі мною, чи не попрохаєте пробачення за свої гріхи?

«Хіба що так, як моляться на Літніх островах.»

— Ні, але передайте від мене Діві довгий солодкий цілунок.

Септа засміялася і пішла до носа човна. Вона мала звичку щоранку купатися у річці.

— Маю певність, що цей човен назвали не на вашу честь, — зауважив Тиріон, поки вона роздягалася.

— Вишні Мати та Батько створили нас, Хугоре, подібними до себе. Ми маємо

пишатися нашими тілами, бо вони — плоди божої праці.

«Мабуть, коли боги збиралися робити мене, то наперед добряче напилися.» Карлик дивився, як Лемора ковзає у воду. Видовище завжди змушувало його твердіти нижче пояса. Було щось неймовірно принадливе у думці про те, щоб вийняти септу з її цнотливих білих шатів і широко розвести їй ноги. «Споганити невинність, так би мовити» — думав він... хоча Лемора зовсім не була така невинна, якою здавалася. На животі вона мала розтяги, які могли з'явитися тільки від виношення дітей.

Яндрі та Ізіля підвелися разом із сонцем і тепер поралися у своїх справах. Яндрі час від часу крадькома кидав погляди на септу Лемору, перевіряючи линви. Його маленька темнава дружина Ізіля не зважала. Вона кинула кілька трісок у жарівницю на задньому чардаку, поворошила вугілля чорним ножом і заходилася вимішувати тісто для вранішніх коржиків.

Поки Лемора видиралася назад на човен,

Тиріон досхочу навитріщався на струмки води, що збігали між її грудей, на золоте сяйво світанку на гладенькій шкірі. Септа, сорока з гаком років віку, вродою не вражала, але очі вабила ще нівроку. «Палати хіттю — не така насолода, як валятися п'яним, та все ж якась розвага» — вирішив Тиріон. Маючи її, він хоча б почувався живим.

— Ти бачив черепаху, Хугоре? — запитала септа, викручуючи волосся. — З великим гребенем на спині?

Рано-вранці — то був найкращий час роздивлятися черепах. Удень вони глибоко пірнали або ховалися по берегах, та коли сонце тільки-но сходило, їх тягнуло на поверхню. Деяким припало до смаку пливти поруч із човном. Тиріон нарахував більше десятка різновидів: великих і малих, з пласкими спинами та червоними вухами, м'якотілих та костогризів, брунатних, зелених, чорних, з пазурями та рогами, з гребенями та візерунками на панцирах, укритих золотими, зеленими та вершковими вихорами.

Стрічалися такі велетенські, що на спині могли б везти людину. Яндрі присягався, що за давніх часів ройнарське панство перетинало річку на черепахах. Вони з дружиною народилися на Зеленокрівці — двійко дорнійських «сиріток», що повернулися до Матері Ройни.

— Гребінь я чомусь прогледів.

«Бо подарував усю увагу одній голій жіночці.»

— Мені за тебе сумно. — Лемора натягнула на себе через голову свою білу рясу. — Я ж знаю, що ти підводишся так рано лише з надії побачити черепах.

— На схід сонця подивитися теж непогано. — «Майже так, як дивитися на юну діву, що голою постає з купелі. Одні діви бувають вродливіші за інших, але кожна дарує сподівання.» — Утім, і черепахи мають свої принади, не заперечуватиму. Що може бути приємнішим для ока, ніж двійко гарненьких опуклих... панцирів?

Септа Лемора засміялася. Як і кожен на «Соромливій діві», вона мала свої таємниці.

Втім, хай береже їх на здоров'я. «Я не хочу її краще спізнати, я лише хочу її вграти.» Вона теж це розуміла, і коли вішала на шию кришталя своєї віри та розташовувала його у западинці між грудей, то щоразу дражнила Тиріона лукавою посмішкою.

Яндрі витягнув котву, стягнув одну з довгих жердин з даху надбудови і відштовхнув човен від берега. Двійко чапель підняли голови і подивилися, як «Соромлива діва» виходить на широку воду і починає потроху спливати униз течією. Яндрі став до стерна. Тим часом Ізіля перевернула коржі, поставила залізну пательню на жарівницю і поклала на неї тоненькі шматочки підчеревини. Бували дні, коли вона пекла коржі та смажила шкварки; іншими днями — смажила шкварки та пекла коржі. Раз у багато днів подавали рибу, та цього ранку, мабуть, не судилося.

Коли Ізіля відвернулася, Тиріон миттю поцупив з жарівниці коржика і прожогом кинувся геть, ледве уникнувши удару страшної дерев'яної ложки. Коржі найкраще було їсти

гарячими, коли вони аж спливали медом та маслом. Пахощі смаженого сала скоро виманили знизу Качура. Він порознюхував навколо жарівниці, отримав від Ізільї ложкою та пішов до стерна відлити ранкову воду.

Тиріон почалапав приєднатися до нього.

— Оце так видовисько, — пожартував він, поки обоє випорожнювали міхури, — карлик і качур роблять могутню Ройну ще могутнішою.

Яндрі презирливо пирхнув.

— Матері Ройні, Йолло, твоя вода ні до чого. Це найбільша, найвеличніша річка у світі.

Тиріон струсив останні краплі.

— Та вже ж достатня, щоб утопити карлика, цього я не заперечую. Але Мандер такий самий завширшки, і Тризуб коло гирла теж. А Чорновода тече глибше.

— Ти не знаєш цієї річки. Почекай — і побачиш.

Шматочки сала потроху ставали хрусткими, коржі набували брунатно-золотистого відтінку. На чардак вибрався Молодий Гриф, запинаючись та позіхаючи.

— Доброго всім ранку.

Хлопець був нижчий від Качура, але його струнка постава підказувала, що він іще не набрав повного зросту. «Цей безбородий малий міг би причарувати будь-яку юну діву в Семицарстві — хоч із синім волоссям, хоч без. Лишень зазирнуть йому в очі — і розтануть.» Як і його батько, Молодий Гриф мав блакитні очі — але батькові були бліді, а синові темні. При світильні вони ставали чорними, а у сутінках здавалися порфіровими. Вії малий мав довгі, наче в жінки.

— Чую шкварки, — мовив хлопець, натягуючи чоботи.

— Хороші шкварки, — відповіла Ізіля. — Сідайте.

Всіх погодували на чардаку коло стерна; Молодому Грифові Ізіля пхала до рук медові коржі, а Качурові ляскала по руках ложкою, щойно він простягав їх по зайвий шматочок сала. Тиріон розірвав навпіл два коржі, наповнив серединку шкварками та відніс один Яндрі, що саме стернував. Потім він допоміг

Качурові підняти велике косе вітрило «Соромливої діви». Яндрі вивів їх на середину річки, де течія плинула найсильніше. «Соромлива діва» була зграбним суденцем, у воді сиділа високо, а тому долала навіть наймілкіші притоки, переповзала мілини, де сідали більші за неї кораблі — проте з піднятим вітрилом та на гарній течії розвивала чималу швидкість. У верхів'ях Ройни це означало різницю між життям і смертю — так казав Яндрі.

— Вище Смутку на річці немає закону — вже тисячу років.

— І людей теж немає, скільки я бачу.

Тиріон помітив уздовж берегів якісь руїни — купи мурованого каменю, порослі бур'яном, мохом та квітками, — але жодних слідів людських домівок.

— Ти, Йолло, не знаєш цієї річки. Тут кожною протокою скрадаються піратські човни, а в руїнах ховаються збігли невільники — бо ловці рабів рідко заходять так далеко на північ.

— Мені вже так обридли тутешні черепахи, що побачити ловця рабів — то була б приємна розрада.

Тиріон не був збіглим невільниким і не надто боявся, що його впіймають людолови. Та й пірати навряд чи потурбували б човен, що йшов униз річкою — все варте їхньої уваги пливло угору з Волантису.

Коли сало скінчилося, Качур пхнув Молодого Грифа у плече кулаком.

— Час набити трохи синців. Сьогодні в нас мечі.

— Мечі? — вишкірився Молодий Гриф. — Мечі — це добре.

Тиріон допоміг йому вдягтися для двобою — у важкі штани, підбитий каптан і старий, весь в ум'ятинах панцирний обладунок. Пан Роллі натягнув на плечі виварену шкіру та кольчугу. Обидва вділи на голови шоломи і вибрали собі тупі мечі-півтораки зі скрині зброї. А тоді взялися на задньому чардаку до справи — завзято рубати один одного на очах решти вранішнього товариства.

Коли вони билися буздуганами або затупленими сокирами, більший зріст і дужі руки пана Роллі швидко долали опір супротивника. У бою мечами сили були рівніші. Жоден із двох цього ранку не взяв до рук щита — на чардаку тривала гра ударів та уколів, відбивів та ухилів, швидких кроків уперед та назад. Річкою котилася луна їхнього двобою. Молодий Гриф завдавав більше ударів, але Качурові були дошкульніші. За якийсь час здоровань почав утомлюватися, здіймати меча нижче і повільніше. Молодий Гриф відвернув усі його удари один за одним і ринув у шалений напад. Пан Роллі мусив сахатися і відступати. Коли вони досягли стерна, малий зв'язав клинки, вдарив Качура плечем і викинув у річку через облавок.

Качур випірнув, відпльовуючись і клянучи усе на світі, та почав ревити, щоб його виловили, поки костогризи не відчухрали йому яйця. Тиріон сам кинув йому кінець линви.

— Качури мали б плавати трохи краще, — мовив він, разом із Яндрі витягаючи лицаря на

«Соромливу діву».

У відповідь пан Роллі ухопив Тиріона за комір.

— Ану ж подивимося, як плавають карлики, — сказав Качур і жбурнув Тиріона головою вперед у води Ройни.

Проте сміятися останнім випало таки карликові — плавати він умів вельми незле і бадьоро поплив за човном... аж доки ноги не схопила судома. Молодий Гриф простягнув йому жердину.

— Ти вже не перший, хто намагається мене втопити, — сказав Тиріон Качурові, поки виливав річкову воду з чобота. — Батько вкинув мене до колодязя, щойно я народився, але відьма глибин, що там жила, не схотіла прийняти таку бридку потвору і виплюнула мене назад.

Він стягнув і другого чобота, а тоді пройшов колесом по чардакові, бризкаючи водою на всіх присутніх.

Молодий Гриф засміявся.

— Де ти цього навчився?!

— У мартоплясів, — збрехав Тиріон. — Мати любила мене найбільше з усіх дітей, бо ж я був найменший. Годувала цицькою до семи років. Тоді брати з ревнощів запхали мене у лантух і продали до ватаги мартоплясів. Коли я спробував утекти, ватажок відрізав мені половину носа, відтак я не мав вибору, крім їздити з ними і вчитися розважати добрих людей.

Правда, звісно, була трохи інша. Перекидатися та стрибати його навчив дядько у віці шести чи семи років. Тиріон узявся до справи дуже завзято, і десь із півроку ходив колесом та перестрибував по всьому Кастерліна-Скелі, викликаючи усмішки на обличчях септонів, зброєносців та челяді. Навіть Серсея сміялася раз чи два, забачивши його вихватки.

Розваги скінчилися того дня, коли з Король-Берега повернувся після довгої відсутності їхній батько. Увечері Тиріон здивував панотця, подолавши довжину високого столу на помості догори дригом — стоячи на руках. Але князя Тайвина його вміння зовсім не розважило.

— Боги створили тебе карликом. Ти хочеш на додачу зробити з себе блазня? Ти вродився левом, а не мавпою!

«А ти, батечку, тепер не лев, а труп. А я стрибатиму, як мені подобається, і ходитиму хоч на вухах.»

— Тобі даровано хист викликати посмішки на людських обличчях, — мовила септа Лемора до Тиріона, поки він сушив собі ноги. — Подякуй Вишньому Батькові. Він має дарунки для всіх своїх дітей.

— Авжеж має, — чемно погодився Тиріон.

«Коли помру, хай мене поховають з арбалетом — щоб подякувати Небесному Батькові у той самий спосіб, як я подякував батькові земному.»

Одяг був наскрізь промоклий від непроханого купання, неприємно липнув до рук та ніг. Молодого Грифа саме повела геть септа Лемора — навчати таємниць святої віри. Тим часом Тиріон скинув із себе мокрий одяг і вбрався у сухий. Качур гучно зареготав, коли знову побачив його на чардаку. Тиріон не міг

його винуватити, бо в своєму вбранні виглядав аж занадто кумедно. Каптан був поділений уздовж: ліва половина була лілового оксамиту зі спижевими нютами, права — жовтої вовни з вигаптуваними квітковими візерунками. Штани були розділені схожим чином: права нога була всуціль зелена, ліва — у червоно-білу смужку. Одна зі скринь Ілірію була натоптана дитячим одягом — трохи залежаним, але гарного крою. Септа Лемора розпоролася кожну одяжину, потім зшила до купи різні половинки, створивши подобу блазенського вбрання. Гриф наполіг, щоб Тиріон допомагав з різанням та зшиванням — без сумніву, прагнув його принизити. Але Тиріонові робота голкою подобалася, до того ж Лемора була приязним товариством, навіть попри вперту звичку дорікати йому за кожне блюзнірське слово про богів. «Якщо Гриф хоче пошити мене в дурні — гаразд, пошиюся власноруч.» Він знав, що десь там далеко з нього жахається князь Тайвин Ланістер — вже це позбавляло задумане приниження належної гостроти.

Інший його обов'язок до блазнювання жодного стосунку не мав. «Качур має меч, я — перо та пергамен.» Гриф наказав йому викласти на письмі усі його знання про драконів. Справа була довга і нелегка, тому карлик трудився щодня, сидючи зі схрещеними ногами на даху човнової надбудови і вкриваючи аркуші швидкими карлючками.

Протягом років Тиріон прочитав про драконів безліч різного. Великою мірою то були порожні балачки, покладатися на які було недоречно. Книжки, якими їх забезпечив Ілірію, на жаль, були не ті, які б він бажав собі сам. Що він прагнув мати натомість, то це повний примірник «Вогнів Вільноземства» — історії Валерії пера Галендро. На Вестеросі такого не було — навіть у Цитаделі бракувало двадцяти семи сувоїв. «Авжеж у Старому Волантисі має бути книгозбірня. Може, там знайдеться кращий примірник — якщо спершу відшукається шлях до Чорних Стін, до самого серця міста.»

Щодо книжки септона Барта «Дракони,

вогнечерви та крилаті змії: про їхню неприродню історію» Тиріон не плекав великих сподівань. Барт був сином коваля, що піднісся аж до уряду Правиці Короля під час правління Джаяхаериса Миротворця. Вороги Барта завжди винували його в тому, що він був радше чаклун, ніж септон. Коли на Залізний Престол сів Баелор Блаженний, то наказав знищити геть усе написане Бартом. Десять років тому Тиріон читав уривок з «Неприродньої історії», який уник уваги Баелора Блаженного — але мав сумніви, що хоча б одна з праць Барта перетнула вузьке море цілою і неушкодженою. Ясна річ, іще менш вірогідним здавалося йому здібати книжку невідомого автора, де бракувало сторінок, зате не бракувало засохлої крові, під назвою «Кров'ю та вогнем» або «Смерть драконів». Ходили непевні чутки, що єдиний примірник її зберігається під міцним замком у підземних сховищах Цитаделі.

Коли на чардаку з'явився, позіхаючи, Півмаестер, карлик саме записував усе, що міг

пригадати про шлюбні звичаї драконів — а уявлення про них Барта, Мункуна і Томакса вельми різнилися між собою. Хальдон пробрався до стерна посцяти на сонце, що виблискувало на воді, розбиваючись із кожним подихом вітру.

— Увечері, Йолло, маємо досягти місця злуки з Нойною! — крикнув до нього Півмаестер.

Тиріон підняв очі з-над свого письма.

— Мене звати Хугором. Йолло ховається у мене в штанях. Може, дістати — пограєтесь трохи?

— Краще не треба. Ще черепах налякаєш.

Хальдонова посмішка була гостріша за лезо кинджала.

— Як там зветься та вулиця у Ланіспорті, де ти, Йолло, народився?

— То провулок. Він не має назви.

Тиріон отримував збочену насолоду, вигадуючи найменші подробиці барвистого життя Хугора Схила, також відомого як Йолло — байстриюка з Ланіспорту. «Найкраща брехня

завжди присмачена краплею правди.» Карлик знав, що розмовляє як західняк із Вестеросу, ще й західняк високого роду. Тому, певно, він мав бути виплодком якогось князька чи пана. Народитися він міг лише у Ланіспорті, бо знав це місто краще за Староград і Король-Берег — а саме у містах зрештою опинялися усі карлики, навіть ті, яких виплюнула з-поміж ніг на власній ріп'яній грядці молодиця Кугутиха. У селах не тримали ані звіринців з потворами, ані блазенських вертепів... хоча криниць мали вдосталь, куди й знаходили собі шлях небажані кошенята, триголові телята і такі немовлята, як він сам.

— Бачу, ти споганив ще трохи доброго пергамену, Йолло. — Хальдон саме зав'язував штани.

— Не кожен має хист, щоб стати аж половиною маестра. — Тиріонові вже боліла рука. Він відклав перо і розім'яв короткі пальці. — Чи не бажаєте ще гру в цивасу?

Півмаестер завжди у нього вигравав, але то був непоганий спосіб пересидіти нудні години.

— Увечері. А чи не приєднаєшся тим часом до уроку Молодого Грифа?

— Чому б ні? Комусь треба виправляти ваші помилки.

На «Соромливій діві» було чотири окремі бесіди. Одну поділяли Яндрі та Ізіля, в іншій жили удвох Гриф та Молодий Гриф. Септа Лемора мала окреме помешкання, і Хальдон теж. Хальдонове, до речі, було з-поміж усіх найбільше. Одна його стіна була загороджена книжковими полицями та кошиками, забитими старими сувоями та пергаменами; вздовж іншої шикувалися на риштунках рядки трунків, мастей та усілякого зілля. Золоте світло падало навскіс від хвилястої жовтої шибки круглого віконечка. З меблів тут було вузьке ліжко, стіл для письма, стілець, ослінчик та столик самого Півмаестра для циваси, заставлений різьбленими дерев'яними фігурами.

Урок почався з мов. Молодий Гриф розмовляв посполитою мовою так, наче з нею народився, вільно володів високовалерійською,

суржиками Пентосу, Тирошу, Миру та Лису, а до них і торговельною говіркою жеглярів. Волантинська говірка була для нього новою так само, як для Тиріона, і щодня вони удвох намагалися вивчити кілька нових слів, а Хальдон виправляв їхні помилки. Меєринська виявилася важчою — її валерійські корені міцно застрягли у твердому ґрунті хрипкої, немилозвучної мови Старого Гісу.

— Треба мати бджолу в носі, щоб розмовляти гіскарською як належить, — пожалівся Тиріон.

Молодий Гриф зареготав, але Півмаестер сказав лише:

— Повторити.

Хлопець підкорився, хоча й закочував очі щоразу, як випльовував вибухові «ц» та «з». «Він має чутливіше вухо, ніж я, — неохоче визнав Тиріон, — хоча ладен закластися, мій язик поки що спритніший.»

Після мов прийшла черга геометрії. До неї хлопець виявив гірший хист, проте Хальдон був терплячим учителем, та й Тиріон зумів

стати йому в пригоді. Свого часу він навчився таємниць квадратів, кіл та трикутників у батькових маестрів при Кастерлі-на-Скелі; зараз спогади повернулися до нього швидше, ніж він сподівався.

Коли настав час історії, Молодий Гриф почав соватися.

— Трохи раніше ми вивчали історію Волантису, — мовив до нього Хальдон. — Чи не розкажеш Йолло про різницю між тигром та слоном?

— Волантис є найстарішим з Дев'яти Вільних Міст, першою донькою Валірії, — відповів хлопець знудженим голосом. — Після Лиха волантинці забрали собі в голову, що мають право на спадок Вільноземства та є законними володарями усього світу. Але думки про те, в який саме спосіб досягти влади над світом, у них розділилися. Стара кров віддавала перевагу силі меча, тоді як купці та лихварі обстоювали торгівлю. Поки вони боролися за владу в місті, прибічники двох протилежних поглядів стали відомі як тигри та слони.

— Шальки терезів схилялися на бік тигрів упродовж майже століття після Лиха Валерії. Попервах тигри здобули чимало перемог. Волантинський флот захопив Лис, волантинське військо підкорило Мир. Протягом двох поколінь усіма трьома містами правили зсередини Чорних Стін. Але все скінчилося, коли тигри спробували проковтнути Тирош. Пентос став у війні на бік Тирошу, а з ним і вестероський штормовий король. Браавос дав лисенійським вигнанцям сотню бойових кораблів, з Дракон-Каменя прилетів на Чорному Жасі Аегон Таргарієн, а Мир та Лис підняли повстання. Війна лишила від Спірних Земель винищену пустку, а Лис та Мир звільнила від ярма. Тигри зазнали й інших поразок. Кораблі, надіслані прибрати до рук терени Валерії, зникли у Димливому морі. Кохор і Норвос подолали силу Волантису на Ройні у запеклих боях вогняних галер на озері Чингал. Зі сходу насунулися дотракійці, женучи перед собою простолюд з халуп та панство з маєтків, аж доки від Кохорської пущі до

верхів'їв Сельору не простяглися самі лише трави та руїни. Століття завойовницьких змагань лишили Волантис розбитим, розореним і спустошеним. Саме тоді настав час слонів, і відтоді вони тримають владу в своїх руках. Буває, що якогось року тріархом обирають одного тигра, а буває, що й ні. Але загалом уже триста років містом правлять слони.

— Таки-так, — мовив Хальдон. — І хто ж нинішні тріархи?

— Малакво — тигр, Нієсос і Доніфос — слони.

— То яку науку ми маємо засвоїти з волантинської історії?

— Якщо хочеш підкорити світ, мусиш мати драконів.

Тиріон не зумів стримати сміху.

Згодом, коли Молодий Гриф пішов на чардак допомагати Яндрі з вітрилами та жердинами, Хальдон виставив столика для гри в цивасу. Тиріон, спостерігаючи різнокольоровими очима, зауважив:

— А хлопчина нівроку меткий на розум. Ви добре з ним вистаралися. Половина вестероського панства не зрівняється з ним у вченості — мушу визнати, на превеликий жаль для панства. Мови, історія, пісні та перекази, рахунок чисел... чи не занадто смаковите вариво для сина простого сердюка?

— У належних руках книга буває небезпечнішою за меч, — відповів Хальдон. — Спробуй цього разу опиратися упертіше, Йолло. Ти граєш у цивасу ще гірше, ніж стрибаєш через голову.

— Я дурю вас оманливим відчуттям безпеки, — відповів Тиріон, поки вони розставлялися кожен зі свого боку різьбленої дерев'яної перепони. — Ви гадаєте, що навчили мене цієї гри. Але ж не все у світі є тим, чим здається. Що як я навчився циваси в нашого володаря сирів? Ви про це не думали?

— Ілірію не грає в цивасу.

«Не грає, — подумав карлик, — бо грає у гру престолів, де ти, Гриф і Качур — лише фігури, що ходять з його волі й так само при потребі

віддаються у жертву. Як був відданий Візерис.»

— Тоді вина лягає на вас. Якщо я гратиму погано — значить, ви кепський учитель.

Півмаестер гигикнув.

— Я сумуватиму за тобою, Йолло, коли пірати перетнуть тобі горлянку.

— Та де ж ті всіма знані пірати? Я починаю думати, чи не вигадали їх ви з Ілірію.

— Вони найрясніше юрмляться річкою між Ар Ной та Смутком. Вище руїн Ар Ной на річці правлять кохорці, а нижче від Смутку панують галери Волантису. Та жодне з міст не проголошувало своїх прав на води між ними — саме тому вони і зробилися піратськими. Озеро Чингал має безліч островів, де розбійники ховаються у таємних печерах і надійних схронах. Ти готовий?

— До гри з вами? Жодних сумнівів. До піратів? Отут я маю сумніви, і вельми тяжкі.

Хальдон прибрав перепону. Кожен почав міркувати над початковим розташуванням супротивника.

— Ти дечого навчився, — мовив Півмаестер.

Тиріон ледве не схопив свого дракона, та роздумався. Минулої гри він вивів його надто рано і поставив під удар метавки.

— Якщо ми зустрінемо тих казкових піратів, я спробую приєднатися до них. Скажу, що мене звати Хугором Півмаестром.

Він посунув свого легкого вершника до Хальдонових гір. Хальдон відповів слоном.

— Ім'я «Хугор Півдурник» пасувало б тобі краще.

— Мені й половини моїх дурощів вистачить, щоб із вами рівнятися. — Тиріон висунув важкого вершника підтримати легкого. — Чи не хочете закластися на перемогу в грі?

Хальдон вигнув брову.

— Скільки?

— Грошей я не маю. Ми гратимемо на таємниці.

— Гриф мені язика виріже.

— Боїтеся? Я б теж боявся на вашому місці.

— Того дня, коли ти виграєш у мене в цивасу, з моєї дупи полізуть черепахи. — Півмаестер посунув списників. — Гаразд,

коротуне. Заклад прийнято.

Тиріон простягнув руку по дракона.

За три години карлик нарешті виповз нагору на чардак полегшити міхур. Качур саме допомагав Яндрі боротися з вітрилом, а Ізіля стояла при стерні. Сонце висіло низько над заростями очерету вздовж західного берега; відчувалися подуви свіжого вітру. «Міх вина б мені» — подумав карлик. Ноги йому судомило від сидіння на ослоні, а в голові так паморочилося, що він лише дивом не впав у річку.

— Йолло! — покликав Качур. — Де Хальдон?

— Заповз до ліжка, почуваячись трохи зле. У нього з дупи черепахи лізуть.

Він залишив лицаря міркувати над почутим і подерся драбиною вгору. На сході за скелястим островом густішала пільма.

Саме там його знайшла септа Лемора.

— Чуєш бурю в повітрі, Хугоре Схиле? Попереду нас озеро Чингал, де нишпорять пірати. А далі лежить Смуток.

«Та не мій. Свій власний я ношу з собою, куди б не поїхав.» Він згадав Тайшу і спитав себе, де ж місце шльондрам. «Чому б не у Волантисі? Може, саме там я її знайду. Треба триматися своєї надії.» Але він не дуже розумів, що саме їй скаже. «Шкодую, що дозволив їм тебе згвалтувати, кохана. Я ж думав, ти шльондра. Чи знайдеш ти у своєму серці пробачення для мене? Я ж так хочу повернутися до тієї хатини і нашого життя чоловіком та дружиною.»

Острів помалу зник позаду. Тиріон побачив на східному березі якісь руїни: скособочені стіни, розвалені вежі, розбиті бані дахів, ряди гнилих дерев'яних стовпів, забиті болотом та зарослі бурим мохом вулиці. «Ще одне мертве місто — вдсятеро більше за Гойян Дроге.» Тепер тут жили черепахи — величезні костогризи. Карлик бачив, як вони вигріваються на сонечку: важкі брунатні та чорні брили з зубчастими гребенями посередині панцирів. Кілька, побачивши «Соромливу діву», ковзнули у воду, лишаючи

по собі рясці на воді. Мабуть, купатися у цьому місці було не варто.

Відтак крізь покручені, притоплені дерева та широкі мокрі вулиці він уздрів сріблястий виблиск сонця на воді. «Ще одна річка, — миттю зрозумів він, — і теж втікає до Ройни.» Шмат землі між річками вужчав, руїни на ньому дедалі вивищувалися, і нарешті місто скінчилося на гострому розі, де стояли рештки неймовірно величезного палацу рожевого та зеленого мармуру. Зламані шпилі та провалені бані високо здіймалися над шерогою накритних арочних проходів. Тиріон побачив ще гризотних черепах, які спали у корабельнях, де колись, напевне, стояло з півсотні кораблів. Нарешті він зрозумів, де знаходиться. «Це палац Німерії, а навколо — все, що залишилося від її міста Ні Сар.»

— Йолло! — загукав Яндрі, коли «Соромлива діва» проминула гострий ріг. — Ану розкажи мені ще про ті вестероські річки, що більші за Матір Ройну!

— Та я ж не знав! — закричав карлик у

відповідь. — У Семицарстві немає жодної річки завширшки навіть у половину цієї!

Нова річка, що приєдналася до головної течії, була схожа, наче сестра, на ту, якою вони спускалися — ту, котра сама ледве поступалася Мандерові або Тризубові.

— Оце Ні Сар, де Матір приголублює свою Свавільну Доньку — Нойну, — розказував Яндрі, — але й тут вона не розливається найширше, бо ще не стріла інших доньок. При озері Чингал у неї втікає Кохойна — Темнава Донька, повна золота і бурштину з Топора та шишок з Кохорської пуці. Південніше Матір зустрічає Льорулу — Усміхнену Доньку з Золотопілля. Там, де вони єднаються, колись стояв Кройян — місто веселоців і святкувань, де вулиці були з води, а будинки з золота. Тоді річка тече сама довгі версти на південь та схід, аж нарешті до неї підкрадається Сельору — Соромлива Донька, що ховає свою звивисту течію в очереті. Там Матір Ройна сягає такої ширини, що людина у човні на її середині не бачить жодного з берегів. Та ви й самі

переконаєтеся, мій малий друже.

«Та побачу ж» — подумав карлик, аж раптом помітив рясиці попереду, за якихось три сажні перед човном. Він саме хотів показати їх Леморі, коли те, що було під водою, сплигло і збурило хвилю, яка шалено захилитала усю «Соромливу діву».

То була ще одна черепаха — рогата, неймовірної величини. Її темно-зелений панцир був помережаний брунатними плямами, порослий водяним мохом та чорними річковими мушлями. Черепаха підняла голову та заревла — басовито, переливчасто, гучніше за будь-який чутий Тиріоном бойовий ріг.

— Благословення! — голосно кричала Ізіля, а щоками в неї текли струмки сліз. — Благословення на нас!

Качур щосили тюгукав, та й Молодий Гриф не пас задніх. На чардаку з'явився Хальдон, бажаючи дізнатися причину гармидеру, але запізно — велетенська черепаха вже зникла під водою.

— Чого ви тут галасуєте? — спитав Півмаестер.

— Черепаха, — відповів Тиріон. — Більша за оцей човен.

— То був він! — скрикнув Яндрі. — Річковий Старий!

«А чого ж, — подумав Тиріон, вишкіряючись. — Там, де народжуються королі, завжди стрічаються боги та всілякі дива.»

Давос

«Весела сповитуха» увійшла до Білої Гавані з вечірнім припливом. Її латаним вітрилом з кожним подихом вітру пробігали жваві рясиці. То був старий коч, який навіть замолоду ніхто не хвалив за красу. На носі його було різьблено сміхотливу жінку, що тримала за ногу немовля; і щоки жінки, і сіднички немовляти поцяткувала шашіль. Боки корабля вкривали численні шари непоказної брунатної фарби; вітрила були сірі, побиті довгим ужитком. На такий корабель ніхто б не кинув другий погляд — хіба затим, щоб здивуватися, як це він досі тримається на воді. Втім, у Білій Гавані корабель добре знали — впродовж багатьох років він вірно служив не надто жвавій торгівлі між тутешнім портом і Сестриновим.

Не таке прибуття малював собі в уяві Давос

Лукомор, коли наставляв вітрила разом із Саладором та його флотом. Тоді все ввижалося йому простішим. Круки не принесли королю Станісу вірності Білої Гавані, тому його милість надіслав до князя Мандерлі особистого посла. Щоб показати силу, Давос мав прибути на Саладоровому галеасі «Валірієць» з рештою лисенійських кораблів за спиною. Усі короби суден були смугасті: чорно-жовті, рожево-сині, біло-зелені, лілово-золоті. Лисенійці кохалися у яскравих кольорах, а Саладор Саан серед них був найбарвистіший. «Він би, мабуть, звався Саладор Стобарвний, — подумав Давос, — якби шторми не поклали край барвам та розкошам.»

Натомість він мусив прокрадатися до міста, як двадцятьма роками раніше. Не знаючи, які справи чиняться у місті, розумніше було вдавати з себе пересічного жегляра, ніж зацного пана.

Перед ним на східному березі, де річка Білий Ніж пірнала у затоку при своєму гирлі, здіймалися мури Білої Гавані з побіленого

вапном каменю. Чимало укріплень було полагоджено та облаштовано, відколи Давос був тут востаннє років зо п'ять чи шість тому. Пришиб із хвилерізом, що розділяв внутрішню та зовнішню гавань, було зміцнено довгою кам'яною стіною заввишки у тридцять стоп і завдовжки більше як у півтори версти, з баштами щопівсотні сажнів. Здіймався дим вогнищ і з Тюленячої Скелі, де колись стояли самі руїни. «Це може бути добре або погано — залежить, на чий бік стане князь Виман.»

Давос завжди любив це місто, відколи вперше побував тут корабельним учнем на «Морському коті». Мале порівняно зі Староградом чи Король-Берегом, воно було чисте і ошатне, з широкими та прямими брукованими вулицями, де подорожньому важко було заблукати. Будинки, муровані з каменю та побілені вапном, мали круті гострі дахи темно-сірої черепиці. Роро Ухорис, старий дивакуватий керманіч «Морського кота», колись стверджував, що розрізнить один порт від іншого за самими лише пахощами. Міста

подібні до жінок, наполягав він: кожне має свій неповторний запах. Староград тхнув квітами, як надміру напахчена вдовиця. Ланіспорт нагадував молоду скотарку — свіжу, звабливу, щойно від землі, з пахощами диму багаття у волоссі. Король-Берег смердів, наче немита хвойда. А Біла Гавань мала запах гострий та солоний, з легким присмаком риби. «Так має пахкотіти русалка, — бувало, казав Роро. — Це пахощі моря, яке воно є.»

«Русалка зберегла свій запах» — подумав Давос, хоча почув носом і певні домішки — приміром, дим болотнини від Тюленячої Скелі. Ця морська каменяка вивищувалася над підходами до зовнішньої гавані; важкий сіро-зелений стрімчак стирчав над водою на п'ятдесят стоп. Верхівку його вінчало коло вивітрених каменів — старе городище першолюдей, що стояло покинуте і занедбане протягом століть. Але занедбання зрештою скінчилося — Давос побачив скорпіони та вогнеплюйки позаду кам'яних зубців та арбалетників, що визирали між ними.

«Холоднуvато там нагорі. Та й вогкуvато теж.» Під час усіх його попередніх відвідин на гострих каменях унизу стрімчака можна було бачити тюленів, що вигрівалися на сонечку. Сліпий Байстриук завжди примушував Давоса їх рахувати, коли «Морський кіт» наставляв вітрило з Білої Гавані — що більше тюленів, казав Роро, то більший успіх чекатиме на них у подорожі. Але зараз там не було жодного звіра — їх відлякали дим та збройна сторожа. «Мудріша людина побачила б тут засторогу. Мав би я розуму в голові хоч наперсток — поплив би геть із Саладором.» А й справді — міг же вирушити на південь, до Мар'ї з синами. «Я втратив чотирьох синів на службі королю. П'ятий служить йому зброєносцем. Невже я не маю права плекати й берегти двох хлопчиків, що мені лишилися? Я вже так довго їх не бачив.»

У Східній Варті чорні брати сказали йому, що між Мандерлі у Білій Гавані та Болтонами у Жахокромі любові не водиться. Залізний Престол підніс Руза Болтона до титулу

Оборонця Півночі. Здавалося розумним, що Виман Мандерлі має стати за Станіса. «Біла Гавань не втримається на самоті. Місту потрібен союзник і захисник. Князь Виман має потребу в королі Станісі так само, як король у ньому.» Принаймні так їм здавалося у Східній Варті.

У Сестринові їхнім сподіванням було завдано жорстокого удару. Якщо князь Борел сказав правду, то Мандерлі має намір з'єднати свою потугу з Болтонами і Фреями... ні, краще про це не думати. Однак правда скоро стане відома. Давосові лишалося молитися, щоб не прибути запізно.

«Отой мур на хвилерізі приховує внутрішню гавань» — усвідомив він, поки «Весела сповитуха» спускала вітрило. Зовнішня гавань була більша, але внутрішня давала кращий прихисток кораблям на котві, ховаючи їх з одного боку за міським муром, з іншого — за громадям Вовчого Лігва, а тепер іще й за муром на хвилерізі. У Східній-Варті-біля-Моря Котер Пайк розказав Давосові, що князь Виман

будує бойові галери. За тими стінами їх могло ховатися зо два десятки — озброєних і готових за першим словом вийти у море.

За товстими білими мурами міста гордовито стояв світлий, аж блідий Новий Замок. Давос також бачив баню даху Септу Снігів, увінчану великими подобами Седмиці — коли Мандерлі витіснили з Обширу, вони привезли з собою віру своїх пращурів. У Білій Гавані був і свій божегай, похмура плутанина коренів та гілля між каменями, зачинена у чорних викришених стінах Вовчого Лігва — старовинної фортеці, що нині правила за в'язницю. Та пануванню септонів над душами вірян божегай не перешкоджав.

Водяник дому Мандерлі стрічався тут на кожному кроці. Він майорів на прапорах над вежами Нового Замку, над Тюленьчою Брамою, над мурами міста. Північани у Східній Варті божилися, що Біла Гавань ніколи не порушить своєї відданості Зимосічі, але Давос ніде не бачив лютововка Старків. «І лева тут теж немає. Князь Виман не міг стати за Томена —

інакше б вивісив його корогви.»

Корабельні при порті юрмилися людьми та кораблями. Купа дрібних човнів стояла припнута коло рибного базару, вивантажуючи вилов. Поруч Давос побачив три річкові чайки — довгі вузькі човни міцної будови, спроможні долати швидкі течії та скелясті стрімнини на Білому Ножі. Проте найбільше його цікавили кораблі для мореплавства: двійко не надто показних думбасів, так само побитих вітрами та хвилями, як «Весела сповитуха», торговельна галера «Штормова танцівниця», кочі «Відважний магістрат» і «Ріг достатку», галеас із Браавосу, помітний своїм ліловим коробом та вітрилами...

...а за ними — королівський бойовий корабель.

Давосові крихкі сподівання хтось наче штрикнув гострим ножем. Коріб судна був чорний з золотом, на носі здіймав лапу лев. «Лев'яча зірка» — виднілися літери на задку під прапором, що плескав на вітрі та ніс на собі знак короля-хлопчака на Залізному Престолі.

Ще рік тому він не зумів би їх прочитати, але маестер Пилос трохи навчив його цієї науки ще на Дракон-Камені. Цього разу, проте, вміння читати не подарувало йому ані краплини втіхи. Давос молився, щоб галера загубилася у одному з тих штормів, які пошарпали флот Саладора Саана, проте боги не мали до нього ласки. Фреї були тут, і він мусив стати з ними лицем до лиця.

«Весела сповитуха» поволі наблизилася до вичовганого дерев'яного пришибу в зовнішній гавані, досить далеко від «Зірки». Поки жеглярі припинали її до паль та скидали на берег місток, капітан неквапом причалапав до Давоса. Кассо Могат вибився у керманічі з покидьків вузького моря — його у Сестринові народила повія від якогось ібенійського китолова. П'яти стоп на зріст, але дуже волохатий, він фарбував волосся та вуса у колір зеленого моху, а тому скидався на пеньок дерева у жовтих чоботях. Незважаючи на кумедну зовнішність, морську справу він знав добряче, хоча його жеглярі під ним аж

стогнали.

— Скільки часу вас не буде?

— Принаймні день. Може, довше.

Давос на власній шкурі дізнався, що вельможне панство не надто поспішає приймати прохачів. Він мав підозру, що довге зволікання — то їхній спосіб примусити гостя непокоїтися і відтак натішитися владою над ним.

— «Весела сповитуха» стоятиме тут три дні. Але не довше. На мене чекають у Сестринові.

— Якщо не станеться халепи, то я повернуся вже на завтра.

— А якщо вона станеться, ваша халепа?

«То може, не повернуся зовсім.»

— Тоді не треба на мене чекати.

Двійко митників саме мулялися на чардаку; Давосові, що зійшов на берег містком, вони не подарували й погляду. Митники з'явилися побалакати з капітаном та оглянути вантаж корабля. До пересічних жеглярів їм було байдуже, а Давос виглядав пересічніше нікуди: середнього зросту, обвітрене та обпечене

сонцем просте селянське обличчя, добряче присолені сивиною борода та волосся. Вбрання він мав на собі теж непоказне: старі чоботи, бурі штани, синю сорочку, нефарбовану вовняну свитину з дерев'яними застібками. Щоб приховати короткі пальці на руці, обрубаний Станісом стільки років тому, він одягнув пару шкіряних рукавичок з плямами морської солі. Ніщо не виказувало у ньому високого вельможу — тим паче Правицю Короля. Воно й на краще — доки не стане зрозуміло, які справи тут чиняться.

Він потроху пробрався корабельнями та рибним базаром. «Відважний магістрат» саме брав вантаж питного меду — барила стояли на пришибі стосами по чотири. Позаду одного такого стосу виднілися троє жеглярів за грою в кості. Далі жіночки-риболовки закликали купувати денний вилов, якийсь малий вибивав лад на бубні, а у колі річкових плотарів танцював старий кошлатий ведмідь. Коло Тюленьчої Брами стояли на варті двоє списників зі значками дому Мандерлі на

грудях, але вони надто захопилися заграванням з портовою шльондрою, щоб звертати увагу на Давоса. Брама стояла відчинена, ґрати підняті. Давос приєднався до потоку людей всередину.

Далі знаходилася вимощена бруківкою площа з водограєм посередині. Там із води здіймався кам'яний водяник — дванадцяти стоп заввишки від хвоста до корони. Кучерява борода його була зелено-біла від мшеді, один із зубців тризуба відламався, ще коли Давос не народився, і все ж подоба якось примудрялася справляти неабияке враження. «Старим Рибоногом» кликали його тутешні. Площа була названа на честь якогось давно померлого князя, та ніхто не кликав її інакше, ніж Двір Рибонога.

Двір цього дня юрмився людьми. Якась жінка прала своє спідне у водограї Рибонога і вішала його сушитися на мотузці, прив'язаній до тризуба. Неподалік починалася накрита арками галерея різноманітного дрібного гендлю, де свої справи вели писарі та столечники, а з ними — мандрівний чаклун,

травниця і дуже поганий жонглер. Один чоловік продавав з ручного візка яблука, якась жінка — оселедців з різаною цибулею. Під ногами крутилися курки та діти. Величезні двері Старої Карбувальні були зачинені чимраз, як Давос бував у Дворі Рибонога раніше, але зараз стояли розчахнуті. Усередині він побачив кількасот жінок, дітей та старих, що сиділи й лежали на купках хутра, накиданих на підлогу. Дехто з них куховарив на невеличких вогнищах.

Давос зупинився у галереї та купив собі яблуко за пів-шеляга.

— Хіба у Карбувальні тепер люди живуть? — спитав він продавця яблук.

— Живуть, кому більше нема де. Головне — простолюд з Білого Ножа. Є ще люди Роголісів. Коли в тебе Болтонів Байстриук за сусіда, то хутко втечеш за мури, які знайдеш. Не знаю, як їм усім дасть ради його вельможність князь. Ніхто з собою нічого не мав, окрім хіба ганчір'я на спині.

Давос відчув напад вини. «Вони прийшли

шукати притулку до міста, якого не торкнулася війна. І тут з'являюся я — втягнути їх назад у війну.» Він вкусив яблуко і негайно відчув вину ще й за нього.

— А чим вони тут живуть?

Яблучник здвигнув плечима.

— Хтось жебрує. Хтось краде. Купа дівчат подалася до того ремесла... ну, коли їм більше нема чого продати. Кожен хлопець, що доріс п'яти стоп, може отримати місце в куренях пана князя, якщо має сили не зронити списа.

«Тож князь набирає зтяги.» Це може бути добре... або погано. Все залежить... Яблуко було сухе та борошністе, але Давос змусив себе вкусити ще.

— А чи князь Виман має намір приєднатися до Байстріюка?

— Ну, тут справа така, — мовив яблучник, — ось як його вельможність наступного разу спуститься до мене по яблучко, то я його спитаю.

— Я чув, його донька має побратися з котримсь із Фреїв.

— Онука, не донька. Я теж чув, та мене пан князь чогось забувся покликати на весілля. То ви їстимете? Серединку можу забрати. Там зернятка добрі.

Давос кинув йому недогризок. «Яблуко поганеньке, зате дізнався, що Мандерлі збирає військо — вже не дарма пів-шеляга віддав.» Він обійшов Старого Рибонога, проминув юне дівча, що продавало на кухлі свіже молоко з-під своєї кози. Блукаючи містом, він згадував про нього дедалі більше. Там, куди вказував тризуб Старого Рибонога, мав бути провулок, де продавали смажену тріску — хрустку і брунатно-золотисту ззовні, білу і розсипчасту всередині. Ще трохи далі стояв бурдей, чистіший за інші, де жегляр міг сходити до жінки, не боячись за своє майно та життя. У протилежному боці — серед тих будинків, що клеїлися до Вовчого Лігва, наче мушлі до старого корабля — колись стояла броварня, де варили чорне, густе, смаковите пиво. Барильце того пива у Браавосі та Ібен-Порті коштувало стільки ж, скільки вертоградського золотого

вина — тоді, коли тутешній люд залишав щось на продаж, а не випивав сам.

Але Давосові кортіло випити не пива, а вина — кислого, темного, поганючого аж до розпачу. Він перетнув дворище і спустився прогоном сходів до винного льоху під назвою «Лінивий вугор», що розташувався під коморою, повною овечих шкур. У давні перемитницькі часи він знав «Вугор» як місце, де пропонували найстаріших повій та найгідкіше вино у Білій Гавані, а до нього — пироги з жилами та салом замість м'яса, якими у кращі дні люди давилися, а в гірші — труїлися. Не диво, що з таким частуванням тутешній люд уникав закладу, залишаючи його тим морським зайдам, котрі кращого не знали. Та принаймні у «Лінивому вугрі» ніколи не стрічали ані міського вартового, ані князівського митника.

Все ж таки певні речі ніколи не змінюються. У «Вугрі», здавалося, зупинився сам час. Вигнута барилом стеля була чорна від кіптяви, підлогу складала втоптана земля, повітря

смерділо димом, гнилим м'ясом та старим блювотинням. Товсті лойові свічки на столах давали більше диму, ніж світла, а вино, замовлене Давосом, у п'їтмї виглядало радше брунатним, ніж червоним. Коло дверей сиділи та пили чотири хвойди. Одна посміхнулася до Давоса з надією, щойно він переступив поріг, але той заперечливо хитнув головою, хвойда буркнула щось до приятельок, ті зареготали, і відтак жодна вже не звертала на нього уваги.

Якщо не рахувати хвойд і власника, Давос міг насолоджуватися «Вугром» на самоті. Шинок був величенький, повний темних кутків та загороджених ванькирів, де легко було сховатися від сторонньої уваги. Давос забрав своє вино до одного з таких кутків і сів спиною до стіни — чекати, що буде далі.

Невдовзі він зрозумів, що мимоволі вдивляється у комин. Червона жінка уміла бачити у вогні майбутнє, але Давосові Лукомору завжди ввижалися лише тіні минулого: кораблі у полум'ї, вогняний ланцюг, зелені тіні на череві хмар, зловісне громаддя

Червоного Дитинця згори над усім. Давос був простою людиною, високо піднесеною завдяки сліпому випадку, війні та Станісові. Йому годі було зрозуміти, навіщо боги забрали до себе чотирьох молодих та міцних парубків, але пожаліли їхнього старого стомленого батька. Інколи йому здавалося, що його залишили на землі задля порятунку Едріка Шторма... але ж дотепер байстрюк короля Роберта мав уже безпечно сидіти на Порогах, а Давос і досі лишався живий. «Невже боги мають для мене ще якесь доручення? — питав він себе. — Якщо так, у їхньому задумі має бути місце для Білої Гавані.» Він спробував вино і вихлюпнув половину кухля на підлогу коло свого чобота.

Знадвору густішали сутінки, «Вугор» починав наповнюватися жеглярами. Давос покликав до власника по ще один кухоль. Коли той приніс вино, то разом поставив і свічку.

— Їстимете? — спитав чолов'яга. — Маю пироги з м'ясом.

— З яким?

— З тим, що завжди. Хорошим.

Повії зареготали.

— Сірим, як завжди! — вигукнула одна.

— Стули свою дурну пельку! Сама його ковтаєш, і не вдавило тебе!

— Я усе ковтаю, що мені до рота втрапляє! Та не маю ж усе любити!

Давос дмухнув на свічку, щойно господар пішов, і відкинувся назад у тіні. Жеглярі пліткували найбільше за всіх у світі, коли вино лилося рікою — навіть таке дешеве та погане, як тут. Лишалось тільки слухати.

Більшість почутого він знав іще з Сестринова — від князя Годріка та завсідників «Китового черева». Тайвина Ланістера замордував його син-карлик; труп покійного так смердів, що ніхто не міг увійти до Великого Септу Баелора ще багато днів по відправі; володарку Соколиного Гнізда убив якийсь співець; у Долині тепер править Мізинець, але Спижевий Йон Ройс присягнувся скинути його владу; Балон Грейджой теж загинув, а його брати б'ються за Морекамінний Престол; Сандор Клеган подався у розбійники, плюндрує

та грабує край уздовж Тризубу; Мир із Лисом та Тирошем заповзялися до нової війни; далеко на сході буяє повстання рабів.

Були й інші звістки — новіші, важливіші. У місті з'явився Робет Гловер, намагався зібрати військо, але не мав успіху: князь Мандерлі лишився глухим до його благань. Казали, князь оголосив, що Біла Гавань стомилася від війни. Це було погано. Ризвелі та Турстани зненацька застукали залізників на річці Лихоманці, доценту попалили їхні лодії. Це було ще гірше. Болтонів Байстріук їде на південь разом із Готером Умбером — приєднати свою потугу до нападу на Калин-Коп.

— Хвойдоріз власною особою! — стверджував річковик, який щойно привіз шкури та ліс униз Білим Ножем. — А з ним три сотні списників і сотня лучників. Разом ідуть роголісівські та трохи кервинівських.

То були найгірші новини з усіх.

— Князеві Виману теж незле послати на війну своїх людей, якщо він хоче собі добра, — мовив старий наприкінці стола. — Князь Руз

тепер Оборонець. Біла Гавань мусить коритися його наказам, честь по честі.

— Що ті Болтони знають про честь? — буркнув господар «Вугра», підливаючи брунатного вина у кухлі.

— Князь Виман нікуди не піде. Надто велику дупу має, щоб далеко ходити.

— Чували ми, як йому ведеться. Люди кажуть: коли хропе, коли сльози лле, а більше ніц не робить. Так захворів, аж із ліжка не встає.

— Скажи краще: розжирів, що й устати не може.

— Жирний він чи тонкий — то байдуже, — відповів власник «Вугра». — Леви полонили його сина.

Ніхто ані словом не згадував короля Станіса. Здавалося, ніхто навіть не знав, як його милість з'явився на півночі, щоб захистити Стіну. В Східній Варті всі балачки точилися навколо дичаків, велетнів та упирів, а тут про них мовби й зовсім не чували.

Давос нахилився ближче до вогню.

— Але ж Фреї начебто вбили його сина. Ми таке чули в Сестринові.

— То пана Вендела вбили, — відказав господар. — Його кістки поклали у Сніговому Септі зі свічками навколо. Хочете — ходіть подивіться. А пан Виліс досі у полоні сидить.

«Дедалі гірше.» Давос знав, що князь Виман мав двох синів, але вважав обох мертвими. «Та якщо Залізний Престол має заручника...» Давос сам був батьком сімом сином, і чотирьох із них втратив на Чорноводі. Він знав, що для порятунку трьох інших зробить будь-що — на вимогу хоч богів, хоч людей. Стефон та Станіс знаходилися за тисячі верст від війни, їм ніщо не загрожувало, але Деван сидів у замку Чорному і служив зброєносцем королю. «Тому королю, в чию справу тут, у Білій Гавані, можуть вдихнути життя. А можуть знищити остаточно.»

За столом тим часом почалися теревені про драконів.

— Та ти геть здурів, — казав весляр зі «Штормової танцівниці». — Король-Жебрак

уже кілька років як землю гризе. Якийсь дотракійський конятник одрубав йому макітру.

— То таке кажуть, — заперечив старий. — А мо', брешуть усе. Він помер за півсвіту звідси. Хто скаже напевне, помер чи не помер? Якби король хотів моєї смерті, я б, мабуть, зробив йому ласку та прикинувся трупом. Ніхто ж із нас його тіла не бачив, ге?

— Я не бачив ані тіла Джофрі, ані Робертового, — загарчав власник «Вугра». — Мо', вони теж живі, ге? Та й сам Баелор Блажений, мо', лише на кілька років поспати приліг, чом би й ні?

Старий скривився.

— Принц Візерис був не єдиний дракон, хіба не так? А чи певні ми, що сина принца Раегара справді вбили? Отого малого, що немовлятко зовсім був?

— Там ще наче принцеса була? — спитала та сама хвойда, що казала про сіре м'ясо.

— Дві, — відповів старий. — Одна була Раегарова донька, інша — сестра.

— Даена, — мовив річковий. — То його

сестра була. Даена з Дракон-Каменя. Чи Даера?

— Даена була дружина старого короля Баелора, — відповів весляр. — Я колись весло тягав на кораблі, що за нею назвали. «Принцеса Даена».

— Якби вона була дружиною короля, то звалася б королевою.

— Баелор королеви не мав. Він був святий.

— То що, святому вже й з сестрою одружитися зась? — встрягла хвойда. — От у постіль він із нею не лягав, це напевне. Як зробився королем, то зачинив її у башті. Інших сестер теж. Загалом трьох.

— Даенела! — гучно проказав власник. — Отаке було її ім'я. Тобто доньки Навіженого Короля, кажу, а не тої клятої дружини Баелора.

— Даянерис, — мовив Давос. — Її назвали на честь тієї Даянерис, яка вийшла заміж за великого князя дорнійського у правління Даерона Другого. Що з нею сталося — мені невідомо.

— А мені відомо, — відповів чолов'яга, що завів балачки про драконів — браавоський

весляр у темній вовняній свиті. — Коли ми стояли у Пентосі, то поруч кинула котву купецька посудина «Чорноока дівка». Ми перехилили по чарці з шафарем її капітана, і той розповів цікаву казочку про дівчисько, яке у Карфі питало перевозу до Вестеросу для себе і трьох драконів. Дівчина мала срібне волосся, волошкові очі. «Я її сам до капітана водив, — божився шафар, — та він чути не хотів. Казав, що з шапрану та перцю певніший зиск, і вітрила вони тобі не підпалять.»

Льох наповнився сміхом. Але Давос не приєднався до веселоців — знав-бо, яка доля спіткала «Чорнооку дівку». Жорстока примха богів дозволила капітанові подолати півсвіту, а тоді поманила за облудним світлом просто за порогом рідного дому. «Той капітан — сміливіший за мене» — подумав Давос, пробираючись до дверей. Адже одна подорож на схід — і можна жити до кінця своїх днів, наче вельможний князь. Коли Давос був молодший, то мріяв про таку подорож, але роки пурхали повз нього, як метелики у вогні, а

зручної нагоди все не випадало. «Настане день, — казав він собі. — Настане день, скінчиться війна, король Станіс сяде на Залізний Престол і не матиме більше потреби у цибульних лицарях. Візьму з собою Девана... і Стефка зі Станьком, якщо вже доростуть. Подивимося з ними на драконів та усі дива цього світу.»

Ззовні дмухав сильними поривами вітер, тріпав вогні у олійних ліхтарях, якими було освітлено двір. Після заходу сонця похолоднішало, але Давос пригадав Східну Варту, вереск нічного вітру коло Стіни, що різав наскрізь, мов ножем, найтепліші кожухи та морозив кров просто у жилах. Порівняно з тими краями Біла Гавань нагадувала теплу лазню.

Були інші місця, де можна було почути свіжі плітки: заїзд, відомий пирогами з вуграми, пивниця, куди полюбляли заглядати скупники вовни та митники, мартоплясів вертеп, де за кілька мідяків показували кумедні сороміцькі вистави. Та Давос відчував, що вже наслухався вдосталь. «Я спізнився.» Стара звичка змусила

вхопитися за груди, де колись на шкіряному ремінці у торбинці висіли кісточки його пальців. Але зараз там нічого не було. Своє щастя він загубив серед вогнів Чорноводи — там, де втратив корабель і синів.

«Що мені тепер робити?» Він щільніше загорнув на собі свиту. «Видертися на пагорб і постати перед воротями Нового Замку з марними благаннями? Повернутися до Сестринова? Кинути все і полинати до Мар'ї з хлопчиками? Купити коня і рушити королівським гостинцем — розказати Станісові, що в Білій Гавані він не має ані друзів, ані надії?»

Надвечір перед вранішнім відплиттям королева Селиса влаштувала для Саладора та його капітанів прощальний бенкет. Було запрошено також Котера Пайка і ще чотирьох старшин Нічної Варти. Дозволили з'явитися і принцесі Ширені. Коли подавали лосося, пан Аксель Флорент розважав стіл побрехенькою про таргарієнівського принчика, що тримав собі за улюбленця мавпу, дуже схожу на

людину. Принц полюбляв убирати істоту в одяг свого покійного сина і вдавати з нього дитину — так розповідав пан Аксель — а ще час від часу пропонував панству шлюб із ним. Вшановані таким чином князі та пани чемно відмовлялися — певно ж, ніхто не погодився.

— Бо навіть убрана в шовки та оксамити, мавпа лишається мавпою, — казав пан Аксель. — А ті вельможні володарі, яким стає розуму, не доручають мавпам людські справи.

Королевіні люди зареготали, кількоро вишкірилися на Давоса. «Я тобі не мавпа, — подумав він. — Я вельможа короля, і кращий за тебе.» Але спогад лишався болючим.

Тюленьчу Браму зачиняли на ніч. Давос не міг повернутися до «Веселої сповитухи» аж до сходу сонця і мусив якось перебути ніч. Він глипнув на Старого Рибонога з його зламаним тризубом. «Я пройшов крізь дощ, бурю та всі негаразди, які є на світі. Я не повернуся, не зробивши того, по що прийшов — хай як мало маю надії.» Нехай він втратив свої пальці, а з ними і щастя на морі, та не став од того

мавпою в оксамиті. Він був Правицею свого короля.

Замковими Сходами звалася вулиця, що мала сходинки. Широким кам'яним узвозом вона підіймалася від Вовчого Лігва коло моря до Нового Замку на пагорбі. Давосові, що долав шлях угору, світили мармурові русалки, тримаючи у обіймах великі посудини палаючої китової олії. Досягнувши верхівки, він обернувся; звідти було видно все аж до порту, до обох гаваней. За муром на хвилерізі внутрішня гавань юрмилася бойовими галерами — Давос налічив двадцять три. Може, князь Виман і був надміру жирний, та у справах лінощів не знав.

Брама Нового Замку була зачинена. На його заклик відчинили потерну, звідти виник стражник і запитав, у якій він справі. Давос показав йому чорно-золоту стрічку з королівськими печатками на ній.

— Мушу негайно бачити князя Мандерлі, — відказав він. — Маю справу, яку викладу тільки його вельможності.

Даянерис

Танцюристи блищали; їхніми гладко виголеними тілами, вкритими тонкою плівкою олії, перебігали віддзеркалення вогнів палаючих смолоскипів, що літали з рук до рук під стукіт тамбуринів та переспів сопілок. Щоразу, як два смолоскипи стрічалися і розліталися у повітрі, між ними стрибала й крутилася оголена дівчина. Вогні спалахували й мерехтіли на щедро змащених руках, ногах, грудях та сідницях.

Троє чоловіків не приховували твердих стояків у себе між ніг. Вигляд їхнього збудження водночас і зачіпав щось у душі Даянерис Таргарієн, і трохи смішив. Чоловіки були однакові на зріст, мали довгі ноги та пласкі животи, а кожен м'яз у тілі — такий окреслений, наче його різали з каміння. Навіть

на обличчя вони були трохи схожі... на її превеликий подив, бо один мав шкіру темну, як чорне дерево, другий був блідий, як молоко, а третій блищав вилощеною міддю.

«Невже вони хочуть запалити мою хіть?» Дані посовалася на шовкових подушках. Проти стовпів палати стояли у своїх шоломах зі шпичаками схожі на різьблених бовванів Неблазні, геть нічого не виказуючи обличчями. Необрізані чоловіки поводитися зовсім інакше. Резнак мо'Резнак спостерігав, розтуливши рота; уста його волого блищали. Гіздахр зо'Лорак щось казав чолов'язі коло себе, але сам не зводив очей із дівчат-танцівниць. Бридка масна пика Голомозого була сувора, як завше, але й він очима нічого не проминав.

Важче було зрозуміти, про що марив її почесний гість. Блідошкірий, стрункий, з яструбиним обличчям чоловік, що поділяв з нею високий стіл на помості, сявав розкішшю у шатах брунатно-червоного шовку та парчі. Його лиса голова блищала під смолоскипами, поки він дрібними вишуканими укусами

прикінчував плід смоковниці. А коли голова Цзаро Чжуана Даксосо оберталася услід танцівникам і танцівницям, то на носі в нього мерехтіли й переливалися коштовні опали.

На честь високого гостя Даянерис вбралася у карфійську сукню коштовного золототканого лілового шовку, викраяну так, щоб лишати ліву грудь оголеною. На плечі, спливаючи легким водоспадом майже до соска, лежало її сріблясто-золоте волосся. Половина гостей у палаті крадькома кидала на неї погляди, але Цзаро був не такий. «Утім, як і у Карфі.» Звабити на свій бік купця-магната жіночими чарами вона не могла. «Але ж мушу звабити хоч яюсь.» Купець прибув із Карфу на галеасі «Шовкова хмара» у супроводі тринадцяти менших галер, наче відповідь на її молитву. Меєринська торгівля майже вмерла, відколи Даянерис припинила продаж невольників, але Цзаро мав статки та змогу відновити її.

Тамбурини шалено застукотіли, троє дівчат стрибнули вище від вогнів і закрутилися у повітрі. Танцюристи-чоловіки упіймали їх,

охопили руками за стани і насунули собі на прутні. Дані побачила, як жінки вигинають спини і огортають ногами спини коханців; сопілки пристрасно заплакали, чоловіки заходилися встромлятися у лад музиці. Вона вже раніше бачила, як кохаються інші — дотракійці не ховали своїх любощів так само, як жеребці з кобилами. Але оце зараз вона уперше дивилася, як хіть і пристрасть зливаються з музикою.

Обличчя її розгарячіло та запашіло. «Вина забагато випила» — сказала вона собі, та все ж мимоволі звернулася думками до Дааріо Нахаріса. Того ранку від нього саме примчав гонець. «Буревісники» поверталися з Лазарії, а з ними і її полковник, везучи дружбу народу ягнятників. «Їжу і торгівлю, — виправила вона себе. — Він не зрадив моїх сподівань. І не зрадить надалі. Дааріо допоможе мені врятувати моє місто.» Королеві й цариці так кортіло якомога скоріше побачити його обличчя, попестити його розгалужену на три гілки бороду, розказати про свої негаразди й

турботи... але «Буревісники» мали попереду ще багато днів шляху аж з-за Хизайського проходу, а вона мала царство, яким мусила правити.

Між ліловими стовпами висіли хмари запашного диму. Танцюристи стали на коліна, схиливши голови.

— Надзвичайно, — мовила їм Дані. — Не пригадаю, коли бачила таку вишуканість, таку красу.

Вона кивнула до Резнака мо'Резнака, і підстолій поспіхом кинувся на заклик. Його лису зморшкувату голову всіяли дрібні крапельки поту.

— Проведіть наших гостей до лазень — хай освіжаться. А тоді пригостіть напоями та наїдками.

— Матиму за велику честь, препишна царице.

Дані простягла келиха убік, щоб Іррі його наповнила. Вино було солодке та міцне, відгонило пахощами східних прянощів і далеко переважало смаком поганенькі гіскарські вина, якими повнився її кухоль донедавна. Цзаро

роздивився плоди на поданій Джихікі тарелі та вибрав собі хурму. Її жовтогаряча шкуринка пасувала до кольору коралів у нього в носі. Купець відкусив шматочок і закопирив губи.

— Надто терпка.

— Шановний пан віддає перевагу чомусь солодшому?

— Надмір солодкого придушує всяке задоволення. Тоді як терпкі плоди та терпкі жінки надають життю свіжості та смаку. — Цзаро вкусив ще шматочок, пожував, проковтнув. — Даянерис, люба царице, я не маю слів сказати, яку насолоду відчуваю знову в вашій осяйній присутності. Якийсь час тому з Карфу впливла мала дитина — розгублена, збентежена, хай і прекрасна понад усе в світі. Я вже боявся, що та дитина знайшла за морями свою лиху долю... аж раптом знаходжу її на престолі стародавнього міста у славі та силі, оточену могутнім військом, яке вона зібрала начебто з мрій та казок.

«Ні, — подумала Даянерис, — моє військо зібране вогнем та кров'ю.»

— Рада приймати вас у себе, друже. Втішно знову бачити ваше обличчя.

«Я тобі не вірю й не повірю, але ти мені потрібен. Мені потрібні твої Тринадцятеро, твої кораблі й твоя торгівля.»

Багато століть поспіль Меєрин разом із містами-посестрами Юнкаєм та Астапором тримав у своїх руках торгівлю живим товаром. Саме тут дотракійські хали та людолови з Василіскових островів продавали здобич, а решта світу приїжджала її купувати. Без рабів Меєрин мало що мав запропонувати купцям. У гіскарських горах вдосталь було покладів міді, але цей метал не мав уже тієї ціни, що за віків минулих, коли світом правив спиж, а не залізо. Колись уздовж берегів затоки росли могутні кедри, та вони давно згинули під сокирами Старого Царства чи у вогні драконів за тих часів, коли Гіс ішов війною на Валірію. А щойно зникли дерева, відтак і плодючий ґрунт спікся під гарячим сонцем та розвіявся червоними хмарами.

— Саме ці біди перетворили мій народ на

людопродавців, — розповідала їй Галацця Галаре у Храмі Грацій.

«А я — та біда, що перетворить людопродавців назад на людей» — присяглася Дані собі.

— Я ж не міг не приїхати, — муркотів Цзаро оманливо-лагідно. — Навіть далеко за морями, у Карфі, моїх вух досягали жахливі перекази. Я плакав, коли їх чув. Подейкували, що ваші вороги пообіцяли шалене багатство, славу та сотню цнотливих рабинь будь-кому, хто вас уб'є.

— Сини Гарпії? — «Відки він знає?» — Вони скрадаються попід стінами уночі та ріжуть горлянки чесним відпущенцям уві сні. А коли сонце сходить, то ховаються, наче таргани, бо лякаються моїх Мідних Звірів.

Скаказ мо'Кандак утворив їй нову варту, про яку вона просила, з однакової кількості відпущенців та голомозих меєринців. Варта ходила вулицями вдень і вночі у темних каптурах та мідних личинах. Сини Гарпії пообіцяли жахливу смерть кожному

зрадникові, хто насмілиться служити драконовій королеві, а разом — усім його родичам і близьким. Тому воїни Голомозого ходили містом у личинах шакалів, сов та інших хижих звірів, ховаючи справжні обличчя.

— Я б мала привід боятися Синів, якби мене побачили саму на вулиці, ще й уночі, голу та незброєну. Бо вони — жалюгідні боягузливі створіння.

— Ніж боягуза вріже цариці горло так само легко, як ніж звитяжця. Я б спав міцніше, якби знав, що втіха мого серця тримає коло себе своїх лютих коневладців. У Карфі вас ніколи не полишали троє кривноїзників. Де ж це вони зараз?

— Агго, Джохого та Рахаро досі служать мені, як і раніше. — «Він грається в якусь гру. Та я теж умію гратися.» — Я лише юна дівчина і погано знаюся на таких справах, але старші й мудріші люди кажуть, що для утримання Меєрину я мушу затвердити свою владу над його теренами углиб від моря, над усім суходолом на захід від Лазарії, аж до

Юнкайських гір на півдні.

— Ваш суходіл не є для мене коштовним, а ваша особа — є. Раптом вас спіткає якась халепа — тоді світ втратить для мене смак і красу.

— Шановний пан мають велику добрість так про мене дбати. Але я добре захищена. — Дані майнула в бік Барістана Селмі, що стояв неподалік з долонею на руків'ї меча. — Онде стоїть Барістан Зухвалий, як його кличуть у світі. Вже двічі він рятував мене від убивць.

Цзаро кинув на Селмі побіжний погляд.

— Барістан Зів'ялий, я правильно почув? Ваш ведмежий лицар був трохи молодший і дуже вам відданий.

— Я не бажаю говорити про Джорага Мормонта.

— То й нехай. Зрештою, він був грубуватий на мову і надто волохатий. — Торговельний магнат перекинувся через стіл. — Побалакаймо краще про кохання, про мрії та прагнення, про Даянерис — найпрекраснішу жінку в цьому світі. Я аж сп'янів од самого споглядання вашої

краси.

Та Даянерис добре пам'ятала, чого варті перебільшені милощі карфійських вельмож.

— Якщо ви сп'яніли, то менше пийте вина.

— Жодне вино не позбавляє розуму так, як ваша краса. Мій маєток стоїть сумний та холодний, наче могила, відколи звідти поїхала Даянерис, і всі найсолодші задоволення цариці міст обертаються на попіл у моєму роті. О, навіщо ж ви покинули мене, навіщо залишили у розпачі?

«Мене вигнав з твого міста страх за своє життя.»

— Бо тоді саме настав час. Карф бажав, щоб я зникла з нього.

— Хто? Неприторенні? Та вони мають у жилах водичку замість крові. Прянищники? А в тих кислий сир у голові замість мізків. Невмируці всі померли. Вам слід було взяти мене за чоловіка. Я ж певен, чи майже певен, що прохав вашої руки. Навіть благав про неї.

— Якихось півсотні разів, не більше, — піддразнила Дані. — Ви надто швидко

здається, шановний пане. Бо ж я таки мушу вийти заміж, про це погоджуються усі.

— Халісі мусить мати хала, — відказала Іррі, наливаючи цариці у келих. — Це кожен знає.

— То чи не попрохати мені знову? — запитав Цзаро. — Е ні, знаю я цю посмішку. Переді мною — жорстока цариця, що грається чоловічими серцями. Сумирні купці на кшталт мене — лише камінці під вашими коштовними сандалями.

Поодинокі сльози повільно попливли униз молочно-блідою щокою. Але Дані занадто добре його знала, щоб зворушитися. Карфійці уміли заплакати задля своєї вигоди у будь-яку мить.

— Та припиніть! — Вона ухопила вишню з миски на столі й кинула йому в ніс. — Може, я й надто юна дівчина, але не така дурна, щоб вийти за чоловіка, котрий розглядає таріль ягід прискіпливіше, ніж мою цицьку. Я ж бачила, на кого з танцюристів ви витріщалися.

Цзаро витер сльозу з обличчя.

— На тих самих, що й ваша милість,

здається мені. От бачите — навіть у цьому ми схожі. Якщо не хочете брати мене собі за чоловіка, я вдовольнюся становищем вашого раба.

— Я не бажаю мати рабів. Я вас звільняю.

Ніс, прикрашений коштовним камінням, являв із себе надто вже звабливу ціль. Цього разу Дані кинула в неї морелею. Але Цзаро упіймав плід у повітрі та відкусив шматочок.

— Відки взялися ці божевільні думки? Чи не слід мені вважати себе щасливцем, що ви не звільнили моїх невільників, поки гостювали в мене у Карфі?

«Я тоді була королевою-жебрачкою, а ти — Цзаро з Тринадцятьох, — подумала Дані, — і хотів ти від мене лише моїх драконів.»

— Ваші невільники здалися мені задоволеними своєю долею. З ними добре поводитися. Очі мені відкрилися лише у Астaporі. Ви знаєте, як роблять і навчають Неблазних?

— Жорстоко, не маю сумніву. Коли коваль кує меча, то розпечує його вогнем, б'є молотом,

а тоді занурює у крижану воду, щоб загартувати. Якщо хочете скуштувати солодких плодів, добре поливайте дерево.

— Але це дерево поливали кров'ю.

— Як іще виховати воїна? Ваша преосяйність мали задоволення спостерігати за моїми танцівниками. Вас не здивує, що всі вони — раби, вирощені та навчені у Юнкаї? Вони танцюють, відколи почали ходити. Але ж як інакше досягти подібної досконалості? — Він ковтнув вина зі свого келиха. — І в усіх мистецтвах пристрасного кохання вони теж досягли вишуканої майстерності. Я гадав подарувати їх вашій милості на знак приязні.

— Даруйте сміливо. — Дані аніскільки не здивувалася. — А я подарую їм волю.

Цзаро болісно зіщулився.

— І що ж вони робитимуть із вашою волею? Це наче подарувати рибі сталеву кольчугу. Адже їх призначено лише для танцю та розваги.

— Призначено ким? Господарями? Можливо, ваші танцівники радше б мурували

будинки, пекли хліб або орали ріллю. Ви їх питали?

— Можливо, ваші слони радше б стали солов'ями. Тоді замість солодких пісень меєринські ночі повнилися б гучним ревищем, а дерева падали б під вагою сірих пташок. — Цзаро зітхнув. — Даянерис, щастя моє і розрада, під вашою прекрасною юною груддю б'ється ніжне серце... але прийміть пораду від старшої та мудрішої голови. Речі не завжди є такими, якими здаються. Те, що видається злом, насправді може бути добром. Ось приміром, дощ.

— Дощ?! — «Він мене за дурепу вважає, чи за малу дитину?»

— Ми клянемо дощ, коли він ллється нам на голови, та без нього померли б із голоду. Світові потрібен дощ... так само, як невільники. На вашому обличчі я бачу незадоволення, та це правда. Ось візьмімо Карф. У мистецтві, музиці, торгівлі — усьому, що підносить нас над тваринами — Карф стоїть вище від решти людства, як ви сидите на

вершині цієї піраміди... але внизу розкіш та велич цариці міст спирається не на цеглу, а на спину рабів. Запитайте себе: якби всі люди мушили порпатися у грязюці задля харчу тілесного, скільки б із них підвели очі до неба і замислилися про зорі? Якби кожен із нас мусив гнути спину, щоб зліпити собі таку-сяку халупу, хто б мурував храми для прославлення богів? Так влаштовано світ: щоб дехто з людей піднісся до величі, решта має скніти у неволі.

Цзаро був занадто красномовний для неї. Дані не мала відповіді — лише болісно-гидке відчуття десь у животі.

— Рабство — не те саме, що дощ, — вимовила вона уперто. — Я на собі знаю, що таке дощ, і не гірше знаю, що таке бути проданою в неволю. Це зовсім не те саме. Ніхто з людей не хоче, щоб ним володіли як майном.

Цзаро мляво знизав плечима.

— Так сталося, що коли я зійшов з корабля у вашому чудовому місті, то натрапив на березі річки на людину, що колись гостювала в моєму

обійсті. Раніше то був купець — гендляр рідкісними прянощами та добірними винами. Нині я побачив його голим до пояса, зчервонілим та облупленим під палючим сонцем. Він копав якусь яму.

— Не яму, а рівчак — щоб привести воду з річки до ланів. Ми хочемо посадити квасолю. Бобовим полям треба воду.

— Як люб'язно з боку мого старого приятеля — допомогти копати той рівчак. І як на нього не схоже. Чи можливо, що ніхто не питав його згоди у цій справі? Та ні, неможливо. Ви ж не маєте рабів у Меєрині.

Дані зашарілася.

— Вашому приятелеві платять харчами та притулком. А статки його я повернути не можу. Меєринові більше потрібна квасоля, ніж рідкісні прянощі, а квасолі потрібна вода.

— То ви й моїх танцюристів приставили б копати рівчаки? Люба царице, коли мій приятель побачив мене, то впав на коліна і благав купити його та вивезти назад до Карфу як раба.

Дані здалося, наче Цзаро щосили загилив їй ляпаса.

— То купіть його!

— Якщо буде на те ваша згода. Його згоду я вже маю. — Цзаро поклав руку на Даніне передпліччя. — Є такі істини, які можна почути лише від справжніх друзів. Я допоміг вам, коли ви з'явилися у Карфі як принижена просителька, і перетнув довгі версти буремних морей, щоб допомогти вам знову. Чи є місце, де ми б могли побалакати щиро та відверто?

Дані відчувала тепло його пальців. «У Карфі він теж був теплий та лагідний, — пригадала вона, — поки не прийшов день, коли він більше не побачив з мене зиску.» І рішуче підвелася на ноги.

— Ходімо, — поманила вона, і Цзаро пішов слідом крізь ряди стовпів до широких мармурових сходів, що вели до її особистих покоїв на вершині піраміди.

— О найпрекрасніша з жінок, — мовив Цзаро, коли вони почали підніматися, — позаду нас я чую кроки. За нами хтось іде.

— Авжеж вас не лякає мій старий лицар? Пан Барістан присягнувся берегти мої таємниці.

Дані вивела гостя на терасу, що височіла над містом. У чорному небі понад Меєрином плив повний місяць.

— Прогуляймося? — Дані ковзнула рукою під лікоть Цзаро. В повітрі висіли густі пахощі нічних квітів. — Ви казали про допомогу. Торгуйте зі мною. Меєрин має на продаж сіль, вино...

— Гіскарське вино? — скривив кислу мармизу Цзаро. — Карфові досить тієї солі, що ми видобуваємо з моря. Натомість я б охоче купив стільки оливок, скільки ви забажаєте продати. І оливкової олії теж.

— Їх я не маю зовсім. Невільниківі спалили усі оливкові гаї.

Оливи росли вздовж берегів Невільницької затоки вже багато століть, і все ж меєринці не завагалися піднести смолоскипи до стародавніх гаїв, коли до міста наблизилося Даніне військо. Тепер там простягалися лише випалені чорні

пустки.

— Ми знову саджаємо дерева, та мине ще кілька років, доки гаї почнуть давати перші плоди, і років тридцять, доки ті гаї справді можна буде назвати плодючими. Що скажете про мідь?

— Гарненький метал, але примхливий та зрадливий, як жінка. Ось золото, воно... щире. Карф радо дасть вам золота... у обмін на рабів.

— Меєрин — вільне місто вільних людей.

— Бідне місто, що колись було заможним. Голодне місто, що колись було вгодоване. Криваве місто, що колись було мирне та квітуче.

Його звинувачення боляче вжалили її. Надто багато в них містилося правди.

— Меєрин знову стане заможним, ситим і мирним, але лишиться вільним. Хочете рабів — ідіть до дотракійців.

— Дотракійці поневолюють, гіскарці навчають невільників. Щоб досягти Карфу, коневладці повинні гнати бранців червоною пустелею. Багато сотень, якщо не тисяч, загине

дорогою... і безліч коней теж. Саме тому жоден хал не братиме на себе гріха. І ще одне: Карф не хоче бачити, як попід його мурами нишпорить голодний до здобичі халазар. Нюхати сморід отих коней і їхніх вершників... перепрошую, халісі, не хотів вас образити.

— Кінь смердить, але то чесний сморід, який нічого не ховає. Цього не скажеш про деяких вельможних панів та купецьких магнатів.

Цзаро не зважив на відвертий докір.

— Даянерис, хочу бути з вами відвертим, як личить другові. Ви не зробите Меєрин заможним, ситим і мирним. Ви знищите його, як знищили Астапор. Вам відомо, що коло Рогів Хаззату відбулася битва? Цар-Різник утік назад до свого палацу, а по п'ятах у нього мчали його нові Неблазні.

— Це вже кожен знає. — Бурий Бен Бросквин прислав звістку про битву просто з поля, де вона сталася. — Юнкайці купили собі нових найманців, а поруч із ними билосся два легіони Нового Гісу.

— Скоро два перетворяться на чотири, а

тоді на десять. Юнкайські послы вже поїхали до Миру та Волантису винаймати ще сердюків. «Бойових Котів», «Довгі Списи», «Вітрогонів». Кажуть, що Мудрі Хазяї винайняли навіть «Золоту Дружину».

Її брат Візерис колись частував на бенкеті очільників «Золотої Дружини», сподіваючись зманити їх на свій бік. «Вони їли з його столу, слухали його заклики і кпинили з нього на весь голос.» Дані тоді була малим дівчиськом, але все пам'ятала.

— Я теж маю сердюків.

— Два охочих полки. А юнкайці вишлють проти вас двадцять, якщо буде треба. І виступлять на війну не самі. Толос і Мантарис уже погодилися укласти союз.

То були грізні новини, якщо правдиві. Даянерис надсилала послів до Толосу і Мантарису, сподіваючись знайти собі на заході нових друзів на противагу ворожості Юнкаю з півдня. Але жоден з її послів не повернувся.

— Меєрин уклав союз із Лазарією.

Цзаро лише гигикнув зневажливо.

— Дотракійські коневладці кличуть лазарян «ягнятниками», а поводяться, як із ягнятами. Бо коли їх стрижеш чи ріжеш, вони тільки жалібно бекають. То геть не войовниче плем'я.

«Навіть друг сумирний, мов вівці, краще, ніж жодного.»

— Мудрі Хазяї мали б наслідувати їхній приклад. Минулого разу я зглянулася на Юнкай, але вдруге цієї помилки не зроблю. Якщо звідти насміляться на мене напасти, я зрівняю Жовте Місто з землею.

— Але поки ви рівнятимете Юнкай з землею, дорогенька, Меєрин повстане за вашою спиною. Не заплющуйте очі на небезпеки навколо вас, люба Даянерис. Ваші євнухи — добрячі вояки, та їх замало, щоб протистояти війську, яке проти вас вишле Юнкай, щойно впаде Астапор.

— Мої відпущеники... — почала була Дані.

— Пхе! Постільні раби, голії борід, ліпники цегли не виграють битв.

Та вона все ж мала надію, що Цзаро помиляється. Колись відпущеники справді

являли з себе безладний набрід, але потім вона поділила усіх чоловіків, здатних тримати зброю, на полки і наказала Сірому Хробакові зробити з них вояцтво. «Хай думає, що хоче.»

— А чи не забули ви ще одну річ? Я маю драконів!

— Справді? Пригадую, в Карфі вас рідко бачили без дракона на плечі... але зараз, якщо вірити моїм очам, ваше пречудових обрисів плече таке ж голе, як ваша прегарна грудь.

— Мої дракони вирости, а плечі — ні. Вони літають далеко у полях. Шукають здобич.

«Пробач мені, Хазеє.» Дані занепокоїлася, що Цзаро знає про цю справу, які плітки встиг почути в місті.

— Запитайте про моїх драконів у Добрих Хазяїв Астапору, якщо маєте сумніви.

«Я бачила, як очі людопродавця плавилися і стікали його щоками.»

— А ще скажіть правду, мій добрий друже: навіщо ви мене шукали, якщо не торгувати?

— Щоб привезти дарунок цариці мого серця.

— Ну ж бо, кажіть.

«Що це за нова пастка?»

— Дарунок, про який ви благали мене в Карфі. Кораблі. У затоці стоїть тринадцять галер. Ваших галер — якщо забажаєте. Я привів вам цілий флот, який повезе вас додому, на Вестерос.

«Флот?!» На таке вона не чекала і не сподівалася, а тому сторожко нашорошилася. У Карфі Цзаро пропонував їй тридцять кораблів... за дракона.

— І яку ж ціну ви просите за ці кораблі?

— Ніякої. Мені більше не кортить мати драконів. Я бачив зроблене ними у Астапорі дорогою сюди — моя «Шовкова хмара» заходила по прісну воду. Ці кораблі — ваші, любя королево. Тринадцять галер і веслярі на них.

«Тринадцять. Як інакше?» Цзаро був одним із товариства Тринадцятьох. Певно ж, він переконав кожного з інших членів купецького братства віддати на спільну справу один корабель. Вона знала торговельного магната

надто добре і не повірила б навіть на хвилину, що він міг отак подарувати тринадцять власних кораблів.

— Мушу подумати. Чи не можна оглянути кораблі?

— Ви стали підозріливою, Даянерис.

«Щойно помітив?»

— Я стала мудрішою.

— Оглядайте, скільки заманеться. А коли надивитесь, то присягніться, що повернетесь ними на Вестерос — і кораблі стануть вашими. Присягніться вашими драконами та вашим семиликим богом, а ще попелом ваших пращурів — і рушайте.

— А якщо я вирішу почекати рік чи три?

Цзаро зробив похнюплене обличчя.

— Тоді я дуже засмуцуюся, моя солодка радість... бо хай якою сильною та молодою ви зараз здаєтесь, життя ваше триватиме недовго. У цих краях на довге життя навіть не сподівайтесь.

«Він тицяє мені медові стільники однією рукою і показує батога іншою.»

— Але юнкайці — не такі вже грізні вороги.

— Не всі ваші вороги сидять у Жовтому Місті. Бережіться людей з холодними серцями та синіми вустами. Ще двох тижнів не минуло по вашім відплитті з Карфу, як слідом за вами рушив П'ят Прей з трьома приятелями-чародіями. Він хотів шукати вас у Пентосі.

Дані ця звістка радше не злякала, а розважила.

— То й добре, що я звернула зі шляху. Пентос-бо розташований за півсвіту від Меєрину.

— Справді, — погодився Цзаро, — та рано чи пізно його теж дістанеться звістка, що драконова королева знаходиться у Невільницькій затоці.

— Це ви так мене лякаєте? Я, вельмишановний пане, жила у невпинному страху чотирнадцять років. Я прокидалася злякана щоранку і лягала спати нажахана щовечора... доки мої страхи не вигоріли доценту того дня, коли я вийшла з полум'я. І тепер мене лякає лише одне.

— Чого ж боїться моя мила цариця і королева?

— Я лише дівчисько, ще замолоде і не надто розумне. — Дані підвелася на пальцях ніг і поцілувала гостя у щоку. — Але ж і не настільки дурне, щоб розказати вам про свою слабкість. Мої люди оглянуть кораблі. Тоді ви матимете мою відповідь.

— Воля ваша.

Він легенько торкнувся її оголеної груді й прошепотів:

— Дозвольте залишитися з вами і спробувати вас переконати.

Якусь мить вона вагалася, спокушаючись. Може, танцюристи справді збурили у ній щось таке. «Я можу заплющити очі й уявити, що це Дааріо.» Уявний Дааріо був би далеко безпечніший за справжнього. Але Дані швидко відкинула підступну думку.

— Ні, ласкавий пане. Дякую вам за добрість, але ні. — Дані вислизнула з обіймів. — Можливо, іншим разом. У якусь іншу ніч.

— Іншу ніч.

Цзаро начебто ображено закопилив губу, але у очах читалося радше полегшення, ніж розчарування.

«Якби я була драконом, то полетіла б на Вестерос, — подумала вона, коли купець зник. — І на лихо б мені тоді здався Цзаро і його кораблі?»

Дані стало цікаво, скільки людей візьмуть тринадцять галер. Щоб привезти її разом із халазаром з Карфу до Астапору, вистачило трьох — але тоді вона ще не придбала вісім тисяч Неблазних, тисячу сердюків і величезну орду відпущенців. «А що робити з драконами? Як я маю чинити з ними?»

— Дрогоне, — тихо прошепотіла вона, — де ти?

І на мить мало не побачила його стрімку тінь поперек неба, і шкірясті крила, що одну за одною ковтали зірки.

Дані обернулася спиною до ночі — туди, де Барістан Селмі мовчки стояв у сутінках.

— Колись мій брат розповів мені одну вестероську загадку. Приміром, «хто усіх

слухає, та нічого не чує?».

— Лицар Королегвардії, — урочистим голосом відповів Селмі.

— Ви чули, які пропозиції робив Цзаро?

— Чув, ваша милосте.

Старому лицареві коштувало чималих зусиль не дивитися на її голу цицьку, розмовляючи лицем до лица.

«От пан Джораг не відвертав би очей. Він кохав мене як жінку. А пан Барістан лише любить, як королеву.» Хай Мормонт був споглядач і писав звіти її ворогам на Вестеросі, все ж колись і він давав їй добрі поради.

— Що ви думаєте? І про запропоноване, і про нього самого?

— Про нього я думки вельми невисокої. Щодо кораблів... маючи ці кораблі, ваша милість разом із нами може опинитися вдома ще до кінця року.

Дані ніколи не знала, що таке дім. У Браавосі вона жила у будинку з червоними дверима — то був єдиний її спогад про рідну домівку.

— Варто остерігатися карфійців, що приносять дарунки — а надто купців із Тринадцятьох. Тут є якась пастка. Може, ці кораблі вже зогнили, може, вони...

— Якби вони не годилися плавати морем, то не подолали б шлях із Карфу, — зауважив пан Барістан, — але ваша милість мудро наполягли на огляді. З першим світлом ранку я відведу до кораблів адмірала Гролео, його капітанів та з півсотні жеглярів. Ми облазимо кожен вершок на тих кораблях.

Це також була добра порада.

— Так-так, саме так і вчинить.

«Вестерос. Рідний дім.» Але ж якщо вона поїде, що станеться з її містом? «Меєрин ніколи не був твоїм містом, — здавалося, прошепотів голос її брата. — Твої міста знаходяться за морем. Твоє Семицарство, де чекають твої вороги. Ти народилася, щоб почастивати їх вогнем і кров'ю.»

Пан Барістан прочистив горлянку і мовив:

— Той чародій, що про нього згадував купець...

— П'ят Прей. — Вона спробувала пригадати його обличчя, та перед внутрішнім поглядом стояли самі лише очі. Вино химородників зробило їх синіми. «Вечірня тінь» — так звався той напій. — Якби їхні чари могли мене вбити, я б давно лежала мертва. Я ж бо лишила їхній палац у попелі та руїнах.

«Дрогогон врятував мене, коли з мене намагалися випити життя. Дрогогон спалив їх усіх.»

— Як скажете, ваша милосте. І все ж я зберігатиму пильність.

Дані поцілувала лицаря у щоку.

— Знаю, що зберігатимете. Ходімо — проведете мене до бенкету.

Наступного ранку Дані прокинулася така повна сподівань, наче у перший день свого прибуття до Невільницької затоки. Адже скоро біля неї знову опиниться Даарію, і разом вони попливуть до Вестеросу. «Додому.» Одна з її заручниць принесла сніданок — сором'язлива пухкенька дівчинка на ім'я Меццара, чий батько правив у піраміді Мерек. Дані весело

обійняла малу і подякувала їй поцілунком.

— Цзаро Чжуан Даксос запропонував мені тринадцять галер, — розповіла вона Іррі та Джихікі, поки її вдягали до двору.

— Тринадцять — погане число, халісі, — пробурмотіла Джихікі дотракійською мовою. — Це кожен знає.

— Кожен знає, — погодилася Іррі.

— Тридцять було б краще, — кивнула Даянерис. — А триста — ще краще. Але й тринадцяти може вистачити, щоб ми дісталися Вестеросу.

Дві дотракійки перекинулися поглядом.

— Отруйна вода несе прокляття, халісі, — мовила Іррі. — Коні не можуть її пити.

— Я не питиму її, і нікого не змушуватиму, — пообіцяла Дані.

Того ранку на неї чекало лише четверо прохачів. Як завжди, першим перед очі цариці з'явився князь Гаель — ще бридкіший на вигляд, ніж зазвичай.

— Ваша преосяйносте, — застогнав він, звалившись на мрамур до її ніг, — військо

Юнкаю насунулося на Астапор. Молю вас: рушайте на південь з усією вашою потугою!

— Я застерігала вашого царя, що ця війна — дурість, — нагадала йому Дані. — А він не слухав.

— Клеон Великий хотів лише розбити і знищити нищих работорговців Юнкаю!

— Клеон Великий сам торгує і володіє рабами.

— Я знаю, що Матір Драконів не покине нас у годину загибелі. Дайте нам ваших Неблазних для захисту наших мурів!

«А якщо дам, то хто захищатиме мої мури?»

— Багато з моїх відпущенців були рабами в Астапорі. Можливо, хтось із них забажає стати на захист вашого царя. Вибір за ними, вони-бо тепер вільні люди. Я дарувала Астапорові волю, а захищати її — то вже ваша справа.

— Тоді нам усім смерть. Ви дарували нам погибель, не волю.

Гаель скочив на ноги і плюнув їй просто у обличчя. Могутній Бельвас схопив його за плече і так гепнув об мармурову підлогу, що

Дані почула хрускіт Гаелевих зубів. Голомозий зробив би і щось гірше, але вона його зупинила.

— Годі! — вигукнула вона, витираючи щоку кінчиком токару. — Від плювка ще ніхто не помирав. Заберіть його звідси.

Гаеля потягли геть за ноги, лишивши на підлозі кілька вибитих зубів і кривавий слід. Дані радо б відіслала решту прохачів... але все ж лишалася їхньою царицею, тому вислухала усіх і спробувала в міру сил подарувати справедливість.

Пізніше удень адмірал Гролео та пан Барістан повернулися з огляду галер. Дані збрала раду, щоб вислухати їх. Від Неблазних на раді був присутній Сірий Хробак, від Мідних Звірів — Скахаз мо'Кандак. За відсутності кривноїзників говорити від її дотракійців прибув зморшкуватий, косоокий та кривоногий «джака ран» на ім'я Роммо. Відпущеників представляли очільники трьох полків, зібраних за її наказом: Молоно Йос Доб від «Непохитних Щитів», Симон Смугаста Спина від «Вільних Братів» і Марселен від

«Материних Воїв». За плечем цариці мулявся Резнак мо'Резнак, а Могутній Бельвас стояв позаду неї, схрестивши дужі ручиська на грудях. Авжеж Дані не мало бракувати радників.

Гролео почувався дуже нещасним, відколи його корабель розламали, щоб зробити обложні пристрої та здобути ними Меєрин. Дані спробувала була розрадити його тугу, призначивши верховним адміралом свого флоту. Але то була порожня шана, бо меєринські кораблі втекли до Юнкаю, поки Даніне військо наближалось до міста. Відтак старий пентосець був адміралом без жодного корабля. Але зараз він посміхався крізь розкошлану, побиту сіллю бороду такою посмішкою, яку драконова королева ледве пам'ятала.

— Отже, кораблі доладні й справні, чи не так? — запитала Дані, плекаючи надію.

— Цілком доладні, ваша милосте! Вони не нові, брехати не буду, але більшість із них добре доглянуто. Коріб «Уродженої принцеси»

поїла шашіль; я б не став виводити її у море, втрачаючи землю з очей. На «Нарракві» варто замінити стерно і линви, а «Смугаста ящірка» має кілька тріснутих весел — утім, вони ще послужать. Веслюють там раби, але якщо покласти їм чесну платню вільного весляра, то більшість залишиться з нами — вони ж однак не знають іншого ремесла. А хто піде, тих легко буде замінити з моїх власних жеглярів. Подорож до Вестеросу довга і тяжка, але ці кораблі досить міцні, щоб дістатися туди й довести нас. Така моя думка.

Резнак мо'Резнак видав жалібний стогін.

— То це правда! Ваша превисокість мають намір залишити нас! — І заходився ламати руки. — Юнкайці відновлять владу Великих Хазяїв тієї ж миті, як ви поїдете, нас — тих, хто вірно служив вашій справі — покладуть під меч, а наших милих дружин та цнотливих доньок згвалтують і візьмуть у неволю!

— Моїх не візьмуть, — прогарчав Скахаз Голомозий. — Спершу я їх уб'ю власноруч!

І ляснув долонею по руків'ї меча. Дані

здалося, що та долоня загилила їй ляпаса.

— Якщо ви боїтеся того, що станеться, коли я поїду, то їдьмо зі мною до Вестеросу.

— Куди Матір Драконів, туди «Материні Вої»! — виголосив Марселен, єдиний живий Місандеїн брат.

— Це як? — запитав Симон Смугаста Спи́на, названий так за сітку рубців, що мережила спину та плечі, нагадуючи про батог, яких він куштував невільником у Астапорі. — Тринадцять кораблів... їх не досить. Ба й сотні буде не досить.

— Дерев'яні коні — то недобре, — заперечив Роммо, старий «джака ран». — Дотракійці поїдуть кіньми.

— Сі-одні можуть подолати суходол пішки уздовж берега, — запропонував Сірій Хробак. — А кораблі хай ідуть неподалік і везуть припас для війська.

— Се годиться, поки не досягнеш руїн Бхорашу, — відповів Голомозий. — Далі кораблі муситимуть іти на південь за Толос і Кедровий острів, а тоді огинати Валірію. Піше

ж військо рушить на Мантарис старою драконовою дорогою.

— Гемонською дорогою — так її кличуть зараз, — мовив Молоно Йос Доб. Огрядний полковник «Непохитних Щитів» скидався радше на писаря, ніж на воїна — мав-бо руки у чорнилі та важке кругле черево, — зате розумом був хитріший за багатьох. — Чимало з нас там загине.

— Залишені в Меєрині заздритимуть тим, хто знайде легку смерть у поході, — застогнав Резнак. — Бо нас усіх перетворять на рабів або кинуть до ям! І все стане так, як було, а чи й гірше.

— Де ваша мужність? — прогримів сердитий голос пана Барістана. — Її милість звільнила вас від кайданів. Але гострити мечі та боронити волю міста, коли королева піде своїм шляхом, вам доведеться самотужки!

— Хоробрі слова — для того, хто попливе на захід замість лишатися тут, — загарчав у відповідь Симон Смугаста Спина. — А чи обернетесь ви хоч поглянути, як ми тут

конаємо?

— Ваша милосте...

— Препишносте...

— Превисокосте...

— Годі! — Дані щосили ляснула долонею по столі. — Я нікого не залишу тут на певну смерть. Ви усі — мій народ.

Її мрії про рідний дім та кохання засліпили її.

— Я не покину Меєрин на долю Астапору. Сумно казати, але Вестерос має почекати.

Гролео аж сахнувся нажахано.

— Але ми мусимо прийняти ці кораблі! Якщо ми відмовимо дарувальникові...

Пан Барістан упав перед нею на одне коліно.

— Моя королево, ваша держава має в вас нагальну потребу. Тут ви — небажана гостя, але на Вестеросі зацні вельможі та шляхетні лицарі тисячами стікатимуться під ваші прапори. «Вона прийшла! — кричатимуть вони один одному зраділими голосами. — Сестра принца Раегара нарешті вдома!»

— Якщо вони так мене люблять, то

почекають. — Дані підвелася на ноги. — Резнаку, прикличте до мене Цзаро Чжуана Даксоса.

Вона прийняла купецького магната на самоті, сидячи на своїй лаві з вилощеного чорного дерева, на купі принесених паном Барістаном подушок. Супроводжували купця четверо карфійських жеглярів, несучи на плечах згорнутий сувоєм килим чи гобелен.

— Я приніс володарці мого серця ще один подарунок! — оголосив Цзаро. — Він зберігався у коморах моєї родини від часів Лиха, що спіткало Валірію.

Жеглярі розгорнули гобелен на підлозі. Він був старий, вкритий пилюкою, вицвілий та збляклий... і велетенський на розмір. Дані мусила наблизитися до Цзаро, щоб роздивитися малюнок.

— Це мапа? Яка дивовижна краса.

Гобелен укрив половину підлоги. Море на ньому було синє, земля — зелена, гори — чорні та брунатні. Міста були вигаптувані золотою чи срібною ниткою в вигляді зірок. «Димливого

моря ще нема, — усвідомила вона. — Валірія ще не стала островом.»

— Осьде ви бачите Астапор, Юнкай та Меєрин, — показав Цзаро на три срібних зірки коло блакиті Невільницької затоки. — А Вестерос... десь тут.

Він махнув рукою на дальній куток палати.

— Ви повернули на північ, коли мали б іти далі на південний схід, перетинаючи Літнє море. Але з моїм подарунком ви швидко опинитеся там, де вам належить бути. Прийміть мої галери з легким та щасливим серцем, накажіть занурити весла і рушайте на захід.

«Якби ж я могла.»

— Шановний пане, я радо прийму ваші кораблі, але не можу дати обіцянку, якої ви просите. — Дані взяла гостя за руку. — Віддайте мені галери, і я присягаюся: Карф матиме дружбу і приязнь Меєрину, аж доки не згаснуть зірки. Дайте мені змогу торгувати з їх поміччю, і ви матимете чималу частку прибутків.

Задоволена усмішка Цзаро збігла з його вуст.

— Що я чую? Ви кажете мені, що не поїдете?!

— Я не можу поїхати.

Сльози набрякли у його очах, поповзли донизу носом повз смарагди, аметисти та чорні діаманти.

— Я казав Тринадцятком, що ви послухаетесь моєї мудрості. Сумно дізнатися, як я помилявся. Заберіть подаровані вам кораблі та пливіть ген за море, або напевне сконаєте у страшних муках від рук ваших ворогів. Бо ви й не знаєте, скільки їх собі нажили.

«Одного знаю — того, який стоїть переді мною і проливає блазенські сльози.»
Усвідомивши цю істину, вона сама відчула сум.

— Коли я ходив до Тисячепрестольної Палати благати Неприторенних про ваше життя, то казав їм, що ви лише мала дитина, — правив далі Цзаро, — але Егон Емерос Досконалий підвівся і заперечив: «Вона —

дурна дитина, божевільна, відчайдушна і надто небезпечна, щоб жити». Коли ваші дракони були малими, люди сприймали їх за казкове диво. Вирісши, вони перетворилися на посланців смерті та спустошення, на вогняний меч, здійснений над світом.

Він витер сльозу, що викотилася з ока.

— Я мав би убити вас іще у Карфі.

— Я гостювала під вашим дахом, куштувала ваш трунок і частунок, — відповіла Даянерис. — На згадку про все, що ви для мене зробили, я пробачу ваші слова... проте лише один раз. Не смійте ніколи погрожувати мені знову!

— Цзаро Чжуан Даксос не погрожує. Він обіцяє.

Сум її серця раптом перетворився на лють.

— А я обіцяю, що коли ви не зникнете відси до сходу сонця, то дізнаєтеся на своїй шкурі, чи в змозі сльози брехуна загасити драконове полум'я! Забирайтеся геть, Цзаро. І то швидше.

І він вийшов, але страхи, погрози та сумніви з собою не забрав. Дані знову всілася на лаву і кинула погляд на шовково-синє море в бік

далекого-далекого Вестеросу. «Колись я буду там» — пообіцяла вона собі.

Наступного ранку галеас Цзаро зник, але дарунок, привезений ним, залишився у Невільницькій затоці. Довгі червоні прапорці майоріли на щоглах тринадцяти карфійських галер, звиваючись на вітрі. Коли Даянерис спустилася приймати двір, на неї чекав посланець з кораблів. Він не вимовив ані слова, лише поклав до її ніг чорну шовкову подушку, на якій лежала заплямована кров'ю рукавиця.

— Що це таке? — вимогливо запитав Скахаз. — Ця скривавлена рукавиця...

— ...означає війну, — закінчила за нього цариця меєринська.

Джон

— Бережіться щурів, пане воєводо. — Скорботний Ед повів Джона униз сходами, тримаючи в руці ліхтаря. — Як на них ступаєш, то вони страшно скиглять. Коли я був малий, моя матінка скиглила так само. Оце як замислюся: мо', вона й сама була щурячого роду? А чого ж! Волосся мала мишаче, очиці-намистинки, полюбляла сир. Може, навіть хвоста мала ззаду, та я не дотумкав подивитися.

Всі споруди замку Чорного з'єднувалися під землею плутаниною проходів, які братчики звали «жуковинами». Під землею було темно і похмуро, тому жуковини рідко відвідувалися влітку, та коли здіймалися зимові вітри і починало сніжити, саме ними люди найшвидше пересувалися замком.

Шафарі вже почали користуватися жуковинами — про це свідчили запалені свічки, що Джон побачив у кількох стінних заглибинах уздовж проходів, та луна кроків попереду. На перехресті, де стрічалось чотири жуковини, на них чекав Бовен Марш, маючи при собі Віка Скіпку, високого та тонкого, наче спис.

— Оце підрахунки, зроблені три повороти тому, — розказав Марш Джонові, передаючи йому до рук товстий стос паперів, — для порівняння з нинішніми запасами. То що, почнемо зі збіжжя?

Вони рухалися крізь сіру пільму підземного світу від однієї комори до іншої; кожна була зачинена товстими дубовими дверима з залізним замком завбільшки з невеличку тарілку.

— Звідси крадуть? — запитав Джон.

— Поки що ні, — відповів Бовен Марш. — Та коли настане зима, панові воєводі буде розумно поставити вартових.

Вік Скіпка носив ключі від комор на обручі

навколо шиї. На погляд Джона вони усі здавалися однаковими, та Вік примудрявся знаходити потрібний для кожних дверей. Опинившись усередині, він витягав з торбини на поясі шматок крейди завбільшки з кулак і ставив позначки на кожному барилі, мішку та діжці, які рахував — а Марш тим часом порівнював новий рахунок зі старим.

У коморах зі збіжжям зберігався овес, пшениця, ячмінь, діжки грубо змеленого борошна. У коморах з городиною до сволок підвішені були в'язки цибулі та часнику, а на полицях громадилися лантухи моркви, редьки, селери, білої та жовтої ріпи. В одному льосі лежали кружала сиру такі велетенські, що посунути їх могли лише двоє людей. У наступному на десять стоп височіли стоси барил із солоною яловичиною, свининою, бараниною та тріскою. На сволоках у підвалі під димарнею висіло три сотні окостів та три тисячі довгих чорних ковбас. У прянищній комірчині знайшовся чорний перець, гвоздика, кориця, гірчичне зерно, колендра, шавлія

проста й мушкатна, петрушка, важкі брили солі. В інших — барильця яблук, груш, сушеного гороху, сушених смокв, торби горіхів, каштанів, мигдалю, пласкі листки сухого копченого лосося, глиняні глеки оливок у олії, запечатані воском. Одна з комор містила засолених у горщиках зайців, оленячі окости в меді, квашену капусту, буряки та цибулю, солоні яйця та оселедців у діжках.

Рухаючись від комори до комори, оглядачі відчували, як у жуковинах холоднішає. Невдовзі Джон побачив у світлі ліхтаря власний морозний подих.

— То ми вже під Стіною?

— Скоро опинимося всередині, — відповів Марш. — М'ясо не псується у холоді. Для довгого зберігання мороз кращий за сіль.

Наступні двері зроблені були з іржавого заліза, а за ними лежав прогін дерев'яних сходів. Скорботний Ед рушив уперед з ліхтарем. Нагорі вони знайшли прохід довгий, як трапезна Зимосічі, але не ширший за інші жуковини. Стіни його склалися з льоду і

їжачилися залізними гаками. На кожному гаку висіла чиясь туша: оббіловані олені чи лосі, бичачі боки, величезні свині, вівці з козами, навіть коні та ведмеді. Усе вкривала біла паморозь.

Поки чинився облік, Джон стягнув рукавичку з лівиці й торкнувся найближчої оленьчої туші. Він відчув, як пальці прилипають, а коли одірвав, то залишив шматочок шкіри. Кінчики пальців заніміли. «А чого ти чекав? Над твоєю головою височить крижана гора — стільки пудів льоду, що й Бовен Марш не порахує.» І все ж у коморі Джонові здалося навіть холодніше, ніж мало бути.

— Гірше, ніж я боявся, пане воєводо, — оголосив Марш, коли скінчив. Голос його лунав похмуро, як у Скорботного Еда.

Джон тим часом роздивлявся запаси і думав про те, що його оточує, мабуть, усе м'ясо світу. «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.»

— Та невже? Як на мене, тут лежить чимало харчів.

— Літо було довге, врожаї — рясні, панство — щедре. Ми відклали вдосталь для Варти на три роки зими. Якщо трохи затягнути паски, то на чотири. Але ж тепер мусимо годувати людей короля і королеви, а ще дичаків... У самій лише Кротовині живе тисяча нахлібників, і ще прибуває. Учора коло брами з'явилося троє, позавчора — десяток. Так далі не можна. Оселити їх у Дарунку — ну нехай, але ж орати і сіяти вже запізно. Ще й рік не скінчиться, а нам лишиться вже сама ріпа та горохова юшка. А далі доведеться пити кров власних коней.

— Ням-ням! — зауважив Скорботний Ед. — Ніщо так не зігріває холодного вечора, як гарячий кухоль кінської крові. Я ще люблю згори кинути пучку кориці.

Великий шафар не звернув на нього уваги.

— Почнуться хвороби, — правив він далі, — криваві ясна, розхитані зуби. Маєстер Аемон казав, що це лікується соком кислого лимона та свіжим м'ясом, але ми з'їли лимони ще рік тому і не маємо вдосталь хуражу, щоб тримати худобу на ногах заради м'яса. Нам доведеться

порізати усіх, крім кількох пар для приплоду — час уже не терпить. У минулі зими харчі підвозили королівським гостинцем з півдня, але з цією війною... зараз ще тільки осінь, я знаю, та все ж радив би панові воєводі, коли ласка, починати видавати зимову пайку.

«О, братчики будуть у захваті.»

— Як треба, то треба. Зменшимо пайки братчиків на чверть.

«Якщо братія скаржиться на мене зараз, то що скаже потім, коли доведеться харчуватися снігом та тертими жолудями?»

— Це допоможе, пане воєводо. — Але на противагу словам, голос великого шафаря проказував зовсім інше.

Знову розтулив рота Скорботний Ед:

— Тепер розумію, навіщо король Станіс пропустив дичаків крізь Стіну. Мабуть, хотів, щоб ми ними харчувалися.

Джон мимоволі посміхнувся.

— Сподіваюся, до цього не дійде.

— То й добре, — кивнув Ед. — Бо вони на вигляд кощаві та жилаві, а в мене вже не ті

гострі зуби, що були замолоду.

— Якби мати вдосталь грошей, то купили б харчів на півдні та привезли кораблями, — зауважив великий шафар.

«Купили б, — подумав Джон, — якби мали золото, і якби хтось погодився продати нам харчі.» Але наразі бракувало і золота, і продавців. «Можливо, наша найліпша надія — Соколине Гніздо.» Долина Арин славилася плодючістю, і війна її не торкнулася. Джонові стало цікаво, як сестра пані Кетлін поставиться до думки годувати байстрюка Неда Старка. Змалку йому часто здавалося, що господиня замку мовчки дорікає йому за кожен шматок хліба.

— Можна полювати, якщо припече, — втрутився Вік Скіпка. — У пущі є дичина.

— А ще є дичаки і дещо гірше, — відказав Марш. — Я б не став висилати туди наших мисливців, пане воєводо. Не став би, і край.

«Авжеж. Ви б радше зачинили браму назавжди, замурували каменем та льодом.» Він знав, що погляди великого шафаря поділяє

половина братчиків у замку Чорному. Інша половина, щоправда, за те зневажала першу і глузувала з неї без упину.

— Замурувати браму і сісти вашими чорними дупами на Стіні, отакої! А дичаки хай собі сунуть Мостом Черепів? Чи крізь браму в котромусь замку? Це ж ви думаєте, що їх усі запечатано п'ять століть тому, а насправді — хтозна! — просторікував старий лісник Дивен за вечерею два дні тому. — Ми ж не маємо людей пильнувати півтисячі верст Стіни! Про що Тормунд Велетнева Срака і той клятий Плакун знають незгірше вас. Бачили колись, як качка сидить на озері, а ноги у кригу вмерзли, що й не злетить? Гайворон на Стіні — та сама качка і є.

Більшість розвідників підспівувала Дивенові, проте шафарі та будівничі схилилися до думки Бовена Марша. Але то був клопіт на інший день. Зараз князя-воєводу Джона Сніговія турбували запаси харчів.

— Ми не можемо покинути короля Станіса та його людей на голодну смерть, навіть якби

забажали, — мовив він. — Якщо йому заманеться, він забере собі весь наш харч під загрозою меча, а ми й не матимемо сили йому опиратися. Та й дичаків теж треба годувати.

— Як саме, пане воєводо? — запитав Бовен Марш.

«Якби ж я знав.»

— Знайдемо спосіб.

Коли вони повернулися на поверхню, денні тіні вже видовжувалися. Небом тяглися подерті сіро-білі клапті хмар, що нагадували розірвані у битві прапори. Подвір'я ззовні зброярні було порожнє, та всередині Джон побачив королівського зброєносця, що чекав на нього. Деван був тендітний хлопчина років дванадцяти, з брунатним волоссям та очима. Він стовбичив, наче приморожений, коло горнила, не насмілюючись ворухнутися, а Привид обнюхував його згори донизу.

— Він тебе не зачепить, — мовив Джон, але хлопчик сахнувся від його голосу, а лютововк, побачивши раптовий рух, вишкірив зуби.

— Ні! — скрикнув Джон. — Привиде, не

чіпай! Геть!

Вовк — купа мовчазного хутра на чотирьох лапах — неквапно повернувся до своєї бичачої кістки.

Деван мав обличчя біліше за Привидове хутро, ще й упрів з переляку.

— П-пане воєводо... їхня милість наказують вам з'явитися...

Малий був одягнений у баратеонівське золото й чернядь, а над власним серцем мав нашите на одяг палаюче серце королевиних людей.

— Тобто прохають, — виправив Скорботний Ед. — «Їхня милість король прохають пана князя-воєводу вшанувати їх своєю присутністю.» Я б висловився так.

— Та облиш, Еде. — Джон не мав гумору для сварок через дрібниці.

— Повернулися пан Річард і пан Юстин, — повідомив Деван. — То ви прийдете, пане воєводо?

«Непотойбічні розвідники.» Масей та Горп поїхали на південь, не на північ. Хай що вони

там дізналися — Нічної Варти це не стосувалося. Але Джон усе одно хотів знати.

— Якщо ласка їхньої милості.

Він рушив за юним зброєносцем через двір. Привид трусив за ними, доки Джон не відказав:

— Ні! Стій!

Та замість стояти лютововк утік геть.

У Король-Башті Джона позбавили зброї і лише тоді пустили в королівську присутність. У світлиці стояла задуха і купчилося повно людей. Станіс зі своїм панством розглядав мапу півночі; серед його оточення були «непотойбічні розвідники», а також Сігорн — новий магнар теннів, убраний в шкіряного кубрака з нашитю спижевою лускою. Торохкало сидів і чухав під обручем кайданів на зап'ястку потрісканим жовтим нігтем. Його запалі щоки та мляве підборіддя вкривала брунатна стерня, навколо очей висіли пасма брудного волосся.

— Осьде він! — мовив дичак, уздрівши Джона. — Хоробрий хлопчина, що вбив Манса

Розбишаку беззбройним, зв'язаним та у клітці.
— Великий, обрізаний на чотири кути коштовний камінь, що прикрашав його залізний обруч, замерехтів червоним. — Подобається мій рубін, Сніговію? Це знак приязні від пані Червонястої.

Джон не вшанував його увагою, натомість став на коліно.

— Ваша милосте! — оголосив зброєносець Деван. — Я привів воєводу Сніговія.

— Бачу. Вітаю, князю-воєводу. Здається, ви знайомі з моїми лицарями та старшиною.

— Маю таку честь.

Джон подбав про те, щоб дізнатися усе можливе про людей, які оточували короля. «Королевині люди — всі до одного.» Джонові вкинулося у око, що король, як на диво, не мав коло себе вірних власне йому людей. Та дивуйся чи не дивуйся, а що є, те є. Якщо вірити балачкам, чути́м Джоном, люди короля викликали його гнів ще на Дракон-Камені.

— Прошу частуватися вином. Або водою з лимоном.

— Дякую, не треба.

— Як забажаєте. Маю для вас подарунок, воєводу Сніговію. — Король махнув рукою на Торохкала. — Ось його.

Пані Мелісандра посміхнулася.

— Ви казали, Снігу-воєводу, що вам бракує людей. А наш Князь-над-Кістками... хай яка є, та все ж людина.

Джонові серце упало кудись униз.

— Ваша милосте, цій людині довіряти не можна! Якщо я триматиму його тут, урешті-решт хтось перетне йому горлянку. А якщо пошлю на розвідку, то він утече назад до дичаків.

— Я не втечу. Годі з мене тих клятих йолопів. — Торохкало постукав по рубінові на зап'ястку. — Запитай свою червону відьму, байстрюче, коли не віриш.

Мелісандра тихо щось проказала невідомою мовою. Рубін у неї на шиї повільно заблимав, і Джон побачив, як йому в лад спалахнув і потемнів менший камінь на Торохкаловому зап'ястку.

— Поки він носить цей камінь, то прив'язаний до мене кров'ю і душею, — мовила червона жриця. — Сей чоловік служитиме вам вірою і правдою. Вогонь не бреше, Снігу-воєводо.

«Може, вогонь і не бреше, — подумав Джон, — а ти — ще й як.»

— Я виїду для тебе на розвідку, байстріуче! — оголосив Торохкало. — Дам тобі мудру пораду, заспіваю гарної пісеньки... що скажеш, те і зроблю. Навіть битимуся за тебе. Лишень не проси вдягати ваші чорні лахи.

«Ти не вартий чорного строю» — подумав Джон, та притримав язика. Сваритися перед королем зараз не личило.

Станіс звернувся до Джона:

— Воєводо Сніговію, розкажіть мені про Морза Умбера.

«Нічна Варта не лізе у панські чвари» — подумав Джон, але інший голос усередині зауважив: «Слово не меч, язика не вріже».

— Він старший з Великоджонових дядьків. Має прізвисько Гавин Харч. Колись після битви

ґава подумала, що він мертвий, і видзьобала йому око, а він ухопив її в кулак і відкусив голову. Замолоду Морз був грізний воїн. Сини його загинули на Тризубі, дружина померла з пологів. Єдину доньку забрали дичаки зо тридцять років тому.

— То ось чому він жадає голови! — мовив Гарвуд Зруб.

— А чи можна довіряти цьому Морзові? — запитав Станіс.

«Невже Морз Умбер зігнув коліна перед королем?»

— Вашій милості слід почути його присягу перед серце-деревом.

Годрі Велетнева Смерть гучно зареготав.

— Я й забув, що ви, північани, вклоняєтеся деревам!

— Який це бог, що дозволяє собаці себе обісцяти? — запитав Паринів посіпака Клейтон Саж.

Джон вирішив не принижуватися до відповіді.

— Ваша милосте, чи можна спитати?

Умбери стали за вашу справу?

— Половина з них, і лише за тієї умови, що я пристану на ціну цього Гавиного Харчу, — роздратовано буркнув Станіс. — Він хоче собі череп Манса Розбишаки, щоб зробити з нього кухоль для питва, і пробачення для свого брата, що поїхав на південь воювати за Болтона. Того, якого звати Хвойдоріз.

Пана Годрі розважило і це прізвисько теж.

— Ти ба, які в них тут на півночі імена! А цей що: відрізав голову якійсь хвойді?

Джон окинув його холодним поглядом.

— Майже так. Хвойді, яка намагалася пограбувати його років п'ятдесят тому в Старограді.

Як не дивно, старий Гиней Умбер колись вважав свого наймолодшого сина вдатним до ремесла маистра. Морз вихвалявся своєю пригодою з гавою за кожним столом, але про Готерову переповідали потай і пошепки... найімовірніше тому, що випатрана ним хвойда виявилася чоловічої статі.

— А чи став за Болтона ще хтось із панства?

Червона жриця ковзнула ближче до короля.

— Я бачила містечко з дерев'яними стінами та вимощеними деревом вулицями, повними людей. Прапори майоріли над його мурами: лось, бойова сокира, три сосни, схрещені під короною топірці, кінська голова з вогняними очима.

— Роголіси, Кервини, Толгарті, Ризвелі й Турстани, — хутко пояснив пан Клейтон Саж. — Усі до одного — зрадники. Ланістерівські посіпаки, лижуть руки самозванцям.

— Ризвелі та Турстани з'єднані з домом Болтон шлюбними союзами, — відказав йому Джон. — Решта домів втратили на війні своїх голів. Я навіть не знаю, хто їх тепер очолює. Але Гавин Харч — нікому не посіпака, і рук нічиїх не лиже. Вашій милості варто прийняти його умови.

Станіс скреготнув зубами.

— Він каже мені, що Умбер ніколи й нізащо не битиметься проти Умбера!

Джон не здивувався.

— Коли дійде до мечів, роздивіться, де

майорить прапор Готера, і поставте Морза на інший край війська.

Але Велетнева Смерть не погодився.

— Так його милість покаже слабкість. А я кажу: треба показати силу! Випалити Остань-Огнище до землі та рушити на війну з головою Гавиного Харча на списі — щоб була наука наступному панові, який насмілиться пропонувати королю половину своєї відданості!

— Чудовий задум. Якщо ви хочете налаштувати проти себе кожну людину на півночі. Половина — це більше, ніж нічого. Умбери не мають причини любити Болтонів. Якщо Хвойдоріз приєднався до Байстріюка, то лише тому, що Ланістери утримують Великоджона в полоні.

— Це його відмовка, не справжня причина! — пручався пан Годрі. — Якщо небіж помре у кайданах, дядьки хутенько заберуть собі землі й панську владу!

— Великоджон має синів та доньок. На півночі, пане лицарю, діти від чоловікового

лона ще досі мають першість перед дядьками.

— Це коли вони живі. Бо мертві діти ніде не мають першості.

— Висловіть вашу думку в присутності Морза Умбера, пане Годрі — і ви дізнаєтеся про смерть більше, ніж вам бажається.

— Я вбив справжнього велетня, хлопчисько. З якого дива мені боятися засидженого вошами північанина, що малює велетня у себе на щиті?

— Ваш велетень тікав. А Морз не тікатиме.

Лицар-здоровань зачервонівся.

— Ти, хлопчисько, надто зухвало мелеш язиком тут, у королівській світлиці. У дворищі я чув від тебе іншу пісню.

— Та облиш уже, Годрі! — мовив пан Юстин Масей, верткий та жвавий, хоч і трохи повнотілий лицар з приязним веселим обличчям та шапкою блякло-солом'яного волосся. Саме Масей був одним із двох «непотойбічних» розвідників. — Ми всі знаємо, якого ти маєш велетенського меча. Досить уже теліпати ним у нас перед очима.

— Якщо хто тут чим і теліпає, то це ти,

Масею, своїм задовгим язиком!...

— Ану тихо! — визвірився Станіс. — Воеводо Сніговію, прошу вашої уваги та поради. Я сидів тут у надії, що дичаки матимуть досить дуращів для нового нападу на Стіну. Та вони вирішили не робити мені таку ласку. Тому настав час дати ради іншим моїм ворогам.

— Розумію, — обережно відповів Джон. «Чого він хоче від мене?» — Я не плекаю любові ані до князя Болтона, ані до його сина, та Нічна Варта не може підняти проти них зброю. Наші обітниці забороняють...

— Я знаю про ваші обітниці геть усе, воеводо Сніговію. Не треба мені ваших проповідей, і мечів теж — потуги я маю вдосталь без вас. Мій намір — вирушити походом на Жахокром.

Побачивши вражене обличчя Джона, Станіс посміхнувся.

— Здивувалися? То й добре. Що здивувало одного Сніговія, здивує й іншого. Болтонів Байстриук рушив на південь, узявши з собою

Готера Умбера. Про це погоджуються і Морз Умбер, і Арнольф Карстарк. Це може означати лише спробу вдарити на Калин-Коп, щоб відкрити шлях його батькові для повернення на північ. Байстриук, напевне, гадає, що я надто зайнятий дичаками, щоб його турбувати. То й гаразд. Він показав мені свою горлянку, а я хочу її вирвати. Руз Болтон повернеться на північ її володарем, але побачить, що тим часом його власний замок, худоба і врожай перейшли до мене. Якщо я застукаю Жахокром зненацька...

— Не застукаєте! — раптово для самого себе заперечив Джон.

Вийшло так, наче він пхнув палицею гніздо сердитих шершнів. Один із королевиних людей зареготав, інший плюнув, хтось стиха вилаявся, а решта спробувала заговорити одночасно.

— Та в малого молочко в жилах замість крові! — горлав пан Годрі Велетнева Смерть.

Князь Свит заgrimів:

— Боягуз бачить розбійника за кожною стеблиною!

Станіс здійняв руку, вимагаючи тиші.

— Поясніть, про що ви кажете.

«З чого б почати?» Джон підсунувся до мапи; на її кутах стояли свічники, не даючи шкіряному сувоєві згорнутися. Тюленьчою затокою повільно, наче льодовик, повз палець теплового воску.

— Щоб досягти Жахокрому, вашій милості доведеться рухатися королівським гостинцем аж за річку Остань, тоді повернути на південь і перетнути Самотні Горби. — Він показав на мапі. — То землі Умберів, де вони знають кожне дерево і кожен камінь. Королівський гостинець біжить уздовж їхнього західного порубіжжя. Морз порубає ваше військо на клапті, якщо ви не пристанете на його умови і не перетягнете на свій бік.

— Гарзд. Скажімо, я це зроблю.

— Тоді ви дістанетеся Жахокрому, — відповів Джон, — але якщо ваше військо не обжене крука у польоті чи вервечку сторожових вогнів у полі, у замку знатимуть про ваше наближення. Рамзаєві Болтону легко

буде відрізати вам відступ і затримати далеко від Стіни, без харчів та притулку, в оточенні самих лише ворогів.

— Тільки в разі, якщо він покине облогу Калин-Копу.

— Калин-Коп упаде ще до того, як ви дістанетесь Жахокрому. Щойно князь Рус з'єднає свою потугу з Рамзаєвою, вони матимуть уп'ятеро більше війська, ніж ви.

— Мій брат вигравав битви і гіршим числом.

— Ви, Сніговію, припускаєте, що Калин-Коп упаде швидко, — заперечив Юстин Масей, — але ж залізники — завзяті та уперті вояки. Я навіть чув, що Калин-Коп ще ніколи не брали силою.

— То з півдня! Навіть невеличка залога у Калин-Копі може виснажити будь-яке військо, що піднімається загатою з Перешийка. Але руїни замку вразливі з півночі та сходу.

Джон обернувся до Станіса.

— Пане королю, це зухвалий задум, але небезпека... — «Нічна Варта не втручається у

чвари. Баратеон чи Болтон — я не маю їх розрізняти.» — Якщо Руз Болтон застукає вас головними силами під мурами свого замку, то вашу справу буде скінчено разом із вами.

— Війни без небезпеки не буває! — заявив пан Річард Горп, стрункий лицар із понівеченим обличчям, на чийому товстому жупані вигаптувано було три метелики-бражники «мертва голова» проти поля попелу та кістки. — Кожна битва — то гра на власне життя, Сніговію. Гадаєте, що як нічого не робити — то й небезпеки не буде?

— Небезпеки бувають різні, пане Річарде. У цьому випадку вона надмірна... надто далеко, надто скоро, надто непевно. Я знаю Жахокром — то міцний кам'яний замок, з товстими мурами та могутніми вежами. У переддвір'ї зими він матиме добрячий запас харчів. Багато століть тому дім Болтон повстав проти Короля-на-Півночі. Харлон Старк узяв Жахокром в облогу, але знадобилося аж два роки, щоб виморити його голодом. Ваша милість не можуть сподіватися здобути замок, якщо не

матимуть обложних пристроїв: гуляй-городів, стіноламних таранів...

— Гуляй-города можна збудувати, якщо буде потреба, — мовив Станіс. — Знадобляться тарани — то зрубаємо дерева, та й зробимо тарани. Арнольф Карстарк пише, що у Жахокромі лишилося менше як півсотні людей, і половина з них — челядь. Міцний замок зі слабкою залогою — слабкий замок.

— Півсотні людей у замку варті півтисячі під його мурами.

— Це залежить від людей, — відказав Річард Горп. — А там лишилися сивочолі старці та зелені хлопчаки, котрих байстриук завважив за непридатних до битви. Наші ж вояки добре загартовані, випробувані Чорноводою, і очолюють їх лицарі.

— Ви бачили, як ми пройшли скрізь дичаків. — Пан Юстин відкинув з чола кучерик білявого волосся. — Карстарки присяглися приєднатися до нас при Жахокромі. А ще ми маємо своїх власних дичаків — три сотні чоловіків, здатних тримати зброю. Князь Гарвуд перелічив їх,

поки вони йшли крізь браму. Їхні жінки теж уміють битися.

Станіс зиркнув на нього зневажливо.

— Але не за мене! Я не потерплю вдовиного виття на п'ятах мого війська. Жінки залишаться тут разом зі старими, малими та пораненими. І слугуватимуть заручниками вірності своїх чоловіків та батьків. Дичаки підуть у передньому загоні війська. А очолить їх магнар з власною старшиною. Проте спершу їх треба озброїти.

«Він хоче накласти руки на нашу зброярню, — усвідомив Джон. — Харчі та одяг, земля та замки, а тепер і зброя. Він дедалі глибше затягує мене у свої справи.» Слово — то, певно, ще не меч. Але ж меч — то вже меч.

— Я можу знайти три сотні списів, коли треба, — неохоче відповів Джон. — Шоломів теж, якщо згодяться старі, пом'яті та руді від іржі.

— Обладунки? — запитав магнар. — Панцири? Кольчуги?

— Коли загинув Донал Нойє, ми втратили

нашого зброяра.

Решту Джон лишив недоказаною. «Якщо дати дичакам ще й обладунки, небезпека для царини людей подвоїться.»

— Вистачить і вивареної шкіри, — мовив пан Годрі. — А після першої ж битви уцілілі зможуть обдерти мертвих.

«Ті нечисленні, що виживуть.» Якщо Станіс поставить вільний нарід у передній загін, більшість загине одразу ж.

— Напевне, пити з черепа Манса Розбишаки — то буде втіха для Морза Умбера. Але дивитися, як його землею крокують дичаки — навряд. Вільний нарід набігає на Умберів од світанку часів, перетинаючи Тюленячу затоку задля золота, овець та жінок. Одна з викрадених була рідна донька Гавиного Харчу. Лишіть дичаків тут, ваша милосте. Якщо ви візьмете їх із собою, то лише повернете батькових значкових проти себе та своєї справи.

— Схоже, значкові вашого батька в кожному разі не в захваті від мене та моєї справи. Мушу

припустити, вони дивляться на мене як на... як ви там мене назвали, воєводо Сніговію? «Черговим приреченим самозванцем»?

Станіс вирячився на мапу. Довгу мить у тиші нічого не було чути, крім скреготу зубів короля.

— Вийдіть звідси! Усі. Воєводо Сніговію, ви лишіться.

Раптове й рішуче вигнання не надто сподобалося Юстинові Масаю, але він не мав іншого вибору, крім посміхнутися і вийти. Горп вийшов слідом, змірявши Джона вагомим поглядом. Клейтон Саж перекинув кухля і щось буркнув Гарвудові Зрубу; молодший за нього лицар зареготав. У сказаному Джонові почулися слова «цього хлопчиська». Саж із себе був лише заплотний лицар, дебелий та простацький у звичаях, і в оточенні короля опинився примхою долі. Останнім зі світлиці пішов Торохкало; при дверях він подарував Джонові блазенський уклін, вишкіряючись на всі свої гнілі поламани зуби.

Скидалося, що слово «усі», вимовлене

королем, не стосувалося пані Мелісандри. «Його червоної тіні.» Станіс покликав Девана, щоб налив іще води з лимоном, а коли кухоль наповнився, випив із нього і мовив:

— Горп та Масей заміряються на сталець твого батька. Масей хоче ще й дичацьку принцесу. Колись він служив моєму братові Роберту зброєносцем і від нього набрався хіті до жіночої плоті. Горп теж би взяв Валу собі за дружину, якби я наказав, але його хіть — головне до битви. Зброєносцем він мріяв про біле корзно, але Серсея Ланістер заперечила, і Роберт йому відмовив. Мабуть, мав рацію. Пан Річард надто вже кохається у різанині. Кого б ти хотів бачити князем на Зимосічі, Сніговію? Бабія чи різника?

Джон відповів:

— Зимосіч належить за правом моїй сестрі Сансі.

— Я вже чув більше, ніж досить, про ясну пані Ланістер та її право на стіл Зимосічі. — Король відставив кухню убік. — Ти міг би привести північ у моє підданство. Значкові

твого батька ринули б наввипередки під корогви сина Едарда Старка — ба навіть той із них, що своє сало вже й на коня не посадить. Біла Гавань дала б мені джерело запасів та безпечну криївку, де б я міг відсидітися в разі потреби. Ще не пізно виправити твою дурість, Сніговію. Стань на коліно, поклади мені до ніг свого байстрюцького меча і підведися Джоном Старком, князем на Зимосічі та Оборонцем Півночі.

«Скільки разів я мушу йому відмовляти одними й тими самими словами?»

— Мій меч за присягою належить Нічній Варті.

Станіс гидливо скривився.

— Твій батько був такий самий упертий. Це в нього називалося «честь». Що ж поробиш — честь має свою ціну, і князь Едард на своє лихо її дізнався. Якщо тебе втішить, і Горпові, і Масееві не судилося бачити того, чого бажалося. Я радше віддам Зимосіч Арнольфові Карстарку. Він хоча б добрий північанин.

— Північанин, так. — «Ліпше Карстарк, ніж

Болтон чи Грейджой» — сказав собі Джон, але не надто зрадів. — Із тих північан, що покинули мого брата перед лицем ворога.

— Після того, як твій брат стяв голову князеві Рікарду. Арнольф тоді перебував за тисячі верст звідти. Він має у собі старківську кров. Кров Зимосічі.

— Так само, як половина шляхетних домів півночі.

— Ті доми не стали на мій бік і не склали присяги.

— Арнольф Карстарк — зігнутий роками старий. Навіть замолоду він ніколи не був таким славетним воїном, як князь Рікард. Тягарі та негаразди військового походу можуть його вбити.

— Він має спадкоємців! — невдоволено буркнув Станіс. — Двох синів, шістьох онуків, кількох доньок, здається. Якби від Роберта народилися законні сини, багато з нині мертвих досі ходили б землею.

— І все ж вашій милості краще б повелося з Морзом Гавиним Харчем.

— Подивимося у Жахокромі.

— То ви хочете все-таки напасти на замок?

— Незважаючи на те, що мене відрадив сам великий Сніг-воєвода? Так, хочу. Горп і Масей занадто честолюбні, але мають рацію. Я не можу сидіти без діла, поки зірка Руза Болтона сходить, а моя згасає. Я мушу вдарити і показати півночі, що мене досі варто боятися.

— Серед бачених пані Мелісандрою у вогні прапорів не було водяника Мандерлі, — мовив Джон. — Якби ви мали підтримку Білої Гавані та лицарів князя Вимана...

— «Якби» — слово для дурнів. Ми нічого не чули від Давоса. Може, він навіть не дістався Білої Гавані. Арнольф Карстарк пише, що на вузькому морі бувають страшні шторми. Хай так. Я не маю часу ані плакати, ані покладатися на примхи гладуна, що вже й на коня не сяде. Мушу вважати Білу Гавань для себе втраченою. А без сина Зимосічі на моєму боці останнім моїм сподіванням лишається здобути північ силою зброї. Задля цього я мушу вирвати сторінку з книги життя мого брата... хай навіть

Роберт жодної не прочитав і тим більше не написав. Я мушу завдати ворогам смертельного удару раніше, ніж вони дотямлять, що на них напали.

Джон зрозумів, що всі його слова були марні. Станіс зібрався узяти Жахокром або загинути при спробі. «Нічна Варта не втручається у чвари королівств» — мовив у голові голос, але інший відповів: «Станіс б'ється за добро королівства, а залізники — за здобич та невільників».

— Я знаю, де вашій милості узяти ще людей. Віддайте мені дичаків, і я охоче розкажу вам, де і як.

— Я віддав тобі Торохкала. Задовольніся ним.

— Я хочу всіх.

— Дехто з твоїх власних присяжних братчиків пробує мене переконати, що ти сам — наполовину дичак. Чи це правда?

— Для вас вони лише м'ясо, дрова для сокири. Я знайду їм краще застосування на Стіні. Віддайте їх мені на мою ласку, і я покажу

вам, де шукати перемогу... і людей теж.

Станіс почував собі потилицю.

— Ти торгуєшся, наче тітка на базарі за оселедця, Снігу-воєводо. Невже Нед Старк нарядив тебе від якоїсь риболовки? Про скількох людей ти кажеш?

— Про дві тисячі. Можливо, три.

— Три тисячі?! Що ж то за люди?

— Гордовиті. Вбогі. Ущипливі, коли чіпають їхній гонор, але бійці люті та уперті.

— Молися, щоб це не були якісь байстрюцькі хитроці. Чи змінюю я три сотні бійців на три тисячі? Авжеж змінюю, бо ж не дурний на всю голову. А якщо я лишу на тебе ще й нашу принцесу, чи даси ти мені слово, що не відпустиш її від себе?

«Вона ніяка не принцеса.»

— Якщо така воля вашої милості.

— Чи мушу я почути твою присягу перед деревом?

— Ні.

«Та він жартує, абощо?» Про Станіса ніколи не можна було сказати напевне.

— Тоді згода. І де ж ці твої люди?

— Ви знайдете їх тут.

Джон простяг обпечену руку над мапою, на захід від королівського гостинця і на південь від Дарунку.

— У тих горах? — підозріливо перепитав Станіс. — Я не бачу тут на мапі жодного замку. Ані шляхів, ані містечок, ані навіть сіл.

— Пан батько колись казали: мапа — то одне, а земля — то інше. У високих долинах та на гірських полонинах упродовж тисяч років живуть роди людей зі своїми ватажками та старійшинами. Ви б назвали їх дрібними панами чи князьками, та вони між собою не беруть титулів. Захисники честі родів б'ються велетенськими обіручними мечами, посполиті родичі кидають каміння та лупцюють один одного дрючками з гірського ясену. Мушу сказати, то досить буйливе і немирне плем'я. Коли вони не ворогують між собою, то випасають отари, рибалять у Крижаній затоці та вирощують найміцніших коней у світі.

— І ти гадаєш, вони битимуться за мене?

— Якщо ви їх попрохаєте.

— То я мушу вижебрувати те, що моє за правом?

— Я сказав: попрохати, а не жебрати. — Джон забрав руку з-над мапи. — Надсилати туди листи — марна справа. Вашій милості доведеться поїхати особисто. Куштувати їхнього хліба та солі, пити їхнє пиво, слухати їхніх дударів, хвалити красу їхніх доньок і мужність синів — і тоді ви матимете їхні мечі. Гірські роди не бачили короля, відколи Торген Старк схилив коліна перед Завойовником. Ваш приїзд зробить їм честь. Але НАКАЖІТЬ їм битися за вас — вони презирнуться та спитають: «Хто це такий? Він що, з себе короля ламає?»

— Про скільки родів йдеться?

— Десятків зо чотири, великих і малих. Кремінці, Вулі, Нореї, Лидоли... а як звоюєте на свій бік Старого Кремінця та Великого Цеберника, то й решта напевне піде за ними.

— Великого Цеберника?!

— Старійшину Вуля. Він має найбільше

череву у всіх горах, і найбільше людей теж. Вулі здавна рибалють у Крижаній затоці, а дітей лякають, що як ті не слухатимуться, то їх заберуть залізники. Але щоб їх дістатися, вашій милості доведеться подолати землі Нореїв. Вони живуть найближче до Дарунку і завжди були приязні до Варти. Я міг би дати вам провідників.

— Міг би? — Пильний Станіс нічого не проминав. — Чи даси?

— Дам. Вони вам знадобляться. І міцні конячки теж. Шляхи у тих краях мало відрізняються від козячих стежок.

— Козячих стежок? — Король звузив очі. — Я кажу, що мушу пересуватися якнайшвидше, а ти заганяєш мене на козячі стежки?!

— Коли Юний Дракон звоював Дорн, то проминув дорнійські вартові вежі на Кістяному шляху саме козячими стежками.

— Я цю казку теж знаю. Даерон надто розхвалив себе у своїй марнославній книжці. Ту війну виграли завдяки кораблям, а не козячим стежкам. Дубовий Кулак зламав опір Накоту і

подолав половину Зеленокрівці, поки головна дорнійська потуга мулялася у Великокняжому Проході. — Станіс застукотів пальцями по мапі. — А чи не сповільнять моє пересування ті гірські князьки?

— Якщо й сповільнять, то бенкетами. Кожен намагатиметься перевершити гостинністю іншого. Панотець колись казали, що ніде так не напихалися за столом, як на гостині у гірських родів.

— За три тисячі вояків я вже якось переживу вищання їхніх дударів та куліш з казана, — буркнув король не надто вдоволено.

Джон обернувся до Мелісандри.

— А вам, мосьпані, щире застереження. У тих горах старі боги мають велику силу. Гірські роди не потерплять, щоб їхнім серце-деревам завдали образ.

Її, здавалося, його слова повеселили.

— О, не бійся, Джоне Сніговію, я не турбуватиму спокій ваших гірських дикунів з їхніми темними божками. Моє місце — тут, при тобі та твоїх хоробрих братчиках.

Цього Джон Сніговій чекав і бажав найменше у світі, та не встиг заперечити, як почув від короля:

— То куди ж ти радиш мені повести цих звитяжців, якщо не на Жахокром?

Джон зиркнув на мапу.

— На Жбир-у-Пущі. — Він постукав по мапі пальцем. — Якщо Болтон має намір битися з залізниками, те саме мусите робити й ви. Жбир — то звичайнісінький дитинець на пагорбі посеред дикого лісу, до якого неважко підібратися непоміченим. Дерев'яний замок, оточений земляним валом та палісадом з гострих кілків. Скрізь гори пересування буде повільним, так, зате ви зможете рухатися непоміченими і зненацька виникнути майже перед ворітьми Жбиру.

Станіс почував підборіддя.

— Коли Балон Грейджой повстав уперше, я перемиг залізників на морі, де вони б'ються найлютіше. На суходолі, ще й застукавши зненацька... чом би й ні? Я ж здобув перемогу над дичаками та їхнім Королем-за-Стіною.

Якщо мені вдасться розбити ще й залізняків, північ знатиме, що знову має короля.

«А я матиму тисячу дичаків, — подумав Джон, — з яких прогодую хіба що половину.»

Тиріон

«Соромлива діва» рухалася крізь туман подібно до сліпої людини, що намацує шлях у незнайомих помешканнях.

Септа Лемора молилася. Імла глушила її голос, ховала слова, стишувала звуки. Гриф міряв кроками чардак, тихо побрязкуючи кольчугою під своєю вовчою киреєю. Час від часу він торкався меча, мовби хотів пересвідчитися, чи є він при боці. Роллі Ходикачка штовхався жердиною з лівого краю, Яндрі — з правого. Ізіля тримала стерно.

— Не подобається мені тут, — пробурмотів Хальдон Півмаестер.

— Налякалися ріденького туману? — глузливо запитав Тиріон, хоча по правді, туман був зовсім не ріденький.

На носі «Соромливої діви» стояв Молодий

Гриф із третьою жердиною, якою мав відштовхуватися від небезпек, що виникали назустріч. Попереду та позаду запалили ліхтарі, але туман стояв такий, що карлик із середини човна бачив лише пляму світла у повітрі перед очима і таку саму — за спиною. На нього поклали завдання стежити за жарівницею, підтримуючи вогонь, щоб не згас.

— Це незвичайний туман, Хугоре Схиле, — наполягала Ізіля. — Він смердить химороддю, і ти б знав, якби мав носа нюхати. Тут загубилося багато подорожніх: пірати, плавучі будинки, великі річкові галери. Відтоді вони блукають загублені у цьому мороці, шукають сонця і не можуть знайти, аж доки божевілля чи голод не забере їхні життя. Тут у повітрі літають духи, що не знають спокою, а під водою ховаються приречені на муки душі людей.

— Онде одна з них, — показав Тиріон.

Праворуч від човна з темних річкових глибин здіймалася назовні долоня, за розміром здатна вхопити і розчавити їхнє суденце. Над

поверхнею витикалися лише кінчики двох пальців, та коли «Соромлива діва» пропливала повз, Тиріон побачив решту руки під мінливим водяним покровом, а глибше — бліде обличчя, обернуте догори. Хоча голос його лунав легковажно, на душі лежав тягар. Місця тут були недобрі, смерділи відчаєм та смертю. «Ізіля має рацію. Туман тут якийсь неприродний.» У тутешній воді зростало щось гидке і зле, труячи навколишнє повітря. «Не диво, що кам'яні люди божеволіють, живучи у цих краях.»

— Не треба жартувати, — застерегла Ізіля.
— Шепітливі мертві ненавидять усе тепле та рухоме. Вони завжди шукають собі нових проклятих душ.

— Навряд чи вони мають саван, щоб пасував до такої крихітки, як я.

Карлик поворушив жарини коцюбою.

— Кам'яними людьми рухає не так ненависть, як голод. — Голос Хальдона Півмаестра лунав глухо — з-під накрученого на рота й носа жовтого шалика. — У цьому тумані

не росте ніщо таке, що б здорова людина зважилася покласти до рота. Тричі на рік тріархи Волантису надсилають угору річкою галеру харчів. Але кораблі милосердя часто спізнюються, а деякі привозять більше ротів, ніж їжі для них.

Молодий Гриф мовив:

— Але ж у річці має бути риба.

— Я б не їла жодної рибки, узятої в цих водах, — відповіла Ізіля. — Нізащо б не їла.

— Добре було б і не дихати в цьому тумані, — додав Хальдон. — Нас оточує Гаринове Прокляття.

«Єдиний спосіб не дихати цим туманом — не дихати взагалі.»

— Гаринове Прокляття — це всього лише сіра лускачка, — зауважив Тиріон.

Прокляття часто нападало на дітей — над усе у вогких та холодних місцях. Заражена плоть твердішала, кам'яніла і лупилася тріщинами. Щоправда, Тиріон читав, що розвиток хвороби затримували кислі лимони, гірчичні припарки та гарячі купелі (так казали

маестри) або піст, жертвоприношення і молитва (так твердили септони). Хвороба могла і минути, лишаючи юних жертв спотвореними, але живими. Маестри та септони погоджувалися, що діти, відмічені сірою лускачкою, вже не могли захворіти рідкіснішим, смертельним різновидом хвороби — як і її жахливою швидкою родичкою, сірою чумою.

— Кажуть, що винуватити слід вогкість, — додав він. — Погані випари у повітрі. Прокляття тут ні до чого.

— Загарбники теж не вірили, Хугоре Схиле, — мовила Ізіля. — Люди з Волантису та Валерії підвісили Гарина у золотій клітці й кепкували з нього, поки він закликав до своєї Матері знищити їх. Але вночі води піднялися і потопили усіх, і від того дня вони не знають спокою. Вони лежать там, під водою — ті, хто колись владарював над вогнем. Їхній холодний подих здіймається з мороку глибин і утворює цей туман, а плоть стала кам'яною, як їхні серця.

Пеньок Тиріонового носа люто засвербів, і він його почухав. «Може, стара має рацію. Місце тут справді поганюче. Почуваюся так, наче знову дивлюся на смерть батька в нужнику.» Напевне, і він би з'їхав з глузду, якби мусив решту днів життя сидіти у цьому сірому мороці, чекаючи, поки плоть і кістки остаточно обернуться на камінь.

Але Молодий Гриф, здавалося, не поділяв його похмурого настрою.

— Ану ж хай спробують нас зачепити! Ми їм тоді покажемо, з чого нас роблено!

— Нас роблено з крові та плоті за подобою Батька та Матері, — суворо відповіла септа Лемора. — Благаю тебе облишити порожні вихваляння. Погорда — то прикрий гріх. Кам'яні люди теж колись були погордливі, а Князь-у-Савані — найпихатіший за всіх.

Відблиск червоних жарин додав Тиріоновому обличчю барви.

— То Князь-у-Савані існує насправді? Чи це казка?

— Князь-у-Савані править цими туманами

від Гаринових днів і донині, — відповів Яндрі.
— Дехто каже: це сам Гарин, що повстав зі своєї водяної могили.

— Мертві не повстають, — рішуче заперечив Хальдон Півмаестер, — і жодна людина не живе тисячу років. Але Князь-у-Савані справді існує. Їх було вже зо два десятки. Коли один помирає, його місце посідає інший. Нинішній — колишній корсар з Василіскових островів, який вважав, що на Ройні можна узяти багатшу здобич, ніж на Літньому морі.

— А, я теж чув, — втрутився Качур, — та мені більше до смаку інша побрехенька. Кажуть, що цей не такий, як інші кам'яні люди, що колись він був мармуровим бовваном, аж одного дня сіра жінка вийшла з туману і поцілувала його вустами холодними, як лід.

— Годі! — мовив Гриф. — Замовкніть усі!
Септі Леморі перехопило подих.

— Що це було?!

— Де? — Тиріон не бачив нічого, крім туману.

— Щось рухалося. Я бачила рясиці на воді.

— Черепаха! — весело вигукнув принц. — Велике гризло, нічого більше.

Він виставив уперед жердину і відштовхнув човен від високого зеленого кам'яного шпилю.

Туман не припиняв чіплятися до човна і людей, вогкий та моторошно холодний. З сірого мороку вигулькнув затонулий храм; Яндрі та Качур налягли на жердини і повільно пройшли від носа до стерна, штовхаючись. Далі мандрівники проминули мармурові сходи, що змією витикалися з болота і закінчувалися зламанним краєм у повітрі. За ними неясно виднілися інші обриси: потрощені стовпи, безголові боввани, дерева з коренями, товщими за їхнє суденце.

— Це було найгарніше і найбагатше місто на всій річці, — мовив Яндрі. — Кройян, місто свят і веселощів.

«Надто багате, — подумав Тиріон, — надто гарне. Спокушати драконів завжди нерозумно.» Потонуле місто оточувало їх з усіх боків. Над головою пролетіла якась істота, плескаючи в тумані блідими шкірястими крилами. Карлик

покрутив головою, намагаючись роздивитися, що воно таке, але істота зникла так само швидко, як і з'явилася.

Невдовзі в тумані попереду показалася пляма світла.

— Човен! — скричав голос за водою. — Хто ви такі?

— «Соромлива діва»! — загукав у відповідь Яндрі.

— «Синьовід»! Вгору чи вниз?

— Униз. Шкури та мед, пиво та сало.

— А ми вгору! Ножі, голки, мереживо, льон, пряне вино.

— Що чути зі старого Волантису? — гукнув Яндрі.

— Війна! — долетіла відповідь.

— Де? — закричав Гриф. — Коли?

— Почнеться на поворот року! — відповіли з туману. — Нієсос і Малакво дійшли згоди, і тепер слони показали смуги!

Голос стихився — човен потроху зникав удалині. Пляма світла зменшилася і пропала з очей.

— А чи розумно отак волати через туман до човна, якого ми навіть не бачимо? — запитав Тиріон. — Що як там пірати?

Досі з піратами їм щастило — човен прослизнув озером Чингал уночі, непомічений і недоторканий. Качур одного разу помітив коріб судна, про яке наполягав, що воно належить Уро Немитому. Але «Соромлива діва» була вище за вітром, і Уро — якщо то був Уро — не виявив до них цікавості.

— Пірати не заходять до Смутку, — мовив Яндрі.

— Смугасті слони? — пробурмотів Гриф. — Що ж це буде? Нієсос і Малакво змовилися? Але ж Ілірію заплатив тріархові Нієсосу стільки, що міг би купити його вісім разів з усіма бебехами!

— Золотом чи сиром? — докинув Тиріон.

Гриф розвернувся до нього.

— Якщо не вмієш різати туман своїм гострим язиком, то май ласку тримати його за зубами!

«Так, батечку, — трохи не відповів карлик.

— Я мовчатиму. Дякую вам.» Він мало знав про волантинців, та йому здалося, що слони з тиграми мали поважну причину змовитися, коли йшлося про оборону від драконів. «Можливо, сирний король неправильно оцінив становище. Золотом можна купити людину, але вберегти її вірність — лише вогнем та залізом.»

Карлик знову поворушив жарини і дмухнув на них, щоб горіли яскравіше. «Ненавиджу оце. Ненавиджу туман, ненавиджу це місце. І від Грифа теж не в захваті.» Тиріон досі мав при собі отруйні гриби, які висмикнув з землі у садку Ілірію, і бували дні, коли він відчував нестерпну спокусу вкинути їх Грифові у вечерю. Біда полягала в тому, що Гриф майже нічого не їв.

Качур і Яндрі штовхали жердинами. Ізіля крутила стерно. Молодий Гриф відштовхнув «Соромливу діву» від зруйнованої вежі, чиї вікна витріщалися подібно до сліпих чорних очей. Вітрило над головою важко і безсило звисало зі щогли. Вода під човном глибшала, що вже й жердини не торкалися дна річки, але

течія несла їх униз, куди треба, аж доки...

Тиріон побачив лише щось важке та велике, горбате та зловісне — воно поставало з річки, наче пагорб на порослому лісом острові або велика скеля, вкрита мохом, папороттю та клаптями туману. Коли «Соромлива діва» наблизилася, обриси проясніли. Коло води стояла дерев'яна фортеця — напівзогнила, вкрита заростями. Над нею стирчали вгору тонкі шпилі, деякі з них — зламані, наче списи розбитого війська. Вежі без дахів, обернуті до неба роззявленими пащами, з'являлися та зникали навколо. Повз човен спливали руїни палат і галерей, могутні примурки, мистецької роботи арки, стрункі стовпи, вишукані тераси та штучні печери...

Все у руїнах, все у спустошенні, все у занепаді.

Усюди ріс та розповзався товстий сірий мох, укриваючи впалі камені великими курганами, звисаючи довгими бородами з веж та стовпів. Чорні стебла вповзали до вікон, витикалися з дверей та проходів, звивалися угору високими

кам'яними мурами. Туман ховав три чверті палацу від очей, але й того, що було видно з човна, вистачило Тиріонові, щоб зрозуміти: острівна споруда колись була удесятеро більша за Червоний Дитинець і разів у сто прекрасніша. Він знав тепер, де знаходиться.

— Це Палац Кохання, — промовив він стиха.

— Така була його ройнарська назва, — кивнув Хальдон Півмаестер, — та вже тисячу років його знають як Палац Смутку.

Руїна виглядала сумно, та ще гірше було знати, яка прекрасна та велична стояла вона колись, за часів давно минулих. «Тут колись лунав сміх, — подумав Тиріон. — Буяли яскравими квітами сади, водограї розсипали золото під сонцем. Отими сходами бігли ноги закоханих, а під тією розваленою банею поцілунками скріплювалися незліченні шлюби.» Думки його перекинулися на Тайшу — його пані дружину на такий короткий строк. «То все Хайме, — подумав він з мукою відчаю. — Він був моєю рідною кров'ю, моїм сильним

старшим братиком. Коли я був малий, він приносив мені іграшки — обручі від барил, дерев'яні кубики, різьбленого лева. Він подарував мені першу маленьку конячку і навчив нею їздити. Коли він сказав, що купив тебе мені, я й не сумнівався. Та й з якого дива? Адже то був Хайме, а ти — лише дівчисько, яке зобразило, що їй сказали. Я боявся цього від початку — від твоєї першої посмішки в мій бік, від першого доторку до моєї руки. Мій власний батько не зумів мене полюбити. То як би зуміла ти, якщо не за золото?»

Крізь довгі сірі пальці туману Тиріон знову почув низьке тумкання туго напнутої тятиви, стогін князя Тайвина, коли стріла влучила йому нижче живота, ляскіт сідниць на кам'яному сідалі, куди батько впав помирати. «Туди, де шльондрам місце» — сказав він. «Але ж де це місце?» Тиріон понад усе хотів спитати його. «Де ж місце Тайші? Куди вона подалася?»

— Скільки нам ще терпіти цей туман?

— Ще година, і маємо вийти зі Смутку, — відповів Хальдон Півмаестер. — А далі

матимемо веселу й легку подорож. За кожним поворотом у пониззі Ройни стоїть село. Навколо тягнуться сади, виноградники, поля пшениці, що золотиться під сонцем. Річкою ходять рибалки, у корчмах готують гарячі купелі й подають солодкі вина. Сельорис, Валісар, Волон Терис вважаються тут лише укріпленими городищами, та у Семицарстві були б містами, і серед найбільших. Гадаю, я...

— Попереду світло, — попередив Молодий Гриф.

Тиріон теж побачив його. «Синьовід, — подумав він, — чи ще якийсь човен.» Але звідкілясь знав, що помиляється. Ніс засвербів, і він заходився люто його чухати. «Соромлива діва» наближалася, світло яскравішало. Наче зірка в тумані, вона манила до себе, загадково виблискуючи вдалині. Та скоро вона розпалася на дві, тоді на три: нерівний рядок вогнів, що здіймалися з води.

— Міст Мрій, — назвав його Гриф. — На прогоні мосту завжди сидять кам'яні люди. Хтось почне при нашому наближенні скиглити

та плакати, але навряд чи нас зачепить. Більшість кам'яних — слабкі створіння, незграбні, мляві, недолугі. Наприкінці життя всі вони втрачають рештки розуму, але саме тоді стають найнебезпечніші. Як буде треба, відганяйте їх смолоскипами. І в жодному разі не дозволяйте себе торкнутися.

— Вони нас, можливо, і не побачать, — зауважив Хальдон Півмаестер. — Туман приховуватиме нас, аж доки ми не досягнемо мосту. А тоді промчимо повз них — вони й не встигнуть нічого второпати.

«Кам'яні очі — сліпі очі» — подумав Тиріон. Він знав, що смертельний різновид сірої лускачки починається з кінцівок: спершу сверблячка на кінчиках пальців, почорніння нігтів на ногах, втрата чутливості. Потім оніміння переповзає на долоні, вище кісточок на ноги, плоть починає кам'яніти, холоднішати, шкіра нещасного набуває сірого відтінку, схожого на камінь. Тиріон чув, що від сірої лускачки є три надійних способи лікування: меч, сокира та м'ясницький ніж.

Інколи відрубання вражених частин тіла зупиняло розповсюдження хвороби — та він знав, що не завжди. Багато людей віддавали у жертву одну ногу чи руку, а потім помічали, як починає сірішати друга. Тоді зникала остання надія. Коли скам'яніння сягало обличчя, людина зазвичай втрачала зір. Наприкінці хвороба оберталася всередину — на м'язи, кістки та решту всього, що є в людському тілі.

Міст попереду потроху виростав у очах. «Мостом Мрій» назвав його Гриф, але мрія виявилася потрощеною і зруйнованою. Світлі кам'яні арки збігали геть у туман, від Палацу Смутку до західного берега річки. Половина з них стояла зруйнована, пририта до землі вагою сірого моху, що лежав згори велетенськими купами; звивисті чорні лози повзли ними з води, наче товстелезні змії. Широкий дерев'яний прогін мосту прогнів наскрізь, але деякі з ліхтарів, що облямовували шлях, ще й досі жевріли, запалені. Коли «Соромлива діва» наблизилася, Тиріон побачив при світлі обриси кам'яних людей, що безладно мулялися

навколо вогнів, наче мляві сірі метелики. Дехто був зовсім голий, інші — вдягнені у щось на кшталт саванів.

Гриф добув із піхов меча.

— Йолло, запали смолоскипи. А ти, малий, забирай Лемору вниз і сам ховайся там.

Молодий Гриф кинув на батька упертий погляд.

— Лемора сама знає, де ховатися. А я залишуся тут.

— Ми присягалися захищати тебе, — тихо промовила Лемора.

— Мене не треба захищати. Я пораюся з мечем незгірш Качура. Я сам уже наполовину лицар!

— А на іншу половину — малий хлопчина, — відповів Гриф. — Роби, що наказано. Мерщій!

Юнак стиха вилаявся і жбурнув свою жердину на чардак. У тумані стукіт породив дивне відлуння — якусь хвилину здавалося, що жердини сиплються з неба і падають навколо них.

— Чому це я мушу тікати і ховатися? Хальдон лишається нагорі, Ізілья теж. Ба навіть Хугор!

— Еге ж, — відповів Тиріон, — але ж я на зріст невеличкий і легко сховаюся хоч би за качку.

Він устроїв півдесятка смолоскипів у вугілля жарівниці й дочекався, щоб зайнялося просякле олією ганчір'я. «Не витріщайся у вогонь» — сказав він подумки сам собі. Адже вогонь робить сліпим у темряві.

— Але ж ти карлик!... — з гіркотою вигукнув Молодий Гриф.

— Ой, викрили мою таємницю! — вишкірився Тиріон. — Так, я на зріст менший за половинку Хальдона. І моя смерть — як блазня пердь: чи сміх, чи гріх, а всім начхати.

«А найбільше — мені.»

— Що ж до тебе... ти є все.

— Карлику, — мовив Гриф, — я тебе застерігав...

З туману пролунав скорботний лемент — високий, тремтливий, ледве чутний. Лемора

обернулася, здригаючись.

— Рятуй нас, Седмице!

Зруйнований міст лежав попереду за якісь два сажні. Навколо його підпорних стовпів вода вирувала піною, наче з рота навіженого безумця. За сорок стоп угорі під миготливим ліхтарем стогнали та бурмотіли кам'яні люди. Більшість із них звернули на «Соромливу діву» не більше уваги, ніж на колоду в воді. Тиріон міцніше стиснув смолоскипа і раптом помітив, що затамував подих. І ось вони опинилися під мостом; з обох боків стояли білі стіни з важкими сірими запонами сірої мшеді, навколо човна сердито крутилася піна. Одну мить здавалося, що човен зараз вріжеться у підпору праворуч, але Качур щосили уперся жердиною, відштовхнув суденце на середину проходу, і ще за кілька ударів серця вони попливли рівно та безперешкодно.

Тиріон не встиг і видихнути, як Молодий Гриф ухопив його за плече.

— Що ти таке кажеш? Я є все? Що ти маєш на увазі? Чому це я — все?

— Ну, — відповів Тиріон, — якби кам'яні люди ухопили Яндрі, Грифа чи нашу чарівну Лемору, ми б належно їх оплакали і рушили далі своїм шляхом. Але якщо втратити тебе, то вся пригода стає безглуздою, а цілі роки, що сирний король і євнух витратили на гарячкове плетіння задумів та змов, вважай, змарновано... хіба не так?

Хлопець кинув погляд на Грифа.

— Він знає, хто я такий.

«Навіть якби не знав, то щойно упевнився б.» Човен добряче вже відійшов течією униз від Мосту Мрій. Лишилося тільки слабке світло за стерном, та й воно скоро мало згаснути.

— Ти — Молодий Гриф, син Грифа-сердюка, — мовив Тиріон. — А може, Воїн у смертній подобі. Дозволь-но придивитися ретельніше.

Він підняв смолоскипа, кидаючи світло на обличчя Молодого Грифа.

— Ану обличш його, — наказав старий Гриф, — бо пошкодуєш!

Карлик навіть не обернувся у його бік.

— Блакитне волосся робить блакитними очі,

це добре. І побрехенька про те, як ти фарбуєш його на згадку про покійну матусю-тирошійку, розчулила мене трохи не до сліз. Та все ж допитлива людина може зацікавитися, чого це вилупок пересічного сердюка має при собі сороміцьку септу для наставництва у вірі, а до неї — маестра без ланцюга за вчителя історії та мов. Хтось кмітливий спитав би також, навіщо твій батько винайняв заплотного лицаря навчати сина збройної справи, хоча міг би просто відіслати у науку до одного з охочих полків. Скидається на те, що хтось бажає приховати тебе до часів, коли... коли що? Оце загадка! Та здається, я її скоро розгадаю. Мушу визнати, для мерця ти маєш доволі шляхетні риси обличчя.

Хлопець зашарівся.

— Я не мрець.

— Як це так? Адже мій вельможний батько власноруч загорнув твій труп у кармазинову кирею і поклав коло твоєї сестри при підніжжі Залізного Престолу як подарунок новому королю. Ті, хто мав мужність підняти край

киреї, казали, що половина твоєї голови кудись зникла.

Хлопець відступив крок назад у збентеженні.

— Твій... хто?

— Батько. Тайвин з дому Ланістер. Ти міг про нього побіжно чути.

Молодий Гриф завагався.

— Ланістер?! Твій батько...

— ...загинув. Од моєї руки. Якщо вашій милості завгодно кликати мене Йолло чи Хугором, хай буде так. Але я народився Тиріоном з дому Ланістер, законним сином Тайвина і Джоани, котрих обох і убив власною особою. Люди розкажуть вам, що я убивця короля і родичів, ниций брехун, і все те буде правдою... але ж ми тут усі — товариство брехунів, хіба не так? Ось приміром, узяти вашого удаваного батька. Грифа, чи як там його? — Карлик пирхнув насмішкувато. — Дякуйте богам, що в вашій змові бере участь Варис-Павук. Бо прізвисько «Гриф» не обдурило б наше диво без кінця навіть на

хвилину — як не обдурило мене. Його вельможність каже, що він не лицар і не з зацного панства. Тоді, напевне, я не карлик. Ляпнути можна хоч що — але правдою воно з дурного дива не стане. Хто краще виростив би малого сина принца Раегара, ніж любий друг того самого принца Раегара — Джон Конінгтон, колишній господар Грифонового Сідала і Правиця Короля?

— Та замовкни вже, — буркнув Гриф, вочевидь збентежений.

Ліворуч од човна під водою показалася велетенська кам'яна рука. Два її пальці витикалися на поверхню. «Скільки ж їх там?» — зачудувався Тиріон. Струмочок поту стік спиною вздовж хребта, примусив здригнутися. Смуток потроху пропливав повз них. Крізь туман визирнув зламаний шпиль, безголовий воїн, старе дерево, вирване з землі та перекинуте догори велетенськими коренями, що зміїлися крізь дах та вікна зруйнованої склепінчастої споруди. «Чому тут усе таке знайоме?»

Перед носом човна з темної води здіймалися вишуканою змієюю похилі мармурові сходи, що зненацька кінчалися за десять стоп над головою. «Ні, — подумав Тиріон, — це неможливо.»

— Попереду, — тремтливим голосом проказала септа Лемора. — Там світло.

Усі глянули вперед. Усі побачили одне й те саме.

— «Синьовід», — мовив Гриф. — Або схожий на нього човен.

Але знову витяг меча з піхов. Ніхто інший не вимовив ані слова. «Соромлива діва» рухалася за течією. Вітрило не ставили, відколи ввійшли до Смутку — іншого способу, крім пливти за течією, не було. Качур стояв і мружив очі, стискаючи жердину обіруч. За якусь мить штовхатися припинив навіть Яндрі. Усі очі витріщалися на віддалене світло. Коли воно наблизилося, то перетворилося з одного вогню на два. Потім на три.

— Міст Мрій, — мовив Тиріон.

— Незбагненно! — відгукнувся Хальдон

Півмаєстер. — Ми ж лишили міст позаду. Річки течуть лише в один бік!

— Матінка Ройна тече, як сама схоче, — пробурмотів Яндрі.

— Рятуй нас, Седмице, — мовила Лемора.

Угорі й попереду кам'яні люди на прогоні мосту почали лементувати. Кількоро тицяли на них руками.

— Хальдоне, відведи принца униз! — наказав Гриф.

Але було запізно. Течія міцно схопила їх лещатами, і тепер вони невблаганно наближалися до мосту. Яндрі щосили тицяв жердиною, не даючи човнові врізатися у пришиб. Завдяки йому вони так-сяк пропхалися боком крізь завісу світло-сірого моху. Тиріон відчув, як щоку йому мазнули сірі мацаки — м'які, як пальці шльондри. А потім позаду пролунав удар із тріскотом, і чардак нахилився так раптово, що карлик трохи не беркицьнувся через облявок.

На човен зістрибнула кам'яна людина.

Вона впала на дах надбудови, ще й так

тяжко, аж уся «Соромлива діва» захилиталася, і заволатала на них якесь слово невідомою Тиріонові мовою. За ним зістрибнула друга, впавши коло стерна. Під ногами другої репнули старі дошки. Ізіля гучно заверещала.

Найближче до неї знаходився Качур. Здоровань не став марнувати час на витягання меча, натомість змахнув жердиною, вдарив кам'яну людину в груди і викинув її з човна у річку, де та миттю потонула, навіть не писнувши.

Гриф наскочив на другого нападника, щойно той незграбно зліз із даху надбудови. Тримаючи меча в правиці, а смолоскипа — в лівиці, він погнав істоту назад. Течія несла «Соромливу діву» під мостом, мінливі тіні танцювали на вкритих мохом стінах. Коли кам'яна людина посунулася до стерна, шлях йому загородив Качур із жердиною в руках. Прибулець кинувся був уперед, але Хальдон Півмаестер змахнув на нього другим смолоскипом і відігнав назад. Тому нічого не лишилося, як кинутися просто на Грифа.

Очільник походу відхилився убік, зблиснуло лезо меча, викресало іскру зі скам'янілої сірої плоті кам'яної людини, але відрубана рука все одно впала на дошки чардаку. Гриф відкинув її чоботом убік, Яндрі та Качур набігли з жердинами і змусили створіння перекинутися через облавок у чорні води Ройни.

До того часу «Соромлива діва» вже вийшла з-під зруйнованого мосту.

— Ми дістали усіх? — спитав Качур. — Скільки їх стрибнуло на нас?

— Двоє, — відповів Тиріон, здригаючись.

— Троє, — виправив Хальдон. — Позаду тебе.

Карлик обернувся і побачив його.

Стрибок зламав кам'яній людині одну з ніг; крізь гниле сукно штанів та сіре м'ясо під ними виткнувся зубчастий уламок кістки. Зі зламаної ноги цебеніла брунатна кров, але кам'яний усе одно запекло кинувся уперед, намагаючись дістати Молодого Грифа. Долоня його була сіра і негнучка; спробувавши зімкнути пальці у хваті, він потріскав собі шкіру між кісточок, і

звідти теж заточила кров. А юнак стояв і зачаровано дивився, наче сам раптом перекинувся на камінь. Рука його лежала на руків'ї меча... та він, здавалося, геть забув, навіщо йому зброя.

Тиріон вибив з-під хлопця ноги і перестрибнув через нього, поки той падав, водночас тицяючи смолоскипом кам'яній людині в обличчя. Кам'яний сахнувся назад, кульгаючи на покаліченій нозі й вимахуючи на вогонь сірими жорсткими руками. Карлик хутко зашкандибав за ним, завдаючи смолоскипом замашних ударів, пхаючи вогонь просто кам'яному в очі. «Ще трохи далі. Ще крок назад... іще один.» Вони вже досягли краю човна, коли істота кинулася уперед, ухопилася за смолоскип і видерла його з рук. «Щоб мене срака вхопила» — подумав Тиріон.

Кам'яний відкинув смолоскип убік, і той занурився у чорну воду з тихим сичанням. Кам'яний гучно заголосив; видно було, що уродився він літньоостров'янином — щелепа та половина щоки йому обернулися на камінь, але

де шкіра не стала сірою, там лишилася чорною, мов глупа ніч. Ухопивши смолоскипа, він змусив власну шкіру репнути аж до крові, але сам того не відчув. «Трохи божої милості» — подумав Тиріон. Сіра лускачка була смертельна й невиліковна, та скидалося, що не болюча для вражених нею нещасних.

— Ану з дороги! Відступи вбік! — загукав хтось далеко, а інший голос додав: — Принца! Захищай хлопця!

Кам'яний зробив крок уперед, простягнувши руки з розчепіреними пальцями.

Тиріон щосили увігнав йому плече в живіт. Здавалося, він вдарився у вимурувану з каменю стіну замку, проте замок цей стояв на зламаній нозі. Кам'яний перекинувся назад, але у падінні вхопився за Тиріона. Удвох вони впали у річку з могутнім сплеском, і Матір Ройна миттю проковтнула їх обох.

Раптовий холод ударив Тиріона, мов ковальським молотом. Тонучи, він відчув, як одна кам'яна рука обмацує йому обличчя, а інша стискається на плечі й волочить униз, у

п'їтьму. Засліплений, з повним носом та ротом річкової води, занурюючись дедалі глибше і не в змозі вдихнути повітря, він щосили хвицявся, викручувався та боровся, щоб скинути з себе руки нападника, але кам'яні пальці були непоборні й невблаганні. Пухирі повітря забулькотіли з Тиріонових вуст. Світ потемнів, чорнота огорнула все навколо. Дихати вже не було чим.

«Є гірші способи померти, ніж потонути.» Правду сказати, він помер уже давно, ще в Король-Березі — від колишньої людини лишилася тільки примара, малий дух-месник, що придушив Шаю і прохромив тельбухи князя Тайвина арбалетною стрілою. Ніхто з людей не плакатиме за тим, ким він став. «Я повернуся привидом до людей Семицарства, — подумав він, занурюючись глибше. — Вони не любили мене живого, хай тепер бояться мертвого.»

Коли він розтулив рота, щоб проклясти їх усіх, чорна вода ринула до легенів, і п'їтьма зімкнулася навколо.

Давос

— Зараз їхня вельможність князь вислухають вас, пане перемитнику.

Лицар мав на собі сріблясту броню; її поножами та рукавицями збігали карбовані хвилі, схожі на пасма морських водоростей. Шолом у нього під пахвою зображував голову морського царя з перломутеровим вінцем та видовженою бородою з гагату і нефриту. Власна ж борода лицаря була сива, як зимове море.

Давос підвівся на ноги.

— Чи можу я дізнатися ваше ім'я, шляхетний лицарю?

— Пан Марлон Мандерлі. — Лицар був на голову вищий за Давоса, щонайменше на півтора пуди важчий, мав світло-сірі очі, а розмовляв погордливо та зверхньо. — Я маю

честь бути братом у перших князеві Мандерлі та очолювати його замкову залогу. Йдіть за мною.

Давос приїхав до Білої Гавані послом, але тут зненацька зробився бранцем. Покої йому надали великі, просторі, гарно опоряджені, та все ж за дверима стояла варта і нікуди його не випускала. З вікна він бачив вулиці Білої Гавані, проте ходити ними не мав змоги. Пришиби він теж бачив — як і «Веселу сповитуху», коли та виходила з гирла на простір затоки. Кассо Могат почекав чотирі дні замість трьох, перш ніж наставити вітрило. Відтоді минуло ще два тижні.

Надвірна варта князя Мандерлі носила киреї синьо-зеленої вовни та сріблясті тризуби замість звичайних списів. Один стражник крокував попереду, один позаду, ще двоє — обабіч. Вони проминули вицвілі прапори, потрощені щити, зіржавілі мечі сотень старих перемог, а ще зо два десятки потрісканих та поїдених шашіллю дерев'яних бовванів, що колись, напевне, прикрашали носи кораблів.

Вхід до двору його вельможності князя стерегли двоє мармурових водяників, менших братів Рибонога. Коли стражники розчахнули двері, оповісник ударив п'ятою берла по старій дощатій підлозі.

— Лицар Давос із дому Лукомор! — дзвінко проспівав він.

Хай скільки разів Давос бував у Білій Гавані, але до Нового Замку нога його ще не ступала — не кажучи вже про Двір Водяника. Стіни та підлога двірської палати були зроблені з майстерно припасованих дощок, прикрашених малюнками морських істот. Поки Давос під вартою наближався до помосту, його чоботи топтали мальованих крабів, мушлі, морських зірок, напівсхованих серед звивистих чорних водоростей та кісток потонулих мореплавців. На стінах обабіч нього у синьо-зелених глибинах маяли білі акули, вугри та восьминоги нишпорили серед скель і потоплених кораблів. Зграї тріски та оселедців пропливали між високими вигнутими вікнами. Вище вгорі, де на кроквах висіли старі

рибальські тенета, зображена була поверхня моря. Праворуч пливла тихими досвітніми водами бойова галера, ліворуч жахлива буря гнала старий побитий коч, вітрила якого висіли подертими ганчірками. Під помостом зчепилися у битві серед мальованих хвиль велетенський сірий кит і не менший за нього кракен.

Давос сподівався був побалакати з Виманом Мандерлі наодинці, та побачив перед собою повен двір людей. Серед панства уздовж стін він налічив уп'ятеро більше жінок, ніж чоловіків, а ті, що були, мали або довгі сиві бороди, або гладенькі юні щоки без жодної волосини. Стояли там і септони, і святі сестри у сірих та білих рясах. Наприкінці палати, коло помосту, вишикувався тузінь гостей у синіх та сріблясто-сірих кольорах дому Фрей. Схожість їхніх облич помітив би і сліпий; кількоро мали на собі значки Близнюків — дві башти, з'єднані мостом.

Давос навчився читати людські обличчя за багато років перед тим, як маестер Пилос

навчив його читати слова на папері. «Ці Фреї радо б побачили мене мертвим» — зрозумів він із першого ж погляду.

Але і в світло-блакитних очах Вимана Мандерлі він не знайшов привітності до непроханого гостя. Викладений подушками престол його вельможності легко умістив би трьох людей звичайного обсягу, але Мандерлі загрожував переповнити і його. Пан князь лантухом обвис у своєму сідалі; плечі його згорбилися, стегна розплескалися, наче подушки, руки нерухомо лежали на поручнях престолу, ніби надмірний тягар, що вже й підняти несила. «Ласка божа, — подумав Давос, побачивши обличчя князя Вимана, — та його наче з могили підняли.» Шкіра князя була хворобливо-бліда, з сірим відтінком.

Як то кажуть у старому прислів'ї: найбільша юрба — коло королів та мерців. Так само було і з Мандерлі. Ошую високого престолу стояв маестер мало не такого ж обсягу, як його володар — рожевощокий чолов'яга з пухкими вустами та золотими кучерями на голові. Пан

Марлон зайняв почесне місце одесну його вельможності. На ослоні з подушкою коло ніг князя сиділа повненька рожева жіночка. Позаду князя Вимана стояли дві молодші за нього жінки, на вигляд між собою сестри. Старша мала довгу брунатну косу, молодша — років п'ятнадцяти, а чи й менше — мала ще довшу, але фарбовану в яскраво-зелений колір.

Ніхто з присутніх не зіволів ушанувати Давоса знайомством. Маестер заговорив першим.

— Ви стоїте перед Виманом Мандерлі, князем на Білій Гавані та Оборонцем Білого Ножа, Щитом Віри, Захисником Знедолених, Воеводою Мандеру, лицарем Братства Зеленої Руки, — промовив він. — За звичаєм при Дворі Водяника піддані, слуги та прохачі милості стають на коліна.

Цибульний лицар, може, й зігнув би коліна, та Правиця Короля зробити цього не міг аж ніяк — бо тим визнав би свого короля нижчим за якогось пихатого товстуна.

— Я не прийшов прохачем милості, —

відповів Давос. — Я теж маю низку титулів. Князь на Мокрохашах, адмірал вузького моря, Правиця Короля.

Повненька жіночка на ослоні закотила очі.

— Адмірал без кораблів, Правиця без пальців на лівиці, що служить королю без престолу. Хто перед нами: лицар чи відповідь на дитячу загадку?

— Це посол, добра моя невісточко, — відповів князь Виман, — зловісна цибулина з лихими новинами. Станісові не сподобалася відповідь, надіслана йому круками, і він прислав оцього... перемитника.

Він примружився на Давоса очима, напівсхованими у кавалках сала.

— Гадаю, ви вже бували в нашому місті, забирали монети з наших кишень і харч із нашого столу. Цікаво, скільки ви в мене вкрали?

«Не досить, щоб ти хоч раз пропустив обід.»

— Я заплатив за перемитництво у Штормоламі, ясний пане. — Давос стягнув рукавицю і підняв лівицю з її чотирма

вкороченими пальцями.

— Чотири кінчики пальців за ціле життя крадійства?! — спитала жінка на ослоні. Вона мала солом'яно-біляве волосся, кругле, рожеве і тлусте обличчя. — Ви дешево відбулися, Цибульний Лицарю.

Давос не став заперечувати.

— З ласки вашої вельможності я прохав би побалакати наодинці.

Але його вельможність ласки не мав.

— Я не ховаю таємниць ані від моїх родичів, ані від вірного мені панства та лицарства, моїх добрих друзів.

— Ласкавий пане, — мовив Давос, — я б не хотів, щоб мої слова почули вороги його милості... або вашої ясновельможності.

— Станіс, може, і має ворогів у цій палаті. А я — ні.

— Навіть серед людей, що вбили вашого сина? — вказав Давос. — Онде стоять Фреї, що приймали його на Червоному Весіллі.

Один із Фреїв ступив уперед. То був довготелесий лицар, худорлявий тілом, чисто

голений, за винятком сірих вусів, тонших за мирійський кинджал.

— Червоним те весілля зробив Молодий Вовк! Він перетворився на звіра просто на наших очах і вирвав горло моєму братові в перших Дзвоникові, недолугому мирному простакові. І мого панотця теж би загриз, якби пан Вендел не кинувся йому навперейми.

Князь Виман зморгнув з очей сльози.

— Вендел завжди був хоробрим хлопчиком. Я не здивувався, коли дізнався, як звияжно він загинув.

Неймовірна, неосяжна брехня аж перехопила Давосові подих.

— То ви кажете, що Вендела Мандерлі убив Робб Старк?! — перепитав він Фрея.

— І його, і багатьох інших. Серед них — мого сина Титоса і чоловіка моєї доньки. Коли Старк перекинувся на вовка, його північники зробили те саме. Адже на них лежить печатка звіра! Кожен знає, що від укусу вовкулаки народжується інший вовкулака. Ми з братами не мали іншого вибору, крім забити усіх, поки

вони не винищили нас.

Розказуючи свою побрехеньку, Фрей шкірив зуби у глузливій посмішці. Давосові закортіло оббілувати йому вуста власним ножем.

— Чи можу я дізнатися ваше ім'я, лицарю?

— Пан Яред з дому Фрей.

— Яреде з дому Фрей! Я нарікаю вас безчесним брехуном!

Пана Яреда це, здавалося, розважило.

— Багато людей плачуть, коли ріжуть цибулю. Та мені ця вада не властива. — Криця зашурхотіла по шкірі, з піхов показався меч. — Якщо ви справді є лицарем, пане, то захищайте завдану вами образу власною кров'ю!

Князь Виман широко заблимав очима.

— Я не дозволю проливати кров у Дворі Водяника! Опустіть клинка, пане Яреде, щоб я не мусив прохати вас залишити нашу присутність!

Пан Яред вклав меча до піхов.

— Під дахом княжого двору слово вашої вельможності є законом... але я вимагаю від цього цибульного князька відповісти за своє

слово, перш ніж він зникне з міста.

— Кров! — заверещала жінка на ослоні. — Ось чого жадає від нас ця злостива цибулина! Бачите, як лукаво він збурює чвари та незгоду? Виженіть його геть, благаю вас. Він хоче крові ваших підданих, ваших відважних синів. Женіть його у три вирви! Якщо королева почує, що ви приймали в себе цього зрадника, то матиме сумніви у нашій вірності. А тоді вона може... раптом... вона...

— До цього не дійде, моя добра невістко, — мовив князь Виман. — Залізний Престол не матиме приводу для сумнівів.

Давосові почуте не сподобалося. Але ж не на те він подолав довгий шлях, щоб стояти і мовчати.

— Хлопчак на Залізному Престолі є узурпатором, — мовив він, — а я не зрадник, але Правиця Станіса Баратеона, Першого тако нареченого, законно уродженого короля Вестеросу.

Гладун-маестер прочистив горло.

— Станіс Баратеон був братом нашого

покійного короля Роберта, хай Батько судить його по правді. Томен є породженням Робертового лона. Закони спадкоємства у цьому випадку кажуть ясно — син має першість перед братом.

— Маєстер Теомор каже правду, — додав князь Виман. — Він мудрий і освічений у таких справах, і завжди давав мені добрі поради.

— Законний син і справді має першість перед братом, — погодився Давос, — але ж Томен, званий Баратеоном, насправді є уродженим від непорядного ложа, як і його брат Джофрі перед ним. Їхнім батьком був Крулеріз, на порушення усіх законів божих та людських.

Розтулив рота ще один із Фреїв.

— Цей чоловік, пане князю, промовляє зраду власними вустами. Станіс колись забрав його злодійські пальці. Вам варто забрати його брехливого язика.

— А ще краще — голову! — запропонував пан Яред. — Або хай він стрінеться зі мною на полі честі!

— Що Фреї знають про честь? — миттю відказав Давос.

Четверо Фреїв рушили уперед, але князь Виман зупинив їх, піднявши догори долоню.

— Не гарячкуйте, друзі мої. Я вислухаю його, перш ніж... дати йому ради.

— Ви можете надати докази кровозмісу, пане? — запитав маестер Теомор, склавши білі руки на череві.

«Едріка Шторма, — подумав Давос, — якого сам відіслав далеко за вузьке море, щоб урятувати від вогнищ Мелісандри.»

— Ви маєте слово Станіса Баратеона, що все сказане мною — правда.

— Слова — то вітер, — мовила молода жінка позаду престолу князя Вимана, вродлива, з довгою брунатною косою. — Чоловіки збрешуть і оком не змигнуть, аби лише отримати жадане. Це вам розкаже кожна юна діва.

— Доказ — це трохи більше, ніж не підкріплене нічим слово бунтівного князя, — оголосив маестер Теомор. — Станіс Баратеон

— не перша людина, яка бреше, щоб захопити Залізний Престол.

Рожева жіночка тицьнула пухким пальцем на Давоса.

— Гей, ви! Ми не хочемо мати нічого спільного з вашою змовою. Ми тут, у Білій Гавані, добрі люди — вірні, покірні законові. Годі вливати до наших вух отруту, інакше пан свекор кине вас до Вовчого Лігва!

«Чим, цікаво, я так образив оцю панію?»

— Чи матиму я честь дізнатися ім'я вельмишановної пані?

Рожева жіночка сердито пирхнула і залишила відповідь маестрові.

— Пані Леона є дружиною сина князя Вимана, пана Виліса, що зараз знаходиться у полоні в Ланістерів.

«Тож її вустами промовляє страх.» Якщо Біла Гавань стане за Станіса, її чоловік накладе головою. «Хіба я можу прохати князя Вимана приректи свого сина на смерть? Що б я зробив на його місці, якби Девана тримали заручником?»

— Ясновельможний пане князю, — мовив Давос, — я підношу молитви за те, щоб ані вашому синові, ані жодній людині в Білій Гавані не завдали шкоди.

— І знову брехня! — верескнула пані Леона зі свого ослона.

Давос завважив за краще не звертати на неї уваги.

— Коли Робб Старк підняв зброю проти байстрюка Джофрі, хибно званого Баратеоном, Біла Гавань рушила разом із ним на війну. Князь Старк загинув, але війна на тім не скінчилася.

— Робб Старк був мій зверхній володар за правом від діда-прадіда, — відповів князь Виман. — А хто мені цей Станіс? Навіщо він нас чіпає? Раніше він ніколи не давав собі клопоту подорожувати на північ, скільки я пригадую. А тут раптом з'явився, наче побитий собака, з шапкою в руці благаючи про милостиню.

— Він з'явився урятувати державу і царину людей! — заперечив Давос. — Захистити ваші

ж землі від залізняків та дичаків!

Поруч із княжим престолом пан Марлон Мандерлі презирливо пирхнув.

— Біла Гавань не бачила дичаків уже кілька століть, а залізняки зроду не чіпали це узбережжя. Може, князь Станіс пообіцяє нам ще й захист від чугайстрів з драконами?

Двором Водяника пробіг сміх, але пані Леона коло ніг князя Вимана заходилася схлипувати.

— Залізняки з островів, дичаки з-за Стіни... а тепер ще й свавільний князь із розбійниками, бунтівниками та химородниками. — Вона тицьнула пальцем на Давоса. — О так, ми чули про вашу червону відьму! Вона хоче відвернути нас від Седмиці та змусити схилитися перед вогняним гемомом!

Давос не плекав любові до червоної жриці, але і докір пані Леони не міг лишити без відповіді.

— Пані Мелісандра є жрицею червоного бога. Королева Селіса сприйняла її віру, а з нею і багато інших. Але ще більше

прихильників його милості вклоняються Седмиці, як раніше. Серед них і я сам.

Він подумки помолився, щоб ніхто не спитав його про долю септу на Дракон-Камені або божегаю в Штормоламі. «А якщо спитають, то муситиму відповісти. Станіс не дозволив би мені брехати.»

— Білу Гавань береже Седмиця! — оголосила пані Леона. — Ми не боїмося вашої червоної королеви та її бога. Хай надсилає чари та пристрїт — молитви побожних людей захистять нас від зла!

— Саме так, — мовив князь Виман і попестив пані Леону по плечі. — Князю Давосе, якщо ви й справді князь... я знаю, чого ваш самозваний король хоче від мене — заліза, срібла та зігнутих колін! — Він посунувся, щоб зіпертися на лікоть. — Перед тим, як загинути, князь Тайвин пообіцяв Білій Гавані повне пробачення за нашу підтримку Молодого Вовка. Мого сина мали повернути до мене негайно, щойно я сплачу викуп у три тисячі драконів і доведу свою вірність понад усякі

сумніви. Руз Болтон, поставлений нашим Оборонцем Півночі, вимагає од мене відмови від прав на землі та замки князя Роголіса, проте присягається, що мої власні маєтності лишаться недоторканими. Вальдер Фрей, його тесть, пропонує одну зі своїх доньок мені за дружину, а також чоловіків донькам мого сина, що стоять позаду мене. Ці умови здаються мені щедрими і вельми годящими, щоб розпочати чесний і тривалий мир. Ви ж хочете, щоб я їх відкинув. Тож я питаю вас, Цибульний Лицарю: що пропонує мені князь Станіс за мою вірність та підтримку?

«Війну, розпач і вереск людей у вогні» — трохи не відповів Давос, але вголос мовив:

— Надію виконати свій обов'язок.

Саме так Виманові Мандерлі сказав би сам Станіс. «Правиця має говорити голосом короля.»

Князь Виман знову важко розплився у кріслі.

— Обов'язок... зрозуміло.

— Біла Гавань не досить сильна, щоб вистояти на самоті. Його милість король

потрібен вам так само, як ви йому. Разом ви зумієте розбити спільних ворогів.

— Ясний пане, — подав голос пан Марлон з-під своєї багато оздобленої сріблястої лицарії, — чи не дозволите поставити князеві Давосу кілька запитань?

— Прошу, пане брате, — відповів князь Виман і прикрив очі повіками.

Пан Марлон обернувся до Давоса.

— Скільки північних князів оголосили себе прихильниками Станіса? Скажіть нам.

— Арнольф Карстарк присягнувся стати на бік його милості.

— Арнольф не є господарем у маєтностях Карстарків, лише каштеляном. Які замки, прошу пана, утримує у своїх руках князь Станіс?

— Його милість обрав собі за стіл Ніч-Кром. На півдні йому належать Штормолам та Дракон-Камінь.

Маестер Теомор прочистив горло.

— Це тимчасово. Штормолам і Дракон-Камінь мають невеликі залоги і скоро впадуть.

Ніч-Кром є страхолюдною руїною, де блукають тіні мертвих.

Пан Марлон правив далі.

— Скільки вояків Станіс може виставити у поле? Скажіть нам! Скільки з ним лицарів? Скільки лучників, охочої кінноти, важких щитників та списників?

«Надто мало» — проказав про себе Давос. Станіс прийшов на північ, маючи не більше як півтори тисячі вояків... але якщо сказати їм, посольство приречене. Він пошукав якихось слів і не знайшов жодних.

— Ваша мовчанка — саме та відповідь, якої я чекав, пане. Ваш король приведе нам лише нових ворогів. — Пан Марлон обернувся до свого вельможного родича. — Ясний пан князь запитали в цибульного лицаря, що нам пропонує Станіс. Дозвольте мені відповісти. Станіс пропонує нам поразку та смерть. Він хоче, щоб ви сіли на повітряного коня і прийняли бій мечем з вітру.

Жирний князь повільно розплющив очі — так, ніби навіть це зусилля було для нього

надмірним.

— Мій брат у перших каже, як ріже — утім, як і завжди. Чи маєте ви для мене ще якісь слова, Цибульний Лицарю? Може, нам час кінчати цей блазенський вертеп? Мене стомлює дивитися на ваше обличчя.

Давос відчув холодок розпачу. «Його милість мав би надіслати іншу людину — вельможного пана, лицаря або маестра. Когось, хто говорив би від його імені, не запинаючись на власному язиці.»

— Смерть, — мимоволі вимовилися слова, — так, смерть буде. Ваша вельможність втратили сина на Червоному Весіллі. Я втратив чотирьох на Чорноводі. А чому? Бо Ланістери захопили престол неправдою та свавіллям. Поїдьте до Король-Берега і подивіться на Томена власними очима, якщо не вірите мені. Та навіть сліпий побачить! Кажете, що Станіс має вам запропонувати? Помсту! Відплату за моїх синів та за вашого, за чоловіків, батьків та братів. Помсту за вашого вбитого володаря, за вашого замордованого короля, за винищених

принців. Помсту і відплату!

— Так! — писнув раптом дівчачий голос, тонкий та високий. Він належав дівчинці-підліткові з білявими бровами та довгою зеленою косою.

— Вони вбили князя Едарда, пані Кетлін і короля Робба! — вигукнула вона. — Нашого короля, який був добрий та відважний. А Фреї підступно його вбили! Якщо князь Станіс обіцяє помститися за нього — ми повинні стати за князя Станіса.

Мандерлі притяг її ближче до себе.

— Віло! Щоразу, як ти розтуляєш рота, мені кортить віддати тебе до сестер-мовчальниць.

— Я лише сказала...

— Ми всі чули, що ти сказала! — відповіла старша дівчина, її сестра. — Дитячу дурість! Не смій плескати поганим язиком про наших друзів Фреїв. Один з них скоро стане твоїм паном і чоловіком.

— Ні! — вигукнула дівчина, заперечливо струшуючи головою. — Ніколи! Нізащо! Вони вбили короля!

Князь Виман побуряковів.

— Де ж пак! Коли настане призначений день, ти прокажеш весільні обітниці, бо інакше підеш у сестри-мовчальниці й більше не вимовиш ані слова!

Бідолашну дівчинку наче вдарили.

— Дідусю, благаю вас!...

— Тихо, дитино, — мовила пані Леона. — Ти чула волю пана діда. Мовчи! Ти нічого про це не знаєш.

— Я знаю про обітницю! — наполягала дівчина. — Маестре Теоморе, скажіть їм! За тисячу років перед Завоюванням було складено обітницю. У Вовчому Лігві перед старими богами та новими проголосили священні присяги. Коли нас зусібіч обсідали біди, коли ми не мали жодного друга і союзника, коли нас вигнали, наче собак, з власної домівки, погрожуючи відняти життя — тоді вовки прихистили нас, нагодували і вберегли від ворогів. Це місто побудоване на землі, подарованій ними! А у відповідь ми присягнулися, що завжди лишимося їхніми

вірними слугами. Слугами Старків!

Маестер поперебирав пальцями ланцюг на шиї.

— Так, урочисті присяги були складені Старкам зимосіцьким. Але Зимосіч розорено, а дім Старк загинув.

— Бо їх усіх свавільно винищили!

Заговорив інший Фрей.

— Князю Вимане, чи можна мені?...

Виман Мандерлі кивнув головою.

— Раегаре. Ми завжди раді чути ваші шляхетні поради.

Раегар Фрей відповів на милість князя уклоном. Він мав років тридцять віку, похилі плечі, опукле черевце, вбраний був у багатий жупан м'якої ягнячої вовни, облямований срібнотканим альтембасом. Кунтуш він мав такий самий срібнотканий, підбитий білкою та застебнутий при горлі пряжкою в подібі двох башт.

— Панно Віло, — мовив він до зеленокосої дівчини. — Вірність є великою чеснотою. Сподіваюся, ви так само берегтимете вірність

Малому Вальдеру, коли вас поєднають у шлюбі. Щодо Старків... їхній дім вимер лише у чоловіках. Сини князя Едарда загинули, але доньки живі. Молодша зараз їде на північ, щоб одружитися з відважним Рамзаєм Болтоном.

— Рамзаєм Сніговієм! — зухвало виправила Віла Мандерлі.

— Воля ваша. Хай яким є його ім'я, скоро він побереться з Ар'єю Старк. Якщо ви бажаєте дотриматися присяг і обітниць, подаруйте йому свою вірність — бо саме він стане князем на Зимосічі та вашим зверхнім володарем.

— Ніколи він не буде мені володарем! Він змусив пані Роголіс до шлюбу, а потім зачинив її у підземеллі, де вона з голоду погризла собі пальці!

Шепіт згоди пробіг Двором Водяника.

— Дівчина каже правду, — мовив кремезний чоловік у біло-ліловому вбранні, чия делія була застібнута двійком схрещених спижевих ключів. — Руз Болтон лукавий та холодний, як лід, але з Рузом так-сяк можна мати справу. Знали ми й гірших. Але той його

байстриук... кажуть, він — безжальне, скажене чудовисько.

— Кажуть?! — Раегар випнув шовковисту бороду і глузливо вишкірився. — Вороги кажуть, так... але справжнім чудовиськом був Молодий Вовк. Радше звір, ніж юнак, він аж надувався пихою та жагою крові. А віри та честі не мав, про що мій вельможний пан дід самі дізналися на своє горе.

Він розвів руками, наче вибачаючись.

— Я не можу винуватити Білу Гавань за підтримку Робба Старка. Пан дід зробили ту саму прикру помилку. В усіх битвах Молодого Вовка Біла Гавань та Близнюки билися біч-обіч під його прапорами. Робб Старк зрадив нас усіх. Він покинув північ на безжальне свавілля залізників, щоб викраяти собі гарненьке королівство на Тризубі. А тоді покинув і річкове панство, яке віддало йому все! Він розірвав шлюбну угоду з моїм дідом і одружився з першою ж західнячкою, що вкинулася йому в око. Молодий Вовк, кажете? То був ниций пес, а собаці — собача смерть!

На Двір Водяника впала тиша. Давос відчув моторошний холод у повітрі. Князь Виман дивився на Раегара згори вниз, наче на таргана, якого слід добряче прикласти п'ятою... але раптом поважно закивав, аж підборіддя затрусилися.

— Саме так, пес. Він приніс нам лише горе та смерть. Ниций, негідний пес. Кажіть далі.

Раегар Фрей продовжив.

— О так, він приніс горе та смерть... а цей цибульний князьок принесе ще — своїми балачками про помсту і відплату. Розплющте ж очі, як розплющив їх мій пан дід! Війну П'яти Королів майже скінчено. Нашим королем є Томен... єдиним королем! Треба допомогти йому залікувати рани цього прикрого розбрату. Як законний син Роберта, спадкоємець оленя та лева, він має повне право на Залізний Престол.

— Мудрі та правдиві слова, — закивав князь Виман Мандерлі.

— Зовсім ні! — тупнула ногою Віла Мандерлі.

— Замовкни, капосна дитино! — дорікнула пані Леона. — Юні дівчата мають бути прикрасою для ока, а не відразою для вуха!

Вона схопила дівчину за косу і під вереск потягла геть із палати. «Ось іде останній мій друг при цьому дворі» — подумав Давос.

— Віла завжди була свавільною дитиною, — винувато вимовила її сестра. — Боюся, і дружина з неї буде така сама.

Раегар здвигнув плечима.

— Нема сумніву, шлюб її пом'якшить. Твердою рукою і добрим словом...

— А якщо ні — то в сестри-мовчальниці! — Князь Виман посовався на кріслі. — Щодо тебе, Цибульний Лицарю... я наслухався досить зради для одного дня. Ти хочеш піддати моє місто небезпеці заради облудного короля і облудного бога. Змушуєш пожертвувати єдиним живим сином, щоб Станіс Баратеон міг посадити свою погордливу дупу на престол, на який не має жодних прав. Але я цього не зроблю. Ані заради твоїх умовлянь, ані заради твого хазяїна, ані заради будь-кого.

Князь Білої Гавані відштовхнувся і став на ноги. Од надміру зусиль шиєю його побігла барва.

— Ти не лицар, а перемитник, що з'явився красти моє золото і проливати мою кров. Ти хотів забрати голову мого сина — я ж натомість заберу твою. Варта! Схопити цю людину!

Не встиг Давос поворухнутися, як його оточили вістря сріблястих тризубів.

— Пане князю! — гукнув він. — Але ж я посол!

— Справді? Ти прокрався до мого міста, наче перемитник. Я оголошую, що ти не князь, не лицар, не посол — але злодій та шпигун, поширювач брехні та зради. Я б мав видерти тобі язика гарячими кліщами та віддати до Жахокрому на білування. Але Мати Вишня має милосердя, і я теж.

Він махнув до пана Марлона.

— Пане брате, відведіть це створіння до Вовчого Лігва і відрубайте йому голову та руки. Я хочу мати їх у себе ще до вечері — бо не

зможу і шматочка з'їсти, доки не побачу голову
цього пачкаря на шпичці, з цибулиною в його
брехливому роті!

Смердюк

Йому дали коня, прапор, м'який вовняний жупан, підбитий хутром кунтуш і пустили їхати вільно. Вперше за бозна-скільки часу він не смердів лайном і могилою.

— Або повертайся, здобувши замок, — сказав Дамон Потанцюй-Мені, підсаджуючи тремтливого Смердюка у сідло, — або спробуй утекти на всі чотири — і побачимо, чи далеко заїдеш. А він схоче побачити, не сумнівайся.

Дамон вишкірився і мазнув нагайкою по кінських крижах. Стара кобила заіржала і натужно рушила в дорогу.

Смердюк навіть не намагався озирнутися, боячись, що Дамон, Жовтий Пуць і решта кинуться навздогін. Його мучив страх, що це лише якийсь новий жарт князя Рамзая — нове жорстоке випробування, задля якого йому дали

коня та відпустили подивитися, що він далі робитиме. «Невже думають, що я тікатиму?» Коняка під його сідлом була ледь жива, заморена голодом, з гулястими колінами; не було жодної надії втекти на ній від гарних ситих коней під князем Рамзаєм та його ловчими. А князь Рамзай ніщо в світі так не любив, як напускати своїх брехливих дівчаток на свіжий слід нової здобичі.

Опріч того, куди йому було тікати? Позаду розкинулися табори, повні вояків Жахокрому та зтяжців, приведених Ризвелями з Бурчаків. Між ними стояло військо Курганища. На південь від Калин-Копу загатою через Перешийок рухалося інше військо — болтонівців та фреївців, теж під корогвою Жахокрому. На схід від шляху лежав голий негостинний берег, а далі — холодне солоне море. На захід — багна Перешийку, де кишіли змії, левоящери та болотні чорти з отруйними стрілами.

Тому тікати він не хотів. Не спокушався навіть спробувати.

«Я здобуду їм замок. Здобуду. Мушу здобути.»

День був сірий, вогкий, мрячний. З півдня дмухав вітер — мокрий, наче слинявий цілунок. Руїна Калин-Копу виднілася віддалік, помережана пасмами вранішнього туману. Кобила сунула до неї кроком, видаючи копитами тихе чвакання, коли витягала їх із сіро-зеленого болота.

«Я вже колись тут їхав.» То була небезпечна думка, і він негайно про неї пошкодував.

— Ні, — мовив він уголос, — то була зовсім інша людина, вона ще не знала свого імені.

Його ім'я було Смердюк. Він мусив пам'ятати. «Смердюк, Смердюк, гнилий остюк.»

Коли цим шляхом їхав той інший чоловік, за ним услід сунуло ціле військо — величне воїнство півночі йшло на війну під сіро-білим прапором дому Старк. А Смердюк рухався сам, стиснувши слабкими пальцями прапор миру на сосновій жердині. Той інший чоловік сидів на жвавому норовливому румаку, а Смердюк — на

ледь живій коняці, самій шкурі та ребрах, яку не зважувався підганяти, щоб не звалитися. Той інший чоловік був неабиякий вершник, а Смердюк ледве тримався на кінській спині. Адже стільки часу минуло. Він більше не був вершником — ба навіть чоловіком. Він був створінням князя Рамзая, нижчим від собаки, хробаком у людській шкірі.

— Тобі доведеться прикинутися принцом, — казав йому князь Рамзай минулого вечора, поки Смердюк відкисав у болісно гарячій купелі, — але ж ми знаємо про тебе правду. Ти — Смердюк, і завжди ним лишишся, навіть коли солодко пахкотітимеш. Ніс може тобі збрехати, але ти пам'ятай своє ім'я. Не забувай, хто ти є.

— Смердюк, — відповів він. — Ваш Смердюк.

— Зроби мені цю маленьку послугу — і станеш моїм собакою, щодня їстимеш м'ясо, — пообіцяв князь Рамзай. — Ти відчуєш спокусу зрадити мене. Втекти, боротися, пристати до ворога. Ні, мовчи! Я не терпітиму твоїх

заперечень. Спробуй збрехати — і я вийму тобі язика. На твоєму місці інший чоловік повстав би на мене... але ж ми знаємо, хто ти, чи не так? Зраджуй мене, коли хочеш, мені байдуже... але спершу порахуй пальці та склади ціну зраді.

Смердюк знав ціну. «Сім, — подумав він. — Сім пальців. Сімома пальцями можна якось обійтись. Сім — число священне.» Він пам'ятав, як йому боліло, коли князь Рамзай наказав Гицлеві оголити його підмізинний палець від шкіри.

Повітря було вологе та важке, на ґрунті подекуди стрічалися мілкі калюжі. Смердюк обережно пробирався між ними, намагаючись не сходити з решток мостовиння — колод та дощок, намощених передовим загоном Робба Старка на м'якій землі, щоб прискорити перехід війська. Там, де колись стояв могутній мур, лишилися окремі камені — брили чорного базальту, такі величезні, що на місце їх ставили, мабуть, кількасот будівників. Деякі глибоко вгрузли в болото, і від них стирчали

самі лише кути, а інші валялися навколо, наче розкидані велетнем іграшки, тріскалися і розсипалися, заростали мохом та пліснявою. Після дощу велетенські камені стояли мокрі та лискучі; під скупим вранішнім сонцем вони здавалися вкритими масною чорною олією.

А за ними стовбичили башти колись величного замку.

Башта-П'яниця похилилася так, наче ось упаде — і падала вже з півтисячі років. Башта Дітей витикалася у небо прямо, наче спис, але її потрощена верхівка стояла відкрита усім вітрам та зливам. Вартова Башта, широка і приземкувата, була найбільша з трьох, рясно поросла мохом, а на північному боці навіть пустила з-поміж каменів покручене дерево. На схід та захід від неї досі стояли рештки зруйнованого муру. «Карстарки тоді зайняли Башту-П'яницю, Умбери — Башту Дітей, — пригадав він. — А Вартову Робб забрав собі.»

Він досі, заплющивши очі, внутрішнім зором бачив прапори, що плескали хвацько на свіжому північному вітрі. «Нема того більше.

Все зникло, все пропало.» Вітер на щоках зараз повівав з півдня, а єдині прапори, що майоріли над рештками Калин-Копу, зображували золотого кракена на чорному полі.

За ним спостерігали. Він відчув на собі очі, а здійнявши погляд угору, краєм ока упіймав кілька блідих облич між зубцями Вартової Башти і потрощеним муруванням нагорі Башти Дітей — саме там, за прадавніми переказами, діти лісу колись прикликали молот вод на землі Вестеросу, розламавши їх навпіл.

Єдиним сухим шляхом крізь Перешийок була загата; башти Калин-Копу затикали її північний кінець, наче корок — пляшку. Шлях був вузький, а руїни розташовані так, що будь-який ворог з півдня мусив проходити під ними та між ними. Підступаючи до котроїсь із трьох башт, нападник відкривав спину стрілам з інших двох, поки видивався вогкими кам'яними стінами, порослими білими слизькими пасмами «привидової шкури». Болото обабіч загати було геть непрохідне — суцільна мішанина трясовин, грузьких пісків,

лискучих зелених моріжків, які необережному окові здавалися твердими, але оберталися на рідку воду, щойно на них ступить нога... і все це аж юрмилося отруйними зміями, ядучими квітами та хижими левоящерами з зубами, схожими на кинджали. Не менш небезпечними там були й люди. Їх рідко бачили, та завжди знали, що вони є: болотники, жабоїди, грязючники. Низзи та Троски, Дерни та Багнюки, Раці та Каламути, Зеленогиди та Чорнобагви — отакі імена вони давали один одному. Залізники, втім, звали усіх гамузом «болотними чортами».

Смердюк проминув гнилий труп коня, в якого з шиї стирчала стріла. При його наближенні в порожню очницю хутко пірнула довга біла змія. Позаду коня виднівся вершник — або те, що від нього лишилося. Гайвороння обідрало з черепа обличчя, дикий собака закопався під кольчугу в пошуках тельбухів. Трохи далі ще один труп так занурився у болото, що виднілися вже тільки пальці та обличчя.

Ближче до башт трупи почали стрічатися всюди. З їхніх роззявлених ран витикався кровоцвіт — бліда квітка з тлустими вологими пелюстками, схожими на повні жіночі уста.

«Залога, мабуть, мене і не впізнає.» Хтось може пригадати хлопця, котрим він був, перш ніж вивчив своє ім'я, але Смердюк буде їм геть чужим. Він давно не бачив себе у люстрі, та знав, яким старим має виглядати. Волосся його збіліло, почасти випало, а те, що лишилося, було сухе і жорстке, як солома. З підземелля він вийшов слабкий, наче квола стара, і такий кощавий, що сильний вітер міг би збити його з ніг додолу.

А руки... Рамзай дав йому рукавички — тонкої роботи, чорної шкіри, м'які та зручні, набиті вовною, щоб ховати нестачу пальців. Але якщо хтось придивиться, то зрозуміє, що три його пальці не згинаються.

— Стій там! — прогримів голос. — Чого треба?

— Перемовитися. — Він пустив кобилу вперед, вимахуючи прапором миру, щоб не

змогли не помітити. — Я беззбройний!

Відповіді йому не було, та він знав, що за стінами залізники саме обговорювали, чи пустити його до себе, а чи прохромити груди стрілами. «Байдуже.» Швидка смерть тут буде у сто разів легша, ніж повернення до князя Рамзая з поразкою.

Раптом двері до брамної башти прочинилися.

— Мерщій!

Смердюк саме обертвся на голос, коли звідкілясь праворуч прилетіла стріла — звідти, де з болота стирчали великі уламки головного муру замку. Стрижень стріли розірвав складки прапора і повис безсило, зателіпавши вістрям за якусь стопу від Смердюкового обличчя. Смердюк так налякався, що негайно впустив прапор і мішком упав з сідла.

— Сюди! — заволав голос. — Хутко, дурню, хутко!

Смердюк порачкував сходами вгору, почув, як над головою свиснула ще одна стріла. Хтось ухопив його і втягнув досередини; позаду

захряснулися двері. Далі його рвучко підсмикнули на ноги та приперли до стіни; коло горлянки з'явився ніж, а перед обличчям — чиясь бородата мармиза, та так близько, що хоч рахуй волосини в носі.

— Хто ти такий? Навіщо припхався? Кажі швидко, бо зроблю тобі те, що йому!

Вартовий крутнув головою в бік трупу, що гнив на підлозі коло дверей — зеленого, вкритого хробаками.

— Я залізного роду, — збрехав Смердюк. Так, той хлопчина, яким він колись був, народився залізником, але Смердюк з'явився на світ у підземеллях Жахокрому. — Придивись до мого обличчя. Я син князя Балона. Я ваш принц.

Він назвав би і своє ім'я, але слова застрягли йому в горлянці. «Смердюк, я Смердюк, скигливий пацюк.» Але про те доведеться ненадовго забути. Жоден воїн не здасться на милість такій істоті, як Смердюк, хай як потерпає з відчаю. Треба знову прикинутися принцом.

Його полонитель витріщився йому в обличчя, скрививши рота в підозрі. Зуби він мав брунатні, гнилі, з рота тхнуло пивом і цибулею.

— Синів князя Балона всіх убили.

— Моїх братів убили. А мене — ні. Князь Рамзай узяв мене в полон після битви при Зимосічі. Він надіслав мене до вас на перемови. Це ти тут за ватажка?

— Я? — Чолов'яга опустил ножа і ступив крок назад, трохи не запнувшись на трупі. — Та ні, де мені, мосьпане. — Кольчуга на ньому була іржава, шкіряний каптан подекуди зогнив. Ззовні на одній долоні сочилася кров'ю болячка. — Очолює нас Ральф Кенінг. Так великий керманіч наказав. А я тут при дверях стою.

— А це хто? — Смердюк копнув ногою труп.

Стражник витріщився на покійника так, наче бачив уперше.

— Цей... він випив води. Довелося йому врізати горло, щоб припинив верещати. Животом мучився. Воду пити не можна. Ми

маємо пиво. — Стражник потер очі, червоні та запалені. — Ми, бувало, мертвих відтягали до підвалу. Там усі підземелля затоплені. Але зараз ніхто клопоту не хоче — кидаємо їх, де впали, та й по тому.

— Краще до підвалів. Личить віддавати їх воді. Потоплому Богові.

Чолов'яга зареготав.

— Шукаєте у підвалі богів, мосьпане? Дарма! Там лише щури і водяні змії — білі, гидкі, з вашу ногу завтовшки. Буває, видираються нагору сходами і кусають вві сні.

Смердюк пригадав підземелля під Жахокромом, живого щура між зубами, смак теплої крові на вустах. «Якщо я зазнаю поразки, Рамзай поверне мене туди. Але спершу оббілує ще один палець.»

— Скільки лишилося залогі?

— Та хтось лишився, — відповів залізник. — Не знаю. Менше, ніж було. Дехто ще живий у Башті-П'яниці. Я так гадаю. А в Башті Дітей вже нікого нема. Дагон Кидь ходив туди кілька днів тому. Казав, там лишилося двоє, що жерли

труп. Довелося вбити, повірите в таке?

«Калин-Коп не встояв, — зрозумів Смердюк, — але не знайшлося нікого, хто б їм сказав.» Він потер вуста, щоб сховати за долонею потрощені зуби, і мовив:

— Хочу говорити з вашим ватажком.

— З Кенінгом? — Стражник знітився. — А він цими днями не надто балакучий. Помирає він. Може, й помер уже. Я його не бачив... хтозна скільки я його не бачив...

— То де він? Проведи.

— А хто двері вартуватиме?

— Він, — знову копнув покійника Смердюк. Чолов'яга зареготав.

— Авжеж! Чом би й ні? Ну то ходімо. — Він висмикнув з держака смолоскип і замахав, щоб роздмухати яскраве жарке полум'я. — Сюди.

Вартовий повів Смердюка крізь двері угору звивистими сходами. На чорних кам'яних стінах дорогою танцювали вогні від смолоскипа.

Палата нагорі сходів була темна, задимлена і гнітюче натоплена. Вузьке вікно було завішене

покошленою шкурою, щоб не пускати вогкість; у жарівниці жеврів великий шмат болотнини. В помешканні стояла задуха; тут змішувалися разом гідкі пахощі плісняви, сечі, посліду, диму та хвороби. Підлогу вкривав загіджений очерет; у кутку лежала купа соломи, що вочевидь слугувала комусь постілляю.

Ральф Кенінг трусився під величезним навалом хутра. Його вояцьке знаряддя все було складене поруч: сокира та меч, довга кольчуга, залізний шолом. На щиті Кенінга зображено було хмарну руку Буребога, з чиїх пальців на розбурхане море падали блискавки. Але фарба давно вицвіла і відлущувалася, а дерево під нею почало гнити.

Ральф теж догнивав своє. Під хутром він лежав голий, його біла трясця, напухла зблідла плоть укрилася гнійними болячками та рубцями. Голову йому перекосило, одна щока страшенно розпухла, а шия так набрякла від крові, що грозилася проковтнути обличчя. Рука з того ж боку була завтовшки зі стовбур дерева; на ній юрмилися білі черви. На вигляд ніхто

його не мив і не голив уже багато днів. Одне око спливало брудом, бороду вкривала засохла кірка блювотиння.

— Що з ним сталося? — запитав Смердюк.

— Гуляв бойовим ходом нагорі, коли його поцілив болотний чорт. Стріла лише дрягнула, та вони ж... вони труять вістря, мажуть гівном і чим гіршим. Ми закип'ятили вина і налили на рану, та марно.

«Я не можу перемовлятися з цією купою гною.»

— Вбий його, — наказав Смердюк вартовому. — Розум його покинув. Залишилася брудна кров і хробаки.

Стражник вирячив на нього очі.

— Великий керманіч лишив його за ватажка!

— Якби твій кінь лежав при смерті, ти б його дорізав?

— Який ще кінь? Я ніколи не мав коня.

«А я мав.» Накотив спогад. Вереск Веселуна був майже людський. Грива йому палала, він став дибки на задні ноги, засліплений болем,

люто вимахуючи передніми копитами. «Ні, ні! Не мій, він був не мій, Смердюк ніколи не мав коня!»

— То я сам його вб'ю.

Смердюк підхопив меч Ральфа Кенінга, що стояв притулений до щита; на щастя, йому досі вистачало пальців, щоб ухопити руків'я. Коли він приклав гострий край клинка до набряклої горлянки істоти на соломі, шкіра луснула, і назовні вихлюпнула хвиля чорної крові та жовтого бруду. Кенінг смикнувся, потім завмер. Палату заповнив жахливий сморід. Смердюк кинувся до сходів. Повітря там було холодне й вогке, але принаймні чистіше. Залізник вивалився слідом, збліднувши з лиця і намагаючись не виблювати. Смердюк підхопив його під лікоть.

— Хто був помічником ватажка? Де решта людей?

— Чи на мурі, чи в великій палаті. Сплять, п'ють. Ходімо, якщо хочете.

— Негайно. — Рамзай дав йому лише один день.

Велика трапезна мала стіни темного каменю і високу стелю. Трапезною гуляли протяги і хмари диму; на стінах висіли велетенські латки блідої мшеді. У комині, зчорнілому за незліченні минулі століття, горіло низьке димне полум'я болотняного вогнища. Майже всю палату займав велетенський стіл різьбленого каменю, що теж стояв тут довгі століття. «Саме тут я сидів, коли уперше побував у Калин-Копі, — згадав він. — Робб сидів при голові столу, Великоджон одесну нього, Руз Болтон — ошую. Гловери — отам, поруч із Гелманом Толгартом. Карстарк із синами розташувався навпроти.»

Тепер за столом сиділо й пило зо два тузні залізників. Дехто глянув на нього каламутними байдужими очима; решта взагалі не помітила. Всі люди були йому незнайомі. Декілька мали на собі киреї, застібнуті пряжками зі срібною рибкою-тріскою. То був знак дому Кидь — не надто шанованого на Залізних островах. Чоловіки його вважалися крадіями та боягузами, жінки — хвойдами, що лягали до

ліжка з власними батьками та братами. Смердюк не здивувався, що дядько саме їх вирішив залишити позаду, коли повів Залізний Флот додому. «Моє доручення стає легшим.»

— Ральф Кенінг мертвий, — мовив він. — Хто тепер тут за очільника?

Пияки за столом звели на нього порожні очі. Один зареготав, інший плюнув. Нарешті один із Кидів мовив у відповідь:

— А хто питає?

— Син князя Балона. — «Смердюк, мене звати Смердюк, я нікчемний гівнюк.» — Я тут за наказом Рамзая Болтона, князя на Роголісі та спадкоємця Жахокрому, що полонив мене при Зимосічі. Його військо стоїть на північ від вас, його батько з іншим військом — на південь. Але князь Рамзай має намір виявити милосердя, якщо ви здасте йому Калин-Копнині ж до заходу сонця.

Він витяг переданого йому листа і кинув на стіл перед пияками. Один із них підняв сувій, покрутив у руках, колупнув рожевий віск печатки і за мить роздумів мовив:

— Пергамен. Нащо нам він? Ми хочемо сиру та м'яса.

— Заліза! — загарчав чоловік поруч із ним — сивобородий старий, чия лівиця кінчалася пеньком. — Мечів. Сокир. І луків! Ще сотню луків, а до них людей, щоб уміли пускати стріли.

— Залізяни не здаються! — мовив третій голос.

— Розкажіть моєму батькові! Князь Балон зігнув коліна перед Робертом, коли той зламав йому браму. А інакше б наклав головою. Як накладете ви, якщо не здастесь. — Він махнув на пергамен. — Зламайте печатку. Прочитайте слова. Це обережний лист, писаний власноруч князем Рамзаєм. Складіть мечі, ходіть зі мною, і його вельможність нагодує вас та дозволить піти неушкодженими до Каменястого Берега, щоб знайти корабель додому. Інакше всі помруть.

— Погрожуєш? — скочив на ноги один із Кидів. То був лупатий і пащекуватий здоровань із мертво-блідавою шкірою. Скидалося, що

рідний батько нажив його з рибою. Та все ж при боці він мав довгого справного меча. — Дагон Кидь нікому не здається!

«Ні, благаю, ви мусите послухати!» Сама думка про те, що зробить Рамзай, якщо він приповзе до табору, не вмовивши залогу здатися, трохи не примусила його обісцяти штани. «Смердюк, Смердюк, дірявий бурдюк.»

— Отака ваша відповідь? — Власні слова пролунали у його вухах слабко й жалюгідно. — Оцей рибоокий говорить за всіх?

Стражник, що зустрів його при дверях, пробурмотів, хоча і не так певно, як новий ватажок:

— Віктаріон наказав нам триматися. Я чув на власні вуха. «Триматися, доки повернуся» — казав він Кенінгові.

— Еге ж! — додав однорукий. — Саме так і наказав. Його покликали на король-віче, а він присягнувся, що повернеться з плавниковою короною на голові та тисячею війська за спиною.

— Мій дядько не повернеться, — відповів

Смердюк. — Король-віче поклато корону на чоло його брата Еурана. Вороняче Око має на думці інші війни. Гадаєте, моєму дядькові до вас не байдуже? Та він кинув вас тут помирати! Струсив з чобіт, як струшує намул, коли виходить на берег!

Його слова влучили у саме серце — він побачив це в їхніх очах, у поглядах, кинутих один на одного, у насуплених бровах над кухлями. «Вони всі боялися, що їх тут покинули, проте лише я обернув їхні страхи на певність.» Адже тут сиділи не родичі уславлених капітанів чи кров великих домів Залізних островів — а сини робів та дружин з солі.

— Якщо ми здамося, нам дадуть піти? — перепитав однорукий. — Отак тут по-писаному говориться?

Він підштовхнув сувій пергамену з досі не зламанною печаткою.

— Читайте самі, — відповів Смердюк, майже певний, що жоден тут не розбирає ані літери. — Князь Рамзай поводитьсь з бранцями

шляхетно, якщо вони не зраджують його довіру.

«Лише забирає пальці на руках і ногах. І ту іншу річ. А міг би вийняти язика чи оббілувати ноги від п'ят до сідниць.»

— Складіть перед ним мечі — і житимете.

— Брешеш! — Дагон Кидь оголив меча. — Це ж тебе кличуть Перевертнем. Чому ми повинні вірити твоїм обіцянкам?

«Він п'яний, — усвідомив Смердюк. — Це пиво говорить за нього.»

— Вірте у що хочте. Я приніс вам послання князя Рамзая. Тепер я маю до нього повернутися. Ми вечерятимемо вепром та ріпою, запиватимемо міцним червоним. Хто піде зі мною, тих привітають на бенкеті. Решта загине упродовж дня. Князь на Жахокромі приведе угору загатою своїх лицарів, а його син кине на вас людей з півночі. Тоді вже нікого не пожаліють. Хто загине в бою — тим пощастить. Хто вціліє — тих віддадуть болотним чортам.

— Годі! — загарчав Дагон Кидь. — Гадаєш налякати залізняка словами? Зникни звідси!

Біжи до свого хазяїна, поки я тобі черево не розпанахав і не змусив зжертви твої ж тельбухи!

Він розкрив рота сказати ще щось, але зненацька вирячив очі й замовк. Посеред лоба з глухим хряскотом виріс металний топірець. Меч Кидя випав у нього з пальців, сам він смикнувся, наче риба на гачку, і впав ницьма на стіл.

Топірець було кинуте одноруким; він уже підводився на ноги, тримаючи наготові другий.

— Кому ще здохнути кортить? — запитав він сусідів по столу. — Ви кажіть, я подбаю. — Тонкі червоні струмочки поповзли каменем з калюжі крові, де впокоїлася голова Дагона Кидя. — А я хочу жити замість гнити посеред болота.

Один із вояків зробив ковток пива. Інший перекинув кухоль на стіл, щоб змити кривавий палець, який повз до його місця. Ніхто нічого не сказав. Коли однорукий запхнув топірця назад за пасок, Смердюк зрозумів, що переміг. І знову відчув себе майже людиною, майже

чоловіком. «Князь Рамзай буде мною вдоволений.»

Він зняв кракенового прапора власноруч — трохи плутаючись, бо йому бракувало пальців, але дякуючи подумки за ті, які йому лишив князь Рамзай. Коли залізяни нарешті наготувалися виступати, вже добряче перевалило за полудень. Їх виявилось більше, ніж він гадав: сорок і сім у Вартовій Башті, ще вісімнадцятеро у Башті-П'яниці. Двійко з тих були напівмертві без жодної надії оклигати, ще п'ятеро — заслабкі, щоб іти власними ногами. Лишалось п'ятдесят вісім, які ще могли битися з ворогом. Хай які слабкі, а вони б забрали з собою втричі більше людей, якби князь Рамзай кинувся на приступ руїни замку. «Він добре зробив, що надіслав мене» — казав собі Смердюк, видираючись на спину кобили, щоб повести вервечку недобитих залізників через болото до табору північан.

— Лишіть зброю тут, — наказав він бранцям. — Мечі, луки, ножі, усе. Кого побачать зі зброєю — зразу вб'ють.

Щоб подолати той шлях, який Смердюк здолав сам, їм знадобилося утричі більше часу. Для чотирьох неспроможних ходити змайстрували такі-сякі ноші; п'ятого ніс на спині його син. Рухатися довелося поволі, ще й усвідомлюючи, що десь поряд — на відстані пострілу — за тобою стежать болотні чорти з отруйними стрілами. «Помру, то й помру. Чому бути, того не минути, — думав Смердюк і лише молився, щоб лучник знав свою справу та подарував йому швидку чисту смерть. — Смерть воїна, а не муки Ральфа Кенінга.»

Однорукий залізник важко кульгав на чолі валки. Він назвав своє ім'я — Адрак Покір, мав дружину зі скелі та трьох дружин з солі на Великому Вику.

— Троє з чотирьох мали отакі черева, коли ми вирушали в похід, — вихвалявся він, — а рід Покорів схильний до близнюків. Як повернуся, то найперше порахую своїх нових синів. Може, одного на честь вас назву, пане принце.

«Еге ж, — подумав Смердюк, — назви його

Смердюком, а як погано поводитиметься, відріж йому пальці на ногах і нагодуй щурами.» Він відвернувся, плюнув з огиди і подумав, чи не пощастило з них усіх найбільше Ральфові Кенінгу.

З сірого, наче кам'яного, неба почав бризкати дрібний дощик, коли табір князя Рамзая нарешті з'явився перед очима. Вартовий мовчки провів їх поглядом. У повітрі смерділо димом табірних вогнищ, які намагався загасити дощ. Позаду розвернулася валка вершників під проводом панича з кінською головою на щиті. «Хтось із синів Ризвеля, — згадав Смердюк. — Рогер чи Рікард.» Тих двох він не розрізняв.

— Це всі? — запитав вершник зі спини брунатного огиря.

— Всі, хто вижив, мосьпане.

— Я гадав, їх більше. Ми приступали до них тричі, а вони нас тричі відкидали.

«Бо ми залізного роду» — майнула в нього раптова думка з присмаком гордоців. На півудару серця він знову перевернувся на принца,

сина короля Балона, кров Пайку. Але навіть одна мимохітна думка була небезпечна. Не можна забувати своє ім'я. «Смердюк, моє ім'я Смердюк — нікчема-блазнюк.»

Вони вже були коло самого табору, коли гавкіт зграї хортів виказав наближення князя Рамзая. З ним був і Хвойдоріз, а разом півдесятка улюблених посіпак — Гицель, Кислий Алин, Дамон Потанцюй-Мені, а ще Вальдери, Великий і Малий. Собаки застрибали навколо, погиркуючи та клацаючи зубами на незнайомців. «Байстриюкові дівчатка» — подумав був Смердюк, аж тут згадав, що ніколи, ніде і нізащо не повинен уживати це слово в присутності Рамзая.

Смердюк зіскочив з коня і став на коліно.

— Ласкавий пане, Калин-Коп ваш. Осьде останні його захисники.

— Небагацько. Я сподівався побачити більше. Уперті були вороги. — Бліді очі князя Рамзая зблиснули. — Ви, напевне, голодні. Дамоне, Алине, нагляньте за ними. Дайте вина, пива, попоїсти, скільки влізе. А ти, Гицлю,

покажи їхніх поранених нашим маестрам.

— Воля ваша, мосьпане.

Кількоро залізників бурмотіли подяки, коли їх вводили до вогнищ з казанами посеред табору. Один із Кидів навіть спробував поцілувати персня князя Рамзая, але хорти відігнали його, не встиг він і наблизитися; Алісон навіть відірвала йому шматок вуха. Та хоча його шиєю стікав струмочок крові, чолов'яга запобігливо трусив головою, кланявся і дякував вельможному панові за ласку.

Коли останній залізник пішов, Рамзай Болтон обернув свою усмішку до Смердюка. Князь ухопив його за потилицю, підтяг ближче до себе, поцілував у щоку і прошепотів:

— Мій старий друже Смердюче. Вони й справді повірили, що ти їхній принц? Які дурнуваті телепні — оці твої залізники. Боги з них сміються.

— Вони лише хотіли потрапити додому, ласкавий пане.

— А чого хочеш ти, милий Смердюче? —

промуркотів Рамзай тихо та лагідно, наче коханець. Подих його відгонив пряним вином з гвоздикою — такий солодкий, такий затишний. — Вірна служба заслуговує на нагороду. Я не можу повернути тобі пальці рук чи ніг, але ж ти напевне чогось від мене хочеш. Може, подарувати тобі волю? Звільнити зі служби? Хочеш поїхати з ними, повернутися на свої похмурі острови у холодному сірому морі, знову стати там принцом? Чи лишишся зі мною як вірний слуга?

Холодний ніж шкрябнув Смердюка по хребті. «Обережно, — мовив він до себе, — дуже, дуже обережно.» Посмішка його вельможності йому не подобалася, і блиск у очах теж, і слина у кутику рота. Він уже бачив раніше такі передвістя. «Ти не принц. Ти Смердюк, жалюгідний Смердюк, безпорадний малюк. Дай йому таку відповідь, якої він хоче.»

— Ваша вельможносте, — почав він, — моє місце тут, коло вас. Я ваш Смердюк. І нічого не бажаю, крім служити вам. Лишень прошу... міх вина, іншої нагороди не треба... червоного,

найміцнішого, скільки людині стане випити...

Князь Рамзай зареготав.

— Але ж ти не людина, Смердюку. Ти моє створіння. Та нехай, вино ти матимеш. Вальдере, подбай. І не бійся, до підземелля тебе не повернуть, слово Болтона. Ми зробимо з тебе собаку! Щодня їстимеш м'ясо, ще й зубів тобі лишимо вдосталь, щоб міг його вгризти. А спатимеш із моїми дівчатками. Гей, Бене, ти маєш для нього нашійника?

— Саме зробили на моє замовлення, мосьпане, — відповів старий Бен Кістяк.

Але в старого для нього був не лише нашійник. Того вечора, крім обруча на горло, йому дали ще ковдру, хай трохи витерту, і половину курки. За м'ясо довелося битися з іншими собаками, зате смачніше він не їв аж від часів Зимосічі.

А вино... вино було темне і кисле, але міцне — таке, як треба. Присівши серед собак, Смердюк пив його, поки не запаморочився, потім виблював, витер рота і випив іще. А тоді ліг і заплющив очі; коли ж розплющив, собака

вилизував йому блювотиння з бороди, а серпом місяця бігли темні хмари. Десь у пільмі верещали якісь люди. Смердюк відштовхнув собаку, перекотився на бік і знову заснув.

Зранку князь Рамзай надіслав трьох вершників загатою на південь переказати своєму вельможному батечкові, що шлях звільнено. Над Вартовою Баштою, де Смердюк власноруч стягнув донизу золотого кракена Пайку, піднято було оббілованого чоловіка дому Болтон. Уздовж шляху, вимощеного гнилими дошками, у грузький ґрунт глибоко увігнали дерев'яні палі. На кожній з них прив'язано було червоний труп, що капотів кров'ю. «Шістдесят три, — зрозумів Смердюк, не рахуючи, — їх тут шістдесят три.» В одного бракувало половини руки. Іншому в зуби запхали пергамен із досі не зламанною печаткою.

За три дні передній загін війська Руза Болтона проклав собі шлях крізь руїну повз шерегу зловісних вартових. То були чотири сотні кінних фреївців у синьому та сірому, чиї

вістря списів блищали, коли сонце проглядало крізь хмари. Передній загін вели двоє синів князя Вальдера. Один був дебелий, з важкою щелепою та м'язистими ручиськами. Інший мав жадібні голодні очі над гострим носом, ріденьку брунатну борідку, що не ховала слабкого підборіддя, та лисину на голові. «Гостін і Аеніс.» Він пригадав їх від тих часів, коли ще не знав свого імені. Гостін скидався на бика — повільний на гнів, зате невпинний і невблаганний, коли розбухається. Ходили чутки, що саме він — найвправніший та найзавзятіший рубака з-поміж усього виводку князя Вальдера. Аеніс був старший, розумніший і підступніший — не вояк, а військовий ватажок. Обидва були досвідчені та загартовані у справах війни.

Одразу за переднім загоном рухалися північани, повіваючи за вітром вицвілими та покошланими прапорами. Смердюк дивився, як вони проходять повз нього — майже усі піші й такі нечисленні. Він пригадав велике військо, що пішло на південь за Молодим Вовком під

лютововчою короговою Зимосічі. Безмаль двадцять тисяч мечів і списів рушило на війну біч-обіч із Роббом. А нині поверталось хіба двоє з десяти, і більшість із них — люди Жахокрому.

Посередині валки, де вершники юрмилися найщільніше, їхав воїн у сірому панцирному обладунку на підбитому каптані криваво-червоної шкіри. Передні кружала на наплічниках, що затуляли пахви, зображували людські голови з роззявленими у смертній муці ротами. З плечей струменіла рожева вовняна кирея, вигаптована краплями червоної крові. Довгі пасма червоного шовку віяли з верхівки глухого шолома. «Жоден болотник не поцілить Руза Болтона отруйною стрілою» — подумав Смердюк, уперше його побачивши. За воїном рипів накритий віз, якого тягли шестеро важких тяглових коней, а охороняли спереду та ззаду арбалетники. Хто сидів у возі — не було видно з-під важких запон темно-синього оксамиту.

Далі сунув обоз — незграбні хури, накладені

припасом війська і взятою на війні здобиччю, візки з пораненими та скаліченими. У позадньому загоні знову йшли фреївці — принаймні тисяча, коли не більше. Лучники, списники, селяни з косами та загостреними жердинами, охочекомонники та кінні стрільці, а з ними сотня лицарів, щоб додати ладу та наснаги.

Забитий у кайдани та нашійник, знову вдягнений у лахміття, Смердюк трусив по п'ятах свого хазяїна разом з іншими собаками, коли його вельможність князь вирушав назустріч батькові для привітання. Та коли вершник у темному обладунку зняв шолома, обличчя під ним здалося Смердюкові незнайомим. Посмішка ж на обличчі Рамзая миттю скисла, натомість ним пробігла судома гніву.

— Що це таке? Глузувати з мене надумали?

— Це проста пересторога, — прошепотів Руз Болтон, виникаючи з-за важких запон накритого воза.

Князь на Жахокромі був не надто схожий на

свого сина-байстрюка. Обличчя він мав чисто голене, з гладкою шкірою, геть пересічне — не вродливе, але і не потворне. Хоча Рузові доводилося битися на війні, рубців на ньому не лишилося. Віком добряче за сорок, він не мав ані коло очей, ані на щоках зрадливих зморщок, що виказували б плин років. Губи були такі тонкі, що коли стулялися разом, то мало не зникали. На обличчі князя панувала дивна незворушність та непідвладність часові; здавалося, Рузові Болтону байдуже і до смутку, і до радощів. Єдиною спільною рисою в нього з Рамзаєм були очі. «Це не очі, а чистий лід.» Смердюкові стало цікаво, чи плакав колись Руз Болтон. «А якщо плакав, то чи не обпікали сльози йому щоки крижаним холодом?»

Колись давно хлопчина на ім'я Теон Грейджой полюбляв кпинити з Болтона, сидячи в раді Робба Старка — перекривлював його тихий голос, глузував із п'явок, яких той полюбляв собі ставити. «Той малий був божевільний. Лихо-лишенько — жартувати з такої людини.» Кожен зрозумів би з одного

погляду на Болтона, що в його найменшому мізинці більше жорстокості, ніж в усіх Фреях, разом узятих.

— Пане батьку. — Рамзай Болтон став на коліно перед своїм зверхнім володарем.

Князь Руз деякий час роздивлявся його, тоді мовив:

— Підведися.

І обернувся допомогти двом молодим жінкам зійти з подорожнього воза. Перша була коротунка, дуже гладка, з круглим червоним обличчям і трьома підборіддями під соболиним каптуром.

— Моя молода дружина, — мовив Руз Болтон. — Пані Вальдо, перед вами стоїть мій тілесний син. Поцілуй пані мачусі руку, Рамзаю.

Рамзай зробив, що йому наказали.

— А це — я певен, ти пригадуєш — панна Ар'я. Твоя наречена.

Дівчина була худорлява, вища, ніж він пам'ятав — але ж цього слід було чекати. «Дівчиська у цьому віці швидко витягуються.»

Вдягнена вона була у сіру вовну, облямовану білим єдвабом, а згори — у горностаєву кирейку, схоплену срібною пряжкою в вигляді вовчої голови. Темно-брунатне волосся спадало їй аж до середини спини. А очі...

«Це не донька князя Едарда.»

Ар'я успадкувала очі від батька — сірі очі Старків. У дівчини її віку могло вирости волосся, додатися кілька вершків до зросту, випнутися груди. Але ж колір очей перемінитися не міг. «Це Сансина подружка, управителява мала. Як же її звали? Джейна, так. Джейна Пул.»

— Князю Рамзаю. — Дівчина глибоко присіла перед ним. Це теж було неправильно. «Справжня Ар'я Старк плюнула б йому межі очі.» — Молюся, щоб стати вам покірною дружиною і подарувати міцних синів на добре майбутнє вашому домові та імені.

— Станеш і подаруєш, — пообіцяв у відповідь Рамзай, — і то незабаром.

Джон

Свічка згасла у калюжі воску, зате крізь віконниці пробилися перші промені світанку. Джон знову заснув над роботою. Стіл йому вкривали книги — височезні їх стоси. Він приніс книжки сам, присвятивши половину ночі пошукам у засипаних порохнявою сховищах при світлі ліхтаря. Сем мав рацію — книжки треба було перебрати, скласти списки, навести серед них лад... але це не праця для шафарів, що не вміли ані читати, ані писати. Книжкам доведеться почекати на повернення Сема.

«Якщо він колись повернеться.» Джон плекав страхи щодо Сема і маестра Аемона. Котер Пайк написав зі Східної Варти, що «Штормова хмара» бачила на березі Скагосу розбиту галеру. Чи то був «Кіс», чи один із

заморських найманців Станіса Баратеона, а чи випадковий купець — жеглярі «Штормової хмари» не добрали. «Я хотів відіслати Йолю та її дитину до безпечного місця. Але чи не надіслав натомість просто до погибелі?»

Біля його ліктя вистигала на холодець ледве скуштована вечеря. Скорботний Ед наповнив миску, вирізану з крайця хліба, по самі вінця, щоб уславлена «тричі м'ясна» тушкована юшка Трипалого Гоба пом'якшила черству скоринку. Братчики жартували, що згадані «три м'яса» — то баранина, баранина і баранина, але ближче до істини лежала трійця «морква, ріпа і цибуля». Нагорі недоїденої юшки блищала плівка холодного жиру.

Бовен Марш умовляв його перебратися до колишніх покоїв Старого Ведмедя у Король-Башті, щойно їх звільнить Станіс. Але Джон відмовився. Загарбання королівських помешкань надто легко сприймуть за знак невіри у повернення короля з походу.

Дивна млявість панувала у замку Чорному, відколи Станіс рушив на південь — мовби і

вільний нарід, і чорна братія однаково затамували подих, чекаючи на майбутнє. Дворища і підвальна трапезна частіше порожніли, ніж повнилися людом, од Воеводської Вежі лишилася порожня шкаралупа, стара братська трапезна перетворилася на купу згорілих колод, а Гардінову Башту загрожував повалити кожен подих вітру. Єдиною ознакою життя, яку Джон досі міг чути, був віддалений брязкіт мечів із дворища коло зброярні. Там Залізний Емет горлав на Робіна-Стрибайла, щоб здіймав щита вище. «Гадаю, нам усім не завадить здійняти щити.»

Джон вмився, вдягнувся і вийшов зі зброярні, зупинившись на мить заохотити кількома словами Робіна-Стрибайла та інших вихованців Залізного Емета. Пропозицію дати йому збройну охорону він, як завше, відкинув. Людей з ним буде досить, а якщо дійде до крові, то двоє зайвих не врятують справи. Але Пазур він усе-таки взяв, і покликав за собою Привида.

У стайні Скорботний Ед уже засідлав подорожню кобилу князя-воєводи і тримав її за повід, чекаючи наказів. Валка возів шикувалася під пильним оком Бовена Марша. Великий шафар бігав підтюпцем уздовж обозу, тицяючи пальцями і щось буркочучи, аж червоний щоками від морозу. Побачивши Джона, він зачервонівся ще гірше.

— Пане воєводо! Ви досі маєте намір...

— ...учинити цю дурницю? — закінчив за нього Джон. — Краще заперечте, пане великий шафарю, що хотіли сказати саме «дурницю». Бо так, мій намір лишився незмінним. Тіньова Вежа просить людей. Сірому Сторожу та Крижаному Слідові люди теж стануть у пригоді. А ще ми маємо чотирнадцять досі порожніх замків — довгі версти Стіни без нагляду та оборони.

Марш закопилів губи.

— Князь-воєвода Мормонт...

— ...загинув за Стіною. І то не від рук дичаків, а від рук власних присяжних братчиків — людей, яким довіряв. Ані ви, ані я

не знаємо, що він зробив би, а чого не зробив на моєму місці. — Джон розвернув коня. — Годі базікати. Рушаймо!

Скорботний Ед чув усю розмову. Коли Бовен Марш потрусив геть, він кивнув йому в спину і мовив.

— Старий Буряк. Жилавий і несмачний. Зуби об нього зламаєш. Я б краще ріпки з'їв. Ніколи не чув, щоб ріпа робила людині зло.

Саме в такі години Джон найбільше сумував за маестром Аемоном. Клідас вправно порав круків, але не мав і десятої частки знань чи досвіду Аемона Таргарієна — не кажучи вже про мудрість. Бовен теж у свій спосіб був чолов'яга непоганий, але поранення на Мості Черепів оселило йому в серці гірку зневіру, і відтоді він співав однієї: запечатати браму, та й годі. Отел Ярвик лишався таким само незворушно-надійним, мовчазним і передбачуваним, без жодної власної думки. А перші розвідники гинули, щойно їх призначали. «Нічна Варта втратила забагато найкращих своїх людей, — міркував Джон,

поки рушали вози. — Старого Ведмедя, Кворина Піврукого, Донала Нойє, Ярмана Парогача, мого дядька...»

Валка рушила на південь королівським гостинцем. Під дрібною сніговою крупною довга вервечка возів звивалася повз лани, струмки, лісисті пагорби. Охороняли обоз тузінь списників та стільки ж лучників. Під час попередніх відвідин Кротовини сталися негаразди: чинилася штовханина з лайкою, бурмотілися придушені прокляття, кидалося багато кривих поглядів. Бовен Марш вирішив, що не варто дарма піддавати людей небезпеці — і цього разу дійшов згоди з воєводою.

Очолював обоз сам великий шафар. Джон їхав за кілька сажнів позаду, поруч зі Скорботним Едом. За версту на південь від замку Чорного Ед підігнав коника ближче до Джонового і покликав:

— Пане воєводо? Гляньте отуди. На п'яницю-велетня, що на пагорбі.

П'яницею було дерево-ясен, вигнуте й покручене століттями жорстоких вітрів. Тепер

воно мало обличчя: суворого рота, зламану гілку за носа, глибоко врізані у стовбур очі, що видивлялися на північ — у бік замку та Стіни.

«То дичаки все-таки принесли з собою своїх богів.» Джон не здивувався. Люди неохоче кидають свою віру. Тепер уся вистава, облаштована пані Мелісандрою попід Стіною, здавалася порожнім блазенським кривлянням.

— Трохи схоже на тебе, Еде, — мовив Джон, намагаючись розрадитися жартом.

— Авжеж, мосьпане. Ну хіба що в мене з носа листя не росте, а так... Пані Мелісандру це не потішить.

— Вона це навряд чи побачить. А ти подбай, щоб їй ніхто не сказав.

— Та ж вона бачить різні речі у тих своїх вогнях.

— Вона бачить дим і жарини.

— І людей, що палають. Мене — вже напевне. Разом із листям на носі. Чогось я завжди боявся згоріти живцем. Сподівався, помру якось інакше.

Джон озирнувся на обличчя, питаючи себе,

хто ж це його вирізьбив. Навколо Кротовини він поставив варту — і щоб утримати своїх гайворонів від пошуку прихильності дичацьких жінок, і щоб не дати дичакам набігати на південь. Той, хто вирізьбив обличчя на дереві, вочевидь, уникнув його чат. А де проліз один, там пролізуть інші. «Що ж робити? — кисло подумав він. — Знову подвоїти варту? І змарнувати братчиків, які б могли натомість стерегти Стіну?»

Вози повзли собі на південь замерзлою грязюкою крізь дрібний сніговій. Ще за дві версти стрілося друге обличчя, врізане у каштанове дерево, що росло біля крижаного потічка — там його очі дивилися на старий дерев'яний міст, перекинутий через течію.

— Ось і друга халепа, наче першої мало! — оголосив Скорботний Ед.

Каштан стояв облізлий, наче кістяк, без жодного листочка, та його брунатні гілки не були конче порожні. На низькій гілляці просто над струмком набурмосився крук, нашорошивши пір'я від холоду. Коли птах

побачив Джона, то розкидав крила і заверещав. Джон підняв кулак і свиснув; чорний здоровань прилетів йому на руку, плескаючи крильми і вигукуючи:

— Зер-рна, зер-рна, зер-рна!

— Зерно везуть для вільного народу, — відповів Джон. — А тобі зась.

І подумав несамохить, чи не доведеться взимку поїсти усіх круків, щоб побачити наступну весну.

Братчики на возах теж бачили обличчя — Джон не мав про те сумніву. Ніхто не сказав ані слова, та послання легко читалося кожним, хто мав очі. Колись Джон почув слова Манса Розбишаки про те, що усі колінкарі — вівці.

— Добрячий пес зуміє випасти отару овець, — казав Король-за-Стіною. — Щодо вільного народу... серед нього є сутінькоти, а є камені. Одні нишпорять, де їхня воля, а собак шматують на клапті. Інші з місця не зрушать, якщо не дати їм копняка.

Проте ані сутінькоти, ані камені, скидалося, не хотіли відмовлятися від богів, яких

шанували все життя, і схилитися перед тим, якого ледве знали.

На північній околиці Кротовини вони натрапили на третього спостерігача, врізаного у велетенський дуб, що позначав кордон селища. Його глибокі очі втупилися у королівський гостинець. «Недружнє обличчя» — подумав Джон Сніговій. Обличчя, карбовані на оберіг-деревах першолюдьми або дітьми лісу за часів давно минулих, найчастіше були суворі або сердиті. Але великий дуб виглядав особливо розлюченим — наче ось вирве корені з землі та посуне на них із жахливим ревінням. «Його рани такі ж свіжі, як у тих людей, що його різьбили.»

Кротовина завжди була більшою, ніж здавалася на вигляд — під землею ховалася найрозлогіша її частина, вкрита від холоду та снігу. Нині їй довелося остаточно перебратися під землю. Магнар теннів знищив порожні домівки вогнем, коли йшов у напад на замок Чорний, і лишив на поверхні самі купи чорних колод та старе обсмалене каміння... але під

морозним ґрунтом нікуди не поділися глибокі льохи, склепіння та проходи — саме там тепер ховався вільний нарід, скупчившись у пільмі, наче кроти, від яких селище в сиву давнину взяло собі ім'я.

Вози розташувалися серпом перед рештками сільської кузні. Неподалік юрба розпашілих дітлахів будувала снігову фортецю — але розбіглася навсібіч, побачивши братчиків у чорних строях. Діти притьмом зникли в одній чи іншій дірці у землі, а за мить звідти почали виникати дорослі. З ними прийшов сморід — тяжкий сопух, складений із немитих тіл та непраного одягу, людського посліду та сечі. Джон побачив, як один із його людей затиснув носа і сказав щось іншому коло себе. «Напевне, пожартував про пахощі свободи» — здогадався він. Чимало братчиків уже вправлялися навперейми у жартах про сморід дикунів, оселених у Кротовині.

«Невігластво, ніщо більше» — подумав Джон. Вільний нарід охайністю мало відрізнявся від Нічної Варти; серед тих і тих

стрічалися як неабиякі чистуни, так і рідкісні нечупари, а більшість була ні те, ні се. Сморід Кротовини не мав у собі нічого надзвичайного — він утворився з випарів та видихів тисячі людей, напханих у помешкання, викопані хіба що для сотні.

Дичаки навчені були цього танку ще з минулих разів. Без жодного слова вони вишикувалися в черги до возів. На кожного чоловіка припадало по дві жінки, чимало з них із дітьми — блідими кощавими створіннями, що сторожко чіплялися за материні спідниці. Немовлят на руках Джон майже не побачив. «Грудні немовлята вимерли під час переходу, — зрозумів він, — а хто пережив битву, ті померли у королівському полоні за палісадом.»

Бійцям велося трохи легше. На королівській раді Юстин Масей доповів, що князь Гарвуд Зруб нарахував три сотні чоловіків дорослого віку, здатних тримати зброю. «Мають бути і списниці. П'ятдесят, шістдесят... може, сотня набереться.» Джон знав, що Зруб порахував і тих чоловіків, які отримали поранення чи

каліцтва. Він таких сам бачив зо два десятки: на грубих костурах, з порожніми рукавами чи без долонь, однооких чи з порубаними обличчями, безногого, якого несли приятелі. Всі до одного — сірі від поневірянь, кощаві з голоду. «Зламани, зневірені, — подумав він. — Живими мерццями бувають не лише упирі за Стіною.»

Утім, не всі воїни з дичаків зламалися та зневірилися. Півдесятка теннів у спижевій лусці стояли купкою біля сходів до одного з льохів, похмуро спостерігаючи і не роблячи спроби приєднатися до інших. У руїнах старої кузні Джон помітив лисого здорованя — Халека, брата Харми Песиголовки. Її свиней, щоправда, ніде не було видно. «З'їли, напевне.» Двійко вдягнених у хутро були рогоноги — дикі та змарнілі, звиклі ходити босоніж навіть снігом. «Серед цих овець знайдеться чимало вовків.»

Коли востаннє він навідував Валу, вона саме так йому і сказала.

— Вільний нарід і колінкарі, Джоне

Сніговію, мають більше спільного, ніж різного. Чоловіки є чоловіки, жінки є жінки — хай з якого боку Стіни народилися. Добрі та лихі, звияжці та мерзотники, люди честі, брехуни, боягузи, горлорізи... ми різного люду маємо вдосталь, і ви теж.

«Не можу не погодитися.» Штука полягала в тому, щоб якось розрізнити одних від інших — покірних овець од битливих цапів.

Чорні братчики почали роздавати харчі з возів: брили твердої солоної яловичини, сушену тріску, ріпу, моркву, лантухи ячної крупи та пшеничного борошна, солоні яйця, барильця цибулі та яблук.

— Бери або цибулину, або яблуко, — почув Джон слова Волохатого Гала до однієї жінки, — але не одразу. Мусиш обрати.

Жінка, здавалося, його не розуміла і торочила своє.

— Мені треба два! Два яблука, дві цибулини. Одне мені, інше малому. Він хворий. Йому треба яблучко з'їсти — зразу одужає!

Гал затрусив головою.

— То хай сам приходить по яблуко. Або по цибулину. І те, і те зразу не можна. І тобі теж. Береш яблуко чи цибулину? Хутко, за тобою ще стоять.

— Яблуко, — мовила вона, і Гал дав їй старий висушений плід, маленький та зморшкуватий.

— Ворушися, бабо! — заволав чолов'яга за три людини від неї. — Задубіємо тут за твою душу!

Жінка не звернула на нього уваги.

— Дайте ще яблуко! — заблагала вона Волохатого Гала. — Для синочка. Ну будьте ж ласкаві! Воно таке маленьке!

Гал перевів очі на Джона. Джон заперечливо хитнув головою. Яблука скоро мали скінчитися. Якщо давати усім, хто проситиме два, то спізнілим не дістанеться геть нічого.

— Та забирайся вже! — крикнула дівчина позаду жінки і штовхнула її в спину. Жінка запнулася, зронила яблуко і впала сама. Решта харчів теж вилетіла з її рук. Квасоля порснула навсібіч, ріпа покотилася брудним болотом,

лантух борошна луснув, і його безцінний вміст розсипався снігом.

Здійнялися гнівні голоси, почулися слова прадавньою і посполитою мовами. Коло іншого воза теж почалася штовханина.

— Харчів не досить! — загарчав якийсь старий. — Ви, клятї гайворони, виморюєте нас голодом!

Жінка, яку збили на землю, повзала на колінах, намагаючись підібрати щось із розкиданого. Джон побачив неподалік блиск оголеного клинка. Його власні лучники наклали стріли на тятиви. Він обернувся у сідлі.

— Рорі! Вгамуй їх.

Рорі підняв до вуст великий ріг і дмухнув.

— Га-а-а-а-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у!

Шарварок припинився, усі голови обернулися, заплакала з переляку якась дитина. Мормонтів крук перейшов кроком з лівого Джонового плеча на праве, схилив голову і забурмотів:

— Сніг-сніг-сніговій.

Джон почекав, поки згасне останнє відлуння

рогу, вдарив кобилу п'ятами і виїхав наперед, щоб усі бачили.

— Ми годуємо вас так, як можемо. Даємо харчів, скільки в змозі віддати. Яблука, цибулю, ріпу, моркву... попереду в нас довга зима, а запаси не безмежні.

— Ви, гайворони, мабуть, себе не кривдите, еге ж? — це наперед проштовхався Халек.

«Невдовзі почнемо.»

— Ми захищаємо Стіну. А Стіна боронить царину людей... і вас тепер теж. Ви знаєте, хто наш ворог. Ви бачили, що на нас насувається. Дехто вже з ними стрічався. З упирями та білоходами, мерцями з блакитними очима і чорними руками. Я теж їх бачив, бився з ними, одного надіслав до пекла. Вони вбивають людей, а потім женуть наших убитих на нас. Проти них не встояли велетні, не встояли ви, тенни, ані роди крижаної річки, ані рогоноги, ані решта вільного народу... а дні вкорочуються, ночі холоднішають, і мертві стають сильніші. Ви покинули домівки, пішли на південь сотнями й тисячами... навіщо, коли

не втекти від них? Сховатися у безпеці. То не забувайте — вас ховає за собою Стіна. Безпеку вашу бережемо ми — гайворони, яких ви так зневажаєте.

— Така безпека, що з голоду здохнеш! — верескнула кремезна тітка з обвітреним обличчям. Напевне, списниця.

— Хочете краще їсти? — запитав Джон. — Краща їжа — для бійців. Допоможіть утримати Стіну, тоді їстимете, як гайворони.

«А добре чи погано, як гайворони — то вже запаси покажуть.»

Впала тиша. Дичаки сторожко презирнулися.

— Їсти, — забурмотів крук. — Зер-рна, зер-рна!

— Битися за вас? — пролунав голос із сильною чужою вимовою. Сігорн, молодий магнар теннів, говорив посполитою, запинаючись і шукаючи слова. — Не битися за вас. Убити вас краще. Усіх на смерть.

Крук плеснув крилами.

— Смер-рть, смер-рть!

Батько Сігорна, старий магнар, загинув, розчавлений падінням сходів під час свого нападу на замок Чорний. «Я б почувався так само, якби мені запропонували укласти союз із Ланістерами» — сказав собі Джон.

— Ваш батько намагався усіх нас убити, — нагадав він Сігорнові. — Магнар був хоробрий воїн, але зазнав поразки. А якби переміг... тоді хто тримав би Стіну?

Джон відвернувся від теннів до решти.

— Мури Зимосічі теж були міцні й високі. Але Зимосіч нині лежить у руїнах, спалена і сплюндрована. Стіни тоді чогось варті, коли їх захищають люди. Сила Стіни — у її варті.

Старий, що притискав до грудей качан ріпи, вигукнув у відповідь:

— Ви нас убиваєте, голодом мучите, а тепер іще в неволю берете?

Опецькуватий червонопикий чолов'яга заволав на знак згоди:

— Та я краще голим ходитиму, ніж у чорному ганчір'ї на хребті!

Одна зі списниць зареготала.

— Тебе, Дупаку, навіть власна жона голим бачити цурається!

З десяток голосів заговорило одночасно. Тенни щось кричали прадавньою мовою. Малий хлопчина почав плакати. Джон дочекався, поки всі замовкнуть, обернувся до Волохатого Гала і спитав:

— Гале, що ти там казав тій жінці?

Гал збентежився.

— Про харчі, мосьпане? Про яблуко та цибулю? Отак і сказав. Що вона мусить обрати.

— Мусить обрати, — повторив Джон Сніговій. — Кожен із вас. Ніхто не просить вас складати наші обітниці. Мені байдуже, яких богів ви шануєте. Мої власні — старі боги Півночі. Але ви можете вклонятися червоному богові, Седмиці чи будь-кому, хто чує ваші молитви. Мені ж потрібні списи, луки і очі вздовж Стіни.

— Я прийму усіх хлопчиків, старших дванадцяти років, що вміють тримати списа чи накидати тятиву на лука. Беру старих, хворих, калік... навіть тих, кому вже битися несила. Є

безліч іншої роботи. Ладнати стріли, доїти кіз, збирати дрова, вичищувати гній зі стаєнь... кінця-краю їй нема. І так, жінок я теж візьму. До красних дів, яких мають боронити зацні лицарі, мені байдуже. Зате списниць візьму стільки, скільки прийде.

— А дівчаток? — запитала дівчинка. На вигляд вона була не старша за Ар'ю, коли Джон бачив її востаннє.

— Від шістнадцяти і старших.

— А хлопчиків чого берете від дванадцяти?!

На півдні у Семицарстві хлопчики дванадцяти років часто вже служили джурами і зброєносцями, а збройної справи навчалися змалку, протягом багатьох років. Дівчатка ж дванадцяти літ лишалися ще малими дітьми. «Та не забувай, що перед тобою дичаки.»

— Гарзд. Беру як хлопчиків, так і дівчаток від дванадцяти років. Але лише тих, які вміють коритися наказам. Це мають зятямити усі. Нікого не просять ставати переді мною на коліна. Але я поставлю над вами очільників. Десятники і сотники казатимуть вам, коли

вставати з ліжок, коли лягати спати, що їсти і пити, що вдягати. Коли витягати мечі, а коли пускати стріли. Братчики Нічної Варти служать повік. Я цього від вас не вимагатиму, але поки ви на Стіні — маєте коритися моїм наказам. Заперечите, відмовитесь виконувати — скараю на горло. Спитайте в братії, чи це правда. Вони самі бачили.

— Скар-раю, скар-раю! — верескнув крук Старого Ведмедя. — Гор-рло, гор-рло, гор-рло!

— Вибір за вами, — мовив Джон Сніговій до дичаків. — Хто хоче допомогти нам утримати Стіну, повертайтеся зі мною. Вас озброять і нагодують. Решта — забирайте ріпу та цибулю і повзійте по своїх барлогах.

Дівчисько першим рушило вперед.

— Я вмю битися! Моя мати була списницею.

Джон кивнув і подумав: «Їй, мабуть, ще й дванадцяти немає», поки мала уперто продиралася між двома старими чолов'ягами. «Та не мені зараз розкидатися затяжцями.»

Слідом виступило двійко хлопців, на вигляд

не старших за чотирнадцять. За ними — порубаний чоловік без одного ока.

— Я теж бачив їх, тих мертв'яків. Краще вже гайворони, ніж вони.

Висока списниця, старий на милицях, кругловидий малий з сухою рукою, молодик, чиє руде волосся нагадало Джонові про Ігритту...

А далі — Халек.

— Не люблю я тебе, гаво, — прогарчав він, — але Манса я теж не любив. І сестра моя — не дуже. Але ми за нього билися. То й за тебе битимуся, чому ні?

Його слова прорвали греблю. Халек був серед своїх помітною особою. «Манс не помилявся.» Король-за-Стіною колись сказав йому:

— Вільний наряд іде не за іменем і не за латкою зі звірятком, нашитою на одягу. Ці люди не танцюють за монети, їм байдуже, як ти себе величаєш, якого ланцюга чіпляєш на груди і хто був твій дідусь. Вони йдуть за силою. Вони йдуть за чоловіком.

За Халеком пішли його родичі, тоді один із значконосців Харми, далі чолов'яга з її загону і ще кілька людей, що чули перекази про їхні звитяги. Сивобороді старигани, зелені шмаркачі, дорослі вояки у розквіті сил, поранені й каліки, чимала юрба списниць... і навіть троє рогоногів.

«Але жодного тенна.» Магнар обернувся і зник у підземеллі; за ним рушили його закуті у спиж поплічники.

Коли роздали останнє зів'яле яблучко, всі вози вже юрмилися дичаками. Людей у валці стало на шістдесят і троє більше, ніж зранку, коли обоз вирушав з замку Чорного.

— Що ви з ними робитимете? — запитав Джона Бовен Марш, поки вони вертали до замку королівським гостинцем.

— Навчу, озброю, розподілю. Надішлю туди, де вони найпотрібніші. До Східної Варти, Тіньової Вежі, Крижаного Сліду, Сірого Сторожа. Хочу відкрити ще три замки.

Великий шафар озирнувся.

— І жінок теж? Братія не звикла мати поміж

себе жіноцтво, пане воєводо. Адже обітниці... почнуться бійки, гвалт...

— Ці жінки мають ножі й уміють дати собі ради.

— А коли одна зі списниць перетне горлянку одному з наших братчиків, що тоді?

— Ми втратимо одного бійця, — мовив Джон, — але щойно здобули шістдесят трьох. Ви добре вмiєте лічити, пане великий шафарю. Виправте, якщо помиляюся. Мій підрахунок залишає нам прибуток у шістдесят і двоє людей.

Та впертий Марш був міцний горішок.

— Ви додали шістдесят три голодні роти, пане воєводо... але скільки з них справжніх бійців? І на чиєму боці вони битимуться? Коли перед брамою з'являться Інші, то вони, певно, стануть до оборони поруч із нами... але що як із того боку пролунають роги Тормунда Велетнебоя чи Плакуна з десятьма тисячами верескливих горлорізів за плечима? Що тоді?

— Тоді й визнаємо. А доти молімося, щоб не взнати.

Тиріон

Йому снився рідний вельможний панотець і Князь-у-Савані. Уві сні вони були однією людиною. Коли батько обійняв його кам'яними ручиськами і нахилився подарувати сірий поцілунок, Тиріон прокинувся з сухим дертям у горлянці, смаком крові на вустах і калатанням серця у грудях.

— Ось до нас і повернувся мертвий карлик,
— зауважив Хальдон.

Тиріон струснув головою — відігнати тенета сну. «Смуток. Я загубився у Смутку.»

— Я не мертвий.

— Це ми ще подивимося. — Півмаестер став просто над ним. — Качуре, добрий мій пташе, зготуй нашому малому приятелеві трохи юшки. Він, напевне, помирає з голоду.

Тиріон побачив, що знаходиться знову на

«Соромливій діві» під шорсткою ковдрою, що пахкотіла оцтом. «Смуток лишився позаду. Мені просто наснувся сон. Я тонув, і мені примарилося.»

— Чому від мене тхне оцтом?

— Бо Лемора тебе всього в ньому скупала. Дехто каже, він запобігає сірій лускачці. Я не схильний цьому вірити, але спробувати не завадить. Саме Лемора витиснула з твоїх легенів воду, коли Гриф витяг тебе нагору. Ти був холодний, як лід, із синіми губами. Яндрі сказав, що тебе треба жбурнути назад у воду, але малий заборонив.

«Принц.» Миттю повернувся забутий спогад: кам'яна людина, що тягнеться потрісканими сірими руками, а з кісточок сочиться кров. «Він був важкий, наче брила, і тягнув мене униз.»

— Мене витягнув Гриф? — «Мабуть, ненавидить мене, аж страх. Інакше б дав потонути.» — Скільки я вже сплю? Де ми зараз?

— У Сельорисі.

Хальдон видобув з рукава невеличкого

ножика.

— Ось тобі.

І вправно кинув його Тиріонові з-під руки. Карлик сахнувся, ніжик устромився в дошки між його ступнями і затремтів. Тиріон висмикнув ніж і спитав:

— Що це? Навіщо?

— Скидай чоботи. Вколи собі кожен палець на руках і ногах.

— Щось ви таке... болісне кажете.

— Сподіваюся, тобі болітиме. Виконуй.

Тиріон зісмикнув один чобіт, потім другий, спустив панчохи, примружився на пальці. Виглядали вони начебто не гірше і не краще, ніж завжди. Він обережно тицьнув у великий палець.

— Міцніше! — захопив Хальдон Півмаестер.

— Хочете кров виточити?

— Якщо знадобиться.

— То я матиму ціпки на всіх пальцях!

— Мета цієї вправи — не лік твоїх пальців. Я хочу побачити, як ти щулишся від болю.

Якщо ти колеш, і воно болить, ти в безпеці.
Боятися треба, коли не відчуваєш ножа.

«Сіра лускачка.» Тиріон скривився, штрикнув інший палець, вилаявся, побачивши краплю крові навколо вістря.

— Боляче! Задоволені?

— Танцюю з радощів.

— У тебе, Йолло, ноги смердять гірше за мої. — Качур саме приніс полумисок рідкої гарячої юшки. — Гриф тобі казав: не чіпай руками кам'яних людей.

— Казав. Та забувся наказати кам'яним людям не чіпати мене.

— Поки колеш, шукай латки сірої мертвої шкіри та нігті, що чорніють, — розповідав Хальдон. — Якщо побачиш такі ознаки, не вагайся. Краще втратити пальця, ніж ногу. Краще жити без руки, ніж до кінця днів лементувати з Мосту Мрій. Тепер, якщо твоя ласка, іншу ногу. Пальців не жалій.

Карлик переклав короткі криві ноги і заходився колоти інший набір пальців.

— Може, мені й пуцьку штрикнути?

— Не зашкодило б.

— Це вам не зашкодило б, а мені... Утім, яка від неї тут користь? Може, зовсім відтяти?

— Чини як знаєш. Ми її висушимо, напхаємо травами і продамо за купу грошей. Карликів прутень має чарівну силу.

— Я це жінкам розкакую вже багато років.
— Тиріон увігнав ножа у кінчик великого пальця руки, роздивився намистину крові, висмоктав її. — Скільки ще мені себе катувати? Коли ми матимемо певність, що я чистий від хвороби?

— Хочеш правду? — запитав Півмаестер. — Ніколи. Ти проковтнув половину річки. Може, ти сірієш зсередини просто зараз, перетворюєшся на камінь, починаючи від серця та легенів. Якщо так, штрикання пальців ніг та оцтові купелі тебе не врятують. Коли скінчиш, ходи посьорбати юшки.

Юшка була добра, хоча Тиріон помітив, що за їжею Півмаестер не наближався до нього з-за столу. «Соромлива діва» була припнута до старого пришибу на східному березі Ройни. За

два пришиби униз течією волантинська річкова галера випускала на берег вояків. За муром з пісковця купчилися крамниці, стайні та комори. Вежі й бані міста виднілися зразу за ними, підсвічені червоним світлом західного сонця.

«Та ні, яке ще місто.» Сельорис не вважався повноправним містом — ним правили зі Старого Волантиса. Тут панували інакші звичаї, ніж на Вестеросі.

На чардаку з'явилася Лемора, за нею услід — принц. Побачивши Тиріона, жінка кинулася до нього і обійняла.

— Мати милосердна! Ми молилися за вас, Хугоре.

«Скажи, що ти молилася — ніхто інший не вміє.»

— Не ображатимуся на вас за те.

Вітання Молодого Грифа були менш палкими. Принцик супився, ображений, що йому не дозволили піти з «Соромливої діви» разом із Яндрі та Ізільею.

— Ми прагнемо вас уберегти, — казала йому

Лемора. — Зараз такі непевні часи...

Хальдон Півмаестер додав подробиць:

— На шляху від Смутку до Сельорису ми тричі бачили вершників, що рухалися на південь уздовж східного берега. То були дотракійці. Одного разу під'їхали так близько, що ми чули тельнякання дзвіночків у косах. Уночі за східними пагорбами виднілися їхні вогнища. Повз нас пропливло кілька бойових кораблів — волантинських річкових галер, повних вояків-невільників. Вочевидь, тріархи бояться нападу на Сельорис.

Тиріон швидко второпав, що до чого. Єдиний серед значних поселень на Ройні, Сельорис стояв на східному її березі — тому був значно вразливіший до нападу коневладців, ніж міста-посестри через річку. «Але що тут за здобич? Якби я був хал, то вдав би напад на Сельорис, примусив волантинців кинутися на його захист, а сам повернув би на південь і хутко помчав на Волантис...»

— Я вмію тримати в руках меч! — наполягав Молодий Гриф.

— Навіть найхоробріші з ваших предків у лиховісні часи тримали коло себе Королегвардію.

Лемора перевдяглася з шат септи у вбрання, що пасувало б радше дружині чи доньці заможного купця. Тиріон пильнував її, скільки ставало очей. Легка була справа — винюхати правду з-під фарбованого синню волосся Грифа та Молодого Грифа. Яндрі та Ізіля начебто були тими, кого з себе вдавали. Качур, навпаки, ламав із себе більше, ніж був вартий насправді. А от Лемора... «Хто вона така? Чому й навіщо вона тут? Певно, що не за гроші. Хто їй цей принц? Та й чи септа вона взагалі?»

Хальдон теж помітив перемену одягу.

— Що нам думати про таку раптову зраду святої віри? Як на мене, вам, Леморо, краще ходити вдягнуеною септою.

— Як на мене, їй краще ходити голою септою, — заперечив Тиріон.

Лемора кинула на нього докірливий погляд.

— Ой леле, яка лукава душа! Вбрання септи уголос проказує про Вестерос і може

привернути до нас зайві очі.

Вона обернулася до принца Аегона.

— Бачите, ви не самі тут мусите ховатися від людей.

Але хлопця її слова не вгамували. «Хай бездоганний принц, але все ще наполовину дитина. Без знання світу та його скорбот.»

— Принце Аегоне, — мовив Тиріон, — коли вже ми обоє застрягли на цьому човні, чи не вшануєте мене грою в цивасу? Перебудемо кілька нудних годин.

Принц кинув на нього сторожкий погляд.

— Мені та циваса вже в печінках сидить.

— Згоден. Суцільні програші карликові дуже дратують печінку.

Це вколело гонор хлопця — саме так, як Тиріон і сподівався.

— Несіть дошку і фігури. Цього разу я вас розчавлю.

Вони грали, схрестивши ноги на чардаку позаду надбудови. Молодий Гриф вишикував військо для нападу — дракон, слони та важка кіннота стояли попереду. «Звички гарячої

юності — зухвалість та необачність. Ставить усе під удар заради швидкої перемоги.» Він дозволив принцові зробити перший хід. Хальдон стояв позаду і спостерігав за грою.

Коли принц сягнув по дракона, Тиріон відкашлявся.

— На вашому місці я б зачекав. Це помилка — зарано виводити дракона. — І посміхнувся лагідно та невинно. — Ваш батько знав, якою небезпекою загрожує надмірне зухвальство.

— Ви знали мого справжнього батька?

— Бачив його двічі або тричі... але ж мені було тільки десять років, коли Роберт його вбив. Мій власний батечко тоді ховав мене під скелею. Ні, я не можу стверджувати, що знав принца Раегара. Не так, як ваш удаваний батько. Князь Конінгтон був найсердешнішим принцовим другом, адже так?

Молодий Гриф прибрав з очей кучерик блакитного волосся.

— Вони разом служили зброєносцями у Король-Березі.

— Який вірний друг — наш князь

Конінгтон. Лишень подумати: зберіг відданість онукові короля, що забрав усі його землі та титули і випхав у вигнання. Оце справді шкода. Інакше любий приятель принца Раегара міг би стати в пригоді, коли мій батько громив Король-Берег — приміром, не дати розтратить голівку дорогоцінного синочка того ж таки принца Раегара об замкову стіну.

Хлопець зашарівся.

— То був не я. Вам казали. То був син одного кожум'яки зі Сцяного Кутка, в якого мати померла з пологів. Батько продав сина Варисові за глек вертоградського золотого — дітей у нього було вдосталь, а от вертоградського золотого він ніколи не куштував. Варис віддав хлопчину зі Сцяного Кутка моїй вельможній матінці, а мене виніс геть.

— Отакої! — Тиріон посунув слонів. — І коли сцяного принца гарненько вколошкали, євнух закинув вас аж за вузьке море своєму жирному приятелеві-сирному королю, а той сховав на човні та знайшов вельможу-

вигнанця, що раденький був назватися вашим батьком. Захоплива виходить оповідка. Співці такого набрешуть про вашу втечу, коли ви сядете на Залізний Престол... звісно, якщо спершу наша прекрасна Даяенерис візьме вас за чоловіка.

— Візьме. Мусить узяти.

— Мусить? — Тиріон поцокав язиком. — Королеви не люблять чути таких слів. Погоджуся, що ви бездоганний принц — розумний, вродливий, хоробрий, мрія кожної красної діви при кожному дворі. Проте Даяенерис Таргарієн — не красна діва при чиємусь дворі. Вона — удовиця дотракійського хала, матір драконів і руйнівниця міст. Аегон Завойовник з цицьками. Не така легка справа — схилити її до шлюбу, якщо вона раптом не схоче.

— Схоче! — вигукнув принц Аегон, але голос його бринів тривогою. Вочевидь, він досі ніколи не розглядав можливість, що його майбутня наречена відмовить йому в шлюбі. — Що ви можете про неї знати?

Принц підняв важку кінноту і гучно гепнув нею об дошку.

Карлик знизав плечима.

— Я знаю, що вона прожила усе дитинство у вигнанні, зuboжіла, жива самими лише мріями та змовами, тікаючи від міста до міста, завжди налякана, ніколи не убезпечена, без жодного друга, крім напівбожевільного брата... який продав її цноту дотракійцям за обіцянку війська для вторгнення на Вестерос. Я знаю, що десь там у трав'яному краї з яєць налупилися її дракони. І так само з яйця вилупилася вона. Я знаю, що вона гордовита і гоноровита. А як інакше? Що їй лишилося, крім гонору? Я знаю, що вона сильна. А як інакше? Дотракійці зневажають слабкість. Якби Даянерис була слабка, то загинула б разом із Візерисом. Я знаю, що вона люта до ворогів. Астапор, Юнкай та Меєрин — наочні докази. Вона перетнула трав'яні степи та червону пустелю, пережила напади вбивць, змови, чорну химородь, оплакувала брата, чоловіка та сина, стерла міста работорговців на порох

маленькою ніжкою в вишуканій сандалі. Уявіть собі, що ви приходите до такої королеви, наче якийсь жебрак, і кажете: «Доброго раночку вам, тітонько. Я ваш небіж, Аегон, щойно повернувся з мертвих. Усе життя ховався на човні, але нещодавно змив блакить із волосся і хочу собі дракона, ну будь ласочка, одненького... ой, а чи казав я, що мої права на Залізний Престол вищі від ваших?» Як гадаєте, що вона вам відповість?

Аегоновими вустами пробігла судома люті.

— Я не прийду до тітки жебраком! Я прийду її кривим родичем, із військом за спиною!

— Не вельми великим військом. — «Оце розпалився!» Тиріонові мимохить пригадався Джофрі. «Я маю хист сердити принців.» — А королева Даянерис має велике, і аж ніяк не завдяки вам.

Тиріон посунув арбалетників.

— Кажіть, що хочте, але вона стане мені дружиною! Князь Конінгтон подбає. Я довіряю йому так, наче він — моєї власної крові.

— Тоді за дурня тут, напевне, слід вважати

не мене. Не довіряйте нікому, мій принце. Ані вашому маестрові без ланцюга, ані удаваному батькові, ані шляхетному Качурові, ані чарівній Леморі, ані іншим вірним друзям, що виростили вас із насінини. А понад усе не довіряйте сирному королю, Павукові та малій драконовій королеві, з якою хочете одружитися. Від невпинної недовіри вам буде кисло в животі й не спатиметься уночі, але це краще, ніж довгий сон без кінця. — Карлик посунув чорного дракона поперек гірського хребта. — Але що я можу знати? Ваш удаваний батько — зацний вельможа, а хто я? Мала потворна мавпа. І все ж я вчинив би інакше.

Його слова захопили увагу малого.

— Наскільки інакше?

— Якби був на вашому місці? Рушив би на захід, не на схід. Висадився б у Дорні та підняв корогви. Семицарство ніколи не буде дозрілішим для загарбання, ніж просто зараз. На Залізному Престолі сидить король-хлопчак. На півночі — безлад, річковий край спустошено, Штормолам та Дракон-Камінь у

владі бунтівника. Щойно прийде зима, почнеться голод. І хто ж мусить дати всьому ради? Хто править малим королем, який править Семицарством? Хто ж, як не моя мила сестра! Бо нікого іншого нема. Братик Хайме прагне битви, а не влади. Він утік від кожної подарованої долею можливості правити, наче від чуми. З дядька Кевана вийшов би пристойний намісник на державі, якби хтось увіпхнув йому владу просто в руки. Але сам він по неї не потягнеться. Боги виліпили його помічником, а не очільником. — «Боги не боги... радше мій славетний батечко.» — Мейс Тирел радо захопив би пірнач влади, але моя власна рідня нізащо не розступиться, щоб підпустити його до престолу. Станіса усі ненавидять. І хто ж лишається? Серсея!

— Вестерос роздерто на шматки, він спливає кров'ю, і моя мила сестра, не сумніваюся, просто зараз намагається залікувати його рани... сіллю і оцтом. Серсея така ж милостива, як король Маегор, неупереджена, як Аегон Негідний, мудра, як Навіжений

Аерис. Вона ніколи не забуває образ — хоч справжніх, хоч удаваних. Вона сприймає обережність за боягузство, а незгоду — за бунт. А ще вона дуже жадібна. Жадібна до влади, до шани, до кохання. Томенове царювання від самого початку було підкріплене та убезпечене всіма союзами, які мій панотець зумів так майстерно вибудувати. Але скоро вона їх усі знищить, один за одним. Висадіться, підніміть корогви — і люди ринуть до вас. За вашу справу стане велике панство, дрібне лицарство, простолюддя. Але не чекайте надто довго, мій принце. Слушний час довго не триватиме. Приплив, який несе вас угору, скоро почне спадати. Подбайте, щоб досягти Вестеросу перед тим, як моя сестра втратить владу, віддавши її комусь здібнішому та розумнішому.

— Але ж, — відповів принц Аегон, — без Даянерис та її драконів ми не маємо надії на перемогу!

— Вам і не треба перемагати, — мовив Тиріон. — Вам лише треба підняти прапори, скликати прибічників і триматися, доки

Даянерис не прибуде з'єднати свою потугу з вашою.

— Ви казали, що вона може не схотіти мене за чоловіка.

— Ну може, трохи перебільшив. Може, вона зглянулася б на вас із жалю, якби ви гарненько благали її про шлюб. — Карлик знизав плечима. — Та чи хочете ви ставити долю свого престолу на жіночу примху? Але руште на Вестерос... і ви вже не жебрак, а бунтівник, пошукач престолу. Зухвалий, безстрашний, справжній пагін дому Таргарієн, що рухається слідами Аєгона Завойовника. Одним словом — дракон.

— Я ж вам казав, що знаю нашу малу королеву. Хай вона почує, що начебто вбитий син її брата Раегара досі живий, що цей відважний юнак знову підняв драконовий прапор пращурів на Вестеросі, що він б'ється у відчайдушній спробі помститися за батька і повернути Залізний Престол домові Таргарієн, що його зусібч обсідають вороги... і вона полетить до вас, як тільки понесуть вітер і

вода. Ви ж останній з її роду, а ця Матір Драконів, Троцителька Кайданів... вона понад усе рятівниця, спасителька. Дівчина, що потопила невольницькі міста у крові замість лишити чужинцям їхні кайдани, аж ніяк не зможе покинути сина її власного брата в годину біди. І коли вона досягне Вестеросу та вперше вас побачить — отоді ви зустрінетеся як рівні, чоловік та жінка, а не королева і прохач милості. Як вона зможе вас не покохати, питаю я? — Посміхаючись, він ухопив свого дракона і перелетів ним через дошку. — Сподіваюся, ваша милість мені пробачать. Ваш король у пастці. Смерть за чотири ходи.

Принц вирячився на гральну дошку.

— Але мій дракон...

— ...надто далеко, щоб вас урятувати. Вам треба було вивести її до середини битви.

— Але ви казали...

— Я брехав. Не слід довіряти нікому. А дракона тримати якнайближче.

Молодий Гриф скочив на ноги і перекинув

дошку. Фігури циваси розлетілися навсібіч, застрибали і покотилися чардаком «Соромливої діви».

— Підніміть! — наказав юнак.

«Може, він і справді Таргарієн.»

— Воля вашої милості.

Тиріон став на карачки і заходився повзати чардаком, збираючи фігури.

Коли на «Діву» повернулися Яндрі та Ізіля, вже почало смеркатися. За ними трусив попихач, штовхаючи поперед себе возика, накладеного запасами харчів: лантухами солі та борошна, свіжозбитим маслом, брилами сала, загорнутими у лляні рушники, торбами яблук, груш та помаранчів. Яндрі ніс на одному плечі барило вина, а Ізіля тягла на обох своїх щуку завбільшки з Тиріона.

Побачивши карлика на іншому кінці містка, Ізіля зупинилася так раптово, що Яндрі врізався у неї, а щука трохи не вислизнула назад у річку; врятував рибину Качур, який поспіхом кинувся на допомогу. Ізіля вирячилася на Тиріона палаючими очима і

пхнула в його бік химерно складені три пальці.
«Відганяє зло.»

— Дай-но допоможу з рибою, — мовив карлик до Качура.

— Ні! — гарикнула Ізіля. — Не зачіпай! Торкайся лише того харчу, який сам їстимеш!

Карлик підняв обидві руки.

— Гаразд, як скажете.

Яндрі гупнув барило на чардак човна.

— Де Гриф? — запитав він Хальдона.

— Спить.

— То розбуди. Маємо новини, які йому краще знати. Ім'я королеви — на кожному язичу в Сельорисі. Кажуть, вона досі сидить у Меєрині, обложена з усіх боків. Якщо вірити пліткам на базарі, скоро Старий Волантис рушить проти неї війною.

Хальдон стиснув губи.

— Балачки риботорговців — то ще не новини, яким можна вірити. І все ж Гриф захоче про це почути. Ви ж його знаєте.

З цими словами Півмаестер пішов донизу.

«Дівчина досі не рушила на захід.» Напевне,

мала вагому причину. Між Меєрином та Волантисом пролягало більше двох тисяч верст пустель, гір, боліт і руїн, не рахуючи Мантариса з його зловісною славою. «Кажуть, то місто чудовиськ. Але якщо вона рушить суходолом, де ще їй шукати харчів та води? Морем було б швидше, але ж раптом вона не має кораблів...»

Коли Гриф нарешті з'явився на чардаку, щука сичала і бризкала над жарівницею, а Ізіля клопоталася над нею, вичавлюючи лимон. Сердюк мав на собі кольчугу і вовчий кожух, м'які шкіряні рукавиці, темні вовняні штани. Якщо він і здивувався, побачивши Тиріона на ногах, то нічого не виказав своїм звично насупленим обличчям. Він відвів Яндрі до стерна, де вони стиха побалакали — надто тихо, щоб Тиріон міг почути.

Відтак Гриф махнув до Хальдона.

— Треба дізнатися, чи є правда у цих чутках. Ходіть на берег і дізнайтеся, що зможете. К'яво напевне знатиме — якщо знайдеться. Спробуйте у «Річковнику» і «Мальованій черепасі». Інші його місця знаєте самі.

— Знаю. І карлика з собою візьму. Чотири вуха краще за два. До того ж... ви знаєте, який він ласий до циваси.

— Гаразд, воля ваша. Повертайтеся до світанку. Якщо станеться затримка — хай з якої причини — шукайте шлях до «Золотої Дружини» самотуж.

«Говорить, як вельможний пан, а бреше, що хам» — подумав Тиріон, але думку свою лишив при собі.

Хальдон вбрався у кобеняка з каптуром; Тиріон змінив своє нещодавно пошите блазенське вбрання на щось сіре і непоказне. Гриф дав кожному по гаманцю срібла зі скриньок Ілірію.

— На розв'язування язиків, — буркнув він.

Поки вони рухалися уздовж берега, присмерк змінився пільмою. Деякі кораблі, що вони проминали, здавалися покинутими, їхні містки було втягнуто. На інших юрмилися озброєні люди, кидали на них підозріливі погляди. Під мурами міста над ятками горіли ліхтарики з пергамену, заливаючи бруківку на

дорозі калюжами кольорового світла. Тиріон спостерігав, як Хальдонове обличчя ставало зеленим, потім червоним, потім ліловим. За мішаниною чужинських мов він почув чудернацьку музику, що долинала звідкілясь згори — тонке сопілчане вищання у супроводі барабанів. Десь позаду гавкав пес.

А навколо буяло свято кохання за гроші. На річці, на морі — порт є порт, а де жеглярі, там і хвойди. «Може, батько саме про це казав? Може, саме в морі місце шльондрам?»

Повії Ланіспорту або Король-Берега були вільними жінками, а їхні посестри у Сельорисі — невільницями, про що свідчила сльоза, виколота під правим оком. «Старі, як смертний гріх, і вдвічі бридкіші.» На таких надивишся — то й не захочеш більше. Тиріон відчував на собі їхні очі, поки шкутильгав мимо, чув шепітки та хихотіння, прикриті долонями коло рота. «Наче карлика ніколи не бачили, тьху.»

На варті річкової брами стояла чата волантинських списників. Світло смолоскипів виблискувало на сталевих пазурах, що

витукалися з їхніх рукавиць. Шоломи були зроблені в подібі хижих тигрячих писків, а обличчя під ними позначені зеленими смугами на обох щоках. Вояки-невільники Волантису страшенно пишалися своїми тигровими смугами — Тиріонові це було відомо. «А чи хочуть вони свободи? — запитав він себе. — Що б вони зробили, якби мала королева зробила їм такий дарунок? Хто вони, якщо не тигри? Хто я такий, якщо не лев?»

Один із «тигрів» уздрів карлика і мовив щось, насмішивши інших. Коли подорожні досягли воріт, стражник стягнув свою пазурясту рукавицю та іншу, спітнілу, під нею, затиснув карликові шию ліктем і грубо потер йому голову іншою рукою. Тиріон надто злякався, щоб опиратися — все сталося за один удар серця.

— Він мав якусь причину так робити? — запитав карлик Півмаестра, трохи опанувавши себе.

— Він каже, що як почухати голову карликові, то це на щастя, — відповів Хальдон,

перемовившись зі стражником його рідною мовою.

Тиріон примусив себе посміхнутися.

— Скажіть йому, що посмоктати карликові прутень — навіть на більше щастя.

— Ліпше не казати. Тигри відомі гострими зубами.

Інший стражник махнув їм рукою, щоб проходили крізь браму, нетерпляче замахав смолоскипом. І ось Хальдон Півмаестер першим ступив до власне міста Сельорис, а Тиріон сторожко посунув за ним на кульгавих коротких ніжках.

Попереду простягся великий майдан. Навіть о цій годині він був повен людей і палав вогнями. На залізних ланцюгах над дверима заїздів та будинків утіхи гойдалися ліхтарі — всередині міста вони були не з паперу чи пергамену, а з кольорового скла. Праворуч перед храмом червоного каменю палала нічватра. Жрець у криваво-червоних шатах стояв на високому ганку храму, просторікуючи перед невеличким натовпом, що зібрався навколо

вогню. Далі перед корчмою сиділи подорожні та грали в цивасу, п'яні вояки заходили та виходили з закладу, що вочевидь являв собою бурдей, якась жінка виганяла мула зі стайні, відчайдушно лупцюючи. Повз них проторохкотіла двоколісна гарба, яку тягнув маленький білий слон. «Спершу здається, наче тут зовсім інший світ, — подумав Тиріон. — Та якщо придивитися, не такий він вже й відмінний від того, що я знаю.»

Над майданом царювала велетенська мармурова подoba людини без голови, але у неймовірно пишному візерунчастому обладунку, верхи на бойовому коні, спорядженому схожим чином.

— Цікаво, хто це такий? — запитав Тиріон.

— Тріарх Хоронно. Волантинський звитяжець з Кривавого Століття. Його щороку обирали тріархом протягом сорока років, поки він не втомився обиратися і не оголосив себе довічним тріархом. Волантинці його дотепу не зрозуміли і невдовзі прирекли на смерть — прив'язали до двох слонів і розірвали навпіл.

— Чому ж тоді його зображують без голови?

— Бо він був тигр. Коли до влади прийшли слони, їхні прибічники стали дибки і вчинили погроми, повідбивавши голови бовванам тих, кого винуватили у війні та розруху. — Хальдон знизав плечима. — Такі часи були — що поробиш. Ходімо послухаємо, про що там розводиться жрець. Можу присягнутися, я чув ім'я Даянерис.

На іншому боці майдану вони влилися у натовп, що дедалі зростав коло червоного храму. Оточений місцевими мешканцями, що височіли над ним вежами, маленький чоловічок не бачив геть нічого, крім їхніх дуп. Йому було чутно кожне слово, яке вимовляв жрець — та від того не стало легше, бо він майже нічого не розумів.

— Ви тямите, що він там розказує? — запитав Тиріон Хальдона посполитою мовою.

— Тямив би, якби мені карлик коло вуха не дзижчав.

— Я не дзижчу!

Тиріон схрестив руки і озирнувся на

обличчя жінок і чоловіків, які спинилися послухати. Хай куди падав його погляд — усюди він бачив наколоті на шкірі малюнки. «Невільники. Тут четверо з кожних п'яти — раби.»

— Жрець закликає волантинців піти на війну, — мовив Півмаестер, — але на боці правди, воїнами Господа Світла, Ра-Гльора, котрий створив сонце та зорі й вічно бореться проти пільми. Нієсос і Малакво відвернули обличчя від світла, каже він, серця їхні запаморочили жовті гарпії зі сходу. Каже...

— Дракони! Це слово я зрозумів. Він казав про драконів.

— Саме так. Дракони з'явилися, щоб понести її до слави.

— Її? Даянерис?

Хальдон кивнув.

— Бенерро надіслав своє слово з Волантису. Її поява — це справдження стародавнього пророцтва. З диму та солі народилася вона, щоб наново пересотворити світ. Вона є Азор Ахай відроджений... її перемога над пільмою

принесе літо, що ніколи не скінчиться... сама смерть зігне коліна, схилиться у покорі, а всі вої, що загинуть за її справу, будуть відроджені...

— Чи мушу я відроджуватися у цьому самому тілі? — запитав Тиріон. Тим часом юрба збільшувалася, тиснява навколо погіршувалася. — Хто такий Бенерро?

Хальдон підняв брову.

— Верховний жрець червоного храму в Волантисі. Полум'я Правди, Світло Мудрості, Перший Слуга Господа Світла, Раб Ра-Гльора.

Тиріон стрічав за життя лише одного червоного жерця, Тороса Мирійського — череватого приязного п'яничку, котрий при дворі Роберта тільки те й робив, що цмулив найкращі вина королівських льохів та підпалював мечі для лицарських бугуртів.

— Дайте мені жерців гладких, зіпсованих, байдужих до своєї віри, — мовив він Хальдонові. — Тих, що любляють сидіти на м'яких шовкових подушках, куштувати смачні страви та мацати молоденьких хлопчиків.

Найгірший клопіт чинять ті, які справді вірять у своїх богів.

— Цей клопіт ми, напевне, обернемо на нашу користь. Я знаю, де нам шукати відповідей.

Хальдон повів його повз безголового тріарха до великого кам'яного заїзду, що визирав на майдан. Над його дверима висів гребінчастий панцир велетенської черепахи, розмальований болісно яскравими кольорами. Усередині, неначе віддалені зірки, блимало з сотню тьмяних червоних свічок. У повітрі пахкотіло смаженим м'ясом та прянощами. Дівчина-невільниця з черепахою на щоці наливала світле зелене вино.

Хальдон зупинився у дверях.

— Отам. Ті двоє.

У окремому ванькирі за столиком для циваси сиділи двоє, мружачись на фігури при світлі червоної свічки. Один був кощавий, жовтий обличчям, з чорним волоссям, що вже рідшало, і гострою шаблею носа. Інший мав широкі плечі, кругле черево і рясні звивисті

кучері, що падали йому нижче коміра. Жоден не зізволив підняти очі від гри, доки Хальдон не поставив між ними стільця і не промовив:

— Мій карлик грає в цивасу краще за вас обох укупі.

Здоровань здійняв очі, зневажливо зиркнув на прибульців і сказав щось мовою Старого Волантису — надто швидко, щоб Тиріон мав надію зрозуміти. Тонший з супротивників відкинувся на спинку стільця.

— Продається? — запитав він посполитою мовою Вестеросу. — Тріарховому звіринцю рідкісних істот бракує карлика, що грає в цивасу.

— Йолло не є невірником.

— Яка жалість.

Кощавий посунув оніксового слона. Потойбіч столика чолов'яга з алябастровим військом невдоволено закопилів губи і зрушив важку кінноту.

— Схибили! — мовив Тиріон. «Вліз у бійку — чуба не жалій.»

— Таки-так, — додав кощавий і відповів

власною важкою кіннотою.

Ще кілька стрімких ходів один за одним — і нарешті кощавий посміхнувся та вимовив:

— Смерть, друже мій.

Здоровань трохи повітрищався на дошку розлюченими очима, тоді встав і загарчав щось власною мовою. Супротивник засміявся.

— Та годі вам! Карлик зовсім не такий смердючий, як ви кажете.

Він майнув Тиріонові на порожній стілець.

— Прошу сідати, малий чоловіче. Покладіть срібло на стіл, і ми поглянемо, що ви тямите у грі.

«У якій саме?» — кортіло перепитати Тиріонові. Та натомість він мовчки видерся на стільця.

— Я краще граю з повним черевом та чаркою вина при боці.

Кощавий згідливо обернувся і покликав дівчину, щоб принесла їсти та пити.

Хальдон мовив:

— Вельмишановний К'яво Ногарис служить тут у Сельорисі на митниці. Я ще ніколи не

перемагав його в цивасу.

Тиріон зрозумів натяк.

— Можливо, мені пощастить більше.

Він розв'язав гаманця і почав складати стосиком коло дошки срібні монети, аж доки К'яво не посміхнувся вдоволено.

Поки супротивники розставляли фігури, ховаючись за перешкодою, Хальдон почав розмову:

— Що чути з пониззя? Чи буде війна?

К'яво знизав плечима.

— Юнкайці хочуть, щоб була. Кличуть себе Мудрими Хазяями. Про мудрість нічого не скажу, але хитрості їм не бракує. Їхній посол прийшов до нас зі скринями золота і коштовних каменів, привіз дві сотні рабів — соковитих дівчат, гладкошкірих юнаків, навчених науки семи зітхань. Я чув, їхні бенкети важко забути, а хабарі важко унести в руках.

— Юнкайці підкупили ваших тріархів?

— Лише Нієсоса. — К'яво прибрав перешкоду і вивчив розташування Тиріонового

війська. — Малакво старий і беззубий, але все одно тигр, а Доніфос не повернеться на посаду тріарха. Місто жадає війни.

— Навіщо? — зачудувався Тиріон. — Меєрин лежить за довгі версти через море. Якої образи завдала ця мила дитина Старому Волантисові?

— Мила? — зареготав К'яво. — Та якщо правдива хоч половина пліток з Невільницької затоки, ця дитина — справжнє чудовисько! Кажуть, вона спрагла до крові. Кажуть, одного слова незгоди досить, щоб тебе наштрикнули на палю і лишили помирати довгою смертю. Кажуть, вона ворожбитка, що годує драконів плоттю щойно народжених немовлят, кривоприсяжниця, що блазнить на богів, порушує угоди про мир, погрожує послам і звертає гнів навіть на тих, хто служить їй правдою. Кажуть, її хіть неможливо втамувати, вона злягається з чоловіками, жінками, євнухами, навіть із собаками та дітьми, і лихо тому коханцеві, який її не вдовольнить. Вона дарує своє тіло чоловікам, щоб тримати їхні

душі в неволі.

«О, то добре, — подумав Тиріон, — хай віддасть мені тіло і залюбки забирає душу; однак вона в мене мала та спотворена.»

— Кажуть, — відповів Хальдон. — Але хто каже? Невільникарі, торговці людьми, яких випхали з Астапору та Меєрину. То все брудні наклепи.

— Найкращі наклепи завжди присмачено правдою, — повчально мовив К'яво. — Справжній гріх дівчиська годі заперечувати. Нахабне створіння насмілилося знищити торгівлю рабами, яка ніколи не обмежувалася лише Невільницькою затокою. Торговельні шляхи біжать морями навколо всього світу, а драконова королева добряче скаламутила на них воду. За Чорною Стіною вельможі стародавніх родів погано сплять, дослухаючись, як їхні кухонні невольники гострять довгі ножі. Раби вирощують нам їжу, прибирають на вулицях, навчають дітей, чатують на мурах, веслюють на галерах, б'ються за нас у битвах. А тепер, коли вони дивляться на схід, то бачать

там с'яйво юної королеви, трошительки кайданів. Стара Кров цього не потерпить. Бідарі Волантису теж ненавидять її. Навіть найнищійший жебрак у місті знає, що за станом він вищий за раба. Драконова королева позбавляє їх цієї розради.

Тиріон посунув списників. К'яво відповів легкою кіннотою. Тиріон зрушив арбалетників на одну клітину і мовив:

— Червоний жрець отам ззовні, здається, переконаний, що Волантисові слід воювати за срібну королеву, а не проти неї.

— Червоним жерцям незле тримати язика за зубами, — відповів К'яво Ногарис. — Між їхніми прибічниками та вірянами інших богів уже сталися сутички. Здається мені, Бенерро сам накличе собі на голову гнів, і то не богів.

— Про що це ви? — перепитав карлик, граючись зі своєю легкою піхотою.

Волантинець махнув рукою.

— У Волантисі тисячі рабів та відпущенців щовечора збираються на майдані перед храмом послухати, як Бенерро верещить про криваві

зірки та вогняний меч, який очистить світ. Він проповідує, що Волантис згорить дощенту, якщо тріархи піднімуть зброю проти срібної королеви.

— Таке пророцтво вмію скласти і я. Ой, вечеря!

Вечеря складалася з тарелі смаженої козятини, покладеної на скибочки цибулі. М'ясо було запашне, добре приправлене, чорне ззовні, червоне та соковите всередині. Тиріон відщипнув шматочок; страва обпекла йому пальці, але смакувала так, що він несамохіть потягся за наступним шматком. М'ясо запивалося світло-зеленим волантинським напоєм, який найбільше скидався на вино з усього, що він пив останнім часом.

— Дуже смачно, — оголосив він, піднімаючи дракона. — Ось наймогутніша фігура у цій грі, — проказав Тиріон далі, прибираючи з дошки одного зі слонів К'яво. — А Даянерис Таргарієн має трьох. Так кажуть.

— Трьох, — погодився К'яво, — проти тричі трьох тисяч ворогів. Граздан мо'Ераз — не

єдиний посол, що поїхав з Жовтого Міста шукати допомоги. Коли Мудрі Хазяї виступлять проти Меєрину, поруч із ними битимуться легіони Нового Гісу. Толосці. Елірійці. Навіть дотракійці.

— Дотракійці стоять у вас самих просто за воротями, — нагадав Хальдон.

— То хал Поно! — відмахнувся блідою долонею К'яво. — Коневладці приходять, ми даруємо їм подарунки, коневладці забираються геть.

Він знову посунув свою метавку, зімкнув пальці навколо Тиріонового алябастрового дракона, зняв його з дошки. Далі почалася різанина, хоча карлик протримався ще з десяток ходів.

— Настав час гірких сліз, — мовив К'яво нарешті, забираючи собі стосик срібла. — Ще гру?

— Нема потреби, — відповів Хальдон. — Мій карлик спізнав науку сумирності. Гадаю, нам час вертатися на човен.

Ззовні на майдані досі палала ніч-ватра, але

жрець уже пішов, і натовп давно розсіявся. З вікон бурдею блимали свічки, зсередини долітав жіночий сміх.

— Ніч лише почалася, — мовив Тиріон. — К'яво міг нам не все розказати. А хвойди чують дуже багато від чоловіків, яким служать.

— Невже тобі так нестерпно без жінки, Йолло?

— Мені набридли дві мої нинішні коханки: лівиця та правиця. Пошукаю якоїсь іншої.

«Може, саме у Сельорисі шльондрам місце. Тайша може бути просто там, просто зараз — зі сльозою, виколотою на щоці.»

— Я ледь не потонув. Після таких поневірянь чоловікові треба жінку. А ще ж треба переконатися, що в мене пущька не скам'яніла.

Півмаестер реготнув.

— Тоді почекаю на тебе у харчівні коло брами. Не вештайся там надто довго.

— Про це не бійтеся. Більшість жінок намагаються здихатися мене якнайскоріше.

Бурдей був дещо скромніший за ті, до яких

карлик вчащав у Ланіспорті чи Король-Березі. Власник не розмовляв жодною іншою мовою, крім волантинської, але дзенькіт срібла зрозумів без слів і одразу повів Тиріона проходом до довгого передпокою, де повітря повнилося солодкими пахощами і скніли з нудьги чотири роздягнені у тій чи іншій мірі невільниці. Дві з них, як йому здалося, побачили вже щонайменше сорок власних іменин; наймолодшій було років п'ятнадцять чи шістнадцять. Жодна не виглядала так потворно, як хвойди біля пришибів, хоча і красунь серед них не знайшлося. Одна була безперечно вагітна, інша — просто гладка, ще й із залізними кільцями у сосках. Усі чотири мали сльози на щоці під одним оком.

— Ви маєте дівчину, щоб розмовляла мовою Вестеросу? — запитав Тиріон.

Власник примружився, не розуміючи; тоді Тиріон повторив запитання високовалерійською. Цього разу чолов'яга допетрав два-три слова і відповів волантинською; карлик розібрав щось на

кшталт «дівчина звідти, де сонце сідає». Напевне, це мало означати дівчину з Семицарства.

Така у закладі знайшлася лише одна, і вона не була Тайшею. Дівчина мала веснянкуваті щоки, тугі руді кучері на голові, що обіцяло веснянкуваті цицьки та рудизну між ніг.

— Годиться, — мовив Тиріон. — І глек вина мені. Червоного, до червонястої плоті.

Хвойда подивилася на його безносе обличчя, скрививши рота.

— Гидуєш, дорогенька? О так, я істота доволі відразлива — мій рідний батечко багато б тобі розповів, якби не лежав гнилим трупом.

Дівчина справді на вид була схожа на вестероську, але не тямилася ані слова посполитою мовою. «Може, її спіймали якісь людолови ще дитиною.» Опочивальня тут була невеличка, зате мала мирійський килим на підлозі, а замість солом'яника — пухку перину. «Бачив я гірші місця.»

— Скажеш мені ім'я? — запитав він, приймаючи келих вина з її рук. — Ні?

Вино було міцне, кисле і перекладу не потребувало.

— Та дідько з ним, з іменем. Задовольнюся твоєю піхвою. — І витер рота тилом долоні. — Ти колись злягалася з чудовиськом? То зараз не найгірший час для першого разу. Скидай лахи та лягай на спину, якщо твоя ласка. А ні — то й ні.

Дівчина дивилася на нього, не розуміючи, доки він не забрав у неї глек вина і не задер спідницю їй на голову. Тоді нарешті вона второпала, чого від неї хочуть — щоправда, виявилася не найжвавішою з коханок. Але Тиріон так довго потерпав без жінки, що пролився їй усередину з третім поштовхом. І відкотився убік радше присоромлений, ніж задоволений.

«Дарма я це зробив. На яку жалюгідну істоту я перетворився!»

— Ти знаєш жінку на ім'я Тайша? — запитав він, дивлячись, як його сім'я капотить з неї на ліжку.

Хвойда не відповіла.

— Ти знаєш, де місце шльондрам?

На це вона теж не відповіла. Спиною їй була помережана сіткою рубців. «Ця дівка вже мертва. Я гойдав холодний труп.» Навіть очі вона мала якісь мертві. «Їй бракує сили навіть ненавидіти мене.»

Йому закортіло вина. Багато вина. Він ухопив глек обіруч і підняв до вуст. Червоне вино потекло до горлянки і вниз підборіддям, закапотіло з бороди, просочилося крізь перину. В світлі свічки воно було таке ж темне, як вино, котрим отруїли Джофрі. Упоравшись із вином, Тиріон відкинув порожній глек, наполовину перекоотився, наполовину переповз на підлогу, намацуючи нічний горщик. Але його не було. Шлунок скипів, і Тиріон опинився на колінах, вибльовуючи його вміст на килим — чудовий товстий мирійський килим, гарний та зручний, наче брехня.

Хвойда болісно скрикнула зі страху. «У всьому звинуватять її» — зрозумів він і засоромився.

— Зітни мені голову та надішли до Король-

Берега, — закликав її Тиріон. — Моя сестра зробить тебе вельможною панією. І відтак тебе ніхто не шмагатиме.

Цього дівчина теж не зрозуміла. Тому Тиріон просто розсунув їй ноги, вповз між них і оволодів нею ще раз. Принаймні це вона зрозуміла.

Опісля вина вже не лишилося, і сил у нього теж, тому він зібгав одяг дівчини і кинув його до дверей. Вона зрозуміла натяк і втекла, лишивши його в темряві тонути у глибинах ліжка з периною. «Я такий п'яний, аж гидко.» Він не наслідювався заплющити очі, бо лякався заснути — за серпанком сну на нього чекав Смуток. Нескінченно видиралися вгору кам'яні сходи — круті, слизькі, зрадливі — а десь нагорі чекав Князь-у-Савані. «Не хочу стрічати Князя-у-Савані.» Тиріон сяк-так вліз у свої одєжини і намацав шлях до виходу сходами. «Гриф із мене шкуру зніме. Та чом би й ні? Як хтось із карликів заслуговує на втрату останнього шматка шкури, то це я.»

На півдорозі униз він втратив рівновагу, але

якось примудрився, спершись руками, обернути падіння сторчма на незграбний перекид колесом. Хвойди у нижньому передпокої витріщилися зачудовано, коли він при підніжжі сходів перекотився на ноги й подарував їм уклін.

— Я жвавіший, коли п'яний. — Тиріон обернувся до власника. — Перепрошую, але я спаскудив вам килим. Дівчина не винна. Я заплачу.

Він видобув з гаманця жменю монет і кинув їх чоловікові.

— Біс! — пролунав за ним гучний басовитий голос.

У кутку покою в тіні сидів гість із повією на колінах. «Я цієї дівчини не бачив. Бо якби бачив, то повів би нагору замість веснянкуватої.» Вона була молодша за інших, вродлива і струнка, з довгим сріблястим волоссям. Напевне, лисенійка... проте хазяїн колін під її сідницями походив з Семицарства. Дебелий, широкий у раменах, років сорок на вигляд, як один день, а чи й старший.

Половина голови вже полисіла, зате щоки та підборіддя вкривала цупка стерня. Руками теж рясно росло волосся, витикаючись навіть з кісточок пальців.

Тиріонові його вигляд не сподобався. А великий чорний ведмідь на вапенроку сподобався ще менше. «Вовна. У таку спеку він носить вовну. Хто ще, крім лицаря Вестеросу, здатен на таке божевілля?»

— Приємно чути посполиту мову так далеко від домівки, — примусив він себе вимовити. — Але ви помиляєтеся щодо мене. Моє ім'я — Хугор Схил. Чи можу я, друже, пригостити вас кухлем вина?

— Я вже досить надудлився.

Лицар відштовхнув свою хвойду вбік і став на ноги. Пас із мечем висів на кілочку поруч нього; він зняв пас і витяг клинок. Сталь зашурхотіла по шкірі. Повії спостерігали зі жвавою цікавістю, виблискуючи світлом свічок у очах. Власник закладу кудись зник.

— Тепер ти мій, Хугоре.

Тікати було так само марно, як і опиратися.

А п'яним, як чіп, годі було сподіватися навіть його перехитрувати. Тиріон безпорадно розвів руками і спитав:

— То що ви зі мною робитимете?

— Відвезу тебе, — відповів лицар, — до королеви.

Даянерис

Галацця Галаре прибула до Великої Піраміди у супроводі тузня Білих Грацій — вельможно уроджених дівчат, надто ще молодих, щоб служити свій рік у храмових садах насолоди. Виглядало це дуже мальовничо: велична гордовита стара в зеленому, оточена дівчатками у білих вбраннях та серпанках, неначе вкритих захисним покривом невинності.

Цариця тепло привітала усіх і надіслала Місандею подбати, щоб дівчат погодували і розважили, поки вона поділяє особисту вечерю з Зеленою Грацією. Кухарі приготували надзвичайно смачну страву — ягня у меді, присмачене запашною тертою м'ятою, з малими зеленими смоквами, які вона так любила. Подавали їжу та стежили за келихами

дві улюблені заручниці Дані: волоока дівчинка на ім'я К'єзза і худорлявий хлопчик, званий Гразхаром. Вони були братом і сестрою, родичами самій Зеленій Грації, яка привітала їх поцілунками і спитала, чи добре вони поводяться.

— Вони обоє дуже милі та лагідні, — запевнила її Дані. — К'єзза іноді мені співає; у неї такий чарівний голос. Гразхара та інших хлопчиків пан Барістан навчає науки західного лицарства.

— Вони кров від моєї крові, — мовила Зелена Грація, поки К'єзза наповнювала її келих темно-червоним вином. — Добре знати, що вони тішать вашу преосяйність. Сподіваюся додати вам утіхи й від себе.

Волосся старої зовсім збіліло, шкіра була тонка, наче пергамен, але очі анітрохи не затуманилися роками, лишилися зеленими у колір вбрання — сумні очі, повні мудрості.

— Якщо ваша преосяйність подарують мені зухвальство, ви... виглядаєте втомленою. Ви добре спите?

Дані ледве зуміла стримати сміх.

— Не занадто! Минулої ночі три карфійські галери під покровом ночі прокралися до Скахазадхану. «Материні Вої» випустили по їхніх вітрилах стріли, кинули їм на чардаки барила смоли, але галери швидко проскочили повз них і не отримали фатальних ушкоджень. Карфійці хочуть зачинити від нас річку, як уже зачинили затоку. І не самі — нещодавно до них приєдналося три галери з Нового Гісу та думбас із Толоса.

Толосці відповіли на її прохання про союз тим, що проголосили хвойдою і висунули вимогу повернути Меєрин Великим Хазяям. Та навіть така відповідь була краща за відповідь Мантариса, яку прислали з караваном у кедровій скрині. Всередині Дані знайшла засолені голови трьох своїх послів.

— Може, хоч ваші боги зможуть нам допомогти. Попрошайте їх надіслати такий вітер, щоб вимів галери з затоки.

— Я молитимуся і приноситиму жертви. Можливо, боги Гісу почують мене. — Галацця

Галаре ковтнула вина, не зводячи очей з Дані.
— Шторми буяють не лише ззовні цих мурів,
але й усередині. Минулої ночі загинули ще
відпущенці — так мені казали.

— Троє. — Слово відізвалося гіркотою в
роті. — Боягузи вломилися до ткаць —
відпущених з неволі жінок, які нікому не
чинили зла, всього лише виробляли пречудові
тканини. Подарований ними гобелен висить у
мене над ліжком. Сини Гарпії розтрощили
їхній верстат, згвалтували ткаць і врізали їм
горлянки.

— Це ми вже чули. І все ж ваша
преосаяйність знайшли у собі мужність
відповісти на свавілля милосердям. Ви не
зашкодили жодній шляхетній дитині, яку
тримаєте заручником.

— Поки що ні. — Дані дуже заприятлилася
до своїх юних вихованців. Хтось із них був
сором'язливіший, хтось зухваліший, одні милі
та лагідні, інші — похмурі й відлюдькуваті, але
жоден не був винен у кривавих злочинах
гарпій.

— Якщо я повбиваю моїх джур і чашниць, хто наливатиме мені вино і подаватиме вечерю? — спитала вона, пробуючи жартом розрадити горе.

Але жриця навіть не посміхнулася.

— Голомозий, кажуть, згодував би їх вашим драконам. Смерть за смерть. За кожного вбитого Мідного Звіра він хоче крові дитини.

Дані посовала їжу на тарелі, не наслідуючись навіть поглянути туди, де стояли Гразхар і К'єзза — боялася-бо, що зараз заплаче. «Голомозий має твердіше серце, ніж я.» Вони сварилися про заручників уже з півдесятка разів.

— Сини Гарпії регочуть з нас у своїх пірамідах, — казав Скахаз лишень того ранку. — Який зиск із заручників, коли вам бракує рішучості зітнути їм голови?

У його очах вона була всього лише слабкою жінкою. «Але з мене досить і Хазеї. Який зиск із миру, коли здобувати його доводиться кров'ю малих дітей?»

— Вбивства на вулицях — не їхніх рук

справа, — кволо вимовила Дані, звертаючись до Зеленої Грації. — Я не хочу прославити своє царювання різаниною невинних.

— І за це Меєрин має до вас шану та дяку, — відповіла Галацця Галаре. — Ми чули, що астапорського царя-різника вже нема серед живих.

— Його вбили власні вояки, яким він наказав іти на Юнкай. — Слова відгнали гіркою жовчю. — Ще не вистигло його тіло, як царський престол зайняв інший, назвавшись Клеоном Другим. Цей протримався вісім днів, перш ніж йому перетяли горло. Наступним царем проголосив себе його вбивця. Але підбічниця першого Клеона вирішила й собі царювати. Астапорці кличуть їх Цар-Горлоріз та Цариця-Хвойда. Посіпаки обох вінценосців чубляться між собою на вулицях, поки юнкайці з найманцями чатують за мурами.

— Скорботні часи настали. Чи приймуть ваша преосяйність від мене одну пораду?

— Ви знаєте, як я поціную вашу мудрість.

— То послушайте мене і нарешті одружіться.

— А... — Дані саме цього і чекала.

— Часто я чула від вас, як ви кличете себе юною дівчиною. Справді, на вигляд ви здаєтеся ще дитиною, надто юною та слабкою, щоб самотужки приймати на себе удари долі. Вам потрібен коло вас цар, який зможе полегшити тягар влади.

Дані наштрикнула шматочок ягнятини, відкусила, повільно прожувала.

— Скажіть-но мені, а чи зможе цей цар надути щоки й здмухнути галери Цзаро назад до Карфу? Чи зможе, ляснувши у долоні, зняти облогу з Астапора? Чи вкладе він їжу в роти моїх дітей, чи принесе мир на вулиці?

— А ви самі можете це зробити? — запитала Зелена Грація. — Цар — ще не бог. Але сильна та рішуча людина на престолі здатна вдіяти багато. Коли мій народ дивиться на вас, то бачить завойовницю з-за далеких морів, що прийшла захопити нас і забрати в неволю наших дітей. Цар може все змінити. Цар високого роду, чистої гіскарської крові зуміє примирити місто з вашим правлінням. Інакше,

боюся, воно скінчиться так само, як почалося:
вогнем і кров'ю.

Дані знову посовала страву по тарелі.

— І кого ж боги Гісу пророкують мені за
царя та чоловіка?

— Гіздахра зо'Лорака, — рішуче відповіла
Галацця Галаре.

Дані навіть не намагалася удати подив.

— Чому саме Гіздахра? Скахаз теж із
високого вельможного роду.

— Скахаз є Кандаком, Гіздахр є Лораком.
Хай пробачать мені ваша преосяйність, але не
розуміти різниці означає не бути гіскарцем.
Часто я чула про вас, що ви — крові Аегона
Завойовника, Джаяхаериса Мудрого та Даерона
Дракона. Вельможний Гіздахр походить від
крові Маздана Могутнього, Хазрака
Прекрасного і Цхарака Визволителя.

— Його пращури так само мертві, як мої.
Чи, може, Гіздахр викличе їхні тіні на захист
Меєрину від ворогів? Мені потрібна людина з
мечами та кораблями. А ви пропонуєте мені
славетних предків.

— Ми — старий народ. Предки багато важать для нас. Поберіться з Гіздахром зо'Лораком, народіть від нього сина — хлопчика, чиїм батьком буде гарпія, а матір'ю дракон. У ньому справдяться пророцтва, а вороги розтануть, як роса на сонці.

«І він стане огирем, що покриє світ.» Дані вже трохи зналася на пророцтвах. Найголовніше — вони склалися зі слів, а слова були вітром. Не буде Лоракові сина, не буде спадкоємця, що з'єднає у собі дракона та гарпію. «Коли сонце зійде на заході, а сяде на сході, коли висохнуть моря, а гори полетять за вітром, немов листя...» Лише тоді її черево знову народить нове життя...

...але Даянерис Таргарієн мала й інших дітей — десятки тисяч, що привітали її як мати, коли вона звільняла їх від кайданів. Вона згадала Непохитного Щита, брата Місандеї, арфістку Райлону Рей, що грала таку прегарну музику. Жоден шлюб не поверне їх до життя, але якщо чоловік допоможе зупинити різанину, то вона винна цей шлюб хоча б своїм мертвим.

«Якщо я поберуся з Гіздахром, чи не обернеться Скахаз проти мене?» Вона довіряла Скахазові більше, ніж Гіздахрові, але Голомозий на царському троні — то буде страшне лихо. Він надто швидкий на гнів, надто неохочий пробачати. Та й нема зиску в тому, щоб одружуватися з чоловіком, якого всі ненавидять гірше за неї. Гіздахра, принаймні, поважали в місті — скільки вона могла судити.

— Що про це думає мій майбутній наречений? — спитала вона Галаццу Галаре. «Та й загалом про мене?»

— Вашій милості досить лише запросити його. Вельможний Гіздахр чекає унизу. Пошліть по нього, коли ваша ласка.

«Щось ти забагато собі дозволяєш, храмівнице» — сердито подумала цариця і королева, але проковтнула гнів і змусила себе посміхнутися.

— Чом би й ні?

Дані послала по пана Барістана і наказала старому лицареві привести до себе Гіздахра.

— Тут високо підніматися. Хай Неблазні

йому допоможуть.

Коли вельможа нарешті видерся нагору, Зелена Грація саме скінчила страву.

— З ласки вашої препишності, я вже піду. Вам зі шляхетним Гіздахром, певно ж, треба обговорити чимало справ.

Стара витерла плямку меду з вуст, поцілувала К'єззу та Гразхара на прощання у чоло і накинула шовковий серпанок на обличчя.

— А я повернуся до Храму Грацій і молитимуся богам, щоб показали моїй цариці шлях до мудрості.

Коли жриця пішла, Дані дозволила К'єззі наповнити їй келих, відпустила дітей і наказала привести Гіздахра зо'Лорака. «Але якщо ляпне бодай слово про свої кохані бійцівські ями — їй-бо, накажу сторчака викинути з тераси.»

Гіздахр мав на собі прості зелені шати, а зверху товсту підбиту камізелю. Він низько уклонився, коли ввійшов; обличчя його було похмуро-урочисте.

— Невже ви не маєте для мене посмішки? —

запитала Дані. — Хіба я така страхітлива?

— Я завжди обачний у присутності такої шаленої та осяйної краси.

То був непоганий початок.

— Випийте зі мною. — Дані сама налила йому келих. — Ви знаєте, навіщо тут. Зелена Грація гадає, що коли я візьму вас за чоловіка, всі мої біди разом зникнуть.

— Я б не робив таких гучних заяв. Люди народжуються боротися і страждати. Наші біди зникають лише зі смертю. Все ж я можу стати вам у пригоді. Я маю золото, друзів, певний вплив; у моїх жилах тече кров Старого Гісу. Я не був одружений, але маю двох тілесних дітей — хлопчика і дівчинку. Це означає, що я зможу подарувати вам спадкоємців. А ще — примирити місто з вашою владою і покінчити з підлим кровопролиттям на вулицях.

— Справді? — Дані уважно розглядала його очі. — Але з якого дива Сини Гарпії складуть ножі заради вас? Ви є одним із них?

— Ні.

— А сказали б мені, якби були?

Він засміявся.

— Ні!

— Голомозий має способи дізнатися правду.

— Не маю сумніву, що Скахаз дуже скоро примусить мене зізнатися. День у його товаристві — і я стану одним із Синів Гарпії. Два дні зроблять мене самою Гарпією. Три — і з'ясується, що я вбив вашого батька у західних королівствах, ще коли був хлопчиком. Далі він настромить мене на палю, і ви зможете подивитися, як я вмираю... але різанина триватиме і далі.

Гіздахр прихилився ближче.

— Або ви можете одружитися зі мною і дозволити мені спробувати її зупинити.

— Навіщо вам мені допомагати? Заради царського престолу?

— Престол і корона мені пасуватимуть, не заперечую. Але я хочу не лише їх. Невже вас так дивує моє бажання захистити своїх співгородян — як ви захищаєте ваших відпущеників? Меєрин, ваша преосаяйносте, не витримає ще однієї війни.

То була гарна відповідь, яка здалася Дані чесною.

— Я ніколи не хотіла війни. Я перемогла юнкайців і зглянулася на їхнє місто, хоча могла його пограбувати. Я відмовилася приєднатися до царя Клеона, коли він пішов на них походом. Навіть зараз, коли Астапор обложено, я утримуюся від дій. Щодо Карфу... я ніколи не робила карфійцям нічого поганого...

— Зі злого наміру — ні. Але Карф — місто купців. Вони любляють дзенькіт срібних монет, блиск жовтого золота. Коли ви знищили невільницьку торгівлю, цей удар відчули від Вестеросу до Асшаю. Карф дуже залежить від своїх рабів. Так само, як Толос, Новий Гіс, Лис, Тирош, Волантис... цей список довгенький, моя царице.

— Ну то хай юнкайці приходять! У мені вони знайдуть ворога, страшнішого за Клеона. Я радше загину в боротьбі, ніж поверну своїх дітей до неволі!

— Можливо, є інший вибір. Гадаю, що юнкайців можна переконати дозволити вашим

відпущенцям зберегти свободу — якщо ваша превисокість погодяться, щоб Жовте Місто віднині й надалі могло купувати, навчати і продавати невільників. І тоді більше не проллється кров.

— Окрім крові тих рабів, котрих юнкайці, як ви кажете, «навчатимуть», — заперечила Дані, хоча і побачила у словах Гіздахра зерно істини. «Можливо, це найкраще, на що нам варто сподіватися.» — Ви не сказали, що кохаєте мене.

— Скажу, якщо така воля вашої преосяйності.

— Це не відповідь закоханого чоловіка.

— А що таке кохання? Тілесна жага? Жоден чоловік, не позбавлений чоловічих місць, не може поглянути на вас, Даянерис, і не відчути жаги. Але я хочу одружитися з вами не з хіті. Перед тим, як ви з'явилися, Меєрин помирав. Нами правили старі зі зморшками на вислих прутнях і стариці, чії мертві піхви висохли на порох. Вони сиділи нагорі пірамід, сьорбали плодове вино і просторікували про велич

Старого Царства — поки повз них летіли століття, і цеглини міста розсипалися в пилюку. Звичаї та осторога тримали нас у залізних рукавицях, поки ви не розбудили це місто вогнем та кров'ю. Розпочалися нові часи, стали можливі нові речі. То ви підете за мене заміж?

«Він зовсім не бридкий на обличчя, — сказала собі Дані, — та й язика має спритного, як личить цареві.»

— Ану поцілуйте мене! — наказала вона.

Він знову взяв її руку і поцілував пальці.

— Не так. Поцілуйте, як дружину.

Гіздахр узяв її за плечі так обережно, наче вона була кволим пташеням. Схилившись уперед, притиснув свої вуста до її. Поцілунок був легкий, сухий, швидкий. У Дані всередині не тьохнуло геть нічого.

— Поцілувати вас... знову? — запитав він, скінчивши.

— Ні. — На терасі у її купальній водоймі жили маленькі рибки, що зазвичай пощипували їй ноги. Навіть їхні поцілунки були палкіші за

пристрасть Гіздахра зо'Лорака. — Я не кохаю вас.

Гіздахр знизав плечима.

— Кохання виникає з часом. Таке трапляється.

«Та не з нами, — подумала вона. — Не тоді, коли тут поруч Дааріо. Я хочу його, не тебе.»

— Одного дня мені доведеться рушити на Вестерос і повернути собі Семицарство, що належало батькові.

— Одного дня на кожного чекає смерть, але сидіти і чекати її — марна справа. Краще проживати один день за іншим у клопотах життя, не переймаючись.

Дані склала руки разом.

— Слова — то вітер. Навіть такі вагомі, як «кохання» та «мир». Я віддаю перевагу справам. У моєму Семицарстві є звичай: лицарі чинять звитяги або вирушають у небезпечні походи, щоб довести красним дівам, яких кохають, свої лицарські чесноти. Вони шукають чарівних мечів, скрині скарбів, корони, вкрадені з драконових печер...

Гіздахр підняв брову.

— Єдині дракони, яких я знаю — це ваші. Чарівні мечі стрічаються навіть рідше. Але золотих перснів, корон та скринь монет я принесу вам, скільки забажаєте.

— Я бажаю миру. Ви казали, що допоможете припинити різанину, яка чиниться щоночі на моїх вулицях. А я кажу: зробіть це. Покладіть край війні у пільмі, добрий пане. Це й буде ваше випробування на вимогу красної діви. Дайте мені дев'яносто днів — днів та ночей — без жодного вбивства, і я знатиму, що ви гідні престолу. Ви можете це зробити?

Гіздахр замислився.

— Дев'яносто днів без жодного трупа, і на дев'яносто перший ми поберемося?

— Можливо, — хитро примружилася Дані. — Юні дівчата відомі легковажністю. От візьму й завимагаю ще чарівного меча!

Гіздахр зареготав.

— Матимете і його, преосяйна. Ваше бажання для мене закон. Скажіть своєму підстолю: хай готує весільний бенкет.

— Ніщо так не потішить шляхетного Резнака.

Якби Меєрин знав, що на нього чекає пишне весілля, вже саме це могло подарувати їй кілька тихих ночей — навіть якби Гіздахрові зусилля обернулися на ніщо. «Голомозий не зрадіє, але Резнак мо'Резнак танцюватиме з утіхи.» Дані не могла вирішити, що бентежить її більше. Вона потребувала Скахаза з його Мідними Звірями, а порадам Резнака звикла не довіряти зовсім. «Стережися напахченого підстоля. Невже Резнак потай змовився з Гіздахром і Зеленою Грацією? Невже вони готують мені якусь пастку?»

Щойно відкланявся Гіздахр зо'Лорак, як позаду неї з'явився пан Барістан у довгому білому корзні. Роки служби у Королегвардії навчили білого лицаря не нав'язувати свою особу, коли Дані приймала відвідувачів, але й занадто не віддалятися. «Він усе знає, — миттю збагнула вона, — і не схвалює.» Зморшки навколо його вуст суворо окреслилися та поглибилися.

— Отже, — мовила вона до нього, — схоже, на мене чекає ще одне весіллячко. Ви раді за мене, добрий лицарю?

— Якщо така воля вашої милості.

— Відчуваю, Гіздахр — не той чоловік, якого б ви мені обрали.

— Не моя справа — обирати вам чоловіка.

— Не ваша, — погодилася Дані, — але для мене дещо важить ваше розуміння. Мої піддані спливають кров'ю. Помирають. Цариця належить не собі, а своєму царству. Мій вибір — між шлюбом та трупами. Між весіллям та війною.

— Чи дозволять ваша милість говорити відверто?

— Завжди.

— Є третій вибір.

— Вестерос?

Він кивнув.

— Я присягнув службою вашій милості, обітував боронити від усякого лиха, куди б вас не завів шлях. Моє місце — коло вас, хоч тут, хоч у Король-Березі... але ваше місце — на

Вестеросі, на Залізному Престолі вашого батька. Семицарство ж ніколи не прийме Гіздахра зо'Лорака як свого короля.

— Так само, як Меєрин не хоче приймати Даянерис Таргарієн як свою царицю. Зелена Грація мала рацію. Мені потрібен коло себе цар старої гіскарської крові. Інакше на мене завжди дивитимуться як на нековирну дикунку, що розтрощила їм браму, настромила їхніх родичів на палі та розтягла їхні статки.

— Натомість на Вестеросі ви будете втраченою і повернутою дитиною, що звеселяє серце батька. Ваш народ вітатиме вас усюди. Всі добрі люди полюблять свою королеву.

— Вестерос далеко.

— Якщо сидіти тут, ближчим не стане. Що скоріше ми поїдемо звідси...

— Я знаю! Справді знаю, повірте. — Дані вже не знала, як переконати старого лицаря. Вона хотіла на Вестерос не менше за нього, але спершу мала зцілити рани Меєрину. — Дев'яносто днів — чимало часу. Гіздахр може зазнати поразки. Його спроби куплять мені

трохи часу. Часу вкласти союзи, зміцнити оборону...

— А якщо він не зазнає поразки? Що тоді зроблять ваша милість?

— Виконаю свій обов'язок. — Відповідь пройняла їй язик холодом. — Ви бачили весілля мого брата Раегара. Скажіть-но, він одружився з кохання чи з обов'язку?

Старий лицар завагався.

— Принцеса Елія була добра жінка, ваша милосте. Ласкава і розумна, з лагідним серцем, приязно дотепна. Я знаю, що принц був до неї дуже прихильний.

«Прихильний, — подумала Дані. — Промовисте слово. Я теж можу з часом прихилитися до Гіздахра зо'Лорака. Хтозна. Чому б ні?»

Пан Барістан продовжував:

— Я також бачив весілля ваших батька та матері. Перепрошую, але між ними не виникло жодної прихильності. І за те, моя королево, держава заплатила дорогу ціну.

— Чому ж вони одружилися, якщо не кохали

одне одного?

— Бо так наказав ваш дідусь. Лісова відьма прорекла йому, що від його крові народиться обіцяний принц.

— Лісова відьма?! — вразилася Дані.

— Вона прийшла до двору з Янкою зі Старокаменів. Покручена дрібна істота, чудернацька на вигляд. Люди вважали її карлицею, але пані Яна, чиєму серцю вона була дорога, казала, що та походить з дітей лісу.

— Що з нею сталося?

— Переліток. — Саме слово несло у собі присмак лихої долі.

Дані зітхнула.

— Гаразд, залиште мене. Я дуже стомилася.

— Ваша воля. — Пан Барістан вклонився і рушив був іти, але коло дверей спинився. — Перепрошую, ваша милосте. До вас відвідувач. Наказати йому прийти вранці?

— Хто там?

— Нахаріс. «Буревісники» повернулися до міста.

«Дааріо.» Серце її тьохнуло в грудях.

— А чи давно... коли він... ?

Слова ніяк не йшли з вуст. Але пан Барістан усе зрозумів.

— Ваша милість були зі жрицею, коли він прибув. Я знав, що ви наказали вас не турбувати. Новини полковника почекають до ранку.

— Ні! — «Як я зможу заснути, знаючи, що мій полковник поруч?» — Скажіть, хай заходить негайно. І ще... ви мені сьогодні не знадобитися. Дааріо мені досить для безпеки. Скажіть Іррі та Джихікі, якщо ваша ласка, хай вони прийдуть. І Місандеї теж.

«Мені треба перевдягтися. Причепуритися. Щоб виглядати вродливою.» Саме так вона і сказала служницям, коли ті з'явилися.

— Що ваша милість хочуть одягти? — запитала Місандея.

«Зоряне світло і морську піну, — подумала Дані, — найлегше пасмо шовку, щоб лишило ліву грудь голою на жадібний спогляд Дааріо. І квіти у волосся.» Коли вони стрілися уперше, полковник приносив їй квіти щодня, протягом

усього шляху від Юнкаю до Меєрину.

— Принеси сіру лляну сукню з перлами на стані. І шкуру білого лева.

Вона завжди почувалася безпечніше, загорнута у подаровану Дрого шкуру.

Даянерис прийняла полковника на терасі, усівшись на різьблену кам'яну лаву під грушею. В небі над містом плавав півмісяць із почтом у тисячі зірок. Дааріо Нахаріс увійшов перехильцем, пружним недбалим кроком. «Та він і стоїть тим самим перехильцем.» На полковникові були смугасті штани, заправлені у високі чоботи лілової шкіри, біла шовкова сорочка, виплетена з золотих кілець камізелька без рукавів. Розгалужена на тризуб борода була теж лілова, хвацькі вуса визолочені, довгі кучері пофарбовані навпіл обома кольорами. На одному стегні він носив вузький довгий кинджал, на іншому — дотракійський арах.

— Осяйна королево, — мовив він, — за моєї відсутності ви стали ще прекрасніші. Як така річ можлива?

Королева звикла до барвистої хвали, та

чомусь від Дааріо милощі, хай які порожні, чулися інакше, ніж від Резнака, Цзаро або Гіздахра.

— Полковнику! Нам казали, ви добре прислужилися нашій справі у Лазарії.

«Як я за тобою скучила!»

— Ваш полковник живе, щоб служити своїй жорстокій цариці й королеві.

— Жорстокій?!

У очах Нахаріса мерехтіло місячне сяйво.

— Він мчить попереду решти своїх людей, аби лише побачити її обличчя якнайскоріше. І заради чого? Щоб мулятися під дверима, поки її милість їсть ягня з якоюсь висушеною, наче смоква, старою.

«Мені не казали, що ти тут, — подумала Дані, — бо інакше б я скоїла дурницю і послала по тебе негайно.»

— Я вечеряла з Зеленою Грацією. — Гіздахра краще було не згадувати. — Бо нагально потребувала її мудрої поради.

— А я маю лише одну нагальну потребу: мою Даянерис.

— Наказати подати їжі? Ви, напевне, голодні.

— Не їв два дні, та коли стою тут, мене живить розкіш вашої краси.

— Моя краса не наповнить ваш живіт. — Дані зісмикнула з дерева грушу і кинула йому. — З'їжте!

— Якщо така воля моєї цариці.

Він укусив грушу, зблиснувши золотим зубом. Сік потік у лілову бороду. Дівчина у Дані так палко хотіла його поцілувати, що аж боліло. «Його цілунки будуть шорсткі й жорстокі, — сказала вона собі, — і він не послухає, коли я закричу або накажу йому спинитися.» Але королева і цариця у ній знала, що так чинити нерозумно.

— Розкажіть про свою подорож.

Дааріо недбало знизав плечима.

— Юнкайці вислали якихось найманців затулити нам Хизайський прохід. Тих, що звать себе «Довгими Списами». Ми наскочили на них уночі, загнали кількох у пекло. В самій Лазарії я мусив убити двох власних осавулів, що

змовлялися вкрасти коштовні камені та золоту таріль, довірені мені царицею на подарунки для ягнятників. Інших перешкод не було, все обіцяне виконано.

— Скількох людей ви втратили у бою?

— Дев'ятьох, — відповів Дааріо, — але дванадцяттеро «Довгих Списів» вирішили, що радше хочуть бути «Буревісниками», ніж трупами, тому нас прийшло на трьох більше, ніж пішло. Я їм сказав, що вони проживуть довше, якщо битимуться за драконів, а не проти них, і вони побачили в моїх словах рацію.

Дані відчула осторогу.

— То можуть бути юнкайські шпигуни.

— Для шпигунів вони надто тупі. Ви їх не знаєте.

— Ви теж. Невже ви їм довіряєте?

— Я всім своїм людям довіряю. Ось настілечки. — Він виплюнув зернятко і посміхнувся з її підозр. — Може, принести вам їхні голови? Принесу, якщо накажете. Одна голова — лиса, дві мають коси, одна фарбує

собі бороду в чотири кольори. Який шпигун носитиме таку бороду, питаю я вас? Працник може підбити каменем мушине око за сорок кроків, бридка пика добре ладнає з кіньми, але якщо моя цариця каже, що вони мусять померти...

— Я цього не казала! Я лише... наглядайте за ними, більше нічого я не прошу. — Вона відчула себе дурепою, кажучи так. Вона завжди почувалася трохи дурепою поруч із Дааріо. «Незграбне дівча, недолуге розумом. Що він має про мене думати?»

І змінила предмет розмови.

— То ягнятники надішлють нам харчі?

— Збіжжя, моя царице, прийде Скахазадханом у шкутах, а інші харчі — караванами через Хизай.

— Скахазадханом не прийде. Річку нам зачинили. І море теж. Ви побачите кораблі у затоці. Карфійці розігнали третину наших рибальських човнів і полонили ще третину. Решта боїться вийти у море. Торгівлю, яка ще животіла, припинено зовсім.

Дааріо викинув хвостик від груші.

— Карфійці мають у жилах молоко замість крові. Покажіть їм драконів, і вони кинуться навтьоки.

Але Дані не хотіла говорити про драконів. Селяни досі приходили до її двору з обпаленими кістками і скаржилися на зниклих овець, хоча Дрогон до міста не повернувся. Хтось казав, що бачив його на північ від річки, над травами Дотракійського моря. Внизу в ямі Візеріон розірвав один із ланцюгів; вони з Раегаром ставали шаленіші з кожним днем. Неблазні розповіли, що одного дня залізні двері запашили червоним жаром, і цілий день ніхто не зважувався їх торкатися.

— Астапор теж сидить у облозі.

— Це я знав. Один із «Довгих Списів» прожив досить довго, щоб розказати, як у Червоному Місті люди жеруть один одного. Сказав, що Меєрин скоро поділить їхню долю. Я вирізав йому язика і згодував жовтому собаці. Пес ніколи не з'їсть язика брехуна. Коли жовтий пес з'їв язика, я зрозумів, що

полонений казав правду.

— У моєму місті теж точиться війна. — Вона розповіла йому про Синів Гарпії та Мідних Звірів, про кров на цеглі. — Мої вороги усюди — ззовні та всередині.

— То нападить! — негайно відповів він. — Людина, оточена ворогами, не може захищатися. Сокира вразить її у спину, поки вона відбиватиме удар меча у груди. Ні, так не годиться. У оточенні багатьох ворогів треба обрати найслабшого, вбити його, потоптати конем його тіло і втекти.

— Куди ж мені тікати?

— У моє ліжко. У мої обійми. У моє серце.

Руків'я араха та кинджала Дааріо були зроблені у подібні розпусних оголених жінок зі щирого золота. Він попестив їх великими пальцями у особливо зухвалий спосіб, посміхаючись просто до королеви.

Дані відчула, як їй до обличчя прилинула кров — наче це її він так відверто пестив. «Якщо я потягну його до ліжка — чи завважить він і мене за розпусницю? — міркувала вона,

водночас знаючи, що нічого так не хотіла б, як стати його розпусницею. — Ні, не треба мені бачити його на самоті. Він надто небезпечний, коли так близько до мене.»

— Зелена Грація вважає, що цариця мусить мати гіскарського царя, — мовила вона, зашарівшись. — Наполягає на моєму одруженні з вельможним Гіздахром зо'Лораком.

— Отим? — гигикнув Дааріо. — Чому не з Сірим Хробаком, якщо вже вам закортіло мати у ліжку євнуха? Ви справді хочете собі такого царя?

«Я хочу тебе.»

— Я хочу миру. Я дала Гіздахрові дев'яносто днів на припинення різанини в місті. Якщо він упорається, я візьму його за чоловіка.

— Візьміть за чоловіка мене. Я впораюся за дев'ять.

«Ти ж знаєш, я не можу» — мало не вимовила Дані вголос.

— Ви боретесь з тінями, а мусите боротися з людьми, що їх відкидають, — правив Дааріо далі. — Убийте їх і заберіть їхні статки, кажу я

вам. Прошепотіть свою волю, і Дааріо складе вам купу їхніх голів, вищу за цю піраміду.

— Якби ж я знала, хто вони такі...

— Цхак, Пахл, Мерек. Ці та інші. Великі Хазяї. Кому ще бути?

«А ти зухвалий. І спраглий до крові.»

— Ми не маємо доказів, що це їхніх рук справа. Хочете, щоб я дарма нищила власних підданих?

— Ваші власні піддані охоче знищать вас.

Дааріо так довго мандрував далекими шляхами, що Дані вже й забула, який він із себе. Сердюцький норів зрадливий і перемінливий — нагадала вона собі. «Примхливий, легковажний, безжальний. Він ніколи не виросте над тим, ким він є. З таких не робляться царі та королі.»

— Піраміди міцні, — мовила вона. — Узяти їх приступом можна лише за великий кошт. А щойно ми нападємо на одну, як проти нас повстануть інші.

— То виманіть їх назовні з пірамід на якусь нагоду. Приміром, на весілля. Чом би й ні?

Пообіцяйте свою руку Гіздахрові, усі Великі Хазяї прийдуть подивитися на ваше одруження, і коли вони напхаються до Храму Грацій, випустіть на них нас.

Дані скривилася від огиди. «Він чудовисько. Безстрашне і рішуче, але чудовисько.»

— Чи не плутаєте ви мене з астапорським царем-різником?

— Краще бути різником, ніж м'ясом. Усі царі й королі — різники. Хіба цариці й королеви якісь інакші?

— Та, що перед вами — інакша.

Дааріо стенив плечима.

— Більшість цариць не мають іншого хисту, ніж зігрівати своїм царям постіль і лупити їм синів, як квочки. Коли вам люба така доля, то йдіть собі за Гіздахра.

У ній спалахнув гнів.

— Ви забулися, хто я така?

— Ні. А ви?

«За таке нахабство Візерис відтяв би йому голову.»

— Я — кров дракона. Не смійте повчати

мене! — Дані підвелася, левова шкура впала з її плечей додолу. — Негайно залиште мене!

Дааріо подарував їй глибокий вишуканий уклін.

— Живу, щоб служити вам.

Коли він пішов, Даянерис знову покликала до себе пана Барістана.

— Я хочу, щоб «Буревісники» повернулися у поле.

— Перепрошую, ваша милосте? Але ж вони щойно прибули...

— Хочу, щоб їх тут не було! Хай пильнують околиці юнкайських земель і захищають каравани з Хизайського проходу. Віднині Дааріо доповідатиме вам. Шануйте його, як належить за званням і станом, стежте, щоб йому та його воякам добре і вчасно платили. Але за жодних обставин не пускайте в мою присутність.

— Слухаю волю вашої милості.

Тієї ночі вона не могла заснути, лише перекидалася і крутилася у ліжку. Потім зважилася навіть покликати Іррі, сподіваючись

розрадитися її пестощами, але невдовзі відштовхнула юну дотракійку. Іррі була мила, приятна, лагідна і покірна... але вона не була Дааріо.

«Що я наробила? — думала вона, скрутившись бубликом у порожньому ліжку. — Я так довго чекала на його повернення. І ось вигнала геть.»

— Він зробив би з мене чудовисько, — прошепотіла вона, — криваву царицю.

Але потім їй пригадався Дрогон і дракони у ямі. «На моїх руках уже є кров. І на серці. Ми не такі вже різні, Дааріо та я. Ми обидва — криваві чудовиська.»

Зниклий князь

«Де він швендяє? Чому так довго?» — питав себе Гриф, міряючи кроками чардак «Соромливої діви». Невже вони втратили Хальдона так само, як Тиріона Ланістера? Чи не схопили його волантинці? «Хоч би Качур з ним пішов.» Самому Хальдонові Гриф уже колишньої віри не йняв, відколи у Сельорисі той дозволив карликові накивати п'ятами.

«Соромлива діва» стояла на припоні коло однієї з найпоганючіших ділянок довгого і безладно облаштованого річкового берега між старим човном-плотом, що не відвалював од пришибу вже багато років, та яскраво розцяцькованою мартоплясовою мавною. Мартопляси були жваві та галасливі, часто виголошували один одному бундючні промови з власних вистав і майже без упину пиячили.

День був спекотний, липкий — як усі, відколи вони залишили Смуток. Безжальне південне сонце заливало білим вогнем забитий кораблями берег коло Волон Терису; але спека була найменшою та найостаннішою з Грифових турбот. «Золота Дружина» стояла за п'ять верст на південь від міста, далеко північніше звідти, де він чекав її знайти. А на півночі від Волантису саме з'явився тріарх Малакво з п'ятьма тисячами піхоти та тисячею кінноти, щоб перетнути сердюкам шлях до гирла. Даянерис Таргарієн лишалася за цілий світ звідси, а Тиріон Ланістер... він міг бути де завгодно. Якби боги були ласкаві, Тиріонова потворна голова їхала б, відтята від тіла, півдорогою до Король-Берега. Та певніше за все, карлик сидів десь неподалік живий-здоровий, п'яний, як чіп, і вигадував якесь нове неподобство.

— Де того Хальдона лихо носить? — пожалівся Гриф пані Леморі. — Скільки треба часу, щоб купити трьох коней?

Вона стенула плечима.

— Хіба не безпечніше, мосьпане, поки що лишити хлопця на човні?

— Безпечніше — так. Розумніше — ні. Він уже дорослий чоловік, і це стежка, якою він народився простувати.

Гриф не мав настрою сперечатися. Йому обридло ховатися, обридло чекати, обридло берегтися і озиратися. «Я вже не маю часу для обережності.»

— Нам коштувало чималих зусиль ховати принца Аегона всі ці роки, — нагадала йому Лемора. — Я знаю, що йому настане час помити волосся і оголосити про свої права. Але ж не зараз. Тільки не перед табором найманців.

— Якщо Гаррі Стрікланд бажає йому зла, ховати принца на «Соромливій діві» — марна справа. Стрікланд має десять тисяч мечів під рукою. А ми маємо Качура. Аегон — уособлення всього, що можна чекати від принца і можновладця. Їм треба це побачити — Стрікландові та решті. Це ж власне військо принца.

— Власне, але куплене за гроші. Десять

тисяч озброєних чужинців, а з ними обозники, табірні дівки... хто тільки не чіпляється у поході до таких загонів. Вистачить одного зловмисника, щоб покласти край усій нашій справі. Якщо голова Хугора варта княжого титулу, скільки, гадаєте, заплатить Серсея Ланістер за законного спадкоємця Залізного Престолу? Ви не знаєте цих людей, мосьпане. Минуло більше десятка років, відколи ви востаннє ходили у похід під прапором «Золотої Дружини». До того ж ваш старий приятель мертвий.

«Чорносерд, друже мій любий...» Милош Тойн аж буяв життям востаннє, коли Гриф його бачив. Важко було визнати, що його більше нема на світі. «Золотий череп на жердині та Галайда Гаррі Стрікланд замість нього на чолі.» Він знав, що Лемора має рацію. Байдуже, хто були їхні батьки й діди на Вестеросі перед вигнанням... зараз у «Золотій Дружині» служили сердюки, а сердюкам вірити не можна. Та все ж...

Минулої ночі він знову бачив сон про

Камінний Септ. Сам-один, з мечем у руці, він бігав від будинку до будинку, вибиваючи двері, збігаючи сходами, стрибаючи з даху на дах. А у вухах калатали віддалені дзвони. Басовите спижеве бумкання, срібні переспіви озивалися у нього в голові; мішанина звуків гучнішала, зводила з розуму, аж нарешті почало здаватися, що голова зараз лусне.

Від Битви Дзвонів минуло сімнадцять років, але передзвін і досі зав'язував йому кишки у вузол. Віддавна усіма вважалося, що справа престолу була програна, коли принц Раегар загинув від удару Робертового келепа на Тризубі. Але битви на Тризубі зовсім не сталося б, якби грифон зумів запопасти оленя ще там, у Камінному Септі. «Дзвони проспівали того дня за нами усіма. За Аерисом та його королевою, за Елією Дорнійською та її маленькою донечкою, за кожним чесним воїном і порядною жінкою Семицарства. І за моїм срібним принцом.»

— Спершу ми мали намір розкрити особу принца Аегона тільки тоді, коли досягнемо

королеви Даянерис, — саме казала Лемора.

— Тоді ми ще гадали, що дівчина скоро рушить на захід. Наша драконова королева спалила той намір на попіл. Завдяки одному жирному йолопові з Пентосу ми вхопили драконицю за хвіст і обпекли пальці до кісток.

— Ілірію не міг знати, що дівчина обере залишитися у Невільницькій затоці.

— Як не знав і того, що король-жебрак помре молодим, а хал Дрого скоро піде в могилу за ним. Загалом з передбачень гладуна справдилося вельми небагато. — Гриф ляснув рукою в рукавиці по руків'ї меча. — Я багато років танцював під сопілку жирного йолопа, Леморо. І чи багато зиску ми з того бачили? Принц уже дорослий. Його час...

— Грифе! — голосно покликав Яндрі, перекрикнувши навіть мартоплясові дзвони. — Там Хальдон!

А й справді, то був він. Півмаестер рухався уздовж річки до початку пришибу і виглядав геть вимученим спекою. Піт лишив темні плями навколо пахв його легкої лляної ряси; на

своєму довгому обличчі він мав той самий кислий вираз, як у Сельорисі, коли повернувся до «Соромливої діви» і розповів, що карлик здимів невідомо куди. Але зараз він вів у поводі трьох коней, а це було найголовніше.

— Приведіть хлопця, — наказав Гриф Леморі. — Подбайте, щоб був готовий.

— Як скажете, — похнюпилася септа.

«Як скажу, так і буде.» Він заприязнився до Лемори, та це не означало, що чекав од неї схвалення. Її доручення полягало у навчанні принца віровчення святої Седмиці — і вона упоралася. Проте скільки не молися, самими молитвами Залізний Престол не візьмеш. Це вже була Грифова справа. Колись він не справдив довіри принца Раегара. І не зрадить його сина, поки в тілі лишається хоч крапля життя.

Хальдоновим коням Гриф, роздивившись їх зблизька, не зрадів.

— Оце найкращі, яких ви зуміли знайти? — пробурчав він Півмаєстрові.

— Авжеж, — роздратовано гиркнув Хальдон

у відповідь, — і не питаєте, скільки вони нам коштували! Відколи за річкою з'явилися дотракійці, половина мешканців Волон Терису раптом вирішила кудись помандрувати. Конятина, здатна триматися на ногах, дорожчає з кожним днем.

«Було б мені поїхати.» Після Сельорису він уже не мав колишньої довіри до Хальдона. «Дозволити карликові задурити собі голову отим його спритним язиком! Відпустити самого до бурдею і стовбичити на майдані, наче недоумок!» Хазяїн бурдею божився, що малого чоловічка повели геть під загрозою меча, але Гриф ще не остаточно повірив у його байку. Біс мав досить розуму, щоб змовитися з кимось про втечу. Його п'яний полонитель, про якого розповіли повії, міг бути найманим посіпакою. «Тут є частка і моєї вини. Після того, як карлик кинувся між Аегоном та кам'яним, я втратив пильність. А мав би врізати горло, ще коли його вперше побачив.»

— Гаразд, коні годяться, — примирливо мовив він до Хальдона. — Зрештою, табір

стоїть за якісь п'ять верст на південь.

«Соромливою дівою» вони б дісталися туди навіть швидше, але Гриф не хотів зразу відкривати Гаррі Стрікландові правду про те, звідки вони з принцом узялися. Та й думка, як вони плюхатимуть чоботями у мілкій воді та видиратимуться слизьким берегом, його не тішила. Така поява личила пересічному сердюкові з сином, але не князеві з його принцом.

Коли хлопець виник із надбудови поруч із Леморою, Гриф ретельно роздивився його від голови до п'ят. Принц був оперезаний мечем та кинджалом, чорні його чоботи блищали, налощені, чорна кирея мала підбивку криваво-червоного шовку. Волосся йому помили, підстригли і знову пофарбували в темну блакить — і очі від того теж здавалися синіми. На шиї він мав три величеньких чотирикутних рубіни, підвішені на ланцюгу чорного заліза — то був дарунок від магістрата Ілірію. «Червоне і чорне. Кольори дракона.» Все виглядало добре, як і мало бути.

— Ти на вигляд справжній принц, — мовив Гриф хлопцеві. — Твій батько пишався б, якби тебе побачив.

Молодий Гриф пробіг пальцями крізь волосся.

— Мені вже в печінках ця синя фарба! Змити б її геть.

— Скоро змиєш.

Гриф теж охоче повернувся б до своїх кольорів, хоча його колись руде волосся вже посивіло. Він ляснув парубка по плечі й запитав:

— То що, рушаймо? Твоє військо чекає на свого принца.

— Мені подобається, як це звучить. Моє військо. — Обличчям хлопця майнула посмішка, проте негайно зникла. — Та чи справді вони мої? Це ж сердюки. Йолло застерігав мене нікому не довіряти.

— У цьому з ним важко не погодитися, — визнав Гриф.

Все могло бути інакше, якби полк досі очолював Чорносерд. Але Милош Тойн помер

чотири роки тому, а Галайда Гаррі Стрікланд був людиною зовсім іншого штибу. Та хлопцеві цього, звісно, казати не можна. Карлик вже посіяв досить сумнівів у його юну голову.

— Не кожна людина є такою, якою здається, а принцovi варто берегтися особливо... та якщо зайти цим шляхом надто далеко, недовіра отруїть тебе, оселить у душі гіркоту і боягузтво.

«Саме так сталося з королем Аерисом. Наприкінці навіть Раегар не міг заперечити очевидного.»

— Найкраще обирати середній шлях. Чекати від людей, щоб вони заслужили твою довіру відданою службою... та коли вже заслужать, винагороджувати їх щиро і щедро.

Хлопець кивнув.

— Я пам'ятатиму.

Принцovi дали найкращого з трьох коней — чималенького мерина, кольором сірого, але дуже світлого, майже білого. Гриф і Хальдон їхали поруч на дещо менших конях. Дорога протягом версти тяглася на південь попід високими білими мурами Волон Териса, а тоді

залишила місто позаду і побігла вздовж химерно покручених берегів Ройни крізь вербові гайки, повз макові поля і високий дерев'яний млин, чиї крила рипіли, обертаючись, наче старі кістки.

«Золота Дружина» знайшлася коло річки, коли сонце вже котилося униз на заході. Табір їхній схвалив би навіть Артур Дейн — щільно скупчений, добре опоряджений, зручний у захисті. Навколо було викопано глибокий рівчак з загостреними кілками всередині. Намети стояли шерезами, між ними лишалися широкі проходи. Коло річки влаштували нужники, щоб потік змивав людський послід. Конов'язі розташувалися на півночі, а далі коло води паслося зо два з половиною десятки слонів, висмикуючи очерет хоботами. Гриф схвально зиркнув на великих сірих тварин. «Нема у всьому Вестеросі бойового коня, щоб устояв проти отаких чудовиськ.»

Високі бойові корогви золототканої парчі віяли за вітром на високих жердинах, поставлених по всьому кордону табору. Під

ними на чатах стояли і ходили озброєні та вдягнені у броню вартові, сторожко спостерігаючи за наближенням будь-кого. Гриф боявся, що полк за Гаррі Стрікланда спіткають лінощі та розпуста, бо новий полковник надто любляв шукати приятні товариства замість тримати суворий лад. Та скидалося, що побоювання не справдилися.

Біля воріт Хальдон щось мовив десятникові варти, і той вислав гінця по когось зі старшини. Той, хто з'явився на виклик, був саме такий бридкий, яким Гриф пам'ятав його востаннє: череватий незграбний здоровило, чиє зухвале сердюцьке обличчя вкривала сітка старих рубців. Праве вухо йому наче пес пожував, а лівого бракувало зовсім.

— Не кажи, Буйцвіте, що ти тут над кимось головуєш! — мовив Гриф. — Я гадав, «Золота Дружина» має гідність і пам'ятає звичаї!

— Гірше, сраколюбче! — буркнув Франклин Буйцвіт. — Мене ще й на лицаря висвятили.

Він ухопив Грифа за передпліччя, притягнув до себе в обійми, од яких трохи не затріщали

кістки.

— А ти страшний, як козяча смерть, навіть для людини, що мертва вже дванадцять років. Синє волосся? Що за дурня? Коли Гаррі сказав, що ти скоро припхаєшся, я трохи не обісрався з несподіванки. Ти ба, і Хальдон тут! На пику, як завше, холодний, мов дірка здохлої хвойди. А ходить гордо, наче в сраку ратище запхав! Тебе я теж радий бачити.

Сердюк обернувся до Молодого Грифа.

— А це в нас хто? Мабуть...

— Мій зброєносець. Знайомся, хлопче — це Франклин Буйцвіт.

Принц привітав лицаря, кивнувши головою.

— Буйцвіт — прізвище байстриюцьке. Ви походите з Обширу.

— А чого ж ні! Моя мати була пралею у Сидрівці, аж раптом один із княжих синів її згвалтував. То я, виходить, Фосовей брунатного яблука, чи щось таке. — Буйцвіт майнув їм рукою, щоб заходили до воріт. — Ходімо зі мною. Стрікланд скликав старшину до намету. Військова рада. Клятї волантинці струшують

списами і питають про наші наміри.

Вояки «Золотої Дружини» мулялися ззовні своїх наметів: кидали кості, сьорбали з кухлів, відганяли мух. Грифові стало цікаво, скільки з них знають, хто він такий. «Авжеж небагато. Дванадцять років — довгий час.» Навіть ті, хто свого часу їхав у походах поруч із ним, можуть не впізнати вигнаного князя Джона Конінгтона з вогняно-рудю бородою у чисто голеному, вивіреному часом обличчі сердюка Грифа під синім волоссям. Наскільки було відомо більшості з них, Конінгтон спився на смерть у Лисі після вигнання з полку за безчесний вчинок — крадіжку з полкової скарбниці. Йому й досі муляла ця вимушено-ганебна брехня, але Варис наполягав на її необхідності.

— Нам не треба пісень про шляхетних і звитяжних вигнанців, — цокотів євнух своїм набридливим голосом. — Хто гине смертю хоробрих — того довго пам'ятають, а боягузів та п'яниць швидко забувають.

«Що євнух може знати про честь воїна?» Гриф погодився на євнухову оборудку заради

добра для хлопця, але не почав її від того любити. «Хоч би дожити побачити малого на Залізному Престолі. Відтак Варис заплатить за свою зухвалість, і за всі інші образи теж. Отоді побачимо, кого швидше забудуть.»

Намет отаман-полковника було шито з золототканої парчі та оточено кільцем високих списів із визолоченими черепами на кінцях. Один із черепів був більший за інші та моторошно спотворений; під ним висів ще один, не більший за кулачок дитини. «Маелис Мерзенний та його безіменний брат.» Інші черепи один від одного різнилися мало, хіба що деякі були потріскані від ударів, що принесли смерть хазяям, а один мав підпиляні на вістря зуби.

— Котрий тут Милош? — мимоволі запитав Гриф.

— Онде наприкінці, — вказав Буйцвіт. — Чекайте. Я про вас оголошу.

Він прослизнув до намету, залишивши Грифа з роздумами та спогадами перед золотим черепом старого друга. За життя пан

Милош Тойн був на обличчя бридкий, як гріх. Його уславлений пращур, темнавий та хвацький Теренс Тойн, про якого склали безліч пісень, мав таке прегарне обличчя, що й королівська коханка не встояла перед спокусою. Милош, навпаки, мав вуха, наче ручки дзбана, криву щелепу і найбільший ніс, бачений Джоном Конінгтоном за життя. Втім, коли він до тебе посміхався, ніщо з того не важило. Чорносердом його кликали за знак на щиті, але Милошеві припав до смаку натяк, що так красномовно проказувало його прізвисько.

— Отаманові на користь, коли його бояться — хоч друзі, хоч вороги, — зізнався він одного разу. — Мають мене за безжального горлоріза — то й нехай.

Насправді все було навпаки — воїн аж до кісток, Тойн був лютий у битві, але завжди правдивий у суді, батько своїм воякам, щедрий та милостивий до вигнаного князя Джона Конінгтона.

Смерть позбавила пана Милоша вух, носа і теплоти у посмішці — хоча сама посмішка

лишилася, перетворившись на блискучий золотий вишкір. Шкірилися усі черепи на жердинах — навіть Лихого Булата на високому ратищі посередині. «Чого йому зуби шкірити? Він помер переможений і самотній, розчавлений поневіряннями у чужій землі.» На смертному ложі пан Аегор Водограй віддав свій уславлений наказ: виварити плоть із черепа, вмочити у розтоплене золото і нести на жердині перед полком, коли той перетне море, щоб повернути вигнанцям Вестерос. Його наступники наслідували приклад першого полковника.

Якби вигнання Джона Конінгтона обернулося інакше, він міг би стати одним із тих наступників. У полку він прослужив п'ять років, піднявся з лав вояцтва до почесного місця правиці Тойна. Якби він лишився, то найвірогідніше, після смерті Милоша саме його обрали б отаман-полковником замість Гаррі Стрікланда. Але Гриф не шкодував про обраний шлях. «Коли я повернуся на Вестерос, то не черепом на жердині.»

З намету виступив Буйцвіт.

— Заходьте!

Коли вони ввійшли, старшина «Золотої Дружини» підвелася з ослонів та похідних стільців. Старі приятелі привітали Грифа посмішками та обіймами, нові обличчя — стриманіше. «Не всі тут такі раді нас бачити, як показують.» За деякими з посмішок він відчував гострі ножі. Донедавна більшість із присутніх вірила, що Джон Конінгтон лежить собі тихо в могилі — поза сумнівом, дехто й досі був переконаний, що саме там місце людині, яка обікрала своїх братів по зброї. Втім, на їхньому місці Гриф почувався б так само.

Пан Франклин назвав імена. Чимало з сердюцьких очільників мали байстрюцькі прізвища, як і сам Буйцвіт: Водограї, Схили, Камінці. Хтось пишався — заслужено чи ні — іменами, що гучно гриміли у історії семи королівств Семицарства; Гриф нарахував двох Моців, трьох Пиків, Мулла, Мандригулю, Лотстона, двійко Коліїв. Не всі з них, вочевидь,

були правдиві — у охочих найманих полках ти міг зватися, як тобі заманеться. Та байдуже, під справжнім ім'ям чи під вигаданим — сердюки не вміли жити без варварських розкошів на показ. Як багато їхніх братів по ремеслу, вони тягали власні земні статки просто на своїй особі: прикрашали мечі коштовними каменями, панцери — срібним і золотим карбом, вдягали важкі гривні на шиї та обручі на руки, тонкі шовки на спину, а на пальці — стільки золотих пернів, що вистачило б на викуп за вельможного князя. Кожен перстень позначав рік служби у «Золотій Дружині». Марк Мандригуля, у котрого на щоці побитого віспою обличчя зяяла яма — то його гарячим залізом позбавили рабської позначки — носив також ланцюг із золотих черепів.

Не всі у старшині походили з Вестеросу. Чорний Балак мав шкіру чорну, мов сажа, а волосся — біле, як молоко, прибув з Літніх островів і очолював полкових лучників ще з часів Чорносерда. На собі він мав неймовірно барвисту накидку з зеленого та жовтогарячого

пір'я. Схожий на кощавий труп волантинець Горис Едорієн замінив Стрікланда на посаді полкового скарбника. На одне його плече було накинуто пардову шкуру; волосся червоне, мов кров, спадало на рамена масляними кучерями, хоча гостра борода була чорна. Очільник вивідачів та пластунів був Грифові незнайомий — лисенієць на ім'я Лисоно Маар із бузковими очима, біло-золотим волоссям та пухкими вустами, яким позаздрила б хвойда. З першого погляду Грифові навіть здалося, що то жінка — тим паче, що нігті його були фарбовані ліловим, а вуха обтяжували перли та аметисти.

«Привиди та облудники, — подумав Гриф, розглядаючи їхні обличчя. — Втікачі з забутих війн та придушених повстань, поплічники невдах і вигнанців, братство програної справи і втраченої величі, зганьблене та позбавлене спадку. Отаке я маю військо. Отаку ми маємо надію.»

І обернувся до Гаррі Стрікланда.

Галайда Гаррі мало чим скидався на воїна. Чолов'яга чималого обсягу в череві, з великою

круглою головою, м'якими сірими очима та ріденьким волоссям, яке він розчісував на боки, щоб приховати невеличку лисину, Стрікланд сидів у табірному кріслі й мочив ноги у балійці солоної води.

— Даруйте, що не встаю, — мовив він замість привітання. — Перехід нас добряче втомив, а ноги в мене схильні до мозолів. Прокляття якесь, їй-бо.

«Не прокляття, а знак слабкості. Скиглиш, наче квота стара.» Стрікланди пов'язали свою долю з «Золотою Дружиною» від самого її заснування. Прапрадід Гаррі втратив землі, приєднавшись до Чорного Дракона у першому Повстанні Чорножара. «Чотири покоління щирого золота» — полюбляв вихвалитися Гаррі, ніби чотирма поколіннями вигнання і поразок варто було пишатися.

— Можу зробити вам цілющої масті, — зауважив Хальдон, — а ще знаю деякі природні солі, які загартують шкіру.

— Дякую на доброму слові. — Стрікланд майнув до зброєносця. — Гей, Гачику, налий-но

вина моїм друзям.

— Дякую, не варто, — відповів Гриф. — Вип'ємо краще води.

— Воля ваша. — Отаман-полковник посміхнувся до принца. — А це, виходить, має бути твій син.

«Чи знає він правду? — спитав себе Гриф. — Скільки йому розповів Милош?» Варис непохитно стояв на тому, щоб берегти усе в таємниці. Їхні з Ілірію задуми, що стосувалися Чорносерда, лише з ним і обговорювалися; решта полку ні про що не здогадувалася — бо чого не знаєш, того не вибовкаєш.

Але тепер наставали зовсім інші часи.

— Жоден чоловік не побажав би собі гіднішого сина, — мовив Гриф, — але хлопець не вродився від моєї плоті та крові, і звать його не Грифом. Панове! Дозвольте представити вам Аегона Таргарієна, першородного сина Раегара, принца Дракон-Каменя, від принцеси Елії Дорнійської... що скоро з вашою допомогою стане Аегоном, Шостим тако нареченим, королем андалів, ройнарів та

першолоудей, Семицарства законним володарем.

Приголомшливу новину зустріло байдуже мовчання. Хтось прочистив горлянку. Один із Коліїв підлив собі вина з глека. Горис Едорієн покрутив пальцем один зі своїх кучерів і щось промуркотів невідомою Грифові мовою. Лазвель Пик закашлявся, Мандригуля і Лотстон перезирнулися. «Вони знають, — усвідомив Гриф. — Знали від початку, як ми зайшли.» І знову обернувся до Гаррі Стрікланда.

— Коли ти їм сказав?

Полковник поворушив намозолені пальці у своїй купелі для ніг.

— Коли ми прийшли на річку. Люди собі місця не знаходили, і з вагомої причини. Ми ж бо не пішли у вигідну виправу до Спірних Земель, і заради чого? Сидіти зопривати тут на цій богом проклятій спеці, дивлячись, як спливають грошики, іржавіють мечі, відвертаються та йдуть геть багаті наймачі?

Грифові шкірою побігли сироти.

— Хто?

— Юнкайці. Посол, якого вони відправили улещувати Волантис, уже відіслав назад до Невільницької затоки три охочих полки. Хоче, щоб ми були четвертим. Дає вдвічі стільки, скільки платив Мир, а на додачу по невільникові кожному воякові у полку, по десять — старшині, та сотню добірних дів — особисто мені.

«Нівроку, щоб мені очі повилазили.»

— Для цього знадобиться багато тисяч рабів. Де юнкайці сподіваються знайти аж стільки?

— У Меєрині. — Стрікланд махнув своєму зброєносцеві. — Гачику, рушника! Вода вистигає, скоро пальці мені стануть як родзинки. Ні, не того рушника. М'якого.

— Ти їм відмовив, — сказав Гриф.

— Я сказав, що подумаю.

Коли зброєносець почав витирати йому ноги, Гаррі зіщулився.

— Обережніше з пальцями, хлопче! Уяви, що то ягідки з тонкою шкіркою. Суши їх так, щоб не пошкодити. Не дери, а песть. Отак, отак! — Він обернувся назад до Грифа. —

Відмовити просто в очі було б нерозумно. Хлопці б мали право спитати, чи не з'їхав я з глузду.

— Скоро ти матимеш роботу і для хлопців, і для їхніх клинків.

— Справді? — перепитав Лисоно Маар. — Гадаю, вам відомо, що дівчина Таргарієн не вирушила на захід?

— Ми чули плітки в Сельорісі.

— То не плітки. Щира правда. От лишень годі збагнути, чому. Сплюндрувати Меєрин — гаразд, чом би й ні? Я б на її місці зробив те саме. Невільницькі міста спливають золотом, наче гноєм, а на завоювання Вестеросу грошви треба — страх. Але з якого дива там стовбичити? З переляку? З лінощів? Чи може, з божевілля?

— Чому — байдуже. — Гаррі Стрікланд розгорнув пару смугастих вовняних шкарпеток. — Вона в Меєрині, а ми тут, де волантинцям щодня менше до вподоби наша присутність. Ми прийшли з наміром піднятися за короля та королеву, які повернуть нас додому на

Вестерос. Але це дівчисько Таргарієн вигадало собі не повертати батьківський престол, а саджати оливи. А тим часом на неї насуваються вороги. Юнкай, Новий Гіс, Толос. Проти неї вийдуть у поле Кровоборід і Строкатий Князь... а скоро нагодиться і флот Старого Волантису. Що вона має проти них? Постільних рабів з дрючками?

— Неблазних, — відповів Гриф. — І драконів.

— Так, драконів, — відповів отаман, — але молодих, чи не щойно налуплених.

Стрікланд обережно насунув шкарпетку на мозолі, потім угору литкою.

— Чи багато їй буде від них зиску, коли всі ті полки схоплять її місто в залізний кулак?

Трістан Водограй затарабанив пальцями по власному коліну.

— Тим паче, кажу я, треба до неї поквапитися. Якщо Даянерис не їде до нас, ми мусимо їхати до Даянерис.

— А чи вміємо ми бігти хвилями, пане мій добрий? — запитав Лисоно Маар. — Кажу вам

знову, морем ми срібної королеви не дістанемося. Я сам ходив до Волантису, вдаючи з себе купця. Намагався вивідати, скільки кораблів ми зможемо найняти. Гавань юрмиться галерами, кочами, думбасами на кожен смак і розмір, та скоро мені довелося змовлятися з перемитниками і піратами. Князь Конінгтон має пам'ятати зі своєї в нас служби, що ми маємо в полку десять тисяч вояків. П'ять сотень лицарів, кожен з трьома кіньми. П'ять сотень зброєносців, кожен на одному коні. А ще слони — не забудьмо про слонів. Піратського корабля нам не досить... нам знадобиться піратський флот! Але навіть якби такий і знайшовся... з Невільницької затоки долетіла звістка, що Меєрин обложили і замкнули в кільце.

— Можна вдати, що ми згодні на угоду з юнкайцями, — запропонував Горис Едорієн. — Дозволити юнкайцям відвезти нас на схід, а попід мурами Меєрину повернути їхнє золото.

— Одна розірвана угода вже досить плямує честь нашого прапора. — Галайда Гаррі

Стрікланд замовк, мацаючи руками свою намозолену ногу. — Дозвольте нагадати: до цієї таємної угоди приклав свою печатку не я, а Милош Тойн. Я б ушанував її, якби мав змогу, але як? Очі бачать і серце чує, що Таргарієнівське дівчисько на захід не збирається. Вестерос був цариною її батька. Меєрин — її власне царство. Якщо вона упорається з Юнкаєм, то легко стане царицею Невільницької затоки. А як не упорається, то загине раніше, ніж ми туди дістанемося.

Його промова не надто здивувала Грифа. Гаррі Стрікланд завжди був людиною незлобивою, схильною вкладати радше мирні угоди, ніж ворога келепом на полі битви. Він мав хист добувати золото... але чи стане йому хисту вигравати битви?

— Є дорога суходолом, — мовив Франклин Буйцвіт.

— Гемонська дорога — то смерть. Ми втратимо половину війська втікачами, щойно оголосимо про такий похід. І поховаємо половину тих, хто лишиться, обіч неї. Прикро

казати, але магістрат Іліріо з друзями показали брак розуму, поклавши стільки надій на королеву-дитину.

«Ні, — подумав Гриф, — вони показали брак розуму, поклавши надію на тебе.»

І тут заговорив принц Аегон.

— Тоді покладіться на мене! — почав він. — Даянерис — сестра принца Раегара, але ж я — його син! Якого вам ще треба дракона?

Гриф стиснув плече принца Аегона рукою в чорній рукавиці.

— Хвацько сказано, — мовив він, — але краще спершу думай, потім говори.

— Я подумав! — відповів юнак. — Навіщо мені тікати до тітки, наче беспорадний жебрак? Мої права вищі за її. Хай вона сама прийде до мене... на Вестерос!

Франклин Буйцвіт зареготав.

— А мені до вподоби! Рушити на захід, не на схід. Хай мала королева саджає оливи, а ми тим часом посадимо принца Аегона на Залізний Престол! Малий має камінчики між ніг, годі казати.

Отаман скривився, наче йому ляпаса хто загилив.

— Тобі що, Буйцвіте, сонце геть мізки сквасило? Нам потрібна дівчина. Нам потрібен шлюб із нею. Якщо Даянерис визнає нашого принчика і візьме його за чоловіка, те ж саме зробить і Семицарство. Без неї панство поглузує з нашого нахабства і затаврує принца самозванцем. А до речі, треба спершу якось дістатися Вестеросу. Ти чув Лисоно. Кораблів ніде не знайдеш.

«Вайло боїться війни, — усвідомив Гриф. — Як вони примудрилися поставити його на місце Чорносерда?»

— До Невільницької затоки — не знайдеш. Але до Вестеросу — інша справа. Нам зачинено схід, а не море. Тріархи будуть щасливі побачити наші спини, навіть не сумнівайтеся. Ще й допоможуть знайти кораблів, аби лише випхати нас до Семицарства. Жодне місто не захоче, щоб у нього на порозі мулялося без діла десятитисячне військо.

— Має рацію, — мовив Лисоно Маар.

— Лев, певно, вже унюхав дракона, — додав один із Коліїв, — але Серсея не зводить очей з Меєрину і тамтешньої цариці. Про нашого принца вона нічого не знає. Щойно ми висадимося і підніmemo корогви, до нас на поміч рине безліч люду.

— Не безліч, — виправив Галайда Гаррі, — а скількісь. Раегарова сестра має драконів. Раегарів син — ні. Ми не маємо досить потуги, щоб воювати престол без Даянерис та її війська. Її Неблазних.

— Перший Аегон захопив Вестерос без жодного євнуха, — зауважив Лисоно Маар. — Чому б те саме не зробити шостому?

— Але ж задум полягав у тому, щоб...

— Чий задум? — перервав Трістан Водограй. — Жирного магістрата? Той самий задум, що змінюється на кожен поворот місяця? Спершу до нас мав приєднатися ще Візерис Таргарієн, як хто його пам'ятає. Із півсотнею тисяч дотракійських верескунів за спиною. Потім Король-Жебрак врізав дуба, і зайшла мова вже про його сестру, королеву-дитину, сумирну й

недолугу, яка пливе за порадою до Пентосу із трьома новоналупленими драконами. Але та дитина раптом повертає до Невільницької затоки, лишає за собою вервечку палаючих міст... і гладун вирішує, що тепер ми маємо зустрічати її під Волантисом. А зараз, бачу, і цьому задумові вже настає гаплик.

— Я досить наслухався про задуми Ілірію. Роберт Баратеон звоював Залізний Престол, не маючи такої переваги, як дракони. То й ми зуміємо. Якщо ж я помиляюся, і Семицарство не повстане на нашому боці, ми завжди зможемо відступити назад за вузьке море, як колись Лихий Булат і чимало інших після нього.

Стрікланд уперто захитав головою, заперечуючи.

— Небезпека...

— ...менша, ніж здається — відколи помер Тайвин Ланістер. Семицарство ніколи не буде дозріліше для завоювання. На Залізному Престолі знову сидить король-хлопчак — навіть молодший, ніж попередній. А землю

Вестеросу гуляють бунтівники, наче вихори осіннього листа.

— Хай так, — відповів Стрікланд, — але самотужки ми не маємо надії...

Грифові вже остогидло боягузтво отаман-полковника.

— Де ж самотужки! За нас стане Дорн. Хіба може не стати? Принц Аегон — син принцеси і великої князівни Елії так само, як принца Раегара.

— Саме так, — додав малий, — і хто тоді лишиться на Вестеросі проти нас? Жінка!

— Не абияка, а з Ланістерів! — заперечив отаман-полковник. — Стерво матиме при боці Крулеріза, його не можна скидати з рахунку. За ними обома стоятиме багатство і міць Кастерлі-на-Скелі. Ілрію каже, малий король заручений з панною Тирел — ото ж доведеться мати справу ще й з могуттям Вирію.

Лазвель Пик застукотів кісточками пальців по столі.

— Століття минуло від нашого вигнання, та дехто ще й досі має друзів у Обширі. Могуття

Вирію може виявитися меншим, ніж його собі малює Мейс Тирел.

— Принце Аегоне, — мовив Трістан Водограй, — ми ваші вірні прибічники. То ви конче вирішили — рушати на захід замість сходу?

— Вирішив! — палко відповів Аегон. — Якщо моя тітонька вдовольнилася Меєрином, хай сидить там, мені байдуже. Я обійму Залізний Престол сам — звоювавши його вашими мечами та вашою вірністю. Рушаймо швидко, вдармо міцно — і здобудемо кілька перемог ще до того, як Ланістери визнають про нашу висадку. Тоді за нашу справу стануть інші.

Водограй посміхнувся на знак схвалення. Інші презирнулися задумливо. Тоді Пик мовив:

— Ліпше загинути на Вестеросі, ніж на гемонській дорозі.

Марк Мандригуля реготнув і додав:

— Як на мене — ще ліпше жити на багатих землях у добрячому замку.

Франклин Буйцвіт ляснув долонею по

руків'ю меча і мовив:

— Така нагода врізати голови кільком Фосовеям! Я з вами.

Коли решта почала говорити, перебиваючи одне одного, Гриф зрозумів, що вітер перемінівся. «Такого Аегона я ще не бачив.» Задум не був зваженим і поміркованим, але Грифові набридла зваженість, остогидла обережність, таємниці, чекання невідомо чого. З перемогою чи з поразкою — але він побачить Грифонове Сідало ще раз перед смертю і буде похований у могилі поруч із батьком.

Один за одним старшина «Золотої Дружини» підводилася, ставала на коліна і складала мечі до ніг його юного принца. Останнім до них приєднався Галайда Гаррі Стрікланд, незважаючи на тяжко намозолені ноги.

Коли вони виходили з намету отаман-полковника, сонце вже зачервонило західне небо і намалювало кармазинові тіні на золотих черепах. Франклин Буйцвіт запропонував поводити принца табором та познайомити з кількома ще невідомими йому «хлоп'ятами».

Гриф дав свою згоду.

— Але пам'ятай: для решти полку він має лишитися Молодим Грифом, поки ми не перетнемо вузьке море. А вже на Вестеросі помиємо йому волосся і вдягнемо у обладунок.

— Гаразд, зрозумів. — Буйцвіт ляснув Молодого Грифа по спині. — Ходімо. Почнемо з куховарів. Заприятелювати з ними — на користь кожному.

Коли вони зникли, Гриф обернувся до Півмаєстра.

— Їдьте на «Соромливу діву» та вертайтеся з пані Леморою і паном Роллі. Скрині Ілірію нам теж знадобляться. Там гроші й обладунок. Подякуйте від усіх нас Яндрі та Ізільї. На цьому їхню участь у справі скінчено. Але їх не забудуть, коли його милість сяде на свій престол.

— Слухаю, мій князю.

На тім Гриф облишив його і прослизнув до намету, який йому призначив для мешкання Галайда Гаррі.

Попереду лежав шлях, повний смертельних

небезпек, але що з того? На кожного чекає смерть. Він просив собі лише трохи часу. Він чекав так довго — авжеж боги мають подарувати йому ще кілька років. Досить, щоб побачити, як хлопчик, котрого він кликав сином, посяде Залізний Престол. А він сам поверне собі власне дідицтво, власне ім'я, власну честь. І заспокоїть дзвони, що калатають у його снах щоразу, як він заплющує очі.

Лишившись на самоті у наметі, який крізь відкинуту запону освітлювали золоті та червоні промені західного сонця, Джон Конінгтон скинув з плечей вовчого кожуха, стягнув через голову кольчужну сорочку, всівся на похідний стілець і стяг рукавичку з правиці. Ніготь на середньому пальці став чорний, наче гагатовий. Сіра тінь доповзла майже до першого суглоба. Кінчик персневого пальця теж почав темніти; коли він штрикнув його вістрям кинджала, то нічого не відчув.

«Смерть, — зрозумів він, — але повільна. Я ще маю час. Рік. Може, два. Чи й п'ять. Деякі кам'яні люди живуть десять. Удосталь, щоб

перетнути море, знову побачити Грифонове Сідало. Покінчити з родом Узурпатора навіки і посадити сина Раегара на Залізний Престол.»

Тоді князь Джон Конінгтон зможе спокійно померти.

Вітрогони

Звістка пролетіла табором, наче гарячий вітер. «Вона наближається. Її військо вже виступило. Вона поспішає на південь, до Юнкаю, щоб віддати місто вогню, а всіх його мешканців — мечу. Ми ж вирушаємо на північ — назустріч.»

Жабик почув це від Дика Соломи, а той — від Старого Білла Кістки, а той — від пентосця на ім'я Миріо Миракіс, а той мав родича, який служив чашником при самому Строкатому Князі.

— Братик чув у наметі старшини, з власних вуст Кагго, — наполягав Дик Солома. — От побачите мені — ще до вечора забігаємо.

І не обдурив. Строкатий Князь надіслав наказ через старшину та осавулів: знімати намети, накладати бебехи на мулів, сідлати

коней, рушати на Юнкай зі світанком.

— Дідька лисого юнкайська наволоч пустить нас до свого Жовтого Міста винюхувати їхніх дівок, — передбачив Бакк, косоокий мирійський арбалетник, ім'я котрого означало «біб». — Візьмемо в Юнкаї харчів, ну може, ще свіжих коней — та й на Меєрин, танцювати з драконовою королевою. Отож давай вистрибуй, Жабику. Зроби мечеві хазяїна гарненький гострий краєчок. Скоро він йому стане в пригоді.

У Дорні Квентин Мартел був великим князем, у Волантисі — помічником купця, а на берегах Невільницької затоки перетворився на Жабика — зброєносця дебелого і лисого дорнійського лицаря, котрого сердюки кликали «Зеленокишкою». Вояки з «Вітрогонів» брали собі й іншим ті імена, які самі бажали, і міняли їх з кожної примхи. Прізвисько «Жабик» причепилося до нього, бо він поспіхом підскакував з місця щоразу, як здоровило гарчав наказ.

Навіть полковник «Вітрогонів» зберігав своє

справжнє ім'я в таємниці від усіх. Деякі «вільні кумпанства» найманців народилися під час століття крові та безладу, що вчинилися з Лихом Валерії. Інші виникали напередодні, а назавтра гинули, не лишивши сліду. «Вітрогони» відлічували у минуле всього тридцять років і знали лише одного полковника — розважливого, м'якого на мову та сумного очима пентоського вельможу на прізвисько Строкатий Князь. Його волосся та кольчуга були сіро-срібні, зате стара розкошлана кирея пошита зі скручених жмутів краму багатьох кольорів: синього, сірого та лілового; червоного, золотого та зеленого; порфіру, яскравого кармазину, небесного лазуру... але всіх до останнього — вицвілих на сонці.

Коли Строкатому Князеві було двадцять і три роки — так оповідав Дик Солома — магістрати Пентосу обрали його новим князем міста, скаравши попереднього на горло лише за кілька годин перед тим. Та замість прийняти високу честь, він оперезався мечем, сів на

улюбленого коня і здимів до Спірних Земель. Відтоді його в Пентосі не бачили. Він бився разом із «Другими Синами», «Залізними Щитами», «Дівиними Воями», а тоді спільно з п'ятьма братами по зброї зібрав «Вітрогонів». За тридцять років по тому з шести засновників полку серед живих лишився тільки він сам.

Жабик не знав, що з того правда, а що ні. Відколи він вписався до лав «Вітрогонів» у Волантисі, то бачив Строкатого Князя лише здалеку. Дорнійці були новаками, свіжим м'ясом, опудалами для стріл, трійцею серед трьох тисяч. Їхній полковник приятелював з більш високим товариством.

— Я вам не зброєносець! — завзято заперечував Квентин, коли Геріс Пийвода — відомий тут як Дорнійський Геріс, на противагу Герісові Рябоспину і Чорному Герісові, а іноді як просто Пий, бо здоровило несамохіть прохопився його прізвиськом — розказав, що придумав. — Я вислужив остроги у Дорні. Я такий самий лицар, як ви!

Але Геріс мав рацію — вони з Арчем мали

захищати Квентина. І задля цього тримали його при боці здоровила.

— Арч серед нас найкращий боєць, — переконував Пийвода, — але тільки ти маєш надію на шлюб з драконовою королевою.

«Або під вінець, або лютий кінець; у кожному разі я скоро її побачу.» Але що більше Квентин Мартел чув про Даянерис Таргарієн, то більше лякався скорої зустрічі. Юнкайці твердили, що вона годує драконів людською плоттю і купається у крові цнотливих дівчат, щоб берегти шкіру гладкою та пружною. Біб із того кепкував, зате полюбляв патякати про розпусність срібної королеви.

— Один із її полковників походить з родини, де чоловіки мають прутні у стопу завдовжки, — казав сердюк, — та їй навіть цього мало. Вона жила серед дотракійців, звикла підставлятися їхнім коням, і тепер нема такого чоловіка, щоб гарненько закоркував її роздовбану дірку.

Меткий волантинський мечник на прізвисько Книжкар, котрого завжди бачили з

носом, устромленим у якийсь старий крихкий сувій, вважав драконову королеву навіженою і спраглою до крові.

— Її хал убив її брата, щоб вона стала королевою. Тоді вона вбила хала, щоб зробитися халісі. Вона приносить криваві жертви, бреше, як дише, з кожної дурної примхи обертає гнів проти вірних їй людей. Вона порушує мир, катує послів... утім, ще її батько був навіжений — це в них у крові.

«У крові.» Король Аерис II був навіжений, божевільний — увесь Вестерос знав про нього. Він вигнав двох своїх Правиць і спалив третього. «Якщо Даянерис така ж спрагла до крові, як її татечко — чи справді мені варто одружуватися з нею?» Великий князь Доран ніколи не згадував, що таке можливе.

Жабик радий був лишити Астапор позаду. Червоне Місто з усіх, які він сподівався спізнати, найбільше нагадувало пекло на землі. Юнкайці вцент забили поламану браму, щоб утримати мертвих і напівмертвих усередині, але видовиська, що трапилися Квентинові

Мартелу на очі за один короткий перехід вулицями червоної цегли, мали лякати його решту життя. Річка, забита трупами. Жриця у подертих шатах, насаджена на палю, в хмарі лискучих зелених мух. Напівмертві люди, що шкутильгають вулицями, загиджені власною кров'ю та лайном. Діти, що б'ються за недоварених цуценят. Останній вільний цар Астапору, що верещить голий у ямі, де його травлять двома десятками голодних псів. І вогні — всюди вогні пожеж. Заплющивши очі, він досі бачив їх: вихори полум'я з цегляних пірамід, більших за будь-які бачені ним замки, стовпи масного диму, що звиваються угору, наче велетенські чорні змії.

Коли вітер дмухав з півдня, повітря смерділо димом навіть тут, за п'ять верст від міста. За мурами червоної цегли, що кришилися під вагою тисячоліть, Астапор іще жеврів, хоча майже всі великі пожежі вигоріли. За вітром ліниво летіли пластівці попелу, схожі на великі сірі сніжинки. Добре буде забратися звідси геть.

Здоровило погодився з ним.

— Давно вже й час минув, — буркнув він, коли Жабик знайшов його за грою в кості — знову прогашною — з Бобом, Книжкарем та Старим Біллом Кісткою. Сердюкам припав до смаку Зеленокишка, що ставив і втрачав гроші так само безстрашно, як бився на війні. — Обладунок, Жабику. Ти відшкрябав ту кров з моєї кольчуги?

— Так, пане.

Кольчуга Зеленокишки була стара, важка, багато разів латана, добряче поношена. Такі самі були і його шолом, ринграф, поножі, рукавиці та решта обладунку, зібраного по нитці. Жабикове озброєння не було набагато краще, а пан Геріс мав ще й гірше. Зброяр називав те, що їм дав, «полковим залізом». Квентин не питає, скільки вояків носило його перед ним і скільки в ньому загинуло. Власні коштовні обладунки неабиякої роботи вони лишили у Волантисі разом із золотом та справжніми іменами. Адже заможні лицарі зі старих чесних родів не перетинають вузьке

море продавати свої мечі — хіба що їх виганяє туди якась ганьба.

— Краще я прикидатимуся вбогим, ніж безчесним, — оголосив Квентин, коли Геріс пояснював свій задум.

«Вітрогонам» знадобилася неповна година, щоб згорнути табір.

— А тепер рушаймо! — наказав Строкатий Князь зі спини велетенського сірого огиря старою високовалерійською мовою — найближчою до суржика, яким балакало вільне кумпанство.

Плямисті крижі його коня вкривали кошлаті смуги тканини, відірвані від вапенроків вояків, убитих вершником. Кирея князя була зшита з таких самих. Він був уже старий — добряче за шістдесят — але сидів у високому сідлі прямо й гордовито, а голос його сягав найдальших куточків поля.

— В Астaporі був передобідок, — мовив він, — а в Меєрині чекає бенкет!

Сердюки здійняли привітний галас. Зі списів майорили за вітром пасма світло-

блакитного шовку; над головами віяли розгалужені біло-блакитні прапори — корогви «Вітрогонів».

Троє дорнійців галасували разом із рештою, адже мовчанка притягла б до себе увагу. Коли «Вітрогони» рушили на північ прибережним гостинцем, одразу за Кровобородом із його «Бойовими Котами», Жабик наздогнав Дорнійського Геріса.

— Скоро, — мовив він посполитою мовою Вестеросу. В полку були інші вестеросці, але небагато і неблизько. — Не можна довго вагатися.

— Та не тут! — застеріг його Геріс, посміхаючись удаваною посмішкою. — Побалакаємо ввечері, коли станемо табором.

Від Астапору до Юнкаю старим гіскарським прибережним гостинцем пролягло більше як п'ять сотень верст, а від Юнкаю до Меєрину — ще дві з половиною. Вільні кумпанства, що сиділи на добрих конях, могли досягти Юнкаю за шість днів, якщо гнати швидко, або за вісім, якщо не квапитися. Легіони Старого Гісу

подолали б ту саму відстань пішки за час, лише у півтора рази довший, але юнкайці зі своїм невільницьким військом...

— Бачив я їхніх отаманів. Диво буде, якщо не заведуть свій набрід просто у море, — казав Біб.

Чого-чого, а отаманів юнкайцям не бракувало. Верховний провід над усім військом тримав старий звитяжець на ім'я Юрхаз зо'Юнзак. Утім, «Вітрогони» бачили його лише мимохідь і здалеку — він завжди пересувався у паланкіні такому велетенському, що його тягли сорок рабів. Але підлегла йому старшина траплялася сердюкам на очі весь час — юнкайські паничі юрмилися усюди, наче таргани. Половина з них звалася Газдан, Граздан, Маздан або Газнак; розрізняти гіскарські імена одне від іншого — то була хитра наука, якої не подолав майже жоден із «Вітрогонів». Натомість найманці навігадували юнкайцям глузливих прізвиськ.

Найпомітнішим серед юнкайської старшини був Жовтий Кит — неймовірно жирний

чолов'яга, що завжди носив жовті шовкові токари з золотою облямівкою. Він був такий важезний, що не тримав своєї ваги на ногах без допомоги слуг. Не тримав він також власну воду в міхурі, а тому завжди тхнув сечею так, що сморід не перебивали і найсильніші парфуми. Про нього казали, що він найбагатша людина в Юнкаї, а ще має пристрасть до живих потвор. Серед його рабів був хлопчик, що мав козячі ноги й копита, бородата жінка, двоголове чудовисько з Мантариса та двоснастий дівчур, що зігривав йому постіль.

— Зразу прутень і піхва, бачили таке?! — теревенив Дик Солома. — Кит мав ще й велетня — любляв дивитися, як той гойдає дівчат-невільниць. Але велетень помер. Чув я, Кит дає торбу золота за нового.

Була серед юнкайців Панянка-Отаманка; вона їздила на білому рудогривому коні на чолі сотні хвацьких молодих невольників, яких виховала і навчила сама. Усі її вояки були юні, стрункі, м'язисті, з одягу носили тільки перепаски на стегнах і жовті киреї, а на

спижевих щитах мали карбовані сороміцькі картини. Хазяйці їхній було років шістнадцять; себе вона вважала за юнкайську Даянерис Таргарієн.

Очільник на прізвисько Голубець не був карликом, але його часто плутали при поганому світлі. Виступав він, проте, так поважно, наче уродився велетенем — широко розставляв коротенькі гладкі ніжки і щосили випинав пухкі груди. Вояків він мав найвищих, яких «Вітрогони» стрічали у своїх мандрах світом; найкоротший мав сім стоп зросту, найвищий — майже вісім. Усі мали довгі обличчя і довгі ноги, а диби на поножах візерунчастих обладунків робили їх іще вищими. Тулуби їм вкривала луска у рожевій поливі, на голови вони вдягали видовжені шоломи з гострими сталевими дзьобами та жмутами рожевого пір'я на маківках. Кожен у загоні носив при боці довгу криву шаблю, а в руці — списа заввишки з себе, з довгими листоподібними вістрями на обох кінцях.

— Голубець їх сам плодить, — розказав Дик

Солома. — Купує високих рабів з усіх кінців землі, парує жінок із чоловіками, а найвищих виплодків забирає до загону «Чапель». Сподівається, з часом вони випнуться такі високі, що й диби не знадобляться.

— То їм треба не диби на ноги, а дибу під спини — зразу й випнуться, — докинув здоровило.

Геріс Пийвода з розповіді Дика шалено зареготався.

— Йой, що ж це діється! Блазні на дибах у рожевому пір'ї — хіба тут на смерть не перепудишся? Такий зненацька нападе — мені міхур зі сміху лусне.

— Кажуть, чапля — царський птах, — мовив Старий Білл Кістка.

— Ну якщо царі мають звичку стояти на одній нозі й жерти жаб, то нехай.

— Чаплі боягузливі, — устряг здоровило. — Ми з Пиєм та Клетусом якомсь пішли полювати і набрили на чапель. Вони саме на міліні ласували пуголівками та риб'ячою мільгою. З себе чаплі гарні й гожі, хто б казав. Але щойно

над головою майнув сокіл, вони умить позлітали, наче дракона побачили. Крилами так ляпали, що мене вітром з коня здмухнуло. Клетус устиг накласти стрілу і збити одну. Смакувала як качка, лишень не така жирна.

Але навіть Голубець зі своїми «Чаплями» блякнув перед дурною примхою братів, яких сердюки прозвали Панами-Брязкунами. Восанне, коли невільники Юнкаю стали у полі проти Неблазних драконової королеви, вони швидко зламалися і втекли. Панам-Брязкунам спав на думку виверт, який мав урятувати їх від ганьби в майбутньому. Вони скували своїх вояків по десятеро разом — зап'ясток до зап'ястка, литка до литки.

— Жоден із тих убогих тепер утекти не зможе, — реготав Дик Солома, коли розказував, — хіба що десятка побіжить уся разом. А як і побіжить, то не надто швидко.

— Вони і в поході не надто швидкі, — зауважив Біб. — Шкандибають за півсотні верст позаду, а брязкіт нам аж сюди чути.

Були ще й інші ватажки — майже такі ж

божевільні, коли не гірші. Панок-Вислощок, Пияк-Не-Здолаєш-Ніяк, Звірятник, Дзюба, Заєць, Повізник, Напахчений Зух. Хтось мав два десятки вояків під рукою, хтось дві сотні чи дві тисячі — але всі ті вояки були невільниками, яких кожен отаман сам навчив та озброїв. Кожний ватажок вважав себе за неабиякого полководця, кожен був заможний, зарозумілий, згодний коритися лише самому Юрхазу зо'Юнзакові, зневажливий до простих сердюків і схильний до нескінченних, геть нікому не зрозумілих сварок за першість у війську.

За час, за який «Вітрогони» подолали п'ять верст, юнкайці відстали на чотири.

— Збіговисько смердючих жовтих телепнів, — скаржився Біб. — А спитай, то вони й досі не розуміють, чому «Буревісники» та «Другі Сини» перебігли до драконової королеви!

— Вони гадають, що за золото, — відповів Книжкар. — Інакше чого б це вони нам так добре платили?

— Золото мені миле, але життя миліше, —

мовив Біб. — У Астапорі ми танцювали з каліками. Але стати проти справжніх Неблазних поруч із оцим набродом?

— Ми вже билися проти Неблазних у Астапорі, — відповів здоровило.

— Я сказав: справжніх Неблазних. Відрубати хлопчикові камінці м'ясницьким різакон і дати йому гостру шапчину — ще не означає зробити Неблазним. Драконова ж королева отримала справжніх — тих, які не тікають, коли в їхньому напрямку хтось пердне.

— А крім Неблазних, вона має ще драконів. — Дик Солома зиркнув на небо так, наче згадка про драконів мала накликаги їх просто на голови полкові. — Гостріть мечі, хлопці, скоро скуштуємо справжньої битви.

«Справжньої битви» — подумки повторив Жабик. Слова застрягли йому в горлі. Битва попід мурами Астапору здалася йому досить справжньою, хоча він знав, що сердюки тримаються іншої думки.

— Та то не битва була, а різанина, — чулося після неї від співця-воїна Дензо Да-Хана.

Дензо належав до старшини і мав досвід сотні битв. Досвід Жабика обмежувався навчальним дворищем і турнірним бойовищем. Тому він вирішив не піддавати сумніву вирок такого загартованого воїна.

«Та коли там усе почалося, воно таки здавалося битвою.» Квентин пригадав, як йому кишки зав'язалися вузлом, коли здоровило збудив його копняком на світанку, вивищуючись у наметі, наче вежа.

— Вдягай броню, сонько! — загув лицар. — Різник виходить з міста дати бій. Ставай на ноги, коли не хочеш стати його м'ясом!

— Цар-Різник мертвий, — у напівсні заперечив Жабик.

Це була перша новина, яку вони почули, сходячи з кораблів, що привезли їх зі Старого Волантису. Другий цар Клеон заволодів короною услід за першим і теж уже загинув, якщо вірити чуткам. Тепер астапорцями правила хвойда і божевільний голяр, а їхні посіпаки різали один одного за владу в місті.

— Може, брехали, — відповів здоровило. —

А може, є ще якийсь різник. Може, перший постав із могили та суне з вереском убивати юнкайців. Кому який у дідька клопіт? Вставай, Жабику, і натягай залізо!

У наметі спало десятеро, і всі вже стояли на ногах: влізали у штани та чоботи, накидали на плечі довгі кольчуги, пристібали панцери, затягували ремені на залізних поножах та закаврашах, хапали шоломи, щити, паси з мечами. Геріс, незмінно найшвидший, озброївся першим, Арч — майже услід за ним, і разом вони допомогли Квентинові вдягти його власну збрую.

За півтори сотні сажнів саме вихлюпували з брами та шикувалися у лави попід викришеними червоними мурами міста нові астапорські Неблазні. Ранкове світло виблискувало на гостроконечних спижевих шоломах та вістрях довгих списів.

Троє дорнійців вискочили з намету разом і приєдналися до вояків, що бігли до конов'язей. «Битва!» Квентина навчали списа, меча та щита, відколи він став на ноги, щоб ходити.

Але все те навчання зараз нічого не важило. «Воїне, подаруй мені мужності» — молився Жабик, слухаючи віддалений стукіт тулумбасів: «БУУМ-бум, БУУМ-бум, БУУМ-бум». Здоровило показав йому на Царя-Різника, що сидів прямий та заціпенілий на броньованому коні у лускатому мідному обладунку, який сліпучо сяяв під сонцем. Квентин згадав, як Геріс підібрався до нього просто перед самою битвою.

— Тримайся Арча, хай що станеться. Пам'ятай: ти один серед нас можеш здобути дівчину.

Астаторці почали наступ. Живий чи мертвий, а Цар-Різник таки застукав Мудрих Хазяїв зненацька. Юнкайці все ще бігали туди-сюди, підібравши поли токарів, і намагалися поставити своїх недовчених невільників у якусь подобу лав, коли списи Неблазних завдали обложному війську нищівного удару. Якби не союзники та зневажені ними найманці, юнкайців відкинули і погнали б геть, але «Вітрогони» і «Бойові Коти» вже за хвилину

злетіли на коней і громом вдарили по краях астапорського війська; в ту саму мить легіон із Нового Гісу пробився крізь юнкайський табір з іншого боку і стрівся з Неблазними щит до щита, спис до списа.

Далі почалася різанина, але цього разу Різник опинився не з того кінця ножа. Скінчив царське життя не хто інший, як Кагго — на своєму велетенському огирі він пробився крізь лави царської варти і розпатрав Клеона Великого від плеча до стегна одним ударом кривого валерійського араху. Жабик сам не бачив, але ті, хто були поруч, твердили, що обладунок Клеона тріснув, наче шовк, і зсередини вийшов жахливий сморід та кількасот могильних червів. Клеон таки виявився мертвим — зневірені астапорці витягли його з могили, застібнули у броню та прив'язали до коня, сподіваючись підбадьорити дух Неблазних.

Падіння мертвого Клеона поклато битві край. Нові Неблазні покидали списи зі щитами, повтікали з поля... і знайшли браму Астапора

зачиненою за їхніми спинами. Жабик узяв участь у винищенні, що почалося по тому — разом з іншими «Вітрогонами» топтав конем переляканих євнухів. Він мчав, не відстаючи, біч-обіч зі здоровилом, і рубав ліворуч та праворуч; їхній клин розсік Неблазних навпіл, наче гостра сокира. Коли вершники вирвалися з ворожих лав на протилежному боці, Строкатий Князь наказав розвернутися і знову кинутися в напад. Лише тоді Жабик нарешті добряче роздивився обличчя під спижевими шоломами зі шпичками і усвідомив, що більшість із них не старша за нього. «Зелені хлопчачки, що благають матінку про порятунок» — подумав Квентин, але меча не спинив. Коли все нарешті скінчилося, меч його спливав кров'ю, а рука стомилася так, що й не підняти.

«Все ж це не була справжня битва, — подумав він. — А скоро почнеться справжня, і треба приготуватися, щоб не опинитися на небажаному боці.»

Того вечора «Вітрогони» отаборилися на березі Невільницької затоки. Жабикові випала

перша варта; він пішов стерегти конов'язі. Геріс вибрався до нього після заходу сонця, коли на хвилях замерехтів півмісяць.

— Здоровила теж треба сюди, — мовив Квентин.

— Він пішов провідати Старого Білла Кістку і втратити решту срібла, — відповів Геріс. — Та нехай. Однак він зробить, що йому скажуть, хай і не дуже зрадіє.

— Авжеж не зрадіє.

Квентин сам не радів багатьом речам у цій справі. Подорож переповненим кораблем, який жбурляло вітрами та хвилями, їжа — тверді сухарі, поїдені хробаками, питво — чорна, як вугілля, оковита, що занурювала у солодке забуття, постіль — купа пліснявої соломи, сморід чужинців у носі... але чого він чекав, коли ставив підпис на клапті пергамену в Волантисі й тим віддавав свій меч у службу Строкатому Князеві на цілий рік? Зрештою, у великій пригоді не обійтися без випробувань.

Далі мала початися суцільна зрада. Юнкайці привезли їх із Волантису битися за Жовте

Місто. Але наприкінці подорожі дорнійці мали намір перебігти на інший бік. Це означало кинути нових братів по зброї. Хай сам Квентин не обрав би собі «Вітрогонів» у бойові побратими — якби міг обирати, — але ж перетнув із ними море, поділяв трунок і частунок, бився поруч, перекидався байками з тими небагатьма, чию мову розумів. І нехай його байки склалися з суцільної брехні — така вже була ціна за перевіз до Меєрину.

«Не чекайте від цього походу великої честі» — попереджав їх Геріс ще у «Гостиному дворі» Волантису.

— Даянерис тепер має бути на півдорозі до Юнкаю з військом за спиною, — сказав Квентин. Вони саме походжали удвох серед коней.

— Можливо, — відповів Геріс, — а може, й ні. Ми вже чули такі розмови. Астапорці були переконані, що Даянерис іде на південь з драконами, щоб зняти облогу. Але вона не прийшла до них, і сюди не прийде.

— Цього ми не знаємо. Не можемо бути

певні. Треба вчасно втекти — перш ніж доведеться битися проти дівчини, яку мене послали звабити на шлюб.

— Почекаймо до Юнкаю. — Геріс махнув рукою на пагорби. — Ці землі належать юнкайцям. Ніхто тут не дасть утікачам із війська ані харчів, ані притулку. А на північ від Юнкаю починається нічийна земля.

Геріс мав рацію, та все ж Квентин почувався незатишно.

— Здоровило наробив собі забагато друзів. Хоча знав, що нам треба якомога швидше втекти до Даянерис. А тепер він почуватиметься винуватим, що кидає братів по зброї. Як почекаємо ще — почне мучитися, що зраджує їх напередодні битви. На такий вчинок він просто не здатний — ти ж знаєш його незгірш мене.

— Хай коли ми втечемо, то однак буде зрада, — заперечив Геріс. — Строкатий Князь не схвалює втечі з полку. Він вишле по нас нишпорок, і якщо нас упіймають — рятуйте, боги, наші душі. Коли пощастить, нам

відрубують по одній ступні, щоб не тікали знову. А коли не пощастить, віддадуть Мальованій Меріс.

Почувши згадку про Меріс, Квентин замовк. Мальована Меріс його лякала. То була жінка з Вестеросу, вища за нього на зріст і хіба що на палець коротша за шість стоп. Після двадцяти років служби у вільних кумпанствах у ній не лишилося нічого мальовничого — хоч усередині, хоч ззовні.

Геріс узяв його за плече.

— Почекай трохи. Кілька днів, не більше. Ми перетнули половину світу — май терпець подолати ще кількадесят верст. Десь на північ від Юнкаю ми захопимо за хвіст потрібну нам нагоду.

— Ну коли ти так кажеш... — мовив Жабик із сумнівом...

...але цього разу боги послухали їхніх молитов, і нагода знайшлася значно швидше. За два дні по тому коло їхнього вогнища спинив коня Гуго Голобрід:

— Гей, дорнійці! До старшинського намету!

— Хто саме? — запитав Геріс. — Ми всі тут дорнійці.

— Ну то всі до намету!

Кислий та похмурий норовом, зі скаліченою рукою, Голобрід колись був полковим скарбником. Потім Строкатий Князь упіймав його на крадіжці зі скарбниці, наказав відрізати три пальці та зробив простим осавулом.

«Що це таке нам придумали?» Досі Жабик не був навіть певний, що полковник пам'ятає про їхнє існування. Але Голобрід уже втік, і питати було нікого. Лишилося забрати здоровила і з'явитися, куди наказали.

— Ні в чому не зізнавайтесь і готуйтеся до бою, — сказав Квентин друзям.

— Я завжди готовий, — буркнув здоровило.

Велике сіре ташне шатро, яке Строкатий Князь любляв називати своїм полотняним замком, аж тріщало від люду, коли туди з'явилися ще й дорнійці. Квентинові знадобилася лиш одна мить уторопати, що більшість зібраного у шатрі загалу походила з

Семицарства або вихвалялася вестероським родоводом. «Вигнанці та сини вигнанців.» Дик Солома казав, що у полку служить зо шість десятків вестеросців; добра третина з них була тут, рахуючи самого Дика, Гуго Голоброта, Мальовану Меріс та золотоволосого Левіса Ланстера, найкращого полкового лучника.

Був там і Дензо Да-Хан; поруч громадився Кагго. «Кагго Трупорізом» кликало його тепер полкове товариство, хоч і не в обличчя — він мав швидкий на гнів норів і таку ж люту, криву та темну шаблюку, як він сам. Світом гуляло багато сотень прямих валерійських мечів, але лише купка арахів валерійського булату. Ані Кагго, ані Да-Хан не були вестеросцями, але обидва належали до полкової старшини і поважалися Строкатим Князем. «Його правиця і лівиця. Тут готується щось важливе.»

Заговорив сам Строкатий Князь.

— Від Юрхаза надійшли накази, — почав він. — Уцілілі рештки астапорців виповзають зі своїх схованок. У самому Астапорі вже не

лишилося нічого, крім трупів, тому вони тікають за місто — багато сотень, а може, й тисяч, голодних та хворих. Юнкайці не хочуть бачити їх коло свого Жовтого Міста. Нам наказано вистежувати їх і або повертати до Астапору, або відганяти далі на північ до Меєрину. Якщо драконова королева схоче їх прийняти — на здоров'ячко. Половина з них хвора на криваву різачку, а хто не хворий, тих треба годувати.

— Юнкай ближчий за Меєрин, — заперечив Гуго Голобрід. — Раптом вони не повернуть, пане полковнику?

— Саме на те, Гуго, ви маєте мечі та списи. Хоча цього разу вам краще прислужаться луки. Тримайтеся щонайдалі від людей з ознаками різачки. Я висилаю половину нашої потуги до пагорбів. П'ятдесят чат по двадцяті вершників у кожній. Кровоборід має ті самі накази; «Коти» теж вийдуть у поле.

Вояки презирнулися, кількоро щось пробурмотіли нечутно. Хоч зараз і «Вітрогони», і «Бойові Коти» мали угоди з Юнкаєм, рік тому

в Спiрних Землях вони билися на протилежних сторонах, i ворожнеча доти ще не згасла остаточно. Кровоборiд, полковник «Котiв», був запальний та свавiльний велетень, що полюбляв гучно ревти та рiзати людей, а ще не ховав свого презирства до «сивобородих слабакiв у строкатому лахмiттi».

Дик Солома прочистив горло.

— Перепрошую пана полковника... усi присутнi народилися у Семицарствi. Але пан полковник ранiше не подiляли хлопцiв за кров'ю чи мовою. Навiщо тепер посилати саме нас?

— Доречне запитання. Ви маєте рушити на схiд, глибоко у пагорби, потiм широко обiгнути Юнкай, прямуючи на Меєрин. Якщо стрiнете астапорцiв, проженiть на пiвнiч або вбийте... але знайте, що мета вашого походу зовсiм iнша. За Жовтим Мiстом ви напевне натрапите на кiннi чати драконової королеви. «Других Синiв» або «Буревiсникiв». Годиться будь-хто. Перебiжить до них.

— Перебiгти? — перепитав лицар-байстрюк,

пан Орсон Камінець. — Хочете, щоб ми змінили колір?

— Хочу, — відповів Строкатий Князь.

Квентин Мартел мало не зареготав уголос. «Боги — навіжені створіння.»

Вестеросці незатишно посовалися. Хтось витріщився у кухлі з вином, наче сподівався знайти там мудрої поради. Гуго Голобрід насупив брови.

— Гадаєте, королева Даянерис прийме нас у...

— Гадаю.

— А як ні, то що? Ми хто? Шпигуни? Вбивці? Посли? Ви хочете перебігти на її бік у війні?

Кагго спохмурнів.

— Це вирішувати князеві, Голоброді. А тобі — робити, що накажуть.

— Та куди ж я подінуся! — Голобрід здійняв свою двопалу руку.

— Будьмо відверті, — мовив Дензо Да-Хан, співець-воїн. — Юнкайці не викликають довіри. Хай як скінчиться ця війна, «Вітрогони»

мають узяти участь у поділі здобичі. Наш князь мудро бажає зберегти відкритими усі шляхи.

— Вас очолить Меріс, — продовжив Строкатий Князь. — Вона втаємничена у мої наміри... а до того ж Даянерис Таргарієн, можливо, охочіше прийме до себе жінку.

Квентин озирнувся на Мальовану Меріс. Коли її холодні мертві очі зустріли його погляд, він аж здригнувся. «Мені це не до смаку.»

Дик Солома теж мав сумніви.

— Дівчисько буде дурепою, якщо нам повірить. Навіть із Меріс. Особливо з Меріс! Та я самій Меріс не довіряю, хоча бавився з нею кілька разів.

Дик вишкірив зуби, але ніхто не засміявся — найменше сама Мальована Меріс.

— Гадаю, ти помиляєшся, Дику, — мовив Строкатий Князь. — Ви усі — вестеросці. Друзі з її рідної домівки. Ви розмовляєте її мовою, вклоняєтеся її богам. Щодо причин... ви всі постраждали від моїх образ. Тебе, Дику, я шмагав найбільше з усього полку — на доказ ти маєш спину. Гуго на мій присуд втратив три

пальці. Меріс було згвалтовано половиною полку — не нашого полку, певна річ, але навіщо згадувати про такі дрібниці? Гіл Гайовий... ну, ти просто бридка наволоч. Пан Орсон винуватить мене за те, що я відіслав його брата до Смутку, а пан Люципер досі плакає образу за ту невільницю, що в нього забрав Кагго.

— Міг би й повернути, коли награвся, — пожалівся Люципер Цибань. — Навіщо було вбивати?

— Вона була бридка на пику, — відповів Кагго. — Якої тобі ще причини треба?

Строкатий Князь правив далі, наче ніхто не мовив ані слова.

— Тенетнику, ти плакаєш мрії про землі, що начебто належать тобі на Вестеросі. Ланстере, я вбив того хлопчика, до якого ти так прихилився. Ви, троє дорнійців, гадаєте, що ми вам збрехали. Здобич із Астапору була менша, ніж вам обіцяли у Волантисі, а я ще й забрав левову її частку.

— До речі, це таки правда, — зауважив пан

Орсон.

— Найкращі вигадки завжди мають у собі зернятко правди, — відповів Строкатий Князь. — Кожен із вас має вагому причину від мене піти. А Даянерис Таргарієн знає, що сердюки — примхлива порода. Її власні «Другі Сини» та «Буревісники» узяли юнкайське золото, але не забарилися перебігти до неї, коли доля обернулася проти них у битві.

— Коли нам виступати? — запитав Левіс Ланстер.

— Негайно. Бережіться «Котів» і «Довгих Списів», якщо стрінете. Ніхто не знатиме про ваше перебіжництво, крім людей у цьому наметі. Якщо перевернете черепки надто скоро — вас скалічать як утікачів або випатрають як зрадників.

Виходячи з намету старшини, трійко дорнійців зберігало мовчання. «Двадцяттеро вершників, і усі говорять посполитою мовою, — подумав Квентин. — Шепотітися поміж себе стає небезпечною розвагою.»

Здоровило ляснув його по спині.

— Отакої! Посміхнися, Жабику. Ми
рушаємо полювати на драконів!

Збігла наречена

Аша Грейджой сиділа у довгій трапезній Галбарта Гловера і сьорбала Гловерове вино, коли Гловерів маестер приніс їй листа.

— Ласкава панно. — Голос маестер мав занепокоєний — як завжди, коли звертався до неї. — Птах із Курганища.

Він поспіхом пхнув їй до рук пергамен — наче не міг дочекатися, коли його здихається. Сувій було щільно згорнуто і запечатано крапкою твердого рожевого воску.

«З Курганища.» Аша спробувала пригадати, хто править у тому Курганищі. «Якийсь північний князь, мені не друг.» А щодо печатки... Болтони на Жахокромі йшли у битву під рожевими прапорами, поплямованими крапельками крові. Певно ж, і віск для печаток у них мав бути рожевий.

«Я тримаю в руці отруту, — подумала вона. — Краще б її спалити.» Але натомість зламала печатку. На коліна їй упав клаптик шкіри. Коли Аша прочитала сухі брунатні слова, чорний її настрій став іще чорнішим. «На чорних крилах — чорнії слова.» Круки ніколи не приносили радісних звісток. Попередній лист до Жбиру надійшов від Станіса Баратеона, який вимагав присяги на вірність. Але цей був гірший.

— Північани захопили Калин-Коп.

— Болтонів Байстріук? — запитав К'ярл, що був поруч.

— «Рамзай Болтон, князь на Зимосічі» — так він підписується тепер. Але тут є й інші імена.

Пані Турстан, пані Кервин і чотири Ризвелі додали свої підписи унизу. Ще нижче був грубо намальований велетень — знак якогось із Умберів. Підписи були зроблені маестерським чорнилом із сажі та вугільної смоли, але послання над ними було нашкрябане чимось бурим, величезними загостреними літерами. Говорилося у ньому про падіння Калин-Копу, про переможне повернення Оборонця Півночі

до своїх володінь, про шлюб, який мали укласти незабаром. Перші слова були такі: «Я пишу цього листа кров'ю залізників.» Останні: «Кожен із вас отримає шматочок принца. Залишитесь у моїх землях — поділите його долю.»

Аша вірила і сподівалася, що її брат мертвий. «Краще смерть, ніж оце.» На коліна їй упав шматочок шкіри. Вона піднесла його до свічки і дивилася, як кучерявиться димок, доки усе не згоріло дощенту і полум'я не почало лизати їй пальці.

Коло її плеча запобігливо мулявся маестер Галбарта Гловера.

— Відповіді не буде, — мовила вона до нього.

— Чи можна повідомити про ці новини пані Сивіллу?

— Якщо бажаєте.

Аша не знала, чи матиме Сивілла Гловер якусь радість із падіння Калин-Копу. Пані Сивілла майже переселилася до божегаю — молилася там удень і вночі про своїх дітей та

безпечно повернення чоловіка. «Ще одна безплідна молитва, яку ніхто не почує. Її серце-дерево таке ж глухе та сліпе, як наш Потоплий Бог.» Робет Гловер та його брат Галбарт поїхали на південь із Молодим Вовком. Якщо почуті нею оповідки про Червоне Весілля були правдиві хоч наполовину, братів Гловерів на півночі вже навряд чи хто побачить. «Та принаймні діти її живі — і то завдяки мені.» Аша лишила їх у Десятивеж'ї турботам своїх тіток. Маленька донька пані Сивілли ще смоктала груди, і Аша вирішила, що вона заслабка для тяжких випробувань нового переходу буремним морем.

Вона пхнула листа назад до рук маестрові.

— Ось вам. Хай шукає розради в цьому листі, якщо зможе. Маєте мій дозвіл піти.

Маестер схилив голову і зник. По його виході з трапезної Тріс Ботлик обернувся до Аші.

— Якщо Калин-Коп узято, скоро та ж доля спіткає Торгенів Закут. А тоді наша черга.

— Не одразу. Спершу Репаний Жбан пустить

їм кров.

Торгенів Закут не був руїною, як Калин-Коп, а Дагмер був залізним аж до кісток — смерть йому смакувала краще за полон.

«Якби батько був живий, Калин-Коп ніколи б не віддали.» Балон Грейджой завжди знав, що стара твердиня містить у собі ключ до півночі. Еурон теж це знав — але йому було начхати на неї так само, як і на долю Жбиру-в-Пущі чи Торренового Закуту.

— Еуронові байдуже до Балонових завоювань. Мій дядько ганяється морем за драконами.

Вороняче Око скликав усю потугу Залізних островів на Старий Вик і вплив у відкрите Західне Море, а брат його Віктаріон покійно рушив слідом, наче побитий пес. На Пайку не лишилося нікого, щоб звернутися по допомогу — крім хіба що її пана чоловіка.

— Ми лишилися на самоті.

— Дагмер їх розжене! — вважав Кром, який жодну жінку так не кохав, як криваву різанину.
— То ж лише вовки, тьху на них!

— Вовків перебито. — Аша колупнула рожевий віск печатки нігтем. — Їх порізали гицлі-шкуродери.

— Треба йти до Торренового Закуту на поміч! — закликав Квентон Грейджой, далекий родич і капітан «Солоної дівки».

— Авжеж! — погодився Дагон Грейджой, іще дальший родич. Люди кликали його Дагоном П'яндиголовою, але чи п'яний, чи тверезий, він не міг жити без бійки. — Чого б це Жбанові забирати усю славу собі?

Двійко челядників Галбарта Гловера внесли печеню, але смужка шкіри геть позбавила Ашу охоти до їжі. «Мої люди покинули надію на перемогу, — похмуро усвідомила вона. — Тепер вони шукають лише почесної смерті.» Яку вовки радо їм подарують, у цьому вона не сумнівалася. «Рано чи пізно вони прийдуть повернути свій замок.»

Сонце вже сідало за високі сосни вовчої пущі, коли Аша видерлася дерев'яними сходами до опочивальні, що колись належала Галбартові Гловеру. Вона випила забагато вина,

і в голові тепер гупало. Аша Грейджой любила своїх людей — капітанів і веслярів однаково — але половину з них складали навіжені дурні. «Безстрашні, але дурні. До Репаного Жбана, кажете? Легко вам казати...»

Між Жбиром та Дагмером пролягли довгі версти, скелясті пагорби, густі ліси, швидкі річки та стільки північан, що не хотілося й думати. Аша ж мала чотири лодії та неповні дві сотні людей... рахуючи Трістіфера Ботлика, на якого не могла покластися. Слухаючи його теревені про кохання, вона не уявляла собі, як він поспішає до Торгенового Закуту, щоб загинути поруч із Дагмером Репаним Жбаном.

К'ярл прийшов до опочивальні Галбарта Гловера одразу слідом за нею.

— Забирайся! — наказала вона йому. — Я хочу лишитися сама.

— Ти хочеш мене, — відповів він і спробував її поцілувати.

Аша відштовхнула його.

— Торкнешся мене знову — я тобі...

— Що ти мені? — Він витяг кинджала. —

Роздягайся, дівчисько.

— Вграй себе в сраку, безбороде хлопчисько.

— Зараз вграю тебе.

І одним швидким рухом порізав їй шворки на камізельці. Аша сягнула по топірець, але К'ярл кинув ножа, захопив її за зап'ясток і викрутив руку, змусивши впустити зброю. Далі він штовхнув її спиною на ліжко Гловера, палко і грубо поцілував, розірвав сорочку і випустив назовні груди. Коли вона спробувала загілити йому коліном по яйцях, він спритно вивернувся і розсунув їй ноги своїми колінами.

— Отепер нікуди не дінешся!

— Лишень спробуй! — виплюнула вона. — Заріжу вві сні!

Коли він у неї встромився, вона вже так змокрила, що аж хлюпала.

— Хай тобі грець, — мовила вона. — Хай тобі, хай тобі, хай тобі...

Він смоктав їй соски, доки вона не скричала — почасти від болю, почасти від насолоди. Піхва затулила собою цілий світ. Вона забула про Калин-Коп, Рамзая Болтона та його

шматочок шкіри, забула про король-віче, про свою поразку, своє вигнання, своїх ворогів та свого чоловіка. Лишилися тільки його руки, його вуста, його обійми, його прутень усередині. Він гойдав її, доки вона не закричала, а потім іще, доки не заплакала, і аж тоді пролив їй сім'я у черево.

— Я мужня жона, — нагадала вона йому опісля всього. — Ти мене зганьбив, безбородий хлопчиську. Мій вельможний чоловік відріже тобі яйця і вдягне у дівчачу сукню.

К'ярл відкотився з неї убік.

— Якщо зуміє підвестися з крісла.

У опочивальні було холодно. Аша підвелася з постелі Галбарта Гловера і скинула з себе розірвані лахи. Камізельці знадобиться нове шнурування, а сорочку геть зіпсовано. «Та я її однак не любила.» Вона кинула одєжину на жарини, а решту лишила купою коло ліжка. Груди їй саднило, К'ярлове сім'я стікало стегнами. Мабуть, треба зготувати місячного узвару, щоб не привести у світ іще одного кракена. «А чи не байдуже? Мій батько

мертвий, мати помирає, брата білюють шкуродери, а я нічого не можу вдіяти. А ще ж я одружена. Засватана і на постіль покладена... хоча не одним і тим самим чоловіком.»

Коли вона прослизнула під хутра, К'ярл уже спав.

— Тепер твоє життя належить мені. Де ж я поділа кинджала?

Аша притиснулася до його спини і охопила руками. На островах він був відомий як К'ярл Дівчисько — зокрема, щоб розрізнити від К'ярла Чабана, Кривого К'ярла Кенінга, К'ярла Кидайла та К'ярла Клопотуна — але головне за свої гладенькі щічки. Коли Аша вперше його зустріла, К'ярл намагався виростити бороду. Вона глузливо назвала її «пушком на бросквині» й засміялася, а К'ярл зізнався, що ніколи не бачив бросквини. Тоді вона запросила його до свого наступного походу на південь.

То були часи, коли навколо ще стояло літо, на Залізному Престолі сидів Роберт, на Морекамінному Престолі похмуро плекав образи князь Балон, а у Семицарстві панував

мир та спокій. Аша пливла «Чорним вітром» уздовж узбережжя, торгуючи та міняючи. Вони заходили на Файний острів, до Ланіспорту, до двох десятків менших портів, а тоді досягли Вертограду, де бросквини росли велетенські й солодкі. «Ось бачиш» — сказала вона тоді, притиснувши плід до К'ярлової щоки. На її заохочення він вкусив шматочок, сік побіг йому підборіддям, і вона зібрала його поцілунками.

Ту ніч вони перебули у насолоді бросквинами та одне одним. На світанку Аша була вдоволена, липка і щаслива, як ніколи раніше. «Те сталося шість років тому, чи вже сім?» Літо зникало з пам'яті, а бросквини Аша востаннє куштувала три роки тому. Втім, К'ярлом вона мала змогу тішитися досі. Капітани й королі не схотіли її собі, зате схотів він.

Аша знала й інших коханців. Дехто поділяв із нею постіль півроку, дехто — пів-ночі. Та К'ярл дарував їй утіхи більше, ніж решта, разом узята. Хай він голився раз на два тижні, але ж

не кошлата борода робить чоловіка чоловіком. Їй подобалося відчуття гладенької м'якої шкіри під пальцями. Їй подобалося, як його довге пряме волосся спадає йому на плечі. Подобалися його поцілунки. Тішило, як він шкірився, коли вона водила великими пальцями по його сосках. Волосся між його ніг було темнішого відтінку піску, ніж на голові, але м'яке, наче пух, порівняно з цупкою чорною стернею навколо її власних місць. І це їй теж подобалося. Він мав тіло пловця — довготелесе, струнке, м'язисте, без жодного рубця на ньому.

«Сором'язлива посмішка, сильні руки, меткі пальці, два зграбні мечі. Чого ще бажати жінці?» Вона б пішла заміж за К'ярла радо і охоче, але ж сама була донькою князя Балона, а він — простого роду, онуком роба-полоняника. «Дивина! Одружитися з ним — для мене ганьба, а бавити його прутня ротом — ні.» П'яна та усміхнена, вона вповзла під хутра і взяла його вустами. К'ярл ворухнувся уві сні, а за мить почав твердішати. Коли вона змусила

його знову скам'яніти, К'ярл уже прокинувся, а вона спливала вологою. Аша накинулася хутром на голі плечі й усілася згори, загнавши його собі всередину так глибоко, що не могла вже сказати, чий став прутень, а чия піхва. Цього разу обоє досягли вершини одночасно.

— Моя люба панно, — промурмотів він опісля голосом, ще придушеним сном. — Моя мила королево.

«Ні, — подумала Аша, — ніяка я не королева. І ніколи не буду.»

— Лягай і спи.

Вона поцілувала його у щоку, перетнула босоніж опочивальню Галбарта Гловера і розчахнула віконниці. Місяць був майже уповні, а ніч така ясна, що виднілися гори — верховини, вкриті снігом. «Холодні, мертві, негостинні, але прекрасні у місячному сяйві.» Верхівки, схожі на рядок гострих зубів, мерехтіли блідим світлом; менші горби, передгір'я та підніжжя ховалися у густих тінях.

Море лежало ближче — лише верст за двадцять п'ять на північ, але Аша його не

бачила. «Тут дерева. Забагато дерев.» Вовчою пущею кликали північани цей ліс. Майже кожну ніч тут чулися голоси вовків, що перегукувалися у пільмі. «Море листя та глици. Шкода, що не солоної води.»

Жбир був, звісно, ближчий до берега моря, ніж Зимосіч, але й він, як на її смак, стояв надто далеко. Повітря тут пахкотіло шишками та смолою замість солі. На північний схід від отих похмурих сірих гір мала стояти Стіна, де підняв корогви Станіс Баратеон. «Ворог мого ворога є моїм другом» — так казали люди, але іншим боком цієї монети було «ворог мого друга є моїм ворогом». Залізники були ворогами північного панства, якого самозваний король Баратеон відчайдушно потребував для своїх змагань. «Можу підсунути йому мою юну розкішницю» — подумала вона, відкидаючи з очей пасмо волосся; але ж Станіс був одружений, як і вона тепер, і залізники були для нього старим ворогом. Під час першого повстання її батька Станіс уцент розбив Залізний Флот коло Файного острова і підкорив

Великий Вик від імені свого брата.

Порослі мохом мури Жбиру-в-Пущі оточували величенький круглий пагорб із пласкою верхівкою, увінчаний довгою склепінчастою палатою зі сторожовою вежею на одному її кінці, що вивищувалася на п'ятдесят стоп над пагорбом. Попід пагорбом лежало подвір'я зі службами: стайнею, левадою для коней, кузнею, колодязем та кошарою для овець. Усе те захищав глибокий рів, похилий земляний вал та палісад із колод. Зовнішні укріплення утворювали обриси яйця, наслідуючи місцину. Брам тут було дві, кожна захищена двійком чотирикутних дерев'яних башт із бойовими ходами навколо. На південному боці замку палісад рясно заріс мохом, що видерся вже до середини башт. На схід та захід лежали порожні поля. Коли Аша брала замок приступом, там ріс ячмінь та овес; їх потоптали чобітьми під час нападу. Нічні морози вбили вруна, що були зійшли з засіяного згодом насіння — лишилося тільки брудне болото, попіл та гнила зів'яла стерня.

Замок був старий, але не надто міцний. Вона забрала його в Гловерів, а Болтонів Байстрюк хотів забрати в неї. Але білувати себе Аша Грейджой не дасть — вона не мала наміру потрапляти у полон живою. Вона помре так, як і жила — з сокирою в руці та зі сміхом на вустах.

Її вельможний панотець дав їй тридцять лодій на захоплення Жбиру. Від них лишилося чотири, рахуючи її власний «Чорний вітер»; одна з чотирьох належала Трісові Ботлику, що приєднався до неї, коли інші тікали. «Ні. Нечесно так казати. Вони попливли додому присягати своєму королю. Якщо хто і втік, то це я.» Спогад викликав сором.

— Тікай звідси! — закликав її Читайло, поки капітани несли дядька Еуруна вниз пагорбом Нагги до його плавникової корони.

— Гава крука заклика. Тікаймо разом! Ви потрібні мені, щоб збунтувати Харло.

Тоді вона ще збиралася боротися.

— Люди дому Харло тут. Усі, хто має вагу. Дехто з них кричав Еурунове ім'я. Я не

збурюватиму одних Харлів проти інших.

— Еурон божевільний. Небезпечний. Той пекельний...

— Я все чув. Тікай, Ашо. Щойно Еурона коронують, він негайно почне тебе шукати. Не смій дозволити його воронячому оку тебе знайти.

— Якщо я повстану разом із рештою моїх дядьків...

— ...то загинеш у вигнанні, проклята усіма. Коли ти виносиш своє ім'я на розсуд капітанів, то коришся їхньому вироку. Проти присуду віча іти не можна. Лише один раз присуд віча було скасовано. Почитай Хаерега — знатимеш.

Лише Родрік Читайло умів заговорити про якусь стару книжку, коли життя двох людей бриніло на лезі меча.

— Якщо ви лишаєтеся, то лишуся і я, — мовила вона уперто.

— Не роби дурниць! Сьогодні Еурон показує світові усміхнене око, але на завтра... Ашо, ти Балонова донька, твої права на престол вищі за його власні. Поки ти дихаєш, ти лишаєшся для

нього небезпечною. Якщо ти залишишся, тебе або вб'ють, або примусом віддадуть за Рудого Весляра. Не знаю, що буде гірше. Тож тікай! Поки маєш змогу.

Аша поставила «Чорний вітер» з іншого боку острова саме для такої нагоди. Старий Вик не був великим островом. Вона зможе сісти на корабель ще до сходу сонця і помчати до Харла, не встигне Еурон дотямити, що її вже нема. Та все ж вона вагалася, поки дядько не мовив:

— Тікай, якщо любиш мене, дитино. Не змушуй дивитися на твою смерть.

І вона втекла. Спершу до Десятивеж'я — на останнє прощання з матір'ю.

— Може статися, повернусь я не скоро, — попередила її Аша.

Але пані Аланіс нічого не зрозуміла.

— Де Теон? — питала вона. — Де мій милий хлопчик?

Пані Гвинеса хотіла лише знати, коли повернеться князь Родрік.

— Я на сім років за нього старша.

Десятивеж'я має бути моїм.

Аша саме брала у Десятивеж'ї запаси, готуючись вирушати, коли її досягли новини про її власний шлюб.

— Мою дику небогу слід навчити розуму і приборкати, — казав Вороняче Око, якщо вірити чуткам, — і я знаю людину, яка це зробить.

Дядько одружив її з Еріком Бий-Залізо і поставив князя Троци-Ковадло намісником на Залізних островах на той час, поки збирався ганятися світом за драконами. Свого часу Ерік був неабиякий воїн і безстрашний наскочник, міг похвалитися походами з дідом її діда — тим самим Дагоном Грейджоєм, на честь якого назвали Дагона П'яндиголову. Старі баби на Файному острові досі лякали онуків страшними казками про князя Дагона та його воїнів. «Я образила гонор Еріка на король-вічі, — подумала Аша. — Він не з тих, хто таке забуває.»

Вона мусила віддати дядькові належне. Одним ударом Еурон перетворив суперника на

прибічника, встановив міцну владу на час своєї відсутності та прибрав Ашу як загрозу зі свого шляху. «Ще й наредготався, мабуть, на все горло.» Тріс Ботлик розповідав, що відсутню наречену на весіллі замінив тюлень.

— Сподіваюся, Ерік не наполягав на тілесному здійсненні шлюбу, — пирхнула вона, коли почула.

«Додому мені не можна, — подумала вона, — але й тут довго не засидишся.» Тиша лісу її бентежила. Аша все життя прожила на островах та на кораблях. Море ніколи не стояло спокійне; гуркіт і шипіння хвиль на скелястому березі лунали у її крові. Але у Жбирі-в-Пущі хвиль не було... самі лише дерева, нескінченні дерева: смереки, вартові сосни, буки, ясени, старі дуби, каштани, залізники та ялини. Їхній шурхіт був тихіший за море; вона чула його лише за сильного вітру, і тоді зусібч доносилися дивні зітхання, наче дерева шепотілися одне до одного мовою, яку вона не розуміла.

Нині уночі шепіт здавався гучнішим, ніж

зазвичай. «Вихори мертвого брунатного листя, — сказала собі Аша, — голе гілля рипить під вітром.» Вона відвернулася від вікна, від лісу. «Мені треба корабельний чардак під ноги. Або, як нема корабля, то хоч харчів у шлунок.» Увечері вона проковтнула забагато вина, та замало хліба — і ані шматочка великої смачної печені з кривавим соком.

Світла місяця вистачило, щоб знайти одяг. Вона нап'яла грубі чорні штани, товсто підбиту сорочку та зелену шкіряну камізелью, внапуст укриту сталевими платвами. Лишивши К'ярла спочивати, вона обережно спустилася зовнішніми сходами вежі, що зарипіли під її босими ногами. Один із вартових, що ходив муром, побачив рух, упізнав її та здійняв списа на знак вітання. Аша тихенько свиснула йому в відповідь. Перетинаючи внутрішнє подвір'я до кухні, вона змусила псів Галбарта Гловера забрехати. «То й добре, — подумала вона. — Не чутиму тих клятих дерев.»

Аша саме відрізала собі клинець жовтого сиру від кружала завбільшки з колесо воза,

коли у кухню ступив Тріс Ботлик, загорнутий у товстого хутряного кожуха.

— Вітаю, моя королево.

— Та годі тобі глузувати!

— Ти завжди царюватимеш у моєму серці. Жодна юрба галасливих телепнів на король-вічі цього не змінить.

«Що мені робити з цим хлопчиськом?» Та ні, Аша не сумнівалася у його відданості. Він не лише виступив її поборником на пагорбі Нагги, не лише вигукнув її ім'я на вічі — але й перетнув море, щоб приєднатися до неї, покинувши свого короля, родичів і домівку. «Ну, не те щоб він насмілився кинути виклик Еуронові у обличчя...» Коли Вороняче Око вивів кораблі у море, Тріс просто затримався позаду і змінив напрям лише тоді, коли решта кораблів зникла з очей. Утім, навіть і цей вчинок потребував мужності — адже більше йому на острови дороги не лишилося.

— Сиру хочеш? — запитала його Аша. — Є ще окіст і гірчиця.

— Мені бракує не їжі, володарко мого серця.

Ти це знаєш. — У Жбирі Тріс виростив собі рясну брунатну бороду — казав, що вона зігриває у холод. — Я бачив тебе зі сторожової вежі.

— Якщо зараз твоя варта, що ти тут робиш?

— Там стоїть Кром і Хаген Ріг. Скільки ще очей треба, щоб видивлятися шурхіт листя у місячному світлі? А нам треба поговорити.

— Ти знову за своє? — зітхнула Аша. — Ти ж знаєш Хагенову доньку — оту рудокосу. Вона править кораблем незгірш чоловіків, і на личко гарненька. Їй сімнадцять років, і я бачила, як вона на тебе дивиться.

— Я не хочу Хагенової доньки. — Він майже торкнувся її, але вчасно роздумався. — Ашо, час вирушати. Калин-Коп єдиний ще утримував потоп. Якщо ми залишимося тут, північани нас усіх уб'ють.

— Ти хочеш, щоб я тікала?

— Я хочу, щоб ти жила. Я тебе кохаю.

«Ні, — подумала вона, — ти кохаєш якусь цнотливу панянку, що живе лише в тебе у голові; перелякану дитину, яка просить, щоб ти

боронив її від лиха.»

— А я тебе не кохаю, — відповіла вона без манівців, — і не тікатиму.

— Що тут є, у цьому клятому місці? Шишки, болото і вороги? За що ти так відчайдушно чіпляєшся? Ми маємо кораблі. Їдьмо зі мною, і ми збудуємо нам нове життя на морі.

— Зробимося піратами? — Думка була спокуслива. «Хай вовки забирають собі свої похмурі ліси. А ми знову вийдемо у море.»

— Купцями! — заперечив він. — Попливемо на схід туди, де побував Вороняче Око, але повернемося з шовками та прянощами замість драконового рогу. Одна мандрівка до Нефритового моря — і ми станемо багатими, як боги. Купимо собі маєток у Старограді чи у одному з Вільних Міст.

— Ти, я і К'ярл? — Вона помітила, як він зіщулився при згадці К'ярлового імені. — Хагенова дівчина, мабуть, погодиться попливти з тобою навіть до Нефритового моря. Але я — все ще кракенова донька. Моє місце — ...

— Де? На острови тобі вороття немає. Ну

хіба що вирішиш скоритися волі пана чоловіка.

Аша спробувала уявити себе у ліжку з Еріком Бий-Залізо — розчавленою під його вагою, задушеною його обіймами. «Та краще він, ніж Рудий Весляр чи Ліворукий Лукас Кидь.» Троци-Коваadlo колись був нестримним велетнем, неймовірно дужим, геть позбавленим страху. «Може, то не така вже й біда. Може, він помре при першій спробі здійснити чоловічий обов'язок.» Тоді вона стане Еріковою вдовоцею замість Ерікової дружини, і тим або покращить, або значно погіршить власне становище — залежно від його онуків. «І дядечка. Зрештою, всі вітри несуть мене назад до Еурона.»

— На Харлі я маю заручників, — нагадала вона йому. — І є ще Зміїв Ріг... якщо я не можу мати батькове королівство, чому б не викраяти собі власне?

Зміїв Ріг не завжди був такий малолюдний, як нині. Серед його гір та боліт виднілися руїни старих садиб і городищ, рештки стародавніх твердинь першолоудей. А на горбах

та височинах діти лісу лишили кола оберіг-дерев.

— Ти чіпляєшся за той Зміїв Ріг, наче потопельник за уламок щогли. Що там є потрібне людям, на тому Змієвому Розі? Немає там копалень, ані срібла, ані золота, ані навіть цини чи олива. А щоб сіяти збіжжя, там надто вогко.

«Я не маю наміру сіяти там пшеницю.»

— Що там є? Я тобі скажу. Два довгі узбережжя. Сотня прихованих заток. Видра у озерах, лосось у річках, скойки попід берегом, лежбища тюленів на березі, високі сосни — будувати кораблі.

— Але хто будуватиме ті кораблі, моя королево? Де ваша милість знайдуть підданих для свого королівства, якщо спершу його не знищать північани? Чи королеві досить буде правити над тюлєнями та видрами?

Аша гірко засміялася.

— Може статися, видрами легше управити, ніж людьми. А тюлені вже напевне розумніші. Але ти таки маєш рацію. Можливо, мені

найкраще повернутися до островів. На Харлі є ще люди, які вітатимуть моє повернення. На Пайку теж. І на Чорнопливі Еурон не здобув собі друзів, коли вбив князя Баелора. Я б могла знайти дядька Аерона і підняти острови на бунт.

Ніхто не бачив Мокрочуба від самого віча, але його Потопельники твердили, що він ховається на Великому Вику і скоро з'явиться, щоб накликати лють Потоплого Бога на Вороняче Око та його поплічників.

— Троци-Коваadlo теж шукає Мокрочуба. І полює на Потопельників. Сліпого Берона Чорноплива схопили і піддали допитові. Навіть Сивому Мартинові начепили кайдани. Як ти знайдеш жерця, котрого не можуть знайти люди Еурона?

— Він — моя рідна кров. Брат мого батька.

— То була слабка відповідь, і Аша це розуміла.

— Знаєш, яка моя думка?

— Гадаю, зараз дізнаюся.

— Моя думка така, що Аерона вже немає серед живих. Найпевніше, Вороняче Око врізав

йому горло. А шукає його Бий-Залізо лише на те, щоб ми вірили у Мокрочубову втечу. Еурон боїться, щоб його не вважали вбивцею родичів.

— Ніколи не дозволяй моєму дядькові таке від тебе почути. Скажи Воронячому Окові, що він боїться убивати родичів — і він заріже власного сина, щоб спростувати твої слова.

Аша вже почувалася майже тверезою. Саме так на неї зазвичай впливав Трістіфер Ботлик.

— Навіть якщо ти знайдеш свого дядька Мокрочуба, ви двоє напевне програєте. Ви обоє стояли на король-вічі й не можете казати, що його скликали не по правді, як колись твердив Торгон. Ви зв'язані його присудом за всіма законами богів та людей. Ти...

Аша зморщила чоло і перепитала:

— Ану чекай. Торгон? Який ще Торгон?

— Торгон Спізнілий.

— Він начебто був королем за Віку Звитяжців. — Аша пам'ятала про нього це, але більше нічого. — То й що?

— Торгон Герейрон був найстаршим сином короля. Але король був уже старий, а Торгон —

надто непосидючий, тож коли його батько помер, він саме набігав на Мандер зі своєї твердині на Сірощиті. Його брати навіть не надіслали йому звістки, а хутенько скликали король-віче, гадаючи обрати когось поміж себе для плавникової корони. Але капітани та королі натомість обрали королем Уррагона Дівера. Перше, що зробив новий король — наказав, щоб усіх синів старого короля стратили. І їх стратили. Відтоді люди кликали його Синорізом, хоча вбиті й не були його синами. А правив він майже два роки.

Тепер Аша пригадала, про що мова.

— Торгон повернувся додому...

— ...і оголосив король-віче недійсним, бо не проголошував на ньому своє право на престол. Синоріз на додачу до жорстокості показав себе ницим та тупим, і коли відвернув від себе останніх друзів, то жерці проголосили його позбавленим престолу, панство підняло повстання, а власні капітани порубали його на шматки. Відтак Торгон Спізнілий став королем і правив сорок років.

Аша вхопила Тріса Ботлика за вуха, притягла до себе і поклала на вуста палкий поцілунок, а відпустила вже задиханим і розпашілим.

— Що це таке було? — запитав він.

— Це називають поцілунком, Трісе. Втопи мене як останню дурепу — я мала б пам'ятати!

Раптом вона замовкла і нашорошилася. Коли Тріс спробував щось сказати, вона на нього цитьнула і ще дослухалася.

— Це ріг. Хагенів ріг.

Перша її думка була про чоловіка. Невже Ерік Бий-Залізо дістався аж сюди у пошуках своєї збіглої дружини?

— Все ж таки Потоплий Бог мене любить. Я сижучу тут, гадаю знічев'я, що мені робити, і раптом він од щедрот своїх посилає мені ворогів! — Аша скочила на ноги і вкинула кинджал назад до піхв. — Битва сама прийшла до нас!

Досягши замкового дворища, вона вже не йшла, а бігла підтюпцем. Тріс трусив у неї по п'ятах. І все-таки вони спізналися — бійка

скінчилася. Аша знайшла двох скривавлених північан коло східної стіни недалечко від потерни; над ними стояли Лорен Довга Сокира, Шестипалий Харл та Язикатий Грім.

— Кром та Хаген побачили, як вони лізуть через стіну, — пояснив Язикатий.

— Лише ці двоє? — запитала Аша.

— П'ятеро. Ми вбили двох, як вони ще й не перелізли, а Харл — іще одного на бойовому ході. Оці двоє дісталися дворища.

Один із двох був уже мертвий; його кров та мізки вкривали лезо довгої Лоренової сокири. Але другий ще дихав зсудомлено, хоча спис Язикатого Грома прип'яв його до землі у калюжі крові, що потроху розтікалася навколо. Обидва були вдягнені у виварену шкіру та строкаті брунотно-зелено-чорні кобеняки з нашитими навколо голови та плечей гілками і листям.

— Хто ти такий? — запитала Аша пораненого.

— З Кремінців я. А ти хто?

— Аша з дому Грейджой. Цей замок

належить мені.

— У Жбирі сидить Галбарт Гловер. Каракатицям тут не місце.

— Скільки вас тут? — завимагала Аша. Коли той не відповів, вона ухопилася за спис Язикатого і крутнула. Північник скрикнув від болю; рана почала знову спливати кров'ю. — Навіщо ви прийшли?

— Заради пані, — відповів він, трусячись. — О боги, спиніться! Ми прийшли по пані. Врятувати її. Нас було п'ятеро.

Аша глянула йому просто в вічі й побачила там брехню. Налягла на списа, знову крутнула його в рані.

— Скільки ще? — засичала вона. — Кажі, бо помиратимеш до світанку!

— Багато, — схлипнув він між вереском і стогоном. — Кілька тисяч! Три... чотири... а-а-а... благаю...

Аша висмикнула списа з живота і увігнула обіруч у його брехливу горлянку. Маестер Галбарта Гловера казав, що верховинні роди надто ворожі один до одного, щоб зібратися

докупи без Старка на чолі. «Може, не брехав. Може, просто помилявся.» Вона сама спізнала смак прикрої помилки на король-вічі свого дядька.

— Цих п'ятьох надіслали відчинити ворота для нападу головної потуги, — мовила Аша. — Лорене, Харле! Приведіть мені пані Гловер та її маестра.

— Цілими чи з кров'ю? — спитав Лорен Довга Сокира.

— Цілими і неушкодженими. Язикатий! Лізь на цю трикляту вежу і скажи Кромові та Хагенові, хай пильнують. Якщо побачать бодай зайця, я хочу знати.

Скоро дворище Жбиру наповнилося сполоханим людом. Її власні вояки поспіхом вдягали броню або видиралися на бойові ходи. Надвірні люди та челядь Галбарта Гловера видивлялися перелякано, шепотілися один з одним. Гловерового управителя довелося виносити з льоху — він втратив ногу, коли Аша брала замок. Маестер гучно заперечував, доки Лорен не затопив йому в пику закольчуженим

кулаком. Пані Гловер виникла з божегаю, спираючись на руку покоївки.

— Я застерігала вас, панно, що цей день настане, — мовила вона, побачивши трупи на землі.

Маестер проштовхався наперед, спливаючи кров'ю зі зламаного носа.

— Панно Ашо, благаю вас — згорніть прапори і дозвольте мені перемовитися про ваше життя. Ви чинили з нами чесно і без сваволі. Я так їм і скажу.

— Ми обмінємо вас на дітей. — Очі Сивілли Гловер були червоні від сліз і безсоння. — Гавенові зараз чотири рочки. Я пропустила його іменини. А моя люба дівчинка... віддайте мені дітей, і вам не завдадуть шкоди. Вашим людям теж.

Аша розуміла, що остання обіцянка — брехня. Так, її, можливо, обміняють — відішлють на Залізні острови у теплі обійми чоловіка. Родичів-Грейджоїв теж викуплять, Тріса Ботлика, ще декількох, чия рідня має грошики на повернення невдах додому. Решті

ж світить сокира, зашморг або Стіна. «І все ж вони мають право вибору.»

Аша видерлася на барило, щоб усі бачили.

— Вовки наступають на нас, шкірячи зуби! Вони стануть перед брамою ще вдосвіта. Що нам робити: кинути списи та сокири і вмовляти їх зглянутися?

— Ні! — оголив меча К'ярл Дівчисько.

— Ні! — підспівав луною Лорен Довга Сокира.

— Ні! — басовито загув Рольф Карлик — схожий на ведмедя здоровань, що був на голову вищий за решту товариства. — Ніколи!

З височини знову залунав, розносячи свою пісню над дворищем, ріг Хагена.

— Га-а-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у! — співав ріг довго, низько та моторошно, аж кров застигала у жилах.

Аша починала вже ненавидіти звук бойового рогу. На Старому Вику дядьків пекельний ріг проспівав жалобну пісню по її мріях, а тепер Хагенів оголошував, можливо, її останню годину на цій землі. «Якщо я помру,

то з сокирою в руці та лайкою на вустах.»

— На мури! — наказала Аша Грейджой своїм людям і попрямувала до сторожової вежі. За нею поспішив Тріс Ботлик.

По цей бік гір не було в навколишньому лісі нічого вищого за дерев'яну сторожову вежу замку Жбир-у-Пущі — вона витикалася на двадцять стоп над верхівками найвищих вартових сосен та смерек.

— Онде, капітане, — мовив Кром, коли вона зійшла на майданчик.

Спершу Аша побачила лише дерева та тіні, залиті місячним сяйвом пагорби та засніжені вершини гір за ними. Потім вона усвідомила, що дерева потроху підповзають ближче.

— Ого! — засміялася вона. — Ці гірські кози вбралися у соснове гілля і думають, що їх ніхто не помітить.

Куці підповзали до замку, наче повільний зелений приплив. Аша згадала казку, яку чула ще дитиною — про дітей лісу та їхні битви з першолюдьми, коли зеленovidці перетворювали дерева на воїнів.

— Стількох нам не подолати, — мовив Тріс Ботлик.

— Скількоро прийде, стількох й подолаємо! — заперечив Кром. — Що їх більше, то гучніша слава! Про нас заспівають люди!

«Еге ж, та чи співатимуть про твою мужність, чи про мою дурість?» Море знаходилося більше як за двадцять п'ять верст. Що краще: лишитися у Жбирі, захищатися з-за глибоких ровів та стін із колод? «Стіни з колод мало допомогли Гловерам, коли я брала їхній замок, — нагадала вона собі. — «Чому вони мають прислужитися мені?»

— Назавтра ми бенкетуватимемо у підводних палатах! — Кром попестив руків'я сокири, наче не міг дочекатися.

Хаген опустив ріг.

— Якщо ми загинемо з сухими ногами, то як знайдемо шлях до підводних палат Потоплого Бога?

— У цих лісах повно струмків, — запевнив Кром. — Усі вони втікають у річки, а ті — у море.

Але Аша не готова була ще померти — не тут, не зараз.

— Жива людина легше знайде море, ніж мертва. Хай вовчиська лишають собі свої похмурі ліси. А ми рушаємо до кораблів.

Їй стало цікаво, хто очолює її ворогів. «На його місці я б найперше захопила береговину і винищила вогнем наші лодії, а вже тоді пішла б на Жбир.» Але вовкам це було важко — надто не маючи власних лодій. Аша ніколи не витягувала на берег більше половини своїх кораблів — інша половина стояла у морі, маючи наказ піднімати вітрила і тікати до Змієвого Рогу, якщо берег захоплять північани.

— Хагене! Дмухни у ріг так, щоб ліс затрусився. Трісе! Вдягай броню — час тобі випробувати твого гарненького мечика.

Побачивши, як він збліднув з лиця, Аша вщипнула його за щоку.

— Хлюпни на місяць трохи крові разом зі мною — і я обіцяю тобі цілунок за кожного вбитого ворога.

— Моя королево, — відповів Трістіфер, —

тут ми маємо стіни, але якщо досягнемо берега і там побачимо, що вовки захопили або відігнали наші кораблі...

— Тоді ми загинемо! — жваво закінчила вона. — Та принаймні загинемо з мокрими ногами. Залізяни краще б'ються з солоними бризками у обличчя та плескотом хвиль за спиною.

Хаген швидко дмухнув у ріг один за одним три рази — так залізників завжди закликали на їхні кораблі. Знизу долинули вигуки, брязкіт мечів та списів, іржання коней. «Замало коней, замало вершників.» Аша ринула до сходів. У дворищі на неї чекав К'ярл Дівчисько з її каштановою кобилою, її шоломом та її металевими топірцями. Інші залізники виводили коней зі стайні Галбарта Гловера.

— Таран! — загукав голос зі стін. — Вони мають стінолам!

— При якій брамі? — запитала Аша, сідаючи в сідло.

— При північній!

За дерев'яними, порослими мохом стінами

Жбиру-в-Пущі пролунали сурми.

«Сурми? Вовки з сурмами?» Щось тут було не так, але Аша не мала часу міркувати.

— Відчиняйте південну браму! — наказала вона, коли північна здригнулася під ударом тарану. І витягла короткий металевий топірець з-за паса, перекинутого через плече. — Година сови скінчилася, братове. Настає година списа, меча і сокири. Шикуйтеся! Ми рушаємо додому.

Сотня горлянок зревіла «Додому!» та «Аша!». Тріс Ботлик наздогнав її на високому чалому огирі. У дворищі залізники шикувалися у тісну валку, зважуючи в руках списи та щити. К'ярл Дівчисько, з якого наїзник був ніякий, став між Язикатим Громом та Лореном Довгою Сокирою. З вартової вежі вибіг Хаген, ринув сходами донизу... і тут вовча стріла поцілила його в живіт. Хаген полетів сторчголов на землю, донька його побігла до нього, виючи з жаху та горя.

— Заберіть її! — наказала Аша. Жалобитися не лишалося часу.

Рольф Карлик закинув дівчину на коня, розвіваючи її рудим волоссям. Аша почула, як застогнала північна брама — то знову вдарив таран. «Може, ще доведеться крізь них прорубатися» — подумала вона, поки попереду розчахувалися південні ворота. Шлях був вільний. «Але чи надовго?»

— Вибираймося! — гукнула Аша і щосили вдарила п'ятами боки коня.

Люди й коні жвавою ристю досягли дерев на дальньому краї багнистої рівнини, де під місяцем догнивали мертві пагони зимової пшениці. Аша поставила вершників у позадній сторожовий загін, щоб підганяти тих, хто раптом відстане, і нікого не загубити. Високі смереки та старі покручені дуби зімкнулися навколо. Недарма замок навіть у назві мав пущу — дерева тут були старі та величезні, подекуди моторошні. Гілля сусідніх дерев перепліталось разом, страшно рипіло з кожним подихом вітру, а на верхівках, здавалося, шкрябало лик самого місяця. «Що швидше ми звідси зникнемо, то краще, — подумала Аша.

— Глибоко у своїх дерев'яних серцях ці дерева нас ненавидять.»

Вони продовжили шлях на південь та південний захід, аж доки дерев'яні вежі Жбиру-в-Пущі не зникли з очей, а звуки сурм не загубилися між дерев. «Вовки забрали свій замок, — подумала вона, — то може, дадуть нам спокій.»

Тріс Ботлик наздогнав її та поїхав поруч.

— Ми йдемо не туди, — мовив він, показуючи на місяць там, де він виглядав з-за навісу гілок. — Треба повертати на північ, до кораблів.

— Спочатку на захід, — заперечила Аша. — На захід, доки не зійде сонце. А тоді вже на північ.

Вона обернулася до Рольфа Карлика і Рогона Іржавої Бороди — найкращих її вершників.

— Їдьте уперед і перевірте, щоб попереду нікого не було. Не хочу несподіванок, коли дістануся берега. Якщо натрапите на вовків, привезіть мені звістку.

— Як натрапимо, привеземо, — буркнув

Рогон крізь здоровенну руду бороду.

Розвідники зникли серед дерев. Решта залізників знову рушила в дорогу, але не надто швидко. Дерева ховали місяць і зорі, підстилка під ногами була чорна і зрадлива. Не проминули вони й версти, як кобила її родича Квентона спіткнулася в ямі та зламала собі передню ногу. Квентон мусив перерізати їй горло, щоб припинити жалібний вереск.

— Треба зробити смолоскипи! — наполягав Тріс.

— Вогонь приведе до нас північан. — Аша стиха вилаялася, питаючи себе, чи не помилилася, коли залишила замок. «Ні, не помилилася. Якби ми лишилися битися, то нас усіх би вже перебили.» Але й блукати у пільмі її не дуже вабило. «Ці дерева убили б нас, якби могли.» Вона зняла шолома й відкинула назад змокріле волосся. — За кілька годин зійде сонце. Ми станемо тут і відпочинемо до світанку.

Спинитися було легко, але відпочинок дався тяжко. Жоден не міг спати — навіть

Похнюплений Дал, відомий серед приятелів тим, що спав на веслах, коли їх тягнув. Дехто з вояків передавав з рук у руки міх яблучного вина Галбарта Гловера. Хто прихопив харчів — ділився з тими, хто не прихопив. Вершники погодували та напоїли коней. Родич Квентон Грейджой надіслав трьох людей угору деревами — подивитися, чи не горять у лісі смолоскипи. Кром гострив сокиру, К'ярл Дівчисько — меч. Коні щипали мертву буру траву та бур'яни. Рудокоса Хагенова донька вхопила Тріса Ботлика за руку і потягла за дерева — коли ж той вивільнився і відмовився, то замість нього спіймала і повела геть Шестипалого Харла.

«Якби ж і я могла отак.» Якби ж востаннє забулися у К'ярлових обіймах... Аші муляло у животі погане передчуття. Чи відчує вона ще колись під ногами чардак «Чорного вітру»? А якщо відчує, то куди попливе? «Острови для мене закриті — хіба що я зігну коліна, розсуну ноги і дозволю Ерікові Бий-Залізо зробити свою справу. Жоден порт у Семицарстві не зрадіє кракеновій доньці.» Але ж можна

вдатися до торгівлі, як пропонував Тріс, або втекти до Порогів і там зробитися піраткою. «Або...»

— Кожен із вас отримає шматочок принца,
— пробурмотіла вона.

К'ярл почув її та вишкірився.

— От би мені шматочок тебе, — прошепотів він, — той солодкий шматочок, що...

Раптом щось вилетіло з кущів і впало просто посеред них з глухим стукотом, ще кілька разів стрибнувши і перекинувшись. Воно було кругле, темне і вогке, з довгим волоссям, що накрутилося навколо. Коли кинута річ нарешті зупинилася серед коренів дуба, Язикатий Грім мовив:

— Рольф Карлик став трохи менший на зріст.

Половина людей вже стояла на ногах, хапаючи щити, списи і сокири. «Смолоскипів вони не запалили, — встигла подумати Аша, — а ліси ці знають краще за будь-кого з нас.» Раптом навколо вибухнули дерева, і уперед із виттям кинулися північани. «Вовки, —

подумала вона, — виють, як бісові вовки. Бойовий клич півночі.»

Залізники зустріли нападників власним кличем, і закипів бій. Про нього не складе пісню жоден співець, і маестер не напише літопис для улюблених Читайлом книжок. Тут не майоріли прапори, не ревли роги, і жоден вельможний князь не скликав навколо себе людей почути останню волю і наказ. Вони билися у досвітній пільмі, тіль проти тїні, запиналися на коренях та каменях, послизалися на грязюці й гнилому листї. Залізники були вбранї у кольчуги та просолену шкуру, північники — у хутра, шкури та соснове гілля. Згори на битву дивилися зорї й півмісяць, пробиваючи блїдими променями дірки у плутанині голих гілок над головами.

Перший, хто напав на Ашу Грейджой, помер біля її нїг з металним топїрцем між очей. Виграного часу вистачило, щоб насунути щита на лївицю.

— Ну ж бо, сюди! — закликала Аша, хоч сама не знала, до кого: до власних людей чи до

ворогів.

Поруч вималювався, навис над головою північник із сокирою, змахнув обіруч, заревів у німій люті. Аша здійняла щита, відбила удар, присунулася ближче і випатрала нападника кинджалом; коли той падав, ревище змінилося вереском. Вона крутнулася, побачила ззаду ще одного вовка і сікнула йому по лобі під шоломом. Його власний удар припав їй нижче грудей, але кольчуга відвернула небезпеку. Наступним рухом Аша устромила вістря кинджала вовкові в горлянку і лишила тонути у власній крові. Чиясь рука ухопила її за волосся, та надто короткі пасма не дали швидко скрутити в'язи. Аша тупнула чоботом по нозі й викрутилася, почувши скрик болю. Коли вона рвучко обернулася до нападника, той уже помирав на землі, стискаючи жменю її волосся в руці. Над ним стояв К'ярл; місячне світло грало в його очах, з меча капотіла кров.

Язикатий Грім рахував північан, убиваючи одного за одним.

— Чотири! — летів на землю один.

— П'ять! — чулося ще за пів-удару серця.

Коні верещали, хвицяли копитами, заковували очі, нажахані кривавою різаниною... окрім великого чалого огиря Тріса Ботлика. Тріс устиг скочити в сідло і тепер рубав ліворуч та праворуч, а кінь його злітав дибки і навіжено кружляв серед нападників. «Цієї ночі заборгую йому два чи три цілуночки» — майнула Аші думка в голові.

— Сім! — заревів Язикатий Грім, але поруч із ним Лорен Довга Сокира простягся долу зі зломленою ногою, а тіні продовжували наступати з вереском та шурхотом.

«Ми б'ємося з кущами» — подумала Аша, вбиваючи чоловіка, що мав на собі більше листя, ніж навколишні дерева, і мимоволі розреготалася. На сміх набігли ще вовки, і вона вбила їх теж, подумавши, чи не варто розпочати власний рахунок. «Я мужня жона, а оце моє немовля при грудях.» Вона встромила кинджала у груди північника крізь хутро, вовну та виварену шкіру. Обличчя його опинилося так близько, що вона унюхала кислий сморід

його подиху, а рука захопилася їй за горло. Аша відчула, як залізо шкрябнуло по кістці — то вістря кинджала ковзнуло на ребрі. Чоловік здригнувся і помер. Коли вона його відпустила, то відчула таку слабкість, що трохи не звалилася згори.

Потім вона стояла спиною до спини з К'ярлом, слухала стогони і лайки навколо себе, голоси хоробрих вояків, що повзли крізь тіні, у сльозах закликаючи до своїх матерів. На них вибіг кущ зі списом досить довгим, щоб прохромити одразу їй живіт і спину К'ярлові. «Краще померти разом, ніж на самоті» — подумала вона, але родич Квентон убив списника, не давши наблизитися. За удар серця інший кущ убив Квентона, загнавши йому сокиру в потилицю.

Позаду заволав Язикатий Грім:

— Дев'ять, щоб вам усім повилазило!

З-поміж дерев вискочила зовсім гола Хагенова донька; за нею гналися двоє вовків. Аша вихопила металевий топірець і кинула його, поціливши одному спину. Хагенова

донька, побачивши його падіння, запнулася, стала на коліна, підхопила його меча, пхнула ним другого переслідувача, підвелася на ноги, геть перемазана кров'ю та болотом, і кинулася у битву, розвіваючи довгим рудим волоссям.

Десь у хвилях битви Аша загубила К'ярла, загубила Тріса, загубила усіх. Пропає її кинджал, зникли металеві топірці; натомість вона тримала у руці меча — короткого тесака з широким клинком, схожого на м'ясницький різак. Хоч її різ, вона б не сказала, де і як його здобула. Рука скніла з утоми, у роті смакувало кров'ю, ноги тремтіли, а крізь дерева пробивалися навскіс промені блідого вранішнього світла. «Скільки ж це ми билися?»

Останнім її ворогом був північанин із сокирою — лисий бородатий велетень, вбраний у латану іржаву кольчужну сорочку. Майже напевне, то був видатний поборник, або й голова роду. Битися з жінкою йому було не до смаку — він гучно горлав «Сука!» щоразу, як завдавав удару, аж бризкав слиною в обличчя. «Сука! Сука!»

Аші кортіло заволати щось у відповідь, але горлянка так всохла, що вийшов лише буркотливий стогін. Ворожа сокира струшувала їй щита, падала згори з хряскотом, відривала довгі світлі тріски, коли її висмикували. Скоро на руці лишився жмут розпалу, причеплений до ременя; Аша сахнулася назад і струсила рештки розтщеного щита з лівиці, тоді відскочила ще далі й заходилася танцювати праворуч та ліворуч, ухиляючись від тяжких ударів.

Потім її спина притиснулася до дерева, і танок скінчився. Вовк високо здійняв сокиру — розчерепити голову. Аша спробувала ковзнути праворуч, але ступня заплуталася у якихось коренях. Вона крутнулася, втратила опору, сокира зачепила їй скроню з виском заліза по залізу. Світ почервонів, почорнів, знову почервонів. Біль блискавкою стрілив ногою вгору. Десь далеко північанин промовив: «Клята курва» і здійняв сокиру для останнього удару в її житті.

І тут у повітрі залунала срібна сурма.

«Мара, — подумала вона. — У підводних

палатах Потоплого Бога не сурмлять у срібні сурми. Там русалки і водяники вітають свого володаря, дмухаючи у морські мушлі.»

А тоді їй примарилися червоні серця у вогні та чорний олень у золотому лісі, з рогів якого струменіло полум'я.

Тиріон

Коли вони нарешті досягли Волантиса, небо синіло на заході та чорніло на сході, а посередині спалахували зірки. «Ті самі, що й на Вестеросі» — подумалося Тиріонові Ланістеру.

Напевне, зірки б його якось розрадили, якби він не був сплутаний, наче гусак, і припнутий до сідла. Ковчитися він давно припинив — надто міцні були пута — і натомість обвис, наче мішок борошна. «Зберігаю сили» — дурив він себе, не переймаючись, навіщо саме.

Брами в Волантисі зачинялися надвечір, з темрявою. Стражники на північній брамі нетерпляче гримали на спізнілих блукальців. Попереду в черзі стояв віз, повний лимонів та помаранчів. Вартові майнули смолоскипами візникові, щоб заїжджав, але на здоровила-андала верхи на бойовому коні, з мечем і в

кольчuzі кинули важчі погляди. Було викликано сотника, і поки вони з лицарем балакали волантинською, один зі стражників стяг рукавицю з пазурами та почухав Тиріонові голову.

— Так, я приношу щастя, багато щастя, — мовив до нього карлик. — А ти б мотузку перерізував, друже. Я б тоді подбав про твою нагороду.

Його полонитель підслухав.

— Бережи свою брехню, Бісе, для тих, хто розуміє твою мову, — буркнув лицар.

Волантинець махнув їм, щоб їхали. І вони рушили — крізь браму та попід товстими мурами міста.

— Ну ось ти розумієш мою мову. Я можу звабити тебе обіцянками? Чи ти твердо намірився купити собі княжий титул моєю головою?

— Княжий титул був моїм за правом народження. А порожньої шани мені не треба.

— Від моєї милої сестри ти іншої не діждешся.

— А я чув, що Ланістери завжди платять борги.

— О, всі до копійчини... але жодним шагом більше, високий князю. Ти вижебраєш собі рівно ту миску каші, яку обіцяно — не присмачену ані краплиною дяки, та й зрештою не таку вже поживну.

— А може, мені досить побачити, як ти заплатиш за злочини? Вбивцю родичів проклято в очах богів та людей.

— Боги сліпі. А люди бачать лише те, що самі хочуть.

— Тебе я бачу наскрізь, Бісе. — У голосі лицаря з'явилося щось лиховісне. — Я наробив чимало такого, чим не пишаюся... укрит ганьбою мій дім та ім'я мого батька... але власноруч убити того, хто дав тобі життя?! Як таке можна робити?

— Дай мені арбалета, скинь штани, і я тобі покажу. — «Ото буде розвага.»

— Жартувати про таке? Ти мені огидний.

— Життя — огидний жарт від початку до кінця. Твоє, моє... та хай чиє.

Всередині міських мурів вони їхали повз кам'яниці цехових зібрань, базари, лазні. Посеред широких площ співали та плюскотіли водограї; коло них за кам'яними столиками сиділи люди, рухаючи фігури циваси і сьорбаючи вино зі скляних стеблин; тим часом невільники запалювали візерунчасті ліхтарі, щоб відігнати пітьму. Вздовж кам'яної дороги росли пальми та кедри, на кожному перехресті стояв якийсь пам'ятник. Карлик помітив, що багатьом подобам бракує голів, та у лілових сутінках вони якось примудрялися виглядати пишно і погордливо навіть без них.

Кінь потроху тупотів уздовж річки на південь; крамниці меншали та гіршали, дерева на вулицях перетворилися на пеньки. Бруківка під ногами коня поступилася чорт-траві, а тоді м'якій вогкій грязюці кольору дитячого посліду. Невеличкі містки, перекинуті через малі притоки Ройни, страхітливо рипіли під їхньою вагою. Де колись за річкою наглядала невеличка паланка — там лишилася тільки поламана брама, розчахнута на кшталт

беззубого рота немічного старого. Через рештки стін визирали кози.

«Старий Волантис, перша донька Валерії, — розмірковував карлик. — Погордливий Волантис, що царює на Ройні та господарює на Літньому морі. Де живуть вельможні пани та чарівні панії з найстародавніших родів.» Годі зважати на зграї голих дітей, що юрмляться у провулках і верещать тонкими голосами. Чи на бравів, що стоять у дверях шинків і пестять руків'я мечів. Чи на рабів з зігнутими спинами та виколотими на обличчях малюнками, що сновигають усюди, наче таргани. «Могутній Волантис, найвеличніше і найлюдніше з Дев'яти Вільних Міст.» Щоправда, війни давніх часів трохи знелюднили місто, і чималі його шмати почали занурюватися у те саме болото, звідки воно постало. «Прегарний Волантис, місто квітів та водограїв.» Але половина водограїв стояла суха, у багатьох водоймах лишилася хіба що потріскана глина чи трохи застійної води. Виноградні лози пустили вуса з кожної тріщини у стінах чи в бруківці; молоді

деревця вкорінилися просто посеред покинутих крамниць та храмів без дахів.

І нарешті, сморід. Він висів у гарячому вологому повітрі — багатий відтінками, могутній, нездоланий. «Тут тобі й риба, і квіти, і трохи слонячого гівна. Щось солодке і щось земне, щось здохле і зогниле.»

— Це місто смердить, як стара шльондра, — оголосив Тиріон. — Зморшкувата повія, що ле між ніг парфуми, аби не так гидко тхнуло. Та я не скаржуся. Що до повій, то молоді запашніші, зате старі вміють утнути хитріші витівки.

— Тобі про те краще судити, ніж мені.

— Авжеж. Бо ж до того бурдею, де ми стрілися, ти зазирнув випадково, га? Хотів у септі помолитися, не інакше? А на колінах у тебе крутилася, звісно, твоя юна цнотлива сестра.

Лицар насупився.

— Хай твій гострий язик перепочине. Щоб раптом не зав'язався вузлом.

Тиріон проковтнув відповідь — йому ще не минулася напухла губа від останнього разу,

коли він надто роз'ятрив почуття лицаря-здорованя. «Важкі руки і брак чуття гумору — поганий союз.» Це була наука, яку він добре засвоїв дорогою з Сельорису. Думки перекинулися на чобіт, на гриби у носаку. Полонитель обшукав його не так ретельно, як мав би. «Вихід є завжди, хай такий. Живим я Серсеї не віддамся.»

Далі на південь знову почали з'являтися ознаки заможності. Покинуті будівлі стрічалися рідше, голі діти геть зникли, брави у дверях були вдягнені з пишнішим розмаїттям. Декілька заїздів осторонь шляху на вигляд дарували подорожнім надію прокинутися зранку не з перерізаною харцизами горлянкою. Вздовж річкового шляху на залізних стовпах висіли ліхтарі, розгойдуючись під вітром. Вулиці потроху ширшали, будівлі ставали вищі й кращі, над деякими з'явилися бані кольорового скла. У дедалі густіших сутінках, коли в будинках запалювали вогні, скло починало жевріти блакиттю, черленню, зеленню та порфіром.

І все ж у повітрі маяло щось таке, од чого Тиріон почувався незатишно. Він знав, що на захід від Ройни корабельні Волантису юрмилися жеглярами, невільниками та купцями, а їхні потреби вдовольняли шинки, заїзди та бурдеї. На схід від річки чужинці з-за моря стрічалися рідше. «Нам тут не дуже раді» — зрозумів карлик.

Уперше проминаючи слона, Тиріон не міг не вирячити очі. Коли він був малим, то бачив слониху в звіринці Ланіспорту, але вона здохла, як йому було сім років... і до того ж тутешнє сіре чудовисько було вдвічі більше за ту крихітку. Трохи далі вони натрапили на меншого слона — білого, як стара кістка, запряженого у гарно оздоблений возик.

— Чудернацьких тут волів у гарби запрягають, — мовив Тиріон до свого полонителя. — Другий хвіст попереду, ще й роги не на лобі.

Та коли на його жарт не відповіли, він остаточно замовк, втупишись у білу слонячу дупу. Слонів таких у Волантисі водилося — не

злічити. Наближаючись до Чорної Стіни та велелюдних стогн коло Довгого Мосту, вони побачили ще з десяток. Великі сірі теж стрічалися — могутні звірі тягли на своїх спинах цілі замки. Надвечір, коли почало сутеніти, напівголі невільники повикочували на вулиці вози для слонячого гною; їхня робота полягала в тому, щоб лопатами збирати паруючі купи, залишені й малими, і великими. Навколо таких возів завжди роїлися хмари мушви, тому раби-гноєвози мали на щоці наколите зображення мухи, що позначало їх самих та їхню працю. «От робота для моєї милої сестри, — міркував Тиріон. — Яка б вона була звабна з невеличкою лопаткою та мушкою на гладенькій рожевій щічці.»

Крок довелося стишити — річковий шлях було геть забито людом та тваринами, і майже всі рухалися на південь. Лицар рушив разом із ними, наче колода, підхоплена течією. Тиріон міряв очима купи людей, що минали їх з обох боків. Дев'ятеро з кожних десятих мали на щоках позначки невільників.

— Тут стільки рабів... куди це вони?

— На захід сонця червоні жерці запалюють ніч-ватри. Сьогодні проповідь казатиме верховний жрець. Я б радий уникнути, але Довгого Мосту можна дістатися лише повз червоний храм.

За три перехрестя вулиця відкрилася на величезний майдан, повний смолоскипів. І саме там Тиріон побачив його. «Рятуй мене, Седмице! Та він утричі більший за Великий Септ Баелора!» Храм Господа Світла — громаддя стовпів, сходів, парапетів, мостів, веж та бань, що перетікали одне в одне, мовби різьблені з однієї велетенської скелі — височів над містом, наче пагорб Аегона у Король-Березі. У кольорі храмових стін сплелися, сплавилися і поєдналися, наче хмари на заході сонця, кількасот відтінків черлені, міді й золота. Тонкі високі вежі струменіли в небо, наче застигли язики вогню. «Полум'я, обернуте каменем.» Обабіч храмового ганку палали високі вогнища; саме між ними почав свою промову верховний жрець Господа Світла.

«Бенерро.» Жрець стояв на стовпі червоного каменю, з'єднаному тонким кам'яним містком з просторою терасою, де скупчилися нижчі жерці та послушники. Послушники мали на собі світло-жовті та жовтогарячі ряси, жерці та жеркині — яскраво-червоні.

Величезний майдан перед храмом був напханий людом так, що й не поворухнутися. Безліч вірян мали на собі клаптик червоного краму — пришпилений до рукава чи пов'язаний на чоло. Кожне око дивилося на верховного жерця — чи майже кожне, крім їхніх чотирьох.

— Дорогу! — гарчав лицар, проштовхуючись конем крізь юрбу. — Геть зі шляху!

Волантинці поступалися коневі, але бурмотіли презирливо і кидали гнівні погляди.

Тонкий високий голос Бенерро було чути звідусіль. Жрець, теж високий і тонкий, мав довге обличчя і бліду, як молоко, шкіру. На його щоках, підборідді та голеній голові було виколото язики полум'я, що утворювали яскраво-червону личину; вогонь буяв

найлютіше біля очей, а навколо тонкогубого рота звивався довгими хвостами.

— Це рабська позначка, абощо? — здивувався Тиріон.

Лицар кивнув.

— Червоний храм купує їх дітьми і перетворює на жерців, храмових повій або воїнів. Дивися он туди. — Він тицьнув пальцем на сходи, де перед дверми храму стояла вервечка вояків у візерунчастій броні, жовтогарячих киреях та зі списами, чиї вістря нагадували звивисте полум'я. — Вогняна Рука. Святе воїнство Господа Світла, захисники храму.

«Такі собі лицарі вогню.»

— І скільки ж пальців, прошу пана, має отака руця?

— Тисячу. Ніколи не більше, ніколи не менше. Коли один вогник згасає, запалюють новий.

Бенерро штрикнув пальцем кудись у небо, стиснув кулак, розвів руки навшир. Голос його піднявся до найвищих височин, з раптовим «у-

ух!» з пальців стрибнуло полум'я, натовп сахнувся і зойкнув. Жерці та люди на майдані — всі прикували очі до вогняних письмен у повітрі. «Валерійські єрогліфи.» Тиріон упізнав хіба що два з десяти. Один означав «лиху долю», інший — «пільму».

З майдану залунали вигуки, юрбою побігло ворущіння. Жінки лементували, чоловіки трусили кулаками у повітрі. «Щось мені це не до смаку.» Карлик пригадав той день, коли Мирцела вирушала кораблем у Дорн — і бунт, що зчинився їхньою дорогою назад до Червоного Дитинця.

Тиріон згадав, що Хальдон Півмаестер казав про залучення червоного жерця до справи Молодого Грифа. Почувши та побачивши храм зі слугою божим на власні очі, він завважив думку маестра за дуже невдалу — і сподівався, що Грифові стане здорового глузду. «Є такі союзники, що гірші за ворогів. Але князеві Конінгтону доведеться кумекати власною головою. Моя-бо, певніше за все, стирчатиме на шпичці.»

Жрець саме показував на Чорну Стіну позаду храму, вимахував руками на її верхівку, де стовбичила жменька озброєних вартових, витріщаючись униз.

— Що він там верзе? — запитав Тиріон лицаря.

— Що Даянерис загрожує небезпека. Що на неї впало лихе око, що поплічники пільми замислили її знищити, моляться облудним богам у блюзнірських храмах... змовляються на зраду з безбожними чужинцями...

Тиріонові стали дибки волоски на шії. «Тут принц Аегон друзів не знайде.» Червоний жрець заговорив про стародавнє пророцтво — те, яке передбачало прихід звитяжця і порятунку світу від темряви. «Одного звитяжця. Не двох. Даянерис має драконів, Аегон — жодного.» Карлик не мусив бути пророком, щоб передбачити, як Бенерро з прихильниками поставляться до другого Таргарієна. «Сподіваюся, Гриф теж це второпає» — подумав Тиріон і сам здивувався, чому це йому раптом не байдуже.

Лицар тим часом пропхався майже до кінця майдану, не зважаючи на лайку, що летіла зусібіч. Один міщанин навіть ступив наперед, бажаючи затримати нахабу, але лицар смикнув руків'я меча і показав пів-аршина оголеної криці. Відтак міщанина здмухнуло вітром, а перед ними зненацька розчахнувся прохід. Лицар прискорив коня до ристі; скоро натовп лишився позаду, і Тиріон чув, як голос Бенерро завмирає за спиною разом із раптовими спалахами гуркоту розбурханого ним натовпу.

Нарешті вони дісталися стайні. Лицар спішився і гатив у двері доти, доки не прибіг кощавий невільник із кінською головою на щоці. Карлика грубо стягли з сідла і припнули до стовпа; тим часом полонитель розбудив власника стайні та заходився торгуватися за коня і сідло. «Дешевше продати коня, ніж тягти його через півсвіту.» Тиріон відчував, що в його долі скоро знову з'явиться корабель. Хтозна, може, йому справді не відмовлено у пророчому хисті.

Коли торгівля скінчилася, лицар перекинув

зброю, щита і сакви через плече та спитав дорогу до найближчої кузні. Вона теж виявилася зачиненою, але швидко відчинилася на лицарів заклик. Коваль скоса зиркнув на Тиріона, кивнув і узяв жменю монет.

— Ходи сюди, — наказав лицар бранцеві, а тоді витяг ножа і розрізав Тиріонові пута.

— Дякую, — відповів карлик, розтираючи зап'ястки, але лицар зареготав і заперечив:

— Збережи дяку, Бісе, для того, хто її заслужить. Бо зараз сам не подякуєш.

І не обдурив. Кайдани були чорного заліза, товсті й важкі — кожен обруч, як на мірку карлика, важив зо дві великі гривні, а ланцюги додавали ще.

— Напевне, я страшніший, ніж здаюся, — зауважив Тиріон, коли останню ланку забивали на місце. Кожен удар відзивався болем у руці аж до плеча. — Чи тебе непокоїть, щоб я не накивав своїми малими п'ятами?

Коваль навіть очей не підняв від роботи, але лицар видав короткий похмурий смішок.

— Мене твоя пащека непокоїть, а не п'яти.

У кайданах ти — раб, невільник. Ніхто не слухатиме ані слова з твоїх вуст — навіть ті, хто розуміє мову Вестеросу.

— Та навіщо таке робити! — спробував посперечатися Тиріон. — Обіцяю бути гарненьким бранцем, покірним і ласкавим!

— То спершу доведи — захрясни рота.

І Тиріон схилив голову, і закусив язика, і чекав, поки ланцюги припнуть йому до зап'ястків, а тоді з'єднають зап'ястки з гомілками, а тоді й гомілки — одна з одною. «Ці клятві залізи разом важчі за мене.» Все ж він поки що дихав — хоч якась утіха. Полонитель міг і голову йому стягти — адже Серсея, крім голови, нічого більше не вимагала. Що полонитель не забрав Тиріонову голову негайно, як упіймав — то була його перша помилка. «Між Волантисом і Король-Берегом пролягає половина світу. Чимало різного може трапитися дорогою, добрий лицарю.»

Решту шляху вони подолали пішки; Тиріон брязкав, торохтів і намагався не відстати від довгих нетерплячих кроків свого полонителя

— бо щоразу, як він лишався позаду, лицар хапав його за ланцюги і грубо смикав уперед, змушуючи запинатися і підстрибувати. «Та нехай, буває гірше. Цей хоч батогом не підганяє.»

Волантис розкинувся обабіч одного з гирл Ройни там, де річка цілувала море; дві його половини з'єднував Довгий Міст. Найстаріша та найбагатша частина міста лежала на схід від річки, але сердюків, варварів та інших неоковирних чужинців там не вітали — різний набрід мусив перебиратися на захід.

За вхід на Довгий Міст правила чорна кам'яна арка з вирізьбленими на ній мантикорами, драконами та дивнішими істотами. За нею простягся велетенський прогін, збудований валерійцями на вершині їхньої слави та сили; товсті стовпи тримали на собі гладку, виплавлену з каменю в чародійський спосіб дорогу. Завширшки вона була якраз така, щоб роз'їхалися два вози; щоразу, як один сунув зі сходу, а другий — з заходу, обидва мусили ледь повзти, щоб не

потрощити один одного.

На щастя, лицар із Тиріоном крокували пішки. За третину шляху віз динь зачепився колесами за інший, з верхом накладений шовковими килимами, і зупинив увесь колісний рух на мості. Майже всі піші подорожні спинилися теж — повітріщатися, як візники лаються та верещать один на одного. Але лицар ухопив Тиріона за ланцюги і грубо проштовхнув крізь натовп. У самій його гущавині якийсь хлопчина зазіхнув на лицарів гаманець; злочинні домагання скінчив жорстокий удар ліктем, що розплескав ніс злодюжки кривавою плямою на пиці.

Обабіч подорожніх на мості здіймалися будівлі: крамниці та храми, шинки та заїзди, бурдеї та гральні, де стрічалися любителі циваси. Більшість будівель мала три або чотири поверхи, де кожен верхній нависав над нижнім, а найвищі майже цілували один одного. Крокуючи мостом, людина почувалася, як у підземному ході, освітленому смолоскипами. Просто вздовж шляху

понатикано було крамниць та яток усякого товару; ткалі й мереживниці показували свої вироби пліч-о-пліч зі складувами, свічкарями та рибалками, що торгували вуграми і скойками. Золотих справ майстри тримали коло своїх дверей по охоронцеві, а прянищники — ще й по двоє, бо їхній товар був удвічі дорожчий. Між ятками інколи визирала річка, через яку, власне, вів міст; на півночі Ройна виглядала широкою чорною стрічкою, поцяткованою яскравими зірками, уп'ятеро ширшою за Чорноводу при Король-Березі, а на півдні відкривалася у безкрає солоне море.

На середньому прогоні мосту, на залізних стовпах, поставлених уздовж шляху, висіли, наче в'язка цибулі, відрубані руки злодіїв та гаманорізів. Стирчали там і три голови — дві чоловічі та одна жіноча; злочини страчених нашкрябані були на табличках під головами. Охороняли видовисько двійко списників, убраних у налощені шоломи та сріблясті кольчуги. На щоках вони мали тигрові смуги —

зелені, наче нефритові. Час від часу вартові відганяли списками гайворонів, мартинів та боривітрів, що намагалися піддобритися до померлих. Але птахи за якусь мить знову поверталися до голів.

— Що вони накоїли? — поцікавився Тиріон мовби знічев'я.

Лицар роздивився написи на табличках.

— Жінка — невільниця, що підняла руку на господиню. Старого звинуватили у розпалюванні бунту і вивідуванні для драконової королеви.

— А молодший що зробив?

— Убив свого батька.

Тиріон уважніше роздивився напівзогнилу голову. «Ти ба, майже посміхається.»

Трохи згодом лицар на мить зупинився роздивитися коштовний убір для голови на подушці лілового оксамиту, потім рушив далі й за кілька кроків знову зупинився — цього разу поторгуватися за пару рукавичок коло ятки шкіряних справ майстра. Тиріон мовчки подякував за перепочинок. Від жвавого кроку

йому вривався подих, а зап'ястки вже натерло кайданами.

Від дальнього кінця Довгого Мосту лишалося вже недалечко — спершу крізь велелюдний західний берег, а тоді освітленими миготливим вогнем вулицями, де кишіли жеглярі, раби та п'яні гульвіси. Повз Тиріона з лицарем протупав слон, з вежі на спині котрого стирчало півдесятка напівголих дівчат; вони дражнили перехожих цицьками і вигукували «Малакво, Малакво!». Видовисько було заворожливе, і Тиріон, звабившись ним, трохи не вступив у теплу купу лайна, залишеного слоном. В останню мить його врятував лицар, сильно смикнувши за ланцюги; Тиріон запнувся і ледь не перекинувся набік.

— Чи далеко ще? — запитав карлик, отямившись.

— Та осьде. Рибницький майдан.

Місцем, куди вони прямували, виявився «Гостиний двір» — чимала чотириповерхова споруда, що розкинулася посеред прибережних комор, бурдеїв та шинків, наче жирний

здоровань у оточенні малих дітей. Трапезна у «Дворі» була більша за половину панських трапезних у замках Вестеросу — тьмяна плутанина столів, лав, стінних заглибин та ванькирів, де чорні сволоки і потріскана стеля лунко відбивали голоси жеглярів, купців, капітанів, міняйл, гуртових торговців та невільників, які одночасно брехали і шпетили один одного півсотнею різних мов.

Тиріон мовчки схвалив місце для ночівлі. Заклад був найбільший у місті — перший вибір капітанів, перевізників, купців. Схожа на печеру і заюрмлена, мов мурашник, трапезна мала чути і бачити безліч гендлів та змов — Тиріон досить знав про Волантис, щоб зрозуміти з першого погляду. Хай лишень Гриф з'явиться тут разом із Качуром та Хальдоном... тоді Тиріон миттю поверне собі волю. А поки варто набратися терпіння — колись та має з'явитися слухна нагода.

Кімнати нагорі, одначе, виявилися не надто розкішні — особливо найдешевші, на четвертому поверсі. Запхана у куток будівлі під

гострий дах, винайнята Тиріоновим полонителем опочивальня мала низьку стелю, продавлену засмерділу перину і похилу підлогу з дощок, яка нагадала Тиріонові його гостину в Соколиному Гнізді. «Дяка, хоч усі стіни є.» Кімната навіть мала вікна — якими, власне, вичерпувалися її вигоди... коли не рахувати залізне кільце, зручно вмуроване у стіну для припинання рабів. Полонитель спинився на мить запалити лойову свічку, а тоді хутко причепив Тиріонові кайдани до кільця.

— Та невже? — слабенько брязнувши залізом, заперечив карлик. — Куди я подінуся? Вистрибну в вікно?

— Може, й вистрибнеш, хто тебе зна.

— Та ми ж на четвертому поверсі, а літати я не вмію!

— Ти вмієш падати. А мені потрібен живим.

«Ну гаразд, але навіщо? Серсеї байдуже.» Тиріон знову брязнув ланцюгами.

— А я тебе знаю, добрий лицарю. — Насправді загадка була нескладна. Ведмідь на вапенроку, герб на щиті, втрачений зацний

титул, згаданий самим лицарем... — Знаю, хто ти й звідки. А якщо ти знаєш, хто я, то мав би згадати, що я був Правицею Короля та сидів у одній раді з Павуком. Чи не цікаво тобі, що саме євнух відіслав мене у цю подорож? — «Ну, він та ще Хайме, але брата я не приплітатиму.» — Тож я такий самий його посіпака, як і ти. Навіщо нам сваритися?

Але лицар у відповідь неочікувано спохмурнів.

— Так, я брав Павукове золото, не брехатиму. Але його посіпакою не був ніколи. Зараз моя вірність належить іншій.

— Серсеї? То й дурний. Сестра хоче лише моєї голови, а ти маєш гарного гострого меча. То чого не скінчити ці вихиляси просто зараз і не позбавити нас обох зайвого клопоту?

Лицар зареготав.

— Це такі карликові хитрощі? Прохати смерті, сподіваючись лишитися живим? — Він рушив до дверей. — Принесу тобі щось із кухні.

— Дякую за добрість. Я почекаю тут.

— Авжеж почекаєш.

І все ж, виходячи, лицар ще й замкнув двері важким залізним ключем. «Гостиний двір» славився своїми замками. «Безпечно, як у в'язниці — гірко подумалося карликові, — та хоч дяка, що вікна є.»

Тиріон знав, що навряд чи зуміє вивільнитися з кайданів — але ж не міг не спробувати. Проте у намаганні просунути долоню крізь обручі він лише обідрав собі шкіру і зросив зап'ясток кров'ю; що ж до кільця у стіні, то висмикнути його було годі й думати. «А бодай би тобі всралося» — зрештою подумав він знесилено, розкидавшись на підлозі, скільки дозволяли ланцюги. Ноги почали хапати судоми; ніч обіцяла бути болісною та незручною. «І певно, лише першою з багатьох.»

Мала кімнатка була трохи задушлива, тому лицар заздальгідь розчахнув віконниці та впустив досередини легіт з річки. На щастя, кімната, хоч і затиснута у кутку будинку під самим піддашшям, мала два вікна: одне дивилося на Довгий Міст і чорностінне серце Старого Волантису, розташоване через річку, а

друге відчинялося на майдан унизу. Мормонт назвав його Рибницьким майданом. Скоро Тиріон з'ясував, що може навіть визирнути у друге вікно, схилившись набік та повісившись усією вагою на кільце. «Не так високо падати, як із небесних келій Лізи Арин... але так само на смерть. Якби ж вдалося хоч напиться...»

Навіть цієї години майдан був добряче залюднений — гуляли п'яні жеглярі, повії шукали товстих гаманців, купці поспішали у своїх справах. Промайнула червона жриця у супроводі тузня послушників зі смолоскипами, у просторих рясах, що плуталися навколо ніг. Ззовні однієї з харчівень лютувала нещадна битва двох гравців у цивасу; коло них стояв невільник, тримаючи над дошкою ліхтаря. Чувся спів жінки. Слова були Тиріонові незрозумілі, наспів — тихий і сумний. «Якби я знав, про що вона співає, то мабуть, заплакав би.» Ближче до вікна невеличкий натовп зібрався навколо двох жонглерів, що кидали один одному палаючі смолоскипи.

Незабаром повернувся його полонитель,

несучи два великі кухлі та смажену качку. Він захряснув двері ногою, розірвав качку навпіл і кинув половину Тиріонові. Карлик хотів був ухопити її в повітрі, але кайдани завадили підняти руки; качка вдарила його у скроню і з'їхала обличчям, гаряча та масна. Тиріон мусив сісти навпочіпки і щосили витягтися по їжу, брязкаючи залізом. З третьої спроби він нарешті ухопив шмат качки і уп'явся в неї зубами, щасливо замуракотівши.

— Хочеш запити? — спитав Мормонт, простягаючи кухоль. — Весь Волантис п'є-гуляє, порадій і ти.

Пиво було солодке, як гріх, і смакувало свіжою садовиною. Тиріон зробив добрячий ковток і втішено відригнув. Кухоль був важкий, відлितий з олива та цини. «Ось допити і кинути йому в голову, — подумав Тиріон. — Як пощастить, розвалю довбешку. А як дуже пощастить, то не поцілю, і він заб'є мене до смерті голіруч.» І зробив ще один ковток.

— Сьогодні якесь свято?

— Третій день їхніх виборів. А тривають

вони десять. Десять днів щирого божевілля. Смолоскипні ходи, промови, лицедії, співці, танцюристи, брави ріжуть один одного у двобоях за честь пошукачів, слони з іменами на боках... Оті жонглери виступають за Мефисо.

— Нагадай мені голосувати за когось іншого. — Тиріон злизав з пальців жир. Унизу натовп жбурляв жонглерам монети. — А оці майбутні тріархи... вони усі наймають мартоплясів?

— Вони роблять усе, що приносить їм голоси, — мовив Мормонт. — Роздають їжу та питво, влаштовують видовища... Аліос вивів на вулицю сотню гарненьких рабинь, щоб злягалися з виборцями.

— Все, я за нього! — вирішив Тиріон. — Веди мені гарненьку рабиню!

— Голосують лише волантинці, уроджені вільними, з належними статками. Таких на захід від річки лічать на пальцях.

— І оцей шарварок чиниться аж десять днів? — засміявся Тиріон. — Може, воно й цікаво, але три короля — це втричі більше, ніж треба.

Я пробував уявити, як це: правити Семицарством разом із милою сестричкою та хоробрим братиком. Один із нас уб'є двох інших ще до кінця року. Дивуюся, чому тріархи так не роблять.

— Кількоро пробували. Може, це вони тут у Волантисі — розумники, а ми, вестеросці — дурні. Волантис спізнав свою частку дурощів, але ніколи не страждав од божевілля дітей-тріархів. А щоразу, як обирають дорослого божевільного, двоє інших його стримують, доки рік не добіжить кінця. Подумай, скільки загиблих могли б жити, якби Навіжений Аерис мав двох співкоролів.

«Натомість він мав мого батька» — подумав Тиріон.

— Дехто у Вільних Містах тримається думки, що на нашому березі вузького моря живуть самі дикуни і варвари, — правив далі лицар. — А інші вважають нас малими дітьми, що прагнуть міцної руки суворого батька.

— Або суворої матінки, чому ні? — «Серсеї це сподобається. Надто коли їй у подарунок

привезуть мою голову.» — А ти наче непогано знаєш місто, хіба ні?

— Я тут мало не рік просидів. — Лицар побовтав рештки пива на дні кухля. — Коли Старк змусив мене до втечі, я поїхав до Лису з другою дружиною. Я б віддав перевагу Браавосу, та Линеса хотіла кудись, де тепліше. Тож замість служити браавосцям я бився з ними на Ройні, поки жінка на кожен зароблений мною срібняк витрачала десять. Коли я повернувся до Лису, вона вже мала коханця, котрий весело повідомив: якщо я не віддам йому свою дружину і не заберуся з міста, мене запроторять до цюпи за її борги. Саме так я опинився у Волантисі... за один крок до неволі, володіючи лише мечем при боці та одягом на спині.

— І тепер хочеш утекти додому?

Лицар допив останній ковток пива.

— Вранці знайду нам корабель. Ліжко я беру собі. А тобі віддаю всю підлогу, куди ланцюги дістануть. Якщо можеш — спи. Не можеш — то лічи свої злочини, якраз до ранку впораєшся.

«Ти, Джорагу Мормонте, маєш удосталь своїх» — подумав карлик, та завважив за доцільне лишити власну думку собі.

Пан Джораг повісив паса з мечем на стовпчик ліжка, скинув чоботи, стягнув через голову кольчугу, тоді вибрався з вовни та вивареної шкіри і нарешті з поплямованої потом нижньої сорочки. На світ показався дебелий, вкритий рубцями та темним хутром тулуб. «Якби його оббілувати... продав би шкуру на кожух за чималі гроші» — подумав Тиріон, поки Мормонт занурювався у запашні зручності своєї продавленої перини. Ще мить — і лицар захропів, лишивши свою здобич наодинці з ланцюгами. Крізь обидва відчинені вікна до опочивальні втікало світло місяця, що з кожним днем меншав. Знизу з майдану лунав барвистий галас: уривки п'яних пісень, гучний няв кішки у охоті, віддалений брязкіт клинків. «Хтось скоро помре» — подумав Тиріон.

Зап'ясток скнів там, де було зідрано шкіру, а кайдани не дозволяли зручно сидіти — годі вже казати, щоб простягтися. Тиріонові

вдалося хіба що скрутитися клубком і привалитися до стіни. Трохи згодом руки почали втрачати чутливість; коли ж Тиріон спробував покрутитися, щоб полегшити напругу, відчуття раптово повернулося хвилею болю — довелося зарипіти зубами, щоб не скрикнути. Йому стало цікаво, чи боліло батькові, коли стріла поцілила того в живіт... що відчувала Шая, коли її брехливу горлянку передушував ланцюг... як почувалася Тайша, коли її гвалтувала батькова варта... Його потерпання були нічим порівнянно з їхніми стражданнями, та біль від того не слабшав. «Як це припинити?»

Пан Джораг перекоотився на бік, і Тиріонові стало видно лише широку, волохату, м'язисту спину. «Навіть якби я вибрався з кайданів, треба ж іще долізти до меча через оце кошлате одоробло... чи може, витягти кинджала...» Що як спробувати вхопити не кинджала, а ключа? Відімкнути двері, стиха спуститися сходами, проминути трапезну... «А далі куди? Я не маю друзів, не маю грошей, навіть тутешньої мови

не знаю.»

Нарешті втома перемогла біль, і Тиріон поволі забувся уривчастим, неспокійним сном. Та щоразу, як у м'язах ніг оселялася нова пекуча судома, карлик болісно скрикував і трусився у безжальних, нездоланних кайданах. Прокинувся він з болем у кожному м'язі; до вікон вливалося яскраве, золоте, наче лев Ланістерів, вранішнє світло. Унизу чулися вигуки рибних перекупок, гуркотіння залізних ободів коліс на каменях бруківки.

Над ним з'явилася постать Джорага Мормонта.

— Якщо відчеплю від кільця, то робитимеш, що скажу?

— А танцювати скажеш? Бо танцювати важкувато — ніг не відчуваю. Може, відвалилися? А в іншому я весь твій. Присягаюся честю Ланістерів.

— Ланістери не мають честі.

Все ж пан Джораг відчепив ланцюги від кільця у стіні. Тиріон зробив два хиткі кроки і впав. Кров повернулася до рук, а сльози — на

очі. Він закусив губу і мовив:

— Хай куди треба йти, тобі доведеться мене котити.

Але дебелий лицар не покотив його, а поніс, піднявши над долівкою за ланцюг між зап'ястками.

Трапезна «Гостиного двору» — плутанина ванькирів та штучних печер — вибудувана була навколо затишного дворику, що розташувався посередині. Там плетиво квітучої лози на візерунчастій решітці кидало химерні тіні на плитнякову підлогу з зеленим та ліловим мохом, що витикався між каменів. Світлом і тінями рухалися туди-сюди дівчата-невільниці, разносячи глеки вина, пива та якогось зеленого напою з льодом, що пахкотів м'ятою. О цій вранішній годині зайнятий був хіба один столик із двадцяти.

За одним із зайнятих якраз сидів карлик. Чисто голений, з рожевими щоками, шапкою брунатного волосся, важким лобом та приплюснутим носом, він уместився на високому стільці з дерев'яною ложкою в руці

та роздивлявся червоними напухлими очима миску якогось синюватого харчу. «Бридка почвара» — подумав Тиріон. Карлик, здавалося, почув його думки або відчув погляд — бо підняв голову, уздрів Тиріона, і ложка випала йому з руки.

— Він мене бачив! — застеріг Тиріон Мормонта.

— То й що?

— Він мене знає. Знає, хто я такий.

— То що, тебе в мішок запхати, щоб ніхто не бачив? — Лицар торкнувся руків'я меча. — Якщо він захоче тебе забрати, хай спробує.

«Еге ж, хай спробує собі на лихо, — подумав Тиріон. — Як той карлик здолає цього здорованя? Його ж ледь від землі видно!»

Пан Джораг зайняв столик у тихому кутку і замовив наїдки та напої. Вони поснідали теплими м'якими коржами, рожевим кав'яром, ковбасами у меду та смаженими кониками, а запили гірко-солодким чорним пивом. Тиріон їв так, наче приїхав з голодного краю.

— А ти нівроку до їжі допався, — зауважив

лицар.

— Я чув, у пеклі годують різною гидотою. То хоч зараз наїмся.

Тиріон зиркнув на двері, до яких щойно увійшов чоловік — високий та сутулий, з гострою бородою, пофарбованою ліловими плямами. «Мабуть, тирошійський купець.» Разом із ним увірвалися уривки галасу: плач мартинів, сміх жінок, голоси торговців рибою. Тиріонові мало не здалося, що він бачить Ілірію Мопатіса — але то лише один із невеличких білих слонів проминув передні двері заїзду.

Мормонт намазав на корж трохи кав'яру і вкусив шматочок.

— Ти когось чекаєш?

Тиріон знизав плечима.

— Ніколи не знаєш, кого вітром принесе. Мою єдину кохану, батьків привид... чи, приміром, пташку-качура. — Він кинув до рота коника і захрумтів ним. — Непогано. Як для комахи.

— Минулого вечора тут тільки й балачок було, що про Вестерос. Якийсь князьок-

вигнанець винайняв «Золоту Дружину», щоб силоміць повернути собі втрачені землі. Половина капітанів у Волантисі наввипередки поспішає вгору річкою до Волон Терису — пропонувати йому свої кораблі.

Тиріон саме ковтав нового коника і мало ним не вдавився. «Він кепкує, або що? Скільки він знає про Грифа з Аегоном?»

— Побий мене лиха година! — мовив він. — А я ж хотів сам винайняти «Золоту Дружину». Треба якось повертати собі Кастерлі-на-Скелі.

«Невже це якась витівка Грифа? Навмисне поширює брехливі чутки? Якщо тільки...» А раптом гарненький принчик проковтнув принаду? Повернув на захід замість сходу, покинув сподівання на шлюб із королевою Даянерис... «Покинув драконів? Чи дозволить йому Гриф?»

— Я б і тебе залюбки винайняв, добрий лицарю. Адже батькове господарство — моє за правом. Присягни мені мечем, і коли я посяду свій стіл, то потоплю тебе в золоті.

— Якось я бачив людину, потоплену в

золоті. Видовисько не з веселих. А меча мого ти матимеш хіба що в своїх тельбухах.

— Найпевніший засіб, коли раптом живіт заколодить, — зауважив Тиріон. — Мого батька попитай, коли не віриш.

Він потягнувся до кухля і зробив повільний ковток, намагаючись нічого не виказати обличчям. Напевне, то була хитрість, щоб приспати підозри волантинців. «Надурити капітанів, за всяку ціну посадити своїх людей на кораблі, а в морі захопити їх собі. Чи не це замислив Гриф?» Хтозна, може і спрацювати. У «Золотій Дружині» служило десять тисяч загартованих слухняних вояків. «Вояків, але не жеглярів. Грифові доведеться тримати меча коло кожної горлянки, а коли у Невільницькій затоці дійде до бійки...»

Повернулася служниця.

— Пані вдовиця приймуть вас наступним, шляхетний лицарю. Ви принесли їм дарунок?

— Так. Дякую.

Пан Джораг пхнув монету в долоню дівчини і відіслав геть. Тиріон насупився.

— Що за вдовиця така?

— Вдовиця-бережниця. На схід від Ройни її досі звать хвойдою Вогарро, хоча ніколи у обличчя.

Але справа ніяк не хотіла ставати яснішою.

— А Вогарро — це був?...

— Слон, сім разів тріарх, дуже багатий, чие могуття стояло на березі, а не плавало у морі. Інші люди будували кораблі та подорожували ними, а він будував пришиби і комори, купував і продавав крам, міняв гроші, страхував власників кораблів проти небезпек моря. Невільницькою торгівлею теж не гребував. А тоді захопився деким зі свого товару — постільною рабинею, навченою в Юнкаї науки семи зітхань. Коли про те дізналися, то зчинився великий рейвах... а ще більший — коли Вогарро звільнив рабиню і взяв собі за дружину. По його смерті вона перебрала на себе всі його справи. Звільнений раб не може жити у межах Чорної Стіни, тому маєток Вогарро її змусили продати, і відтоді вона оселилася тут, у «Гостиному дворі». Минуло

тридцять два роки, а вона досі тут. Онде позаду тебе, у глибині двору — то вона і є. Сидить, приймає гостей та прохачів за своїм звичним столом. Ні, не витріщайся. Зараз вона з кимось балакає. Коли скінчить — настане наша черга.

— І оця стара шкиринда тобі допоможе? Як? Пан Джораг підвівся.

— Дивись — і побачиш. Вона саме звільняється.

Тиріон зіскочив зі стільця, брязкаючи кайданами. «Сподіваюся на корисну науку.»

У обличчі жінки, що сиділа в своєму кутку двору, було щось від хитрої лисиці, а в очах — від мудрої змії. Біле волосся з роками так порідшало, що не ховало рожевого черепа. Під одним оком збереглися тонкі, ледь помітні рубці — там ніж вирізав їй сльозу. На столі валялися рештки сніданку: риб'ячі голови, кісточки оливок, недогризки хліба. Тиріон не міг не помітити вдалого вибору «звичного столу»: суцільний камінь за спиною, з одного боку — зелена арка для входу та виходу гостей, чудовий огляд передніх дверей заїзду... і

водночас власне розташування сховане тіннями та майже непомітне.

Стара побачила Тиріона і посміхнулася.

— Карлик! — промуркотіла вона голосом водночас м'яким і лиховісним. Посполитою вона розмовляла лише з легким натяком на чужу вимову. — Останнім часом у Волантисі карликів аж кишить, мені чомусь так здалося. Цей уміє робити цікаві витівки?

«Уміє, — хотів відповісти Тиріон. — Дайте арбалета — покажу свою улюблену.»

— Ні, — відповів пан Джораг.

— Шкода. Колись я мала мавпочку, то вона чого тільки не вміла. Ваш карлик нагадав мені її. То це він — подарунок?

— Ні. Ось я вам приніс.

Пан Джораг видобув пару рукавичок і лягнув ними по столі поряд із іншими дарунками, отриманими вдовицею зранку: срібним келихом, візерунчастим віялом з тонких, майже прозорих нефритових листків, старовинним спижевим кинджалом, карбованим рунами. Поруч з ними рукавички

виглядали дешевим несмаком.

— Рукавички на старі хирляві рученята! Як мило! — мовила вдовиця, не зробивши навіть спроби торкнутися подарунку.

— Я їх купив на Довгому Мості.

— На Довгому Мості можна купити майже все. Рукавички, раба, мавпу. — Роки зігнули вдовиці спину нековирним горбом, але палючих чорних очей не загасили. — Тепер кажіть старій кволій удові, чим вона може вам прислужитися.

— Нам потрібно швидко дістатися Меєрину.

Одне слово перевернуло світ Тиріона Ланістера догори дригом. Одне-єдине слово. «Меєрин.» Чи не почулося йому?

Одне слово. «Меєрин. Він сказав: Меєрин. Він везе мене до Меєрину.» Меєрин означав життя. Чи принаймні надію на життя.

— Навіщо ви прийшли до мене? — запитала вдовиця. — Я не маю жодного корабля.

— Зате вам заборгувало безліч капітанів.

«Він казав, що повезе мене до королеви. Так, але до якої? То мене не продадуть Серсеї, а

подарують Даянерис Таргарієн? Саме тому він і голову мені не відрубав. Ми їдемо на схід! А Гриф зі своїм принцом — на захід. От кляті йолопи.»

Е ні, цього вже було забагато. «Змови у змовах, огорнуті змовами. Але зрештою всі ведуть до драконової пащеки.» З Тиріонових вуст зірвався напад навіженого реготу — і ніяк не хотів спинятися.

— Вашого карлика зараз хапко вхопить, — зауважила вдовиця.

— Мій карлик зараз замовкне, бо я йому цурку до рота заб'ю.

Тиріон затулився долонями, а в голові крутилося одне слово: «Меєрин!» Тим часом удовиця-бережниця вирішила на карлика не зважати.

— Чи не випити нам? — запитала вона лицаря.

Служниця налила два зелені скляні келихи для пана Джорага та вдовиці; у повітрі над ними літали порошинки. Тиріонові геть пересохло в горлі, але йому ніхто нічого не

налив. Удовиця зробила ковток, побовтала вино у роті, ковтнула.

— Всі інші вигнанці наготувалися на захід — так чули ці старі вуха. Всі ті капітани, які мені заборгували, скачуть один поперед одного, щоб доправити туди воїнів «Золотої Дружини» і висмоктати трохи золотця з її скринь. Наші шляхетні тріархи теж долучилися до справи десятком бойових кораблів, які безпечно проводять флот до Порогів. Свою згоду дав навіть старий Доніфос. Така визначна пригода, така слава й шана її учасникам. А вам, пане лицарю, з якогось дива треба в інший бік.

— Мої справи — на сході.

— Що ж це за справи такі, благаю, розкажіть? Авжеж не раби — срібна королева поклала край невільницькій торгівлі. Бійцівські ями вона зачинила, тож смаку крові ви там теж не скуштуєте. Що в Меєрині є такого жаданого для вестероського лицаря? Цегла? Оливки? Дракони? О! То ось у чому справа! — Усмішка старої стала хижою та ядучою. — Чула я розмови, що срібна королева годує їх плоттю

немовлят, а сама купається у крові цнотливих дівчат і щоночі бере до ліжка нового коханця.

Вуста пана Джорага суворо стиснулися.

— Юнкайці ллють вам у вуха отруту. Ясна пані не повинні вірити таким бридким чуткам.

— Я не пані. Та навіть хвойда Вогарро вміє відрізнити смак облуди й наклепу. Правда те, що драконова королева таки має ворогів... Юнкай, Новий Гіс, Толос, Карф... а скоро ним стане і Волантис. Вам кортить потрапити до Меєрину? То почекайте, пане лицарю. Скоро тут почнуть винаймати сердюків, а кораблі наставлятимуть весла і вітрила на схід, щоб здолати срібну королеву і зруйнувати її владу. Тигри любляють шкірити зуби і чепірити пазурі, така їхня хижа доля... але і слони здатні убивати, якщо їм погрожують. Малакво жадає скуштувати смак слави, Нієсос чималу частку своїх статків здобув работоргівлею. Щойно місце у тріархії дістанеться Аліюсові, Парквело або Беліхо — флоти вийдуть в море і піднімуть вітрила.

Пан Джораг насупився.

— Але якщо до тріархії повернеться Доніфос...

— Спершу туди повернеться Вогарро — володар мого серця, мертвий вже тридцять років.

Позаду них якийсь жегляр гучно заревів:

— Оце вони звуть пивом?! Трясця! Та мені мавпа кращого пива насцить!

— Тобі хоч які сцяки наливай — усе вижлуктиш, — відповів інший голос.

Тиріон крутнувся назад, без надії сподіваючись побачити Качура та Хальдона. Але побачив лише двох незнайомців... і карлика, що стояв за кілька кроків і уважно на нього витріщався. Чомусь його обличчя здалося Тиріонові знайомим.

Тим часом удовиця обережно ковтнула ще вина.

— Серед перших слонів були жінки, — мовила вона, — ті самі, які приборкали тигрів і скінчили старі війни. Тріанна поверталася до тріархії чотири рази. Але на жаль, те сталося вже триста років тому. Відтоді Волантис не мав

жінки-тріарха, хоча чимало жінок мають право голосу. Звісно, то жінки чесних родів, що живуть у стародавніх палацах за Чорною Стіною, а не створіння мого штибу. Спершу Стара Кров дозволить голосувати своїм собакам та дітям, аби не відпущенцям. Ні, обрано буде Беліхо, а можливо, Аліоса... але в кожному разі буде війна. Принаймні є така думка.

— А яка ваша думка? — запитав пан Джораг.

«Добре, — подумки схвалив Тиріон. — Доречне запитання.»

— Я теж гадаю, що буде війна. Але не така, яку хочуть вони. — Стара нахилилася уперед, виблискуючи чорними очима. — Гадаю, червоний Ра-Гльор має в цьому місті більше вірян, ніж усі інші боги, разом узяті. Ви чули проповіді Бенерро?

— Минулого вечора.

— Бенерро вміє бачити прийдешній день у вогні, — мовила вдовиця. — Тріарх Малакво намагався винайняти «Золоту Дружину», ви не

знали? Хотів вичистити червоний храм, а Бенерро покласти під меч. Але тигровим шкурам наказати цього не сміє — з них половина вклоняється Господові Світла. Ой, лихі часи настали у Старому Волантисі, навіть для старих удовиць у зморшках. Але не такі лихі й наполовину, як у Меєрині. Така моя думка. То скажіть мені, пане... навіщо вам до срібної королеви?

— Це мій клопіт. Я можу заплатити за перевіз, і непогано. Срібла в мене досить.

«Дурень, — подумав Тиріон. — Гроші їй ні до чого, їй потрібна повага. Ти чув хоч слово з того, що вона казала?» І знову зиркнув за плече. Карлик трохи наблизився до їхнього столу. А в руці начебто тримав ніж. Тиріонові стали дибки волосини на потилиці.

— Залиште срібло собі. Я маю золото. І зиркати на мене отак не треба, пане лицарю. Я надто стара, щоб мене лякала ваша скривлена мармиза. Бачу, ви бували в бувальцях. І меча при боці маєте довгого. Але тут моя влада, моє панство-господарство. Варто мені пальцем

ворухнути — і вас повезуть до Меєрину прикутим до весла у череві галери.

Стара підняла нефритове віяло і розгорнула його. Негайно зашурхотіло листя, ліворуч від старої з'явився чоловік, що вислизнув із зарослої зеленню арки. Обличчя його було змережане рубцями, а в руці він тримав зброю — важкий короткий тесак.

— Напевне, хтось у цьому місті порадив вам шукати вдовицю-бережницю. Але чи попередив берегтися вдовиних синів? Якщо ні, то дарма. Втім, сьогодні такий чудовий ранок, і заради нього я спитаю ще раз. Навіщо ви прагнете дістатися Даянерис Таргарієн, яку півсвіту хоче бачити мертвою?

Обличчя Джорага Мормонта потемніло з люті, але він відповів:

— Щоб служити їй. Захищати. Померти за неї, якщо буде треба.

Вдовиця засміялася.

— То ви зібралися її рятувати, абощо? Від стількох ворогів, що годі й порахувати, від безлічі гострих мечів у їхніх руках... і ви

хочете, щоб бідна вдовиця в таке повірила? В те, що ви — правдивий, звитяжний та великодушний вестероський лицар, який перетнув півсвіту, аби лише прийти на поміч красній... ну, вона вже не діва, але, сподіваюся, досі красна.

Вдовиця засміялася знову.

— Гадаєте, її розважить ваш карлик? Вона купатиметься у його крові, як гадаєте, чи вдовольниться, відрубавши голову?

Пан Джораг завагався, тоді мовив:

— Цей карлик — насправді...

— Я знаю, хто цей карлик насправді. — Її чорні очі, твердіші за камінь, обернулися на Тиріона. — Вбивця короля і родичів, свавільник, зрадник, перевертень. Одне слово — Ланістер.

Останнє слово вона вимовила як лайку.

— То що ж ти, маленький чоловічку, хочеш запропонувати драконовій королеві?

«Ненависть» — хотів відповісти Тиріон. Але натомість розвів руки так широко, як дозволяли кайдани.

— Все, чого вона забажає. Мудру пораду, сороміцький жарт, кумедні вихиляси. Свого прутня, якщо їй смакуватиме. А ні — тоді язика. Можу повести на бій її військо або розтерти стомлені п'яти — все, що її милості заманеться. І попрохаю лише однієї нагороди: хай мені дадуть змогу згвалтувати і вбити рідну сестру.

На обличчі старої знову з'явилася посмішка.

— Цей хоча б чесний, — зауважила вона. — Що ж до вас, пане лицарю... Я знала з десятків вестероських лицарів і ще тисячу шукачів пригод того самого штибу, але жоден не був такий чистий душею, аж неземний, яким ви себе тут змалювали. Чоловіки — звірі, самозакохані та брутальні. Хай які ніжні та чемні слова ти від них чуєш, за ними завжди стоїть темний намір. Тому вам, лицарю, я не довіряю.

Стара відмахнулася від них віялом, наче від мух над головою.

— Хочете до Меєрину — пливіть самі й руками загібайте. Мені нема чим вам

допомогти.

І тут розчахнулися брами всіх семи пеклів.

Пан Джораг почав підводитися, вдовиця рвучко клацнула віялом, її порізаний рубцями охоронець вислизнув із тіней... а позаду заверещала дівчина. Тиріон крутнувся саме вчасно, щоб помітити, як до нього біжить карлик. «Та це ж дівчина і є, — раптом второпав він, — дівчина у чоловічому вбранні. А отим ножем вона хоче мене випатрати.»

На якусь половину удару серця пан Джораг, удовиця і порізаний застигли, мов камінь. З-за найближчих столиків витріщалися роззяви, не забуваючи сьорбати пиво та вино — але жоден не ворухнувся втрутитися. Тиріон, змушений рухати одразу обома руками, ухопив зі столу глек — на щастя, довжини ланцюгів вистачило. Він стиснув шийку рукою, сіпнувся, вихлюпнув рідину в обличчя карлиці-нападниці, а тоді відскочив убік уникнути удару. Глек розбився на підлозі — тій самій, що зразу ж підскочила догори і вдарила його по голові. Раптом дівчина знову опинилася поруч. Тиріон

перекотився набік, лезо ножа встромилося у підлогу, дівчина смикнула зброю на себе, знову здійняла...

...і повисла над підлогою, скажено хвицяючи ногами у руках пана Джорага.

— Ні! — заскиглила вона посполитою мовою Вестеросу. — Пустіть!

Тиріон чув, як у відчайдушних спробах звільнитися репнула її сорочка. Мормонт тримав її за комір однією рукою, а іншою викручував кинджал.

— Годі вже тобі!

Тут з'явився власник закладу з кийком у руці. Побачивши розбитий глек, він нищівно вилаявся і завимагав розказати йому, що тут сталося.

— Битва карликів! — реготнув у відповідь тирошієць із ліловою бородою.

Тиріон блимнув очима на дівчину, що судомилася у повітрі.

— Чому? — запитав він. — Що я тобі зробив?

— Його вбили! — Раптом її залишила

остання воля до спротиву. Тіло обвисло у Мормонтових руках, очі налилися слізьми. — Мого брата! Його схопили і вбили!

— Хто вбив? — запитав Мормонт.

— Жеглярі. З Семицарства. П'ятеро, усі п'яні. Побачили наш турнір на площі та пішли за нами. Коли зрозуміли, що я дівчина, то мене пустили, а брата забрали і вбили. Відрізали йому голову!

Тиріона раптом наче грім ударив. «Наш турнір на площі!» Він зрозумів, хто і звідки ця дівчина.

— Ти їздила на свині? — запитав він. — Чи на собаці?

— На собаці, — схлипнула вона. — На свині завжди сидів Оппо.

«Карлики з Джофріного весілля.» Саме з них почалися негаразди того вечора. «Чи не диво — зустріти їх за півсвіту звідти?» А може, і не диво. «Якщо вони мали хоч півстільки розуму, як їхня свиня, то втекли з Король-Берега негайно після смерті Джофа — поки Серсея не повісила на них частку вини у загибелі свого

синочка.»

— Пустіть її, добрий лицарю, — сказав він панові Джорагу Мормонту. — Вона нічого нам не заподіє.

Пан Джораг зронив малу карлицю на підлогу.

— Мені шкода твого брата... але до його смерті ми не причетні.

— Він причетний! — Дівчина зіп'ялася на коліна, притискаючи розірвану і просяклу вином сорочку до малих блідих груденят. — Це він був їм потрібен! Вони думали, що Оппо — це він!

Дівчина зарюмсала, благаючи про допомогу всіх, хто її чув:

— Він має загинути так само, як мій бідолашний братик! Прошу вас, допоможіть! Убийте його, хто-небудь!

Господар закладу схопив її за руку, підсмикнув за ноги і заволав волантинською, хто має платити за весь розгардіяш.

Вдовиця-бережниця подарувала Мормонтові холодний погляд.

— Лицарі захищають слабких і боронять невинних, так кажуть люди. А я — найпрекрасніша діва у всьому Волантисі. — Її регіт був повен гіркого презирства. — Як тебе звуть, дитино?

— Копка.

Стара щось сказала власникові закладу мовою Старого Волантису. Тиріон з відомих йому слів розібрав наказ відвести малу до її помешкань, дати вина і знайти сухий одяг.

Коли вони пішли, вдова роздивилася Тиріона, виблискуючи чорними очима.

— Мені здавалося, чудовисько має бути більшим. Твоє життя, коротуне, на Вестеросі коштує княжого титулу. На жаль, тут його ціна трохи нижча. Та гадаю, варто все ж тобі допомогти. Волантис — не надто безпечне місце для карликів. Так мені чомусь здається.

— Ви надзвичайно добрі. — Тиріон подарував їй свою найсолодшу усмішку. — То може, знімете з мене оці чарівні залізні обручки? Чудовисько має лише половину носа, яка відчайдушно свербить, а ланцюги

закороткі, щоб її почухати. Я можу навіть подарувати їх вам — аби ваша ласка.

— Неймовірна щедрість. Але я свого часу вже носила залізо. Тепер віддаю перевагу золоту і сріблу. Сумно сказати, але тут, у Волантисі, кайдани та ланцюги коштують дешевше за черствий хліб. До того ж закон забороняє допомагати збіглим невільникам.

— Я не невільник.

— Кожен, кого запопали людолови, співає тієї самої пісні. Я не наслідуюсь допомогти тобі... тут. — Вона знову нахилилася уперед. — За два дні коч «Селаесорі Кворан» наставить вітрило на Карф через Новий Гіс. Він повезе цину та залізо, сувої вовни та мережива, п'ять десятків мирійських килимів, засолений труп, двадцять глеків драконоперцю і одного червоного жерця. Вам варто сісти на цей корабель.

— Сядемо, — відповів Тиріон, — дякую за пораду.

Пан Джораг спохмурнів.

— Нам треба не до Карфу.

— Корабель не дістанеться Карфу. Бенерро бачив це у вогні. — Стара посміхнулася хитро та лиховісно.

— Як скажете, — вишкірився Тиріон. — Якби я був волантинцем, ще й вільним, ще й належного роду, ви, пані, мали б за себе мій голос на обранні тріарха.

— Я не пані, — відповіла вдова, — а лише хвойда мого Вогарро. Вам краще зникнути звідси, поки не з'явилися тигри. Якщо вам пощастить дістатися вашої королеви, перекажіть їй послання від рабів Старого Волантису.

Вона торкнулася блілого рубця на зморшкуватій щоці, де їй вирізали татуювання сльози.

— Скажіть, що ми чекаємо. Скажіть, хай приходить скоріше.

Джон

Почувши наказ, пан Алісер скривив рота у подобу посмішки, але очі його лишилися твердими і холодними, наче кремінь.

— Отже, байстрюченя висилає мене на смерть.

— Смер-р-рть! — скричав Мормонтів крук.
— Смерть-смерть-смерть!

«Ти не полегшуєш справу, розумна пташко.»

— Байстрюченя висилає вас на розвідку. Знайти ворогів і вбити їх, якщо доведеться. Ви майстерно володієте клинком. Були майстром-мечником тут і у Східній Варті.

Терен торкнувся руків'я свого меча при боці.

— Еге ж. Третину свого життя поклав на те, щоб навчити сільських телепнів, недолугих простаків і нікчемних ледарів хоч якось

тримати меча. Ой, який корисний досвід для розвідника у пущі!

— З вами буде Дивен і ще один гартований розвідник.

— Та ми вас усього навчимо, пане! — заклекотів сміхом Дивен до Терена. — Будете в нас хвацько витирати свою зацну дупу мохом, як справжній розвідник!

Кедж Білоокий зареготав, Чорний Джак Булвер сплюнув. Пан Алісер відповів:

— Ти б хотів, щоб я відмовився. Тоді б ти мав привід стяти мені голову, як Слинтові. Але я тобі, байстрюче, такої втіхи не подарую. Молися, щоб мене вбив клинок дичака — бо ті, кого вбивають Інші, повстають з мертвих... і все пам'ятають. Тож я повернуся, Снігу-воєводо.

— А я молитимуся за ваше повернення.

Джон ніколи не рахував пана Алісера Терена серед своїх друзів, але вони належали до одного братства. «Ніхто не казав, що всіх братів треба любити.»

Нелегка справа — висилати людей у дику

пущу, знаючи, як мало в них надії повернутися. «Це загартовані воїни та розвідники» — заспокоював себе Джон... але дядько Бенджен та розвідники його загону теж були гартовані й досвідчені, а страхолюдна пуща проковтнула їх без сліду. На Стіну повернулося лише двоє — живими мерцями, упирями. Не вперше і не востаннє Джон Сніговій питав себе, що сталося з Бендженем Старком. «Може, розвідники ще натраплять на його сліди» — казав він собі, але насправді вже не сподівався.

Дивен мав очолити одну чату розвідників, Чорний Джак Булвер і Кедж Білоокий — дві інші. Принаймні, хоч ватажки аж підскакували — так рвалися виконати свій обов'язок.

— Воно добре — знову сісти верхи, обійняти ногами коняку, — казав Дивен коло брами, прицмокуючи дерев'яними зубами. — Перепрошую пана воєводу, але ми тут уже повні дупи скабок собі загнали, поки на лавах за мисками совалися.

В замку Чорному ніхто краще за Дивена не знав тутешніх лісів — дерев і струмків, їстівних

рослин, звичок хижаків та дичини. «Терен опиниться у кращих руках, ніж заслуговує.»

Джон бачив відбуття вершників з верхівки Стіни — три чати по троє людей, кожна з двійком круків. З височини коні здавалися не більшими за мурашок, а розвідників Джон і поготів не розрізняв. Але знав усіх до одного. Кожне ім'я було викарбовано йому в серці. «Вісім вірних та добрих братів, — подумав він, — і один... побачимо.»

Коли останній з вершників зник серед дерев, Джон Сніговій поїхав кліттю донизу разом зі Скорботним Едом. Поки вони повільно сунули вниз, витанцьовуючи на поривчастому вітрі, навколо літало кілька ріденьких сніжинок. Одна довго супроводжувала кліть, тріпочучи просто за ґратами, потім полетіла донизу і зникла з очей, а потім вітер знову впіймав її та підняв угору. Джон міг би простягнути руку крізь пруття і схопити її, якби схотів.

— Минулої ночі мені наснилося жахіття, пане воєводо, — зізнався Скорботний Ед. — Ви

були моїм шафарем, приносили їжу, прибирали за мною. А я був князем-воєводою і не знав ані хвилини спочинку.

Джон навіть не посміхнувся.

— Що тобі жахіття — то мені життя.

З галер Котера Пайка доповідали про з'яву щораз більших загонів вільного народу вздовж лісистого узбережжя на північ та схід від Стіни. Бачили там і табори, і напівзбудовані плоти, ба навіть потрощений корабель, який намагалися лагодити. Коли на дичаків падав сторонній погляд, вони завжди зникали у лісі — без сумніву, знову виникаючи, коли Пайкові кораблі йшли геть. Тим часом пан Денис Малістер, як і раніше, уночі бачив вогні на північ від Кугави. Обидва воєводи прохали собі ще людей.

«Де я їм візьму ще людей?» Джон уже вислав кожному по десять дичаків із Кротовини: зелених хлопчаків, старих дядьків, поранених та хворих, але так-сяк придатних до праці. Пайк та Малістер, обидва невдоволені підкріпленнями, надіслали у відповідь жовчні

скарги.

«Коли я просив людей, то мав на увазі братчиків Нічної Варти з належним вишколом, у чийй вірності я не матиму причин сумніватися» — писав пан Денис.

Котер Пайк висловлювався ще пряміше. «Я б радо повісив їх зі Стіни на пересторогу іншим дичакам, щоб трималися якнайдалі. Іншого зиску я з них не бачу, — писав маестер Хармун за дорученням східного воєводи. — Я б таким істотам не довірив виносити свій нічний горщик. І десятеро — це геть недостатньо.»

Кліть, підвішена на кінці довжелезного ланцюга, нарешті дісталася низу з брязкотом та рипінням, смикнулася і повисла за стопу над землею при підніжжі Стіни. Скорботний Ед відчинив двері, вистрибнув униз, трощачи кірку на свіжому снігу. Джон рушив слідом.

Ззовні зброярні Залізний Емет усе ще ганяв своїх підопічних по дворищі. Пісня криці на криці збудила у Джонові жагу. Він пригадав тепліші, простіші часи, коли хлопчиком у Зимосічі схрещував клинки з Роббом під

пильним оком пана Родріка Каселя. Пана Родріка теж не було вже серед живих — він загинув од руки Теона Перевертня і його залізників при спробі повернути Зимосіч. Від великої твердині дому Старк лишилася спалена руїна. «Всі мої спогади отруєно горем.»

Коли Залізний Емет побачив князя-воєводу, то підняв руку і зупинив двобої.

— Вітаю, пане воєводо! Чим можу прислужитися?

— Трьома своїми найкращими учнями.

Емет вишкірився.

— Ароне! Емріку! Яцьку!

Лошак і Робін-Стрибайло принесли князеві-воєводі підбитого каптана, а до нього — довгу кольчугу, поножі, ринграф і шоломець. До лівиці припасували чорного щита з залізним краєм, у правицю вклали затупленого меча. У вранішньому світлі меч блищав сріблом майже як новий. «Один із останніх, що вийшов з Доналової кузні. Шкода, коваль не дожив нагострити йому край.» Клинок був коротший за Пазур, але звичайної криці, тому важчий.

Удари будуть повільніші.

— Гаразд, нехай. — Джон обернувся до супротивників. — Нападайте.

— Кого хочете першим? — запитав Арон.

— Усіх трьох. Одночасно.

— Троє на одного? — недовірливо перепитав Яцек. — Так нечесно.

Хлопчина — син шевця з Файного острова — був з останнього загону новаків, приведеного Коновієм. Мабуть, тому досі й любив, щоб усе було файно та чесно.

— Нечесно. Нападайте.

Яцек наскочив першим. Джонів клинок вдарив його просто по голові, збивши з ніг. За миг ока на грудях хлопця стояв чобіт, а горлянці погрожувало вістря меча.

— На війні повсякчас нечесно, — сказав йому Джон. — Тепер вас двоє на одного, а тебе вбито.

Почувши хрумкіт жорстви, Джон зрозумів, що ззаду підкрадаються близнюки. «З тих двох ми ще зробимо розвідників.» Він крутнувся, відбив Аронів удар краєм щита, зустрів

Емрікову зброю власним мечем.

— Гей, це не списи! — гукнув він. —
Наближайтеся!

І рушив у напад показати, як це робиться. Першим був Емрік. Джон рубонув його по голові, по плечах, справа, зліва, знову справа. Хлопець підняв щита і спробував незграбний удар у відповідь. Джон ударився у його щит власним і збив на землю ударом по лівій нозі... та й вчасно, бо з іншого боку наскочив Арон і завдав замашного удару ззаду по стегні, від якого Джон упав на коліно. «Ото вже буде синець.» Наступний удар він піймав на щита, поспіхом зіп'явся знову на ноги і погнав Арона через дворище. «Швидкий, — майнула думка, коли мечі поцілувалися вперше-вдруге-втретє, — але йому бракує сили.» Побачивши полегшення у Аронових очах, Джон зрозумів, що ззаду з'явився Емрік. Крутнувшись і зайшовши за спину, він так загилив Емрікові по лопатках, що той врізався у брата. Тієї миті Яцек зіп'явся на ноги; довелося Джонови вкласти його знову.

— Ненавиджу, коли мертві повстають. Ти мене зрозумієш, коли стрінеш упиря.

Ступивши крок назад, Джон опустив меч.

— Велика гава залюбки клює малих гав, — загарчав голос позаду, — але чи стане їй духу збороти справжнього чоловіка?

До стіни неподалік притулився Торохкало. Його запалі щоки вкривала цупка неголена стерня, ріденьке брунатне волосся звисало на маленькі жовті очиці.

— Ти собі лестиш, — відповів Джон.

— Собі лещу, а тебе розпещу.

— Схоже, Станіс не того спалив, кого мав би.

— Оце вже ні! — Дичак вишкірився на Джона ротом, повним бурих потрощених зубів. — Він спалив саме того, кого мав спалити, на спогляд усьому світові. Ми всі робимо те, що маємо робити, Сніговію. Навіть королі.

— Емете, знайдіть йому броню. Хай вдягнеться у залізо, а не в старі кістки.

Вбраний у кольчугу та бляхи, Князь-над-Кістками здався статечнішим і навіть вищим,

дебелішим у раменах, дужішим, ніж Джон міг подумати. «Та ні, то обладунок, а не людина, — сказав він собі. — Навіть Сем скидався на воїна, коли від голови до п'ят вдягався у залізо Донала Нойє.»

Дичак заперечливо махнув рукою на щита, піднесеного Лошаком, натомість спитав обіручного меча.

— Оце солодка музика! — мовив він, рубонувши повітря. — Чвалай сюди, Сніговію. Зараз од тебе пір'я полетить.

Джон кинувся уперед. Торохкало ступив крок назад і зустрів напад косим обіручним ударом. Якби Джон не підставив щита, йому б увігнуло панцир і зламало половину ребер. Сила удару пронизала руку і змусила на мить запнутися. «Хто б подумав, що він уміє так бити.» Другою неприємною несподіванкою стала швидкість його рухів. Супротивники крутилися один навколо іншого, обмінюючись ударами; Князь-над-Кістками віддавав не гірше, ніж отримував. Він мав би поратися своїм обіручним мечем незграбніше, ніж Джон —

півтораком, але в руках дичака обіручник літав зі сліпучою швидкістю.

Пуцьвірінки Залізного Емета спершу бадьорили свого князя-воєводу вигуками, та безжальна сила і швидкість нападу Торохкала скоро змусила їх замовкнути. «Він так довго не зможе» — сказав собі Джон, зупиняючи новий удар, од сили якого аж застогнав. Навіть тупий обіручник залишив тріщину на сосновому щиті й погнув залізну облямівку. «Скоро він стомиться. Мусить же зрештою стомитися.» Джон сікнув дичакові по обличчі, Торохкало відсахнувся. Джон рубонув нижче, Торохкалові по гомілці, але той вправно відстрибнув. У відповідь обіручний меч впав Джонові на плече; гучно брязнув наплічник, рука під ним заніміла. Джон мусив відступити назад; Князь-над-Кістками пирхнув насмішкувато і кинувся вперед. «Він не має щита, — нагадав собі Джон, — а той страшний обіручник надто громіздкий для захисту. Я мав би завдавати два удари на кожен його один.»

Але чомусь не завдавав, і навіть ті удари, які

влучали в ціль, не справляли дії. Дичак завжди вчасно ковзав назад або убік, і Джонів меч з'їжджав рукою або плечем. Зрештою він почав відступати, намагаючись уникнути страшного меча... але не завжди уникаючи. Щит перетворився на жмут трісок, і Джон струсив його з руки. Піт котився обличчям, щипав очі під шоломом. «Він надто дужий і надто швидкий, — зізнався собі Джон, — а з обіручником переважає мене і вагою, і довжиною.» Якби ж мати в руці Пазур, але...

Нагода випала з наступним широким зворотнім ударом Торохкала. Джон кинувся уперед, буцнув супротивника плечем, і вони впали разом, сплутавшись ногами. Залізо заgrimіло по залізу. Обидва загубили мечі й покотилися твердою землею. Дичак загилив коліном Джонові між ніг, він відповів ударом закольчуженого кулака. Торохкало якимось примудрився опинитися нагорі, ще й ухопити Джона за голову. Дичак вдарив його об землю, потім з силою розчахнув забороло.

— Мав би я кинджала, ти б валявся

однооки́м! — загарчав він.

Лошак і Залі́зний Емет стягли його геть з грудей князя-воєводи.

— Ану пустіть, кляті гави! — верескнув він.

Джон зіп'явся на одне коліно. В голові йому гуло, в роті смакувало кров'ю. Він виплюнув її та вимовив:

— Добрячий двобій.

— Ти собі лестиш, гайвороне. Я й не спітнів.

— Наступного разу спітнієш, — пообіцяв Джон.

Скорботний Ед допоміг підвестися, розстібнув шолома — на ньому з'явилося кілька нових глибоких зарубин.

— Відпустіть його, — наказав Джон і кинув шолома Робінові-Стрибайлу. Той спробував упіймати і впустив.

— Пане воєводо, — заперечив Залі́зний Емет, — він погрожував вам, ми всі чули. Сказав, що якби мав кинджала...

— А він має кинджала. Онде на поясі.

«Завжди є хтось швидший та сильніший, — казав колись пан Родрік Джонові та Роббові. —

Саме з таким вам треба зустрітися у дворі, перш ніж стрінете у битві.»

— Воєводо Сніговію? — мовив ззаду тихий голос.

Джон обернувся і побачив під зруйнованою аркою Клідаса з пергаменом у руці.

— Від Станіса? — Джон давно сподівався отримати якусь звістку від короля. Так, Нічна Варта не лізе у чвари королівств, і йому мало бути байдуже, який король перемагає. Але чомусь не було. — Жбир-у-Пущі?

— Ні, пане воєводо.

Клідас тицьнув йому сувій, щільно згорнутий і запечатаний цяткою твердого рожевого воску. «Печатки рожевого воску роблять лише у Жахокромі.» Джон зірвав рукавицю, схопив листа, зламав печатку... і коли побачив підпис, то забув про побиття, вчинене йому Торохкалом.

«Рамзай Болтон, князь на Роголісі» — підписано було великими гострими літерами. Брунатне чорнило відвалювалося пластівцями, якщо потерти пальцем. Під Болтоновим

підписом власні знаки та печатки додали князь Турстан, пані Кервин та четверо Ризвелів. Чиясь груба рука зобразила велетня дому Умбер.

— Чи можна дізнатися, що пишуть, пане воєводо? — запитав Залізний Емет.

Джон не мав причини ховатися від братії.

— Калин-Коп узято. Оббіловані трупи залізників виставлено на палях уздовж королівського гостинця. Руз Болтон скликає все вірне панство до Курганища — показати відданість Залізному Престолові й відсвяткувати весілля його сина з...

Раптом його серце на мить зупинилося. «Ні, не може бути. Вона загинула в Король-Березі разом з батьком.»

— Воєводо? — Клідас витріщився на нього підсліпуватими рожевими очима. — Ви... вам зле? Ви начебто...

— З Ар'єю Старк. Моєю меншою сестрою.

Джон майже побачив її перед собою — довгопику, недоладну, з вузлуватими колінками та гострими ліктями, брудними

щоками та сплутаним волоссям. Обличчя їй помиють, волосся розчешуть... але він не міг уявити собі Ар'ю ані у весільній сукні, ані у ліжку Рамзая Болтона. «Хай як вона боїться, а йому не покаже. Якщо він спробує накласти на неї руки, то стріне спротив.»

— Вашою сестрою, — повторив Залізний Емет, — а скільки ж це їй років...

«Має виповнитися одинадцять, — подумав Джон. — Ще дитина.»

— Я не маю сестри. Лише братів. Лише вас.

Він знав, що пані Кетлін пораділа б, якби таке почула. Та йому з того не полегшало. Пальці стиснулися навколо листа, зім'яли з шурхотом. «Якби ж так само легко ламалася шия Рамзая Болтона.»

Клідас прочистив горло.

— Чи буде відповідь?

Джон заперечливо струснув головою і пішов геть.

До вечора синці, залишені Торохкалом, побуряковіли.

— Перш ніж зійти, вони ще пожовтіють, —

сказав Джон Мормонттовому круку. — Буду такий гарний, як Князь-над-Кістками.

— Кістка-а-ами! — погодився птах. — Кістка-а-ами!

Ззовні чулося тихе мурмотіння голосів, хоча слів було не добрати. «Наче за тисячу верст звідси.» То пані Мелісандра зі своїми прихильниками молилася коло ніч-ватри. Щодня надвечір червона жінка збирала вірян на сутінкову молитву, в якій прохала свого червоного бога провести їх безпечно крізь пільму. «Бо ніч темна і повна жахить.» Коли Станіс рушив у похід разом із більшістю королевиних людей, пастви в неї поменшало: лишилося півсотні вільного народу з Кротовини, жменя охоронців, залишених їй королем, та десь із тузін чорних братчиків, що прийняли червоного бога за свого власного.

Джон почувався так, наче йому було років шістдесят. «То все чорні сни, — подумав він, — і провина.» Думки несамохить поверталися до Ар'ї. «Я не в змозі їй допомогти. Ніяк і нічим. Я відкинув усі родинні зв'язки, коли проказав

обітниці. Якби хтось із моїх людей сказав, що його сестра в небезпеці, я б перший йому відповів, що це не клопіт братчика Нічної Варти.» Щойно людина проказувала обітниці, його кров ставала чорною. «Чорною, як серце байстряка.» Джон колись замовив Мікенові меча для Ар'ї — клинок бравів, легкий і невеличкий, припасований до її руки. «Голку.» Йому стало цікаво, чи Голка досі з нею. «Штрикай гострим кінцем» — так він їй сказав. Але якщо вона спробує штрикнути Байстряка, то згубить власне життя.

— Сніг-сніговій, — бурмотів крук воєводи Мормонта. — Сніг-сніговій.

Раптом йому все навкруги остогидло; не стало сили всидіти хоч мить. За дверми Джон знайшов Привида, що гриз бичачу кістку, намагаючись дістатися мозку.

— Коли це ти повернувся?

Лютововк підвівся на ноги, покинув кістку і затрусив за Джоном.

Коло дверей зсередини стояли Мулій та Барило, спершись на списи.

— Там такий мороз, мосьпане, ой лишенько!
— застеріг Мулій крізь вогняно-руду кущаву бороду. — Ви надовго?

— Ні. Лише по ковток повітря.

І Джон ступив за поріг у ніч. Небо повнилося зірками, вітер летів уздовж Стіни. Навіть місяць виглядав змерзлим — його ликом бігли дрібні сироти. Коли Джона наздогнав перший порив вітру, то миттю прорізавав шари вовни і вивареної шкіри, змусив зацокотіти зубами. Джон рушив дворичем просто в пащу вітрові; поли кобеняка плескали за спиною. Привид трусив слідом. «Куди це я? Що я роблю?» Замок Чорний стояв тихий, мовчазний, вежі та палати ховалися у темряві. «Ось розкинулося моє панство, — подумав Джон Сніговій. — Мій палац, мій дім, моє володіння. Чорна руїна.»

У тіні Стіни під руку йому трапилося хутро лютововка. На пів-удару серця ніч ожила тисячею запахів, а потім Джон Сніговій почув хрускіт кірки на латці старого примерзлого снігу. Хтось стояв просто за ним — зрозумів він

раптом. Хтось, чий запах був теплий, як літній день.

Коли Джон обернувся, то побачив Іґритту.

Вона стояла попід зчорнілими каменями Воеводської Вежі, огорнута пільмою та споґадами. Місяць світив їй крізь волосся — руде волосся, поціловане вогнем. Коли Джон його побачив, серце підскочило йому з грудей до горла.

— Іґритто! — покликав він.

— Сніґу-воеводо, — відповів ґолос Мелісандри.

Від несподіванки Джон аж сахнувся.

— Пані Мелісандро. — Він зробив крок назад. — Я сплутав вас... із деким іншим.

«Вночі усі шати сірі.» Але її раптом стали червоними. І тепер він не розумів, як міґ сплутати Мелісандру з Іґриттою. Жриця була вища, тендітніша, старша, хоча місячне сяйво змило роки з її обличчя. Туман здіймався з її ніздрів та рук, оголених під холодом ночі.

— Ви собі пальці відморозите, — застеріґ Джон.

— Якщо така буде воля Ра-Гльора. Сили ночі нездатні торкнутися того, чиє серце оміто святим вогнем Господа.

— Мене турбує не ваше серце. Лише ваші руки.

— Насправді важить лише серце. Відкинь розпач, Снігу-воєводо. Розпач — зброя ворога, чиє ім'я не можна називати. Твоя сестра ще не втрачена для тебе.

— Я не маю сестри.

Слова різали, мов ножі. «Що ти знаєш про моє серце, жрице? Що ти знаєш про мою сестру?»

Мелісандра, здавалося, звеселилася, наче від дотепного жарту.

— І як її звать — ту сестру, якої ти не маєш?

— Ар'я. — Голос його був хрипкий. — Насправді вона зведена сестра, бо...

— ...бо сам ти вродився байстрюком. Я не забула. Я бачила твою сестру в моєму вогні. Бачила її втечу від шлюбу, до якого її змушують. Вона тікала сюди, до тебе. Дівчинка у сірому на коні, що помирав. Я бачила її ясно,

як день. Цього ще не сталося, але станеться. — Мелісандра подивилася на Привіда. — Можна мені торкнутися твого... вовка?

Джонови стало незатишно.

— Краще не треба.

— Він мені не зашкодить. Ти звеш його Привидом, так?

— Так, але...

— Привиде! — проспівала Мелісандра вовче ім'я, наче пісню.

Вовк потрусив до неї, сторожко обійшов колом, принюхався. Коли вона простягла руку, обнюхав і її, потім тицьнувся носом у пальці.

Джон видихнув хмарку пари.

— Він не завжди такий...

— ...привітний? Він теж прагне тепла, як усі. Бо й сам — живе тепло.

Очі її палали у темряві двома червоними зірками. На шиї виблискував рубін, наче третє око, яскравіше за інші два. Джон колись бачив, як очі Привіда червоніють так само — коли спіймають світло.

— Привиде! — покликав він. — До мене!

Лютововк зиркнув на нього, як на чужинця.
Джон недовірливо насупився.

— Якось це... чудернацько...

— Гадаєш? — Жриця стала на коліно і почухала Привидові за вухами. — Твоя Стіна — теж чудернацьке місце, але і тут є сила. Аби ж ти зумів її опанувати. Сила — в тобі, сила в цьому звірові. Ти їй опираєшся, і це помилка. Вхопи її, огорнися нею, скористайся нею.

«Я не вовк» — подумав він.

— І як би ви це зробили?

— Я тобі покажу. — Мелісандра обійняла Привида тендітною рукою, і лютововк лизнув їй обличчя. — Господь Світла у мудрості своїй створив нас чоловіком і жінкою, двома частинами великого цілого. В нашому поєднанні є сила. Сила творити життя. Сила творити світло. Сила відкидати тіні.

— Тіні? — Вимовлене слово одразу ж здалося йому темнішим.

— Кожен, хто ходить землею, відкидає тіні на світ. Якись із них — тонкі й слабкі, інші — довгі та темні. Озирнися за себе, Джоне

Сніговію. Місяць поцілував тебе і вирізьбив твою тінь на кризі у двадцять стоп заввишки.

Джон зиркнув за плече. Там справді була тінь, як вона і сказала — змальована місячним сяйвом на Стіні. «Дівчинка у сірому на коні, що помирає, — подумав він. — Їде сюди, до тебе. Ар'я.» Джон обернувся до червоної жриці, відчуваючи її тепло. «Вона має силу.» Думка прийшла непроханою, вхопила його залізними зубами, але такій жінці він не хотів нічого заборгувати — навіть за ціну життя своєї сестричечки.

— Колись Далла дещо мені сказала. Валина сестра, дружина Манса Розбишаки. Сказала, що чари — це як меч без руків'я. Немає безпечного способу його вхопити.

— Мудра жінка. — Мелісандра підвелася, червоні шати поворушив вітер. — І все ж меч навіть без руків'я лишається мечем. Добре мати меча, коли навколо вороги. Тепер слухай мене, Джоне Сніговію. Дев'ять гайворонів полетіли до білого лісу шукати ворогів з твого наказу. Троє з них мертві. Ну насправді ще не мертві,

але смерть уже чекає, і вони їдуть просто їй у пащу. Ти надіслав їх бути твоїми очима у п'їтмї, але до тебе вони повернуться без очей. Я бачила їхні блїді мертві обличчя у полум'ї. Порожні очниці спливали кров'ю.

Вона відкинула волосся назад, її червоні очі засяяли.

— Ти не віриш мені. Але повіриш. Цїною віри буде три життя. Хтось скаже — невелика цїна за мудрість... але ти не мав би її платити. Пам'ятай це, коли побачиш слїпі спотворені обличчя своїх мертвих. І коли цей день настане — прийми мою руку.

З її блїдої плоті здіймався туман; на мить Джонові здалося, що між пальців Мелїсандри танцюють світлі чародійські вогники.

— Прийми мою руку, — повторила вона, — і дозволь урятувати твою сестру.

Давос

Навіть у п'ятьмі Вовчого Лігва Давос Лукомор відчув, що цього ранку сталося щось дивне.

Він прокинувся під шум голосів і підкрався до дверей келії, але дошки були надто товсті, щоб розібрати слова. Потім настав світанок, але Гарт не приніс йому звичної вівсяної каші на сніданок. Давос занепокоївся. У Вовчому Лігві усі дні текли майже однаково; зміни зазвичай ставалися не на краще. «Може, сьогодні я маю померти? І Гарт просто зараз сидить там з гострильним брусом, налощуючи край Панні Лу.»

Цибульний лицар не забув останні слова, сказані Виманом Мандерлі. «Відведіть це створіння до Вовчого Лігва і відрубайте йому голову та руки, — наказав жирний князь. — Я

хочу мати їх у себе ще до вечері — бо не зможу і шматочка з'їсти, доки не побачу голову цього пачкаря на шпичці, з цибулиною в його брехливому роті.» Щовечора Давос засинав з цими словами у голові, щоранку прокидався з ними ж. А якщо раптом забував, Гарт залюбки йому нагадував. Давоса він величав «покійником». Коли приходив зранку, то завжди вітався так: «Вівсяна каша для пана покійника!» А на ніч прощався такими словами: «Загасить свічку, пане покійнику!»

Якось Гарт приніс своїх дівчаток познайомитися з покійником.

— Хвойда в нас не надто показна, — казав він, пестячи чорного залізного прута, — але як розжариться у моїх руках до червоного і торкнеться твоєї пуцьки, то й матінку рідну покличеш на весь голос. А оце моя Панна Лу. Це вона забере твою голову та руки, коли князь Виман накажуть.

Давос ніколи не бачив сокири, більшої чи гострішої за Панну Лу. Гарт вигострював їй край по цілих днях — так казали інші

наглядачі. «Я не багатиму змилюватися» — вирішив Давос. Він піде на смерть, як лицар — хіба що попрохає, щоб голову відтяли раніше, ніж руки. Навіть Гарт не буде такий жорстокий, щоб відмовити. Принаймні, Давос мав таке сподівання.

Шум, що чувся крізь двері, був тихий і придушений. Давос підвівся і заходився міряти келію кроками. Як для цюпи, вона була велика і на диво зручна — можливо, колись тут навіть була опочивальня якогось родовитого пана. Розмірами вона втричі переважала його капітанську бесіду на «Чорній Бессі», ба навіть не поступалася помешканню Саладора Саана на «Валерійцеві». Хоча єдине вікно замурували ще багато років тому, в одній стіні зберігся комин, де вміщувався казан, а в кутку, в невеличкому ванькирі, розташувався нужник. Дошки підлоги покривило, вони рипіли й залишали скабки, а спальний солом'яник тхнув пліснявою — але Давос не зважав, бо чекав на дещо гірше.

Їжа у цій в'язниці стала для нього другою

несподіванкою. Замість гідкого варива, черствого хліба та підгнилого м'яса — звичного харчу для бранців — наглядачі приносили свіжу рибу, теплий хліб просто з печі, баранину з приправами, ріпу, моркву, навіть крабів. Гарта це, до речі, не дуже тішило.

— Мертві не мають їсти краще за живих! — скаржився він знов і знов.

Давос мав хутра, щоб спати у теплі, дрова для вогню, чистий одяг, лойову свічку. Коли він попрохав паперу, перо і чорнило, Тхорик приніс їх наступного ж дня. Коли Давос попрохав якусь книжку, щоб далі вправлятися у читанні, Тхорик повернувся з «Семикутною зіркою».

Втім, хай яка зручна, а в'язниця лишалася в'язницею. Стіни її муровані були з грубого каменю так товсто, що ззовні, зі світу, не долітало жодного звуку. Двері були дубові, оббиті залізом, і наглядачі пильнували, щоб не кидати їх незамкненими. Чотири кільця важких залізних кайданів звисали зі стелі, чекаючи на день, коли князь Виман вирішить

скувати бранця і віддати його пестошам Хвойди. «Може, сьогодні саме той день. І коли Гарт відчинить двері, то вже не з мискою в руках.»

У животі забурчало — певний знак, що ранок минається. А їжу все не несли. «Найгірше — не померти. Найгірше — не знати, коли і як.» Давос бачив чимало в'язниць і підземель зсередини ще від своїх перемитницьких часів, але там він завжди сидів з іншими в'язнями, мав із ким побалакати, поділити страхи та сподівання. Але не тут. Якщо не рахувати наглядачів, Давос Лукомор мав Вовче Лігво за свою неподільну маєтність.

Він знав, що внизу, в замкових підвалах, розташувалися справжні в'язниці: кам'яні мішки-забувайки, катівні, чорні сирі ями, де в пільмі шкреблися величезні пацюки. Але наглядачі стверджували, що там зараз не сидить жодної душі.

— Крім нас, пане Цибулино, тут нікого немає, — казав йому пан Бартімус.

То був головний наглядач в'язниці —

схожий на мерця одноногий лицар із посіченим рубцями обличчям та більмовим оком. Коли пан Бартімуc бував напідпитку (чи не щодня), то любив вихвалитися, що в битві на Тризубі врятував князеві Виману життя, і за те йому стало нагородою Вовче Лігво.

Решту «нас» складав кухар, котрого Давос ніколи не бачив, шість стражників у вартовій на нижньому поверсі, двійко праль і двійко ключників, що дбали про в'язнів. Тхорик був молодший з них — син однієї з праль, хлопчина чотирнадцяти років. Старшого звали Гарт, він був лисий мовчазний здоровань, щодня носив один і той самий засмальцьований кубрак старої шкіри, а обличчя завжди сердито кривив.

Роки перемитництва навчили Давоса Лукомора розрізняти людей зі справжнім мороком у душі. Гарт був саме з таких. Тому цибульний лицар у його присутності тримав язика за зубами. З Тхориком та паном Бартімуcом йому велося вільніше. Давос дякував їм за харч, заохочував ділитися

байками чи сподіваннями, чемно відповідав на їхні запитання, а своїми намагався не набридати. Прохання його завжди були невибагливі: балійка води та шматок мила, книжка для читання, ще кілька свічок. Більшість таких прохань задовольнялася, і Давос мав за те належну дяку.

Жоден з наглядачів не згадував ані про князя Мандерлі, ані про короля Станіса чи Фреїв. Але всі охоче балакали про інші речі. Тхорик прагнув піти на війну, коли доросте віку — битися у битвах і стати лицарем. Полюбляв він і скаржитися на матір: зізнався, що вона спить по черзі з двома стражниками з різних варт, які один про одного не знають, але ж скоро дізнаються, і тоді проллється кров. Інколи ввечері малий навіть приносив до келії міх вина і розпитував Давоса про життя перемитника.

Пан Бартімус життям ззовні стін не цікавився зовсім — так само, як речами, що сталися у світі, відколи ногу йому згубила коняка без вершника та пилка маестра. Зате він

сердешно любив своє Вовче Лігво; ніщо так не тішило його, як балакати про довгу криваву історію замку. Лігво було набагато старше за Білу Гавань — так розказав лицар Давосові. Його поставив король Джон Старк — захищати гирло Білого Ножа від наскочників з моря. Багато молодших синів Королів-на-Півночі сиділи тут на панському престолі, безліч братів, дядьків та інших родичів. Деякі передавали замок своїм власним синам і онукам; так виникали бічні гілки дому Старк. Найдовше протрималися Сіростарки — вони тримали Вовче Лігво п'ять століть, доки не зважилися стати за Жахокром у бунті проти Старків зимосіцьких.

Після їхнього падіння замок змінив ще чимало рук. Дім Кремінець володів ним упродовж століття, дім Кляск — майже два. Сиділи тут також Лупаки, Цибані, Гаї та Ясени, котрих у різні часи Зимосіч ставила берегти безпеку на річці. Одного разу наскочники з Трьох Сестер захопили замок і спробували закріпитися на півночі. Під час воєн між

Зимосіччю та Долиною його облягав король Озгуд Арин, Старий Сокіл, а спалив королевич Озвин на прізвисько Кіготь. Коли похилий літами король Едрік Старк у старечій немічі став не здатен вже оборонити свої володіння, Вовче Лігво захопили работорговці з Порогів. Перш ніж везти свою здобич кораблями за море, вони таврували бранців гарячим залізом та ламали їм волю батогами, а ці чорні стіни стовбичили навколо мовчазними свідками.

— Потім настала довга люта зима, — правив далі пан Бартімус. — Білий Ніж одягся кригою, і навіть гирло та затока потроху замерзали. З півночі завили крижані віхоли, змусили людоловів ховатися і купчитися навколо вогнищ. Але поки вони грілися, хапаючи дрижаки, прийшов новий король. То був Брандон Старк, праонук Едріка Снігоборода, на прізвисько Крижані Очі. Він забрав назад Вовче Лігво, роздягнув людоловів голяка і віддав їх невільникам, яких знайшов скутими у підземеллях. Кажуть, невільники розвісили тельбухи работорговців на гіллі серце-дерева —

на приношення богам. Старим богам, не оцим новим з півдня. Ваша Седмиця не знає зими, а зима не знає її.

Давос не міг сперечатися — і з того, що побачив у Східній-Варті-біля-Моря, ліпше взнати зиму не прагнув.

— Яких ви тримаєтеся богів? — запитав він одноногого лицаря.

— Старих. — Коли пан Бартімус шкірився, то ставав схожим на череп мерця. — Мої пращури сидять тут довше за Мандерлі. Хтозна — може, саме вони тоді розтягували кишки на деревах.

— Ніколи не знав, що північани приносили серце-деревам криваві жертви.

— А ви, південники, ще чимало про північ не знаєте, — відказав пан Бартімус.

І мабуть, таки не помилився.

Давос сидів коло свічки і розглядав листи, які нашкрябав слово за словом протягом днів ув'язнення. «Я був кращим перемитником, ніж лицарем, — писав він дружині, — кращим лицарем, ніж Правицею, і кращим Правицею,

ніж чоловіком. Пробач мені, Мар'є, мила й кохана дружинонько. Пробач образи та шкоди, що я завдав твоєму серденьку. Якщо Станіс програє війну, наші землі буде втрачено. Відвези тоді хлопчиків за вузьке море до Браавосу і навчи згадувати про батька незлим словом, коли буде твоя милість і ласка. Якщо ж Станіс здобуде Залізний Престол, то й дім Лукомор виживе, зросте у шані, а Деван лишиться при дворі. Він допоможе тобі влаштувати двох молодших джурами чи зброєносцями до шляхетних панів, щоб їм згодом здобути лицарство.» То були наймудріші поради, які Давос знайшов для дружини — і палко шкодував, що не може вигадати кращих.

Він написав листи і до кожного з трьох своїх живих синів — щоб пам'ятали батька, який купив їм імена за кінчики власних пальців. Його послання до Стефона і юного Станіса були короткі, стислі, незграбні; кажучи правду, він і не знав їх так добре, як старших хлопчиків — тих, які потонули і згоріли на Чорноводі.

Деванові Давос написав більше: що пишається бачити власного сина королівським зброєносцем, і що як найстаршому йому належить обов'язок берегти й захищати паніматку та молодших братів. «Перекажи його милості — я старався, як лише міг. Шкодную всім серцем, що не впорав його доручення. Щастя-бо моє загубилося разом із пальцями того лихого дня, коли попід Король-Берегом запалала річка.»

Давос повільно перечитав кожен лист кілька разів, питаючи себе, чи не додати слово тут або змінити там. Дивлячись на кінець свого життя, подумав він, людина мала б знайти більше слів для своїх рідних. Але слова знаходилися важко. «Зрештою, не таке вже ганебне я прожив життя, — намагався він переконати себе. — Піднявся з Bloshynogo Podolu до Правиці Короля, ще й навчився читати і писати.»

Схилившись над листами, Давос раптом почув, як брязкають на кільці залізні ключі. За пів-удару серця двері до його цюпи широко прочинилися. Чоловік, що крізь них увійшов,

не належав до ключників в'язниці. Він був високий і худорлявий, з глибокими борознами на обличчі та шапкою сивувато-брунатного волосся. При боці чоловік мав меча; темно-червону кирею на плечі припинала важка пряжка у подобі закольчуженого кулака.

— Князю Лукоморе, — мовив він, — маємо обмаль часу. Покірно прошу піти зі мною.

Давос окинув прибульця сторожким поглядом, збентежений поведженням. Людей, котрим хочуть відрубати голову та руки, нечасто шанують по-панському.

— Хто ви такий, прошу пана?

— Робет Гловер, з ласки вашої вельможності.

— Гловер! Це ж ваш стіл — Жбир-у-Пущі.

— То стіл мого брата Галбарта. Був віддавна і знову став завдяки вашому королеві Станісу. Він забрав Жбир із рук залізницької сучки, котра його захопила злодійством та свавіллям. Тепер Станіс пропонує повернути замок законним власникам. Чимало різного сталося, поки ви, князю Давосе, сиділи у цих стінах.

Впав Калин-Коп, на північ повернувся Руз Болтон з молодшою донькою Неда Старка. З ним прийшло військо Фреїв. Болтон вислав круків по всіх усюдах — скликати панство півночі до Курганища. Він вимагає присяг, заручників... і свідків весілля Ар'ї Старк зі своїм байстрюком Рамзаєм Сніговієм. Цим весіллям Болтони хочуть утвердити свої права на Зимосіч. То ви підете зі мною чи ні?

— Який вибір мені лишається, пане? Піти з вами або лишитися у товаристві Гарта і Панни Лу?

— Хто така панна Лу? Одна з тутешніх праль? — Гловерові почав уриватися терпець. — Ходімо скоріше, і про все дізнаєтеся.

Давос звівся на ноги.

— В разі моєї смерті благаю шановного пана доправити мої листи до тих, кому їх написано.

— Маєте моє слово честі... але якщо вам загрожує смерть, то не від руки Гловера, і авжеж не від руки князя Вимана. Тепер ходімо, хутко.

Гловер повів його темним проходом, потім

донизу прогоном витертих сходів. Вони перетнули замковий божегай, де серце-дерево розрослося таким величезним та переплутаним, що задушило всі дуби, в'язи і буки, а тоді випростало бліді товсті гілки просто крізь обернуті на нього стіни та вікна. Корені дерева були завтовшки з людський тулуб, а стовбур так роздався ушир, що вирізьблене на ньому обличчя здавалося опасистим та гнівним. За божегаєм Гловер відчинив іржаві залізні двері та спинився запалити смолоскипа. Коли вогонь розгорівся, він повів Давоса донизу сходами у склепінчастий підвал, де вологі стіни вкривала біла кірка солі, а під ногами з кожним кроком бовталася морська вода. Вони проминули кілька підвалів і рядок малих, вогких, смердючих келій, дуже відмінних від тієї, де ув'язнили Давоса. Потім попереду з'явилася гола кам'яна стіна. Коли Гловер на неї натиснув, вона крутнулася навколо вісі. Далі простягся довгий вузький прохід і сходи, які цього разу вели вгору.

— Де ми? — запитав Давос, поки вони видиралися сходами. Слова озвалися тихою луною в темряві.

— Це сходи під сходами. Прохід біжить під Замковими Сходами аж до Нового Замку. Таємний прохід. Вам не варто потрапляти на очі, мосьпане. Адже вас вважають мертвим.

«Вівсяна каша для пана покійника.» Давос мовчки пішов далі.

Вони пройшли крізь іще одну стіну, але ця мала на протилежній стороні потиньковану драницю. Помешкання, куди вони потрапили, було невелике, затишне, тепле, зручно опоряджене. На підлозі лежав мирійський килим, на столі стояли воскові свічки. Давос чув десь неподалік скрипки та сопілки. На стіні висіла овеча шкура з мапою півночі, змальованою вицвілими фарбами. А під мапою сидів величною горою Виман Мандерлі, князь на Білій Гавані.

— Прошу сідати.

Князь Мандерлі був одягнений якнайпишніше: мав на собі оксамитового

жупана, блакитно-зеленого, вишитого золотою ниткою на комірі, полах та рукавах, і делію з горностаю, скріплену застібкою в вигляді золотого тризубу.

— Чи не голодні ви, часом?

— Ні, мосьпане. Ваші ключники добре мене годували.

— Якщо мучить спрага, є вино.

— Я готовий перемовлятися, пане князю, бо такий був наказ мого короля. Але пити з вами наказу не маю.

Князь Виман зітхнув.

— Знаю, я повадився з вами негідно і ганебно. Я мав на те свої причини, але... прошу вас, сідайте і випийте. Випийте за безпечне повернення мого хлопчика. Виліса — мого старшого сина і спадкоємця. Він повернувся додому. Ви чуєте гомін з вітального бенкету на його честь. У Дворі Водяника їдять пироги з вуграми, оленину зі смаженими каштанами. Вінафрида танцює з Фреєм, за якого має піти заміж. Інші Фреї здіймають келихи вина за нашу дружбу.

За музикою Давос розчув гармидер, де змішалися безліч голосів, брязкання кухлів і мисок. Але не сказав нічого.

— Я оце саме від високого столу, — правив далі князь Виман. — Забагато з'їв, як завжди. Уся Біла Гавань знає, які погані в мене кишки. Тому мої любі друзі Фреї, сподіваюся, не питатимуть, чого це я так довго сиджу на нужнику.

Він перевернув свого келиха догори дінцем.

— Ось. Ви не п'єте, то й я не питиму. Сідайте ж. Часу обмаль, а сказати маю чимало. Робете, вина Правиці Короля, якщо твоя ласка. Ви, князю Давосе, мабуть, іще не знаєте, що вас забрала смерть.

Робет Гловер наповнив келих вином і подав Давосові. Той узяв, понюхав, зробив ковток.

— Чи можна спитати, яка саме?

— Від удару сокирою. Вашу голову та руки виставлено над Тюленьчою брамою. Обличчя обернуто очима до гавані. Дотепер ви вже нівроку підгнили, хоча ми вмочили вашу голову в смолу, перш ніж настромити на

шпичку. Кажуть, гайворони жахливо сварилися з мартинами за ваші очі.

Давос посовався незатишно. Моторошне відчуття — слухати про власну смерть.

— З ласки вашої вельможності, хто помер замість мене?

— Хіба це важливо? Ви, князю Давосе, маєте зовсім пересічне обличчя — сподіваюся, я вас не образив. Той чолов'яга мав ваш колір волосся, схожий ніс, майже схожі вуха, довгу бороду, яку неважко було підстригти під вашу. Смоли ми не пошкодували, будьте певні, а до того ж спотворили обличчя, запхавши йому до зубів цибулину. Пан Бартімус подбав, щоб пальці його лівиці були вкорочені так само, як ваші. Чолов'яга був злочинцем, якщо це вас утішить. Своєю смертю він зробив більше добра, ніж за все життя. Від себе ж скажу, що не плекаю до вас, пане князю, жодних злих почуттів. Той гнів, яким я палав у Дворі Водяника, був блазенською виставою, покликаною потішити наших друзів Фреїв.

— Вашій вельможності варто податися в

лицедії, — мовив Давос. — Заробили б на добрячий шматок хліба. Ви та ваші родичі говорили дуже переконливо. Ваша невістка, як на мене, бажала мені смерті цілком щиро, а дівчинка...

— Віла! — Князь Виман посміхнувся. — Бачили, яка смілива? Навіть коли я погрожував вийняти їй язика, вона нагадала мені про борг Білої Гавані Старкам на Зимосічі — неоплатний борг до кінця часів. Віла казала від самого серця — так само, як пані Леона. Пробачте їй, коли зможете, пане князю. Вона перелякана і не надто розумна жінка; усе її життя — в чоловікові, Вилісі. Не кожен чоловік знайде в собі сили стати принцом Аемоном Драконолицарем або Симеоном Зореоким. Так само не кожна жінка уміє бути хороброю, як моя Віла та її сестра Вінафрида... котра все знала, але зіграла свою роль без краплі страху.

— Коли маєш справу з брехуном, то хоч сам устократ чесніший, а доводиться брехати. Я не мав змоги кинути виклик Король-Берегові, поки мій останній син лишався у полоні. Князь

Тайвин Ланістер сам написав мені, що утримує в себе Виліса. Якщо я хочу його звільнення неушкодженим, писав він, то мушу покаятися у зраді, здати своє місто, оголосити вірність королю-хлопчаку на Залізному Престолі... і зігнути коліна перед Рузом Болтоном, його Оборонцем Півночі. Якби ж я відмовився, то Виліс помер би зрадницькою смертю, Білу Гавань узяли приступом і сплюндрували, а мою чадь спіткала б та ж сама доля, що Ринів із Кастамиру.

— Я жирний, тому багато людей думає, що слабкий та дурний. Можливо, Тайвин Ланістер теж так думав. Я надіслав йому в відповідь крука про те, що зігну коліна і відчиню браму лише тоді, коли мені повернуть сина, але не раніше. Тайвин помер, не встигнувши вирішити справу остаточно. По його смерті припхалися Фреї з кістками Вендела... щоб укласти мир і скріпити його шлюбом, казали вони, але я не збирався віддавати їм те, чого вони вимагали, поки не матиму Виліса вдома живим і неушкодженим, а вони не збиралися

віддавати мені Виліса, поки я не доведу своєї вірності. Ваше прибуття дарувало мені спосіб це зробити. Саме тому я так негідно зустрів вас при Дворі Водяника, і саме тому над Тюленячою брамою тепер гниють голова і руки.

— Ви піддавали себе великій небезпеці, мосьпане князю, — мовив Давос. — Якби Фреї розгадали ваш задум...

— Мені ніщо не загрожувало. Якби хтось із Фреїв заповзвся видертися на браму і ближче роздивитися людину з цибулею в роті, я б звинуватив своїх в'язничних наглядачів у помилці та піддобрився до Фреїв вашою справжньою особою.

Давосові спиною побігли дрижаки.

— Розумію.

— Сподіваюся, що розумієте. Адже ви самі маєте синів, я чув.

«Трьох, — подумав Давос, — хоча породив сімох.»

— Скоро я мушу повернутися на учту і проказати здравицю за моїх друзів Фреїв, —

продовжив Мандерлі. — Вони пильнують. Удень і вночі не зводять з мене очей, винюхують найменші ознаки зради. Ви їх бачили — той нахаба пан Яред, його небіж Раегар... ниций хробак з ім'ям дракона. Позаду обох стоїть Симонд, брязкаючи грошиками. Він уже підкупив кількох моїх слуг та двох лицарів. Одна з покоївок його дружини пробралася до ліжка мого власного блазня. Якщо Станіс дивується, чому в моїх листах говориться так мало, то це лише тому, що я й власному маестрові не смію довіряти. Теомор має світлу голову і кам'яне серце. Ви чули його в моїх палатах. Маестри мають відкласти стару вірність, коли вдягають ланцюга, та я не можу забути, що Теомор уродився Ланістером із Ланіспорту, віддаленим родичем Ланістерам з Кастерлі-на-Скелі. Мене оточують вороги і облудні друзі, князю Давосе. Заполонили моє місто, наче таргани... і навіть уночі я відчуваю, як вони повзають по мені.

Пальці товстуна стиснулися в кулак, усі його підборіддя затремтіли.

— Мій син Вендел прийшов у Близнюки як гість. Він скуштував хліба та солі князя Вальдера, повісив меча на стіну, щоб бенкетувати з друзями. А вони його замордували. Так, замордували! Я це кажу, і хай Фреї удавляться своїми казками. Я п'ю з Яредом, жартую з Симондом, обіцяю Раегарові руку моєї коханої онуки... але не думайте, що я забув. Північ усе пам'ятає, князю Давосе. Північ пам'ятає, і блазенську виставу майже скінчено. Мій син повернувся.

Щось у голосі князя Вимана пронизало Давоса холодком аж до кісток.

— Якщо ви хочете правосуду, мосьпане, шукайте його в короля Станіса. Справедливішої людини нема на білому світі.

Втрутився Робет Гловер:

— Вірність робить вашій вельможності честь, але Станіс лишається вашим королем, не нашим.

— Ваш власний король мертвий, — нагадав їм Давос. — Замордований на Червоному Весіллі разом із сином князя Вимана.

— Молодий Вовк мертвий, — погодився Мандерлі, — але відважний юнак не був єдиним сином князя Едарда. Робете, приведи хлопця.

— Негайно, мосьпане, — відповів Гловер і вислизнув у двері.

«Хлопця?» Невже можливо, щоб хтось із братів Робба Старка пережив плюндрування Зимосічі? Невже Мандерлі ховає у себе в замку спадкоємця дому Старк? «Але знайденого чи вдаваного?» Мабуть, північ повстане і за того, і за іншого... лише Станіс Баратеон нізащо не укладе союзу з самозванцем.

Проте хлопець, котрого Робет Гловер ввів до дверей, Старком не був — і не мав надії ним прикинутися. Він був старший за вбитих братів Молодого Вовка — на вигляд років чотирнадцяти чи п'ятнадцяти, а очима ще старший. Під купою темно-брунатного волосся обличчя його здавалося диким і хижим завдяки широкій пащі, гострому носу та вузькому підборіддю.

— Хто ти такий? — запитав Давос.

Хлопець зиркнув на Робета Гловера.

— Він німий, але ми вчимо його літер. Вчиться він швидко. — Гловер витяг кинджала з-за паса і віддав хлопцеві. — Напиши своє ім'я для князя Лукомора.

У кімнаті не було жодного клаптика пергамену, тому малий вирізьбив літери на дерев'яному сволокові. «В... Е... К... С.» Дві останні він врізав особливо глибоко, а коли скінчив, підкинув кинджала у повітря, спіймав і витріщився захоплено на справу своїх рук.

— Векс походить із залізного роду. Він служив Теонові Грейджою зброєносцем. І був у Зимосічі. — Гловер сів. — Що знає князь Станіс про події у Зимосічі?

Давос спробував пригадати, що вони з королем про них чули.

— Зимосіч захопив Теон Грейджой, котрий свого часу був вихованцем князя Старка. Він наказав скарати двох юних Старкових синів на смерть і виставити їхні голови на замковому мурі. Коли північани приступили до замку, він вирізав там усіх людей до останнього, а потім

його вбив байстріук князя Болтона.

— Не вбив, — заперечив Гловер. — А полонив і повіз до Жахокрому. Байстріук потроху знімає з нього шкіру.

Князь Виман кивнув.

— Розказана вами оповідь — це те, що чули усі. Але брехні в ній — наче родзинок у солодкому пирозі. Саме Болтонів Байстріук вирізає людей у Зимосічі. Раніше його звали Рамзай Сніговій, доки король-хлопчак не зробив його Болтоном. Але Сніговій убив не всіх. Він лишив живими жінок, зв'язав їх і погнав до Жахокрому собі на забаву.

— Забаву?

— Він запеклий мисливець, — пояснив Виман Мандерлі, — а улюблена його дичина — жінки. Він роздягає їх голяка і пускає тікати в ліси. Дає їм пів-дня, перш ніж напосістися зі псами та рогами. Час від часу якомусь дівчиськові вдається втекти і дожити, щоб розповісти іншим. Але більшості так не щастить. Коли Рамзай їх ловить, то гвалтує, білує, згодовує трупи собакам, а шкіру

привозить до Жахокрому як здобич. Якщо забава йому сподобається, то перш ніж білувати, він ріже жінці горло. А якщо ні, то навпаки.

Давос зблід з лиця.

— Боги святії... як може людина...

— Зло тече у його крові, — відповів Робет Гловер. — Він — байстрюк, уроджений від гвалту. Хай що там пише у своїх привілеях король-хлопчак, але Рамзай був байстрюком Сніговієм, ним і лишиться.

— Сніговій, але з чорного снігу, — мовив князь Виман. — Рамзай забрав собі землі князя Роголіса, примусивши до шлюбу його вдовицю. Потім він замкнув її у башті й забув там. Кажуть, з голоду вона з'їла собі пальці... а Ланістери віддячили вбивці своїм славетним правосудом — подарували йому дівчинку Неда Старка.

— Болтони завжди славилися жорстокістю та лукавством, — мовив Гловер, — але цей схожий на звіра у людській подобі.

Князь Білої Гавані нахилився уперед.

— Фреї не кращі за нього. Вони мені в очі брешуть про варгів і перевертнів. Запевняють, що то Робб Старк убив мого Вендела. Небачене нахабство! Насправді вони не чекають, що північ повірить їхнім казкам, але впевнені, що ми мусимо вдати віру чи померти. Руз Болтон бреше про свою участь у Червоному Весіллі, його байстрюк — про падіння Зимосічі. Але поки вони тримали в себе Виліса, я не мав вибору, крім ковтати їхній послід і хвалити, як мені смакує.

— А тепер, мосьпане князю? — запитав Давос.

Він сподівався почути від князя Вимана щось на кшталт «А тепер я оголошу себе прибічником короля Станіса». Натомість гладкий князь посміхнувся дивною сумною посмішкою і мовив:

— А тепер я мушу їхати на весілля. На жаль, кожна людина з очима знає, що я вже надто жирний, щоб сісти на коня. Хлопчиком я кохався у конях, юнаком опанував їх досить непогано, щоб здобути свою частку слави на

герцях... але ті дні давно минули. Моє тіло стало мені в'язницею, похмурішою за Вовче Лігво. І все ж я маю поїхати до Зимосічі. Руз Болтон хоче бачити мене на колінах, і під шовковою чемністю ховає тверде залізо. Я поїду човном та ношами, у супроводі сотні надвірних лицарів та моїх добрих друзів із Близнюків. Фреї прибули сюди морем, коней з собою не мають, а тому я подарую кожному з них дорожню кобилу, як почесному гостеві у моїй домівці. Чи зберігся на півдні звичай дарувати гостям подарунки?

— Подекуди, мосьпане. Їх дарують того дня, коли гості їдуть геть.

— Тоді ви, мабуть, зрозумієте. — Виман Мандерлі поволі, важко і велично зіп'явся на ноги. — Я будую бойові кораблі вже більше як рік. Деякі ви бачили, але ще більше сховано вгорі течією Білого Ножа. Навіть зазнавши втрат на війні, я маю під рукою більше важких вершників, ніж будь-хто з панства вище Перешийку. Мої мури міцні, скрині повні срібла. Старозамок і Вдоварта визнають мою

зверхність як воєводи. Серед моїх значкових — тузінь дрібних князьків та сотня земельних лицарів. Я можу подарувати королю Станісу вірність усіх земель на схід від Білого Ножа, від Вдоварти та Вирви до Овечих Лобів та верхів'їв Відчаху. Обітую так і вчинити, якщо ви погодитеся на мою ціну.

— Я можу переказати ваші умови королю, але...

Князь Виман обірвав його, не давши доказати.

— Я сказав: якщо ви погодитеся на мою ціну. Не Станіс, а ви. Мені потрібен не король, а перемитник.

Слово узяв Робет Гловер.

— Можливо, ми ніколи достеменно не знатимемо, що трапилося у Зимосічі, коли пан Родрік Касель спробував відвоювати замок у залізників Теона Грейджоя. Болтонів Байстриук твердить, що пана Родріка убив Грейджой під час перемовин. Векс каже, що ні. Доки він не вивчить більше літер, ми й половини правди не дізнаємося... та коли він прийшов до нас, то

знав лише «так» і «ні», а навіть із ними можна далеко піти, якщо ставити правильні запитання.

— Пана Родріка і людей Зимосічі убив Байстрюк, — мовив князь Виман. — І Грейджоєвих залізників теж. Векс бачив, як рубали тих, хто намагався здатися. Коли ми спитали, як урятувався він сам, хлопець узяв шматок крейди і намалював дерево з обличчям.

Давос зачудувався.

— Його врятували боги півночі?

— Майже так. Він видерся на серце-дерево і заховався у листі. Болтонові люди двічі обшукали божегай і вбили всіх, кого знайшли, але на дерево ніхто з них полізти не допетрав. Саме так усе було, Вексе?

Хлопець підкинув Гловерового кинджала, упіймав його, кивнув. Гловер мовив:

— На дереві він просидів довгенько. Спав серед гілля, не зважувався спуститися. Нарешті почув під собою голоси.

— Голоси мертвих, — додав Виман

Мандерлі.

Векс підняв п'ять пальців, торкнувся кожного кінчиком кинджала, потім згорнув чотири і торкнувся останнього ще раз.

— Шестеро, — здогадався Давос. — Там було шестеро.

— І двоє з них — замордовані сини Неда Старка.

— Як німий зумів вам розказати?

— Крейдою. Намалював двох хлопчиків... і двох вовків.

— Малий сам із залізників, тому вирішив не показуватися, — пояснив Гловер. — Але слухав уважно. Ті шестеро надовго у руїнах Зимосічі не засиділися. Четверо пішли в один бік, двоє в інший. Векс пішов за двома — жінкою та хлопчиком. Мусив скрадатися під вітром, щоб вовк не унюхав.

— Він знає, куди вони пішли, — мовив князь Виман.

Давос усе зрозумів.

— Отже, вам потрібен хлопчик.

— Руз Болтон має доньку князя Едарда. Щоб

протистояти його зазіханням, Біла Гавань мусить мати Недового сина... і його лютововка. Вовк доведе, ким є його господар, якщо Жахокром спробує заперечити. Така моя ціна, князю Давосе. Привезіть мені потай, поперемитницькому, мого законного зверхника, і я визнаю Станіса Баратеона своїм королем.

Стара звичка змусила Давоса Лукомора сягнути до горла. Кісточки пальців колись були його оберегом на щастя. У животі йому смоктало відчуття, що без особливого щастя годі й думати виконати доручення Вимана Мандерлі. Але кісточок на шиї не було, і він спитав:

— У вашій службі є кращі за мене люди. Лицарі, панство, маестри. Навіщо вам перемитник? Ви ж маєте добрі кораблі.

— Маю, — погодився князь Виман, — але плавають на них річковики чи рибалки, що ніколи не виходили з Кусня. Для цієї справи знадобиться людина, що бувала у темніших водах і знає, як проминути небезпеку непомітно й неушкоджено.

— Де ж ховається малий? — Давос передчував, що відповідь йому не сподобається. — Куди ви хочете мене послати, мосьпане князю?

Робет Гловер мовив:

— Гей, Вексе! Покажи йому.

Німий підкинув кинджала, ухопив його і кинув у мапу з овечої шкіри, що прикрашала стіну князя Вимана. Кинджал устромився і затремтів. Хлопець вишкірив зуби.

Упродовж удару серця Давос міркував, чи не попрохати Вимана Мандерлі повернути його до Вовчого Лігва — до пана Бартімуса з його побрехеньками та Гарта з його смертяними дівчатками. Принаймні в Лігві бранців щоранку годували вівсяною кашею. Деінде ж у світі були місця, знані тим, що на сніданок тамтешні мешканці ласували людською плоттю.

Даянерис

Щоранку зі свого західного парапету цариця рахувала вітрила на Невільницькій затоці.

Нині вона налічила двадцять і п'ять — хоча деякі рухалися дуже далеко, і мати певність було важко. Інколи вона якесь проминала, а інколи двічі рахувала одне. «Та чи не байдуже? Душителеві стане й десяти пальців.» Торгівля затокою припинилася, навіть рибалки не сміли потикатися на воду. Найзухваліші зважувалися закидати вудки й тенета у річку, але навіть їм загрожувала небезпека; більшість човнів стояли припнуті попід меєринськими мурами барвистої цегли.

Чимало в затоці було і меєринських кораблів — бойових та торговельних галер, чиї капітани вивели їх у море, щойно Даніне військо облягло місто. Тепер вони повернулися

зміцнити флоти, прислані з Карфу, Толосу та Нового Гісу.

Її власний адмірал не зумів порадити нічого до пуття, ба навіть гірше.

— Покажіть їм драконів! — наполягав Гролео. — Хай юнкайці скуштують вогню! Тоді й торгівля знову попливе цими водами.

— Все, що мій адмірал зумів придумати проти кораблів — це дракони? — спитала Дані. — Я нічого не плутаю — ви ж мій адмірал?

— Адмірал без жодного корабля.

— То побудуйте їх собі!

— Кораблі не будують із цегли. А кожен пристойний шмат дерева невільникарі спалили на сто верст навколо.

— То подолайте сто десять. Я дам вам вози, робітників, мулів — що забажаєте.

— Я вмю плавати кораблями, а не будувати їх. Мене надіслали повернути вашу милість до Пентосу. А ви натомість привели нас сюди й розшматували мого «Садулеона» заради цвяхів, брусів та дощок. Такого корабля я більше не побачу. І дім свій не побачу, і стареньку

дружину. Це не я відмовився від галер, які дарував отой Даксос. А боротися з карфійцями на рибальських човнах я не в змозі.

Від гіркоти у його словах Дані охопив розпач — такий, що вона мимохіть подумала, чи не може сивочолий пентосець бути одним із її трьох зрадників. «Та ні, годі тобі — він просто старий, що побивається за домівкою в чужій землі.»

— Але ж бодай щось ми можемо зробити!

— Можемо. Я вже казав. Що є в тих кораблях? Линви, смола, полотно. Кохорська сосна, тика з Софоріосу, старий дуб з Пана Великого Норвосу, ялина, ясен і тис. Дерево, ваша милосте. А дерево горить. Якщо дракони...

— Не хочу більше чути про моїх драконів. Ідіть собі. Помоліться пентоським богам, щоб наслали згубний шторм на моїх ворогів.

— Мореплавці не моляться про шторм, ваша милосте.

— Я вже стомилася слухати, чого ви не вмієте чи не хочете робити. Ідіть.

Пан Барістан залишився.

— Наразі маємо непогані запаси, — нагадав він, — до того ж ваша милість наказали посадити квасолю, виноград і пшеницю. Ваші дотракійці зігнали невільників з пагорбів і збили кайдани з їхніх рабів. Там тепер теж засівають лани і скоро повезуть урожай на меєринські базари. А ще ви матимете дружбу лазарян.

«Її для мене звоював Дааріо. Хай скільки вона коштує в наші важкі часи.»

— Ягнятників. Якби ж ягнята мали гострі зуби...

— Це б навчило вовків остороги.

Дані посміхнулася і запитала:

— Як там ся мають ваші сирітки, добрий пане?

Старий лицар усміхнувся у відповідь.

— Добре, ваша милосте. Дякую, що спитали.

— Хлопчики були його гордістю та втіхою. — Четверо чи п'ятеро мають хист, що в змозі привести їх до лицарства. Можливо, навіть десяток.

— Якби ж мати хоч одного, зате такого, як ви. — Колись настане день, і їй знадобиться кожен лицар. — Ваші хлопчики покажуть кінний герць? Мені б сподобалося.

Візерис розповідав їй про турніри, які бачив у Семицарстві. Але сама Дані ще ніколи не бачила кінного двобою списами.

— Вони не готові до герцю, ваша милосте. А коли будуть готові, то матимуть за честь показати свою вправність.

— Сподіваюся, той день вже недалеко.

Дані хотіла поцілувати свого доброго лицаря у щоку, але тут у високих дверях з'явилася Місандея.

— Так, Місандеє?

— На ласку вашої милості чекає Скахаз мо'Кандак.

— Хай увійде.

Голомозого супроводжували двоє з його Мідних Звірів. Один мав на собі личину сокола, інший — щось на кшталт шакала. З-під міді виднілися тільки очі.

— Ваша преосаяйносте! Минулого вечора мої

люди бачили, як Гіздахр зо'Лорак входив до піраміди Цхак. А пішов звідти лише пізньої ночі.

— Скільки пірамід він відвідав? — запитала Дані.

— Одинадцять.

— А скільки часу минуло від останнього убивства?

— Двадцять і шість днів.

У очах Голомозого кипіла лють. Це він придумав приставити Мідних Звірів стежити за її нареченим і доповідати про кожен його крок.

— Отже, Гіздахр наразі дотримується слова.

— Але як?! Нехай Сини Гарпії склали ножі... але чому й навіщо? Бо ясновельможний Гіздахр ласкаво їх попрохав? Кажу вам — він один із них. Саме тому вони йому коряться. Можливо, він сам і є Гарпія!

— Якщо Гарпія існує.

Скаказ був переконаний, що десь у Меєрині Сини Гарпії мають верховного ватажка вельможного роду — такого собі таємного полководця при війську тіней. Дані його віри

не поділяла. Мідні Звірі захопили кількадесят Синів Гарпії. Ті, які пережили полон, були суворо допитані й назвали імена — як на її смак, забагато. Втішно було думати, що всі смерті спричинив один могутній ворог, котрого можна упіймати і скарати. Але Дані підозрювала, що правда зовсім інакша. «Ім'я моїм ворогам — легіон.»

— Гіздахр зо'Лорак уміє переконувати і має багато друзів. А ще він дуже заможний. Можливо, купив нам мир за золото чи переконав інших вельмож, що його шлюб — усім на користь.

— Якщо він сам не Гарпія, то може знати того, хто нею є. Правду дізнатися легко. Дайте мені дозвіл допитати Гіздахра, і я принесу вам зізнання.

— Ні! — заперечила Дані. — Таким зізнанням я не довіряю. Ви принесли їх забагато, і всі марні.

— Ваша преосяйносте...

— Кажу вам, ні!

Невдоволено

скривлена

мармиза

Голомозого була ще бридкіша, ніж зазвичай.

— Це помилка. Великий Хазяїн Гіздахр має намір пошити вашу превисокість у дурні. Невже ви хочете пригріти змію у власному ліжку?

«Я хочу пригріти в своєму ліжку Дааріо. Але відіслала його заради тебе і твоїх людей.»

— Можете далі пильнувати Гіздахра зо'Лорака, але ні в якому разі не завдавати йому шкоди. Це зрозуміло?

— Я не глухий, препишносте. Слухаю і корюся наказові. — З одного рукава Скахаз видобув сувій пергамену. — Вашій превисокості варто на це подивитися. Список усіх меєринських кораблів, що беруть участь у облозі, разом із капітанами. Всі належать до Великих Хазяїв.

Дані переглянула список. Він містив прізвища усіх можновладних родів Меєрину: Хазкар, Мерек, Кваццар, Цхак, Раздар, Газин, Пахл, навіть Резнак та Лорак.

— Що мені робити з цими іменами?

— Усі перелічені тут особи мають у місті

родичів. Синів і братів, дружин і дочок, матерів та батьків. Дозвольте моїм Мідним Звірям їх схопити. За їхні життя ми викупимо назад кораблі, які пішли з міста.

— Якщо я кину Мідних Звірів на піраміди, то розв'яжу відверту війну всередині міста. Ні, я мушу довіритися Гіздахрові та сподіватися на мир.

Дані потримала пергамен над свічкою і дивилася, як імена поволі зникають у вогні, поки Скахаз супив брови і кривив губи.

Опісля пан Барістан сказав, що її брат Раегар пишався б нею. Але Дані пригадала слова, мовлені паном Джорагом іще у Астаторі: «Раегар бився відважно, Раегар бився шляхетно, Раегар бився з честю. І Раегар загинув.»

Зійшовши у палату лілового мармуру, вона знайшла її майже порожньою.

— Невже сьогодні немає прохачів? — запитала Дані в Резнака мо'Резнака. — Ніхто не вимагає справедливості або срібла за вівцю?

— Ніхто, ваша превисокосте. Місто боїться.

— Але ж боятися нема чого!

Та ввечері вона дізналася, що боятися є чого. Поки юні заручники Міклаз та Кезмія ставили на стіл просту вечерю з осінньої зеленини та юшки з ванберцем, з'явилася Іррі й розказала, що повернулася Галацця Галаре з трьома храмовими Блакитними Граціями.

— Прийшов і Сірий Хробак, халісі. Усі благають прийняти їх негайно.

— Приведи їх до палати. І поклич Резнака та Скахаза. Чи сказала Зелена Грація, у якій справі прийшла?

— Астапор, — відповіла Іррі.

Розповідь почав Сірий Хробак.

— Він виїхав з ранкового туману. Вершник на блідій кобилі, що помирала. Коняка наблизилася до міської брами, запинаючись. Боки їй рожевіли кров'ю та піною, очі викотилися з жаху. Вершник заволав: «Палає, палає!» і впав із сідла. По сього-одного послали; сей-один наказав привести вершника до Блакитних Грацій. Коли ваші слуги ввели його до брами, він знову скричав: «Палає!» Під

токаром з нього лишився самий кістяк і трохи запаленої плоті.

Продовжила одна з Блакитних Грацій:

— Неблазні принесли цю людину до храму, де ми її роздягли і скупали в прохолодній воді. Одяг його був забруднений, а у стегні сестри знайшли половину стріли. Стрижень він відламав, але гостряк лишився у м'ясі. Рана загнилася і отруїла йому кров. Прибулець помер за годину, волаючи «палає».

— Палає, — повторила Даянерис. — Що палає?

— Астапор, ваша преосяйносте, — відповіла інша Блакитна Грація. — Він устиг це сказати. «Астапор палає.»

— Може, то говорила його лихоманка?

— Ваша преосяйність мудро кажуть, — мовила Галацця Галаре, — проте Еццара бачила дещо інше.

Блакитна Грація на ім'я Еццара склала руки.

— Ласкава царице, — промурмотіла вона, — його лихоманку спричинила не стріла. Він закаляв себе, і не один раз, а багато. Плями

досягали колін, а серед посліду ми бачили засохлу кров.

— Сірій Хробак казав, що кров текла з його кобили.

— Щира правда, ваша милосте, — підтвердив євнух. — Бліда кобила була скривавлена його острогами.

— Була, ваша преосяйносте, — кивнула Еццара, — але засохла кров була змішана з викидами його черева і плямувала спідне.

— Кров текла з його нутрощів, — пояснила Галацця Галаре.

— Ми не можемо бути певні, — закінчила Еццара, — та може статися, Меєринові загрожує гірша небезпека, ніж юнкайські списи.

— Ми мусимо молитися, — мовила Зелена Грація. — Боги надіслали нам того чоловіка. Він прибув буревісником. Це знак.

— Знак чого? — запитала Дані.

— Лиха та руїни.

Але їй не хотілося вірити.

— Лише одна людина. Поранена стрілою в

ногу. Принесена до нас кобилою, не богами.

«Бліда кобила.» Дані рвучко підвелася.

— Дякую всім за поради і турботу про того бідолаху.

Зелена Грація поцілувала Дані пальці, перш ніж відкланятися.

— Ми молитимемося за Астапор.

«І за мене. Благаю, моліться за мене, превелебна пані.» Якщо Астапор програв, Юнкаєві ніщо не завадить обернути очі на північ.

Даянерис обернулася до пана Барістана.

— Вишліть гінців у пагорби. Хай знайдуть моїх кривноїзників. Відкличте звідти також Бурого Бена і «Других Синів».

— А «Буревісників», ваша милосте?

«Дааріо.»

— Так. Так.

Лише три ночі тому їй наснилося, як Дааріо лежить мертвий при дорозі, витріщаючись наосліп у небо, а над трупом його сваряться гайворони. Іншими ночами вона неспокійно перекидалася у ліжку, бо уявляла, як він зрадив

її, як колись зрадив полковників у «Буревісниках». «І приніс мені їхні голови.» А раптом тепер він повів свій полк назад до Юнкаю — продати царицю за дзбан золота? «Ні, він такого не зробить! Нізащо! Адже так? Адже справді?»

— «Буревісників» теж. Негайно надішліть по них гінців.

Першими повернулися «Другі сини» — за вісім днів після заклику цариці. Коли пан Барістан сказав, що полковник бажає перемовитися, Дані на мить уявила собі Даарію, і їй аж серце тьохнуло. Але полковник, про якого казав лицар, був Бурий Бен Бросквин.

Бурий Бен мав посічене рубцями та вітрами обличчя, шкіру кольору старого темного дерева, біле волосся і зморшки у кутиках очей. Дані була така щаслива бачити лице Бена, схоже на стару вичинену шкуру, що кинулася обійняти полковника. Очі старого пройдисвіта зблиснули веселим подивом.

— Чув я, що ваша милість беруть собі чоловіка, — мовив він, — та не гадав, що мене.

Вони зареготали разом, а Резнак аж закипів од гніву. Але сміх припинився, коли Бурій Бен мовив:

— Ми схопили трьох астапорців. Вашій превисокості краще почути, що вони кажуть.

— То приведіть їх.

Дані прийняла бранців у пишності своєї престольної палати, де між мармуровими стовпами палали високі свічки. Коли вона побачила, як астапорці змарніли з голоду, то одразу ж наказала принести їжі. Трійко спійманих лишилося від десятку з гаком неборак, які втекли разом із Червоного Міста; один був муляр, друга — ткаля, третій — швець.

— Що спіткало решту вашого загону? — запитала цариця.

— Смерть від меча, — відповів швець. — Юнкайські найманці нишпорять у пагорбах на північ від Астапору. Вистежують утікачів од вогню.

— То виходить, місто впало? Воно ж мало товсті мури.

— Товсті, — кивнув муляр, згорблений чолов'яга зі сльозавими червоними очима, — але старі й розсипані.

Голову підняла ткаля.

— Щодня ми кажемо один одному: драконова цариця повертається. — Жінка мала тонкі вуста і порожні мертві очі на вузькому гострому обличчі. — Клеон послав по вас, казали нам, і ви повертаєтесь.

«Він таки по мене послав, — подумала Дані. — Хоч тут вам не збрехали.»

— За мурами юнкайці зжерли наше збіжжя і вимордували наші отари, — вів далі швець. — А всередині мурів панує голод. Ми їмо котів, щурів і чоботи. Коли знайдеш трохи конятини — то вже свято. Цар-Горлоріз і Цариця-Хвойда брешуть одне на одного — мовляв, кожен їсть трупи убитих з вулиць. А люди справді збираються потай і кидають жереб — хто витягне чорний камінь, стає обідом для решти. Піраміду Наклоз сплюндрували і підпалили ті, хто вважав Кразнуса мо'Наклоза винним у всіх наших бідах.

— А інші винуватять Даянерис, — устрягла ткаля, — хоча більше таких, які досі вас люблять. «Вона вже йде, — кажемо ми одне одному. — Вона йде на чолі великого війська і везе харчі для всіх голодних.»

«Та я ледве можу нагодувати своїх голодних. Якби я пішла на Астапор, то втратила б Меєрин.»

Швець розповів, що тіло Царя-Різника витягли з поховання і вдягли у мідний обладунок — бо Зелена Грація Астапору мала видіння, що він врятує їх від юнкайців. Труп Клеона Великого, смердючий, але вбраний воїном, прив'язали до спини голодного коня, щоб повести рештки його нових Неблазних у вилазку. Але вийшло так, що вони втрапили до залізних зубів легіону з Нового Гісу і загинули всі до останнього.

— Зелену Грацію за те настромили на палю і лишили помирати на Майдані Спокути. У піраміді Ульор уцілілі влаштували великий бенкет на половину ночі й запили свою останню трапезу отруйним вином, щоб не

прокинутися з настанням ранку. По тому прийшла пошесть — кривава різачка — і вбила трьох із кожних чотирьох. Юрба хворих збожеволіла від близької смерті й повбивала сторожу на головній брамі.

Тут втрутився старий муляр:

— Ні! Те зробили здорові, тікаючи від різачки.

— Чи не байдуже? — запитав швець. — Вартових розірвали на шматки, браму відчинили. Легіони Нового Гісу ввірвалися до Астапору, а за ними юнкайці та кінні найманці. Цариця-Хвойда загинула в бою проти них, з прокляттями на вустах. Цар-Горлоріз здався і був укинтий до бійцівської ями, де його розірвала зграя голодних псів.

— І навіть тоді дехто казав, що ви скоро прийдете, — мовила ткаля. — Присягалися, що бачили вас на драконі, високо в небі над юнкайськими таборами. Щодня ми чекали на вас і щосили видивлялися вдалині.

«Я не могла прийти, — подумала цариця. — Не насмілилася.»

— А коли місто впало? — запитав Скахаз. —
Що сталося тоді?

— Почалася різанина. Храм Грацій був повен хворих, що прийшли благати богів про зцілення. Легіони зачинили двері й підпалили храм смолоскипами. За годину пожежі запалали у кожному кутку міста, а тоді розповзлися і з'єдналися разом. Вулицями бігали люди, рятуючись від вогню, але порятунку не було — юнкайці тримали браму і нікого не випускали.

— І все ж ви втекли, — мовив Голомозий. —
Як це сталося?

Відповів йому старий.

— Моє ремесло — мулярство. Мій батько, а перед ним його батько клав цеглу, як і я. Мій дід збудував наш будинок упритул до міського муру. Неважко було щоночі витягати кілька цеглин. Коли я розказав друзям, вони допомогли підперти прохід, щоб не завалився. Ми всі погодилися, що добре буде мати власний вихід назовні.

«Я лишила вас під владою обраної ради, —

подумала Дані, — з цілителя, книжника і жерця.» Вона добре пам'ятала Червоне Місто таким, яким уперше побачила — сухим і запиленим, оточеним червоними цегляними мурами, сповненим жорстоких примар минулого, і все ж повним життя. «На Хробаку були острови, де закохані цілували одне одного. А на Майдані Спокути з людей здирали смужками шкіру і вішали голими на поталу зграям мушви.»

— Добре, що ви прийшли, — мовила вона до астапорців. — У Меєрині вам буде безпечно.

Швець подякував, старий муляр поцілував їй ноги, але ткаля подивилася очима холодними і твердими, наче сірий камінь. «Вона знає, що я брешу, — подумала цариця. — Знає, що не можу захистити їхню безпеку. Астапор палає, і тепер Меєрин — наступний.»

— Прибули ще люди, — повідомив Бурий Бен, коли астапорців вивели. — Ці троє були верхи. Але більшість іде пішки.

— Скільки їх? — запитав Резнак.

Бурий Бен знизав плечима.

— Кількасот. Чи кілька тисяч, хтозна. Є хворі, є обпечені, є поранені. «Коти» і «Вітрогони» никають між пагорбів зі списами та батогами, відганяють їх на північ. А хто бариться — тих убивають.

— Роти на ногах. Ще й хворі, кажете? — Резнак заломив руки. — Вашій превисокості не варто пускати їх до міста!

— Я б не пустив, — погодився Бурий Бен Бросквин. — Я не маестер, але навіть мені відомо, що гнилі яблука слід відділяти від здорових.

— Це не яблука, Бене, — мовила Дані. — Це чоловіки й жінки. Хворі, голодні й перелякані. — «Це мої діти.» — Я мала б піти на Астапор.

— Ваша милість не мали змоги їх урятувати, — мовив пан Барістан. — Ви застерігали царя Клеона против війни з Юнкаєм. Але цар не мав розуму, зате руки — червоні від крові.

«Хіба мої руки чистіші?» Дані пригадала сказане Дааріо: королі й царі мусять бути або різниками, або м'ясом.

— Клеон був ворогом нашого ворога. Якби я

приєдналася до нього біля Рогів Хаззату, ми б могли розчавити юнкайців між нашими потугами.

Та Голомозий тримався іншої думки.

— Якби ви повели Неблазних на південь від Хаззату, Сини Гарпії б тоді...

— Знаю! Я все знаю. Знову і знову я бачу перед собою Ерою.

Бурий Бен Бросквин зачудовано насупив чоло.

— Кого, перепрошую?

— Дівчинку, врятовану мною від мук і гвалту. Але мій порятунок зрештою привів її до ще гіршого кінця. Те, що я зробила у Астапорі — це десять тисяч таких дівчаток.

— Ваша милість не могли знати...

— Я цариця і королева. Мені личить знати.

— Що зроблено, те зроблено, — мовив Резнак мо'Резнак. — Благаю вашу превисокість узяти вельможного Гіздахра собі за царя і чоловіка негайно. Він зуміє перемовитися з Мудрими Хаззями та укласти мир.

— Але на яких умовах?

«Стережися напахченого підстоля» — так казала їй Квайфа. Жінка у личині передбачила появу блідої кобили. Невже вона має рацію і щодо вельможного Резнака?

— Я лише юна дівчина і не знаюся на справах війни... але й не ягня, що тупає, покірно мекаючи, до лігва гарпії. Я маю Неблазних. Маю «Буревісників» і «Других Синів». Маю три полки відпущенців.

— І драконів, — вишкірився Бурий Бен Бросквин.

— У ямі, в кайданах, — залемментував Резнак мо'Резнак. — Який зиск від драконів, котрих неможливо упорати? Навіть Неблазні лякаються відчиняти двері й годувати їх.

— Лякаються улюблених звіряток нашої цариці? — зблиснув хитрим оком Бурий Бен. Сивий полковник «Других Синів» був сердюком аж до кісток, мішанцем з кров'ю десятку різних племен у жилах, не знав іншого життя, крім життя воїна вільного кумпанства, проте завжди любив драконів, а вони плекали прихильність до нього.

— Звіряток? — верескнув Резнак. — Чудовиськ, радше сказати! Чудовиськ, які жеруть дітей! Ми не можемо...

— Мовчати! — визвірилася Даянерис. — Забороняю навіть згадувати!

Резнак сахнувся, наляканий люттю в її голосі.

— Благаю вашу препишність мені пробачити, я не...

Бурий Бен Бросквин виступив наперед, затуляючи його собою.

— Ваша милосте! Юнкайці мають три наймані полки проти наших двох. Подейкують, що вони послали до Волантису по «Золоту Дружину», а в ній воює десять тисяч хлопців. Іще юнкайці мають чотири гіскарські легіони, коли не більше. Чув я, вони надіслали кінних гінців до Дотракійського моря — привести на наші голови ще й великий халазар. Без драконів ми пропадемо — така моя думка.

Дані зітхнула.

— Даруйте мені, Бене, але я не смію випустити драконів.

На обличчі Бросквина виразно змалювалося, що не на таку відповідь він сподівався. Сердюк задумливо почухав клапті волосся, які звав вусами, і проказав:

— Ну якщо на драконів сподіватися годі, гаразд... тоді треба тікати, поки юнкайська наволоч не замкнула пастку... лишень спершу стягнути з невільників платню за те, щоб вони побачили наші спини. Вони ж платять халам, щоб ті не чіпали їхні міста, хіба ні? То продамо їм назад Меєрин і рушимо на захід із повним обозом золота і коштовностей.

— Хочете, щоб я пограбувала Меєрин і втекла? Ні, цього я не зроблю. Сірий Хробаче! Мої відпущенці готові до битви?

Євнух схрестив руки на грудях.

— Вони не Неблазні, але вас не осоромлять. Сей-один присягається вашій превисокості на мечі та списі.

— То й добре. Втішно чути.

Даянерис роздивилася обличчя навколо себе. Голомозий супив брови. Пан Барістан із суворо окресленим обличчям та сумними

блакитними очима. Блідий спітнілий Резнак мо'Резнак. Бурий Бен — біловолосий, гартований, твердіший за стару шкіру. Сірий Хробак — нерухомий, непохитний, обличчям гладкий і незворушний. «Тут мав би стояти Дааріо. І мої кривноїзники. Якщо буде битва, поруч зі мною має бути кров моєї крові.» Вона скучила навіть за паном Джорагом Мормонтом. «Він брехав мені, шпигував, доповідав ворогам. Але і кохав мене. І завжди давав корисні поради.»

— Я вже була юнкайців раніше. Поб'ю і тепер. Але де? Як?

— Ви хочете вийти в поле? — хрипким від невіри голосом спитав Голомозий. — Це вкрай нерозумно! Наші мури вищі й товстіші за астапорські, а захисники хоробріші. Юнкайцям не взяти це місто легко і просто.

Але пан Барістан не погодився з ним.

— Не варто дозволяти ворогові замкнути облогу. Їхнє військо зібране по нитці, зшите з клаптів. Раби й невільникарі — то не воїни. Якщо застукати їх зненацька...

— На це надія невелика, — заперечив Голомозий. — Юнкайці мають багато друзів у місті. Вони знатимуть.

— Скільки війська ми можемо виставити? — запитала Дані.

— Перепрошую вашу царську милість, але не досить, — відповів Бурий Бен Бросквин. — Що там собі думає Нахаріс? Якщо вже бути бійці, нам стануть у пригоді його «Буревісники».

— Даарію досі у полі. — «О боги, що я накоїла?! Невже я відіслала його на смерть?» — Бене, хай ваші «Другі Сини» розвідають усе про наших ворогів. Де вони, як швидко насуваються, скільки мають людей, як налаштовані.

— Нам знадобляться харчі. І свіжі коні.

— Певна річ. Пан Барістан подбає про вас.

Бурий Бен почухав підборіддя.

— Мо', вдасться схилити когось перебігти до нас. Якби ваша милість не пожаліли кілька гаманів золота й каменів... дати їхній старшині, так би мовити, скуштувати смак... хтозна, що тоді може статися?

— Підкупити? Чом би й ні? — відповіла Дані. Вона знала, що такі речі звичні у Спінних Землях, де зазвичай воювали вільні сердюцькі кумпанства. — Так, згодна. Резнаку, подбайте про це. Коли «Другі Сини» виступлять, зачиніть браму і подвойте варту на мурах.

— Буде зроблено, препишносте, — відповів Резнак мо'Резнак. — Але що робити з цими астапорцями?

«З моїми дітьми, радше сказати.»

— Вони прийшли по допомогу. По захист і розраду. Ми не можемо обернути до них спину.

Пан Барістан спохмурнів.

— Ваша милосте... я чув і бачив, як кривава різачка знищувала ціле військо, якщо їй дозволяли розповсюдитися. Шановний підстолій має рацію. Не можна пускати астапорців до Меєрину.

Дані подивилася на нього безпорадними очима. «Добре, що дракони не плачуть.»

— Гаразд, хай буде так. Ми триматимемо їх за мурами, доки... доки лихо не минеться.

Поставте для них табір коло річки на захід від міста. Ми надішлемо туди стільки харчів, скільки зможемо. І спробуємо відділити хворих від здорових.

Усі очі витріщилися на неї.

— Чи мушу я повторювати двічі? Йдіть і виконуйте накази.

Дані підвелася, промайнула повз Бурого Бена і зійшла вгору сходами до жаданої самотності своєї тераси.

Меєрин від Астапору відділяло кількасот верст, і все ж їй здалося, що на південному заході небо темніше — поплямоване і задимлене передсмертними корчами Червоного Міста. «З цегли та крові постав Астапор, і люд його — з цегли та крові» — забринів у голові старий віршик. «Попіл з кістками — ось Астапор. І люд його — попіл з кістками.» Дані спробувала пригадати обличчя Ерої, але риси мертвої дівчинки зникали за запоною диму.

Коли Дані відвернулася від неба, то побачила поруч пана Барістана, загорнутого у

біле корзно від вечірнього холодку.

— Ми зможемо дати бій? — спитала вона.

— Дати бій можна завжди, ваша милосте. Краще спитайте, чи зможемо ми його виграти. Загинути легко, перемогу здобути важче. Ваші відпущенці недовчені й не загартовані у битві. Ваші сердюки колись служили ворогові — а коли вже вояк зумів раз перебігти на інший бік, то не завагається і вдруге. Ви маєте двох драконів, які вас не слухають, і третього, який може ніколи не повернутися. За цими мурами єдині ваші друзі — лазаряни, які не мають до війни ані смаку, ані хисту.

— Зате хоч мури я маю міцні.

— Вони були міцні й тоді, коли ззовні стояли ми. А зараз усередині, крім нас, ще й Сини Гарпії. А до них — Великі Хазяї. Ті, яких ви не вбили. І сини тих, яких ви вбили.

— Знаю, — зітхнула цариця. — То що порадите, добрий лицарю?

— Битися, — відповів пан Барістан. — Меєрин юрмиться голодними ротами і повниться вашими ворогами. Боюся, облоги ми

довго не втримаємо. Дозвольте мені зустріти ворога його шляхом на північ — у тому місці, яке я сам оберу.

— Зустріти ворога, — луною озвалася вона, — з військом відпущенців, котрих ви самі назвали недовченими і негартованими.

— Колись ми всі були не вчені й не гартовані, ваша милосте. Неблазні їх зміцнять. Якби ж я мав сотень п'ять лицарів...

— Але не маєте навіть п'яти. І якщо я віддам вам Неблазних, то на захист Меєрину матиму самих лише Мідних Звірів.

Коли пан Барістан нічого не заперечив, Дані заплющила очі. «Боги, — молилася вона, — ви забрали хала Дрого, моє сонце-та-зорі. Ви забрали мого сина, не давши йому вдихнути повітря цього світу. Ви отримали від мене криваву жертву. Допоможіть мені тепер, благаю вас. Подаруйте мудрості побачити шлях попереду і сили зробити, що необхідно для порятунку моїх дітей.»

Але боги нічого не відповіли. Нарешті, розплющивши очі, Даянерис мовила:

— Я не можу боротися з двома ворогами: одним ззовні, іншим усередині. Якщо я хочу втримати Меєрин, місто мусить стояти непохитно за моєю спиною. Все місто, всі його мешканці! Тому мені потрібен... потрібен...

Вона ніяк не могла вимовити те, що мусила.

— Ваша милосте? — тихо заохотив пан Барістан.

«Володарка належить не собі, а своїм підданим.»

— Мені потрібен Гіздахр зо'Лорак.

Мелісандра

У Мелісандриних покоях ніколи не бувало темно.

Три лойові свічки горіли на її підвіконні, щоб не дати ввійти жахіттям ночі. Ще чотири блимали коло ліжка — по дві з кожного боку. В комині вдень і вночі підтримували вогонь. То була перша наука, яку засвоювали її слуги: ніколи й нізащо не дозволяти вогню згасати.

Червона жриця заплющила очі й проказала молитву, тоді розплющила — подивитися на полум'я. «Ще раз, і знову.» Вона мала бути певна. Безліч жреців і жеркинь перед нею піддалося облудним видінням і згубило себе — вони бачили те, що хотіли бачити, а не те, що надіслав їм Господь Світла. Станіс рухався на південь до небезпеки та погибелі — король, який ніс на плечах долю всього світу, Азор

Ахай відроджений. Авжеж Ра-Гльор має подарувати їй хоч спалах видіння, що чекає на короля попереду. «Покажи мені Станіса, Господи, — молилася вона. — Покажи мені Твого короля, приладдя у Твоїй руці.» Видіння танцювали перед нею, золоті й криваві, миготіли, чіткішали, потім плавилися, перетікали одне в одне, набували чудернацьких, жахливих або звабливих подоб. Жриця знову побачила обличчя без очей — вони витріщалися на неї порожніми очницями, що спливали кров'ю. Башти коло моря розсипалися і падали під темним припливом, що насунувся на них із глибин. Тіні в подібі черепів — черепів, що обернулися на туман. Тіла, зчеплені разом у жаркій хіті, звиваються, перекочуються, зсудомлено стискають одне одного. Крізь запони вогню видніються великі крилаті тіні, що кружляють у пронизливому синьому небі.

«Дівчинка. Я маю знайти дівчинку — сіру дівчинку на коні, що помирає.» Джон Сніговій чекає від неї цього, і то скоріше. Не досить

розказати, що дівчинка тікає. Він захоче знати більше: коли, звідки, куди. А вона ще не знала, бо бачила дівчинку лише раз. «Сіру, наче попіл. І поки я дивилася, вона розсипалася і звіялася за вітром.»

У комині проступило чиєсь обличчя. «Станіс?» — подумала вона лише на мить... але ні, то були не його риси. «Дерев'яне обличчя, бліде, наче в трупа.» Чи це її ворог? Тисяча червоних очей плавала у полум'ї, що розгорялося дедалі вище. «Він бачить мене.» Поруч із ним хлопчик з обличчям вовка відкинув назад голову і завив.

Червона жриця здригнулася. Униз стегном поповзла кров — чорна, парка. Вогонь жив у ній всередині мукою та втіхою, наповнював її, виснажував, перетворював. Відблиски жару, настирливі, наче руки коханця, вимальовували на її шкірі візерунки. Дивні голоси кликали з днів давно минулих.

— Мелонія! — почула вона жіночий скрик.

Чоловічий голос вигукнув:

— Товар сім!

Вона плакала, і сльози її палали полум'ям, але вона не припиняла пити, всотувати його в себе. Сніжинки вихором летіли з темного неба, попіл здіймався їм назустріч. Сіре та біле спліталось химерним візерунком, палаючі стріли злітали над дерев'яною стіною, мерці мовчки шкандибали крізь холод попід великим сірим стрімчаком, де у сотні печер палали вогні. А тоді здійнявся вітер, і накотив білий, неймовірно морозний туман, і один за одним вогні згасли. А далі лишилися самі черепи.

«Смерть, — подумала Мелісандра. — Черепи означають смерть.»

Вогонь стиха потріскував, і у його тріскоті жриця чула вимовлене пошепки ім'я «Джон Сніговій». Його довге обличчя плавало перед нею, охоплене червоними та жовтогарячими язиками — тінь, ледве видна за тріпотливою завісою. З людини він ставав вовком, потім знову людиною. Але черепи були й там — черепи оточували його звідусіль. Мелісандра вже бачила небезпеку раніше, намагалася попередити хлопця. «Вороги навкруги, і

кинджали у пiтьмi.» Але вiн не слухав. Невiри нiколи не слухають, аж доки не стає запiзно.

— Що ви бачите, ясна панi? — тихо запитав хлопець.

«Черепи. Тисячi черепiв, i знову хлопець-байстрюк. Джон Снiговий.» Щоразу, як її питали, що вона бачить у вогнях, Мелiсандра вiдповiдала: «Чимало рiзного». Легко було казати — важче бачити. Бачення у вогнi — це мистецтво, i як кожне мистецтво, воно вимагає опанування, вiдданостi, ретельного вивчення. «I болю. Болю теж.» Ра-Гльор говорив зi своїми обраними крiзь благословенний вогонь мовою попелу, жарин i звивистих язикiв. Достеменно цю мову знав лише сам Господь. Мелiсандра вправлялася у своєму мистецтвi незлiченнi роки i заплатила свою цiну. Не було нiкого, навiть у її братствi, хто б мав такий самий хист до бачення таємниць, наполовину прихованих, наполовину проявлених священними вогнями.

I все ж зараз вона не могла навiть знайти свого короля. «Я молилася показати менi Азора Ахая, хоча б мимохiдь, а Ра-Гльор показує лише

Сніговія.»

— Деване! — покликала вона. — Принеси пити.

Горлянка їй всохла, наче старий пергамен.

— Слухаю, ясна пані!

Хлопець налив кухоль води з кам'яного глека коло вікна і приніс їй.

— Дякую.

Мелісандра сьорбнула трохи, ковтнула і подарувала хлопчикові посмішку. Той зашарівся. Жриця знала, що він майже закоханий у неї. «Він мене боїться, жадає і одночасно вклоняється, наче богині.»

Та все одно Деванові було тут незатишно — він-бо взагалі не хотів лишатися. Малий надзвичайно пишався службою королівського зброєносця і відчув гірку образу, коли Станіс наказав йому лишитися у замку Чорному. Як у кожного хлопчика його віку, голова йому була забита мріями про славу та честь; напевне, він уже подумки малював картини своїх майбутніх звитяг при Жбирі-в-Пущі. Хлопці — його однолітки — пішли на південь служити

зброєносцями при королівських лицарях, битися у битвах біч-обіч із господарями. Деванові мало здаватися, що його не взяли у похід, бажаючи покарати за якусь помилку чи невдачу — або ж невдачу його батька.

Насправді ж малий лишився у замку тому, що Мелісандра попросила про нього особисто. Четверо дорослих синів Давоса Лукомора загинули в битві на Чорноводі, де королівські кораблі поглинув зелений вогонь. Деван був п'ятим сином — тепер найстаршим — і при Мелісандрі йому було безпечніше, ніж при королі. Князь Давос, певно, за те б не подякував, як і сам малий — але їй здавалося, що Лукомор пережив уже досить лиха, як на одну людину. Хай він іще не навернувся до істини, та все ж його вірність королю Станісу була непохитною. Це вона теж бачила у вогнях.

Деван був меткий, спритний, розумний та здібний — чого вона не могла сказати про решту своїх слуг та помічників. Станіс, вирушаючи на південь, лишив їй тузінь своїх людей за службу, але з більшості не було

жодної користі. Його милість потребував кожного меча і списа, тому віддав лише сивочолих німечних старців та калік. Одного засліпив удар по голові у битві при Стіні, іншого скалічило падіння власного коня на ноги. Осавул, що служив при ній, втратив руку від удару велетневої довбні. Троє її стражників були вихолощені Станісом за гвалтування дичацьких жінок. Іще вона мала двох п'яниць і боягуза. Останнього мали повісити — про це розповів їй сам король — але походив горопаха з вельможної родини, а його батько та брати від початку непохитно стояли за справу короля.

Але мати при собі власну сторожу все-таки додавало Мелісандрі поваги чорних братчиків — червона жриця добре це розуміла. Як розуміла і те, що люди, віддані Станісом, не врятують її, коли вона справді опиниться у небезпеці. Утім, їй було байдуже. Мелісандра з Асшаю не боялася за себе — весь потрібний захист їй дарував Ра-Гльор.

Вона зробила ще ковток води, відставила

кухоль, блимнула очима, потяглася і підвелася з крісла, потерпаючи від затерплих м'язів. Коли так довго видивляєшся у полум'я, потім треба якусь мить звикати до сутінок. Очі її висохли і втомилися... та якщо їх терти, ставало гірше.

Жриця звернула увагу, що вогонь майже згас.

— Деване, підкинь до комина. Котра зараз година?

— Майже світанок, пані.

«Світанок. Нам даровано ще один день, дяка Ра-Гльорові. Жахіття ночі знову відступили.» Мелісандра перебула ніч у кріслі перед комином — то була звична для неї справа. Відколи Станіс пішов, її ліжко лишалося майже недоторканим. Часу для сну вона не мала — бо несла на плечах завеликий тягар долі усього світу. Крім того, спати вона боялася. «Сон — то маленька смерть. Сни — шепітки Іншого, який хоче затягти нас усіх у свою вічну ніч.» Краще сидіти і купатися у рудому сьайві благословенних вогнів червоного повелителя,

зашарівшись щоками від жару, наче від поцілунків коханця. Інколи вночі вона трохи куняла, та ніколи довше, ніж годину. Одного дня, молилася Мелісандра, їй більше не доведеться спати. Одного дня вона остаточно звільниться від снів. «Мелонія, — пригадалося їй. — Товар сім.»

Деван накидав у вогонь дров, і полум'я знову спалахнуло високо, люто і нестримно, відганяючи тіні у кутки покою, нищачи усі небажані видіння. «Пітьма відступила... ще на якусь мить. Але за Стіною ворог дужчає, і якщо він переможе, то світанок ніколи не настане знову.» Мелісандра спитала себе, чи не його обличчя витріщалося на неї з вогню. «Напевне, ні. Певно, що ні! На вид він має бути жахливіший — холодний, чорний, такий страшний, що жива людина з одного погляду втратить розум і подих.» Дерев'яний чоловік, якого вона бачила, і хлопчик з обличчям вовка... то були, певно ж, його слуги... його поборники. Так само, як її поборником є Станіс Баратеон.

Мелісандра пішла до вікна, штовхнула віконниці. Ззовні схід лише почав світлішати, вранішні зірки ще висіли у чорному, як смола, небі. Але замок Чорний уже починав ворухитися; братчики у чорних кобеняках тупали двором по свої миски каші, щоб потім змінити вартових нагорі Стіни. У відчинене вікно влетіло з вітерцем кілька сніжинок.

— Чи бажають ясна пані поснідати? — запитав Деван.

«Їсти. О так, мені треба їсти.» Траплялися дні, коли вона забувала. Ра-Гльор живив її тіло усім необхідним, але цю правду краще було ховати від смертних людей. Зараз їй потрібен був Джон Сніговій, а не хліб, сало чи яйця; але посилати Девана по князя-воєводу було марною справою — він не приходив на її заклик. Сніговій жив, як і раніше, у помешканнях позаду зброярні — скромних і непоказних, які колись займав покійний коваль Нічної Варти. Можливо, новий воєвода не вважав себе гідним Король-Башти. А може, йому було байдуже. То була його помилка —

оманлива сумирність молодості, що насправді є різновидом зарозумілості. Правителеві над людьми не слід гребувати наочними ознаками влади — бо влада не в малій мірі створюється саме ними.

Втім, хлопець не був такий уже безхитрий простак. Він остерігався приходити до Мелісандриних покоїв просителем — натомість, коли їй потрібно було про щось побалакати, Джон заохочував її приходити до нього. Часто-густо, коли вона таки приходила, він ще й примушував її чекати або зовсім відмовлявся приймати. Мелісандра мусила визнати: у дечому він її таки перехитрував.

— Кропивного узвару, варене яйце та хліба з маслом. Якщо твоя ласка, свіжого, не смаженого. Знайди мені також дичака. Скажи, що мені треба з ним говорити.

— З Торохкалом, пані?

— Поквапся, будь ласкавий.

Поки хлопець ходив із дорученням, Мелісандра скупалася і перевдягла шати. Її рукави повнилися прихованими кишнями;

вона ретельно перевірила кожну, як робила щоранку — переконатися, що всі її порошки на місці. Одні порошки робили вогонь зеленим, блакитним або сріблястим, інші змушували полум'я ревити, сичати і стрибати вище за людський зріст. Були й такі, що виробляли дим: дим для правди, дим для хіті, дим для страху, а ще густий чорний дим, що убивав людину на місці. Червона жриця озброїлася пучкою кожного.

Різьблена скриня, яку вона привезла з-за вузького моря, була вже на три чверті порожня. Хоча Мелісандра мала вдосталь знань і хисту, щоб зробити ще порошоків, їй бракувало багатьох рідкісних складників. «Та нічого. Чар має бути досить.» На Стіні вона почувалася сильнішою — навіть сильнішою, ніж у Асшаї. Кожне слово, кожен змах руки виказували цю силу. Мелісандра вже з'ясувала, що коло Стіни здатна на таке, чого ніколи не робила. «Тіні, які я народжу тут, будуть жахливо могутні. Жодне створіння п'їтьми не встоїть проти них.» Маючи у владі такі чари, скоро вона не матиме

потреби у жалюгідному штукарстві алхіміків та вогнечарників.

Вона зачинила скриню, замкнула ключем і сховала ключа у спідницях — у ще одній таємній кишені. Цієї миті у двері постукали — судячи з тремтливого поспіху, то був її однорукий осавул.

— Пані Мелісандро! Князь-над-Кістками прийшов!

— Хай увійде, — відповіла Мелісандра і повернулася до крісла біля комина.

Дичак мав на собі камізелю вивареної шкіри без рукавів, набиту спижевими нютами, а згори — поношеного строкатого кобеняка зелених та брунатних кольорів. «І жодної кістки.» А ще він був огорнутий тінями — кошлатими пасмами сірого туману, ледве помітними, що мінилися й мерехтіли перед обличчям при кожному його кроці. «Бридота. Така ж, як його кістки.» Вдовиний клин, близько посаджені темні очиці, гострі вузькі вилиці, схожі на звивистого хробака вуса над ротом із потроценими гнилими зубами.

Мелісандра відчула тепло в заглибині горлянки — то рубін заворушився при наближенні його раба.

— Ви не вдягли свого кістяного обладунку,
— зауважила вона.

— Та я вже з його торохтіння божеволію.

— Кістки вас захищають, — нагадала жриця.
— Адже чорні братчики вас не люблять. Деван казав, що лише вчора ви сварилися з кимось за вечерею.

— Було трохи. Сидів собі, шукав у ющі шкварок, а тим часом Бовен Марш розводився про якісь їхні справи. Раптом Старому Бурякові примарилося, що я за ним шпигую. От і завів: чого, мовляв, дикуни-горлорізи підслуховують наради Варти. Я йому відповів, що як він не хоче, щоб його підслухали, то хай радиться деінде, а не коло вогню в спільній трапезній. Бовен почервонів і захрипів, наче йому кістка поперек горла стала. На тім усе й скінчилося.
— Дичак присів на край підвіконня, вийняв кинджала з піхов. — Як знайдеться гайворон, що схоче пхнути мені ножа під ребро, поки я

вечеряю... то хай пробує, ласкаво прошу. Гобове вариво краще смакуватиме, приправлене краплею крові.

Мелісандра не звернула на оголений клинок уваги. Якби дичак хотів завдати їй шкоди, вона б заздалегідь побачила це у вогні. Небезпека власній особі — то було перше, що вона навчилася бачити ще дитиною, дівчинкою-рабинею, довіку прикріпленою до великого червоного храму. І саме це вона шукала у вогні найперше, коли зазірала у нього.

— Вас мають турбувати не їхні ножі, а їхні очі, — застерегла жриця.

— Мана, так-так.

У кайданку чорного заліза, вдягнутому на зап'ясток дичака, замерехтів рубін. Він постукав по ньому краєм ножа. Криця тихенько зацокала по каменю.

— Я відчуваю його і вві сні. Чую шкірою тепло, навіть крізь залізо. М'яке, наче жіночий цілунок. Наче ваш цілунок, пані. Та інколи уві сні він починає мене палити, а ваші вуста обертаються на зуби. Щодня я думаю: взяти б і

скинути цей гарненький обруч... і щодня не скидаю. Та невже я мушу носити і кістки?

— Ці чари сплетені з тіней та облуди. Люди бачать те, що хочуть бачити. Кістки посилюють те, що вони бачать. — «Чи не помилилася я, коли зглянулася на нього?» — Якщо мана розвіється, вас уб'ють.

Дичак заходився виколупувати бруд з-під нігтів вістрям кинджала.

— Я вдосталь співав пісень, бився у битвах, пив літнього вина, скуштував жону дорнійця. Людині личить помирати так, як вона жила. Мені личить померти з мечем у руці.

«Невже він мріє про смерть? Невже його торкнувся ворог? Смерть — його володіння, мерці — його військо.»

— Скоро ви матимете роботу для свого клинка. Ворог насувається — справжній ворог. А розвідники Сніга-воєводи повернуться ще до кінця дня, зі сліпими та кривавими очима.

Очі самого дичака звузилися. Сірі, тоді брунатні, знову сірі... Мелісандра бачила, як змінюється їхній колір із кожним миготінням

рубіна.

— Вирізати очі — то Плакунова пристрасть. Сам каже: найкраща гава — сліпа гава. Інколи собі думаю, чи не кортить йому вирізати й власні — вони в нього завжди сльозаві та сверблять. Сніговій гадав, що вільний нарід обере собі за ватажка Тормунда — бо сам би його обрав. Йому сподобався Тормунд, а старому пройдисвітові припав до душі малий Джон. Та якщо за ватажка тепер Плакун... тоді справи кепські. І для Джона, і для нас.

Мелісандра поважно кивнула, наче приймаючи його слова до серця. Але Плакун насправді нічого не важив. Ніхто з цих дичаків не мав жодної ваги у майбутніх подіях. Пропаций, приречений люд, який мусить зникнути з лиця землі — так само, як діти лісу. Та певно, дичакові чути таке було не до душі, а зараз вона не хотіла його втратити.

— Чи добре ви знаєте північ?

Дичак прибрав ножа.

— Як усі, хто в наскоки ходить. Десь краще, десь гірше. Північ — вона таки чималенька.

Про що йдеться?

— Про дівчинку, — відповіла жриця. — Дівчинку в сірому на коні, що помирає. Сестру Джона Сніговія.

Хто ще це може бути? Вона поспішає сюди по захист — принаймні у цьому Мелісандра помилитися не могла.

— Я бачила її в моїх вогнях, але тільки раз. Ми мусимо здобути довіру князя-воєводи, і єдиний спосіб — це врятувати її.

— Тобто щоб я її врятував? Князь-над-Кістками? — Дичак зареготав. — Ніхто, крім пришелепкуватих дурнів, не довіриться Торохкалові. А Сніговій не дурний. Якщо його сестру треба рятувати, він надішле своїх гав. Я б так і зробив.

— Але він — не ви. Він проказав обітниці й живе за ними. Нічна Варта не втручається у чвари королівств. Але ви не з Варти. І можете зробити те, чого він не може.

— Якщо ваш твердолобий воєвода дозволить. Ваші вогні показали, де шукати те дівчисько?

— Я бачила воду. Глибоку, блакитну, тиху, з тонким шаром льоду, що тільки почав наростати. Вода тяглася і тяглася, скільки бачило око.

— Довгозеро. Що іще ви бачили навколо дівчинки?

— Пагорби. Ниви. Деревя. Якось бачила оленя. Камені. Вона тримається щонайдалі від сел та городців. Коли може, їде річищами струмків, щоб збити мисливців зі сліду.

Дичак насупився.

— Так воно складніше буде. Кажете, їде на північ? А озеро в неї на схід чи на захід?

Мелісандра заплющила очі, пригадуючи.

— На захід.

— Отже, не королівським гостинцем. Розумниця. З іншого боку менше пильних очей і більше криївок. Ще й таких, якими я теж свого часу...

Він почув пісню бойового рогу і прожогом скочив на ноги. Мелісандра знала, що по всьому замкові Чорному впала раптова тиша, і кожен чоловік та хлопець обернувся до Стіни,

уважно дослухаючись. Один довгий заклик означав повернення розвідників, але два...

«День настав, — подумала червона жриця. — Тепер Сніг-воєвода муситиме послухати мене.»

Коли довга сумна пісня рогу замовкла, настала тиша, яка тривала, здавалося, з годину. Нарешті дичак порушив чари мовчання.

— Отже, один. Розвідники.

— Мертві розвідники. — Мелісандра теж підвелася на ноги. — Ходіть одягніть кістки і чекайте. Я повернуся.

— Я маю піти з вами.

— Не кажіть дурниць. Коли вони побачать те, що знайдуть, самий лише вигляд дичака запалить їм серця. Сидіть тут, поки в них кров не охолоне.

Коли Мелісандра почала спускатися сходами Король-Башти, то зустріла Девана, що саме піднімався у супроводі двох стражників, залишених їй Станісом. Хлопець ніс тацю з забутим нею сніданком.

— Я чекав, мосьпані, поки Гоб витягне свіжі

паляниці з печі. Дивіться — хліб іще гарячий!

— Залиш у мене в покоях. — Певніше за все, сніданок з'їсть дичак. То й добре. — Князь-воєвода має в мені потребу за Стіною.

«Він іще не знає, але скоро...»

Ззовні почало сніжити. Коли Мелісандра із супроводом прибула до брами, там уже юрмилося чимало гав. Але червоній жриці усі дали дорогу. Князь-воєвода обігнав її шляхом крізь кригу в супроводі Бовена Марша та двадцяти списників. Сніговій також вислав тузінь лучників на верхівку Стіни — на випадок, якщо вороги ховаються у ближньому лісі. Вартові на брамі були не з королевиних людей, але її все одно пропустили.

Під кригою було холодно і темно; крізь Стіну вів вузький прохід, що крутився і звивався, ніби черв'як. Морган пішов попереду зі смолоскипом, Мерел — позаду з сокирою. Обидва були безнадійними п'яницями, та в цей ранковий час іще не встигли надудлитися. Обидва належали, хай на словах, до королевиних людей, обидва плекали до неї

повагу, змішану з добрячою часткою остраху, а Мерел на тверезу голову навіть бував грізним бійцем. Нині вони їй не були потрібні, радше зайві, та Мелісандра вважала за доцільне завжди тримати при собі двійко стражників. Це було певне послання. «Ознака влади та сили.»

Коли трійця виникла з-під Стіни на півночі, сніг уже сипав без упину. Подерта біла ковдра потроху вкривала понівечену землю, що простягалася від Стіни до узлісся страхолюдної пущі. Джон Сніговій та його чорні братчики скупчилися за десять сажнів попереду навколо трьох списів.

Списи були зроблені з ясену, вісім стоп завдовжки кожен. Той, що стояв ліворуч, мав вигин, але інші два стирчали прямо, бездоганно гладенькі. На кінці кожного настромлена була відрубана голова. У бородах намерзла крига, волосся вкрили снігові ковпаки. Там, де були очі, лишилися тільки порожні очниці — чорні криваві дірки, що витріщалися донизу, наче винуватили без слів.

— Хто вони були? — спитала Мелісандра гайворонів.

— Чорний Джак Булвер, Волохатий Гал і Гарт Сіре Перо, — похмуро відповів Бовен Марш. — Земля майже замерзла. Мабуть, дичаки трохи не половину ночі заганяли списи углиб. І зараз можуть бути десь недалечко. Дивляться звідти на нас...

Великий шафар примружився на віддалену шерегу дерев.

— Та їх там, мо', ціла сотня сидить, — проказав чорний братчик із кислим понурим обличчям. — А мо', й тисяча.

— Ні, — заперечив Джон Сніговій. — Вони залишили свої дарунки у п'ятьмі ночі, потім втекли.

Його величезний білий вовк понишпорив навколо списів, понюхав, тоді задер ногу і насцяв на списа з головою Чорного Джака Булвера.

— Якби вони досі сиділи там, Привид зловив би запах.

— Хоч би Плакун спалив тіла, — буркнув

кислолиций, якого усі кликали Скорботним Едом. — Бо ще прийдуть шукати свої голови.

Джон Сніговій ухопився за списа, на якому стирчала голова Гарта Сіре Перо, і висмикнув його з землі, доклавши чималої сили.

— Вийміть оті два, — наказав він, і четверо гав кинулися виконувати.

Щоки Бовена Марша червоніли з холоду.

— Не варто було нам висилати розвідників.

— Нині не час і не місце колупатися у рані. Не тут, пане великий шафарю. І не зараз.

Братчикам, які вовтузилися зі списками, Сніговій наказав:

— Візьміть голови й спаліть. Щоб лишилися голі кістки.

Тільки тоді він, здавалося, помітив Мелісандру.

— Ясна пані. Прошу вас піти зі мною, якщо ваша ласка.

«Нарешті.»

— Слухаю волю пана воєводи.

Увійшовши під Стіну, Мелісандра узяла Джона попід лікоть. Морган та Мерел пішли

попереду, Привид трусив позаду. Жриця нічого не казала, лише навмисне стишила крок, і там, де вона ступала, лід починав текти. «Він не зможе не помітити.»

Під залізними ґратами однієї з бійниць Сніговій порушив мовчанку. Вона знала, що так станеться.

— Що з іншими шістьма?

— Я не бачила, — відповіла Мелісандра.

— А подивитися?

— Авжеж, пане воєводо.

— Прилетів крук від пана Дениса Малістера, воєводи у Тіньовій Вежі, — мовив Джон Сніговій. — Його люди бачили вогні у горах на віддаленому кінці Кугави. Пан Денис вважає, що дичаки накопичують сили. Гадає, знову рушать Мостом Черепів.

— Можливо, дехто і рушить. — Чи могли черепи у видінні означати той міст? Мелісандрі чомусь здавалося, що ні. — Та якщо навіть так, їхній напад буде оманливим. Я бачила башти коло моря, які заливав чорно-кривавий приплив. Саме там буде завдано найтяжчого

удару.

— У Східній Варті?

«А чи справді?» Мелісандра бачила Східну-Варту-біля-Моря разом із королем Станісом. Саме там його милість лишив королеву Селису та їхню доньку Ширену, збираючи лицарство для походу на замок Чорний. Башти у вогні були інакші, але з видіннями таке траплялося.

— Так, у Східній Варті, пане воєводо.

— Коли?

Вона розвела руками.

— Назавтра. За поворот місяця. За рік. Можливо, якщо діяти у відповідь, моє видіння можна зовсім відвернути.

«Бо інакше який зиск із тих видінь?»

— Добре, — мовив Сніговій.

Натовп за брамою зріс до півсотні гав, коли жриця і князь-воєвода виникли з-під Стіни. Братчики скупчилися навколо. Кількох Мелісандра вже знала на ім'я: кухар Трипалій Гоб, Мулій з брудним яскраво-рудим волоссям, трохи недоумкуватий Овейн-Пришелепок, септон-п'яниця Келадор.

— Це правда, мосьпане? — запитав Трипалій Гоб.

— Хто там? — запитав Овейн-Пришелепок.
— Хоч не Дивен?

— Хоч би не Гарт, — додав один із королевиних людей, котрого вона знала як Альф із Мокромулу. Він одним з перших змінив сім облудних богів на істинного Ра-Гльора. — Гарт — розумник, до нього дичакам руки короткі.

— Скільки їх? — запитав Мулій.

— Троє, — відповів Джон. — Чорний Джак, Волохатий Гал і Гарт.

Альф із Мокромулу розпачливо завив так, що мав прокинутися останній сонько у Тіньовій Вежі.

— Відведіть його до ліжка і примусьте випити гарячого вина, — наказав Джон Трипалому Гобові.

— Снігу-воєводо, — тихо мовила Мелісандра, — чи не пройдете зі мною до Король-Башти? Я маю показати вам іще дещо.

Якусь мить Джон роздивлявся її своїми

холодними сірими очима. Правиця стиснулася у кулак, розтиснулася, знову стиснулася.

— Гаразд, воля ваша. Еде! Відведи Привида до моїх покоїв.

Мелісандра сприйняла наказ за знак і відіслала також свою сторожу. Вдвох із Джоном вони перетнули дворище; навколо падав сніг. Жриця рухалася так близько до Джона, як тільки сміла — досить близько, щоб відчувати недовіру, яка витікала з нього, наче чорний туман. «Він мене не любить і не полюбить. Але скористається на спільне добро. Цього буде досить.»

Мелісандра вже танцювала цей танок зі Станісом Баратеоном, ще на початку всього. Правду кажучи, юний воєвода і її король мали більше спільного, ніж кожен із двох охоче б визнав. Станіс був другим сином, що зростав у тіні брата — саме так, як Джон Сніговій, уроджений байстрюком, ріс затьмарений своїм законним братом, загиблим звитяжцем на прізвисько Молодий Вовк. І Станіс, і Джон звикли ні в що не вірити, нікому не довіряти,

до всього плекати підозру. Єдиними богами, яким вони насправді вклонялися, були честь та обов'язок.

— Ви не спитали про свою сестру, — мовила Мелісандра, поки вони видиралися звивистими сходами Король-Башти.

— Я вам казав, що не маю сестри. Коли ми проказуємо обітниці, то залишаємо родичів позаду. Я не можу допомогти Ар'ї, хай як...

Ступивши до покою, Джон запнувся і замовк. Усередині за Мелісандриним столом сидів дичак і кинджалом намащував масло на відірваний од паляниці шмат теплого чорного хліба. Жриці втішно було бачити, що кістяний обладунок знову на ньому. Тріснутий череп велетня — його шолом — лежав на лаві попід вікном.

Джон Сніговій напружився.

— Ти!

— Снігу-воєводо!

Дичак вишкірився повним ротом гнилих поламаних зубів. Рубін на зап'ястку поблискував у вранішньому світлі, наче тьмяна

червона зірка.

— Що ти тут робиш?

— Снідаю. Сідай і частуйся.

— Я не зломлю з тобою хліба.

— Тобі ж гірше. Паляниця тепла, щойно з печі. Хліб пекти Гоб вже трохи навчився. — Дичак відкусив шматок і почав жувати. — А я ж тебе, воєводо, міг би навідати, коли схочу. Твоя сторожа коло дверей — то несмішний жарт. Людина, що півсотні раз видиралася Стіною, авжеж дістанеться твого вікна. Та який зиск тебе вбивати? Гайворони оберуть замість тебе когось гіршого.

Торохкало прожував хліб, ковтнув.

— Чув я про твоїх розвідників. Дарма ти не вислав мене з ними.

— Щоб ти зрадив їх Плакунові?

— Отакої! Хто б оце раптом завів про зраду? Як там звали твою дичацьку дружиноньку, га, Сніговію? Часом не Ігриттою? — Дичак обернувся до Мелісандри. — Мені знадобляться коні. З півтузня добрих, швидких та витривалих. І сам-один я нічого не зможу.

Дайте мені за помічниць кілька списниць, що сидять у Кротовині. Для справи краще згодяться жінки — я тут одну штуку придумав, саме на цю нагоду... Та й дівчина охочіше їм довіриться.

— Про що це він? — запитав Сніг-воєвода.

— Про твою сестру. — Мелісандра поклала йому руку на передпліччя. — Ти не можеш її врятувати, а він може.

Сніговій рвучко викрутився з її пальців.

— Оце вже ні! Ви не знаєте це створіння. Якби Торохкало мив руки сто разів на день, то й тоді не відмив би від крові! Він урятує Ар'ю?! Та він її згвалтує і заріже! Нізащо! Я не дозволю! Оце ви бачили у своїх вогнях, шановна пані?! То вам, напевне, очі попелом позасипало. Якщо він спробує хоч крок ступити з замку Чорного без мого дозволу, я йому сам голову зітну!

«Він не лишає мені вибору. Хай буде так.»

— Деване, залиш нас, — мовила вона.

Зброєносець вислизнув геть і зачинив за собою двері. Мелісандра торкнулася рубіна в

себе на шиї та проказала слово, яке чудернацько відбилося від кутків покою і химерно скрутилося у її вухах, наче хробак. Дичак почув одне, гайворон — інше, та жодне з почутого не було тим словом, яке зірвалося з її вуст. Рубін на дичаковій руці потемнів, пасма світла і тіні навколо нього смикнулися і розвіялися.

Кістки залишилися, де й були — торохтливі ребра, пазурі, зуби вздовж рук та плечей, велика жовта ключиця поперек карку. Тріснутий череп велетня лишився тріснутим черепом велетня — жовтим, вишкіреним зловісною плямистою посмішкою.

Але вдовиний клин розчинився і зник. Брунатні вуса, вузлувате підборіддя, жовта зморшкувата шкіра, малі темні очиці — усе кудись розпливлося. Крізь довге брунатне волосся поповзли сірі пальці сивини. Сміховинки з'явилися у кутиках рота. А ще чолов'яга став дебелиший, ширший у раменах, довгоногий, прямий та високий, з чисто голеним, обвітраним обличчям.

Сірі очі Джона Сніговія полізли йому на лоба.

— Манс?!

— Сніг-воєвода. — Манс навіть не посміхнувся.

— Вона ж вас спалила!

— Вона спалила Князя-над-Кістками.

Джон Сніговій обернувся до Мелісандри.

— Що це за химородь така?

— Зви, як хочеш. Мара, омана, луда... але Ра-Гльор, Джоне Сніговію, є Господом Світла, і його слугам дароване вміння плести зі світла, як майстрині плетуть з ниток.

Манс Розбишака реготнув.

— Я теж мав сумніви, Сніговію, та вирішив дати їй спробувати. Бо що я мав за вибір? Або її штукарство, або вогнище Станіса.

— У справі допомагають кістки, — мовила Мелісандра. — Кістки мають пам'ять. Найсильніша мара будується з неї. Чоботи мерця, пасмо волосся, торбина кісточок з пальців. Якщо прошепотіти належні слова, проказати молитву, то тінь людини можна

відірвати від неї та накинути на іншу, наче одяг. Сутність того, хто її вдягає, не міняється — лише зовнішній вигляд.

Мелісандра розповідала так, щоб здалося: вона говорить про речі прості, легкі, пересічні. Не варто їм знати, як важко це робиться і чого коштує. Цю науку Мелісандра засвоїла ще до Асшаю: що легшими здаються чари, то більше люди бояться чародія. Коли полум'я лизнуло Торохкала, рубін на її шиї розжарився; вона вже злякалася, щоб її власна плоть не почала диміти й чорніти. На щастя, Сніг-воєвода позбавив її від муки стрілою. Станіс кипів з люті, зате вона тремтіла з полегшення.

— Наш облудний корольок боляче жалить словом, — мовила Мелісандра до Джона Сніговія, — але тебе не зрадить. Адже в нас його син, не забувай. До того ж він винен тобі власне життя.

— Мені? — здригнувся Джон.

— Кому ж іще, князю-воєводо? Лише кров його життя може заплатити за його злочини — так каже ваш закон. А Станіс Баратеон не з тих

людей, що йдуть проти закону... хоча ти доречно зауважив, що закони людські на Стіні кінчаються. Я казала тобі, що Господь Світла почує твої молитви. Ти хотів мати спосіб урятувати меншу сестру, не зганьбивши честі, за яку так потерпаєш, і обітниць, проказаних перед своїм дерев'яним богом.

Жриця вказала блідим пальцем.

— Осьде він, Снігу-воєводо. Ар'їн порятунок. Дарунок від Господа Світла... і від мене.

Смердюк

Спершу він почув дівчаток — ті завзято гавкали, повертаючись додому. Відлуння стукоту копит від каменів замку змусило його скочити на ноги, брязнувши ланцюгами. Той, що між кісточок, не мав навіть стопи завдовжки — і змушував його пересуватися дрібними крочками, човгаючи підлогою. То була тяжка справа, та він силувався, аж підстрибував, щоб якнайшвидше вибратися зі свого солом'яника надвір. Адже повертався Рамзай Болтон, якому знадобиться покірنا Смердюкова служба.

Надворі, під холодним осіннім небом, крізь браму вливався потік мисливців. Попереду показався Бен Кістяк; навколо нього стрибали і гавкали дівчатка. Далі їхали Гицель, Кислий Алин і Дамон Потанцюй-Мені з довгим, добре

змащеним батогом, ще далі — Вальдери на баских сірих коненятах, подарованих пані Турстан. Сам вельможний князь сидів верхи на Крівці — червоному огирі, що норовом не поступався хазяїнові. Рамзай гучно реготав — Смердюк знав, що так буває або на велике добро, або на страшне лихо.

Але пси допалися до нього раніше, бо почули запах — і не дали вгадати, добре йому буде чи погано. Собакам подобався Смердюк: він майже щоночі з ними спав, а іноді Бен Кістяк дозволяв йому з ними повечеряти. Зграя з гавкотом ринула плитами дворища; пси оточили його, застрибали облизнути брудне обличчя, злегка куснули за ноги на знак вітання. Гелісента вхопила його лівицю зубами і так люто зателіпала, що Смердюк аж злякався втратити ще два пальці. Руда Джейна врізалася йому в груди і збила з ніг додолу; вона була струнка, міцна, вся з твердих м'язів, а Смердюк — розчавлений хробак, сама сіра шкура та крихкі кістки, зморений голодом сивий каліка.

Коли нарешті Смердюк спромігся зіпхнути

Руду Джейну з грудей і важко зіп'ястися на коліна, вершники вже злізали з коней. На пошуки виїхало зо два з половиною десятки, і стільки ж повернулося назад — а це означало поразку, невдачу. Погано, дуже погано. Рамзай не любив смак поразки. «Він захоче зробити комусь боляче.»

Останнім часом його володар мусив стримувати себе, бо Курганище повнилося людьми, в яких дім Болтон мав потребу. Рамзай розумів, що коло Турстанів, Ризвелів та рівних йому паничів має зберігати осторогу. До них він завжди посміхався, звертався чемно та лагідно. Що він робив, зачинивши за собою двері — то була геть інша справа.

Вдягнений Рамзай Болтон був так, як і личило князеві на Роголісі та спадкоємцеві Жахокрому. Опанчу йому пошили з вовчих шкур; застібали її на плечі, не пускаючи до хазяїна осінній холодок, жовті зуби вовчої голови. На одному стегні він мав замашну шаблю, важку й широку, наче різницький тесак, на іншому — довгий кинджал та

невеличкий білувальний ніжик з кривим кінцем і лезом, гострішим за бритву. Всі три клинки мали схожі руків'я жовтої кістки.

— Смердюче! — покликав пан князь із високого сідла на спині Кривця. — Як же ж від тебе тхне! Я аж через двір почув.

— Знаю, ваша вельможносте, — вичавив із себе Смердюк. — І благаю пробачити.

— Я тобі дарунок привіз. — Рамзай скрутився собі за спину, сягнув рукою, зняв щось із сідла і кинув. — Лови!

Кайдани і брак пальців зробили Смердюка незграбнішим, ніж тоді, коли він іще не знав свого імені. Голова вдарилася йому об скалічені руки, відскочила від пеньків пальців і впала до ніг, розкидаючи навколо могильних хробаків. Кірка засохлої крові заважала упізнати обличчя.

— Я наказав тобі ловити, — мовив Рамзай. — Ану підніми.

Смердюк спробував підняти голову за вухо, та марно. Плоть була зелена, гнила, і вухо розлізлося просто у пальцях. Малий Вальдер

зареготав, за мить сміх підхопила решта.

— Гаразд, кинь її! — наказав Рамзай. — Подбай про Кривця. Я цього байструка добряче заїздив.

— Так, мосьпане. Подбаю.

Смердюк поспішив до коня, лишивши спотворену голову собакам.

— Ти сьогодні смердиш, як свиняче лайно, Смердюче, — мовив Рамзай.

— Як на нього, це покращення! — зауважив Дамон Потанцюй-Мені, вишкіривши зуби і згортаючи батіг кільцями.

Малий Вальдер зіскочив із сідла.

— Про мого теж подбай, Смердюче. І про коня мого малого братика.

— Я про свого сам дбати вмію, — сухо мовив Великий Вальдер.

Малий Вальдер став при князеві Рамзаї улюбленим посіпакою і щодня робився дедалі більше схожим на хазяїна. Але малого Фрея було ліплено з іншого тіста; він нечасто і неохоче зголошувався на жорстокі розваги свого брата в перших.

Смердюк на зброєносців навіть не звернув уваги; він повів Крівця до стайні, сахаючись убік, коли огир намагався його хвицьнути. Мисливці тим часом крокували до трапезної — всі, крім Бена Кістяка, що лаявся на собак, намагаючись припинити бійку за гнилу відрізану голову.

Великий Вальдер пішов за Смердюком до стайні, ведучи свого коника власноруч. Смердюк скося кинув на нього погляд, виймаючи в Крівця з рота водильця.

— Хто то був? — запитав він тихо, щоб не чули інші стайнярі.

— Та ніхто. — Великий Вальдер стягнув сідло зі свого сірого коника. — Перестріли дорогою якогось старого. Випасав козу з чотирма козенятами.

— Його вельможність убив старого за кіз?

— Його вельможність убив старого, бо той назвав нашого пана «Сніговієм». Але кози були добрячі. Ми видоїли мати і засмажили діток.

«Сніговієм.» Смердюк кивнув, торохтячи кайданами, поки борюкався з попругами на

Кривці. «Як його не клич, а Рамзай не з тих, чий гнів легко пережити. Та й веселощі теж.»

— Ви знайшли ваших родичів, пане?

— Ні. Я й не думав, що знайду. Вони мертві. Князь Виман наказав їх убити. Я б сам так учинив на його місці.

Смердюк нічого не сказав. Деякі речі проказувати вголос було небезпечно — навіть у стайні, поки його вельможність сидів у своїй трапезній. Одне хибне слово могло коштувати йому пальця на нозі, а чи й на руці. «Але не язика. Язика він мені не вийме ніколи. Бо любить слухати, як я благаю врятувати мене від болю. Він любить, щоб я сам його просив.»

Вершники шукали шістнадцять днів, маючи з харчів лише сухарі та солонину, якщо не рахувати випадково здобутих козенят. Тому на вечір князь Рамзай наказав готувати бенкет — відсвяткувати своє повернення до Курганища. Господар замку, сивочолий однорукий князюк на ім'я Гарвуд Дужак, мав розум не перечити, хоча в його коморах, мабуть, уже вітер гуляв. Смердюк чув, як Дужакові слуги стиха

бурмотіли, що Байстриук зі своїми людьми добряче проїв їхні зимові запаси.

— Кажуть, він візьме собі до ліжка дівчинку князя Едарда, — скаржився кухар Дужака, думаючи, що Смердюк не чує. — А вграє нас, ще й по самі яйця. От побачите, як зима прийде.

Та коли князь Рамзай наказує бенкет, то бути бенкетові. У трапезній Дужака поставили столи на кобильницях, забили бика, і того вечора, коли сонце котилося донизу, мисливці-невдахи сіли за вечерю з печених боків, окостів і ребер, ячневого хліба, товченого гороху з морквою, запиваючи все чималими річками пива.

Стежити за келихом князя Рамзая випало Малому Вальдерові; Великий наливав решті за високим столом. Смердюка припнули на ланцюг коло дверей, щоб смородом не псував бенкетникам жагу до вечері. Сам він мав вечеряти потім — тими рештками, що йому дозволить князь Рамзай. Щоправда, палатою бігали ще й собаки — саме вони розважали

застільне товариство різними вихватками. Магда і Сіра Джейна вчепилися в одного з хортів князя Дужака за особливо соковиту кісточку, кинуту їм Вілом Коротуном. Смердюк був єдиний у палаті, хто не дивився на бійку трьох собак — він не зводив очей з Рамзая Болтона.

Бійка не скінчилася, доки собака господаря замку не захлинувся кров'ю на смерть. Та й не бійка то була, а ганьба. Старий хорт Дужака не мав чим опиратися двом молодим, дужим та лютим сучкам Рамзаєвої зграї. Бен Кістяк, що любив собак більше за їхнього хазяїна, розповів Смердюкові, що їх названо іменами селянських дівок, яких Рамзай вистежив, згвалтував і вбив, ще коли був байстрюком і розважався у товаристві першого Смердюка.

— Ну, не всіх, а лише тих, які його добряче звеселили. А хто рюмсав, благав і не хотів бігти — тим друге життя не дарували.

Смердюк не мав сумніву, що в наступному поносі на псярні Жахокрому з'явиться Кайра.

— Він їх навчає ще й вовків убивати, —

розповів йому якось Бен Кістяк.

Смердюк нічого не відповів. Він знав, яких вовків мали вбивати дівчатка. Але не надто жадав дивитися, як вони б'ються за його відрізаний палець.

Двійко челядників винесли геть труп собаки; стара служниця принесла ганчірку та цебро — прибрати скривавлений очерет. Раптом двері до палати прочинилися, дмухнув протяг, і всередині опинилося з десяток стражників у сірих кольчугах та залізних шоломцях. Блідих юнаків у шкіряних кубраках та жовто-брунатних киреях, що складали Дужакову варту при дверях, відтіснили вбік, і вони не наслідилися навіть писнути. Раптова тиша охопила трапезну. Ніхто нічого не сказав, крім князя Рамзая, котрий відкинув недоїдену кістку, витер рота рукавом, посміхнувся жирною вогкою посмішкою і промовив:

— Пане батьку!

Князь на Жахокромі неквапом обвів очима рештки бенкету, мертвого собаку, запони на стінах, Смердюка у кайданах.

— Геть звідси, — мовив він до бенкетників голосом тихим, наче шепіт. — Усі геть.

Люди князя Рамзая негайно підвелися з-за столів, покидавши кухлі та миски. Бен Кістяк загорлав на дівчаток, і вони потрусили за ним, дехто — не випускаючи кісток з зубів. Гарвуд Дужак сухо вклонився і залишив власну трапезну без єдиного слова.

— Розкуй Смердюка і забери з собою! — загарчав Рамзай до Кислого Алина, але його батько змахнув блідою рукою і мовив:

— Ні, хай залишиться.

Власна сторожа князя Руза теж пішла, зачинивши за собою двері. Коли завмерла луна останніх кроків, Смердюк побачив, що лишився у трапезній наодинці з двома Болтонами — батьком і сином.

— Ти не знайшов наших зниклих Фреїв.

Руз Болтон не питав — він стверджував.

— Ми проїхали аж дотуди, де розжирілий тюлень нібито з ними прощався — принаймні, з його власних слів. Але дівчатка не взяли сліду.

— Ти ж питає про них у селах і городцях.

— Марна справа. Селяни ніколи нічого не бачать — наче їм очі повилазили, — здвигнув плечима Рамзай. — Та чи не байдуже? Світ не загине без кількох Фреїв. Якщо нам знадобляться ще — у Близнюках їх вдосталь.

Князь Руз відірвав маленький шматочок від крайця хліба і з'їв.

— Гостин і Аеніс у розпачі.

— То хай самі їдуть і шукають!

— Князь Виман покладає вину на себе. Як послухати його, то Раегара він устиг полюбити, наче рідного.

Лють князя Рамзая почала зростати. Смердюк бачив це у його щелепі, у вигині пухких губ, у напружених жилах на шиї.

— Краще б ті йолопи трималися Мандерлі, то й ціліші були б!

Руз Болтон знизав плечима.

— Ноші князя Вимана рухаються зі швидкістю равлика. До того ж здоров'я і обсяг пана князя не дозволяють йому подорожувати більше, ніж кілька годин на день, з частими

зупинками заради трапез. Фреям кортіло швидше досягти Курганища, знову побачитися з родичами. Хіба можеш ти винуватити їх за те, що вони рушили вперед?

— Якщо взагалі рушили. Невже ви вірите цьому Мандерлі?

Батькові очі зблиснули.

— Невже я створив таке враження? Все ж не можу не зауважити, як побивається за гостями його вельможність князь Виман.

— Не так вже й побивається, якщо охоти до трапези не втратив. Ясновельможний кнур тягне з собою половину харчів Білої Гавані.

— Сорок возів, точніше кажучи. Барила вин і наливок, діжки вугрів свіжого вилову, чималу отару кіз, сотню свиней, скрині крабів та скойок, велетенську тріску... Князь Виман любить трапезувати. Гадаю, ти й сам помітив.

— Я помітив, що він не привіз жодного заручника.

— Це я теж помітив.

— І що будете робити?

— Важко сказати. Справа непроста. — Князь Руз знайшов порожній кухоль, витер скатертиною і налив собі з глека. — Схоже, не лише Мандерлі любить лаштувати собі бенкети.

— Насправді це ви мали б наказати влаштувати бенкет — привітати мене з поверненням! — поскаржився Рамзай. — І не в цій обісцяній халупі, а у Курган-Палатах!

— Курган-Палати не мої, щоб я там наказами розкидався, — м'яко пояснив його батько. — Я в них лише гість. І замок, і місто належать пані Турстан, а тебе їй аж бачити несила.

Рамзаєве обличчя почорніло.

— А якщо я їй цицьки одріжу і згодую своїм дівчаткам, то зразу стане сила? А як зніму шкіру і накажу собі чоботи пошити?

— Оце навряд. Та й чоботи вийдуть надто коштовні. За них доведеться віддати Курганище, дім Турстан і всіх Ризвелів. — Руз Болтон всівся навпроти сина за стіл. — Барбрея Турстан — молодша сестра моєї другої

дружини, донька Родріка Ризвеля, сестра Рогера, Рікарда і мого тезка Руза, найближча родичка решти Ризвелів. Вона мала прихильність до мого покійного сина і підозрює твою причетність до його смерті. Пані Барбрея — така жінка, яка добре вміє плекати старі образи. Май за це належну дяку. Адже Курганище міцно стоїть за Болтонів головне тому, що вона досі винуватить Неда Старка у смерті свого чоловіка.

— Міцно стоїть? — розлючено заперхав Рамзай. — Та вона мені трохи межі очі не плює! Настане день, я підпалю ту купу хмизу, яку вона зве своїм містом — хай тоді плює, щоб загасити!

Руз скривився так, наче пиво, яке він сьорбав маленькими ковтками, раптом скисло і засмерділося.

— Час від часу я починаю сумніватися, чи справді ти вродився од мого сімені. Серед моїх пращурів люди різні бували, та дурнів не водилося. Ні, помовч, я тебе вже наслухався. Так, наразі наше становище здається міцним.

Ми маємо могутніх друзів — Ланістерів і Фреїв, нас так-сяк підтримує велика частина півночі... але як гадаєш, що трапиться, якщо раптом на світ з'явиться один із синів Неда Старка?

«Сини Неда Старка мертві, — подумав Смердюк. — Робба замордували у Близнюках, а Брана та Рікона... ми вмочили голови у смолу...» Йому в голові загупало. Він не хотів думати про те, що відбувалося раніше, ніж він взнав своє ім'я. Тоді сталися речі, надто болісні, щоб їх пам'ятати. Спогади різали по живому не гірше, ніж білувальний ніж Рамзая...

— Старкові вовчиська здохли всі до останнього, — мовив Рамзай, плескаючи собі в кухоль ще пива, — і вже не оживуть. Хай лишень їхні вовки пхнуть сюди свої брудкі писки — мої дівчатка хутко роздеруть їх на шматки. Що швидше вони з'являться, то швидше я вб'ю їх знову.

Старший Болтон зітхнув.

— Знову? Ти, здається, обмовився. Ти ніколи не вбивав синів князя Едарда — милих, добрих хлопчиків, яких ми всі так любили. То

була справа рук Теона Перевертня, хіба ти забув? Гадаєш, багато наших схильних до підозр та образ друзів лишаться на нашому боці, якщо дізнаються правду? Хіба що пані Барбрея, з котрої ти хочеш зробити собі пару чобіт... ще й не найкращих. Людська шкіра не така міцна, як теляча, і носитья поганенько. За королівським привілеєм ти тепер є Болтоном. Спробуй діяти, як Болтон. Про тебе ходять чутки, Рамзаю. Їх переповідають по всіх усядах. Люди тебе бояться.

— То й добре.

— Помиляєшся. Зовсім не добре. От про мене ніколи не ходить жодних чуток. Гадаєш, я б тут сидів, якби було інакше? Твої розваги — то твоя справа, я тобі за них не дорікатиму, але ти повинен бути обережнішим. Мирна земля, тихі люди. Я завжди дотримувався цього правила. Тобі варто зробити його своїм.

— То ось чому ви залишили пані Турстан і свою жирну свиноньку-дружиноньку? Щоб приїхати сюди і порадити мені поводитися тихо-мирно?

— Зовсім не тому. Є новини, які тобі варто почути. Князь Станіс нарешті виступив зі Стіни.

Почувши звістку, Рамзай скочив на ноги і заблищав усмішкою на тлустих вогких вустах.

— Він іде на Жахокром?

— На жаль, ні. Арнольф не розуміє, чому. Присягається, що аж зі шкури пнувся, аби лише заманити його до пастки.

— Еге ж, наставляй кишеню. Пошкреби Карстарка — і знайдеш Старка!

— Молодий Вовк так пошкріб князя Рікарда, що тепер старе прислів'я вже трохи далі від правди, ніж було колись. Але годі про Карстарків. Князь Станіс відібрав Жбир-у-Пуці в залізників і повернув домові Гловер. Ба гірше — за нього стали верховинні роди західних гір. Вуль, Норей, Лиділ та решта. Сила його зростає.

— Наша сила більша.

— Наразі так.

— То й розіб'ємо його зараз. Дозвольте рушити на Жбир!

— Після твого весілля.

Рамзай гепнув кухлем по столі, рештки пива порснули на скатертину.

— Мені вже остогидло чекати! Ми маємо дівчину, маємо дерево і вдосталь панства, щоб засвідчити шлюб. Дайте мені побратися з нею назавтра, засіяти їй сина у череві і рушити в похід, перш ніж дівоча кров засохне на простирадлі!

«Вона палко молитиметься, щоб ти пішов, — подумав Смердюк, — а ще палкіше, щоб не повернувся.»

— Ти засієш свого сина, — відповів Руз Болтон, — але не тут. Я вирішив, що твоє одруження з дівчиною станеться у Зимосічі.

Це князеві Рамзаю, вочевидь, не сподобалося.

— Чи не забули ви, що я віддав Зимосіч вогню та мечу?

— Я не забув, а ти, схоже, забув. Розорили та спалили Зимосіч залізники. Вони ж порізали увесь люд, який там був. А очолював їх Теон Перевертень.

Рамзай кинув на Смердюка підозріливий погляд.

— Гаразд, то був він, і все ж таки... одружуватися у тій руїні?

— Навіть зруйнований та спалений, замок лишається рідною домівкою панни Ар'ї. Чи буває краще місце, щоб одружитися, вкласти її на постіль і тим затвердити свої права? Проте це лише половина справи. Рушати на Станіса — то дурість. Хай Станіс рушає на нас. Він надто обережний, щоб припхатися до Курганища... але на Зимосіч він змушений буде піти. Його верховинні союзники не кинуть дочку свого улюбленця Неда в пазурях такого, як ти. Станіс муситиме вирушити або втратити їхню дружбу... а оскільки він є досвідченим і обережним полководцем, то скличе в похід усіх своїх друзів та союзників. І серед них — Арнольфа Карстарка.

Рамзай облизнув потріскані губи.

— І тоді він наш.

— З ласки божої — так. — Руз підвівся на ноги. — Отже, ти одружишся у Зимосічі. Я

переповім панству, що ми рушаємо за три дні, і запрошу приєднатися.

— Ви ж Оборонець Півночі! Накажіть їм.

— Запрошенням я досягну того ж самого. Влада смакує краще, коли приправлена чемністю. Краще тобі цього повчитися, якщо сподіваєшся колись правити.

Князь Жахокрому зиркнув на Смердюка.

— А, і звірятко своє відчепи. Я забираю його з собою.

— Забираєте Смердюка? Куди? Він мій. Ви не можете його забрати!

Руза, здавалося, його слова звеселили.

— Все, що ти маєш, дав тобі я. Краще тобі про це не забувати, байстрюче. Щодо цього... Смердюка... якщо ти не зламав його душу понад межі розумного, він ще стане нам у пригоді. Накажи подати ключі й розімкнути кайдани. Поки не змусив мене пошкодувати про день, коли я згвалтував твою матір.

Смердюк побачив, як смикнулися Рамзаєві вуста, як слина заблищала у відкритому роті. Він навіть злякався, чи не скочить той через

стіл з ножем у руці. Але Рамзай лише зачервонівся, відвернув свої світлі очі від батькових, іще світліших, і пішов шукати ключі. Та коли він став на коліна розімкнути кайдани на Смердюкових зап'ястках і кісточках, то нахилився ближче і прошепотів:

— Нічого йому не кажи. А кожне слово, сказане ним, запам'ятай і принеси мені. Я поверну тебе назад, хай що белькоче та сучка Турстан. То хто ти такий?

— Смердюк, ласкавий пане. Ваш навіки. Смердючий Смердюк, огидний пацюк.

— Таки-так. Коли мій батько поверне тебе назад, я заберу в тебе ще одного пальця. Дозволю вибрати, якого саме.

Непрохані сльози покотилися щоками.

— За що?! — писнув він ламким голосом. — Я ніколи не прохав мене забирати. Я зроблю все, чого ви забажаєте, я служитиму, я коритимуся, я... благаю вас, не треба, ні...

Рамзай загилив йому ляпаса.

— Забирайте, — мовив він до батька. — Це вже не людина. Від його смороду мене нудить.

Місяць сховався над дерев'яними стінами Курганища, коли вони ступили з палати надвір. Смердюк чув, як вітер, виючи, летить хвилястими рівнинами поза межами містечка. Від Курган-Палат до непоказного дрібного замку Гарвуда Дужака за східною брамою було не більше як півтори версти. Князь Болтон запропонував йому коня.

— Ти можеш їхати верхи?

— Я... гадаю, так, ясний пане.

— Вальтоне! Допоможи йому сісти на коня.

Навіть позбавлений кайданів, Смердюк рухався, наче німечий старий. Плоть його висіла мішком на кістках; Кислий Алин та Бен Кістяк кепкували з його раптових судом. Що ж до смороду... навіть підведена йому кобила сахнулася геть, коли він спробував на неї сісти.

На щастя, кобилка була лагідна і сама знала шлях до Курган-Палат. Коли вони виїхали за браму, князь Болтон поїхав поруч. Стражники віддалилися, щоб не заважати розмові.

— Як накажеш тебе називати? — запитав князь, коли копита застукотіли широкими

прямими вулицями Курганища.

«Смердюк, я — Смердюк, і мені вже каюк.»

— Смердюком, з ласки ясного пана.

— М'сьпана. — Вуста Болтона розтулилися настільки, щоб показати крихітну смужку зубів. То могла бути усмішка.

Але Смердюк нічого не зрозумів.

— Перепрошую пана? Я кажу...

— Ти кажеш «ясний пан», «ласкавий пан» або «мосьпан». А мав би казати «м'сьпан». Твоє шляхетне походження на кожному кроці зраджує твій язик. Якщо хочеш скидатися мовою на сільського хама, то розмовляй так, наче натоптав повний рот грязюки. Або наче ти такий тупий, що не знаєш, з яких слів складається величання вельможних осіб.

— Слухаю волю м... м'сьпана.

— Отак краще. А смердиш ти, по правді, украй огидно.

— Так, м'сьпане. Благаю пробачити, м'сьпане.

— За віщо? Твій сморід — справа рук мого сина, не твоя. Мені це добре відомо.

Вони проминули стайню та завішену віконницями корчму з намальованим на вивісці пшеничним колосом. Смердюк почув зсередини музику.

— Я знав першого Смердюка. Від нього теж тхнуло, та не тому, що він не мився. Навпаки, я не знав створіння чистішого, правду сказати. Він купався тричі на день і носив квіти у волоссі, наче дівчина. Коли ще була жива моя друга дружина, його спіймали за викраденням запашних мастей з її опочивальні. Я наказав дати йому батогів — десяток ударів. Навіть його кров смерділа не так, як треба. За рік він спробував знову — цього разу випив рідкі запашні трунки і трохи не помер. Але сморід нікуди не подівся — він-бо з ним народився. Простаки про таке кажуть: проклятий богами. Боги зробили його смердючим, щоб усі знали про його гнилу душу. Мій старий маестер наполягав, що то така хвороба, але хлопець в усьому іншому був здоровий, наче бик. Ніхто не міг коло нього стояти, і його змусили спати серед свиней... до того дня, коли Рамзаєва

мати з'явилася перед моєю брамою, вимагаючи слугу для мого байстрюка, який ріс диким і непокірним. Я віддав їй Смердюка. Хотів у такий спосіб пожартувати, але вони з Рамзаєм стали нерозлучні. Відтоді мене не полишає питання... хто кого розбестив? Рамзай Смердюка чи Смердюк Рамзая?

Князь подивився на нового Смердюка очима світлими і дивними, як два білих місяця.

— Що він тобі шепотів, коли знімав кайдани?

— Він... він казав...

«Казав нічого вам не казати.» Слова застрягли йому в горлі; Смердюк заходився кашляти й задихатися.

— Дихай глибше. Я сам знаю, що він тобі сказав. Звелів шпигувати за мною і берегти його таємниці. — Болтон видав тихий смішок. — Наче вони в нього є. Кислий Алин, Лютон, Гицель, решта... звідки вони взялися, як він гадає? Невже він справді вірить, що то його люди?

— Його люди, — повторив Смердюк луною.

Скидалося, від нього чекали якихось слів, хоча він не знав, що відповісти.

— Чи розповідав тобі мій байстрюк, як я його нагуляв?

Це він знав, на своє полегшення.

— Так, ясний... м'сьпане. Ви зустріли його мати під час прогулянки верхи і зачарувалися її красою.

— Зачарувався? — реготнув Болтон. — Отак і сказав? Та в малого, бачу, душа співця. Хоча якщо ти повірив у його пісню, то напевне, дурніший за першого Смердюка. Навіть про прогулянку верхи — не зовсім правда. Я полював на лисицю вздовж Плакун-Води, коли натрапив на млин і побачив, як молода жінка пере одяг у потоці. Старий мірошник надібав собі молоду дружину — більше як удвічі молодшу за нього. Вона була висока, струнка, на вигляд міцна і здорова. Довгі ноги, малі тверді груденята — наче дві спілі сливки. Як на простачку, нічогенька на вроду. Щойно я її побачив, як зажадав тілесно. Це ж, власне, моя законна здобич, моє мито. Маестри розкажуть

тобі, що король Джаяхаерис скасував панське право першої ночі, щоб задовольнити свою прискіпливу дружину. Та де правлять старі боги, там бережуть старі звичаї. Умбери теж тримаються першої ночі, хай і все заперечують. Деякі з верховинних родів — так само. А на Скагосі... та власне, лише серце-дерева бачать ледве половину того, що коїться на Скагосі.

— Шлюб мірошника було укладено без мого дозволу. Мені не сказали ані слова. Чолов'яга мене обдував. Тому я наказав його повісити і здобув своє право під деревом, на якому він гойдався. Правду кажучи, дівка ледве була варта витраченої мотузки. Лисиця теж утекла, а дорогою назад до Жахокрому ще й мій улюблений мисливський кінь закульгав. Тож загалом день вийшов жалюгідний.

— За рік по тому та сама дівка мала зухвалість припхатися до Жахокрому з верескливою червонопикою істотою на руках. Твердила, що вона моєї крові. Я мав би відшмагати мати батогами, а дитину вкинути до колодязя... але малеча справді мала мої очі.

Дівка розповіла, що коли брат покійного чоловіка побачив ті очі, то побив її до крові й вигнав з млина. Це мене роздратувало. Я віддав млина їй, а братові наказав вирізати язика, щоб не побіг до Зимосічі співати бентежних пісень князеві Рікарду. Щороку я надсилав їй кілька поросят і курей, торбину мідних зірок і нагадування, щоб ніколи не казала малому, чий він син. Мирна земля, тихі люди — таке в мене завжди було правило.

— Чудове правило, м'сьпане.

— Проте жінка переступила мою волю. Ти ж бачиш, який він став, Рамзай. Це вона його таким зробила. Вона і Смердюк. Вічно шепотіла йому на вухо про його спадкові права. Бо він мав би сидіти на млині, молоти збіжжя і бути щасливим з долі мірошника. Невже йому справді примарилося, ніби він зможе правити північчю?

— Він б'ється за вас! — стрілив Смердюк. — Він такий дужий!

— Бики дужі. Ведмеді. Вепри. Бачив я його в битві... Але то не цілком його вина. Вчителем

його був Смердюк, той перший Смердюк, якого ніколи не вчили науки бою як слід. Так, Рамзай лютий, не заперечую, але мечем він вимахує, наче різник коло свині.

— Зате нікого не боїться, мосьпане.

— А мав би боятися. Саме страх дозволяє людині вижити у нашому світі зради та омани. Навіть тут, у Курганищі, гайвороння кружляє над нами, жадаючи влаштувати собі учту з нашої плоті. На Кервинів і Толгартів покластися не можна, мій жирний приятель князь Виман плете змови, а Хвойдоріз... ті Умбери лише здаються простаками, а насправді не позбавлені тваринного лукавства. Рамзаєві слід їх боятися так само, як боюсь я. Коли побачиш його, то скажи.

— Сказати... сказати йому боятися? — Смердюкові стало зле від самої лише думки. — Мосьпане, я... якщо я скажу, він...

— Та знаю, — зітхнув князь Болтон. — Така вона, зіпсована кров. Йому б трохи п'явок. П'явки смокчуть погану кров, а з нею висмоктують лють і біль. Ніхто не може ясно

міркувати, маючи повну душу гніву. Проте Рамзай... його отруйна кров, напевне, занастить і п'явок.

— Але ж він ваш єдиний син.

— Наразі так. Колись я мав іще одного — Домеріка. Тихий був хлопчина, проте дуже здібний. Чотири роки служив джурою при пані Турстан, три — зброєносцем у Долині князеві Черленцю. Грав на високій арфі, читав книжки з історії, верхи носився швидше за вітер. За кіньми аж шаленів — пані Турстан тобі розкаже. Його не могла перегнати навіть дочка князя Рікарда, а та сама була наполовину конякою. Черленець казав, що й на кінному бойовищі від нього чекали чимало. Адже видатний герцівник спершу має навчитися сидіти верхи.

— Так, мосьпане. Домерік. Я... я чув його ім'я...

— Рамзай його вбив. Маестер Утор сказав, що то була кишкова хвороба, та я кажу — отрута. У Долині Домерік дуже заприятелював до Черленцевих синів. Хотів і собі мати брата,

тому поїхав угору Плакун-Водою на пошуки мого байстриюка. Я йому заборонив, але Домерік був уже дорослим і гадав, що знає краще за батька. Тепер його кістки лежать під Жахокромом разом із кістками братів, що померли в колисці. А мені лишився Рамзай. Скажіть-но мені, любий пане... якщо вбивцю родичів проклято навіки, що має робити батько, коли один його син убиває іншого?

Запитання налякало Смердюка. Одного разу він уже чув, що Байстриюк убив свого законно уродженого брата. Проте вірити не насмілювався. «Може, то помилка. Брати ж іноді помирають, але їх не завжди вбивають. Ось мої мертві, а я їх не вбивав.»

— Пан князь мають нову дружину. Пані подарують їм нових синів.

— Яка то буде радість для мого байстриюка! Пані Вальда походить з Фреїв і, здається, успадкувала їхню плодючість. Я до неї на диво прихилився. Дві попередні в ліжку не сміли й писнути, а ця верещить і стрибає, як навіжена. Мені це до смаку, мушу зізнатися. Якщо вона

лупитиме синів так само, як закидає в себе тістечка, то в Жахокромі скоро ніде яблукові буде впасти, щоб не влучити у Болтона. Звісно, Рамзай їх усіх уб'є. Та воно й на краще. Я вже не проживу стільки, щоб виростити нових синів чоловіками, а малолітні князі — то прокляття кожного вельможного дому. Шкода лишень Вальду — вона за ними побиватиметься.

Горлянка у Смердюка геть всохла. Він чув, як вітер стукотить голими гілками в'язів уздовж вулиці.

— Ясний пане, я...

— М'сьпане! Не забувай.

— Даруйте, м'сьпане... чи можна запитати? Навіщо я вам? Я ж ні до чого не вдатний, нікому не потрібен, я вже й не людина, не чоловік, мене злаmano і знищено... ще й сморід...

— Купіль та переміна одягу тебе прикрасять. І сморід приберуть.

— Купіль?! — Смердюк відчув, як у кишках стискається кулак. — Я... я не смію, м'сьпане. Я

маю... рани, я... цей одяг дав мені князь Рамзай, і сказав... сказав, щоб я його не знімав, лише з його наказу...

— Це не одяг, а ганчір'я, — на диво терпляче відповів князь Болтон. — Гидке ганчір'я. Подерте, брудне, смердюче від крові та сечі. Ще й надто тонке. Тобі, мабуть, дуже зимно в ньому. А ми вдягнемо тебе у ягнячу вовну, теплу і м'яку. Кожуха з хутра дамо. Хочеш?

— Ні!

Він не міг дозволити забрати в нього одяг, подарований князем Рамзаєм. Не міг дозволити, щоб його побачили.

— То може, віддаси перевагу шовкам і оксамитам? Пригадую, колись ти вбирався саме в них.

— Ні! — заверещав він жалібніше й пронизливіше. — Я хочу цей одяг! Одяг Смердюка. Пожалійте Смердюка, не знімайте сіряка!

Серце його калатало, наче дзвін, голос перетворився на жалюгідне скрекотіння.

— Не хочу купелі! Благаю, м'сьпане, не знімайте з мене одяг!

— То хоч випрати його дозволиш?

— Ні! Ні, м'сьпане, благаю вас. Благаю!

Він притиснув сорочку до грудей і зігнувся у сідлі навпіл, переляканий, чи не накаже Руз Болтон своїй варті зірвати з нього лахи просто посеред вулиці.

— Воля твоя. — Світлі Болтонові очі здавалися у місячному світлі порожніми, наче за ними не було нічого й нікого. — Пам'ятай, що я не бажаю тобі зла. Бо чимало тобі заборгував.

— Заборгували?! — Якась частинка його душі заволала з жаху. «Це пастка, він грається з тобою! Адже син — то лише тінь батька!» Князь Рамзай чудово вмів гратися з його сподіваннями. — Що... що ви могли мені заборгувати, м'сьпане?

— Північ. Тієї ночі, коли ти захопив Зимосіч, Старкам настав кінець. Від того дня вони були приречені. — Болтон майнув блідою рукою навколо себе. — А оце — просто чвара

за жалюгідні рештки.

Їхня коротка подорож скінчилася у дерев'яних стінах Курган-Палат. З кутастих веж майоріли на вітрі прапори: оббілований чоловік Жахокрому, бойова сокира Кервинів, сосни Толгартів, водяник Мандерлі, схрещені ключі старого Кляска, велетень Умберів, кам'яна долоня Кремінців, лось Роголісів. Від Дужаків виднілися брунатно-золоті кутники, від Лупаків — подвійна біла стрічка навколо сірого поля. Чотири кінські голови — сіра, чорна, золота й брунатна — показували присутність чотирьох Ризвелів з Бурчаків. Сумний жарт полягав у тому, що Ризвелі не могли домовитися навіть про спільний колір для своїх корогв. Над усіма віяв за вітром олень із левом хлопчака, що сидів на Залізному Престолі за тисячі верст звідти.

Смердюк знічев'я послухав і подивився, як обертаються крила на старому млині, поки вони в'їжджали крізь брамну башту до порослого травичкою дворища, де стайнярі негайно кинулися по їхніх коней.

— Сюди, якщо ваша ласка.

Князь Болтон повів його до головної вежі, над якою майоріли прапори покійного князя Турстана і його вдовиці. Знак князя зображував шпичасту корону над схрещеними сокирами; її був такий самий, але розділений у чвертях із золотою кінською головою Родріка Ризвеля.

Вибираючись широкими дерев'яними сходами до палат, Смердюк відчув, як під ним тремтять ноги. Він мусив зупинитися, щоб перепочити, і витріщився на трав'янисті схили Великого Кургану. Дехто казав, що це могила Першокороля, котрий привів першолюдей до Вестеросу. Інші заперечували, що з огляду на величину кургану то мав бути якийсь король велетнів. Казали і те, що ніякої могили там не було, лише простий пагорб. Коли так, то був дуже самотній пагорб, бо більша частина володінь Курганища складалася з пласких вивітрених рівнин.

У палаті коло комина стояла жінка, зігріваючи руки над жаринами майже згаслого вогню. Вона була вбрана в чорне від голови до

п'ят, не носила ані золота, ані каменів, але роду була високого — навіть із першого погляду в цьому б не помилився ніхто. У кутиках її вуст зібралися зморшки, ще більше їх купчилося навколо очей, але поставою жінка була пряма й висока, на обличчя — показна і гордовита. Волосся її було брунатне, наполовину вже посивіле; пані носила його зібраним на потилиці у вдовиний вузол.

— Хто це такий? — спитала вона. — Де хлопець? Невже ваш байстрюк відмовився його віддати? Оцей старий — він що, його... о боги ласкаві, чим тут смердить? Ця істота обгидила собі штани, абощо?

— Ні, лишень побувала в руках Рамзая. Пані Барбреє, дозвольте познайомити вас із законним князем на Залізних островах, Теоном з дому Грейджой.

«Ні, — подумав він, — не кажіть це ім'я, Рамзай почує, він знатиме, знатиме, і зробить мені боляче!»

Пані закопилила губи.

— Я чекала трохи іншого.

— Що маємо, те маємо.

— Що з ним робив ваш байстрюк?

— Гадаю, зрізав трохи шкіри. Відтяв кілька невеличких частин тіла. Нічого важливого.

— Він при своєму розумі?

— Можливо. Хіба це важить?

Смердюкові було вже несила слухати.

— Благаю, м'сьпане, м'сьпані... тут якась помилка.

Він упав на коліна і затремтів, як листок під зимовим буревієм. Сльози полилися спотвореними щоками.

— Я не він. Я не перевертень. Той загинув у Зимосічі. А мене звати Смердюком. — Треба пам'ятати своє справжнє ім'я. — Звіть мене Смердюком — жалюгідним хробаком.

Тиріон

«Селаесорі Кворан» подолав уже сім днів шляху від Волантису, коли Копка нарешті виповзла з-під чардака — наче якась боязка лісова істота з довгої зимової сплячки.

Саме вечоріло, і червоний жрець запалював ніч-ватру в чималій залізній жарівниці посеред корабля. Жеглярі збиралися навколо на молитву. Голос Мокорро мав басовитий, наче в тулумбаса; доносився він з потаємних глибин дебелого тіла.

— Дякуємо Тобі за сонце, що зігріває нас, — молився жрець. — Дякуємо за зірки, що наглядають за нами посеред холодного чорного моря.

Справжній велетень, він був вищий за пана Джорага і чи не вдвічі ширший за нього; з одягу жрець носив яскраво-червоні шати,

гаптовані на рукавах, подолі та комірі жовтогарячими язиками шовкового полум'я. Шкіру він мав чорну, наче смола, волосся — біле, мов сніг; на щоках та лобі наколоті були жовто-червоні язики вогню. У руці жрець тримав залізну патерицю заввишки у свій зріст, увінчану драконовою головою; коли він гатив її кінцем по дошках чардаку, дракон плювався зеленим тріскотливим полум'ям.

П'ятеро рабів-воїнів Вогняної Руки, що складали охорону жерця, очолювали переспів вірян, який лунав у відповідь жерцеві. Вони молилися мовою Старого Волантису, але Тиріон достатньо чував молитов, щоб утямити загальний зміст. «Запали в нас вогонь і оборони од пільми, бе-бе-бе, освіти нам шлях і зігрій, наче в печі пиріг, ніч темна і повна жахить, порятуй нас від страшного чогось там, і знову бе-бе-бе.» Проте вголос нічого не казав. Тиріон Ланістер пречудово обходився без жодного бога, та на цьому кораблі розумно було виказувати червоному Ра-Гльорові хоч трохи поваги. Джораг Мормонт зняв Тиріонові

кайдани, щойно вони рушили морем у далеку путь, і карлик не хотів, щоб лицар роздумався.

«Селаесорі Кворан» являв із себе незграбну перевальчасту балію на тридцять тисяч пудів, з глибоким черевом, високими чардаками спереду та ззаду, і єдиною щоглою посередині. На носі її стояла чудернацька подоба — поїдена шашіллю дерев'яна поважна особа з запхнутим під одну пахву сувоєм — хтозна, мудрець чи державець, — якій на вид наче кишки заколодило. Бридкішого корабля Тиріон ще не бачив. Та й жеглярі на ньому були не кращі. Капітан — чорноротий, непривітний черевань з близько посіяними жадібними очицями — погано грав у цивасу, а ще гірше вмів програвати. Під його орудою служило чотири помічники-відпущенці та п'ятдесят рабів, прикріплених до корабля; кожен мав на щоці вельми приблизне зображення носової подоби коча. Жеглярі взяли собі за звичку кликати Тиріона «Карлик Безніс», хай скільки він товкмачив, що його звати Хугором Схилом.

Троє з помічників і більше як три чверті

жеглярів були палкими прихильниками Господа Світла. Про капітана Тиріон певності не мав — той завжди з'являвся на вечірні відправи, але стояв мовчки. Та справжнім господарем на «Селаесорі Кворан» був Мокорро — принаймні у цій подорожі.

— Господи Світла, благослови раба Твого, Мокорро, освіти йому стежку темними краями цього світу! — гув червоний жрець. — Оборони праведного раба твого Бенерро! Даруй йому мужності, даруй йому мудрості, наповни серце його полум'ям Божим!

Саме тоді Тиріон помітив Копку, що спостерігала ці блазенські вихиляси з крутих дерев'яних сходів, які вели донизу під стерно. Стояла вона на одній із нижчих сходинок, і виднілася лише маківка її голови. Під каптуром її очі у світлі ніч-ватри здавалися великими та білими. З нею поруч був собака — великий сірий хорт, яким вона їздила у їхніх з братом кумедних герцях.

— Панно! — тихо покликав Тиріон. Певно ж, ніякою панною вона не була, та він не міг

себе змусити вимовити оте її недоладне ім'я, а «дівчина» чи «коротунка» було б іще гірше.

Вона сахнулася з переляку.

— Я... я вас не бачила.

— Це тому, що я малий на зріст.

— Я... мені... було недобре. — Її собака гавкнув.

«Ти потерпала з горя, радше сказати.»

— Якщо я можу допомогти...

— Ні, — відповіла дівчина і миттю зникла знову. Мабуть, повернулася до бесіди, яку поділяла з собакою та свинею.

Тиріон винуватити її не міг. Жеглярі «Селаесорі Кворан» спершу пораділи, коли він зійшов на корабель — зрештою, карлик приносив щастя. Голову йому терли так часто і завзято, що він вже дивувався, чому досі не лисий. Але Копку вони зустріли більш різноманітними почуттями. Так, вона була коротункою, але й жінкою теж, а жінки несли кораблям біду. На кожного жегляра, що пробував почухати їй голову, припадало троє, які стиха бурмотіли прокляття, коли

опинялися поруч.

«Та й мене бачити — це їй як сіль на рану. Її братові одтяли голову, сподіваючись, що то я. А я тепер сиджу тут, наче химера на даху, і пхаюся зі своїми порожніми розрадами. На її місці я б тільки й думав, як виштовхати мене у море.»

Сам він до дівчини відчував лише жаль. Вона не заслуговувала на той жах, який спіткав її у Волантисі — не більше, ніж її брат. Восстаннє, коли він її бачив — просто перед виходом у море — її очі були геть змучені плачем, схожі на дві потворні червоні ями у змарнілому блідому обличчі. Коли корабель підняв вітрила, дівчина зачинилася у своєму помешканні з собакою та свинею; вночі чуто було, як вона схлипує. Лише напередодні Тиріон чув, як один із капітанових помічників міркував уголос, чи не викинути її за облавок, поки вона слізьми не потопила корабель. І не був певний, чи той насправді жартував.

Коли вечірня молитва скінчилася, і жеглярі знову розбіглися по місцях — хтось на варту, а

хтось повечеряти, перехилити належну чарку оковитої та лягти спати — Мокорро лишився коло вогню, як робив щовечора. Червоний жрець спочивав удень, а темні години вистоював на ногах, пораючи священне полум'я, щоб уранці до людей повернулося сонце.

Тиріон присів навпочіпки навпроти і зігрів руки від нічного холодку. Якусь хвилину Мокорро його не помічав, бо витріщався у вогонь, загубившись у видіннях. «Чи справді він бачить дні прийдешні, як сам каже? А якщо так — хіба не страшно мати від свого бога такий дарунок?»

За мить жрець підняв очі й зустрів карликів погляд.

— Хугоре Схиле, — привітався він поважним кивком. — Ти прийшов помолитися зі мною?

— Хтось мені таке казав, нібито ніч темна і повна жахіть. Що ви бачите у тих вогнях?

— Драконів, — відповів Мокорро посполитою мовою Вестеросу. Він розмовляв

нею дуже добре, майже без сліду чужої вимови. Без сумніву, то була одна з поважних причин, чому саме його верховний жрець Бенерро обрав принести Даянерис Таргарієн істинну віру в Ра-Гльора. — Драконів старих та юних, справжніх і облудних, ясних і темних. І вас теж. Маленького чоловічка з великою тінню, який люто гарчить посередині всього.

— Люто гарчить? Такий приязний парубок, як я? Та не кажіть! — Тиріонові здалося, що до нього трохи підлестилися. Чому ні? Навіть останньому йолопові приємно чути, яка він важлива особа. — Може, то ви Копку бачили? Ми майже однакові на зріст.

— Ні, друже мій.

«Друже? Коли це ми стали друзями?»

— А чи бачили ви, скільки часу забере в нас шлях до Меєрину?

— Ви так прагнете уздріти на власні очі спасительку світу?

«І так, і ні. Хто її зна, ту спасительку — може, їй заманеться стягти мені голову чи віддати драконам на поживу.»

— Зовсім не прагну, — відповів Тиріон. — Я думаю лише про маслини. Починаю побоюватися, що постарішаю та помру, не скуштувавши більше жодної. Та я по-собачому швидше б доплив, ніж під оцим вітрилом! Розкажіть-но: цей Селаесорі Кворан був тріархом чи черепахою?

Червоний жрець видав тихий смішок.

— Ані тим, ані іншим. Кворан — це не можновладець... а той, хто радить і допомагає йому в справах вірною службою. Ви в себе на Вестеросі назвали б таку людину шафарем або управителем.

«А чи не Правицею Короля, часом?» Думка розважила Тиріона.

— А що таке «селаесорі»?

Мокорро торкнувся носа.

— Такий, що має приємний запах. От як квітка.

— Тобто «Селаесорі Кворан» приблизно означає «смердючий шафар»?

— Я наполягаю на «запашному».

Тиріон лукаво вишкірився.

— «Смердючий» кумедніше. І все ж дякую за науку.

— Радий, що зумів вас просвітити. Може, одного дня ви дозволите мені відкрити вам істину Ра-Гльора.

— Можливо, такий день іще настане. — «Не раніше, ніж голова моя опиниться на шпичці.»

Помешкання, яке він поділяв із паном Джорагом, лише з чемності хтось назвав би окремою бесідою; насправді то була вогка, темна, смердюча комірчина, де ледве стало місця повісити дві гамаки для спання, одну над іншою. Тиріон знайшов Мормонта у одному з їхніх підвісних ліжок — той простяг ноги і повільно гойдався у лад із рухом корабля.

— Дівча нарешті виткнуло носа на чардак, — повідомив Тиріон. — Але кинуло на мене один погляд і прожогом утекло донизу.

— Бо на тебе гидко дивитися.

— Не всім пощастило народитися з твоєю красою на мармизі. Дівчисько геть розгублене і зневірене. Я б не здивувався, якби бідолаха прокралася до облавку, вистрибнула і

втопилася.

— Бідолаха має ім'я. Копка.

— Та знаю я її ім'я!

Ім'я Тиріон не лише знав, а й ненавидів. Брата ж її кликали Шажиком, хоча насправді звали Оппо. Копка і Шажик... дві дрібні монети, варті небагатого. І що найгірше — такі імена вони обрали собі самі. Коли Тиріон це зрозумів, то відчув у роті гидкий присмак.

— Хай як її звать, їй бракує друга.

Пан Джораг сів у гамаці.

— То задружися з нею. А хоч би й одружися — мені що?

Гидкий присмак повернувся вдруге.

— Подібне до подібного, кажеш? Тобто ти шукатимеш собі ведмедицю, якщо раптом схочеш одружитися?

— Це ж ти наполягав, щоб ми її взяли, не я.

— Наполягав? Я сказав, що у Волантисі її кидати не можна. Та це не означає, що я їй прутня між ніг хочу пхати. Чи не забув ти, як вона хотіла мене вбити? Не найкращий початок для дружби.

— Ви обоє карлики. Почни з цього.

— Еге ж. І брат її теж був карликом — отой брат, котрого вбили якісь п'яні йолопи, бо гадали, що то я.

— Винуватиш себе, абощо?

— Ні! — визвірився Тиріон. — Мені своїх гріхів досить, цього я на себе не візьму! А між іншим, те, що вони робили на Джофовому весіллі... це я б мав затамувати на них образу. Але не затамував! І не бажав їм жодного зла.

— Еге ж, ти в нас зла не пам'ятаєш. І сам невинний, яко агнець. — Пан Джораг зіп'явся на ноги. — Та годі вже балачок. Карлиця — твій тягар. Цілуй її, убий її, не дивися в її бік — роби, що заманеться. Мені байдуже.

І Мормонт пропхався повз Тиріона до дверей. «Двічі вигнанець, — подумав Тиріон. — Та й не диво. Я б його сам вигнав, якби міг.» Лицар був у розмові сухий і холодний, на вдачу — похмурий, до гострого язика і дотепного слова глухий. І то були ще його найкращі риси. Майже весь час, коли не спав, пан Джораг міряв кроками передній чардак або стояв,

спершись на поручні, і витріщався у море. «Видивляється свою срібну королеву. Шукає очима Даянерис і молиться, щоб корабель рухався швидше. Напевне, я б теж так робив, якби у Меєрині на мене чекала Тайша.»

Чи не може місце шльондрам бути у Невільницькій затоці? Ні, навряд. Тиріон знав з книжок, що у містах рабовласників дівчат перевиховували на шльондр. «Хоч би Мормонт собі одну купив...» Гарненька рабиня могла б скоїти справжні дива у приборканні його поганого гумору... а надто срібляста білявка на кшталт тієї, що совалася на Мормонтовому прутні в Сельорисі.

На річці Тиріон мусив терпіти Грифа, але там у нього для розваги була таємниця справжньої особи капітана і приязне спілкування з рештою невеличкого, але цікавого човнового товариства. На кораблі ж, на жаль, усі були тими, ким здавалися, жоден не виявляв помітної приязні, а достатньо цікавим був хіба що червоний жрець. «Ну, ще Копка. Але вона мене ненавидить — і мабуть,

має за що.»

Життя на «Селаесорі Кворан» було нудне, далі нікуди; найзахопливіше щоденне заняття, знайдене Тиріоном, було штрикати кинджалом пальці на руках і ногах. На річці щоверсти траплялися дива, гідні захопленого споглядання: велетенські черепахи, зруйновані міста, кам'яні люди, оголені септи, і ніхто не міг знати, що вигулькне з-за наступного вигину берега. На морі ж дні й ночі минали однаково. Коли коч вирушив з Волантису, то спершу рухався попід берегом, і Тиріон міг хоча б повітріщатися на вигини узбережжя, на хмари морської пташви, що злітала з кам'янистих стрімчаків і напівзруйнованих вартових веж, порохувати голі брунатні острівці, що пропливали повз. Помічав він і зустрічні кораблі: рибальські лайби, неповоротких купців, швидкі погордливі галери, чиї весла шмагали й різали білу піну. Та щойно корабель рушив у глибші води, навколо лишилося саме тільки небо, повітря й вода. Вода виглядала, як вода. Небо — як небо. Інколи траплялася

хмарка. Та загалом блакиті було аж занадто.

Вночі було ще гірше, ніж удень. Тиріон і в найкращі часи спав недобре, а нинішні були дуже далекі від найкращих. Адже коли спиш, то можеш побачити сни — а в його снах на нього чигав Смуток і кам'яний король з обличчям батька. Отже, Тиріонові лишався вбогий вибір між залізи до гамаки і слухати хропіння Джорага Мормонта знизу, або ж лишитися нагорі й витріщатися на море. Ночами без місяця вода ставала чорною, як маєстерське чорнило, від одного обрію до іншого. Темна, глибока, моторозна і у свій спосіб принадлива... якщо Тиріон дивився на неї надто довго, то мимоволі починав міркувати, як легко було б перекинутися через бильця і поринути у п'ятьма навіки. Один тихий сплеск — і жалюгідну казочку його життя скінчено. «Але що як пекло насправді існує, і там на мене чекає батько?»

Найкращою подією кожного вечора була вечеря. Не те щоб годували дуже вишукано... але принаймні вдосталь. Саме по вечерю

карлик і попрямував, трохи поміркувавши. Трапезна при куховарні, де всіх годували, була низькою, тісною, незручною, з такою стелею, що високі на зріст подорожні завжди перебували в небезпеці розколоти собі макітри — а надто ставні та показні вояки-невільники Вогняної Руки. Тиріон любляв стиха з них кпинити, але зрештою пожертвував цим задоволенням, щоб харчуватися наодинці. Сидіти за тісним столом з людьми, чієї мови не розумієш, слухати їхні теревені та жарти, нічого не тямлячи... все це швидко набридало, особливо якщо забрати собі в голову, що теревенять і жартують вони про тебе.

У тій самій трапезній зберігалися і книжки, які були на кораблі. Капітан великою любов'ю до красного письменства не палав, тому книжок мав лише три: збірку віршів про мореплавство, від поганих до дуже поганих; добряче замацані любовні пригоди юної рабині у лисенійському постільному будинку; і нарешті четверту — останню — частину «Життя тріарха Беліхо», уславленого волантинського

поборника, чия безперервна низка завоювань та перемог скінчилася досить раптово тим, що його з'їли велетні. Тиріон подолав усі три книжки наприкінці третього дня в морі. Відтак, за браком інших, почав перечитувати ті самі. Історія невольниці була найгірше написана, але найзахопливіша; саме її він узяв з собою до вечері, що складалася з буряків з маслом, холодної тушкованої риби і сухих коржів, якими можна було цвяхи забивати. Тиріон саме читав звіт дівчини про той день, коли її з сестрою запопали людолови, коли до трапезної увійшла Копка.

— Ой! — прохопилася вона. — Я не... я не хотіла турбувати м'сьпана, я...

— Ти мене не турбуєш. Якщо, маю надію, не хочеш знову вбити.

— Не хочу, — відвернулася вона, зачервонівшись.

— У такому разі я не заперечую проти товариства. Тут на кораблі його бракує.

Тиріон згорнув книжку.

— Ходи сюди. Сідай. Попоїж. — Дівчина

залишала майже всі принесені їй страви недоторканими попід дверми свого помешкання. Донині вона мала вже помирати з голоду. — Це вариво майже їстівне. Принаймні риба в ньому свіжа.

— Ні, я... колись трохи не вдавилася риб'ячою кісткою. Відтоді не їм риби.

— Ну то хоч вина випий. — Тиріон налив кухоль і штовхнув до неї. — Капітан пригощає. Схоже радше на сцянки, ніж на вертоградське золоте, але краще вже сцянки, ніж отой чорний діготь, що його жеглярі цмулять. А з цього, може, заснеш.

Дівчина навіть не ворухнулася узяти кухоль.

— Дякую, м'сьпане, але не треба. — Вона відсунулася далі. — Не варто було мені вам надокучати.

— То ти хочеш цілісіньке життя кудись тікати? — спитав Тиріон, поки мала не встигла вислизнути крізь двері.

Почувши, Копка зупинилася. Щоки її яскраво порожевіли; Тиріон злякався, чи не заплаче вона знову. Але натомість мала зухвало

випнула нижню губу і відповіла:

— Ви теж тікаєте!

— Тікаю, — зізнався він, — та я тікаю кудись, а ти — звідкілясь. Між одним та іншим пролягає прірва.

— Ми б нікуди не мусили тікати, якби не ви!

«Треба мати певну хоробрість, щоб отак кинути мені просто в лице.»

— Це ти про Король-Берег чи про Волантис?

— І про те, і про інше. — В очах її блищали сльози. — Про все. Чому ви не виїхали з нами на герць за наказом короля? Нічого б вам не зробилося. Хіба так важко було м'сьпанові видертися на нашого собаку і трохи розважити малого короля? Ну посміялися б з вас, та й по тому!

— Посміялися б, кажеш, — мовив Тиріон. «Натомість я примусив їх посміятися з Джофа. Хіба не хитро придумав?»

— Мій брат каже: це добре — звеселяти людей. Чесна справа, усіма шанована. Брат каже... каже...

Обличчям її покотилися сльози.

— Мені шкода твого брата.

Раніше, у Волантисі, Тиріон вже казав їй ті самі слова. Втім, тоді вона була така занурена у своє горе, що, мабуть, і не почула. Зате, вочевидь, почула зараз.

— Шкода. Вам шкода, кажете? — Вуста її затремтіли, щоки змокли, очі нагадували глибокі ями з червоними краями. — Тієї ж ночі ми втекли з Король-Берега. Брат казав, що так буде краще — бо хтось вирішить перевірити, чи не мали ми стосунку до смерті короля, і візьме нас на тортури. Спершу ми поїхали до Тирошу. Брат гадав, що дотуди вже досить далеко. Але помилявся. Ми там знали одного жонглера — багато років він кидав у повітря своє причандалля коло Водограю П'яного Бога. Сам він уже був старий, руки втратили спритність, інколи його м'ячки падали, і він ганявся за ними площею, але тирошійці однак сміялися і кидали йому гроші. Одного ранку ми почули, що тіло його знайшли у храмі Тріоса. Тріос має три голови, і коло дверей храму

стоїть його велика подоба. Старого розрізали на три частини і запхали їх у три роти Тріуса. Але коли частини зшили, то побачили, що голови немає.

— Голова була дарунком для моєї милої сестри. Старий був карликом, так?

— Так, він був коротун. Як ви і Оппо. Як Шажик. То скажете, вам шкода і жонглера теж?

— Я й не знав, що твій жонглер жив на світі, аж до цього дня... і все ж — так, я шкодую про його смерть.

— Він помер за вас. Його кров — на ваших руках.

Звинувачення боляче вжалило — надто зразу після Мормонткових слів.

— Його кров на руках моєї сестри і тих харцизів, які його вбили. Мої ж руки... — Тиріон перевернув долоні, оглянув, стиснув у кулаки. — Так, мої руки теж укриті кіркою старої крові. Назви мене вбивцею родичів, і не помилишся. Крулетруйником? За це теж відповім. Я вбивав матерів, батьків, небожів, коханок, чоловіків та жінок, королів та

шльондр. Якось мене роздратував співець, то я наказав зварити виродка у казані. Та я ніколи не вбивав жонглера. Не вбивав жодного карлика. І не тобі винуватити мене у смерті твого клятого брата.

Копка взяла зі столу кухоль вина, яке він їй налив, і вихлюпнула йому в обличчя. «Наче моя мила сестра.» Тиріон почув, як захряснулися двері, хоча не бачив, як мала виходила — очі виїдало вином, світ перед ними розпливався. «Ото задружився нівроку.»

Тиріон Ланістер ніколи не мав нагоди поспілкуватися з іншими карликами. Панотець не вітав найменших нагадувань про ваду свого сина, і мартопляси та блазні, що мали карликів у своїх гуртах, швидко навчилися уникати Ланіспорту та Кастерлі-на-Скелі під страхом гніву ясновельможного володаря. Підрісши, Тиріон дізнався, що при столі дорнійського князя Рарога живе карлик-блазень, десь на Пальцях служить карлик-маестер, а серед сестер-мовчальниць є мовчазна карлиця. Але потреби розшукувати їх задля спілкування не

відчув.

Досягали його вух і менш вірогідні перекази: про карлицю-відьму, що жила десь на зачарованому пагорбі у річковому краї, та про карлицю-хвойду, що уславилася в Король-Березі паруванням з собаками. Про останню Тиріонові розповіла сестра. Вона навіть спитала, чи не знайти для нього сучку в охоті, якщо йому теж кортить спробувати. Коли ж Тиріон чемно перепитав, чи не мала вона на увазі себе, Серсея вихлюпнула йому в обличчя келих вина. «Але те було червоне, скільки пригадую, а це — золоте.» Тиріон промочив обличчя рукавом; очі ще й досі щипало.

Більше він Копку не бачив аж до дня шторму.

Того ранку солоне повітря висіло над кораблем важко й непорушно, але в західному небі палало червоне полум'я, помережане низькими хмарами, що виблискували яскравим ланістерівським кармазином. Жеглярі носилися чардаками та щоглами, забиваючи льоди, вибираючи линви, прибираючи усе зайве і

припинаючи якомога міцніше усе неприпнуте.

— Поганий вітер буде, — попередив Тиріона один. — Безніс ходи вниз.

Тиріон пригадав шторм, пережитий ним дорогою через вузьке море, стрибки чардаку під ногами, жахливе рипіння і скрегіт корабля, смак вина і блювотиння.

— Безніс постоїть тут.

Якщо боги схочуть прибрати його до себе, краще вже потонути у чистих водах моря, ніж захлинутися власною гидотою. Над головою повільно мінилося рясицями полотно вітрила, наче хутро великого звіра, що прокидався від довгої сплячки; зненацька воно наповнилося вітром з раптовим ляском, до якого обернулася кожна голова на кораблі.

Вітер погнав коч попереду себе, одразу ж збивши з обраного напрямку. Позаду на тлі криваво-червоного неба громадилися купами одна на одну чорні хмари. Ще й половини ранку не минуло, як на заході замерехтіли блискавки, а за ними загуркотів і віддалений грім. Море пожвавішало, темні хвилі

заплюскотіли у короб «Смердючого шафаря». Саме тоді жеглярі почали прибирати вітрило. Посередині корабля Тиріон плутався у всіх під ногами; тому він видерся на високий ніс і зігнувся там навпочіпки, потерпаючи від батогів холодного дощу на щоках. Коч тим часом стрибав на хвилях угору і вниз завзятіше за будь-якого коня, котрим Тиріонові доводилося їздити, то злітаючи угору на верхівку водяного горба, то падаючи у глибоку долину. Потужне тремтіння пронизувало Тиріона аж до кісток; і все ж тут, нагорі, де він міг бачити море, йому велося краще, ніж за зачиненими дверми тісної задушливої бесіди.

Коли шторм нарешті послабнув, уже настав вечір. Тиріон Ланістер просяк водою до останньої нитки у спідньому, та все ж чомусь відчував захоплене піднесення... котре ще посилювалося, коли він знайшов п'яного Джорага Мормонта у калюжі блювотиння на підлозі їхнього крихітного помешкання.

Після вечері карлик засидівся у трапезній, святкуючи порятунок власного життя за

кількома чарками чорної оковитої разом з корабельним кухарем — дебелим, на вигляд загрозливим, у звичаях слизьким волантинцем. Кухар знав посполитою мовою лише одне слово («курва»), зате люто бився на дошці для циваси, а надто коли напивався. Того вечора вони зіграли три гри. Тиріон виграв першу, потім програв дві, а далі вирішив, що йому вже досить, і видерся нагору прочистити голову як від оковитої, так і від слонів з драконами.

На високому носі, де так часто стовбичив пан Джораг, він знайшов Копку. Вона стояла перед поручнями коло потворної, напівзогнилої носової подоби і витріщалася на чорнильне море, виглядаючи ззаду маленькою та беззахисною, наче дитина. Тиріон подумав, чи не дати їй спокій, але було запізно — вона почула кроки.

— Хугоре Схиле.

— Якщо твоя ласка. — «Годі вже сваритися.»

— Не хочу тебе турбувати. Краще піду собі.

— Ні! — Обличчя її було бліде та сумне, але скидалося, що вона не плакала. — Я теж

перепрошую. За вино. Це не ви вбили мого брата і того старого бідолаху в Тироші.

— Все ж частка моєї вини в їхній смерті є. Хай не з моєї волі.

— Я так за ним сумую. За братом. Я...

— Я розумію.

Мимоволі йому подумалося про Хайме. «Вважай, тобі пощастило — твій брат устиг загинути, не зрадивши тебе.»

— Я гадала, що хочу померти, — мовила вона, — та сьогодні, коли налетів шторм, і здавалося, що корабель потоне, я... я...

— Ти зрозуміла, що зрештою хочеш жити.

«Зі мною теж таке було. Здається, ми поділяємо чимало спільного.»

— Ви справді зварили співця у казані?

— Я? Ні, я не вмю варити м'ясиво.

Коли Копка захихотіла, то стала схожа голосом на милу юну дівчину років сімнадцяти чи вісімнадцяти, аж ніяк не старшу за дев'ятнадцять.

— Що він такого накоїв, той співець?

— Склав про мене пісню.

«Краля голову задурить — згинеш без меча і трунку. Бо ніщо — палац і уряд проти дівчини цілунку.» Дивно, як швидко до нього повернулися слова тієї пісні. А може, вони ніколи нікуди й не дівалися. «Руки тії золотії холодом лякають, а жіночі теплі руки серце зігрівають.»

— Напевне, то була дуже погана пісня.

— Та не дуже. Ну не «Рине дощ у Кастамирі», куди вже, але окремі рядки...

— Як у ній співалося?

Тиріон засміявся.

— Е ні, мій спів тобі краще не чути!

— Матінка співали нам, коли ми були дітьми. Братові й мені. Завжди казали: байдуже, який у тебе голос, коли пісня до смаку.

— А вона теж була...?

— Коротункою? Ні. Коротуном був наш батько. Їхній батько продав їх работорговцеві у три роки, а вони вирости в такого славетного лицедія, що викупилися на волю. Подорожували усіма Вільними Містами, ще й

на Вестерос заглядали. У Старограді батька кликали «Біб-Стриб».

«Авжеж.» Страшним зусиллям Тиріон зумів не зіщулитися.

— Але тепер вони мертві, — правила далі Копка. — І матінка теж. Оппо... він був мій останній родич, і тепер його теж нема.

Вона відвернула очі до моря.

— Що мені робити? Куди мені їхати? Я ж нічого не вмю, не знаю ремесла, крім кумедного герцю, а для нього потрібні двоє!

«Е ні, — подумав Тиріон. — До цього ти не веди, дівчинко. Не питай і не прохай. Ба навіть не думай.»

— То знайди собі якогось хлопчика-сирітку, — підказав він.

Але Копка, здавалося, і не почула.

— То батечко вигадали виїжджати на герць. І першу свиню вони теж навчили, але тоді захворіли і не змогли вже нею їздити. Їхнє місце зайняв Оппо, а я завжди їздила собакою. Ми колись виступали навіть для дожа Браавосу, і він так реготав, що потім подарував нам... по

великому дарункові.

— То це там тебе знайшла сестра? У Браавосі?

— Сестра? — розгубилася дівчина.

— Моя сестра. Королева Серсея.

Копка струснула головою.

— Ні, ми її ніколи... до нас приходив чоловік. І то було в Пентосі. Озмунд... ні, Озвальд... щось таке. З ним зустрічався Оппо, не я. Про все домовлявся Оппо. Брат завжди знав, що робити і куди їхати далі.

— Далі ми їдемо до Меєрину.

Мала кинула на нього здивований погляд.

— Хіба не до Карфу? Ми ж прямуємо до Карфу, через Новий Гіс.

— До Меєрину. Ти виїжджатимеш на собаці для драконової королеви і повезеш від неї свою вагу в золоті. Тож починай краще їсти, щоб показатися її милості гладенькою та гарненькою.

Копка не відповіла на жарт і посмішку.

— Сама я можу лише по колу скакати. Але навіть якщо королева сміятиметься, куди мені

далі? Ми ніколи довго не сиділи на одному місці. Коли нас бачать уперше, то регочуть і регочуть, але вчетверте і уп'яте вони вже знають, що ми робитимемо — і тоді доводиться їхати в якесь нове місце. Найбільше ми заробляємо у великих містах, та я найкраще почуваюся у маленьких містечках. Там люди не мають багато срібла, зате годують нас за власними столами, а діти бігають за нами усюди.

«Бо в тих сцянних кутках, які ти звеш містечками, ніколи не бачили карликів, — подумав Тиріон. — Недолуга малеча бігатиме і за двоголовою козою, якщо така з'явиться. А потім коза їм набридне, і її засмажать на вечерю.» Та знову змушувати її плакати він не бажав, тому натомість сказав:

— Даянерис має добре серце і щедрю вдачу.
— Саме таких слів Копці мало зараз бракувати.
— Вона знайде тобі місце при дворі, навіть не сумнівайся. Безпечне місце, де моя сестра тебе не дістане.

Копка обернулася до нього.

— І ви ж там теж будете.

«Якщо Даянерис не схоче відплатити за пролиту моїм братом кров Таргарієна краплиною крові Ланістерів.»

— Авжеж буду.

Відтак дівчину-карлицю стали частіше бачити на чардаку. Наступного дня Тиріон зустрів її з плямистою свинею по обіді на низькому середньому чардаку. Повітря було тепле, море стояло тихе.

— Її звати Купка, — сором'язливо мовила до нього дівчина.

«Свиня Купка і дівчина Копка, — подумав він. — Повбивати за таке.» Копка дала Тиріонові кілька жолудів, і він підсунув їх Купці на долоні. «Не сподівайся, дівчино, що я не бачу твоїх намірів» — подумав він, поки велика свиня нюхала і верещала у захваті.

Трохи згодом вони почали разом їсти. Інколи за вечерею стрічалися лише вони удвох; за іншими трапезами їм доводилося тіснитися між стражниками Мокорро. Тиріон називав їх «пальцями» — зрештою, то були вояки

Вогняної Руки, і якраз п'ятеро. Копка з його жарту сміялася солодким приємним сміхом, який, утім, чувся нечасто — надто свіжою була її рана і надто глибоким горе.

Скоро з його слів вона почала звати корабель «Смердючим шафарем», хоча й гнівалася, коли Тиріон кликав Купку Кров'янкою. На знак примирення Тиріон спробував навчити її циваси, але скоро зрозумів, що нова учениця безнадійна.

— Ні, — повторив він уже вдесяте, — літає дракон, а не слони.

Того ж самого вечора Копка, не ходячи манівцями, спитала Тиріона, чи не погодиться він улаштувати забаву з нею вдвох. Він зрозумів, що йдеться про лицарську забаву зі свинею та собакою і поспіхом відповів «Ні». Згодом йому спало на думку, чи не натякала Копка на іншу забаву. Його відповідь однак була б «ні», та він хоча б спробував зробити її чемнішою.

У бесіді, що він поділяв із Джорагом Мормонтом, Тиріон кілька годин крутився у

своїй гамаці, то поринаючи в сон, то знову виринаючи. Сни його повнилися сірими кам'янистими руками, що тяглися по нього з туману, та шаблями драбини, що вела до батька.

Нарешті він облишив марні спроби і пішов нагору вдихнути нічного повітря. На ніч «Селаесорі Кворан» згортав своє велике смугасте вітрило, а чардаки лишалися майже порожні. На стерновому підвищенні стояв один з помічників, посередині сидів коло своєї жарівниці Мокорро; у жарівниці серед майже згаслих жарин стрибало лише кілька невеличких язичків полум'я.

На небі виднілися тільки найяскравіші зірки, усі на заході. На північному сході небо блищало тьмяною червоною загравою, схожою на кривавий синець. Більшого місяця Тиріон не бачив ніколи — скидалося, що те напухле чудовисько проковтнуло сонце і прокинулося з лихоманкою. Близнюк його плавав у морі позаду корабля і мерехтів червоним з кожною хвилиною та рясицею.

— Котра зараз година? — спитав Тиріон Мокорро. — То не може бути світанок, хіба що схід кудись пересунули. Чому небо червоне?

— Над Валерією, Хугоре Схиле, небо завжди червоне.

Спиною пробігли холодні дрижаки.

— То ми неподалік Валерії?

— Ближче, ніж до смаку тутешнім жеглярам,
— відповів Мокорро низьким глибоким басом.
— Чи ходять у ваших королівствах західного сонця перекази про Валерію та її лихо?

— Я чував, як мореплавці розповідали: хто на власні очі побачить її береги, того приречено на смерть.

Він у ті казки не вірив — так само, як його дядько. Геріон Ланістер наставив вітрило на Валерію, коли Тиріонові було вісімнадцять років, твердо налаштувавшись відшукати втрачений спадковий меч дому Ланістер, а разом й інші скарби, що могли вціліти під час Лиха. Тиріон відчайдушно прагнув поїхати з ним, але панотець обізвав подорож «дурною вихваткою» і заборонив йому.

Та напевне, того разу батько мав рацію. Мало не десятиріччя минуло, відколи «Усміхнений лев» вийшов із Ланіспорту. Дядько Геріон не повернувся. Люди, яких князь Тайвин надіслав на пошуки, простежили його подорож до Волантису, де половина жеглярів кинула Геріона, і той мусив купити рабів їм на заміну. Жоден вільний жегляр не бажав навіть ногою ступити на корабель, чий капітан відверто казав, що пливе до Димливого моря.

— То це там удалині Чотирнадцять Вогнів? Це їхнє світло відбивається від хмар?

— Чотирнадцять чи чотирнадцять тисяч — хто їх рахував? Смертному нерозумно вдивлятися у ті вогні, друже мій. Їх запалив гнів самого бога, з яким не рівнятися жодному людському полум'ю. Ми — дрібні істоти поруч із його величчю.

— А деякі ще дрібніші.

Валерія... У книжках писали, що в день Лиха кожна гора на обширі у вісім сотень верст розкололася навпіл і наповнила повітря попелом, димом та вогнем — таким палким та

спраглим, що він ковтав і нищив навіть драконів у небі. В землі розчахнулися велетенські провалля, куди падали палаци, храми, цілі міста. Озера кипіли або спливали ядучою кислотою, пагорби вибухали, з дір у землі вилітали в повітря струмені розплавленого каменю заввишки у сотні сажнів. З червоних хмар сипало дощем драконоскла і чорної гемонської крові. На півночі земля розкололася, провалилася сама в себе, і на її місце ринуло розбурхане море. Найпишніше місто в усьому світі зникло за одну мить, уславлене Вільноземство не пережило одного лихого дня, а Землі Довгого Літа були випалені вогнем, понищені водою і спустошені.

Царство, побудоване кров'ю і вогнем. Валерія зжала врожай, який сама ж і посіяла.

— Невже наш капітан хоче спробувати, чи діють їхні прокляття?

— Наш капітан ладен був відійти ще на дві сотні верст далі в море — аби не наблизитися до того зуроченого берега. Проте я наказав

йому триматися найкоротшого шляху. Бо Даянерис, на додачу до нас, шукають інші мандрівники.

«Гриф зі своїм юним принциком?» Чи не могли чутки про виступ «Золотої Дружини» на захід бути оманною? Тиріон хотів був щось сказати, але роздумався. Скидалося, що пророцтво, яким послуговувалися червоні жерці, мало в собі місце лише для одного казкового звитяжця. Другий Таргарієн перепаскудив би їм усі розрахунки.

— Ви бачили тих інших мандрівників у вогнях? — запитав Тиріон обережно.

— Лише їхні тіні, — відповів Мокорро. — А надто одну з них. Висока, страшна і потворна, з єдиним чорним оком і десятьма довгими руками, вона рухалася невпинно і нестримно крізь море крові.

Бран

Від місяця лишився тільки серпик — тонкий та гострий, мов лезо ножа. Бліде сонце зійшло, сіло, знову викотилося на небо. Червоне листя шепотіло під вітром. Темні хмари заповнили небо і обернулися на грозу. Миготіли блискавки, котився грім, мерці з чорними руками та яскраво-блакитними очима никали навколо щілини у схилі пагорба, та не могли увійти. А під пагорбом скалічений хлопчик сидів на престолі з оберіг-дерева і дослухався до шепоту в п'їтьмі, поки руками і плечима його вгору-вниз ходили круки.

— Ти ніколи не ходитимеш, — пообіцяв триокий гайворон, — зате зможеш літати.

Інколи звідкілясь із глибин долітала пісня. «Діти лісу» — так називала тих, що співали, Стара Мамка. Однак себе вони кликали «співці

пісень землі» — мовою, якою не розмовляла жодна людина, зате вміли розмовляти круки. Їхні маленькі чорні очиці ховали чимало таємниць. Коли вони чули пісні, то починали крякати на нього і дзьобати йому шкіру.

Місяць був уповні, тлустий і великий. Зірки кружляли чорним небом. Дощ падав з неба і крижанів на землі, гілля дерев тріщало під вагою льоду. Бран і Мейра вигадали імена для співців пісень землі: Ясен, Листянка, Лусочка, Чорний Ніж, Сніговолоска, Вуглина. Їхні справжні імена були задовгі для людських язиків, сказала Листянка. Лише вона вміла розмовляти посполитою мовою; що інші думали про свої нові імена, Бран так і не дізнався.

Після пронизливого до кісток морозу за Стіною в печері панувало блаженне тепло, а коли від каменю наповзав холодок, співці запалювали вогонь і відганяли його. Тут унизу не було ані вітру, ані снігу, ані льоду, ані мертвих упирів, що хапали тебе руками — лише сни, слабеньке світло скіпки і поцілунки

круків. А ще — шепіт у п'їтьмі.

«Останнім зеленовидцем» кликали його співці, але у Бранових снах він досі лишався триоким гайвороном. Коли Мейра Троск запитала його справжнє ім'я, він видав моторошний звук, що міг бути раптовим смішком.

— Я носив багато імен, коли ходив землею. Та навіть я колись мав матір. І коли я лежав у неї при грудях, вона дала мені ім'я Брінден.

— Я маю дядька Бріндена! — відповів Бран. — Ну, насправді він дядько матінки. Брінден Чорноструг — так його звать.

— Твого дядька, вірогідно, назвали на мою честь. Ще й досі моїм ім'ям називають дітей. Щоправда, вже не так багато, як раніше. Бо люди забувають. Пам'ятають лише дерева.

Голос його був такий тихий, що Бранові довелося прислухатися.

— Він майже весь пішов у дерево, — пояснила співця, якій Мейра вигадала ім'я Листянка. — Він прожив життя, довше за відміряний йому смертний вік, і все ж не

полишає цього світу. Заради нас, заради тебе, заради царини людей. У плоті його лишилося обмаль сили. Він має тисячу очей і ще одне, але й бачити мусить багато. Одного дня ти дізнаєшся.

— Що я дізнаюся? — згодом спитав Бран Тросків, коли вони прийшли з яскравими смолоскипами у руках і повели його назад до малої печерки при великій, де співці поклали їм постелі. — Що пам'ятають дерева?

— Таємниці старих богів, — відповів Йоджен Троск. Їжа, тепло вогню, спочинок відновили його сили після злигоднів дороги, але тепер він здавався сумнішим, похмурішим, а очі мав утомлені й примарно-потоїбічні. — Істини, відомі першолюдям, забуті нині у Зимосічі... але не в мокрій пустці. Ми на своїх болотах і острівцях живемо ближче до зеленого, і ми пам'ятаємо. Земля та вода, ґрунт і камінь, дуби, в'язи та верби — всі вони були тут перед нами і лишаться, коли ми зникнемо.

— І ти теж лишишся, — додала Мейра.

Бранові стало сумно. «Що як я не хочу

лишатися, коли тебе не стане?» — трохи не вимовив він, але проковтнув слова несказаними. Адже він — майже дорослий чоловік. Раптом Мейра подумає, що він квилить, наче плаксиве немовля.

— Може, ви теж зумієте стати зеленovidцями, — сказав він натомість.

— Ні, Бране. — Тепер сумною здавалася вже Мейра.

— Небагатьом даровано пити з зеленого джерела, знаходячись у смертній плоті, чути шепіт листя і бачити те, що бачать дерева... те, що бачать боги, — мовив Йоджен. — Більшість не поблагословлено таким хистом. Мені боги дарували самі лише зелені сни. І доручили привести тебе сюди. Мою роботу виконано.

Місяць нагадував чорну діру в небі. Вовки вили в пущі, винюхуючи мерців у снігових заметах. Зграя круків зненацька злетіла зі схилу пагорба, шалено плещучи чорними крилами над білим світом і видаючи пронизливий вереск. Зійшло червоне сонце, потім сіло, знову зійшло, забарвивши сніги у всі відтінки

рожевого. Під пагорбом Йоджен похмуро мовчав, Мейра дратувалася, а Ходор блукав темними проходами з мечем у правиці та смолоскипом у лівиці. Чи тим блукачем насправді був Бран?

«Ніхто не має дізнатися.»

Велика печера, що відкривалася у безодню, була темна, мов смола, мов найглибша яма, темніша за пір'я гави чи крука. Світло входило сюди крадькома, небажане та непрохане, мов злодій, і невдовзі зникало. Багаття для їжі, свічки, очерет горіли зовсім трохи; їхні короткі життя швидко добігали кінця.

Співці зробили Бранові окремий престол, схожий на престол князя Бріндена — з білого оберіг-дерева, поцяткованого червоним; у ньому мертві гілки впліталися у живі корені. Престол поставили у великій печері біля провалля, де в чорному повітрі чувся стрімкий біг води далеко вниз. Сидіння йому підмостили з м'якого сірого моху, а коли опустили на місце, то вкрили теплими хутрами.

І там він сидів, дослухаючись до хрипкого шепоту свого вчителя.

— Ніколи не бійся темряви, Бране. — Слова князя супроводжував ледь чутний шурхіт дерева і листя від легкого повороту голови. — Наймогутніші дерева мають корені глибоко в найтемніших місцях землі. Питьма буде тобі покровом, щитом, молоком матері. Питьма зробить тебе сильним.

Від місяця лишився серпик, тонкий і гострий, мов лезо ножа. Згори повільно і безгучно пурхали сніжинки, вкриваючи смереки та вартовини білим покровом. Глибокі замети геть сховали вхід до печер, утворивши суцільну білу стіну, крізь яку Літо мусив прокопуватися, коли хотів вийти назовні до своєї зграї та пополювати. Віднедавна Бран нечасто виходив мандрувати разом з ним, але коли-не-коли ночами спостерігав згори.

Літати було навіть краще, ніж лазити.

Ковзати у шкуру Літа стало йому легше, ніж раніше — коли ще не зламалася спина — вдягти пару штанів. Змінити власну шкуру на

чорне, мов ніч, крукове пір'я виявилось важче, та не так тяжко, як він боявся, принаймні не з цими круками.

— Дикий кінь хвицятиметься і ставатиме дибки, коли на нього спробує скочити людина. Він кусатиме руку, що намагатиметься вдіти йому водильця в зуби, — казав князь Брінден. — Але кінь, що знав одного вершника, залюбки прийме іншого. Молоді чи старі, усі ці птахи знали хазяйську руку. Вибери собі одного — і лети.

Він обрав собі птаха, потім іншого, але без успіху. Третій крук подивився на нього розумними чорними очицями, нахилив голову, крякнув... і раптом за мить вже не хлопчик дивився на крука, а крук на хлопчика. Пісня річки погучнішала, смолоскипи запалали яскравіше, повітря наповнилося дивними пахощами. Спробувавши заговорити, Бран видав хрипкий вереск, а перший політ скінчився ударом об стіну і поверненням до власного скаліченого тіла. Крук, на щастя, не забився; він підлетів до Брана і сів на руку, а

хлопчик попестив йому пір'я і знову ковзнув у його шкуру. Невдовзі він уже літав печерою, вихиляючись між довгими кам'яними зубами, що звисали зі стелі, і навіть наважувався випурхувати над безоднею та знижуватися колами у її чорні холодні надра.

А тоді Бран усвідомив, що він не сам.

— Хтось інший був у круці, — розповів він князеві Бріндену, повернувшись до власного тіла. — Якась дівчина. Я її відчував.

— Жінка. Зі співців пісень землі, — відповів йому вчитель. — Вона давно померла, проте часточка її лишилася у круці. Так само, як часточка тебе лишиться у Літі, якщо твоя плоть раптом завтра помре. Це лише тінь душі. Тобі вона не зашкодить.

— А чи всі птахи мають у собі співців?

— Усі, — мовив князь Брінден. — Саме співці навчили першолюдей надсилати з круками звістки... але за тих часів птахи вимовляли слова. Дерева це пам'ятають, але люди забули. І тепер мусять писати листи на пергамені та прив'язувати до ніг птахів, чийх

шкур ніколи не поділяли.

Бран згадав, що колись те саме розповідала йому Стара Мамка. Та коли він спитав Робба, чи то правда, старший брат засміявся і спитав, невже він вірить у мамунів та чугайстрів. «Шкода, що Робба немає з нами. Я б розказав йому, як умію літати. Він би не повірив, і довелось б показати. Ручуся, він теж зумів би навчитися. І він, і Ар'я, і Санса. Навіть малий Рікон і Джон Сніговій. Ми усі перетворилися б на круків і оселилися у крукарні маестра Лювина.»

Але то був лише дурненький сон. Іншими днями Бран сумнівався, чи не все навколо нього — суцільний сон, чи не заснув він у снігах і чи не ввижається йому це безпечне і тепле місце. «Прокинься, — казав він собі час від часу, — негайно прокинься, бо домрієшся до смерті.» Раз чи два він щипав собі руку пальцями якнайсильніше, але крім болю, нічого не відчував. Наприпочатку він намагався рахувати дні, помічаючи, коли засинає і коли прокидається; але під землею справжнє і уявне

мовби перетікало, зливалося до купи і дедалі менше різнилося одне від одного. Сні дарували науку, наука приходила уві сні, події ставалися усі разом або не ставалися взагалі. Чи робив він щось, а чи тільки уявляв? Відповіді він не знав і сам.

— Лише одна людина з тисячі народжується перевертнем, — сказав одного дня князь Брінден після того, як Бран навчився літати, — і лише один перевертень з тисячі може стати зеленovidцем.

— Я гадав, зеленovidці — то чаклуни дітей лісу, — мовив Бран. — Тобто співців.

— І так, і ні. Ті, кого ти називаєш дітьми лісу, мають очі, мов сонце, золоті. Але інколи, дуже-дуже рідко, серед них народжується хтось з очима червоними, як кров, або зеленими, наче мох на дереві у серці пралісу. Цими ознаками боги мітять тих, кого обрали для великого дару. Обрані ними найчастіше кволі тілесно, і роки їхні на землі тривають недовго, бо кожна пісня має бути врівноважена. Та нарешті перейшовши в дерева, вони

проживають довге життя. Тисяча очей, сотня різних шкур, мудрість, глибша за корені одвічних дерев. То і є зеленovidці.

Бран не зрозумів і запитав у Тросків.

— Ти любиш читати книжки, Бране? — запитав його у відповідь Йоджен.

— Деякі. Полюбляю оповіді, де б'ються. Моя сестра Санса любить ті, де цілуються, але вони дурні.

— Читач, поки минає його власне життя, разом переживає ще тисячу інших, — пояснив Йоджен. — Людина, котра ніколи не читає, живе лише одну. Співці лісу не мали книжок. Ані чорнила, ані пергамену, ані письма. Натомість вони мали дерева, понад усе — оберіг-дерева. Коли співці помирали, то переходили в них, у листя, гілля та коріння, і дерева все запам'ятовували: пісні й чари, історії та молитви, усе знання про цей світ. Маєстри скажуть тобі, що оберіг-дерева є священними для старих богів. Співці вірять, що вони і є старими богами. Отже, коли співці помирають, то стають частиною світу богів.

Бран широко розплющив очі.

— То вони хочуть убити мене?!

— Ні, — заперечила Мейра. — Йоджене, ти його лякаєш!

— Боятися мусить не він.

Місяць був уповні, тлустий і великий. Літо никав мовчазною пущею — довга сіра тінь, що з кожним полюванням ставала щораз кощавіша, бо живу дичину годі було знайти. Захист на вході до печери тримався — мерці не могли зайти досередини. Сніги знову засипали більшість із них, та вони не зникли, а сховалися, принишкли, завмерли у лютому холоді, чекаючи своєї години. До них приєднувалися нові мерці, що колись були чоловіками та жінками, ба навіть дітьми. Мертві круки зі скрижанілими крилами сиділи на голих брунатних гілках. Крізь підлісок проламався сніговий ведмідь — величезний, але схудлий на кістяк; половина шкури на голові йому злізла, оголивши череп. Літо зі зграєю запопав чудовисько і розідрав на шматки; всі разом вони вчинили собі пишний

бенкет, не зважаючи, що м'ясо було гниле, напівзамерзле і ворушилося, навіть коли його їли.

Під землею тим часом їжі було вдосталь: у печерах росло кількасот різновидів грибів, у чорній річці плавала сліпа біла риба, яка смакувала незгірш видющої, коли її зготувати на вогні. Від кіз, що поділяли печери зі співцями, вони мали молоко і сир, а за довге літо співці відклали навіть трохи вівса, ячменю та сушених плодів. Майже щодня вони обідали густою м'ясною юшкою, заправленою ячменем та цибулею, з добрячими шматками м'яса. Йоджен гадав, що то білка, але Мейра твердила, що пацюк. Бранові було байдуже — то було м'ясо, смачне і м'яке, добре стушковане.

Печери були неосяжні, мовчазні, непідвладні часу. Тут жило більше як шість десятків живих співців і зберігалися кістки ще тисяч мертвих; печери тягнулися далеко за порожній пагорб.

— Блукати тут не варто, — застерігала

Листянка. — Річка, що ви чуєте, дуже швидка і чорна, вона плине униз і униз у море без сонця. А деякі забуті ходи ведуть ще й глибше, аж до серця землі; є тут і бездонні провалля, і несподівані ями під ногами. Навіть мій народ не дослідив усі, а ми живемо тут тисячу тисяч ваших людо-років.

Народи Семицарства кликали таких, як Листянка та її плем'я, «дітьми лісу», але найменше вони були схожі на дітей. «Маленькі мудреці лісу» — так було б доречніше. Поруч із людьми вони справді виглядали маленькими — як вовк менший від лютововка, але ж не стає від того цуценям. Шкіру вони мали брунотно-горіхову, з блідими плямами, схожими на оленячі; великі вуха ловили звуки, нечутні жодній людині. Очі вони теж мали великі, золоті, наче в котів, і розрізняли ними проходи в землі, де очі хлопчика бачили лише пільму. На руках вони мали по чотири пальці, рахуючи великий, з гострими чорними пазурями замість нігтів.

І вони справді співали, ніжно і прегарно.

Їхні пісні лунали правдивою мовою, і Бран не впізнавав слова, але голоси нагадували йому чисте зимове повітря.

— Де решта вашого племені? — якось запитав Бран Листянку.

— Пішла в землю, — відповіла вона. — У камені, у дерева. Перед з'явою першолюдей уся земля, що ви звете Вестеросом, була нашою домівкою. Та навіть тоді нас не було багато. Боги дарували нам довге життя, але не велике число — щоб ми не переповнили землю, як олені переповнюють ліс, коли на них не полюють вовки. Тоді займався ранок цього світу, і наше сонце котилося догори. Тепер воно вже сідає, і ми переживаємо довгий, давній занепад. Велетнів теж майже не лишилося — а вони ж були нам найгіршими ворогами і водночас братами. Великих левів західних пагорбів винищили до ноги, однорогів лишилася жалюгідна купка, мамутів — хіба що кількасот. Лютововки переживуть нас усіх, але їхня остання година теж прийде. У світі, створеному людьми, для них немає місця.

І для нас теж.

Листянка здавалася сумною, коли це казала, і Бран засумував теж. Лише згодом він подумав: «А люди не сумували б. Вони б лютували. Вони б кипіли ненавистю і заприсяглися жорстоко помститися. Де співці співають сумних пісень, там люди б'ються і перемагають.»

Одного дня Мейра з Йодженом вирішили, попри засторогу Листянки, піти до річки подивитися.

— Я теж хочу! — сказав Бран.

Мейра кинула на нього погляд, повний безнадії. Річка текла за шістсот стоп унизу, крутими схилами і кривими протоками, пояснила вона, а наприкінці доведеться ще й лізти мотузкою.

— Ходор ніколи не подолає весь шлях з тобою на спині. Вибач мені, Бране.

Бран пригадав часи, коли ніхто не лазив угору та вниз краще за нього — навіть Робб чи Джон. Одній частині його душі кортіло нагримати на брата і сестру, що залишали його

на самоті, іншій — розквилити слізьми. Але він був майже дорослий чоловік, і тому нічого не сказав. Та коли вони пішли, Бран вліз у шкуру Ходора і рушив слідом.

Велетень-стайняр більше не опирався йому, як уперше, у озерній вежі під час грози. Наче собака, з якого нагайкою вибили непокору, Ходор скручувався клубочком і ховався, коли Бран тягнувся до його свідомості. Схованка знаходилася десь у таких глибинах, де навіть Бран не міг його дістати. «Ніхто не хоче заподіяти тобі зла, Ходоре, — казав він подумки чоловікові-дитині, чию плоть підкорював собі. — Я лише хочу трохи побути сильним. Я віддам тобі тіло, як віддавав завжди.»

Коли він перебував у Ходорі, ніхто навіть не здогадувався. Бранові досить було посміхатися, робити все, що скажуть, і час від часу бурмотіти «Ходор». Тоді він міг ходити за Йодженом та Мейрою, скільки душа забажає, щасливо вишкіряться і не викликати підозри, що це насправді він. Зрештою, Ходор почав

тягатися слідом, просили його чи ні. Цього ж разу Троски навіть порадили, що велетень пішов з ними: Йоджен зліз мотузкою донизу без особливого клопоту, та коли Мейра забила сандолею сліпу білу рибу, і настав час повертатися, хлопцеві затремтіли руки, і він не доліз угору; довелося обкручувати мотузку навколо його стану і прохати Ходора підтягти догори.

— Ходор, — бурчав він щоразу, як брався тягти. — Ходор-ходор-ходор.

Місяць висів серпиком, тонким і гострим, наче лезо ножа. Літо викопав одірвану руку — чорну, вкриту памороззю, чії пальці стискалися і розтискалися, шкребучи по замерзлій сніговій кірці. М'яса на ній лишилося вдосталь, щоб наповнити порожнє черево, а потім вовк ще й розщепив кістки у пошуках мозку. І лише тоді рука втямила, що давно мертва.

Бран їв разом з Літом та його зграєю — у шкурі вовка. Круком він літав з іншою зграєю, кружляв над пагорбом у західному сонці,

вишукував ворогів, відчував крижаний доторк вітру. Ходором він досліджував печери: знаходив цілі комори кісток, глибокі ходи під землю, моторошне місце, де зі стелі догори дригом висіли кістяки велетенських кажанів. Він навіть перетнув тендітний кам'яний міст, що вигинався над безоднею, і на дальньому її березі відкрив для себе ще проходи та печери. Одна з них повна була співців, розсаджених подібно до Бріндена у мереживі коренів оберіг-дерев, що спліталися навколо їхніх тіл та пронизували наскрізь. Більшість співців здалися йому мертвими, та поки він ходив перед ними, вони розплющували очі й стежили за полум'ям смолоскипа, а потім один з них розтулив і стулив зморшкуватого рота, ніби намагався заговорити.

— Ходор, — сказав йому Бран і відчув, як справжній Ходор ворухнувся у своїй схованці.

Сидячи напівмерцем-напівдеревом на престолі з коренів у великій печері, князь Брінден здавався не людиною, а радше моторошною лялькою, зробленою з

покрученого дерева, старих кісток і гнилої вовни. Все, що здавалося живим у блідій руїні, було обличчя з єдиним червоним оком, що палало, наче остання жарина у згаслому багатті, оточене звивистими коренями і клаптями білої сухої шкіри на жовтому черепі.

Вигляд його досі жахав Брана... корені оберегів, що зміїлися крізь висхлу плоть, гриби, що витикалися зі щік, білий дерев'яний хробак у очниці, де колись було око. Бран почувався спокійніше, коли смолоскипи не було запалено. У пільмі він міг уявити, що до нього шепоче добре знайомий йому триокий гайворон, а не зловісний зогнилий труп.

«Колись і я стану таким самим.» Брана жахала ця думка. Невже мало йому бути калікою з нерухомими ногами? Хіба він мусить втратити і решту тіла, віддати роки життя на те, щоб крізь нього проросло оберіг-дерево? Листянка сказала, що князь Брінден бере з дерева життєві сили. Він не їв і не пив, але спав, бачив сни, спостерігав. «А я ж хотів стати лицарем, — згадав Бран. — Я бігав, лазив і

вчився битися.» Тисяча років минула з тієї пори.

То ким він став? Браном-калікою, Браном з дому Старк, принцом втраченого королівства, господарем спаленого замку, спадкоємцем чорних руїн. Він гадав, що триокий гайворон виявиться чаклуном, старим мудрим чародієм, що вилікує йому ноги. Але то була дурна дитяча мрія — це він вже зрозумів. «Я надто дорослий для порожніх дурниць, — сказав він собі. — Тисяча очей, сотня шкур, мудрість, глибша за корені одвічних дерев.» Не гірше, ніж бути лицарем. «Ну, не надто гірше.»

Місяць знову перетворився на чорну діру в небі. Ззовні печери світ жив своїм життям: сходило і заходило сонце, обертався місяць, завивали холодні віхоли. Під пагорбом Йоджен Троск ставав дедалі похмурішим, шукав усамітнення, лякаючи і бентежачи свою сестру. Вона часто сиділа поруч із Браном коло їхнього маленького багаття, розмовляла про все і про ніщо, пестила Літо, коли він спав між ними, а брат її тим часом блукав печерами на самоті.

Йоджен при звичаївся виходити до гирла печери, де видно було світло дня, і стояв там багато годин поспіль, виглядаючи у ліс і тремтячи від холоду, хоч і загорнутий у хутра.

— Він хоче додому, — сказала Мейра Бранові. — Але навіть не намагається боротися з долею. Каже, що зелені сни не брешуть.

— Він хоробрий, — відповів Бран.

«Тільки тоді людина і може бути хороброю, коли вона боїться» — казав йому батько дуже давно, того дня, коли вони знайшли лютововченят у літніх снігах. Бран не забув його слів.

— Він дурний! — заперечила Мейра. — Я сподівалася, що коли ми знайдемо твого триокого гайворона, тоді... а тепер вже не знаю, навіщо ми сюди припхалися.

«Заради мене» — подумав Бран, а вголос сказав:

— Сюди нас привели його зелені сни.

— Його зелені сни! — повторила Мейра з гіркотою в голосі.

— Ходор, — сказав Ходор.

Мейра почала плакати. Бран зненавидів себе за те, що скалічений.

— Не плач! — сказав він, прагнучи обійняти її, міцно притиснути, як мати притискала його до себе в Зимосічі, коли він боляче забивався.

Мейра сиділа тутечки, поряд, лише за кілька стоп, але така ж недосяжна для нього, якби була за сто верст. Щоб доторкнутися до неї, Бран мусив би підтягати себе руками, волочучи ноги. Підлога була груба, нерівна; повзти нею довелося б повільно, з подряпинами та синцями. «Якби ж нап'ясти шкуру Ходора, — подумав він. — Ходор міг би її обійняти і поплескати по спині.» Думка була чудернацька, та Бран все ж покрутив її у голові так і сяк... але раптом Мейра скочила від вогню геть у пільму одного з проходів. Він чув, як завмирають її кроки, аж доки не лишилося нічого, крім голосів співців.

Місяць висів серпиком, тонким і гострим, наче лезо ножа. Дні линули повз, один за іншим, кожен наступний коротший за попередній. Ночі видовжувалися. Сонячне

світло не потрапляло до печер під пагорбом, і місяць теж не досягав величних кам'яних палат. Навіть зірки були там чужинцями. Світила небесні належали світові нагорі, де час біг непорушними колами: ніч за днем, день за ніччю.

— Час настав, — сказав князь Брінден.

І щось було в його голосі таке, що спиною Брана побігли дотики крижаних пальців.

— Для чого?

— Для наступного кроку. Піти далі перевертництва, зміни шкур. Вчитися на зеленovidця.

— Його навчать дерева, — мовила Листянка.

Вона майнула рукою, і одна зі співців причалапала ближче. То була жінка з білим, наче сніг, волоссям, яку Мейра так і прозвала — Сніговолоска. У руках вона тримала миску з оберіг-дерева, різьблену десятком облич — таких самих, як на живих оберіг-деревах. У мисці була біла каша, густа, тужава, з темно-червоними жилками.

— Ти маєш скуштувати, — мовила Листянка

і дала Бранові дерев'яну ложку.

Хлопчик сторожко зиркнув у миску.

— Що це таке?

— Каша з розтертого насіння оберіг-дерев.

Від її вигляду Брана чомусь почало нудити. Він знав, що червоні жилки — то смола оберіг-дерев, але у світлі смолоскипів вона підозріло скидалася на кров. Він занурив ложку в кашу, тоді завагався.

— Оце зробить мене зеленovidцем?

— Зеленовидцем тебе зробить твоя кров, — відповів князь Брінден. — А каша допоможе розбудити твій хист і одружити з деревами.

Бран не хотів одружуватися з деревом... але хто інший одружився б з таким калікою, яким він став?

«Тисяча очей, сотня шкур, мудрість, глибша від коренів одвічних дерев. Зеленовидець.»

Він ухопив ложку і з'їв трохи каші. На смак вона була гірка, хоч і не така, як розтерті жолуді. Ковтнути першу ложку було найважче; Бран трохи не виблював її назад. Друга смакувала краще, а третя здалася майже

солодкою. Решту він закинув до рота, гарячково працюючи ложкою. Чому він вважав її гіркою? Каша смакувала медом, свіжим снігом, перцем, корицею та останнім поцілунком матінки. Порожня миска вислизнула з пальців і заторохтіла на підлозі.

— Я нічого не відчуваю. Що має статися далі?

Листянка торкнулася його руки.

— Дерева тебе вчитимуть. Дерева все пам'ятають.

Вона підняла руку, і печерою рушили інші співці; один за одним вони гасили смолоскипи. Темрява погустішала і насунулася просто на них.

— Заплющ очі, — мовив триокий гайворон. — Вийди зі своєї шкіри, як робиш, коли переходиш у вовка. Але цього разу переходи у корені. Рушай ними крізь землю до дерев на пагорбі. І розкажи, що ти бачиш.

Бран заплющив очі й вислизнув зі своєї шкіри. «У корені, — подумав він. — У оберіг-дерево. Стати деревом.» На мить він побачив

огорнуту пільмою печеру, почув гомін річки унизу.

І раптом опинився у рідній домівці.

Князь Едард Старк сидів на камені біля глибокого чорного ставка у божегаї. Бліді корені серце-дерева зміїлися навколо нього, наче покручені, костуваті руки якогось старого. На колінах князя Едарда лежав обіручник Лід, якому він чистив лезо олійною ганчіркою.

— Зимосіч, — прошепотів Бран.

Батько підняв голову.

— Хто тут? — запитав він, обернувся...

...і Бран налякано відсахнувся. Батько, чорний ставок, божегай — все зблідло і зникло. Він знову опинився у печері, де білі товсті корені оберіг-престолу тримали в обіймах його тіло, наче матір — рідне дитя. Попереду спалахнув смолоскип.

— Розкажи, що ти бачив.

Здалеку Листянка здавалася майже дівчинкою, не старшою за Брана чи одну з його сестер. Але зблизька на ній виднілися сліди довгих років — двох століть, якщо вірити її

власним словам.

Бранові пересохло в горлянці. Він ковтнув.

— Зимосіч. Я повернувся до Зимосічі. Я бачив батька! Він не мертвий, він живий, я бачив його, він знову в Зимосічі, знову живий!

— Ні, — відповіла Листянка. — Його немає, хлопчику. Не намагайся викликати його назад з мертвих.

— Я бачив його! — Бран відчував щоголю шорстке дерево. — Він чистив Лід.

— Ти бачив те, що бажав бачити. Твоє серце лине до батька і до рідного дому. Саме тому ти побачив їх.

— Людина має навчитися дивитися, перш ніж матиме надію бачити, — мовив князь Брінден. — Ти, Бране, бачив лише тіні днів минулих. Ти ж дивився очима серце-дерева у твоєму божегаї, а для дерев час тече інакше, ніж для людей. Сонце і ґрунт, вода і повітря — ось які речі розуміє оберіг-дерево, зовсім не дні, роки та століття. Для людей час є річкою, нас несе її течія від минулого дня до прийдешнього, завжди в одному напрямку. Ми

захоплені його потоком і нічого не можемо вдіяти. Але дерева живуть інакше. Вони вкорінюються, ростуть і помирають у тому самому місці. Потік не несе їх нікуди. Дуб є жолудем, жолудь є дубом. А оберіг... тисяча людських років — то лише мить для оберіг-дерева. Саме тому крізь них, як крізь браму, ти і я можемо заглядати у минуле.

— Але, — заперечив Бран, — батько мене чув!

— Він чув шепіт на вітрі, шурхіт у листі. Ти не зможеш до нього заговорити, хай як силуйся. Я знаю, Бране, бо маю власних привидів. Брата, якого любив. Брата, якого ненавидів. Жінку, яку жадав. Крізь дерева я досі їх бачу, але жодне моє слово ніколи їх не досягає. Минуле лишається в минулому. Ми можемо з нього вчитися, але не здатні змінити.

— Чи побачу я ще колись свого батька?

— Коли ти опануєш свій хист, то зможеш дивитися, де схочеш, і бачити все, що бачать дерева — від дня учорашнього до минулого року і найпрадавніших століть. Люди

проживають свої життя, впіймані у вічному сьогоденні, плаваючи між туманами спогадів та морями тіней, що ховають від нас дні прийдешні. Деякі метелики ціле життя своє вичерпують за один людський день, але й така крихітна мить має здаватися їм довгою, як нам — роки й десятиріччя. Дуб живе три століття, красодерево — три тисячоліття. Оберіг-дерево житиме вічно, якщо його не чіпати. Пори й роки пролітають повз нього тріпотінням крилець метелика, а минуле, теперішнє і майбутнє злиті в одне. Зір твій не буде обмежено самим лише божегасм твоїх дідів-прадівів. Співці різьбили обличчя на серце-деревах, щоб збудити їх, і саме цими очима вчиться бачити новий зеленовидець... але з часом ти зможеш заглядати далеко за межі дерев.

— Коли?! — запалився Бран.

— За рік, за три чи десять. Цього я не бачив на власні очі, але обіцяю, з часом ти зумієш. Проте я втомився, і мене кличуть дерева. Продовжимо вранці.

Ходор відніс Брана назад до його печери, стиха бурмочучи «Ходор». Попереду йшла Листянка зі смолоскипом. Він сподівався, що там будуть і Мейра з Йодженом — хотів розповісти про все, що бачив. Але їхня затишна западинка у скелі була холодна і порожня. Ходор обережно поклав Брана на ліжко, вкрив хутрами і запалив вогонь. «Тисяча очей, сотня різних шкур, мудрість, глибша за корені одвічних дерев.»

Вдивляючись у полум'я, Бран вирішив, що не спатиме, доки не повернеться Мейра. Він знав, що Йоджен засмутиться, а Мейра за нього зрадіє. Але незчувся, як заплющив очі...

...і знову опинився у Зимосічі, у божегаї, поруч зі своїм батьком, на якого дивився згори. Цього разу князь Едард виглядав значно молодшим, мав брунатне волосся без сліду сивини. Схиливши голову, він молився: «...хай вони виростуть братами один одному, поєднані щирою любов'ю... і хай пані дружина знайде в своєму серці змогу пробачити...»

— Батьку. — Бранів голос був шепотом на

вітрі, шурхотом у листі. — Батьку, це я. Це Бран. Брандон.

Едард Старк здійняв очі й кинув довгий погляд на оберіг-дерево, суплячи брови, але не вимовив ані слова. «Батько мене не бачить» — зрозумів Бран у відчаї. Він хотів сягнути, доторкнутися, але міг лише дивитися і слухати. «Я в дереві. Я всередині серце-дерева, дивлюся його червоними очима. Але оберіг-дерево розмовляти не вміє, тому не можу і я.»

Едард Старк повернувся до молитви. Бран відчув, як на очі навертаються сльози. Чи його власні, а чи оберіг-дерева? «Якщо заплачу я, чи заплаче зі мною дерево? Чи потече з його очей кривавий сік?»

Решта батькових слів потонула у раптовому стукоті дерева по дереву. Едард Старк розтанув, розчинився, наче туман під вранішнім сонцем. Тепер у божегаї танцювало двійко дітей, вимахувало зламаними гілками і тюгукало одне на одного. Дівчинка була старша і вища. «Ар'я!» — збуджено подумав Бран, спостерігаючи, як вона стрибає на камінь і

завзято рубає хлопчика мечем, зробленим з гілки. Та цього ж не могло бути. Якби дівчинка була Ар'єю, тоді хлопчиком був сам Бран, а він ніколи не мав такого довгого волосся. «А ще Ар'я ніколи не лупцювала мене у двобої так, як дівчинка лупцює його.» Вона сікнула хлопчину по стегні так люто, що ноги вилетіли з-під малого, а сам він звалився у ставок і почав галасувати, шалено плескаючи руками.

— Тихо, дурнику! — мовила дівчинка, відкидаючи власну гілку. — Це ж лише вода. Хочеш, щоб Стара Мамка почула і побігла до пана батька?

Вона стала на коліна й витягла брата зі ставка, та перш ніж вони почали знову, видіння зникло.

По тому спалахи видінь почастишали, і зрештою Бран загубився та запаморочився. Більше він не бачив ані батька, ані схожої на Ар'ю дівчинки — лише жінку, важку дитиною, що виринала голою з чорного ставка, капотячи водою, тоді ставала на коліна перед деревом і благала старих богів про сина, що помститься

за неї. Далі з'явилася дівчина з брунатним волоссям, струнка, наче спис, що стала навшпиньки і поцілувала у вуста молодого лицаря, на зріст не нижчого за Ходора. Темноокий юнак, блідий та суворий обличчям, зрізав три гілки з оберіг-дерева і переробив їх на стріли для лука. Дерево меншало з кожним новим видінням, поки звичайні дерева ставали пагонами і зовсім зникали, поступаючись іншим деревам, які теж меншали і зникали. А тоді Бран побачив суворе обличчями, високе і могутнє панство у хутрах та кольчугах. Деякі з панів здалися йому схожими на подоби, бачені у крипті, але зникли з очей, перш ніж він пригадав імена.

Далі на його очах чоловік з бородою кинув іншого на коліна перед серце-деревом. Наперед крізь купи темно-червоного листя виступила біловолоса жінка зі спижевим серпом у руці.

— Ні! — вигукнув Бран, — ні, не треба!

Але його не чули — так само, як не чув батько. Жінка схопила бранця за волосся, наклала йому серпа на горлянку і черкнула

одним швидким рухом. Крізь імлу століть скалічений хлопчик спостерігав, як ноги чоловіка витанцьовують свій останній танок на землі, як життя витікає з нього червоним потоком... і в цю мить Брендон Старк відчув смак крові.

Джон

Ближче до полудня нарешті визирнуло сонце — після семи днів похмурого неба та снігових буревіїв. Деякі замети стали вже вищі за людину, але шафарі всенький день трудилися заступами і вичистили доріжки, як зуміли. На Стіні замиготіли спалахи, кожна тріщина і западина замерехтіла світлою блакиттю.

За сто сажнів од землі стояв і дивився на страхолюдну пущу Джон Сніговій. Серед дерев унизу крутився північний вітер, здіймаючи з найвищих гілок пишні білі хмари скрижанілих сніжинок, схожі на льодяні прапори. Ніщо інше не ворушилося. «Жодних ознак життя.» Це його не заспокоювало. Найстрашніше за Стіною не було живим. І все ж таки...

«Визирнуло сонце, сніг припинився. Може, ще місяць мине, доки ми матимемо таку ж

чудову нагоду. А може, аж до весни не розвидніє.»

— Хай Емет збере своїх підопічних, — сказав він Скорботному Едові. — Нам знадобиться супровід. Десятеро розвідників, озброєних драконосклом. Хай готуються вирушити за годину.

— Авжеж, пане воєводо. Хто очолить?

— Я сам.

Кутики Едового рота опустилися ще нижче, ніж зазвичай.

— Дехто каже, воєводі краще сидіти у теплі та безпеці південніше Стіни. Я б такого ніколи не ляпнув, крийте боги, але дехто каже, як от тобі раз.

Джон посміхнувся.

— То хай дехто навчиться припинати язика у моїй присутності.

Раптовий подих вітру гучно заплескав полами Едового кобеняка.

— Краще нам униз, пане воєводо. Бо цей вітер зараз здмухне нас зі Стіни, а до літання я ніколи хисту не мав.

До землі вони поїхали коловоротною кліттю. Дмухав вітер — холодний, наче подих крижаного дракона у казках Старої Мамки, які Джон чув малим хлопчиною. Важка кліть хилиталася на ланцюгу, час від часу шкребла по Стіні, висікаючи з неї струмені крижаних кришталіків, що мерехтіли у сонячному сяйві, наче друзки розбитого скла.

«Скло, — міркував Джон, — стало б нам тут у пригоді. Замку Чорному не завадили б власні скляні сади — от як ті, що були в Зимосічі. Ми б тоді вирощували городину навіть посеред лютої зими.» Найкраще скло привозили з Миру, але прозора скляна шибка коштувала своєї ваги у прянощах, а зелене та жовте скло не годилося. «Потрібне золото. Маючи вдосталь грошей, ми б купили у Мирі підмайстрів-склодувів, привезли їх на північ і запропонували свободу за те, щоб вони навчили свого ремесла наших новачків. Якби ж так і вчинити. Якби ж мати золото.»

Коло підніжжя Стіни знайшовся Привид, що завзято качався у сніговому заметі. Свіжий сніг

страшенно тішив великого білого лютововка. Побачивши Джона, він скочив на ноги і обтрусився. Скорботний Ед спитав:

— То він іде з вами?

— Іде.

— Розумний вовчисько. А я?

— А ти — ні.

— Розумний воєвода. Краще Привид, ніж я. Мені вже зубів бракує кусати дичаків за дупи.

— З ласки божої, дичаків ми не стрінемо. Засідлай сірого мерина.

Звістка швидко розбіглася замком Чорним. Ед ще сідлав сірого, коли дворищем затулав Бовен Марш, заміряючись запопасти Джона коло стайні.

— Пане воєводо, благаю переглянути ваше рішення. Нові братчики можуть так само легко скласти обітниці у септі.

— Септ — домівка нових богів. Старі боги живуть у лісі. Ті, хто їх шанують, проказують обітниці серед оберіг-дерев. Ви знаєте це незгірш мене.

— Шовкун прибув зі Старограду, Арон та

Емрік — західняки. Старі боги не є богами їхніх пращурів.

— Я не наказую братії, яким богам вклонятися. Вони вільні обрати хоч Седмицю, хоч Господа Світла червоної жінки. Але вони обрали дерева, знаючи про всі небезпеки.

— Але ж хтозна — може, там досі блукає Плакун, винюхує здобич!

— Гай оберегів не далі, ніж за дві години верхи, навіть крізь сніг. Опівночі повернемося.

— Це надто довго. І нерозумно!

— Хай нерозумно, — погодився Джон, — але необхідно. Ці люди хочуть віддати свої життя службі у Нічній Варті, стати до лав братства, безперервний родовід якого простягається у минуле на тисячі років. Цей звичай має не меншу вагу, ніж наші обітниці. Звичаї та обітниці пов'язують нас разом, усіх: шляхетних і простих, молодих і старих, нищих і вельможних. Вони роблять нас братами.

Він ляснув Марша по плечі й додав:

— Обіцяю, пане мій — ми повернемося.

— Авжеж повернетесь, пане воєводо, —

мовив великий шафар Варти, — але живими людьми чи головами на списках з видлубаними очима? Ви ж вертатиметеся гупої ночі. Сніг подекуди лежить аж до пояса. Бачу, ви берете з собою гартованих розвідників, і це добре, але Чорний Джак Булвер теж добряче знав ці ліси. Навіть Бенджен Старк, ваш власний дядько, він...

— Я маю дещо, чого не мали вони. — Джон повернув голову і свиснув. — Привиде! До мене!

Лютововк струсив сніг зі спини і підбіг до Джона легкою ристю. Розвідники розступилися, даючи дорогу; одна кобила заіржала і сахнулася, але Рорі добряче смикнув її за повід, щоб угамувати.

— Стіна ваша, пане Бовене.

Джон узяв свого коня за вузду і повів крізь браму крижаним проходом, що зміївся під Стіною.

За крижаним громаддям мовчки стояли високі дерева, огорнуті товстими білими кожухами. Привид скрадався за Джоновим

конем, поки розвідники та новачки шикувалися у валку, але раптом зупинився і пригнувся, паруючи подихом у морозному повітрі.

— Що таке? — запитав Джон. — Там хтось є?

Скільки він міг бачити крізь ліс, там було порожньо — але на жаль, бачив він не надто глибоко. Привид стрибнув у бік дерев, прослизнув між двома побілілими соснами і зник у хмарі снігових бризок. «Хоче полювати, але на що саме?» Джон боявся не так за лютововка, як за дичаків, яких той міг зустріти. «Білий вовк у білому лісі, ще й мовчазний, мов тінь. Вони й не знатимуть, що він наближається.» Джон знав, що ганятися за Привидом марно — вовк повернеться, коли схоче, і не раніше. Тому просто дав п'яти коню. Люди скупчилися навколо, рушили неквапним рівним кроком, трощачи копитами бахмутиків крижану кірку на снігу. Стіна потроху зникала ззаду.

Смереки та вартовини здавалися

вдягненими у пухкі білі кожухи; голе чорне гілля листяних дерев прикрашали грона бурульок. Джон вислав наперед Тома Ячменя на розвідку, хоча шлях до білого гаю був добре натоптаний та відомий багатьом братчикам. Великий Лиділ та Лука з Довгограддя нишпорили підліском на сході та заході — обабіч валки, щоб у разі наближення будь-кого попередити своїх. Усі вони були досвідчені розвідники, озброєні залізом та обсидіаном; кожен мав при сідлі бойовий ріг — кликати на допомогу.

Інших братчиків загону Джон теж вважав вартими довіри. «Принаймні, у бою не зламуються, і братів своїх не зрадять.» Джон не знав достеменно, хто з них ким був раніше, перш ніж потрапити на Стіну, але не сумнівався, що дехто мав минуле, чорніше за стрій Варти. Втім, тут вони стали саме тими, кого Джон бажав мати за спиною в битві. Каптури розвідники підняли, рятуючись від кусючого вітру; дехто огорнув шаликом обличчя, ховаючи його риси. Але Джон знав

усіх до одного. Кожне ім'я було викарбуване йому в серці. Адже то були його брати, його Варта.

Окрім розвідників, з ними їхали ще шестеро: старі й молоді, дебелі й миршаві, побиті життям і зовсім зелені. «Шість голосів для шести обітниць.» Лошак народився і виріс у Кротовині, Арон та Емрік прибули з Файного острова, Шовкун — з будинку розпусти у Старограді на іншому кінці Вестеросу. Всі четверо були ще зовсім юні хлопці. Шкірян та Якс були старші, добряче за сорок — сини страхолюдної пуці, які вже мали власних синів та онуків, двійко з шістдесяти трьох дичаків, що пішли за Джоном Сніговієм назад до Стіни того дня, коли він закликав їх повернутися. Лише двійко з усіх вирішили вдягти чорні кобеняки. Залізний Емет сказав, що вони готові — скільки їм можливо стати готовими. Він, Джон та Бовен Марш зважили кожного новачка і розподілили по братствах: Шкіряна, Якса та Емріка до розвідників, Лошака — до будівничих, Арона та Шовкуна — до шафарів. І

ось настав час їм скласти обітниці.

Залізний Емет їхав на чолі валки верхи на найбридкішому коні, баченому Джоном — кошлатому чудовиську, що складалося з самих копит і хутра.

— Подейкували, минулої ночі у Хвойдиній Башті чинився якийсь шарварок, — мовив до Джона майстер-мечник.

— У Гардіновій Башті, — виправив Джон.

З шістдесяти трьох дичаків, що повернулися з Кротовини, дев'ятнадцять були жінками та дівчатами. Джон оселив їх у тій самій покинутій башті, де колись ночував новачком на Стіні. Дванадцять з них були списницями, тож добряче вміли захистити і себе, і молодших дівчат від непроханих залицянь чорних братчиків. Саме вони — ті, яким дали одкоша — вигадали Гардіновій Башті нову образливу назву. Але Джон їхнього вигадництва не схвалював і терпіти не збирався.

— Три п'яні йолопи сплутали Гардінову Башту з бурдеєм, та й по тому. Тепер вони

сидять у крижаних келіях і спокутують свою помилку.

Залізний Емет болісно скривився.

— Чоловіки є чоловіки. Обітниці — то слова, а слова — то вітер. Треба приставити до жінок варту.

— Але хто вартуватиме вартових?

«Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.» Проте він вчився, і Ігритта була йому непоганим вчителем. Якщо він не зміг дотриматися власних обітниць, хіба може вимагати більшого від братчиків? Але зачіпати дичацьких жінок — справа не надто безпечна. «Чоловік може мати жінку, а може мати ножа, — казала йому колись Ігритта. — Де є ніж, там немає неволі.» Бовен Марш не помилявся — Гардінова Башта була купою сухого хмизу, що чекала лише іскри.

— Я маю намір відчинити ще три замки, — мовив Джон. — Глиб-Озеро, Соболинний і Довгий Курган. В усіх поставити залоги з вільного народу під проводом нашої старшини. У Довгому Кургані житимуть самі жінки, за

винятком воєводи та старшого шафаря.

Джон не сумнівався, що спроби допасти до жінок не припиняться, але далека відстань все ж має змусити більшість залицяльників вибити хвоста об тин.

— Пхе! І якому ж небораці поталанить отримати під свою руку отакий скарб?

— Тому, який їде поруч зі мною.

Жах і радість, змішані докупі, промайнули обличчям Залізного Емета. Джон не зміняв би побачене і на торбу золота.

— Що я вам зробив, пане воєводо? За що така неласка?

Джон зареготав.

— Не лякайся, на самоті не будеш. Даю тобі в помічники та шафарі Скорботного Еда.

— Списниці аж верещатимуть од щастя. Краще б ви віддали котрийсь із замків магнарові.

Джонова усмішка зникла.

— Віддав би, якби міг довіряти. Припускаю, Сігорн винуватить мене у батьковій смерті. Ба гірше — він виріс і вивчився віддавати накази,

а не коритися. Не плутай теннів з вільним народом. Кажуть, «магнар» — це прадавньою мовою «князь». Але Стир був своїм людям радше за бога, ніж за правителя, і сина його різано з тієї самої шкури. Я не вимагаю, щоб підлеглі мені колінкували, та коритися все ж доведеться.

— Так-то воно так, пане воєводо, але з магнаром вам таки щось робити доведеться. Коли зовсім оминути його повагою, матимете клопіт з теннами.

«Клопіт — це доля князя-воєводи» — трохи не відповів Джон. Так вийшло, що похід до Кротовини вже спричинив чимало клопоту, і дичацьке жіноцтво було найменшою його часткою. Приміром, Халек виявився саме таким лютим і непокірним, як він боявся. Та й серед чорної братії були люди, чия ненависть до вільного народу в'їлася аж до кісток. Один з Халекових посіпак вже відшматував у дворіщі вухо одному з будівничих. І це, майже напевне, був лише передобідок майбутнього кровопролиття. Старі фортеці слід було

відчинити якомога швидше — хоча б на те, щоб відіслати брата Харми з залогою до Глиб-Озера чи Соболиного. На жаль, наразі жоден замок не годився людям за житло, а Отел Ярвик зі своїми майстрами досі намагався так-сяк відновити Ніч-Кром. Ночами Джон Сніговій тривожно питав себе, чи не припустився прикрої помилки, коли не дозволив Станісові погнати всіх дичаків на певну смерть. «Нічого я не знаю, Ігритто, — подумав він, — та й диви, не дізнаюся ніколи.»

За версту від гайку між гіллям голих дерев, з якого облетіло все листя, навскіс падали довгі червоні стовпи тьмяного осіннього світла, плямуючи снігові замети рожевою барвою. Вершники перетнули замерзлий струмок між двох гострих скель, закутих у крижану броню, та поїхали звивистою звіриною стежкою на північний схід. Час від часу сильно дмухав вітер, жалячи очі хмарами снігового порошу. Джон нап'яв шалика на обличчя і підняв каптура кобеняка.

— Недалеко вже, — мовив він до братчиків.

Ніхто не відповів.

Тома Ячменя Джон спершу винюхав, а потім вже побачив. Чи то Привид винюхав? Віднедавна Джон Сніговій часто відчував себе одним цілим з лютововком — навіть не вві сні. Великий білий вовк показався на очі першим, обтрушуючи з себе сніг. За мить вигулькнув і Том.

— Дичаки, — тихо сказав він Джонові. — У гайку.

Джон наказав вершникам спинитися.

— Скільки?

— Я нарахував дев'ятьох. Варти не виставили. Дехто, мабуть, мертвий. Або спить. Кілька на вигляд жінки. Є дитина. Ще велетень. Начебто один, інших не бачив. Запалили багаття, дим поміж дерев стелиться. Йолопи.

«Дев'ятеро. А в мене сімнадцятеро.» Щоправда, четверо з його людей були зелені хлопчачки, і жоден не був велетнем. Але Джон не мав наміру повертатися до Стіни. «Якщо дичаки ще живі, ми можемо забрати їх з собою.

А якщо мертві... то й кілька трупів стануть у пригоді.»

— Далі рушаймо пішки, — наказав він, легко зістрибуючи на морозний ґрунт. Сніг був завглибшки до кісточок. — Рорі, Баше! Лишайтесь коло коней.

Він міг би віддати цей обов'язок новакам, але ж колись вони мали скуштувати першої крові — нинішня нагода була не гірша за інші.

— Розступіться, станьте півколом. Насунемося на гай з трьох боків. Пильуйте своїх ліворуч і праворуч, не поширюйтеся. Сніг має заглушити кроки. Як заскочимо їх зненацька, то може, і крові не буде.

Швидко сутеніло. Стовпи сонячного світла зникли, останню тоненьку скибочку сонця проковтнули ліси на заході. Рожеві сніги знову стали білими — світ темнішав і ніби висмоктував з них барви. Вечірнє небо набуло вицвілого сірого кольору старого, багато разів праного кобеняка. Почали боязко визирати перші зірки.

Попереду Джон помітив світлий стовбур і

шапку темно-червоного листа, що могли належати лише оберіг-дереву. Він потягся за спину, видобув Пазур з піхов, роззирнувся навсібіч, кивнув Шовкунові та Лошакові, подивився, як вони далі передають наказ братчикам. Всі ринули до гаю одночасно, збурюючи ногами снігову ковдру, без жодного звуку, крім похапливого подиху. Привид біг поруч, мов біла тінь при Джоновому боці.

Оберіг-деревя стояли колом, облямовуючи галявину. Їх було дев'ять, приблизно одного віку та зросту; на кожному різьблено було обличчя, і кожні два різнилися одне від одного: ті посміхалися, інші безгучно верещали, а треті роззявлювали на Джона пащі. У дедалі глибших сутінках їхні очі здавалися чорними, та Джон знав, що вдень вони криваво-червоні. «Такі самі, як у Привида.»

Багаття посеред гайку було крихітне і жалюгідне: купка жарин та кілька зламаних з дерев гілок, що давали більше диму, ніж вогню. Але навіть воно здавалося живішим за дичаків, що біля нього скупчилися. Лише один

ворухнувся, коли Джон виступив з кущів — дитина, що заплакала і вчепилася у подерту материну свитину. Мати здійняла очі й зойкнула. Гайок вже оточили розвідники; вони ковзали між білих, наче кістки, дерев, а у руках, схованих чорними рукавицями, тримали блискучу крицю, готуючись убивати.

Велетень помітив їх останнім, бо спав, згорнувшись біля вогню. Але щось таки його збудило — може, дитячий плач, може, рипіння снігу під чобітьми, а чи раптовий подих вітру. Велетень заворушився, наче великий камінь-кругляк прокинувся до життя; пирхаючи, перевернувся, важко сів, протер очі руками завбільшки з окости, щоб вигнати сон... і побачив Залізного Емета з осяйним мечем у руці. Заревівши, велетень скочив на ноги, стиснув у кулаці велетенської руки держак важкої довбні та підсмикнув її угору.

У відповідь Привид вишкірив зуби, але Джон ухопив його за шкуру на карку.

— Ми не хочемо битися!

Він знав, що його розвідники упораються з

велетнем, але за тяжку ціну. А коли проллється кров, то й дичаки стануть до бою. Найпевніше, всі вони загинуть, але заберуть з собою котрогось із братчиків.

— Тут святе місце. Здавайтеся, і ми...

Велетень знову заревів, аж листя посипалося з дерев, і гепнув довбнею по землі. Його зброя складалася з руків'я — гілки старого вузлуватого дубу в шість стоп завдовжки — та каменю завбільшки з добрячу паляницю, прив'язаного згори. Від удару здригнулася земля. Інші дичаки поспіхом намацували власну зброю.

Джон Сніговій вже й собі примірявся Пазуром, коли раптом з іншого боку галявини заговорив Шкірян. Слова його здавалися грубими, шорсткими, по-горловому гуркотливими, але Джон почув у них своєрідну музику і впізнав прадавню мову. Шкірян говорив довго, а коли скінчив, велетень йому відповів гарчанням та стогоном, у якому Джон не розібрав ані слова. Але Шкірян вказав на дерева і знову щось промовив; тоді велетень

махнув на дерева услід за ним, зарипів зубами і кинув довбню на землю.

— От і порозумілися! — мовив Шкірян. — Вони теж не хочуть битися.

— Молодець. Що ти йому сказав?

— Що це наші боги теж. Що ми прийшли молитися.

— То й молимося. Приберіть зброю, хлопці. Нині не буде пролито нічиєї крові.

Дев'ятеро — сказав Том Ячмінь. Дев'ятеро їх і було, але двоє лежали вже мертві, а один — такий слабкий, що до ранку мав віддати душу богам. Решту складали матір з дитиною, двоє старих, поранений тенн у побитій спижевій броні та один з народу рогоногів, чиї ступні так покусав мороз, що Джон з одного погляду зрозумів: більше йому своїми ногами не ходити. Згодом він дізнався, що до появи у гаю ті дичаки один одного навіть не знали; коли Станіс розбив військо Манса Розбишаки, вони втекли до лісу, рятуючись від різанини, проблукали чимало днів, втрачаючи друзів та рідню з-за голоду та холоду, і нарешті пристали

до священного притулку, надто кволі та хворі, щоб іти далі.

— Тут живуть боги, — сказав один старий.
— Краще померти тут, ніж деінде.

— Лише за кілька годин на південь стоїть Стіна, — мовив Джон. — Чому ви не шукали притулку там? Інші здалися. Навіть Манс.

Дичаки презирнулися. Нарешті один мовив:

— Ми чули, що люди кажуть. Хто здався, тих гайворони усіх спалили.

— Ще й Манса з ними, — додала жінка.

«Ой, Мелісандро, — подумав Джон, — ти чимало взяла собі на душу. І твій червоний бог теж.»

— Хто бажає, може повернутися разом з нами. У замку Чорному ви знайдете харч і прихисток. Стіна врятує від істот, що никають у цих лісах. Маєте моє слово: нікого не сплять.

— Гавине слово? — перепитала жінка, щільніше пригортаючи дитину. — А з якого дива нам вірити, що воно чогось варте? Хто ти такий?

— Князь-воєвода Нічної Варти. Син Едарда Старка, господаря зимосіцького. — Джон обернувся до Тома Ячменя. — Хай Рорі та Баш ведуть коней. Не хочу тут лишатися ані зайвої миті.

— Ваша воля, пане воєводо.

Перед тим, як вертатися, їм лишилося зробити тільки одне — те, заради чого вони прийшли. Залізний Емет скликав своїх підопічних; решта товариства дивилася з поважної відстані, як вони стають на коліна перед оберіг-деревами. Останнє світло дня дотоді вже згасло; очі мусили призвичаїтися до зірок на небі та тьмяного червоного відблиску напівмертвого багаття посередині гайку.

Шестеро у чорних кобеняках та грубих чорних каптурах здавалися вирізьбленими з пільми. Голоси їхні здіймалися разом, такі непомітні проти безмежності ночі.

— Збирається ніч, і починається моя варта... — проказували вони услід за незліченними тисячами попередників. Голос Шовкуна був солодкий, наче пісня, Лошака — хрипкий,

уривчастий, Арона — схожий на перелякане кумкання. — ...що скінчиться з моєю смертю.

«Хай смерть почекає, і то якнайдовше.» Джон Сніговій упав на коліно в сніг. «Боги мого батька, захистіть цих людей. І Ар'ю теж, мою меншу сестричечку, хай де вона є. Благаю вас, дозвольте Мансові знайти її та безпечно повернути до мене.»

— Я не братиму дружини, не володітиму землею, не стану батьком дітям, — обітували новаки голосами, яким луною відповідали минулі роки і століття. — Я не носитиму корони і не здобуватиму слави. Я житиму і помру на своїй варті.

«Боги лісу, дайте мені сили вчинити так само, — мовчки молився Джон Сніговій. — Подаруйте мудрості взнати, що мені робити, і мужності довести справу до кінця.»

— Я — меч у темряві, — казала шістка. Джонові здалося, що голоси їхні змінюються, гучнішають, наливаються певністю. — Я — вартовий на мурах. Я — вогонь, що розганяє холод, світло, що приносить ранок, ріг, що

пробуджує сплячих, щит, що боронить царину людей.

«Щит, що боронить царину людей.» Привид пхнув його писком у плече; Джон обійняв вовка рукою. Ніс вловив давно не прані штани Лошака, солодкі парфуми, втерті Шовкуном у борідку, різкий і бридкий сморід страху, а над усе — могутні пахощі велетня. Джон чув биття власного серця. Кинувши погляд через гайок на жінку з дитиною, двох сивих старих, рогонога зі скаліченими ступнями, він побачив тих людей, про яких говорила обітниця.

— Я віддаю своє життя і честь Нічній Варті на цю ніч і всі наступні ночі світу.

Джон Сніговій першим став на ноги.

— Підведіться нині братами Нічної Варти.

І подав Лошакові руку, помагаючи зіп'ятися на рівні. Здіймався вітер, час було рушати.

Подорож назад до Стіни виявилася довшою, ніж до гайку оберіг-дерев. Велетень крокував неквапними та поважними, хоча і довжелезними кроками дебелих ніг, ще й час від часу зупинявся, щоб оббити довбнею від

снігу низьке гілля дерев. Жінка їхала удвох на коні з Рорі, її син — з Томом Ячменем, старі — з Лошаком та Шовкуном. Тенн боявся коней і шкутильгав пішки, нехтуючи навіть ранами. Рогоніг не міг всидіти у сідлі; його довелося прив'язати на спину коневі, наче мішок збіжжя. Так само вчинили і з блідою старою, що мала руки та ноги, тонші від сухих гілочок. Хай як братчики старалися, а не змогли збудити її від важкого сну.

На подив Залізного Емета, Джон наказав зробити те саме з двома трупами.

— Але ж, пане воєводо, вони нас лише сповільнять, — мовив Емет. — Треба порубати їх на шматки, та й спалити.

— Ні, — заперечив Джон. — Беріть. Маю для них ужиток.

Місяць не вів їх додому; подекуди визирали тільки окремі латки зоряного неба. Світ був чорно-білий і принишклий, перехід — довгий, повільний, нескінченний. На штани та чоботи налипав сніг, вітер ворушив дерева, смикав і шарпав кобеняки. Джон побачив над собою

червоного блукача, що спостерігав крізь голе гілля великих дерев, як вони прокладають шлях унизу. «Злодієм» кликали його люди вільного народу. Найкращий час уводити жінок наставав тоді, коли Злодій був у Місячній Діві — так завжди казала Ігритта. Проте ніколи не згадувала, коли ж буває найкращий час уводити велетня. «Або два трупи.»

Стіну вони побачили майже перед світанком. Ріг вартового привітав їхнє наближення згори, наче глибокий горловий гук велетенського хижого птаха — «розвідники повертаються». Великий Лиділ відчепив од сідла власний ріг і дмухнув у відповідь. Коло брами довелося трохи зачекати, доки з'явився Скорботний Ед, відсунув засуви і прочинив залізні ґрати. Побачивши нужденну купку дичаків, шафар закопилів губи і окинув велетня довгим уважним поглядом.

— Щоб оцього пропхати крізь браму, пане воєводо, доведеться, мабуть, салом мазати. Послати когось до комори?

— Та пролізе і сухим.

І велетень таки проліз... рачки, майже повзком. «Величенький парубок. Стоп чотирнадцять, як не більше. Ще дебелиший, ніж Маг Могутній.» Маг загинув просто отут, під цією самою кригою, зчепившись у запеклому двобої з Доналом Нойє. «Вірний друг, хоробрий воїн. Варта втратила забагато таких.»

Джон відкликав Шкіряна вбік.

— Наглянь за ним. Ти розмовляєш його мовою. Подбай, щоб його погодували, знайди тепле місце коло вогню. Залишся з ним і оберігай. Ніхто не має його чіпати і дратувати.

— Авжеж, — відповів Шкірян і, повагавшись, додав: — Пане воєводо.

Живих дичаків Джон наказав полікувати від ран та укусів морозу — головне гарячею їжею та теплим одягом. Все ж рогоніг, найпевніше, мав втратити обидві ступні. Трупі Джон наказав замкнути у крижаних келіях.

Вішаючи кобеняка на кілочок обіч дверей світлиці, Джон помітив, що тут побував Клідас — на столі лежав лист. «Зі Східної або з Тіньової» — подумав він з першого погляду.

Але віск був золотий, не чорний. Печатка зображувала голову оленя у палаючому серці. «Від Станіса!» Джон розламав твердий віск, розправив сувій пергамену і почав читати. «Рука маестра, слова короля.»

Станіс захопив Жбир-у-Пущі. Верховинні роди стали за нього. Кремінці, Нореї, Вулі, Лидоли. Усі.

«Ми отримали також поміч, на яку не сподівалися, але гаряче привітали — від доньки Ведмежого острова. Алісана Мормонт, чиї люди звать її Ведмедицею, сховала бійців у рибальських човнах і зненацька запопала залізників на березі. Грейджоєві лодії захоплені чи спалені, жеглярі вирізані або забрані в полон. Капітанів, лицарів, знаних воїнів та осіб високих родів ми віддамо за викуп або знайдемо їм інший ужиток. Решту я повішу.»

Нічна Варта присягалася не ставати на жодну сторону в чварах та розбратах королівств. І все ж Джон Сніговій не міг не відчути втіху. А тоді взявся читати далі.

«Почувши про нашу перемогу, до нас

поспішають нові північани. Рибалки, зтяжці, гірські вівчарі, хуторяни з глибин вовчої пущі, селяни, що повтікали з Каменястого берега від залізників, уцілілі в битві при брамі Зимосічі, присяжні слуги Роголісів, Кервинів і Толгартів. Нині наша потуга складає п'ять тисяч, і число щодня зростає. Нас дісталася звістка, що Руз Болтон рухається з усім військом на Зимосіч, де хоче одружити свого байстрюка з вашою зведеною сестрою. Не можна дозволити йому відновити замок у колишньому могутті. Ми рушаємо туди. За нас стануть Арнольф Карстарк і Морз Умбер. Я врятую вашу сестру, якщо зможу, і знайду для неї кращого нареченого, ніж Рамзай Сніговій. А ви з братством тримайте Стіну, доки я не повернуся.»

Підписано було іншою рукою:

«Складено в Світлі Господньому, скріплено підписом і печаткою Станіса з дому Баратеон, Першого тако нареченого, короля андалів, ройнарів і першолюдей, усього Семицарства повелителя і на державі господаря.»

Тієї миті, коли Джон відклав листа, пергамен знову згорнувся, наче прагнучи сховати свої таємниці. Джон не знав, що йому думати і відчувати щодо прочитаного. У Зимосічі й раніше кипіли битви, та жодного разу — без Старка на одному чи іншому боці.

— Але нині замок — порожня шкаралупа, — мовив він уголос. — Не Зимосіч, а привид Зимосічі.

Навіть думати про таке було боляче, не те що казати. І все-таки...

Джон спитав себе, скільки людей зможе привести в битву старий Гавин Харч. Скільки мечів зуміє видобути Арнольф Карстарк, і звідкіля. Половина Умберів стоятиме на іншому кінці поля з Хвойдорізом, під прапором оббілованої людини Жахокрому. Більша частина потуги обох домів пішла на південь з Роббом і не повернулася. Навіть лежачи руїною, Зимосіч надавала чималу перевагу тому, хто її утримував. Роберт Баратеон миттю все зрозумів би і кинувся навперейми, щоб захопити замок першим. А військо своє змусив

би рухатися бігцем і в нічній пітьмі, чим уславився ще замолоду. Але чи має його молодший брат стільки ж завзяття?

«Оце вже навряд.» Станіс був рішучий, але обачливий і поміркований очільник. До того ж військо його являло собою недоспіле вариво з верховинних родів, південського лицарства, людей короля і королеви, трохи присмачене дрібкою північного панства. «Все ж він мусить або рушати на Зимосіч швидко, або зовсім облишити свій задум» — подумав Джон. Не йому лізти до короля з порадами, але...

Він знову роздивився листа. «Я врятую вашу сестру, якщо зможу.» Неабиякий вияв приязні від Станіса, хоч і зіпсований закінченням — брутальним «якщо зможу» та байдужим «знайду для неї кращого нареченого, ніж Рамзай Сніговій». Але раптом Ар'ї там немає, і рятувати нема кого? Раптом вогні пані Мелісандри сказали правду? Невже сестра справді зуміла втекти від таких полонителів? «Як їй вдалося? Ар'я завжди була метка та спритна... але зрештою вона всього лише

маленька дівчинка, а Руз Болтон не з тих, хто погано пильнує здобич подібної ваги.»

А чи Болтон справді тримає в себе його сестру? Чи не може весілля бути якоюсь хитрою витівкою, щоб заманити Станіса до пастки? Скільки Джон знав, князь на Жахокромі ніколи не давав Едардові Старку приводу гніватися на себе. Але володар Зимосічі однак не надто довіряв своєму значковому з тихим, ледь чутним голосом і світлими, безбарвними очима.

«Дівчинка в сірому на коні, що помирає. Дівчинка, що тікає від свого шлюбу.» Повіривши непевному віщуванню, він відпустив до Зимосічі Манса Розбишаку і шістьох списниць. «Молодих і на вроду показних» — вимагав Манс. Неопалимий король назвав кілька імен, решту зробив Скорботний Ед — привіз їх з Кротовини. Але нині ця витівка здавалася щирим божевіллям. Чи не краще було загілити Мансові мечем тієї ж миті, коли його обличчя з'явилося з-під мари? Джон відчував певну прихильність до

Короля-за-Стіною, хай не позбавлену остороги — хіба не був дичацький ватажок порушником присяги й перебіжчиком? Ще менше він довіряв Мелісандрі. Та все ж поклав надії на їхній задум і тепер мусив чекати, що з того вийде. «Все заради порятунку сестри. Але ж братчики Нічної Варти не мають сестер...»

Коли Джон був хлопчаком у Зимосічі, то завжди захоплювався Юним Драконом, королем-хлопчиком, що завоював Дорн у віці чотирнадцяти років. Незважаючи на байстрюцьке походження — а може, і завдяки йому — Джон Сніговій мріяв повести вояків до слави так само, як король Даерон, мріяв звойовувати і підкорювати. Ось він дорослий чоловік, Стіна тепер належить йому. Але його мучив один сумнів за іншим, і навіть їх йому не вдавалося скорити.

Даянерис

Табір смердів так гидко, що Дані ледь не задихнулася. Пан Барістан скривився і мовив до неї:

— Вашій милості не варто було тут з'являтися. Ці чорні випари згубні для здоров'я.

— Я кров дракона, — нагадала йому Дані. — Де ви бачили дракона з різачкою?

Візерис часто повторював, що Таргарієнів не зачіпають хвороби пересічних людей. І скільки вона могла судити, не помилявся. Сама Дані пам'ятала, як потерпала від холоду та голоду, але жодного разу — від лихоманки чи іншої пошесті.

— І все ж, — правив своєї старий лицар, — я почувався б спокійніше, якби ваша милість повернулися до міста.

Мури Меєрину з кольорової цегли залишилися за версту позаду.

— Кривава різачка — прокляття кожного війська в полі, починаючи від Віку Світанку. Дозвольте нам роздати харчі без присутності вашої милості.

— Завтра роздасте самі. А зараз я тут і хочу все бачити, — відповіла Дані та вдарила срібну п'ятами.

Решта рушила разом. Джохого поїхав попереду, Агго та Рахаро — зразу позаду, тримаючи наготові довгі дотракійські батоги, щоб відганяти слабих та напівмертвих. Пан Барістан сидів праворуч на зозулястому сірому; ліворуч її захищав Симон Смугаста Спина з «Вільних Братів» та Марселен з «Материних Воїв». За очільниками рухалися шість десятків вояків, що боронили від грабунку вози з харчами. Кінні та озброєні, дотракійці, Мідні Звірі та відпущенці — усіх поєднувало одне спільне почуття. Всі разом ненавиділи покладений на них обов'язок.

Астапорці дибали за ними жалюгідною і

страхолюдною юрбою, що довшала і ширшала з кожним кроком. Дехто щось проказував мовами, яких вона не розуміла, а дехто вже й язиком не міг ворушити. Безліч рук простягалося до Дані, безліч колін ставало на землю обабіч її срібної.

— Мати! — закликали до неї голоси говірками Астапору, Лису і Старого Волантису, горловою дотракійською та пливкими, дзюркотливими карфійськими зворотами, ба навіть посполитою мовою Вестеросу. — Мати, благаємо... мати, допоможи моїй сестрі, вона хвора... дай мені хліба для моєї малечі... молю тебе, у мене старий батько... поможи йому... порятуй її... не покинь мене...

«Я вже не маю для вас ані помочі, ані порятунку» — подумала Дані у відчаї. Астапорцям не лишилося куди подітися. Тисячі їх сиділи ззовні товстих мурів Меєрину: чоловіки та жінки, діти, старі, крихітні дівчатка і новонароджені немовлята. Багато було хворих, більшість голодувала, і всі приречені були на смерть. Даянерис не сміла

відчинити браму і впустити натовп до міста. Тому намагалася робити бодай щось — надсилала цілителів, Блакитних Грацій, чароспівців, костоправів. Але багато з них теж ослабло, і жоден не зумів навіть сповільнити стрімке поширення різачки, що приїхала блідою кобилою.

Відокремлення здорових від хворих теж не врятувало справи. «Непохитні Щити» зі шкіри лізли, відтягаючи чоловіків від їхніх дружин, а дітей від матерів — поки астапорці лементували, хвицялися і закидали їх камінням. Наступного дня хворих знаходили мертвими, а здорових — хворими. В підсумку, віддаленням одних від інших не досягли геть нічого.

Навіть годувати натовп за мурами ставало дедалі важче. Щодня Дані надсилала стільки харчів, скільки могла, та людей прибувало, а запаси танули. Ще й візників, охочих доправляти вози, меншало — надто багато побувалих у таборі підчепило клятту пошесть, а на інших напали дорогою назад. Напередодні

перевернули одну гарбу, вбили двох вояків; власне, саме тому цариця і вирішила роздати харчі власною особою. Кожен радник, почувши про це, починав гаряче відраджувати — хоч Резнак, хоч Голомозий, хоч пан Барістан — але Даянерис непохитно стояла на своєму.

— Я не відвернуся від них, — уперто правила вона своєї. — Цариця мусить знати страждання свого народу.

Чого їй народові справді не бракувало, то це страждань.

— У таборі вже не лишилося ані коня, ані мула, хоча багато астапорців приїхали верхи, — доповів Марселен. — Вони усіх з'їли, ваша милосте. А ще всіх щурів і помийних собак, яких зуміли впіймати. Дехто вже починає їсти трупи власних родичів.

— Людині не можна їсти плоть людини! — суворо мовив Агго.

— Кожен знає, — погодився Рахаро. — На них упаде прокляття!

— Їм давно байдуже до всіх проклять, — відповів Симон Смугаста Спина.

За ними тяглася вервечка малих дітей з напухлими животиками — надто слабких чи наляканих, навіть щоб жебрати. Коцаві чоловіки з запалими очима сиділи навпочіпки серед піску та каміння, виливаючи назовні своє життя смердючими буро-червоними струменями. Багато з них спорожнялися просто там, де спали, надто кволі, щоб відповзти до рівчаків, які Дані наказала викопати. Дві жінки билися за зчорнілу кістку. Неподалік хлопчик років десяти навстоячки їв щура, тримаючи його одноруч — в іншій руці-бо стискав загострену палицю на випадок, раптом хтось захоче вибороти в нього омріяну здобич. Всюди розкидані були непоховані трупи. Їдучи срібною, Дані побачила чоловіка, простягнутого в болоті під чорною накидкою... аж тут, злякавшись коня, накидка злетіла хмарою з тисяч мух. Висохла на кістяк жінка сиділа на землі, стискаючи в обіймах напівмертвих немовлят. Очі усіх стежили за царицею-королевою. Хто ще зберіг сили, гукав чи шепотів:

— Мати... благаю, мати... благословенна будь, мати...

«Благословенна, — подумала Дані, наповнившись гіркою жовчю. — Ваше місто зійшло на попіл та кістки, ваші родичі помирають навколо. Я не маю для вас ані прихистку, ані ліків, ані надії. Лише сухий хліб, червиве м'ясо, твердий сир, трохи молока. Авжеж, благословляйте мене.»

Що то за мати, яка не дасть молока власній голодній дитині? Що то за мати, яка не має чого дати?

— Багато мертвих, — мовив Агго. — Треба спалити.

— Хто їх спалить? — запитав пан Барістан. — Кривава різачка тут усюди. Щоночі помирає з сотню людей.

— Не є добре торкатися мертві, — мовив Джохого.

— Кожен знає, — додали Агго та Рахаро разом, наче одним голосом.

— Може, й так, — відповіла Дані, — та зробити це треба однаково.

Вона подумала хвилику і знайшлася:

— Неблазні не бояться трупів. Я побалакаю з Сірим Хробаком.

— Ваша милосте, — мовив пан Барістан, — Неблазні — ваше найкраще військо. Не можна, щоб пошесть розповсюдилася серед них. Хай астапорці самі ховають своїх мертвих.

— Для того вони надто кволі, — зауважив Симон Смугаста Спина.

Дані відповіла:

— Треба дати більше їсти, то й зміцніють.

Але Симон затрусив головою.

— Їжу не варто марнувати на мертвих, ваша превисокосте. Ми не маємо досить, щоб годувати навіть живих.

Дані знала, що він каже правду, та похмурі слова від того не легшали.

— Далі не треба! — вирішила цариця. — Годуймо тут!

І здійняла долоню. Вози позаду рвучко зупинилися. Вершники оточили харчі широким колом, не дозволяючи астапорцям кинутися на них юрбою. Та щойно всі стали по місцях, як

навколишній натовп почав щільнішати. Нові й нові нужденні поспіхом шкутильгали і тягнули руки до жаданих возів, але вершники відганяли їх, не даючи наближатися.

— Чекайте своєї черги! — гарчали і гукали вони. — Не тисніть! Ану назад! Не наближатися! Є хліб для всіх. Чекайте черги!

Дані теж лишилося сидіти і чекати.

— Добрий лицарю, — звернулася вона до Барістана Селмі, — чи не замало ми для них робимо? Адже маємо чималі запаси.

— Наші чималі запаси — для вояків вашої милості. Хтозна, чи не доведеться ще висидіти довгу облогу. «Буревісники» та «Другі Сини» можуть добряче пошарпати юнкайців, але розбити і відігнати — навряд. Якби ваша милість дозволили мені зібрати військо...

— Якщо битви не уникнути, краще нам сидіти за мурами Меєрину. А юнкайці хай пробують узяти їх приступом. — Цариця роззирнулася навкруги. — Якби роздати харчі усім порівну...

— ...то астапорці однак з'їли б свою частку

за кілька днів, а нам на облогу лишилося б менше.

Дані зиркнула через табір на мури Меєрину, складені з цегли багатьох кольорів. Повітря повнилося мушвою та галасом.

— Боги надіслали цю пошесть, щоб змирити мою пиху. Стільки мертвих... але я не дозволю їм їсти трупи! — Вона підманила до себе Агго. — Скачи до брами і приведи Сірого Хробака з півсотнею Неблазних.

— Кров вашої крові кориться халісі.

Агго вдарив коня п'ятами і зачвалував геть.

Пан Барістан спостерігав за усім з погано прихованим страхом.

— Не варто вашій милості лишатися тут надовго. З вашої волі та наказу астапорців уже годують. Більше нам для неборак нічого не зробити. Краще повертаймося до міста.

— Їдьте, коли бажаєте, добрий лицарю. Я вас не тримаю. Та й жодного з вас. — Дані злетіла з коня спритним стрибком. — Я не можу їх зцілити, але можу показати, що їхній матері не байдуже.

Джохого зойкнув, аж дух йому перехопило.

— Ні, халісі! — Дзвоник у його косі зателенькав, коли він злізав з коня. — Не наближайтеся! Не дозволяйте їм торкатися! Не треба!

Дані пройшла просто повз нього. За кілька аршинів на землі лежав старий, стогнучи і витріщаючись у сіре черево хмар. Вона стала обіч нього на коліна, зморщила носа на сморід і відкинула брудне сиве волосся, щоб помацати чоло.

— Його плоть палає вогнем. Дайте води обмити! Нехай морської, годиться. Марселене, принесеш? І олії теж треба — для поховального багаття. Хто допоможе мені спалити мертвих?

Коли Агго повернувся з Сірим Хробаком та п'ятьма десятками Неблазних, що підтюпцем наздоганяли його коня, Дані вже встигла присоромити весь свій супровід і приставити їх до брудної праці. Симон Смугаста Спина зі своїми людьми відтягав живих від мертвих і складав трупи купами, а Джохого і Рахаро з рештою дотракійців відводили тих, хто ще міг

так-сяк дибати, до моря — помитися і випрати одяг. Агго витріщився на них, наче на збіговисько божевільних, але Сірий Хробак став на коліна коло цариці й мовив:

— Сей-один бажає допомогти.

Ще до полудня запалили більше як десяток великих багать. Стовпи чорного диму здійнялися до безжальної блакиті неба, розпливаючись олійними плямами. Дорожнє вбрання Дані, коли вона зрештою відступила від багать, вщент укрилося плямами сажі.

— Превисокосте, — звернувся Сірий Хробак, — сей-один і його брати благають дозволу скупатися у солоному морі, коли праця скінчиться. Ми маємо очиститися згідно закону нашої великої богині.

Раніше цариця не чула, щоб євнухи мали власну богиню.

— Хто ця богиня? Одна з богів Гісу?

Сірий Хробак збентежився.

— Богиню кличуть багатьма іменами. Володарка Списів, Наречена Битви, Матір Вояцтва... але справжнє ім'я належить тільки

сим-одним бідолахам, що спалили свою мужність на її вівтарі. Нам не дозволено говорити про богиню з іншими. Сей-один благає дарувати йому зухвалість.

— Дарую. Так, ви можете скупатися, коли бажаєте. Дяка вам за допомогу.

— Сі-одні живуть службою цариці.

Коли Даянерис повернулася до піраміди, відчуваючи втому в тілі та розпач у душі, то знайшла Місандею за читанням якогось старого сувою, а Іррі та Джихікі — за суперечкою про Рахаро.

— Ти йому надто кістлява, — саме казала Джихікі. — Ти майже хлопчик. Рахаро не злягається з хлопчиками. Це кожен знає.

Іррі у відповідь визвірилася:

— А про тебе кожен знає, що ти майже корова! Рахаро не злягається з коровами!

— Рахаро — кров моєї крові. Його життя належить мені, а не вам, — мовила Дані обом дівчатам.

За час, проведений поза Меєрином, Рахаро виріс мало не на півстопа, а до міста

повернувся з грубими від м'язів руками та ногами і чотирма дзвіночками у косі. Тепер він вивищувався зростом і над Агго, і над Джохого — чого не змогли не помітити обидві Даніни служниці.

— А тепер замовкніть. Мені треба скупатися. — Ніколи ще вона не почувалася такою забрудненою. — Джихікі, допоможи зняти одяг, віднеси геть і кинь у вогонь. Іррі, скажи К'єззі, щоб знайшла мені чим накинутися — легким, тонким, необтяжливим. День був дуже спекотний.

На її терасі дмухав прохолодний вітерець. Дані аж зітхнула з насолоди, сідаючи у води своєї водойми. За її наказом Місандея теж вибралася з одягу і залізла услід.

— Ся-одна чула, як астапорці минулої ночі шкреблися у мури, — мовила мала драгоманка, натираючи Дані спину.

Іррі та Джихікі презирнулися.

— Ніхто не шкрібся, — заперечила Джихікі.
— Як це... шкреблися?

— Руками, — відповіла Місандея. — Цегла в

мурах вже стара і сипка. Вони намагаються продертися до міста.

— Хіба за кілька років, — мовила Іррі. — Мури дуже товсті. Це кожен знає.

— Кожен знає, — погодилася Джихікі.

— Мені вони теж сняться, — мовила Дані й узяла Місандею за руку. — Але табір за добру версту від міста, люба моя. Ніхто не шкребеться у мури.

— Вашій милості краще знати, — відповіла Місандея. — Помити вам волосся? Вже скоро час. Резнак мо'Резнак і Зелена Грація прийдуть обговорити...

— Приготування до весілля! — Дані сіла у водоймі рвучко, зі сплеском. — А я трохи не забула!

«Бо, напевне, хотіла забути.»

— А після них маю вечеряти з Гіздахром, — зітхнула Дані. — Іррі, неси зелений токар. Отой, що шовковий, з мирійським мереживом на подолі.

— Його лагодять, халісі. Мереживо розірвалося. Зате блакитний токар саме

випрали.

— Тоді блакитний. Їм теж буде приємно.

Вона майже не помилилася. Жриця та підстолій справді були раді бачити її вбраною в токар, як справжнісіньку меєринську панянку. Та насправді їм бажалося роздягти її голяка. Даянерис вислухала, не вірячи своїм вухам, а коли вони скінчили, відповіла:

— Не хочу завдавати образи, але Гіздахровій матері та сестрам я голою не покажуся!

— Але ж, — мовив Резнак мо'Резнак, кліпаючи очима, — ваша превисокість мають такий обов'язок. Перед шлюбом за звичаєм жінки чоловікового дому оглядають черево нареченої та її, гм... жіночі місця. Перевіряють, чи належної вони будови, чи виглядають здоровими, чи...

— Чи обіцяють плідність, — скінчила Галацца Галаре. — Це стародавній звичай, ваша преосаяйносте. Засвідчити огляд і проказати належні молитви прийдуть три храмові Грації.

— Так-так, — закивав Резнак, — а потім подається частування, особливий пиріг.

Жіночий пиріг, що печеться лише на заручини. Чоловікам його куштувати не дозволено. Мені казали, він надзвичайно смачний. Аж казковий.

«А якщо черево моє зів'яло, а жіночі місця зурочено? Чи подадуть особливий пиріг і до такого випадку?»

— Гіздахр зо'Лорак матиме змогу розглядати мої жіночі місця після весілля. — «Хал Дрого не знайшов у них жодної вади, то чого йому там шукати?» — А його мати з сестрами хай розглядають одна одну і тішаться пирогом без мене. Я його не куштуватиму. Так само, як не обмиватиму шляхетні ноги шляхетного Гіздахра.

— Ваша препишність, мабуть, не конче розуміють, — заблагав Резнак. — Обмиття ніг — священний звичай, благословенний у віках. Він означає, що ви раді стати покірною служницею власному чоловікові. Весільне вбрання також просякнуте красномовними знаками. Наречена вбирається у темно-червоний серпанок на токарі білого шовку, облямованого дрібними перлами.

«Цариця кролів не може одружитися, не причепивши довгі вуха.»

— Я торохтітиму тими перлами на кожному кроці.

— Перли позначають плодючість. Що більше перлів матимуть на собі ваша превисокість, то більше здорових дітей народять чоловікові.

— Навіщо мені сотня дітей? — Дані обернулася до Зеленої Грації. — Якби одружитися за вестероським звичаєм, тоді...

— Тоді боги Гісу не завважають такий шлюб за справжній святий союз чоловіка і дружини.

— Обличчя Галацци Галаре ховалося за серпанком зеленого шовку, виднілися самі лише очі: зелені, мудрі, сумні. — У очах міщан ви станете підбічницею шляхетного Гіздахра, аж ніяк не законно взятою дружиною. Діти ваші вважатимуться байстрюками. Ні, ваша превисокість мають побратися з Гіздахром у Храмі Грацій, перед усім панством Меєрину, що засвідчить правдивість вашого союзу.

«Виманити голів усіх вельможних домів з їхніх пірамід на якусь нагоду — так радив

Даарію. Адже драконове гасло — вогнем та кров'ю...»

— Гаразд, як скажете, — зітхнула вона, відкидаючи негідну думку. — Я поберуся з Гіздахром у Храмі Грацій загорнутою в білий токар з дрібними перлами. Маєте до мене інші справи?

— Ще одну, і то невеличку, ваша превисокосте, — відповів Резнак. — Для майбутнього святкування було б доречно дозволити знову відкрити бійцівські ями. То був би ваш весільний подарунок Гіздахрові та вашим покірним підданам, які вас так люблять. Знак вашої згоди зі стародавніми звичаями Меєрину.

— До того ж вельми любий та втішний богам, — додала своїм тихим, лагідним голосом Зелена Грація.

«Посаг за нареченою, виплачений кров'ю.» Даянерис на смерть втомилася змагатися у цій битві. Навіть пан Барістан вже не сподівався на її перемогу.

— Жоден володар не здатен якимось дивом

зробити добрим цілий народ, — казав їй старий Селмі. — Баелор Блаженний молився, постував, змурував Седмиці такий храм, що жоден бог не попросив би кращого. Але й він не врятував людей од війни та злигоднів.

«Цариця і королева має слухати своїх підданих» — нагадала собі Дані.

— Опісля весілля Гіздахр стане царем меєринським. Хай тоді сам відкриває бійцівськими, якщо така його ласка. А моєї ноги там не буде.

«Хай кров буде на його руках, не на моїх.» Вона підвелася з місця.

— Якщо майбутній чоловік бажає, щоб я обмила йому ноги, хай спершу обмиє мої. Нині ввечері я сама йому скажу.

Їй аж закортіло дізнатися, як наречений сприйме новину. І чекати довго не довелося — Гіздахр зо'Лорак прибув за годину по заході сонця. Його власний токар був винного кольору, з золотою смугою та облямівкою золотих намистин. Дані розповіла йому про зустріч з Резнаком і Зеленою Грацією, поки

наливала келих почастуватися.

— То порожні викрутаси! — оголосив Гіздахр. — Саме такі, які нам давно час скасувати. Меєрин надто довго скніє у полоні дурнувятих старожитностей.

Він поцілував Дані руку і мовив:

— Даянерис, моя царице, я радо обмию вас від маківки до п'ят, якщо це зробить мене вашим царем і чоловіком.

— Моїм царем і чоловіком вас зробить обіцяний вами мир. Скахаз розповів, що ви маєте листи і новини.

— Маю. — Гіздахр схрестив довгі ноги, виглядаючи вдоволенням собою. — Юнкайці подарують нам мир, але за певну ціну. Припинення работоргівлі спричинило у поважних царствах та містах земних великі збитки й заворушення. Юнкайці та їхні союзники вимагають від нас відшкодування. У золоті та коштовному камінні.

«Дяка, що беруть брязкальцями.»

— Що далі?

— Юнкай поновить торгівлю невільниками,

як було раніше. Астапор відбудують як невільницьке місто. Ви не втручатиметеся.

— Юнкай поновив торгівлю невільниками, коли я ще на десять верст від міста не відійшла. Чи повернула я назад? Цар Клеон благав допомогти йому проти них. Я лишилася глухою до його благань. Я не хочу війни з Юнкаєм! Скільки разів мені ще казати? Яких ще обіцянок їм треба?

— Е, царице, саме тут виникла певна притичина, — мовив Гіздахр зо'Лорак. — Сором казати, але юнкайці не мають віри вашим обіцянкам. Напосідають на одне: мовляв, ваші дракони підпалили їм якогось посла.

— Йому підпалили самий лише токар! — презирливо скривилася Дані.

— Хай там як, але вони вам тепер не вірять. І люди з Нового Гісу — так само. Слова — то вітер, як ви самі любляете казати. Жодні ваші слова не вбережуть миру в Меєрині. Ваші вороги вимагають справ. Хочуть побачити наше весілля, моє вінчання на царство і наше

спільне владарювання.

Дані знову наповнила келих гостя, палко бажаючи вивернути йому глека на голову, аби лише загасити ту недбало-пихату посмішку.

— Хочуть шлюбу чи криваву згубу. Весілля або війну. Отакий я маю вибір?

— Я бачу лише один вибір, ваша преосаянносте. Прокажімо обітниці перед богами Гісу — і розбудуймо разом новий Меєрин.

Цариця саме добирала слова для відповіді, коли почула позаду кроки. «Частування принесли» — подумала вона. Кухарі обіцяли подати улюблену Гіздахрову страву — печеного в меді собаку, набитого чорносливом та перцями. Але озирнувшись, Дані побачила пана Барістана, свіжоскупаного, вдягненого у білий стрій, з мечем при боці.

— Ваша милосте, — вклонився він, — сором вас турбувати, але я подумав, ви захочете дізнатися негайно. «Буревісники» повернулися до міста зі звітками про ворога. Юнкайці йдуть на нас, як ми й боялися.

Шляхетними рисами обличчя Гіздахра
зо'Лорака промайнула дратівлива тінь.

— Цариця зізволить вечеряти. Сердюки
можуть почекати.

Пан Барістан на його слова і оком не
змигнув.

— Я попрохав пана Даарію скласти звіт мені,
за наказом вашої милості. Але він засміявся і
сказав, що нашкодяв би звіт власною кров'ю,
якби ваша милість надіслали маленьку
драгоманку показати йому, як пишуться літери.

— Кров'ю?! — скрикнула Дані з переляку. —
Це такий жарт? Ні, не кажіть нічого, я маю
сама його побачити.

Зрештою, вона була юною дівчиною,
самотньою і наляканою. А юні дівчата бувають
перемінливі у думках та намірах.

— Зберіть усю мою старшину. Гіздахре, ви
маєте мені пробачити.

— Меєрин понад усе, — тепло і дружньо
посміхнувся Гіздахр. — Ми ще матимемо
інший вечір. І тисячу інших ночей.

— Пан Барістан вас проведе.

Дані поспіхом вибігла геть, скликаючи покоївок. Не вітатиме ж вона своїх воєвод у токарі! Нарешті вона обрала одну сукню з десятку перемір'яних, але відмовилася від вінця, принесеного Джихікі.

Коли Дааріо Нахаріс став перед нею на коліно, Даніне серце тьохнуло і провалилося кудись униз. У його волоссі подушкою засохла кров, на скроні червоно блищав глибокий розріз, правий рукав скривавився мало не до ліктя.

— Ви поранені! — зойкнула вона.

— Отут? — Дааріо торкнувся скроні. — То мені арбалетник хотів стрілу в око вгородити. Але я її перегнав, бо поспішав додому, до моєї королеви — скупатися у теплі її посмішки.

Він струснув рукавом, розкидаючи дрібні червоні бризки.

— А ця кров не моя. Один з моїх осавулів торочив, що нам слід перебігти до юнкайців. То я йому запхав руку просто в горло і вирвав серце. Хотів привезти подарунок своїй срібній королеві, але мене відрізали чотири «Коти».

Напосілися, шипіли, гарчали. Один мало не вхопив, то я жбурнув йому серце просто в пику.

— Вражаюча звитяга, — мовив пан Барістан якомога кислішим голосом. — Але чи привезли ви новини для їхньої милості?

— Привіз, і недобрі, пане дідугане. Астапору більше немає. Невільників ідуть на північ великою потугою.

— Тю, здивував. Це вже стухло і просмерділося, — загарчав Голомозий. — Чи нема чого свіжішого?

— То твоя мамця казала, коли татка цілувала, — не розгубився Дааріо. — Люба царице, я б приїхав швидше, та серед пагорбів аж кишить юнкайських сердюків. Чотири вільні кумпанства. Довелося вашим «Буревісникам» пробиватися крізь них. Є й гірші новини. Юнкайці ведуть військо прибережним шляхом, а з ними йдуть чотири легіони з Нового Гісу. Вони мають слонів, десь із сотню, в броні та з баштами. Є толоські пращники, є чималий загін карфійських вершників на верблюдах. У

Астаторі на кораблі саме сідали ще два гіскарські легіони. Якщо вірити полоненим, вони висаджуватимуться за Скахазадханом, щоб відрізати нас від Дотракійського моря.

Поки він розповідав, на мармурову підлогу час від часу падала крапля яскраво-червоної крові. Дані щоразу шулилася.

— Скільки людей загинуло? — спитала вона, коли Дааріо скінчив.

— Наших? Не мав часу рахувати. Та ми придбали більше, ніж втратили.

— Перебіжчиків?

— Хоробрих воїнів, ладних стати за вашу шляхетну справу. Моїй цариці, певен, вони припадуть до смаку. Один — сокирник з Василіскових островів, здоровезний лобуряка, більший за Бельваса. Вам слід його побачити, він того вартий. Є зо два десятки вестеросців, а чи й більше. Втікачі з «Вітрогонів», незадоволені юнкайцями. З них будуть добрячі «Буревісники».

— Як скажете. — Дані не бачила нагоди вередувати. Меєринові скоро знадобиться

кожна рука, здатна тримати меч.

Пан Барістан насупив брови.

— Полковнику, ви згадали про чотири вільні кумпанства. Але ми знаємо лише три. «Вітрогонів», «Довгі Списи» і «Бойових Котів».

— Пан дідуган уміє рахувати. До юнкайців перебігли «Другі Сини». — Дааріо відвернувся і сплюнув. — Ось йому, тому Бурому Бенові Бросквину. Коли побачу його бридку мармизу, то розпанахаю від горлянки до пупа і вирву з грудей його чорне серце.

Дані спробувала щось сказати, але не знайшла слів. Вона пригадала, як востаннє бачила Бенове обличчя. «Тепле, привітне... обличчя, якому я довіряла.» Смаглява шкіра, біле волосся, зламаний ніс, зморшки у кутиках очей. Навіть дракони полюбляли товариство старого Бурого Бена, а він вихвалявся, що в собі має краплю драконової крові. «Три зради спіткають тебе... одна заради золота, одна заради крові, одна заради любові.» Чи був Бросквин третьою зрадою, а чи другою? І як тоді рахувати пана Джорага, її старого

буркотливого ведмедя? Невже не буде їй ніколи друга, вартого довіри? «Який зиск із пророцтв, якщо не тямиш, про що вони? Якщо я поберуся з Гіздахром ще до світанку, невже оті злії вороженьки згинуть, як роса на сонці? І я вільно запаную у своєму місті?»

Новина від Дааріо зчинила страшний гармидер. Резнак лементував, Голомозий щось похмуро буркотів, кривноїзники гаряче присягалися помститися, Могутній Бельвас гупав кулаком у пошматоване рубцями черево і обіцяв з'їсти серце Бурого Бена зі сливами та цибулею.

— Перепрошую панство, — мовила Дані, та почула її, здавалося, сама лише Місандея. Тоді цариця підвелася на ноги. — Ану тихо мені! Я вже досить наслухалася.

— Ваша милосте! — Пан Барістан впав на одне коліно. — Вам наказувати, нам коритися. Яка буде ваша воля?

— Продовжуйте, як задумано. Зберіть харчів, скільки зможете. — «Якщо озирнуся, втрачу все.» — Треба зачинити ворота і

поставити на мури усе наше вояцтво. Нікому не буде дозволено входити і виходити.

Якусь мить у палаті панувала тиша. Присутні презиралися, водили очима від одного до іншого. Нарешті Резнак спитав:

— То що робити з астапорцями?

Їй кортіло заверещати, заскреготіти зубами, розідрати на собі одяг і вдаритися об підлогу. Натомість вона відповіла незворушно:

— Зачиніть ворота! Чи мушу я повторювати тричі? — За воротами лишалися її діти, але врятувати їх було не в її силі. — Хай усі підуть. Даарію, ви лишіться. Вашу рану слід промити. А ще я маю до вас кілька запитань.

Інші вклонилися і вийшли геть, а Дані повела Даарію Нахаріса сходами до своєї опочивальні. Там Іррі промила йому поріз оцтом, а Джихікі перев'язала білим лляним рушником. Коли справу було скінчено, покоївок вона теж відіслала.

— Твій одяг забруднено кров'ю, — мовила Дані. — Знімай його!

— Лише якщо ти знімеш свій, — відповів

він і поцілував її.

Його волосся смерділо кров'ю, димом і кіньми, уста були тверді й гарячі. Дані затремтіла у його обіймах, а коли вони розчепилися, мовила:

— Я гадала, це ти зрадиш мене. Одна зрада — заради крові, одна — заради золота, і ще одна — заради любові. Так сказали ворожбити. І я... ніколи не гадала про Бурого Бена. Йому ж довіряли навіть мої дракони!

Дані вхопила свого полковника за плечі.

— Обіцяй, що ніколи не повстанеш проти мене. Цього я не переживу. Обіцяй!

— Ніколи, кохана моя.

І вона повірила.

— Я заприсяглася, що поберуся з Гіздахром зо'Лораком, якщо він подарує мені дев'яносто днів миру, і тепер... а тебе я жадала від першого погляду, але ж ти був сердюк, найманець, примхливий, зрадливий... Пригадую, ти колись хвалився, що мав сотню різних жінок.

— Сотню? — гигикнув Дааріо у свою лілову

бороду. — То я збрехав, мила королево. Радше тисячу. Хоча серед них ніколи не було драконів.

Вона піднесла підборіддя, наближуючи свої вуста до його.

— То чого ж ти чекаєш зараз?

Принц зимосіцький

Комин захаращували скиби й грудки холодного чорного попелу; єдине тепло у покої давали кілька запалених свічок. Щоразу, як прочиняли двері, їхнє полум'я хилиталося і тремтіло. Тремтіла і наречена, вдягнена у білу ягнячу вовну, облямовану мереживом. Рукави та стан сукні були вишиті річковими перлами; на ноги вдягли капці оленячої шкіри — гарні, але не надто теплі. Обличчя молодої було бліде, без жодної кровинки.

«Обличчя, вирізьблене з льоду, — подумав Теон Грейджой, накидаючи їй на плечі хутрянний кожушок. — Труп, похований у снігу.»

— Ласкава панно. Вже час.

З-за дверей їх кликала музика — лютні, кози, тамбурини. Наречена підняла очі вгору.

Карі очі, яскраві при світлі свічок.

— Я буду їм вірною дружиною, п-покірною та лагідною... догоджатиму як належить, даруватиму синів... краще, ніж справжня Ар'я, вони побачать, вони самі побачать...

«Згадаєш хоч словом про справжню Ар'ю — і тобі смерть. Або гірше.» Цю науку він добре вивчив у шкурі Смердюка.

— Ви і є справжня Ар'я, панно. Ар'я з дому Старк, донька князя Едарда, спадкоємиця Зимосічі. — «Ім'я, вона має вивчити своє ім'я...» — Ар'я-Підніжка. Але сестра колись кликала вас Ар'єю-Конякою.

— Це ж я вигадала їй те прізвисько! Бо в неї справді обличчя довге і трохи кінське. А моє — ні. Я була гарненька.

Нарешті з її очей ринули довго стримувані сльози.

— Не така вродлива, як Санса, але всі казали, що гарненька. А чи князь Рамзай вважають мене гарненькою?

— Так, — збрехав Теон. — Він сам мені сказав.

— Але ж вони знають, хто я. Хто насправді. Я бачу, коли вони дивляться. Вони такі сердиті, навіть коли посміхаються... але ж то не моя провина! Кажуть, їм до смаку робити людям боляче.

— Ласкава панна дарма слухає ті... наклепи...

— Казали, що й вам теж завдали болю. Рукам, і ще...

В нього пересохло в горлянці.

— Я... я заслужив. Я розсердив хазяїна. Не сердіть його, ніколи. Князь Рамзай, він... добрий і великодушний. Потіште його — матимете його прихильність. Тож будьте хорошою дружиною.

— Допоможіть! — раптом учепилася вона за нього. — Благаю! Колись я дивилася на вас у дворищі, ви змагалися мечами. Ви тоді були такий дужий, вродливий. — Вона щосили стиснула йому плече. — Якби ми втекли разом, я б стала вам дружиною... або хвойдою... ким забажаєте! Ви були б моїм чоловіком і господарем!

Теон рвучко викрутився з її пальців.

— Я не... я нікому не чоловік. — «Чоловік не відмовив би у допомозі.» — Ви просто будьте... Ар'єю, покірною дружиною. Догоджайте йому, інакше... догоджайте якнайкраще, і облиште балачки про те, що ви хтось інша.

«Джейна, панна ясна, болісна й нещасна.»
Музика тиснула, наполягала.

— Нам час іти! Витріть сльози з очей. — «Карих очей. А мають бути сірі. Хтось помітить. Хтось згадає.» — Отак добре. Тепер посміхніться.

Дівчина спробувала. Її вуста затремтіли, смикнулися, скривилися і завмерли; він побачив її зуби. «Он які гарненькі, біленькі, — подумав він. — Та спробуй розсердити його, і скоро їх не матимеш.»

Коли він штовхнув двері, три з чотирьох свічок згасли. І він повів наречену в туман, де вже чекали весільні гості.

— Чому я? — спитав він, коли пані Турстан звеліла йому батькувати на весіллі.

— Її батько мертвий, усі брати — теж. Мати

загинула в Близнюках. Дядьки загубилися, померли або сидять у полоні.

— Але ж вона має одного брата. — «Вона має трьох братів!» — кортіло скрикнути йому. — Джон Сніговій служить у Нічній Варті.

— То лише зведений брат, уроджений байстрюком і прив'язаний присягою до Стіни. Ти був вихованцем її батька. Ти найближчий з усіх живих, хто так-сяк пасує їй за родича. Тому згодишся за названого батька на весіллі.

«Найближчий з усіх живих.» Теон Грейджой виріс поруч із Ар'єю Старк. Теон упізнав би облудницю. Коли ж північне панство, зібране засвідчити шлюб, побачить, як він визнає Болтонову підміну за справжню Ар'ю, їм не лишиться причин сумніватися у її правах. Дужаки і Лупаки, Хвойдоріз Умбер, задерикуваті Ризвелі, піддані Роголісів та родичі Кервинів, жирний князь Виман Мандерлі... жоден не знав доньок Неда Старка так близько, як він. А якщо хтось потай навіть і плекатиме сумніви, авжеж йому стане розуму тримати їх при собі.

«Вони покривають мою особу свою оману. Вішають моє обличчя на свою брехню.» Ось чому Руз Болтон знову вдягнув його як вельможу — зіграти загадану роль у блазенській виставі. А коли все скінчиться, коли облудна Ар'я ляже з чоловіком у подружнє ліжко... тоді Болтонові не лишиться жодної користі від Теона Перевертня.

— Послужи нам у цій справі, і коли Станіс зазнає поразки, ми обговоримо, як найкраще відновити тебе на батьковому престолі, — сказав його вельможність отим своїм тихим, м'яким голосом. Голосом, наче створеним для брехні та шепотинництва.

Теон не повірив жодному слову. Він мусив танцювати, як йому заграють, бо не мав іншого вибору, але потім... «Потім він поверне мене до Рамзая, — майнула розпачлива думка, — а Рамзай забере ще кілька пальців і знову оберне мене на Смердюка.» Хіба що боги матимуть ласку, Станіс захопить Зимосіч і покладе тут усіх під меч, рахуючи і його самого. Кращої надії Теон не мав.

На диво, у божегаї було тепліше; за його межами Зимосіч скував тяжкий білий мороз. Стежки схопило зрадливою чорною кригою; на розбитих шибках Скляних Садів блищала під місячним сяйвом паморозь. Проти стін навалені були купи брудного снігу, заповнюючи кожен найменший куток; деякі були вже такі високі, що ховали собою двері. Під снігом лежав сірий попіл та недопалки дерева, тут чи там — зчорнілий сволок або купа кісток, прикрашена клаптями шкіри та волосся. Довгі, наче списи, бурульки звисали з виступів на мурах, облямовували вежі, наче цупкі білі вуса та бурці якогось сивого старого. Але всередині божегаю земля навіть не замерзла; пара здіймалася від гарячих ставів — тепла, наче подих дитини.

Наречена була вбрана у біле та сіре — кольори, які вдягла б справжня Ар'я, якби дожила до свого весілля. На Теоні було чорне та золоте; кирею припинала на плечі пряжка у грубій подобі кракена, яку йому нашвидкуруч змайстрував коваль у Курганищі. Та під

каптуром багатого вбрання волосся його було тонке і біле, а плоть мала сірувате забарвлення, як у німечного старого. «От я нарешті й Старк» — подумалося йому. Руч-об-руч із ним наречена подолала вигнуту луком кам'яну браму; навколо ніг їм завивалися пасма туману. Швидко і тривожно, наче серце юної дівки, стукотів тамбурін, тонко, солодко та звабливо співали сопілки. Над верхівками дерев у темному небі плив серп місяця, майже схований туманом, визираючи оком крізь шовковий серпанок.

Теонові Грейджою цей божегай не був чужий. Він грався у ньому ще хлопчиком: перестрибував камінцями через холодний чорний ставок попід оберіг-деревом, ховав свої скарби у стовбурі старезного дубу, підкрадався до білок з луком, якого зробив власноруч. Згодом, вже старшим, він довго вимочував у гарячих джерелах синці, отримані довгими годинами у дворищі проти Робба, Джорі та Джона Сніговія. Серед каштанів, в'язів, смерек він знаходив таємні місця, куди ховався, коли

хотів лишитися на самоті. Саме тут він уперше поцілував дівчину. Потім інша дівчина зробила його чоловіком на розкошланій ковдрі у тіні високої сіро-зеленої вартовини.

Але таким він божегаю ще не бачив — сірим, примарним, повним теплих туманів, тремтливих вогнів, шепітних голосів, що долинали зусібіч і нізвідки. Попід деревами парували гарячі джерела. Теплі випари злітали угору, огортали дерева вологим подихом, підповзали стінами, накидали сірі запони на сторожкі вікна.

Попереду лежала ледь помітна стежка — звивистий ланцюжок потрісканих каменів, порослих мохом, майже схованих нанесеним брудом і впалим листям. Товсті брунатні корені дерев, що лізли з глибин землі, зробили стежку зрадливою для необачного ходака. Теон рушив уперед і повів з собою наречену. «Джейна, панна ясна, болісна й нещасна.»

Ні, так думати не годиться. Варто цьому імені раз зірватися з вуст — і це коштуватиме йому пальця, або й вуха. Теон переставляв

ноги, пильнуючи кожен крок. Відрізані пальці на ногах примушували тупати поволі, перевальцем; поспішиш — запнешся і впадеш. Лишень спробуй затьмарити хибним кроком свято князя Рамзая — і князь Рамзай змусить спокутувати нечувану недбалість шкірою з зухвалої ноги.

Туман був такий рясний, що в ньому ледве виднілися найближчі дерева; за ними вгадувалися лише високі тіні та тьмяні вогники. Коло звивистої стежки та далі між деревами мерехтіли свічки, наче бліді вогники у теплій сірій ющі. Вся місцина здавалася дивним, позбавленим часу потойбіччям між світами, де юрби проклятих і грішних блукають, чекаючи миті, коли їм відкриється нарешті шлях до того пекла, яке подарує їм спокуту. «То може, ми всі тут мертві? Чи не прийшов Станіс і не повбивав нас усіх уві сні? Чи попереду ще битва? Чи вже позаду і остаточно програна?»

Тут і там стрічався палкий жадібний смолоскип, що кидав червоні відблиски на

обличчя весільних гостей. Відбиття невірною, тріпотливого світла від пасем і брил туману робило обличчя звірячими, нелюдськими, спотвореними. Князь Дужак здався Теонові вовкодавом, старий Кляск — стерв'ятником, Хвойдоріз Умбер — горбатою химерою, Великий Вальдер Фрей — лисом, Малий Вальдер — рудим биком, якому лише кільця у ніс бракувало. Обличчя самого Руза Болтона було блідою сірою личиною з двома друзками сірого льоду там, де люди мають очі.

Понад головами на деревах розсілися зграї круків; настовбурчивши пір'я, вони горбилися на голих темних гілках, витріщаючись на розкіш натовпу внизу. «Птахи маестра Лювина.» Лювин лежав мертвий, його маестерську башту віддали вогню, але круки лишилися. «Бо тут їхній дім.» Раптом Теонові закортіло знати, як це — мати свій дім.

І ось туман розступився, наче запони перед блазенською виставою, відкриваючи глядачам нові лаштунки. Попереду з'явилося серце-дерево з широко розчепірим гіллям, схожим

на покручені кістки. Впале листя лежало навколо товстого білого стовбура червоно-бурими купами. Тут круки юрмилися найгустіше, бурмотіли щось одне одному таємною мовою своєї зловісної зграї.

Попід круками стояв Рамзай Болтон, взутий у високі чоботи м'якої сірої шкіри, вбраний у чорний оксамитовий жупан з розрізами рожевого шовку та блискучими гранатовими крапельками. Усмішка танцювала в нього на обличчі.

— Хто прийшов? — Вуста його були вологі, шия над коміром — налита червоним. — Хто прийшов постати перед богами?

Відповів йому Теон.

— Прийшла Ар'я з дому Старк, прийшла побратися у шлюбі. Жінка доросла і розквітла, чесно і шляхетно уроджена, нині прийшла вона благати божого благословіння у святому шлюбі. Хто прийшов узяти її?

— Я, — мовив Рамзай. — Рамзай з дому Болтон, князь на Роголісі, спадкоємець Жахокрому. Я беру цю жінку собі за правом та

згодою. Хто віддає її?

— Теон з дому Грейджой, що був колись вихованцем її батька. — Він обернувся до нареченої. — Панно Ар'є, чи берете ви сього чоловіка?

Вона підняла на нього очі. «Карі очі, не сірі. Невже вони всі засліпли?» Довгу мить вона нічого не казала, лише мовчки благала поглядом. «Остання твоя нагода, — подумав він. — Скажи їм. Негайно. Вигукни перед усіма своє ім'я. Зізнайся, що ти не Ар'я Старк. Хай уся північ почує, що тебе змусили нап'ясти чужу личину.» Звісно, для неї б це означало смерть, і для нього теж. Але Рамзай з люті міг би вбити їх швидко і безболісно. Невже і такої ласки не судилося їм мати від старих богів півночі?

— Я беру сього чоловіка, — відповіла наречена пошепки.

Навколо них крізь туман мерехтіли вогники — сотні свічок, блідих, наче огорнуті білою імлою зірки. Теон відступив назад, а Рамзай з нареченою з'єднали руки, стали на коліна

перед серце-деревом і схилили голови на знак покори та страху божого. Різьблені червоні очі оберіг-дерева витріщалися на них, великі червоні вуста мовби реготали темним проваллям. У гіллі нагорі крякнув один з круків.

За мить мовчазної молитви чоловік та жінка підвелися на ноги. Рамзай розстебнув кирею, якою Теон накинув плечі нареченої лише за хвилину перед тим — важку кирею білої вовни, облямовану сірим хутром і прикрашену знаком лютововка дому Старк. Замість неї він прищіпнув рожеву, всипану такими самими червоними гранатами, як у себе на жупані. На спині одєжини цупкою червоною шкірою зображено було оббілованого чоловіка Жахокрому, зловісного і страхолюдного.

На тім відправа і скінчилася. На півночі шлюби уклалися швидко — Теон гадав, що за браком жерців чи священників. Так чи не так, на нинішньому весіллі звичай цей здався йому доречно милосердим. Рамзай Болтон схопив молоду на руки і закрокував з нею крізь туман.

Услід рушили князь Болтон та його пані Вальда. Знову заграли музики, бард Абель заспівав «Два серця б'ються як одне». Дві з його жінок підхопили пісню дзвінкими голосами, утворивши солодкий, втішний для вуха лад.

Теон зненацька спитав себе, чи не слід і йому проказати молитву. «Чи почують мене старі боги?» Вони не були його богами... ніколи не були. Адже він уродився залізним сином Пайку, і господом його був Потоплий Бог островів... але Зимосіч лежала за багато верст від моря. Минула вічність, відколи його чув хоч якийсь бог. Він не знав уже, хто він такий, ким був, чому ще живе на світі, навіщо народився...

— Теоне, — прошепотів чийсь голос.

Голова сама собою підскочила вгору.

— Хто сказав?!

Та побачив він лише дерева і туман, що їх укривав. Голос був тихіший за шурхіт листя, холодніший за ненависть. «Кому належав він? Богом? Примарним ворогам?» Скільки їх загинуло тут того дня, коли він хитрістю

захопив Зимосіч? Скільки ще того дня, коли втратив? «Того самого дня, коли помер Теон Грейджой, що згодом відродився Смердюком. Смердюком — верескливим пацюком.»

Раптом йому закортіло опинитися деінде, аби щонайдалі. Та за межами божегаю на нього миттю накинувся, наче голодний вовк, і схопив у зуби лютий холод. Теон нахилив голову під вітром і рушив до великої трапезної, намагаючись не загубити довгу вервечку свічок та смолоскипів. Під чоботями хрумтіли крижини; раптовий подих вітру відкинув назад каптура, наче якийсь привид смикнув морозними пальцями, прагнучи зазирнути в обличчя.

Теонові Грейджою вся Зимосіч повнилася привидами минувшини. Авжеж не таким він пам'ятав замок з літа своєї юності. Нині він стояв посічений, потрощений, вже не твердиня, а руїна — притулок для трупів та гайвороння. Величезний подвійний мур ще стояв, бо граніт нелегко скорити вогнем, але більшість веж і палат лишилися без дахів, а

кілька й зовсім повалилися. Вогонь зжер соломку та дерево — де цілком, де шматками. Під розтрощеними шибками Скляних Садів городина й садовина, що мала жити замок узимку, лежала чорними вимороженими гичками. Дворище заповнювали намети, майже сховані снігом — то Руз Болтон привів до замку власне військо, а з ним і військо своїх приятелів-Фреїв. Тепер тисячі вояків купчилися серед руїн, юрмилися у кожному дворику, спали у льохах та підвалах, у вежах без дахів, у будівлях, залишених кілька століть тому.

Пасма сірого диму зміїлися лише з димарів відбудованої кухні та куренів варті, де дах перешили наново й нашвидкуруч. На зубцях мурів лежали вінці снігу, зі стінних виступів висіли грона бурульок. Усі кольори вицвіли в Зимосічі, лишивши сірий та білий. «Кольори Старків.» Теон не знав, що йому думати: чи добра то призвість, а чи погана. Посіріло і саме небо. «Сіре, сірувате, сіреньке й ще сіріше. Цілий світ посірів, куди не глянь. Лише очі

нареченої — не сірі.»

Молода дружина мала карі очі. «Великі, карі, нажахані.» Дарма вона шукає в нього порятунку. Чого вона чекає: що він свисне до себе крилатого коня і вилетить відси з нею за спиною, як у тих казках, що дівчисько полюбляло читати разом з Сансою? Та йому й себе було годі порятувати. «Смердюк-смердятина, нікчемна здохлятина.»

Дворищем були тут і там розвішані у конопляних зашморгах майже задублі мерці; напухлі обличчя вкрила паморозь. Коли передовий полк Болтона досяг Зимосічі, в замку аж кишіло самозваних мешканців — десятки зо три їх вигнали списами з кублиць, пороблених серед зруйнованих веж та палат. Найзухваліших, що посміли опиратися, повісили, решту приставили до праці. Хай служать вірно — сказав їм князь Болтон, і він матиме ласку. У сусідстві з вовчою пущею дерева та каміння для будівництва було вдосталь. Найперше замість спаленої навісили нову браму — глуху, міцну, надійну. Потім

вичистили уламки впалого даху над великою трапезною і поспіхом спорудили новий. Коли роботу було скінчено, князь Болтон повісив усіх будівників — але, вірний своєму слову, мав ласку і жодного не наказав оббілювати.

Дотоді придибала вже і решта Болтонового війська. Вони підняли над мурами Зимосічі оленя з левом короля Томена, а під ним — оббіловану людину Жахокрому. Прапори шалено заплескали на північному вітрі, що завивав, наче скажений вовк. Теон прибув у обозі пані Барбреї Турстан разом із власною особою її вельможності, її рушенням з Курганища і нареченою для весілля. Пані Турстан наполягла, що саме вона має опікуватися панною Ар'єю перед весіллям. Але нині той час зійшов. «Тепер вона належить Рамзаєві. Бо проказала слова обітниць.» Через цей шлюб Рамзай ставав законним господарем на Зимосічі. І поки Джейна матиме осторогу не сердити чоловіка, він не матиме приводу її кривдити. «Ар'я. Її звать Ар'я!»

Навіть у підбитих хутром рукавицях Теон

відчув напад болю. Саме руки боліли йому найчастіше і найгірше, а надто — зниклі пальці. Невже бували такі часи, коли жінки жадали його дотиків? «Я зробив себе принцом зимосіцьким, — подумав він, — і відти все й почалося.» Він гадав, що про його звитяги сто років співатимуть пісні й оповідатимуть казки. Та зараз, коли хто до нього і звертався, то кликав Теоном Перевертнем, а оповідки переказували про його ницість і зраду. «Але тут ніколи не був мій дім. Мене тримали тут заручником.» Князь Старк не ставився до нього жорстоко, але довга стала тінь його обіручного меча завжди маяла між ними. «Він був до мене добрий, але не теплий і не лагідний. Бо знав, що одного дня його можуть змусити покласти мене на колоду.»

Перетинаючи дворище стежкою, що зміїлася між численних наметів, Теон не піднімав очей від землі. «Я ж навчився битися у цьому самому дворі» — подумав він, пригадавши теплі дні літа, збройні забави з Роббом та Джоном Сніговієм під пильним

оком пана Родріка. Тоді ще він був цілий, ще міг ухопитися за руків'я меча незгірш кого іншого. Та лишилися з цього дворища і похмуріші спогади. Саме тут він зібрав Старкову чадь тієї ночі, коли Бран та Рікон утекли з замку. Тоді Рамзай ще був Смердюком і стояв поруч, пошепки підказуючи оббілувати кількох бранців, щоб інші сказали, куди поділися хлопці. «Поки я тут принц, нікого не білуватимуть» — відповів тоді Теон, ще не знаючи, як швидко скінчиться його правління. «Жоден мені не допоміг. Я знав їх половину свого життя, але жоден не схотів допомогти.» І все ж він зробив усе можливе, щоб їх захистити. Та коли Рамзай скинув личину Смердюка, то повбивав усіх в замку, і залізників Теона теж. «І коня мого спалив.» Це було останнє, що він бачив того дня, коли втратив замок: як палає Веселун, як полум'я пашіє вгору з його гриви, як кінь стає дибки, хвицяє копитами і верещить з очима, побілілими від жаху. «Просто отут, у цьому самому дворищі.»

Попереду замаяли двері великої трапезної; зроблені навзамін спалених з грубо припасованих вогких дощок, вони здалися йому бридкими і негідними замку. Охороняло їх двійко списників, що горбилися і тремтіли у товстих кожухах, укриті памороззю по самі вуха. Поки Теон шкандибав угору сходами, штовхав праві двері та заходив досередини, вони міряли його зневажливими очима.

У палаті панувало блаженне тепло і яскраве світло смолоскипів, а натовп юрмився такий, що подібного він тут не бачив ще ніколи. Теон трохи погрівся у теплій хвилі, а тоді заходився пробиратися до помосту. Люди сиділи на лавах коліно до коліна, лікоть до ліктя — так тісно, що челяді доводилося протискатися. Навіть панство та лицарство вище солі не мало звичного для себе вільного простору.

Попід помостом сидів Абель, смикав струни лютні й співав «Красні діви літа». «Кличе себе бардом, пхе. А насправді не бард, а бандур.» Князь Мандерлі привіз із Білої Гавані власних музик, та ніхто з них не співав, тому коли

Абель з'явився перед брамою з лютнею та шістьма жінками, то зустрів гарячі вітання.

— Дві сестри, дві доньки, одна дружина і старенька мамця, — казав про них співець, хоча жодна не була на нього схожа. — Одні танцюють, інші співають, одна грає на козі, ще одна стукотить у тамбурин. І пралі з них непогані.

Та бард він був чи бандур, голос Абель мав пристойний, і на лютні грав жвавенько. Посеред суворої північної руїни на краще годі було й сподіватися.

Уздовж стін висіли прапори: золоті, брунатні, сірі та чорні кінські голови Ризвелів, ревливий велетень дому Умбер, кам'яна рука дому Кремінець з Кремінь-Пальця, лось Роголісів і водяник Мандерлі, чорна сокира Кервинів та сосни Толгартів. Але яскраві кольори не могли зовсім приховати зчорнілі стіни за ними, ані дошки, якими забили діри замість колишніх вікон. Навіть дах був не такий, як звикло око — нові свіжі бантини сяяли світлими смугами проти старих крокв,

які зробилися майже чорними за незліченні століття у диму та кіптяві.

Найбільші корогви висіли позаду помосту, за спинами молодої та молодого — лютововк Зимосічі та оббілований чоловік Жахокрому. Споглядання Старкового прапора вдарило Теона сильніше, ніж він гадав. «Все не так. Неправильно. Хибно. Як колір її очей.» Знаком дому Пул була синя таріль на білому, з сіробілою облямівкою. Саме такий прапор мав би висіти позаду на стіні.

— Теон Перевертень, — буркнув хтось, коли він проходив повз. Інші відверталися, один плюнув на підлогу.

«Чом би й ні?» Хто здобув Зимосіч зрадою, вбив хлопців, що виховувалися з ним, як брати, віддав острів'ян при Калин-Копі в руки катів, а дівчину, з якою виріс — до ліжка князя Рамзая? Рузові Болтону він, може, і став у пригоді, але кожен правдивий північанин мав його зневажати аж до краю.

Відрізані пальці на лівій нозі зробили його ходу незграбною, перевальчастою, кумедною

для сторонніх очей. Позаду зареготала якась жінка. Навіть на цьому морозному цвинтарі, що прикидався замком, хоч не обіцяв своїм мешканцям нічого, крім снігу, льоду та смерті, траплялися жінки. «Пралі.» Це був чемний спосіб сказати «табірні дівки» — а то в свою чергу був чемний спосіб сказати «хвойди».

Звідки вони узялися — Теон не мав навіть гадки. Здавалося, вони просто з'явилися нізвідки, як хробаки на трупі чи круки після битви. Кожне військо притягало їх до себе. Одні повії були такі гартовані, що могли вграти два десятки чоловіків за ніч, ще й очі позаливати разом з ними. Інші виглядали невинно, мов цнотливі діви — та то була лише хитрість їхнього ремесла. Деякі робилися табірними дружинами і тягалися разом з вояками, котрим прошепотіли обітниці перед одним чи іншим богом. Але щойно війна кінчалася, добігали кінця і такі шлюби. Табірні дружини уночі зігрівали чоловікові постіль, вранці латали дірки у його чоботях, вдень варили обід, а після битви — грабували його

труп. Деякі навіть трохи прали. Навколо них частенько крутилися діти-байстрюки — недолугі замурані істоти, народжені в одному таборі чи іншому. І навіть такі насміхалися з Теона Перевертня.

«Хай сміються.» Його пиха і гонор загинули тут, у Зимосічі; в підземеллях Жахокрому їм не було місця. Коли ти спізнав цілунок білувального ножа, нічий сміх більше не має над тобою влади.

За кров'ю та родоводом йому належало місце на помості, наприкінці високого столу, біля самої стіни. Ошую сиділа пані Турстан, вдягнена, як завше, у чорну вовну простого крою без прикрас. Одесну не сидів ніхто. «Боятися зганьбитися сусідством.» Теон би посміявся з них, якби мав хоч краплю хоробрості сміятися.

Молода сиділа на місці найвищої пошани, між Рамзаєм та його батьком. Коли Руз Болтон закликав усіх випити за пані Ар'ю, вона опустила очі й не насмілилася навіть ворухнутися.

— У дітях сього шлюбу два стародавні дома поєднуються в один, — промовив князь, — і тривалий розбрат між Старками та Болтонами буде скінчено.

Голос його був такий тихий, що в палаті все замовкло — кожен силувався почути сказане.

— Шкода, наш добрий друг Станіс не завважив за доцільне приєднатися до свята, — правив далі Болтон під хвилю смішків. — Рамзай-бо так хотів піднести його голову пані Ар'ї. Хіба поганий був би весільний подарунок?

Смішки посилюлися.

— Ми привітаємо Станіса пишно та гідно, щойно він з'явиться — так, як за звичаєм вітають на півночі. А до того дня пиймо, закусяймо і веселімося... бо зима вже недалечко, друзі мої, і багатьом з нас не судиться побачити нової весни.

Напої та наїдки для бенкету доправив князь на Білій Гавані. Було тут пиво чорне і пиво золоте, вино червоне, вино біле і вино пурпурове, привезене з теплого півдня череватими кораблями і витримане у глибоких

льохах. Гості весілля розкошували пирогами з тріскою, останньою зимовою городиною, купами товченої ріпи та величезними кружалами сиру, скибами баранини, що спливали гарячою парою, яловичими ребрами, зчорнілими над вогнем... і нарешті — трьома велетенськими весільними пирогами завбільшки з колесо гарби. Скоринка пирогів аж лускала від начинки, де змішалися морква, цибуля, ріпа, постернак, гриби, а над усе — покришена добірна свинина у гострій брунатній підливі. Рамзай відрубав кілька куснів пирога своєю важкою шаблею, а Виман Мандерлі подав їх найпочеснішим гостям власноруч. Перші паруючі полумиски отримали Руз Болтон і його гладка дружина, в дівоцтві Фрей. Далі пригостилися пан Гостін і пан Аеніс, сини Вальдера Фрея.

— Кращого пирога ви ще не куштували, ласкаві панове! — оголосив гладкий князь. — Запийте його вертоградським золотим і насолодіться кожним шматочком. Що до мене, то моя насолода перевершить усі сподівання.

Мандерлі, вірний своєму слову, зжер шість куснів — по два з кожного з трьох пирогів, безперервно ляпаючи себе по череві та набиваючи його стравою, аж доки груди жупана не вкрилися плямами підливки, а в бороду не насипалося крихт. Навіть Вальда Вгодована не могла з ним змагатися, хоча і впорала три кусні. Рамзай теж наминав за обидва вуха, проте бліда його дружина ледве глянула на поставлену перед нею таріль. Коли вона підняла свої великі карі очі й зиркнула на Теона, він не міг не помітити жаху, що тріпотів у їхній глибині.

У палаті нікому не дозволялося мати при собі меча, проте кожен чоловік — навіть Теон Грейджой — мав кинджал, бо інакше як різати м'ясо? Щоразу, кидаючи погляд на дівчину, що колись була Джейною Пул, він відчував вагу ножа при боці. «Я не маю способу врятувати її, — подумав Теон, — але вбити можу легко. Ніхто й не чекатиме. Попрохати про честь дарувати мені танок і перерізати горлянку. Адже так буде добріше, хіба ні? А якщо старі

боги справді почули мої молитви, Рамзай у гніві скарає мене одразу на смерть.»

Померти Теон не боявся — у підземеллях Жахокрому він спізнав речі, гірші за смерть. Рамзай навчив його цієї науки палець за пальцем, нога за рукою... а вивчена в такий спосіб наука не забувається ніколи.

— Ти нічого не їси, — зауважила пані Турстан.

— Ваша правда.

Жувати Теонові було тяжко і болісно, бо Рамзай майже не лишив йому в роті непотрощених зубів. Добре хоч пити було легше — щоправда, аби не зронити, він мусив тримати келиха обіруч.

— Не маєте смаку до пирога зі свининою, пане князю на островах? Найкращий пиріг, який ми куштували — так нас переконує наш опасистий друг. — Вона майнула в бік князя Мандерлі власним келихом. — Бачили колись гладуна таким щасливим? Ось зараз затанцює. Навіть страву подає власноруч.

То була правда. Князь на Білій Гавані являв з

себе зразкову картину гладкого веселуна, реготав і розкидав усмішки, жартував до панства, ляпав усіх по спині, гукав до музик, щоб заграли те чи інше.

— Ану ж утни нам «Ніч скінчилася», піснярику! — ревів Мандерлі. — Нареченій вона сподобається, знаю напевне. Або заспівай про хоробру юну Даню Кремінець і примусь нас лити сльози.

Сторонньому оку могло здатися, що саме старий Виман Мандерлі — наречений на цьому весіллі.

— Пан князь добряче п'яні, — зауважив Теон.

— То він топить свій страх. Той жирний — боягуз аж до кісток, чи мені не знати.

Хіба? Теон не був певний. Сини Мандерлі теж були добрячі гладуни, але в битві задніх не пасли.

— Залізяни теж любляють гульнути перед битвою. Останній ковток життя, бо ж раптом вранці смерть чатує. Якщо Станіс таки прийде...

— Та прийде. Як не прийти? — Пані Турстан видала коротенький смішок. — А коли прийде, отой жирний обісцить собі штани. Його син загинув на Червоному Весіллі, а він поділяє хліб та сіль з Фреями, вітає під своїм дахом, обіцяє одному з них власну онуку! Навіть пирога подав. Колись Мандерлі втекли з півдня — їх випхали з земель та замків сильні вороги. Погнали, наче вовки овець. І досі та кров овеча у них у жилах тече. Гладун убив би нас усіх, і радо, сумніву не маю. Та кишка йому слабка, хай черево і здоровезне. Під тією драглистою плоттю б'ється таке ж нікчемне, жалюгідне серце, як, приміром... твоє.

Останнє слово пролунало ударом батога, та Теон і писнути не посмів у відповідь — знав-бо, що зухвалість коштуватиме йому шматка власної шкіри.

— Якщо ласкава пані вважають князя Мандерлі за зрадника, їм слід розповісти князеві Болтону.

— Гадаєш, Руз не знає? Дурний хлопчисько. Ти подивись на нього. Подивись, як він

стежить за Мандерлі. До вуст нічого не візьме, поки не побачить, що князь Виман те скуштував. Ані ковтка не зробить, поки не впевниться, що Мандерлі пив з того самого глека. Гадаю, він би навіть зрадів, якби гладун затіяв якусь зраду — мав би собі розвагу. Адже Руз, бач, не має людських почуттів. Оті його п'явки, що він їх так любить, висмоктали з нього всі пристрасті вже чимало років тому. Кохати він не кохає, і не ненавидить, і не сумує ні за ким. Лишень грається, щоб зовсім не знудитися. Хтось любить лови з хортами, хтось — із соколами, хтось кидає кості. А Руз грається з людьми. З тобою, зі мною, з отими Фреями, з князем Мандерлі, з власною ропухатою дружиною, ба навіть з власним байстрюком. Ми усі для нього — іграшки.

Повз них пробрався стольний слуга. Пані Турстан простягла келиха і дала його наповнити, потім махнула, щоб налили Теонові.

— Правду кажучи, — мовила вона, — князь Болтон заміряється на щось більше, ніж

князівство. Чом би йому не стати королем півночі? Тайвина Ланістера вбито, Крулеріза скалічено, Тиріон здимів світ за очі. Відтак Ланістери звелися нанівець, а ти люб'язно позбавив його клопоту зі Старками. Старий Вальдер Фрей не заперечуватиме, щоб його буцмата Вальда зробилася королевою. Біла Гавань, може, ще наробить трохи клопоту, якщо князь Виман переживе прийдешню битву... та я певна, що не переживе. Так само, як і Станіс. Руз їх обох спекається гарно та спритно, як спекався Молодого Вовка. І хто ж тоді лишиться?

— Ви, — мовив Теон у відповідь. — Лишиться ви. Княгиня у Курганищі, Турстан за шлюбом, Ризвель за родоводом.

Його відповідь її, вочевидь, улестила. Пані сьорбнула вина, зблиснувши темними очима, і проказала:

— Радше вдовиця у Курганищі... але все ж таки — так, якщо я вирішу, то стану перепаною. Руз, певно, теж це розуміє, тому подбав, щоб мені догоджати.

Вона хотіла сказати щось іще, але побачила маєстрів, що увійшли трійцею крізь панські двері позаду помосту. Один був довготелесий, інший — опецькуватий, третій — дуже молодий, але у однакових рясах та ланцюгах вони виглядали однаковими сірими горошинами з одного чорного стручка. Перед війною Медрік служив князеві Роголісу, Родрі — князеві Кервину, а молодий Генлі — князеві Лупаку. Руз Болтон зібрав усіх у Зимосічі й приставив до Лювинових круків — відновити листування замку зі світом.

Маєстер Медрік став на одне коліно і зашепотів у Болтонове вухо; пані Турстан скривилася з огиди.

— Якби я була королевою, то найперше б наказала повбивати всіх сірих щурів. Нишпорять усюди, живуть недоїдками з панських столів, перешіптуються між себе, бурмочуть щось на вухо господарям. Але хто є насправді господар, а хто слуга? Кожен зацний пан має свого маєстра, кожен дрібніший та вбогіший прагне його мати. Якщо не маєш

маестра, то з тобою нібито і рахуватися не варто. Сірі щури читають і пишуть наші листи — навіть за тих панів, хто сам і слова не прочитає. І хто скаже напевне, чи не викривлюють вони сказані їм слова на власний зиск? Який з них хосен чесним людям, питаю я тебе?

— Вони зцілюють, — відповів Теон. Йому здалося, що від нього чекали саме такої відповіді.

— О так, зцілюють. Не скажу, що їх геть нічого не навчено. То хитромудре плем'я. Авжеж вони дбають про нас, коли ми хворі чи поранені, коли сумуємо з хвороби батька чи дитини. Коли ми слабкі, коли вразливі — вони гульк, і поруч. Інколи їм вдається побороти недугу, і тоді ми належно вдячні. А коли не вдається, вони розраджують наш розпач, і за те ми їм теж вдячні. З дяки ми даруємо їм притулок під своїм дахом, утаємничуємо в ганебне та приховане, садовимо у кожную раду в часи миру і війни. Але минає трохи часу — і підданий стає правителем.

— Так сталося і з князем Рікардом Старком. Маестер Валис — таке було ім'я його сірого щура. Хіба не розумна вигадка — кликати маестрів лише на ім'я? Навіть тих, хто мав прізвище, коли уперше прибув до Цитаделі? Так ми не знаємо, ким вони є насправді, звідки походять... але маючи наполегливість, з'ясувати все-таки можливо. Перш ніж скувати собі ланцюга, маестер Валис був знаний як Валис Буйцвіт. Буйцвіти, Схили, Водограї, Сніговії... ми даємо ці імена непорядно вродженим дітям, нібито тавруючи їх на все життя. Але маестри навчилися спритно позбавлятися ганебного тавра. Валис Буйцвіт мав за матір одну з дівчат Вишестраж... а за батька, як подекували — одного з архімаестрів Цитаделі. Отже, сірі щури не так вже дбають про свою цноту, як про них думає поспільство. Староградські ж маестри — найгірші з усіх. Щойно той байстрюк скував собі ланцюга, як його таємний батько з друзями швиденько запроторили його аж до Зимосічі — вливати у вуха князя Рікарда

отруту, солодшу за мед. Шлюб з Таллі був його задумом, не сумнівайся, саме він...

Раптом пані перервалася, бо Руз Болтон саме зіп'явся на ноги, виблискуючи світлими очима у сьайві смолоскипів.

— Друзі мої, — почав він, і палатою побігла тиша така глибока, що Теон почув, як вітер свистить між дощок на вікнах. — Станіс зі своїм вояцтвом виступив зі Жбиру-в-Пуці, розвіваючи прапором свого червоного бога. Разом з ним ідуть північні верховинні роди верхи на своїх кошлатих кониках. Якщо погода втримається, вони будуть біля нас за двотиждень. Королівським гостинцем рухається Гавин Харч Умбер, зі сходу наближаються Карстарки. Вони мають намір з'єднатися з князем Станісом тут і забрати в нас цей замок.

На ноги скочив пан Гостін Фрей.

— То треба виступати їм назустріч! Навіщо дозволяти з'єднати потуги?

«Бо Арнольф Карстарк тільки й чекає знаку від Болтона, щоб зрадити і перебігти» —

подумав Теон, поки панство вигукувало поради. Князь Болтон здійняв руки, прохаючи тиші.

— Такі речі не обговорюють у трапезній палаті, ласкаве панство. Зберімося у моїй світлиці, поки син здійснюватиме свій шлюб на ложі. Решту прошу лишатися тут і втішатися напоями та наїдками.

Князь на Жахокромі вийшов геть у супроводі трьох маестрів; інші пани та воєводи підводилися з місць і рушали услід. Готер Умбер, кощавий старий на прізвисько Хвойдоріз, ішов похмурий, суплячи чоло і кривлячи вуста. Князь Мандерлі так налигався, що знадобилося четверо дужих чоловіків, аби вивести гладуна з палати.

— Хочу пісню про Щура-Куховара, — бурмотів він, налягаючи на своїх лицарів і поволі пересуваючи ноги повз Теона. — Гей, співцю! Заспівай нам про Щура-Куховара.

Пані Турстан вийшла однією з останніх. Коли вона зникла, Теонові зненацька стиснула горло задуха. Та лише зіп'явшись на ноги, він

зрозумів, що напився п'яним, як чіп. Дибуючи повз стіл, він вибив глек з рук служниці; темно-червона хвиля хлюпнула йому на штани і чоботи.

За плече його вхопила чиясь рука — п'ять твердих, наче залізо, пальців уп'ялися у кволу плоть.

— Тебе просять, Смердюче, — мовив Кислий Алин, дихаючи огидним смородом гнилих зубів. З ним разом були Жовтий Пуць і Дамон Потанцюй-Мені. — Рамзай каже, ти маєш привести молоду до нього в ліжко.

Усім Теоновим тілом побігли дрижаки. «Я зробив, що загадали, — подумав він. — Навіщо я йому?» Та заперечувати, певна річ, не наважився.

Князь Рамзай вже залишив трапезну. Його молода дружина, покинута й забута, мовчки понурилася під прапором дому Старк, стискаючи обіруч срібного келиха. Судячи з очей, якими вона зиркнула на Теона при його наближенні, той келих вона спорожнила не раз і не двічі — може, сподівалася, що як вип'є

достатньо, то уникне тяжкої долі. Але Теон знав, як вона помиляється.

— Пані Ар'є, — мовив він. — Ходімо. Час вам виконати ваш обов'язок.

Теон повів дівчину крізь задні двері палати, морозним дворичем до великого кам'янця; з ним разом пішло шестеро Байстрічат. До опочивальні князя Рамзая — помешкання, найменше зачепленого пожежею — вело три прогони кам'яних сходів. Поки вони видиралися тими сходами, Дамон Потанцюй-Мені висвистував пісеньку, а Гицель вихвалявся, що князь Рамзай обіцяв йому шмат скривавленого простирадла на знак особливої ласки.

Опочивальню добре приготували для здійснення шлюбу. Вся обстава була нова, привезена з Курганища у обозі. Ліжко з навісом мало товсту перину і запони криваво-червоного оксамиту. Кам'яну підлогу вкривали вовчі шкури. У комині палав вогонь, на столику при ліжку горіла свічка. На миснику біля стіни стояв глек вина, два келихи, лежало пів-

кружала білого сиру з синіми жилками.

Було там і крісло, вирізьблене з чорного дубу, з червоним шкіряним сидінням. Саме в ньому сидів князь Рамзай, коли товариство увійшло до опочивальні. На вустах його вогко блищала слина.

— Осьде моя красна діва! Молодці, хлопці. А тепер ідіть. Ні, Смердюче, ти лишайся.

«Смердюче, лишайся... та не заглядайся.» Відрізані пальці раптом зсудомило: два на лівиці, один на правиці. На стегні нерухомо у своїй шкіряній колисці спав кинджал — важкий, такий важкий... «На правиці мені бракує лише мізинця, — нагадав собі Теон. — Я ще досі можу втримати ножа.»

— Так, мосьпане. Як накажете служити вам?

— Ти віддав мені наречену. Хто краще за тебе розгорне подаруночок? Ну ж бо поглянемо на маленьку донечку Неда Старка.

«Вона князеві Едарду навіть не родичка, — трохи не ляпнув Теон. — Але Рамзай сам знає, має знати. Що це за нова жорстока гра?»

Наречена стояла коло стовпчика ліжка і

тремтіла, наче злякана сарна.

— Пані Ар'є, будьте ласкаві обернутися спиною, я розшнурую вам сукню.

— Е ні. — Князь Рамзай налив собі келих вина. — Розплутувати надто довго. Розріж кинджалом.

Теон витяг кинджала. «Тепер лишень обернутися і встромити. Ніж у мене вже в руці.» Він розумів, що за гра нині грається. «Нова пастка, — сказав Теон собі, пригадавши Кайру з ключами. — Він хоче, щоб я спробував його вбити. А коли мені не вдасться, він зніме шкіру з руки, якою я тримав клинок.»

Теон ухопив спідницю молодої в жменю.

— Стійте рівно, пані.

Нижче від стану сукня була простора; саме там він і підчепив шворки лезом, поволі повів угору, щоб не порізати дівчину. Криця тихо шурхотіла шовком і вовною, наче щось ледве чутно шепотіла. Дівчина тремтіла; Теон мусив ухопити її за плече, щоб утримати на місці. «Джейна, панна ясна, болісна й нещасна.» Він стиснув сильніше — скільки дозволяла

скалічена лівиця.

— Стійте, не рухайтесь.

Нарешті сукня впала додолу, заплутавшись безладним вихором навколо ніг.

— Спідне теж, — наказав Рамзай. Смердюк підкорився.

Коли справу було зроблено, молода лишилася стояти зовсім оголеною, а весільні її шати — лежати купою біло-сірого ганчір'я, огортаючи ноги. Груді її були маленькі й гострі, стегна — вузькі, ще зовсім дитячі, ніжки — наче пташині кісточки. «Мала дитина.» Теон вже й забув, яка вона юна. «Але Сансиного віку. Ар'я має бути ще молодшою.»

Попри вогонь у комині, опочивальня стояла вистигла, майже морозна. Блідою шкірою Джейни побігли сироти. На якусь мить вона здійняла руки, немовби прикрити груди, але Теон самими вустами вимовив мовчазне «ні», і дівчина послухалася негайно.

— Що про неї скажеш, Смердюче? — запитав князь Рамзай.

— Вона... — «Якої відповіді він хоче?» Про

що там дівчина обмовилася у божегаї? «Всі казали, що я гарненька»? А зараз... де й поділася та врода. Спиною дівчини бігло павутиння тонких, ледь помітних рисок — там її колись шмагали різками. — Вона... така вродлива, така... чарівна.

Рамзай вишкірився своєю вологою посмішкою.

— Що, Смердюче, вже пуцька стоїть? Аж штани роздирає? — Він зареготав. — Е ні, першим своє право має здійснити володар зимосіцький. Так чинили усі вельможні володарі за старих часів. Право першої ночі. Але ж ти не володар, не вельможний князь, хіба не так? Ти всього лише Смердюк. Правду кажучи, навіть не чоловік.

Він жадібно ковтнув ще вина, тоді жбурнув келих через опочивальню, де той розбився на стіні. Каменем потекли червоні струмки.

— Пані Ар'є! Прошу на постіль. Так-так, на подушки. Оце гарна жіночка, розумничка. Тепер розсунь ноги. Погляньмо на твою піхву.

Дівчина підкорилася без жодного слова.

Теон зробив крок до дверей. Князь Рамзай сів біля своєї молодої, ковзнув їй долонею по стегні зсередини, потім зненацька устромив у неї два пальці. Дівчина зойкнула з болю.

— Ти суха, наче стара кістка. — Рамзай висмикнув руку і загилив дружині ляпаса. — Мені ж казали, ти вмієш догодити чоловікові. Невже брехали?

— Не б-брехали, мосьпане. Мене н-навчали.

Рамзай підвівся; на обличчі його вигравав вогонь.

— Гей, Смердюче, сюди! Приготуй її для мене.

Якусь мить Теон нічого не розумів.

— Я... ваша вельможність хочуть... але, мосьпане, я ж не маю... я...

— Ротом! — буркнув князь Рамзай. — І то швидше. Якщо вона не змокріє, поки я роздягатимусь, я відріжу тобі твого ницого язика і приб'ю цвяхом до стіни.

Десь у божегаї заверещав крук. Кинджал досі був у Теона в руці. Він вклав його в піхви.

«Звітть мене Смердюком — нікчемним

лайдаком.»

І нахилився виконувати наказане.

Сторож

— Нумо погляньмо на голову, — наказав великий князь.

Арео Гота пробіг долонею по гладкому ратищу довгої сокири — своєї дружини з ясену та заліза — не припиняючи сторожко пильнувати. Він пильнував білого лицаря — пана Балона Лебедина — і решту, хто з ним приїхав. Пильнував Піщаних Змійок, кожному за окремим столом. Пильнував панів та паній, стольних слуг, старого сліпого підстоля, молодого маестра Милоша з шовковистою борідкою та улесливою посмішкою. Стоячи наполовину в світлі, наполовину в тіні, він бачив усіх. «Служи. Корися. Борони.» Така була його праця, такий обов'язок лежав на його плечах.

Решта очей у палаті прикута була до

скриньки, різьбленої з чорного дерева, зі срібними завісами та замками. Прегарна річ, певно. Але дехто з нині зібраного у Старому Палаці Сонцеспису товариства може скоро зустріти власну смерть залежно від того, що знаходиться всередині.

Шурхотячи по підлозі палати капцями, до пана Балона Лебедина наблизився маестер Калеот. Невеличкий круглястий чоловічок виглядав препишно у новій рясі з широкими тьмяно-жовтими та брунатно-горіховими смугами, помережаними вужчими червоними стрічками. Вклонившись, він узяв скриньку з рук білого лицаря і поніс до помосту, де між донькою Аріаною та коханкою покійного брата Еларією сидів у кріслі на колесах великий князь Доран Мартел. Повітря наповнювали солодкими пахощами кількасот запашних свічок. Коштовні камені блищали на пальцях панів, пасках і намітках паній. Арео Гота налощив свою мідну лускату броню, мов дзеркало, і теж виблискував нею у сяйві свічок.

Тиша впала у палаті. «Весь Дорн затамував

подих.» Маєстер Калеот поставив скриньку на підлогу коло крісла князя Дорана. Маєстрові пальці, зазвичай такі легкі та спритні, незграбно занишпорили засувами і завісами. Нарешті віко відкинулося, і показався череп усередині. Гота почув, як хтось закашлявся. Одна з близнючок Раріг щось прошепотіла до іншої. Еларія Піщанець заплющила очі й замурмотіла молитву.

Сотник варти помітив, що пан Балон Лебедин напружився, наче натягнута тятива. Цей новий білий лицар був не такий довготелесий та вродливий, як попередній, але ширший у раменах, дебелиший, з товстими линвами м'язів на руках. Білосніжне корзно застібнуте було на шиї срібною пряжкою з двома лебедями. Одного птаха зробили зі слонової кістки, іншого — з оніксу; Арео Готі здалося, що вони запекло б'ються один з одним. Лицар, що носив пряжку, теж виглядав неабияким бійцем. «Цей не помре так легко, як той. Не кинеться мені просто під сокиру, як пан Арис. Він сховається за щитом і змусить

мене нападати.» Та якщо дійде до бійки, Гота буде готовий. Сокирою його, як завжди, можна було голитися.

Арео дозволив собі побіжний погляд на скриню. Череп лежав на подушці чорної повсті і вишкіряв зуби. Черепи всі шкірили зуби, але цей чомусь здавався веселішим за інші. «І більшим теж.» Сотник варти ще ніколи не бачив такого великого. Важка брила лоба, могутня щелепа... кістка сяяла при свічках, біла, наче корзно пана Балона.

— Поставте на підвищення, — наказав великий князь. У очах його заблищали сльози.

Підвищення являло з себе стовп чорного мармуру, на три стопи вищий за маестра Калеота. Опецькуватий маестер аж підстрибнув навшпиньках, та однак не дістав. Арео Гота хотів був допомогти, але Обара Піщанець устигла першою. Навіть без батога і щита вона виглядала суворо, по-чоловічому — замість сукні мала на собі штани і лляну сорочку до литок, оперезану на стані поясом з мідних сонць. Брунатне волосся Обари було зав'язане

на потилиці у вузол. Вихопивши череп з м'яких рожевих рук маестра, вона поставила його на верхівку мармурового стовпа.

— От і все. Гора більше не на коні, — урочисто і похмуро проказав великий князь.

— Чи була його смерть довгою та болісною, пане Балоне? — запитала Тієна Піщанець таким голосочком, яким юна дівчина могла б поцікавитися, чи гарно їй пасує сукня.

— Він верещав багато днів поспіль, ясна панно, — відповів білий лицар, хоч і не надто охоче. — Ми чули його волення по всьому Червоному Дитинцю.

— Невже це вас непокоїть, добрий лицарю? — запитала панна Нім. Вона мала на собі сукню жовтого шовку, таку тонку та легку, що свічки сяяли просто крізь неї, мерехтячи на коштовно прикрашеному золотому мереживі, вдягнутому на тіло. Вбрання було таке безсоромне, що білий лицар ледве смів підняти очі на дівчину. Але Гота подумки схвалював побачене: Німерія була найменш небезпечна, коли мала на собі найменше одягу, а інакше на її тілі легко

знайшлося б з десяток ножів. — Пан Грегор був кривавий горлоріз і мерзенний убивця, про це погоджуються всі. Коли хто і заслужив пекельно страждати у смертну годину, то це він.

— Може, воно і так, ясна панно, — відповів Балон Лебедин, — та все ж пан Грегор був лицарем, а лицар має гинути з мечем у руці. Отрута — ниций та брудний спосіб убивати.

Панна Тієна лише посміхнулася. Її сукня була вершково-зеленувата, з довгими мереживними рукавами, така скромна та невинна, що будь-хто з чоловіків сприйняв би її подарку за найцнотливішу з дів. Але Арео Гота знав краще. Її м'які світлошкірі руки несли смерть незгірш Обариних, укритих мозолями — а може, ще й певніше. Гота спостерігав за нею якомога пильніше, нашорошуючись на кожен найменший рух пальців.

Великий князь Доран насупився.

— Так-то воно так, пане Балоне, проте я схиляюся до думки панни Нім. Якщо хтось і

заслужив померти з вереском у смертній муці, то це Грегор Клеган. Він замордував мою добру сестру, розтрощив голову її дитини об стіну. Молюся, щоб він палав нині у найжаркішому пеклі, а Елія та її діти знайшли вічний спокій. Саме такого правосуду жадав Дорн, і я радий, що дожив скуштувати його смак. Нарешті, по довгих роках, Ланістери таки довели правдивість своїх вихвалянь і сплатили старий кривавий борг.

Великий князь лишив Рікассо, своєму сліпому підстолієві, право підвестися першим і проказати здоров'я.

— Пані та панове! Вип'ємо нині за Томена, Першого тако нареченого, короля андалів, ройнарів та першолюдей, усього Семицарства повелителя!

Коли підстолій почав промову, між гостей забігали чашники, наповнюючи келихи та чари з глеків і дзбанів. Подавали міцну дорнійську наливку — темну, наче кров, і солодку, як помста. Але сотник її не пив. На бенкетах він ніколи не пив. Великий князь теж не

доторкнувся до наливки — він пив власне вино, приготоване маестром і добряче присмачене маковим соком, щоб послабити муку в набряклих суглобах.

Білий лицар пив, як належить — зрештою, того вимагала чемність. Так само чинили і його супутники. З ними разом перехилили чари князівна Аріана, пані Джордейн, господар Божеласки, лицар з Лимоннику, пані Примар-Горба... і навіть Еларія Піщанець, кохана підбічниця князя Оберина, що була з ним у Король-Березі в тяжку годину його смерті. Але Гота пильніше придивлявся до тих, хто не пив: пана Даемона Піщанця, князя Тремонда Гаргалена, близнючок Раріг, Дагоса Манівця, Уллерів з Геєнни, Вилів з Кістяного шляху. «Якщо бути клопоту, він почнеться з когось із них.» Дорн кипів гнівом, його роздирали чвари, і влада великого князя Дорана у його маєтностях віднедавна прикро послабшала. Чимало його значкових вважало свого зверхника за слабака і вимагало відкритої війни з Ланістерами та королем-хлопчаком на

Залізному Престолі.

Найпомітнішими з усіх були Піщані Змійки — байстрючки покійного брата великого князя, Оберина Червоного Гаспида, три з яких сиділи на бенкеті. Доран Мартел був мудрецем серед князів земних, і не личило сотникові його варти піддавати сумніву рішення володаря, але Арео Гота потай дивувався, чому це князь раптом звільнив панн Обару, Німерію та Тієну з самотніх келій у Спис-Башті.

Тієна відмовилася пити здравицю Рікассо, щось пробурмотівши, а панна Нім — відмахнувшись рукою. Обара дозволила налити свій келих по вінця і перекинула над підлогою, а коли служниця стала на коліна витерти червону калюжу, Обара стрімкими кроками вийшла з палати. За мить князівна Аріана теж вибачилася і пішла за нею услід. «Обара ніколи не оберне гніву на малу князівну, — подумав Гота, не переймаючись. — Вони сестри у перших, і люблять одна одну.»

Бенкет тривав ще довго, аж до пізньої ночі, очолюваний вишкіреним черепом на стовпі

чорного мармуру. Подали сім страв на честь семи богів і семи братчиків Королегвардії. Юшку було приготовано з яйцями та лимоном; довгі зелені перці набито твердим сиром та цибулею. Подали також пироги з міногами, спечених у меді каплунів, рибу-вусаня з глибоких ковбань Зеленокрівці — таку величезну, що до столу її тягли четверо слуг. Далі принесли гостру соковиту страву зі шматків семи різновидів змій, стушкованих на повільному вогні з драконоперцями, червоними помаранчами і краплею отрути для присмаку. Гота знав, що та страва — пекуча, як вогонь, хоча сам не куштував. Слідом подали шербет — охолодити язики. На солодке кожен гість отримав череп, виплетений з цукрової нитки. Коли на черепі зламали скоринку, то всередині знайшлися солодкі вершки зі шматочками слив та вишень.

Князівна Аріана повернулася саме вчасно до набитих сиром перців. «Маленька князівна» — так думав про неї Гота, хоча Аріана давно вже була дорослою жінкою, і яскраво-червоні

шовкові шати, що вона носила, не лишали в цьому жодного сумніву. Але останнім часом вона перемінилася і в дечому іншому. Її змова на коронування Мирцели зазнала поразки з-за зради, саму її посадовили до Спис-Башти, прирікши на мовчання та усамітнення. Все це приборкало її, додало виваженості. Готі здалося, що мало бути і щось інше — якась таємниця, що нею батько поділився з дочкою, коли звільняв з ув'язнення. Але що саме, яка таємниця... про те сотник варти навіть не здогадувався.

Великий князь посадовив доньку між собою та білим лицарем, на місце найвищої пошани. Аріана посміхнулася, ковзаючи знову до крісла, і щось промуркотіла на вухо панові Балону. Лицар нічого не відповів. Гота помітив, що їсть він небагато: ложку юшки, шматочок перцю, ніжку каплуна, трохи риби. Від пирога з міногами він зовсім відмовився, а тушкованих змій скуштував лише крихітну ложечку. Та навіть від неї чолом його поплив піт. Гота співчував лицареві — коли він сам уперше

з'явився в Дорні, тутешні вогняні страви зав'язували йому язик вузлом і наскрізь пропалювали кишки. Але відтоді минуло багато років, волосся його збіліло, а шлунок і горлянка давно звикли до всього, що їли уроджені дорнійці.

Коли подали цукрові черепи, пан Балон стиснув уста і кинув на великого князя довгий погляд — мовби питав, чи не кепкують з нього. Доран Мартел нічого не помітив, але помітила його донька.

— Це так наш кухар пожартував, пане Балоне, — мовила Аріана. — Для нас, дорнійців, навіть смерть не є священною і недоторканою. Ви ж не образитеся на нас? Благаю, не ображайтеся!

І легенько пробігла пальцями уздовж тилу долоні білого лицаря.

— Сподіваюся, ваше перебування у Дорні було легке та втішне.

— Хай де я зупинявся, ласкава панно, усюди стрічав найпалкішу гостинність.

Аріана торкнулася пряжки, що скріплювала

його корзно — пряжки з лебедями у бійці.

— Завжди полюбляла лебедів. Немає птаха прекраснішого по цей бік від Літніх островів.

— Ваші павичі могли б не погодитися, — відповів пан Балон.

— Могли б, — кивнула Аріана, — але павичі — зарозумілі, марнославні істоти, тільки й знають, що день тиняться двором у своїх барвистих шатах. Ні, краще дайте мені лебедя у білому небесному спокої або в чорній величній красі.

Пан Балон мовчки кивнув і сьорбнув вина. «Цього не спокусити так само легко, як його присяжного братчика, — подумав Гота. — Пан Арис був ще хлопчина, хай які його роки. А цей — чоловік, воїн. І пильний — зненацька не застукаєш.» Сотник зрозумів з першого погляду, що білому лицареві тут неспокійно. «Чужа земля, чужі звичаї... і не всі йому до смаку.»

Гота добре його розумів. Дорн видався і йому чудернацьким краєм, коли він уперше приїхав сюди з майбутньою княгинею — вже

багато років тому. Бородаті жерці навчили його посполитої мови Вестеросу, перш ніж відіслати з новою службою, але дорнійці однак торохтіли так швидко, що він геть нічого не розумів. Дорнійські жінки здалися йому занадто розпусними, дорнійське вино — занадто кислим, а дорнійські страви — пересиченими незвично гострими прянощами. Ще й дорнійське сонце день у день безжально палило з блакитного неба — не те що бліде, нежарке сонце Норвосу.

Сотник знав, що подорож пана Балона була швидша, ніж його, проте не позбавлена своїх негараздів. Трійко лицарів, вісім зброєносців, двадцяттеро стражників, а до них чимало всякої челяді при конях та обозі супроводжували його від Король-Берега. Щойно вони перетнули гори і опинилися у Дорні, їхнє просування сповільнилося чередою бенкетів, ловів та святкувань у кожному замку, який траплявся назустріч. Коли ж загін нарешті досяг Сонцеспису, привітати їх не з'явилася ані принцеса Мирцела, ані пан Арис Дубосерд.

«Білий лицар знає: щось тут нечисто, — міркував Арео Гота, — але його турбує не лише це.» Можливо, занепокоєння панові Балону додала присутність Піщаних Змійок. А коли так, повернення Обари до палати мало линути йому оцту на рану. Старша Змійка пробралася до свого місця без жодного слова і всілася похмура та насуплена, ні на кого не дивлячись.

Майже опівночі великий князь Доран обернувся до білого лицаря і мовив:

— Пане Балоне, я прочитав листа, привезеного вами від нашої ласкавої королеви. Чи можу я вважати, що ви знайомі з його змістом?

Гота побачив, як напружився лицар.

— Знайомий, пане князю. Її милість повідомила, що мені, можливо, доведеться супроводжувати її доньку назад до Король-Берега. Король Томен сумує за сестрою і хотів би запросити принцесу Мирцелу до двору на недовгу гостину.

Князівна Аріана зробила сумне личко.

— Ой, але ж ми, пане, всі так прихилилися

душею до Мирцели. Вони з моїм братом Тристаном вже геть нерозлучні.

— Княжича Тристана також радо вітатимуть у Король-Березі, — мовив Балон Лебедин. — Певен, король Томен захоче познайомитися з ним. Його милості дуже бракує добрих приятелів, близьких до нього за віком.

— Дружні стосунки, зав'язані у дитинстві, можуть тривати ціле життя, — зауважив великий князь Доран. — Коли Тристан з Мирцелою поберуться, вони з Томеном стануть братами. Королева Серсея має рацію. Хлопчики мають зустрітися і стати друзями. Звісно, Дорн сумуватиме за своїм княжичем, але Тристанові давно вже час побачити трохи світу за мурами Сонцеспису.

— Певен, Король-Берег привітає великого княжича щиро та гаряче.

«Чому він пітніє? — спитав себе сотник варти, пильно спостерігаючи. — У палаті прохолодно, а тушкованих змій він не торкався.»

— Щодо іншої справи, про яку згадує

королева Серсея, — вів далі князь Доран, — справді, місце Дорну в малій королівській раді спорожніло зі смертю мого брата. Час його знову заповнити. Мені лестить, що її милість вважає мої поради корисними для себе. Та я маю сумнів, що мені стане сил для такої далекої подорожі. Можливо, морем?

— Кораблем? — Пана Балона, здавалося, застукали зненацька. — Але... чи це безпечно, великий князю? Восени бувають найгірші шторми, так я чув від мореплавців, ще й... пірати на Порогах, вони...

— Авжеж. Пірати. Ваша правда, пане. Безпечніше повернутися тим самим шляхом, яким ви до нас приїхали, — привітно посміхнувся великий князь Доран. — Побалакаймо про це назавтра. Коли досягнемо Водограйних Садів, то розкажемо Мирцелі. Знаю, вона дуже зрадіє. Поза сумнівом, вона теж дуже скучила за братом.

— Прагну якнайскоріше побачити ясну панну принцесу, — мовив пан Балон. — І відвідати ваші Водограйні Сади. Кажуть, вони

на диво прегарні.

— Прегарні, мирні, спокійні, — відповів великий князь. — Прохолодний вітерець, іскристі бризки, дитячий сміх. Водограйні Сади — моє улюблене місце в цьому світі, добрий лицарю. Один з моїх предків наказав спорудити їх на втіху своїй нареченій з дому Таргарієн, щоб уберегти її від пилюки та спеки Сонцеспису. Даянерис звали ту наречену, і була вона сестрою короля Даерона Ласкавого. Саме той шлюб привів Дорн у Семицарство, зробив нас його частиною. Вся держава знала, що дівчина кохала Даеронового брата-байстрюка Даемона Чорножара, і він кохав її теж, але королю вистачило мудрості поставити добро багатьох тисяч підданих вище за бажання двох закоханих, хай якими дорогими вони йому були. Саме Даянерис заповнила ці сади дитячим сміхом. Спочатку там гралися її власні діти, а згодом — сини та доньки панства і лицарства, що виховувалися разом з хлопчиками та дівчатками великокняжого роду. Одного літнього дня, коли сонце

нещадно палило з неба, Даянерис зглянулася на дітей кухарів, челядників, машталірів і запросила їх теж купатися у ставках та водограях. Так започаткувався звичай, що живе донині.

Великий князь ухопився за колеса свого крісла і від'їхав назад від столу.

— Але прошу дарувати мені, добрий лицарю. Розмови стомили мене, а вирушати назавтра мусимо з першим промінням сонця. Обаро, чи не матимеш ласку проводити мене до ліжка? Німеріє, Тієно, ви теж приходьте — сказати старому дядечкові на добраніч.

Отак і випало Обарі Піщанець котити великокняже крісло з бенкетної палати Сонцєспису довгою галереєю до Доранової світлиці. Слідом тупав Арео Гота з її сестрами, а з ними — князівна Аріана та Еларія Піщанець. Ззаду поспіхом перебирав ніжками у капцях маєстер Калеот, колисаючи в обіймах голову Гори, наче малу дитину.

— Ви ж не хочете насправді відіслати Тристана та Мирцелу до Король-Берега? —

недовірливо питала Обара, штовхаючи крісло. Кроки її були довгі, сердиті, похапливі, занадто швидкі; великі дерев'яні колеса крісла гучно торохтіли на грубо обтесаних каменях підлоги. — Вчиніть так, і ми більше не побачимо дівчинки, а ваш син решту життя проживе заручником Залізного Престолу.

— Чи не вважаєш ти, Обаро, мене за недоумка? — зітхнув великий князь. — Ти багато чого не знаєш, але краще не обговорювати зайвого тут, де кожен може почути. Замовкни ненадовго — і скоро знатимеш від мене більше.

Доран Мартел болісно зіщулився.

— Ой, повільніше, небого, якщо ти мене любиш. Отой останній стрибок мені в коліно наче ножом штрикнув.

Обара вдвічі сповільнила крок.

— То що ж ви робитимете?

З відповіддю встрягла її сестра Тієна.

— Те саме, що пан дядько роблять завжди, — промуркотіла вона. — Чекатимуть, зволікатимуть, ухилятимуться від відповіді.

Ніхто в світі не вміє цього краще за нашого звияжного дядечка.

— Ти дарма ображаєш пана батька! — заперечила князівна Аріана.

— Замовкніть усі нарешті! — наказав великий князь.

Коли двері світлиці надійно зачинилися, князь Доран розвернув крісло до жіноцтва, що прийшло разом з ним. Навіть таке зусилля лишило його геть засапаним; до того ж мирійська ковдра, що вкривала йому ноги, застрягла між двох шпиць колеса, і князь мусив ухопитися за неї, щоб ковдру не зірвало. Під накривкою ноги його були бліді, м'які, безсилі, моторошні на вигляд. Обидва коліна почервоніли й набрякли, пальці на ногах стали майже пурпурові, удвічі більші за звичайні. Арео Гота бачив їх безліч разів, і все ж здригнувся, побачивши знову.

Наперед виступила князівна Аріана.

— Дозвольте вам допомогти, батьку.

Великий князь висмикнув ковдру з колеса.

— Дякую, ковдру я ще в змозі упорати. Хай

навіть лише її.

Ноги Дорана Мартела були нерухомі вже три роки, хоча в руках і плечах ще лишилася якась сила.

— Чи не принести моєму князеві кухлик макового молочка? — запитав маестер Калеот.

— З цим болем мені знадобиться добряче цебро. Дякую, не треба. Мені потрібен ясний розум. На цю ніч будьте вільні.

— Ваша воля, мій князю, — вклонився маестер Калеот, усе ще стискаючи в м'яких рожевих рученятах череп пана Грегора.

— Я заберу оце. — Обара Піщанець вихопила череп з його рук і простягнула поперед себе, роздивляючись. — Як виглядав Гора-на-Коні? Відки ми знаємо, що це він? Вони могли б занурити голову в смолу. Навіщо чистити її до кісток?

— Смола зіпсувала б скриньку, — припустила панна Нім. Тим часом маестер Калеот поспішив геть. — Ніхто не бачив, як Гора помирав, ніхто не бачив, як йому відрізали голову. Зізнаюся, це мене трохи

непокоїть. Але з іншого боку, чого б домоглася сука-королева, якби отак нас надурила? Якщо Грегор Клеган живий, рано чи пізно правда з'ясується. Лобуряка мав вісім стоп зросту, другого такого немає на всьому Вестеросі. Якщо він десь вигулькне, Серсея постане брехухою перед цілим Семицарством. Чи не маячня — піддавати себе такій небезпеці? І за віщо? Чого вона цим досягне?

— Череп таки чималий, годі казати, — мовив великий князь. — І ми знаємо, що Оберин тяжко поранив Грегора. Відтоді ми чули багато звісток, що Клеган помер повільно і у страшних муках.

— Саме так, як хотів наш батечко, — посміхнулася Тієна. — Сестрички, кажу вам, я знаю отруту, яку використав батько. Якщо його спис хоча б подряпав Горі шкіру, то Клеган напевне мертвий, попри зріст і силу. Сумнівайтеся у своїй сестрі, якщо ваша ласка, та ніколи не сумнівайтеся у нашому батькові.

Обара сердито скинулася на її слова.

— Ніколи не сумнівалася і не буду! — Вона

насмішкувато поцілувала череп. — Непоганий початок, як на мене.

— Початок?! — недовірливо перепитала Еларія Піщанець. — Крийте боги! Я сподівалася, це вже кінець. Тайвин Ланістер мертвий. Так само Роберт Баратеон, Аморі Лорх, а тепер і Грегор Клеган. Усі, хто доклав рук до вбивства Елії з дітьми. Ба навіть Джофрі, який ще не народився, коли Елія загинула. Я бачила смерть малого на власні очі. Дивилася, як він роздирав собі горло, намагаючись вдихнути. Кого ще лишилося вбити? Невже Мирцела та Томен теж мають померти, щоб тіні Раеніс та Аегона нарешті знайшли спокій? Коли ж це скінчиться?

— Скінчиться, коли проллється достатньо крові, — відповіла панна Нім. — Скінчиться тоді, коли Кастерлі-на-Скелі розколеться навпіл, і промені ясного сонця засмажать хробаків та слимаків усередині. Скінчиться тоді, коли на руїну остаточно зійде все, що будував Тайвин Ланістер.

— Він загинув від руки власного сина! —

гарикнула Еларія. — Хіба тобі мало?

— Було б не мало, якби він загинув од моєї руки. — Панна Нім всілася у кріслі, закинувши довгу чорну косу через плече на коліна. Вона мала вдовиний клин свого батька, а під ним — великі ясні очі. Червоні, наче вино, вуста, вигнулися шовковою усмішкою. — У мене б він легкою смертю від стріли не відбувся.

— Пан Грегор справді виглядає якимсь самотнім, — мовила Тієна своїм солодким голосочком цнотливої септи. — Певно, йому бракує товариства.

Щоками Еларії текли сльози, темні очі палко блищали. «Навіть коли плаче, вона має в собі силу» — подумав сотник.

— Оберин прагнув помсти за Елію. Тепер ви троє прагнете помсти за нього. Нагадую вам, що я маю чотирьох доньок. Ваших сестер. Моїй Елії чотирнадцять років, вона майже доросла жінка. Обелі — дванадцять, у ній розквітає дівчина. Вони вас обожнюють, як Дорея та Лореза обожнюють їх. Якщо ви загинете, чи мають Ель та Обела шукати помсти за вас, а

потім Дорея та Лорі за них? І так триватиме вічно? Питаю ще раз: коли ж це скінчиться?!

Еларія Піщанець поклала долоню на голову Гори.

— Я бачила смерть вашого батька. Ось його вбивця. Чи можу я взяти цей череп з собою до ліжка? Чи зігріє він мене вночі, чи подарує розраду? Чи розвеселить мене, заспіває пісню, подбає про мене у хворобі й старості?

— Чого ж ви тоді хочете, пані? — спитала панна Нім. — Чи не відкласти нам списи, начепити посмішки і забути про всі завдані нам кривди?

— Війна вже на порозі, хочемо ми того чи ні, — мовила Обара. — На Залізному Престолі сидить король-хлопчак. Князь Станіс тримає Стіну і збирає північан на підтримку своєї справи. Дві королеви гризуться за Томена, мов дві сучки за соковиту кістку. Залізники захопили Щитові острови і набігають вгору Мандером, у саме серце Обширу. Відтак і Вирій матиме чим піклуватися. Наші вороги у безладі. Час настав.

— Для чого? Накосити ще черепів? — Еларія Піщанець обернулася до великого князя. — Вони сліпі. Я не хочу більше цього чути!

— Ходи до своїх дівчаток, Еларіє, — наказав їй великий князь. — Маєш моє слово: їх не спіткає ніяка халепа.

— Мій князю.

Еларія поцілувала його у чоло і відкланялася. Арео Готі сумно було дивитися, як вона іде. «Хороша жінка» — подумав він.

Коли Еларія пішла, панна Нім мовила:

— Я знаю, що вона кохала нашого батька, та вочевидь, ніколи не розуміла.

Великий князь кинув на неї чудернацький погляд.

— Вона розуміла більше, Німеріє, ніж ти маєш надію зрозуміти. Вона зробила твого батька щасливим. Зрештою, лагідне серце буває могутнішим за гордість можновладця і мужність воїна. Проте є деякі речі, яких Еларія не знає і не має знати. Ця війна вже почалася.

Обара зареготала.

— Ще б пак! Клопотом нашої дорогенької

Аріани!

Князівна зашарілася. Гота помітив, як обличчям її батька промайнула хвиля гніву.

— Вона вчинила так не лише з власної примхи, а й заради вас усіх. Я б не поспішав з неї глузувати.

— Я не глузувала. Я її хвалила! — випнулася Обара Піщанець. — Зволікайте, вичікуйте, ховайтеся і дуріть, скільки хоче, дядечку, але рано чи пізно пан Балон має постати лицем до лица з Мирцелою в Водограйних Садах. І коли це станеться, важко буде йому не помітити в неї брак одного вуха. А потім дівчинка розкаже, як ваш сотник розтяв Ариса Дубосерда від шиї до пупа одним ударом своєї сталевोї дружини, і тоді...

— Ні! — Князівна Аріана випросталася з подушки, на якій сиділа, і поклала руку Готі на лікоть. — Все сталося не так, сестричко. Пан Арис загинув від руки Герольда Дейна.

Піщані Змійки презирнулися.

— Темної Зорі?!

— Так, це зробив Темна Зоря, — кивнула

маленька князівна. — Він намагався вбити і принцесу Мирцелу. Так вона сама скаже панові Балону.

Нім посміхнулася.

— Принаймні, тут є трохи правди.

— Тут усе правда, — мовив великий князь, зіщулившись з болю. «Що йому болить більше: подагра чи брехня?» — А потім пан Герольд утік назад до свого Горіскиту, поза межі нашої досяжності.

— Темна Зоря, — промуркотіла Тієна і захихотіла. — Повісити на нього всю вину? Чом би й ні? Але чи повірить пан Балон?

— Повірить, якщо почує від Мирцели, — наполягала Аріана.

Обара пирхнула на знак невіри.

— Хай вона збреше сьогодні, збреше завтра, але колись та обмовиться правдою. Якщо дозволити панові Балону повезти її розповідь назад до Король-Берега, то застукотять тулумбаси і потече кров. Його не можна відпускати!

— Вбити пана Балона — штука нехитра, —

мовила Тієна, — але тоді доведеться вбити і решту загону, навіть юних милих зброєносців. Вийде так... неоковирно.

Великий князь Доран заплющив очі, потім знову розплющив. Гота помітив, як його нога затремтіла під ковдрою.

— Якби ви не були доньками мого брата, я б запроторив вас назад до келій і тримав там, поки ваші кістки не збілюють. Натомість я маю намір узяти вас до Водограйних Садів. Там ви спізнаєте корисну науку, якщо вам стане розуму її втямити.

— Науку? — спитала Обара. — Я бачила там самих лише голих дітей.

— О так, — відповів великий князь. — Я розповів панові Балону про Водограйні Сади, але ж не все. Поки діти хлюпалися у ставках, Даянерис спостерігала за ними з-поміж помаранчевих дерев, і до неї прийшло розуміння. Вона не могла відрізнити шляхетну дитину від уродженої підло. Голими вони були просто дітьми. Невинними, вразливими, гідними довгого життя, любові, турботи,

захисту. «Ось твої маєтності, ось твоє господарство, — казала вона своєму синові та спадкоємцю. — Пам'ятай про них, що б ти не робив.» Моя мати проказала мені ті самі слова, коли я доріс віку, щоб залишити ставки і водограї. Можновладцеві легко скликати списи, але ціну за це завжди платитимуть діти. Ось чому мудрий володар ніколи не розпочне війни без вагомої причини. І ніколи — війни, в якій не сподівається на перемогу.

— Я не сліпий і не глухий. Я знаю, що всі ви вважаєте мене слабким, кволим, наляканим. Але ваш батько знав мене краще. Оберин завжди був гаспидом — смертяним, небезпечним, непередбачуваним. Ніхто не смів наступити йому на хвіст. Я ж був травою. М'якою, привітною, прохолодною, запашною, покірною кожному подиху вітру. Хто боїться ходити по траві? Але саме трава ховає гаспида від ворогів і укриває його доти, доки той не вдарить. Ми з вашим батьком працювали разом тісніше, ніж ви гадаєте... але його більше немає. Постає питання: чи можу я довіритися

його донькам? Чи послужать вони мені замість батька?

Гота уважно роздивився кожну по черзі. Обара... чорні нігті, виварена шкіра, сердиті, близько посажені очі, тьмяно-брунатне волосся кольору щурячого хутра. Німерія... неквапна, гнучка, вишукана, шкіра кольору оливи, довга чорна коса переплетена дротом червоного золота. Тієна... блакитноока білявка, розквітла жінка, схожа на юну дівчинку, з м'якими руками та тихим лагідним смішком.

Тієна відповіла за усіх трьох.

— Найтяжче, дядьку — сидіти без діла. Дайте нам доручення, будь-яке... і побачите від нас найщирішу, найвірнішу покору вашій ясновельможній волі.

— Це добре чути, — зауважив великий князь, — але слова — то вітер. Ви — доньки мого брата, я люблю вас як свою рідну кров, але навчився не надто вам довіряти. Тому хочу від вас присяги на вірність. Чи присягаєтеся ви служити мені й виконувати мою волю?

— Якщо мусимо, то присягнемося, —

відповіла панна Нім.

— Тоді присягніться негайно. Могилою свого батька.

Обара спохмурніла лицем.

— Якби ви не були нашим дядьком...

— Але я є вашим дядьком. І вашим володарем. Присягніться — або забирайтеся геть.

— Я присягаюся, — відповіла Тієна. — Могилою мого батька.

— Я присягаюся теж, — мовила панна Нім. — Іменем Оберина Мартела, Червоного Гаспида Дорну, кращим від вас воїном і правителем.

— Авжеж, — додала Обара. — І я теж. Іменем батька. Присягаюся.

Напруга дещо спала з обличчя великого князя. Гота помітив, як він відкинувся у своєму кріслі. Доран простягнув руку, князівна Аріана кинулася до нього підтримати її.

— Скажіть їм, батьку.

Великий князь Доран вдихнув хрипко, зсудомлено.

— Дорн ще й досі має друзів при дворі. Друзів, що повідомляють нас про речі, які нам знати не дозволено. Серсеїне запрошення — підступ, омана. Тристан ніколи не досягне Король-Берега. Дорогою назад, десь у королівській пущі, загін пана Балона спіткає напад розбійної зграї. У тому нападі мій син загине. Мене запросили до двору лише затим, щоб я побачив той напад на власні очі й не винуватив королеву. Хто будуть ті розбійники? Вони у нападі гукатимуть «Півпан, Півпан!». Пан Балон може навіть краєм ока помітити постать Біса, хоча ніхто інший його не побачить.

Арео Гота не думав, що Піщаних Змійок може щось вразити аж до глибин душі. Та вочевидь, помилявся.

— Бережи нас, Седмице, — прошепотіла Тієна. — Тристана? За що?!

— Те бабисько, мабуть, конче збожеволіло, — мовила Обара. — Він же ще хлопчик!

— Нечувана мерзота! — додала панна Нім. — Я б ніколи не повірила, що на таке здатен

лицар Королегвардії.

— Вони присягаються коритися наказам, от як сотник моєї варти, — мовив великий князь. — Я теж плекав сумніви, та ви самі бачили, як збентежився пан Балон, коли я схотів поїхати морем. Адже корабель зруйнував би задум королеви.

Обара потемніла обличчям.

— Поверніть мені списа, дядьку. Серсея прислала нам голову? Ми повернемо їй віз голів!

Великий князь Доран здійняв руку. Кісточки її були темні, як вишні, і мало не такі ж завбільшки.

— Пан Балон є гостем під моїм дахом. Він куштував від мого хліба та солі. Я не дозволю чинити йому шкоду. Ні, ми поїдемо до Водограйних Садів, там вислухаємо розповідь Мирцели і надішлемо крука його королеві. Дівчинка попрохає вистежити і спіймати людину, яка її поранила. Якщо я розсудив правильно, Лебедин — не з тих лицарів, що зможуть відмовити. Тоді ти, Обаро, повезеш

його до Горіскиту, щоб запопасти Темну Зорю в його лігві. Дорнові ще не настав час відкрито кинути виклик Залізному Престолу, тож ми мусимо повернути Мирцелу матері. Але я з нею не поїду. Це доручення ляже на тебе, Німеріє. Ланістерам це не сподобається — так само, як не сподобалося, коли я надіслав їм Оберина. Але відмовити вони не насміяться. Нам потрібен голос у їхній раді та вухо при їхньому дворі. Але стережися, бо Король-Берег — то зміїне кубло.

Панна Нім посміхнулася.

— Ви ж знаєте, дядечку — змії мені до смаку.

— А що робити мені? — запитала Тієна.

— Твоя мати була септою. Колись Оберин розповів, що вона читала тобі з «Семикутної зірки» ще в колисці. Ти теж поїдеш до Король-Берега, але на інший пагорб. Відродилися Мечі та Зірки, і новий верховний септон вже не та лялька на мотузочках, якими були його попередники. Спробуй наблизитися до нього.

— Чом би й ні? Біле мені пасує. Я в ньому

виглядаю такою... чистою.

— От і добре, — мовив великий князь, — добре.

Він завагався.

— Якщо... якщо найближчим часом стануться певні події, я надішлю кожній з вас звістку. Бо у грі престолів усе швидко міняється.

— Я знаю — ви не зрадите наших сподівань, сестрички. — Аріана підійшла до кожної по черзі, узяла за руки, легенько поцілувала у вуста. — Обара, люта войовнице. Німерія, найрідніша сестричко. Тіена, мила та лагідна. Люблю вас усіх. Хай буде з вами сонце Дорну.

— Несхилені, нескорені, незламні, — разом вимовили Піщані Змійки.

Коли її сестри у перших пішли, князівна Аріана лишилася при батькові. Лишився і Арео Гота — бо тут було його місце.

— Вони доньки свого батька, — зауважив великий князь.

Мала князівна посміхнулася.

— Три Оберини з цицьками.

Великий князь Доран засміявся. Гота так давно не чув його сміху, що вже й забув, який він.

— Все ж я вважаю, що до Король-Берега варто було поїхати мені, а не панні Нім, — мовила Аріана.

— Це надто небезпечно. Ти моя спадкоємиця, майбутнє Дорну. Твоє місце — коло мене. До того ж ти скоро матимеш інше доручення.

— Оце останнє слово, про звістку... Ви отримали якісь новини?

Князь Доран посміхнувся до доньки своєю потаємною усмішкою.

— Так, з Лису. Там зібрався чималий флот, і скоро він вийде у море. Головне волантинські кораблі, що повезуть велике військо. Ані слова невідомо, хто вони такі чи куди прямують. Подейкували про слонів.

— Не про драконів?

— Про слонів. Проте у череві великого думбаса неважко сховати і молодого дракона. Даянерис найвразливіша на морі. На її місці я б

ховав свої наміри якомога довше, щоб застукати Король-Берег зненацька.

— Гадаєте, з ними буде і Квентин?

— Можливо. Або ні. З того, де вони висадяться, ми напевне знатимемо, яку вони мають мету, і чи та мета — Вестерос. Квентин привезе Даянерис до гирла Зеленокрівці, якщо зможе. Але говорити про це наразі безглуздо. Поцілуй мене. З першим світлом ми вирушаємо до Водограйних Садів.

«Дайте боги вирушити хоч опівдні» — подумав Гота.

Згодом, коли Аріана пішла, він поклав сокиру і підняв князя Дорана на постіль.

— Доки Гора не розтрощив моєму братові голову, жоден дорнієць не загинув у їхній Війні П'яти Королів, — стиха пробурмотів великий князь, поки Гота накидав його ковдрою. — Скажіть, сотнику, чи варто мені цього соромитися, а чи пишатися?

— Не мені судити, великий князю.

«Служи. Корися. Борони. Прості обітници для простих людей.» Нічого іншого він не знав

і не хотів знати.

Джон

Вала чекала за брамою в досвітньому холоді, загорнута в таку велетенську ведмежу шкуру, що пасувала б і Семові. Коло неї стояв бахмутик, засідланий і у повіді — кошлатий, сіренький, з одним більмовим оком. Мулій та Скорботний Ед — її чудернацька варта — стояли поруч. Подих курився і крижанів у холодному темному повітрі.

— Ви дали їй сліпого коня?! — перепитав Джон недовірливо.

— Хіба на одне око, мосьпане, — відповів Мулій. — А так він нівроку здоровий.

Братчик попестив коника по шиї.

— Кінь, може, й напівсліпий, але я ні, — зауважила Вала. — Я знаю, куди їхати.

— Панно, ви можете цього не робити. Адже небезпека...

— Я дам їй ради, Снігу-воєводу. Я не південна панянка, а жінка вільного народу. Я знаю пуцу краще за ваших чорнокрилих розвідників. Для мене вона не страхолюдна.

«Мушу сподіватися.» Джон мав надію, що Вала досягне успіху там, де зазнав поразки Чорний Джак Булвер із загоном. Вільний нарід її не скривдить, сподівався він... але обидва знали надто добре, що в лісах на неї можуть чатувати не самі лише дичаки.

— Ви маєте вдосталь харчів?

— Сухарів, твердого сиру, вівсяних коржів, солоної тріски, солоної яловичини, солоної баранини... і міх солодкого вина — змивати оту вашу сіль з рота. Голодною смертю не помру.

— Тоді вам час рушати.

— Маєте моє слово, Снігу-воєводу — я повернуся або з Тормундом, або без нього. — Вала зиркнула на небо. Місяць висів уполовині. — Видивляйтеся мене на перший день повного місяця.

— Видивлятимуся.

«Не зрадь моїх сподівань, — подумав він, — бо Станіс зніме мені голову.»

— Чи маю я ваше слово, що ви триматимете нашу принцесу коло себе? — спитав король. І Джон дав слово.

«Але ж Вала — не принцеса. Я йому півсотні разів казав.» Втім, то була слабенька і порожня відмовка, жалюгідна соломинка, якою він намагався скріпити порушену обіцянку. Батько ніколи б такого не схвалив. «Я — меч на варті царини людей, — нагадав собі Джон, — і зрештою, це важить більше, ніж честь однієї людини.»

Дорога під Стіною була темна і холодна, мов черево крижаного дракона, і звивиста, наче змія. Скорботний Ед провів їх наскрізь зі смолоскипом у руці. Мулій ніс ключі від трьох брам, де прохід зачиняли ґрати чорного заліза у людську руку завтовшки. Списники при кожній брамі прикладали кісточки пальців до лоба перед Джоном Сніговієм, але на Валу та її коника відверто вирячували очі.

Коли вони вигулькнули з-під Стіни за

товстими дверми зі свіжозрубаного зеленого дерева, дичацька принцеса спинилася на мить пороздивлятися вкрите снігом поле, де король Станіс переміг у битві. Далі за ним чекала страхолюдна пуща, темна і мовчазна. Світло півмісяця обернуло мед волосся Вали на бліде срібло, а щоки забарвило білим, наче сніг. Дівчина глибоко вдихнула.

— Яке солодке повітря.

— Мені язика заціпило, не доберу. Крім холоду, нічого не чую.

— Холоду? — легенько розсміялася Вала. — Хіба це холод? Там, де холодно — там дихати боляче. Коли приходять Інші...

Думка була бентежна. Шестеро з висланих Джоном розвідників досі не повернулися. «Мабуть, рано ще. Вони повернуться.» Та якась його частина наполягала: «Вони мертві, усі до одного. Ти вислав їх на смерть, а тепер відсилаєш Валу.»

— Перекажіть Тормундові, що я казав.

— Може, він не послухає ваших слів, та авжеж вислухає. — Вала легенько поцілувала

його в щоку. — Дякую вам, Снігу-воєводу. За напівсліпого коня, за солону тріску, за вільне повітря. За надію.

Подихи їхні змішалися білою хмаркою. Джон Сніговій відступив назад і мовив:

— Єдина дяка, якої я прагну, це...

— ...Тормунд Велетнебій. Авжеж. — Вала накинулася каптуром свого ведмежого кожуха. Бура шкура була добряче присолена сивиною. — Та перш ніж піду, хочу спитати. Це ви вбили Ярла, пане воєводу?

— Ярла вбила Стіна.

— Так мені казали. Та я хотіла впевнитися.

— Маєте моє слово: я його не вбивав.

«Хоча й міг би, якби справа обернулася інакше.»

— Ну тоді прощайте, — мовила вона майже грайливо.

Та Джонові Сніговію було не до загравань. «Надто холодно і темно зараз гратися. І година вже пізня.»

— Лише до побачення. Ви повернетесь. Хоча б заради хлопчика.

— Сина Крастера? — здвигнула плечима Вала. — Він мені не рідня.

— Я чув, як ви йому співали.

— Я співала собі. Хіба я винна, що він теж слухав? — Легка посмішка майнула на її вустах. — Ще й так сміявся. Ну гаразд, гаразд. Він дуже мила маленька потворка.

— Потворка?

— Таке тепер його молочне ім'я. Мушу ж якось його звати. Подбайте, щоб він жив у теплі та безпеці. Заради його матері. І мене теж. І червону жінку до нього не підпускайте. Вона знає, хто він. Вона бачить у вогнях.

«Ар'я» — подумав Джон, шалено сподіваючись.

— Що бачить? Попіл та вугілля?

— Королів та драконів.

«Знову ті дракони.» На якусь мить Джон теж майже побачив їх — зміїсті обриси проти ночі, темні крила на тлі моря вогню.

— Якби вона знала, то забрала б малого від нас. Даллиного малого, не вашу потворку. Одне слово у вухо короля — і кінець усьому.

«І мені теж.» Станіс вважав би, що його зрадили.

— То навіщо дозволяти, якщо знаєш?

— Бо так їй було зручно. Вогонь — примхлива річ. Ніхто не знає, куди поверне полум'я. — Вала поставила ногу в стрім'я, перекинула іншу через кінську спину і глянула донизу з сідла. — Пам'ятаєте, що казала моя сестра?

— Так.

«Меч без руків'я. Немає безпечного способу його втримати.» Але Мелісандра теж має рацію — навіть меч без руків'я кращий за порожню руку, коли навколо тебе вороги.

— Добре. — Вала розвернула бахмутика на північ. — Отже, першої ночі повного місяця.

Джон дивився, як вона їде геть, і питав себе, чи колись побачить знову. «Я не південна панянка, — знову почув він її слова, — а жінка вільного народу.»

— Отаке скаже, — бурмотів Скорботний Ед, поки Вала зникала за купою смерек. — Та ж повітря вже і є таке холодне, що дихати

боляче. Я б зовсім не дихав, але тоді робиться ще гірше.

Він потер долоні одна об одну.

— Нічого доброго з цього не вийде.

— Ти так кажеш про все на світі.

— Авжеж, пане воєводо. І зазвичай виходить на моє.

Мулій прокашлявся.

— М'сьпане? Дичацька принцеса, ви її пустили... братія ще, диви, скаже...

— ...що я сам наполовину дичак, перевертень, і прагну продати царину людей наскочникам, велетням та людожерам.

Джон не мусив витріщатися у вогонь, щоб знати, що про нього кажуть. Але чи не найгірше було те, що теревені містили крихту правди.

— Слова — то вітер. А вітру на Стіні завжди забагато. Ходімо.

Коли Джон повернувся до своїх покоїв позаду зброярні, ще стояла темрява. Він помітив, що Привид не повернувся. «Полює.» Останнім часом великий білий лютововк

частіше бігав пустками, ніж тинявся замком. А бігати у пошуках здобичі доводилося все далі й далі — в околицях замку Чорного, між Вартою та дичаками у Кротовині, на пагорбах та пониззях була доценту вибрана уся дичина, яка там водилася; та й раніше водилося, правду кажучи, небагато. «Зима насувається, — спало на думку Джонові. — Ще й швидко, занадто швидко.» Він спитав себе, чи багато людей з братства знову побачить весну.

Скорботний Ед учинив наскок на кухню і скоро повернувся з кухлем темного пива та накритою таріллю. Під накривкою Джон знайшов яєшню з трьох качиних яєць, засмажених на шкварках, дві ковбаси, шмат кров'янки та окраєць ще теплого хліба з печі. Він з'їв хліб і половину яєшні; хотів з'їсти і шкварки, але крук устиг першим.

— Злодій, — мовив Джон, поки птах всідався на одвірку, щоб зжерти здобич.

— Зро-одій, — погодився крук.

Джон спробував ковбасу і негайно змив її смак з рота пивом; тієї ж миті повернувся Ед і

доповів, що ззовні чекає Бовен Марш.

— А з ним ще Отел і септон Келадор.

«Швидкі.» Джонові стало цікаво, хто це має задовгого язика. І чи один він такий.

— Ну то хай заходять.

— Авжеж, мосьпане. А ви, як вони зайдуть, пильнуйте ковбасу — щось у них пики голодні.

Та перше, що помітив Джон у прибульцях, був не голод, а тягар — у кожного свій. Септон Келадор виглядав пригніченим, запамороченим; напевне, палкий дракон усередині нього почувався спраглишим, ніж зазвичай. Перший будівничий Отел Ярвик неначе проковтнув щось таке, чого не міг перетравити. Бовен Марш був відверто розгніваний; Джон бачив це по очах, по стиснених вустах, по барві на круглих щоках, яку нагнав не холод.

— Прошу сідати, — мовив Джон. — Чи не бажаєте чимось пригоститися?

— Ми поснідали у трапезній, — відмовився Марш.

— То сором, а не сніданок, — буркнув

Ярвик, сідаючи на стілець. — Я, з вашої ласки, охоче з'їв би ще.

— Чи не можна вина? — винувато понурив очі септон Келадор.

— Зер-рна! — заверещав крук з-над одвірку.
— Зерна, зерна!

— Вина септонові, таріль нашому першому будівничому, — мовив Джон до Скорботного Еда. — Птахові — нічого.

І обернувся до гостей.

— Ви тут у справі Вали.

— І в інших справах теж, — додав Бовен Марш. — Братчики непокояться, пане воєводо.

«Хто, цікаво, поставив тебе говорити за них?»

— Я теж маю про що непокоїтися. Отеле, як просуваються роботи у Ніч-Кромі? Я отримав листа від пана Аксея Флорента, що величає себе Правицею Королеви. Він пише, що королева Селиса незадоволена своїм помешканням у Східній-Варті-біля-Моря і бажає негайно перебраться до нового стільця свого чоловіка. Чи це можливо?

Ярвик знизав плечима.

— Кам'янець ми майже відновили, на кухні перешили дах. Їм знадобляться дрова, харчі, начиння всяке... та якось викрутяться. У Східній Варті воно, певно, зараз краще, та вже що є, те є. Хіба від кораблів далеченько, якщо її милість раптом схочуть від нас поїхати... а жити так-сяк можна, хоча на справжній замок буде схоже хіба за кілька років. Якби мати більше будівничих...

— Можу дати вам велетня.

Почувши, Отел здригнувся.

— Оту почвару з двору?

— Його звати Вун Вег Вун Дар Вун. Так мені Шкірян сказав. Так-так, довгенько, язика зламаєш. Але Шкірян зве його Вун-Вун і каже, що велетень озивається.

Вун-Вун був вельми відмінний від велетнів з казок Старої Мамки — свавільних диких істот, що домішували собі в куліш цебра крові та жерли биків цілими, зі шкурою, рогами і копитами. Цей велетень взагалі не їв м'яса, хоча коли йому подавали добрячий кошик

городини, перетворювався на ненажерливе страхіття і бадьоро трощив великими міцними зубами цибулю, ріпу, навіть тверду сиру брукву.

— Він охоче береться до праці, хоча пояснити, що від нього хочуть, не завжди буває легко. Він у свій спосіб розмовляє прадавньою мовою, хоча не тямить ані слова посполитою. Зате силу має неймовірну і ніколи не втомлюється. Працюватиме за тузінь здорових чоловіків.

— Я... пане воєводо, та ж братія ніколи... велетні — вони їдять людську плоть... ні, пане воєводо, дякую, мені бракує рук наглядати за такою істотою, бо ж він...

Джон Сніговій анітрохи не здивувався.

— Воля ваша. Залишмо велетня тут.

Правду кажучи, він і не мав охоти відпустити від себе Вун-Вуна. «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію» — так сказала б Ігритта. Але Джон розмовляв з велетнем щоразу, коли міг — через Шкіряна чи когось із вільного народу, приведеного з гаю оберіг-

дерев — і щоразу дізнавався щось нове про його плем'я та їхню історію. І шкодував лише про те, що не має під рукою Сема — записати все на папері.

Втім, Джон не лишався сліпий і до небезпеки, яку становив Вун-Вун. Коли велетневі щось погрожувало, він спалахував гнівом, а руки мав досить дужі, щоб розірвати людину навпіл. Джонові він нагадував Ходора — вдвічі більшого, вдвічі дужішого і вдвічі менш тямущого. «Од такої думки і септон Келадор протверезіє. Та якщо Тормунд має з собою велетнів, Вун-Вун допоможе нам домовитися.»

Мормонтів крук забурмотів роздратовано, коли під ним відчинилися двері, оголошуючи прибуття Скорботного Еда з глеком вина і таріллю яєшні з ковбасою. Бовен Марш чекав, не ховаючи нетерплячки, поки Ед наливав вино, і заговорив знову, тільки коли шафар пішов.

— Толет — вірний братчик, люди його поважають. І Залізний Емет був добрячим

майстром-мечником, — мовив великий шафар Варти. — Але подекують, що ви хочете їх відіслати.

— Мені потрібні вірні люди у Довгому Кургані.

— Братчики вже величають його Хвойдиною Дірою, — зауважив Марш, — але нехай. Чи правда, що ви хочете замінити Емета отим дикуном Шкірянном на посаді майстра-мечника? Найчастіше цей уряд справляли лицарі. Чи хоча б досвідчені та поважні розвідники.

— Так, Шкірян — з дикунів, — незворушно погодився Джон. — Можу сам засвідчити. Я випробував його у навчальному дворіщі. Він небезпечніший з кам'яною сокирою в руках, ніж більшість лицарів — з крицею замкової роботи. Визнаю, він не такий терплячий, як мені бажалося б, і дехто з хлопців його жахається... та воно й на краще. Бо ж одного дня вони опиняться у справжній битві. Ліпше їм задалегідь спізнати, що таке жак.

— Але він дичак!

— Він був ним, доки не проказав обітниці. Нині він наш братчик. І може навчити наших хлопців битися краще. А ще їм не завадить взнати кілька слів прадавньої мови і дещо про звичаї вільного народу.

— Вір-рного, — пробуркотів крук. — Зеррна. Кор-роль.

— Люди йому не довіряють!

«Які саме? — міг би спитати Джон. — Скільки?» Та це повело б його дорогою, якою він іти не бажав.

— Мені прикро це чути. Маєте ще щось?

Слово узяв септон Келадор.

— Оцей юнак Шовкун... кажуть, ви маєте намір узяти його своїм шафарем та зброєносцем замість Толета. Пане воєводо, він же повія... чи смію вимовити... нафарбований мужоложець з бурдеїв Старограду!

«А ти — запійний п'яниця.»

— Ким він був у Старограді — то не наш клопіт. Він швидко навчається і дуже меткий на розум. Інші новаки спочатку зневажали його, та він здобув їхню повагу і з усіма

заприязнився. Він не знає страху в бою і навіть трохи пише та читає. Авжеж він зуміє приносити мені страви і сідлати коня. Гадаєте, ні?

— Та напевне, — з кам'яною мармизою вимовив Бовен Марш. — Але братчикам це не сподобається. Зазвичай зброєносцями князя-воєводи стають хлопці шляхетного родоvodu, яких готують до старшинських урядів. Чи не гадає пан воєвода, що Нічна Варта одного дня піде в бій за чоловіком-хвойдою?

Джонови урвався терпець.

— Ходила вже й за гіршими! Старий Ведмідь лишив писані застереження про деяких братчиків Варти своєму майбутньому наступникові. У Тіньовій Вежі ми маємо кухаря, який полюбляв гвалтувати септ. І випалював у власній плоті семикутну зірку за кожну жертву. Лівиця в нього вкрита зірочками від зап'ястка до ліктя, ще й на литках трохи є. У Східній Варті ми маємо братчика, що підпалив батьків будинок і підпер двері. Там згоріла уся його родина, дев'ятеро

людей. Хай що робив Шовкун у Старограді, нині він наш брат, і він буде моїм зброєносцем.

Септон Келадор ковтнув вина. Отел Ярвик штрикнув шмат ковбаси кинджалом. Бовен Марш сидів і буряковів. Крук плеснув крилами і скрикнув:

— Зерна, зерна, смер-рть!

Нарешті великий шафар прочистив горло.

— Певно, князю-воєводі краще знати. А чи можна спитати про трупи у крижаних коморах? Братчики непокояться. Ще й варту до них приставлено. Навіщо марнувати час і зусилля двох добрих вояків? Хіба що ви боїтеся, щоб вони...

— Не постали з мертвих? Молюся, щоб постали.

Септон Келадор збліднув з лиця.

— Спаси нас, Седмице! — Вино потекло йому підборіддям червоною цівкою. — Пане князю-воєводо! Упирі є жахливими, неприродними чудовиськами, мерзенними у очах Господніх. Невже ви... невже ви хочете говорити з ними?!

— А чи можуть вони говорити? — спитав у відповідь Джон Сніговій. — Гадаю, ні. Але напевне сказати зараз не можу. Чудовиська — так, справді, та перед смертю вони були людьми. Скільки людського в них лишилося? Та істота, котру я вбив, замірялася на життя князя-воєводи Мормонта. Вочевидь, вона пам'ятала, хто він такий і де його шукати.

Маестер Аемон вже зрозумів би, до чого Джон хилить; Сем Тарлі, напевне, нажахався б, але теж втямив, про що мова.

— Панотець князь, мій батько, завжди казали, що своїх ворогів треба знати. А ми мало що тямимо в упирях, і ще менше — в Інших. Нам треба вчитися.

Така відповідь старшину не вдовольнила. Септон Келадор помацав кришталь, що висів у нього на шиї, і проказав:

— Я вважаю, це дуже нерозумно, воєводо Сніговію. Молитимуся Стариці, щоб вона осяяла вам лампадою шлях до мудрості.

Джонови вже геть обридло їх слухати.

— Нам усім не завадить крапля мудрості. —

«Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.» — Чи не поговорімо тепер про Валу?

— То це правда? — запитав Марш. — Ви її відпустили?

— Так, за Стіну.

Септонові Келадору перехопило подих.

— Це ж королівська бранка! Його милість дуже розгнівається, коли не знайде її на місці.

— Вала повернеться.

«Раніше Станіса, якщо буде на те божа ласка.»

— Відки ви знаєте? — завимагав Бовен Марш.

— Вона пообіцяла.

— А якщо збрехала? А раптом її спіткає якась халепа?

— Тоді матимете нагоду обрати князя-воеводу, який вам більше до смаку. А дотоді вам, на жаль, доведеться терпіти мене. — Джон зробив ковток пива. — Я послав її знайти Тормунда Велетнебоя і переказати мою пропозицію.

— Чи можна дізнатися, що то за

пропозиція?

— Та сама, яку я робив у Кротовині. Харч, притулок, мир. У разі, якщо він приєднає свою потугу до нашої, битиметься проти спільного ворога, допоможе утримати Стіну.

Бовен Марш не виглядав здивованим.

— Ви хочете пустити його на наш бік. — У голосі лунала певність, що саме так він і думав від самого початку. — Відчинити браму йому і тим, хто з ним. Сотням і тисячам.

— Якщо в нього досі лишилося стільки.

Септон Келадор зробив знак зірки. Отел Ярвик забуркотів. Бовен Марш промовив:

— Хтось би сказав, що це зрада. Вони ж дичаки! Варвари, грабіжники, гвалтівники. Радше звірі, ніж люди!

— Тормунд геть не такий, як ви кажете, — заперечив Джон. — Не більше, ніж Манс Розбишака. Та навіть якби кожне ваше слово було правдиве, Бовене, вони однак люди. Живі люди — такі, як ви і я. Зима насувається, панове старшина, і коли насунеться, нам, живим, доведеться стати пліч-о-пліч проти

мертвих.

— Сніг-сніг! — заверещав крук князя-воєводи Мормонта. — Сніг-сніговій!

Джон на нього не зважив.

— Ми потроху допитуємо дичаків, яких привели з гаю. Кількоро оповідають цікаву байку про лісову відьму на прізвисько Матінка-Кротиха.

— Матінка-Кротиха? — перепитав Бовен Марш. — Оце так ім'ячко!

— Кажуть, вона влаштувала собі житло у печері, викопаній під порожнім деревом. Якщо не брешуть. Хай там як, вона мала видіння про зграю кораблів, що прибуде понести вільний нарід до безпеки потойбіч вузького моря. Тисячі вцілілих у битві мали досить розпачу, щоб їй повірити. Матінка-Кротиха повела усіх до Недолі — молитися і чекати порятунку з-за моря.

Отел Ярвик насупив брови.

— Я не розвідник, але... Недоля — нечисте місце, так кажуть. Зурочене. Навіть ваш дядько, воєводо Сніговію, казав те саме. Навіщо туди

іти?

Джон мав перед собою на столі мапу. Він обернув її, щоб усі бачили.

— Недоля стоїть на закритій від вітрів затоці. Там є природня гавань, куди можуть зайти найбільші кораблі. В околицях багато дерева і каміння. У водах чимало риби, неподалік залягають тюлені та морські корови.

— Так-то воно так, — відповів Ярвик, — та я б там і однієї ночі не ночував. Ви ж знаєте, що розповідають.

Джон справді знав. Недоля потроху розбудовувалася у невеличке містечко — найбільшу подобу міста на північ від Стіни... доки однієї ночі шістсот років тому її не знищило пекло. Людей забрали у рабство або забили на м'ясо — залежно від того, чию оповідь слухати — а хати і палати поглинуло полум'я таке жарке, що спостерігачі далеко на півдні, на Стіні, думали, чи не сходить на півночі нове сонце. Потім ще півроку на страхолюдну пущу і Тремтливе Море падали дощем вуглини та попіл. Купці доповідали, що

там, де колись стояла Недоля, вони побачили жахливе спустошення, пустку спалених дерев і зчорнілих кісток, забиті набухлими трупами води... і почули моторошний вереск з печер, що роззявляли роти високо у скелях над колишнім селищем.

Від тієї ночі минуло шість століть, але Недолі й досі страхалися люди. Джон чув, що дика пуща повернула собі те місце; розвідники додавали, що в порослих кущами та бур'янами руїнах тепер живуть гемони-труподі та вогняні привиди з нечистою жагою до крові.

— Я б такого притулку теж собі не обрав, — відповів Джон, — але чув, що Матінка-Кротиха проповідувала вільному народові, як вони знайдуть спасіння там, де колись знайшли згубу.

Септон Келадор закопив губи.

— Спасіння приходить лише через Седмицю. А та відьма прирече їх усіх на смерть.

— Чим, напевне, врятує Стіну, — додав Бовен Марш. — Хіба ми говоримо не про

ворогів? Хай собі моляться серед руїн, і якщо їхні боги погодяться надіслати кораблі, що понесуть дикунів до кращого світу, так тому й бути. У нашому світі я не маю для них зайвих харчів.

Джон розім'яв пальці мечової руки.

— Галери Котера Пайка час від часу проминають Недолю. Він каже, там нема де сховатися, крім печер. Його люди звать їх верескливими печерами. Матінка-Кротиха і ті, хто за нею пішли, загинуть там від холоду та голоду. Багато сотень. Ба навіть тисяч.

— Тисяч ворогів. Тисяч дичаків.

«Тисяч людей, — подумав Джон. — Чоловіків, жінок, дітей.» Гнів закипів у ньому, та заговорив він голосом тихим і холодним.

— Ви й справді сліпі, чи просто не хочете бачити? Як гадаєте, що станеться, коли цих «ворогів» наздожене смерть?

Крук над дверима промурмотів:

— Смер-рть, смер-рть, смер-рть.

— То я вам розкажу, що станеться далі, — вів далі Джон. — Мертві постануть знову,

багато сотень і багато тисяч. Вони постануть упирами з чорними долонями та блідими блакитними очима. І прийдуть по наші душі.

Він рвучко зіп'явся на ноги, стискаючи і розтискаючи пальці мечової руки.

— Дозволяю піти.

Септон Келадор підвівся, сіріючи лицем і пітніючи. Отел Ярвик — наче заціпенівши, Бовен Марш — блідий, зі стисненими вустами.

— Дякуємо вам за приділений час, воєводо Сніговію.

І вийшли без жодного зайвого слова.

Тиріон

Свиня мала лагідніший норів, ніж більшість коней, якими йому траплялося їздити. Терпляча, міцна на ногах, вона прийняла Тиріона, що видерся їй на спину, без жодного вереску — хіба що рохнула. І стояла нерухомо, поки він тягнувся по щита і списа. Та коли карлик підібрав повід і стиснув ногами боки, льоха рушила негайно. Звали її Купка — на знак чималої купи грошей, яку вона приносила своїм господарям, відколи ще поросям була привчена до сідла та поводу.

Коли Купка жвавою ристю потрусила чардаком, мальована дерев'яна броня заторохтіла. Тиріонові пахви щипав піт, краплі стікали на рубець носа з-під завеликого, погано припасованого шолома. Та все ж на одну божевільну мить він відчув себе власним

братом Хайме на турнірному бойовищі — з лицарським списом у руці, вбраним у золотий обладунок, що сліпучо сяяв під сонцем.

Втім, щойно почувся регіт, мрія швидко розвіялася, і він більше не був хвацьким турнірним поборником, а лише карликом верхи на свині, який стискав у руці довгу жердину, намагаючись розважити п'яних і збентежених жеглярів у таємній надії покращити їм настрій. Десь глибоко у пеклі лютував батько і хихотів Джофрі. Тиріон відчував, як їхні холодні мертві очі дивляться його блазенську виставу — не менш уважно, ніж жеглярі «Селаесорі Кворан».

І ось назустріч виїхала суперниця — Копка на великому сірому собаці. Її смугастий спис п'яно хилитався з боку в бік, поки тварина стрибками долала чардак. Її щит і обладунок було пофарбовано червоним; фарба добряче вицвіла і полуцилася. Його власний обладунок був синій. «Не мій. Шажиків. Бороньте боги, щоб мій не став.»

Тиріон вдарив п'ятами по Купчиних

стегнах, розганяючи її до швидкості нападу. Жеглярі заохочували його тюгуканням та свистом. А чи справді заохочували? Може, насміхалися і бажали впасти? Цього він напевне сказати не міг, хоча підозру мав. «Навіщо я дав умовити себе на цю дурницю?»

Втім, він сам знав відповідь. Вже дванадцять днів корабель потерпав од безвітря у Затоці Журби. Жеглярі ходили злі й похмурі, а коли допивали свій денний кухоль оковитої, то лагіднішими не ставали. Зрештою, скільки годин поспіль людина може лагодити вітрила, забивати щілини чи рибалити у нерухомому морі? Джораг Мормонт чув бурмотіння, що карликове щастя їх зрадило. Корабельний кухар ще час від часу чухав Тиріонові голову, сподіваючись на вітер, але решта вже кидала ядучі та зловісні погляди, коли їхні стежки перетиналися. Доля Копки була ще гіршою, відколи кухар пустив плітку, що для повернення карликового щастя треба вхопити дівчину-карлицю за цицьку. Той самий кухар почав кликати свиню Купку Кров'янкою. Але

того дня, коли Тиріон вигадав цей жарт, він чомусь здавався смішнішим.

— Ми мусимо їх розвеселити, — благала Копка. — Щоб сподобатися і не дратувати. Якщо подаруємо їм гарну виставу, то вони, може, забудуть про свої негаразди. Прошу вас, м'сьпане!

І якимось незрозумілим чином він погодився. «Напевне, оковита винувата.» Капітанове вино скінчилося першим. А налигатися оковитою було куди як швидше, ніж вином — Тиріон Ланістер швидко спізнав цю просту істину.

І ось він сидить верхи на Шажиковій свині, вбраний у Шажиків мальований обладунок зі шматків дерева, а Шажикова сестра наставляє його у складній науці блазенського герцю, який приносив їй хліб та сіль чимало років. Хіба не вишуканий жарт долі? Надто коли врахувати, що Тиріон свого часу трохи не втратив голову, відмовившись сідати на собаку заради збоченої забаганки власного небожа. І все ж, сидячи на свинячій спині, Тиріон не знайшов у собі сили

оцінити жарт.

Копка нахилила затуплене вістря саме вчасно, щоб мазнути його по плечі; власний Тиріонів спис теліпався з боку в бік, поки він намагався хоч кудись націлитися, і зрештою гучно вдарився у куток щита суперниці. Копка втрималася у сідлі. Тиріон не втримався. Власне, так і мало статися.

«Легко, наче впасти зі свині»... але падати саме з цієї свині було тяжче, ніж здавалося сторонньому оку. Тиріон пригадав поради до герцю, згорнувся клубком, і все ж гепнувся на чардак, мов лантух, прикусивши язика і відчувши на смак власну кров. До нього наче повернулися його дванадцять років, коли він перекидався колесом на обідньому столі у великій трапезній Кастерлі-на-Скелі. Тоді його зусилля замість похмурих жеглярів гаряче вітав дядько Геріон. Та й у порівнянні з тим реготом, якими зустрічали витівки Шажика та Копки на весіллі Джофрі, жеглярські смішки здалися Тиріонові хрипкими та придушеними. Дехто навіть засичав з гніву.

— Гей, Безносе! Пику бридку маєш, і їдиш бридко! — заволав один з містка коло стерна.
— Хіба зовсім яєць нема? Тебе побила дівка!

«Поставив на мене гроші» — вирішив Тиріон і пропустив образу повз вуха. Свого часу він чував і гірші.

Підвестися у дерев'яному обладунку було справою нелегкою; Тиріон відчайдушно крутився на спині, наче морська черепаха. Та принаймні хоч розвеселив ще кількох жеглярів. «Шкода, що ногу собі не зламав — вони б тут реготом захлинулися. А якби сиділи в тому нужнику, де я вистрелив батька у кишки, то і штани б собі зі сміху обісрали разом з ним. Отаких покидьків я маю розважати.»

Нарешті Джораг Мормонт зглянувся на Тиріонові намагання і рвучко поставив його на ноги.

— Ти був схожий на блазня.

«Та невже? З якого це дива?»

— Важко виглядати казковим звітящем, сидячи верхи на свині.

— Мабуть, саме тому я не лізу на свиней.

Тиріон відстебнув пряжки шолома, скрутив його з голови і виплюнув набік грудку рожево-кривавого слизу.

— Наче пів-язика собі прокусив.

— Надалі кусай вдвічі сильніше, — здвигнув плечима пан Джораг. — Правду сказати, я й гірших герцівників бачив.

«Це така хвала, абощо?»

— Я впав з семиклятої свині й трохи не відкусив собі язика. Невже буває гірше?

— Буває. Отримати уламок списа в око і здохнути.

Копка хвацько зістрибнула зі свого собаки — великого сірого звіра на прізвисько Хрум.

— Штука не в тому, Хугоре, щоб добре битися. — Вона завжди мала обережність кликати його Хугором там, де могли почути. — Штука в тому, щоб примусити їх реготати і кидати монети.

«Жалюгідна дяка за кров та синці» — подумав Тиріон, але лишив думку при собі.

— Тут ми теж не впоралися. Ніхто не кинув ані монети. — «Ані копки, ані шажика.»

— Кинуть, коли вистава покращиться.

Копка стягла шолома з власної голови. Волосся буро-мишачого кольору впало на вуха. Очі її були карі, дивилися з-під важкої брили лоба; гладенькими щоками гуляв рум'янець. Вона витягла кілька жолудів зі шкіряної торбини — для Купки, щоб та повернула їх купою грошей. Свиня з'їла жолуді просто з долоні, задоволено верескнувши.

— Коли ми виступимо перед королевою Даянерис, на нас чекатиме срібний дощ, ось побачите.

Дехто з жеглярів уже гукав і тупотів п'ятами, вимагаючи нового герцю. Як завжди, найгучніше волав корабельний кухар. До нього Тиріон вже засвоїв стійку відразу, хай кухар і був на кораблі єдиним хоч напівпристойним гравцем у цивасу.

— Бачите, ми їм до вподоби! — мовила Копка зі слабенькою усмішкою надії. — З'їдемося ще раз, Хугоре?

Він хотів був відмовити, але його врятував один з помічників, гучно щось вигукнувши.

Стояв пізній ранок, і капітан знову хотів вислати човни. Велетенське смугасте вітрило коча кволо висіло зі щогли вже багато днів, але капітан не полишав надії віднайти вітер десь північніше. А це означало веслувати, веслувати і знову веслувати. На жаль, човни були невеличкі, а корабель — чималенький; тягти його човнами була тяжка, пітна, особливо виснажлива у спеку праця, що лишала на долонях криваві мозолі, а у спинах — тяжку лому. Та якби ж з неї була бодай якась користь... Жеглярі ненавиділи тягти корабель, і Тиріон не міг їх винуватити.

— Вдовиця мала б посадити нас на галеру, — тихенько та кисло пробурмотів він. — Якби хтось витяг мене з-поміж цих клятих дощок, був би тому вдячний. Ще й, здається, скабку загнав між ніг.

Мормонт зробив, що попрохали, хоч і насупився невдоволено. Копка зібрала пса та свиню до купи і повела униз.

— Ти б сказав своїй красній панні, щоб засувала двері, коли сидить унизу, — мовив пан

Джораг, розстібаючи пряжки на ремнях, що з'єднували грудину дерев'яного панцера зі спиною. — Бо щось хлопці забагато теревенять про шкварки, реберця та окости.

— Ця свиня — половина всієї худоби в її господарстві.

— Чого ж лише половина? Якби жеглярі були гіскарцями, то з'їли б і собаку. — Мормонт роз'єднав грудину та спину панцера. — Скажи їй.

— Гарзд, скажу.

Сорочка просякла потом і липнула до грудей. Тиріон смикнув її кілька разів від себе, сподіваючись на подих легіту. Дерев'яний обладунок був жаркий, важкий і страшенно незручний; половина його ваги складалася зі старої фарби, якою шар за шаром, разів сто панцир перефарбовували наново. Тиріон пригадав, як на весіллі Джофрі один вершник показував на броні лютововка Робба Старка, інший — знак та кольори Станіса Баратеона.

— Для виступу перед королевою Даянерис нам знадобляться обидві тварини, — мовив

карлик.

Якщо жеглярі заберуть собі в голову забити і з'їсти Купку, ані він, ані Копка їх не зупинить... але чималий меч пана Джорага змусить замислитися.

— То це так, Бісе, ти сподіваєшся вберегти собі голову?

— Пане Бісе, коли ласка. Ви розмовляєте з лицарем-герцівником. А відповідь буде — так. Щойно її милість визнає мої справжні чесноти, то вже не відпустить, а кохатиме, як рідного. Зрештою, я приязний малий, багато знаю корисного про свою рідню. Але те коли ще станеться... спершу маю до неї чимось піддобритися.

— Штуками та витівками своїх злочинів не змиєш. Даянерис Таргарієн — не мала дитина, якій можна задурити голову стрибками чи дотепами. Вона вчинить з тобою, як належить по правді.

«Е ні, оцього не треба.» Тиріон окинув Мормонта поглядом різнокольорових очей.

— А тебе вона як привітає, ця правдива

королева? Теплими обіймами? Дівчачим хихотінням? Катовою сокирою? — Побачивши гнівне збентеження лицаря, Тиріон вишкірився. — Чи не чекаєш ти, щоб я повірив, наче в тому бурдеї ти справляв якесь доручення королеви? Або захищав її за півсвіту від неї самої? А чи не могло статися, що ти тікав од гніву драконової королеви, бо вона випхала тебе у три вирви? Але з якого дива їй тебе... ой, стривай, ти ж за нею шпигував!

Тиріон квохнув зі сміху, наче курка.

— І тепер ти сподіваєшся повернути її прихильність, подарувавши мене? Кепсько придумано, кажу відверто. І скоєно у п'яному відчаї. От якби я був Хайме... адже Хайме вбив її батька, а я — лише свого власного. Гадаєш, Даянерис мене стратить, а тебе пробачить? Вельми вірогідно, станеться протилежне. Може, це тобі варто скочити на ту свиню, добрий лицарю пане Джорагу? Нап'ясти залізне блазенське вбрання, наче Флоріан...

Ударом, завданим дужою лицарською рукою, Тиріонову голову повернуло набік і

гепнуло об чардак, аж вона підскочила. Намагаючись зіп'ястися на коліно, він відчув, як рота наповнює кров, і виплюнув вибитого зуба. «Гарнішаю з кожним днем; зате, схоже, штрикнув просто у рану.»

— Невже карлик сказав вам щось образливе, добрий лицареньку? — невинно запитав Тиріон, тилом долоні витираючи пухирі крові з розбитої губи.

— Мені обридла твоя чорна пащека, курдупелю, — мовив Мормонт. — У тебе в роті ще лишилося кілька зубів. Якщо хочеш їх зберегти, раджу уникати мене решту нашої подорожі.

— Нелегка справа! Ми ж поділяємо одне помешкання.

— Знайди собі сам, де спати. Внизу чи на чардаку, байдуже — аби мої очі тебе не бачили.

Тиріон так-сяк випростався на ноги.

— Воля твоя, — відповів він здорованеві крізь повний рот крові, але той вже пішов, гупаючи чоботами по дошках.

Унизу, в корабельній куховарні, Тиріон саме

полоскав рота розведеною водою оковитою і щулився, коли щипало — аж тут його знайшла Копка.

— Я чула, що сталося. Вам боляче?

Він здвигнув плечима.

— Трохи крові й вибитий зуб. — «Гадаю, йому боліло сильніше.» — Отакий лицар! Сором казати, та коли нам знадобиться захист, я б на пана Джорага не покладався.

— Що ви таке зробили? Ой, у вас губа кровить. — Вона витягла з рукава хусточку і промокнула рану. — Що ви йому сказали?

— Кілька істин, які панові Цапу-Битливому не надто сподобалося почути.

— Не треба вам кепкувати з нього. Ви хоч щось тямите, чи ні? Не можна так розмовляти з великими людьми. Бо ж буде гірше! Пан Джораг міг викинути вас у море, а жеглярі сміялися б, дивлячись, як ви потопаєте. Майте обережність коло великих людей. Будьте з ними веселим, загравайте, смішіть, розважайте — так учив мене тато. Хіба вам тато не розповідав, як треба поводитися з великими

людьми?

— Мій татко називав їх «простолюдом» чи «бидлом». І веселим ти б його не назвала.

Тиріон зробив ще ковток розведеної оковитої, потеліпав у роті, виплюнув.

— І все-таки я розумію, про що ти. Мені ще багато вчитися про те, як бути карликом. Якби ж ти мала ласку трохи мене повчити... у перерві між герцями та галопуванням на свині.

— Навчу, м'сьпане. І дуже радо. Але... про які істини ви казали? Чому пан Джорраг так сильно вас побив?

— Чому? Та з великої любові. З тієї ж причини, що я зварив того співця у ющці.

Він згадав Шаю і погляд її очей, коли в шию їй врізався ланцюг, накручений на кулак. Ланцюг золотих правиць. «Руки тієї золоті холодом лякають, а жіночі теплі руки серце зігрівають.»

— Скажи мені, Копко, ти... цнотлива дівчина?

Вона зашарілася.

— Так. Звісно. Хто б схотів...

— Отакою і лишайся. Кохання — то божевілля, тілесна хіть — отрута. Бережи свою цноту — житимеш щасливішою. І згодом навряд чи опинишся у зачуханому бурдеї на Ройні з хвойдою, що трохи нагадує твоє втрачене кохання.

«І не тікатимеш світом, сподіваючись знайти, де в ньому місце шльондрам.»

— Пан Джораг мріє врятувати свою драконову королеву і розніжитися у теплі її безмежної дяки. Але я дещо знаю про вдячність королів та королев. Тому радше взяв би палац у Валерії.

Він зненацька обірвав сам себе.

— Ти відчула? Корабель рушив!

— Справді! — Обличчя Копки запашіло радістю. — Ми знову пливемо! Вітер...

Вона побігла до дверей.

— Хочу побачити. Нумо біжимо, хто перший! — вигукнула вона і прожогом вискочила у двері.

«Вона ж зовсім юна, — мусив нагадати собі Тиріон, поки Копка видиралася вгору крутими

дерев'яними сходами так швидко, як дозволяли коротенькі ніжки. — Майже дитина.» І все ж її збудження щось зачепило йому в душі. Він посунув за дівчиною нагору.

А там поверталось до життя вітрило — надималося черевом, спадало, знову надималося; червоні смуги на полотні звивалися, мов змії. Жеглярі бігали чардаками, тягли линви; помічники ревли накази мовою Старого Волантису. Веслярі у човнах послабили мотуззя і поспіхом поверталися до коча, збурюючи воду. Вітер дмухав з заходу, поривчастий, вихористий, смикав за линви та одяг, наче пустотлива дитина. «Селаесорі Кворан» рушав у дорогу.

«Може, ще й потрапимо до того Меєрину» — подумав Тиріон. Та коли видерся сходами на стернове підвищення і подивився звідти, посмішка його згасла. «Це тут блакитне небо, блакитне море, а на заході... Ніколи не бачив неба такого кольору.» Обрієм бігла щільна та широка смуга темних хмар.

— Наче перев'язь на щиті, — показав він

Копці.

— І що це означає? — запитала вона.

— Що за нами скрадається якийсь великий злий покидьок.

Тиріон неабияк здивувався, коли біля стерна до нього приєдналися Мокорро та двійко його вогняних пальців — адже стояв полудень, а червоний жрець та його люди зазвичай не з'являлися до сутінок. Жрець поважно кивнув до карлика і мовив:

— Ось бачиш, Хугоре Схиле. Гнів Божий. Господь Світла не дозволяє з себе кпинити.

У Тиріона з'явилося погане передчуття.

— Вдовиця казала: цей корабель ніколи не дістанеться туди, куди прямує. Я зрозумів так, що коли ми виберемося у море поза досяжність влади тріархів, капітан негайно перекладе вітрила на Меєрин. Або ж ви захопите корабель силами вашої Вогняної Руки і відвезете нас до Даянерис. Та насправді ваш верховний жрець бачив зовсім не це, так?

— Саме так. — Глибокий голос Мокорро лунав урочисто, як дзвін на похороні. — Ось

що він бачив.

Червоний жрець здійняв патерицю і нахилив її голівку на захід. Копка розгублено озирнулася.

— Не розумію. Що це означає?

— Це означає: нам краще піти униз. Але пан Джораг вигнав мене з нашого спільного помешкання. Чи можу я сховатися в тебе, раптом що?

— Так, — відповіла вона. — Я вас радо... ой...

Майже три години вони летіли поперед вітру, а буря все наближалася і наближалася. Західне небо зробилося зеленим, тоді сірим, тоді чорним. Стіна чорних хмар громадилася позаду, каламутячись і беручись грудками, наче казан молока, надовго залишений на вогні. Тиріон і Копка спостерігали з переднього чардака, притулившись до носової подоби і тримаючись за руки; там вони опинилися, розважливо забравшись зі шляху капітана та жеглярів.

Попередній шторм був захопливий,

паморочний, п'янкий; він налетів зненацька, а коли полетів, то лишив по собі відчуття оновлення, свіжості, чистоти. Цей одразу здався їм інакшим, і капітанові теж. Він наказав перекласти на північ та північний схід — хотів спробувати прибрати корабель з дороги шторму. Та його зусилля виявилися марні — надто величезна починалася буря. Море навколо забуяло хвилями, завив і заверещав вітер. «Смердючий шафар» злітав угору і падав униз; хвилі розбивалися на його коробі. Позаду з неба штрикали у море блискавиці — сліпучі лілові танцюристки, що виплітали на небі павучий візерунок свого танку. За ними услід прийшов і грім.

— Отепер вже час ховатися.

Тиріон узяв Копку попід лікоть і повів донизу. Там саме божеволіли з переляку Хрум та Купка. Пес гавкав і ніяк не міг зупинитися; коли Тиріон увійшов, собака збив його додолу. Тим часом свиня гидила усюди, де бачила. Тиріон спробував прибрати, де зумів, поки Копка намагалася заспокоїти тварин. Потім

вони прив'язали чи запхали по кутках усе, що лежало вільно.

— Мені лячно, — зізналася Копка.

Бесіда почала стрибати й хилитатися туди-сюди під ударами хвиль у черево корабля. «Є й гірші способи загинути, ніж потонути. Твій брат взяв на собі, що такі бувають. І мій панотець теж. І Шая, брехлива курва. Руки тії золотії холодом лякають, а жіночі теплі руки серце зігрівають.»

— Треба нам зіграти у гру, — запропонував Тиріон. — Може, трохи забудемо про шторм.

— Аби не в цивасу, — негайно відповіла вона.

— Не в цивасу, — погодився Тиріон, відчуваючи, як дошки здіймаються під ногами. «Ото б політали фігури бесідою, ото б сипнули дощем на голови свині та собаці.» — Ти грала у запрошення до замку, коли була маленькою?

— Ні. Ви мене навчите?

А чи справді? Тиріон завагався. «Дурноголовий карлик. Звісно, вона не грала у запрошення до замку. Бо не мала замку.» Грою

в запрошення до замку захоплювалися діти шляхетних родів — вона мала навчати їх чемного звичаю, гербів, а також хто є друзями їхньому вельможному батькові, а хто ворогами.

— Ні, вона не... — почав був Тиріон, але підлога знову стрибнула під ногами, збивши їх з Копкою до купи. Мала перелякано зойкнула. — Ні, ця гра не годиться.

Тиріон пригорнув дівчину до себе, скрегочучи зубами.

— Вибач. Я не знаю, в яку гру...

— Я знаю, в яку, — відповіла Копка і поцілувала його.

Цілунок був сором'язливий, похапливий, незграбний. І застукав Тиріона зненацька. Руки його самі собою злетіли вгору, вхопили її за плечі, щоб відштовхнути... але раптом він завагався, тоді притяг ближче, стиснув у обіймах. Її вуста були сухі, шорсткі, стиснені щільніше, ніж гаманець жмикрута. «Крихітна розрада» — подумав Тиріон. Того, що сталося, він анітрохи не бажав. Копка була йому до вподоби, він її жалів і навіть у дечому

захоплювався, та ніколи не жадав тілесно. Втім, і робити боляче не хотів — боги та його мила сестра вже подарували малій вдосталь болю. А тому дозволив цілункові тривати й тривати, лагідно тримаючи Копку за плечі, але рішуче стиснувши власні вуста. А навколо крутився і тремтів «Селаесорі Кворан».

Нарешті вона відхилилася на вершок чи два. Тиріон побачив власне віддзеркалення у її очах. «Гарненькі оченята, — подумав він, але побачив не лише вроду. — Багато переляку, трошки надії... і ані краплі хіті. Вона жадає мене не більше, ніж я її.»

Коли Копка схилила голову, Тиріон узяв її за підборіддя і підняв угору.

— В цю гру нам гратися не можна, добра панно.

Вгорі вдарив грім — цього разу зовсім близько.

— Я не хотіла... я ніколи ще не цілувала хлопця, але... я думала, що як ми потонемо, а я...

— Було солодко та мило, — збрехав Тиріон,

— але я одружений. Вона була зі мною на бенкеті, мабуть, ти пригадаєш. Пані Санса.

— То була ваша дружина?! Вона така... така вродлива...

«І облудна. Санса, Шая, усі мої жінки... Тайша була єдиною, що мене кохала. То де ж місце шльондрам?»

— О так, чарівна дівчина, — мовив Тиріон, — і ми з нею поєднані перед очима богів та людей. Можливо, вона для мене втрачена, та доки не знатиму напевне, мушу берегти їй вірність.

— Розумію, — мовила Копка і відвернула обличчя.

«Найкраща жінка у моєму житті, — гірко подумав Тиріон. — Ще досить юна, щоб вірити нахабній брехні.»

Короб рипів, чардак стрибав, Купка верещала з переляку. Копка поповзла підлогою на всіх чотирьох, пригорнула голову свині до себе і замумотіла їй заспокійливі слова. Дивлячись на них, важко було сказати, хто кого розраджує. Видовисько було таке недоладне,

що хтось інший зареготався б, але Тиріон і усмішки не вичавив. «Дівчина заслуговує на щось краще, ніж свиня та собака, — подумав він. — Чесного цілунку, трохи ласки... на це кожен заслужив, хоч малий, хоч великий.» Він пошукав свій кухоль, та коли знайшов, напою в ньому вже не було. «Потонути — ще півбідди, — кисло подумав він, — але потонути тверезим і засмученим — це вже занадто.»

Зрештою вони таки не потонули... хоча пережили часи, коли думка про гарненьке тихе-мирне потоплення здавалася доволі звабливою. Шторм буяв решту дня і добрячу частину ночі. Навколо вищали солоні вітри; хвилі здіймалися, наче кулаки потонулих велетнів, що прагнули розтрощити корабель. Згодом вони дізналися, що нагорі за облавок змило помічника та двох жеглярів, корабельного кухаря осліпило казанком гарячого смальцю в обличчя, а капітана так люто жбурнуло зі стернового містка на середній чардак, що він зламав собі обидві ноги. Унизу Хрум вив, гавкав, шкірив зуби на

Копку, а Купка знову почала гидити, остаточно обернувши вогку та крихітну комірчину на смердючий саж. Тиріонові вдалося весь цей час не блювати — головне за браком вина. Копці щастило менше, та він однак тримав її у обіймах, поки корабель страшенно рипів і стогнав навколо, наче барило, що ось лусне.

Майже опівночі вітер нарешті вщух, і море заспокоїлося досить, щоб Тиріон зумів вибратися нагору. Побачене його не втішило. Коч несло морем гладенького драконоскла попід зірковою банею неба, але навколо буяв скажений шторм. На сході, заході, півночі, півдні — куди б він не глянув, громадилися чорні бескиди хмар, їхні круті схили та неймовірні стрімчаки мерехтіли блакитними та ліловими блискавками. Дощу не було, але дошки під ногами відчувалися слизькими від вологи.

Тиріон почув, як хтось верещить знизу тонким, високим голосом, просякнутим смертним жахом. Наступним він почув Мокорро. Червоний жрець стояв на носі

обличчям до шторму, здійнявши патерицю над головою, і лунко, басовито вигукував молитву. Посередині корабля десяток жеглярів та двійко «вогняних пальців» борюкалися зі сплутаними линвами та важким набряклим полотном. Тиріон так і не зрозумів, чи намагаються вони поставити вітрило, а чи спускають його; та хай що вони робили, воно здалося йому невчасним і недоречним.

Невдовзі з'ясувалося, що він таки мав рацію. Вітер повернувся зловісним шепотом, вогким і холодним, мазнув Тиріонові щоку, ляснув вологим вітрилом, закрутив і смикнув криваво-червоні шати Мокорро. Підкоряючись несвідомому передчуттю, Тиріон ухопився за найближчий поручень — і саме вчасно. За три удари серця вітерець перетворився на вискливе жахіття. Мокорро щось заволав, з драконової пащеки на патериці вистрибнуло зелене полум'я і зникло в пільмі ночі. Далі лупонула злива, чорна і сліпуча, ніс та гуза корабля зникли за стіною води. Щось велетенське заплескало над головою; Тиріон устиг

помітити, як вітрило злітає в повітря, тягнучи за собою двох повислих на линвах людей. А потім почувся хряскіт. «Клятий дідько, — пробігла думка, — це, напевне, щогла.»

Він знайшов кінець якоїсь линви і вчепився у неї, силуючись дістатися ляди і заховатися унизу від бурі. Але порив вітру збив його з ніг, другий прибив до облавку; довелося приліпитися до поручнів і нікуди не рухатися. Дощ лупив у обличчя, геть засліплюючи очі. Рот знову наповнився кров'ю. Корабель стогнав і гарчав під Тиріоном, наче ненажерливий гладун, що силується спорожнити заколоджені кишки.

А тоді луснула щогла. Тиріон не побачив цього, зате почув: знову той жахливий хряскіт, болісний вереск дерева... а за ним — вихор трісок і уламків. Одна тріска на піввершка проминула йому око, друга встромилася в шию, третя прохромила литку разом із чоботом та штаньми. Тиріон заверещав, але линви не пустив — знайшов-бо в собі якусь відчайдушну силу, якої не знав ніколи. «Вдовиця казала, що

корабель не дістанеться туди, куди вирушає» — пригадав він. І почав реготати, божевільно і відчайдушно, під гуркіт грому, стогін дерева і удари хвиль.

Коли шторм нарешті вщух, і вцілілі подорожні разом з жеглярами почали виповзати на чардак, наче дощові черв'яки з землі після дощу, «Селаесорі Кворан» перетворився на руїну, що ледве витикалася над водою, перекошена на правий бік. Короб тріснув у півсотні місць, у череві плюскотіла вода, від щогли лишився потрощений пеньок, не вищий за карлика. Лиха доля не оминула навіть носову подобу: одну з її рук — ту, що тримала сувої — відламало геть. Втрачено було дев'ятеро людей, серед них — одного з помічників, двох «вогняних пальців» і самого Мокорро.

«Хіба це бачив Бенерро у своїх вогнях? — спитав себе Тиріон, коли усвідомив, що червоного велетня немає серед уцілілих. — А що бачив сам Мокорро?»

— Пророцтво нагадує мені недовченого

мула, — скаржився він Джорагові Мормонту. — Сподіваєшся мати з нього якусь користь, та коли починаєш надміру довіряти, воно раптом хвицяє тебе копитом у голову. Клята вдовиця знала, що корабель не досягне місця, до якого пливе. Вона попередила нас, сказала, що Бенерро бачив це у вогнях, але я подумав... та чи не байдуже, що я собі подумав? — Карлик скривив рота у зловісній посмішці. — А насправді клятий шторм, якого ще не бачив світ, потрощив нам щоглу на тріски. І тепер нам лишається носитися Затокою Журби, доки не скінчиться їдло, і ми не почнемо жерти одне одного. Як гадаєш, кого наріжуть до обіду першим: собаку, свиню чи мене?

— Гадаю, найбалакучішого.

Капітан помер наступного дня, корабельний кухар — за три ночі по ньому. Решта жеглярів ледве тримала понівечений корабель на воді. Помічник, що їх очолив, порахував, що вони мали опинитися десь коло південного берега Кедрового острова. Коли він наказав спустити човни і тягти корабель до найближчої землі,

один човен потонув, а в іншому жеглярі перерізали линву і хутко втекли на північ, кинувши коч і приятелів напризволяще.

— Рабські душі, — презирливо буркнув Джораг Мормонт.

Лицар-здоровань — з його слів — проспав геть увесь шторм. Якщо, звісно, не брехав — Тиріон мав свої сумніви, та вголос їх не висловлював. Адже одного дня ще, диви, доведеться вкусити когось за дупу, для чого знадобляться зуби. Мормонт начебто забув про їхню минулу сварку, і Тиріон вирішив мовчки погодитися, що її не сталося.

Упродовж дев'ятнадцяти днів їх поволі несло морем, поки танули запаси води та харчів. Сонце палило згори, невтомне і безжальне. Копка сиділа унизу, нерозлучна зі свинею та собакою. Тиріон приносив їй харч, шкутильгаючи на перев'язаній нозі та приплюхуючись до рани вночі, а коли не мав чого робити, то ще й штрикав пальці на руках та ногах. Пан Джораг завважив за доцільне щодня гострити меча, доки його вістря та лезо

не починало сяяти. Три «вогняні пальці», які лишилися живі, запалювали ніч-ватру з кожним заходом сонця; стаючи до молитви на чолі жеглярів, вони вдягали свої візерунчасті обладунки, а списи тримали під рукою. І жоден з жеглярів більше не намагався почухати голову жодному з двох карликів.

— Чи не влаштувати їм знову виставу? — спитала якось увечері Копка.

— Краще не треба, — відповів Тиріон. — Бо ще згадають, що ми маємо гарненький шматочок сала на ніжках.

Щоправда, Купка втрачала рештки сала з кожним днем, а від Хрума вже лишилося саме хутро та кістки.

Тієї ночі йому наснилося, що він знову в Король-Березі з арбалетом у руках.

— Туди, де місце шльондрам, — сказав князь Тайвин, та коли Тиріонів палець зігнувся, і арбалет тумкнув, стріла занурилася у живіт Копки, а не батька.

Тиріон прокинувся від хору збуджених вигуків. Чардак під спиною рухався, і на пів-

удару серця йому здалося, що він знову опинився на «Соромливій діві». Проте пахощі свинячого гною швидко повернули його до дійсності. Смуток лежав за півсвіту позаду, а з ним разом і прості радощі того часу. Тиріон пригадав, яким втішним видовиськом була септа Лемора після вранішніх купань, як на її голій шкірі блищали крапельки води... але тут єдиною жінкою була бідолашна Копка, мала та недолуга дівчина-коротунка.

Але щось таки там відбувалося. Тиріон вислизнув з гамаки, позіхнув і пошукав чоботи... а ще, хай яке то було божевілля — арбалет. На жаль, його не знайшлося, і Тиріон подумав: «Оце шкода. Став би у пригоді, коли великі люди прийдуть мене їсти.» Він нап'яв чоботи і видерся нагору подивитися, хто і чому галасує. Копка вже стояла там, широко розплющивши захоплені очі.

— Вітрило! — кричала вона. — Онде, дивіться! Вітрило, і вони нас бачили, бачили! Вітрило!

Цього разу він таки її поцілував... раз у

кожну щоку, раз у чоло, і востаннє — просто у вуста. До останнього поцілунку вона вже сміялася, розпашіла і знову засоромлена, але те вже не важило. Корабель наближався. Тиріон бачив велику галеру, чиї весла залишали позаду білопінну доріжку.

— Що то за корабель? — спитав він лицаря Джорага Мормонта. — Чи не прочитаєш назву?

— Читати нема потреби. Ми під вітром. Я звідси чую сморід. — Мормонт витяг меча. — Це людопродавці. Гендлярі невільникми.

Перевертень

Перші сніжинки впали з неба, коли сонце почало сідати на заході. Коли ж на землю сіла ніч, сніг вже сипався так рясно, що місяць зійшов за білою запоною непоміченим.

— Боги півночі зронили силу свого гніву на князя Станіса, — оголосив Руз Болтон вранці, коли у великій трапезній Зимосічі зібралися до сніданку пани та вояки. — Він тут чужинець. Старі боги не дозволять йому жити безкарно у своїй землі.

Вояки схвально заревли, загупали кулаками по довгих столах з дощок. Зимосіч лежала руїною, але її гранітові стіни все ж не пускали досередини найгірший холод і вітер. Військо мало добрий запас харчів та напоїв; хто не стояв на варті, той мав вогонь зігрітися, місце висушити одяг, теплий куток, де виспатися.

Князь Болтон наказав відкласти досить дров, щоб жити вогнища впродовж півроку — тому велика трапезна завжди стояла зігріта і затишна. Станіс не мав жодної з цих вигод.

Теон Грейджой не приєднався до радісного галасу. Змовчало і вояцтво дому Фрей, чого він не міг не помітити. «Вони теж тут чужинці» — подумав Теон, спостерігаючи за паном Аенісом Фреєм та його зведенюком паном Гостіном. Народжені й вигодовані у річковому краї, Фреї ніколи не бачили подібного снігу. «Північ вже забрала життя трьох їхніх родичів» — пригадав Теон тих, кого Рамзай даремно шукав від Білої Гавані до Курганища.

На помості між двійком своїх лицарів з Білої Гавані сидів князь Виман Мандерлі, набиваючи кашею товсті щоки — хоча і не так весело та завзято, як пирогом на весіллі. Неподалік однорукий Гарвуд Дужак стиха розмовляв зі схожим на кощавого мерця Хвойдорізом Умбером.

Теон став у чергу за іншими вояками по свій сніданок, який роздавали у дерев'яні миски з

рядка мідних казанів. Панству та лицарству в кашу кидали трохи меду, молока і навіть грудочку масла; його, певна річ, такою ласкою обділили. Недовгим було правління Теона як принца зимосіцького — відігравши у блазенській виставі, видавши облудну Ар'ю за молодого жениха, Рузові Болтону тепер він був ні до чого.

— Пригадую свою першу зиму. Тоді снігу лежало вище голови, — мовив один з вояків дому Роголіс у черзі попереду.

— Та де ж тоді твоя голова була? — відповів йому вершник з Бурчаків. — За три стопи од землі?

Минулої ночі, неспроможний заснути, Теон мимоволі почав міркувати про втечу — як вислизнути непоміченим, поки Рамзай та його панотець заклопотані іншими справами. Але кожна брама була зачинена, засунута і добре охоронялася; ніхто не міг ввійти або вийти без дозволу князя Болтона. Навіть якби Теон знайшов якийсь таємний шлях назовні, він боявся йому довіряти — бо пам'ятав Кайру та її

ключі. Та якби й вибрався, то куди пішов би? Пайк Теон навіки втратив — батько його помер, дядькам було до нього байдуже. Єдине місце в світі, що скидалося на його рідну домівку, лишилося тут — серед спалених кісток Зимосічі.

«Замок-руїна і людина-руїна. Де мені місце, як не тут?»

Теон ще чекав своєї миски каші, коли до палати увірвався Рамзай з Байстріючатами, вимагаючи музики. Абель протер очі від сну, вхопив лютню і втяв «Жону дорнійця»; одна з його праль вистукувала лад на тамбурині. Та цього разу співець змінив вірші пісні — замість «я ж того дорнійця жінку скуштував» в ній співалося «я ж того північника доньку скуштував».

«Він так язика собі вкоротить, — подумав Теон, поки йому насипали харч. — Він же лише співець. Князь Рамзай оббілує йому обидві долоні, а ніхто й не писне.» Але князь Болтон посміхнувся, почувши нові слова, а Рамзай зареготав уголос. Тоді інші зрозуміли, що

можна сміятися, і підхопили регіт; Жовтий Пуць аж бризкнув вином з носа.

Пані Ар'я веселощів не поділяла — її тут навіть не було. Ніхто не бачив молоду ззовні опочивальні від самої шлюбної ночі. Кислий Алин брехав, що Рамзай тримає дружину голою та прикутою до стовпа навісу, але Теон знав, що то порожні балачки. Ланцюгів там ніяких не було — принаймні, таких, що бачило людське око. Лише двійко вартових ззовні дверей, щоб дівчина ніде не блукала. «І гола вона лише тоді, коли бере купіль.»

А купалася вона щовечора. Князь Рамзай любив, щоб дружина була чистою.

— Бідолашна не має жодної покоївки, — казав він Теонові. — Доведеться попрацювати тобі, Смердюче. А чи не вбрати тебе у сукню, га?

Болтон-молодший зареготав.

— Ну хіба якщо дуже попросиш. А поки що будеш їй нянькою-купальницею. Не дозволю, щоб моя молода дружина смерділа, як ти.

Відтоді, коли на Рамзая нападала примха

взяти молоду до ліжка, Теон мусив позичати служниць в пані Вальди або пані Турстан, щоб ті принесли гарячої води з кухні. Ар'я ніколи до них не розмовляла, але її синці все проказували красномовніше за слова. «Сама винувата. Не догодила панові чоловіку.»

— Будьте Ар'єю, та й усе, — сказав він якимось дівчині, допомагаючи залізти до купелі. — Князь Рамзай не хоче вас кривдити. Він кривдить лише тоді, коли... коли ми забуваємося. Мене ніколи не різали просто так, ні за що.

— Теоне... — прошепотіла вона, спливаючи слізьми.

— Смердюк! — Він ухопив її за плече і міцно струснув. — Тут я — Смердюк. Ви мусите пам'ятати... Ар'є.

Але ж насправді дівчина вродилася не від Старків, а від простого управителя. «Джейна, її звати Джейна. Дарма вона шукає в мене порятунку.» Теон Грейджой, може, колись би їй і допоміг. Але той Теон був залізного роду, хоробріший за Смердюка. «Смердюк-смердяк,

жалюгідний слабак.»

Наразі Рамзай мав нову іграшку для розваги — іграшку з цицьками та піхвою... але скоро сльози Джейни втратять свою свіжість, і Рамзай знову захоче свого Смердюка. «Він білуватиме мене вершок за вершком. Коли скінчаться пальці, візьметься до рук. А на ногах — до ступнів. Але відріже їх лише як я попрохаю — коли біль стане таким, що я благатиму подарувати мені полегшення.» Смердюкові гарячої купелі не буде — він качатиметься у лайні, не маючи змоги і вмитися. Одяг його обернеться на ганчір'я, гидке та смердюче, а носити його доведеться, доки воно не зогніє просто на спині. Найкраща доля, на яку він міг сподіватися — повернутися до псярні спати разом з Рамзаєвими дівчатками. «Кайра, — пригадав він. — Нову сучку він назвав Кайрою.»

Теон поніс миску донизу палатою і знайшов собі місце на порожній лаві за кілька сажнів од найближчого смолоскипа. Вдень і вночі лави нижче солі наполовину заповнювали вояки —

пили, балакали, кидали кості чи спали в одязі у тихих кутках. Десятники та осавули копняками піднімали їх, коли наставав час накидатися кожухами і йти вартувати мури. Та жоден з них не вітав товариства Теона Перевертня, і йому не смакувало їхнє.

Ранкова бевка була сіра, водянкувата; Теон відштовхнув миску після третьої ложки, лишивши страву вистигати. За сусіднім столом сперечалися, чи довго триватиме снігопад.

— Цілий день і цілу ніч, коли не довше, — наполягав дебелий чорнобородий лучник з нашитим на грудях значком Кервинової сокири.

Кілька старіших вояків згадували колишні снігопади і казали, що нині — то лише легка курява порівняно з тим, що вони бачили у зими їхньої юності. Річковики сиділи вцент перелякані. «Вони не терплять снігу та холоду, ці південські зухи.» Всі, хто входив до палати, купчилися коло вогню або терли долоні над жарівницями, повісивши кожухи на кілочки при дверях.

Повітря було густе, задимлене; каша взялася кіркою. Раптом жіночий голос позаду проказав:

— Теон Грейджой.

«Мене звати Смердюк» — трохи не бовкнув він, але спитав:

— Чого тобі?

Вона сіла поруч, осідлавши лаву, і відкинула з очей непокірну шапку рудаво-брунатного волосся.

— Чого їсте на самоті, ласкавий паночку? Підводьтєся, потанцюймо.

Він перевів очі на кашу.

— Я не танцюю. — Принц зимосіцький був охочий та вправний танцюрист, але Смердюк з його відрізнаними пальцями... сміх, та й годі, коли не гірше. — Дай мені спокій. Я не маю грошей.

Жінка лукаво вишкірилася.

— Ви маєте мене за хвойду?

То була одна з праль співця, висока і кощава — надто худа та шкіряста, щоб вважатися гарненькою. Але свого часу Теон неодмінно перекинув би її на спину — відчути, як це, коли

ребра тобі стискають такі довгі ноги.

— Навіщо мені тут гроші? Що я за них куплю? Снігу? — Вона засміялася. — А ви заплатіть мені посмішкою. Ніколи не бачила вашої посмішки. Від самого весілля вашої сестри.

— Пані Ар'я мені не сестра.

«І я вже не посміхаюся, — мало не додав Теон. — Рамзай дратувався моїми посмішками, от і потрощив мені зуби молотком. Тепер я ледве можу їсти.»

— Вона ніколи не була мені сестрою.

— А на вроду наче непогана.

«Не така вродлива, як Санса, але всі казали, що гарненька.» Джейніні слова бриніли йому луною в голові під гуркіт тамбуринів, у які стукотіли дві інші дівчини Абеля. Ще одна витягла Малого Вальдера на стіл — повчити танцювати. Вояки реготали.

— Дай мені спокій, — мовив Теон.

— То я мосьпанові не до смаку? Можу прислати вам Мирту, коли хочете. Або Голку. Може, вона вам припаде до душі? Нашу

Голочку люблять усі чоловіки. Вони мені не сестри, але милі та хороші. — Жінка нахилилася ближче. Подих її відгонив вином. — Якщо не маєте для мене посмішки, то розкажіть, як захопили Зимосіч. Абель з вашої розповіді зробить пісню, і ви житимете вічно.

— Житиму зрадником. Теоном Перевертнем.

— Чому б не Теоном Хитруном? Зухвала справа, хвацька перемога — принаймні так ми чули. Скільки ви мали людей? Сотню? Півсотні?

«Менше.»

— То було божевілля.

— Божевілля зі смаком слави. Кажуть, Станіс має п'ять тисяч, але ці мури, твердить Абель, не здолають приступом і десять разів по стільки. То як ви увійшли, мосьпане? Знали якийсь таємний прохід?

«Я мав мотузки, — подумав Теон. — Зачіпні гаки. На моєму боці була п'ятьма і несподіванка. Замок боронило лише кілька людей, і я застукав їх зненацька.» Але нічого не сказав.

Навіть якби Абель склав про нього пісню, Рамзай прохромив би Теонові перетинки у вухах, щоб він ніколи її не почув.

— Ви мені довіряйте, мосьпане. От Абель довіряє. — Праля поклала йому долоню на руку. Його руки були вдягнені у шкіру та вовну, її — голі, з довгими пальцями, шорсткі, з відгризеними до живого нігтями. — А ви ж навіть імені мого не спитали. Мене Робиною звать.

Теон висмикнув руку. Це була пастка, він знав. «Тебе надіслав Рамзай. Новий його жарт, як ото Кайра з ключами. Веселий жарт. Хоче, щоб я побіг, а він мене за те покарав.»

Він хотів її вдарити, загасити знущальну посмішку на обличчі. Хотів поцілувати, вграти просто на столі й змусити вигукувати своє ім'я. Та знав, що не посміє навіть пальцем зачепити — ані з хіті, ані з гніву. «Смердюком мене звати, не смій забувати.» Він зіп'явся з-за столу і мовчки пішов до дверей, шкутильгаючи скаліченими ногами.

Ззовні падав і падав сніг. Вогкий, важкий,

тихий, він вже почав ховати сліди людей, що входили та виходили. Замети майже досягли висоти його чобіт. «У вовчій пуці він глибший... а на королівському гостинці, де не сховатися від вітру — там нікуди подітися й від снігу.» В дворищі тим часом буяла битва — Ризвелі нищили хлопців з Курганища зливою сніжок. Нагорі, на мурах, кілька юних зброєносців лаштували сніговиків, потім озброювали їх списами та щитами, вдягали на голови залізні шоломці та шикували снігових стражників на бойовому ході внутрішнього муру.

— Князь Зима, воєвода Мороз приєднав свої рушення до нашого війська, — пожартував один з вартових ззовні великої трапезної... та потім побачив Теонове обличчя, втямив, до кого звертається, відвернув очі й сплюнув.

За наметами при конов'язях тремтіли від холоду великі лицарські огирі з Білої Гавані та Близнюків. Коли Рамзай погромив Зимосіч, то спалив і стайні; його батько наказав поставити нові, удвічі більші, щоб було де тримати

дорожніх та бойових коней значкового панства і лицарства. Решту прив'язали у дворах; машталіри у каптурах бігали між ними, вкриваючи ковдрами для тепла.

Теон потроху просувався глибше у зруйновану частину замку. Долаючи шлях серед потрощених каменів колишньої вежі маестра Лювина, він відчував на собі погляди круків з прогалини у стіні нагорі, чув їхнє бурмотіння один до одного. Час від часу хтось із птахів хрипко, пронизливо верещав. Теон постояв у дверях опочивальні, що колись була його власною (до кісточок у снігу, що насипався з розбитого вікна), відвідав рештки Мікенової кузні та септу пані Кетлін. Попід спаленою вежею він проминув Рікарда Ризвеля, що слинив шию одній з Абелевих праль — пухкенькій, з рум'яними щічками-яблучками та носиком-кирпою. Дівчина стояла босоніж у снігу, загорнувшись у хутрянний кожух. Теон подумав, чи не гола вона під тим своїм хутром. Коли дівчина його побачила, то сказала щось Ризвелеві, а той голосно зареготав.

Теон сторожко пошкандибав од них геть. За стайнярським двором були сходи, рідко вживані замковим людом; саме туди його принесли ноги. Сходи були круті, зрадливі; Теон обережно видерся ними вгору і опинився на бойовому ході внутрішнього муру, але подалі від зброєносців та їхніх сніговиків. Ніхто не дозволяв йому тинятися замком вільно, але ніхто і не забороняв. Усередині мурів він ходив, де бажав.

Внутрішній мур Зимосічі був старіший та вищий з двох; стародавні сірі зубці здіймалися на сотню стоп над землею, на кожному повороті стояла чотирикутна башта. Зовнішній мур, поставлений за багато століть по тому, був на двадцять стоп нижчий, але товщий і в кращому стані. Замість чотирикутних башт він мав восьмикутні. Між двома мурами прокопано було рів — глибокий, широкий... і замерзлий. Замети снігу вже наповзали на його крижане дзеркало. Згори на мурах теж намело снігу; він заповнив прогалини між зубцями та надів м'яку білу шапку на верхівку кожної

башти.

За мурами, скільки бачило око, світ обертався на суцільну білу пустку. Ліси, поля, королівський гостинець — усе потроху вкривалося м'якою світлою ковдрою. Ховалися рештки зимівника попід замком, ховалися чорні стіни, залишені Рамзаєвими людьми, що спалили всі домівки. «Сніговій залишив рани, сніговій їх і вкриє.» Але думка була хибна, небезпечна. Рамзай тепер був Болтон, а не Сніговій, більше ніколи не Сніговій.

Далі, серед ланів та вервечок горбів, колії королівського гостинця зовсім зникали, розчинялися у білому безмежжі. А сніг все летів і летів, безгучно сипався з незворушного неба. «Десь там мерзне і потерпає Станіс Баратеон.» Чи спробує князь Станіс узяти Зимосіч приступом? «Якщо спробує, його справу приречено.» Замок був надто могутній; навіть з замерзлим ровом споруди Зимосічі створювали грізні перепони нападникам. Теон захопив замок крадькома, виславши найкращих своїх людей перелізти мури і

перепливати рів під покровом ночі. Захисники навіть не знали, що на них напали, доки не стало пізно. Станісові таке щастя вже не випадало.

Південський король міг спробувати відрізати замок від світу і вигубити голодом його залог. Комори та підземні сховища Зимосічі стояли порожні. Болтон та його друзі Фреї привели крізь Перешийок довгий обоз, пані Турстан привезла чимало харчів та хуражу з Курганища, та й князь Мандерлі прибув з Білої Гавані з добрячим припасом... але військо було надто велике. Годувати стільки ротів — забракне будь-яких запасів. «Але й Станіс зі своїм військом сидітиме голодний. А ще замерзлий, з натертими і підтоптаними ногами. Як тут битися? Але хоч не хоч, снігопади і хурделиці штовхатимуть їх уперед, розпалюватимуть жагу якнайскоріше опинитися у замку.»

Сніг падав і на божегай, але танув, торкаючись землі. Під укритими білими шапками деревами земля обернулася на грузьке

болото. Пасма туману висіли у повітрі, наче примари. «Навіщо я тут? Це ж не мої боги. Тут мені не місце.» Перед ним стояло серце-дерево — білий велетень з різьбленим обличчям і листям, схожим на скривавлені долоні. Тонка крига вкривала поверхню ставка попід оберегом. Теон опустився на коліна поруч із ним.

— Благаю, — пробурмотів він крізь зламані зуби. — Я ніколи не хотів...

Слова застрягали у горлянці.

— Врятуйте мене, — нарешті вичавилися слова. — Даруйте...

«Що дарувати? Силу? Мужність? Милість?» Сніг падав навколо, білий і тихий, байдужий до справ людей. Єдине, що чулося, були тихі віддалені схлипи. «Джейна, — подумав він. — Це вона схлипує у подружньому ліжку. Хто ще? Боги ж не плачуть. Хіба не так?»

Плач був надто моторошний, надто болісний — чути його було нестерпно. Теон ухопився за гілку, витягся на ноги, струсив сніг з колін і зачвалав назад до світла. «Зимосіч

повнитися привидами, — подумав він, — і я один з них.»

Коли Теон дістався дворища, там вирости ще сніговики. Щоб було кому очолити снігових вояків на стіні, зброєносці зліпили десяток снігових вельмож та воєвод. Один — найтовщий бачений Теоном сніговик — вочевидь, мав зображати князя Мандерлі. Однорукий міг бути лише Гарвудом Дужаком, снігова баба — Барбреєю Турстан, а найближчий до дверей, з бородою з бурульок — Хвойдорізом Умбером.

У трапезній кухарі роздавали ячневу юшку з яловичиною, заправлену морквою та цибулею, у миски з учорашнього черствого хліба. На підлогу летіли недоїдки для Рамзаєвих дівчаток та інших собак.

Дівчатка зраділи, побачивши Теона — вони знали його за запахом. Руда Джейна наскочила і почала лизати руки, Гелісента прослизнула під стіл і згорнулася біля ніг, гризучи кістку. То були хороші собаки; бавлячись із ними, легко забувалося, що кожна названо на честь дівчини,

яку Рамзай уполював і замордував на смерть.

Попри втому, Теон знайшов у собі охоту з'їсти трохи юшки й запити пивом. Палата потроху наповнювалася гармидером. Крізь Мисливську браму повернулося двоє пластунів Руза Болтона; вони доповіли, що військо Станіса сповільнилося і тепер ледь повзе, бо великі дорожні румаки і бойові коні застрягають у снігу. Маленькі міцні бахмутики верховинних родів долають шлях певніше, розповідали пластуни, але верховинці не зважаються надто далеко відриватися уперед від головного війська. Князь Рамзай наказав Абелью заспівати якусь похідну пісню на честь Станіса, що потерпає у снігах. Бард знову взявся до лютні, а одна з його праль видурила в Кислого Алина меча і заходилася зображати, як люто Станіс рубає сніжинки.

Теон витріщався у рештки третього кухля, коли до палати стрімко ввійшла пані Турстан і послала по нього двох своїх панцирних слуг. Коли він постав перед помостом, пані роздивилася його з ніг до голови і пирхнула

НОСОМ.

— Ти не знімав цього одягу від самого весілля?

— Так, мосьпані. Мені дали тільки його.

Це була наука, добре засвоєна ним у Жахокромі: брати те, що дають, і не прохати більше.

Пані Турстан, як зазвичай, мала на собі чорне, лише рукави були підбиті горностаєм. Високий жорсткий комір сукні окреслював обличчя.

— Ти добре знаєш цей замок.

— Знав колись.

— Десь під нами є крипта, де сидять у пійтмі старі королі з дому Старк. Мої люди не знайшли до них шляху. Обшукали усі льохи та сховища, навіть підземелля з цюпами, але...

— До крипти немає входу з підземель, мосьпані.

— А ти можеш показати той вхід?

— Там нічого немає, крім...

— ...мертвих Старків? Авжеж. Так сталося, що мої улюблені Старки — мертві Старки. То

ти знаєш дорогу чи ні?

— Знаю.

Він не любив крипту раніше, і не полюбив відтоді. Але бувати йому там доводилося.

— То покажи. Осавуле, візьміть ліхтар.

— Мосьпані знадобиться теплий кожух, — застеріг Теон. — Доведеться вийти назовні.

Коли вони вийшли з палати, сніг валив ще рясніше. Пані Турстан загорнулася у соболі. Стражники, утушковані в кобеняки з каптурами, ледве відрізнялися від сніговиків; лише туман подиху в повітрі показував, що вони ще живі. На мурах палали багаття у марній спробі відігнати морок. Маленький загін мусив дибати через недоторкане поле свіжого снігу, що сягав середини литок. Намети у дворищі майже сховалися під білими шапками, причавлені до землі їхньою вагою.

Вхід до крипти знаходився у найстарішій частині Зимосічі, коло підніжжя Першовежі, де ніхто не жив багато століть. Рамзай спалив її при погромі замку; чимало з того, що тоді не згоріло, впало і потрощилося. Залишилася хіба

що порожня шкаралупа, в якій один бік стояв відкритий стихіям і потроху засипався снігом. Навколо валялося безліч уламків: шматки стін, змуровані каменярами, спалені сволоки, побиті химери. Майже все укрив сніг, але й над ним ще витикалася одна з химер, шкірячись і витріщаючись сліпими очима у небо.

«Отут вони знайшли Брана після падіння.» Теон того дня полював разом із князем Едардом та королем Робертом, не здогадуючись про лихі новини, що чекали в замку. Він згадав обличчя Робба, коли йому розповіли. Ніхто не чекав, що скалічений хлопчик виживе. «Боги не змогли вбити Брана, і я не зміг.» Думка була химерна, а спогад про те, що Бран може бути десь живий — ще химерніший.

— Отам, — вказав Теон на замет, що виріс проти стіни вежі. — Під отим снігом. Бережіться каміння.

Майже півгодини люди пані Турстан розбирали вхід, розгрібали лопатами сніг і потрощене каміння. А коли нарешті розібрали,

двері виявилися міцно замороженими. Осавулові довелося піти за сокирою; нарешті завіси завищали, двері розчахнулися і відкрили кам'яні сходинокки, що зміїлися униз, у п'тьму.

— Дотуди далеко, мосьпані, — попередив Теон.

Але рішучість пані Турстан було не подолати.

— Бероне, світи!

Шлях був вузький та крутий, сходинокки — витерті посередині від століть ужитку. Спускалися вони вервечкою: попереду осавул з ліхтарем, потім Теон і пані Турстан, решта люду — позаду. Теонові крипта завжди здавалася холодною, і влітку так воно і було, та зараз повітря теплішало з кожним кроком униз. Ні, теплим воно не було, бо звідки тут узятися теплу, але теплішим, ніж нагорі. Унизу, в надрах земних, панував сталий, незмінний, непорушний холод.

— Молода плаче, — сказала пані Турстан, поки вони долали шлях униз, сходинокка за сходиноккою, поволі, щоб не впасти. — Наша

маленька пані Ар'я.

«Обережно. Якогога обережніше.» Він поклав руку на стіну. Тріпотливе полум'я смолоскипа обманювало очі — здавалося, що сходинки рухаються під ногами.

— Ваше... ваше слово, мосьпані.

— Руз невдоволений. Скажи це своєму байстрюкові.

«Він не мій байстрюк» — хотів був Теон відповісти, але інший голос усередині заперечив: «Твій, твій. Смердюк належить Рамзаєві, а Рамзай належить Смердюкові. І диви, імені свого не забувай.»

— Безглуздо вдягати її у біле та сіре, якщо змушуєш лити сльози. Фреям воно, може, і байдуже, але північанам... Жахокрому вони бояться, проте Старків люблять.

— Усі, крім вас, — зауважив Теон.

— Крім мене, — погодилася господиня Курганища. — Але решта любить. Старий Хвойдоріз сидить тут тільки тому, що Великоджона тримають у полоні Фреї. А чи повіриш ти, що люди Роголісів забули

попередній шлюб Байстряка, коли він лишив свою пані дружину помирати з голоду, гризучи власні пальці? Як гадаєш, що вони собі думають, коли чують плач молодої дружини? Маленької донечки відважного Неда?

«Ні, — подумав він. — Вона не крові князя Едарда. Її звать Джейна, і вона донька управителя.» Він не сумнівався, що пані Турстан щось підозрює, але...

— Схлипи пані Ар'ї для нас небезпечніші за всі мечі та списи Станісового війська. Якщо Байстряк хоче лишитися князем на Зимосічі, йому краще навчити свою дружину сміятися та посміхатися.

— Прошу мосьпані сюди, — перервав її Теон. — Ми прийшли.

— Але сходи ведуть далі вниз, — зауважила пані Турстан.

— Там є нижчі поверхи. Старіші. Найнижчий частково завалився. Так я чув. Сам ніколи не ходив.

Він штовхнув двері й повів гостю довгим склепінчастим проходом, де могутні гранітові

стовпи двійко за двійком збігали в чорну темряву.

Осавул пані Турстан підняв ліхтаря. Заметлялися тіні. «Маленький вогник у великій пільмі.» Теон ніколи не почувався затишно у крипті. Тут кам'яні королі витріщалися на нього кам'яними очима, кам'яні пальці стискали руків'я старих іржавих мечів. Жоден з володарів минулого не плекав любові до залізного роду. Теона охопило знайоме тремтіння.

— Скільки ж їх тут, — мовила пані Турстан.
— Ти знаєш їхні імена?

— Колись знав... колись давно. — Теон показав рукою. — Оці, на тім боці, були Королями-на-Півночі. Останній з них — Торген.

— Король-на-Колінах.

— Так, мосьпані. Після нього — самі князі.

— Лише до Молодого Вовка. Де могила Неда Старка?

— Наприкінці. Сюди, мосьпані, коли ласка.

Кроки лунали у підземеллі; Теон та пані

поволі просувалися між шерег стовпів, а за ними, здавалося, стежили кам'яні очі мертвих володарів та очі їхніх лютововків. Обличчя пробуджували туманні спогади. Раптово і непрохано пригадалося кілька імен, наче прошептаних у вухо примарним голосом маестра Лювина. Король Едрік Снігоборід, що правив на півночі ціле століття. Брендон Корабельник, що поплив аж за західне сонце. Теон Старк, Голодний Вовк. «Мій тезко.» Князь Берон Старк, що уклав союз із Кастерлі-на-Скелі заради спільної війни проти Дагона Грейджоя, князя на Пайку, за тих часів, коли на Вестеросі правив, хай і не королював, чаклун-байстриук на прізвисько Кровокрук.

— Отому королю бракує меча, — зауважила пані Турстан.

А й справді... Теон не згадав, що то був за король, але меч, якого той мав тримати, зник; його місце вказували сліди іржі. Побачене занепокоїло Теона — він здавна чув, що залізо мечів тримає духи мертвих замкненими у могилах. І якщо меч зник...

«Зимосіччю гуляють привиди. Один із них — я.»

Вони йшли далі. Обличчя Барбреї Турстан кам'яніло з кожним кроком. «Їй тут подобається не більше, ніж мені.» Мимохіть Теон спитав, навіть не думаючи, навіщо:

— Мосьпані... чому ви ненавидите Старків?

Вона уважно роздивилася його.

— З тієї ж причини, чому ти їх любиш.

Теон спіткнувся від несподіванки.

— Люблю?! Та я ніколи... Я ж захопив їхній замок, мосьпані. Я наказав... наказав стратити Брана та Рікона, виставити їхні голови на шпичках, я...

— ...Поїхав на південь з Роббом Старком, бився пліч-о-пліч з ним у Шепітній Пущі та при Водоплинні, повернувся на Залізні острови послом до власного батька. Курганище теж вислало вояків до війська Молодого Вовка. Я дала так мало людей, як тільки насмілилася, але знала, що мушу дати хоч когось, аби не спізнати гнів Зимосічі. У тому війську були мої очі й вуха, тому я добре знаю, що там коїлося.

Я знаю, хто ти і що ти. А тепер відповідай. Чому ти любиш Старків?

— Я... — Теон сперся рукою в рукавиці на кам'яний стовп. — Я хотів бути одним з них...

— І не міг. То ми маємо більше спільного, ніж пан принц гадає. Ходімо вже.

Трохи далі близько одна до одної купчилися три могили. Саме там Теон та пані зупинилися.

— Князь Рікард, — зауважила пані Турстан, роздивляючись подобу посередині. Над їхніми головами висіло довге, бородате, врочисто-поважне обличчя з такими ж кам'яними очима, як у решти, але сумними. — Йому теж бракує меча.

«А й справді.»

— Хтось тут унизу краде мечі. Брандонового теж немає.

— О, він би розлютився. — Пані зняла рукавичку і торкнулася Брандонового коліна. Бліда плоть проти темного каменю. — Брандон кохався у своєму мечі. З насолодою гострив і лощив. «Має бути такий гострий, щоб зрізати волосину з жіночої піхви» — отак він казав. І

пускати в хід його любив. «Прегарна річ — скривавлений меч» — сказав він якось мені.

— То ви його знали, — відповів Теон.

Світло ліхтаря у очах пані зробило їх вогняними.

— Брендон виховувався у Курганищі старим князем Турстаном, батьком того, з яким я потім побралася. Та він весь час носився верхи нашими Бурчаками — з коня не хотів і злізати. Його любов до коней поділяла молодша сестра. Вони були наче двійко кентаврів. А мій панотець завжди радий був показати свою гостинність спадкоємцеві Зимосічі. Батько мав величні задуми щодо майбутнього дому Ризвель. Ладен був віддати мою цноту кожному Старкові, що траплявся неподалік... але не мусив і старатися, бо Брендон ніколи не соромився брати те, чого хотів. Тепер я стара і зів'яла, багато років прожила вдовою, та ще й досі пам'ятаю вигляд своєї дівочої крові на його прутні тієї ночі, коли він заволодів моїм тілом. Гадаю, Брандонові теж сподобалося видовище. Так, скривавлений меч — прегарна

річ. Було боляче, але солодким болем.

— А того дня, коли я дізналася, що Брендон має одружитися з Кетлін Таллі... у тому болю нічого солодкого не було. Він її ніколи не хотів, це я тобі кажу. Сам мені розповів у нашу останню ніч разом... але Рікард Старк теж мав величні задуми щодо свого дому. Задуми, спрямовані на південь... яким зашкодило б одруження спадкоємця з одним із власних підданих. Опісля мій батько ще плекав сподівання видати мене за Брандонового брата Едарда. Але Кетлін Таллі забрала і його. А мені лишився молодий князь Турстан. Доки Нед Старк не повів його від мене.

— На повстання Роберта?

— Ми з князем Турстаном були одружені ледве півроку, коли Роберт повстав, а Нед скликав корогви. Я молила чоловіка не ходити. Він мав удосталь родичів, яких міг послати за себе. Дядька, уславленого майстерним володінням сокирою. Двоюридного діда, що бився у Війні Дев'ятишагових Королів. Але чоловік мій був мужній, повний гонору. Ні,

рушення Курганища мав вести на війну лише він. Я подарувала йому коня того дня, коли він вирушав — рудого огиря з вогняною гривою, гордість батькових табунів. Пан чоловік присягнувся, що в'їде на ньому до рідної домівки, коли скінчиться війна.

— Коня мені повернув Нед Старк, дорогою до Зимосічі. Він розповів, що мій пан і володар загинув мужньою, чесною смертю, що його тіло поклали серед червоних гір Дорну. Але кістки своєї сестри він привіз назад на північ... онде вони лежать... і я присягаюся, що кістки самого Едарда ніколи не впокояться поруч із сестриними. Бо я згодую їх своїм собакам.

Теон нічого не зрозумів.

— Його... кістки?!

Пані скривила уста у бридку посмішку, що нагадала йому Рамзаєву.

— Кетлін Таллі відіслала кістки князя Едарда на північ ще до Червоного Весілля. Але твій залізний дядечко захопив Калин-Коп і загородив шлях. Відтоді я накидаю оком, що там відбувається. Коли кістки вигулькнуть з

болота, їм не проминути Курганища. — Вона кинула останній погляд на подобу Едарда Старка. — Ми тут скінчили.

Коли вони вийшли на поверхню з крипти, снігопад ще не припинився. Пані Турстан мовчки подолала сходи, та коли вони удвох опинилися попід руїнами Першовежі, здригнулася від холоду і мовила:

— Краще тобі не переказувати нічого, що я сказала чи хоч словом згадала там, унизу. Нікому. Зрозуміло?

Авжеж, він усе розумів.

— Або я припну язика, або його втрачу.

— Руз добре тебе навчив, — зауважила пані Турстан і пішла геть.

Королівська здобич

Королівське військо витяглося зі Жбиру-в-Пуці при світлі золотого світанку. З-за палісаду, вибудованого з колод, воно розгорталося поволі — наче якась довга сталева змія неквапом виповзала з гнізда.

Південське лицарство виїхало у бляхах та кольчугах, побитих-пошматованих численними битвами, та все ж здатних іще спалахнути вогнем під першим східним сонцем. Вицвілі, заплямовані, подерті та зацеровані, прапори і вапенроки все ще буяли кольорами посеред зимової пуці: лазуровим та помаранчевим, черленим та зеленим, ліловим та синім, золотим та срібним... усіма барвами, уявними людині, серед голих бурих стовбурів, сіро-зелених сосен, заметів брудного снігу.

Кожен лицар мав при собі зброєносців,

пахолків, збройну охорону. Слідом сунули ковалі, кухарі, машталіри, валки списників, сокирників, лучників — сивих дядьків, гартованих у сотні битв, а чи зелених хлопчаків, які й своєї першої ще не бачили. Попереду рухалися верховинні роди: ватажки та поборники на кошлатих кониках, за гриви яких чіплялися не менш кошлаті вояки, вкриті хутрами, вивареною шкірою та старим залізом, яке хто мав. Дехто фарбував обличчя бурим та зеленим, прив'язував до голови та плечей жмути гілля, щоб краще ховатися серед дерев.

Позаду головної валки тягнувся обоз: мули, коні, воли, більш як верста возів та гарб, накладених харчами, хуражем, наметами та іншими запасами. Останнім ішов сторожовий загін — лицарі у броні та сховані позаду роз'їзди розвідників, що винюхували по куцах, чи не підкрадається де непомітний ворог.

Аша Грейджой їхала у обозі — у накритій гарбі на двох величезних колесах, обкутих залізом. Її теж було скуто залізом на зап'ястках та кісточках ніг; наглядати за бранкою вдень і

вночі приставили Ведмедицю, що хропла гірше за будь-якого чоловіка. Його милість король Станіс не бажав і думати, щоб коштовна здобич мала хоч найменшу змогу втекти. Адже він намірявся привезти її до Зимосічі та показати у кайданах всьому північному панству на спогляд — доказ його королівської влади, скуту та підкорену кракенову доньку.

Військо в дорогу проводжали дзвінкі сурми. Вістря списів сяяли у світлі східного сонця; на узбіччі вранішньою памороззю виблискувала трава. Між Жбиром-у-Пущі та Зимосіччю лежало п'ять сотень верст пралісу. П'ять сотень верст навпростець, як крукові по небі.

— П'ятнадцять днів, — казали один одному лицарі.

— Роберт дістався б туди за десять, — чула Аша вихваляння князя Зруба. Його діда Роберт перемиг власноруч у двобої при Перелітку; чомусь це піднесло вбивцю в очах онука вбитого до величі бога війни. — Роберт уже зо два тижні сидів би в Зимосічі й тицяв би дулі Болтонові з мурів.

— Станісові таке краще не казати, — зауважив Юстин Масей, — бо ще примусить нас рухатися вдень і вночі.

«Цей король живе у тіні свого брата» — подумала Аша.

Кісточка ноги стріляла болем щоразу, як вона намагалася сперти на неї хоч трохи ваги. Аша не сумнівалася, що там усередині щось таки зламалося. Набряк помалу стух іще у Жбирі, але біль лишився. Авжеж простий розтяг мав би вже зцілитися. Кайдани брязкотіли при кожному русі, натирали зап'ястки та гонор — така була ціна її полону та покори.

— Ніхто ще не помирав од того, що зігнув коліна перед силою, — казав їй колись батько. — Хто схилиться, той повстане знов, і з мечем у руці. А хто не схилиться, той лежатиме мертвий і втішатиметься прямими колінами.

Балон Грейджой не відступив од власного слова, коли зазнав поразки у своєму першому повстанні. Кракен зігнув коліна перед оленем і лютововком, але піднявся знову, коли Роберт

Баратеон і Едарт Старк лягли у могили.

У Жбирі-в-Пущі те саме зробила кракенова донька, коли її притягли і кинули перед королем, сплутану і кульгаву (на превелике щастя, не згвалтовану), зі сліпучим болем у кісточці.

— Покірно здаюся вашій милості в полон. Чиніть зі мною з вашої ласки. Благаю лише зглянутися на моїх людей.

К'ярл, Тріс і решта вцілілих у вовчій пущі — загалом дев'ятеро — то були всі, про кого вона думала і непокоїлася. «Бита дев'ятка» — так назвав їх Кром, найтяжче з усіх поранений.

Станіс подарував їй життя останніх залізників. Та справжнього милосердя вона в ньому не відчувала. Станіс Баратеон був рішучий понад усякий сумнів. Мужності йому теж не бракувало. Люди розповідали про його справедливість... а що чинив він її суворою і тяжкою рукою — то саме до такої справедливості Ашу Грейджой привчило життя на Залізних островах. Хай там як, приятні до цього короля вона в собі знайти не зуміла.

Глибоко посаджені очі Станіса завжди мружилися у підозрі; під поверхнею цих синіх озер буяла холодна лють. Її життя для нього не важило геть нічого — вона була йому лише заручницею, полонянкою, здобиччю, яку він показував півночі на знак перемоги над залізянами.

«То й дурень.» Якщо вона хоч щось тямить у північанах, перемога над жінкою не справить на них жодного враження. Цінність її як заручниці теж була меншою за ніщо. Зараз на островах правив її дядько, а Воронячому Окові було байдуже, жива вона чи мертва. Не байдуже, мабуть, було хіба що старому каліці, якого Еурон нав'язав їй за чоловіка; але Ерік Бий-Залізо навіть не мав удосталь грошей, щоб її викупити.

Втім, пояснювати це Станісові Баратеону було марною справою. Його, здавалося, ображала вже сама її стать. Вона знала, що чоловіки з зелених земель полюбляють жінок милих, м'яких мовою та норовом, у шовках, а не в кольчугах на вивареній шкірі з

метальними топірцями у кожній руці. Але коротке знайомство з королем у Жбирі-в-Пуці показало, що і в сукні вона б навряд припала йому до смаку. Навіть з дружиною Галбарта Гловера, побожною та сумірною пані Сивіллою, Станіс поведився чемно та розважливо, але почувався вочевидь тривожно і збентежено. Цей південський король здався їй одним із тих чоловіків, для яких жінки — геть інше плем'я, чуже і неосяжне розумом, наче велетні, чугайстри чи діти лісу. На Ведмедицю він так само — без винятку — скреготів зубами.

Казали, що на всьому світі Станіс дослухається лише до однієї жінки — тієї, яку залишив на Стіні.

— Краще б вона була з нами, — зізнався потай пан Юстин Масей, білявий лицар, що справляв уряд обозного. — Коли востаннє ми ходили в битву без пані Мелісандри — то було на Чорноводі — на нас наскочила примара князя Ренлі й потопила половину нашого війська у затоці.

— Востаннє? — перепитала Аша. — То вона була і при Жбирі? Чогось я її не помітила.

— Та то хіба битва була? — посміхнувся пан Юстин. — Ви, залізники, билися відважно, нічого не скажу, але ж ми переважали вас числом і застукали зненацька. А Зимосіч знатиме про наш прихід. І Руз Болтон має не менше війська, ніж ми.

«Коли не більше» — подумала Аша. Навіть бранці мають вуха; вона чула всі балачки у Жбирі-в-Пущі, поки король Станіс та його воеводи обговорювали похід. Пан Юстин заперечував проти нього від самого початку — разом з багатьма лицарями та панами, що прийшли зі Станісом з півдня. Але вовки наполягали, що Руза Болтона не можна терпіти в Зимосічі, а Недову дівчинку треба врятувати з пазурів його байстрюка. Про це казали Морган Лиділ, Брендон Норей, Великий Цеберник Вуль, Кремінці, навіть Ведмедиця.

— П'ять сотень верст від Жбиру до Зимосічі! — казав Артос Кремінець тієї ночі, коли у довгій палаті Галбарта Гловера аж палала

вогнем суперечка. — І це ще навпростець, летом крука!

— Далеченька виправа, — відповідав лицар на ймення Корліс Шеляг.

— Та не така вже і далека, — заперечував пан Годрі, дебелий лицар, якого інші кликали Велетнева Смерть. — Ми ж дісталися аж сюди. Господь Світла пропалить і освітить нам стежку.

— А коли ми дістанемося Зимосічі, тоді що? — запитав Юстин Масей. — Два мури з ровом між ними, внутрішній — у сотню стоп заввишки. Болтон і не подумає вийти у поле нам назустріч, а ми не маємо сили облягати його в замку.

— Не забуваймо, що до нас приєднає потугу Арнольф Карстарк, — нагадав Гарвуд Зруб. — І Морз Умбер теж. На нашому боці стоятиме північан не менше, ніж на Болтоновому. А ліси на північ від замку густі й розлогі. Набудуємо собі гуляй-городів, таранів...

«І тисячами загинете у приступі» — подумала Аша.

— Чи не краще перезимувати тут? — спитав князь Горострук.

— Тут?! Перезимувати?! — зревів Великий Цеберник. — Скільки, гадаєш, Галбарт Гловер відклав харчів для людей та худоби?

Далі пан Річард Горп, лицар з понівеченим обличчям і метеликами «мертва голова» на вапенроку, обернувся до Станіса і мовив:

— Брат вашої милості, коли ласка...

Але король негайно перервав його.

— Ми всі знаємо, що зробив би мій брат. Роберт ринув би чвалом, самотуж, просто до брами Зимосічі, розтрощив би її келепом і увірвався крізь руїни досередини, де вхекав би Руза Болтона лівицею, а Байстріюка — правицею.

Станіс звівся на ноги.

— Прошу панство завважити — я не Роберт. Попри це, ми виступимо у похід і звільнимо Зимосіч... або накладемо головами.

Хай які сумніви плекало панство та лицарство, все ж прості вояки, здавалося, вірили у свого короля. Зрештою, Станіс розбив

і розігнав дичаків Манса Розбишаки при Стіні, вигнав Ашу та її залізників зі Жбиру-в-Пуці; він був братом Роберта, переможцем уславленої битви при Файному острові; це він, а не хтось інший, боронив і утримував Штормолам протягом усього повстання Баратеона. А ще він мав при боці меч звитяжця, зачарований клинок Світлоносець, чиє сяйво відганяло пільму ночі.

— Наш ворог не такий грізний, яким здається, — запевняв пан Юстин Ашу першого ж дня походу. — Руза Болтона бояться, та ніхто не любить. Щодо його друзів Фреїв... північ не забула Червоне Весілля. Кожен пан у Зимосічі втратив там когось із родичів. Варто Станісові пустити Болтонові кров, і північани його покинуть.

«Така твоя надія? Гаразд, — подумала Аша, — та спершу подивимося, хто кому пустить кров. Лише дурень перебігає від переможця.»

Того дня пан Юстин навідався до її воза з півдесятка разів — приносив наїдки, напої, новини походу. Легкий на усмішку, невтомний

на жарти, дужий та дебелий, рожевощокий, блакитноокий, з розкуйовдженою вітром шапкою білявого, наче віск, волосся, він був у цій в'язниці нічогеньким наглядачем і незле дбав про вигоди своєї бранки.

— Він тебе хоче, — буркнула Ведмедиця після третіх відвідин.

Справжнє її ім'я було Алісана з дому Мормонт, але й прізвисько вона носила легко та зручно, як кольчугу на плечах. Спадкоємиця Ведмежого острова була опецькувата м'язиста коротунка, мала товсті стегна, великі груди і чималі долоні з ребрами мозолів. Навіть уві сні вона не знімала кольчуги, під якою був кубрак вивареної шкіри, а під кубраком — стара овеча шкура для тепла. У численних шарах одягу та броні Мормонтиха здавалася ширшою впоперек, ніж на зріст. «А сувора ж яка, страх.» Іноді Аші Грейджой аж не вірилося, що вони з Ведмедицею — майже однолітки.

— Він дідицтво моє хоче, — відповіла Аша.
— Залізні острови.

Вона добре упізнавала ознаки — вдосталь-бо

надивилася на інших залицяльників. Власні маєтності Масея далеко на півдні були для нього втрачені; несамохіть він мусив або шукати вигідного шлюбу, або змиритися зі становищем надвірного лицаря королівської дружини. Станіс знищив сподівання пана Юстина на шлюб з дичацькою принцесою, про яку Аша багато чула; тож тепер лицар обернув очі на неї. Поза сумнівом, він сподівався посадовити її на Морекамінний Престол Пайку і правити через неї як чоловік та господар. Певно, для того її спершу треба було позбавити нинішнього чоловіка та господаря... не кажучи вже про дядька, який облаштував їй шлюб. «Дзуськи, — подумала Аша. — Вороняче Око строщить пана Юстина на сніданок і навіть не відригне.»

Та байдуже. Батькові маєтності однак не належатимуть їй, хай за кого вона вийде. Залізняка не мали звички пробачати помилки, а Аша двічі зазнала поразки: вперше на корольовічі від дядька Еурона, вдруге — при Жбирі-в-Пущі від Станіса. Досить, щоб носити тавро

нікчемної правительки. А шлюб з Юстином Масаєм чи ще кимось зі Станісових паничів зашкодив би їй більше, ніж допоміг. «Зрештою, кракенова донька — така ж баба, як усі інші, — сказали б тоді капітани й королі. — Розсуває ноги перед м'якотілим вилупком зелених земель.»

І все ж, поки пан Юстин намагався звоювати її прихильність їжею, вином та теревенями, Аша не надто й опиралася. Товариство з нього було краще, ніж із мовчазної Ведмедиці, а всі інші п'ять тисяч були їй ворогами. Тріс Ботлик, К'ярл Дівчисько, Кром, Рогон та решта її розбитого загону лишилася позаду — в Жбирі-у-Пущі, в підземеллях Галбарта Гловера.

Впродовж першого дня військо пододало більше тридцяти верст — за ліком провідників, що їх надала пані Сивілла. То були досвідчені мисливці, вірні Жбирові, з родовими іменами на зразок Лісун чи Дривняк, Віть чи Кряж. На другий день військо пройшло мало не сорок верст, і передній полк заглибився у вовчу пущу там, де кінчалися землі Гловерів.

— Ра-Гльоре, направ нас світлом своїм крізь цю пітьму, — молилися віряни щовечора навколо ревливого вогнища за королівським шатром.

Складався побожний натовп із південських лицарів, списників, щитників тощо. Аша звикла думати про них як про людей короля і здивувалася, коли почула, що інші вояки зі штормового та коронного краю кличуть їх «королевиними»... і служили вони королеві у червоному, що сиділа в замку Чорному, а зовсім не дружині Станіса, залишеній у Східній-Варті-біля-Моря.

— О Господи Світла, благаємо, наглянь за нами вогняним оком, вбережи та зігрій, — співали вони язикам вогню, — бо ніч темна і повна жахіть.

Очолював молитву дебелий лицар на ім'я Годрі Парин. «Годрі Велетнева Смерть. Завелике ім'я, завелика пиха.» Парин мав широкі груди, міцні м'язи, носив важкий панцирний обладунок. Норовом лицар видався Аші марнославному та зарозумілим, спраглим

до слави, глухим до осторог, жадібним до хвали, презирливим до простолюду, вовків та жінок. В останньому він недалеко пішов від власного короля.

— Дозвольте мені їхати верхи, — попрохала Аша пана Юстина, коли він знову навідався до її гарби, цього разу з половиною копченого окосту. — Я божеволю в цих ланцюгах. Тікати не намагатимуся — ось вам моє слово.

— Якби ж я міг, панно. Але ж ви бранка короля, не моя власна.

— Ваш король не прийме слова честі від жінки.

Ведмедиця загарчала у відповідь:

— З якого дива нам вірити словам залізників? Забула, що вчинив твій брат у Зимосічі?

— Я не Теон! — заперечила Аша... але ланцюги лишилися на ній.

Пан Юстин зачвалував далі, а вона чомусь пригадала, коли востаннє бачила матір — на острові Харло, у Десятивеж'ї. У материній опочивальні тьмяно блимала свічка; велике

різьблене ліжко під запиленим навісом було порожнє. Пані Аланіс сиділа коло вікна, дивляючись кудись за море.

— Ти привезла мого синочка? — спитала вона, тремтячи вустами.

— Теон не зміг приїхати, — відповіла Аша, дивлячись згори на нещасну руїну жінки, що подарувала їй життя. Жінки, що втратила двох синів, а третього...

«Кожен із вас отримає шматочок принца.»

Хай що станеться, коли при Зимосічі почнеться битва — Аша Грейджой не думала, що її братові вдасться вижити. «Теон Перевертень, Теон Зрадник. Навіть Ведмедиця хоче бачити його голову на шпичці.»

— Маєш братів? — знічев'я запитала Аша свою наглядячку.

— Сестер, — буркотливо, як завжди, відповіла Алісана Мормонт. — П'ятеро нас було. Усі дівчатка. Ліанна сидить на Ведмежому. Ліра та Джорі — з матір'ю. Дасію вбили.

— На Червоному Весіллі?

— Еге ж.

Алісана якусь хвилину роздивлялася Ашине обличчя.

— А я маю сина. Йому два рочки. Доньці — дев'ять.

— Раненько ти почала.

— Навіть зарано. Та все ж краще, ніж запізно.

«Це вона мені докинула, — подумала Аша. — Та нехай.»

— То й чоловіка маєш?

— Ні. Мої діти — від ведмедя, — посміхнулася Алісана. Зуби вона мала дещо кривуваті, але посмішкою причаровувала. — Жінки Мормонтів — перевертні. Ми міняємо шкури. Обертаємося на ведмедиць і знаходимо собі пару в лісі. Це всі знають.

Аша відповіла власною посмішкою.

— Всі знають, що жінки Мормонтів — неабиякі бійці.

Посмішка Алісани зникла з обличчя.

— Такими нас зробили ви. На Ведмежому острові кожен вчиться змалку боятися

кракенив, що виходять з моря.

«Старий звичай.» Аша відвернулася, теленькнувши кайданами.

На третій день навколо згустився ліс; колії дороги перетворилися на стежки, якими скоро не змогли рухатися найбільші вози обозу. Тут і там шлях проминав знайомі місця: кам'янистий пагорб, що з певного кута нагадував вовчу голову, напівзамерзлий водоспад, природню кам'яну браму з бородою сіро-зеленого моху. Аша знала тут все — їхала-бо цим шляхом до Зимосічі переконати свого брата Теона і повернутися з нею до безпечного тоді Жбиру-в-Пущі. «І теж не впоралася.»

Того дня вони подолали двадцять верст і з того раділи. Почало сутеніти, візник загнав гарбу під дерево. Поки він розпрягав коней, з'явився пан Юстин і зняв кайдани з Ашиних ніг, а тоді повів разом з Ведмедицею крізь табір до королівського намету. Хай вона була бранка, та все ж із Грейджоїв, господарів на Пайку. Станісові Баратеону лестило кидати їй недоїдки з власного столу, де він вечеряв зі

старшиною та воєводами.

Шатро короля було чи не більше за трапезну в Жбирі, та величчю не вражало. Цупкі стіни важкого жовтого полотна вицвіли, заплямувалися брудом та водою, подекуди запліснявіли. На середній жердині віяв королівський прапор — золотавий, з головою оленя у полум'яному серці. З трьох боків його оточували шатра південського панства, що прибуло на північ разом зі Станісом. З четвертого боку ревла та буяла ніч-варта, шмагаючи темнаве небо вихорами полум'я.

Коли Аша під охороною своїх вартових прикульгала до шатра, то побачила десяток вояків, що рубали дрова — живити полум'я. «Королевіні люди.» Богом їхнім, і богом ревним, був Ра-Гльор. Її ж власний, Потоплий Бог Залізних островів, був у їхніх очах гемомом, і якщо вона не прийме віру в цього Господа Світла, її буде проклято і приречено. «Вони б радо спалили мене на отих своїх пеньках та гілках.» Після битви у лісі вона чула, як дехто наполягав саме на цьому,

анітрохи від неї не криючись. Але Станіс їм відмовив.

Король стояв коло намету і витріщався у вогонь. «Що він там бачить? Перемогу? Лиху долю? Обличчя свого червоного і голодного бога?» Очі короля визирали з глибоких ям, коротко підстрижена борода нагадувала тінь на запалих щоках і кощавих щелепах. Та все ж була у його погляді сила, залізна лють, що сказала Аші красномовніше за слова: ця людина ніколи й нізащо не зверне зі свого шляху.

Аша стала перед Станісом на одне коліно.

— Пане королю.

«Чи вдосталь я принизилася перед вашою милістю? Чи досить я побита, пригнічена і зламана, як на ваш смак?»

— Благаю вас, зніміть кайдани мені з рук. Дозвольте їхати верхи. Я не пробуватиму втекти!

Станіс зиркнув на неї, наче на хтивого собаку, що дозволив собі нахабство гойдати йому ногу.

— То заслужені кайдани.

— Авжеж заслужені. За них я віддала вам своїх людей, свої кораблі, свій розум.

— Ваші кораблі вже мої. Або спалені. Ваші люди... скільки їх лишилося? Десятеро? Дванадцяттеро?

«Дев'ятеро. А як рахувати здатних до бою — тоді шестеро.»

— Дагмер Репаний Жбан утримує Торгенів Закут. Він лютий воїн і вірний слуга дому Грейджой. Я віддам вам і замок, і залогу.

«Можливо» — трохи не додала вона. Та побереглася висловлювати зайві сумніви перед цим королем.

— Торгенів Закут не вартий болота під моїми чобітьми. Важить лише Зимосіч.

— Накажіть збити з мене кайдани, пане королю, і дозвольте допомогти вам узяти її! Ясновельможний брат вашої милості уславився тим, що обертав ворогів на друзів. Оберніть мене на вашого друга!

— Кажете про себе як про чоловіка? На нього вас не обернуть і боги, де вже мені.

На тім Станіс відвернувся до ніч-ватри — далі споглядати те, що йому ввижалося в танку жовтогарячих вогнів.

Пан Юстин Масей ухопив Ашу попід лікоть і втягнув до королівського намету.

— Це ви, панно, погано розсудили, — сказав він їй. — Ніколи не згадуйте при ньому про Роберта.

«А й справді. Аби ж знати.» Аша розуміла, як воно бувало з молодшими братами. Сама вона пам'ятала Теона ще хлопчиком — сором'язливою дитиною, яка остерігалася і уникала Родріка та Марона. «Вони ніколи не виростають з цих штанів, — подумала вона. — Хай меншому братові буде хоч сто років, він однак лишиться меншим братом.» Вона струснула свої залізні прикраси і уявила, яка б то була втіха: зайти Станісові за спину і вдавити його ланцюгом між власними зап'ястками.

Того вечора вони пригощалися тушкованою олениною з кощавого звіра, упольованого розвідником на ім'я Бенджикот Віть — але

тільки у королівському наметі. За його полотняними стінами кожен вояк отримав окраєць хліба, шматок чорної ковбаси завдовжки у палець, і запив його рештками пива з запасів Галбарта Гловера.

П'ять сотень верст від Жбиру-в-Пущі до Зимосічі. П'ять сотень верст лету крука.

— Якби ж ми були круки, — сказав Юстин Масей на четвертий день походу, коли розпочався снігопад.

Спершу з неба злетіло лише кілька сніжинок. Потроху вони склалися у крихітні горбки — холодні й вогкі, та не такі, щоб їх не подолати. Але наступного дня знову сніжило, і наступного теж, і ще через день. Рясні бороди вовків Півночі скоро вкрилися льодом від замерзлого подиху, а чисто голені південські зухи почали рости вуса, бурці та бороди, щоб не приморозити облич. Невдовзі земля попереду війська вкрилася білою ковдрою, що сховала камені, корені, поламане гілля і перетворила кожен крок на небезпечну пригоду. Здійнявся вітер, погнав низом снігову

курявицю. Королівське вояцтво обернулося на валку сніговиків, що помалу дибали крізь замети по коліно заввишки.

На третій день снігу військо почало розповзатися. Де південські лицарі та вельможі борюкалися у снігу, там мешканці північних верховин просувалися бадьоро і весело. Їхні бахмутики міцно стояли на ногах, їли менше за лицарських дорожніх коней, не кажучи вже про великих бойових огирів, а їхні вершники у снігу почувалися, наче вдома. Чимало вовків вдягло на ноги чудернацьке взуття, яке вони називали «ведмежими лапами». То були довгасті штуки, вигнуті з гілля і переплетені смужками шкіри. Прив'язані до підборів чобіт, штуки якимось дивом дозволяли північанам тупати просто по снігу, не ламаючи кірку і не провалюючись до стегон.

Дехто з північан мав «ведмежі лапи» і для коней теж, і малі кошлаті бахмутики носили їх так легко, як зазвичай коні носять підкови... але лицарські тварини не забажали про таке й чути. Коли декілька королівських лицарів усе-

таки припнули «лапи» до копит своїм коням, великі південні звірі або стали й не схотіли рушати, або спробували струсити їх з ніг. Один румак все-таки зробив кілька кроків, але зламав собі гомілку.

Скоро північани на «ведмежих лапах» почали переганяти решту війська. Спершу вони подолали лицарів у головній валці, потім пана Годрі Парина та його передній загін. Тим часом вози та гарби обозу відставали дедалі більше; вояки позаднього загону мушили повертатися і підганяти їх, щоб не втрачали кроку.

На п'ятий день снігопаду обоз перетнув хвилясте поле заметів, що сягали пояса і ховали скрижанілий ставок. Коли невидимий оку лід хруснув під колесами, трійко погоничів та чотири вози проковтнула морозна вода. З ними загинуло ще двоє, що намагалися врятувати бідолах — серед них і Гарвуд Зруб. Його лицарі витягли свого пана, не давши потонути, але вуста його посиніли, шкіра побіліла, наче молоко, і хай як слуги намагалися його зігріти, геть ніщо не

допомогло. Князь жахливо трусився кілька годин, хоча з нього зрізали вогкий одяг, загорнули у теплі хутра і посадили до вогню. Вночі він заснув гарячковим сном, а на ранок не прокинувся.

Саме тієї ночі Аша вперше почула бурмотіння королевиних людей про жертву — підношення червоному богові, щоб він скінчив цей нестерпний сніговій.

— Боги півночі напустили на нас це жахіття,
— твердив пан Корліс Шеляг.

— Облудні боги! — заперечував пан Годрі Велетнева Смерть.

— Ра-Гльор з нами! — вигукнув пан Клейтон Саж.

— А Мелісандра — ні, — стиха проказав Юстин Масей.

Король не сказав нічого, але все чув — цього Аша була певна. Він сидів за високим столом, ледве скуштувавши цибульну юшку, що вистигала в мисці, видивлявся у полум'я найближчої свічки своїми глибоко схованими очима і не зважав на порожні теревені. Його

заступник, високий стрункий лицар на ім'я Річард Горп, сказав слово замість короля.

— Хурделиця скоро вщухне, — запевнив він.

Та насправді буревій зі снігопадом лише посилювався. Вітер різав гірше за батіг людолова. Аша гадала, що спізнала на Пайку, що таке холод, коли з моря прилітали страшні верескливі вітри. Але то було ніщо порівняно з холодом Півночі. «Ця холоднеча зводить людей з глузду.»

Навіть коли військом пролетів наказ ставати табором, зігрітися виявилось не такою простою справою. Намети були вогкі, важкі, ставилися погано, ще гірше напиналися і раптово падали, якщо згори накопичувалося забагато снігу. Королівське військо повзло серцем найбільшого пралісу в усьому Семицарстві, та ледве могло знайти сухого дерева для багать. На кожному спочинку запалювали чимраз менше вогнів, а ті, що горіли, давали більше диму, ніж тепла. Не маючи змоги зварити гарячого, вояки їли обіди й вечері холодними, коли не сирими.

Навіть ніч-ватра меншала і слабшала, наганяючи розпач на королевиних людей.

— Господи Світла, вбережи нас від зла! — молилися вони, очолювані могутнім голосом пана Годрі Велетнева Смерть. — Покажи нам Твоє ясне сонце, вгамуй вітри і розтопи сніги. Дай нам досягти Твоїх ворогів і знищити їх з лица землі. Ніч темна і повна жахіть, але Твоя є сила, і слава, і світло. Наповни нас вогнем Твоїм, о Ра-Гльоре!

Згодом, коли пан Корліс Шеляг знічев'я запитав, чи не траплялося колись цілому війську замерзнути на смерть у снігову хуртовину, вовки у відповідь зареготали.

— Та це ще не зима! — оголосив Великий Цеберник Вуль. — На верховинах є прислів'я: осінь ласкаво цілує, зима нещадно гвалтує. Оце зараз — це поцілунок осені.

«Крийте боги спізнати справжню зиму» — подумала Аша. Як королівська здобич, вона поки що уникла найгіршого. Інші голодували, а її годували. Інші тремтіли, а вона сиділа зігріта. Інші пробиралися снігами верхи на втомлених

конях, а вона їхала у гнізді з хутра на гарбі, де від снігу її затуляв дах цупкого полотна. Та й ланцюги майже не заважали.

Найгірше випадало коням і воякам з простолюду. Два зброєносці зі штормового краю зарізали щитника у сварці, кому сидіти ближче до вогню. Наступного вечора кілька лучників у відчайдушних пошуках тепла примудрилися підпалити власний намет — зате хоч трохи зігріли сусідів. Лицарські коні почали здихати від холоду та втоми.

— Що таке лицар без коня? — жартували вояки. — Сніговик з мечем!

Кожного здохлого коня негайно патрали і білували на м'ясо. Але запаси харчів однак швидко танули.

Горострук, Кут, Лисорук, інші південські пани закликали короля отаборитися, доки не минеться хуртовина. Та Станіс нічого не хотів чути. Так само не послухав він і королевиних людей, коли ті прийшли з закликом принести жертву їхньому голодному червоному богові.

Про це Аші переповів Юстин Масей — не

такий ревний вірянин, як решта.

— Жертва доведе, що наша віра палає чистим вогнем, пане королю! — переконував Клейтон Саж.

Годрі Велетнева Смерть додав:

— Цю хурделицю наслали на нас старі боги півночі. Спинити її може лише Ра-Гльор. Треба віддати йому невірну душу.

— В мене половина війська невірних душ, — відповів Станіс. — Палити людей забороняю. Моліться ретельніше.

«Сьогодні заборонив, і завтра нехай заборонить... та якщо сніг не припиниться, чи довго втримається рішучість короля?» Аша ніколи не поділяла палкої віри свого дядька Аерона у Потоплого Бога, але тієї ночі молилася Тому-Хто-Панує-Під-Хвилями так ревно, що позаздрив би й Мокрочуб. Але борвій не вщухав. Проте і похід тривав; спершу військо ще так-сяк кульгало, а далі вже ледве повзло. Якщо долали сім-вісім верст на день, то ще раділи. Потім п'ять. Потім три.

На дев'ятий день заметілі від усіх таборів

з'явилася старшина; очільники увійшли вогкими та стомленими до королівського намету, впали на одне коліно і доповіли втрати за день.

— Один загинув, троє зникло.

— Шестеро коней втрачено, серед них мого власного.

— Двоє мерців, один з них — лицар. Четверо коней впало. Одного підняли, решта здохла. Троє бойових, одна дорожня кобила.

«Холодний рахунок» — так вояки називали ці звіти. Обозові велося найгірше: мертві коні, втрачені люди, перевернуті та зламані вози.

— Коні застрягають у снігу, — казав Юстин Масей королю. — А люди шкандибають геть або сідають помирати.

— Нехай! — визвірився Станіс. — А ми рухатимемося далі!

Північани тим часом лиха не знали на своїх дрібних кониках і «ведмежих лапах». Чорний Донел Кремінець та його зведений брат Артос втратили лише одну людину. Лидоли, Вулі та Нореї не втратили жодної. Один з мулів

Моргана Лидола десь заблукав, та сам Лиділ чомусь думав, що його вкрали Кремінці.

«П'ять сотень верст від Жбиру-в-Пущі до Зимосічі. П'ять сотень верст лету крука навпростець. П'ятнадцять днів.» П'ятнадцятий день походу настав і минув, а вони ледве подолали половину відстані. Позаду стелився слід з поламаних возів та заморожених трупів, похованих під свіжим летючим снігом. Сонця, місяця й зірок не було так довго, що Аша почала думати, чи не наснилися вони їй.

На двадцятий день просування вона нарешті заслужила звільнення від кайданів на ногах. Наприкінці світлого дня один з коней, що тягнув її гарбу, здох просто у запряжці. Заміни йому не знайшли, бо тяглові коні потрібні були для возів з харчами та хуражем. Пан Юстин Масей, під'їхавши, наказав оббілувати коня на м'ясо і розбити гарбу на дрова. Потім він зняв кайдани з Ашиних гомілок і розтер їй ноги, щоб не німіли.

— Коня вам, панно, дати не можу, бо зайвого не маю, — сказав він, — а якщо

спробуємо їхати удвох, то й моєму край. Доведеться вам іти пішки.

Ашина гомілка озивалася болем під її вагою на кожному кроці. «Та нічого, від холоду скоро затерпне, — сказала вона собі. — За годину й не знатиму, чи є в мене ноги.» І помилилася лише частково: ноги затерпли навіть швидше. Коли військо спинила темрява, вона вже запиналася і подумки благала повернути її до вигод в'язниці на колесах. «Залізо зробило мене слабкою.» Змучена за день, Аша заснула на столі просто за вечерею.

На двадцять шостий день п'ятнадцятиденного походу з'їли останню городину. На тридцять другий день — рештки зерна і хуражу. Аші стало цікаво, чи довго людина виживе, якщо житиметься лише сирію, напівзамерзлою конятиною.

— Віть божитья, ми вже за три дні до Зимосічі, — розповів пан Річард Горп королю після холодного рахунку того вечора.

— Якщо лишити позаду всіх найслабших, — додав Корліс Шеляг.

— Найслабших вже не врятувати, — наполягав Горп. — А хто ще має сили, хай дістанеться Зимосічі або теж здохне.

— Господь Світла віддасть нам замок, — мовив пан Годрі Парин. — Якби з нами була пані Мелісандра...

Нарешті, після жахливого дня, коли військо просунулося ледь на дві версти, втративши десяток коней і чотирьох людей, князь Горострук визвірився на північан.

— Цей похід — божевілля! Скільки людей помирає щодня, і за кого? За якесь дівчисько?!

— За Недову дівчинку, — відповів Морган Лиділ.

Він був другим з-поміж синів свого батька, тому інші вовки кликали його «Лиділ-Дриділ», хоча майже ніколи — у обличчя. Саме Морган трохи не вбив Ашу в битві при Жбирі-в-Пуці. Згодом, вже в поході, він прийшов до неї прохати вибачення — за те, що назвав «курвою»... але не за те, що хотів розчерепити сокирою голову.

— За Недову дівчинку, — луною повторив

Великий Цеберник Вуль. — І ми вже мали б її разом із замком, якби ви, розмальовані південські блазні, не обісцяли свої шовкові підштанки, побачивши трохи снігу!

— Трохи снігу? — люто скривив свого примхливого дівчачого рота Горострук. — Це з-за твоєї кривої поради, Вулю, ми попхалися у цей похід! Я вже підозрюю, чи не Болтонів ти посіпака. Так чи ні? Хіба не він надіслав тебе лити отруту у вухо нашому королю?

Великий Цеберник зареготав йому просто в обличчя.

— Отакої! Чуєш, стручку гороховий, якби ти був воїном, я б тебе за це тут-таки й поклав. Але меч мій надто коштовної криці, щоб його бруднити кров'ю боягуза. — Він ковтнув пива і витер рота долонею. — Ну помирають люди, то й що? До Зимосічі ще кілька помре. Це війна. На війні гинуть люди. Так було і буде. Завжди.

Пан Корліс Шеляг недовірливо вирячився на ватажка верховинного роду.

— То ти що, Вулю, сам смерті шукаєш?

Північанина його запитання, здавалося,

звеселило.

— Я хочу жити вічно у краю, де літо триває тисячу років. Я хочу замок у хмарах, звідки дивитимуся на весь світ. Я хочу знову мати двадцять і шість років. Бо у двадцять і шість років я міг битися цілий день і гойдати жінку цілу ніч. Чого людина хоче — байдуже. Бо зима вже насунулася, хлопче. А зима — то смерть. Хай краще мої хлопці загинуть у битві за Недову дівчинку, ніж помруть голодні й нужденні у снігу, витираючи замерзлі сльози з очей. Про тих, хто так помирає, ніхто не складає пісень. А що до мене, то я вже старий. Це буде моя остання зима. Скупатися б перед смертю в болтонівській крові. Відчути, як вона бризкає мені на обличчя, коли сокира розвалює болтонівський череп. Отоді я злижу її з губ і помру з солодким смаком на язичку.

— Авжеж! — загарчав Морган Лиділ. — Кров і битва!

І раптом заволали усі верховинці, застукотіли кухлями та рогами для пива по столі, наповнюючи брязкотом королівське

шатро.

Аша Грейджой вже й сама б вітала битву. «Одну, останню, аби лише покласти край оцьому жахіттю. Залізо проти заліза, рожевий сніг, потрощені щити та відрубані руки... і нехай усе нарешті скінчиться.»

Наступного дня королівські пластуни натрапили на покинутий хутір між двома озерами — вбогий та крихітний, з кількох хат навколо «довгого дому» та вартової вежі. Річард Горп наказав зупинитися, хоча військо того дня не просунулося і на версту, а до темряви ще лишалося кілька годин. Перш ніж обоз та позадній загін нарешті придибали до місця, вже зійшов місяць. Разом з останніми прибула і Аша.

— У тому озері є риба, — сказав Горп королю. — Наробимо у кризі дірок. Північани уміють, вони покажуть.

Навіть у важкому кожусі та панцирному обладунку Станіс здавався кощавим мерцем з могили. Рештки плоті, які ще лишалися на його високій худорлявій поставі, геть розтанули

протягом походу. Під шкірою голови виднілися обриси черепа; щелепи були стиснені так люто, що Аша злякалася, чи не зламаються зуби.

— Риба? Гаразд, — відповів він, наче вигризаючи з себе кожне слово. — Але на світанку рушаємо.

На світанку табір прокинувся у снігу та тиші. Небо стало з чорного білим, але наче й не посвітлішало. Аша Грейджой прокинулася під купою спального хутра скоцюблена і замерзла, слухаючи хропіння Ведмедиці. Вона ще не знала жінки, яка б хропіла гучніше, але за час походу вже звикла і тепер навіть дещо втішалася — тиша лякала її більше. Жодна сурма не наказувала воякам сідати в сідла, ставати у стрій, готуватися виступати. Жоден ріг не скликав північан. «Щось тут не те. Щось сталося.»

Аша виповзла з-під спального хутра і вибралася з намету, відкинувши стіну снігу, що загородила їх уночі. Кайдани брязнули, коли вона зіп'ялася на ноги і зробила ковток крижаного вранішнього повітря. Сніг падав ще

рясніше, ніж коли вона ховалася до намету. Озера зникли, ліс теж. Обриси інших наметів та навісів ще вгадувалися; на вартовій вежі, якої вже не було видно, жевріло жовтогаряче сьайво. Решту проковтнув сніг.

Десь там, попереду, за мурами Зимосічі на них чекав Руз Болтон. А військо Станіса Баратеона сиділо нерухоме, загрузле у снігах, оточене крижаними заметами... і змучене голодом.

Даянерис

Свічка майже вигоріла; лишився оцупок ледве у піввершка, що витикався з калюжі теплого воску і кидав тьмяне світло на постіль цариці та королеви. Полум'я починало вже тремтіти.

«Скоро згасне, — усвідомила Дані, — а там і ніч добіжить кінця.»

Світанок завжди наставав занадто швидко. Вона не спала, не могла заснути — та й не бажала. Не сміла навіть заплющити очі, лякаючись, що як заплющить, то знову розплющить аж на ранок. Якби вона мала силу і владу, то наказала б ночі тривати вічно. Але могла лише не давати собі заснути, щоб скуштувати кожну солодку мить перед тим, як настане день і оберне ті миті на бліді спогади.

Дааріо Нахаріс поруч неї спав, наче щойно

народжене дитя. Він мав хист до снання і любив ним вихвалитися. Умів спати навіть у сідлі — якщо не брехав, — щоб до початку битви прийти добре відпочилим. Що коїлося навколо — буря, дощ чи ясне сонце, — його не обходило.

— Коли воїн не вміє спати, то скоро не матиме сили для бою, — казав він.

І жахіття його теж не мучили. Коли Дані розповіла йому, як до Сервина Дзеркального Щита уві сні приходили привиди всіх убитих ним лицарів, Дааріо зареготав.

— Якщо ті, кого я вбив, припхаються мені набридати, я вб'ю їх знову, та й по тому!

«Він має совість сердюка, — подумала вона. — Тобто ані краплі.»

Дааріо лежав на животі, заплутавши легкі лляні покрови навколо довгих ніг і сховавши обличчя у подушках. Дані пробігла йому пальцями по спині, уздовж хребта. Шкіра була гладенька на дотик, майже без волосини. «Шовк та оксамит.» Вона любила відчувати його пальцями: перебирати волосся, розминати

литки, виганяючи судоми після довгого дня у сідлі, накривати долонею прутня і відчувати, як він твердішає під дотиком.

Якби вона була пересічною жінкою, то радо б лишилася біля Дааріо решту свого життя: пестила б йому рубці й спонукала розповідати знов і знов, де він здобув кожного з них. «Я б і корону покинула, якби він мене попрохав» — подумалося Дані... та він не прохав і не попрохає. Дааріо шепотів слова кохання, коли вони удвох зливалися в одне, але вона знала, що кохає він драконову королеву. «Якби я відмовилася від корони, він би відмовився від мене.» На додачу володарі, що втрачали корони, часто втрачали з ними і голови. Дані не бачила причини, чому так не могло статися з володаркою.

Свічка блимнула востаннє і захлинулася власним воском. Пітьма проковтнула перину і двох її мешканців, заповнила кожен куток опочивальні. Дані охопила руками свого полковника і пригорнулася до його спини, жадібно ковтаючи його пахощі, всотуючи

тепло його плоті, відчуття його шкіри на своїй. «Запам'ятовуй, — сказала вона собі. — Запам'ятовуй, який він був.» І поцілувала в плече.

Дааріо перекоотився до неї з розплющеними очима.

— Даянерис! — Він посміхнувся лінивою, недбалою посмішкою. Таким був ще один його хист — прокидатися миттєво, наче кіт. — То вже ранок?

— Ще ні. Маємо трохи часу.

— Брешеш. Я ж бачу твої очі. А хіба бачив би, якби стояла ніч? — Дааріо відкинув ногами ковдри і сів. — Досвітня паморока. Скоро вже світатиме.

— Не хочу, щоб ця ніч кінчалася.

— Не хочеш? І чому ж, моя царице?

— Сам знаєш.

— Весілля? — зареготав він. — То виходь за мене!

— Ти знаєш, що я не можу.

— Ти правиш цим містом. Ти можеш робити, що тобі заманеться. — Він ковзнув

долонею їй по нозі. — Скільки нам лишилося ночей?

«Дві. Лише дві.»

— Ти знаєш незгірш мене. Ця і наступна. А потім між нами все має скінчитися.

— То стань моєю дружиною, і всі майбутні ночі будуть наші.

«Якби я могла, то так би й було.» Хал Дрого був її сонце-та-зорі, але помер так давно, що Даянерис вже й не пам'ятала, як це: кохати і бути коханою. Дааріо допоміг їй згадати. «Я була мертва — він повернув мене до життя. Я спала — він розбудив мене. Мій хоробрий полковник.» Та все ж останнім часом він став занадто зухвалий. Повернувшись з останньої вилазки, він кинув їй до ніг здобуту ним голову юнкайського вельможі та заходився цілувати просто у палаті на очах всього світу, доки Барістан Селмі не відтягнув його геть. Пан дідуган так розлютився, що Дані злякалася, чи не проллється кров.

— Ми не можемо одружитися, коханий. Ти знаєш, чому.

Він підвівся з ліжка.

— Ну то поберися з Гіздахром. А я подарую йому на весілля гарненьку пару рогів. Гіскарці-бо любляють хизуватися рогами. Виплітають їх з волосся, мажуть воском, вичісують гребінцями... а цей матиме власні!

Дааріо знайшов штани і натягнув їх. Спіднім він себе ніколи не турбував.

— Коли я з ним поберуся, жадати мене стане державною зрадою.

Дані накинула на груди простираadlo.

— Ну то стану зрадником!

Він нап'яв через голову блакитну шовкову сорочку і випростав галузки своєї бороди пальцями. Заради неї він знову перефарбував бороду, повернувшись від лілової барви до блакитної — як було при їхній першій зустрічі.

— На мені твій запах, — мовив він, нюхаючи пальці та шкірячи зуби.

Дані любила дивитися, як блимає золотий зуб у його посмішці. Пестити м'якенькі волосинки на його грудях. Відчувати силу його рук, слухати його сміх, зустрічати погляд його

очей і чути своє ім'я, коли він вимовляв його, встромляючись у неї.

— Ти такий вродливий! — стрілила вона, дивлячись, як він вдягає дорожні чоботи і зав'язує шворки на них. Інколи він дозволяв їй робити це, але не сьогодні. «З цим теж покінчено.»

— Не досить, щоб одружитися.

Дааріо зняв паса з кілочка на стіні.

— Куди ти підеш?

— У твоє місто, — відповів він. — Випити барильце чи два, а тоді влаштувати бійку. Щось я давно людей не вбивав. Чи не пошукати твого нареченого?

Дані кинула в нього подушкою.

— Не смій мені чіпати Гіздахра!

— Воля цариці — закон. Ти прийматимеш сьогодні двір?

— Ні. На завтра я стану дружиною царя, а Гіздахр — царем. От хай він і приймає двір. Це ж його народ, його люди.

— Хтось його, а хтось — твій. Ті, кого ти звільнила.

— Ти мені дорікаєш?!

— Оті, кого ти звеш дітьми. Вони люблять свою матінку.

— Дорікаєш. Ти-таки мені дорікаєш.

— Хіба трохи, серденько. То ти підеш приймати двір?

— Після весілля — можливо. Коли настане мир.

— Оце твоє «після» може й не настати. А двір приймати треба. Мої нові люди не вірять, що ти справжня. Оті, що перебігли від «Вітрогонів». Вони народилися і вирости на Вестеросі, майже всі. Наслухалися казок про Таргарієнів. І хочуть бачити одну з них на власні очі. А Жабик тобі подарунок привіз.

— Жабик? — захихотіла Дані. — Хто це такий?

Дааріо здвигнув плечима.

— Якийсь дорнійський хлопчина. Зброносець при здоровезному лицарі на прізвисько Зеленокишка. Я йому сказав, щоб віддав подарунок мені, а я передам, та він і чути не схотів.

— Яке розумне жабеня. Отак зразу й віддасть його тобі. — Дані кинула другу подушку. — Хіба б я його побачила, той подарунок?

Дааріо попестив визолоченого вуса.

— Невже б я вкрав щось у моєї милої цариці? Якби існував гідний тебе подарунок, я б його сам поклав до твоїх м'якеньких рученят.

— На знак свого кохання?

— Ну, може не той... але йому я сказав, що він матиме змогу віддати подарунок власноруч. Ти ж не зробиш Дааріо Нахаріса брехуном?

Дані не мала сили опиратися.

— Гаразд, як забажаєш. Приводь своє жабеня завтра до двору. І решту теж. Вестеросців.

Добре буде нарешті почути посполиту мову від когось, окрім пана Барістана.

— Слухаю волю моєї цариці.

Дааріо низько вклонився, вишкіривши зуби, і пішов геть, змахуючи полами киреї.

Дані сиділа серед зіжмаканих простирадл, огорнувши коліна руками, така сумна і

покинута, що й не почула, як стиха ввійшла Місандея з хлібом, молоком та смоквами.

— Ваша милість нездорові? Ся-одна чула ваш крик у пільмі ночі.

Дані узяла смокву — пухку, чорну, з крапельками роси. «А чи кричатиму я колись з Гіздахром?»

— Ти чула виття вітру.

Дані вкусила плід, але, покинута Даарію, не відчула ані смаку, ані соковитості. Вона зітхнула, підвелася з постелі й покликала Іррі, щоб принесла халат, а тоді рушила на терасу.

Вороги чатували навколо. Коло берега ніколи не стояло менше десятку кораблів; іноді траплялася і сотня, з яких на суходол сходили вояцькі загони. Юнкайці везли морем навіть дерево — позаду своїх ровів вони будували метавки, скорпіони, високі журавлі. Тихими ночами у теплому сухому повітрі добре чувся стукіт молотків. «Але гуляй-городів немає. І стіноламів теж.» Меєрин не братимуть приступом. Замкнувши облогу, вони чекатимуть і кидатимуть каміння, доки голод

та пошесть не поставить її народ на коліна.

«Гіздахр принесе мені мир. Мусить принести.»

Того вечора кухарі спекли їй козеня з фініками та морквою, але Дані змогла з'їсти хіба що шматочок. Її виснажувала думка, що знову доведеться боротися і сперечатися з Меєрином. Сон довго не приходив — навіть коли повернувся Дааріо, такий п'яний, що ледве стояв на ногах. Дані перекидалася і крутилася під простирадлами; їй наснилося, що її цілує Гіздахр... але вуста його були синьочорні, мов синці, а мужність, якою він встромився у неї — холодна, мов лід. Вона рвучко сіла на ліжку з розкошланим волоссям та сплутаною постіллю навколо. Її полковник спав поруч, і все ж вона була сама. Дані закортіло струснути його, розбудити, примусити себе обійняти, вграти і допомогти про все забути. Але вона знала, що він посміхнеться, позіхне і скаже:

— То був лише поганий сон, моя царице. Заплющуй очі та спи.

Тому Дані не стала його будити, а накинулася халатом з каптуром, вислизнула на терасу, дійшла до загорожі й стала там, роздивляючись місто, як робила вже сто разів раніше. «Воно ніколи не стане моїм. Ніколи не буде мені домівкою.»

Блідо-рожеве вранішнє світло застало її на терасі — Дані заснула на траві під покривом дрібних крапельок роси.

— Я обіцяла Даарію, що сьогодні прийматиму двір, — сказала Даянерис своїм служницям, коли її збудили. — Допоможіть знайти вінця. І вдягти щось легке та прохолодне.

За годину вона зійшла до престольної палати.

— На коліна перед Даянерис Буреродною, Неопалимою, царицею меєринською, королевою андалів, ройнарів та першолюдей, халісі великого трав'яного моря, Трощителькою Кайданів та Матір'ю Драконів! — проголосила Місандея.

Резнак мо'Резнак вклонився і засяяв

приятню.

— Ваша превисокість вражає нас кожного нового дня. Чи не чекання весілля дарує вам таку осяйну вроду? О моя препишна царице!...

Дані зітхнула.

— Кличте першого прохача.

Двір не збирався вже так давно, що накопичена купа справ грозилася потопити собою нещасну володарку. У палаті тіснівся щільний натовп людей, тут і там спалахували сварки про першість. Та все ж першою за правом виявилася Галацця Галаре, яка виступила наперед з гордовито здійсненою головою, хоч і ховаючи обличчя за мерехтливим зеленим серпанком.

— Чи не краще нам з вашою преосяйністю переговорити наодинці?

— Якби ж я мала час, — м'яко та ввічливо заперечила Дані. — Але завтра в мене весілля.

Остання її зустріч з Зеленою Грацією лишила по собі не найкращі спогади.

— То чого ви бажаєте від мене?

— Я хотіла остерегти вас щодо одного

сердюцького полковника.

«Вона сміє казати таке просто посеред двору?! — спалахнула Дані прихованим гнівом. — О так, мужності їй не бракує, та якщо вона гадає, що я вдруге слухатиму її докори... то гірше помилитися не могла.»

— Зрада Бурого Бена Бросквина вразила і обурила нас усіх, — відповіла Дані, — але ваші остороги спізналися. Тепер вам напевне час до храму — молитися в тиші та спокої.

Зелена Грація вклонилася.

— Я молитимуся і за вас.

«Новий ляпас просто у обличчя» — подумала Дані, починаючи буряковіти.

Решта справ була проста й нудна, добре їй знайома. Цариця сиділа на подушках, слухала і вимахувала ногою з нетерплячки. Опівдні Джихікі принесла таріль смокв та нарізаної шинки. Тим часом прохачам не було видно кінця. І на кожних двох, що залишали палату з посмішками на вустах, один ішов з червоними очима і щось гнівно бурмотів.

Вже надвечір з'явився Дааріо Нахаріс зі

своїми новими «Буревісниками» — вестеросцями, що перебігли до нього з «Вітрогонів». Дані мимоволі задивилася на них, пускаючи повз вуха нескінченне бурмотіння нового прохача. «Це мої піддані. Я їхня законна королева.» Загін був вельми строкатий, але чого ще чекати від сердюків? Наймолодший був хіба що на рік старший за Дані; найстарший бачив не менше як шістдесят власних іменин. Дехто мав на собі ознаки заможності: персні та золоті гривні, шовкові сорочки, набиті срібними нютами паси з мечами. «Здобич.» Одяг майже на всіх був простого крою, латаний та поношений.

Коли Дааріо вивів їх наперед, Дані одразу помітила, що одна з прибульців — жінка, висока, білява, вбрана у кольчужну броню. «Мальованою Меріс» назвав її полковник. Видовисько з неї справді було мальовниче, хоч і не для кожного ока. Шести стоп на зріст, без вух, з вирваними ніздрями, глибокими рубцями на обох щоках і найхолоднішими очима, які бачила цариця за все життя. Щодо

решти...

Гуго Голобрід був худорлявий та похмурий, довгоногий і довгопикий, вбраний у дорогий, але вицвілий та зношений одяг. Тенетник був міцний м'язистий коротун; на голові, грудях та плечах він мав наколотих павуків. Червонопикий Орсон Камінець назвався лицарем, а за ним і стрункий, довготелесий Люципер Цибань. Гіл Гайовий витріщався нахабними очима, навіть коли ставав на коліно. Дик Солома мав блакитні, наче польові квітки, очі, біляво-воскове волосся і бентежну посмішку. Джак Рудько ховав обличчя у кущавій яскраво-рудій бороді, а що він казав, ніхто не розумів.

— Він собі у першій своїй битві пів-язика відкусив, — пояснив Голобрід.

Дорнійці виглядали інакше і здавалися зовсім іншими.

— З ласки вашої милості, — мовив Дааріо, — оце в нас Зеленокишка, Герольд і Жабик.

Зеленокишка був дебелий здоровань, лисий, наче камінь-лобак; товстелезними дужими

ручиськами він міг би позмагатися і з Могутнім Бельвасом. Герольд був стрункий та високий юнак з вигорілими на сонці смугами у волоссі та сміхотливими блакитно-зеленими очима. «Ставлю власні гроші, ця посмішка скорила чимало дівочих сердець.» На собі він мав кирею м'якої брунатної вовни, підшиту піщаним шовком — недешеве, шляхетське вбрання.

Жабик, зброєносець, був із трьох наймолодшим і найменш показним — похмуро-поважний, міцний, невисокий парубок, кароокий і брунатний волоссям. Обличчя він мав кутасте, з високим чолом, важкою щелепою і широким носом. Стерня на щоках та підборідді робила його схожим на хлопчика, що намагається виростити собі першу бороду. Дані геть не розуміла, за віщо його могли прозвати Жаби́ком. «Чи не вміє він, часом, стрибати далі за інших?»

— Підведіться, — мовила вона. — Дааріо каже: ви прибули з Дорну. На дорнійців при моєму дворі завжди чекає щира приязнь.

Сонцеспис лишився вірним моєму батькові, коли Узурпатор забрав у нього престол. Напевне, ви перестріли чимало небезпек, перш ніж дісталися мого міста.

— Навіть забагато, — відповів Герольд, вродливий юнак з вигорілим волоссям. — Коли ми залишали Дорн, ваша милосте, нас було шестеро.

— Сумую за вашими втратами. — Цариця обернула очі на його дебелого супутника. — Зеленокишка? Незвичайне ім'я.

— Жартівливе прізвисько, ваша милосте. Ще з кораблів. Скільки ми пливли від Волантису, стільки мене нудило і вивертало за облавок. І згори, і знизу... ой, гріх казати.

Дані захихотіла.

— Здається, я розумію, про що ви, добрий лицарю. Адже так? Дааріо сказав мені, що ви є лицарями.

— З ласки вашої милості, перед вами стоять троє лицарів. Ми всі висвячені та помазані.

Дані зиркнула на Дааріо і помітила на його обличчі спалах гніву. «Він не знав!»

— Лицарі стануть мені у пригоді, — мовила вона.

Але тепер запашів підозрами пан Барістан.

— Легко вихвалитися лицарськими званнями за стільки верст від Вестеросу. Чи готові ви захистити свої вихваляння мечем та списом?

— Якщо мусимо, то готові, — відповів Герольд, — хоча не скажу, що комусь із нас по силі рівнятися з Барістаном Зухвалим. Благаю пробачення вашої милості, та всі ми з'явилися перед вами під чужими іменами.

— Я знала одну людину, яка вже так вчинила, — мовила Дані. — Її звали Арстан Білоборід. Гаразд, скажіть ваші справжні імена.

— Радо і охоче, але... чи можна прохати королеву про ласку зробити це у місці, де менше вух та очей?

«Ігри всередині ігор.»

— Як забажаєте. Скахазе! Прийом двору скінчено.

Голомозий заревів накази, його Мідні Звірі зробили решту, випхавши інших вестеросців та

прохачів сього дня з престольної палати. Радники цариці лишилися всередині.

— Тепер, — мовила Дані, — слухаю ваші імена.

Молодий і вродливий Герольд вклонився першим.

— Лицар Геріс Пийвода, ваша милосте. Мій меч до ваших послуг.

Зеленокишка склав дужі руки на грудях.

— І мій келеп теж. Я — лицар Арчибальд Крицак.

— А ви, пане? — спитала королева хлопця на прізвисько Жабик.

— Коли ласка вашої милості, чи можу я спершу віддати вам до рук свій подарунок?

— Воля ваша, — відповіла Дані, зацікавившись.

Та коли Жабик рушив уперед, Дааріо Нахаріс загородив йому шлях і простяг руку в рукавиці.

— Давай сюди.

Незворушний лицем, невисокий дорнієць нахилився, розшнурував чобіт і витяг зі

схованої всередині кишені пожовтілий сувій пергамену.

— Оце такий дарунок? Закарлючки на клапті шкіри? — Дааріо вихопив сувій з рук дорнійця, розгорнув його і примружився на печатки та підписи. — Гарненький. Золото, стрічечки. Та я вашу вестероську писанину не розбираю.

— Принесіть сувій королеві! — наказав пан Барістан. — Негайно!

Дані відчула у палаті напругу та гнів.

— Я ж лише юна дівчина, а дівчатам до смаку подарунки, — легковажно вимовила вона. — Дарма ви мене дражните, Дааріо. Краще дайте сюди.

Пергамен було написано посполитою мовою. Цариця поволі розгорнула його, вивчаючи печатки та підписи. Побачивши ім'я пана Вілема Даррі, Дані відчула, як тьохнуло серце. Вона уважно прочитала весь сувій, а тоді перечитала знову.

— Чи можна дізнатися, ваша милосте, про що там мова? — запитав пан Барістан.

— Це таємна угода, — відповіла Дані, — укладена у Браавосі, коли я ще була маленькою дівчинкою. Від нас її підписав пан Вілем Даррі — воїн, що викрав мене з братом з Дракон-Каменя і тим врятував від людей Узурпатора. Від Дорну підписав великий князь Оберин Мартел. Засвідчив угоду дож Браавосу власною особою.

Вона віддала пергамен панові Барістану, щоб той прочитав сам.

— Тут говориться, що союз має скріпитися шлюбом. Навзамін допомоги Дорну в скиненні Узурпатора мій брат Візерис мав узяти доньку великого князя Дорана, Аріану, за свою королеву.

Старий лицар повільно та прискіпливо прочитав угоду.

— Якби Роберт знав про сю грамоту, то сплюндрував би Сонцеспис так само, як колись Пайк. І забрав би голови великого князя Дорана, Червоного Гаспида... та й дорнійської князівни теж.

— Не маю сумніву, що саме з цієї причини

великий князь Доран і вирішив тримати угоду в таємниці, — мовила Даянерис. — Якби мій брат Візерис знав, що на нього чекає дорнійська князівна, він би переплив морем до Сонцеспису, щойно досяг би шлюбного віку.

— І тим накликав би на себе і на Дорн нищівний удар Робертового келепа, — мовив Жабик. — Мій батько погодився чекати на той день, коли принц Візерис матиме військо.

— Ваш батько?

— Великий князь Доран. — Жабик впав на одне коліно. — Ваша милосте! Я маю честь бути Квентином Мартелом, великим княжичем Дорну, вірним та покірним підданим вашої милості.

Дані засміялася. Дорнійський княжич зачервонівся, її власний двір та радники перекинулися зачудованими поглядами.

— Преосяйносте? — перепитав Скахаз Голомозий гіскарською мовою. — Чому ви смієтеся?

— Його кличуть Жаби́ком, — відповіла вона, — і тепер я знаю, чому. В Семицарстві є

дитяча казка про жабку, що перетворюється на зачарованого принца, коли його поцілує справжня кохана.

Подарувавши посмішку дорнійським лицарям, Дані повернулася до посполитої мови.

— Скажіть-но мені, князю Квентине, чи не зачаровані ви?

— Начебто ні, ваша милосте.

— Я цього боялася. — «Ані зачарований, ані чарівний. Отакої! Шкода, що це він великокняжий син, а не отой з широкими плечима та білявим волоссям.» — І все ж ви приїхали по свій поцілунок. Ви маєте намір зі мною побратися. Адже так? Привезений вами подарунок — це ваша власна ясновельможна особа. Замість Візериса та вашої сестри угоду повинні скріпити ми з вами. Якщо, звісно, я хочу Дорн.

— Мій батько сподівався, що ви схвалите мене за нареченого.

Дааріо Нахаріс реготнув зневажливо.

— Я бачу перед собою мале цуценя. Цариці-

королеві потрібен поруч сильний чоловік, а не слиняве немовля. Для такої нареченої ви негідний обранець. Облизніть губи — чи не відчуєте смак матінчиного молока?

Пан Геріс Пийвода потемнів обличчям.

— Пильнуй язика, сердюче! Ти говориш до великого княжича дорнійського.

— А чую його мамку-годувальницю, чи не так?

Дааріо попестив великими пальцями руків'я своїх клинків і хижо посміхнувся. Скахаз грізно насупився, як умів лише він.

— Сей хлопчик, може, годиться правити отим своїм Дорном, але Меєринові потрібен цар гіскарської крові!

— Я знаю про той Дорн, — зауважив Резнак мо'Резнак. — Дорн — це піски та скорпіони. А ще голі червоні гори, спечені жорстоким сонцем.

Відповів йому князь Квентин.

— Дорн — це п'ятдесят тисяч списів та мечів, відданих нашій королеві.

— П'ятдесят тисяч, отакої! — насмішкувато

скривився Дааріо. — Чому ж я бачу лише трьох?

— Ану годі! — наказала Даянерис. — Великий княжич Квентин подолав половину світу, везучи мені подарунок. Я не дозволю ображати його нечемним звичаєм.

І обернулася до дорнійців.

— Якби ж ви з'явилися рік тому. Нині я обіцяна у шлюбі вельможному Гіздахру зо'Лораку.

Пан Геріс відповів:

— Але якщо не запізно...

— Про те судити мені, — перервала Дані. — Резнаку, простежте, щоб князеві та його супутникам надали помешкання, гідне їхнього високого роду та стану. Також подбайте про всі їхні потреби.

— Ваша воля, преосяйносте.

Цариця-королева підвелася з місця.

— Тоді ми скінчили.

Дааріо та пан Барістан пішли за нею сходами до її помешкань.

— Це змінює все, — зауважив старий лицар.

— Це не змінює нічого, — заперечила Дані, поки Іррі знімала з неї вінця. — Що для нас змінять троє вояків?

— Троє лицарів, — мовив Селмі.

— Троє брехунів! — похмуро буркнув Дааріо. — Вони мене надурили.

— І напевне, ще й підкупили.

Дааріо не потурбувався навіть виправдовуватися. Дані розгорнула сувій і знову його переглянула. «Браавос. Цю угоду уклали, коли ми ще жили у будинку з червоними дверима.» Звідки таке чудернацьке відчуття?

Дані мимоволі пригадалося її жахіття. «Іноді сни справджуються.» Чи не міг Гіздахр зо'Лорак бути у змові з чаклунами? Чи не це означав її сон? Чи не був він посланням? Невже так боги казали їй кинути Гіздахра і одружитися з цим дорнійським князем? Щось залоскотало їй, якийсь неясний спогад.

— Пане Барістане, який герб має дім Мартел?

— Осяйне сонце, пронизане списом.

«Син сонця.» Тілом пробігли дрижаки. «Тіні й шепіт.» Що там ще казала Квайфа? «Бліда кобила і син сонця. Потім лев і дракон. Чи це я — дракон?»

— Стерегтися напахченого підстоля. — Це вона добре пам'ятала. — Сни та пророцтва. Чому в них завжди самі загадки? Не терплю цього. Ой, залиште мене, пане. Завтра — день мого весілля.

Тієї ночі Дааріо грав її у всякий спосіб, яким чоловік може володіти жінкою, а вона віддавалася йому радо та охоче. Востаннє, коли сонце вже сходило, вона збудила його твердість вустами, як колись навчила Дорея, а тоді виїздила згори так люто і завзято, що в Дааріо з рани знову зацебеніла кров. На один солодкий удар серця вона вже не могла розібрати, чи то він усередині неї, чи вона — усередині нього.

Та коли на день її весілля остаточно зійшло сонце — тоді з ліжка підвівся і Дааріо Нахаріс. Він вдяг вбрання, яке скинув надвечір, і застібнув паса з двома хтивими золотими

руків'ями.

— Куди це ти? — спитала його Дані. — Я забороняю тобі сьогодні шукати зустрічей з ворогами.

— Моя жорстока цариця, — дорікнув її полковник. — Якщо мені не можна вбивати твоїх ворогів, то як розважитися та розрадитися, поки тебе там одружують?

— До вечора я вже не матиму ворогів.

— Але нині лише світанок, мила царице. День попереду довгий — стане часу на останню вилазку. Принесу тобі за весільний подарунок голову Бурого Бена Бросквина.

— Не треба голів! — заперечила Дані. — Колись ти приносив мені квіти.

— Хай Гіздахр носить тобі квіти. Щоправда, сам він і по кульбабку не нахилиться, але ж є челядь, яка бігцем зробить все за нього. То я маю твій дозвіл піти?

— Ні!

Вона хотіла, щоб він залишився, хотіла схопити в обійми і не випускати. «Одного дня він піде і не повернеться. Одного дня лучник

прохромить йому груди стрілою, або десятеро напосядуться зі списами, сокирами та мечами. П'ятеро з тих десяти зухів загинуть, та моє горе від того не поменшає. Одного дня я втрачу його, як втратила своє сонце-та-зорі. Але благаю вас, боги — не сьогодні. Ще не сьогодні.»

— Повертайся до ліжка і поцілуй мене. — Ніколи ніхто не цілував її так, як Дааріо Нахаріс. — Я твоя цариця, і я наказую тобі гойдати мене щосили.

Вона хотіла вимовити це грайливо, але очі Дааріо заціпеніли.

— Гойдати царицю — то царева справа. Хай цим переймається твій вельможний Гіздахр, коли ви поберетесь. А якщо йому здасться, що то не царева справа — на цариці упрівати, хай знайде слуг, які радо все зроблять за нього. Чи приклич до себе в ліжку отого дорнійського хлопчину... а разом і його гарненького приятеля, чому ні?

І полковник сердюків рвучко вийшов з опочивальні.

«Він таки хоче зробити вилазку, — зрозуміла Дані. — І якщо зуміє здобути голову Бена Бросквина, то ввійде в палату весільної трапези і кине мені під ноги. О боги Седмиці, бережіть мене. Чому він не народився у чеснішому домі?»

Коли Дааріо пішов, Місандея принесла цариці простий сніданок з козячого сиру з оливками та родзинками.

— Вашій милості не варто снідати самим лише вином. Ви ж така тонесенька та крихітна, а сьогодні вам напевне знадобляться сили.

Почувши такі слова від малесенької дівчинки, Даянерис засміялася. Вона так покладалася на поміч малої драгоманки, що іноді забувала: Місандеї щойно виповнилося одинадцять років.

Вони поснідали разом на її терасі. Поки Дані покусувала оливку, наатійська дівчинка зиркнула на неї очима розтопленого золота і мовила:

— Ще не запізно сказати їм, що ви не хочете цього шлюбу.

«Е ні, — подумала Дані з сумом. — Запізно.»

— У жилах Гіздахра тече стара шляхетна кров. Наш союз об'єднає моїх відпущенців та його міщан. Коли ми зіллємося у одне ціле, те саме станеться і з містом.

— Ваша милість не кохають вельможного Гіздахра. Ся-одна вважає, що ви охочіше б узяли за чоловіка когось іншого.

«Ні, не треба сьогодні думати про Даарію.»

— Цариця кохає, де мусить, а не де хоче.

Бажання їсти зникло остаточно.

— Прибери їжу, — наказала вона Місандеї.
— Час мені до купелі.

Поки Джихікі сушила Даянерис рушником, Іррі принесла токар. Дані заздрила дотракійським дівчатам у просторих штанях піщаного шовку та мальованих лейбиках — їм мало бути прохолодніше, ніж їй у токарі, ще й під вагою облямівки з перлів.

— Допоможіть мені накрутитися оцими перлами. Ніяк не впораюся з ними самотужки!

Напевне, вона мала б чекати на весілля та шлюбну ніч замріяно та захоплено. Дані

пам'ятала ніч свого першого весілля, коли хал Дрого зірвав її вінця цноти під чужими зірками. Не забула, яка була налякана, схвильована, збуджена. Чи буде так з Гіздахром? «Ні. Я вже не та дівчинка, що була. А він — не моє сонце-та-зорі.»

Зсередини піраміди знову з'явилася Місандея.

— Резнак та Скахаз благають про честь супроводити вашу милість до Храму Грацій. Резнак наказав приготувати вам ноші.

Меєринці лише зрідка їздили верхи всередині міських мурів, надаючи перевагу накритим ношам та носильним кріслам, які тягли їхні невільники.

— Коні загиджують вулиці, — казав їй один з Захів, — а раби — ні.

Дані звільнила усіх міських рабів, але ноші та крісла, що загромаджували вулиці, нікуди не поділися — і жодні з них не ширяли у повітрі силою чар.

— Надто спекотно нині зачинятися в ношах, — мовила Дані. — Засідлайте мені срібну. Не

хочу їхати до пана чоловіка на спинах носіїв.

— Ваша милосте, — відповіла Місандея, — ся-одна благає пробачити, але в токарі вам їхати верхи не можна.

Мала драгоманка мала рацію, і вже не вперше. Крій токару не дозволяв їздити на коні. Дані зморщила носа.

— Ну як скажеш. Але не накриті ноші, благаю — бо я задихнуся за тими запонами. Хай приготують крісло.

«Хай всі кролі дивляться, як гідно я ношу кролячі вуха.»

Коли Дані зійшла донизу, Резнак та Скахаз упали на коліна.

— Ваша превисокість сяють так сліпуче, що позбавлять зору кожного чоловіка, який наслідиться підняти очі, — заторохтів Резнак. Підстолій мав на собі токар важкого коштовного шовку бурякового кольору з золотим краєм. — Гіздахрові зо'Лораку надзвичайно пощастило з вами... а вам з ним, пробачте мені зухвалість. Ваш шлюб врятує наше місто, ось побачите.

— Ми всі за це молимося. Я хочу посадити власний оливковий гай і дочекатися врожаю.

«Чи не байдуже, вдовольнять мене Гіздахрові поцілунки чи ні? Мир — ось що мене вдовольнить. Хіба я пересічна жінка — не цариця та королева?»

— Людей нині збереться аж чорно... наче мух.

Голомозий був вбраний у чорні плетені плаhti та карбований в подоби м'язистих грудей панцир. Шолом у вигляді зміїної голови він тримав під пахвою.

— Чи мені боятися мух? Ваші Мідні Звірі вбережуть мене від лиха.

Усередині підніжжя Великої Піраміди завжди панували сутінки та прохолода — стіни у тридцять стоп завтовшки не пускали всередину ані спеку, ані гармидер міських вулиць. Її супровід вже шикувався всередині брами. Коні, мули та віслюки жили у стайнях вздовж західної стіни, слони — вздовж східної. Дані придбала трьох велетенських, чудернацьких звірів разом зі своєю пірамідою.

Вони нагадували їй сірих мамутів, хіба що ікла були підрізані та визолочені, а очі — сумні.

Вона знайшла Могутнього Бельваса за поїданням винограду, а Барістана Селмі — за спогляданням, як стайняр затуляє попруги на зозулястому сірому коні. Троє дорнійців розмовляли з лицарем, але замовкли, коли ввійшла королева. Великий княжич упав на одне коліно.

— Ваша милосте, мушу молити вас знову. Здоров'я мого батька слабшає, але вірність вашій справі — незмінно непохитна. Якщо моя особа або мій подарунок викликали ваше невдоволення, благаю пробачити, але...

— Якщо прагнете мого задоволення, пане, почувайтеся за мене щасливим, — відповіла Даянерис. — Сьогодні день мого весілля. У Жовтому Місті усі танцюватимуть, не маю жодного сумніву.

Вона зітхнула.

— Та підведіться вже, пане князю, і посміхніться. Одного дня я повернуся на Вестерос посісти престол свого батька. І тоді

шукатиму допомоги в Дорні. Але сього дня юнкайці оточили моє місто сталевим кільцем. Я можу загинути, ніколи не побачивши свого Семицарства. І Гіздахр може загинути. А Вестерос — потонути у хвилях бурхливого моря.

Дані поцілувала дорнійського князя у щоку.

— Ну ходімо вже. Час мені взяти собі чоловіка.

Пан Барістан допоміг їй сісти у крісло-ноші. Квентин повернувся до своїх дорнійців. Могутній Бельвас заревів, щоб відчинили браму, і Даянерис Таргарієн винесли уперед на сонце. Селмі наздогнав її на своєму зозулястому сірому.

— Скажіть мені, — мовила Дані, коли хода повернула до Храму Грацій, — якби моїм батькові та матері дали волю дослухатися до свого серця, з ким би вони побралися у шлюбі?

— То справи давно минулих часів. Ваша милість навіть не знають тих людей.

— Але ж ви знаєте. То розкажіть.

Старий лицар неохоче схилив голову на

знак згоди.

— Ваша матінка королева завжди дбала про свій обов'язок. — Пан Барістан виглядав блискуче та поважно у золотому зі сріблом обладунку та білому корзні, що струменіло з плечей. Але голос його лунав болюче, наче кожне слово гострим каменем ранило ноги. — Проте ще дівчиною... вона захопилася юним лицарем зі штормового краю, котрий звоював запоруку її прихильності на турнірі та назвав її королевою краси та кохання. Втім, від тих подій лишилася сама скороминуща згадка.

— Що сталося з лицарем?

— Того дня, коли ваша паніматка побралася з вашим батьком, лицар відклав турнірного списа назавжди. А згодом став дуже побожний; чули люди, як він казав, що тільки Діва замінить йому в серці королеву Раелу. Певно ж, пристрасть його і жага були марними. Простий земельний лицар не пасував за чоловіка принцесі королівської крові.

«Хто ж тоді Дааріо Нахаріс? Сердюк-запроданець, не вартий навіть застібати золоті

остроги на ногах земельного лицаря?»

— А що мій батько? Чи була жінка, яку він кохав більше за свою королеву?

Пан Барістан посовався у сідлі.

— Ну... не те щоб кохав... радше сказати «жадав», але то... лише кухонні плітки, теревені праль та стайнярів...

— Я хочу знати. Я ніколи не знала свого батька. І хочу дізнатися про нього все. І хороше... і решту.

— Воля вашої милості. — Білий лицар говорив поволі, ретельно добираючи слова. — Принц Аерис... ще замолоду його увагу захопила одна панна з Кастерлі-на-Скелі. Сестра в перших Тайвина Ланістера. Коли вони з Тайвином брали шлюб, ваш батько на бенкеті випив забагато вина. Люди чули, як він казав, що то велике нещастя — скасування права зверхника на першу ніч. П'яний жарт, не більше. Але Тайвин Ланістер був не з тих, хто пробачає такі жарти... або надмірності, які ваш батько дозволив собі під час постілювання.

Обличчя старого лицаря пашіло.

— Я вже сказав забагато, ваша милосте. Я...

— Вітаю, ласкава царице!

Друга хода зрівнялася з її власною, і тепер зі свого місця у кріслі-ношах їй посміхався Гіздахр зо'Лорак. «Мій цар і повелитель.» Дані стало цікаво, де Дааріо Нахаріс і що він робить. «Якби це була казка, він підлетів би учвал саме тоді, коли ми дісталися б храму. І викликав Гіздахра на бій за мою руку.»

Біч-обіч валки цариці та Гіздахра зо'Лорака поволі просувалися Меєрином. Нарешті перед ними замаяв Храм Грацій, виблискуючи золотими банями на сонці. «Яка краса» — сказала собі цариця, але десь глибоко всередині маленька дурненька дівчинка не припиняла роззиратися, шукаючи Дааріо. «Якби він кохав тебе, то прийшов би і забрав під загрозою меча, як Раегар викрав свою північанську дівчину» — наполягала маленька дівчинка. Але цариця знала, що то дурощі. Навіть якби її полковникові стало божевілля спробувати викрадення, Мідні Звірі зарізали б його, не давши наблизитися і на півсотні сажнів.

Перед дверми храму на них чекала Галацца Галаре, оточена сестрами у білому, рожевому та червоному, блакиті, золоті та порфірі. «Їх менше, ніж було.» Дані пошукала очима Еццару і не знайшла. «Невже кривава різачка забрала навіть її?» Хоча цариця лишила астапорців помирати з голоду ззовні мурів, щоб не дати різачці розповсюдитися, хвороба поширювалася все одно. Захворіло чимало людей: відпущенці, сердюки, Мідні Звірі, навіть дотракійці, хоча пошесть досі не торкнулася жодного з Неблазних. Дані подумки молилася, щоб найгірше вже минулося.

Грації винесли наперед крісло зі слонової кістки та золоту балію. Спритно притримуючи токар, щоб не ставати на його край, Даянерис Таргарієн опустилася на оксамитове сидіння, а Гіздахр зо'Лорак став на коліна, розв'язав їй сандалі та почав омивати ноги. П'ятдесят євнухів заспівали чарівним хором, десять тисяч очей прикипіли до видовища. «Він має лагідні руки, — подумалося Дані, поки між її пальців лилися теплі запашні олії. — Якщо до них

додається ще й лагідне серце — може, з часом я до нього прихилюся.»

Коли ноги були омиті, Гіздахр висушив їх м'яким рушником, знову вдягнув і ушнурував сандалі, потім допоміг Дані підвестися. Руч-об-руч вони увійшли до храму слідом за Зеленою Грацією; повітря там повнилося густими пахощами, а у стінних заглибинах стояли, оповиті тінями, боги старого Гісу.

За чотири години по тому вони вийшли з храму чоловіком та дружиною, пов'язані на зап'ястках і кісточках ланцюжками жовтого золота.

Джон

Королева Селиса насунулася на замок Чорний у супроводі власної доньки та її блазня, власних служниць та двірських паній, а також власного загону збройної варти з п'яти десятків лицарів, панцирних слуг і стражників. «І всі — королевині люди, — подумав Джон. — Та хоч крутяться вони навколо Селиси, а служать насправді Мелісандрі.» Червона жриця попередила про їхнє прибуття мало не за день перед тим, як зі Східної Варти прилетів крук з тією самою новою.

Джон зустрів королевин почет коло стайні, супроводжуваний Шовкуном, Бовеном Маршем та півдесятком вартових у довгих чорних кобеняках. Йому не личило з'являтися перед королевою без власного почту, а надто перед цією — якщо хоч половина почутого про неї

була правдою. Побачивши Джона самого, вона б ще чого завважила його за стайняра та віддала повід коня.

Снігові хмари нарешті відсунулися на південь і дали їм трохи спочинку. Коли Джон Сніговій ставав на коліно перед південською королевою, в повітрі відчувався навіть смак тепла.

— Ваша милосте. Замок Чорний вітає вас і ваш почет.

Королева Селиса подивилася на нього згори вниз.

— Дякую. Тепер супроводьте нас до вашого князя-воєводи.

— Мої браття вшанували мене цією честю. Я — князь-воєвода Джон Сніговій.

— Ви?! Казали мені, що ви зовсім молодий, але... — Королева Селиса мала гостре бліде обличчя, на голові носила вінець червоного золота з вістрями у подібні язичків полум'я — точно такий, як у Станіса. — Підведіться, воєводу Сніговію. Це моя донька Ширена.

— Вітаю, принцесо, — схилив голову Джон.

Ширена була відлюдькувата, не надто вродлива дівчинка, яку до того ж спотворила сіра лускачка, що лишила шию і частину щоки жорсткою, сірою, вкритою сіткою тріщин.

— Мої браття разом зі мною — до ваших послуг, — сказав він дівчинці.

Ширена зашарілася.

— Дякую, пане воєводу.

— Здається, ви маєте знати мого родича, пана Аксея Флорента, — вела далі королева.

— Лише за чутками, принесеними на крукових крилах.

Листи, отримані Джоном зі Східної-Вартибіля-Моря, чимало розповідали про Аксея Флорента... хоча мало що з розказаного йому лестило.

— Вітаю, пане Акселю.

— Вітаю, воєводу Сніговію.

Флорент був кремезний та опецькуватий, мав короткі ноги та груди барилом. Цупка стерня вкривала його щоки та щелепи, ще довша витикалася з вух та ніздрів.

— Оце мої вірні лицарі, — мовила далі

королева Селіса. — Пан Нарберт, пан Бенефон, пан Брус, пан Патрек, пан Дорден, пан Малегорн, пан Ламберт, пан Перкін.

Кожен достойник вклонявся, коли казали його ім'я. Блазня королева назвати не зізволила, та коров'ячі дзвіночки на рогатій шапці й строкаті візерунки, наколоті на щоках, не дозволяли сплутати його ні з ким. «Пістрявчик.» У листах Котера Пайка згадувалося і про нього; Пайк писав, що блазень — недолугий розумом.

Наступною королева вказала ще на одну незвичну постать свого супроводу: довготелесого кощавого чоловіка, чималий зріст якого підкреслювала чужинська триповерхова шапка з лілової повсті.

— А тут у нас вельмишановний Тихо Несторіс, посланець Залізного Банку Браавосу, надісланий на перемови з його милістю королем Станісом.

Заморський пеняжнин поштиво зняв шапку і низько, вишукано вклонився.

— Дозвольте, пане князю-воєводу,

подякувати вам та вашій братії за чудову гостинність.

Він розмовляв посполитою мовою майже бездоганно, лише з найлегшим натяком на чужинську вимову. На півстопа вищий за Джона, браавосець мав чудернацьку борідку — тонку, наче мотузка — що витикалася з підборіддя і спадала майже до пояса. Вдягнений він був у ошатний темно-ліловий каптан, обшитий горностаєм. Високий жорсткий комір облямовував вузьке обличчя.

— Маю надію, наша присутність не надто вас обтяжить.

— Зовсім ні, шановний пане. Щиро вітаю в замку.

«Щиріше, ніж цю королеву, правду сказати.» Котер Пайк заздалегідь прислав крука повідомити про прибуття банкіра, і відтоді Джона Сніговія не полишали пов'язані з ним роздуми.

Джон знову обернувся до королеви.

— Вашій милості приготували королівські покої у Король-Башті. На час, який ви

забажаєте перебути серед нас. Ось наш великий шафар, Бовен Марш. Він знайде помешкання для вашого почту.

— Красно дякую за гостинність. — Королева вимовляла чемні слова, та проказувала ними дуже красномовно: «Такий твій обов'язок, куди подінешся; сподіваюся, твої помешкання мене вдовольнять». — Ми не сидітимемо тут надто довго — хіба що кілька днів. Маємо намір вирушити до нашого нового стольця у Ніч-Кромі, щойно перепочинемо. Нам випав доволі тяжкий та втомний шлях зі Східної Варти.

— Воля вашої милості, — відповів Джон. — Певно, ви змерзли та зголодніли. У нашій трапезній на вас чекає гаряча страва.

— Пречудово. — Королева роззирнулася дворичем. — Та спершу ми б хотіли порадитися з пані Мелісандрою.

— Певна річ, ваша милосте. Її помешкання теж розташовані у Король-Башті. Прошу сюди.

Королева Селіса кивнула, узяла доньку за руку і дозволила провести себе зі стайні. Пан Аксель, браавоський лихвар та решта почту

посунули слідом, наче каченята у вовні та хутрі.

— Ваша милість мають знати, — мовив Джон Сніговій. — Будівничі зробили все можливе, щоб приготувати Ніч-Кром до прибуття вашої високої особи... та все ж велика його частина лежить у руїнах. Це чималий замок, найбільший на Стіні, і відновили ми його лише почасти. Наразі вам, напевне, було б зручніше у Східній-Варті-біля-Моря...

Королева Селіса пирхнула.

— Годі вже з нас тієї Східної Варти! Нам у ній не до смаку. Королева має бути господинею під своїм дахом. А вашого Котера Пайка ми вважаємо нечемою, лихословом, задиракою та жмикрутом!

«Якби ж ти знала, як тебе величає Котер...»

— Прикро чути. І все ж боюся, чи не гірше вашій милості смакуватимуть злигодні Ніч-Крому. Ми говоримо про фортецю, не про палац. Похмуре, холодне місце. Східна Варта, принаймні...

— У Східній Варті небезпечно! — Королева поклала руку на плече доньки. — Ось законна спадкоємиця нашого короля. Свого часу Ширена сидітиме на Залізному Престолі й правитиме Семицарством. Її треба вберегти від усякого лиха, а саме на Східну Варту лихо чатує першим. Цей Ніч-Кром обрав нашим столяцем мій ясновельможний чоловік. Саме там ми і житимемо. Ми...

З-за погорілої шкаралупи Воеводської Вежі виникла неймовірного зросту тінь. Принцеса Ширена верескнула, троє королевиних лицарів зойкнули у лад із нею. Ще один скрикнув: «Бережи нас, Седмице!», з несподіванки геть викинувши з голови свого нового червоного бога.

— Не бійтеся, — поспіхом заспокоїв їх Джон. — Небезпеки вашій милості немає. Це Вун-Вун.

— Вун Вег Вун Дар Вун, — зарокотів велетнів голос, наче камінь загуркотів зі скелястого схилу.

Велетень став на коліна перед почтом, та

навіть на колінах височів над головами.

— Коліна королеві. Малій королеві.

Поза сумнівом, то були плоди науки, завченої велетнем від Шкіряна. Очі принцеси стали завбільшки з тарілки.

— Це ж велетень! Найсправжнісінький, наче з казок! Але чому він так дивно говорить?

— Бо знає лише кілька слів посполитою мовою, — відповів Джон. — У їхній власній землі велетні розмовляють прадавньою мовою.

— Можна його торкнутися?

— Оцього не треба! — застергла королева. — Ти лише поглянь, яка це брудна тварина.

І обернула похмурий погляд та насуپлені брови на Джона.

— Воєводо Сніговію, що це потворне чудовисько робить по цей бік Стіни?

— Вун-Вун гостює у Нічній Варті. Так само, як ви.

Порівняння королеві не сподобалося. І її лицарям теж. Пан Аксель скривився з огиди, пан Брус збуджено захихотів, а пан Нарберт мовив:

— Я чув, усі велетні вимерли.

— Майже всі. — «Тих, які померли, оплакала Ігритта.»

— Морок панує, мертвий танцює, — заспівав Пістрявчик, човгаючи ногами у викривлених танцювальних рухах. — Отакої, йой-ой-ой.

У Східній Варті хтось пошив йому теплого строкатого кожуха з бобрового та заячого хутра і овечих шкурок. На шапці він гордовито носив оленячі роги з дзвіночками та довгі брунатні білячі китиці, що висіли йому на вуха. Кожен крок блазня відлунював тельнянням дзвіночків.

Вун-Вун так зачарувався блазнем, що йому аж подих перехопило. Велетень навіть спробував схопити невідому істоту, але дурник відскочив назад, шалено тельнякаючи.

— О ні, ой ні, оце вже ні!

Вун-Вун завзято зіп'явся на ноги. Королева вхопила принцесу Ширену і відтягла назад, лицарі вхопилися за мечі, а Пістрявчик з переляку запнувся, втратив рівновагу і

ляпнувся на дупу в сніговий замет. Вун-Вун зареготав, а регіт велетня міг би присоромити і драконове ревіння. Пістрявчик затулив вуха, принцеса Ширена сховала обличчя у хутрі матиного кожуха, а найхоробріший з королевиних лицарів посунувся вперед з залізом у руках.

Джон підняв руку на знак застороги.

— Гей, не сердьте його! Сховайте меча в піхви, пане. А ти, Шкіряне, відведи Вун-Вуна до Гардінової Башти.

— Вун-Вун їсти? — запитав велетень.

— Їсти, — погодився Джон, а Шкірянові додав: — Я пришлю кошик городини для нього і м'яса для тебе. Запали вогонь.

Шкірян розплився в усмішці.

— Запалю, м'сьпане, але ж там у Гардіна холоднеча така, аж до кісток пробирає... Чи не пришлють пан воєвода ще й вина зігрітися?

— Тобі пришлю. Йому — ні.

Вун-Вун ніколи не куштував вина, доки не втрапив до замку Чорного, зате раз скуштувавши, спалахнув пристрастю.

«Велетенською пристрасстю, щоб не збрехати.» Посеред виру справ і турбот Джонові бракувало на голову лише п'яного велетня. Він обернувся до королевиних лицарів і мовив:

— Мій ясновельможний панотець колись казали, що воїнові не слід оголювати клинка, якщо він не має наміру завдати удару.

— А я мав такий намір. — Лицар мав чисто голене, обвітрене обличчя; під кожухом-накидкою з білого хутра він носив на собі срібнотканий вапенрок з блакитною п'ятикутною зіркою. — Колись мене вчили, що Нічна Варта захищає царину людей від отаких чудовиськ. Ніхто не згадував, що їх тут тримають за улюблених тваринок.

«Ще один південський недоумок з довгим язиком.»

— Перепрошую, ви є?...

— Пан Патрек з Король-Гори, коли ласка пана воєводи.

— Мені невідомо, чи тримаєтеся ви, пане, гостьового права на вашій горі. Але на півночі воно для нас святе і непорушне. Вун-Вун —

гість Нічної Варти.

Пан Патрек посміхнувся.

— А скажіть-но, князю-воєводу, як Іншим трапиться зазирнути до ваших володінь, ви їх теж запросите на гостину до Варти?

Лицар обернувся до своєї королеви.

— Якщо не помиляюся, ваша милосте, Король-Башта стоїть отам. Чи не вшануєте мене честю?...

— Як скажете.

Королева узяла лицаря попід руку і проминула братчиків Нічної Варти, не подарувавши і другим поглядом.

«Оті язики вогню на короні — найтепліше, що є в цій королеві.»

— Вельмишановний пане Тихо! — покликав Джон. — Чи не приділите мені хвилинку? Якщо, звісно, така поважна особа не надто обтяжена справами.

Браавосець спинився і чемно посміхнувся.

— Ой, благаю, не кличте мене поважною особою. Я лише сумирний слуга Залізного Банку Браавоса.

— Котер Пайк написав мені, що ви прибули до Східної Варти на трьох кораблях: галеасі, галері та кочі.

— Таки-так, мосьпане. Цієї пори перетинати море досить небезпечно. Один корабель може й не дістатися мети, а три разом вже якось дадуть собі ради. Залізний Банк такими речами не легковажить.

— Чи не побалакати нам десь на самоті, перш ніж ви відбудете у подорож?

— Я до ваших послуг, князю-воєводо. До речі, в Браавосі ми маємо прислів'я: немає кращого часу, ніж зараз. Вам пасує?

— Незгірш якого іншого. То ходімо до моєї світлиці? Або хочете побачити верхівку Стіни?

Банкір зиркнув угору, де величезне світле громаддя малювалося на тлі неба.

— Боюся, там нагорі зараз панує страшенний холод.

— Холод і вітер. Зате навчитесь ходити якнайдалі від краю. Бо декого звідти таки здмухнуло. І все ж прогулянка Стіною... де ще вам у світі трапиться така нагода? Ніде і

ніколи, запевняю вас.

— Певно, я шкодуватиму про свою обачність навіть на смертному ложі. Але після довгого дня у сідлі мене вабить не холод і вітер, а тепле помешкання під дахом.

— Ну то ходімо до світлиці. Шовкуне, май ласку — зготуй пряного вина.

Помешкання Джона позаду зброярні були хай не надто теплі, та хоч без вітру. Вогонь у комині згаснув; Шовкун не так ретельно дбав про нього, як свого часу Скорботний Ед. Мормонтів крук привітав прибульців вереском «Зер-рна!». Джон повісив кобеняка на кілок.

— То ви приїхали у пошуках Станіса, чи не так?

— Саме так, ясний пане. Королева Селіса порадила повідомити круком до Жбиру-в-Пущі, що я чекатиму на ласку його милості у Ніч-Кромі. Справа, яку я маю до короля, надто важлива, щоб довіряти її листам.

— Борг. — «Яка ще справа може занести сюди браавоського лихваря?» — Власний борг Станіса? Чи його брата?

Банкір склав пальці докупи.

— Не личить мені, найнижчому серед слуг, обговорювати, що саме заборгував чи не заборгував Залізному Банкові його милість король Станіс. Що ж до короля Роберта... ми мали велике задоволення і честь допомагати його милості в скрутах. Поки Роберт був живий, справи робилися належним чином. Але віднедавна Залізний Престол припинив усі виплати нашому банкові.

«Невже Ланістери — справді такі недоумки?»

— Проте хіба можна змусити Станіса взяти на себе борг його брата?

— Борг належить Залізному Престолові, — зауважив Тихо, — і виплачувати його має той, хто на ньому сидить. Юний король Томен та його радники у своїй упертості трохи перехопили через край. Тепер ми маємо намір залагодити цю справу з королем Станісом. Якщо він виявиться гіднішим нашої довіри, ми з великою охотою подбаємо про усі його потреби.

— Потр-реби! — заверещав крук. — Потр-реби!

Джон мав приблизно такі ж здогадки від тієї миті, коли почув, що Залізний Банк прислав на Стіну свого посланця.

— Останнє, що ми знаємо: його милість вирушив на Зимосіч протистати князеві Болтону та його прибічникам. Пошукайте його там, коли бажаєте. Але справа небезпечна — можете-бо опинитися у самому вирі війни.

Тихо чемно схилив голову.

— Ми, слуги Залізного Банку, дивимося в обличчя смерті не рідше, ніж ви, слуги Залізного Престолу.

«То я, на твою думку, служу престолові?» Джон мимоволі замислився, чи справді це так, але відповіді не знайшов.

— Я можу надати вам коней, припаси, провідників... усе потрібне, щоб дістатися Жбиру-в-Пущі. Відти самотуж шукайте шляху до Станіса.

«І не дивуйтеся, коли знайдете його голову на шпичці.»

— Але за це я попрохаю певну ціну.

— Ціну! — верескнув Мормонтів крук. —
Ціну, ціну!

— Все завжди має свою ціну, хіба не так? —
посміхнувся браавосець. — Чого ж просить у
нас Варта?

— Ваші кораблі, для початку. З усіма
жегльрами.

— Усі три? А як мені накажете повертатися
до Браавосу?

— Вони потрібні мені лише для однієї
подорожі.

— Гадаю, вельми небезпечної. Але ви
сказали «для початку»?

— Нам також потрібна позика. Вдосталь
золота, щоб дожити до весни. Щоб купити
харчі та винайняти кораблі — привезти їх
сюди, до нас.

— Аж до весни?! — Тихо зітхнув. — На
жаль, це неможливо, пане воєводо.

Що йому колись казав Станіс? «Ти
торгуєшся, наче тітка на базарі за оселедця,
Снігу-воєводо. Невже Нед Старк нарядив тебе

від якоїсь риболовки?» Хтозна — може, і так.

Минула майже година, перш ніж неможливе стало можливим, і ще година, перш ніж вдалося погодити умови. Найущипливіші питання допоміг владнати глек гарячого вина з прянощами, принесений Шовкуном. Коли нарешті Джон Сніговій підписав грамоту, складену браавосцем на пергамені, обидва вже були добряче напідпитку і вельми незадоволені угодою. Джонові гадалося, що це добрий призвісток.

Три браавоські кораблі мали доповнити флот Східної Варти до одинадцяти, рахуючи ібенійського китобоя, котрого Котер Пайк вилучив за наказом Джона, торговельну галеру з Пентосу, здобуту схожим чином, і три побиті лисенійські бойові кораблі — рештки флоту Саладора Саана, відігнані назад на північ осінніми бурями. Три Саанові кораблі були пошматовані найгірше, але дотепер їх мали вже полагодити.

Одинадцятьох кораблів і близько не вистачало для задуманого, але якщо зволікати

далі, то зрештою рятівники не знайдуть у Недолі жодної живої душі. «Отже, рушати треба зараз або ніколи.» Але чи досить вже розпачу скуштували Матінка-Кротиха та її люди, щоб довірити свої життя Нічній Варті? Хтозна, хтозна...

Коли Джон з Тихо Несторісом залишали світлицю, вже починало сутеніти і знову засніжило.

— Схоже, небо не розщедрилося на довгий перепочинок, — зауважив Джон і загорнувся у кобеняка.

— Зима стукає у двері. Того дня, коли я вирушав з Браавосу, на протоках намерзла крига.

— Троє з мого братства проминали Браавос зовсім нещодавно, — мовив Джон. — Старий маестер, співець та молодий шафар. Вони супроводжували до Старограду дичацьку дівчину та її дитину. Чи не зустрічали ви їх у місті?

— На жаль, ні, ласкавий пане. Вестеросці відвідують Браавос щодня, але більшість

прибуває та відбуває через Тандитну Гавань. Кораблі ж Залізного Банку стають на котву в Порфіровій Гавані. Якщо забажаєте, я можу поспитатися про них, коли повернуся.

— Нема потреби. Донині вони вже мали безпечно дістатися Старограду.

— Сподіваймося. Вузьке море дуже лихе цієї пори року. А віднедавна ми чуємо бентежні звістки про дивні кораблі, які бачили на Порогах.

— Саладор Саан?

— Лисенійський пірат? Так, дехто каже, він повернувся до старих звичок. І бойовий флот князя Рожвина потроху рухається крізь Зламану Руку. Напевне, повертається додому. Але ті кораблі нам добре відомі разом з їхніми господарями. Ні, подекують про інші вітрила... з дальшого сходу... і ще чути балачки про драконів.

— Якби ж мати хоч одного. Трохи зігрілися б.

— Ясний пан воєвода пожартували. Даруйте, але я не сміятимуся. Ми, браавосці, походимо

від нещасних утікачів, що ледве врятувалися від Валерії та люті її драконовладців. Ми не жартуємо про драконів.

«Воно й не дивно.»

— Перепрошую, пане Тихо, якщо завдав образи.

— Не завдали жодної, пане воєводо. Але я раптом відчув голод. Роздавати боржникам такі купи золота — мимоволі черево спорожніє. Чи не покажете мені, з вашої ласки, де в вас бенкетна палата?

— Я вас туди проведу. — Джон майнув рукою. — Прошу сюди.

Опинившись у трапезній, було нечемно не зломити з банкіром хліба, тож Джон вислав Шовкуна по страви. Новина про прибуття гостей притягла до трапезної майже усіх братчиків, які не спали і не вартували Стіну; підвал наповнився теплом і галасом.

Самої королеви видно не було, і доньки її теж. Вони мали вже розташуватися у Король-Башті. Зате були присутні пан Брус і пан Малегорн, що розважали товариство свіжими

новинами зі Східної Варти та з-за моря. Сиділо тут також і трійко панн з пошту королеви у супроводі служниць та десятку залицяльників з Нічної Варти.

Ближче до дверей завзято нападав на рожен з каплунами Правиця Королеви, зісмokтyючи м'ясо з кісток і запиваючи кожен шматок ковтком пива. Коли пан Аксель Флорент побачив Джона Сніговія, то відкинув кістку, витер рота тилом долоні й наблизився перевальцем. Криві ноги, випнуті барилом груди і чималі вуха робили його вельми кумедним на вигляд, але Джон остерігся сміятися — бо то був дядько королеви Селиси, що одним з перших прийняв червоного бога Мелісандри. «Коли він і не вбивця родичів, то недалеко пішов.» Брата Акселя Флорента спалила Мелісандра, розповів Джонові маестер Аемон, а пан Аксель навіть пальцем не ворухнув, щоб його врятувати. «Що за людина стоятиме і дивитиметься, як палять живцем її рідного брата?»

— Несторісе, — привітався пан Аксель, —

пане воєводо. Чи можу я приєднатися?

І не чекаючи на відповідь, опустил дупу на лаву.

— Хочу спитати, воєводо Сніговію... ота дичацька принцеса, про яку писав його милість король Станіс... де її можна знайти, з ласки ясного пана?

«За багато верст звідси, — подумав Джон. — Якщо боги до нас прихильні, вона якраз мала вже знайти Тормунда Велетнебоя.»

— Вала — молодша сестра Далли, дружини Манса Розбишаки і матері його сина. Король Станіс узяв Валу з дитиною в полон після смерті Далли під час пологів. Але вона не принцеса, як на ваш звичай.

Пан Аксель здвигнув плечима.

— Та хай хто вона є... в Східній Варті подейкують, що нічогенька на вроду. Хочу побачити її на власні очі. Дехто з цих дичацьких жінок... кажуть, чоловікам доводиться перевертати їх обличчям униз, щоб виконати подружній обов'язок. От якби ж пан воєвода привели її нам та дали подивитися.

— Вона не коняка, щоб водити її на спогляд юрбі, шановний пане.

— Обіцяю не рахувати їй зуби, — вишкірився Флорент. — І не бійтеся, я буду чемний за всіма належними звичаями.

«Він знає, що її тут нема.» Кажуть, у селі таємниць не буває — а в замку Чорному тим паче. Про відсутність Вали не казали уголос, але дехто знав, а у трапезній за вечірнім кухлем язиками плещуть усі.

«Що він чув? — питав себе Джон. — І чому з почутого вірить?»

— Мушу перепросити, пане, але Вала сюди не прийде.

— Ну то я піду до неї. Де ви її тримаєте?

«Щонайдалі від тебе.»

— У безпечному місці. Годі вже про це, пане.

Лицар зачервонівся обличчям.

— Чи не забувся пан воєвода, хто я такий? — Його подих смердів пивом і цибулею. — Може, звернутися до королеви? Одне слово її милості — і цю дичацьку кралю приженуть

сюди голою!

«Подивитися б, як це вийде навіть у королеви.»

— Певен, пані королева ніколи б не зловжила нашою гостинністю, — мовив Джон, сподіваючись не помилитися. — Тепер, на жаль, мушу іти, щоб не забути обов'язків господаря. Вас, пане Тихо, прошу вибачити.

— Авжеж, — відповів лихвар. — Радий був побалакати.

Знадвору знову посилився снігопад. Король-Башта за дворичем перетворилася на похмуру тінь; вогні в її вікнах затуляв рясний сніг, що літав у повітрі.

У себе в світлиці Джон побачив крука Старого Ведмедя, що сидів на спинці крісла з дубу та шкіри за столом на кобильницях. Птах негайно заверещав, вимагаючи їжі. Джон узяв жменю насіння з торбини при дверях і насипав на підлогу, а тоді сам зайняв крісло.

Тихо Несторіс лишив по собі другий список угоди. Джон перечитав її тричі. «Це було просто, — подумав він. — Простіше, ніж я смів

сподіватися. Простіше, ніж мало бути.» Його не полишало якесь погане передчуття. Браавоські гроші дозволяли Нічній Варті купити харчів на півдні, коли їхні власні запаси добіжать кінця — вдосталь харчів на всю зиму, хай яка довга вона буде. «Буде довга і тяжка — то Варта заборгує стільки, що вже не вибереться з ями, — подумав Джон. — Та коли вибираєш між узяти в борг і здохнути, бери в борг і не думай.»

Все ж думка про борг не подобалася йому вже зараз, а з настанням весни, коли прийде час виплачувати все оте золото, подобатиметься навіть менше. Тихо Несторіс справляв враження освіченої, поміркованої та чемної людини, але Залізний Банк Браавосу мав моторошну славу, коли йшлося про видобуток боргів з позичальників. Кожне з Дев'яти Вільних Міст мало свій банк, подекуди навіть не один, і всі вони билися за кожную монету, наче собаки за кістку. Але Залізний Банк був багатший та могутніший, ніж решта, разом узяті. Коли вельможні князі світу цього

виявлялися неспроможними виплатити борги меншим банкам, розорені лихварі продавали власних дружин та дітей у рабство і перерізали собі жили. Коли ж князі світу цього відмовлялися сплатити борги Залізному Банкові, наче з нізвідки виникали нові князі, які обіймали престоли невдах-попередників.

«Можливо, бідасі-товстунчикові Томену ще доведеться взнати цю сувору правду.» Напевне, Ланістери мали вагому причину відмовити у виплаті боргу короля Роберта. І все ж учинили велику дурість. Якщо Станісові не забракне гнучкості прийняти їхні умови, браавосці дадуть йому стільки золота і срібла, скільки знадобиться на все: винайняти десяток охочих полків, підкупити сотню вельмож, належно прогодувати, вдягти і озброїти власних людей. «Якщо Станіс не лежить мертвий попід мурами Зимосічі, він може просто зараз, навіть того не знаючи, здобути собі Залізний Престол.» Джонові стало цікаво, чи не бачила цього Мелісандра у своїх вогнях.

Він відкинувся на спинку, позіхнув,

випростався. На ранок треба буде написати накази Котерові Пайку. «Одинадцять кораблів до Недолі. Заберіть якомога більше. Жінок і дітей першими.» Час їм уже вирушати. «Але чи поїхати мені, а чи лишити справу на Котера?» Старий Ведмідь сам повів великий похід на північ. «Еге ж. І не повернувся назад.»

Джон заплющив очі, лише на мить...

...і прокинувся, затерплий, наче дошка. Крук Старого Ведмедя бурмотів: «Сніг, сніг, сніговій», а Мулій трусив його і повторював:

— М'сьпане, вас просять. Даруйте, м'сьпане. Дівчина знайшлася.

— Дівчина? — Джон сів, протер очі від сну долонями. — Вала? Вала повернулася?

— Не Вала, м'сьпане. По сей бік Стіни, хто б подумав!

«Ар'я!» Джон випростався. Це мала бути вона, хто ще?

— Дівчина! — заверещав крук. — Дівчина, дівчина!

— Тай і Данел натрапили на неї за десять верст на південь від Кротовини. Ганяли там

дичацьких лайдаків, що збігли королівським гостинцем. Їх теж привели, а тоді надибали дівчину. Кажуть, шляхетного роду, м'сьпане, і вас питалася.

— Скільки з нею людей?

Він пішов до балійки з водою, хлюпнув у обличчя. О боги, як же він втомився...

— Та нікого, з ласки пана воєводи. Сама приїхала. Коняка під нею мало не здихала — сама шкура та кістки, кульгава і в піні вся. Коняку кинули, а дівчину, перепрошую, забрали допитати.

«Сіра дівчинка на коні, що помирає.» Скидалося, що Мелісандрині вогні не збрехали. Але що сталося з Мансом Розбишакою та його списницями?

— Де зараз дівчина?

— В маестра Аемона, пане воєводо.

В замку Чорному помешкання маестра досі кликали Аемоновими, хоча поважний старий мав дотепер вже опинитися у Старограді, в теплі та безпеці.

— Дівча було синє з холоду, все трусилося.

Тай сказав Клідасові, щоб подивився.

— Добре.

Джон знову відчув себе п'ятнадцятирічним. «Сестричечка.» Він підвівся і вдягнув кобеняка.

Дворище він перетинав разом з Мулієм, усе ще під снігопадом. На сході займався золотий світанок, але у вікні пані Мелісандри блимало червонясте світло. «То вона ніколи не спить, або що? В яку гру ти граєш, жрице? Чи не мала ти для Манса якогось іншого доручення?»

Джон хотів вірити, що то Ар'я. Хотів знову побачити її обличчя, посміхнутися до неї, скуйовдити волосся, запевнити, що віднині вона в безпеці. «Але вона не буде в безпеці. Зимосіч спалено, сплюндровано. Безпечних місць більше немає.»

Залишити сестру при собі він не міг, хай як жадало його серце. На Стіні не було місця жінкам, не кажучи вже про дівчинку можновладного роду. Не збирався Джон і віддавати її Станісові чи Мелісандрі. Король напевне забажав би одружити її з одним зі своїх вірних — Горпом, Масеєм, Годрі

Велетневою Смертю... а що вигадала б для неї червона жінка, знали самі лише боги.

Найкраще, що міг вигадати Джон — відіслати Ар'ю до Східної Варти і попрохати Котера Пайка посадити дівчинку на корабель кудись за море, поза межі досяжності жорстоких свавільних королів. Але тоді доведеться чекати, доки кораблі не повернуться з Недолі. «І хай би собі поїхала до Браавосу з Тихо Несторісом. Може, Залізний Банк притулить її до якогось шляхетного сімейства на виховання.» Браавос з усіх Вільних Міст знаходився найближче... і тому був водночас і найкращим, і найгіршим вибором. «Чи не безпечніше обрати Лорат або Ібен-Порт?» Все ж, хоч куди її відсилай, не обійтися без срібла на витрати, даху над головою, дорослих людей для захисту і піклування — сама Ар'я була ще дитиною.

Старі помешкання маестра Аемона були такі натоплені, що коли Мулій потягнув двері, раптова хмара пари засліпила обох. В середині у комині палав вогонь, колоди тріщали та

плювалися жаринами. Джон переступив через купу вогкого одягу.

— Сніг, сніг, сніговій! — закрикали круки згори.

Дівчинка сиділа коло вогню, загорнута у чорний вовняний кобеняк, утричі за неї більший, і міцно спала. Вона була схожа на Ар'ю достатньо, щоб на мить примусити Джона здригнутися... та лише на мить. Висока, худорлява, наче молоде лоша — самі лікті та коліна. Брунатне волосся було заплетене в товсту косу і перевите смужками шкіри. Дівчинка мала видовжене обличчя, гостре підборіддя, невеличкі вушка... але виглядала старшою за Ар'ю, значно старшою. «Вона мені майже однолітка.»

— Її погодували? — запитав Мулія Джон.

— Дали хліба і трохи рідкої юшки, пане воєводо, — підвівся зі стільця Клідас. — Маєстер Аемон завжди казали починати потроху. Важчого харчу вона б не перетравила.

Мулій кивнув.

— Данел приніс Гобової ковбаси, та вона і

шматочка не схотіла.

Джон не міг її винуватити. Гобова ковбаса робилася з солі, смальцю і бозна-чого ще — такого, що й думати не хотілося.

— Напевне, слід дати їй відпочити.

Саме тієї миті дівчинка випросталася, притискаючи кобеняка до невеличких блідих грудей. На обличчі панувало замішання.

— Де?...

— У замку Чорному, панно.

— На Стіні. — Її очі наповнилися слізьми. — Нарешті я тут!

Клідас присунувся ближче.

— Бідна дитино. Скільки ж тобі років?

— Наступних іменин буде шістнадцять. І не дитина я вже, а жінка — доросла і розквітла. — Вона позіхнула, затуливши рота полою кобеняка. — А на вас немає ланцюга. Ви маестер?

— Ні, — відповів Клідас, — але довго служив при маестрі.

«Вона таки трохи схожа на Ар'ю, — подумав Джон. — Голодна і коцава, але волосся того ж

кольору, і очі теж.»

— Мені казали, ви про мене питали. Мене звати...

— ...Джоном Сніговієм. — Дівчина відкинула косу за плече. — Мій дім пов'язано з вашим кров'ю та честю. Вислухайте мене, родичу. Мій дядько Креган вовком іде по сліду. Не дозвольте йому забрати мене назад до Карголду.

Джон вирячив очі. «Я знаю цю дівчину!» Було щось у її очах, у поводженні, у розмові... Якусь мить спогад унікав його, а тоді повернувся.

— Аліса Карстарк!

Вустами дівчини майнула слабенька посмішка.

— Я вже не сподівалася, що ви згадаєте. Бо ж востаннє ми бачилися, коли мені було шість років.

— Ви тоді приїхали до Зимосічі з батьком. — «Тим батьком, якому Робб стяв голову.» — Не пригадаю вже, навіщо.

Дівчина зашарілася.

— Познайомитися з вашим братом. О ні, нагода була інша, але справжня причина — саме така. Я була Роббові майже однолітка, і батько думали, чи не вдасться заручити мене з ним. Влаштували бенкет, я танцювала і з вами, і з вашим братом. Він був дуже чемний і похвалив мою вправність у танку. А ви були такі похмурі. Панотець сказали, що для байстрюків то звична справа.

— Пам'ятаю, — відповів Джон, майже не збрехавши.

— Ви й зараз трохи похмурі, — мовила дівчина, — але я вам пробачу, якщо ви мене врятуєте від дядька.

— Від дядька... тобто від князя Арнольфа?

— Ніякого не князя, — презирливо скривилася Аліса. — Законним князем є мій брат Гаррі, а я за законом і звичаєм — його спадкоємиця, бо донька передує дядькові. Дядько Арнольф — лише каштелян. Та насправді він мені навіть не дядько, а нерідний дід — дядько мого батька. Креган — то його син. Який саме він мені родич, не скажу, але

завжди кликала його дядьком. Тепер він та його посіпаки хочуть примусити мене звати його чоловіком.

Алиса стиснула руку в кулак.

— Перед війною я заручилася з Дарином Роголісом. Ми чекали мого розквіту, щоб побратися, але Дарина убив Крулеріз у Шепітній Пущі. Батько написали, що знайдуть мені за чоловіка когось із південного панства, але не знайшли. Ваш брат Робб відтяв їм голову за вбивство Ланістерів. — Її уста смикнулися. — А я ж гадала, вони всі пішли на південь саме з тим, щоб убити трохи Ланістерів.

— Ну... не так усе просто, панно. Князь Карстарк убив двох Роббових бранців — хлопчиків-зброєносців, замкнених у келії, неспроможних навіть оборонити себе.

Дівчина навіть не показала подиву.

— Панотець ніколи не ревли і не горлали, як Великоджон, та гнів їхній бував чи не лихішим. Але тепер вони мертві. Ваш брат теж. А ми з вами тут, і досі живі. Чи стоїть між нами пролита кров, воєводо Сніговію?

— Коли вдягаєш чорне, то залишаєш усі чвари і розбрат позаду. Нічна Варта не ворогує ані з Карголдом, ані з вами.

— То й добре. Я боялася... Я прохала батька лишити за каштеляна одного з моїх братів, але жоден не хотів упустити славу битви та багату здобич півдня. Тепер Тор і Ед мертві. Гаррі сидів бранцем у Дівоставі, коли востаннє я про нього чула — майже рік тому. Хтозна, чи він досі живий. Мені не було куди тікати, лише до останнього сина Едарда Старка.

— Чому не до короля? Карголд оголосив підтримку Станісові.

— То мій дядько оголосив підтримку Станісові, сподіваючись розгнівити Ланістерів, щоб вони зрубали голову небораці Гаррі. Якщо мій брат помре, Карголд стане моїм, але дядьки хочуть забрати моє родове право собі. Щойно Креган нарядить від мене дитину, я не буду йому потрібна. Двох дружин він уже поховав.

— Аліса сердито змахнула сльозу, майже як Ар'я. — То ви мені допоможете?

— Шлюби і спадок — справи королів, панно.

Я напишу Станісові про вас, але...

Алиса Карстарк засміялася — сміхом відчаю, не дівочих пустощів.

— Пишіть, але не сподівайтесь відповіді! Станіс не доживе отримати вашого листа. Мій дядько подбає.

— Ви про що?

— Арнольф поспішає до Зимосічі, то правда, але затим лише, щоб устроювати вашому королю ножа в спину. Він давно вже змовився з Рузом Болтоном... за золото, за обіцянку королівського пробачення і за голову бідолашного Гаррі. Дорога Станісові пролягає просто на бійню. Тому він мені не допоможе. Та й якби міг — однак би не допоміг.

Алиса стала перед Джоном на коліна, вчепившись у чорного кобеняка на грудях.

— Ви моя остання надія, воєводо Сніговію. Благаю вас іменем вашого батька — захистіть і вбережіть нещасну дівчину.

Сліпця

Ночі її освітлювали віддалені зірки та мерехтіння місячного сяйва на снігу, але щоранку вона прокидалася у нездоланній пітьмі.

Вона знову розплющила очі й сліпо витріщилася у темряву, що сповивала її з усіх боків. Сон швидко блякнув і забувався. «Такий прегарний.» Вона облизнула губи, пригадуючи бекання овець, жах у очах вівчара, лемент собак, яких вона вбивала одного за одним, гарчання її зграї. Дичини поменшало, відколи почало сніжити, але минулої ночі вони-таки побенкетували: ягнятиною, собаками, бараниною і людською плоттю. Деякі з її малих сірих родичів боялися людей, навіть мертвих — але тільки не вона. М'ясо було м'ясом, люди були здобиччю. А вона була нічною вовчицею.

Але тільки уві сні.

Сліпа дівчинка перекотилася набік, сіла, підстрибнула на ноги, витяглася. За постіль їй правив набитий ганчір'ям плаский мішок на призьбі холодного каменю; прокидалася вона на ньому завжди затерпла і скоцюблена. Дівчинка рушила до балії з водою на малих босих ніжках, вкритих мозолями — тиха, як тінь, — плеснула прохолодною водою в обличчя, витерлася рушником. «Пан Грегор, — подумала вона. — Дунсен, Любчик Раф. Пан Лин, пан Мерин, королева Серсея.» Її вранішня молитва. Так чи ні? «Ні, — подумала вона. — Не моя. Бо я ж ніхто. Це молитва нічної вовчиці. Одного дня вона їх знайде, вистежить, винюхає їхній страх і скуштує їхньої крові. Настане такий день.»

Вона знайшла купку спіднього, понюхала, чи досить воно свіже, і нап'яла у пільмі. Її служницька одежина — довга сорочка нефарбованої вовни, грубого плетіння, колюча — висіла там, де вона її залишила. Дівчинка зісмикнула сорочку та натягла через голову

одним зграбним, добре вивченим рухом. Останніми вона вдягла шкарпетки — одну білу, одну чорну. Чорна мала згори шиту обвідку, а біла — ні; так дівчинка розрізняла, на яку ногу їх вдягати. Ноги її, хай кощаві, стали міцні, пружні й щодня довшали. Дівчинку це тішило — водотанцівниці потрібні справні довгі ноги. Бета-сліпиця не була водотанцівницею, та не лишатися ж їй Бетою навіки.

Вона знала дорогу до кухні, але ніс довів би її туди, навіть якби і не знала. «Гострий перець до смаженої риби, — вирішила вона, понюхавши у проході, — ще й теплий хліб з Умминої пічки.» Почувши пахощі, гучно забурчав живіт. М'ясо, з'їдене уві сні, не живило її тіло — про це вона дізналася вже давно.

Поснідала дівчинка рибою, хрустко засмаженою в перченій олії — гарячою, аж обпікала пальці. Рештки олії вона зібрала крайцем хліба, відірваним від вранішньої Умминої паляниці, а запила їжу кухлем розведеного водою вина, всотуючи смаки та

пахощі, відчуваючи шорстку скоринку під пальцями, слизькість олії, укуси гострого перцю, що втрапляв до незагоєної подряпини ззовні долоні. «Чуй, нюхай, мацай, куштуй, — нагадала вона собі. — Є багато способів спізнати світ, коли нічого не бачиш.»

Хтось увійшов до помешкання позаду неї — тихо, мов миша, у м'яких підбитих капцях. Дівчинка роздула ніздрі. «Лагідний старий.» Чоловіки пахкотіли інакше від жінок, а ще у повітрі відчувався легкий натяк на помаранч. Жрець любляв жувати помаранчеве лушпиння для підсолодження подиху, коли міг його дістати.

— То хто ж ти цього ранку? — почувла вона його запитання. Жрець сів на чолі столу; «цок-цок», почувла вона, потім тихий хрускіт. «Яечко собі розбив.»

— Ніхто, — відповіла вона.

— Брехня. Я тебе знаю. Ти ота сліпа дівчинка-жебрачка.

— Бета.

Вона колись знала одну Бету — ще в

Зимосічі, коли її саму ще звали Ар'єю Старк. Може, тому і вибрала собі це ім'я. А може, з-за прізвиська «Бета-кебета», яке сама собі вигадала за хист, з яким долала негаразди сліпого життя.

— Бідолашна дитина, — мовив лагідний чоловік. — Чи не хочеш повернути собі очі? Лише попрохай, і знову бачитимеш ними.

Те саме питання він ставив щоранку.

— Може, на завтра схочу. Але не сьогодні.

Її обличчя лишалося водою — все ховало, нічого не відкривало.

— Як забажаєш. — Вона чула, як він чистить яйце, тоді тоненько і сріблясто дзеленькає ложечкою для солі. Яйця він любляв добре присоленими. — То куди ж моя бідолашна сліпиця ходила жебрати минулого вечора?

— До корчми «У зеленого вугра».

— І які ж три речі ти знала, котрих не знала, коли залишала нас?

— Дож досі хворіє.

— Це не новина. Дож хворів учора, і завтра теж хворітиме.

— Або помре.

— Коли помре, то таки буде нова річ.

«Коли помре, то почнеться обрання, і з піхов вилетять клинки.» Так воно бувало у Браавосі. На Вестеросі престол мертвого короля успадковував його найстарший син, але браавосці не мали королів.

— Новим дожем стане Тормо Фрегар.

— Це так кажуть у корчмі «У зеленого вугра»?

— Так.

Лагідний чоловік відкусив шматочок яйця. Дівчинка почула, як він жує. З набитим ротом лагідний чоловік ніколи не розмовляв, тому сказав, коли проковтнув:

— Дехто каже, що мудрість у вині. Такі люди — йолопи. Іншими корчмами ходять плітки про інші імена, не сумнівайся. — Він знову відкусив від яйця, прожував, ковтнув. — Які три речі ти справді знаєш? Котрих не знала раніше?

— Я знаю насправді, що є люди, які впевнено кажуть, буцімто новим дожем стане

Тормо Фрегар, — відповіла вона. — П'яні люди.

— Отак краще. А що ти знаєш іще?

«У річковому краї на Вестеросі засніжило» — мало не сказала дівчинка. Але він би тоді спитав, звідки вона дізналася, і відповідь йому навряд чи сподобалася б. Дівчинка вкусила губу, пригадуючи минулий вечір.

— Повія Саврона важка дитиною. Батька вона не знає, та гадає, що ним може бути вбитий нею тирошійський сердюк.

— Це добре знати. Ще?

— Морська Цариця обрала нову Русалоньку замість тієї, що потонула. Дівчинці тринадцять років, вона донька служниці Престайнів, не має ані шеляга грошей, зате чарівна вродою.

— Вони всі такі наприпочатку, — мовив жрець. — Але ж ти не можеш знати, чи справді вона чарівна вродою, якщо не бачила її на власні очі. А очей ти не маєш. То хто ти, дитино?

— Ніхто.

— Бета-сліпиця, Бета-жебрачка, ось кого я

бачу. Ця Бета — відчайдушна брехуха, ось вона хто. Ходи виконуй свої обов'язки. Валар моргуліс.

— Валар дохаеріс.

Дівчинка зібрала свою миску та кухоль, ніж та ложку, зіп'ялася на ноги. Останнім вона вхопила ціпок — у п'ять стоп завдовжки, тонкий та гнучкий, завтовшки з її великий палець, обмотаний шкірою на стопу від верхівки. «Кращий за очі, коли навчишся ним поратися» — колись сказала їй мала жебрачка з храму.

Але то була брехня. Їй часто брехали — коли хотіли випробувати. Жоден ціпок не був кращий за двійко гострих очей. Та все ж мати його було краще, ніж нічого, і тому дівчинка завжди тримала ціпка при собі. Умма навіть почала звати її Тичкою, та імена і прізвиська нічого не важили. Вона була сама собою. «Я ніхто. Ніхто. Дівчинка-сліпиця, служниця Багатоликого.»

Щовечора, за кожною вечерею жебрачка приносила їй кухоль молока і наказувала

випити до дінця. Напій мав чудернацький гіркий присмак, який сліпиця скоро зненавиділа. Навіть од найменшого запаху, що досягав її носа перед тим, як молоко торкалося язика, їй вже кортіло блювати. І все ж вона слухняно висмоктувала кухоль до останньої краплі.

— Чи довго мені ще лишатися сліпою? — питала вона час від часу.

— Доки п'ятьма не стане для тебе такою ж любовою та милою, як світло, — відповідала жебрачка, — чи доки ти не попросиш нас повернути тобі очі. Попрохай, і бачитимеш.

«А тоді ви проженете мене геть.» Ні, краще вже сліпота, ніж вигнання. Вони не змусять її здатися.

Того дня, коли дівчинка прокинулася сліпою, жебрачка узяла її за руку і повела підземеллями та проходами крізь скелю, на якій стояв Дім Чорного та Білого, вгору крутими кам'яними сходишками до самого храму.

— Рахуй сходишки, поки піднімаєшся, —

мовила жебрачка. — Хай пальці шурхають стіною. Тут є позначки, невидимі оку, але добре чутні на дотик.

То був перший її урок, а за ним — ще багато інших.

По обіді вивчали зілля та отрути. Дівчинка мала собі на поміч нюх, дотик і смак. Але і дотик, і смак бували небезпечні, коли мелеш і товчеш отрути; та й для нюху деякі з найлютіших сумішей, що їх витворювала жебрачка, були не надто лагідні. Обпечені кінчики пальців, пухирі на вустах стали їй незмінними супутниками; одного разу сліпиця так занастила себе, що кілька днів нездатна була з'їсти ані шматочка.

Вечеря відводилася для вивчення мов. Дівчинка-сліпиця вже розуміла браавоську і непогано нею розмовляла, майже втративши свою варварську вимову. Але лагідний чоловік не був задоволений; він наполягав, щоб дівчинка покращила свою високовалерійську і навчилася говірок Лису та Пентосу.

Увечері вона грала у брехню з жебрачкою;

без очей гра сприймалася зовсім інакше. Інколи їй лишалося тільки дослухатися до голосу та добору слів, а подеколи жебрачка дозволяла покласти руки собі на обличчя. Спершу гра здалася дівчинці набагато важчою, майже неможливою... та коли вона ладна була вже верещати з безсилої люті, раптом стала зовсім легкою. Тепер вона вміла чути брехню вухами, відчувати її у грі м'язів навколо рота і очей.

Багато з її обов'язків лишилися тими самими, та виконуючи їх, сліпиці тепер доводилося запинатися на речах, врізатися у стіни, зронювати таці, безнадійно губитися всередині храму. Якось вона трохи не покотилася униз сходами, та в попередньому її житті — коли вона була дівчинкою на ім'я Ар'я — Сиріо Форель навчив її тримати рівновагу, і зараз вона вчасно примудрилася опанувати себе.

Деякими ночами вона б іще рюмсала, щоб виснажитися і заснути, якби лишилася Аріком, Куною чи Китичкою, ба навіть Ар'єю з дому Старк... але ж «ніхто» не має сліз, щоб їх

проливати. Без зору навіть найпростіше завдання ставало небезпечним. Працюючи в Умми на кухні, вона з десятків разів завдавала собі опіків. Якось, ріжучи цибулю, розпанахала ножом пальця аж до кістки; двічі не змогла знайти власне помешкання у підвалі й мусила спати на підлозі коло підніжжя сходів. Усі ті ванькири та заглибини робили храм доволі зрадливим місцем для прогулянок, навіть по тому, як сліпиця навчилася користуватися вухами. Відлуння кроків од стелі та ніг тридцяти високих кам'яних богів бентежило розум, змушувало гадати, чи не рухаються у храмі самі його стіни. Та й ставок чорної тихої води теж робив з голосами дивні речі.

— Ти маєш п'ять відчуттів, — казав їй лагідний старий. — Навчися користуватися іншими чотирма, то й матимеш менше подряпин, порізів та ціпок.

Тепер вона вже вміла відчувати потоки повітря в себе на шкірі. Знаходила кухню за пахощами їжі, розрізняла чоловіків од жінок за пахощами шкіри. Упізнавала Умму, слуг та

послушників за кроками; не помилялася в жодному, коли вони наближалися достатньо, щоб їх почути і понюхати — хіба що в жебрачці та лагідному старому, кроки яких чулися тільки тоді, коли вони самі цього бажали. Свічки, що горіли у храмі, також мали свої пахощі; навіть ті, що не були запашні, все ж пускали цівочки диму з гнотів. Коли дівчинка нарешті навчилася користуватися власним носом, всі вони закричали до неї розмаїттям голосів.

Мерці теж мали власні запахи. Одним з її обов'язків було щоранку знаходити мертвих у храмі — тих, що обрали лягти, заплющити очі й випити з чорної водойми.

Нині вранці вона знайшла двох. Один помер коло ніг Мороку, і над ним блимала одна свічка. Дівчинка відчувала її тепло; пахощі лоскотали носа. Вона знала, що свічка горить тьмяно-червоним полум'ям; людям з очима труп здавався б омитим червоним сяйвом. Перш ніж покликати служників однести труп, вона стала на коліна і помацала йому обличчя,

окреслила обриси щелепи, мазнула пальцями по щоках та носі, торкнулася волосся. «Кучеряве, рясне. А обличчя показне, без зморщок. Зовсім молодий був.» Дівчинці стало цікаво, що привело його до храму шукати дарунку смерті. Брави, поранені на смерть, часто пробиралися до Дому Чорного та Білого прискорити свій кінець, але на цьому вона не знайшла жодної рани.

Друге тіло належало старій жінці. Вона заснула останнім сном на канапі у одному з прихованих ванькирів, де особливі свічки створювали видіння речей, колись коханих, але втрачених. Солодка смерть, тиха і ніжна — так полюбляв говорити лагідний чоловік. Пальці сказали сліпиці, що стара померла з посмішкою на обличчі — ще й зовсім нещодавно, бо тіло лишилося теплим на дотик. «Така м'яка в неї шкіра... наче стара шкіряна одежина, складена та зморщена тисячу разів.»

Коли прибули служники віднести тіло старої, дівчинка пішла за ними, дослухаючись до кроків, а при спуску рахуючи сходинки.

Тепер вона знала усі сходинки та їхню кількість напам'ять. Під храмом простягалася плутанина льохів та проходів, де губилися навіть люди з двома здоровими очима; але сліпа дівчинка вже вивчила тут кожен вершок, а де її зраджувала пам'ять, там рятував ціпок.

Трупи розкладали та порали у підземному склепі. Дівчинка-сліпиця подалася працювати у темряві: забирати в мертвих чоботи, одяг та інше майно, випорожнювати гаманці та рахувати монети. Розрізнити монети лише на дотик — то була одна з перших справ, якої її навчила жебрачка, коли дівчинку позбавили очей. Браавоські монети вже стали їй старими друзями — варто було мазнути пальцями по лицьовому бокові, щоб миттю упізнати будь-яку. З монетами інших країн та міст їй велося тяжче, надто якщо монети приходили здалеку. Найпоширенішими були волантинські гонори — маленькі монетки завбільшки з мідний шеляг, що мали з одного боку корону, а з іншого — череп. Лисенійські монети були не круглі, а видовжені, на собі несли оголену

жінку. На інших монетах карбувалися кораблі, слони, цапи. Вестероські монети мали з лиця голову короля, а зі зворотнього боку — дракона.

Стара не мала при собі ані гаманця, ані коштовностей, коли не рахувати персня на одному з кощавих пальців. На молодому та вродливому чоловікові дівчинка знайшла чотири золоті вестероські дракони. Сліпиця саме пробігала великим пальцем по найстертішому з них, намагаючись вгадати, якого короля він зображує, аж тут позаду стиха почулося, як прочиняються двері.

— Хто там? — спитала вона.

— Ніхто, — відповів низький, шорсткий, холодний голос.

Почувся рух. Вона ступила убік, ухопила ціпка, підкинула його вгору захистити обличчя. Дерево клацнуло на дереві; сила удару трохи не вибила їй ціпок з руки, та вона втрималася, рубонула у відповідь... і розсікла порожнє повітря там, де мав бути він.

— Не тут, — сказав голос. — Невже ти

сліпа?

Вона не відповіла, щоб не глушити балачками те, що могла почути з його рухів. А рухи будуть, це вона знала напевне. «Ліворуч чи праворуч?» Вона стрибнула ліворуч, сікнула праворуч, та нікуди не влучила. У відповідь по стегнах ззаду прилетів різкий дошкульний удар.

— Ще й глуха?

Вона обернулася, тримаючи ціпка у лівиці, вихором закрутила зброю, знову нікуди не влучила. Ліворуч почувся сміх. Вона рубонула праворуч. І цього разу поцілила. Її ціпок відкинув його палицю, рука відчула силу зіткнення.

— Добре, — мовив голос.

Дівчинка-сліпиця не знала, кому він належить. «Напевне, одному з послужників» — вирішила вона. Самого голосу вона не впізнала, та хіба здивувався би хтось, що слуги Багатоликого Бога уміють міняти голоси легше, ніж обличчя? Окрім неї, Дім Чорного та Білого був домівкою для двох служників, трьох

послушників, куховарки Умми та двох жерців, яких вона кликала «жебрачкою» і «лагідним старим». З'являлися та зникали також інші, ще й час від часу потаємними шляхами, але вони тут не жили. Її задирака міг виявитися будь-ким з мешканців храму.

Дівчинка кинулася убік, вимахуючи ціпком, почула щось позаду, крутнулася туди, рубаючи повітря. І раптом її власна палиця опинилася в неї між ніг, заплутала їх, заклінила, не дозволила крутитися далі, дряпаючи литки. Дівчинка запнулася і впала на одне коліно так тяжко, що вкусила язика.

І там спинилася, не рухаючи ані пальцем. «Застигла, мов камінь. Де ж він?» Раптом він засміявся позаду, боляче хльоснув по вусі, а тоді додав ще й по кісточках пальців, поки вона намагалася зіп'ястися на ноги. Її ціпок упав і заторохтів на каменях, а сама вона засичала з люті.

— Ну ж бо! Підніми. Сьогодні я тебе більше не битиму.

— А наче побили! Ніхто мене не побив.

Дівчинка поповзла на чотирьох, знайшла свого ціпка, підстрибнула на рівні, вкрита брудом і синцями. Підвал стояв тихий, без руху та шурхоту. Старий зник. А чи справді? Може, стояв просто позаду? Цього вона знати не могла. «Дослухайся до його подиху» — сказала вона собі, та подиху не почула. Почекавши ще хвильку, дівчинка відклала ціпка і повернулася до праці. «Якби я мала очі, то роз'юшила б йому мармизу.» Одного дня лагідний старий поверне їй очі, і тоді вона усім покаже.

Труп старої вже вистиг, тіло загиблого брва потроху ціпеніло. Дівчинка вже до такого звикла — майже щодня вона більше часу перебувала серед мертвих, ніж серед живих. Щоправда, вона сумувала за друзями, яких мала, коли була Китичкою з перетічок: старим Бруско з хворою спиною, його доньками Талесею та Бреєю, мартоплясами з «Корабля», Мерійкою та її повіями у «Щасливому порті», рештою шахраїв, крутіїв та припортових негідників. А найбільше вона сумувала за самою Китичкою — більше навіть, ніж за

власними очима. Їй більше подобалося бути кицькою на прізвисько Китичка, ніж Солькою, Куріпкою, Куною чи Аріком. «Та я сама вбила Китичку, коли вколошкала того співця.» Лагідний старий сказав, що очі в неї однак би забрали — задля того, щоб навчити користуватися іншими відчуттями... але ж не на півроку. Сліпі послухники часто стрічалися у Домі Чорного та Білого, але таких юних майже не було. Проте дівчинка не жалкувала — Дареон був утікачем з Нічної Варти і заслужив смерть.

Саме так вона і сказала лагідному старому.

— Хіба ти бог — вирішувати, кому жити, а кому померти? — запитав він. — Ми віддаємо дарунок тим, кого позначив Багатоликий, після молитви та жертв. Саме так велося здавна, від самого початку. Я розповідав тобі про заснування нашого братства, про те, як перші з нас відповідали на молитви рабів, які благали смерті. Наприпочатку дарунок діставався лише тим, хто сам прагнув смерті... але одного дня перший з нас почув молитву раба не про його

власну смерть, а про смерть господаря. Щира та гаряча була його жага, і ладен був він оддати геть усе, що мав, аби лише молитву його почули та справдили. І здалося тоді нашому першому братові, що жертва того прохача буде люба і вгодна Багатоликому, і тієї ночі справдив він його благання. А тоді пішов до раба і сказав: «Ти ладен був віддати усе за смерть тієї людини, але раб не має нічого, крім власного життя. Саме його бог хоче від тебе. І тепер решту днів своїх на землі ти служитимеш йому.» І від тієї хвилини нас стало двоє.

Його руки зімкнулися на її плечі під пахвою, лагідно, але міцно.

— На кожного чекає смерть. Ми — лише її приладдя, але не сама смерть. Коли ти вбила співця, то прийняла на себе божу владу. Але ж ми лише забираємо життя в людини, проте ніколи не сміємо судити її. Ти розумієш мене?

«Ні» — подумала дівчинка.

— Так, — відповіла вона.

— Ти брешеш. І саме тому маєш нині блукати у пільмі, доки не побачиш шлях. Якщо,

звісно, ти не хочеш нас залишити. Лише попроси, і знову матимеш свої очі.

«Ні» — подумала дівчинка.

— Ні, — відповіла вона.

Того вечора, після вечері та короткої гри у брехню, сліпиця зав'язала голову ганчіркою, щоб сховати свої непотрібні очі, знайшла миску для милостині та попросила жебрачку допомогти їй вдягти обличчя Бети. Коли в дівчинки забрали очі, жебрачка поголила їй голову, назвавши це «мартоплясовою зачіскою», бо й справді чимало мартоплясів робили так, щоб їм краще пасували перуки. Жебракам голена голова теж ставала у пригоді — нею менше бігало бліх та вошей. Проте самої лише перуки було не досить.

— Можу вкрити тебе мокрими болячками, — мовила жебрачка, — але тоді корчмарі та шинкарі виганятимуть тебе ще з порога.

І натомість зробила їй рубці від віспи та облудну бородавку на одній щоці, з якої витикалися темні волосини.

— Вона бридка? — спитала дівчинка-

сліпиця.

— Авжеж вроди не додає.

— То й добре.

Дівчинці завжди було байдуже до власної вроди, навіть коли вона ще була дурненькою Ар'єю Старк. Лише батько казав їй, що вона гарненька. «Батько і ще інколи Джон Сніговій.» Мати наполягала, що дівчинка могла б стати гарненькою, якби вимила та зачесала волосся і подбала про одяг так, як дбала її сестра. Та для самої сестри, подружок сестри та решти замку вона завжди була Ар'єю-Конякою.

Відтоді всі вони померли, навіть Ар'я — всі, окрім зведеного брата Джона. Подеколи вона чула балачки про нього у шинках та бурдеях Тандитної Гавані. «Чорним Байстріюком Стіни» назвав його один чолов'яга. «Присягаюся, навіть Джон не впізнав би Бету-сліпицю.» Від думки їй чомусь стало сумно.

Одяг на ній являв із себе лахміття — вицвіле, розкошлане, але напрочуд тепле та чисте. Під ним вона ховала три ножі — один у чоботі, один у рукаві, один у піхвах на

попереку. Загалом браавосці були люди привітні та незлі, схильні радше допомогти бідолашній сліпій дівчинці, ніж скоїти якесь зло. Але траплялася серед них і погань, що могла завважити її за легку здобич для гвалту чи грабунку. Ножі призначалися саме їм, хоча сліпиці ще ані разу не довелося пустити їх у хід. Спорядження її довершували потріскана дерев'яна миска для милостині та очкур з конопляної мотузки.

Вона вирушила, коли Велет проревів захід сонця, порахувала сходинки від дверей храму, простукотіла ціпком до мосту, що переніс її через протоку до Острову Богів. Одяг липнув до тіла, на долонях осідала роса; сліпиця зрозуміла, що туман нині щільний — напевне, аж непроглядний. Вона вже знала, що тумани Браавосу чудернацько впливають на голоси, не лише на вигляд речей і людей. «Нині ввечері половина міста наполовину засліпне.»

Долаючи шлях повз храми, вона чула послухників віри у зоряну мудрість нагорі їхньої звіздарської вежі — там вони співали

вечірнім зорям. У повітря здіймалося пасмо запашного диму, ваблячи дівчинку звивистою стежкою туди, де ззовні дому Господа Світла червоні жерці запалювали великі залізні жарівниці. Скоро вона навіть відчула жар у повітрі; віряни червоного Ра-Гльора тим часом здіймали голоси у молитві. «Бо ніч темна і повна жахіть» — лунав їхній псалом.

«Та не для мене.» Її ночі були омиті місячним сяйвом і наповнені піснями зграї, смаком червоного м'яса, одірваного з кістки, теплими знайомими пахощами її сірих родичів. Це лише вдень вона була сліпа та самотня.

Та навіть сліпою дівчинка не цуралася берегів і портів міста. Колись Китичка нишпорила корабельнями та провулками Тандитної Гавані, продаючи скойки та вустриці для Бруско. У лахмітті, з голеною головою та облудною бородавкою вона виглядала геть інакше, але задля безпеки все ж трималася щонайдалі від «Корабля», «Щасливого порту» та інших закладів, де Китичку добре знали.

Кожну корчму, харчівню та шинок вона

впізнавала на запах. «Чорний човняр» пахкотів солоною водою. Заклад «У Пінто» тхнув кислим вином, смердючим сиром і самим Пінто, який ніколи не перевдягався і не мив волосся. У «Вітрильному майстрі» димливе повітря завжди було присмачено пахощами смаженого м'яса. «Дім семи лампад» курився храмовими пахощами, «Єдвабовий палац» огортала хмара парфумів юних дівчат, що мріяли стати куртизанами.

Кожен заклад, окрім пахощів, мав ще й власні голоси. «У Морогго» та в корчмі «У зеленого вугра» майже кожен вечір співали співці. У «Викинутому на берег» співали самі відвідувачі — п'яними голосами, півсотнею різних мов. «Туманний дім» завжди повнився човнярами зі зміїних човнів, що сперечалися про богів, куртизан і чи є нинішний дож дурнем, а чи розумакою. У «Єдвабовому палаці» було спокійніше — там на вухо стиха шепотіли милощі, шурхотіли шовкові сукні, хихотіли веселі дівчата.

Бета щовечора жебрала у новому місці.

Дівчинка швидко втямила, що корчмарі та шинкарі терплять її присутність лише тоді, коли вона з'являється зрідка. Минулого вечора вона сиділа коло «Зеленого вугра», тому нині повернула з Кривавого Мосту праворуч, а не ліворуч, і пробралася до «У Пінто» на іншому кінці Тандитної Гавані, просто на межі Потоплого Міста. Хай який гучний та смердючий, під непраним одягом і бруталним ревищем Пінто ховав добре серце. Час від часу він дозволяв їй заходити досередини, до тепла, якщо заклад був не надто набитий людом, а інколи наливав кухоль пива і кидав щось пожувати, а за те напосідався зі своїми побрехеньками. Замолоду, якщо вірити Пінто на слово, він був найушлавеніший пірат на Порогах, і тепер ніщо так не любив, як просторікувати про свої тодішні звитяги.

Нині ввечері дівчинці пощастило — харчівня стояла майже порожня, і їй вдалося зайняти тихий куток неподалік вогню. Та щойно вона влаштувалася зручненько, схрестивши ноги, як щось мазнуло їй по стегні.

— Знову ти? — запитала сліпиця, почухала котикові за вухом, а він застрибнув їй на коліна і замуркотів.

У Браавосі водилося безліч котів та кішок, і ніде більше, ніж у Пінто. Старий пірат вважав, що вони приносять щастя і захищають харчівню від гризунів.

— Ти ж пам'ятаєш мене, так? — прошепотіла дівчинка.

Котів не обдурити наліпленими бородавками — вони добре пам'ятали, хто така Китичка з перетічок.

Вечір для сліпої дівчинки випадав непоганий. Пінто був у доброму гуморі, дав їй кухоль розведеного водою вина, клинець смердючого сиру і половину пирога з вугром.

— Пінто дуже добрий, — оголосив він і всівся розповідати байку, як колись захопив корабель прянищників. Дівчинка чула її вже з десятків разів.

Минали години, харчівня потроху наповнювалася людом. Скоро Пінто надто заклопотався, щоб приділяти їй час, зате кілька

завсідників покидали їй чимало монет у миску для милостині. Більшість столиків зайняли незнайомці та чужоземці: ібенійці, що смерділи кров'ю та китовим лоєм, двійко бравів з запашною олією у волоссі, гладун з Лорату, що жалівся на закутки у закладі, надто тісні для його черева. Згодом з'явилося трійко лисенійців з «Добросердої» — побитої штормом галери, яка минулого вечора дошкандибала до Браавосу і була схоплена цього ранку вартою дожа.

Лисенійці обсіли столик, найближчий до вогню, і стиха перемовлялися за кухлями чорної смолистої оковитої — так безгучно, що ніхто б не розчув... якби цей «ніхто» не був нею. Вона ж розчула майже кожне слово. Час від часу дівчинці здавалося, що вона навіть їх бачить — крізь вузькі жовті очі кота, що муркотів у неї на колінах. Один жегляр був старий, інший — молодий, третьому бракувало вуха, та всі троє мали біляве волосся і світлу гладеньку шкіру; у жилах мешканців Лису ще й досі текла сильна кров старого Вільноземства.

Наступного ранку, коли лагідний чоловік запитав, які три речі вона знає нині, що не знала напередодні, вона була готова.

— Я знаю, чому дож наказав схопити «Добросерду». На ній везли рабів. Кількасот рабів — жінок та дітей, зв'язаних мотуззям у череві корабля.

Браавос заснували збігли раби, і невільницька торгівля була тут заборонена.

— Я знаю, звідки взялися ці раби. То дичаки з Вестеросу, з місця під назвою Недоля. Це стара руїна, зурочена до того ж. — Стара Мамка розповідала їй казки про Недолю ще у Зимосічі, коли вона була Ар'єю Старк. — Після великої битви, у якій вбили Короля-за-Стіною, дичаки розбіглися, і одна лісова відьма сказала, що як піти до Недолі, то туди прибудуть кораблі й повезуть їх до теплих країв. Але кораблів з'явилося тільки два: лисенійські піратські галери «Добросерда» і «Слон», які відігнало туди бурею. Вони кинули котву коло Недолі, щоб полагодитися, побачили дичаків... але що тих було багато тисяч, то кораблі не

мали місця для усіх, і капітани сказали, що заберуть лише жінок і дітей. Дичаки не мали що їсти і тому віддали своїх дружин та дітей на порятунок. Але щойно кораблі вийшли в море, як лисенійці загнали усіх униз і сплутали мотузками, маючи намір продати у Лисі. Та потім вони втрапили у інший шторм і розділилися. «Добросерду» так пошкодило, що капітан мусив зайти до тутешнього порту, але «Слон» дістався назад до Лису. Лисенійці в Пінто гадають, що він повернеться з новими кораблями. Кажуть, ціни на рабів зростають, а в Недолі ще є багато тисяч жінок і дітей.

— Це добре знати. Дві речі є. Чи маєш третю?

— Маю. Я знаю, що це ви били мене палицею.

Її ціпок майнув у повітрі, загилив старому по пальцях. Палиця лагідного чоловіка застукотіла підлогою. Жрець зіщулився і відсмикнув руку.

— І як же сліпа дівчинка таке взнала?

«Я вас бачила.»

— Я сказала вам три речі. А четверту казати не мушу.

Може, на завтра вона і розкаже йому про кота, який минулого вечора пішов за нею додому з закладу Пінто, ховався на кроквах і дивився згори. А може, і не розкаже. Старому можна мати таємниці — чому їй ні?

Того вечора Умма подала на вечерю крабів у солоній скоринці. Коли дівчинці поставили її кухля, вона зморщила носа і випила трьома довгими ковтками... аж раптом зойкнула і впустила кухоль на підлогу. Язик їй запалав вогнем; коли ж дівчинка спробувала випити ще кухоль вина, полум'я розповсюдилося униз горлом і вгору носом.

— Вино не допоможе. І вода лише роздмухає вогонь, — сказала жебрачка. — З'їж оце.

Їй у руку пхнули окраєць хліба. Дівчинка набила ним рота, пожувала, ковтнула. Окраєць допоміг. Другий допоміг ще.

На ранок, коли нічні вовки облишили її, а очі розплющилися, дівчинка побачила лойову свічку там, де напередодні ввечері панувала

пiтьма. Її хитливе полум'я танцювало і розгойдувалося туди-сюди, наче хвойда у «Щасливому порті». Ніколи доти дівчинка не бачила нічого прекраснішого.

Привид Зимосічі

Мерця знайшли попід внутрішнім муром; шию йому було зламано, а зі снігу, що поховав тіло за ніч, витикалася лише ліва нога. Якби його не викопали Рамзаєві собаки, покійник пролежав би там до весни. Коли Бен Кістяк витяг труп назовні, Сіра Джейна вже так обгризла мерцеві обличчя, що лише за пів-дня його нарешті упізнали — то був щитник сорока і чотирьох років, що пішов на північ з Рогером Ризвелем.

— П'яниця! — оголосив Ризвель. — Ручуся, сцяв з верхівки муру, послизнувся і впав.

Ніхто не став сперечатися. Але Теон Грейджой мимоволі спитав себе, з якого б це дива людина дерлася слизькими від снігу сходами на бойовий хід посеред глупої ночі лише затим, щоб посцяти з верхівки стіни.

Коли залога того ранку снідала черствим хлібом, підсмаженим на витопленому з сала смальці (сало з'їли пани та лицарі), на лавах не балакали майже ні про що, крім трупа.

— Станіс має друзів усередині замку, — почув Теон буркотіння одного з десятників.

То був старий служивий вояк Толгартів з трьома деревами на поношеному вапенроку. Саме змінили варту; з холоду заходили стражники, тупали чобітьми, струшували сніг зі штанів, чекали, поки подадуть обід: кров'янку з цибулею та теплим чорним хлібом з печі.

— Станіс? — зареготав один з вершників Руза Ризвеля. — Та Станіса вже снігом замело. Він або лежить трупом, або втік до Стіни, підібгавши замерзлого хвоста.

— А чи стоїть за сажінь від наших мурів зі стотисячним військом, — заперечив лучник з кольорами Кервинів. — Ми б однак їх у цю віхолу не розгледіли.

Нескінченний, невпинний, безжальний — сніг падав з неба вдень і вночі. Замети росли угору вздовж мурів, заповнювали проміжки

між зубцями, білі ковдри вкривали кожен дах, намети тяжко обвисали під їхньою вагою. Від палати до палати протягли мотузки, щоб вояки не губилися, перетинаючи дворища.

Вартові скупчилися у башточках-вартівнях, де зігрівали скоцюблені руки над запаленими жарівницями, кинувши бойові ходи на догляд снігових чат, вибудуваних зброєносцями — ті щодня волею вітру та снігопаду ставали дедалі більші та химерніші на вигляд. Списи, затиснені у снігових кулаках, поросли рясними бородами гострих бурульок. Лютий мороз відкусив вухо навіть такій поважній особі, як Гостін Фрей, котрий часто вихвалявся, що йому байдуже до нікчемного сніжку та легенького вітерцю.

Найбільше потерпали коні у дворищі. Накинуті на них задля тепла ковдри просякали розталою водою і замерзали знову, якщо їх не міняли. Коли для зігріву коней запалювали багаття, вогонь робив більше шкоди, ніж добра. Бойові огирі та кобили лякалися полум'я, намагалися втекти, ранили себе та інших коней

у спробах вирватися з конов'язей. Лише коні у стайні почувалися тепло та безпечно, але стайні були переповнені над усяку міру.

— Боги обернулися проти нас, — такі слова почули від старого князя Кляска у великій трапезній. — Їхній гнів упав на наші голови. Вітер, холодніший за крижане пекло, і сніги, яким не видно кінця. Нас проклято і зурочено.

— Це Станіса проклято, — заперечував йому хтось із Жахокрому. — Це ж він сидить там просто посеред снігопаду.

— Князеві Станісу, мо', тепліше, ніж ми гадаємо, — припустив один легковажний компанієць. — Його чаклунка уміє прикликати вогонь. Мо', її червоний бог узяв та й розтопив їм сніги.

Теонові одразу ж подумалося, що компанієць даремно верзе дурниці — надто гучно, ще й у товаристві Жовтого Пуця, Кислого Алина та Бена Кістяка. Коли слова вояка переказали князеві Рамзаю, він надіслав Байстрічат схопити небораку і викинути на сніг.

— Станіса любиш? Ну то ходи до нього, — сказав князь.

Дамон Потанцюй-Мені кілька разів хльоснув компанійця своїм довгим змащеним батогом. Відтак, поки Гицель і Жовтий Пуць закладалися, чи довго замерзатиме його кров, чолов'ягу за наказом Рамзая потягли до Бойової Брами.

Велика головна брама Зимосічі була зачинена і замкнена засувами, а до того ж така задушена льодом та снігом, що ґрати довелося б довго розкопувати та обколювати, перш ніж підняти. Майже те саме сталося і з Мисливською Брамою, хоча її останнім часом принаймні відчиняли, і льоду тамросло менше. Браму на королівський гостинець не відчиняли, і ланцюги перекидного мосту на ній геть скрижаніли. Залишалася Бойова Брама — невелика напівкругла потерна у внутрішньому мурі. Насправді вона і брамою не могла називатися — міст, перекинутий від неї через замерзлий рів, не вів до жодних воріт у зовнішньому мурі навпроти. З Бойової Брами

стражники потрапляли на бойові ходи зовнішніх стін, але не до світу за ними.

Скривавленого компанійця перетягли через міст і нагору сходами на мур під гучні лайки та заперечення. Там Гицель і Кислий Алин вхопили його за руки та ноги і викинули на землю, що лежала за дванадцять сажнів унизу. Снігу намело стільки, що він проковтнув вояка з головою... але лучники на стінах згодом божилися, що бачили, як він тягнув крізь сніг зламану ногу, а один навіть надіслав йому стрілу нижче спини.

— Здохне, ще й години не мине, — махнув рукою Рамзай.

— А чи смоктатиме пуцьку Станісові, ще й сонце не зайде, — докинув Хвойдоріз Умбер.

— Хай подбає, щоб не відвалилася! — зареготав Рікард Ризвель. — Бо в них на тому морозі з пуцьок, мабуть, бурульки поробилися!

— Князь Станіс загубився у крижаних віхолах, — мовила пані Турстан. — Він за багато верст звідси, мертвий або при смерті. Хай зима робить свою справу. Ще кілька днів

— і його разом з військом буде поховано.

«А хіба нас — ні?» — подумав Теон, дивуючись з її легковажності. Пані Барбрея уродилася на півночі й мала б знати, що тут до чого. Адже старі боги могли її чути.

На вечерю подали горохову кашу з учорашнім хлібом. Серед простого вояцтва почалося буркотіння — вище солі панство та лицарство частувалося шинкою.

Теон сидів зігнутий над дерев'яною мискою і виїдав рештки каші, аж тут легкий дотик до плеча змусив його впустити ложку.

— Не чіпай мене! — писнув він, вигинаючись, щоб підхопити з підлоги ложку, перш ніж до неї допадеться одна з Рамзаєвих дівчаток. — Не смій мене торкатися!

Вона всілася поруч з ним — занадто близько, як на нього. То була інша з Абелевих праль: зовсім юна, п'ятнадцяти чи шістнадцяти років, з шапкою розкошланого білявого волосся, яке б не завадило добряче помити, і пухкими вустами, які б не завадило добряче поцілувати.

— Деяким дівчатам кортить гарненько

торкнутися, що поробиш, — відповіла вона, легенько посміхаючись. — Мене, з ласки вельможного пана, звать Голкою.

«Кажеш, Голка? Гола-голісінька?» — мимохіть подумав він. Дівчина здалася йому нічогенькою. Колись він би засміявся і притягнув її собі на коліна. Але ті дні давно минули.

— Чого тобі треба?

— Побачити крипти. Де вони знаходяться, мосьпане? Ви мені покажете? — Голка заходилася гратися з кучериком волосся, накручуючи на маленький пальчик. — Кажуть, вони такі темні, глибокі... там так добре торкатися одне одного... просто на очах мертвих королів...

— Тебе Абель прислав?

— Може, й так. А мо', я сама себе прислала. Та коли хочете Абеля, я його приведу. Він заспіває мосьпанові солодкої пісні.

Кожне її слово переконувало Теона, що він має справу з якоюсь змовою. Але чиєю? І яка її мета? Чого Абелеві треба від нього? Якого

дідька замислив пересічний співець, бандур з лютнею та нещирою посмішкою? «Він хоче знати, як я захопив замок, але не на те, щоб скласти пісню, — раптом прийшла до нього відповідь. — Він хоче знати, як ми увійшли, щоб звідси вийти.» Князь Болтон сповив Зимосіч, наче дитину в пелюшки — жоден не міг вибратися з замку чи з'явитися до нього без княжого дозволу. «А співець зі своїми пралами хоче утекти.» Винуватити його Теон не міг, та все ж відповів:

— Не хочу я ані Абеля, ані тебе, ані твоїх сестер. Дай мені спокій та йди собі.

Знадвору вихорами витанцьовував сніг. Теон прошкандибав до муру, так-сяк дістався уздовж нього Бойової Брами. Двійко вартових здалися б йому двійком сніговиків Малого Вальдера, якби не білі хмарки подиху.

— Хочу походити мурами, — сказав він їм. Власний його подих замерзав у повітрі.

— Там холодно, як у дідька, — попередив один.

— Тут теж холодно, як у дідька, — додав

другий. — Але ти, перевертню, ходи, якщо твоя ласка.

І майнув йому рукою крізь браму.

Сходинок були затоптані снігом, слизькі, зрадливі у пільмі. Коли він нарешті дістався бойового ходу, то вже швидко розшукав місце, де викинули компанійця. Там він розгріб стіну свіжого снігу, що заповнив проміжок між зубцями, і витикнувся уперед з муру. «Можна стрибнути, — подумав він. — Він вижив, чому я не зумію?» Можна стрибнути, а тоді... А тоді що? Зламати ногу і здохнути під снігом? Повільно відповзати, крижаніючи на смерть?

Ні, то був божевільний задум. Рамзай вистежить його своїми дівчатками. Руда Джейна, Джеза, Гелісента розірвуть його на шматки, якщо буде божа ласка. А якщо ні, Рамзай візьме його живим.

— Мушу пам'ятати своє ім'я, — прошепотів він.

Наступного ранку сивочолого зброєносця, що служив панові Аенісу Фрею, знайшли голим та мертвим од холоду на старому замковому

цвинтарі. Обличчя його вкрила паморозь; здавалося, чолов'яга нап'яв якусь білу личину. Пан Аеніс вирішив, що той забагато випив і загубився у хурделиці. Та ніхто не пояснив, з якого дива він зняв з себе одяг, виходячи надвір. «П'яниця, то і п'яниця, — подумав Теон. — У вині тоне багато підозр.»

А тоді, ще й день не добіг кінця, у стайні знайшовся служивий арбалетник Кремінців з розтрощеним черепом. Князь Рамзай оголосив, що його забив кінь. «Кінь, що вмів тримати замашного кийка» — подумав Теон.

Низка подій видавалася йому болісно знайомою — наче гидка блазенська вистава, яку він бачив раніше, лишень з іншими блазнями. Руз Болтон нині грав у тій личині, яка минулого разу дісталася Теонові, а мерці обійняли місця Аггара, Гиніра Бульби і Гельмара Похмурого. Смердюк теж там був, пригадалося йому, але зовсім інший — той, що з кривавими руками та солодкою, наче мед, брехнею на вустах. «Смердюк-Смердючий, пройда хитрючий.»

Несподівані жертви розбурхали сварки серед присяжного панства Руза Болтона просто у великій трапезній. Багатьом князям та лицарям вже уривався терпець.

— Скільки нам ще висиджувати на дупі, чекаючи на того клятого короля? — вимагав відповіді пан Гостін Фрей. — Цей Станіс, мо', ніколи тут не з'явиться. То треба з'явитися до нього і дати бій там, де він є!

— Вийти з замку? — скреготнув однорукий Гарвуд Дужак. З голосу було зрозуміло, що він радше дасть відрубати собі й другу руку. — Попхатися наосліп у сніг?

— Щоб дати бій князеві Станісу, незле спершу його знайти, — зауважив Руз Ризвель. — Останнім часом ми надіслали чимало пластунів крізь Мисливську Браму, та жоден не повернувся.

Князь Виман Мандерлі ляпнув по своєму чималому череві.

— Біла Гавань не боїться виїхати з вами, пане Гостіне. Очольте нас, і мої лицарі радо вирушать слідом.

Пан Гостін обернувся до гладуна.

— Слідом? І устромлять мені списа в спину? Авжеж. Де мої родичі, Мандерлі? Ану кажіть правду. Де ваші гості, що повернули вам сина?

— Це ви кажіть правду: не сина, а його кістки. — Мандерлі наштрикнув на кинджал шматок шинки. — Пригадую їх, чого ж ні. Раегар, сутулий плечима, зате спритний на язик. Хоробрий пан Яред, такий швидкий та завзятий вихоплювати меча у чужому домі. Симонд-підглядач... усе монетами дзеленькав, шукав собі шептунів. Вони привезли додому Венделові кістки. А Виліса, цілого та здорового, повернув мені Тайвин Ланістер. Що обіцяв, те і зробив. Людиною слова був князь Тайвин, хай береже Седмиця його душу.

Князь Виман кинув м'ясо до рота, заплямкав, прожовуючи, витер вуста і додав:

— У дорозі на людину чигає безліч небезпек, добрий паночку. Я подарував вашим братам гостьові подарунки на прощання, коли ми виступали з Білої Гавані. Ми запряглися знову побачитися на весіллі. Наше відбуття

засвідчило на власні очі безліч люду.

— Аж безліч, отакої? — глузливо скривився Аеніс Фрей. — Це ж хто? Ви самі та ваші посіпаки?

— На що це ви натякаєте, Фрею? — Князь на Білій Гавані витер рота рукавом. — Не подобаються мені ваші слова, пане мій. Хоч ріжете, не подобаються.

— Ну то ходи надвір, лантух сала, і ставай меч до меча! — гарикнув пан Гостін. — Там і поріжу, двічі не проситимеш!

Виман Мандерлі зареготав, але з півдесятка його лицарів миттю скочили на ноги. Гамувати їх тихим словом довелося Рогерові Ризвелю та Барбреї Турстан. Руз Болтон навіть не писнув... але Теон Грейджой помітив у його блідих очах те, чого не бачив ще ніколи — неспокій, ба навіть натяк на страх.

Тієї ж ночі нова стайня завалилася під вагою снігу, що сховав її геть усю. Загинуло двадцять шість коней та двоє стайнярів — кого забило дахом, а кого задавило снігом. Майже весь ранок у зовнішньому дворіщі викопували тіла.

Князь Болтон з'явився побіжно оглянути місце прикрої пригоди, тоді наказав завести всередину до палат решту коней — разом з прив'язаними у дворищі.

Не встигли вояки викопати трупи та дорізати напівмертвих тварин, як знайшовся ще один мрець. І цього разу відмахнутися падінням напідпитку зі стіни або ударом копита вже не виходило. Покійник був одним із Рамзаєвих улюбленців — опецькуватий, потворний, золотушний стражник на прізвисько Жовтий Пуць. Чи жовту він мав пуцьку, а чи ні — сказати було вже доволі важко, бо вбивця відрізав її та запхав убитому до рота з такою силою, що зламав три зуби. Коли куховари знайшли його біля кухні до шиї у снігу, і чолов'яга, і його пуцька були вже сині з холоду.

— Спалить тіло, — наказав Руз Болтон, — і дивіться мені, не патякайте. Не хочу, щоб гуляли плітки.

Та плітки однак пішли гуляти. До полудня майже всі в Зимосічі вже почули новину одне

від одного, і чимало — від самого Рамзая Болтона, до Байстрічат котрого належав Жовтий Пуць.

— Коли ми знайдемо того, хто це зробив, — обіцяв князь Рамзай, — я оббілюю з нього шкіру, засмажу, щоб хрумтіла, і змушу з'їсти до останнього шматочка.

Розповсюдилася звістка, що за ім'я вбивці призначена нагорода — золотий дракон.

До сутінок у великій трапезній вже висів, наче хмара, могутній сморід. Коли під одним дахом купчиться кількасот коней, собак та людей, на підлозі розталий сніг змішується з болотом, собачим послідом та навіть людським лайном, у повітрі висять могутні пахощі вогкої псятини, вогкої вовни та вогких кінських ковдр — під таким дахом, звісно, спокою не знайдеш, а надто на переповнених людом лавах. Та принаймні тут подавали їжу. Кухарі розносили великі шмати свіжої конятини, аж чорні ззовні та криваво-червоні зсередини, зі смаженою цибулею та печеною ріпою... і цього разу кожен пересічний щитник чи стрілець їв

незгірше панства та лицарства.

Для решток Теонових зубів конятина була надто жорсткою, надто непіддатливою. Спробувавши її жувати, він подарував собі стражденний біль; тоді розчавив плазом кинджала трохи ріпи з цибулею на м'яку кашу, порізав конятину дрібними шматочками, посмоктав кожен і виплюнув — щоб відчутти смак та підживити себе кров'ю і салом. Але обгризти кістку він не міг і думати, тому кинув її собакам і дивився, як Сіра Джейна тягне здобич геть, вивертаючись од Сари та Вербиці, що хапали її за п'яти.

Князь Болтон наказав Абелеві грати, поки усі трапезують. Бард заспівав «Залізні списи», тоді «Зимову діву». Коли Барбрея Турстан попрохала чогось веселішого, він завів «Зняла королева черевичок, з голови корону зняв король» та «Ведмедя і красну діву». Фреївське вояцтво підхопило пісню, і навіть кілька північан загупали кулаками по столі з ревищем «Бурий, чорний, волохатий!...» Але галас налякав коней, співці хутко замовкли, а за

ними згасла і музика.

Під держакон у стіні, де пускав дим смолоскип, скупчилися Байстричата. Лютон і Гицель кидали кості. Хрипло тримав на колінах жінку, а в руці — її цицьку. Дамон Потанцюй-Мені змащував батога.

— Гей, Смердюче! — покликав він і постукав пужалном по литці, як мисливець, що прикликає собаку. — Щось ти знову засмердівся, Смердюче.

Теон не мав для нього іншої відповіді, ніж покірне «Так».

— Князь Рамзай має намір одрізати тобі вуста, коли це все минеться, — мовив Дамон, намащуючи батога засмальцьованою ганчіркою.

«Мої вуста були між ніг його пані дружини. Таку провину не можна пробачити.»

— Як скажете.

Лютон страшно зареготався.

— А йому і не свербить! То може, ти сам цього хочеш?

— Ходи геть, Смердюче, — буркнув Гицель.

— Од тебе так тхне, що мене зараз знудить.

Інші зареготали, а Теон хутко забрався, поки вони не роздумалися. Надвір за ним його кати не підуть — принаймні, поки всередині є харч та питво, охочі жінки та гарячий вогонь. Виходячи з палати, він почув, як Абель співає «Квітнуть діви навесні».

Знадвору сніг сипав так рясно, що Теон і на три стопи попереду нічого не бачив. Раптом він опинився на самоті у білій пустелі; обабіч нього до грудей здіймалися стіни свіжого снігу. Піднявши голову, він відчув, як сніжинки цілують йому щоки холодними м'якими вустами. Позаду з трапезної лунала музика — якась тиха і сумна пісня. На хвилину його навіть охопило відчуття, схоже на мир та спокій.

Трохи далі він натрапив на чоловіка, що крокував назустріч; поли кобеняка з каптуром плескали на вітрі позаду. Зійшовшись лицем до лица, вони на мить зустрілися очима, і чолов'яга поклав руку на руків'я кинджала.

— Теон Перевертень. Теон Убивця Родичів.

— Я не такий. Я ніколи... Я ж був залізник!

— Ти був брехун та зрадник, і лишився ним.
Чого це ти досі дихаєш і топчеш землю?

— Боги ще не скінчили свої справи зі мною,
— відповів Теон, питаючи себе, чи не це і є вбивця, нічний блукач, котрий запхав Жовтому Пуцю його пуцьку до рота, а вояка Рогера Ризвеля зіпхнув з муру. Та на диво, страху він не відчував. Теон стягнув з лівиці рукавицю і додав: — Князь Рамзай теж не скінчив.

Чолов'яга подивився і зареготав.

— Ну то лишаю тебе на нього!

Теон блукав у снігу, доки руки та ноги не обліпив важкий тягар, а долоні й ступні геть не скрижаніли; тоді знову видерся на бойовий хід внутрішнього муру. Тут, за сто стоп од землі, дмухав вітерець, здіймав хмари білого пилу. Всі зубці були заповнені; Теонові довелося проламати снігову стінку, щоб визирнути між ними... і побачити, що крім рову, його очі не в сназі нічого роздивитися — навіть од зовнішнього муру лишилася тільки похмура тінь і кілька тьмяних вогників, що плавали над

нею.

Світ зник, розтанув. Король-Берег, Водоплин, Пайк, Залізні острови, усе Семицарство — всі місця, які він знав, про які читав чи мріяв, пропали, розчинилися, лишивши по собі саму тільки Зимосіч, у якій йому судилося застрягти повік разом з привидами. Старими привидами з криниці і молодшими, створеними вже ним власноруч: Мікеном і Фарленом, Гиніром Бульбою, Аггаром, Гельмаром Похмурим, мірошничихою з Жолудянки, її двома юними синами і рештою. «Моїх рук справа. Мої привиди.» Усі вони були тут, і усі вони гнівалися. Він згадав криницю і зниклі з неї мечі.

Теон повернувся до власних покоїв і саме скидав вогкий одяг, коли його знайшов Сталевий Шкарбан Вальтон.

— Ану ходи зі мною, перевертню. Його вельможність бажає до тебе говорити.

Сухого і чистого одягу він не мав, тому нап'яв те саме вологе ганчір'я і пішов, куди сказали. Шкарбан привів його назад до

великого кам'янця, у світлицю, що колись належала Едардові Старку. Князь Болтон був там не сам — поруч з ним сиділа пані Турстан, бліда та сувора; на киреї Рогера Ризвеля вкидалася в око пряжка у вигляді сталеві кінської голови; коло вогню стояв Аеніс Фрей, червоніючи щоками з морозу.

— Мені казали, ти блукаєш замком, — почав князь Болтон. — Вояки кажуть: тебе бачили у стайнях, у кухні, у куренях варти, на мурах. Тебе помічали коло руїн покинутих веж та палат, коло старого септу пані Кетлін. Ти входив до божегаю і виходив з нього. Хочеш заперечити?

— Ні, м'сьпане. — Теон ковтнув і промимрив половину слова, бо знав, що цим потішить князя Болтона. — Я не можу спати, то й блукаю.

Голову він звисив аж на груди, погляд втупив у старий сухий очерет, розкиданий підлогою. Так було розумніше — не дивитися його вельможності в очі.

— Я жив тут хлопчаком ще до війни. Був

вихованцем Едарда Старка.

— Ти був заручником, — мовив Болтон.

— Так, м'сьпане. Заручником.

«Тут був мій дім. Не рідний, але найрідніший з усіх, що я мав.»

— Хтось убиває моїх людей.

— Так, м'сьпане.

— Але, гадаю, не ти? — Голос Болтона став ще тихіший. — Ти б не відплатив мені за добро такою прикрою зрадою?

— Ні, м'сьпане, тільки не я... я б ніколи... я... лише блукаю, та й годі.

Слово узяла пані Турстан.

— Ану зніми рукавиці.

Теон зиркнув угору.

— Благаю, ні. Я... я...

— Роби, що кажуть, — наполог пан Аеніс. — Покажи свої руки.

Теон здер рукавиці й показав усім руки. Це не було так страшно, як стояти перед усіма голим, зовсім не так. На лівиці в нього лишилося три пальці, на правиці — чотири. З неї Рамзай відтяв лише мізинця, а з лівиці —

вказівного та підмізинного.

— Це тобі Байстріук зробив, — мовила пані Турстан, не питаючи.

— З ласки вельможної пані... я сам попрохав.

Рамзай завжди змушував його просити. «Рамзай завжди любив, щоб я благав.»

— Навіщо про таке прохати?

— Я... не мав потреби у зайвих пальцях...

— Чотирьох досить. — Пан Аеніс Фрей попестив пальцями тонку та ріденьку брунатну борідку, що витикалася з кволого підборіддя, наче пацючий хвіст. — На правиці він має чотири. Може втримати меч. Кинджала.

Пані Турстан засміялася.

— Ви, Фреї, усі такі недолугі? Подивіться на нього. Втримати кинджала? Та йому бракує сили втримати ложку. Невже ви справді думаєте, він би подолав оту огидну потвору Байстріука і запхав йому мужність у горло?

— Всі вбиті були міцними чоловіками, — зауважив Рогер Ризвель, — і жодного не зарізали ножом. Перевертень не може бути

нашим убивцею.

Бліді очі Руза Болтона увіп'ялися в Теона, мов білувальний ніж Гицля.

— Я схильний погодитися. Навіть попри брак сили, йому бракує ще й духу зрадити мого сина.

Рогер Ризвель забурчав невдоволено.

— Але якщо не він, то хто? Вочевидь, Станіс має свого чоловічка у стінах замку.

«Смердюк не чоловік. Тільки не Смердюк. Не я.» Він спитав себе, чи казала пані Турстан їм про крипту і зниклі мечі.

— Треба накинути оком на Мандерлі, — пробурмотів пан Аеніс Фрей. — Князь Виман не плекає до нас любові.

Та Ризвель не був переконаний.

— Зате любить крученики та січеники, смаженину та душенину. Щоб нишпорити замком у темряві, треба ж хоч інколи вставати з-за столу — а він встає лише затим, щоб на годину засісти у нужнику.

— Я не кажу, що князь Мандерлі сам усе зробив. Але ж він привів з собою три сотні

вояків. Сотня з них — лицарі. Будь-хто міг...

— Не в лицарському звичаї скрадатися у пільмі ночі, — заперечила пані Турстан. — Та й князь Виман тут не єдиний, Фрею, хто втратив рідню на Червоному Весіллі. Гадаєте, Хвойдоріз шанує вас більше? Якби у вас в полоні не сидів Великоджон, він би витяг вам тельбухи та змусив зжертви, як бідна пані Роголіс з'їла свої пальці. Кремінці, Кервини, Толгарті, Лупаки... усі вони мали рідних та слуг при Молодому Вовкові.

— Дім Ризвель теж, — додав Рогер Ризвель.

— І навіть Турстани з Курганища. — Пані Турстан розтягла вуста у тонку хижу посмішку. — Північ пам'ятає, Фрею.

Вуста Аеніса Фрея затрусилися з обурення.

— Старк нас збездестив! Ось що має найперше пам'ятати ваша північ!

Руз Болтон потер потріскані вуста.

— Облишмо ці сварки, пані та панове, зараз нам не до них. — І лягнув пальцями до Теона. — Ти вільний піти. Але пильнуй, де блукаєш. Бо й тебе, диви, знайдуть вранці з червоною

посмішкою.

— Слухаю, м'сьпане.

Теон нап'яв рукавиці на скалічені долоні й вийшов геть, шкутильгаючи на скалічених ногах.

Година вовка застигла його ще на ногах і без сну, загорнутого у важку вовну та засмальцьоване хутро. Він знову долав коло попід внутрішніми мурами, сподіваючись виснажитися так, щоб заснути. Сніг до колін обліпив ноги; голову та плечі вкрило білим покровом. На цій ділянці муру вітер бив просто у обличчя; розталий сніг стікав щоками, наче крижані сльози.

А тоді він почув ріг. Його довгий низький стогін, здавалося, висів над мурами, гойдався у чорному повітрі, всотувався аж у кістки кожному, хто його чув. Усі вартові на мурах оберталися, стискаючи у руках ратища списів. У зруйнованих палатах і вежах Зимосічі пани цитькали один на одного, коні іржали, а послулі вояки переверталися у темних кутках. Щойно замовк ріг, як почав вистукувати

тулумбас: «БУМ-дум, БУМ-дум, БУМ-дум». І ось вустами від одного вояка до іншого побігло ім'я, виписане в повітрі білими хмарками сотень подихів. «Станіс, — шепотіли вони, — Станіс тут, Станіс прийшов, Станіс, Станіс, Станіс.»

Теон затремтів. Баратеон чи Болтон — йому від них випадала однакова доля. Станіс на Стіні уклав союз із Джоном Сніговієм, а той стяв би йому голову, не замислившись і на удар серця. Висмикнути з пазурів одного байстрюка і віддати на смерть в руки іншого — який злий жарт. Теон ладен був засміятися вголос, якби пам'ятав, як це робиться.

Скидалося, що стукіт тулумбаса долинав з вовчої пуці за Мисливською Брамою. «Стоять просто за мурами.» Теон пробрався на бойові ходи; з ним разом туди ж пропхалося ще десятків зо два люду. Та навіть діставшись веж обабіч самої брами, вони нічого не побачили за сніговою запоною.

— Ті вилупки гадають своїм дудінням розвалити мури, абощо? — пожартував вояк

Кремінців, коли ріг залунав знову. —
Вирішили, що мають ріг Джорамуна?

— А чи стане Станісові дурощів лізти на
приступ замку? — запитав якийсь вартовий.

— Він не Роберт! — заперечив вояк з
Курганища. — От побачите, сидітиме на дупі й
намагатиметься нас виморити.

— Спершу йому яйця поодмерзають, —
підхопив інший вартовий.

— Треба вийти і дати йому бій! — оголосив
хтось із фреївців.

«А чого ж, вийдіть, — подумав Теон. — Їдьте
отуди у сніг і там повиздихайте. А Зимосіч
залиште мені та привидам.» Теон мав підозру,
що Руз Болтон вітав би такий бій. Князь понад
усе жадав покласти край сидінню в облозі;
замок був надто переповнений, а вірність
чималої частки панства — вельми сумнівна.
Жирний Виман Мандерлі, Хвойдоріз Умбер,
родичі домів Роголіс та Толгарт, Кляски,
Кремінці, Ризвелі... усі вони були північани і
присягали домові Старк протягом незліченних
поколінь. Їх тримала у замку лише дівчинка,

кров і плоть князя Едарда... але ж дівчинка була блазенською вигадкою, ягням у лютововчій шкурі. То чому б не надіслати північан на битву зі Станісом, перш ніж мара розвіється? Хай ріжуть одне одного посеред снігів; кожен загиблий — то ще один мертвий ворог Жахокрому.

Теонові стало цікаво, чи дозволять йому битися. Тоді він зможе хоча б померти шляхетною смертю, з мечем у руці. Рамзай ніколи не зробить йому такого дарунку, а от князь Руз — можливо. «Якщо я його благатиму. Я зробив усе, що він вимагав, я прикидався і блазнював, я віддав дівчину, як мені сказали.»

І тепер смерть була найсолодшим звільненням, якого він міг сподіватися.

У божегаї сніг ще й досі танув, досягаючи землі. З гарячих ставків здіймалася пара, повна густих пахощів моху, болота і гнилля. У повітрі висів щільний теплий туман, перетворюючи дерева на сторожів — високих вояків, огорнутих довгими киреями. Вдень паруючий ліс часто юрмився північанами, що приходили

молитися, та цієї години Теон Грейджой мав його весь для самого себе. А в серці пралісу на нього чекало оберіг-дерево зі своїми червоними очима, що бачили та відали все.

Теон спинився на березі ставка і схилив голову перед різьбленим червоним обличчям. Навіть тут він чув стукіт: «бум-ДУМ, бум-ДУМ, бум-ДУМ, бум-ДУМ». Наче віддалений грім, він, здавалося, накочував одразу звідусіль.

Ніч була геть безвітра, сніг падав просто згори, з холодного чорного неба, але листя серце-дерева шурхотіли його ім'я.

— Теон, — здавалося, пошепки проказували вони, — Теон...

«Старі боги, — подумав він. — Вони мене знають. Знають моє ім'я. Це ж я був Теоном з дому Грейджой, вихованцем Едарда Старка, другом та братом його дітям.»

— Благаю! — Він упав на коліна. — Меча, більше нічого не прошу! Дозвольте померти Теоном, не Смердюком!

Щоками потекли сльози — незвично теплі.

— Я ж був залізного роду. Син... син Пайку,

син островів.

Згори злетів листок, шурхнув йому по лобі, впав у ставок і поплив там водою, червоний і п'ятипалий, наче кривава долоня.

— ...Бран, — промурмотіло дерево.

«Вони знають. Боги знають. Вони бачили, що я зробив.» Якусь чудернацьку мить йому здавалося, що у бліде обличчя оберіг-дерева врізане обличчя Брана, що це воно дивиться на нього очима червоними, мудрими та сумними. «Бранів привид, — подумав він, і негайно, — та ні, якесь божевілля.» Навіщо Бранові його переслідувати? Він любив малого, ніколи не робив йому зла. Це ж не Брана він убив. І не Рікона. А лише двох синів мірошничихи з млина коло річки Жолудянки.

— Я мусив мати дві голови, інакше з мене б глузували... кожен сміявся б... вони...

Раптом чийсь голос спитав:

— До кого це ти?

Теон крутнувся, нажаханий, що його вистежив Рамзай, та побачив лише праль — Голку, Робину і ще одну, чийого імені не знав.

— До привидів! — бовкнув він у відповідь.
— Вони шепочуть мені. Вони... вони знають
моє ім'я.

— Теон Перевертень. — Робина вхопила
його за вухо, крутнула. — Мусив мати дві
голови, кажеш?

— Інакше з нього б глузували, — додала
Голка.

«Вони нічого не розуміють.» Теон рвучко
викрутився з пальців жінки.

— Чого вам треба? — запитав він.

— Тебе, — мовила третя праля, старша
віком, грубіша голосом, з сивими пасмами у
волосі.

— Я тобі сказала. Хочу тебе торкнутися,
перевертню, — вишкірилася Голка. У руці її
з'явився ніж.

«Можна закричати, — подумав Теон. —
Хтось почує.» У замку було повно озброєних
людей. Певно ж, він загине, перш ніж хтось
приблизить, і кров його всотається у землю, щоб
нагодувати серце-дерево. Та хіба швидка
смерть — це погано?

— Торкайся, — відповів Теон. — Убий мене. — Голос його лунав радше розпачливо, ніж зухвало. — Давайте вже! Убийте мене, як решту. Як Жовтого Пуця та інших. Це ж ви скоїли!

Голка засміялася.

— Хіба таке буває? Ми жінки. Цицьки та ступки. З якого б це дива чоловікам нас боятися? Наші піхви не для мечів, а для їхніх прутнів.

— Байстриук зробив тобі боляче? — запитала Робина. — Відрізав пальці з рук, ге? Оббілував на ногах? А мо', ще десь? Зуби потрощив? Бідолашний мій.

Вона попестила його по щоці.

— Обіцяю, такого більше не станеться. Ти молився, і боги прислали нас. Хочеш померти Теоном? Матимеш від нас дарунок — гарну швидку смерть. Тобі зовсім не болітиме.

Жінка посміхнулася.

— Але спершу ти заспіваєш Абелеві. Він чекає на тебе.

Тиріон

— Товар дев'яносто сім! — ляснув батогом розпорядник торгів. — Двійко карликів, добре навчених розважати шановне панство!

Торгівлю влаштували там, де широкий брунатний Скахазадхан вливався до Невільницької затоки. Тиріон Ланістер чув пахощі солі у повітрі, перемішані зі смородом рвів-нужників позаду загорож для рабів. Пригнічувала його не так спека, як вологість — тутешнє повітря пригинало його донизу, наче жарка вогка ковдра, накинута на голову та плечі.

— Собака та свиня додаються! — оголосив розпорядник. — Карлики їздять ними верхи. Звеселіть гостей на своєму наступному бенкеті гарненькою блазенською виставою!

Покупці сиділи на дерев'яних лавах і

сьорбали прохолодні напої. Деякі мали при собі рабів з віялами. На багатьох були токари — особливий одяг, шанований старим панством Невільницької затоки, стільки ж вишуканий, скільки й незручний у вжитку. Інші вдягалися простіше: чоловіки у довгі сорочки та киреї з каптурами, жінки — у сукні кольорових шовків. Напевне, то були хвойди чи жеркині; що далі на схід, то менше одні різнилися від інших.

Позаду лав, перекидаючись жартами та глузуючи з усього, що відбувалося, стояла юрба західняків. «Найманці» — зрозумів Тиріон. Він побачив довгі мечі при пасах, кинджали та підсайдачні ножі, оберемки металевих топірців, кольчуги під киреями. Волосся, бороди, обличчя виказували в більшості уродженців Вільних Міст, але тут і там траплялися схожі на вестеросців. «Цікаво, чи вони когось купують? А чи припхалися повітріщатися на видовисько?»

— Нумо, хто скаже нам першу ціну за цих карликів?

— Три сотні! — оголосила поважна жінка у вишукано прикрашеному паланкіні.

— Чотири сотні! — відповів неймовірно жирний юнкаєць з широких нош, на яких простягся, наче викинутий з моря кит. Укритий жовтими шовками, облямованими золотом, він здавався більшим за чотирьох Ілірію. Тиріон аж пожалів рабів, які мушили його носити. «Ну хоч нам не дістанеться таке щастя. Добре все-таки бути карликом.»

— І ще один срібняк! — перебила стара у фіалковому токарі.

Розпорядник кинув на жінку кислий погляд, але заперечувати її ціну не насмівився.

Невільники-жеглярі з «Селаесорі Кворан» продавалися поодинці, за ціною від п'яти до дев'яти сотень срібних монет. Навчені та досвідчені мореплавці були коштовним товаром. Жоден і пальцем не ворухнув на свій захист, коли невольникарі увірвалися на скалічений корабель — на них попереду чекала усього лише звична переміна господаря. Помічники на кораблі були вільні люди, але

вдовиця-бережниця виписала кожному присяжний лист зі згодою виплатити за них викуп саме на такий прикрий випадок. Троє вцілілих «вогняних пальців» ще не були продані, але вони належали до дому Господа Світла, їх мав викупити котрийсь із червоних храмів. Їхніми присяжними листами були язики полум'я на обличчях.

Але Тиріон та Копка жодної за поруки такого штибу за себе не мали.

— Чотири і п'ятдесят! — пролунав голос.

— Чотири і вісімдесят!

— П'ять сотень!

Одні голоси вигукували ціни високовалерійською, інші — мішаним суржиком Гісу. Кілька покупців давали про себе знати здійсненням пальця, обертом зап'ястка чи помахом мальованого віяла.

— Добре хоч нас тримають разом, — прошепотіла Копка.

Работорговець пронизливо стрілив у них поглядом.

— Мовчати!

Тиріон міцно стиснув Копці плече. Пасма волосся, блякло-білявого та чорного, липли йому до лоба, лахміття сорочки — до спини, почасти на піт, а почасти на висохлу кров. Він, звісно, не дозволив собі дуращів битися з невільникарями, як Джораг Мормонт, але покарання однак не уникнув — йому батогів здобув його невгамовний язик.

— Вісім сотень!

— І п'ятдесят.

— І ще один.

«Ми вже не дешевші від жегляра» — майнула в Тиріона думка. А чи не ганялися покупці за свинею Купкою, що приносила купи грошей? «Добряче навчену свиню важко знайти.» Авжеж тут давали ціну не за пуд живої ваги.

Після дев'яти сотень срібних монет торгівля сповільнилася, а на дев'яти сотнях і п'ятдесяти одній (від старої) спинилася. Але розпорядник мав нюх і захопив настрій юрби; хіба міг він не дати такому поважному товариству скуштувати карликової майстерності? На поміст вивели

Хрума і Купку. Та без сідел і вуздок сидіти на них було справою химерною. Щойно свиня посунула вперед, Тиріон зіслизнув з її спини і гепнувся на власну, викликавши тим ревище сміху серед покупців.

— Тисяча! — оголосив неймовірно жирний черевань.

— І один! — не вгавала стара.

Копчині вуста застигли у викривленій жахом подобі посмішки. «Добре навчені розважати, кажеш.» Її батькові належало багато за що відповісти у тому крихітному пеклі, яке боги мали наготувати карликам.

— Тисяча і двісті! — додав кит у жовтому.

Невільник при боці подав йому напій. «Ручуся, що лимонний.» Погляд його очей, застиглий на помості, чомусь бентежив Тиріона.

— Тисяча і триста.

— І один! — Знову стара.

«Казав мені батечко, що Ланістер вартий удесятеро проти пересічного хлопака.»

На тисячі й шести сотнях торгівля знову

сповільнилася, тож невільникар запросив покупців ближче роздивитися його дрібний товар.

— Самичка зовсім молоденька, — присягався він. — Спаруйте їх, і матимете добрячі гроші за вилупків!

— Та він половини носа не має! — пожалілася стара, коли поглянула ближче. Її зморшкуватий ніс аж скривився з огиди. Плоть стара мала білу, наче в хробака, загорнуту в темно-ліловий токар, і загалом скидалася на запліснявілу чорносливину. — Ще й очі різні на колір! Нещаслива прикмета.

— Пані ще не бачили моє найбільше багатство.

На випадок, якщо стара не зрозуміла, про що йдеться, Тиріон ухопив себе за передок штанів. Пані засичала з люті, а Тиріон отримав по спині батогом і впав на коліна, потерпаючи од пекучого болю. Смак крові наповнив рота; карлик вишкірився і сплюнув.

— Дві тисячі! — закликав новий голос позаду лав.

«Навіщо б це сердюкові знадобився карлик?» Тиріон зіп'явся на ноги подивитися. Новий покупець був немолодий вже чолов'яга, проте високий, ставний та дужий, мав брунатну, наче вичинену шкіру і коротко підстрижену, присолену сивиною бороду. З-під вицвілої світло-бурякової киреї визирав довгий меч та оберемок ножів.

— Дві тисячі і п'ятсот, — мовив цього разу жіночий голос.

Дівчина була невисока на зріст, кремезна та повногруда, вбрана у візерунчасті обладунки. На панцирі чорної криці, викуваному за обрисами тіла, було змальовано золотом гарпію, що злітала, теліпаючи ланцюгами у пазурях. Двійко вояків-невільників підняли дівчину на щиті на висоту плечей.

— Три тисячі!

Брунатний чолов'яга пропхався крізь натовп; його приятелі-сердюки розштовхували покупців, щоб розчистити йому шлях. «О так. Ходи до мене.» Тиріон умів мати справу з сердюками. Він ані на мить не подумав, що

потрібен чолов'язі викидати коники на бенкетах. «Цей мене знає. Хоче відвезти назад на Вестерос і там продати моїй сестрі.» Карлик потер вуста, щоб сховати посмішку. Серсея та Семицарство лежали за півсвіту; чимало води спливе, поки туди дістанешся. «Я навернув до себе Брона. Дайте мені хоч отакусіньку зачіпку — наверну і цього.»

Стара та дівчина на щиті здалися і кинули торгівлю на трьох тисячах. Але гладун у жовтому не вгавав. Він зміряв сердюків своїми жовтими очима, облизнув жовті зуби язиком і мовив:

— П'ять тисяч срібних монет за сей товар.

Сердюк спохмурнів, знизав плечима і відвернувся.

«А бодай тобі сьоме пекло!» Тиріон мав цілковиту певність, що не хоче стати власністю неймовірного на обсяг пана Жовтопуза. Карликовою спиною бігли мурашки від самого лише вигляду його велетенської туші на ношах — гори драглистої плоті з жовтими свинячими очицями та цицьками завбільшки з Купку, що

втикалися з-під шовкового токару. Та й тхнуло від нього так, що аж на помості було чути.

— Якщо немає наступної ціни...

— Сім тисяч! — скрикнув Тиріон.

Лавами побігли смішки.

— Карлик хоче купити сам себе, — зауважила дівчина на щиті.

Тиріон подарував їй солодкий та хтивий вишкір.

— Розумний раб заслуговує на розумного хазяїна, а ви мені схожі на йолопів, усі до останнього.

Покупці зареготали ще гучніше, але розпорядник насупився і почав нерішуче пестити батога, силуючись вгадати, чи на користь йому обертаються справи, а чи навпаки.

— П'ять тисяч — це образа! — тим часом волав Тиріон. — Я б'юся верхи, співаю, дотепно жартую. Можу вграти вашу дружину так, щоб аж кричала. Або дружину вашого ворога — хіба є кращий спосіб його зганьбити?

З арбалетом у руках я сама смерть, а за столиком для циваси переді мною скиглять і тремтять чоловіки утричі більші. Та що казати, кілька разів я навіть куховарив, і то на очах свідків! Вимагаю за себе десять тисяч! Я вартий кожної монети, присягаюся. Батечко навчили мене завжди платити борги.

Сердюк у буряковій киреї обернувся. Його очі зустрілися з Тиріоновими над юрбою інших покупців; на вустах з'явилася посмішка. «Тепла, на диво, — подумав карлик. — Дружня. Але ж і холодні в нього очі... Може, зрештою, не варто йому нас купувати.»

Жовтий велетень покрутився у ношах, роздратовано кривлячи велетенську круглу мармизу. Він кисло промимрив щось гіскарською говіркою; Тиріон не зрозумів слів, але з голосу все було ясно.

— Це наступна ціна? — Карлик звів голову набік. — А я пропоную все золото Кастерлі-на-Скелі!

Він почув батіг, перш ніж його відчути — тонкий, різкий висвист у повітрі. Під ударом

Тиріон застогнав, але цього разу якось втримався на ногах. Думки притьмом повернулися до початку подорожі, коли головним його клопотом було вибрати вино до равликів на пізній сніданок. «Отак буває, коли ганяєшся за драконами.» Регіт зірвався з його вуст, заляпавши першу шерегу покупців кров'ю та слиною.

— Цих продано! — оголосив розпорядник, а тоді вдарив ще раз... бо чого було не вдарити? І цього разу Тиріон таки впав.

Один з охоронців підсмикнув його на ноги. Інший зіштовхнув Копку з помосту п'ятою списа. На їхнє місце вже підганяли нову одиницю живого товару — дівчину п'ятнадцяти-шістнадцяти років, цього разу не з «Селаесорі Кворан». Тиріон її не знав. «Майже такого віку, як Даянерис Таргарієн.» Мить — і невільникарі роздягли її наголо. «Дяка, хоч нас цим приниженням оминули.»

Тиріон зиркнув через юнкайський табір у напрямку мурів Меєрину. Брама здавалася такою близькою... і якщо пліткарі у рабських

загорожах не брехали, Меєрин поки що лишався вільним містом — за його сипкими стінами невільництво та невільницька торгівля були заборонені. Якби ж досягти тієї брами, подолати її... тоді б він знову став вільною людиною.

Але не покинувши Копки, вчинити таке навряд чи було можливо. «А вона ще й захоче узяти свого собаку та свиню.»

— Нам не буде так вже погано, авжеж ні? — прошепотіла Копка. — Він заплатив чимало грошей, то має бути до нас добрим, хіба не так?

«Поки ми його розважатимемо — так.»

— Ми надто коштовні, щоб нами розкидатися, — запевнив її Тиріон.

Спиною його ще стікала цівочка крові од останніх двох ударів батою. «Коли наша вистава набридне... а вона набридне. Вона таки набридає.»

При запряженому мулом візку в супроводі двох вояків на них вже чекав наглядч нового господаря. Він мав довге вузьке обличчя і невеличку борідку, заплетену золотим дротом.

Його цупке чорно-червоне волосся витикалося зі скронь у подобі двох пазуристих рук.

— Які ж ви гарненькі та миленькі створіннячка, — мовив він. — Аж нагадали мені моїх власних діток... яких, на жаль, вже немає на цьому світі. Я добре про вас дбатиму. Скажіть-но мені свої імена.

— Копка, — відповіла вона тихо та перелякано, ледь не пошепки.

«Тиріон з дому Ланістер, законний князь у Кастерлі-на-Скелі, ти, слинява почваро!»

— Йолло.

— Отже, відважний Йолло та розумниця Копка, відтепер ви є власністю вельможного та переможного Єззана зо'Каггаза, книжника та воїна, вельми шанованого серед Мудрих Хазяїв Юнкаю. Вважайте, що вам пощастило, бо Єззан є добрим та поблажливим господарем. Ставтеся до їхньої панської осяйності як до вашого нового батька.

«Я б залюбки» — подумав Тиріон, та мав розум стримати язика. Напевне, скоро доведеться показувати виставу новому

хазяїнові, а сили терпіти ще один удар батога вже не лишилося.

— Ваш батечко найбільше у світі любить свої кохані створіннячка. Вас панькатимуть і пеститимуть, — казав тим часом наглядач. — А мене вважайте за няньку, що дбала про вас змалку. Всі мої дітки звать мене няньом.

— Товар дев'яносто дев'ять! — вигукнув розпорядник торгів. — Воїн!

Дівчину продали дуже швидко і тепер відганяли до нового власника; зсудомленими руками вона притискала оберемок одягу до невеличких грудей з рожевими сосками. На її місце двійко работорговців уже тягли Джорага Мормонта. Лицар був майже голий, не рахуючи перепаски на стегнах, спину йому пошматували канчуками, напухле обличчя годі було впізнати. На зап'ястках і кісточках ніг його зв'язували кайдани. «Ти ба, сам скуштував тієї страви, яку подавав мені» — подумав Тиріон, та раптом усвідомив, що не здатен утішатися жалюгідним становищем лицаря-здорованя.

Навіть у залізах Мормонт виглядав

небезпечним: кремезний бурмило з грубими м'язами на руках та широких раменах. Цупка чорна шерсть на грудях робила його схожим радше на звіра, ніж на людину. Обидва ока його чорніли ямами на химерно набряклому обличчі. На одній щоці виднілося тавро: гемонська личина.

Коли невільникарі ринули юрбою на «Селаесорі Кворан», пан Джораг зустрів їх з мечем у руках і стяв трьох, перш ніж його задавили числом. Його б там-таки і вколошкали приятелі загиблих, якби їм не заборонив капітан — добрячий боєць завжди коштував добрячого срібла. Відтак Мормонта прикували до весла, побили мало не до смерті, виморили голодом і затаврували гарячим залізом.

— Оцей величенький та міцний, — оголосив розпорядник. — Ще й гарячий, аж кипить. Має добре показати себе у бійцівській ямі. Хто мені дасть, скажімо, три сотні монет?

Три сотні не дав ніхто.

Мормонт і погляду не кинув на розмаїтій

натовп; очі його витріщалися на віддалене місто ген за обложними лавами, на стародавні мури кольорової цегли. Тиріон читав той погляд, наче відкрити книжку: «так близько і так далеко». Неборака повернувся запізно — Даянерис Таргарієн була вже одружена, з реготом розказали їм охоронці при загорожах. За царя вона взяла собі меєринського работорговця старого родоводу та незліченного багатства. Коли по весіллі буде підписано мир, бійцівські ями Меєрину відкриються знову. Інші невольники казали, що охоронці брешуть, і Даянерис Таргарієн ніколи не укладе миру з невольникарями. «Мхиса» — так вони кликали її. Тиріонові хтось сказав, що це означає «матір». Скоро срібна цариця вийде зі свого міста, знищить юнкайців і розтрощить рабські кайдани, шепотіли невольники один до одного.

«А тоді спече нам лимонних тістечок, поцьомає болячки, і ті одразу зціляться» — подумав карлик. Він не йняв віри у чарівне спасіння ясними царями чи королями — хай би краще йому не заважали рятуватися самотуж.

На крайній випадок грибів, запханих у чобіт, вистачить і йому, і Копці. А Хрум та Купка муситимуть самі дбати про себе.

Тим часом Няньо продовжував просторікувати про обов'язки нових іграшок свого господаря.

— Робіть те, що вам кажуть, не більше і не менше — то й житимете, як княжата, зо втіхою та розкошами, — обіцяв він. — Але переступіть хазяйську волю, і... проте ж ви ніколи так не вчините? Авжеж, мої маленькі гарнюні навіть не подумують про непокору.

Він простяг руку і вщипнув Копку за щоку.

— Ну нехай дві сотні! — оголосив розпорядник торгів. — Такий здоровило вартий утричі більше! Ой леле, який з нього вийде охоронець — жоден ворог не наслідиться вас займати!

— Ходімо, маленькі друзі, — мовив Няньо. — Я покажу вам вашу нову домівку. В Юнкаї ви мешкатимете у золотій піраміді дому Каггаз та обідатимете на срібних тарелях. Але тут ми живемо просто, у скромних вояцьких наметах.

— Хто дасть мені хоч сотню? — волав розпорядник.

Йому нарешті відповіли, та заявили лише п'ятдесят срібняків. Покупцем був худорлявий чолов'яга у шкіряному фартусі.

— І ще один! — вигукнула стара у темно-ліловому токарі.

Один з охоронців підняв Копку на задок гарби, запряженої мулом.

— Хто ця стара? — запитав його карлик.

— Заріна, — відповів чолов'яга. — Дешеві бійці має. М'ясо для переможці. Скоро твій друг каюк.

«Та не друг він мені» — подумав Тиріон Ланістер, а потім зненацька обернувся до наглядача і швидко промовив:

— Не можна віддавати його старій!

Няньо примружив на нього око.

— Що це я почув з твого рота?

Тиріон тицьнув пальцем.

— Оцей грає у нашій виставі. Про ведмедя та красну діву. Джораг — ведмідь, Копка — діва, я — хоробрий лицар, який її рятує. Я

танцюю навколо і лупцюю його по яйцях. Дуже смішно.

Наглядач примружився на поміст.

— Він?

Тим часом ціна за Джорага Мормонта сягнула двох сотень срібняків.

— І один! — вигукнула стара у темно-ліловому токарі.

— Ваш ведмідь. Зрозуміло.

Няньо спритно ковзнув крізь натовп, зігнувся над велетенським жовтим юнкайцем у ношах, зашепотів йому на вухо. Хазяїн кивнув, струснувши підборіддями, тоді підняв віяло.

— Три сотні! — вигукнув він хрипливим голосом.

Стара пирхнула і відвернулася.

— Навіщо ви це зробили? — запитала Копка посполитою мовою.

«Доречне питання, — подумав Тиріон. — А й справді, навіщо?»

— З твоєї вистави вже всі знудилися. Не буває справжніх мартоплясів без ведмедя-танцюриста.

Копка кинула на нього докірливий погляд, відповзла до задку воза і сіла там, охопивши руками Хрума, наче пес був останнім її другом у цілому світі. «А може, насправді так і є.»

Няньо повернувся з Джорагом Мормонтом. Двійко рабів-вояків його господаря жбурнули лицаря до воза між двома карликами. Той не опирався. «Жага до боротьби залишила його, щойно він почув про весілля своєї королеви» — зрозумів Тиріон. Одне слово, сказане пошепки, зробило те, чого не змогли досягти кулаки, батоги і кийки — зламало дух лицаря. «Було віддати його старій. Зиску тепер з нього, як зі сосків на панцирі.»

Няньо видерся на передок воза і ухопив віжки. Вони рушили крізь обложний табір до становиська нового хазяїна — вельможного Єззана зо'Каггаза. Четверо вояків-рабів крокували поруч, по двоє обабіч воза.

Копка не плакала, та очі мала червоні й нещасні, майже не піднімаючи їх від Хрума. «Гадає, оце все зникне, якщо вона не дивитиметься?» Пан Джораг не дивився ні на

кого і ні на що, лише сидів похмурою купою в кайданах і бурмосився.

А Тиріон тим часом розглядав усе та усіх навколо.

Юнкайський табір являв з себе не один, а сотню таборів, поставлених біч-обіч один одного півколом перед мурами Меєрину — ціле місто шовку і ташу з власними вулицями та площами, харчівнями та хвойдами, місцями доброї та недоброї слави. Між кордоном облоги та затокою повитикалися з землі, наче жовті гриби, незліченні намети. Деякі були малі та жалюгідні — не більші, ніж подертий шматок старого поплямованого полотна від дощу та сонця. Поруч із ними стрічалися намети-курени на добрячу сотню вояків або шовкові палаци з гарпіями на опорних жердинах. Деякі з таборів знали лад і послух; там намети стояли рівними колами навколо вогняних ям, зброю та обладунки було складено всередині кіл, коней прив'язано ззовні. Деінде панував чистий, нічим не стриманий безлад.

Суха, випалена сонцем рівнина навколо Меєрину тяглася пласкою та голою, без жодного дерева, на багато верст. Але юнкайські кораблі привезли з півдня деревини та шкур вдосталь, щоб спорудити шість велетенських метавок-журавлів. Їх поставили з трьох боків міста — усіх, крім берега річки — і оточили купами битого каміння та барильцями смоли, що чекали лише на смолоскип. Один з вояків, що крокували біля воза, побачив, куди дивиться Тиріон, і гордовито розповів, що кожній метавці дали ім'я: «Драконобійця», «Відьма», «Донька гарпії», «Лукава сестра», «Примара Астапору» та «Мазданова довбня». Вивищуючись над наметами на добрих сорок стоп, журавлі робили обложні табори помітними здалеку.

— Самий лише їхній вигляд кине драконову царицю на коліна! — вихвалявся вояк. — Хай на них і стоїть, і смокче вельможного Гіздахрового прутня, щоб ми не побили їй мурі на дрібне каміння.

Далі Тиріон побачив, як шмагають

невільника — удар за ударом, поки від спини не лишилося місиво крові та сирого м'яса. Повз пройшов загін вояків у кайданах, брязкаючи на кожному кроці; вони мали списи та короткі тесаки, але були скуті разом зап'ясток до зап'ястка і кісточка до кісточки. У повітрі пахкотіло смаженим м'ясом; Тиріон побачив, як хтось білує собаку для казана з юшкою.

Побачив він також і мертвих, почув тих, хто ще помирав. За хмарами диму, пахощами коней та морської солі ховався сморід крові та лайна. «Різачка» — зрозумів він, коли побачив, як двоє сердюків виносять труп третього з намету. Пальці йому смикнулися; він згадав слова батька: пошесть може знищити військо швидше, ніж найкривавіша битва.

«Ще одна причина поквалитися з утечею» — подумав Тиріон, та за якихось півверсти побачив причину не поспішати. Там навколо трьох рабів, спійманих при спробі втечі, потроху збирався натовп.

— Я знаю, що мої маленькі перлинки будуть милі та слухняні, — мовив Няньо, — та все ж

подивіться, що чекає на тих, хто намагається тікати.

Спійманих прив'язали до рядка товстих перечок; на них бажали випробувати свою майстерність двійко пращників.

— Толосці, — мовив один з охоронців. — Найкращі пращники у світі. Кидають м'які олив'яні кульки замість каменів.

Тиріон ніколи не розумів, навіщо потрібні праці — з огляду на те, наскільки далі б'є лук чи арбалет... але ж тоді ще не бачив толосців за роботою. Їхні олив'яні кулі завдавали далеко тяжчих поранень, ніж гладкі камені інших пращників, і авжеж страшніших, ніж стріли з лука. Одна куля вдарила невільників у коліно, і воно вибухнуло віялом крові та кістки, лишивши половину ноги теліпатися на червоній жилі. «Ну, цей вдруге не тікатиме» — подумав Тиріон, почувши вереск нещасного, що змішався у вранішньому повітрі зі сміхом табірних шльондр та лайками тих, хто поставив добрячі гроші, що пращник схибить. Копка відвернулася, але Няньо вхопив її за

підборіддя і повернув голову назад.

— Ану дивися! — наказав він. — І ти, ведмедю, теж.

Джораг Мормонт підняв голову і витріщився на Няньо. Тиріон відчув, як напружилися м'язи лицаря. «Він його зараз придушить, і тоді нам усім край.» Але Мормонт лише скривився і обернув обличчя до кривавого видовиська.

На сході у спекотному вранішньому повітрі плавали товсті цегляні стіни Меєрину. Саме того жаданого притулку сподівалися досягти ці дурні бідолахи. «Та чи довго він лишатиметься притулком?» Няньо знову взяв віжки до рук тільки по тому, як загинули усі троє невдах-утікачів. Мул покотив гарбу далі.

Табір їхнього хазяїна знаходився на південний схід од «Відьми», мало не в її тіні, обіймаючи кілька морг землі. Скромний намет Єззана зо'Каггаза виявився величезним палацом з лимонного кольору шовку. На кожній з дев'яти його опорних жердин, що тримали на собі дев'ять гострих дахів, сиділа

визолочена гарпія, виблискуючи на сонці. З усіх боків його оточували менші намети.

— То помешкання кухарів, підбічниць та воїнів нашого вельможного господаря. І кількох не надто шанованих родичів, — розповів Няньо. — А ви, мої крихітки, матимете рідкісну честь спати у власному шатрі вельможного Єззана. Наш пан бажають тримати свої скарби щонайближче.

Він насупився у бік Мормонта.

— Але не ти, ведмедю. Ти великий та бридкий, тебе прикують знадвору.

Лицар не відповів ані слова.

— Та найперше вас усіх мають зміряти для нашійників.

Нашійники були зроблені з заліза і злегка визолочені, щоб виблискувати на сонці. Валерійським письмом на них було викарбувано ім'я Єззана, а нижче вух закріплені були дзвіночки — кожен крок їхніх носіїв мав видобувати веселеньке тельнякання. Джораг Мормонт прийняв нашійник у похмурому мовчанні, але Копка почала плакати, поки

зброяр припасовував її обруч на шию.

— Він такий важезний! — жалілася вона.

Тиріон стиснув їй руку і збрехав:

— Та це ж лите золото. На Вестеросі високородні панії мріють про таку гривню, а ти маєш її задурно.

«Краще вже обруч, ніж тавро. Обруч можна зняти.» Він пригадав Шаю — як мерехтів золотий ланцюг Правиці, коли затягувався дедалі тугіше навколо її горлянки.

Трохи згодом Няньо наказав припнути ланцюги пана Джорага до стовпа коло багаття, а сам повів двох карликів до панського шатра і показав, де їм спати — у вистеленому килимами ванькирі, відділеному від головного намету запоною жовтого шовку. Це помешкання вони мали поділяти з іншими коштовними іграшками Єззана: хлопчиком, що мав покручені та волохаті «козячі ноги», двоголовою дівчинкою з Мантарису, бородатою жінкою та тонкою довготелесою істотою на прізвисько Смакота, вбраною у місячні камені та мирійське мереживо.

— Ви намагаєтеся втямити, чоловік я чи жінка, — мовила Смакота, приведена перед очі карликів. А тоді задерла спідницю і показала, що під нею. — Я і те, й інше, і хазяїн любить мене найбільше.

«Звіринець почвар, — усвідомив Тиріон. — Десь якийсь бог регоче з мене на все горло.»

— Чарівно, — мовив він Смакоті, що мала бурякове волосся та фіалкові очі, — та ми ж сподівалися хоч цього разу бути у товаристві найвродливішими.

Смакота насмішкувато пирхнула, але Няньо не був задоволений.

— Збережи свої жарти для вечора, коли виступатимеш перед нашим вельможним паном. Якщо потішиш їх, матимеш нагороду. Якщо ж ні...

І загилив Тиріонові ляпаса.

— З Няньом будьте обережні, — мовила Смакота, коли наглядач пішов. — Він тут єдине справжнє чудовисько.

Бородата жінка розмовляла якоюсь нерозбірливою гіскарською говіркою, хлопчик-

цапеня — горловим жеглярським суржи́ком, який ще називали купецьким. Двоголова дівчинка була несповна розуму, мала одну голову завбільшки з помаранч, у роті іншої — підпиляні зуби, але не розмовляла жодною з них, лише гарчала на кожного, хто наближався до її клітки. Зате Смакота вільно говорила чотирма мовами, серед них високовалірійською.

— Який він, наш хазяїн? — непокоїлася Копка.

— Має жовті очі й смердить, — відповідала Смакота. — Десять років тому він побував на Софоріосі, і відтоді гниє зсередини. Дайте йому забути хоч ненадовго про близьку смерть — і відчуєте на собі його щедрість. Та ні в чому не смійте відмовляти.

На вивчення звичаїв тутешнього звіринця їм лишилося кілька пополудневих годин. Єззанові постільні раби наповнили купіль гарячою водою, і карликам дозволили скупатися — спершу Копці, тоді Тиріонові. Потім інший раб намастив йому рубці на спині пекучою мастю,

щоб не загнилися, а згори поклав прохолодну припарку. Копці підстригли волосся, Тиріонові підрізали бороду. Обом видали м'які капці та новий одяг — простий, але чистий.

Надвечір з'явився Няньо і оголосив, що їм вже час вдягати блазеньську броню. До Єззана мав прийти у гості найголовніший юнкайський воєвода — вельможний Юрхаз зо'Юнзак. Карлики мали показати йому свою виставу.

— Чи не розкути вашого ведмедя?

— Сього вечора ще ні, — відповів Тиріон. — Дозвольте спершу влаштувати для хазяїна турнір. А ведмедя прибережемо на іншу нагоду.

— Таки-так. Коли ваша витівка скінчиться, ви допомагатимете наливати і подавати. Дивіться, щоб не пролили на гостей, бо пошкодуєте.

Вечірні розваги розпочалися з жонглера. Потім виступало трійко спритних стрибунів, а після них — цапоногий хлопчик, що станцював смішний танок під гру на сопілці одного з Юрхазових рабів. Тиріонові кортіло спитати

музику, чи не вміє він грати «Рине дощ у Кастамирі».

Поки карлики чекали на свою чергу, Тиріон спостерігав за Єззаном та його гостями. На почесному місці сиділа істота, схожа на зморшкувату сушену сливу — вочевидь, верховний юнкайський воєвода. Виглядав він так само грізно, як розхитаний ослін. Супроводжувало його з тузінь юнкайського панства, а ще двійко сердюцьких полковників, з яких кожен сам мав при собі тузінь власних вояків. Перший був шляхетного вигляду пентосець, сивочолий, вдягнений у шовки, коли не рахувати киреї — старої ганчірки, зшитої з десятків подертих і просяклих кров'ю смужок різних тканин. Другий полковник був той самий, що намагався зранку купити собі карликів — брунатошкірий, з присолоною сивиною бородою.

— Бурий Бен Бросквин, — назвала його Смакота. — Полковник «Других Синів».

«Вестеросець, ще й з Бросквинів. Дедалі краще.»

— Ви наступні, — мовив Няньо. — Будьте веселі та цікаві, дороженькі мої, бо пошкодуєте.

Тиріон ще не опанував і половини старих витівок Шажика, та вже вмів сісти на свиню, проїхатися нею, впасти, коли треба, покотитися і знову скочити на ноги. А глядачам і того було досить. Вистава маленьких чоловічків, що бігали, наче п'яні, та лупцювали одне одного дерев'яною зброєю, насмішила обложний табір у Невільницькій затоці не гірше, ніж гостей на весіллі Джофрі у Король-Березі. «Зневага до менших та нижчих, — подумав Тиріон, — то є мова, яку розуміють усюди.»

Їхній хазяїн Єззан реготав найдовше і найгучніше щоразу, як один із карликів падав чи приймав удар; його велетенська туша трусилася драглистим салом. Гості ж чекали, що скаже чи зробить Юрхаз зо'Юнзак, а вже тоді приєднувалися до веселощів. Верховний воєвода виглядав таким кволим, що Тиріон аж боявся, чи не помре зі сміху. Коли шолом Копки, збитий списом, відлетів на коліна

кислопикому юнкайцю у смугастому зелено-золотому токарі, Юрхаз квохнув, наче курка. Коли ж згаданий юнкаєць поліз до шолома і дістав звідти велику лілову диню, що спливала соком, воєвода захрипів зі сміху, аж лице його набуло того ж кольору, тоді обернувся до господаря і щось прошепотів. Господар карликів гигикнув і облизнувся... хоча Тиріонові здалося, що у вузьких жовтих очах промайнув слід гніву.

По тому карлики зняли з себе дерев'яні обладунки та спітнілий одяг під ними і перевдяглися у свіжі жовті сорочки, видані їм для служби при столі. Тиріон тримав глек лілового вина, Копка — глек води; шурхотячи капцями по товстих килимах, вони рухалися наметом, наповнюючи келихи. Праця була тяжчою, ніж йому раніше здавалося — невдовзі ноги вже судомилися, один з рубців на спині знову почав кровити, і червона пляма проступила на жовтому льоні сорочки. Але Тиріон прикусив язика і продовжив служити.

Більшість гостей звертали на карликів не

більше уваги, ніж на інших рабів... але один юнкаєць вигукнув сп'яну, що Єззан мав би примусити курдупелів кумедно злягатися для гостей, а інший схотів дізнатися, як Тиріон втратив носа. «Пхнув до піхви твоєї дружині, а вона його відкусила» — трохи не ляпнув він... але вчасно згадав, як під час бурі на морі переконався, що не так прагне смерті, як думав раніше. І натомість відповів:

— Мені відрізали носа, ясний пане, щоб покарати за нахабство.

Далі вельможа у блакитному токарі, облямованому «тигровими очима», пригадав, як Тиріон хвалився вправністю у цивасі на помості торгів.

— Ану ж бо випробуймо його! — завимагав юнкаєць.

На килими негайно поставили столик і фігури. Минуло зовсім трохи часу — і вельможа зі збуряковілим лицем розлючено перекинув столика та розкидав фігури підлогою під регіт юнкайського товариства.

— Ви б мали дати йому виграти, —

прошепотіла Копка.

Перекинутого столика підняв Бурий Бен Бросквин, посміхаючись.

— Випробуй мене, карлику. Коли я був молодший, «Другі Сини» мали угоду з Волантисом. Там я і навчився грати.

— Я лише невільник. Коли та з ким мені грати, вирішують пан господар. — Тиріон обернувся до Єззана. — Хазяїне?

Жовтого вельможу, здавалося, це розважило.

— Який заклад ви пропонуєте, полковнику?

— Якщо виграю, віддайте мені цього раба,
— мовив Бросквин.

— Оце вже ні, — відповів Єззан зо'Каггаз. — Але якщо переможете мого карлика, матимете від мене його ціну золотом.

— Згода! — мовив сердюк.

Розкидані фігури зібрали з килима, і супротивники сіли за стіл. Першу гру виграв Тиріон, другу — за вдвічі більший заклад — здолав Бросквин. Поки вони готувалися до третього герцю, карлик вивчав свого ворога.

Темний шкірою, з коротко підрізаною, цупкою сіро-білою бородою та обличчям, змережаним тисячами зморщок і кількома старими рубцями, Бросквин мав дружній та приязний вигляд, а надто коли посміхався. «Чесний поборник, — вирішив Тиріон. — Улюблений дядечко кожному. Завжди має наготові стару приказку, дотепний жарт і нехимерну вояцьку мудрість.» Та все це була нещира облуда. Посмішка ніколи не торкалася очей Бросквина, у яких за серпанком остороги ховалася жадоба. «Цей спраглий, але обережний.»

Сердюк грав не набагато краще, ніж юнкайський вельможа, та на відміну від нього, не запально і зухвало, а холодно і підступно. Його початкові лави будувалися щоразу інакше, та було між ними і дещо спільне: сторожкість, обачність, небажання стрімголов кидатися у наступ. «Він грає не задля перемоги, — усвідомив Тиріон. — Він грає, щоб уникнути поразки.» У другій грі, коли карлик зважився на нерозумну вихватку, це спрацювало. Але не спрацювало у третій, четвертій та п'ятій, яка

виявилася останньою.

Перед кінцем останньої битви, коли фортеця вже лежала в руїнах, дракон загинув, слони стояли просто перед ним, а важка кіннота оточила ззаду, Бросквин підняв очі, посміхнувся і мовив:

— Йолло знову переміг. Смерть за чотири ходи.

— Три, — постукав пальцем по своєму драконові Тиріон. — Мені пощастило. Вам би не завадило почухати мені голову перед наступною грою, полковнику. Хтозна — може, трохи мого щастя прилипло б вам до рук.

«Ти б однак програв, та мені було б цікавіше.» Вишкірившись, Тиріон піднявся з-за столу, схопив свій глек з вином і повернувся наливати Єззанові зо'Каггазу — непогано збагатившись, зате змусивши Бурого Бена Бросквина зубожіти. Його велетенський хазяїн заснув п'яним сном ще під час третьої гри; чара вислизнула в нього з жовтих пальців і розлилася на килим. Та все ж лишалася надія, що коли він прокинеться, то буде задоволений

своїми новими рабами.

Коли верховний воєвода Юрхаз зо'Юнзак відбув, підпертий плечима двох кремезних невільників, решта вельможних гостей теж завважила за доцільне відкланятися. Коли намет спорожнів, знову з'явився Няньо і сказав слугам, що тепер вони можуть влаштувати собі бенкет з решток панського частування.

— Але їжте швидше. Все треба прибрати перед тим, як лягти спати.

Тиріон саме стояв на колінах, потерпаючи ногами і спливаючи кров'ю зі спини, що аж вищала від болю, та намагався відтерти пляму, залишену пролитим вином вельможного Єззана на килимі вельможного Єззана, коли наглядяч легенько постукав йому по щоці пужалном нагайки.

— Йолло! Ти добре себе показав. І твоя дружина теж.

— Вона мені не дружина.

— Ну то твоя хвойда. Ставайте на ноги, обоє.

Тиріон так-сяк зіп'явся на рівні. Одна нога

затремтіла і ледве не зломилася; на стегнах зав'язалися вузли судом. Тиріон мусив ухопитися за руку Копки, щоб не впасти.

— Що ми такого зробили?

— О, ви зробили все як треба, — запевнив наглядач. — Няньо сказав, що ви матимете нагороду, якщо потішите свого батечка, хіба не так? Вельможний Єззан, ви самі бачили, не схотіли втрачати свої маленькі перлинки, та Юрхаз зо'Юнзак переконав нашого пана, що таких кумедних істот не годиться тримати для одного себе. Тож радійте! З нагоди укладення миру ви матимете честь виступати у Великій Ямі Дазнака. Вас побачить багато тисяч глядачів! Ба десятків тисяч! Уявляєте, який лунатиме регіт?

Хайме

Замок Крукоберіг був дуже старий. Між його стародавніми каменямиросло моху, що біг угору мурами, наче сині жили на старечих ногах. Дві велетенські вежі охороняли з боків головну браму замку, кілька менших захищали кожен кут мурів. Усі вони були чотирикутні. Круглі та серпикові вежі краще трималися проти метавок — кинутий камінь охочіше відлітав під кутом від заокругленої стіни. Але Крукоберіг збудували значно раніше, ніж будівельники додумалися до таких премудрощів.

Замок панував над просторою родючою долиною, яку і мапи, і люди величали Чорноліссям. Ніякого лісу — чорного, зеленого чи брунатного — в ній, щоправда, не росло вже кілька тисяч років. Колись у прадавні віки тут,

напевне, таки буяло чорнолісся, та відтоді людські сокири винищили все до останнього дерева, і де раніше високо здіймалися дуби, нині стояли будинки, млини та кам'яні городища. Земля була гола, болотиста, поплямована тут і там заметами мокрого снігу. Але на диво, всередині замкових мурів ще лишилося трохи пралісу — дім Чорноліс тримався старих богів і вклонявся їм так само, як першолюди у дні, що передували з'яві андалів на Вестеросі. Казали, що деякі з дерев у їхньому божегаї віком не поступалися чотирикутним вежам Крукоберегу — а надто серце-дерево, оберіг неймовірної величини, чії верхні гілки, схожі на кістяні пальці, що шкрябали небо, виднілися подорожнім за багато верст.

Просуваючись звивистим шляхом, який біг між пагорбів у долину Чорнолісся, Хайме Ланістер та його супровід не знаходили очима розкидистих ланів, кошар і загорож для худоби, родючих плодкових садів, що колись оточували Крукоберіг — лише багно, попіл та

зчорнілі шкаралупи домівок, майстерень, клунь і млинів. Самі бур'яни, терен і кропива росли нині там, де дбайливі руки колись сіяли збіжжя. Хай куди падав погляд Хайме — усюди він бачив труди батькових рук, ба навіть у кістках, що подеколи стрічалися при дорозі. Більшість складали овечі кістки, та були й кінські, коров'ячі, а де-не-де траплявся людський череп або безголовий кістяк, крізь ребра якого повитикалася трава.

На відміну від Водоплину, Крукоберіг не облягало велике військо з кількома воєводами. Тут чинилася справа скромніша, особистіша — новий крок танку, що танцювався вже багато століть. Джонос Бракен приступив до замку хіба що з п'ятьма сотнями людей, і то порожнем — Хайме не побачив ані гуляй-городів, ані стіноламів, ані метавок. Бракен не мав охоти ламати браму Крукоберегу, а ще менше — йти на приступ високих і товстих мурів. Не маючи сподівань на підкріплення, що змусило б супротивника здатися, він удовольнився надією виморити замок голодом.

Наприпочатку облоги, певно, чинилися тут і вилазки, і сутички, туди-сюди літали стріли... проте за півроку геть усі в замку та коло нього стомилися від таких нісенітниць, і над усім запанували найгірші вороги військового ладу та послуху — нудьга і одноманітність.

«Давно вже час скінчити ці дурниці» — подумав Хайме Ланістер. Відколи Водоплин надійно перейшов до рук Ланістерів, Крукоберіг лишився останнім клаптиком недовговічного королівства Молодого Вовка. Коли замок здасться, працю Хайме на Тризубі буде скінчено, і він зможе повернутися до Король-Берега. «До короля» — казав він собі, та щось усередині шепотіло: «До Серсеї».

«Напевне, таки доведеться стати з нею лицем до лица, — міркував Хайме. — Це якщо верховний септон не вкоротить їй життя раніше, ніж я повернуся до міста.» «Приїзди негайно, — написала вона. — Допоможи. Врятуй. Ти потрібен мені так, як ніколи донині. Я кохаю тебе. Кохаю. Кохаю. Приїзди негайно!» Що потребу вона в ньому мала

негайну — про те Хайме сумнівів не мав. А щодо решти... «вона розсувала ноги під Ланселем, Озмундом Кіптюгом і хтозна — чи не під Місячком теж»... Якби він навіть і повернувся, врятувати її вже не мав надії. Бо ж сестра була винна у всіх висунутих їй звинуваченнях, а йому бракувало мечової руки.

Коли батова кіннотників ристю викотилася з-поміж ланів, вартові витріщилися на них радше зачудовано, ніж налякано. Ніхто не засурмив і не закричав на гвалт; Хайме лише порадив, що обійшлося без зайвого галасу. Шатро князя Бракена знайшлося без особливого клопоту — воно було найбільше у таборі та стояло на найкращому місці, на низькому горбку коло струмка, звідки добре видно було дві брами Крукоберегу.

Шатро було брунатне, і прапор, що плескав на його опорній жердині — теж; на прапорі стояв дибки червоний огир дому Бракен на золотому щиті. Хайме наказав своїм воякам спішитися і дозволив ходити вільно.

— А ви стійте тут, — мовив він до своїх

хорунжих. — Нікуди не йдіть. Я там надовго не забарюся.

Хайме зіскочив з Гонора і закрокував до Бракенового шатра, брязкаючи мечем у піхвах. Вартові перед запоною намету занепокоєно перезирнулися, побачивши його наближення.

— Мосьпане! — привітав його один. — Оголосити князеві про вашу з'яву?

— Я сам про себе оголошу, — відповів Хайме, відкинув запону золотою правицею і пірнув досередини.

Ті, кого він там знайшов, трудилися щиро, ревно, без упину; жоден з двох навіть не помітив його появи. Жінка заплющила очі, вхопила повні жмені цупкої брунатної шерсті на Бракеновій спині, скрикувала і хапала повітря щоразу, як той у неї встромлявся. Голова вельможного князя була схована у неї між грудей, руки міцним колом охопили стегна.

Хайме прочистив горлянку.

— Князю Джоносе!

Жінчині очі широко розплющилися, уста

перелякано верескнули. Джонос Бракен скотився з неї, ухопив піхви і скочив на ноги вже з оголеним клинком, гучно лаючись.

— Семеро дідьків у семи пеклах! — заволав він. — Кого це тут лихий приніс, хай тобі...

А тоді побачив біле корзно Хайме і визолочений панцир на грудях. Вістря меча впало додолу.

— Ланістере? Ви?!

— Даруйте, пане князю, що перебив вам утіху, — мовив Хайме, слабенько всміхаючись, — та я трохи поспішаю. Чи не можна з вами побалакати?

— Побалакати. Авжеж.

Князь Джонос укинув меча в піхви. Зростом він поступався Хайме, зате був важчий, кремезніший, мавдебелі рамена і такі руки, що й коваль би позаздрив. Щоки та підборіддя йому вкривала брунатна жерниця; очі були карі, і в них буяв погано прихований гнів.

— Ви мене застукали зненацька, мосьпане. Ніхто не казав, що я матиму задоволення побачити вас тут.

— Ну добре хоч якесь матимете — замість того, що я вам споганив.

Хайме посміхнувся до жінки у ліжку. Однією рукою вона затуляла ліву цицьку, іншу руку тримала між ніг, а праву цицьку лишила неприкритою. Соски вона мала темніші за Серсеїни, ще й утричі більші. Відчувши на собі погляд Хайме, вона затулила правий сосок, тим відкривши свій потаємний горбик.

— Невже усі табірні дівки отак стидаються? — спитав Хайме. — Якщо людині треба продати ріпу, вона викладає її усім на спогляд.

— Ви на мої ріпки витріщаєтеся, відколи увійшли, добрий паночку. — Жінка знайшла ковдру і накинулася нею до пояса, а тоді однією звільненою рукою прибрала волосся з очей. — Та вони, на ваш жаль, не продаються.

Хайме знизав плечима.

— Ну то вибачай, моя помилка. Мій менший брат знав сотні хвойд і бачив їх наскрізь. Певно, він би не помилився. Але я за всеньке життя брав до ліжка лише одну.

— Це воєнна здобич. — Бракен підняв з

підлоги штани і струснув їх. — Належала одному з панцирних слуг Чорноліса, доки я йому макітру не розчерепив. Опустити руки, жінко. Ясновельможний пан Ланістер бажає добре роздивитися твоє багатство.

На це Хайме нічого не сказав, натомість зауважив:

— Ви, пане князю, штани наopak вдягаєте. Краще переверніть.

Джонос вилаявся, а жінка вислизнула з ліжка і заходилася збирати в оберемок розкиданий одяг; поки вона крутилася і нахилялася по своє ганчір'я туди й сюди, долоні її гарячково метлялися між грудьми і низом живота. Незграбними спробами прикритися жінка мимохіть вабила до себе очі — сильніше, ніж якби просто робила свою справу голою.

— Маєш ім'я, добродійко? — спитав її Хайме.

— Мати назвала мене Гільдою, пане.

Вона нап'яла через голову не надто чисту сорочку і струснула волоссям, розправляючи

його. Обличчя жінка мала чи не брудніше за ноги, а рясну порось між стегон таку, що справила б за рідну Бракенову сестру... і все ж відрази не викликала. Невеличкий кирпатий носик, буйлива грива волосся...

Жінка нарешті ступила у спідницю, підтягла її до пояса, зграбно присіла, вітаючи гостя, і спитала:

— Чи не бачили, м'сьпане, мого другого черевика?

Князь Бракен, почувши запитання, вибухнув люттю.

— Я тобі що, в сім дідьків, покоївка? Черевики тобі шукатиму? Забирайся геть хоч боса, а хоч би й гола!

— То м'сьпан не забере мене додому помолитися разом з дружинонькою? — засміялася Гільда і кинула на Хайме безсоромний погляд. — А ви собі маєте дружиноньку, хоробрий лицарю?

«Я собі сестру маю.»

— Ти колір моєї киреї бачиш?

— Білий, — відповіла вона, — зате рука он

яка золота. Я люблю, коли чоловік уміє позолотити ручку. А ви що любите в жінках, добрий паночку?

— Цноту.

— Я ж питаю: в жінках, а не в доньках.

Хайме згадав Мирцелу. «Їй теж доведеться розповісти.» Дорнійцям, напевне, це не сподобається. Доран Мартел погодився на її заручини зі своїм сином, бо вважав дівчинку Робертовою плоттю та кров'ю. «Заплутано все так, що не розв'яжеш» — подумав Хайме і пошкодував, що не може розсікти вузли одним ударом меча.

— Я склав обітниці, — мляво буркнув він Гільді.

— Ну то ріпок вам не бачити, — хтиво вишкірилося дівчисько.

— Геть звідси! — заревів на неї князь Джонос.

Жінка хутко кинулася назовні, тримаючи в руках один черевик і решту свого одягу. Та проминаючи Хайме, вона сягнула донизу і стиснула йому прутня крізь штани.

— Гільда! — нагадала вона і прожогом вискочила напіводягненою крізь запону намету.

«Гільда, кажеш» — повторив подумки Хайме, а князя Джоноса спитав, коли дівчина зникла:

— До речі, як ся має ваша вельмишановна пані дружина?

— Відки мені знати? Спитайте її септона. Коли ваш батько спалив нам замок, вона вирішила, що то божа кара. І відтоді лише молиться й молиться.

Джонос нарешті втямив, де в штанів передок, і тепер зав'язував на них шворки.

— Що вас привело сюди, мосьпане? Чорноструг? Чули ми, він утік.

— Чули, отакої? — Хайме всівся на табірному ослоні. — А чи не від нього самого, часом?

— Панові Бріндену стане клепки не тікати до мене. Так, я його поважаю, брехати не буду. Але якщо він покаже свою пику тут чи неподалік — усюди, де є мої люди — його

негайно заб'ють у кайдани. Він знає, що я схилив коліна перед престолом. І сам мав би зробити те саме, але ж завжди був упертий, як бугай. Якби його брат був живий, то розказав би.

— Титос Чорноліс ще не схилив колін, — зауважив Хайме. — То може, Чорноструг знайшов собі притулок у Крукоберезі?

— Шукати міг би, та щоб знайти, мав би проминути мою облогу. А я не чув, щоб він виростив собі крила. Та й Титосові скоро самому знадобиться притулок. Вони вже там щурів і шкіру з чобіт з'їли. Скоро Чорноліс здасться — ще й повний місяць не зійде.

— Чорноліс здасться, ще й сонце не сяде. Я запропоную йому умови і поверну до королівського миру.

— Зрозуміло. — Князь Джонос вліз до брунатної вовняної сорочки з червоним огирем Бракенів, вигаптуваним на грудях. — Чи не вип'ють пан Регіментар ріг пива?

— Не вип'ю. Та не вважайте, що з-за мене мусите сушити горло.

Бракен налив собі ріг, випив половину і витер рота долонею.

— Ви казали про умови. Які саме умови?

— Та звичайні. Князь Чорноліс муситиме визнати свою зраду і відмовитися від присяги Старкам і Таллі. Він урочисто присягнеться перед богами та людьми надалі бути вірним значковим слугою Гаренголу та підданим Залізного Престолу. А я від імені короля подарую йому пробачення. Звісно, як ціну непокори короні ми заберемо дзбан-другий золота і заручника, щоб утримати Крукоберіг від подальших бунтів.

— Беріть доньку! — порадив Бракен. — Чорноліс має шість синів, але лише одну доньку. Труситься над нею понад усе в світі. Вона ще мале шмаркляве дівчисько, років семи, не більше.

— Замала. Та може, згодиться.

Князь Джонос перекинув рештки пива і відкинув ріг убік.

— Як щодо замків та земель, обіцяних нам?

— Яких саме?

— Східний берег Вдовиної Води, від Самострільного Гребеня до луки, що на Гонах, і всі острови на річці. Мелен-Млин і Княж-Млин, руїни Мул-Палат, Покуса, Змагна Долина, Старокузня, села Горбик, Чорногорбик, Курганівка, Глиностав і базарне містечко Мулище. Пуща-Осина, Пуща-Лоргенова, Зеленогорб і Барбині Цицьки. Міссині Цицьки — так кличуть їх Чорноліси, та Барбиними вони звалися раніше. Бортянка з усіма пасіками. Отут я все позначив, на спогляд вашій вельможності.

Бракен понишпорив на столі й видобув мапу, мальовану на пергамені. Хайме узяв її здоровою рукою, але мусив розправити і тримати золотою, щоб не скрутилася.

— Добрячий клопоть, — зауважив він, роздивившись. — Ви збільшите ваші маєтності мало не на чверть.

Бракен уперто стиснув уста.

— Усі ці землі колись належали Камінному Заплотові. Чорноліси забрали їх силою, не правом.

— Як щодо оцього села тут, між Цицьками?
— постукав Хайме по мапі визолоченим пальцем.

— Грошодуб. Воно теж колись було нашим, але вже років сто голдує престолові. Облиште його; ми просимо тільки те, що свавільно захопили Чорноліси. Ваш ясновельможний батечко пообіцяв нам усе повернути, коли ми скоримо князя Чорноліса.

— Коли я наближався до замку, то побачив на мурах прапори Таллі поруч лютововка Старків. Як на мене, вони означають, що князя Титоса досі не скорено.

— Ми вигнали його з військом з поля і замкнули у Крукоберезі. Дайте мені, мосьпане, досить людей для приступу мурів, і я скорю тих задрипанців до могили.

— Якби я дав вам досить людей, це мої люди б їх скорили, а не ви. В такому разі я мав би винагородити себе. — Хайме відпустив мапу і дав їй згорнутися. — З вашого дозволу, заберу це собі.

— Мапу беріть. А землю віддайте. Кажуть,

Ланістери завжди платять борги. Ми билися на вашому боці.

— Проти нас ви билися удвічі довше.

— За те король нас вже пробачив. Під вашими мечами загинув мій небіж і тілесний син. Ваш клятий Гора вкрав мій врожай і спалив усе, що не зміг вивезти, віддав мій замок вогню і згвалтував одну з доньок. За все це я вимагаю відшкодування.

— Гора мертвий, і мій батько теж, — відповів Хайме. — Що ж до відшкодування... дехто скаже, що вціліла голова на плечах — вже непогана винагорода за вашу службу. Ви ж таки стали за Старка і зберігали йому вірність, доки князь Вальдер його не вбив.

— Свавільно замордував разом з десятком добрих вояків, моїх родичів! — Князь Джонос відвернувся і сплюнув. — О так, я зберігав вірність Молодому Вовкові. І вам зберігатиму, якщо не чинитимете мені образ. Я зігнув коліна, бо не бачив хісна гинути за мертвих чи проливати Бракенову кров у програній справі.

— Вельми розумно. — «Кожному своє.

Одним — розум, іншим — честь. От як Чорнолісові.» — Гаразд, ви матимете свої землі. Принаймні, якусь їх частку. За те, що частково скорили Чорнолісів.

Скидалося, що князь Джонос вдовольнився обіцянним.

— Ми прийємо ту частку, яку ваша вельможність завважить за чесну і справедливу. Та якби ви дозволили дати пораду... не годиться вам панькатися з тими Чорнолісами. У них зрада в крові тече. Ще перед тим, як андали прийшли на Вестерос, на цій річці правили Бракени. Ми були королями, а Чорноліси — присяжними слугами. Та вони нас зрадили і вкрали корону собі. Кожен Чорноліс — природжений зрадник і перевертень. Краще вам це пам'ятати, коли укладатимете з ним угоду.

— Авжеж не забуду, — пообіцяв Хайме.

Виїжджаючи з Бракенового обложного табору до брами Крукоберегу, Хайме вислав наперед Пека з прапором миру. Ще не досягши воріт, він відчув на собі погляди двох десятків

вояків з-поміж зубців брамної вежі. Гонор став на краю рову — глибокого, викладеного каменем, зелені води у якому загатилися безліччю різного сміття. Хайме вже хотів наказати панові Кеносу засурмити у Ріг Герока, коли перекидний міст почали спускати.

Князь Титос Чорноліс зустрів їх у зовнішньому дворі, сидючи на румаку такому ж кощавому, як він сам. Господар у Крукоберезі був надзвичайно високий і надзвичайно худорлявий, мав ніс гачком, довге волосся та розкошлану бороду, в якій біла сіль вже перемагала чорний перець. Срібний карб на панцирі вилощеного шкарлатного обладунку зображував біле дерево, голе та мертво, оточене зграєю оніксових круків, що саме злітали з нього у небо. За плечима плескала кирея, зроблена з чорного крукового пір'я.

— Князю Титосе, — привітався Хайме.

— Пане Регіментарю.

— Дякую, що дозволили увійти.

— Не скажу, що радий вас вітати. Але не заперечуватиму, що сподівався на вашу появу.

Адже ви прийшли по мого меча?

— Я прийшов, щоб покласти усьому край. Ваші люди билися відважно, але вашу війну програно. То ви готові здатися?

— Королю — так. Джоносу Бракену — ні.

— Я вас розумію.

Чорноліс на мить завагався.

— Накажете зійти з коня і стати на коліна просто зараз?

На них вже дивилася сотня очей.

— Вітер дме холодний, у дворі болото, — відповів Хайме. — Колінкування ви зможете відбути на килимі у вашій світлиці, щойно ми погодимо умови.

— Вельми шляхетно з вашого боку, — зауважив князь Титос. — Ну то ходімо, пане. В моєму замку забули, що таке їсти досхочу, але ніколи не забували чемних звичаїв.

Світлиця Чорноліса розташувалася на другому поверсі приземкуватої дерев'яної вежі. Коли вони ввійшли, у комині палав вогонь. Помешкання було велике та просторе, високу стелю тримали товсті сволоки темного дубу.

Стіни вкривали вовняні гобелени; широкі ґратчасті стулки подвійних дверей відкривалися на божегай. Крізь товсті дзвінкові шибки жовтого скла, вставлені у них, Хайме помітив покручені гілки дерева, від котрого замок узяв собі ім'я. То був старезний велетенський оберіг, удесятеро більший за дерево у Кам'яному Саду замку Кастерлі-на-Скелі — хоча, на відміну від нього, мертвий та голий.

— Бракени отруїли наше дерево, — розповів господар замку. — Вже з тисячу років на ньому не з'являється ані листочка. А ще за тисячу воно скам'яніє. Так кажуть маестри. Оберіг-дерева ніколи не гниють.

— А круки? — запитав Хайме. — Де вони?

— Вони прилітають у сутінках і сидять усю ніч. Кілька сотень. Укривають дерево, наче чорне листя — кожну гілку, від найбільших до найменших. Дерево вабить їх щоночі вже кілька тисяч років, а чому і як — ніхто не скаже.

Чорноліс уместився у кріслі з високою

спинкою і мовив далі:

— Честь вимагає від мене спитати про долю мого зверхнього пана.

— Пан Едмур їде до Кастерлі-на-Скелі моїм бранцем. Його дружина лишиться у Близнюках до народження їхньої дитини. Потім вона з немовлям приєднається до чоловіка. Якщо Едмур не замірятиметься на втечу або заколот, то проживе довге і безпечне життя.

— Довге і гірке, радше сказати. Життя без честі. І до останнього дня чутиме, як люди казатимуть, що він злякався битися.

«Наклеп, — подумав Хайме. — Він злякався за свою дитину. Бо знав, чий я син, краще за мою власну тітку.»

— Він зробив свій вибір. Його дядечко зробив би інший — і пролилася б кров.

— Тут ми збігаємося в думках. — Голос Чорноліса не виказував його почуттів. — А чи можна спитати, що ви зробили з паном Брінденом?

— Я дав йому дозвіл вдягти чорне. А він утік. — Хайме посміхнувся. — Ви, часом, не

ховаєте його в себе?

— Ні.

— А якби ховали, то сказали б мені?

Настала черга Титоса Чорноліса посміхнутися.

Хайме склав докупи руки, вклавши золоті пальці в долоню з плоті.

— Напевне, час нам обговорити умови.

— Отже, час мені ставати на коліна?

— Якщо ваша ласка. Або просто сказати людям, що ви на них стали.

Князь Чорноліс залишився у кріслі. Невдовзі вони досягли згоди з найголовнішого: визнання провини, присяги на вірність, пробачення, грошового стягнення золотом та сріблом, яке мало бути виплачене престолові.

— Які землі ви хочете забрати? — спитав князь Титос. Коли Хайме передав йому мапу, він кинув лише один погляд і реготнув. — Авжеж! Перевертень хоче свою винагороду.

— Хоче. Але матиме меншу, ніж сподівався, бо й прислужився меншою службою. Які з цих земель ви погоджуєтесь віддати?

Князь Титос поміркував хвилинку і відповів:
— Дривопліт, Самострільний Гребінь та Горбик.

— Руїну, гребінь гори та кілька халуп? Годі вам, пане князю. Маєте ж ви якось постраждати за зраду корони. Бракен захоче принаймні один з млинів.

Млини були коштовним джерелом податків — пан, що володів млином, отримував десятину з усього зерна, яке на ньому змелювалося.

— Хай буде Княж-Млин. А Мелен-Млин — наш.

— І ще одне село. Наприклад, Курганівку?

— Під каменями в Курганівці лежать мої пращури. — Чорноліс знову зиркнув на мапу.
— Віддайте йому Бортянку з пасіками. Хай на меді нагулює сало і псує собі зуби.

— Отже, домовлено. Лишилася одна річ.

— Заручник.

— Саме так, пане князю. Здається, ви маєте доньку.

— Бетанію. — Князя Чорноліса наче по

голові приголомшили. — Також двох братів і сестру. Двійко овдовілих тіток. Небожів, небог, нерідних братів. Я гадав, ви погодитесь...

— Заручник має бути дитям вашої плоті.

— Бетанії лише вісім років! Вона ласкава дівчинка, така сміхотлива... Ніколи не бувала далі, ніж за день верхи від замку.

— То чом би не показати їй Король-Берег? Його милість — майже її одноліток і буде щасливий мати нову приятельку.

— Таку, яку зможе повісити, якщо батько приятельки йому не догодить? — буркнув князь Титос. — Я маю чотирьох синів. Чи не розглянете одного з них? Бенові дванадцять, він прагне пригод і мандрівок. З вашої ласки міг би служити вам зброєносцем.

— Я вже маю стількох зброєносців, що й не знаю, до чого їх приставити. Коли хочу посцяти, вони б'ються один з одним за честь потримати мені прутня. А ви, мосьпане, маєте шістьох синів, не чотирьох.

— Колись мав. Роберт був наймолодший і не надто дужий. Помер дев'ять днів тому від

слабкого живота. Лукаса вбили на Червоному Весіллі. Четверта дружина Вальдера Фрея була з Чорнолісів, та в Близнюках нині родинні пута важать стільки ж, скільки звичаї гостинності. Я хочу поховати Лукаса попід деревом, але Фреї досі не зізволили повернути мені його кістки.

— Я подбаю, щоб повернули. То Лукас був ваш найстарший син?

— Другий. Найстарший в мене Брінден, мій спадкоємець. Наступним іде Гостер. На жаль, кохається у книжках, не в мечях.

— У Король-Березі теж є книжки. Пригадую, мій малий братик час від часу їх читав. Може, вашому синові закортить у них зазирнути. Я прийму Гостера за нашого заручника.

Князеві Чорнолісу помітно полегшало.

— Дякую, мосьпане. — Він завагався, потім додав: — Даруйте зухвалість, та вам незле буде взяти заручника і від князя Джоноса теж. Одну з його доньок. Хай як жеребець любить дибки повигравати, а народити сина йому силюньки не стало.

— Він мав байстриюка, вбитого на війні.

— Справді? Так, Гаррі був байстриюком, це всі знають. Але чи Джоносим? Дразливе питаннячко. Малий був білявий волоссям і вродливий обличчям. А Джонос — ні те, ні інше.

Князь Титос зіп'явся на ноги.

— Чи не зробите мені честь повечеряти за моїм столом?

— Іншим разом, пане князю. — Замок голодував; не личило Хайме забирати вбогий харч з заморених ротів. — Не можу баритися, Водоплин чекає.

— Водоплин? Чи Король-Берег?

— Обидва.

Князь Титос не зробив спроби відмовити Хайме від його наміру, лише додав:

— Гостер буде готовий вирушити за годину.

Так і сталося. Хлопець зустрів Хайме коло стайні; на плече він закинув згорток постелі, під пахву запхав оберемок сувоїв. Років йому було не більше шістнадцяти, але зростом він вже переганяв татка. Мало не сажінь довгих ніг, суглобів та ліктів — незграбний цибатий

хлопчина з непокірно завихореним чубом.

— Пане Регіментарю... я ваш заручник, Гостер. Зазвичай мене кличуть Госом, — вишкірився він.

«Він гадає, ми тут зібралися дружнім товариством на веселу розвагу?»

— Перепрошую, хто саме кличе?

— Приятелі. Брати.

— Я тобі не приятель і аж ніяк не брат.

Вишкір зник з хлопцевого обличчя. Хайме обернувся до князя Титоса.

— Не бажаю, мосьпане, лишити між нами бодай найменше непорозуміння. Князь Берік Дондаріон, Торос Мирійський, Сандор Клеган, Брінден Таллі, ота жінка Серце-Камінь... усі вони — розбійники та бунтівники, вороги короля і його вірних підданих. Якщо я дізнаюся, що ви або хтось із ваших ховає їх, захищає чи хай як допомагає — анітрохи не завагаюся прислати вам голову вашого сина. Маю надію, ви це добре зняли. А разом і те, що я не Риман Фрей.

— Авжеж. — Рештки тепла зникли з

обличчя князя Черноліса. — Я знаю, з ким маю справу. З Крулерізом.

— От і добре. — Хайме сів у сідло і розвернув Гонора до воріт. — Бажаю вам багатого врожаю і радощів королівського миру.

Їхати було недалечко. Ззовні Крукоберегу, за межами досяжності доброго арбалета, на нього чекав князь Джонос Бракен — на броньованому огирі у кольчuzі та бляхах, з сірим шоломом на голові, увінчаним гребенем кінської волосіні.

— Побачив, як знімали лютововчий прапор, — пояснив він свою присутність, коли Хайме наблизився. — То справу зроблено?

— Зроблено і скінчено. Їдьте додому засівати лани.

Князь Бракен підняв забороло.

— Сподіваюся, тепер я маю засівати більше ланів, ніж коли ви рушали до замку?

— Горбик, Дрівопліт, Бортянка з усіма пасіками. — Хайме весь час забував щось одне. — Ой, ще Самострільний Гребінь.

— Млин! — мовив Бракен. — Мені треба млин.

— Княж-Млин віднині ваш.

Князь Джонос пирхнув.

— Нехай. Наразі годиться. А там подивимося. — Він вказав на Гостера Чорноліса, що їхав позаду поруч із Пеком. — Оце те, що він вам віддав за заручника? Вас обвели круг пальця, мосьпане. Це слабак, водичка замість крові. Зросту в ньому чимало, та будь-яка з моїх дівчат переломить його, наче суху лозину.

— Скільки ж ви маєте доньок, пане князю?
— запитав Хайме.

— П'ятьох. Двох від першої дружини і трьох від третьої, — відповів Бракен і негайно, але запізно, зрозумів, що ляпнув зайвого.

— Пришліть одну з них до двору. Вона матиме честь служити особисто королеві-намісниці.

Коли Бракен усвідомив тяжкий зміст сказаного, то потемнів обличчям.

— Отакою монетою ви платите за дружбу Камінного Заплоту?

— Служити в почті королеви — то велика

честь, — нагадав Хайме його вельможності. —
Майте ласку подбати, щоб ваша дівчинка це
затила. Ми чекатимемо на неї до кінця року.

Відповіді князя Бракена він не чекав,
натомість злегка торкнувся боків Гонора
золотими острогами і пустив його ристю геть.
Кіннота вишикувалася і рушила слідом,
плескаючи прапорами. Невдовзі замок і табір
зникли позаду в хмарі пилу, здійснятій
копитами.

Дорогою до Крукоберегу їх не турбували ані
розбійники, ані вовки, тому Хайме вирішив
повернутися іншим шляхом — з ласки божої,
на ньому він міг здибати Чорноструга чи
звабити Беріка Дондаріона на нерозсудливий
напад.

Поки загін просувався уздовж Вдовиної
Води, день потроху добіг кінця. Хайме
викликав наперед свого заручника і спитав, де
шукати найближчого броду. Хлопець відвів їх
туди; поки валка вершників плюхала мілкою
водою, сонце вже сідало між двох порослих
травою пагорбів.

— Цицьки, — мовив Гостер Чорноліс.

Хайме пригадав мапу князя Бракена.

— Між тими горбами має лежати село.

— Авжеж, — підтвердив юнак. — Грошодуб.

— То й отаборимося там на ніч.

Якщо в селі ще лишилися мешканці, вони могли щось знати про пана Бріндена чи розбійників.

— Князь Джонос начебто казав, чиї це цицьки, — пригадав Хайме, ідучи поряд з Чорнолісовим хлопцем у напрямку пагорбів, що швидко темнішали, та останніх променів сонця. — Здається, Бракени звать їх одним ім'ям, а Чорноліси іншим.

— Саме так, ясний пане. Вже років сто. Перед тим вони були Материними Цицьками, або просто Цицьками. Бо ж їх тут дві, а розташуванням і обрисами вони нагадують...

— Я бачу, що вони нагадують. — Хайме мимоволі згадав жінку в наметі, як вона ховала руками свої великі темні соски. — То що змінилося сто років тому?

— Аегон Негідний узяв собі за коханку

Барбу Бракен, — відповів хлопець-читака. — Розповідають, то була дівчина, щедро обдарована тілесними розкошами. Одного дня, коли король гостював у Камінному Заплоті, він виїхав на полювання, побачив Цицьки і...

— ...дав їм ім'я своєї коханки. — Аегон Четвертий помер задовго до народження Хайме, та він пригадав досить з літописів його правління, щоб здогадатися про подальші події. — Проте згодом він кинув дівчину Бракенів задля іншої, з Чорнолісів, чи не так?

— Заради панни Мелісси, — погодився Гостер. — Її ще звали Міссою. Її кам'яна подоба стоїть у нас в божегаї. Вона була незрівнянно вродливіша за Барбу Бракен, але худорлява статурою. Люди чули, як Барба пащекувала, мовляв, Місса пласка, наче хлопчик. Коли плітка дісталася короля Аегона, він...

— ...подарував Меліссі Барбині цицьки, — реготнув Хайме. — Але як оце почалося, між Чорнолісами та Бракенами? Чи є якийсь літопис?

— І не один, мосьпане, — відповів юнак, —

та деякі з них писані нашими маестрами, а деякі — їхніми, ще й через багато століть по тому, як сталися самі події. А починалося все ще за Віку Звитяжців. У ті дні Чорноліси були королями, а Бракени — дрібними князьками, що славилися хіба що розплодом коней. Та замість платити своєму володареві належну данину вони лишили собі все золото, виручене за табуни, винайняли на нього сердюків і скинули короля з престолу.

— Коли ж це сталося?

— За п'ять століть перед з'явою андалів. Якщо вірити «Правдивій історії», то за десять. Щоправда, ніхто не знає, коли саме андали перетнули вузьке море. «Правдива історія» каже, відтоді минуло чотири тисячі років, але деякі маестри наполягають, що лише дві. Якщо надто заглибитися в минуле, роки плутаються, зникають у тумані забуття, і замість точних літописів маємо лише перекази.

«Тиріонові б цей парубок припав до душі. Вони пробалакали б від сутінок до світанку, гаряче сперечаючись про кожен рядок у старій

книжці.» На мить він навіть забув про гірку відразу до молодшого брата... доки не згадав про скоєний ним злочин.

— То ви досі чубитеся за корону, яку хтось із вас забрав у іншого в ті часи, коли Кастерлі-на-Скелі ще належав Кастерлі? Отакий він, корінь ваших чвар? Вінець королівства, якого не існує вже кілька тисяч років? — Хайме видав короткий смішок. — Стільки часу, стільки воєн, стільки королів... хтось мав би вже здогадатися укласти мир.

— Хтось і укладав, мосьпане. Багато їх було, тих хтосів. Ми з Бракенами мали сотню мирних угод, чимало з них — скріплених шлюбами. У кожному Бракені є кров Чорнолісів, у кожному Чорнолісі — кров Бракенів. Мир Старого Короля тривав чи не півстоліття. Та потім починалася нова сварка, і старі рани знову починали спливати кров'ю. Так воно завжди і буває, кажуть пан батько. Поки люди пам'ятають образи, завдані пращурам, жоден мир не буде довгим. Так триває століттями: ми ненавидимо Бракенів,

вони — нас. Батько кажуть: кінця цьому не буде.

— Може, й буде.

— Але як він настане, мосьпане? Батько кажуть: старі рани не гояться.

— Мій батько теж мав приказку. «Не рань ворога, коли можеш його вбити. Мертві не прагнуть помсти.»

— Але прагнуть їхні сини, — трохи винувато зауважив Гостер.

— Це якщо не вбив і синів. А сумніваєшся, то спитай Кастерлі. Спитай князя та княгиню Тарбек, або Ринів з Кастамиру. Спитай принца Дракон-Каменя.

На мить темно-червоні хмари, що увінчували західні пагорби, нагадали йому про Раегарових дітей, загорнутих у кармазинові киреї.

— Це тому ви вбили усіх Старків?

— Не всіх, — відповів Хайме. — Доньки князя Едарда живі. Одну видали заміж. Інша...

— «Брієнно, де ти? Чи знайшла ти дівчину, чи справдила мої сподівання?» — ...з ласки божої

забуде, що походить зі Старків. Одружиться з якимось дебелим ковалем чи товстопиким корчмарем, налупить йому повну хату дітей і не муситиме боятися, що прийде якийсь лицар і розтратить їм голови об стіну.

— Боги справді мають ласку до людей, — мовив заручник, повагавшись.

«Не втрачай віри, хлопче» — подумав Хайме, даючи Гонорові відчуті остроги.

Грошодуб виявився меншим селом, ніж йому чекалося. Війна лишила сліди й тут: згорілі сади, зчорнілі шкаралупи будинків стояли мовчазними її свідками. Та на кожную хату в руїнах три стояли відбудовані. Крізь блакитний присмерк Хайме побачив на двох десятках домівок свіжі стріхи та нещодавно навішені двері з сирого дерева. Між качиним ставком та кузнею він натрапив на дерево, яке дало селу його назву — стародавній високий дуб, чиї вузлуваті корені звивалися над і під землею, наче гніздо товстих брунатних змій. До товстелезного стовбура було прибито кількасот старих мідних монет.

Пек витріщився на дерево, потім на порожні будинки.

— А де люди?

— Ховаються, — відповів Хайме.

В домівках було загашено всі вогні, але деякі ще диміли, і жоден не був холодний. Єдину живу істоту знайшов Гарячий Гаррі Мерел у одному з городів при хатах — то була молочна коза, що завзято порпалася у бадиллі. Але село мало укріплену паланку незгірш багатьох містечок у річковому краю, з товстими кам'яними мурами у дванадцять стоп заввишки. Хайме зрозумів, що саме там і знайде мешканців. «Вони ховалися за цими мурами, коли приходили грабіжники і вбивці. Тому село ще досі живе. І тепер ховається від мене.»

Хайме під'їхав Гонором до самої брами паланки.

— Гей ви, у острозі! Ми вам не вороги. Ми люди короля.

Понад муром, над брамою, з'явилося кілька облич.

— Люди короля спалили нам село! — гукнув один чолов'яга донизу. — А перед тим люди короля забрали усіх овець. Король був інший, але вівцям байдуже. Ще якісь люди короля вбили Гарсля і пана Ормонда, а Лесю згвалтували на смерть.

— То були не мої люди, — відповів Хайме.
— Ви відчините браму чи ні?

— Коли підете, тоді й відчинимо.

Пан Кенос під'їхав і став поруч.

— Ці ворота ми виб'ємо залюбки. Або спалимо.

— Поки вони кидатимуть каміння та стрілятимуть? — Хайме хитнув головою. — Пролететься кров, і за віщо? Ці добродії нічого нам не зробили. Ми переночуємо в їхніх хатах, але брати будь-що я забороняю. Харчі ми маємо власні.

Поки на небо виповзав серп місяця, загін поставив коней на сільському майдані та повечеряв солоною бараниною, сушеними яблуками і твердим сиром. Хайме з'їв лише кілька маленьких шматочків, зате розділив з

Пеком та Госом-заручником міх вина. Він спробував порахувати мідні гроші, прибиті до старого дуба, але втратив лік — надто багато їх було. «Нащо вони тут?» Молодший Чорноліс, напевне, сказав би, якби його спитали, але зіпсував би тим цікаву загадку.

Хайме поставив вартових, щоб ніхто самовільно не перетнув кордони села. Вислав також розвідників, щоб жоден ворог не заскочив їх зненацька. Майже опівночі двоє з них повернулися з жінкою, яку взяли в полон при наближенні.

— Під'їхала зухвало, як от тобі раз, м'сьпане, і каже, що хоче з вами говорити.

Хайме поспіхом зіп'явся на ноги.

— Ясна панно! Не гадав побачити вас знову так скоро.

«Ласка божа, та вона років на десять постарішала, відколи ми бачилися! І що це в неї на обличчі?»

— Ця перев'язка... вас поранили?

— Покусали.

Вона торкнулася руків'я меча — того самого,

якого він їй подарував. «Вірноприсяжця.»

— Мосьпане, ви доручили мені пошук.

— Так, пошук дівчини. Ви знайшли її?

— Знайшла, — відповіла Брієнна,
Тарфійська Діва.

— То де ж вона?

— За день шляху верхи звідси. Я відведу вас,
пане... але ви мусите поїхати самі. Бо інакше
Хорт її уб'є.

Джон

— Ра-Гльоре! — проспівала Мелісандра, здійнявши руки посеред снігопаду. — Ти є світлом наших очей, вогнем наших сердець, жаром нашого лона. Твоім є сонце, що зігріває наші дні, Твоїми є зірки, що бережуть нас у пільмі ночі.

— Славимо Ра-Гльора, Господа Світла! — недружно відгукнулися весільні гості на безліч голосів, і слова їхні поніс геть порив крижаного вітру.

Джон Сніговій накинувся каптуром кобеняка. Сніжило того дня слабенько — лиш легенькі зграйки сніжинок танцювали у повітрі. Зате вздовж Стіни зі сходу дмухав вітер, холодніший за подих крижаного дракона, що про нього оповідала колись Стара Мамка у одній зі своїх побрехеньок. Навіть

вогонь Мелісандри, здавалося, тремтів і ховався від холоду; язики полум'я мерехтіли низько у рові, стиха потріскуючи у лад з піснею червоної жриці. Лише Привид холоду нібито і не помічав.

Алиса Карстарк нахилилася ближче до Джона.

— Сніг на весіллі обіцяє холодний шлюб. Так мені матінка завжди казали.

Джон зиркнув на королеву Селису. «На їхньому зі Станісом весіллі, мабуть, крижана хурделиця гуляла.» Утушкована у горностаєві хутра, оточена панянками, служницями та лицарями, південська королева здавалася кволою, блідою, змарнілою тінню. До тонких стиснених вуст приклеїлася напружена посмішка, та очі повнилися не веселощами, а шанобливим острахом. «Ненавидить холод, а полум'я любить усією душею, — зрозуміти це йому вистачило одного погляду. — Мелісандра скаже слово, і вона радо ввійде до вогню, обійнявши його, наче палкого коханця.»

Але ревність королеви поділяли не всі її

люди. Скидалося, що пан Брус устиг добряче залити очі, пан Малегорн рукою в рукавиці пестив сідниці панянки поруч себе, пан Нарберт позіхав на все горло, а пан Патрек з Король-Гори виглядав розгніваним. Джон Сніговій почав розуміти, чому Станіс залишив їх при своїй королеві.

— Ніч темна і повна жахіть! — виспівувала Мелісандра. — Самотніми народжуємося і самотніми помираємо, та йдучи сею чорною долиною, беремо сили одне в одного і в Тебе, Господи!

Криваво-червоні шовки та єдваби жриці вихорилися з кожним подихом вітру.

— Двоє нині приходять до Тебе з'єднати свої життя в одне і постати разом проти пільми світу сього. Наповни їхні серця вогнем, Господи, і хай вони довіку крокують руч-об-руч Твоїм осяйним шляхом!

— Оборони нас, Господи Світла! — заверещала королева Селіса. Інші голоси підхопили відповідь. У натовпі Мелісандриних вірян стояли зблідлі панни королевиного

почту, тремтливі з холоду служниці, пан Аксель, пан Нарберт, пан Ламберт, стражники у залізних кольчугах, тенни у спижевій броні... ба навіть кількоро Джонових братчиків. — Благослови дітей своїх, о Господи Світла!

Мелісандрина спина обернена була до Стіни; жриця стояла на одному березі глибокого рову, де палали її вогні, а на іншому, лицем до неї — двоє людей, яких вона мала поєднати в шлюбі. Позаду стояла королева зі своєю донькою та її розмальованим блазнем. Принцесу Ширену вдягли у стільки хутра, що зробили зовсім круглою; крізь шалик, що майже вкривав обличчя, вилітали білі хмарки пари. Ясновельможних осіб оточували пан Аксель Флорент і королевині люди під його проводом.

Хоча коло вогняного рову зібралося лише кілька братчиків Нічної Варти, з дахів, вікон та великих сходів дивилося набагато більше. Джон подумки прикидав, хто був присутній, а хто ні. Декілька його людей стояли на варті; дехто міцно спав, відбувши свою. Але чимало інших вирішили не з'явитися, тим показавши

своє несхвалення. Серед відсутніх були Отел Ярвик та Бовен Марш. Септон Келадор на хвилину з'явився з септу, пестячи пальцями семикутний кришталь на шийному ремінці, але щойно почалися молитви, зник усередині.

Мелісандра здійняла руки, і вогонь з рівчака стрибнув їй до пальців, наче велетенський червоний пес по смачний частунок. Вихор іскор злетів угору — назустріч вихорові сніжинок з неба.

— Господи Світла, прийми нашу дяку! — співала вона голодному полум'ю. — Дякуємо Тобі за відважного Станіса, милістю Твоєю нашого короля. Спрямуй його і оборони, о Ра-Гльоре! Захисти від зради лукавих і даруй сили винищити слуг пільми!

— Даруй сили! — відгукнулися королева Селіса, її лицарі та панянки. — Даруй мужності! Даруй мудрості!

Аліса Карстарк узяла Джона попід лікоть.

— Чи довго ще, воєводо Сніговію? Якщо мені судилося потонути у снігу, то принаймні чесною дружиною, за своїм паном та

чоловіком.

— Вже скоро, панно, — запевнив її Джон. — Зовсім скоро.

— Дяка за сонце, що зігриває нас! — виспівувала королева. — Дяка за зорі, що пильнують нас у пільмі ночі! Дяка за вогнища і смолоскипи, що женуть геть свавільну пільму! Дяка за наш полум'яний дух, за вогонь у наших лонах і наших серцях!

Мелісандра мовила:

— Хай вийдуть наперед ті, хто бажають з'єднатися.

Полум'я відкидало її тінь на Стіну позаду; рубін криваво мерехтів на горлі проти блідої шкіри.

Джон обернувся до Алиси Карстарк.

— Отже, панно... ви готові?

— О так. Готова.

— Не лячно вам?

Дівчина у відповідь посміхнулася Джонові... і тією посмішкою нагадала йому власну малу сестричечку, аж у грудях трохи не розірвалося серце.

— Хай чоловікові буде лячно.

На щоках у неї танули сніжинки. Волосся дівчини огортав примхливий убір з мережива, дивом десь знайденого Шовкуном; сніг почав збиратися у ньому, даруючи нареченій морозного вінця. Щоки її зачервонілися, очі заблищали.

— Справжня пані Хурделиця, — мовив Джон, стискаючи їй руку.

Магнар теннів стояв і чекав біля вогню, вбраний мов до битви — у хутро, виварену шкіру, спижеву луску, зі спижевим мечем при боці. Волосся нареченого вже дещо порідшало і робило його старшим за свої роки; та коли він обернувся подивитися на свою молоду, Джон побачив у ньому зовсім юного хлопця. Очі його стали величезні, мов горіхи з півдня — та Джон не зміг би сказати, чи то від вогню, чи від жриці, а чи від жінки, яка раптом вселила у нього сторожкий острах. «Аліса знає більше, ніж каже.»

— Хто привів сю жінку до шлюбу? — спитала Мелісандра.

— Я, — відповів Джон. — Нині прийшла Аліса з дому Карстарк, жінка доросла і розквітла, чесного роду, шляхетної крові.

Він востаннє стиснув дівчині руку і відступив назад до решти.

— Хто бере сю жінку? — запитала Мелісандра.

— Я! — брязнув себе в груди кулаком Сігорн. — Магнар теннів.

— Сігорне, — запитала Мелісандра, — чи поділиш ти з Алісою свій вогонь, чи зігрієш її, коли настане темна ніч, повна жахить?

— Клянуся в тім. — Магнарова обітниця білою хмаркою злетіла в повітря. Сніг лежав у нього на плечах, вуха червоніли. — Полум'ям червоного бога присягаюся гріти її у всі дні її життя.

— Алісо, чи присягаєшся ти поділити свій вогонь з Сігорном і зігріти його темної ночі, повної жахить?

— Зігрію, аж кров закипить.

За дівочу кирею їй правив чорний вовняний стрій Нічної Варти. Осяйне сонце Карстарків

на спині вишили з того ж хутра, яким була підбита одежина.

Мелісандрині очі сяяли, наче рубін на її горлянці.

— То ходіть до мене і з'єднайтеся в одне.

Жриця майнула рукою, стіна полум'я зревіла угору і лизнула сніжинки жовтогарячими язиками. Аліса Карстарк узяла свого магнара за руку, і біч-обіч вони удвох стрибнули через рів.

— Двоє увійшли у вогонь. — Подих вітру скуйовдив криваво-червоні спідниці жеркині, змусив приборкувати їх обіруч. — Одне виходить з нього. — Мідне волосся танцювало навколо голови. — Що вогонь з'єднав, те ніхто не роз'єднає.

— Що вогонь з'єднав, те ніхто не роз'єднає, — луною проспівали королевині люди, тенни і навіть кількоро чорних братчиків.

«Хіба що король та дядьки» — подумав Джон Сніговій.

Креган Карстарк з'явився за день після своєї небоги. З ним було четверо кінних стражників,

мисливець і згряя хортів, що винюхувала панну Алису, наче сарну в лісі. Джон Сніговій зустрів їх на королівському гостинці версти за дві од Кротовини, щоб не дати припхатися до замку Чорного і там прохати гостьового права або перемовин. Один з карстарківців випустив по Таєві стрілу з арбалета і віддав життя за свою зухвалість. Лишилося четверо і сам Креган. На щастя, Варта мала під Стіною з тузінь крижаних келій — місця вистачило усім.

Разом з гостинцем та безліччю інших речей на Стіні закінчувалася і пошана до гербів, щитів та прапорів. На відміну від шляхетства Семицарства, тенни не мали сімейних гербів, тому Джон попрохав шафарів вигадати щось таке, щоб пасувало до нагоди. І не помилився у сподіваннях. Кирея молодої, яку Сігорн застебнув на плечах пані Алиси, несла спижеву бляху на полі білої вовни, оточену язиками полум'я з пасем яскраво-червоного шовку. Схожість із сонцем Карстарків укидалася в око кожному, хто не лінувався придивитися; в іншому герба змінили, щоб краще пасував

новому домові Тенн.

Магнар мало не зірвав дівочу кирею з плечей Аліси, та коли взявся огортати наречену киреєю молодої, руки його здавалися майже ніжними. Коли Сігорн нахилився поцілувати її у щоку, їхній подих змішався, полум'я знову заревло, а королевині люди розпочали пісенну хвалу.

— То що, справу зроблено? — почув Джон шепіт Шовкуна.

— Авжеж зроблено, — буркнув Мулій, — і дяка їм за те. Поки вони одружилися, я трохи не скрижанів.

Його було утушковано у найкращі чорні строї — вовняні, зовсім нові, майже не вицвілі; зате щоки вітер зробив йому червоніші за його вогняне волосся.

— Гоб намішав вина з корицею та гвоздиками. Зігріємось трохи.

— Що воно таке — гвоздики? — запитав Овейн Пришелепок.

Сніг почав сипати рясніше; вогонь у рові потроху згасав. Натовп розділявся і річкою

витікав з дворища; королевині люди, люди короля, вільний нарід — усі прагнули якнайскоріше сховатися од вітру та морозу.

— Чи бенкетуватимуть з нами пан воєвода? — запитав Мулій Джона Сніговія.

— Невдовзі. — Якби Джон не прийшов на бенкет, Сігорн завважив би це за образу. «Зрештою, хто їх засватав, коли не я?» — Спершу маю впоратися зі справами.

Джон перетнув дворище до королеви Селиси; поруч дибав Привид, чоботи рипіли кучугурами старого снігу. Прокопувати доріжки від однієї будівлі до іншої ставало дедалі довше і тяжче; братчики чимраз частіше вдавалися до підземних проходів, знаних як жуковини.

— ...така прекрасна відправа, — саме казала королева. — Я аж відчула на нас вогняний погляд нашого Господа. Ой, не знаєте ви, скільки разів я благала Станіса одружитися вдруге — воістину з'єднатися тілами і душами у благословенні Господа Світла! Знаю напевне: я б подарувала його милості ще дітей, якби нас

поєднав священний вогонь.

«Щоб подарувати йому дітей, спершу незле заманити його до ліжка.» Навіть на Стіні кожен знав, що Станіс Баратеон цурався подружньої втіхи зі своєю королевою вже багато років. Лишалось тільки уявити, як би його милість відповів на пропозицію одружитися вдруге просто посеред війни, яку він точив за свій престол.

Джон вклонився.

— На ласку вашої милості чекає весільний бенкет.

Королева обачливо скосила очі на Привида, тоді підняла їх на Джона.

— Авжеж. Пані Мелісандра знає дорогу.

Але червона жриця відповіла:

— Мушу спершу відвідати свої вогні, ваша милосте. Можливо, Ра-Гльор вшанує свою покірну слугу звісткою про його милість короля. А якби ж іще й видовищем його славної перемоги!

— Ой... — Королеву Селису з несподіванки наче громом ударило. — Авжеж... помолімося,

щоб наш Господь дарував видіння...

— Шовкуне, супроводь їхню милість до почесного місця на бенкеті, — наказав Джон.

Наперед ступив пан Малегорн.

— Я супроводжу їхню милість на бенкет. Ваш... шафар... не знадобиться.

Вочевидь, лицар хотів вимовити щось інше — Джонові про це виразно проказав його голос. Він мимоволі замислився, що саме. «Хлопчисько? Звірятко? Хвойда?»

Джон знову вклонився.

— Воля ваша. Я невдовзі приєднаюся.

Пан Малегорн запропонував руку, і королева Селиса взяла її під лікоть, примхливо зціпивши уста. Інша її рука лежала на доньчиному плечі. Королівські каченята вишикувалися позаду і почалапали дворищем під видзвін блазневої шапки.

— А під морем, в глибині краби служать при столі. Зірок в юшку там кидають, водяників пригощають, — проголосив Пістрявчик, крокуючи серед двірських. — Отакої, йой-ой-ой.

Мелісандра потемніла обличчям.

— Ця істота небезпечна. Не раз і не два бачила я її у моїх вогнях. Інколи блазня оточують черепи, а уста червоніють од крові.

«Диво, що ти досі не спалила бідолаху.»
Одне слово у королевине вухо — і Пістрявчика згодували б вічно голодним вогням.

— То ви бачите у полум'ї безмозкого дурня, але жодного натяку на Станіса?

— Коли я шукаю його, то бачу лише, як віє сніг.

«Та сама безглузда відповідь.» Клідас вислав крука до Жбиру-в-Пущі, щоб попередити короля про зраду Арнольфа Карстарка, та чи досяг птах його милості — про те Джон не відав. Браавоський пеняжнин теж рушив на пошуки Станіса у товаристві наданих Джоном провідників, та з огляду на війну і погоду знайти зумів би хіба що дивом.

— Чи знали б ви, якби король помер? — запитав Джон червону жрицю.

— Він не помер. Станіса обрано Господом, його доля — очолити битву проти п'їтьми. Я

бачила це у вогнях і читала у стародавньому пророцтві. Коли червона зірка спливе кров'ю, і збереться пільма, тоді серед диму та солі народиться Азор Ахай та пробудить драконів з каменю. Дракон-Камінь — це і є місце диму та солі.

Усе це Джон вже чув раніше.

— Станіс Баратеон був князем на Дракон-Камені, але ж не народився там. Як і його брати, він народився у Штормоламі. — Джон спохмурнів, дещо пригадавши. — А що про Манса? Він теж загубився? Що показують ваші вогні?

— На жаль, те саме — нічого, крім снігу.

«Снігу, отакої.» Джон знав, що далі на південь сніжить рясніше, ніж на Стіні. Казали, що королівський гостинець за два дні шляху вже став геть непрохідним. «І Мелісандрі це теж відомо.» На сході над Тюленячою затокою буяла страшна буря. За останнім звітом, строкатий флот, який вони зібрали по нитці заради порятунку вільного народу з Недолі, все ще купчився у Східній-Варті-біля-Моря,

зачинений у гавані буйливим морем.

— Ви бачите іскри та жарини, що танцюють у гарячому повітрі.

— Я бачу черепи. І тебе. Я бачу твоє обличчя щоразу, як вдивляюся у вогні. Небезпека, про яку я тебе попередила, наблизилася впритул.

— Кинджали у п'їтмі. Авжеж. Ви мусите пробачити мені, мосьпані. Сіра дівчинка, напівмертвий кінь, втеча від шлюбу — ось що ви мені нарозказували.

— І не помилилася.

— Але й не сказали правди. Аліса — не Ар'я.

— Видіння не збрехало. Хибним було моє тлумачення. Я така ж смертна, як ти, Джоне Сніговію. А всім смертним властиво помилятися.

— Навіть князям-воєводам.

Манс Розбишака і його списниці досі не повернулися; Джон мимоволі замислювався, чи не збрехала йому червона жінка навмисне, з якогось власного наміру. «Грає у свою гру, абощо?»

— Вам, пане князю-воєводу, незле тримати при собі вашого вовка.

— Привид рідко одвертається на далекі сторони. — Почувши своє ім'я, лютововк підняв голову. Джон почухав йому за вухами. — А зараз мушу перепросити. Привиде, ходімо!

Вирізьблені у пониззі Стіни, зачинені важкими дерев'яними дверми, крижані келії мінялися у розмірі від малих до дуже малих. В деяких вистачало простору, щоб людина зробила кілька кроків, інші змушували бранців сидіти, а в найменших і на те бракувало місця.

Найголовнішому бранцеві Джон віддав найбільшу келію, поставив там відро для потреб, поклав купу хутра від холоду і міх вина. Вартові не одразу відчинили двері — всередині замку намерзла крига. Іржаві завіси вищали, наче душі грішників у пеклі, поки Вік Скіпка відтягав двері настільки, щоб Джон міг прослизнути всередину. Його негайно привітав легкий сморід лайна, хоча і не такий могутній, якого він чекав — у цей лютий мороз навіть воно замерзало на твердий камінь. На поверхні

крижаних стін Джон Сніговій бачив своє тьмяне віддзеркалення.

У одному з кутків келії лежала купа хутра мало не в людський зріст заввишки.

— Карстарку! — покликав Джон Сніговій. — Ану прокидайтеся.

Хутро заворушилося. Кілька шкур змерзлися разом, паморозь на них замерехтіла від руху. З купи виникла рука, потім голова: брунатне волосся, сплутане, зім'яте, побите сивиною, два люті ока, ніс, рот, борода. На вусах бранця наростили бурульки замерзлих шмарклів.

— Сніговій! — Подих запарував у повітрі, туманячи виблиск криги позаду голови. — Ти не маєш права тримати мене в полоні! Закони гостинності...

— Ви не мої гості. Ви прибули до Стіни без мого дозволу, озброєні, маючи намір забрати вашу небогу без її згоди. Панну Алису ми почастиували хлібом та сіллю. Вона — наша гостя. Ви — наш бранець.

Джон почекав хвилинку, щоб сказане добре затямалося, і додав:

— А тепер ваша небога одружилася і має чоловіка.

Губи Крегана Карстарка повільно оголили зуби.

— Алісу обіцяли мені! — У свої п'ятдесят років він був ще нівроку дужий чолов'яга — принаймні, коли заходив до келії. Холод висмоктав його сили, перетворив на кволого та задублого. — Мій панотець...

— Ваш панотець є каштеляном, не князем. Каштелян не має права укладати шлюбні угоди.

— Мій батько Арнольф є князем на Карголді!

— За відомими мені законами син передує дядькові у спадкоємстві.

Креган зіп'явся на ноги і копнув хутра, що чіплялися йому до литок.

— Гаріон мертвий!

«Чи скоро помре.»

— Донька теж передує дядькові у правах на спадок. Якщо її брат мертвий, Карголд має належати панні Алісі. Яка віддала свою руку в шлюбі Сігорнові, магнару теннів.

— Дичакові! Огидному і свавільному дикунові!

Креган стиснув долоні у кулаки. Рукавиці на них були шкіряні, підбиті тим самим хутром, що і зім'ята, задубла делія на плечах. На чорному вовняному жупані під нею палало біле сонце його дому.

— Тепер я бачу, хто ти такий, Сніговію. Наполовину вовк, наполовину дичак, беззаконний виплодок зрадника та шльондри. Шляхетну панну з вельможного дому ти кидаєш до ліжка смердючому дикунові. А може, спершу сам її скуштував? — Карстарк зареготав. — Якщо хочеш мене вбити, то давай! Прославиш себе убивцею родичів. Бо ж Старки та Карстарки — однієї крові.

— Мене звати Сніговієм.

— Байстріюком — ось як тебе звати!

— Так, байстріюком. Визнаю свою провину. Принаймні у цьому.

— Ну то хай цей магнар лишень з'явиться у Карголді. Ми йому зітнемо голову і запхаємо в нужник — сцяти їй у рота.

— Сігорн очолює дві сотні теннів, — зауважив Джон, — і пані Аліса вважає, що Карголд відчинить їй ворота. Двоє з ваших людей вже заприсяглися служити їй і потвердили все, що вона казала про змову вашого батька з Рамзаєм Сніговієм. Я чув, ви маєте у Карголді близьких родичів. Одне слово від вас може врятувати їм життя. Здайте замок — і пані Аліса пробачить тих жінок, що її зрадили, а чоловікам дозволить вдягти чорне.

Креган струснув головою. На ковтунах волосся нарости шматки льоду, які від руху тихенько застукотіли.

— Ніколи! — мовив він. — Ніколи й нізащо!

«От би віддати твою голову за весільний подарунок пані Алісі та її магнару» — подумав Джон, та вирішив не грати в цю небезпечну гру. Нічна Варта не мала втручатися у чвари королівств; подекували, що він і так вже надав Станісові надто суттєву допомогу. «Зітну голову цьому йолопові — почнуть казати, що я вбиваю північан і віддаю їхні землі дичакам. Відпущу його — він зробить усе, щоб звести

нанівець зроблене мною разом з пані Алісою та магнармом.» Джон спитав себе, що б вирішив його батько, як би вчинив його дядько. Але Едарт Старк загинув, а Бенджен Старк загубився у морозній пустці за Стіною. «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.»

— Ніколи — надто довгий строк, — мовив Джон. — Назавтра ви можете роздуматися. А хоч би й через рік. Та рано чи пізно на Стіну повернеться король Станіс. А він вже напевне накаже вас стратити... якщо раптом не побачить на ваших плечах чорного кобеняка. Бо коли людина вдягає чорне, її гріхи пробачаються, а злочини забуваються. — «Навіть такої людини, як ти.» — А зараз перепрошую. На мене чекає бенкет.

Після сліпучого холоду крижаної келії переповнена підвальна трапезна була така жарка, що Джон трохи не задихнувся, щойно ступив через поріг. У повітрі пахкотіло димом, смаженим м'ясом, пряним вином. Коли Джон піднявся до свого місця на помості, Аксель Флорент саме проказував здравицю.

— За короля Станіса та його ясновельможну дружину, королеву Селису, Світло Півночі! — ревів пан Аксель. — За Ра-Гльора, Господа Світла, хай боронить він наші душі! Єдина земля, єдиний бог, єдиний король!

— Єдина земля, єдиний бог, єдиний король!
— залунали слідом голоси королевиних людей.

Джон випив разом із рештою. Чи знайде Аліса Карстарк бодай якесь щастя у своєму шлюбі — того він знати заздалегідь не міг. Але принаймні цю ніч нехай вже навколо панують безтурботні веселощі.

Шафарі почали вносити першу страву — цибульну юшку, приправлену шматочками моркви та козятини. Їдло було не королівське, але смакувало добре, дарувало тілесну поживу і зігрівало зсередини. Овейн Пришелепок ухопив скрипку, кількоро з вільного народу приєдналися з сопілками та бубнами. «Тими самими, якими видмухували й вистукували заклик до нападу Манса Розбишаки на Стіну.» Та зараз вони кликали не до війни, а до втіхи, і Джонові годі було бажати кращої музики.

До юшки подали паляниці грубого чорного хліба, ще гарячі просто з печі. Сіль та масло вже стояли на столах. Побачивши їх, Джон насупився. Бовен Марш казав йому, що солі вони мають удосталь, але рештки масла Варта з'їсть вже за поворот місяця.

Старому Кремінцеві та батькові Норею надали почесні місця просто попід помостом. Обидва старигани були вже надто кволі, щоб піти зі Станісом; за себе вони послали синів та онуків. Та на весілля до замку Чорного жоден з них не спізвився; до того ж обидва привели по мамці-годувальниці. Жінці з Нореїв було сорок років, і більших цицьок, ніж у неї, Джон Сніговій ще не бачив. Дівчина Кремінців зустріла лише чотирнадцять іменин, груди мала пласкі, наче хлопчик, але молока в них теж не бракувало. Між ними двома дитині, яку Вала прозвала маленькою потворкою, вже не загрожувала голодна смерть — і Джон був за те вдячний... хоча не вірив ані на мить, що двоє гартованих, побитих сивиною воїнів спустилися зі своїх верховин лише заради

малого та дівчини. Кожен привів з собою почет бійців: Старий Кремінець — п'ятьох, батько Норей — дванадцятьох; усі були вдягнені у кошлаті шкури та наклепані нютами шкірянки, а страху своїм виглядом наганяли незгірш майбутньої зими. Хтось із них мав довгу бороду, хтось — страшні рубці, а хтось — і те, й інше. Усі вклонялися старим богам півночі — тим самим, що й вільний нарід за Стіною — але на учті сиділи й пили за молодят, побраних волею чудернацького червоного бога з-за далеких морів.

«Добре, що п'ють, а не носом крутять.» Ані Кремінець, ані Норей не перекинули кухлі, не пролили вино на підлогу на знак зневаги. Це мало означати хоч якусь згоду з тим, що відбувалося. «Або просте небажання марнувати добре південське вино. У своїх кам'яних горах вони його бачать нечасто.»

Між стравами пан Аксель Флорент вивів королеву Селису в танок на вільному від столів просторі. За ним рушила і решта — найпершими лицарі королеви з панянками її

почту. Пан Брус подарував перший танок принцесі Ширені, потім запросив її матір. Пан Нарберт протанцював по черзі з кожною панною Селисиного почту.

Королевіні вояки утричі переважали числом королевиних дівчат, тож танцювати мусли навіть найнепомітніші зі служниць. За кілька пісень і деякі чорні братчики пригадали, чого їх навчали замолоду при дворах та в замках, перш ніж гріхи довели до Стіни. Старий крутій Ульмер з Королівської Пуці виявився танцюристом не гіршим, ніж лучником. Над усякий сумнів, кожна запрошена ним панна чи пані мусила знову і знову слухати побрехеньки про Братство Королівської Пуці, де Ульмер бився біч-обіч з Симоном Тойном та Череватим Беном і допомагав Венді Білій Сарні випалювати її тавро на сідницях шляхетних бранців. Шовкун був сама зграбність та гречність; він протанцював з трьома служницями, але не дозволив собі наблизитися до жодної шляхетної панни. Джон подумки схвалив

розсудливість свого шафаря — надто вже паскудні погляди кидали на юнака деякі королевині лицарі. Особливо впадав у очі пан Патрек з Королівської Гори. «Цей жадає крові, — подумав Джон. — І чекає найменшого приводу.»

Коли Овейн Пришелепок заходився під музику викидати коники з блазнем Пістрявчиком, під склепіннями заgrimів регіт. Пані Аліса теж посміхнулася з чудернацького видовиська.

— Ви часто танцюєте тут, у замку Чорному?

— Щораз як гуляємо весілля, мосьпані.

— То потанцювали б зі мною! Було вам зробити мені чемність. Адже колись ми вже танцювали удвох.

— Та невже? — піддражнив Джон.

— Коли були дітьми. — Вона відірвала шматочок хліба і кинула у нього. — Та ви й самі маєте пам'ятати!

— Раджу пані потанцювати з законним чоловіком.

— Мій магнар, боюся, не надто жвавий

танцюрист. Ну то як танцювати не хочете, принаймні налейте мені пряного вина.

— Охоче, мосьпані. — Джон махнув по глек.

— Отже, — мовила Аліса, поки Джон наливав, — тепер я заміжня жінка. За дичацьким чоловіком з невеличким дичацьким військом.

— Вони кличуть себе вільним народом. Принаймні більшість. Але тенни — зовсім окреме плем'я, і то дуже старе. — Про це йому розповіла Іґритта. «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.» — Вони походять зі схованої долини на північному краї Мерзляків, оточеної високими горами. Багато тисячоліть вони мали справи радше з велетнями, ніж з людьми. І стали інакшими.

— Інакшими, ніж дичаки, — зауважила дівчина, — зате схожішими на нас.

— Саме так, мосьпані. Тенни мають своїх володарів та свої закони. — «Вони вміють коритися і ставати на коліна.» — Видобувають цину і мідь на спиж, кують собі броню та зброю замість красти її чи здобувати грабунком.

Гордовите плем'я, і відважне. Мансові Розбищаці довелося тричі перемагати старого магнара, перш ніж Стир прийняв його як Короля-за-Стіною.

— Але тепер вони тут, на нашому боці Стіни. Вигнані зі своїх гірських твердинь просто у мою опочивальню. — Вона хитро посміхнулася. — Втім, я сама винувата. Панотець казали мені причарувати вашого брата Робба, та в свої шість років я гадки не мала, як це робиться.

«Ну то молимося, щоб хоч у шістнадцять не схибила зачарувати свого молодого.»

— Скажіть-но мені, панно, як у Карголді з зимовими запасами?

— Не надто добре, — зітхнула Аліса. — Панотець забрали на південь стільки нашого люду, що збирати врожай лишилися самі жінки та хлопчики. Ну, ще каліки та старі, яких однак на війну не взяли. Збіжжя погнило на ланах чи потонуло в багнюці, ще коли на осінь задощило — аж тут сніги. Зима буде люта. Небагато старих її переживуть. І діточок теж загине

страх.

Мешканцеві Півночі зайве було нагадувати, що таке тутешня зима.

— Бабуся панотця з боку своєї матері походила з гірських Кремінців, — розповів їй Джон. — «Першокремінці», так вони себе величають. Кажуть, що решта Кремінців походить від плоті й крові молодших синів, які мушили піти з гір у пошуках землі, харчів та дружин. Жити на верховинах — справа нелегка. Коли випадає сніг, а їжі стає обмаль, їхня молодь мусить їхати до зимівника при Зимосічі або проситися на службу в якийсь замок. А старі збирають рештки сил і оголошують, що йдуть полювати. Декого згодом знаходять навесні. Але решту ніхто ніколи більше не бачить.

— Майже так само воно ведеться і в Карголді.

Джон не здивувався.

— Коли ваші запаси танутимуть, згадайте про нас, ясна пані. Надішліть ваших старих на Стіну — хай прокажуть наші обітници. Тут вони

хоча б не помруть самотніми у снігах, зігріті лише спогадами про минуле. І хлопчаків нам теж шліть, якщо маєте зайвих.

— Воля ваша. — Вона торкнулася його руки.
— Карголд пам'ятатиме.

За столом саме різали великого засмаженого оленя. Пахкотів він краще, ніж Джонові чекалося. Він наказав віднести шмат Шкірянові до Гардінової Башти, а заразом і три великі таці печеної городини Вун-Вунові. Потім князь-воєвода сам почастивався добрячим куснем. «Трипалій Гоб не зрадив наших сподівань.» А спершу ж Джон мав підстави непокоїтися — Гоб припхався дві ночі тому скаржитися, що вступив до Нічної Варти убивати дичаків, а не годувати їх.

— Та й не ладнав я ніколи весільного бенкету, з ласки пана воєводи. Чорні братчики дружин не беруть, то відки мені знати, як воно робиться? В обітницях так і говориться, що не беруть — я сам їх казав!

Джон саме запивав смаженину ковтком затовченого прянощами вина, коли при боці

з'явився Клідас.

— Птах! — повідомив він і пхнув Джонові до рук пергамен.

Послання було запечатане краплею твердого чорного воску. «Східна Варта» — знав Джон, ще й печатки не зламавши. Листа написав маестер Хармун, бо Котер Пайк не вмів ані читати, ані писати. Але слова у листі були Пайкові, переказані так, як вимовлені — відверто, без манівців.

«Море тихе. Одинадцять кораблів рушили до Недолі зранку з відпливом. Три браавоські, чотири лисенійські, чотири наші. Два лисенійські ледве тримаються на воді. Чи не потопимо більше, ніж порятуємо. Все за вашим наказом. Двадцять круків на кораблях, з маестром Хармуном. Надсилатиму звіти. Я очолюю на «Пазурі», Просіл заступає на «Косі». У Східній Варті на воєводстві пан Глендон.»

— На чорних крилах чорнії слова? — запитала Аліса Карстарк.

— Аж ніяк, мосьпані. Цих новин я давно чекав.

«Хоча останнє речення мене трохи бентежить.» Глендон Клепач був сильний, гартований вояк, розумний вибір на підвоєводія за відсутності Котера Пайка. Та заразом він був і найближчим другом Алісера Терена — серед тих друзів, якими пан Алісер міг похвалитися. Злигався він свого часу і з Яносом Слинтом, хай ненадовго. Джон не забув ані те, як Клепач витяг його з ліжка, ані копняка чоботом по ребрах. «Кого-кого, а його б я не обрав.» Він згорнув пергамен і запхав його у черес.

Наступною подали рибну страву, та не встигли почистити щуку від кісток, як пані Аліса потягла свого магнара танцювати. З його рухів було зрозуміло, що Сігорн танцює вперше у житті, але вина він випив стільки, що вже не переймався.

— Північна панна і дичацький воїн, пов'язані благословенням Господа Світла. — На вільне місце панни Аліси ковзнув пан Аксель Флорент. — Їхня милість королева схвалюють цей шлюб. Я — наближена до них

особа, мосьпане, і знаю, що думають наша пані. Король Станіс також схвалить, я цього певний.

«Якщо Руз Болтон ще не настромив його голову на спис.»

— Та на жаль, згоду поділяють не всі. — Борода пана Акселя нагадувала розкошлану щітку під обвислим підборіддям; з вух та ніздрів витикалися цупкі куці волосся. — Пан Патрек вважає, що був би кращою парою панні Алісі. Рушивши на північ, він втратив свої родові маєтності на півдні.

— У цій палаті чимало є людей, які ще й не те втратили, — мовив Джон. — І ще більше тих, хто поклав решту життя на службу царині людей. Тож пан Патрек має вважати себе щасливцем.

Аксель Флорент посміхнувся.

— Якби тут був король, то сказав би, мабуть, те саме. І все ж хіба не гідні віддані лицарі його милості бодай якогось відшкодування? Вони пішли за ним так далеко і за таку тяжку ціну. Та й дичаків цих треба якось прив'язати до короля і королівства. Сей шлюб — непоганий

перший крок. Але я знаю напевне, що наступним кроком наша королева рада була б побачити весілля дичацької принцеси.

Джон зітхнув. Йому вже остогидло пояснювати знов і знов, що Вала не є справжньою принцесою. Та хай скільки він торочив одне й те саме, південники наче й не чули.

— Ви маєте впертість, пане Акселю, віддаю вам належне.

— Хіба ви можете винуватити мене, пане воєводо? Така здобич легко не дається, але того варта. Дівчина і на вроду як квіточка, і дозріла вже, мов ягідка. Добрячі стегна, круглі груди... та їй дітей лупити — не перелупити!

— Хто ж буде батьком тим дітям? Пан Патрек? Чи ви?

— А хоч би і я! Хіба знайдете кращого? Ми, Флоренти, маємо в собі кров старих королев-тепличників. Пані Мелісандра могла б прочитати відправу, як от для панни Алиси з її магнаром.

— Якби ж вам не бракувало нареченої...

— Це легко виправити. — Флорентова посмішка виглядала болісно нещирою. — Та кажіть вже, воєводо Сніговію, де вона? Ви переселили її в один з ваших острогів? Сірий Сторож? Тіньову Вежу? Хвойдину Діру — до інших дівок?

Аксель нахилився ближче.

— Подейкують, ви сховали її подалі від інших на своє власне задоволення. Мені до того байдуже, аби не нагуляла дитя. Я ж від неї хочу власних синів. Якщо ви перед тим об'їздите її та привчите до сідла — то й нехай, лишень подякую... зрештою, всі ми — живі люди, чоловіки з плоті та крові, хіба не так?

Джонові нарешті урвався терпець слухати Флорентове патякання.

— Пане Акселю... якщо ви справді є Правицею Королеви, то мушу пожаліти її милість, якій доводиться покладатися на пораду та поміч подібної людини.

Флорентова пика спалахнула гнівом.

— Отже, таки правда! Ви тримаєте її для себе! Тепер усе зрозуміло. Байстриук хоче собі

стіл свого батька!

«Байстриук сам відмовився від столу свого батька. Якби байстриук хотів Валу, йому досить було погодитися.»

— Мушу вибачитися, пане, — мовив Джон.
— Піду ковтну свіжого повітря.

«Щось тут зовсім засмерділося.» Раптом голова його мимоволі повернулася.

— Це був ріг.

Інші теж почули. Музика і сміх миттю замовкли, танцюристи завмерли на місцях, дослухаючись. Навіть Привид нашорошив вуха.

— Ви це чули? — запитала королева Селіса своїх лицарів.

— Це, ваша милосте, бойовий ріг, — відповів пан Нарберт.

Королева тремтливою рукою вхопилася за горло.

— На нас напали?!

— Ні, ваша милосте, — мовив Ульмер з Королівської Пущі, — то вартові на Стіні, нема чого боятися.

«Лише раз дмухнули, — подумав Джон

Сніговій. — Розвідники повертаються.»

І раптом ріг пролунав знову; здавалося, його голос наповнив підвал аж до склепіння.

— Двічі, — мовив Мулій.

Чорні братчики, північани, вільний нарід, тенни, королевині люди — усі замовкли, дослухаючись. Минуло п'ять ударів серця. Десять. Двадцять. А тоді Овейн Пришелепок захихотів, і Джон Сніговій знову зумів вдихнути повітря.

— Сурмили двічі! — оголосив він. — Це дичаки.

«Вала. Нарешті.» А з нею — Тормунд Велетнебій.

Даянерис

Палата бриніла юнкайським сміхом, юнкайськими піснями, юнкайськими молитвами. Танцівники танцювали, музики виводили дивних переспівів на дзвіночках, вищалках та міхурах; співці голосили пісень кохання геть нерозбірливою мовою Старого Гісу. Вино текло річкою — не ріденьке бліде, що його виробляли у Невільницькій затоці, а міцне і запашне з Вертограду, запаморочливе сон-вино з Карфу, присмачене чудернацькими приправами. Юнкайці з'явилися на запрошення царя Гіздахра — підписати мир та засвідчити відродження уславлених по всіх усядах меєринських бійцівських ям. Її ясновельможний чоловік відчинив назустріч гостям Велику Піраміду, де й відбувався пишний бенкет.

«Ненавиджу оце, — думала Даянерис Таргарієн. — Як сталося, що я п'ю і посміхаюся до людей, з яких радо б нарізала ременів?»

До столу подавали з десяток чи й більше різновидів м'яса та риби: верблюда, крокодила, співучу каракатицю, полив'яних качок, якихось колючих личинок; тим, чиї смаки були менш химерні, пропонували козятину, свині окости і конятину. І звісно ж, собачатину. Жоден гіскарський бенкет не минався без страв з собачатини. Гіздахрові кухарі приготували собак у чотири різні способи.

— Кажуть, що гіскарці їдять усе, що плаває, літає і повзає, крім хіба людини і дракона, — попереджав її Дааріо. — Та я б не давав їм ані найменшої нагоди, бо ручуся, зжеруть і дракона.

Все ж саме лише м'ясо на бенкеті не подаси — тому були там і плоди садів, і печений хліб, і всіляка городина. Повітря насичували пахощі шапрану, кориці, гвоздики, перцю та інших коштовних прянощів. Але Дані ледве скуштувала бодай шматочок. «Це мир, — казала

вона собі. — Це ж його я хотіла, заради нього старалася, заради нього пішла за Гіздахра. Чому ж на язичу — смак поразки?»

— Лишилося зовсім трохи, кохана моя, — запевнив Гіздахр. — Юнкайці скоро підуть, а з ними їхні союзники та наймані посіпаки. І ми матимемо все, що душа забажає: мир, їжу, торгівлю. Наш порт знову відкриється, кораблям дозволять прибувати і відбувати.

— О так, «дозволять», — відповіла вона, — та їхні бойові кораблі нікуди не подінуться. Вони знову стиснуть нам пальці на горлянці, варто їм лишень схотіти. Вони відкрили невільницький базар там, де його видно з моїх мурів!

— Але ж за мурами, люба моя царице. Це була умова миру: що юнкайці зможуть вільно торгувати рабами без перешкод, як велося раніше.

— У їхньому власному місті! А не в мене на очах!

Мудрі Хазяї встановили загорожі для рабів та помости для торжищ на південному березі

Скахазадхану, де широка брунатна річка вливалася до Невільницької затоки.

— Вони блазнюють мені в обличчя! Показують, яка я безсила їх зупинити!

— То все порожні вихиляси, — відповів її ясновельможний чоловік. — Як ви самі кажете, блазенська вистава. Наразі хай собі блазнюють. А коли підуть — ми влаштуємо там базар для дарунків ланів і садів.

— Коли підуть, — повторила Дані. — Це ж коли? За Скахазадханом бачили вершників. Рахаро каже, то дотракійські розвідники, а за ними іде халазар. Вони приведуть бранців — чоловіків, жінок, дітей. Подарунки для невільників.

Дотракійці не купували і не продавали — вони дарували і приймали подарунки.

— Ось чому юнкайці поставили тут свій базар. На ньому буде куплено тисячі нових рабів.

Гіздахр зо'Лорак здвигнув плечима.

— Але зрештою вони підуть. І це, кохана моя, найголовніше. Юнкай торгуватиме

невільниками, а Меєрин — ні, це вже погоджено. Потерпіть ще трохи, і все минеться.

І ось Даянерис сиділа мовчки серед веселоців бенкету, огорнута ясно-червоним токаром і чорними думками, говорила лише у відповідь на запитання, а сама не могла викинути з голови чоловіків і жінок, яких продавали та купували за її мурами, поки в місті розважалися пишною учтою. Гарзд, нехай її ясновельможний чоловік проказує промови і сміється з недолугих юнкайських жартів. Зрештою, це право і обов'язок царя.

Чимало гостей за столами найбільше за все переймалися обіцяними назавтра боями у ямах. Барсена Чорногрива мала зустрітися з вепром — її кинджал проти його ікл. Битимуться і Храз, і Плямистий Кіт. У завершальному двобої дня Гогор Велетень виступить проти Белакво Костолама, і один з них лежатиме мертвий ще до заходу сонця. «Жодна королева не має чистих рук» — сказала собі Дані. І згадала Дорею, Кваро, Ерою... та маленьку дівчинку, якої ніколи не бачила, але

знала її ім'я — Хазея. «Нехай краще кількоро помруть у ямі, ніж тисячі при брамі. Така є ціна миру. Я сплачу її радо і охоче. А обернуся — пропаду.»

Верховний юнкайський воєвода, Юрхаз зо'Юнзак, судячи з його вигляду, мав пам'ятати ще часи Аегонового завоювання. Зігнутий спиною, зморшкуватий, беззубий, він дістався столу на руках двох дебелих невільників. Інші юнкайські вельможі справляли не краще враження. Один був миршавий і крихітний на зріст, зате вояки-невільники при ньому — чудернацько довготелесі й тонкі. Третій був молодий, міцний та справний, але такий наліганий вином, що Дані й слова не розібрала з його п'яного бурмотіння. «Як мене зуміли довести до такої ганьби оці нікчемні істоти?»

Сердюки — то була, певно, зовсім інша справа. Кожен з чотирьох охочих полків, які служили Юнкаєві, прислав свого полковника. «Вітрогонів» очолював пентоський вельможа на прізвисько Строкатий Князь, «Довгі Списи» — Гайло Реган, який скидався радше на шевця,

ніж на вояка, і ледве чутно щось муркотів собі під ніс. Зате Кровоборід з «Бойових Котів» чинив гармидер і за нього, і ще за десяток людей. То був велетень з добрячим кущем бороди та добрячою спрагою до вина і жінок. Він ревів биком, відригував, пердів, наче грім гримів, і щипав кожну служницю, що траплялася під руку, а час від часу притягував одну з них на коліна, щоб помацати цицьки і попестити між ніг.

«Другі Сини» теж прислали своїх. «Якби тут зараз був Даарію, бенкет скінчився б різаниною.» Жодні обіцянки миру не переконали б її полковника дозволити Бурому Бенові Бросквину знову увійти до Меєрину і вийти живим. Дані присяглася, що сімом послам та очільникам нічого не заподіють, але юнкайцям того було мало — на додачу вони завимагали заручників. На противагу трьом юнкайським вельможам та чотирьом сердюцьким полковникам Меєрин вислав до обложного табору сімох власних людей: сестру Гіздахра, двох інших його родичів, Даніного

кривноїзника Джохого, її адмірала Гролео, сотника Неблазних на ім'я Зух і Дааріо Нахаріса.

— Лишаю тобі своїх дівчаток, — сказав її полковник, вішаючи паса з клинками та визолоченими хтивими красунями. — Збережи їх для мене, мила та кохана. Адже ніхто з нас не хоче, щоб вони зчинили кривавий безлад серед юнкайців.

Голомозого на бенкеті теж не було. Перша річ, яку зробив Гіздахр по своєму вінчанні на царство — забрав у Голомозого провід над Мідними Звірми і віддав своєму родичеві, пухкому та моторошно блідому Маргазові зо'Лораку. «Та воно й на краще. Зелена Грація казала, що між Лораками та Кандаками точаться криваві чвари. І сам Голомозий ніколи не ховав свою зневагу до мого ясновельможного чоловіка. Що ж до Дааріо...»

Дааріо від дня весілля ставав дедалі свавільніший. Її мир не задовольнив його, її шлюб — ще менше, а коли його обдурили дорнійці, полковник геть оскаженів. Почувши

від князя Квентина, що інші вестеросці перебігли до «Буревісників» з наказу Строкатого Князя, Дааріо ледь їх усіх не повбивав — порятувало лише втручання Сірого Хробака та його Неблазних. Облудні перебіжчики тепер сиділи безпечно у надрах піраміди... але гнів Дааріо не згасав, наче жар запаленої рани.

«Йому буде безпечніше у заручниках. Мого полковника не створено для миру.» Дані не хотіла повсякчас боятися, чи не зарубає він Бурого Бена Бросквина, чи не поглузує з Гіздахра перед усім двором, чи не викличе спалах гніву юнкайців, а чи ще якось не порушить угоду, за яку вона стільки віддала. Дааріо ніс із собою війну та кров. Відтак вона мусила тримати його щонайдалі від свого ліжка, свого серця... від самої себе. Якщо він її не зрадить, то зрештою підкорить собі — Дані не знала, чого боятися більше.

Коли свято ненажерства скінчилося, і недоїдки прибрали зі столу — роздати натовпові злидарів унизу, як наполягла цариця

— високі скляні стеблини наповнили міцним пряним напоєм з Карфу, темним, наче бурштин. І почалися розваги.

Гурт юнкайських різанців, що належали Юрхазові зо'Юнзаку, заспівав пісень прадавньою мовою Старого Царства — неймовірно високими, чистими та солодкими голосами.

— Хіба чули ви, кохана моя, такий спів хоч раз у житті? — спитав її Гіздахр. — Такі голоси їм, напевне, подарували самі боги, ви не згодні?

— Напевне, — відповіла вона, — та навзамін дарунку богів у них дещо забрали люди. І я мимоволі питаю себе: що обрали б вони самі, якби їх питали?

Усі до останнього розважальники, що виступали перед товариством, були рабами. Така була одна з умов миру: дозволити рабовласникам приводити з собою до Меєрину своє майно, не боячись, що його звільнять. У відповідь юнкайці пообіцяли поважати права та свободи колишніх невільників, відпущених

Дані. Гіздахр сказав, що це чесний обмін, та смак у цариці в роті лишився гідкий. Вона випила ще чару вина, щоб змити його.

— Якщо буде на те ваша ласка, Юрхаз матиме за честь подарувати нам цих співців. Не маю жодного сумніву, — саме казав її ясновельможний чоловік. — Цим дарунком буде скріплено наш мир і прикрашено наш двір.

«Він подарує нам цих різанців, — подумала Дані, — а тоді піде додому і наробить собі ще. Адже у світі повно хлопчиків.»

Стрибуни, що показували своє мистецтво наступними, теж не зуміли торкнутися струн її душі, хай навіть і збудували піраміду з людей заввишки у дев'ять рівнів, з маленькою оголеною дівчинкою на верхівці. «Це вони так зображують мою піраміду? — зацікавилася цариця. — А дівчинка нагорі — то я?»

Згодом її пан чоловік повів гостей на нижню терасу — показати прибульцям з Жовтого Міста вигляд Меєрину вночі. Тримаючи в руках келихи вина, юнкайці блукали невеличкими

купками попід лимонними деревами та нічними квітами, якими повнився Данін садок. А сама Дані несподівано для себе опинилася лицем до лица з Бурим Беном Бросквином.

Полковник низько вклонився.

— Превисокосте. Виглядаєте чарівно. Та втім, як завжди. Серед юнкайців навіть половини вашої краси не знайдеш. Я гадав привезти вам весільний подаруночок, та на їхньому базарі надто вже задерли ціни, як на старого Бурого Бена.

— Я не хочу від вас жодних подарунків.

— А цей би схотіли. Голову одного старого ворога.

— Вашу власну? — перепитала вона з солодкою посмішкою. — Це ж ви мене зрадили.

— Кажете — наче ріжете серпом по... кгм, перепрошую. — Бурий Бен почував свої побиті сіро-білою сивиною бурці. — Ми перебігли на бік переможця, ото й усе. Таке ми вже робили, і то не вперше. Та зрештою, це навіть не я вирішив. Я хлопців спитав, усе як годиться.

— Тобто це вони мене зрадили, так я маю розуміти ваші слова? Але чому? За що? Невже я чимось зневажила «Других Синів»? Невже надурила з платнею?

— Та де там, — заперечив Бурий Бен, — але ж справа не завжди у грошві, ваша превисока осяйна могутносте. Я се дотямив ще в свою першу битву. На ранок після неї я копався серед трупів, шукаючи тут і там якоїсь здобичі. Набрів на один труп — сокирника, якому відтяли цілу руку біля плеча. Він був геть увесь вкритий кіркою крові та мухами — мо', тому його ніхто до мене й не зачепив. А під мухами на ньому був товстий підбитий кубрак, і начебто непоганої шкіри. Я на око зміряв, що одежина мала добре мені пасувати, ну то розігнав мух, зрізав її собі... а вона, бачте, раптом вийшла така важезна, що й не піднімеш. Бо там під спідкою чолов'яга зашив собі цілий скарб золотих монет. Золотих, ваша превисокосте — милих серцю жовтих золотих. Ще й стільки, що людині стало б жити, наче князь, до кінця днів своїх. І що йому з них

дісталоя? Ото лежав він на полі, вкритий власним золотом, посеред крові та болота, і без руки, відтятої якимось сраним йолопом. Бачите, яка тут наука? Срібло солодше за мед, золото миліше за рідну матір... та коли даєш дуба, і те, й інше раптом здаються тобі не коштовнішими за гівно, висране тобою ж наостанок. Я колись казав вам: котрий сердюк зухвалий буває, той до старості не доживає. Моїм хлопцям просто не схотілося гинути ні за цапову душу. Коли я сказав їм, що ви нізащо не випустите драконів на юнкайців, вони, е...

«Ви завважили мою справу за програму, — подумала Дані, — і хто я така, щоб вас відраджувати?»

— Розумію. — На цьому вона могла б і спинитися, але не зуміла придушити цікавість. — Ви сказали: стільки золота, щоб жити, наче князь. І що ж ви зробили з таким статком?

Бурий Бен зареготав.

— Та я ж був дурний хлопчисько. Ляпнув чолов'язі, якого вважав за свого друга. А той доповів осавулові. Припхалися мої брати по

зброї та звільнили мене від тягаря. Осавул сказав, що я надто молодий; мовляв, процвиндю геть усе на вино та шльондр. Але кубрака дозволив собі залишити. — Бен сплюнув. — Ніколи не довіряйте сердюкам, вельможна пані.

— Цього я вже навчилася. Одного дня матиму радість подякувати вам за науку.

В кутиках очей Бурого Бена заграли зморшки.

— Краще не треба. Знаю, про яку дяку йдеться.

Він знову вклонився і пішов геть. Дані обернулася, щоб окинути поглядом своє власне місто. За її мурами, коло моря, упорядкованими шерезами стояли юнкайські намети, захищені ровами, що викопали невільники. Через річку, на півночі, таборували два залізні легіони з Нового Гісу, навчені та озброєні подібно до Неблазних. Ще два гіскарські легіони поставили свій табір на сході, закоркувавши шлях до Хизайського проходу. Конов'язі та вогнища вільних охочих

полків розташувалися південніше. Удень небом зміїлися, наче пошматовані сірі стрічки, тонкі пасма диму; вночі там виднілися віддалені вогні. А просто біля затоки розкинулася огидна мерзота — невільницький базар. Дані навіть не бачила його зараз, після заходу сонця, але ж знала, що він там, і з того казилася ще гірше.

— Пане Барістане? — промовила вона стиха. Білий лицар з'явився негайно.

— Так, ваша милосте?

— Скільки ви чули?

— Достатньо. В одному він справді не помиляється. Ніколи не довіряйте сердюкові.

«Та й цариці теж, разом із королевою» — подумала Дані.

— Чи є серед «Других Синів» такий, кого можна переконати якимось, е-е-е... приборати Бурого Бена?

— Так само, як колись Дааріо Нахаріс приборав інших полковників «Буревісників»? — Старий лицар, вочевидь, почувався незручно і незатишно. — Можливо. Хтозна. Принаймні, я не знаю, ваша милосте.

«Не знаєш, — подумки погодилася вона. — Бо занадто вже чесний та шляхетний.»

— Ну нехай з «Другими Синами» не пощастило... але ж юнкайці винайняли ще три охочі полки.

— Мерзотників-горлорізів. Сміття, недобите у кількох сотнях битв, — застеріг пан Барістан. — А полковники в них такі ж зрадливі, як Бросквин.

— Я лише юна дівчина і погано знаюся на таких справах... але чи не вигідна нам саме їхня зрадливість? Одного разу, пригадайте, я переконала «Других Синів» і «Буревісників» перебігти до нас.

— Якщо ваша милість бажають перемовитися наодинці з Гайло Реганом чи Строкатим Князем, я можу привести їх до ваших помешкань.

— Зараз не час. Забагато вух та очей. Відсутність полковників помітять, навіть якщо їх потай відділити від юнкайців. Треба знайти тихіший спосіб до них достукатися... і авжеж не сьогодні ввечері. Та вже невдовзі.

— Воля ваша. Хоча боюся, що до такої задачі пасую не найкращим чином. У Король-Березі доручення сього штибу давалися панові Мізинцю або Павукові. А ми, старі лицарі — дуже прості люди, навчені лише битися. І лише до того вдатні.

Лицар попестив руків'я свого меча.

— Наші бранці! — знайшлася Дані. — Вестеросці, які перебігли від «Вітрогонів» разом з трьома дорнійцями. Ми ж досі тримаємо їх у цюпах, хіба ні? То скористаймося ними!

— Ваша милість кажуть їх звільнити? Але чи це розумно? Їх прислали сюди підступно проточити собі шлях до вашої довіри, щоб при першій нагоді зрадити вашу милість.

— Ну то вони зазнали поразки — бо я їм не довіряю і ніколи не довірятиму.

Правду кажучи, Дані вже потроху забувала, як це — довіряти комусь.

— Все ж їх можна використати. Серед бранців начебто є жінка. На ім'я Меріс. Відішліть її назад... на знак моєї поваги. Якщо їхній полковник має розум, він втямить, що до

чого.

— Та жінка — найгірша з усіх.

— То й на краще. — Дані хвильку подумала.

— «Довгі Списи» теж варто промацати. І «Бойових Котів».

— Кровоборода? — Пан Барістан спохмурнів ще сильніше. — Коли ласка вашої милості, краще нам його не зачіпати. Ваша милість замолоді, щоб пам'ятати Дев'ятишагових Королів, але цього Кровоборода шито на той самий варварський копил. Честі в ньому немає ані краплі, лише голод та спрага... до золота, до слави, до крові.

— Вам про таких, мій лицарю, напевне відомо більше, ніж мені. — Якщо Кровоборід справді найбезчесніший та найзажерливіший серед сердюків, то і звабитися він може найлегше за всіх. Та їй не хотілося в таких справах іти проти порад пана Барістана. — Гаразд, дійте, як вважаєте за найліпше. Але покваптеся. Якщо Гіздахрив мир лусне, я хочу бути готовою. Невільникарям я не довіряю анітрохи. — «Та й чоловікові власному теж.» —

Вони обернуть свої сили проти нас при перших ознаках нашої слабкості.

— Юнкайці теж слабшають. Кривава різачка оселилася серед толосців — так кажуть — і перекинулася через річку на третій гіскарський легіон.

«Бліда кобила.» Даянерис зітхнула. «Квайфа попереджала мене про прихід блідої кобили. І про дорнійського князя, сина сонця, теж. Вона чимало мені розповіла — та усе загадками.»

— Я не можу покладатися у порятунку від ворогів на пошесть. Звільніть Мальовану Меріс. Негайно.

— Воля ваша. І все ж, ваша милосте... даруйте мені зухвалість, але є інший шлях...

— Дорнійський? — зітхнула Дані. Трійко дорнійців були присутні на бенкеті, як личило станові й титулові великого княжича Квентина, хоча Резнак подбав посадити їх якнайдалі від її чоловіка. Гіздахр начебто норовом був не ревнивий, але жоден чоловік не буде щасливий побачити жениха-суперника при боці молодої дружини. — Так, юнак на вигляд приязний і

мовою чемний, але...

— Дім Мартел — стародавній та чесний, ваша милосте, і до того ж вірний друг домові Таргарієн упродовж більше як століття. Я мав честь служити з двоюрідним дідом князя Квентина у сімці вашого батька. Князь Левин був такий шляхетний та відважний побратим по зброї, якого тільки можна бажати. Коли ласка вашої милості, Квентин Мартел походить від тієї ж самої крові.

— Я була б ласкава до нього, якби він з'явився з тими п'ятдесятьма тисячами мечів, про які згадував. Натомість він привів двох лицарів і приніс папірця. Чи прикрию я тим папірцем своїх підданих від Юнкаю? Якби ж він хоч кораблі мав...

— Сонцеспис ніколи не мав великої морської потуги, ваша милосте.

— Авжеж.

Дані достатньо було відомо з історії Вестеросу, щоб це знати. Німерія викинула на піщані узбережжя Дорну десять тисяч кораблів, але коли побралася зі своїм дорнійським

князем, то спалила їх усі та довіку обернулася спиною до моря.

— Дорн надто далеко. Щоб потішити цього князя, я мусила б кинути свій народ. Вам краще відіслати його додому.

— Дорнійці знані по всіх усядах своєю впертістю. Діди-прадіди князя Квентина боролися проти ваших мало не два століття. Без вас він звідси не поїде.

«Ну то загине тут, — подумала Даянерис, — хіба що має в собі щось таке, чого я не розгледіла.»

— То він досі всередині?

— Так, п'є зі своїми лицарями.

— Приведіть його до мене. Час йому познайомитися з моїми дітьми.

Тінь сумніву майнула довгим поважним обличчям Барістана Селмі, та він відповів просто:

— Воля ваша.

Її цар саме реготав у товаристві Юрхаза зо'Юнзака та інших юнкайських вельмож. Дані не думала, що він за нею сумуватиме, та про

всяк випадок наказала служницям відповісти, що цариця пішла відповісти на природній поклик, якби цар раптом спитав.

Пан Барістан чекав коло сходів разом з дорнійським княжичем. Кутасте Мартелове обличчя червонілося, аж пашіло. «Перепив вина» — вирішила цариця-королева, хай як він намагався це приховати. За винятком прикраси на поясі у вигляді вервечки мідних сонць, дорнієць був одягнений дуже просто. «Його кличуть Жабиком» — пригадала Дані. І тепер сама бачила чому — пошукач її руки не вражав чоловічою вродою.

Вона посміхнулася.

— Пане князю! Донизу веде довгий шлях. Ви певні, що хочете його подолати?

— Якщо буде ласка вашої милості.

— Ну то ходімо.

Донизу сходами попереду них пішли двоє Неблазних, несучи смолоскипи; слідом рушили двоє Мідних Звірів: один у личині риби, інший — яструба. Навіть у її власній піраміді, у святкову ніч миру та веселощів, пан Барістан

наполіг, щоб кожен королевин крок охороняла варта. Невеличка купка пододала довгий спуск у мовчанні, тричі зупинившись відпочити.

— Дракон має три голови, — мовила Дані, коли вони були вже на останньому прогоні сходів. — Мій шлюб не мусить скінчити всі ваші сподівання. Я знаю, навіщо ви тут.

— Заради вас, — відповів Квентин з незграбною гречністю.

— Ні, — заперечила Дані. — Заради вогню та крові.

Один зі слонів затрубив до них зі свого стійла. Знизу залунало у відповідь таке ревище, що Даянерис зашарілася од раптового жару. Князь Квентин стривожено підняв очі.

— Дракони чують її наближення, — мовив до нього пан Барістан.

«Кожна дитина знає свою матір, — подумала Дані. — Коли висохнуть моря, а гори полетять за вітром, немов листя...»

— Вони кличуть мене. Ходімо.

Дані узяла князя Квентина за руку і підвела до підземелля, де сиділи замкнені двоє з її

драконів.

— Лишайтеся ззовні, — наказала Дані панові Барістану, поки Неблазні відчиняли важезні та величезні залізні двері. — Я покладаюся на захист князя Квентина.

І ступила всередину, заохочуючи дорнійського князя ввійти та стати над пругом драконової ями.

Дракони вихиляли шиї туди й сюди, видивляючись вогняними очима. Візеріон розтрощив один ланцюг, розплавив решту і тепер чіплявся до стелі підземелля, наче величезний білий кажан, глибоко загнавши пазурі в обпечену, сипку цеглу. Раегал, ще в кайданах, завзято жвакував бичачу тушу. Шар кісток на дні ями був глибший, ніж попереднього разу, коли Дані спускалася до своїх діточок. Стіни та стеля набули чорно-сірого забарвлення — радше попелястого, ніж цегляного. Певно, довго вони не втримаються... але далі за ними — лише земля та камінь. «Чи вміють дракони прокладати діри крізь камінь, як вогнечерви старої Валерії?»

Дані сподівалася, що не вміють.

Дорнійський князь зблід обличчям на молоко.

— Я... я чув, їх три...

— Дрогон полює степом. — Решту йому знати не обов'язково. — Білого звать Візеріон, зеленого — Раегал. Я назвала їх на честь своїх братів.

Її голос відлунював від обгорілих кам'яних стін і здавався таким тоненьким та нікчемним — голосом дівчинки, аж ніяк не королеви-завойовниці... і не новоспеченої щасливої нареченої.

Раегал заревів, наповнивши яму розпеченим жовто-червоним списом полум'я. Візеріон засичав і відповів йому власним вогнем — золотим і жовтогарячим, а коли сплеснув крилами, у повітря злетіла хмара сірого попелу. Розірвані ланцюги зателенькали і заторохтіли навколо його ніг.

Квентин Мартел перелякано відстрибнув на крок назад. Жорстокіша жінка узяла б молодого князя на кпини, але Дані стиснула

йому руку і мовила:

— Мене вони теж лякають. Тут нема чого соромитися. У пільмі мої діточки стали сердиті та свавільні.

— Ви... ви маєте намір літати на них?

— На одному з них, так. Все, що я знаю про драконів, розповів мені брат у дитинстві або я прочитала у книжках. Кажуть, що навіть Аегон Завойовник не наслідювався сидати на Вхагар або Мераксеса, а сестри його ніколи не літали на Балеріоні Чорному Жасі. Дракони живуть довше за людей, деякі — по кілька століть, і Балеріон мав інших вершників по смерті Аегона... та ніколи жоден вершник не літав одразу двома драконами.

Візеріон знову засичав. Між зубів у нього здійнявся дим; глибоко у горлянці показався жар золотого вогню.

— Вони... такі люті й страшні істоти...

— Вони — дракони, Квентине. — Дані підвелася навшпиньки і легенько поцілувала його в обидві щоки. — І я теж.

Молодий князь ковтнув слину.

— Я... я теж маю в собі кров дракона, ваша милосте. У моєму родоводі є перша Даянерис — таргарієнівська принцеса, яка була сестрою Даерона Ласкавого і дружиною великого князя дорнійського. Володар Дорну збудував для неї Водограйні Сади.

— Водограйні Сади? — Сказати по правді, вона майже нічого не знала про Дорн і його минувшину.

— Улюблене місце мого батька на всьому світі. Матиму за щастя одного дня показати їх вам. Там усе вибудоване з рожевого мармуру, просто понад морем, і всюди навкруги — ставки та водограї.

— Надзвичайна краса, не маю сумніву. — Дані потягла князя геть від ями. «Йому тут не місце. Дарма він тут з'явився.» — То й поверталися б туди. Боюся, при моєму дворі вам не надто безпечно. Тут ви маєте більше ворогів, ніж гадаєте. Ви пошили Дааріо в дурні, а він таких образ не забуває.

— Я маю власних лицарів. Панцирних слуг, пов'язаних присягою.

— Двох лицарів. А Дааріо має п'ять сотень «Буревісників». Та й мого пана чоловіка вам краще остерігатися. Знаю, він здається м'яким та приязним, але не варто обманюватися. Влада Гіздахра походить від моєї, а у своїй службі він тримає найлютіших бійців світу. Якщо один з них вирішить звоювати ласку свого пана, позбавивши його суперника...

— Я син дорнійського великокняжого дому. Я не тікатиму від рабів та сердюків.

«Годі ти найсправжнісінький дурень, князю Жабику.» Дані кинула на своїх лютих діточок останній довгий погляд. Вона чула їхній вереск, поки вела юнака назад до дверей, і бачила, як виграє на цеглі примхливе світло — відблиски їхніх вогнів. «Озирнуся назад — пропаду.»

— Пан Барістан викличе для нас двійко нош назад до бенкету, але підйом все одно буде довгим і втомним. — Позаду них з лунким брязкотом зачинилися великі залізні двері. — Розкажіть мені тим часом про ту іншу Даянерис. Я знаю з історії королівства мого батька менше, ніж повинна знати. Бо ж у

дитинстві ніколи не мала при собі маестра.

«Хіба що старшого брата.»

— Матиму за велику радість, ваша милосте,
— відповів Квентин.

Стояла вже глупа ніч, коли останні гості нарешті відкланялися, і Дані повернулася до власних помешкань — приєднатися до свого пана і чоловіка. Гіздахр був трохи під чаркою, та принаймні задоволений життям.

— Я дотримав своїх обіцянок, — сказав він їй, поки Іррі та Джихікі вдягали їх для сну. — Ви бажали миру, і ось він ваш.

«А ти бажав крові, і скоро я муситиму дати її тобі» — подумала Даянерис, але вголос мовила:

— Маєте за це мою дяку.

Події бурхливого дня розпалили пристрасть її чоловіка. Щойно служниці пішли до себе спати, він зірвав з неї нічне вбрання і повалив у ліжко на спину. Дані охопила його руками і дозволила робити, що заманеться — знала-бо, що довго він напідпитку не протримається.

Саме так і сталося. Невдовзі він послинявив їй вухо і зашепотів:

— З ласки богів, сьогодні ми нарядили нам сина.

Їй у голові залунали слова Міррі Маз Дуур. «Коли сонце зійде на заході, а сяде на сході. Коли висохнуть моря, а гори полетять за вітром, немов листя. Коли твоє черево знову стане спроможне виносити живе дитя. Тоді й він повернеться. Аж тоді, не раніше.»

Маегі сказала ясніше нікуди: вона так само виносить живе дитя, як хал Дрого повернеться з мертвих. Але Дані мала таємниці, ділитися якими не знаходила в собі сили навіть з чоловіком — тож дозволила Гіздахрові зо'Лоракові плекати свої сподівання.

Невдовзі її ясновельможний чоловік заснув, а Даянерис заходилася крутитися і перекидатися при його боці. Вона хотіла струснути його, збудити, примусити знову себе обійняти, поцілувати, вграти ще раз... та якби він і зміг, то скоро б знову заснув і залишив її у пільмі на самоті. Вона спитала себе, де перебуває і що робить Даарію. Невже теж не знаходить собі спокою в темряві? Невже думає

про неї? Невже справді її кохає? Чи вже ненавидить за одруження з Гіздахром? «Дарма я взяла його до себе в ліжко.» Він був усього лише сердюк, негідний стати чоловіком цариці й королеві, та все ж...

«Я все знала заздалегідь, але однаково вчинила зі своєї примхи.»

— Ласкава царице? — пролунав у п'ятьмі тихий голос.

Дані смикнулася.

— Хто це там?!

— Це я, Місандея. — Наатійська драгоманка присунулася ближче до ліжка. — Ся-одна чула, як ви плакали.

— Плакала? Я не плакала. Чого б мені плакати? Я уклала мир, маю свого царя і все, про що може мріяти володарка. Тобі щось наснилося, та й по тому.

— Як скажете, ваша милосте, — мовила дівчинка і обернулася уходити.

— Залишся! — мовила Дані. — Не хочу бути сама.

— З вами його милість, — зауважила

Місандея.

— Його милість спить, а я не можу. Назавтра я маю влаштувати криваву купіль — такою є ціна, за яку я купую мир.

Даянерис кволо посміхнулася і поплескала долонею по ліжку.

— Ходи сюди. Сідай і побалакай зі мною.

— Якщо ваша ласка. — Місандея присіла поруч. — Про що балакатимемо?

— Про рідний дім, — відповіла Дані. — Про Наат. Про братів і метеликів. Розкажи про те, з чого радієш, з чого смієшся, про свої найщасливіші спогади. Нагадай мені, що в цьому світі ще досі лишилося добро.

Місандея зробила все, що змогла. Вона продовжувала розповідати, коли Дані нарешті заснула і побачила чудернацький, непевний, туманний сон про дим та вогонь.

Ранок настав занадто швидко.

Теон

День підкрався до них, як Станіс — геть непомітно.

Зимосіч вже кілька годин не спала; її мури та башти юрмилися вояками у вовні, шкірі, кольчугах — усі вони чекали приступу, який так і не розпочався. Коли небо почало світлішати, стукіт тулумбасів уже стихився, хоча роги чулися ще тричі — щоразу ближче. А згори не припиняло сніжити.

— Сьогодні заметіль скінчиться! — голосно наполягав один з уцілілих стайнярів. — Та ще ж навіть не зима!

Теон зареготав би, якби мав сміливість. Він пригадав казки, що розповідала Стара Мамка: про хурделиці, що буяли сорок днів і сорок ночей, рік, десять років... про заметілі, що ховали замки та міста, ба цілі королівства, під

шаром снігу в сотню стоп завтовшки.

Він сидів у найдальшому кутку великої трапезної, неподалік від коней, і спостерігав за Абелем, Робиною та схожою на мишу пралею з брунатним волоссям на ім'я Білка; всі троє завзято гризли скибки черствого чорного хліба, засмажені у витопленому з сала смальці. Сам Теон поснідав кухлем темного пива, скаламученого підмолоддю і такого густого, хоч його жуй. «Ще кілька кухлів — і задум Абеля вже не здаватиметься таким божевільним.»

До палати, позіхаючи, увійшов блідоокий Руз Болтон у товаристві своєї пухкої та вагітної дружини, Вальди Вгодованої. Перед ним устигли зайти кілька поважних панів та воєвод, серед них Хвойдоріз Умбер, Аеніс Фрей і Рогер Ризвель. Далі за столом жадібно закидав до пащі ковбасу і варені яйця Виман Мандерлі, а поруч із ним старий князь Кляск беззубим ротом сьорбав з ложки рідкий куліш.

Невдовзі з'явився і князь Рамзай. Пропихаючись трапезною до помосту, він

поспіхом застібав паса з мечем. «Нині він у лихому гуморі.» Хто-хто, а Теон знав, коли це траплялося. «Цілісіньку ніч не спав з-за тулумбасів, — здогадався він, — або на когось розгнівався.» Одне хибне слово, підозрілий погляд, невчасний смішок — будь-що могло викликати гнів його вельможності й позбавити якогось нещасного клаптя шкіри. «Благаю, м'сьпане, не дивіться у мій бік.» Рамзаєві досить було одного погляду, щоб про все здогадатися. «Він прочитає в мене на обличчі, як по-писаному. Він знатиме. Він завжди знає.»

Теон обернувся до Абеля.

— Діла не буде. — Голос його лунав так тихо, що й коні поряд не підслухали б. — Нас упіймають, перш ніж ми виберемося з замку. Та якщо і втечемо, князь Рамзай нас вистежить. Він, Бен Кістяк і дівчатка.

— Ззовні мурів стоїть князь Станіс. І недалечко, судячи з рогів. Нам лише треба його дістатися. — Абелеві пальці затанцювали струнами його лютні. Бороду співець мав брунатну, хоча довге волосся майже посивіло.

— Якщо Байстриук за нами поженеться, то може статися, сам і пошкодує — в разі, коли доживе.

«Отак і думай, — подумки відповів Теон. — Вір у це. Кажі собі, що так і буде.»

— Рамзай забере твоїх жінок собі на мисливську розвагу, — сказав він співцеві. — Зажене їх, згвалтує і згодує трупи собакам. Якщо здобич подарує йому добру забаву, то наступний понос сучок він назве на їхню честь. А тебе він оббілує. Він, його Гицель і Дамон Потанцюй-Мені — вони з тебе теж забаву зроблять. Ти ще благатимеш про смерть.

Теон ухопив передпліччя співця скаліченою рукою.

— Ти присягнувся, що не дозволиш мені потрапити знову до його рук. Я чув твоє слово.

І мусив почути його знову.

— Слово Абеля, — відповіла Білка. — Міцніше за дуб.

Сам Абель лише здвигнув плечима.

— Непорушне, мій принце. В жодному разі.

Вгорі на помості Рамзай саме сперечався з

батьком — надто далеко, щоб Теон розчув слова, та переляк на круглій рожевій мармизі Вгодованої Вальди казав сам за себе. Зате йому добре почувся заклик Вимана Мандерлі по нову таріль ковбаси та регіт Рогера Ризвеля з якогось жарту однорукого Гарвуда Дужака.

Теон спитав себе, чи побачить колись підводні палати Потоплого Бога, а чи його привид лишиться блукати Зимосіччю. «Смерть є смерть. Краще смерть, ніж Смердюк.» Але якщо задум Абеля провалиться, Рамзай зробить їхню смерть довгою і страшною. «Цього разу він оббілує мене з голови до п'ят, і скільки не благай, біль не вгамується.» Жоден інший біль, який знав Теон за життя, не міг рівнятися з тим жахіттям, яке вмів коїти Гицель своїм невеличким патральним ножиком. Скоро Абель сам отримає свій урок. І за віщо? «Джейна, її звать Джейна, і вона має очі хибного кольору.» Лицедійка, якій наказали грати, що написано. «Князь Болтон знає, і Рамзай теж, але решта — сліпці, навіть оцей клятий бард з його лукавим вишкіром. Це з

тобою зіграють жарт, Абелю, з тобою і твоїми убивчими хвойдами. Ти помреш навіть не за ту дівчину.»

Він трохи не вибовкав таємницю, коли Робина доправила його до Абеля, що сидів у руїні Згорілої Башти, але в останню мить стримав язика. Співець мав твердий намір здиміти з замку з донькою Едарда Старка. Якби він дізнався, що молода дружина князя Рамзая — всього лише вилупок управителя...

Раптом двері великої трапезної розчахнулися з тріскотом та брязкотом. Досередини вихором увірвався крижаний вітер і хмара блискучих кришталіків, що замиготіли у повітрі білими та блакитними іскрами. Слідом важкими широкими кроками увійшов пан Гостін Фрей, обліплений снігом знизу аж до пояса, з тілом на руках. На всіх лавах люди покидали кухлі й ложки та роззявили роти на похмуре видовисько. У трапезній запанувала тиша.

«Ще один труп.»

Сніг падав з кожуха пана Гостіна, поки він

прямував до високого столу, карбуючи кроки на підлозі. З тузінь фреївських лицарів та стражників увійшли за ним. Серед них був хлопчина, відомий Теонові — Великий Вальдер, менший з двох, з вузьким лисячим писком, кощавий, наче тріска. Його груди, руки і одяг вкривали плями крові. Почувши її запах, коні злякано заіржали, а собаки повискакували з-під столів, принохуючись. Люди один за одним підводилися з лав. Тіло на руках пана Гостіна виблискувало у світлі смолоскипів рожевою памороззю — холод перетворив кров покійного на лід.

— Це син мого брата Мерета. — Гостін Фрей поклав тіло на підлогу перед помостом. — Зарізаний, наче поросся, і закопаний у сніговому заметі. Зовсім ще хлопчик!

«Малий Вальдер, — подумав Теон. — Той, що більший.» І зиркнув на Робину. «Їх аж шестеро, — пригадав він. — І кожна могла це скоїти.» Але праля спіймала його погляд своїми очима і відповіла:

— Це не ми.

— Тихо! — застеріг її Абель.

Князь Рамзай спустився з помосту до мертвого тіла. Його батько повільно підвівся з місця — блідоокий, непорушний, урочистий обличчям.

— Ниций вчинок. — Уперше голос Руза Болтона пролунав досить гучно, щоб усі почули, не дослухаючись. — Де знайшли тіло?

— Попід отією вежею, що в руїнах, пане князю, — відповів Великий Вальдер. — Де старі химери сидять.

Рукавиці хлопця вкривала кров його брата у перших.

— Я ж йому казав: сам не ходи. А він відповів, що має знайти чолов'ягу, який завинив йому срібла.

— Кого саме? — завимагав Рамзай. — Скажи його ім'я! Вкажи його мені, хлопче, і я зроблю тобі кирею з його шкіри.

— Він не казав, мосьпане. Лише згадав, що виграв гроші в кості. — Малий Фрей завагався. — Кількоро вояків Білої Гавані навчали інших кидати кості. Не скажу, хто саме, але такі були.

— Ясний пане! — басовито загув Гостін Фрей. — Ми знаємо людину, яка це вчинила. Вбила і хлопця, і решту. О, не власноруч — певно, що ні. Бо сама надто жирна і боягузлива, щоб бруднити власні руки. Вона лише віддала наказ.

Фрей обернувся до Вимана Мандерлі.

— Насмілитесь заперечувати?

Князь на Білій Гавані відкусив половину ковбаси і мовив:

— Зізнаюся... — Він витер жир з вуст рукавом жупана. — Зізнаюся, майже не знав бідолашного малого. Це ж був зброєносець князя Рамзая, чи не так? Скільки йому вже років упало?

— На останні іменини — дев'ять.

— Такий юний був, — хитнув головою Виман Мандерлі. — Та може, воно і на краще. Бо ж якби не загинув, то виріс би у справжнього Фрея.

Пан Гостін щосили загилив чоботом по стільниці, скидаючи її з кобильниць просто на товсте черево князя Вимана. Полетіли кухлі й

тарелі, навсібіч порснули ковбаси, а з десяток вояків Мандерлі з лайками поспиналися на ноги. Деякі вхопили до рук ножі, таці, глеки — все, що могло правити за зброю.

Пан Гостін Фрей висмикнув з піхов меч-півторака і стрибнув до Вимана Мандерлі. Володар Білої Гавані спробував ухилитися, але стільниця міцно притисла його до крісла. Клинок прорізав три з його чотирьох підборідь, видобувши струмінь яскраво-червоної крові. Пані Вальда верескнула і вчепилася у лікоть свого вельможного чоловіка.

— Стійте! — заволав Руз Болтон. — Припиніть це божевілля!

Його власні люди кинулися уперед, а тим часом вояки Мандерлі вже стрибали через лави на фреївських. Один кинувся на пана Гостіна з кинджалом, але лицар-здоровило крутнувся, ухияляючись, і відтяв йому мечем руку в плечі. Князь Виман зіп'явся на ноги, але негайно зомлів і впав. Старий князь Кляск голосно завимагав маестра; тим часом Мандерлі судомився на підлозі, наче недобитий морж, у

дедалі ширшій калюжі крові. Навколо нього собаки запекло билися за шматки ковбаси.

Знадобилося чотири десятки списників Жахокрому, щоб розборонити бійців і покласти край різанині. До того часу шестеро людей Білої Гавані та двоє фреївських лежали мертві на підлозі. Ще з тузінь було поранено; один з Байстрічат — Лютон — галасливо помирав, рюмсаючи за матінкою та намагаючись запхати до розпанаханого черева жменю слизьких тельбухів. Нарешті князь Рамзай стишив його, висмикнувши списа з рук одного з вояків Сталевого Шкарбана і прохромивши Лютоніві груди. Та навіть після того лайки, вереск і молитви, іржання коней та гарчання Рамзаєвих собак змішувалися у могутнє ревище аж попід кроквами стелі. Сталевий Шкарбан Вальтон мусив гепнути п'ятою ратища списа по підлозі з десятків разів, перш ніж у палаті всі замовкли настільки, щоб почути Руза Болтона.

— Бачу, всі ви жадаєте крові, — мовив князь на Жахокромі.

Поруч із ним стояв маестер Родрі, тримаючи на руці крука. Чорне пір'я птаха сяло у світлі смолоскипів, наче вугільна олія. «Мокрий, — зрозумів Теон. — А в руці його вельможності — пергамен. Теж, мабуть, мокрий. На чорних крилах — чорнії слова.»

— Та чи варто звертати свої клинки один на одного? Краще випробувати їх на князеві Станісі. — Князь Болтон розгорнув пергамен. — Його військо стоїть за якихось три дні верхи звідси. Засипане снігом і зголодніле. Правду кажучи, я вже стомився сидіти тут і чекати на його ласку. Пане Гостіне, зберіть своїх лицарів та щитників перед головною брамою. Коли ви так прагнете битви, то й завдасте першого удару. А ви, князю Вимане, зберіть вояків Білої Гавані коло східної брами. Вони теж виступлять у похід.

Меч Гостіна Фрея був червоний мало не до руків'я. Бризки крові вкривали йому щоки, наче ластовиння. Лицар опустив клинка і відповів:

— Слухаю наказу пана князя. Та коли я

привезу вам голову Станіса Баратеона, то таки доріжу макітру оцьому саловельможному негідникові.

Чотири лицарі Білої Гавані стали круг князя Вимана, поки маестер Медрік трудився над ним, спиняючи кровотечу.

— Спершу вам доведеться переступити через наші трупи, пане, — мовив найстарший серед них, суворий і сивобородий, на чийому заплямованому кров'ю вапенроку виднілися три сріблясті русалки проти лілового поля.

— Радо і охоче. Хоч по одному, а хоч би й через усі одразу! Мені байдуже.

— Годі вже! — заревів князь Рамзай, струшуючи в повітрі скривавленим списом. — Ще одна погроза, і я сам вас випатраю! Пан батько сказали свою волю! Збережіть своє завзяття для облудного королька Станіса!

Руз Болтон схвально кивнув.

— Саме так, як він сказав. Щойно здолаємо Станіса — тоді матимемо вдосталь часу на чвари один з одним.

Він повернув голову туди й сюди,

вишукуючи щось у палаті холодними блідими очима. Нарешті погляд його знайшов барда Абеля обіч Теона.

— Співцю! — покликав він. — Ну ж бо заспівай нам щось добре та втішне, заспокоїти знічені душі.

Абель вклонився.

— Коли ласка вашої ясновельможності.

Тримаючи лютю в руці, він закрокував до помосту, спритно перестрибнув через труп чи два і всівся, схрестивши ноги, просто на високому столі. Коли він почав грати — якоїсь сумної та неквапної пісні, що її Теон Грейджой не впізнав — пан Гостін, пан Аеніс та їхні посіпаки-фреївці відвернулися і повели коней геть з палати.

Робина схопила Теона за лікоть.

— Купіль! Саме час її лаштувати.

Він рвучко викрутився з її доторку.

— Зараз? Удень? Та ж нас побачать.

— Сніг усе сховає. Ти глухий, абощо? Болтон висилає з замку своїх вояків. Ми мусимо досягти короля Станіса раніше за них.

— Але ж... Абель...

— Абель сам про себе подбає, — буркнула Білка.

«Божевілля. Безнадійна, приречена дурниця.» Теон випив рештки пива з кухля і неохоче підвівся на ноги.

— Ну то шукай сестер. Щоб налити молодій пані купіль, треба чимало води.

Білка зникла кудись убік м'якими безгучними кроками, якими ходила завжди. Робина вивела Теона з трапезної палати. Відколи вона з сестрами знайшла його у божегаї, одна з них завжди наступала йому на п'яти, не випускаючи з очей. Отже, вони йому не довіряли. «Та й чого б мали довіряти? Я був Смердюком раніше, і можу стати ним знову. Смердюк-Смердях, нікчемний реп'ях.»

Знадвору падав і падав сніг. Вибудовані зброєносцями сніговики вирости у велетнів моторошних обрисів, стоп у десять заввишки. Теон з Робиною пробиралися до божегаю між білих стін, що громадилися з кожного боку; стежки між кам'янцем та баштою

перетворилися на плутанину крижаних рівчаків, які вояцтво мусило щогодини чистити лопатами, щоб ті не зробилися геть непрохідними. У морозній плутанині легко було заблукати, але Теон Грейджой пам'ятав тут кожен вигин та поворот.

Навіть божегай потроху забарвлювався білим. Плівка льоду намерзла на ставку попід серце-деревом; обличчя, вирізане на стовбурі, поросло вусами з невеличких бурульок. Цієї години дня вони не могли сподіватися мати старих богів лише для себе. Робина відтягла Теона геть від північан, що молилися попід деревом, до потаємного куточка коло стіни куренів варти, на березі ставка теплої грязюки, яка смерділа тухлими яйцями. Теон побачив, що навіть у ньому по берегах вже збирається крига.

— Зима насувається...

Робина кинула на нього важкий суворий погляд.

— Ти не маєш права роззявляти рота на гасло князя Едарда. Тільки не ти. Ніколи. Після

вчиненого тобою...

— Ти теж убила малого хлопчину.

— То були не ми. Я тобі вже казала.

— Слова — то вітер. — «Вони нічим не кращі за мене. Ми геть однакові.» — Ви вбили решту, чому не його? Жовтий Пуць...

— ...смердів ще гірше за тебе. Свиня, а не людина.

— А Малий Вальдер був малим порослям. Зарізавши його, ви поставили Фреїв та Мандерлі на ножі між собою. Це ви, звісно, хитро придумали...

— Це не ми! — Робина вхопила його за горло і притиснула спиною до стіни куренів, наблизивши своє обличчя на піввершка до його. — Бовкнеш знову — вирву твого брехливого язика, убивце родичів.

Він посміхнувся до неї крізь зламані зуби.

— Не вирвеш. Мій язик потрібен тобі, щоб пройти повз варту. Тобі потрібна моя брехня.

Робина плюнула йому просто в обличчя. А тоді відпустила і витерла руки у рукавицях об власні стегна — немов один доторк до нього

заплямував її брудом.

Теон знав, що дражнити її не варто. У свій спосіб ця жінка була не менш небезпечною, ніж Гицель чи Дамон Потанцюй-Мені. Сам він замерз і стомився, і в голові гупало після кількох днів безсоння.

— Я скоїв багато лиха... зрадив своїх, перевернувся з друга на ворога, наказав убити людей, які мені довіряли... але родичів не вбивав.

— Авжеж. Старкові хлоп'ята не були тобі братами. Це ми й самі знаємо.

То була щира правда, але не її Теон мав на увазі. «Хай вони не були моєї крові, та однак я ніколи їх не кривдив. Убиті були всього лише мірошниковими синами.» Теонові не хотілося згадувати їхню матір. Він знав її багато років і навіть брав до ліжка. «Великі важкі цицьки з широкими темними сосками, солодкі вуста, веселий сміх. Радощі, яких мені більше не скуштувати.»

Та який хосен розповідати про таке Робині? Однак вона не повірить його виправданням —

як він не вірить її.

— На моїх руках вдосталь крові, але крові братів немає, — мовив він стомлено. — І за те мене вже покарали.

— Покарали, та не досить! — кинула Робина і обернулася спиною.

«От дурна баба.» Хай який зламаний, Теон досі носив кинджала. Хіба важко дістати його і увігнати між лопаток? На таке він іще був здатен, попри зламані зуби, відрізані пальці й таке інше. А для неї ніж буде милосердям — швидша, лагідніша смерть, ніж та, яка чекає на неї з сестрами, коли їх злапає Рамзай.

Смердюк, напевне, так би і вчинив. Неодмінно вчинив би — у сподіваннях потішити князя Рамзая. Адже ці хвойди хотіли вкрасти молоду дружину Рамзая; Смердюк не міг цього дозволити. Але старі боги упізнали його і назвали Теоном. «Я залізного роду, я вродився залізнякам, сином Балона Грейджоя і законним спадкоємцем Пайку.» Пеньки пальців сіпнулися і засвербіли, але кинджал залишився у піхвах.

Коли повернулася Білка, з нею разом припхалося ще четверо: сива та кощава Мирта, Відьмоока Вербиця з довгою чорною косою, кремезна станом та дебела цицьками Френя, Голка з гострим ножем при боці. Вдягнені, як служниці — у кілька шарів непоказного сірого полотна — згори вони накинулися бурими вовняними кобеняками, підбитими білим кролячим хутром. «Жодного меча, — помітив Теон. — Ані сокири, ані келепа... ніякої зброї, крім ножів.» Кобеняка Голки припинала срібна пряжка; Френя від стегон до грудей обмоталася конопляною мотузкою і виглядала ще опасистішою, ніж насправді.

Мирта принесла вбрання служниці й для Робини.

— У дворищі повно тих йолопів, — застерегла вона решту. — Хочуть виступати назовні.

— Колінкарі! — презирливо пирхнула Вербиця. — Князькати́й князь сказав своє княже слово, а вони й раденькі кланяються!

— На них усіх чигає смерть! — весело

цвірінькнула Голка.

— І на них, і на нас, — відповів Теон. — Навіть якщо ми проберемося повз варту... як ви зібралися вивести панну Ар'ю?

Голка всміхнулася.

— Шість жінок зайде, шість вийде. Хто їх роздивляється, тих служниць? Старкову панну ми перевдягнемо Білкою.

Теон зиркнув на Білку. «Вони справді схожі на зріст і обсяг. Може, і вийде.»

— А Білка як звідти вибереться?

Білка відповіла сама за себе.

— Вилізу з вікна, та й потраплю просто до божегаю. Коли мене вперше брат узяв у наскок на південь від Стіни, мені було дванадцять років. Тоді й ім'ячко собі заробила. Брат сказав, що я видираюся, наче білка на дерево. Відтоді я подолала Стіну шість разів — туди й назад. Гадаю, кам'яною вежею вже якимось злізу.

— Задоволений, перевертню? — запитала Робина. — Ну то до справи.

Схожа на склепінчасту печеру кухня Зимосічі займала окрему будівлю, поставлену

оддалік головних веж і палат замку на випадок пожежі. Всередині щогодини змінювалися пахощі — печене м'ясо, смажена цибуля, свіжоспечений хліб. Руз Болтон поставив коло дверей кухні варту — годуючи стільки ротів, треба було пильнувати кожен шматочок. Навіть на кухарів та кухарчуків наказано було накидати оком. Але вартові добре знали Смердюка — полюбляли навіть глузувати з нього, коли він приходив по гарячу воду для купелі пані Ар'ї. Жоден, утім, не насмілювався на щось гірше, ніж кпини; всі знали, що Смердюк — улюблене звірятко князя Рамзая.

— Принц гидючий, князь смердючий зізволили припхатися по гарячу воду! — оголосив один з вартових, коли перед ним з'явилися Теон зі служницями, але без перешкод розчахнув двері. — Ну ж бо, ворухіться! Не марнуйте солодке тепло.

Опинившись усередині, Теон ухопив за плече першого-ліпшого кухарчука.

— Гарячої води для нашої пані, хлопче! — наказав він. — Шість повних відер, і щоб була

гаряча, аж кипіла. Князь Рамзай полюбляє дружину чистою та рожевою.

— Авжеж, м'сьпане, — буркнув хлопчина. — Негайно, м'сьпане.

«Негайно» забрало більше часу, ніж Теон сподівався. Жоден з великих казанів не був чистий, тому кухарчук мусив спершу відшкрябати один, а тоді вже ставити у ньому воду. Далі вони чекали вічність, доки окріп завирує бульками, і ще дві вічності, щоб наповнити шість дерев'яних відер. Абелеві жінки стояли мовчки, з укритими каптурами обличчями. «Ні, навіщо вони так!» Справжні служниці ніколи не бовваніли німо й нерухомо — вони дражнили кухарчуків, загравали до кухарів, щипали собі від страв шматочок того і крихту сього. Робина та її сестри-змовниці не хотіли притягати до себе увагу, але натомість домоглися протилежного — невдовзі вартові почали кидати на них зачудовані погляди.

— А де Масія, Джез та решта дівчат? — запитав один з них Теона. — Оті, що завжди приходять?

— Вони розгнівили пані Ар'ю, — збрехав він. — Минулого разу її вода вистигла, ще й купелі не діставшись.

Гарячий окріп наповнив повітря хмарами пари, розтопивши сніжинки, що невпинно летіли згори. Вербечка рушила назад крізь ту саму плутанину рівчаків з крижаними стінками. З кожним кроком вода плескотіла у відрах, потроху вистигаючи. До того ж проходили юрмилися вояками: лицарями у броні, вовняних вапенроках та хутряних кожухах, списниками з ратищами на плечах, лучниками з ненапнутими стрижнями луків та сагайдаками стріл, охочекомонниками, машталірами з бойовими конями у повіді. Фреївці мали на собі значки з баштами-близнюками, вояки Білої Гавані — водяника з тризубом. Вони долали снігові заметілі у протилежних напрямках, сторожко окидаючи один одного поглядами, але жоден меч не вилетів з піхов. «Тут бійки не буде. А у лісі... хтозна, що станеться у лісі.»

Двері великого кам'янця стерегли з

півдесятка старих, гартованих стражників Жахокрому.

— Знову купіль, хай їй грець?! — здивувався їхній осавул, побачивши відра паруючої води. Сам він запхав руки під пахви, потерпаючи з холоду. — Вона ж минулого вечора купалася! Чим їй бруднитися у власному ліжку?

«У ліжку з Рамзаєм брудняться так, що тобі й не зрозуміти» — подумав Теон, пригадавши весільну ніч і те, до чого змусили їх з Джейною.

— Наказ князя Рамзая.

— Ну то заходьте, поки ваша вода не скрижаніла! — захопив осавул.

Двоє з його стражників розчахнули подвійні двері. У передпокої стояв мало не такий самий мороз, як надворі. Голка струсила сніг з чобіт і скинула з голови каптура.

— Гадала, буде важче.

Її подих туманив повітря.

— При опочивальні мосьпана князя стоїть іще варта, — застеріг її Теон. — З Рамзаєвих людей.

Байстрічатами він їх звати не наважувався

— тільки не тут. Хіба знаєш, хто може підслухати?

— Тож не піднімайте голів і не опускайте каптурів.

— Роби, Голко, як він каже, — мовила Робина. — Тут можуть знати нас в обличчя. Зайвий клопіт ні до чого.

Теон очолив вервечку на шляху сходами. «Я ходив тут тисячу разів.» Хлопчиком він завжди летів догори бігцем, а донизу перескакував по три сходинки. Одного разу стрибнув просто на Стару Мамку, збив її додолу і за те отримав найгіршого прочухана за все своє життя у Зимосічі — хоча порівняно з тим, що йому робили брати на Пайку, він здався Теонові трохи не ласкою. На цих самих сходах вони з Роббом чинили безліч запеклих битв, нападаючи одне на одного з дерев'яними мечами. То були повчальні вправи — вони назавжди закарбували йому в пам'яті, як тяжко прокладати собі шлях нагору гвинтовими сходами крізь рішучий спротив оборонців. Пан Родрік любляв казати, що один добрячий

рубака зуміє стримати на вузьких сходах хоч би й сотню ворогів.

Але то були часи давно минулі, і всі люди з них давно лежали мертві. Джорі, старий пан Родрік, князь Едард, Гарвін та Гулен, Кайн, Десмонд і Товстун Том, Алин з мріями про лицарство, Мікен, що скував Теонові першого справжнього меча. Навіть Стара Мамка, найпевніше, вже лежала в могилі.

І Робб. Той Робб, який був Теонові кращим братом, ніж діти, уроджені від лона Балона Грейджоя. «Вбитий на Червоному Весіллі. Замордований Фреями. Я мав би стояти поруч з ним. Де я тоді був? Чому не загинув обіч Робба?»

Теон зупинився так раптово, що Вербиця трохи не врізалася йому в спину. Попереду були двері до Рамзаєвої опочивальні. А стерегли їх двійко байстрючат — Кислий Алин та Хрипло.

«Напевне, старі боги зичать нам добра.» Хрипло не мав язика, а Кислий Алин — клепки в голові, як любляв казати князь Рамзай.

Один був брутальний, інший — підступний, але обидва майже все життя прослужили у Жахокромі, а тому були навчені слухатися наказів.

— Гаряча вода для пані Ар'ї, — сказав їм Теон.

— Ти б сам хоч раз помився, Смердюче, — мовив Кислий Алин. — Бо тхнеш гірше за кінські сцяки.

Хрипло захрипів на знак згоди. А може, то він так сміявся. Хай там як, Алин відімкнув і відчинив двері до опочивальні, а Теон махнув жінкам, щоб заходили.

Усередині не настав ані день, ані ранок. Геть усе вкривали похмурі тіні. Серед майже згаслих жарин комина слабенько потріскувало останнє поліно, та ще свічка миготіла на столику коло зім'ятої порожньої постелі. «Дівчини більше немає, — подумав Теон. — Вона викинулася з вікна у відчаї.» Але вікна були зачинені від хурделиці й міцно заморожені під шаром надмуханого снігу та крижаною кіркою.

— Де вона? — спитала Голка.

Її сестри випорожнили цебра у круглу дерев'яну купільницю. Френя зачинила двері опочивальні й притулилася до них спиною.

— Де вона? — повторила Голка.

Ззовні залунав ріг. «Чи радше сурма. Фреї збираються до битви.» Теон відчув, як засвербіли відрізані пальці.

І раптом побачив її. Вона скупчилася у найтемнішому кутку опочивальні на підлозі, згорнувшись клубочком під оберемком вовчих шкур. Теон би й не помітив її, якби не шалене тремтіння. Джейна накинулася усіма хутрами, які знайшла, щоб сховатися від очей. «Чиїх? Наших? Чи чекала на пана чоловіка?» Думка, що Рамзай наближається, трохи не примусила його заверещати.

— Ясна пані! — Теон не міг змусити себе кликати її Ар'єю, а Джейною — не насмілився. — Не треба ховатися. Це друзі.

Хутро заворушилося. Назовні визирнуло око, блискуче від сліз. «Темне, надто темне. Каре око.»

— Теон?

— Пані Ар'є. — Робина підсунулася ближче.
— Ви маєте піти з нами, і то хутко. Ми відведемо вас до вашого брата.

— Брата? — Обличчя дівчини вигулькнуло з-під вовчих шкур. — Я... я не маю братів.

«Вона забула, хто вона є. Забула своє ім'я.»

— Не маєте, — мовив Теон, — але ж колись мали. Навіть трьох. Робба, Брана та Рікона.

— Вони мертві. У мене не лишилося братів.

— Ви маєте зведеного брата, — заперечила Робина. — Отого, що тепер князь-гайворон.

— Джон Сніговій?

— Ми відведемо вас до нього, але рушати треба негайно.

Джейна підтягла вовчі шкури аж до підборіддя.

— Ні! Ви мене дурите. Це все він, мій... мій пан чоловік, мій коханий володар, це він вас послав, він хоче перевірити моє подружнє кохання. Так, я кохаю його, кохаю понад усе!
— Сльоза покотилася її щокою. — Скажіть йому, ви скажіть. Я зроблю все, що він забажає... як забажає... з ним, чи... з собакою,

чи... благаю вас, не треба відрізати мені ноги, я не намагатимусь втекти, ніколи й нізащо, я подарую йому сина, присягаюся, клянуся усім на світі...

Робина тихенько присвиснула.

— Побийте боги ту тварюку!

— Я хороша дівчинка, — заскиглила Джейна. — Мене добре навчено.

Вербиця насупилася.

— Та закрийте вже їй рота! Той стражник німий, а не глухий. Її почують.

— Підними її, перевертню. — Голка тримала в руці ніж. — Підними, бо я підніму. Нам час тікати. Постав цю ступку безголову на ноги і вбий у неї трохи мужності.

— А що як вона закричить? — спитала Робина.

«Годі нам кінець, — подумав Теон. — Я ж казав їм, що це божевілля, та ніхто і слухати не хотів.» Абель прирік їх на смерть. Всі вони — співці — несповна розуму. То в піснях звияжець завжди рятує діву з замку чудовиська. Але життя — не пісня, так само, як

Джейна — не Ар'я Старк. «Вона має очі не того кольору. І звитяжців тут немає, самі лише хвойди.»

Все ж він став на коліна коло Джейни, стягнув хутро, торкнувся щоки.

— Ти знаєш мене. Я — Теон, ти ж пам'ятаєш. Я теж знаю тебе. Знаю твоє ім'я.

— Моє ім'я? — Вона струснула головою. — Моє ім'я... воно...

Теон приклав їй пальця до вуст.

— Про це побалакаємо пізніше. А зараз треба мовчати. Ходімо з нами. Зі мною. Ми тебе звідси заберемо. Подалі від нього.

Її очі широко розкрилися.

— Благаю, — прошепотіла вона. — Молю вас.

Теон узяв її руки в свої. Пеньки втрачених пальців лоскотало, поки він ставив дівчину на ноги. Вовчі шкури упали додолу; під ними вона була зовсім гола, невеличкі світлі груденята вкривали сліди зубів. Теон почув, як одна з жінок стиха зойкнула. Робина пхнула йому до рук оберемок одягу.

— Хай вдягається. Надворі холодно.

Білка тим часом роздяглася до спіднього і порпалася у різьбленій кедровій скрині в пошуках чогось теплого. Зрештою вона обрала один з підбитих жупанів князя Рамзая та поношені штани, що плескали їй навколо ніг, наче вітрила у бурю.

З допомогою Робини Теон зрештою убрав Джейну Пул у Білчині лахи. «Якщо боги зглянуться, а варта засліпне, ніхто нічого не помітить.»

— Тепер ми вийдемо крізь двері й підемо сходами, — сказав Теон дівчині. — Нахили голову і накинься каптуром. Іди за Голкою. Не біжи, не кричи, не розмовляй, не дивись нікому в очі.

— Не залишайте мене, — мовила Джейна. — Благаю, ідіть поруч.

— Я буду поруч, — пообіцяв Теон, поки Білка лягала у постіль пані Ар'ї та накидалася ковдрою.

Френя відчинила двері опочивальні.

— Ти добре її помив, Смердюче? — запитав

Кислий Алин, коли вони вийшли до передпокою.

Хрипло захопив Вербицю за цицьку, коли та його проминала, і добряче стиснув. Вибір був вдалий для всіх — якби стражник торкнувся Джейни, вона б заверещала. А Голка розчახнула б йому горло ножем, схованим у рукаві. Вербиця ж просто викрутилася і проскочила далі.

На мить Теонові аж запаморочилося. «Вони навіть не дивилися! Вони нічого не помітили. Ми провели дівчину просто в них під носом!»

Але на сходах страх повернувся. Що як вони зустрінуть Гицля чи Дамона Потанцюй-Мені? Сталевого Шкарбана Вальтона? А хоч би й самого Рамзая? «Збавте боги стріти Рамзая. Кого завгодно, аби не його.» Та й чи багато хісна вивести дівчину з опочивальні? Адже вони досі були в замку, де кожна брама стояла зачинена і замкнена, а на мурах юрмилися стражники. Найпевніше, варта зупинить їх вже коло трапезної. І що тоді вдіє Голка з її ножиком проти шести вояків у кольчугах, з

мечами та списами?

Але стражники, поставлені ззовні, купчилися біля дверей, обернувшись спинами до крижаного вітру та сипкого снігу. Навіть осавул кинув на них хіба що побіжний погляд. Теона раптом уколів жаль до нього і вартових — Рамзай оббілує усіх, коли дізнається, що його дружина зникла. А що він зробить Хриплові та Кислому Алинові — про те навіть думати було боляче.

Подолавши ледве п'ять сажнів од дверей, Робина кинула порожнє цебро, і її сестри вчинили так само. Велика трапезна дотоді вже зникла з очей позаду; дворище обернулося на білу пустку, де серед буяння снігопаду ледве чулися дивні відлуння чудернацьких голосів. Навколо виростали крижані замети — спершу до коліна, потім до пояса, а тоді вище голови. Вони перебували в самому серці Зимосічі, оточені стародавнім могутнім замком, але не бачили з нього ані латочки — так, наче стояли десь посеред Вічнозим'я за тисячі верст північніше Стіни.

— Холодно, — заскиглила Джейна Пул, дигаючи в снігу обіч Теона.

«А скоро буде ще холодніше.» За мурами замку на них чигала зима з її крижаними іклами. «Це якщо ми туди дістанемося.»

— Сюди, — мовив він, коли вони опинилися на перехресті трьох ровів.

— Френю, ходи з ними, — мовила Робина. — А ми до Абеля. Не чекай на нас.

Доказавши, вона крутнулася і пірнула у сніговій в напрямку великої трапезної. Вербиця та Мирта заспішили за нею, плескаючи полами кобеняків.

«Що далі, то гірше божевілля» — подумав Теон Грейджой. Втеча здавалася майже неймовірною навіть з шістьма Абелевими жінками; з двома вона ставала конче неможливою. Та вони вже зайшли надто далеко, щоб повернути дівчину до опочивальні й прикинутися, що нічого не сталося. Тому Теон узяв Джейну попід лікоть і повів її стежкою до Бойової Брами. «Та це ж і не брама, — нагадав він собі. — Навіть якщо нас пустить

варта, звідти нема проходу крізь зовнішній мур.» Іншими ночами вартові пускали Теона ходити муром, але тоді він приходив сам. Маючи на хвості трьох служниць, він навряд чи зустрів би таку саму поблажливість. А якби їм заманулося зазирнути Джейні під каптур і побачити дружину князя Рамзая...

Прохід звернув ліворуч, і там, просто перед ними, за серпанком снігопаду, роззявила рота Бойова Брама з двійком стражників обабіч. У вовні, шкірі та хутрі вони здавалися ведмедями зі списами у вісім стоп завдовжки.

— Хто іде? — вигукнув один. Теон не впізнав голосу, а обличчя чолов'яги майже ховав шалик, закручений навколо голови. Виднілися самі тільки очі. — Смердюк... це ти?

«Так» — хотів був відповісти він, але мимохіть почув власний голос:

— Теон Грейджой. Я вам... я вам жінок привів.

— Ви тут, бідасі, мабуть, зовсім замерзли, — замуркотіла Голка. — Та пусте, я вас зараз зігрію.

Вона прослизнула повз вістря списа, потяглася до обличчя вояка, скинула напівзамерзлого шалика і поклала вартовому на вуста добрячий поцілунок. Але щойно їхні губи торкнулися, її клинок занурився у плоть його шиї трохи нижче вуха. Теон побачив, як розширилися стражникові очі. Коли Голка ступила назад, на вустах її виднілася кров; з його рота вона вже цебеніла струмком, поки тіло безсило опускалося у сніг.

Другий вартовий роззявив рота з несподіванки, а Френя тим часом ухопила його списа за ратище. Якусь мить вони борюкалися і смикали його кожен до себе; потім жінка викрутила зброю зі стражникових пальців і щосили загилила йому п'ятою ратища у скроню. Стражник запнувся, ступив назад... а Френя крутнула списа навколо себе та з басовитим бурчанням прохромилла вартовому живіт.

Джейна Пул тоненько, гучно, розпачливо заверещала.

— А бодай би тобі срака репнула! —

вилаялася Голка. — Тепер набіжать колінкарі, хай їм грець. Тікаймо!

Теон однією рукою затиснув Джейні рота, іншою охопив стан і потяг повз мертвого та майже мертвого стражників крізь браму та через замерзлий рів. Напевне, старі боги досі наглядали за ними — перекидний міст залишили опущеним, щоб захисники Зимосічі швидше перетинали рів до бойових ходів зовнішнього муру. Ззаду кричали на сполох, чулося тупотіння ніг, а тоді з внутрішнього муру гучно засурмили.

На перекидному мості Френя зупинилася і обернулася.

— Біжіть далі самі. А я тут затримаю колінкарів.

У дебелих ручиськах вона досі тримала скривавленого списа.

Досягши підніжжя сходів, Теон вже хитався і запинався. Він закинув дівчину на плече і заходився видиратися нагору. Джейна вже припинила опиратися, та й з себе була дрібна і легка... але ж сходинки вкривав слизький лід і

м'який пухнастий сніг. Десь на середині Теон запнувся і впав на коліно; сліпучий біль трохи не змусив його впустити дівчину, і на мить він злякався, що далі не зможе навіть кроку ступити. Але Голка підсмикнула його на ноги, і удвох вони нарешті спромоглися витягти Джейну на верхівку муру.

Притулившись до зубця стіни і важко відсапуючись, Теон дослухався до галасу внизу, де Френя билася у снігу з півдесятком стражників.

— Куди далі? — заволав він до Голки. — Куди тепер тікати? Як ми виберемося звідси?!

Лють на Голчиному обличчі раптом змінилася переляком.

— Побий мене скажена трясця! Мотузка! — Вона розпачливо реготнула. — Мотузка лишилася у Френі!

А далі дівчина застогнала і схопилася за живіт, звідки виткнулася, наче пагін, арбалетна стріла. Голка вхопилася за неї обіруч; крізь пальці потекла кривава юшка.

— Колінкарі на внутрішньому мурі... —

вичавила вона, хапаючи повітря, і тут між її грудей з'явилася друга стріла. Голка вхопилася за найближчий зубець стіни і впала. Сніг, збурений нею, проковтнув її, тихо рипнувши.

Ліворуч від них забриніли голоси. Джейна Пул витріщалася на Голку; снігова ковдра навколо вбитої потроху оберталася з білої на червону. На внутрішньому мурі — Теон це знав — арбалетники перезаряджали зброю. Він посунувся був праворуч, але звідти до них вже теж бігли люди з мечами у руках. Далі на півночі залунав бойовий ріг. «Станіс! — подумав він у навіженій гарячці. — Станіс — наша єдина надія, аби ж лише його дістатися.» Навколо завивав вітер, а вони з дівчиною опинилися у пастці.

Тумкнув арбалет. Стріла проминула Теона на стопу, розбивши замерзлу снігову кірку, що закоркувала найближчу прогалину між зубцями. Абея, Робини, Білки та решти ніде не було видно. Вони з дівчиною лишилися самі. «Якщо нас схоплять живими, то віддадуть Рамзаєві.»

Теон ухопив Джейну за стан і стрибнув разом з нею вниз.

Даянерис

Небо було блакитне і безжальне, без жодної, хоч найкрихітнішої хмарки. «Скоро цегла розжариться, наче у печі, — подумала Дані. — А там, на піску, бійцям палитиме у ноги навіть крізь підошви сандалів.»

Джихікі зняла Данін шовковий халат у неї з плечей, Іррі допомогла зануритися у купальну водойму. На воді заграло, замерехтіло світло східного сонця, розбите тінню хурмового дерева.

— Ну нехай ті ями мусять відчинитися, гаразд... але ж навіщо вашій милості бути там власною особою? — спитала Місандея, миючи цариці волосся.

— Половина Меєрину чекатиме побачити мене, серденько.

— Ваша милосте, — мовила Місандея, — ся-

одна благає дарувати їй зухвалість, але половина Меєрину чекатиме побачити, як люди спливатимуть кров'ю і помиратимуть.

«Має рацію, — подумала цариця, — та що вже поробиш.»

Невдовзі вона вирішила, що скільки не мийся, а все з себе не змиєш, і зіп'ялася на ноги, пустивши тиху хвилю. Вода потекла їй ногами і зібралася намистинками на грудях. Сонце потроху сходило небом; скоро збереться її народ. Якби була її воля, вона б цілісінький день плавала у запашному ставку, їла крижані плоди зі срібної таці та бачила сни про будинок з червоними дверми... але цариця належить своєму народові, не собі.

Джихікі принесла м'який рушник — зібрати вологу зі шкіри.

— Який токар ви хочете сього дня, халісі? — запитала Іррі.

— Жовтий шовковий. — Цариці зайців та кролів не можна без довгих вух. Жовтий шовк був легкий і прохолодний, а в ямі пануватиме страшна спека. «Червоні піски сплять ноги

нешчасним, які підуть на смерть.» — А згори довгий червоний серпанок.

Серпанок мав захистити від піску, що летітиме з вітром просто до рота. «А червоний колір сховає бризки крові.»

Поки Джихікі розчесувала Дані волосся, а Іррі фарбувала цариці нігті, обидві служниці весело теревенили про майбутні двобої дня. Потім знову з'явилася Місандея.

— Ваша милосте! Цар прохають вас приєднатися до них, коли будете вдягнені. З'явився також князь Квентин зі своїми дорнійцями. Благає перемовитися, якщо ваша ласка.

«Сього дня мені мало що до ласки.»

— Іншим разом.

При підніжжі Великої Піраміди на них чекав пан Барістан, стоячи коло розкішно прикрашених відкритих ношів у оточенні Мідних Звірів. «От тобі й пан дідуган» — подумалося Дані. Незважаючи на вік, лицар виглядав високим, струнким і вродливим у подарованому нею обладунку.

— Я б волів оточити вашу милість на сей день Неблазними, — мовив старий лицар, поки Гіздахр вітав свого родича. — Половина цих Мідних Звірів — відпущенці, не випробувані службою.

«А інша половина — меєринці сумнівної вірності» — лишилося недоказаним. Селмі не довіряв жодному меєринцеві, навіть з числа голомозих.

— Вони такими і лишаться, якщо ми їх не випробуємо.

— За личиною можна сховати багато чого, ваша милосте. Чи є людина в личині сови тією ж совою, що стерегла ваш спокій вчора і позавчора? Як ми це знаємо?

— А як меєринці мають довіряти Мідним Звірям, якщо ми самі їм не віримо? За цими личинами криються добрі й хоробрі вояки. Я ввіряю в їхні руки своє життя.

Дані посміхнулася.

— Ви забагато непокоїтеся, добрий лицарю. Я матиму вас коло себе — якого ще захисту мені бажати?

— Я лише самотній втомлений старий, ваша милосте.

— Поруч буде також і Могутній Бельвас.

— Воля ваша. — Пан Барістан стишив голос.

— Ваша милосте... за вашим наказом ми звільнили ту жінку, Меріс. Перед тим, як піти, вона прохала побачити вас. Натомість з нею зустрівся я. Вона твердить, що Строкатий Князь від початку мав намір перетягти «Вітрогонів» на ваш бік. І надіслав її для таємних перемовин. Але дорнійці викрили їх і зрадили ще до того, як вони змогли зв'язатися з вами.

«Зрада на зраді, — втомлено подумала цариця. — Чи буде цьому кінець?»

— Наскільки ви їй вірите, пане?

— Вірити не бачу жодних причин. Але такі були її слова.

— То чи перебіжать вони до нас в разі чого?

— Вона каже, що перебіжать. Але за певну ціну.

— То заплатіть її.

Наразі Мееєрин мав нагальнішу потребу в

залізі, ніж у золоті.

— Строкатий Князь хоче не просто грошей, ваша милосте. Меріс каже: він хоче Пентос.

— Пентос? — звузила очі цариця. — Як я віддам йому Пентос, коли він за півсвіту звідси?

— Князь охоче почекає, каже Меріс. Доки ми не рушимо на Вестерос.

«А раптом я ніколи не рушу на Вестерос?»

— Пентос належить пентосцям. У Пентосі живе магістрат Ілірію. Це він засватав мене за хала Дрого і подарував драконячі яйця. Це він надіслав мені вас, і Бельваса, і Гролео. Я винна йому безмежну дяку. І не відплачу борг тим, що віддам його місто якомусь найманому горлорізові. Цього не станеться.

Пан Барістан схилив голову.

— Ваша милість кажуть мудро.

— Чи бачили ви бодай колись, кохана моя, такий сприятливий для нового початку день?

— запитав Гіздахр зо'Лорак, коли дружина приєдналася до чоловіка. Він саме допомагав Дані всістися на ношах, де біч-обіч одного

стояли два високі престоли.

— Для вас, може, і сприятливий. Але не для тих, хто має загинути ще до заходу сонця.

— Всі люди смертні, — відповів Гіздахр, — та не всі мають щасливу нагоду померти у сяйві слави, серед гromу схвальних голосів цілого міста.

Він підняв руку в напрямку стражників на дверях.

— Відчиняйте!

Майдан перед її пірамідою було бруковано цеглою багатьох кольорів; од неї в повітря здіймалися тремтливі хвилі пекельного жару. Усюди навколо юрмилися люди; хтось їхав у ношах та носильних кріслах, хтось пересувався віслюками, решта — пішки. З кожних десяти дев'ятеро прямували на захід широким цегляним шляхом до Дазнакової ями. Побачивши появу Даніного паланкіну з піраміди, найближчий натовп загукав привітання, і скоро їх підхопили всі присутні. «Диво, та й годі, — подумала цариця. — Вітають мене на тому самому майдані, де я

колись наштрикнула на палі сто і шістдесят трьох Великих Хазяїв.»

Царську ходу очолював довбиш при великому тулумбасі — розганяти юрбу з вулиць. Між його гучними ударами голомозий ражак у довгому каптані, розшитому налощеними мідними бляхами, волав натовпові, щоб той розступився.

«БОМ-М-М!»

— Вони йдуть!

«БОМ-М-М!»

— Дайте дорогу!

«БОМ-М-М!»

— Дорогу цариці!

«БОМ-М-М!»

— Дорогу цареві!

Позаду тулумбасу по чотири у ряд крокували Мідні Звірі. Хтось мав при собі короткі кийки, хтось — довгі ратища; всі були вбрані у плетені плаhti, шкіряні сандалі та картаті киреї, зшиті з різнокольорових клаптиків у подоби барвистої цегли Меєрину. Личини виблискували на сонці: вепри та бугаї, яструби та чаплі; леви, тигри й

ведмеді; змії з розгалуженими язиками та огидні страшні василіски.

Могутній Бельвас, який не плекав прихильності до коней, тупав попереду в своїй жилетці з нютами, на кожному кроці трусячи брунатним пошрамованим черевом. За ним їхали верхи Іррі та Джихікі разом з Агго та Рахаро, далі — Резнак у різьблених ношах-кріслі з навісом од сонця. Пан Барістан Селмі їхав при боці Дані, сліпучо виблискуючи обладунками; з його плечей струменіло довге корзно — біле, наче суха кістка. На лівиці старий лицар віз великого білого щита. Трохи далі у почті рухався Квентин Мартел, дорнійський князь, і двоє його супутників.

Валка повільно просувалася довгою цегляною вулицею.

«БОМ-М-М!»

— Вони йдуть!

«БОМ-М-М!»

— Наша цариця! Наш цар!

«БОМ-М-М!»

— Дайте дорогу!

Дані чула, як позаду сперечаються її служниці. Незгода виникла щодо того, хто переможе у вирішальному двобої дня. Джихікі віддавала першість велетенському Гогорові, схожому радше на бугая, ніж на людину — аж до спижевого кільця у носі. Іррі ж наполягала, що велетень не переживе зустрічі з убивчим телепнем у руці Белакво Костолама. «Та ж мої служниці — дотракійки, — сказала собі Дані. — Чому я дивуюся? Смерть їде поруч з кожним халазаром.» На її весіллі з халом Дрого мерехтіли арахи і гинули люди, поки інші люди пили і парувалися. Серед коневладців життя і смерть завжди ходили поруч; вважалося, що шлюб не буде поблагословлено, якщо його не окропити кров'ю. Її новий шлюб скоро потоне у крові — чого-чого, а благословення йому не бракуватиме.

«БОМ-М, БОМ-М, БОМ-М, БОМ-М, БОМ-М, БОМ-М» — налітали один за одним удари тулумбасу, дедалі швидше й швидше, зненацька вже сердито і нетерпляче. Пан Барістан витяг меча, коли валка раптом зупинилася між

рожево-білою пірамідою дому Пахл і зелено-чорною дому Наккан.

Дані обернулася і спитала:

— Чому ми зупинилися?

Гіздахр підвівся на ноги.

— Шлях загороджено.

Просто поперек шляху валялися перевернуті ноші — один з їхніх носильників зомлів од спеки і впав на цегляну бруківку.

— Допоможіть йому! — наказала Дані. — Приберіть з вулиці, щоб не затоптали, дайте їжі та питва. Він так виглядає, наче не їв зо два тижні.

Пан Барістан занепокоєно роззирнувся на обидва боки. На терасах виднілися гіскарські обличчя, а з них униз дивилися холодні очі без краплі співчуття.

— Ваша милосте... не подобається мені ця зупинка. Можливо, це пастка. Сини Гарпії...

— ...сидять приборкані! — оголосив Гіздахр зо'Лорак. — Навіщо їм намагатися зашкодити моїй цариці, яка узяла мене за царя і чоловіка? Та допоможіть вже цій людині! Моя люба

цариця наказує!

Він узяв Дані за руку та посміхнувся.

Мідні Звірі виконали наказ. Дані дивилася, як вони клопочуться.

— Перш ніж я прийшла сюди, ті носильники були рабами. Я їх звільнила. Але від того ноші легшими не зробилися.

— Не зробилися, — погодився Гіздахр, — але тепер носіям платять за вагу, яку вони тягнуть на собі. Перед вашою з'явою над отим бідолохою стояв би наглядач і батогом дер би йому шкуру з хребта. Натомість йому надають допомогу.

І це була правда. Мідний Звір у личині вепра саме простягав тягоноші міх з водою.

— Мабуть, треба радіти хоч невеличким перемогам, — мовила цариця.

— Один крок, другий, і ось ми вже біжимо. Разом ми розбудуємо новий Меєрин. — Вулиця попереду нарешті розчистилася. — То продовжимо шлях?

Що їй лишалося, крім покірно кивнути?
«Один крок, другий... але куди саме я

прямую?»

При брамі Дазнакової ями стояли, зчепившись у двобої на смерть, двоє величезних спижевих воїнів. Один тримав у руці меча, інший — сокиру; майстер зобразив їх у мить, коли вони вбивали одне одного, власними клинками та тілами утворивши високу круту арку над людськими головами.

«Мистецтво смерті» — подумала Дані. Вона багато разів бачила бійцівські ями зі своєї тераси — менші цяткували обличчя Меєрину, мов віспане ряботиння, більші скидалися на мокрі червоні виразки. Але жодна не могла рівнятися з цією. Могутній Бельвас та пан Барістан стали пообіч від неї та її ясновельможного чоловіка; разом вони подолали спижевих велетнів і опинилися нагорі великої цегляної чаші, оточеної численними лавами, що збігали униз колами різних кольорів.

Гіздахр зо'Лорак повів Дані униз крізь чорне, порфірове, блакитне, зелене, біле, жовте та жовтогаряче кола аж до червоного, де

яскраво-криваві цеглини зливалися барвою з піском унизу.

Навколо них різнощики продавали ковбасу з собачатини, смажену цибулю, ненароджених цуценят на рожнах. Але Дані в їхньому товарі потреби не мала — Гіздахр наказав натягати у їхню ложу глеків охолодженого вина і солодкої води, смокв, фініків, динь, гранатів, горіхів, смаковитих перців, а до всього ще й велику миску медованих коників. Побачивши її, Могутній Бельвас заволав «Коники!», захопив миску і заходився хрумтіти цілими жменями спечених у меді комах.

— Це дуже смачно, — порадив їй Гіздахр. — Ви б теж скуштували трохи, кохана царице. Їх спершу викочують у прянощах, потім у меді, й вони стають водночас і гострими, і солодкими.

— Ось чому Бельвас так страшно пітніє, — зауважила Дані. — Гадаю, мені вистачить смокв і фініків.

На тому боці ями сиділи у розмаяних шатах багатьох кольорів храмові Грації, скупчившись навколо суворої постаті Галацци Галаре, яка

єдина з усіх була вбрана в зелене. Великі Хазяї Меєрину обіймали червоні та жовтогарячі лави. Жінки накинулися серпанком, чоловіки намастили та зачесали волосся у чудернацькі роги, руки та шпичаки. Гіздахрові родичі староповажного роду Лорак надавали перевагу токарам порфірового, волошкового та бузкового кольорів, тоді як Пахли носили рожево-білі смуги. Юнкайські послі усі вбралися в жовте і сиділи у ложі, сусідній з царською — кожен зі своїми слугами та рабами. Меєринці нижчого родоводу юрмилися на верхніх поверхах, подалі від очікуваної різанини. Чорні та порфірові лави, найвищі й найдальші від піску, повнилися відпущенцями та іншим простолюдом. Найманців теж посадили високо; Дані побачила їхніх полковників серед звичайних вояків, помітила обвітрене обличчя Бурого Бена, вогняно-руді вуса та довгі коси Кривоборода.

Її ясновельможний чоловік підвівся і здійняв обидві руки догори.

— Великі Хазяї! Сього дня до нас прийшла

моя цариця — показати свою любов до її вірних підданих. Волею цариці та з її ласки я даю вам дозвіл віднині вільно чинити мистецтво смерті. Меєрине! Хай цариця Даянерис почує твою любов!

Десять тисяч горлянок вдячно заревли у відповідь; тоді їх стало двадцять тисяч, а тоді підхопили усі. Люди не гукали її ім'я, котре небагато з них уміли вимовити, не помилившись. «Матір!» — волали вони натомість; старою мертвою мовою Гісу це слово лунало як «Мхиса!». Тупотіли п'яти, долоні ляскали по животах, вуста щосили горлали: «Мхиса, Мхиса, Мхиса!», аж зрештою, здавалося, затремтіли лави й стіни самої ями. Дані пустила ревливі вітання повз вуха. «Я не ваша матір, — кортіло їй заволати у відповідь, — я матір ваших рабів, мати кожного юнака і чоловіка, що загинув на цих пісках, поки ви жерли медових коників!»

Резнак нахилився ззаду і прошепотів їй у вухо:

— Препишносте! Чуєте, як вас люблять

люди?

«Ні, — подумки виправила вона, — люди люблять звичне та миле їм мистецтво смерті.» Коли вітання стихли, Дані дозволила собі сісти. Ложа знаходилася у холодку, та в голові їй однак гупало.

— Джихікі! — поклікала цариця. — Будь ласкава, солодкої води. Мені горлянка зовсім всохла.

— Честь першого смертельного удару сього дня матиме Храз, — розповів їй Гіздахр. — Ще ніколи не бувало кращого бійця.

— Могутній Бельвас був кращий, — заперечив Могутній Бельвас.

Храз був меєринець невисокого роду — зате високий на зріст і з гребенем цупкого чорно-рудого волосся, що біг серединою голови. Його супротивник, темношкірий списник з Літніх островів, деякий час тримав Храза на відстані влучними уколами списа, та щойно Храз ковзнув повз вістря з тесаком у руці, двобій перетворився на забій. Коли все скінчилося, Храз вирізав чорношкірому серце, підняв над

головою, капотячи червоною кров'ю, і відкусив шматок.

— Храз вірить, що серця хоробрих ворогів роблять його сильнішим, — мовив Гіздахр.

Джихікі промурмотіла щось схвальне. Свого часу Дані з'їла серце огиря, щоб подарувати силу своєму ненародженому синові... та це не врятувало Раего, коли маєгі вбивала його в череві матері. «Три зради знатимеш ти. Ворожбитка була першою, Джораг — другою, Бурий Бен Бросквин — третьою.» Чи скінчилися вже зради? А чи на неї чигають нові?

— Ой леле! — скрикнув Гіздахр з захвату. — Ось іде Плямистий Кіт. Подивіться, як він рухається, моя царице — наче пісню співає!

Супротивник, якого Гіздахр обрав для двонової пісні, був на зріст як Гогор, а завширшки як Бельвас, але надто повільний. Вони билися менш як за сажінь од Даніної ложі, коли раптом Плямистий Кіт підрізав йому жили на ногах. Велетень упав на коліна, а Кіт уперся йому ногою в спину, затиснув

ліктем голову і розчахнув горлянку од вуха до вуха. Червоні піски випили кров, вітер поніс геть останнє слово загиблого. Натовп схвально заволав.

— Бився погано, а помер добре, — зауважив Могутній Бельвас. — Могутній Бельвас не любить, коли верещать.

Він саме прикінчив усіх медових коників, задоволено відригнув і добряче хильнув вина.

Бліді карфійці, чорні літньоостров'яни, мідношкірі дотракійці, блакитнобороді тирошійці, ягнятники, джогос-нгайці, похмурі браавосці, строкаті напівлюди з непролазних хащів Софоріосу — усі вони прибули від різних кінців світу, щоб знайти смерть у Дазнаковій ямі.

— Оцей показує неабиякий хист, мила моя. Від нього багато чекають, — сказав Гіздахр про лисенійського юнака з довгим білявим волоссям, що мальовничо віяло за вітром... але суперник вхопив те волосся у жменю, смикнув, вибивши хлопця з рівноваги, і випатрав йому живіт одним ударом. У смертну годину юнак

здавався ще молодшим, ніж коли стояв на піску з клинком у руці.

— Це був хлопчик, — мовила Дані. — Усього лише малий хлопчина.

— Шістнадцять років! — заперечив Гіздахр. — Дорослий чоловік, який сам обрав собі небезпеку задля золота і слави. Сьогодні в Дазнака не помиратимуть діти, бо так наказала моя ласкава цариця у своїй безмежній мудрості.

«Ще одна маленька перемога. Добра я в душах своїх підданих не оселю, — сказала собі вона, — та хоч вижену з них трошки зла.» Даянерис заборонила б і змагання між жінками, але Барсена Чорногрива наполягала, що має не менші права піддавати своє життя небезпеці, ніж будь-хто з чоловіків.

Цариця ладна була також заборонити «пустощі» — кумедні двобої, в яких каліки, карлики та старі баби нападали одне на одного з різницькими тесаками, смолоскипами та молотками. Що незграбніші були бійці, то кумедніші пустощі — так вважалося серед

глядачів. Гіздахр наполягав, що піддані більше полюблять свою царицю, якщо вона сміятиметься разом з ними, і переконував, що без пустощів карлики, каліки та старі шкиринди потерпатимуть з голоду. Зрештою Дані упокорилася і дала свою згоду.

Раніше існував звичай засуджувати до двобою в ямі злочинців; Дані погодилася відродити його, та лише для окремих злочинів.

— Дозволяю змушувати до бою вбивць і гвалтівників. Також тих, хто всупереч моїй волі досі насмілюється торгувати невільниками. Але не злодіїв і не боржників.

Не заборонені були й звірі. Дані подивилася, як слон хутко впорався зі зграєю шести рудих вовків. Потім сталася кривава битва бика проти ведмедя, по якій обидві тварини лишилися помирати, страшенно пошматовані.

— Їхня плоть не марнується, — пояснив Гіздахр. — Різники приготують з забитих туш поживну юшку для голодних. Кожен, хто з'явиться до Брами Долі, зможе отримати собі миску.

— Хороший закон, — погодилася Дані.
«Надто мало ви їх маєте.» — Треба подбати,
щоб цей звичай не забули.

Після звірячих боїв учинили потішну битву
— шестеро піших вояків проти шести
вершників, у якій піші мали щити і довгі мечі,
а кінні — дотракійські арахи. Потішні лицарі
вбралися у довгополі кольчуги, потішні
дотракійці жодних обладунків не мали.
Наприпочатку перевага схилялася до
вершників — вони затоптали конями двох
суперників і відрубали вухо третьому. Та потім
уцілілі лицарі почали нападати на коней; один
за одним вершників збивали додолу і
прикінчували — на велику відразу Джихікі.

— Це не справжній халазар! — оголосила
вона огидливо.

— Сподіваюся, хоч ці трупи не вкинуть до
вашої поживної юшки, — мовила Дані, поки з
піску прибирали вбитих.

— Коней вкинуть, — відповів Гіздахр. —
Людей — ні.

— Конятина з цибулею додає сил, —

зауважив Бельвас.

Після битви відбулися перші пустощі дня — лицарський турнір між двома карликами, приведеними одним з юнкайських вельмож, що їх Гіздахр запросив на ігри. Один з карликів сидів на великому хорті, інший — на свині. Дерев'яні обладунки карликів були свіжопофарбовані та розмальовані; один ніс на собі оленя — знак узурпатора Роберта Баратеона, інший — золотого лева дому Ланістер. Вочевидь, так вигадали на її честь. Невдовзі витівки карликів змусили Бельваса рохкати сміхом, хоча Дані посміхалася кволо та вимушено. Коли карлик у червоному беркицьнувся з сідла і почав ганятися піском за свинею, а карлик на собаці — ганятися за ним, ляскаючи дерев'яним мечем по сідницях, вона мовила:

— Це мило та смішно, але...

— Майте терпець, люба царице, — мовив Гіздахр. — Зараз випустять левів.

Даянерис кинула на нього допитливий погляд.

— Левів?!

— Трьох одразу. Карлики їх не чекають.
Дані насупилася.

— Карликів озброєно дерев'яними мечами.
Вони вбрані у дерев'яні обладунки. Як вони
мають битися проти левів?

— Поганенько, — відповів Гіздахр. — Хоча
хтозна — може, здивують нас несподіваним
хистом. Та найпевніше верещатимуть,
бігатимуть колами і намагатимуться вилізти з
ями. Має бути дуже кумедно.

Але Дані це чомусь кумедним не здалося.

— Я забороняю так чинити!

— Ласкава царице... не хочете ж ви
зіпсувати розвагу вашим любим підданим?

— Ви присягнулися мені, що всі бійці будуть
дорослі та з доброї волі згодні битися на смерть
за золото і шану. Карлики не давали згоди на
битву проти левів дерев'яними мечами. Тому
ви зупините її негайно.

Цар стиснув вуста. На мить Дані здалося, що
в його незворушно спокійних очах промайнув
спалах гніву.

— Воля ваша, — відповів зрештою Гіздахр і нахилився до розпорядника ями.

— Не пускайте левів! — наказав він, коли чолов'яга підбіг, тримаючи в руці батога.

— Жодного, ваша препишносте? Глядачі знудяться!

— Моя цариця сказала своє слово. Хай карликам не завдають шкоди.

— Людям не сподобається, що в них забрали розвагу.

— То виводьте Барсену — буде їм розвага.

— Вашій превисокості краще знати.

Розпорядник ями ляснув батогом і заволав наказ. Карликів забрали разом зі свинею та собакою; глядачі невдоволено сичали, кидали у них каміння та гнилі плоди.

Але схвальне ревище поновилося, коли на пісок швидким кроком вийшла Барсена Чорногрива — майже оголена, коли не рахувати перепаски на стегнах та сандалів на ногах. Висока темношкіра жінка приблизно тридцяти років рухалася з хижою вишуканістю пантери.

— Барсену дуже люблять, — мовив Гіздахр, поки ревище юрби наповнювало яму. — Хоробрішої жінки я не знаю.

Могутній Бельвас відповів:

— Битися з дівками — то не хоробрість. Битися з Могутнім Бельвасом — оце хоробрість.

— Сього дня вона б'ється з вепром, — зауважив Гіздахр.

«Еге ж, — подумала Дані, — бо ти не знайшов жінки їй у суперниці, хай яким гаманом трусив.»

— І схоже, не дерев'яним мечем.

Вепр був величезний звір з іклами завдовжки з людське передпліччя і крихітними очицями, що палали гнівом. Дані аж стало цікаво, чи не виглядав вепр-убивця Роберта Баратеона так само люто. «Жахливе чудовисько, жахлива смерть.» Протягом удару серця вона майже жаліла Узурпатора.

— Барсена дуже жвава та спритна, — мовив Резнак. — Вона танцюватиме з вепром, преосяйносте, і нарізатиме з нього шинку

ножем, коли він пробігатиме повз неї. Ось побачите: перш ніж померти, він геть спливе кров'ю.

Саме так і почалося. Вепр кинувся у напад, Барсена крутнулася і ухилилася, її клинок зблиснув сріблом на сонці.

— Списа б їй, — мовив пан Барістан, поки Барсена спритним стрибком ухилилася від другого удару звіра. — У такий спосіб вепра не здолати.

Слова лицаря здалися Дані буркотінням чийогось старенького дідуса — як завжди казав Дааріо.

Клинок Барсени рясно спливав кров'ю; але невдовзі вепр зупинився. «Він розумніший за бика, — втямила Дані. — Він більше не нападатиме.» Тим часом Барсена дійшла тієї ж думки. Вона загрозово верескнула, потроху ступила ближче до вепра, перекидаючи ножа з долоні в долоню. Коли звір відступив, Барсена вилаялася, сікнула лезом йому по пискові, намагаючись розлютити... і домоглася свого. Та цього разу її стрибок спізнився на крихітну

мить; вепряче ікло розчахнуло їй ліву ногу від коліна до промежини.

Стогін вирвався на волю з тридцяти тисяч горлянок. Затискаючи розірвану плоть на нозі, Барсена впустила ножа і спробувала позадкувати геть, але не подолала і аршина, як вепр напав знову. Дані відвернула обличчя.

— Оце була така хоробрість, як треба? — запитала вона Могутнього Бельваса під моторошний вереск, що разносився понад піском.

— Битися зі свинями — хоробрість. Верещати отак гучно — ні. Могутньому Бельвасові боляче у вухах. — Євнух потер своє кругле черево, похрещене старими білими рубцями. — А ще Могутньому Бельвасові млосно у шлунку.

Вепр занурив писок у живіт Барсени і почав виїдати тельбухи. Рознісся сморід, якого цариця не могла вже терпіти. Спека, мухи, галас юрби... «аж дихати несила».

Дані підняла серпанок і дозволила йому полетіти за вітром. Потім скинула токар; перли

тихенько торохтіли один об одний, поки вона розмотувала шовк.

— Халісі? — запитала Іррі. — Що ви робите?

— Скидаю свої довгі вуха.

Тузінь людей з рогатинами вибігли на пісок, щоб відігнати вепра від трупа і повернути його до загорожі. З ними біг і розпорядник, вимахуючи довгим шпичастим батогом. Коли він ляснув ним на вепра, цариця підвелася на ноги.

— Пане Барістане, чи не супроводите мене назад до мого садка?

На обличчі Гіздахра з'явився бентежний подив.

— Але ж будуть іще видовиська. Пустощі з шістьма старими бабами, а тоді три двобої. Белакво проти Гогора!

— Белакво переможе! — заявила Іррі. — Кожен знає.

— Не кожен! — заперечила Джихікі. — Белакво помре!

— Помре один, чи помре інший, — мовила Дані. — А той, хто виживе, помре іншим

разом. Все це одна велика помилка.

— Могутній Бельвас з'їв забагато коників. — Широке брунатне обличчя Бельваса пополотніло. — Могутньому Бельвасу треба молока.

Гіздахр на євнуха навіть не зважив.

— Препишносте, люд Меєрину зібрався святкувати наше поєднання у шлюбі. Ви чули, як вас вітала юрба. Не відкидайте так просто їхню любов!

— Вони вітали не мене, а мої довгі вуха. Ходімо з цієї забійні, пане чоловіче.

Дані чула рохкання вепра, вигуки списників, ляскання батога розпорядника.

— Ні, моя люба пані! Залиштеся ще ненадовго. На пустоці й останній двобій. Заплющте очі — ніхто й не побачить. Усі дивитимуться на Белакво та Гогора. Зараз не час...

Його обличчям пробігла темна тінь. Галас і ревище стихли. Десять тисяч голосів замовкли. Кожна пара очей обернулася на небо. Теплий вітер майнув Дані по щоках; над

биттям свого серця вона почула шум крил. Двійко списників кинулися шукати порятунку. Розпорядник завмер там, де стояв. Вепр, пирхаючи, повернувся до Барсени. Могутній Бельвас застогнав, зсунувся зі свого сідала і впав на коліна.

У височині темною тінню проти сонця з'явився дракон. Його луска була чорна, очі, роги та зуби гребеня на хребті — криваво-червоні. Завжди найбільший з трьох, у дикій пустці Дрогон виріс іще більшим. Його крила простяглися на двадцять стоп від кінчика до кінчика, чорні, мов налощений гагат. Дракон плеснув ними, розвертаючись над піском, і всім здалося, наче вдарив грім. Вепр підняв голову, рохнув... і раптом його огорнуло полум'я — чорний вихор, поцяткований червоним. Дані відчула хвилю жару за тридцять стоп від себе. Передсмертний вереск звіра скидався на людський. Дрогон сів на тушу і занурив пазурі у плоть, що спливала димом. Заповзявшись до трапези, він не став перебирати, де вепр, а де Барсена.

— О боги, — простогнав Резнак, — він її жере!

Могутній Бельвас гучно вивергав шлунок назовні.

Дивний вираз пробіг довгим блідим обличчям Гіздахра зо'Лорака: почасти страх, почасти хіть, почасти захват. Він пристрасно облизнув губи язиком. Дані побачила, як Пахли кинулися вгору сходами, підбираючи поли токарів і запинаючись на них у поспіху вибратися з ями. Інші наслідували їхній приклад. Хтось щосили ринув навітч, розштовхуючи інших. Більшість, утім, не мала куди подітися з місць.

А один вирішив уславити себе звитягою.

То був котрийсь зі списників, надісланих відігнати вепра до загорожі. Може, він був п'яний, а може, божевільний; чи без надії кохав Барсену Черногриву, а чи дослухався до пліток про дівчинку Хазею. Або ж простолюдець хамського роду раптом зажадав, щоб співці склали про нього думи... і кинувся уперед, наставивши вепрячу рогатину. Рудий пісок

полетів у нього з-під п'ят, а з лав нагорі заgrimіли крики. Дрогон підняв голову; зуби його капотіли кров'ю. Звितяжець стрибнув драконові на спину і устроїв залізне вістря в основу довгої лускатої шиї.

Дані та Дрогон заверещали разом, як одне. Звितяжець наліг на списа, всією вагою заганяючи вістря дедалі глибше. Дрогон вигнув спину з сичанням болю; хвіст шалено хльоснув на всі боки. Дані побачила, як голова вигинається назад на кінці довгої зміїної шиї, як розгортаються чорні крила. Драконоборець втратив рівновагу і покотився піском. Він саме намагався стати на ноги, коли зуби дракона зчепилися на його передпліччі.

— Ні! — тільки й устиг вигукнути чолов'яга перед тим, як Дрогон одірвав йому руку від плеча і викинув геть, як пес викидає задушеного щура у пацючій ямі.

— Вбийте цю істоту! — заверещав Гіздахр до решти списників. — Забийте чудовисько!

Пан Барістан міцно вхопив царицю і втримав на місці.

— Відверніться, ваша милосте.

— Пустіть!

Дані рішуче викрутилася з його обіймів. Коли вона перестрибувала через бильця своєї ложі, весь світ, здавалося, уповільнився. Приземляючись у яму, вона загубила сандалю; кинувшись бігти, на кожному кроці Дані відчувала між пальцями ніг грубий та пекучий рудий пісок. Пан Барістан все ще кликав до неї ззаду. Могутній Бельвас не припиняв блювати. Дані прискорила біг.

Списники теж бігли щодуху — хто куди. Одні поспішали до дракона з наставленими списками, інші тікали, кидаючи зброю собі під ноги. Хоробрий звитяжець судомився на піску; з пошматованого оцупка на місці плеча бризкала яскраво-червона кров. Спис лишився у Дрогоновій спині й хилитався туди-сюди, коли дракон плескав крилами. З рани здіймався дим. Коли наблизилися інші списи, дракон плюнув вогнем і потопив двох людей у чорному полум'ї. Хвіст вдарив убік, влучив у розпорядника, що підкрадався ззаду, і розірвав

його навпіл. Інший нападник кілька разів тицьнув списом драконові у вічі, доки той не вхопив його щелепами і не випустив тельбухи. Меєринці верещали, лаялися, волали прокляття. Дані чула, як хтось біжить за нею, тупотячи ногами.

— Дрогоне! — щосили закричала вона. — Дрогоне!

Дракон повернув голову. Дим зміївся цівочками у нього між зубів. Кров його диміла теж — там, де капотіла на землю. Він знову плеснув крилами, здійнявши задушливу хмару червоного піску. Дані втрапила до неї, запнулася, закашлялася. Дракон клацнув на неї зубами.

— Ні! — тільки й встигла вигукнути вона.

«Ні, не на мене, хіба ти мене забув?» Чорні зуби зімкнулися за кілька вершків від її носа. «Та він мені зараз голову одірве!» Пісок виїдав очі; нічого не бачачи, Дані спіткнулася на трупі розпорядника ями й упала на бік.

Дрогон заревів, голос його наповнив яму. Дані огорнув жар, наче з печі. Довга луската

шия витяглася в її бік. Коли дракон розчахнув пащу, вона побачила між його чорних зубів шматки потрощених кісток та спеченого м'яса. Очі звіра нагадували розплавлений метал. «Я дивлюся просто в пекло, та не смію відвернути погляд.» Вона ще ніколи не була така певна, що має робити. «Якщо спробую втекти, він мене спалить і зжере.» На Вестеросі септони проповідували про сім пеклів та сім небес, але Семицарство з його богами лежало ген за морями. Дані стало цікаво: якщо вона загине тут, хто з'явиться по її душу? Чи прискаче до неї дотракійський бог-огир, розсікаючи небесну траву, чи забере до свого зоряного халазару, де вона вічно мандруватиме нічними землями руч-об-руч зі своїм сонцем-та-зорями? А чи жорстокі боги Гісу пришлють гарпій відтягти нещасну в безодню на вічні муки?

Дрогог заревів їй просто у обличчя; жар його подиху міг би спекти шкіру на пухирі. Десь праворуч Дані почула вигуки Барістана Селмі:

— До мене! Спробуй мене. Сюди! До мене!

У розжарених червоних ямах Дрогонових очей Дані побачила власне віддзеркалення. Яка ж вона була крихітна, квола, знесилена і перелякана... «Не можна показувати йому страх.» Дані зашкреблася на піску, сперлася на труп розпорядника, її пальці знайшли пужално батога, і раптом воно додало їй хоробрості. Шкіра в долоні була тепла, наче жива. Дрогогон знову заревів — так гучно, що вона трохи не впустила батіг. Зуби вдруге клацнули перед носом.

Але цього разу Дані вдарила у відповідь.

— Ні! — верескнула вона, вкладаючи в батіг усю силу, яка їй лишилася.

Дракон відсмикнув голову назад.

— Ні! — заверещала Дані знову. — Ні-І-І!

Шпичаки на батозі вчепилися драконові у пісок, смикнули, дряпнули. Дрогогон став дибки, вкриваючи її тінню своїх крил. Дані заходилася батожити його лускате черево — туди й назад, туди й назад, доки не заскніла втомлена рука. Довга зміїна шия вигнулася, наче напнутий стрільцем лук. Люто засичавши,

дракон плюнув чорним вогнем. Дані пірнула під струмінь полум'я, вимахуючи батоном і волаючи:

— Ні, ні, ні! Ану лягай!!!

У відповідь почулося ревище, повне страху та гніву... а ще болю. Крила дракона плеснули раз, другий...

...і склалися. Дрогон востаннє засичав і простягся на череві. Чорна кров струменіла з рани, де його прохромали списом; зі спеченого піску там, куди вона капотіла, здіймалися цівки диму. «Він — вогонь, що зробився плоттю, — подумала Дані, — і я теж.»

Даянерис Таргарієн одним стрибком скочила на драконову спину, вхопила списа і вирвала його з тіла. Вістря майже розплавилася; розпечене залізо мерехтіло червоним. Дані викинула списа геть. Дрогон скрутився під нею, м'язами пробігли хвилі — то дракон збирав сили. У повітрі летів пісок; Дані нічого не бачила, не могла дихати, не могла думати. Чорні крила плеснули гучніше за грім, і раптом червоні піски провалилися під

нею униз.

Запаморочившись, Дані заплющила очі, а коли розплющила знов, то побачила під собою крізь запону сліз та пилу меєринців, що бурхливими потоками текли угору сходами і вихлюпували на вулиці міста.

Батіг досі був у неї в руці. Вона знову ляснула ним Дрогонові по шиї і скрикнула:

— Вище!

Інша її рука вчепилася у лусочки; пальці шалено шкреблися у пошуках опори. Широкі й чорні Дрогонові крила збурювали повітря. Дані відчувала жар дракона у себе між стегнами. Серце її ладне було розірватися. «Так, — думала вона, — так, лети, не спиняйся, неси мене, неси. Лети!»

Джон

Він не був високим на зріст, цей Тормунд Велетнебій, але боги подарували йому широкі рамена та чимале черево. Манс Розбишака нарік його Тормундом Гучним Рогом за міць легенів і любляв казати, що Тормунд своїм реготом збиває сніг з гірських вершин. Коли ж Тормунд лютував, його ревище нагадувало Джонові голос розбурханого мамута.

А того дня Тормунд лютував особливо часто і гучно. Він волав, він лаявся, він гатив кулаком по столі так, що перекинув і розлив глек води. Дичак не відпускав од себе ріг меду, тому слина, якою він бризкав разом із погрозами, була присмачена солодким. Тормунд назвав Джона Сніговія боягузом, брехуном, перевертнем, прокляв як чорносердого, хитро гойданого колінкаря, грабіжника та

стерв'ятника, звинуватив у намірі вграти весь вільний нарід просто в дупу. Двічі він кидав ріг Джонові у голову, не забуваючи перед тим його спустошити — не з таких був Тормунд, щоб марнувати добрий мед. Та Джон не дозволив собі перейматися: жодного разу не підвищив голосу, не відповів погрозою на погрозу... але не поступився ані крихтою того, чим не збирався поступатися.

Нарешті, коли ззовні намету вже видовжувалися полудневі тіні, Тормунд Велетнебій — Голос-у-Піднебессі, Гучний Ріг, Криголам, Громовий Кулак, Ведмежий Жених, Медовий Король у Краснокутті, Речник Богів і Батько Воїнів — тицьнув уперед свою дебелу правицю.

— Ну гаразд, згода. І хай пробачать мені боги. Бо десь там є сотня матерів, які не пробачать ніколи.

Джон схопив простягнуту руку і потиснув її. Слова обітниці заgrimіли йому в голові. «Я — меч у темряві. Я — вартовий на мурах. Я — вогонь, що розганяє холод, світло, що

приносить ранок, ріг, що пробуджує сплячих, щит, що боронить царину людей.» І для нього особисто — новий рядок. «Я — сторож, який відчинив браму і пустив до неї ворога.» Багато б він віддав, щоб упевнитися, чи правильно чинить. Але вже зайшов надто далеко, щоб вертати назад.

— Згода і угода, — відповів Джон.

Тормунд стиснув йому долоню, трохи не розтרוщивши кістки — принаймні у цьому він анітрохи не змінився. Борода теж лишилася тією самою, хоча обличчя під кущем білого волосся схудло і змарніло, а червоними щоками пролягли глибокі ущелини зморщок.

— Краще б Манс тебе вхекав, поки мав змогу, — буркнув Тормунд, намагаючись перетворити Джонову руку на кашу з м'яса та кісток. — За миску юшки та кусень хліба віддати золото, ще й хлопчиків на додачу... тяжка ціна. Куди подівся той добросердий юнак, що я колись знав?

«Його обрали князем-воєводою.»

— Я чув від людей, що чесна угода лишає

обидві сторони невдоволеними. То що, за три дні?

— Аби ж дожити ці три дні. Дехто з мого племені плюне мені в вічі, коли почує твої умови. — Тормунд нарешті відпустив Джонову руку. — Твої гави теж бурчатимуть, якщо я хоч трохи їх знаю. А маю ж знати — побив вас, чорних дупаків, стільки, що й не порахую.

— Краще не згадуй про таке надто гучно, коли опинишся на південь від Стіни.

— Гир! — зареготав Тормунд. Тут теж нічого не змінилося; старий і досі реготав часто, лунко та охоче. — Розумно кажеш. Бракувало, щоб чорні пташки задзьобали мене на смерть.

Він ляснув Джона по спині.

— Коли мій нарід опиниться за Стіною в безпеці, ми з тобою за це трохи вип'ємо і закусимо. А доти...

Дичак стягнув обруч з лівого плеча і кинув Джонові. Потім зробив те саме з його близнюком з правого плеча.

— Ось тобі перша данина. Мені ці обручі

дісталися від батька, а йому — від діда. Тепер вони твої, ниций чорний байструче.

Важкі, товсті прикраси було викувано зі старого золота, карбовано прадавніми рунами першолюдей. Тормунд Велетнебій не знімав їх, відколи Джон уперше його побачив; обручі здавалися його частиною так само, як біла борода.

— Браавоські лихварі перетоплять обручі на золото. Сум і сором. Краще б ти їх не віддавав.

— Оце вже ні! Тормунд Велетнебій не дозволить пащекувати, що примусив вільний нарід віддати всі скарби, а свої лишив собі. — Він вишкірився. — Але того обруча, що я ношу на прутні, таки лишу. Він більший, ніж оці крихітні перстеньки. А тобі був би за гривню.

Джон мимоволі засміявся.

— Бачу, ти не міняєшся!

— Та міняюся. — Вишкір розтанув, наче сніг під літнім сонцем. — Я вже не той, що був у Краснокутті. Надто багато смерті бачив, і чого гіршого теж. Сини мої...

Сум скривив Тормундове обличчя.

— Дормунда вбили у битві за Стіну. Зовсім хлопчина був. Його дістав один з лицарів твого короля — якийсь йолоп у сірій криці з метеликами на щиті. Я бачив удар, та не встиг і добігти до свого синочка, як він уже лежав мертвий. Торвинд... його забрав холод. Хворобливий був малий. Однієї ночі просто узяв та й помер. А найгірше... ми ще не знали, що він мертвий, а він вже постав блідий з синіми очима. Мусив сам дати йому ради. Тяжко, Джоне, ой, тяжко.

Сльози заблищали в очах старого воїна.

— Правду кажучи, пугтя з нього не вийшло... але він був мій хлопчик, і я його любив.

Джон поклав Тормундові руку на плече.

— Мені дуже шкода.

— Та не ти ж його вбив. На твоїх руках чимало крові, годі казати. Мо', не менше, ніж на моїх. Але чужої, не його.

Тормунд рішуче струснув головою.

— Ну, годі вже. Я маю ще двох міцних синів.

— Та й доньку, хіба ні?

— Мунду? Авжеж. — На Тормундове обличчя повернулася посмішка. — Віриш, вона таки узяла собі за чоловіка отого Рика Довгосписа. Спитай мене, то малий більше має в штанях, ніж у голові. Але до неї добрий та лагідний. Я йому сказав, що як скривдить мою квіточку, то я йому прутня висмикну і віддухопелю ним до кривавої юшки.

Він ще раз добряче ляснув Джона по спині.

— Час тобі вже вертатися. Ще трохи просидиш — і твої вирішать, що ми тебе зжерли.

— Ну то на світанку. За три дні від нинішнього. Спершу хлопчики.

— Та чув я тебе вже перші десять разів, брехлива гаво. Хтось би подумав, що ми один одному не довіряємо.

Він сплюнув на підлогу.

— Гаразд, спершу хлопчики. Мамути підуть околяса. Ти перекажи Східній Варті, щоб чекали і не лякалися. А я подбаю, щоб при твоїй клятій брамі не було ані тисняви, ані

бійок. Ввійдемо гарненько і слухняно, наче каченята за мамцею. А за мамцю-качку буду я. Гир!

На тім Тормунд проводив Джона геть з намету. День ззовні стояв ясний, безхмарний. Після двох тижнів гри у хованки сонце повернулося на небо, і Стіна на півдні мерехтіла біло-блакитними іскрами. Джон часто чував приказку від старших чоловіків у замку Чорному: «На Стіну примха нападає, мов на Аериса Навіженого», або іноді «Стіна перемінливіша за жінку». Хмарними днями вона скидалася на білий камінь, ночами без місяця — на чорне вугілля. Під час снігових віхол Стіна здавалася різьбленою зі снігу. Але в такі дні, як нинішній, не лишалося сумнівів, що її роблено з льоду. В такі дні Стіна мерехтіла, наче кришталь септона, кожну тріщину і западину розмальовувало яскравими візерунками сонячне сяйво, на прозорих напливах танцювали і завмирили морозні веселки. В такі дні Стіна стояла прекрасна, мов у казці.

Старший син Тормунда чекав коло коней, розмовляючи зі Шкіряном. Торег Високий — так кликали його серед вільного народу, бо хоча за Шкіряна хлопець був вищий хіба що на вершок, зате над власним батьком витикався на цілу стопу. Гарет, дебелий парубок з Кротовини на прізвисько Лошак, купчився перед вогнем, спиною до двох інших. Він та Шкірян — ото була і вся варта, яку Джон привів з собою на перемови. Якби князь-воєвода узяв більше людей, дичаки завважили б їх за ознаку страху; а якби Тормунд справді надумав криваву зраду, Джона не врятували б і два десятки. Іншого захисту, крім Привида, Джон не потребував; лютововк умів винюхувати ворогів — навіть тих, які ховали ворожість за приятними посмішками.

Але Привида зараз поруч не було. Джон стягнув чорну рукавицю, вклав до рота два пальці й свиснув.

— Привиде! До мене!

Згори зненацька зашуміло, завирувало. З гілки старого дубу, плескаючи крилами, злетів і

всівся Джонові на сідло старий Мормонтів крук.

— Зер-р-на! — заволав він. — Зерна, зерна, зерна!

— Овва, і ти теж тут?

Джон простягнув руку зігнати птаха, та зрештою лагідно скуйовдив йому пір'я. Крук вилупив на нього одне око, нахилив голову так загадково, наче щось знав, і пробурмотів:

— Сніг-сніговій.

І тут між двох дерев з лісу виник Привид, а з ним поруч — Вала.

«Вони наче створені одне для одного.» Вала була з ніг до голови вбрана у біле: білі вовняні штани, заправлені у високі чоботи вибіленої шкіри, кожух-накидку з білої ведмежої шкіри, припнуту на плечі різьбленим обереговим обличчям, білий каптанчик з кістяними застібками. Подих її теж був білий... але очі — блакитні, довга коса — наче темний мед, щоки — зашарілі від морозу. Давно вже Джон не бачив такої неймовірної краси.

— Ви намагаєтеся вкрати мого вовка? —

спитав її воєвода.

— Чом би й ні? Якби кожна жінка мала лютововка, чоловіки поводитися б чемніше та сумирніше. Навіть чорні гави.

— Гир! — реготнув Тормунд. — Ти з нею не перебріхуйся, Снігу-воєводо, бо однак не перебрешеш. Занадто вже вона розумна і для тебе, і для мене. Краще вкради її швидше, поки Торег не пролупив очі й не вкрав її перший.

Що казав про Валу той бевзь Аксель Флорент? «Дівчина і на вроду як квіточка, і дозріла, мов ягідка. Добрячі стегна, круглі груди... та їй дітей лупити — не перелупити!» О так, він мав рацію, але дичацька красуня мала в собі набагато більше — і вже довела це, знайшовши Тормунда там, де зазнали поразки гартовані розвідники Варти. «Може, вона і не справжня принцеса, та жоден князь чи король не відмовився б від такої дружини.»

Але цього моста було спалено давно, і Джон сам підніс до нього смолоскипа.

— Бажаю Торегові щастя, — відповів він. — А я склав обітниці.

— А дарма — вона була б не проти! Хіба не так, дівчинко?

Вала попестила довгого кістяного ножа на стегні.

— Хай князь-гайворон приходить до мого ліжка, коли схоче — аби мав сміливість. От вихолощу його — зразу стане легше триматися обітниць.

— Гир! — знову пирхнув Тормунд. — Чув, Торегу? Тримайся од неї подалі. Одну доньку я вже маю, другої мені не треба.

І струснувши головою, ватажок дичаків пірнув назад до свого намету.

Поки Джон чухав Привида за вухом, Торег привів Валі коня. Вона все ще їздила сірим бахмутиком, якого їй дав Мулій у день від'їзду зі Стіни — кошлатим, опецькуватим, сліпим на одне око. Розвернувши коника до Стіни, Вала спитала:

— Як ся має маленька потворка?

— Удвічі побільшав, відколи ви поїхали, а голосить утричі гучніше. Коли вимагає цицьку, його чують у Східній Варті, — відповів Джон,

сідаючи на власного коня.

Вала поїхала поруч.

— Отже... я привела вам Тормунда, як обіцяла. То що тепер? Мене повернуть до старої келії?

— Вашу стару келію вже зайнято. Король-Башту забрала собі Королева Селіса, для себе і почту. Пам'ятаєте Гардінову Башту?

— Оту, що наче зараз завалиться?

— Вона валиться вже років сто. Верхній поверх я наказав полагодити для вас, панно. Ви матимете більше простору, ніж у Король-Башті, хоча й не такого зручного. Зрештою, Гардіновим Палацом її ніхто ніколи не звав.

— Між зручностями та волею я щоразу обираю волю.

— Замком ви можете ходити вільно, та в іншому, на жаль, мусите лишатися бранкою. Втім, обіцяю, що вам не дошкулятимуть небажані гості. Гардінову Башту стережуть мої люди, не королевині. А у нижньому передпокої спить Вун-Вун.

— Велетень за охоронця? Навіть Далла не

могла таким похвалитися!

Тормундові дичаки спостерігали, як вони йдуть, визираючи з наметів та куренів, нашвидкуруч поставлених між позбавленими листя деревами. На кожного чоловіка, здатного битися, Джон побачив трьох жінок і стільки ж дітей — кощавих, змарнілих, з запалими щоками і голодним вогнем у очах. Коли Манс Розбишака вів вільний наряд у напад на Стіну, його військо гнало поперед себе великі гурти овець, кіз, свиней; та нині єдині тварини, що траплялися на очі, були мамути. Якби не лють і сила велетнів, їхніх мамутів теж покололи б і поїли — Джон не мав у тім сумніву. Що не кажи, а м'яса на кістках мамута знайдеться чимало.

Побачив Джон і ознаки хвороб, і саме вони стурбували його найбільше. Якщо загін Тормунда отак потерпає від голоду і немічі, то що сталося з тими тисячами, які пішли за Матінкою-Кротихою до Недолі? «Котер Пайк має невдовзі бути там. Хтозна — якщо вітри на нас зглянулися, раптом він уже пливе назад до

Східної Варти, натоптаний по вінця вільним народом.»

— Як вам повелося з Тормундом? — запитала Вала.

— Спитайте за рік. Найтяжче досі попереду — як умовити мою власну братію з'їсти те, що я їм наварив. Боюся, жодному з них моя страва не смакуватиме.

— То дозвольте мені допомогти.

— Ви вже допомогли. Ви знайшли Тормунда.

— Я можу більше.

«Чом би й ні? — подумав Джон. — Вони всі вірять, що вона принцеса.» Вала і виглядала найсправжнісінькою принцесою, і верхи сиділа так, наче народилася у сідлі. «Принцеса-войовниця, — майнула думка, — не якась квола істота, що сидить у вежі, чепурить волосся і чекає, щоб її урятував подорожній лицар.»

— Я мушу повідомити королеву про нашу угоду, — мовив Джон. — Запрошую і вас до знайомства з нею. Якщо, звісно, знайдете в собі сили зігнути коліна.

Негоже вийде, якщо її милість образиться ще до того, як він розтулить рота.

— Можна мені сміятися, коли колінкуватиму?

— Не можна. Це не забавка. Між нашими народами тече річка пролитої крові — стара, глибока і червона. Станіс Баратеон — один з дуже небагатьох володарів, які вітають думку прихистити дичаків у Семицарстві. Для успіху мого задуму мені потрібна згода його королеви.

Грайлива посмішка зникла з вуст Вали.

— Маєте моє слово, Снігу-воєводо. Перед вашою королевою я буду чемною та сумірною дичацькою принцесою.

«Вона мені не королева, — хотів був відповісти Джон. — Правду кажучи, вже не дочекаюся, коли вона звідси зникне. А якщо боги зглянуться, то й Мелісандру з собою забере.»

Решту шляху вони подолали мовчки. Привид трусив по п'ятах; Мормонтів крук супроводив їх до брами, а потім, коли люди

злізли з коней, полинув на чорних крилах угору. Лошак пішов попереду з запаленою гілкою — освітити шлях крижаним проходом.

Коло південного виходу брами на Джона з супутниками вже чекала невеличка купка чорних братчиків. Серед них був Ульмер з Королівської Пущі; саме старий лучник виступив наперед сказати слово за інших.

— З ласки пана воєводи, хлопці хочуть знати. То бути миру, мосьпане? Чи крові та залізу?

— Миру, — відповів Джон. — За три дні від нинішнього Тормунд Велетнебій проведе своїх людей крізь Стіну. Як друзів, не ворогів. Дехто навіть стане до наших лав новими братчиками. Ми маємо привітати їх належним чином. Тепер повертайтеся до своїх обов'язків.

Джон віддав повід коня Шовкунові.

— А мені треба до королеви Селиси. — Її милість сприйняла б за образу, якби він не з'явився до неї негайно. — Потім мушу написати кілька листів. Принеси до моїх покоїв пергамен, пера і горщик маєстерського

чорнила. Потім поклич Марша, Ярвика, септона Келадора і Клідаса.

Келадор, певно, буде напідпитку, а Клідас — поганенькою заміною справжньому маестрові. Та інших він не мав. «Дочекатися б Сема.»

— Північан теж поклич. Кремінця і Норея. Ти, Шкіряне, теж маєш бути там.

— Гоб пече пироги з цибулею, — мовив Шовкун. — Попрохати усіх приєднатися до вас за вечерею?

Джон подумав і відповів:

— Ні. Попрохай приєднатися до мене на заході сонця нагорі Стіни. — І обернувся до Вали. — А вас, панно, прошу зі мною, коли ласка.

— Гаві наказувати, бранці коритися, — відповіла вона знову грайливо. — Ця ваша королева, мабуть, дуже люта, якщо ноги дорослих чоловіків згинаються від самого її вигляду. Чи не вдягти мені кольчугу замість вовни та хутра? Бо це вбрання подарувала мені Далла, не хочу заляпати його плямами крові.

— Якби слова точили з людей кров, тоді б

вам було чого боятися. Та гадаю, панно, вам і в цьому вбранні буде безпечно.

Вони потроху просувалися до Король-Башти стежками, нещодавно розчищеними між кучугур брудного снігу.

— Я чула, ваша королева має довгу чорну бороду.

Джон знав, що не має посміхатися, але не втримався.

— Лише вуса. І то досить ріденькі. Кожну волосину можна полічити.

— Яка зневіра!

Попри всі свої балачки щодо господині у власному маєтку, Селиса Баратеон не надто поспішала залишити вигоди замку Чорного заради зловісних тіней Ніч-Крому. Звісно, вона тримала при собі варту: чотирьох стражників коло дверей, двох ззовні на сходах, двох усередині біля жарівниці. Очолював королевину варту пан Патрек з Король-Гори, вбраний у лицарський вапенрок біло-блакитно-срібних барв та делію, розцяцьковану п'ятикутними зірками. Коли його знайомили з

Валою, лицар упав на коліно і поцілував їй рукавичку.

— Ви ще прекрасніші, ніж мені казали, принцесо, — оголосив він. — А я чимало чув од королеви про вашу красу!

— Оце так диво! Вона ж ніколи мене не бачила. — Вала попестила пана Патрека по голові. — Ну вставайте вже, пане колінкарю. Встаньте, встаньте!

Джонові здалося, наче вона наказує собаці; він ледь не розреготався. Присилувавши себе зробити кам'яну мармизу, Джон сказав лицареві, що має побачити королеву. Пан Патрек надіслав одного зі стражників угору сходами спитати, чи не матиме її милість ласку прийняти гостей.

— Але вовк має лишитися тут! — наголос пан Патрек.

Джон цього чекав. Лютововк непокоїв королеву Селису — майже так само, як Вун Вег Вун Дар Вун.

— Привиде, сидіти!

Її милість знайшлася за шиттям коло вогню.

Королевин блазень танцював навколо під музику, чутну лише йому, тельнякаючи дзвіночками на рогах.

— Гава, гава, чорна справа! — скрикнув Пістрявчик, побачивши Джона. — А у морі, та й на дні гави білі, наче сніг. Отакої, йой-ой-ой.

Принцеса Ширена скрутилася клубочком у кріслі коло вікна, сховавши каптуром найбридкіші латки сірої лускачки, що спотворила їй обличчя. Пані Мелісандри ніде не було видно, і за те Джон мав дяку — рано чи пізно йому доведеться мати з нею справу, та краще не в королевиній присутності.

— Ваша милосте, — мовив Джон, стаючи на коліно.

Вала вчинила так само. Королева Селіса відклала шиття.

— Підведіться.

— З ласки вашої милості, прошу вітати панну Валу. Її сестра Далла була...

— ...матір'ю того верескливого немовляти, з-за якого ми вночі не спимо. Я знаю, хто це, воєводо Сніговію. — Королева пирхнула і

зморщила носа. — Пощастило вам, що вона повернулася раніше, ніж мій чоловік і король, інакше б недобра на вас чекала доля. Воістину недобра.

— То ви — дичацька принцеса? — запитала Валу Ширена.

— Дехто так каже, — відповіла Вала. — Моя сестра була дружиною Манса Розбишаки, Короля-за-Стіною. Вона померла, народжуючи йому сина.

— Я теж принцеса! — оголосила Ширена. — Та ніколи не мала сестри. Мала колись брата в перших, але він поплив за море. Він був лише байстрюк, але мені подобався.

— От справді, Ширено! — втрутилася її мати. — Князь-воєвода тут, мабуть, не на те, щоб слухати про плоди Робертових капостей. Пістрявчику, будь гарненьким дурником і відведи принцесу до її покою.

Пістрявчик зателенькав дзвіночками.

— Поведу, ой, поведу, — заспівав дурник. — Ходімо зі мною до синього моря, під хвилями моря не знатимеш горя. Поведу, поведу, що й

сам не знайду.

Він узяв малу принцесу за руку і потяг з кімнати, підскакуючи.

Джон мовив до королеви:

— Ваша милосте, ватажок вільного народу погодився на мої умови.

Королева Селіса ледь-ледь помітно кивнула головою.

— Мій ласкавий пан чоловік віддавна плекав намір від щедрот своїх жалувати тим дикунським племенам притулок у державі. Мабуть, слід їх привітати у новій домівці — та лише за умови дотримання королівського миру і закону.

Королева підібгала губи.

— Мені казали, з ними йде чимало велетнів.

Відповіла їй Вала.

— Майже дві сотні, ваша милосте. І більше як вісімдесят мамутів.

Королева здригнулася.

— Жахливі істоти!

Джон не зрозумів, кого саме вона мала на увазі: мамутів чи велетнів.

— Утім, такі чудовиська можуть стати в пригоді панові королю у його майбутніх битвах.

— Напевне, ваша милосте, — відповів Джон, — але мамути завеликі, щоб пройти крізь нашу браму.

— Хіба її не можна розширити?

— Це, гадаю... було б нерозумно.

Селиса знову пирхнула.

— Як скажете. Це ж ваша служба, ви маєте у ній тямити. Але де ви оселите усіх цих дичаків? Кротовина, мабуть, не досить велика, щоб там мешкало... скільки їх, до речі?

— Чотири тисячі, ваша милосте. Вони допоможуть поставити залоги у покинутих Вартою замках, щоб зміцнити оборону Стіни.

— Мені дали зрозуміти, що ті замки лежать у руїнах. Похмурі рештки колишніх твердинь, холодні й непривітні, радше купи каміння, ніж людське житло. У Східній Варті про них згадували як про притулки щурів і павуків.

«Павуки дотепер мали вже повиздихати з холоду, — подумав Джон, — а щури взимку і в

казан згодяться.»

— Це правда, ваша милосте... і все ж навіть руїни дарують якийсь прихисток. А найголовніше: між ними та Іншими стоятиме Стіна.

— Бачу, воєводо Сніговію, ви ретельно все обміркували. Певно, король Станіс буде задоволений, коли повернеться переможцем зі своєї битви.

«Хай спершу повернеться.»

— Звісно, — вела далі королева, — найперше дичаки мають визнати Станіса своїм королем, а Ра-Гльора — своїм богом.

«Ось ми і стали лицем до лиця у вузькому проході.»

— Ваша милість мусять мені пробачити. Але ці умови не обговорювалися.

Обличчя королеви скам'яніло.

— Дуже прикрий недогляд.

Останні сліди тепла у її голосі миттєво зникли.

— Вільний нарід не стає на коліна, — мовила Вала.

— То його слід на них поставити! — оголосила королева.

— Зробіте так, ваша милосте, і ми випростаємося за першої ж нагоди, — пообіцяла Вала. — Та не просто так, а з клинками у руках.

Вуста королеви міцно стиснулися, підборіддя ледь помітно затремтіло.

— Неймовірна зухвалість. Гадаю, її слід було чекати від дичацької жінки. Треба знайти вам чоловіка, щоб навчив чемного звичаю.

Королева обернулася, палаючи очима, до Джона.

— Я цього не схвалюю, князю-воєводу. І пан чоловік не схвалить. Я не можу перешкодити вам відчинити браму — ми обидва це знаємо — але обіцяю, ви за це відповісте, коли король повернеться з битви. Сподіваюся, ще не пізно змінити ваші наміри.

— Ваша милосте. — Джон знову став на коліно. Цього разу Вала до нього не приєдналася. — Прикро, що мої дії заслужили ваше несхвалення. Мені дуже шкода, але я

вчинив так, як вважав за найліпше. Чи дозволите мені піти?

— Дозволю. Залиште нас негайно.

Ззовні башти, щонайдалі від королевиних людей, Вала нарешті дала волю своїй люті.

— Ви брехали про бороду! Та в неї більше волосся на підборідді, ніж у мене між ніг! А донька... її обличчя...

— То сіра лускачка.

— Ми звемо її сіра смерть!

— Для дітей вона не завжди смертельна.

— На північ від Стіни — завжди! Єдині ліки від неї — трунок з блекоти, але згодиться і подушка чи ніж. Якби це я народила ту нещасну дитину, то вже багато років тому зробила б їй дарунок милосердя.

Такою Валу Джон ще досі не бачив.

— Але принцеса Ширена — єдина дитина королеви.

— Ну то мені шкода їх обох. Ця дитина нечиста!

— Якщо Станіс переможе у своїй війні, Ширена стане спадкоємицею Залізного

Престолу.

— В такому разі мені шкода і вашого Семицарства теж.

— Маестри кажуть, сіра лускачка не є...

— Маестри хай вірять у що хочуть. А ви спитайте лісову відьму, якщо бажаєте правди. Сіра смерть спить, але завжди прокидається. Ця дитина нечиста!

— Вона мила дівчинка. Ви не можете знати...

— Можу. Це ви нічого не знаєте, Джоне Сніговію! — Вала вхопила його за плече. — Я хочу, щоб малу потворку звідси забрали. Його, і годувальниць теж. Не можна лишати їх у тій самій башті, що мертву дівчинку.

Джон викрутився з її руки.

— Вона не мертва!

— Мертва. Це лише її матір не бачить. І схоже, ви теж. Але смерть сидить у ній, і нікуди не поділася.

Вала відійшла від Джона трохи вперед, спинилася, обернулася.

— Я привела вам Тормунда Велетнебою.

Віддайте мені мою потворку.

— Якщо зможу, віддам.

— Майте таку ласку. Ви мені винні борг, Джоне Сніговію.

Джон дивився, як вона швидко крокує геть. «Вона помиляється. Напевне ж помиляється. Сіра лускачка не така вже смертельна, як вона каже. А надто для дітей.»

Привид знову кудись зник. Сонце низько висіло над західним небокраєм. «От би просто зараз хильнути келих гарячого пряного вина. А краще два.» Проте вино мало зачекати. Джонові належало ще дати ради ворогам найгіршого різновиду: власним братчикам.

Коло підйомної кліті він зустрів Шкіряна, і вони удвох поїхали нагору. Що вище підіймалася кліть, то дужче дмухав вітер. За сім сажнів угору важка кліть почала хилитатися з кожним його подихом, час від часу скрегочучи по Стіні й викресуючи хмари крижаних кришталіків, що сліпучо виблискували під сонцем. Потроху кліть піднялася над найвищими баштами замку; на висоті у

шістдесят сажнів вітер мав зуби і смикав ними за чорні кобеняки так, що ті гучно плескали по залізних ґратах. На висоті у сотню сажнів вітер різав просто наскрізь. «Стіна належить мені, — нагадав собі Джон, поки коловоротники приводили кліть на місце, — принаймні ще два дні.»

Джон зістрибнув на лід, подякував хлопцям на коловороті й кивнув до двох списників на чатах. Обидва насунули на голови вовняні відлоги так, що з облич виднілися самі лише очі, але Джон упізнав Тая за сплутаною косою засмальцьованого чорного волосся, а Овейна — за ковбасою, запханою в порожні піхви при боці. Та власне, упізнав би навіть за тим, як вони стояли. «Добрий володар має знати своїх людей» — казав колись батько йому та Роббові ще у Зимосічі.

Джон підійшов до краю Стіни і задивився на поле битви, де загинула сила Манса Розбишаки. Мимоволі спливла думка, де зараз мав бути Манс. «Чи знайшов він тебе, сестричечко? А чи ти стала для нього лише способом утекти з

неволі?»

Стільки води сплигло, відколи він востаннє бачив Ар'ю. Яка вона стала? Чи впізнав би Джон її у обличчя? «Ар'я-Підніжка. З вічно брудною мармизою.» Чи має вона досі того легенького меча, що скував їй Мікен? «Штрикай гострим кінцем» — сказав він їй тоді. Необхідна мудрість на весільну ніч — якщо правдива хоч половина з чутого ним про Рамзая Сніговія. «Привези її додому, Мансе. Я врятував твого сина від Мелісандри, а зараз рятую чотири тисячі твого вільного народу. Віддяч мені хоча б цією маленькою дівчинкою.»

У страхолюдній пущі на півночі між деревами повзли вечірні тіні. Західне небо палало червоною загравою, на сході визирали зорі. Джон Сніговій розім'яв пальці мечової руки, пригадуючи всіх, кого втратив. «Семику, милий пухкий дурнику, ти зіграв зі мною жорстокий жарт, коли підніс до князя-воєводи. Князь-воєвода не має друзів та приятелів.»

— Воєводо Сніговію! — покликав Шкірян.

— Кліть підіймається.

— Чую, — відповів Джон, відсуваючись од краю.

Першими з кліті виступили ватажки родів Кремінець та Норей, вбрані у хутро та залізо. Норей скидався на старого лиса — зморшкуватий, тендітний статурою, але хитроокий і в рухах спритний. Торген Кремінець був на півголови коротший, зате важчий, мабуть, удвічі — кремезний суворий дядько з червоними корчуватими ручиськами завбільшки з окости, якими він важко спирався на ціпка з тернового дерева, шкутильгаючи крижаною стежкою. Наступним показався Бовен Марш, загорнутий у ведмежу шкуру, за ним — Отел Ярвик, а потім — септон Келадор, як завше, під чаркою.

— Ходімо зі мною, — запросив Джон.

Вони пройшлися верхівкою Стіни, висипаними жорствою стежками, на захід до червоного сонця, що потроху котилося до обрію. Сажнів за двадцять п'ять од хатини-зігрівайки Джон спинився і мовив:

— Ви маєте знати, навіщо я вас покликав. За три дні на світанку відчинять браму, і Тормунд зі своїми людьми пройде крізь Стіну. Нам попереду лежить багато роботи — підготуватися до їхньої з'яви.

Його оголошення зустріла тиша. Потім Отел Ярвик мовив:

— Князю-воєводу, але ж там тисячі...

— ...виснажених дичаків, змарнілих до краю, змучених голодом, вигнаних з рідних домівок. — Джон вказав на вогнища унизу. — Онде вони. Тормунд каже, їх чотири тисячі.

— За вогнищами я б сказав: три тисячі. — Бовен Марш жив підрахунками та вимірами, то була його царина. — Ще двічі по стільки ж перебуває у Недолі з тією лісовою відьмою, кажуть нам розвідники. А пан Денис пише про великі табори у горах за Тіньовою Вежею.

Джон не став заперечувати.

— Тормунд каже, що Плакун хоче знову спробувати сили на Мості Черепів.

Старий Буряк помацав свого рубця, якого отримав, захищаючи Міст Черепів останнього

разу, коли Плакун намагався прорубати собі шлях через Кугаву.

— Авжеж пан воєвода не збираються пропускати до нас і того... пекельного гемона?

— Не надто охоче. — Джон не забув голови, які йому лишив Плакун — з кривавими ямами замість очей. «Чорний Джек Булвер, Волохатий Гал, Гарт Сіре Перо. Я не можу за них помститися, та не забуду їхніх імен.» — Але так, пане великий шафарю, його теж. Ми не можемо перебирати вільним народом: оцього пустити, а того ні. Мир означає мир для всіх.

Норей гучно відхаркнув і сплюнув додолу.

— Краще вкласти мир з вовками та стерв'ятниками!

— У моїх підвалах тихо й мирно, — забурчав Старий Кремінець. — Віддайте Плакуна мені.

— Скільки розвідників убив Плакун? — гнівно запитав Отел Ярвик. — Скільки жінок він украв, згвалтував чи зарізавав?

— Трьох лише з моєї чаді! — відповів Старий Кремінець. — А кого з дівчат не

забирає — тим виколує очі.

— Коли людина вдягає чорне, її гріхи забуваються і пробачаються, — нагадав Джон. — Якщо ми хочемо, щоб вільний нарід бився поруч з нами, то мусимо пробачити їхні злочини так само, як нам пробачили наші.

— Але Плакун не покаже обітниць! — наполягав Ярвик. — І не вдягне чорного строю. Навіть інші наскочники йому не довіряють!

— Не обов'язково довіряти людині, щоб приймати від неї службу. — «Інакше як би я тут порався з вами усіма?» — Нам потрібен і Плакун, і решта його штибу. Хто знає дику пущу краще за дичака? Хто знає наших ворогів ліпше за того, хто боровся з ними?

— Все, що знає Плакун — різати і гвалтувати! — заперечив Ярвик.

— Опинившись по наш бік Стіни, дичаки утричі переважатимуть нас числом, — мовив Бовен Марш. — І це лише Тормундів загін. Додайте людей Плакуна і тих, що у Недолі... та їм вистачить сили прикінчити усю Нічну Варту за одну ніч!

— Самим лише числом у війні не перемагають. Ви не бачили їх на власні очі, а я бачив. Половина з дичаків — напівмертві, лише дивом тримаються на ногах.

— Я б волів бачити їх мертвими, що вже ніяким дивом не тримаються, — мовив Ярвик. — Перепрошую пана воєводу, коли ласка.

— Не буде вам моєї ласки! — Джонів голос пролунав холодніше за вітер, що смикав зібране товариство за одяг. — Там у таборі є діти. Кількасот, коли не тисяча. І жінки теж.

— Списниці!

— Є й вони. А ще матері, бабусі, вдови та юні дівчата... ви їх теж раді приректи на смерть, пане перший будівничий?

— Братчики Варти не мають сваритися поміж себе! — втрутився септон Келадор. — Станьмо на коліна та помолімося Стариці, щоб освітила нам шлях до мудрості!

— Воєводу Сніговію, — мовив Батько Норей, — де ви хочете оселити отих ваших дичаків? Не на моїй землі, сподіваюся?

— Авжеж! — заявив Старий Кремінець. —

Хочете посадити їх у Дарунку, то ваші власні глупощі. Та дивіться, щоб не порозволікалися хто куди, бо пришлю вам їхні голови. Зима вже на порозі, а мені нема чим годувати зайві роти.

— Дичаки залишаться на Стіні, — запевнив його Джон. — Більшість оселиться у наших покинутих замках.

Нині Варта вже тримала залози в Крижаному Сліді, Довгому Кургані, Соболиному, Сірому Сторожі та Глиб-Озері. В кожному зі згаданих замків завжди бракувало людей, а десять досі стояли порожні й занепалі.

— Чоловіки з дружинами та дітьми, усі дівчата-сироти, хлопчики-сироти, молодші за десять років, старі жінки, матері-вдовиці, усі жінки, які не хочуть битися зі зброєю в руках. Списниць ми надішлемо до Довгого Кургану — приєднатися до їхніх сестер. Самотніх чоловіків — до інших фортець, які скоро відчиняться. Хто вдягне чорне, лишиться тут або поїде до залог Східної Варти і Тіньової Вежі. Тормунд візьме собі за стіл замок Дубоцит — хай сидить неподалік.

Бовен Марш зітхнув.

— Якщо вони не доб'ють нас мечами, то доїдять голодними ротами. Чи не скажуть пан воєвода, як вони мають намір годувати Тормунда з його тисячами?

Джон чекав цього запитання і мав на нього відповідь.

— Через Східну Варту. Ми привеземо харчі кораблями — стільки, щоб вистачило. З річкового краю, штормового, Долини Арин, Дорну, Обширу... та хоч би і з Вільних Міст за вузьким морем.

— І за ці харчі буде сплачено... чим, дозвольте запитати?

«Золотом Залізного Банку Браавосу» — трохи не прохопився Джон, але натомість відповів:

— В укладеній угоді є умова, що вільний нарід може зберегти свої хутра та шкури для тепла взимку, але решту коштовних речей має віддати нам. Золото, срібло, бурштин, коштовне каміння, різьблену кістку... все, що має добру ціну. Ми відвеземо все це за вузьке

море на продаж у Вільних Містах.

— За все багатство дичаків, — мовив Батько Норей, — ви купите барило ячменю. Ну нехай два барила.

— Воєводо Сніговію, — спитав Клідас, — а чому ви не вимагали від дичаків віддати усю їхню зброю?

Йому в відповідь зареготав Шкірян.

— Ви хочете, щоб вільний нарід бився поруч із вами проти спільного ворога. Та як нам битися без зброї? Кидатися в упирів сніжками? Чи гамселити їх ломаками?

«Те, що носить більшість дичаків, не краще за ломаки» — подумав Джон. Дерев'яні кий, кам'яні сокири, довбні з прив'язаними каменями, списи з гартованими у вогнищі вістрями, ножі з кістки, каменю та драконоскла, плетені з верби щити, кістяні обладунки, виварені шкірянки... Хіба що тенни кували спижд, а наскочники на кшталт Плакуна носили вкрадену броню та зняті з трупів залізні мечі... але й ті були стародавньої роботи, зношені роками вжитку, поплямовані іржею.

— Тормунд Велетнебій ніколи не дасть згоди роззброїти своїх людей, — мовив Джон. — Він не Плакун, але і не боягуз. Якби я попрохав його про таке, справа дійшла б до крові.

Норей попестив бороду.

— Ну хай ви посадите ваших дичаків у ті зруйновані замки, воєводо Сніговію, але як примусите там лишитися? Що завадить їм піти на південь у кращі, тепліші землі?

— Наші землі! — додав Старий Кремінець.

— Тормунд дав мені своє слово. Він присягнувся, що служитиме поруч з нами до весни. Плакун та інші ватажки присягнутьься в тому ж самому, або ми не дозволимо їм пройти.

Старий Кремінець струснув головою.

— Вони нас зрадять!

— Слово Плакуна нічого не варте, — мовив Отел Ярвик.

— Вони безбожні дикуни! — скрикнув септон Келадор. — Навіть на півдні зрадливість дичаків відома усім!

Шкірян схрестив руки на грудях.

— Пам'ятаєте битву, що відбулася отут унизу? Я в ній стояв на іншому боці від вас, пригадуєте? А нині ношу ваш чорний стрій і вчу ваших хлопців убивати ворога. Хтось назве мене перевертнем... може, й не збреше... але дикун я такий самий, як ви, гави. Ми теж шануємо богів — одних з Зимосіччу.

— Богів півночі. Відколи постала Стіна, а чи й раніше, — мовив Джон. — Саме ними присягнувся Тормунд. І дотримає слова. Я знаю його, як знав Манса Розбишаку. Навіть ішов з ними у війську, якщо пригадаєте.

— Я не забув, — відповів великий шафар.

«Авжеж, — подумав Джон, — мені й на думку не спало, що ти міг таке забути.»

— Манс Розбишака теж присягався, — правив далі Марш. — Він обітував не вдягати корони, не брати дружини, не ставати батьком синам. А тоді перевернувся, зробив усе сказане і повів на Семицарство велетенське жахливе військо. Рештки саме цього війська чекають отам за Стіною просто зараз.

— Зламани й знесилені рештки.

— Зламаного меча можна перекувати. І вбити ним когось.

— Вільний нарід не має ані писаних законів, ані князів та панів, — мовив Джон. — Але й вони люблять своїх дітей. Принаймні це ви маєте визнати.

— Нас не турбують їхні діти. Ми боїмося свавілля батьків, не синів.

— Я теж. Тому і наполіг на заручниках. — «Не такий я вже довірливий йолоп, за якого ви мене вважаєте... і не наполовину дичак, хай у які плітки ви вірите.» — Сто хлопчиків віком від восьми до шістнадцяти років. По синові од кожного ватажка і очільника, решту за жеребом. Хлопчики служитимуть джурами та зброєносцями, звільняючи наших братчиків для інших обов'язків. Дехто з часом може вирішити вдягти чорне. Траплялися й дивніші речі. Решта у кожному разі лишиться запорукою вірності їхніх батьків.

Північани презирнулися.

— Заручники, кажете, — задумливо

промовив Батько Норей. — І Тормунд погодився?

«Мусив або погодитися, або приректи своїх людей на смерть.»

— Кривава ціна, так він їх назвав, — відповів Джон Сніговій. — Але погодився її заплатити.

— Чому б не назвати? — Старий Кремінець постукав ціпком по кризі. — Ми завжди кликали вихованцями тих малих, яких Зимосіч од нас вимагала. Та розуміли, що насправді вони були заручниками. То й що? Кому гірше?

— Хіба що тим, чиї батьки розгнівили Королів Зими, — відповів Батько Норей. — Тих повернули додому коротшими на голову. Але ти мені ось що скажи, хлопче... якщо ці твої дичацькі друзі надумують нас обдурити, тобі стане духу зробити те, що ти муситимеш?

«Краще спитай Яноса Слинта.»

— Тормунд Велетнебій не стане випробовувати мою довіру. У ваших очах, князю Норей, я ще зелений хлопчик, та моїм батьком був Едард Старк.

Але великий шафар не вгамовувався.

— Ви сказали, ці хлопчики служитимуть зброєносцями. Авжеж пан воєвода не мають на думці навчати їх битися зі зброєю в руках?!

Джон спалахнув гнівом.

— Авжеж ні, пане великий шафарю — я посаджу їх шити мереживну білизну! Певно ж, вони будуть навчатися зі зброєю. Також збивати масло, рубати дрова, вигрібати стайні, виливати нічні горщики, бігати з листами... але у вільний від цих обов'язків час їх навчатимуть списа, меча і довгого лука.

Марш зачервонівся темнішою барвою.

— Хай князь-воєвода пробачать мені відверті слова, але м'якших я не знайду. Те, що ви пропонуєте, є ніщо інше, як зрада. Вісім тисяч років братчики Нічної Варти стояли на Стіні, захищаючи її від дичаків. Нині ви хочете пропустити їх на південь, дати притулок в наших замках, нагодувати, вдягти і навчити битися. Воєводо Сніговію... невже я мушу нагадувати вам, що ви склали присягу?

— Я пам'ятаю присягу, яку склав, — мовив

Джон. — «Я — меч у темряві. Я — вартовий на мурах. Я — вогонь, що розганяє холод, світло, що приносить ранок, ріг, що пробуджує сплячих, щит, що боронить царину людей.» А ви, пане, проказували ті самі слова, коли складали свої обітниці?

— Панові князю-воєводі відомо, що так.

— Ви певні, що я чогось не забув? Приміром, про короля, про його закони? Проте, як ми маємо захищати кожен вершок королівських володінь, чіплятися за кожен зруйнований замок? Нагадайте мені слова цієї частини присяги.

Джон почекав на відповідь. Її не було.

— Я — щит, що боронить царину людей. Ось які ми з вами проказували слова. То скажіть мені, пане великий шафарю: хто є ці дичаки, коли не люди?

Бовен Марш розтулив рота, але не вимовив ані слова. Шиєю його поповзла бурякова барва.

Джон Сніговій одвернувся од нього. Останнє світло сонця почало тьмяніти. Джон подивився, як тріщини на Стіні міняються з

червоних на сірі й чорні — з вогняних блискавок на річки чорного льоду. Там унизу пані Мелісандра скоро запалить ніч-варту і читатиме свій звичний переспів: «Господи Світла, оборони нас, бо ніч темна і повна жахіть».

— Зима насувається, — нарешті мовив Джон, порушивши незграбну мовчанку. — А з нею насуваються білоходи. Зупинити їх ми можемо лише тут, на Стіні. Бо Стіну збудовано саме на те, щоб їх зупиняти... але на Стіні мають стояти люди. Нашу суперечку скінчено. Нам ще багато треба зробити, перш ніж відчинити браму. Тормунда з його людьми потрібно нагодувати, вдягти і оселити в помешканнях. Чимало серед них буде хворих і змучених голодом. Цих я ввіряю вам, Клідасе. Врятуйте стількох, скількох зумієте.

Клідас блимнув підсліпуватими рожевими очицями.

— Зроблю все, що зможу, Джоне... тобто пане князю-воєводу.

— Нам знадобляться усі вози, гарби та хури,

щоб перевезти вільний нарід до їхніх нових домівок. Отеле, подбайте про це.

Ярвик похмуро скривився і відповів:

— Авжеж, князю-воєводо.

— Ви, пане Бовене, збиратимете вхідне мито. Золото, срібло, бурштин, гривні, обручі й намиста. Порахуйте, складіть гарненько і подбайте, щоб усе дісталось Східної Варти без втрат.

— Авжеж, воєводо Сніговію, — відповів Бовен Марш.

А Джонові подумалося: «Лід, — сказала вона, — і кинджали у пільмі. Червона замерзла кров і оголена сталь.»

Долоня мечової руки сама собою згиналася і розгиналася. Здіймався вітер.

Серсея

Кожна ніч здавалася холоднішою за попередню.

Келія не мала ані комина, ані жарівниці. Єдине вікно було надто високо розташоване, щоб бачити з нього бодай щось, і надто вузьке, щоб з нього вилізти... зате достатньо широке, щоб пускати нічний холод. Першу сорочку, яку їй дали, Серсея розірвала на шматки, вимагаючи повернути їй власний одяг. Та натомість мусила мерзнути оголена. Коли їй принесли другу, вона хутко натягла її через голову, ще й подякувала, давлячись вимушеними словами.

Вікно пропускало ззовні також і шум. То був єдиний спосіб королеві дізнатися, що відбувається у місті — септи, які приносили їй їжу, не розповідали-бо геть нічого.

І це дратувало її найбільше. Хайме мав скоро з'явитися їй на порятунок... але як вона дізнається, коли саме? Серсея мала надію, що братові стане розуму не покинути військо позаду і не примчати на самоті — адже йому знадобиться кожен меч, щоб дати ради Бідолахам, які оточили Великий Септ. Вона щоразу запитувала про свого близнюка кожна зі своїх наглядочок, але жодна не відповідала. І про пана Лораса теж питала — за останнім почутим нею звітом він помирав на Дракон-Камені від ран, завданих йому в приступі замку. «Хай би вже помер, — думала Серсея, — і то якнайшвидше.» Смерть малого означала б порожнє місце у Королегвардії, яке могло стати її порятунком. Але септи так само зберігали мовчання про Лораса Тирела, як і про її брата.

Князь Кайбурн був її останнім і єдиним відвідувачем з зовнішнього світу; в іншому її товариство складалося з неї самої та трьох наглядочок, побожних і незворушних. Септа Унела була окостувата, схожа на чоловіка, з мозолястими долонями і насупленою

мармизою, геть позбавленою вроди. Септа Моела мала цупке біле волосся і маленькі злостиві очиці, завжди примружені у підозрі, на зморшкуватому обличчі, гострішому за лезо сокири. Септа Сколера була тілиста і опецькувата, мала важкі цицьки, оливкову шкіру та вічний запах кислого молока навколо себе. Трійця приносила їй харчі та воду, випорожнювала горщик, кожні кілька днів забирала сорочку, щоб випрати, при тому залишаючи королеву мерзнути голою під ковдрою. Інколи Сколера читала їй з «Семикутної зірки» або «Святого молитовника». Жодного іншого слова, як і відповідей на свої запитання, Серсея від них не чула.

Усіх трьох септ вона ненавиділа і зневажала — майже так само, як тих, хто її зрадив. Облудні друзі, невірні слуги, чоловіки, що присягалися в вічному коханні, навіть власні її родичі... усі зрадили і повтікали тієї миті, коли були їй найпотрібніші. Озней Кіптюг, клятий слабак, зламався під канчуками і розбовкав у

вуха верховного горобця таємниці, які мав понести з собою до могили. Його брати — вуличний непотріб, який вона піднесла на казкову висоту — сиділи на дупі й не робили геть нічого. Ауран Бурун, її адмірал, утік у море на дромонах, які вона йому збудувала. Ортон Добромир поспіхом повернувся до свого маєтку, Довгостолу, і забрав з собою дружину Таену — єдину справжню подругу королеви у ці жахливі часи. Гарис Звихт і великий маестер Пицель кинули її в полоні та віддали державу в руки тим самим людям, які змовлялися проти неї. Мерина Транта і Бороса Блаунта, присяжних оборонців короля, ніде не могли знайти. Навіть її брат у перших Лансель, що колись освідчувався їй у коханні, тепер був одним з її обвинників. А її власний дядько відмовив їй у допомозі, коли вона хотіла зробити його Правицею Короля.

Що ж до Хайме...

Ні, вона не вірила, відмовлялася вірити. Хайме з'явиться, щойно дізнається про її бланганя. «Приїзди негайно, — написала вона

йому. — Допоможи. Врятуй. Ти потрібен мені так, як ніколи донині. Я кохаю тебе. Кохаю. Кохаю. Приїзди негайно!» Кайбурн божився, що лист неодмінно знайде її близнюка в річковому краю, де він перебував з військом. Але Кайбурн так і не повернувся. Хтозна — може, теж лежав мертвий, а голова стирчала на шпичці над брамою міського дитинця. А може, скнів у кам'яному мішку під Червоним Дитинцем, не встигнувши навіть надіслати її листи. Королева питала про нього разів сто, але наглядочки не казали ані слова. Все, що вона знала напевне — Хайме ще не прибув.

«Авжеж ні, — казала вона собі. — Але вже скоро. Щойно він приїде, верховний горобець і його посіпаки заспівають іншої.»

Серсея ненавиділа почуття безсилля і безпорадності. Вона погрожувала, але погрози стрічалися з кам'яними обличчями та глухими вухами. Вона наказувала, але на накази ніхто не зважав. Вона закликала до милосердя Матері, до природнього співчуття одних жінок до інших, але три септи, напевне, разом зі

спокусами цього світу відкинули і власну жіночу природу, коли складали свої обітниці. Королева спробувала причарувати їх ласкою та привітним словом, покійно приймаючи нові випробування. Та септи були невблаганні. Вона пропонувала їм коштовні нагороди, послаблення майбутньої кари, золото, шану, посади при дворі. Та її обіцянки вони сприймали так само байдуже, як її погрози.

І ще вона молилася... о, як вона молилася! Вони вимагали від неї молитов, і вона корилася — сумирно відчитувала, скільки треба, ще й на колінах, мов пересічна вулична потіпаха, а не донька Скелі. Вона молилася про звільнення, про порятунок, про Хайме. Уголос королева благала богів про захист невинної жертви; мовчки закликала їх подарувати обвинникам раптову і болісну смерть. Вона молилася, доки не стерла коліна до сирого м'яса, доки язик не розпух у роті так, що трохи її не задушив. Усі молитви, яких її навчили ще дівчинкою, повернулися до Серсеї у келії, а за потреби вона вигадувала собі нові, закликаючи до

Матері й до Діви, до Батька і до Воїна, до Стариці й до Коваля. Молилася вона навіть Морокові. «Коли на морі шторм, то кожен бог згодиться.» Але Седмиця небесна виявилася глухішою за своїх слуг земних. Серсея проказала їм усі слова, які знала, віддала усю пристрасть, яку мала в собі, віддала усе... крім хіба сліз. «Моїх сліз вони не побачать» — вирішила королева про себе.

Серсея ненавиділа почуватися слабкою. Якби боги подарували їй силу, що мав у руках Хайме і той п'яний бевзь Роберт, вона б сама собі облаштувала втечу. «О, якби ж мені меча і хисту володіти ним!» Вона мала серце воїна, та боги в своїй сліпій ненависті дали їй кволе тіло жінки. Наприпочатку королева пробувала опиратися, та септи подолали її числом — надто їх було багато, ще й дужіших, ніж здавалося на перший погляд. Всі до останньої виглядали бридкими старими шкіриндами; але всі їхні молитви та відправи, старанне шкрябання підлоги та лупцювання послушниць дрючками зробили святих сестер

зашкарубними, наче корені дерев.

До того ж вони не дозволяли їй перепочити. Удень чи вночі, коли королева заплющувала очі для сну, одна з її наглядочок миттю з'являлася будити її та вимагати сповіді гріхів. На Серсею поклали тяжкі звинувачення у перелюбстві, грішному зляганні, державній зраді, ба навіть убивстві — бо Озней Кіптюг зізнався, що задушив попереднього верховного септона за її наказом.

— Я прийшла почути розповідь про ваші злочинства, — гарчала септа Унела, трусячи королеву за плече.

Септа Моела розводилася, що спати королеві насправді не дають її тяжкі гріхи.

— Лише невинним даровано насолоду спокійного, нічим не стурбованого сну. Зізнайтеся у гріхах, і спатимете, наче новонароджене немовля.

Прокинутися і заснути, знову прокинутися і знову заснути... кожную ніч дерли на шматки жорстокі руки її мучительок, і кожна ніч була холоднішою та лютішою за попередню. Година

сови, година вовка, година солов'я, схід місяця і захід місяця, світанок і сутінки... всі вони дибали повз неї, наче п'яні гульвіси з шинку додому. Яка нині година? Який день? Де вона знаходиться? Чи спить і бачить сон, а чи вже прокинулася? Ті уривки сну, які дозволялися королеві, перетворилися на гострі друзки і шматували їй розум на клапті. З кожним новим днем Серсея почувалася глухішою до світу, втрачала здоровий глузд, палала у виснажливій гарячці. Королева вже не тямилася, скільки часу сидить ув'язнена у келії нагорі однієї з семи високих башт Великого Септу Баелора. «Я тут зістарюся й помру» — одного разу в відчай подумала вона.

Але цього Серсея не могла собі дозволити. Адже в ній мав потребу її син. І не меншу — її королівство. Вона мала звільнитися за всяку ціну, хай яка на неї чигала небезпека. Її світ стиснувся до келії завбільшки шість на шість стоп, нічного горщика, грудкуватого солом'яника і ковдри темної вовни, од якої в неї свербіло все тіло — та все ж вона лишалася

спадкоємицею князя Тайвина, донькою Скелі.

Виснажена браком сну, змучена холодом, що вповзав до башти щоночі, закатована голодом і лихоманкою, Серсея нарешті прийшла до думки, що має покаятися перед своїми полонителями. Тієї ж ночі, коли септа Унела з'явилася вирвати королеву з обіймів сну, то побачила її на колінах у сумирному чеканні.

— Я грішила, — мовила Серсея. Язик її ледве повертався у роті, вуста були сухі й потріскані. — Я скоїла тяжкі гріхи. Нині я це бачу ясним зором. Як я могла так довго лишатися сліпою? Нарешті Стариця з'явилася до мене, високо здійнявши лампаду мудрості. Її священне світло осяяло той шлях, яким тепер я маю йти. Я хочу очиститись гріха. Нічого більше не бажаю, крім прощення й спокути. Благаю, добра септо, молю вас на колінах: відведіть мене до верховного септона, щоб я сповідала йому мої злочинства та перелюбства.

— Я перекажу бажання вашої милості, — відповіла септа Унела. — Їхня пресвятість матимуть велику втіху. Бо сказано, що лиш

сповіддю та щирим каяттям рятуються безсмертні душі.

І подарувала королеві спокій та спочинок на решту тієї довжелезної ночі. Години і години минали у блаженному забутті. Сова, і вовк, і соловей прослизнули повз королеву непоміченими, поки Серсея втішалася довгим солодким сном, у якому Хайме був її чоловіком, а їхній син ходив землею живий.

З настанням ранку королева майже повернулася до тями. Коли її наглядачки з'явилися по неї, вона знову промимрила слова належної покори і потвердила свій намір сповідати гріхи та отримати пробачення.

— Велике щастя чути се від вас, — поважно кивнула септа Моела.

— Великий тягар упаде з вашої душі, — додала септа Сколера. — Ваша милість скоро відчують незрівнянне полегшення.

«Ваша милість.» Два прості слова знуртували їй душу. Під час її тривалого полону три мучительки нечасто обтяжували себе навіть такою чемністю в бік королеви.

— Їхня пресвятість чекають, — мовила септа Унела.

Серсея схилила голову, покірно і принижено.

— Чи не дозволите мені хоча б купіль? Я не в належному вигляді для відвідин високої особи...

— Скупаєтеся згодом, якщо дозволять їхня пресвятість, — заперечила септа Унела. — Зараз вас має хвилювати не марнославство грішної плоті, а очищення безсмертної душі.

Три септи повели її униз баштовими сходами. Септа Унела рухалася попереду, септа Моела та септа Сколера — по п'ятах, наче досі боялися, що вона кине́ться тікати.

— Я вже так давно не бачила відвідин, — промурмотіла Серсея тихо і сумирно, ступаючи сходами. — Чи здоровий наш король? Я питаю лише як матір, що непокоїться за дитину.

— Його милість у доброму здоров'ї, — відповіла септа Сколера, — і добре захищений, удень і вночі. Королева завжди перебуває коло нього.

«Я — королева!!!» Але Серсея проковтнула, посміхнулася і мовила:

— Це добре знати. Адже Томен так її кохає. Я не вірила ані на мить у ті жахіття, що про неї розповідали. — «Як Маргерії Тирел вдалося викрутитися зі звинувачень у перелюбстві, зраді чоловіка і престолу? Як?!» — Невже над нею вже відбувся суд?

— Скоро відбудеться, — мовила септа Сколера, — але її брат...

— Замовкни! — обернула Унела через плече на Сколеру вогняний погляд суворих очей. — Ти забагато патякаєш, стара дурепо. Не в нашій волі говорити про такі речі.

Сколера схилила голову.

— Благаю пробачити.

Решта шляху донизу минула в мовчанні.

Верховний горобець прийняв королеву в своєму святилищі, непоказній семикутній палаті, з кам'яних стін якої на присутніх витріщалися грубо вирізьблені лики Седмиці — майже так само кисло і несхвально, як сам пресвятий отець. Коли Серсея увійшла, він

саме сидів коло грубо витесаного столу і щось писав. Верховний септон анітрохи не змінився від того дня, коли вона востаннє перебувала у його присутності — того самого, коли її схопили та ув'язнили за його наказом. Він і досі лишився тендітним посивілим чоловічком з твердим і палючим поглядом, повним дивної жаги, гостро окресленим обличчям, підозріливими очима. Замість коштовних шат своїх попередників він носив мішкувату рясу нефарбованої вовни, що спадала йому до кісточок.

— Ваша милосте, — привітався він. — Я так розумію, ви прийшли заради сповіді.

Серсея впала на коліна.

— Саме так, ваша пресвятосте. Адже сама Стариця з'явилася мені вві сні, високо здійнявши...

— Авжеж, авжеж. Унело, ви лишайтеся і записуйте слова її милості. А вам, Сколеро та Моело, дозволяю піти.

І верховний септон склав кінчики пальців докупи тим самим рухом, який королева

тисячу разів бачила в свого батька.

Септа Унела сіла на стілець позаду неї, розгорнула пергамен, умочила перо в маєстерське чорнило. Серсея відчула напад страху.

— А коли я зізнаюся, чи дозволять мені...

— З вашою милістю чинитимуть відповідно до ваших гріхів.

«Він невблаганний та непохитний» — ще раз нагадала собі королева. І дозволила собі хвильку зібратися з думками.

— Ну то хай Мати Небесна зглянеться на мене. Я злягалася з чоловіками поза путами шлюбу. Зізнаюся у сьому.

— З ким саме? — Очі верховного септона незворушно втупилися у її.

Серсея почула, як позаду тихо і обережно шкрябає пером Унела.

— З Ланселем Ланістером, моїм братом у перших. І з Ознеєм Кіптюгом. — Обидва чоловіки зізналися, що були з нею в ліжку; заперечувати було безглуздо. — З його братами теж. Обома.

Вона не мала способу дізнатися, що саме розкажуть Озфрид та Озмунд. Краще визнати трохи забагато, ніж замало.

— Моєму гріху немає виправдання, ваша пресвятосте, але я почувалася самотньою і зляканою. Боги забрали від мене короля Роберта, мого коханого захисника та покровителя. Я лишилася на самоті, оточена змовниками і заколотниками, нещирими друзями, зрадниками, що бажали смерті моїм дітям. Я не знала, кому довіритися, і тому скористалася... єдиним відомим мені способом повернути до себе Кіптюгів.

— Тобто вашими жіночими принадами?

— Так, моєю жіночою плоттю. — Вона притиснула до обличчя руки, затремтіла, а коли знову їх опустила, очі її спливали слізьми. — Хай пробачить мені Діва, та я вчинила так заради своїх дітей, заради добра королівства. Я не мала з того втіхи, бо Кіптюги... то суворі й жорстокі чоловіки, вони брали мене зухвало і брутально... та що я мала робити? Томенові потрібні були захисники, яким я могла

довіритися.

— Його милість перебував під захистом Королегвардії.

— Королегвардія стояла і дивилася, як на власному весіллі помирав його брат Джофрі! Вона нічим не зарядила смерті одного з моїх синів, яку я бачила на власні очі. Я не могла навіть думати втратити іншого. Так, я грішила, я скоїла неправу перелюбство, але скоїла його заради Томена. Благаю вашу пресвятість пробачити мені, та я б розсунула ноги перед кожним чоловіком у Король-Березі, якби то був єдиний спосіб уберегти життя моїх дітей!

— Пробачення надходить лише від богів. А що скажете про пана Лансея, вашого брата в перших і зброєносця вашого ясновельможного чоловіка? Ви і його брали до ліжка з тим, щоб зводити його вірність престолові?

— Лансея... — завагалася Серсея.

«Обережно, — сказала вона собі, — Лансель розповість йому геть усе.»

— Лансель кохав мене. Він був іще зовсім хлопчик, та я не сумнівалася у його відданості

мені й моєму синові.

— І все ж розбестили його і навернули до гріха.

— Я була така самотня! — Королева придушила схлип. — Я втратила чоловіка, сина, панотця. Я правила намісницею на державі, але ж і королева — лише жінка, а жінки — слабке вмістилище гріха, легка здобич усякої спокуси... кому це знати, як не вашій пресвятості. Навіть святі септи час від часу піддавалися гріховній звабі. Від Лансея я мала втіху і розраду. Він був лагідний, ніжний, не кидав мене на самоті. Я знаю, це було негідно, та нікого іншого поруч я не мала... а жінці потрібно почуватися коханою, мати коло себе чоловіка, бо вона, вона...

З грудей Серсеї ринули нестримні схлипи. Верховний септон не зробив ані спроби її заспокоїти. Він сидів, спрямувавши на королеву незворушний погляд, і спостерігав її сум'яття з кам'яним лицем, ніби різьблені подоби Седмиці у храмі нагорі. Минали довгі хвилини; нарешті сльози королеви просохли,

залишивши очі червоними і подразненими. У грудях їй млоїлося — ось зараз упаде без тями. Але верховний горобець ще не скінчив.

— Це гріхи звичайні, пересічні, — мовив він. — Лукава вдача удовиць відома всім. Та й загалом жіноцтво у серці своєму мінливе і невірне, звикле чарами краси та ницим підступом накидати на чоловіків тенета злої волі. У цьому, втім, немає зради, якщо ви не грішили поза шлюбним ложем, поки був живий його милість король Роберт.

— Ні, — здригаючись, прошепотіла вона. — Ніколи, присягаюся!

Та верховний септон її наче і не почув.

— Але проти вашої милості також висунуто інші звинувачення — у злочинах далеко тяжчих, ніж просте злягання на непорядному ложі. Ви визнали пана Озней Кіптюга за свого коханця. А пан Озней наполягає, що на ваше прохання задушив мого попередника на смерть. Також він наполягає, що кинув наклеп на королеву Маргерію та її сестер, збрехавши про їхні тілесні гріхи, перелюбство і державну

зраду, знову-таки на ваше прохання.

— Ні! — відповіла Серсея. — Це неправда. Я люблю Маргерію, як любила б рідну доньку. Щодо решти... так, визнаю, я скаржилася на верховного септона. Піднесений до посади Тиріоном, він був слабкодухою і негідною людиною, плямою бруду на чистоті нашої Святої Віри. Ваша пресвятість знають це незгірш мене. Можливо, Озней подумав, що його смерть мене потішить. Коли так, якась частка вини лежить і на мені... але робити з мене вбивцю?! Оце вже ні! Тут я невинна. Поведіть мене до септу — я стану перед престолом суду Вишнього Батька і присягнуся всім, що маю!

— Все у свій час, — мовив верховний септон. — Вас також звинувачено у змові на вбивство вашого власного ясновельможного чоловіка, пресвітлої пам'яті короля Роберта, Першого тако нареченого.

«Лансель» — подумала Серсея.

— Роберта вбив вепр. Невже мене звинувачують і в перевертництві? То я тепер

варг? Може, і Джофрі, мого любого синочка, мого первістка, теж убила я?

— Ні. Йдеться лише про вашого чоловіка. Ви заперечуєте свою вину?

— Так, заперечую! Рішуче й непохитно. Перед богами і людьми.

Верховний септон кивнув.

— І останнє, але найгірше. Дехто стверджує, що ваші діти не були понесені від короля Роберта, але є байстрюками, породженими кровозмісом і подружньою зрадою.

— Це твердить Станіс, — негайно відповіла Серсея. — Брехня, ница і відверта брехня! Станіс прагне обійняти Залізний Престол, але шлях до корони йому затуляють діти його брата. Авжеж він мусить наполягати, що їхнім батьком був не Роберт. Його бридка цидула... в ній немає ані краплі правди. Я все заперечую!

Верховний септон поклав обидві долоні на стіл, відштовхнувся і став на ноги.

— Гарзд. Князь Станіс відвернувся від істини Седмиці й схилився до поклоніння червоному гемоніві. Його облудній вірі немає

місця у нашому Семицарстві.

Серсея відчула приплив надії та згідливо кивнула.

— І все ж таки, — правив далі його пресвятість, — звинувачення висунуто жахливі, і держава має знати, правдиві вони чи ні. Якщо ваша милість сказали правду, суд, поза сумнівом, доведе вашу невинність.

«Отже, буде суд, як не крути.»

— Але я зізналася...

— ...у певних гріхах, так. А інші ви заперечили. Суд відділить правду від кривди. Я ж прохатиму Седмицю пробачити вам гріхи, в яких ви зізналися, і молитимуся, щоб вас визнали невинною в решті злочинів.

Серсея повільно підвелася з колін.

— Схиляюся перед мудрістю вашої пресвятості, — мовила вона, — та якби могла молити вас про однеєнку краплю Материного милосердя... відколи я востаннє бачила сина, сплигло стільки часу...

Очі старого нагадували друзки кременю.

— Не личить пускати вас до короля без

очищення від гріховного лукавства. Проте ви зробили перший крок дорогою до праведності. У цьому світлі я дозволяю вам інших відвідувачів. По одному щодня.

Королева знову заплакала, і цього разу сльози були щирі.

— Ви такі добрі! Дякую вам.

— Матір наша милосердна. Це їй ви маєте дякувати.

Моела та Сколера чекали, щоб відвести її назад до келії у башті. Унела сунула одразу за нею.

— Усі ми молимося за вашу милість, — казала септа Моела, поки всі видиралися сходами нагору.

— Так-так, — підхопила септа Сколера. — Ви скинули з душі важкий тягар! Тепер ваша милість почуватимуться чистою і невинною, наче цнотлива діва на ранок свого весілля.

«Вранці перед своїм весіллям я стогнала у ліжку з Хайме» — пригадала королева.

— О так, — погодилася вона. — Я почуваюся відродженою. Так, немовби в душі

моїй розрізали гнійний чиряк, і нарешті почалося зцілення. Якби могла, я б зараз на крилах полетіла.

Королева уявила собі, як смачно загилила б ліктем у пику септі Сколері, як та сторчма покотилася б зміїстими сходами башти. А якби боги зглянулися, то стара зів'яла хвойда ще б і септу Унелу збила з ніг та забрала з собою.

— Як добре знову бачити вашу посмішку, — зауважила Сколера.

— Отже, їхня пресвятість дозволили мені відвідувачів?

— Так, — кивнула септа Унела. — Хай ваша милість назвуть імена тих, кого вам бажано бачити, і ми їм перекажемо.

«Хайме! Найбільше мені потрібен Хайме.» Але якщо її близнюк вже в місті, то чому сам не з'явився? Ні, краще з ним зачекати, доки вона не знатиме більше про те, що зараз відбувається поза стінами Великого Септу Баелора.

— Мій дядько, — мовила королева. — Пан Кеван Ланістер, брат мого батька. Чи перебуває

він зараз у місті?

— Так, — відповіла септа Унела. — Пан князь-намісник оселилися у Червоному Дитинці. Ми негайно пошлемо по їхню вельможність.

— Дякую, — мовила Серсея, одночасно думаючи: «Князь-намісник, отакої?». Втім, прикидатися здивованою вона не могла.

Сумирний та розкаяний норів, як виявилось, давав плоди значно поживніші, ніж просте очищення душі від тягаря. Того ж вечора королеву переселили у більшу келію на два поверхи нижче: з вікном, у яке справді можна було дивитися, і теплими м'якими ковдрами на ліжку. Коли настав час вечері, їй подали — замість черствого хліба та рідкого вівсяного кулешу — смаженого каплуна, миску хрусткої зеленини з подрібненими горіхами та горбик товченої ріпи у озері масла. Того вечора вона уперше від дня, коли її впіймали, заповзла до ліжка з повним черевом і проспала всі темні години ночі, ніким не потурбована.

Наступного ранку разом зі світанком

з'явився її дядько. Серсея ще снідала, коли двері розчахнулися, і крізь них ступив пан Кеван.

— Залиште нас, — наказав він її наглядачкам.

Септа Унела хутко випхала з келії Сколеру та Моелу і зачинила за ними двері. Королева звелася на ноги.

Пан Кеван виглядав старішим, ніж попереднього разу, коли вона його бачила. То був дебелий чоловік, широкий у раменах, трохи вже розповнілий, з коротко підрізаною білявою бородою, що бігла обрисами важкої щелепи, та коротким білявим волоссям, яке давно і безнадійно відступило від чола. Важку вовняну делію кармазинового сукна скріплювала золота пряжка у подібі лівової голови.

— Дякую вам, що прийшли! — мовила королева.

Її дядько насупився.

— Тобі краще сісти. Маю розповісти дещо про...

Але вона сидіти не хотіла.

— Ви досі на мене гніваєтеся. Я чую це в вашому голосі. Пробачте мені, дядечку! Я дарма вихлюпнула на вас те вино, але...

— Гадаєш, мене хвилює якийсь кухоль вина в обличчя? Лансель — мій син, Серсеє! Твій близький родич, рідна кров! Якщо я гніваюся на тебе, то саме за нього. Ти мала за ним наглядати, наставляти у шляхетних звичаях, знайти йому гідну наречену з поважної сім'ї. Натомість ти...

— Знаю, знаю! — «Лансель жадав мене більше, ніж я його. Та й досі жадає, ладна закластися.» — Я була самотня, слабка, зневірена... благаю вас, дядечку! Я така щаслива бачити ваше обличчя, ваше миле добре обличчя, дядечку. Я грішила, я чинила нищо і лукаво, я знаю, але не можу пережити, щоб ви мене ненавиділи!

Вона охопила його руками, поцілувала у щоку.

— Пробачте мені, благаю, пробачте!

Пан Кеван стерпів її обійми кілька ударів

серця, потім підняв руки і відповів на них. Його потиск був короткий і незграбний.

— Годі вже, — відповів він голосом, у якому ще не відтанула крига. — Тебе пробачено. Тепер сідай. Маю для тебе, Серсеє, кілька недобрих новин.

Його слова негайно нажахали її.

— Невже щось трапилося з Томеном?! Благаю, ні! Я так боялася за свого сина. Мені ніхто нічого не говорить! Скажіть, що з ним усе гаразд!

— Його милість цілком здоровий. Часто питає про тебе.

Пан Кеван поклав долоні їй на плечі, роздивився на віддалі довжини рук.

— Тоді Хайме? Що сталося з Хайме?

— Нічого. Хайме перебуває десь у річковому краю.

— Десь? — Це слово їй не сподобалося.

— Він схилив Крукоберіг під владу престолу і прийняв покору від князя Чорноліса, — мовив дядько, — але на шляху назад до Водоплину залишив свій супровід і поїхав геть разом із

жінкою.

— З жінкою? — Серсея вирячила очі, нічого не розуміючи. — Якою жінкою? Навіщо? Куди поїхав?

— Ніхто не знає. Нових звісток не надходило. Є відомості, що та жінка може бути донькою Вечерниці, панною Брієнною.

«Оте одоробло?» Королева пригадала Тарфійську Діву — велетенську, бридку, незграбну потвору, вбрану в чоловічу кольчугу. «Хайме ніколи б не кинув мене заради подібної істоти. Напевне, мій крук його не дістався, інакше він примчав би негайно.»

— Ми отримуємо звістки про найманців, які обсіли увесь південь, — казав далі пан Кеван. — Вони висаджуються на Тарфі, на Порогах, на Пізьмі... Я палко прагну дізнатися, де Станіс знайшов стільки грошей, щоб винайняти вільне кумпанство. Зараз мені прикро бракує сили, щоб дати їм ради. Мейс Тирел має вдосталь війська, але відмовляється зрушити його з місця, доки не владнають справу його доньки.

«Катова сокира владнала б справу Маргерії

швидко і остаточно.» Серсеї було начхати на Станіса та його сердюків. «Хай і його, і Тирелів Інші вхоплять. Хай вони поріжуть одне одного на клапті, державі з того краще буде.»

— Благаю, дядечку, заберіть мене звідси!

— Як? Силою зброї? — Пан Кеван пішов до вікна і визирнув з нього, насупивши чоло. — Довелося б учинити у цьому святому місці криваву різанину. Та якби я й хотів, мені бракує людей. Наша найкраща потуга пішла на Водоплин з твоїм братом. А я мав обмаль часу збирати нову.

Він знову обернувся до неї.

— Я говорив з його пресвятістю верховним септоном. Він не звільнить тебе, доки ти не спокутуєш гріхи.

— Я вже зізналася у них.

— Я сказав: спокутуєш. Перед усім містом. Це означає покутну ходу, і не абияку, а...

— Ні! — Вона знала, що далі скаже дядько, і не хотіла чути ані слова. — Ніколи! Так йому і скажіть, якщо говоритимете знову. Я — королева, не портова шльондра!

— Тобі ніхто не зашкодить. Ніхто не посміє торкнутися...

— Ні! — скрикнула вона різкіше, наполегливіше. — Краще смерть!

Пан Кеван на її гнів не зважив.

— Твоє бажання невдовзі може здійснитися. Його пресвятість вимагає судити тебе за королєвбивство, боговбивство, кровозміс і державну зраду.

— Боговбивство? — Серсея трохи не розреготалася. — Коли це я вбила бога?

— Верховний септон є голосом Седмиці на землі. Завдаючи кривди йому, ти заміряєшся на богів. — Перш ніж вона встигла заперечити, дядько здійняв угору долоню. — Не варто про таке сперечатися. Принаймні не тут. Для всього буде свій час на суді.

Він окинув келію поглядом. Вираз на дядьковому обличчі сказав Серсеї все, що треба. «Хтось підслуховує.» Навіть тут, навіть цієї миті вони не сміли говорити вільно!

Королева глибоко вдихнула і спитала:

— То хто мене судитиме?

— Свята Віра, — відповів дядько, — але в тому разі, якщо ти не наполягатимеш на суді двобоєм. Якщо ж наполягатимеш, то твоїм поборником має стати лицар Королегвардії. Але хай як обернеться справа, твою владу скінчено. Я служитиму намісником Томена до його повноліття. Мейса Тирела поставлено Правицею Короля. Великий маєстер Пицель та пан Гарис Звихт продовжать службу. Верховним адміралом віднині буде Пакстер Рожвин, а Рандил Тарлі прийняв уряд юстиціарія.

«Тирелівські значкові. Один і другий.» Все правління державою потроху підгортали під себе її вороги — родичі та посіпаки королеви Маргерії.

— Маргерію теж обвинувачено. Її саму та її сестер. З якого дива горобці її звільнили, а мене — ні?

— На цьому наполог Рандил Тарлі. Він першим дістався Король-Берега, коли здійнялася буря, і привів з собою військо. Тирелівських дівчат теж судитимуть, але його

пресвятість визнає, що справа проти них майже безнадійна. Усі чоловіки, названі коханцями королеви, заперечили звинувачення або зреклися своїх попередніх зізнань — за винятком твого скаліченого співця, який майже збожеволів. Тому верховний септон передав дівчат під опіку Тарлі, а князь Рандил дав священну клятву доправити їх до суду, коли буде вирішено час.

— А її обвинники? — запитала королева. — Де вони?

— Озней Кіптюг і Блакитний Бард ув'язнені тут, під септом. Рожвинових близнюків оголосили невинними, Гаміш Арфіст віддав богам душу. Решта сидить у підземеллях Червоного Дитинця під наглядом твого Кайбурна.

«Кайбурна» — подумала Серсея. Ну хоч це добра новина — соломина, за яку можна вхопитися. Князь Кайбурн тримає їх у своїх руках. Якими вміє творити дива. «І жахіття. Жахіття він теж уміє.»

— Є ще новини. Гірші. Чи не краще тобі

сісти?

— Сісти? — Серсея заперечливо струснула головою. Що могло бути гірше? Її невдовзі судитимуть за державну зраду, а мала королева та її сестри полетять собі на волю пташиною зграйкою. — Та кажіть вже! Про що йдеться?

— Про Мирцелу. Ми отримали з Дорну сумні новини.

— Тиріон! — верескнула вона. Це ж Тиріон відіслав її дівчинку в Дорн, це по неї Серсея послала Балона Лебедина, щоб повернути крихітку додому. Усі дорнійці — отруйні змії, а Мартели серед них — найпідліші. Червоний Гаспид навіть намагався захищати Біса власною зброєю і був на волосину від перемоги, яка б дозволила карликові уникнути вини за убивство Джофрі. — Це він, він! Увесь час він сидів у Дорні, а тепер допався до моєї дівчинки!

Пан Кеван знову насупився і зиркнув спідлоба.

— На Мирцелу напав дорнійський лицар на ім'я Герольд Дейн. Вона жива, але поранена.

Він розсік їй обличчя, і вона... прикро казати... втратила вухо.

— Вухо?! — Серсея нажахано витріщилася на дядька. «Вона ж іще дитина, моя золота принцеса, така ніжна та вродлива!» — Він відрубав їй вухо? А куди дивилися великий князь Доран і його дорнійські лицарі? Вони не змогли захистити одну маленьку дівчинку? Де був Арис Дубосерд?

— Загинув, захищаючи її. Кажуть, Дейн убив його у двобої.

Королева пригадала, що одного Дейна прозивали Вранішнім Мечем. Але ж той давно загинув. Хто такий цей Герольд і навіщо йому шкодити її доньці? Вона нічого не розуміла, хіба що...

— Тиріон втратив на Чорноводі половину носа. Розпанахати їй обличчя, відрубати вухо... я відчуваю тут ниці Бісові пальці.

— Великий князь Доран ані словом не згадує твого брата. Балон Лебедин пише, що Мирцела покладає вину на Герольда Дейна. Його прізвисько — Темна Зоря.

Серсея гірко засміялася.

— Хай яке там його прізвисько, насправді він — посіпака мого брата! Тиріон має друзів серед дорнійців. Усе це задумав Біс. Це ж він заручив Мирцелу з Тристаном. І тепер я бачу, навіщо!

— Ти бачиш Тиріона у кожній тіні.

— Бо він створіння тіней! Він убив Джофрі. Він убив батька. Гадаєте, на цьому він спиниться? Я боялася, що він сидить у Король-Березі й заміряється на Томена, та насправді він, мабуть, утік до Дорну, щоб там спершу вбити Мирцелу!

Серсея зміряла кроками ширину келії.

— Я маю бути поруч із Томеном! З цієї Королегвардії зиску, як з сосків на панцирі. — Вона крутнулася до дядька. — То кажете, пана Ариса вбито?

— Так. Рукою цього лицаря, Темної Зорі.

— То він мертвий, конче певно? Ви не помиляєтеся?

— Це звістки, які я отримав.

— Отже, тепер у Королегвардії є порожнє

місце! Його слід негайно заповнити. Томена мають захищати!

— Князь Тарлі складає список гідних лицарів на розгляд твоєму братові, але допоки не повернеться Хайме...

— Король може сам дати лицареві біле корзно! Томен — слухняний хлопчик. Скажіть йому, кого зробити братчиком Королегвардії, і він зробить.

— То чиє ім'я ти б хотіла йому назвати?

На це дядькове запитання королева поки що відповіді не мала. «Моєму поборникові знадобиться нове ім'я, не лише нове обличчя.»

— Кайбурн знає. Довіртеся йому. Так, дядечку, ми з вами мали суперечки, але нині я благаю вас... заради нашої спільної крові та вашої любові до мого батька, заради Томена та його бідної скаліченої сестри... зробіть так, як скаже він. Підіть до Кайбуерна і від мого імені скажіть йому, що час настав.

Королевогвардієць

— Ви були слугою цариці, — мовив Резнак мо'Резнак. — А цар бажають мати навколо себе власних слуг, коли приймають двір.

«Я й зараз її слуга. Сьогодні, завтра, завжди — до останнього подиху я належатиму їй. Байдуже, чийого — мого чи її.» Барістан Селмі відмовлявся вірити у смерть Даянерис Таргарієн.

Можливо, саме тому його зараз усували від престолу. «Одного за одним Гіздахр приборе усіх.» Могутній Бельвас лежав у храмі при порозі смерті, ввірений турботам Блакитних Грацій... хоча Селмі плекав підозру, що вони хочуть скінчити справу, почату медованими кониками. Скахаза Голомозого усунули від очільництва. Неблазні відступили до своїх куренів. Джохого, Даарію Нахаріс, адмірал

Гролео та Зух з Неблазних лишалися заручниками юнкайців. Агго, Рахаро та решту королевиного халазару надіслали за річку шукати їхню зниклу царицю-королеву. Навіть Місандею замінили — цар не вважав за годяще тримати при собі оповісницею дитину, ще й колишню наатійську рабиню. «І ось тепер моя черга.»

Були часи, коли усунення від обов'язку охорони престолу Барістан сприймав як пляму на своїй честі. Але то було на Вестеросі. У цьому гаспидському гнізді — Меєрині — лицарська честь здавалася недоладнішою за блазенські лахи. Та й недовіра була взаємною — Гіздахр зо'Лорак був чоловіком його королеви, але не його королем.

— Якщо його милість бажає, щоб я залишив двір...

— Їхня преосяйність, — виправив підстолій. — Ні-ні-ні, ви мене не так зрозуміли. Їхня превисокість невдовзі мають приймати послів від Юнкаю, щоб обговорити відведення їхнього війська. А ті можуть попрохати, е-е-е...

відшкодування за тих, хто віддав життя розгніваному драконові. Дразливе становище... Цар вважають за краще, якщо послі побачать меєринського царя на меєринському престолі під захистом меєринських воїнів. Певен, ви мене розумієте, добрий лицарю.

«Я розумію більше, ніж ти гадаєш.»

— Чи не можна дізнатися, яких саме воїнів обрав його милість для захисту своєї особи?

Резнак мо'Резнак посміхнувся своєю слизькою посмішкою.

— Лютих бійців, безмежно відданих їхній превисокості. Гогора Велетня. Храза. Плямистого Кота. Белакво Костолама. Непереможних звитяжців.

«Горлорізів з ями.» Пан Барістан анітрохи не здивувався. Гіздахр зо'Лорак сидів на своєму новому престолі непевно й хитливо. Меєрин не мав царя вже з тисячу років... і деякі уродженці старих домів подекували, що на царський престол знайшовся б і хто кращий. Ззовні мурів стояли юнкайці з сердюками та

союзниками; всередині ховалися Сини Гарпії.

Лави ж захисників царської особи танули з кожним днем. Гіздахрова необачність з Сірим Хробаком коштувала йому Неблазних. Коли його милість спробував оддати їх під провід свого родича, як вже вчинив з Мідними Звірми, Сірий Хробак повідомив царя, що Неблазні є вільними людьми і приймають накази лише від своєї матері. Що ж до Мідних Звірів, то з них половина була відпущенцями, а ще половина — голомозими меєринцями, вірність яких досі могла належати Скахазові мо'Кандаку. Тож єдині надійні прибічники, на яких цар Гіздахр міг покластися у оточенні моря ворогів, були ямні бійці.

— Молюся, щоб вони захистили його милість від усіх небезпек.

Голос пана Барістана не виказував ані натяком його справжніх почуттів; їх він навчився ховати ще в Король-Березі багато років тому.

— Їхню препишність! — наголосив Резнак мо'Резнак. — Але інші ваші обов'язки

лишаються незмінними, пане лицарю. Якщо миру не судиться тривати довго, їхня преосаянність бажають, щоб саме ви очолили царські збройні сили проти ворогів міста.

«Хоч тут здорового глузду не втратив.»
Белакво Костолам чи Гогор Велетень могли, звісно, прислужитися Гіздахрові як щити від ворожих клинків... але сама думка, що хтось із них поведе військо на битву, була така сміховинна, що старий лицар ледве стримав посмішку.

— Радий прислужитися його милості.

— Та не «милості»! — скрикнув, досадуючи, підстолий. — Це ви так на Вестеросі титулюєте ваших королів! А тут треба казати: ваша препишність, ваша преосаянність, ваша превисокість.

«Цьому цареві найкраще пасувала б ‘ваша марнославність’.»

— Як скажете.

Резнак облизнув губи.

— Тоді ми скінчили.

Цього разу його масна посмішка означала

дозвіл піти. Пан Барістан відкланявся і пішов, радий залишити позаду сморід підстолієвих парфумів. «Чоловік має пахкотіти потом, а не квітками.»

Велика Піраміда Меєрину була вісім сотень стоп заввишки від пониззя до вершини. Покої підстоля розташувалися на другому рівні. Покої цариці, а з ними і його власні, обіймали найвищу сходинку. «Височенько дибати, як на мої літа» — подумав пан Барістан, розпочинаючи сходження. З королевиними дорученнями він, бувало, ходив туди-сюди п'ять чи шість разів на день — про що свідчив біль у колінах і попереку. «Настане день, коли мені вже буде несила видиратися цими сходами, — подумав пан Барістан, — і настане він швидше, ніж мені бажається.» Та перед тим він ще мав подбати, щоб хоч кілька з його хлопчаків приготувалися обійняти місце коло королеви. «Я сам їх висвячу на лицарів, коли будуть готові та гідні. І кожному подарую коня та пару золотих острог.»

Царські помешкання стояли тихі,

принишклі. Гіздахр не зайняв їх, натомість обравши собі у серці Великої Піраміди власні покої — зусібіч оточені товстелезними цегляними стінами. Меццара, Міклаз, К'єзза, решта юних чашників і чашниць — насправді заручників і заручниць, про що Селмі з королевою не надто любили згадувати, бо прихилилися до малечі серцем і душею — пішли разом з царем, а Іррі та Джихікі приєдналися до решти дотракійців. Лишилася тільки Місандея — крихітна покинута примара, що самотньо блукала королевиними покоями на самій верхівці піраміди.

Пан Барістан повільним кроком вийшов на терасу. Небо над Меєрином мало колір плоті трупа — тьмяне, біле, важке скупчення хмар від одного виднокраю до іншого. Сонце геть сховалося за цією непроникною стіною; вранці воно зійшло, ніким не бачене, і мабуть, так само закотиться ввечері. Ніч буде жарка, вогка, задушлива, липка — того штибу, коли людині бракує ковтка повітря. Вже три дні збиралося на дощ, але досі не впало ані краплі. «Дощ буде

полегшенням. Може, зміє бруд з цього міста.»

Звідти, де стояв, Барістан бачив чотири менші піраміди, західні мури міста і табір юнкайців на березі Невільницької затоки, з якого вгору звивався, наче велетенський змій, товстелезний стовп диму. «Юнкайці палять мертвих, — здогадався він. — Їхнім обложним табором скаче бліда кобила.» Незважаючи на все зроблене королевою, хвороба поширювалася і в місті, і за його мурами. Меєринські базари позакривалися, вулиці спорожніли. Цар Гіздахр дозволив бійцівським ямам лишитися відчиненими, але натовпу в них майже не було. Казали, що меєринці цураються навіть Храму Грацій.

«Невільникарі знайдуть спосіб і в цьому звинуватити Даянерис» — гірко подумалося панові Барістану. Він майже чув шепіт — Великих Хазяїв, Синів Гарпії, юнкайців; усі вони оповідали один одному про смерть королеви. Половина міста вже повірила їм, хоча й не мала наразі сміливості проказувати уголос. «Та скоро, гадаю, все зміниться.»

Пан Барістан почувався дуже втомленим, дуже старим. «Коли встигли спливти всі ці роки?» Останнім часом, коли він нахилився напитися з тихої криниці, то бачив у глибині води обличчя якогось незнайомця. Коли це навколо його ясних блакитних очей з'явилося стільки воронячих лапок? Чи давно волосся його обернулося з сонячного на снігове? «Багато років тому, старий дурню. Ба вже десятиліть.»

І все ж день його висвячення на лицаря після турніру в Король-Березі, здавалося, минув тільки учора. Він і досі пам'ятав доторк меча короля Аегона до свого плеча — легкий, мов поцілунок юної діви. Слова застрягали йому в горлі, коли він проказував обітниці. На бенкеті того ж вечора новий лицар їв реберця дикого вепра, спечені по-дорнійському з драконоперцями — такі гострі, що спалили йому всю горлянку. І сорок сім років по тому смак ще не зник з його пам'яті, хоча тепер він не сказав би, що їв на вечерю десять днів тому, навіть якби від цього залежала доля всього

Семицарства. «Напевне, вареного собаку. Чи ще якусь тутешню гидоту.»

Вже не вперше Селмі дивувався з вибриків долі, що закинула його у таку далечінь. Він був вестероським лицарем, уродженцем Дорнійського Порубіжжя у штормовому краї. Його місце було в Семицарстві, а не тут, на спекотних берегах Невільницької затоки. «Я ж приїхав забрати Даянерис додому.» І втратив її так само, як втратив її батька та брата. «Навіть Роберта. Йому я теж не прислужився так, як мав би.»

Можливо, Гіздахр мав більше мудрості, ніж йому здавалося. «Десять років тому я б заздальгідь утямив, що хоче зробити Даянерис. Десять років тому мені б вистачило спритності її зупинити.» Але лицар тільки витріщався зачудовано, поки вона стрибала у яму, вигукуючи своє ім'я, а потім схаменувся і зробив марну спробу наздогнати її криваво-червоними пісками. «Я став старий та повільний.» Не диво, що Нахаріс має зухвалість величати його «паном дідуганом». «Та чи

Дааріо рухався б хутчіше, якби того дня був при боці королеви?» Селмі був певний, що знає відповідь, хоча вона йому і не смакувала.

Минулої ночі йому знову наснилося все побачене тоді: Бельвас на колінах вибльовує жовч і кров, Гіздахр захоочує мисливців на дракона, чоловіки та жінки тікають нажахані, штовхаються на сходах, лізуть одне через інше, верещать і волають. А Даянерис...

«Її волосся палало. У руках вона тримала батіг, а ще волала, скільки було сили... і раптом полетіла геть на драконовій спині.» Пісок, збурений Дрогоном при зльоті, вжалив пана Барістана в очі, але і крізь серпанок сліз він зуміг роздивитися, як чудовисько вилетіло з ями, плеснувши широкими чорними крилами по плечах спижевих воїнів при брамі.

Решту він дізнався згодом. За брамою купчилася і тіснилася велетенська юрба. Зनावіснілі од запаху дракона, нажахані коні ставали дибки і махали навсібіч закутими у залізо копитами. Перекидалися та плюндрувалися ятки з ласощами і панські ноші;

людей збивали додолу і затоптували на смерть. Летіли списи, бриніли тятиви арбалетів; деякі зі стріл знайшли ціль. Дракон навіжено вигнувся у повітрі, пускаючи дим з ран; дівчина відчайдушно вчепилася йому за спину. І тоді Дрогон випустив вогонь.

Мідні Звірі збирали трупи решту дня і майже всю ніч. Остаточний рахунок склав двісті чотирнадцять убитими і втричі більше пораненими або обпеченими. Дрогон на той час вже зник з міста, востаннє бачений високо над Скахазадханом — казали, що летів на північ. Від Даянерис Таргарієн не знайшли ані сліду, ані звістки. Дехто божився, що бачив її падіння. Інші наполягали, що дракон поніс її геть і зжер. «Але всі вони помиляються.»

Пан Барістан знав про драконів не більше, ніж кожна дитина дізнається з казок матері. Зате він знав Таргарієнів. Даянерис полетіла на тому драконові верхи — так, як за старих часів Аегон літав Балеріоном.

— Чи не полинула вона, часом, додому? — спитав він сам себе уголос.

— Ні, — промуркотів тихий голос позаду. — Вона б так не вчинила, пане. Вона б не полетіла додому без нас.

Пан Барістан рвучко обернувся.

— Місандее, дитино... чи довго ти там стоїш?

— Недовго. Ся-одна шкодує, що потурбувала вас. — Дівчинка завагалася. — Скахаз мо'Кандак бажає перемовитися з вами.

— Голомозий? Ти з ним говорила? — Це був зайвий поспіх, наразі непотрібний. Між Скахазом та царем точилася глибока ворожнеча, і дівчинка мала досить розуму, щоб це знати. Скахаз відверто висловлював своє невдоволення шлюбом цариці; Гіздахр навряд чи про це забув. — Він тут? У піраміді?

— Коли бажає, то так. Він приходить і зникає, пане.

«Авжеж. Як інакше?»

— Хто сказав тобі, що він бажає зі мною говорити?

— Один з Мідних Звірів. У личині сови.

«Він був совою, коли говорив до тебе. А

зараз може бути шакалом, тигром чи лінивцем.» Пан Барістан незлюбив личини від самого початку, а нині майже їх ненавидів. Чесній людині нема чого ховати обличчя. Але Голомозий...

«Що він собі думає?» Коли Гіздахр віддав провід над Мідними Звірми своєму родичеві Маргазові зо'Лораку, Скахаза поставили річковим старостою — наглядачем над усіма переправами, водочерпальними пристроями та зрошувальними рівчакми уздовж Скахазадхану на дві з половиною сотні верст. Але Голомозий відмовився від цього стародавнього та шанованого уряду, яким його вважав Гіздахр, і натомість віддалився на спочинок у не надто пишну піраміду Кандак. «Без захисту королеви він піддає себе чималій небезпеці, коли з'являється тут.» А якщо пана Барістана побачать за розмовою з ним, підозри впадуть і на лицаря.

Йому не подобався присмак, яким усе це відгонило: зрадою, плітками, брехнею, змовами у п'їтьмі. Усім тим, що він так

сподівався залишити позаду — разом із Павуком, Мізинцем та людьми їхнього штибу. Барістан Селмі не був завзятим книжником, але нерідко гортав сторінки Білої Книги, де записано було вчинки та діяння його попередників. Деякі з них були відважними звитяжцями, інші — слабкодухими, підступними, а коли й боягузливими. Більшість мало відрізнялися від решти чоловіків — ну хіба що спритніші та дужіші за багатьох, майстерніші з мечем та щитом, але так само беззахисні перед власною пихою, марнославством, хіттю, закоханістю, люттю, ревнощами, жагою золота, спрагою до влади і рештою вад, властивих усім смертним. Найкращі поборювали свої вади, виконували свій обов'язок і гинули з мечем у руці. Найгірші...

«Найгірші були ті, які грали у гру престолів.»

— Ти зможеш ще раз знайти ту саму сову? — запитав лицар Місандею.

— Ся-одна може спробувати, пане.

— Скажи йому, що я зустрінуся... з нашим

приятелем... після заходу сонця коло стайні.

Головні двері піраміди на заході сонця зачинялися і замикалися засувами. У стайні тієї години має бути тихо.

— І дивись, щоб це була та сама сова. — Бракувало ще виказати таємницю не тому Мідному Звірові.

— Ся-одна розуміє. — Місандея відвернулася піти, але мить постояла і мовила: — Кажуть, юнкайці оточили місто метавками-скорпіонами. Вони кидатимуть у небо залізні списи в разі повернення Дрогона.

Пан Барістан вже чув про це.

— Не така то проста справа — вбити дракона у небі. На Вестеросі чимало людей намагалися вбити Аегона та його сестер. Жодному не вдалося.

Місандея кивнула, та важко було сказати, чи повірила і чи втішилася.

— Гадаєте, її знайдуть, пане лицарю? Степ такий широкий, аж неосяжний, а дракони не лишають слідів на небі.

— Агго та Рахаро — кров її крові... а хто

знає Дотракійське море краще за дотракійців?

Пан Барістан стиснув дівчинці плече.

— Якщо її можливо знайти, вони її знайдуть. — «Якщо вона жива.» Трав'яними просторами блукали й інші хали, ватажки кінних халазарів у десятки тисяч вершників. Але дівчинці про те чути було зайве. — Я знаю, як ти її любила. І присягаюся, що вбережу її життя.

Його слова, здавалося, подарували дівчинці якусь розраду. «Але ж слова — то вітер, — подумав пан Барістан. — Як я можу захистити королеву, коли навіть не стою поруч із нею?»

Барістан Селмі знав кількох королів. Народився він під час неспокійного правління Аегона Несподіваного, вшанованого любов'ю посполитих з усіх королівств, і лицарство отримав теж з його рук. Аегонів син Джаяхаерис огорнув йому плечі білим корзном, коли Барістанові було двадцять і три роки — одразу після перемоги над Маелисом Мерзенним у Війні Дев'ятишагових Королів. У тому самому корзні він стояв коло Залізного

Престолу, поки божевілля потроху брало гору над Джаяхаерисовим сином Аерисом. «Стояв, бачив і чув, але нічого не зробив.»

Проте ні — даремно він каже, що нічого. Пан Барістан виконував свій обов'язок — але іноді вночі питав сам себе, чи не занадто ревно. Так, він склав обітницю перед очима богів та людей, і не міг вчинити проти них, не втративши честь... але триматися обітниць у останні роки царювання Аериса ставало дедалі тяжче. Барістан бачив таке, що навіть згадувати було боляче, і чимало разів питав себе, скільки пролитої крові мусить взяти на свою душу. Якби він не пішов до Сутіндолу рятувати Аериса з підземель князя Морочника, то король міг би там і померти, поки Тайвін Ланістер плюндрував би місто. А тоді на престол зійшов би принц Раегар — і хтозна, чи не зцілив би рани королівства. Сутіндол подарував Барістанові годину найгучнішої слави... але згадка про неї гірчила на язичку.

А вночі Барістана переслідували його найтяжчі поразки. «Джаяхаерис, Аерис, Роберт.

Три мертві королі. Раегар, що був би кращим за всіх трьох. Принцеса Елія та її діти. Аегон — немовля при грудях, Раеніс зі своїм кошеним.»
Всі вони вже мертві, а він, що присягнувся їх захищати — живий. І ось тепер Даянерис, його світла і осяйна юна королева... «Ні, вона не мертва. Я ніколи в це не повірю.»

Години після полудня подарували панові Барістану короткий спочинок від сумнівів та вагань. Він перебув цей час у збройній палаті на третьому поверсі піраміди, працюючи зі своїми хлопчиками: навчав їх мистецтва меча і щита, коня і списа... а також лицарських чеснот — того, що відрізняло лицарів від горлорізів з бійцівських ям. Коли його не стане, Даянерис знадобляться захисники її власного віку — і пан Барістан твердо налаштувався дати їй саме таких.

Хлопці, яких він навчав, різнилися віком від восьми до двадцяти років. Починав Барістан з більш як шести десятків, але навчання для багатьох виявилось надто тяжким та суворим. Донині їх лишилося менше половини, але на

деяких Селмі покладав великі надії. «Тепер мені охороняти нікого, то хоч матиму більше часу їх навчати» — подумав старий лицар, переходячи від пари до пари і спостерігаючи, як вони гамселять один одного тупими мечами або штрикають списами з заокругленими вістрями. «Хоробрі хлопчаки. Підлих родів, так, але деякі вилюдніють у добрих лицарів, і любитимуть свою королеву. Якби не вона, малі скінчили б свої дні у ямах. Цар Гіздахр має лише ямних бійців, але Даянерис матиме лицарів.»

— Вище тримайте щита! — закликав він. — Ану покажіть, як ви вмієте рубати. А тепер разом. Низом, верхом, низом, низом, верхом, низом...

Того вечора Селмі виніс свою просту вечерю на королевину терасу і з'їв її, спостерігаючи захід сонця. Крізь ліловий присмерк він бачив, як один за одним запалювали вогні на великих східчастих пірамідах, як різнобарвна цегла Меєрину ставала сірою, а тоді й чорною. Тіні збиралися на стогнах міста, утворюючи ставки

та річки. Надвечір місто здавалося таким тихомирним, навіть повним краси. «Це спокій чорної смерті, а не миру» — нагадав собі старий лицар з останнім ковтком вина.

Він не хотів привертати зайвої уваги, тому, повечерявши, перевдягся з двірських шатів у простіше вбрання — змінив біле корзно Королевогвардії на брунатний подорожній кобеньак з каптуром, який міг би вдягти пересічний міщанин. Але меча та кинджала при собі лишив. «Хтозна — це таки може бути пастка.» Барістан не надто довіряв Гіздахрові, а Резнакові мо'Резнакові — ще й того менше. Напахчений підстолій залюбки міг виявитися змовником — заманити лицаря на таємну зустріч зі Скахазом, щоб схопити обох і звинуватити у заколоті проти царя. «Якщо Голомозий скаже щось зрадницьке, мені не лишиться вибору, крім затримати його. Гіздахр є чоловіком моєї королеви, хай як мало мені це до смаку. Моя служба належить йому, а не Скахазові.»

Та невже?

Найпершим обов'язком воїна Королегвардії був захист короля від нападу чи загрози. Білі лицарі також присягалися коритися наказам короля, берегти його таємниці, давати поради, коли їх просили (і припинати язика, коли не просили), виконувати королівські бажання, захищати його ім'я та честь. Насправді лише король вирішував, чи розповсюдити захист Королегвардії на інших осіб — навіть осіб королівської крові. Деякі королі вважали за належне приставляти Королегвардію до служби своїм дружинам та дітям, братам і сестрам, тіткам, дядькам, різної віддаленості родичам, ба навіть коханкам, підбічницям і байстрюкам. Але інші доручали захищати своїх родичів надвірним лицарям чи стражникам, а присягну королівську сімку завжди тримали при своїй особі, ніколи не відпускаючи далеко.

«Якби королева наказала мені захищати Гіздахра, я б не мав вибору, крім підкоритися.» Але Даянерис не подбала навіть для себе заснувати належної Королевогвардії... і поготів не віддала жодних наказів щодо свого чоловіка.

«Світ був простіший, коли я мав над собою Регіментаря, і такі справи вирішував він, — подумалося Селмі. — А тепер я сам Регіментар, і геть не можу втямити, що мені далі робити.»

Коли нарешті пан Барістан дістався підніжжя останнього прогону сходів, то опинився на самоті посеред освітлених смолоскипами проходів між товстелезними цегляними стінами піраміди. Великі ворота були зачинені й замкнені, як він і чекав. Ззовні їх стояло четверо Мідних Звірів, ще четверо — всередині за ними. Саме їх старий лицар і підійшов привітати — чотирьох здорованів у личинах вепра, ведмедя, повха і мантикори.

— Все тихо, пане, — доповів ведмідь.

— Пильнуйте, щоб так було і надалі.

Ніхто не здивувався, побачивши пана Барістана — він часто обходив піраміду вночі, перевіряючи її безпеку.

Глибше у надрах піраміди, коло залізних дверей підземелля, де в ланцюгах скніли Візеріон і Раегал, стояли на варті ще четверо Мідних Звірів. Світло смолоскипа мерехтіло на

їхніх личинах — мавпи, барана, вовка, крокодила.

— Їх погодували? — спитав пан Барістан.

— Авжеж, пане, — відповіла мавпа. — Дали кожному по вівці.

«Цікаво, чи надовго їм вистачить?» Дракони потроху виростали — зростали і їхні потреби.

Настав час пошукати Голомозого. Пан Барістан проминув слонів і срібну кобилу королеви, дістався найдальшого кінця стайні. Почувши його кроки, заіржав віслюк, та ще кілька коней ворухнулися, побачивши світло ліхтаря. В іншому ж стайні стояли темні та мовчазні.

Раптом зсередини порожнього стійла виникла тінь і негайно перетворилася на ще одного Мідного Звіра — у чорних плахтах, поножах та панцирі з обрисами грудей.

— Кіт? — перепитав Барістан Селмі, побачивши мідну мармизу під каптуром.

Коли Голомозий ще очолював Мідних Звірів, то зазвичай надавав перевагу зміїній голові, водночас страхолюдній та владно-

величній.

— Коти ходять усюди, де хочуть, — відповів знайомий голос Скахаза мо'Кандака. — Ніхто їх ніколи не помічає.

— Якщо Гіздахр дізнається, що ти тут...

— А хто йому скаже? Маргаз? Маргаз знає лише те, що я дозволяю йому знати. Звірі досі мої. Не забувай цього. — Голос Голомозого глушила личина, та Селмі все одно чув у ньому гнів. — І я тримаю в своїх руках отруйника.

— Хто це?

— Кухар Гіздахра, що готує солодоці. Його ім'я нічого тобі не скаже — він лише вимушений посіпака. Сини Гарпії схопили його доньку і запряглися, що віддадуть неушкодженою, коли цариця помре. Але Бельвас і дракон врятували Даянерис. А от дівчинку рятувати не було кому. Її повернули батькові глибокої ночі дев'ятьма шматками — по одному на кожен рік її життя.

— Навіщо? — Сумніви гризли старого лицаря. — Сини ж припинили різанину. Гіздахрів мир...

— ...є облудним і удаваним. Ні, спочатку все було чесно. Юнкайці боялися нашої цариці, її Неблазних, її драконів. Ця земля вже колись бачила драконів. Юрхаз зо'Юнзак читав літописи і знає. Та й Гіздахр теж. То чому б не укласти мир? Даянерис його хотіла, вони про це знали. Хотіла надто сильно. А мала б натомість піти на Астапор.

Скаказ присунувся ближче.

— Але то було раніше. У ямі все змінилося. Даянерис зникла, Юрхаз помер. Замість одного старого лева — згряя шакалів. Кровоборід... тому різникові мир не смакує, він про нього і чути не хоче. Але є і дещо інше. Гірше. На нас суне флот Волантису.

— Волантису? — Барістанові Селмі засвербіло в мечовій руці. «Ми уклали мир з Юнкаєм. Але не з Волантисом.» — Ти певен?

— Авжеж певен. І Мудрі Хазяї знають. І друзі їхні теж. Гарпія, Резнак, Гіздахр. Сей цар відчинить браму міста волантинцям, щойно вони з'являться. І тих, кого звільнила Даянерис, знову буде поневолено. Ба навіть

тих, хто ніколи не був у рабах, теж заб'ють у кайдани. А ти, старигане, напевне скінчиш свої дні у бійцівській ямі. Де Храз з'їсть тобі серце.

У голові гунав ковальський молот.

— Треба розповісти усе Даянерис.

— Ти її спершу знайди! — Скахаз ухопив Барістана за передпліччя. Пальці його здавалися залізними. — Ми не можемо на неї чекати. Я балакав з «Вільними Братами», «Материними Воями», «Непохитними Щитами». Вони не ймуть віри Лоракові. Ми маємо зламати юнкайську силу. Але на те нам потрібні Неблазні. Сірій Хробак тебе послухає. Поговори з ним.

— Навіщо? Заради якої мети?

«Він проказує зраду. Це заколот.»

— Заради життя. — Очі Голомозого за мідною личиною kota нагадували чорні озера. — Ми маємо завдати удару, поки не прибули волантинці. Розірвати кільце облоги, повбивати невільникарських вельмож, перетягти їхніх сердюків до себе. Юнкайці не чекають нападу. Я маю шпигунів у їхньому

таборі. Там вирує пошесть, кажуть вони, і щодня гіршає. Лад і послух остаточно зійшли на гнилля. Вельможі п'ють, не просихаючи, жеруть на бенкетах, наче з голодного краю, хваляться один одному про коштовні скарби, які поділять між собою, коли впаде Меєрин, і безперервно чубляться за першість у війську. Кровоборід і Строкатий Князь зневажають один одного. Ніхто не чекає, що почнеться бій. Принаймні не зараз. Вони вірять, що Гіздахрив мир заколисав нас і позбавив пильності.

— Той мир підписала Даянерис, — нагадав пан Барістан. — І не нам його порушувати без її волі.

— А якщо її вже серед живих нема? — завимагав Скахаз. — Що тоді, паночку? Я скажу, що: вона б хотіла, щоб ми захистили її місто. Її дітей.

Її дітьми були відпущеники. «Мхиса — так її кликали вони, усі ті, кому вона розтрощила кайдани. Матір.» Голомозий казав правдиво — Даянерис хотіла б, щоб її діти мали захист.

— Що робити з Гіздахром? Він досі її

чоловік. Її цар. Її супутник і володар.

— Її отруйник!

«Та невже?»

— Де твої докази?

— Корона, що в нього на голові — оце тобі доказ. Престол, на якому він сидить. Та пролуни очі, старигане! Він отримав усе, чого хотів від Даянерис, чого тільки можна бажати. А коли отримав, навіщо йому ділитися владою?

«А й справді, навіщо?» У тій ямі було так спекотно. Він пам'ятав, як над кривавими пісками тремтіло гаряче повітря, як пахкотіла кров, пролита з людей, що загинули задля розваги інших людей. І він досі чув голос Гіздахра, що наполегливо запрошував свою царицю спробувати медових коників.

«Вони були такі смачні... солодкі та гострі... а він ледве однеї торкнувся... — Селмі потер скроню. — Я не складав ніяких обітниць Гіздахрові зо'Лоракові. А якби і склав... він вигнав би мене геть, як колись Джофрі.»

— Оцей... солодких страв майстер... я хочу допитати його сам. І на самоті.

— Отакої? — Голомозий схрестив руки на грудях. — Ну гаразд. Допитуй, скільки забажаєш.

— Якщо... якщо те, що він скаже, мене переконає... щоб я приєднався до тебе у цьому... цій... то я вимагаю твого слова, що Гіздахрові зо'Лоракові не завдадуть шкоди, якщо... поки не доведуть, що він доклав до цього рук.

— Чого ти так переймаєшся тим Гіздахром, дідугане? Якщо він сам не Гарпія, то вже напевне її синок-первісток.

— Я знаю напевне лиш те, що він — чоловік цариці й королеви. Я хочу почути твоє слово, або присягаюся — боротимуся проти тебе.

Скаказ вишкірився хижою, сказеною посмішкою.

— Гаразд, слово. Гіздахра не чіпатиму, доки його вину не буде доведено. Та коли ми матимемо докази, я замордую його власноруч. Витягну йому всі тельбухи з черева і примушу на них дивитися, поки не здохне.

«Ні, — подумав старий лицар. — Якщо

Гіздахр замірявся на життя моєї королеви, я дам йому ради сам. Але смерть його буде швидка і чиста.» Боги Вестеросу лишилися далеко, за півсвіту, і все ж Барістан Селмі спинився на хвилину, щоб проказати мовчазну молитву до Стариці, благаючи освітити йому шлях до мудрості. «Заради дітей, — сказав він собі. — Заради міста. Заради моєї королеви.»

— Я поговорю з Сірим Хробаком, — відповів він.

Залізний жених

Самотня «Журба» з'явилася на світанку; її чорні вітрила одразу вкидалися в очі на блідо-рожевому тлі вранішнього неба.

«П'ятдесят чотири, — кисло подумав Віктаріон, коли його збудили. — Але чому вона сама?» І подумки прокляв Буребога за свавілля та підступ. Власна безсила лють гнітила йому черево, наче тяжкий чорний камінь.

«Де ж мої кораблі?»

Він вирушив зі Щитових островів з дев'яносто трьома — з тієї сотні, що складали Залізний Флот. Флот, що належав не котромусь князеві особисто, але самому Морекамінному Престолові; капітанили та служили на ньому жеглярі з усіх островів. Хоч кораблі ті були менші за величезні бойові дромони зелених земель, але все ж утричі більші за звичайні

лодії, з глибокими коробами та страшними таранами, готові зустрітися у битві хоч би і з королівськими галерами.

На Порогах, подолавши довгу подорож уздовж сухого та мертвого узбережжя Дорну з його мілинами та водокрутами, вони взяли на кораблі збіжжя, м'ясо, свіжу воду. По тому «Залізна перемога» запопала жирну здобич — великий купецький коч «Шляхетна пані», що прямував до Старограду через Мартинів, Сутіндол і Король-Берег, маючи у череві солону тріску, китовий лій та оселедці у діжках. Заbrane в купця склало добрячий приварок до харчових запасів флоту. Ще п'ять бранців, здобутих у Рожвиновій протоці та вздовж дорнійського узбережжя — три кочі, галеас та галера — додали їм числа до дев'яноста дев'яти.

Дев'яносто і дев'ять кораблів вийшли з Порогів трьома потужними згуртованими відділами, маючи накази з'єднатися коло південного рогу Кедрового острова. Сорок і п'ять зрештою дісталось цього віддаленого

кутка світу. З Віктаріонового відділу до місця дошкандибало двадцять два, трійками та четвірками, іноді поодинці; чотирнадцять — з відділу Ральфа Перебийноги, і лише дев'ять з відданих під провід Рудого Ральфа Мурованця. Сам Рудий Ральф рахувався серед зниклих. До цього числа флот додав дев'ять кораблів, захоплених на шляху морями, тож загалом складав тепер п'ятдесят і чотири кораблі... але захоплені були кочами та рибальськими лайбами, посудинами купців та людоловів, аж ніяк не бойовими галерами. В битві вони будуть убогою заміною втраченим кораблям Залізного Флоту.

Останньою — вже три дні тому — з'явилося «Дівине лихо». Ще за день перед тим з півдня разом прибули одразу три кораблі: Віктаріонова бранка «Шляхетна пані» поруч із «Годівником круків» та «Залізним цілунком». Але за день перед тим і день по тому не було жодного, а ще перед тим — лише «Безголова Джейна» та «Страх». Ще двом дням порожнього моря і безхмарного неба передувала поява

Ральфа Перебийноги з рештками його відділу. «Князь Квелон», «Біла вдовиця», «Лемент», «Лихо», «Морський велетень», «Залізна панна», «Вітер наскочника» та «Келеп», а за ними ще шість кораблів, з яких два, пошкоджені штормом, тягли на припоні.

— Шторми, — пробурмотів Ральф Перебийнога, придибавши геть знесиленим до Віктаріона. — Три великі, а між ними — лихі вітри. Червоні з Валерії, що смерділи попелом та сіркою, і чорні, що пригнали нас до її клятого берега. Цю подорож зурочено від самого початку. Вороняче Око боїться вас, мосьпане, бо навіщо б заслав у таку далечінь? Він не хоче, щоб ми повернулися.

Віктаріон тримався тієї ж думки, відколи потрапив у перший шторм за день шляху від Старого Волантису. «Боги ненавидять братовбивць, — похмуро думав він, — інакше Еурон Вороняче Око вже разів десять загинув би від моєї руки.» Коли морські хвилі гриміли навколо, а чардак гуляв під ногами, він побачив, як «Дагонів бенкет» та «Червоний

приплив» гепнули один об одного з такою силою, що обидва розлетілися на тріски. «Це вина мого брата» — подумав він тоді. То були перші два кораблі, які він втратив зі своєї третини Залізного Флоту. Але не останні.

Віктаріон двічі загилив Перебийнозі по пиці й відповів:

— Перший лящ тобі за втрачені кораблі, а другий — за балачки про вроки. Згадаєш про них ще раз — приб'ю твого язика до щогли. Вороняче Око вміє робити собі німих посіпак, то й я навчуся.

Напад болю в лівій долоні додав його словам зайвої люті, але й без неї вони були не порожні — Віктаріон звик робити те, що обіцяв.

— Прийдуть ще кораблі. Шторми наразі стихилися. Я поверну собі флот.

Мавпа на щоглі заверещала зневажливо, мов чуючи його роздратування. «Бридка галаслива потвора.» Було б вислати по неї когось... але мавпи гратися любили і завжди виявлялися спритнішими за жеглярів. Вереск та виття

стояли у нього в вухах, роблячи смики болю в руці ще гіршими.

— П'ятдесят чотири, — загарчав він.

Нахабно було б сподіватися на повернення усієї потуги Залізного Флоту після такої далекої подорожі... але ж сімдесят кораблів, ба вісімдесят — хай би Потоплий Бог мав хоч таку ласку. «Якби ж Мокрочуб був з нами. Чи ще який жрець.» Віктаріон приніс жертву, перш ніж наставляти вітрила, і потім ще одну на Порогах, коли розділив флот на три відділи. Та може, проказав не ті молитви. «Або ж Потоплий Бог не має тут сили.» Чимраз дужче він сумнівався, чи не заплив надто далеко — у чудернацькі моря, де навіть боги були чужі та дивні... але такі сумніви залізний керманіч поділяв лише зі смаглявою жінкою, яка не мала язика, щоб переказати їх комусь.

Коли з'явилася «Журба», Віктаріон покликав до себе Вульфа Одновухого.

— Хочу побалакати з Ховрахом. А ще надішли по Ральфа Перебийногу, Тома Вилій-Кров і Чорного Чабана. Всі мисливські загони

треба відкликати, табори на березі згорнути вдосвіта. Складіть на кораблі стільки плодів, скільки зможете, і заженіть свиней. Колотимемо їх, коли матимемо потребу. «Акула» хай лишається тут — повідомлятиме блукачів, куди ми поділися.

Згадану «Акулу» належало ще довго лагодити; шторми лишили від неї самий побитий короб. Це зменшувало потугу до п'ятдесяти трьох кораблів, та Віктаріон не міг нічим зарадити.

— Флот відбуває завтра, з вечірнім відпливом.

— Воля ваша, — відповів Вульф, — але ж, великий керманичу, ще один день може означати ще один корабель.

— Еге ж. А десять днів — десять кораблів. Або жодного. Ми тут надто засиділися, чекаючи на вітрила вдалині. Перемога буде солодшою, коли здобудемо її меншим числом.

«І в кожному разі я мушу дістатися драконової королеви раніше за волантинців.»

У Волантисі він бачив, як галери набирають

харчі у дорогу. Ціле місто здавалося п'яним та подурілим. Жеглярів, вояків, майстрів усякого ремесла бачили на вулицях, де вони витанцьовували з вельможами і череватими купцями; у кожному шинку та пивниці здіймали чари та кухлі за нових тріархів. Всі тільки й торочили про золото, коштовності й рабів, які потечуть до Волантису річкою, щойно буде знищено драконову царицю. Одного дня пліток і вихвалянь Віктаріонові Грейджою вистачило аж до нудоти; він заплатив золотом за харчі та воду, потай соромлячись такого неподобства, і знову вивів кораблі у море.

Шторми мали затримати та розкидати і волантинців — так само, як кораблі Залізного Флоту. З ласки долі чимало їхніх бойових кораблів потоне або викинеться на береги. Та звісно, не всі. Жоден бог не мав такої ласки, і ті зелені галери, які вціліли, могли вже подолати шлях навколо Валерії.

«Вони сунутимуть на північ до Меєрину та Юнкаю — великі бойові дромони, повні-повнісінькі вояків-невільників. Якщо Бурбог

зглянувся на них, вони донині мали вже дістатися затоки Журби. Три сотні кораблів — коли не п'ять.» Біля Меєрину вже стояли їхні союзники: юнкайці та астапорці, вояки Нового Гісу, Карфу, Толосу і ще Буребог зна чії — ба навіть бойові кораблі самого Меєрину, що встигли утекти з міста перед його падінням. Проти цієї потуги Віктаріон мав п'ятдесят і чотири. А залишивши «Акулу», матиме п'ятдесят і три.

Вороняче Око подолав півсвіту, плюндруючи і грабуючи береги від Карфу до Гончаків, заходячи до поганських портів, далі яких наважувалися потикатися лише божевільні. Еурон ходив навіть Димливим морем — і дожив до того, щоб розповісти про це. «І все з одним кораблем. Якщо він навчився глузувати з богів, то навчуся і я.»

— Ну то що, капітане? — перепитав Вульф Одновухий. На жаль, йому бракувало того духу, що вирував у Нутові Голії. Але Нута вкрав Вороняче Око — підніс його до князя на Дубощиті й тим зманив найкращого з

Віктаріонових вояків та капітанів. — Таки рушаємо на Меєрин?

— А куди ще? У Меєрині на мене чекає драконова королева. — «Найвродливіша жінка у світі, коли вірити моєму братові. З волоссям, виплетеним зі срібла та золота, і аметистовими очима.»

Чи не занадто це — сподіватися, що Еурон хоч раз та сказав йому правду? «Може, й занадто.» Хтозна, чи не виявиться те дівчисько поїденою бридкою хворобою хвойдою з цицьками, що теліпаються аж до колін, а її дракони — розмальованими ящірками з боліт Софоріосу. «Але якщо вона така, як твердить Вороняче Око, тоді...» Про вроду Даянерис Таргарієн вони чули і від піратів на Порогах, і від жирних купців у Старому Волантисі. Може, ті й не брехали. Недарма ж Еурон не збирався дарувати дівчисько Віктаріонові, а хотів забрати собі. «Послав мене, наче якогось челядника, привести її до себе в ліжку. Ну то хай завіє, коли почує, що тепер вона моя.» Люди буркочуть — не біда. Вони вже надто

далеко запливли і надто багато втратили; не годиться Віктаріонові вертати на захід без своєї законної здобичі.

Залізний керманіч стиснув здорову руку в кулак.

— Ходи перекажи мої накази і подбай, щоб їх виконали. І знайди маестра, хай де він ховається. Нехай прийде.

— Авжеж, — відповів Вульф і зашкутильгав геть.

Віктаріон Грейджой обернувся до носа корабля, ковзнув поглядом по своєму флотові. Море повнилося лодіями; вітрила були згорнуті, весла сушилися, коробки гойдалися на котвах або лежали на світлому піщаному березі. «Кедровий острів.» Де тут ті кедри? Мабуть, згинули у морі чотири століття тому. Віктаріон висаджувався на березі вже з десятків разів, полюючи на свіже м'ясо, та жодного кедра досі не побачив.

Схожий на дівчисько маестер, якого Еурон повісив йому на шию ще на Вестеросі, твердив, що колись цей острів називали «островом Ста

Битв». Але вояки, що в них билися, розсипалися на порох ще кілька століть тому. «Нині він мав би зватися Мавп'ячим островом.» Були там і свині — найбільші та найчорніші вепри з усіх, бачених залізниками, і безліч верескливих паців у чагарнику. То були зухвалі, безстрашні істоти, які зовсім не лякалися людей. «Та вже потроху вчаться.» А комори Залізного Флоту потроху натоптувалися копченими окостами, солониною та салом.

Що ж до мавп... то була справжня пошесть. Віктаріон заборонив жеглярам приносити на кораблі бодай одну бридку істоту, але якимось чином вже половина флоту кишіла ними, наче вошами — навіть його власна «Залізна перемога». Деяких він бачив просто зараз — вони перескакували зі щогли на щоглу, з корабля на корабель. «Якби ж мені самостріла...»

Віктаріон не любив ані тутешнє море, ані тутешнє безкрає і безхмарне небо, ані сліпуче сонце, що пекло голови і розжарювало корабельні дошки, аж босоніж не ступити. Не

любив він і тутешні шторми, що налітали наче нізвідки. Навколо Пайку морем часто гуляли бурі, але там людина хоча б уміла винюхати їхнє наближення. А південські шторми у тутешніх краях були зрадливіші за жіноче серце. Ба навіть вода не мала гідного, належного їй кольору — коло берега мерехтіла сафірами та пірузою, а далі на глибині ставала темно-синя, аж чорна. Віктаріонові бракувало сіро-зелених вод рідної домівки з пінними бурунами та бурхливим прибоєм.

Кедровий острів смакував йому анітрохи не ліпше. Так, здобичі для мисливця тут водилося вдосталь, але ліси були надто зелені, надто тихі, повні покручених дерев і чудернацьких яскравих квіток, яких його люди ніколи в житті не бачили. А серед поруйнованих палаців та потрощених бовванів потоплого міста Велосу ховалися невідомі жахіття — і то за якихось дві чи три версти на північ від стоянки флоту. Останньої ночі, яку Віктаріон перебув на березі, йому наснилося щось темне і бентежне, а прокинувшись, він відчув у роті

кров. Маєстер сказав, що то він просто прикусив уві сні язика, але Віктаріон сприйняв повний рот крові за пересторогу від Потоплого Бога: як засидиться тут надовго, то захлинеться власною червоною юшкою.

Кажуть, що того дня, коли Лихо спіткало Валірію, на острів накотила стіна води у сорок сажнів заввишки, потопивши кількасот тисяч чоловіків, жінок та дітей і не лишивши нікого розповісти про страшну напасть, окрім рибалок, що були в морі, та жменьки велоських списників, поставлених вартувати у міцній кам'яній вежі на найвищому горбі острова — їм лишилося безпорадно спостерігати, як пагорби і долини під ними обертаються на шалені морські водокрути. Прегарний Велос із його палацами, вибудуваними з кедру та рожевого мармуру, зник за один удар серця. На північному кінці острова та сама доля спіткала стародавні цегляні стіни та східчасті піраміди невільницького порту Гозай.

«Стільки люду потонуло. Напевне, Потоплий Бог має тут велику силу» — так

думав Віктаріон, коли обирав острів за місце з'єднання трьох відділів свого флоту. Але ж він був не жрець, що він тямив? Раптом залізний керманіч усе зрозумів навпаки? Можливо, Потоплий Бог знищив усе на острові, розгнівавшись на щось. Брат Аерон мав би знати, але Мокрочуб лишився на Залізних островах — намовляти людей проти Воронячого Ока та його влади. «Не сидіти безбожникові на Морекамінному Престолі!» Та все ж капітани-королі загукали за Еурона на король-вічі, обравши його через голову Віктаріона та інших побожних пошукачів вінця.

Вранішнє сонце гуляло по воді яскравими рясицями, що сліпили очі. Віктаріонові почало гупати в голові — та годі було сказати, чи від сонця, чи від руки, а чи від сумнівів, що стискали йому серце. Він перебрався до бесіди, де повітря було прохолодне, а світло — тьмяне. Смаглявка знала, чого йому треба, без жодного слова. Коли Віктаріон важко опустився у крісло, вона вийняла з балійки м'якого вогкого

рушника і поклала йому на чоло.

— Добре, — мовив він. — Отак добре. А тепер руку.

Смаглявка нічого не відповіла — Еурон-бо відтяв їй язика, перш ніж подарувати братові. Не мав сумніву Віктаріон і в тому, що Вороняче Око раніше за нього брав її до ліжка. Такий вже його брат мав звичай. «Еуронові подарунки отруєно, — нагадав собі капітан того дня, коли смаглявка зійшла на корабель. — Не хочу я його недоїдків.» І ще тоді вирішив, що вріже їй горлянку та кине у море за криваву пожертву Потоплому Богові. Але з якогось дива руки йому так і не дійшли.

Відтоді їхні взаємини подолали довгий шлях. Віктаріон призвичаївся говорити до жінки; сама ж вона ніколи не намагалася відповідати.

— «Журба» вже остання, — казав він смаглявці, поки та обережно знімала рукавицю. — Інші потонули, загубилися чи спізнилися назавжди.

Коли жінка ковзнула вістрям ножа під

брудне полотно, навите на його щитову руку, Віктаріон болісно зморщив чоло.

— Хтось скаже, що я не мав би ділити флот на частини. Та що вони тямлять, ті йолопи. Дев'яносто і дев'ять кораблів... завелика отара для чабана, який мусить гнати їх на інший кінець світу. Якби я тримав усіх разом, то швидші кораблі обтяжувалися б повільнішими. І де було знайти харчів аж на стільки ротів? Жоден порт не схоче приймати у своїх водах стільки бойових кораблів одразу. Та й у кожному разі нас так само розкидали б шторми. Неначе листя, що носить вітром по усьому Літньому морю.

Натомість великий керманіч розділив свій великий флот на відділи і надіслав кожен своїм шляхом до Невільницької затоки. Найшвидші кораблі він віддав Рудому Ральфові Мурованцю — той мав рушити корсарським шляхом уздовж північного узбережжя Софоріосу. Мертвих міст, що догнивали на тому пекельному, задушливому березі, кожен розумний мореплавець намагався уникати; зате

у жвавих містечках на Василіскових островах, де серед крові та болота аж кишіло рабів, работорговців, живолупів, хвойд, мисливців на всяку дичину, смугастих людей і ще кого гіршого, ніколи не бракувало припасів для тих покупців, хто не боявся заплатити залізну ціну.

Найбільші, найважчі, найповільніші кораблі рушили на Лис — продати бранців, узятих на Щитах, жінок та дітей з Клепальні та інших островів, разом із тими чоловіками, котрим полон був миліший за смерть. Віктаріон до таких слабаків не відчував нічого, крім зневаги. Та все ж думка про торгівлю людьми лишала йому в роті гидкий смак. Брати чоловіка за роба-слугу чи жінку за дружину з солі — то справа чесна і гідна. Але ж люди — не кози чи качки, щоб їх купувати і продавати за золото. Віктаріон відчув полегшення, віддавши продаж полону Ральфові Перебийнозі — той мав на вторговані гроші натоптати великі кораблі харчами, щоб їх вистачило на весь довгий і повільний шлях серединою моря на схід.

Його власні кораблі проповзли уздовж

берегів Спінних Земель, набрали харчів, вина і свіжої води у Волантисі, а тоді звернули на південь, щоб околяса обійти Валірію. Цей шлях на схід був найзвичніший мореплавцям, а тому і найжвавіший. Тут не бракувало здобичі на веслах і під вітрилами, ще й невеличких острівців, де можна було перечекати шторми, полагодитися та відновити запаси.

— П'ятдесят і чотири кораблі — цього замало, — казав він смаглявці, — та далі чекати не можна. Єдиний спосіб...

Коли жінка зірвала перев'язку, трохи порушивши і засохлу кірку крові, Віктаріон загарчав. Плоть під нею на рані, завданій мечем, була чорно-зелена.

— Єдиний спосіб — це застукати людоловів зненацька, як я колись зробив у Ланіспорті. Налетіти з моря, розтроцити на друзки, схопити дівчину і хутко тікати додому, поки не нагодилися волантинці.

Віктаріон був не боягуз, але і не дурень теж. Де йому боротися своїми п'ятдесятьма і чотирма кораблями проти трьох сотень?

— Вона стане моєю дружиною, а ти — її покоївкою.

Служниця без язика ніколи не прохопиться жодною таємницею.

Віктаріон хотів сказати ще щось, але тут нагодився маестер — застукотів у двері тихо та боязко, наче миша.

— Увійди! — наказав Віктаріон. — І двері засунь. Сам знаєш, навіщо тебе кликали.

— Так, великий керманичу.

Маестер зовні теж скидався на мишу, а надто своєю сірою рясю та крихітними руськими вусиками. «Чи не гадає він, що з ними хоч трохи схожий на чоловіка?» Звали маестра Кервін, і був він дуже молодий — років зо двадцять два.

— Чи можу я подивитися вашу руку? — спитав він.

«Питає, наче геть здурів.» Маестри, звісно, мали свою користь, але до цього Кервіна Віктаріон не відчував нічого, крім зневаги. Маючи гладенькі рожеві щічки, м'які рученята і русьві кучерики на голові, маестер виглядав

дівчачішим за багатьох дівчат. Коли він уперше з'явився на «Залізній перемозі», його вустами ще й гуляла бридка запобіглива усмішечка. Та одного вечора коло Порогів він обернув її не до тієї людини... і Буртун Покір вибив йому чотири зуби. Невдовзі по тому Кервін приповз до капітана зі скаргою, що четверо жеглярів відтягли його під чардак і розважилися, мов жінкою.

— Хочеш покласти цьому край — ось бери, — відповів йому тоді Віктаріон, устромляючи у стіл між ними свого кинджала.

Ножа Кервін узяв — найпевніше, на розсуд капітана, просто злякався не взяти — але не насмілився пустити в хід.

— Моя рука — ось вона, — відповів Віктаріон. — Дивися, скільки душа просить.

Маестер Кервін став на одне коліно, щоб краще роздивитися рану, і навіть понюхав її, наче собака.

— Треба знову випустити бруд. Такий колір... великий керманичу, розріз не зцілюється. Може статися, я муситиму відтяти

долоню.

Про це йшлося вже не вперше.

— Якщо відріжеш мені руку, я тебе вб'ю. Та спершу перегну через облавок, міцно прив'яжу і подарую хлопцям твою дупу на забаву. А тепер роби, що знаєш.

— Вам болітиме.

— Ото здивував! — «Все життя — це біль, нікчемний дурню. Втіха чекає на нас лише у підводних палатах Потоплого Бога.» — Не барися, роби свою справу.

Хлопчисько — про це рожеве м'якотіле створіння важко було думати як про чоловіка — приклав лезо кинджала до капітанової долоні й рвучко черкнув. Бруд, що ринув з рани, був густий і жовтий, наче давно скисле молоко. Смаглявка зморщила носа, почувши сморід, маестер зойкнув і хапнув ротом повітря, ба навіть Віктаріонові замлоїло у шлунку.

— Ріж глибше! Випускай усе. Покажи мені кров.

Маестер Кервін натиснув глибше. Цього разу

заболіло, але задзюрила і кров, не лише бруд — така темна, аж у світлі ліхтаря здалася чорною. Кров — то було добре. Віктаріон схвально забурчав і сидів, не ворухнувшись, поки маестер мацав, стискав і витирав бруд клаптями м'якого полотна, кип'яченого у оцті. Коли він скінчив, чиста вода у балії перетворилася на огидну юшку; будь-кого знудило б з одного її вигляду.

— Забирай гидоту і забирайся сам. — Віктаріон кивнув на смаглявку. — Вона мене перев'яже.

Хлопчина пішов, та сморід лишився. Останнім часом подітися од нього було нікуди. Маестер пропонував сушити рану нагорі, на чардаку, на свіжому повітрі та під сонячними променями, але Віктаріон рішуче заперечив. Таке не можна було показувати людям — вони ж пливли за півсвіту від рідної домівки, хіба даси їм взнати, що їхній залізний керманіч гниє живцем?

Лівиця скніла від тупого, але невпинного болю; коли він стиснув її в кулак, біль

загострився, наче вздовж руки штрикнули ножом. «Не ножом, а мечем. Мечем у руці привида.» Серрі — так звали того привида. Лицар, спадкоємець Південь-Щита. «Я його вбив, а він тепер штрикає мене з могили. Просто з розпечених надр того пекла, в яке я його послав, він встромляє мені залізо в руку і крутить, щоб боліло.»

Віктаріон пам'ятав той двобій так, наче він стався напередодні. Потрощений щит шматками висів з руки, не захищаючи; коли меч пана Серрі зблиснув і впав донизу, Віктаріон ухопив клинка просто в долоню. Хлопча був дужіший, ніж здавався на вигляд; його меч прокусив зчленовану крицю капітанової панцирної рукавиці, товсто набиту шкіряну рукавицю під нею і вп'явся у плоть руки. «Подряпина від кошеняти» — казав собі потім Віктаріон. Він промив поріз, налив трохи кип'яченого оцту, перев'язав і покинув думати, гадаючи, що невдовзі біль спаде, а рука зцілиться сама.

Та не так сталося, як гадалося — долоня

запалилася, і Віктаріон почав питати себе, чи не отруїв Серрі свого клинка. Бо інакше чого б це рана не зцілювалася? Від самої думки в душі починав буйти гнів. Жоден чесний воїн не воював отрутою. У Калин-Копі болотяні чорти пускали по його вояках отруйні стріли, але чого ще чекати від нищих жалюгідних недолюдів? Проте Серрі був лицарем, людиною роду гідного і високого. А отруту проти ворогів уживали тільки боягузи, жінки та дорнійці.

— Та як не Серрі, тоді хто? — питав Віктаріон смаглявку. — Чи не отой маестер, схожий на мишу? Адже маестри знають усілякі чари і штуки. То, мабуть, він напустив на мене якийсь пристрїт, щоб я дозволив йому відтяти руку.

Що довше міркував залізний керманич, то очевиднішою йому ставала правда.

— Недарма Вороняче Око подарував мені сю пришелепкувату істоту, хай їй грець.

Еурон узяв Кервіна з Зеленощита, де той служив князеві Коструму — порав його круків і навчав дітей, а може, навпаки. Як же ж та

дрібна миша пищала і сіпалася, коли один з німих Еуронових покручів тягнув його перекидним містком на «Залізну перемогу»... за ланцюг на шиї, який наче навмисне вигадали для такої справи.

— Та якщо це справді він задумав помсту, то схибив і поцілив не ту людину. Бо ж мені його віддав Еурон, щоб малий, бува, не вигадав якусь капость зі своїми птахами.

Брат дав Віктаріонові три клітки круків, щоб Кервін відсилав назад звістки про їхню подорож. Але капітан заборонив маестрові їх випускати. «Хай Вороняче Око чекає звісток, скніє і скаженіє.»

Смаглявка саме перев'язувала йому долоню свіжим полотном, замотуючи у шість шарів, коли у двері бесіди загрюкав Довгобурун Пайк і повідомив, що капітан «Журби» ступив на чардак з бранцем.

— Каже, привіз вам чаклуна, капітане. Каже, виловив з моря.

— Чаклуна?!

Невже сам Потоплий Бог надіслав йому

дарунок, ще й тут, на краю світу? Брат Аерон сказав би напевне — Аерон-бо на власні очі бачив велич підводних палат Потоплого Бога, перш ніж повернутися до життя. Що до Віктаріона, то він теж мав у душі належний страх до свого бога, як личило усім залізним воїнам, але віру та надію покладав головне на гостру сталь. Капітан стиснув поранену долоню, скривився, нап'яв рукавицю і став на ноги.

— Ану показуй мені того чаклуна.

Керманич «Журби» чекав угорі на чардаку. То був невеличкий чоловічок, незугарний і волохатий, уроджений Сторч, але кликаний своїми жеглярами Ховрахом.

— Великий керманичу, — мовив він, побачивши Віктаріона, — ось Мокорро. Дарунок нам від Потоплого Бога.

Чаклун був моторошний велетень, схожий на чудовисько з казки: на зріст не нижчий за Віктаріона, а в раменах удвічі ширший, з круглим черевом завбільшки з поточену водою скелю та кошлатою шапкою білого, як кістка,

волосся, що облямовувало обличчя подібно до лєвої гриви. Шкіру він мав темну — та не горіхово-брунату літньоостров'ян з кораблів-лебедів, не руда̀во-брунату дотракійських конятників, і не сірувато-вугільну смаглявої жінки з Віктаріоного корабля, а чорну-чорнющу, чорнішу за сажу, за гагат, за крукове крило. «Смалений, — подумав Віктаріон. — Такою буває людина, яку печуть у вогні, доки плоть не зчорніє і не відвалиться димливими шматками від кісток.» Але вогні, які пекли чудернацького мандрівника, ще й досі танцювали на його щоках та лобі; навіть очі визирали назовні з-за моторошної личини схрещених і застиглих язиків полум'я. «Рабські візерунки, — упізнав капітан. — Позначки зла.»

— Він чіплявся до щоглової перечки у морі, коли ми його знайшли, — розповів Ховрах. — Десять днів теліпався у воді, як потонув його корабель.

— Якби він десять днів пробув у морі, то помер би. Або збожеволів од солоної води.

Солонa морська вода вважалася священною.

Аерон Мокрочуб та інші жерці благословляли нею людей та час від часу робили ковток, щоб зміцнити свою віру. Але жоден смертний не зміг би кілька днів поспіль пити лише з моря і сподіватися вижити.

— То ти чаклун, абощо? — запитав бранця Віктаріон.

— Ні, капітане, — відповів чорний посполитою мовою. Голос він мав неймовірно низький, басовитий, наче з глибин моря. — Я лише сумирний раб Ра-Гльора, Господа Світла.

«Ра-Гльора. То це червоний жрець.» Віктаріон бачив таких у заморських містах, де ті порали свої священні вогні. Вдягалися вони у багаті шати з шовку, оксамиту, м'якої ягнячої вовни. А на цьому було вицвіле, поїдене сіллю лахміття, що обліплювало дебели ноги і висіло клаптями навколо тулуба... та коли капітан придивився до ганчір'я уважніше, то подумав, що воно і справді колись могло бути червоним.

— Рожевий жрець! — оголосив Віктаріон.

— Пекельний жрець, — додав Вульф Одновухий і сплюнув.

— То, мабуть, його лахи загорілися, і він сам стрибнув у море їх загасити! — під загальний регіт жартував Довгобурун Пайк.

Навіть мавпи, здавалося, розвеселилися; нагорі вони без упину про щось перегукувалися, а одна кинула донизу на чардак жменю власного лайна.

Віктаріон Грейджой сміхові не довіряв. Сміх завжди викликав у нього незграбне відчуття, що товариство регоче з якогось жарту про нього самого, а він того жарту не розуміє. Еурон Вороняче Око часто кепкував з нього в дитинстві. Те саме робив і Аерон, коли ще не став Мокрочубом. Їхні кпини часто загорталися у лицемірну хвалу, і подеколи Віктаріон навіть не розумів, що з нього глузують... аж доки не чув сміх. Тоді у ньому спалахував гнів і кипів у горлянці, допоки він не починав захлинатися його смаком. Саме так Віктаріон ставився і до мавп. Їхні витівки не збудили на капітановому обличчі навіть усмішки, зате жеглярі аж ревли, тюгукали і свистіли.

— Киньте його Потоплому Богові, поки він

пристріту на нас не навів! — закликав Буртун Покір.

— Корабель потонув, а за уламки вчепився лише він один, — мовив Вульф Одноухий. — Де решта людей? Чи не викликав він своїх гемонів, щоб їх зжертити? Що трапилося з кораблем?

— Потрапив у шторм.

Мокорро схрестив руки на грудях. Він анітрохи не здавався зляканим, хоча навколо нього усі вголос жадали його смерті. Навіть мавпам жрець чомусь не сподобався — вони стрибали з линви на линву і навіжено верещали.

Віктаріон вагався. «Він вийшов з моря. Навіщо Потоплому Богові віддавати його, як не на те, щоб ми його знайшли?» Брат Еурон мав при собі власних чаклунів, наче улюблених звіряток. Можливо, Потоплий Бог волів, щоб Віктаріон придбав одненього і собі.

— Чому ти кличеш цю людину чаклуном? — запитав він Ховраха. — Я бачу лише червоного жерця у жалюгідному лахмітті.

— Та я теж так думав, великий керманичу, але він... знає різні речі. Знав, що ми прямуємо до Невільницької затоки, хоча йому ніхто не казав. Знав, що ви маєте бути тут, коло цього острова. — Чоловічок завагався. — А ще, великий керманичу, він мені таке сказав... що ви напевно помрете, якщо не привести його до вас.

— Я помру? — пирхнув Віктаріон.

«Вріж йому горло і кинь у море» — трохи не мовив він, аж тут біль у хворій руці проштрикнув її мало не до ліктя, та так страшно, що слова просто у роті обернулися на жовч. Віктаріон запнувся і вхопився за поручні, щоб не впасти.

— Ворожбит зурочив капітана! — вигукнув чийсь голос.

Клич підхопили й інші голоси.

— На горло його! Вбиймо, щоб не накликав гемонів!

Довгобурун Пайк першим вихопив ножа.

— Ні! — заревів Віктаріон. — Ану стояти! Усім стояти. Пайку, прибори зброю. Ти,

Ховраше, забирайся на свій корабель. А ти, Покоре, веди чаклуна до моєї бесіди. Решта — ставайте до своїх справ.

Половину удару серця він мав сумнів, чи виконають залізники його наказ. Вони стояли навколо і щось бурмотіли, половина тримала в руках клинки, і всі переглядалися, шукаючи одне в одного наснаги. На все довкола падав дощем мавп'ячий послід — «ляп, ляп, ляп». Але ніхто не ворухнувся, доки Віктаріон не схопив ворожбита за плече і не потяг до ляди.

Коли двері до капітанової бесіди прочинилися, смаглявка спершу обернулася до них, мовчки посміхаючись... та коли побачила червоного жерця, вуста її вишкірилися, оголивши зуби, і з них вирвалося раптове люте сичання, схоже на зміїне. Віктаріон загилив їй ляща тилом здорової долоні, збивши на підлогу.

— Стули пельку, дівко, і неси нам вина. — Він обернувся до чорношкірого. — То Ховрах казав правду? Ти бачив мою смерть?

— І не лише її.

— Де? Коли? Я загину в битві? — Його здорова рука стискалася і розтискалася. — Якщо брешеш мені, я тобі голову розвалю, наче диню, і віддам мавпам, щоб зжерли мозок.

— Ваша смерть зараз поруч із нами, мосьпане. Дайте-но мені вашу руку.

— Руку? Що ти знаєш про мою руку?

— Я бачив вас у ніч-ватрі, Віктаріоне Грейджою. Ви крокували крізь полум'я, лютий та рішучий, з сокирою в руці, що спливала кров'ю... та не бачили мацаків, які вхопили вас за плесна, шию і литки. Вони скидалися на лихі чорні нитки, що тримали вас і змушували танцювати.

— Танцювати?! — визвірився Віктаріон. — Твоя ватра бреше! Я не вродився ані танцювати, ані смикатися лялькою на чийхось нитках.

Він стяг рукавицю і пхнув хвору долоню просто жерцеві у обличчя.

— Ось тобі. Хотів подивитися? Ну то дивись.

Свіже полотно вже спливало кров'ю та

брудом.

— Він мав на щиті троянду — той молодик, що зробив мені оцей подаруночок. Виходить, я подряпався на квітковому шпичаку.

— Навіть найменша подряпина часто-густо буває смертельною, великий керманичу. Але якщо дозволите, я її зцілю. Мені знадобиться гострий ніж — найкраще срібний, проте згодиться і залізний. Також жарівниця — без вогню не обійтися. Буде боляче. Біль буде страшний, жахливий — такого ви ще не знали. Та коли ми скінчимо, ваша рука повернеться до вас.

«Усі вони однакові, ці гидкі штукарі. Щур теж обіцяв, що буде боляче.»

— Я залізного роду, жерцю. Я сміюся з болю. Ти матимеш, що просиш... але якщо зазнаєш поразки і не зцілиш мені руку, я сам віржу тобі горлянку і віддам труп морю.

Мокорро вклонився, виблискуючи темними очима.

— Згода.

Залізного керманича більше не бачили того

дня. Година спливала за годиною; жеглярі «Залізної перемоги» розповідали один одному, що чули з капітанової бесіди навіжений сміх — низький, глибокий, темний і зловісний. Коли Довгобурун Пайк і Вульф Одноухий спробували відчинити двері, то знайшли їх замкненими зсередини. Згодом почувся спів — моторошний вискливий лемент мовою, в якій маестер упізнав високовалерійську. Саме тоді мавпи — усі до одної — з шаленим вереском повистрибували на всі боки з корабля у воду.

Коли напухле сонце вже стояло низько над обрієм, темно і криваво барвлячи небо над чорною, мов маестерське чорнило, надбудовою, Віктаріон нарешті повернувся на чардак. Від пояса і вище він був оголений, ліва рука вкрита кров'ю аж до ліктя. Коли навколо зібралися жеглярі, перешіптуючись і презираючись, він підняв чорну, наче спалену долоню. Цівки темного диму здіймалися з пальців, якими він вказав на маестра.

— Візьміть оцього. Вріжте йому горло і киньте у море. Тоді вітри будуть до нас

прихильні на всьому шляху до Меєрину.

Мокорро бачив це у своїх вогнях. Бачив він і те, як дівка побралася у шлюбі з чоловіком. Та що з того? Вона буде не першою жінкою, з якої Віктаріон Грейджой зробив удову.

Тиріон

Цілитель увійшов до намету, муркочучи гречні привітання. Та варто було йому один раз нюхнути загіджене повітря і кинути погляд на Єззана зо'Каггаза, як гречність кудись поділася.

— Бліда кобила, — буркнув він до Смакоти.

«Оце здивував, — подумав Тиріон. — Хто б здогадався? Ну хіба що... кожна людина з носом і я з його половинкою.» Єззан палав у лихоманці, гарячково судомлячись у калюжі власного посліду. З нього витікало вже не лайно, а бурий слиз, помережаний кров'ю... витирати ж хазяйську гидоту з велетенських жовтих сідниць випало Йолло та Копці. Навіть зі сторонньою допомогою їхній господар вже не міг підняти власну вагу; решток його змарнілих сил ставало хіба що перекотитися набік.

— Моє мистецтво тут безсиле, — оголосив цілитель. — Життя вельможного Єззана нині у руках богів. Якщо маєте змогу, допоможіть йому охолонути. Кажуть, це йде на користь. Принесіть води. — Вражені блідою кобилою пили воду трохи не відрами, і так само щедро виливали її з себе. — Чистої прісної води, скільки зможе випити.

— Не річкової? — перепитала Смакота.

— В жодному разі.

З цими словами цілитель хутко зник.

«Нам теж незле наживати п'ятами» — подумав Тиріон. Він був рабом у золотому нашійнику, з маленькими дзвіночками, що весело тельнякали на кожному його кроці. «Один з Єззанових химерних улюбленців. Честь, яку важко відрізнити від смертного вироку.» Єззан зо'Каггаз любляв тримати своїх звіряток коло себе — от і довелося Йолло, Копці, Смакоті та іншим коштовним улюбленцям ходити за ним, коли господаря здолала хвороба.

«Бідолашний старий Єззан.» Зрештою,

саловельможний велетень був не таким вже поганим хазяїном, надто якщо порівняти з іншими. Смакота мала рацію. Прислужуючи на щовечірніх бенкетах, Тиріон швидко дізнався, що Єззан мав першість серед тих юнкайських вельмож, які щиро шанували умови миру з Меєрином. Майже всі інші просто вичікували, доки прибудуть нові потуги з Волантису. Кількоро палали охотою кинутися на приступ міста негайно, щоб волантинці не позбавили їх найкращої частки слави та здобичі. Та Єззан рішуче заперечував. Не погоджувався він і повернути меєринських заручників з метавок, як наполягав сердюцький ватажок Кровоборід.

Але за два дні відбулося чимало змін. Ще два дні тому Няньо був цілком здоровий, і Єззан ще не почув примарний тупіт копит блідої кобили. Два дні тому кораблі Старого Волантису були на два дні далі від Меєрину. А нині...

— То Єззан помре? — запитала Копка тим своїм голосом, що проказував «благаю, тільки не це».

— Ми всі помремо.

— Я про різачку.

Смакота кинула на них обох погляд, сповнений відчаю.

— Єззан не має померти!

Дівчур попестив чоло свого велетенського господаря, відкинув назад просякле потом волосся. Юнкаєць застогнав, новий потік бурої рідини ринув униз його стегнами. Постіль давно забруднилася і засмерділася, але перекласти Єззана кудись годі було й думати.

— Деякі господарі, коли помирають, то дають рабам волю, — мовила Копка.

Смакота захихотіла. Сміх пролунав моторошно і зловісно.

— Не всім, лише улюбленим. Звільняють їх від тягаря сього світу і забирають до могили — служити коханому господареві у наступному житті.

«Смакоті краще знати. Йому першому перетнуть горлянку.»

Заговорив цапоногий хлопчик.

— Але срібна цариця...

— ...мертва! — перервала його Смакота. — Забудь вже про неї! Дракон поніс її за річку. Вона потонула у тому Дотракійському морі.

— У траві потонути не можна, — буркнув цапоногий.

— Якби ми були вільні, — мовила Копка, — то знайшли б царицю. Або ж принаймні пішли б шукати.

«Я на свині, ти на собаці — навздогін драконові просторами Дотракійського моря.» Тиріон почував свого рубця, щоб стримати регіт.

— Цей самий дракон вже показав свою пристрасть до смаженої свинини. А смажений карлик смакує вдвічі краще.

— Та це я просто замріялася, — похнюпилася Копка. — Чи кораблем попливти ген за море. Тепер війну скінчено, кораблі знову плавають.

«Хіба скінчено?» Тиріон тримався іншої думки. Так, були підписані певні пергамени... але війни точилися не на пергаменах.

— Можна попливти до Карфу, — далі мріяла

Копка. — Там вулиці брукують нефритом, казав мені брат. А мури — одне з див цього світу. Коли гратимемо виставу в Карфі, на нас дощем сипатиме золото і срібло. Ось побачите.

— Отам у затоці деякі з обложних кораблів — карфійські, — нагадав їй Тиріон. — А мури Карфу бачив Ломас Довгоступ. Мені вистачить його книжок. Я вже достатньо завітрився на схід — далі не бажаю.

Смакота промокнула запалене гарячкою обличчя Єззана вологим рушником.

— Єззан має жити. Інакше ми всі померемо разом з ним. Бліда кобила не забирає з собою всіх вершників. Наш хазяїн одужає.

То була відверта брехня. Сталося б диво, якби Єззан прожив ще бодай день. Тиріон знав, що його саловельможний пан вже давно помирав од якоїсь моторошної хвороби, привезеної з Софоріосу. Бліда кобила лише прискорила його кінець. «Своєрідне милосердя.» Втім, не того штибу, якого карлик бажав би для себе.

— Цілитель казав, йому потрібна свіжа вода.

Ми подбаємо.

— Ви такі добрі, — вимовила Смакота мертвим голосом. У ньому лунав не лише страх смерті; єдина серед усіх Єззанових перлинок, вона справді прихилилася душею до їхнього неосяжного господаря.

— Копко, ходімо зі мною.

Тиріон відкинув запону намету і виштовхнув її у спеку меєринського ранку. Повітря було вологе, парке, млосне, і все ж дарувало розраду після смердючої задухи у схожому на палац Єззановому наметі, де піт, гівно і хвороба злилися в одну моторошну суміш.

— Вода допоможе хазяїнові, — мовила Копка. — Так сказав цілитель, то так і має бути. Свіжа солодка вода.

— Няньові свіжа солодка вода не допомогла.

«Няньо, старий неборака.» Учора ввечері, вже в сутінках, Єззанові вояки кинули тіло нової жертви блідої кобили на гарбу-труповозку. Люди помирали щогодини, і ніхто надто довго не роздивлявся нового мерця, ще й

такого огидного своєму оточенню, яким був Няньо. Інші раби Єззана відмовилися наближатися до нього, щойно почалися судоми. Зігрівати його та подавати напої довелося Тиріонові. «Трохи розведеного вина, солодкої лимонної водички, гарячої юшечки з собачих хвостів... і кілька грибочків для смаку. Пий, Нянечко — треба ж чимось надолужувати оту рідку гидоту, якою ти бризкаєш з дупи.» Останнє слово, вимовлене Няньом, було «Ні». Останніми словами, почутими ним — «Ланістери завжди платять борги».

Від Копки Тиріон приховав цю частину правди, але становище їхнього господаря вона мала розуміти.

— Якщо Єззан доживе побачити світанок, я здивуюся, як ніхто в світі.

Вона вхопила його за руку.

— Що тоді станеться з нами?

— Хазяїн має спадкоємців. Небожів.

Четверо їх прибуло разом з Єззаном з Юнкаю очолити вояків-невільників. Одного зарізав у сутичці таргарієнівський сердюк. Інші

троє, напевне, розділять між собою живе майно жовтого велетня по його смерті. Але чи поділяють небожі дядькове захоплення каліками і почварами — цього ніхто напевне не знав.

— Мабуть, хтось із них отримає нас у спадок і дасть нам ради. Або ми знову опинимося на помості торжища.

— Ні! — Очі її розширилися. — Тільки не це! Благаю!

— Я теж не в захваті від такого майбутнього.

За кілька сажнів шестеро Єззанових вояків-невільників сиділи навпочіпки у пилюці, кидали паці й передавали по колу міх вина. Один був десятник на прізвисько Близна — чорносердий харцизяка з головою гладенькою, мов камінь, і раменами, наче в бугая. «Та й на розум не кмітливіший» — подумалося Тиріонові. Карлик зашкандибав до них і зненацька вигукнув, наче гавкнув:

— Близно! Вельможний Єззан має потребу в чистій свіжій воді. Візьми двох людей і

принеси стільки відер, скільки зможеш. І то хутко!

Вояки спинили гру. Близна зіп'явся на ноги, суплячи чоло.

— Ти що сказав, курдупелю? За кого ти себе маєш?

— Ти знаєш, за кого. Я Йолло, один з коштовних улюбленців нашого хазяїна. А тепер роби, що тобі сказано.

Вояки зареготали.

— Ну ж бо, Близно, — піддражнив один, — давай хутенько! Єззанова мавпа віддала тобі наказ.

— Ти не наказуєш воякам, що робити, — грізно забурчав Близна.

— Воякам? — зобразив подив Тиріон. — Я тут бачу лише рабів. У таких самих нашійниках, як мій.

Лютий лящ тилом долоні, завданий Близною, кинув Тиріона на землю і розсік йому губу.

— Це Єззанові нашійники. Не твої.

Тиріон витер кров з розсіченої губи тилом

власної долоні. Спробувавши встати, він упав назад на коліна, бо під ним підломилася нога. Підвестися він зумів лише з поміччю Копки.

— Смакота каже: хазяїнові потрібна вода, — заскиглив він так жалюгідно, як зумів.

— Смакота хай вграє сама себе — має-бо все, що для того треба. Ми не слухаємо наказів химерних почвар.

«Авжеж» — подумав Тиріон. Навіть серед рабів були свої вельможі та посполиті, цього він навчився швидко. Дівчур довго був коханим звірятком господаря, подарованим особливою ласкою та прихильністю, і за те інші раби вельможного Єззана люто його ненавиділи. Вояки звикли приймати накази лише від господаря та поставленого ним наглядача. Але Няньо помер, а Єззан був надто хворий, щоб призначити наступника. Що ж до трьох небожів, ті хоробрі та вільні воїни при першому ж тупоті копит блідої кобили пригадали нагальні справи деінде і здиміли без сліду.

— В-води, — простогнав Тиріон, зігнувшись

і судомлячись. — І не річкової, каже цілитель. Чистої, свіжої, солодкої.

Близна гнівно загарчав:

— То сам по неї йди! Зі своєю мавпою! І то хутко!

— Ми? — Тиріон перекинувся з Копкою безнадійним, повним відчаю поглядом. — Але ж вода важка. Ми не такі дужі, як ви. Можна хоч візка взяти? Того, який мули тягають?

— Ноги свої бери, почваро.

— Та ж нам доведеться разів десять туди-сюди ходити!

— Ходи хоч сто. Мені з дупи накласти.

— Та нас же лише двоє... ми не принесемо стільки води, скільки треба хазяїнові.

— То бери свого ведмедя, — буркнув Близна. — Як на мене, він лише на те і годиться, щоб воду носити.

Тиріон обережно відступив назад і мовив:

— Як скажете, хазяїне.

Близна задоволено вишкірився. «Хазяїн. Йому до смаку. Авжеж.»

— Морго, ану принеси ключі. А ти,

курдупелю, наповниш цебра і хутко назад. Сам знаєш, що роблять рабам, які пробують утекти.

— Неси цебра, — звернувся Тиріон до Копки, а сам пішов з названим Морго вивести пана Джорага Мормонта з клітки.

Лицар не надто добре звикав до полону. Коли його кликали зіграти ведмедя і понести красну діву до полону, він відбував виставу абияк, похмуро і мляво човгаючи ногами — якщо взагалі зізволяв опуститися до лицедійства. Хоча тікати він не намагався і полонителям опору не чинив, та накази їхні часто зневажав, бурмочучи собі під ніс тихі прокльони. Ніщо з цього не припало до смаку Няньові; своє незадоволення він показав ясніше нікуди тим, що посадовив Мормонта у залізну клітку і щовечора, коли сонце сідало у Невільницьку затоку, наказував бити. Лицар сприймав побиття мовчки і байдуже; єдине, що було чути — лайливе бурмотіння рабів, які його гамселили, та глухий ляск київ по розбитій, напухлій, вкритій синцями та саднами плоті.

«Він — порожня шкаралупа, — подумав Тиріон, коли вперше побачив, як лупцюють лицаря-здорованя. — Треба мені було стримати язика і дозволити Заріні його купити. Може, мав би легшу долю, ніж тут.»

Мормонт вибрався з тісної клітки скарлючений і зсудомлений, мружачи обидва чорні запухлі ока, зі спиною, вкритою кіркою засохлої крові. Обличчя, набрякле і розтовчене, ледве скидалося на людське. З одягу на ньому була тільки перепаска — брудна жовта ганчірка на стегнах.

— Носитимеш їм воду, — наказав йому Морго.

Єдиною відповіддю від пана Джорага був понурий погляд байдужих очей. «Напевно, декому краще померти вільним, ніж жити рабом.» На щастя, Тиріон не страждав на ту саму дурну хворобу. Та якщо Мормонт уб'є Морго, інші раби можуть і не побачити різниці.

— Ходімо! — поспіхом мовив він, поки лицар не вчинив чогось занадто хороброго і занадто дурного.

І зашкандибав геть, сподіваючись, що Мормонт піде за ним. Один раз боги все-таки мали ласку — Мормонт рушив услід.

Два відра для Копки, два для Тиріона і чотири для пана Джорага — два у кожную руку. Найближчий колодязь стояв на південь і захід од «Відьми»; туди вони спершу і рушили, весело тельнюкаючи дзвіночками на нашійниках з кожним кроком. Ніхто не звертав на них уваги — велике діло, кілька рабів ідуть по воду для свого господаря. Виходило так, що носити нашійника означало мати певні переваги — а надто визолоченого нашійника з написом «Єззан зо'Каггаз». Дзенькіт дзвіночків проказував кожному, хто мав вуха, яке перед ним коштовне майно. Адже раб мав лише ту вагу серед людей, якою міг похвалитися його хазяїн. Єззан був найбагатшою людиною в Жовтому Місті, він привів на війну шість сотень рабів-вояків, хай навіть скидався на велетенського жовтого слимака і смердів сечею. Нашійники, начіплені на рабів од його імені, дозволяли ходити всередині табору

всюди, де заманеться.

Та лише до Єззанової смерті.

Пани-Брязкуни саме навчали своїх бойових невільників у найближчому полі. Брязкіт ланцюгів, що з'єднували бійців, утворював дратівливу для вуха залізну музику; невільники рухалися піском крок у крок і шикувалися, наставляючи довгі списи. Деінде гурти інших рабів насипали купи каміння і піску поїд метавками та скорпіонами — повертали їх угору до неба для кращого захисту табору на випадок повернення чорного дракона. Карлик аж вишкірився, спостерігаючи, як вони лаються і упрівають, намагаючись затягти важкі знаряддя на зроблені для них схили. Арбалетів теж виднілося чимало — трохи не кожен другий стискав у руках самостріл, а при боці носив повний сагайдак стріл.

Якби хтось здогадався спитати його, Тиріон порадив би їм облишити зайвий клопіт. Улюблене звірятко королеви навряд чи зіб'єш з неба тими іграшками — хіба що якимсь дивом поцілиш у око одним з довгих залізних списів,

що кидали скорпіони. «Дракона так легко не вхекаєш. А полоскочеш — лише розбурхаєш гнів.»

Саме очі були в драконів найвразливішими місцями. Очі, та ще мозок за ними. Але не живіт, як оповідалося у деяких старих казках — там луска була така ж тверда й міцна, як на боках та спині. Лізти драконові в пащу також було безглуздо, ба навіть божевільно; тутешні драконоборці радше б загасили пожежу, тицяючи у неї вістрями списів. «Смерть виходить у дракона з рота, — писав септон Барт у своїй «Неприродній історії», — але не входить тим самим шляхом.»

Далі дорогою два легіони з Нового Гісу стояли однією стіною щитів проти іншої, поки осавули у залізних шоломцях з гребенями кінського волосу верещали накази своєю нерозбірливою говіркою. На перший погляд гіскарці здавалися грізнішим військом, ніж юнкайські бойові невільники, але Тиріон плекав свої сумніви. Так, легіонери мали озброєння і вишкіл, подібні до Неблазних... але

євнухи не знали іншого життя, крім війська, тоді як гіскарці були вільними міщанами, лишень служили трирічний строк.

Черга біля колодязя простяглася на добрячі півверсти. За день пішки від Меєрину зустрічалося хіба що кілька колодязів, тому чекати завжди доводилося довгенько. Більшість юнкайців брали собі воду для пиття зі Скахазадхану — але Тиріон знав, що то дуже погана думка, ще перед тим, як його застеріг цілитель. Розумніші принаймні йшли вище за течією від нужників... але й тоді лишалися нижче від міста.

Все ж те, що в межах денного переходу від міста досі лишилися колодязі з чистою водою, безпомилково показувало дитяче невігластво Даянерис Таргарієн у мистецтві облоги. Вона б мала наказати отруїти всі колодязі — тоді усі юнкайці пили б з річки. «І чи довго б тривала така облога?» Тиріон не сумнівався, що його татусь подбав би про все належним чином.

Щоразу, як вони просувалися у черзі на крок чи два, дзвіночки на залізних комірах весело

теленькали. «Так душу звеселяють, аж кортить комусь видлубати ложкою очі.» Донині Гриф, Качур та Хальдон Півмаестер мали вже висадитися на Вестеросі разом зі своїм юним принцом. «А я б мав бути з ними... та ні, закортіло одному побавитися з хвойдою. Вбити батька тобі мало, ти мав піхвою та вином довершити свій занепад. То що, тепер раденький? Стовбичиш на іншому кінці світу в нашійнику раба, і кожен чує твої кроки у музиці золотих дзвіночків. Ну то ще й потанцюй гарненько — може, видзвониш «Рине дощ у Кастамирі».»

Не було кращого місця послухати останніх новин, чуток та пліток, ніж біля колодязя.

— Я що бачив, те бачив, — торочив старий раб у іржавому залізному нашійнику, поки Тиріон і Копка потроху просувалися чергою. — А бачив я, що дракон відривав руки й ноги, роздирав людей навпіл і палив на попіл та кістки. Люди розбігалися з ями, та я прийшов подивитися на видовисько, і клянуся всіма богами Гісу, я його побачив. А сидів я аж на

ліловому, там дракон не мав мене дістати.

— Цариця залізла драконові на спину і полетіла геть! — наполягала висока брунатношкіра жінка.

— Намагалася, так, — заперечив старий, — але не втрималася. Дракона поранили з арбалета, а царицю поцілили просто між її солоденьких рожевих цицьок. Так люди кажуть. Тоді вона і впала, просто у канаву, і там її розчавило возом. Я знаю дівчину, яка знає чоловіка, що сам бачив її смерть.

У цьому товаристві наймудріше було тримати язика за зубами... але Тиріон не втримав.

— Її тіла не знайшли, — бовкнув він.

Старий насупився.

— А тобі відки знати?

— Та ж вони там були, — відповіла брунатна. — Це вони, карлики з бойовиська. Оті, що билися на розвагу цариці.

Старий примружився, наче щойно побачив Копку та Тиріона уперше.

— А й справді! Ви їздили на свинях.

«Наша слава летить попереду нас.» Тиріон зобразив чемний уклін і стримався від заперечення, що одна зі свиней насправді була собакою.

— Та свиня, на якій я сидів — то насправді моя сестра. В нас носи схожі, хіба ви не помітили? Чаклун навів на неї ману, та якщо подарувати їй добрячий вологий поцілунок, вона перекинеться на казкову красуню. Біда в тім, що як спізнаєш її краще, то ладен будеш поцілувати хоч куди, аби перетворити назад на свиню.

Навколо здійнявся регіт, до якого приєднався навіть старий.

— То ти її бачив, — мовив рудоволосий хлопчина позаду. — Бачив царицю. Вона справді така вродлива, як люди кажуть?

«Я бачив тендітну дівчину зі сріблястим волоссям, загорнуту в токар, — подумки відповів Тиріон. — На обличчі вона мала серпанок, а я був далеко і не мав часу витріщатися — мусив-бо подбати, щоб усидіти на свині.» Даянерис Таргарієн розташувалася у

ложі власника ями поруч зі своїм гіскарським царем. Але очі Тиріона прикуті були до лицаря у біло-золотому обладунку позаду неї. Риси його обличчя були сховані, та карлик де завгодно упізнав би Барістана Селмі. «Принаймні про це Ілірію не збрехав, — пригадав він свою тодішню думку. — Але чи впізнає мене Селмі? А як упізнає, то що зробить?»

Тоді він трохи не відкрив перед усіма свою справжню особу, але щось його зупинило — осторога, боягузтво, передчуття, хай як це назвати. Він не міг уявити, щоб Барістан Зухвалий зустрів його інакше, ніж ворожістю. Селмі ніколи не схвалював присутність Хайме у його безцінній Королегвардії. Перед повстанням старий лицар вважав його надто юним, позбавленим належного гарту; опісля ж від нього чули, що Крулеріз мав би змінити біле корзно на чорного кобеняка. Власні злочини Тиріона були ще гірші. Хайме принаймні зарізавав божевільного лиходія, тоді як Тиріон устромив стрілу в живіт власному панотцеві —

людині, яку пан Барістан знав і якій служив довгі роки. Все ж Тиріон майже наважився випробувати долю... аж тут Копка вдарила його по щиті, зіпсувавши швидкоплинну нагоду.

— Цариця дивилася нашу виставу, — казала Копка іншим рабам у черзі, — та ми бачили її лише тоді, лише один раз.

— Але ж ви мали бачити дракона, — зауважив старий.

«Якби ж то.» Боги відмовили йому і в цьому дарунку. Саме тоді, коли Даянерис Таргарієн злітала у повітря, Няньо набивав їм кайдани на ноги, щоб не намагалися втекти дорогою до хазяїна. Якби ж наглядач здимів, доправивши їх до місця різанини, або утік з рештою невільників, коли з неба спустився дракон... тоді двійко карликів пішли б звідти на волю власними ногами. «Чи радше побігли б швидко-швидко, вибиваючи дзвониками веселеньке телень-телень.»

— А хіба там був дракон? — перепитав Тиріон, здвигаючи плечима. — Я лише знаю,

що мертвих цариць ніхто не знаходив.

Старого він, утім, не переконав.

— Та ж трупи валялися сотнями! Їх затягли до ями і там спалили, хоча половина вже й без того була хрустко засмажена. Може, її не впізнали — криваву, потрощену, обпечену, хто її зна. А може, знайшли, та вирішили не казати, щоб ви, раби, сиділи й не сіпалися.

— «Ми, раби»? — перекривила брунатна жінка. — А на тобі ото не нашійник?

— Це нашійник від Газдора! — гордовито випнувся старий. — Якого я знаю від першого дня його життя. Та він мені як рідний брат! Це такі, як ви, набрід з Астапору та Юнкаю, скиглите про волю. А я б не віддав драконовій цариці свого нашійника, навіть якби вона за те мені прутня посмоктала. Людині належить мати доброго хазяїна, тоді усе до ладу і всім на краще.

Тиріон не став сперечатися. Найпаскудніше у рабстві було те, як легко до нього звикалося. Життя більшості рабів не надто відрізнялося від життя челяді у Кастерлі-на-Скелі —

принаймні, таке в нього склалося враження. Справді, траплялися серед рабовласників та їхніх наглядачів особливо лихі та жорстокі, але такі бували і серед вестероського панства, їхніх управителів та надвірної варти. Більшість юнкайських вельмож поводитися зі своїм майном ласкаво та поблажливо, якщо ті виконували службу і не чинили клопоту. Оцей старий у іржавому нашійнику, щиро та пристрасно відданий своєму Панку-Вислощоку, зовсім не становив серед рабів поодинокого винятку.

— Газдор Добросердий? — запобігливо перепитав Тиріон. — Наш хазяїн Єззан часто згадував його розум.

Насправді Єззан казав приблизно так: «Та я в лівій половинці своєї дупи маю більше розуму, ніж Газдор і всі його брати, разом узяті.» Але Тиріон завважив за доцільне приховати справжні слова.

Настав і минув полудень, поки вони з Копкою нарешті досягли колодязя, звідки воду витягав одноногий кощавий раб. Він

примружив на них підозріливе око і мовив:

— По воду для Єззана завжди приходив Няньо. З чотирма людьми і возиком, запряженим мулом.

Він знову кинув цебро у колодязь; воно тихо плюхнуло у воду. Одноногий дав цебру наповнитися і почав витягати. На його руках — спечених сонцем, жилавих і м'язистих — лупилася шкура.

— Мул здох, — відповів Тиріон. — Няньові, бідоласі, теж жаба цицьки дала. А тепер і сам Єззан сів верхи на бліду кобилу, і з ним шестеро вояків уже з дупи бризкають. Можна мені два повних відра?

— Гарзд, бери.

На тім порожні балачки спинилися. «Що, почув стукіт кобилячих копит?» Брехня про вояків примусила одноногого поспішати аж зі смиком.

За деякий час вони рушили назад; кожен із карликів тягнув два налиті по вінця відра свіжої води, а пан Джораг — два у кожній руці. День ставав дедалі жаркішим, повітря —

вологим і щільним, наче мокра повсть; відра важчали з кожним кроком. «Надто довгий шлях для коротких ніг.» Ще й вода вихлюпувала з відер у лад крокам, плескотіла навколо ступнів, а дзвіночки вигравали веселу похідну пісню. «Знав би я, що до цього дійде, батечку, то може, лишив би тебе живим.» За версту на схід у повітря здіймався темний стовп диму — там підпалили чийсь намет. «Палять померлих уночі.»

— Сюди, — смикнув Тиріон головою праворуч.

Копка кинула на нього здивований погляд.

— Ми прийшли не цим шляхом.

— Навіщо нам нюхати ту кіптяву? В ній забагато отруйних випарів.

І то не була брехня... принаймні, не цілковита.

Невдовці Копка вже важко пирхала, пригнічена вагою.

— Треба відпочити!

— Як скажеш.

Тиріон поставив цебра з водою на землю,

вдячний за перепочинок. Ноги йому жахливо судомило; він знайшов годящий камінь і присів розтерти стегна.

— Я можу розім'яти, — запропонувала Копка.

— Я краще знаю, де мені болить.

Хай як Тиріон прихилився до дівчини, все ж її доторки досі бентежили його. Карлик обернувся до пана Джорага.

— Ще кілька лящів, і ти, Мормонте, будеш на пику бридкіший за мене. Ану скажи, чи в тобі лишилося трохи духу для бійки?

Дебелий лицар здійняв угору погляд оточених чорними синцями очей і зиркнув, наче на бридку балакучу комаху.

— Досить, щоб зламати тобі шию, Бісе.

— То й добре. — Тиріон підняв з землі відра. — Тоді нам сюди.

Копка зморщила чоло.

— Та ні. Ліворуч! — І вказала пальцем. — «Відьма» отам стоїть.

— А отам «Лукава сестра». — Тиріон кивнув у іншому напрямку. — Ти мені повір — мій

шлях коротший.

І рушив у дорогу, теленькаючи нашійником. Копка піде слідом — цього він був певний.

Інколи він заздрих дівчині та її маленьким гарненьким мрійкам. Вона нагадувала йому Сансу Старк — юну наречену, з якою він побрався і яку втратив. Незважаючи на всі бачені Копкою жахіття, вона чомусь не втратила довіри до людей. «А мала б знати краще. Адже вона старша за Сансу і коротунка. Проте поводитьсь, наче красуня вельможного роду, а не рабиня у збіговиську почвар.» Ночами Тиріон часто чув її молитви. «Пусті балачки. Якщо боги існують, вони є чудовиськами і катують нас для власної розваги. Хто б іще створив отакий світ, повний неволі, крові та болю? Хто інший створив би наші тіла і душі такими, як ми є?» Іноді Тиріонові кортіло дати їй ляпаса, струснути, заверещати просто у обличчя — що завгодно, аби розбудити від снів та мрій. «Ніхто нас не врятує! — хотів він заволати. — Найгірше ще попереду!» Але зрештою не знайшов ані слів,

ані хоробрості. Замість добрячого ляща поперек незугарної мармизи, щоб збити полуду з очей, Тиріон зрештою стискав їй плече або дарував дружні обійми. «І брехав кожним рухом. Я платив їй облудною монетою, а вона вважає себе за багатійку.»

І правду про Дазнакову яму він теж від неї приховав.

«Леви. Вони хотіли спустити на нас левів.» Ото був би справді неймовірний жарт долі. Може, Тиріон навіть знайшов би мить для короткого гіркого смішку, перш ніж хрупнути у левовій пащі.

Ніхто не розповідав йому, який кінець їм наготували — принаймні словами. Та здогадатися, потрапивши до схованих під цеглою Дазнакової ями приміщень, виявилось неважко. Тут, у цьому особливому темному світі, була царица ямних бійців і численної служби, що дбала про них, живих і мертвих: кухарів, які готували їжу, ковалів заліза, що їх озброювали, цирульників, що пускали кров, голили і перев'язували рани, повій, що

розважали їх перед двобоями і після них, труповозів, які відтягали переможених з піску ланцюгами та залізними гаками.

Няньове обличчя дало Тиріонові перший натяк. Після вистави вони з Копкою повернулися до освітленого смолоскипами підвалу, де перед двобоями та після них збиралися бійці. Дехто гострив зброю; інші приносили жертви чудернацьким богам або глушили почуття маковим молоком, перш ніж вийти на смерть. Ті, хто бився і виграв, кидали паці в кутку і реготали так, як уміють лише люди, що зазирнули кістлявій в обличчя і вижили.

Няньо саме виплачував срібло якомусь служникові ями за програний заклад, коли побачив, як Копка веде Хрума. Замішання у його очах зникло за пів-удару серця, але не раніше, ніж Тиріон устиг здогадатися про його причину. «Няньо не чекав нашого повернення.» Тиріон озирнувся на інші обличчя. «І ніхто не чекав. Ми мали лягти там мертвими.» Останній шматочок крутиголовки став на місце, коли він

підслухав наглядча за тваринами, що голосно скаржився розпорядникові ями.

— Леви голодні! Вже два дні не їли. Мені сказали їх не годувати, я й не годував. Цариця має дати гроші на м'ясо.

— От і попрохаєш її наступний раз, як прийматиме двір! — визвірився на нього у відповідь розпорядник.

Але Копка нічого не зрозуміла і донині. Згадуючи про яму, вона головне жалілася, що чимало глядачів так і не засміялися. «О-о-о, якби випустили левів, гості б собі ноги обісцяли» — трохи не ляпнув Тиріон. Але зрештою лише підбадьорливо стиснув їй плече.

Копка раптово зупинилася.

— Ми йдемо не тим шляхом.

— Саме тим, яким треба. — Тиріон поставив відра на землю. Їхні дужки продавили йому в пальцях глибокі борозни. — А треба нам до отих наметів.

— До «Других Синів»? — Обличчя пана Джорага розділила навпіл моторошна посмішка. — Ти геть не знаєш Бурого Бена

Бросквина, якщо сподіваєшся знайти там поміч.

— Чого ж не знати? Знаю. Ми з Бросквином зіграли п'ять разів у цивасу. Бурий Бен хитрий, упертий, не позбавлений розуму... але надто сторожкий. Полюбляє віддати супротивникові право кидати виклик і наражатися на небезпеку, а сам сидить собі гарненько і чекає нагоди, поки битва розгортається і набирає сили.

— Битва? Яка ще битва? — аж сахнулася Копка. — Нам треба повертатися. Хазяїнові потрібна свіжа вода. Якщо забаримося, нас відшмагають. А ще ж там Купка і Хрум!

— Смакота про них подбає, — збрехав Тиріон. Найпевніше, Близна та його приятелі невдовзі ласуватимуть окостами та реберцями, а до них запашною собачою душениною. Але Копці чути таке було зайве. — Няньо помер, Єззан помирає. Перш ніж по нас кинуться, вже і звечоріє. Кращої нагоди може не трапитися.

— Ні, ні! Ви ж знаєте, що роблять рабам, які намагаються тікати. Знаєте! Благаю! Нам і з

табору не дадуть вийти!

— А нам не треба виходити з табору.

Тиріон підняв відра і рушив хутким кроком, не обертаючись назад. Мормонт пішов поруч, не відстаючи, а за мить Тиріон почув і Копчині кроки — вона теж заспішила услід піщаним схилом до кола старих вицвілих наметів, що виднілися унизу.

Перший вартовий з'явився, коли вони наблизилися до конов'язей. То був худорлявий списник, чия черлено-бурякова борода виказувала в ньому тирошійця.

— А це в нас хто такі? А що це в нас у відрах?

— Вода, — відповів Тиріон. — Її п'ють.

— Пити воду? Оце вже ні. Краще пиво.

Раптом у спину його штрикнуло вістря списа — то ззаду наблизився другий вартовий. У його голосі Тиріон почув Король-Берег. «Набрід з Bloshynogo Podolu.»

— Заблукав, курдупелю? — непривітно запитав стражник.

— Ми прийшли стати до лав вашого полку.

Відро вислизнуло з Копчиної руки і перевернулося. Половина води вилилася, перш ніж вона дала їй ради.

— Блазнів у полку своїх удосталь. Навіщо нам ще три? — Тирошієць пхнув Тиріонів нашійник вістрям списа, теленькнувши золотим дзвіночком. — Я бачу перед собою збіглого раба. Трьох збіглих рабів. Чий це нашійник?

— Жовтого Кита.

Слова пролунали від третьої людини, привабленої голосами — кощавої, давно неголеної, з червоними плямами на зубах від кислolistу. «Осавул» — зрозумів Тиріон з того, як до нього зверталися двоє інших. Замість правиці той мав гака. «Бронова тінь, лишень дрібніша та бридкіша. Бути мені Баелором Блаженним, якщо брешу.»

— Та це ж карлики, яких Бен намагався купити, — мовив осавул до списників, мружачись на гостей. — А здоровань... краще ведіть і його. Усіх трьох.

Тирошієць майнув списом. Тиріон зробив

крок. Інший сердюк — зовсім юний, ще хлопчина, з пушком на щоках та волоссям кольору брудної соломи — підхопив Копку під пахву.

— Ой, а мій карлик має цицьки! — зареготав він і запхав руку Копці під сорочку, щоб пересвідчитися напевне.

— Та тягни вже її! — визвірівся осавул.

Юнак закинув Копку на плече. Тиріон рушив уперед так швидко, як дозволяли короткі криві ноги. Куди вони прямували, він вже знав: до великого намету на дальньому краю вогняної ями, чиї мальовані полотняні стіни добряче вицвіли та розтріскалися за роки під дощем і сонцем. Кілька сердюків обернулися подивитися, табірна дівка пирхнула і захихотіла, та ніхто пальцем не ворухнув, щоб їм завадити.

Всередині намету стояли табірні ослони, стіл на кобильницях, риштунки зі списками та галябардами. Підлогу вкривали потерті килими десятку кольорів, що різали око. На килимах стояло троє з полкової старшини. Один був

стрункий та зграбний, з гострою борідкою, тонким клинком бравів при поясі, у рожевому каптані з розрізами. Інший — огрядний, лисуватий, з чорнильними плямами на пальцях та пером у руці.

Третій був саме той, кого Тиріон шукав. Карлик вклонився і мовив:

— Вітаю, пане полковнику.

— Ми схопили їх, коли вони прокрадалися до табору.

Хлопчина скинув Копку з плеча на килим.

— Утікачі! — оголосив тирошієць. — З відрами.

— З відрами? — перепитав Бурий Бен Бросквин. Коли ніхто не спробував пояснити, він продовжив: — Повертайтеся на варту, хлопці. І нікому ані слова.

Коли всі пішли, він посміхнувся до Тиріона.

— Прийшов ще раз зіграти у цивасу, Йолло?

— Якщо буде ваша ласка. Мені сподобалося нищити вас на дошці. Чув, Бросквине, ви вже двічі зрадник. А мені до вподоби люди мого штибу.

Посмішка Бурого Бена не торкнулася його очей. Він розглядав Тиріона так, як міг би розглядати балакучу змію.

— Навіщо ти тут з'явився?

— Щоб справдити ваші мрії. Ви ж намагалися купити нас на торжищі. Потім намагалися виграти в цивасу. Навіть коли я мав носа, то не був такий вродливий, щоб викликати в когось довгу і сталу пристрасть... ну хіба що в того, хто знав мою справжню ціну. І ось я перед вами, зовсім задарма. Будьте добрим другом, приведіть коваля і зніміть з нас нашійники. Несила вже брязкати щоразу, як закортить почухати яйця.

— Я не хочу клопоту з твоїм вельможним господарем.

— Єззан має нагальніший клопіт, ніж шукати трьох збіглих невільників. Наприклад, мчати до власної смерті верхи на блідій кобилі. Та й чого б це нас тут шукали? Ви маєте вдосталь мечей, щоб відрадити кожного, хто пхне носа не в свої справи. Втрачати вам нічого... а здобути можна чимало.

У відповідь засичав блазень у рожевому.

— Вони принесли до нас пошесть! Просто у намети! — І обернувся до Бена Бросквина. — Відрізати йому голову, полковнику? А решту викинемо у погану яму.

Він вихопив меча — тонкого клинка бравів з коштовно прикрашеним руків'ям.

— Раджу стерегтися моєї голови, — мовив Тиріон. — Бо ще кров'ю заляпаєтеся, а кров переносить хворобу. І наш одяг вам тоді доведеться прокип'ятити, а чи й зовсім спалити.

— Я маю на думці, Йолло, спалити твій одяг, не виймаючи з нього тебе.

— Мене так не звать. Але ви ж самі знаєте. Знали з першого погляду.

— Може, й знав.

— Я вас теж знаю, шановний пане, — мовив Тиріон. — Тут на вас менше бросквинової барви і більше бурої, ніж у мене вдома, та якщо ваше ім'я не бреше, ви з західняків — за кров'ю, хай не за домівкою. Дім Бросквин присягає службою Кастерлі-на-Скелі. Так

сталося, що я трохи знаюся на його історії. Ваша гілка, поза сумнівом, виросла з кам'яної кісточки, переплунутої з-за вузького моря. Ручуся, то був котрийсь із молодших синів Візериса Бросквина. Королевині дракони були до вас прихильні, адже так?

Сердюцький полковник, здавалося, пом'якшав і розвеселився.

— Хто це тобі розповів?

— Та ніхто. Більшість побрехеньок про драконів — забавки для телепнів. Балакучі дракони, дракони на купах золота і каменів, дракони на чотирьох ногах з черевами завбільшки зі слона, дракони з загадками сфінксів... то все дурниці. Але у старих книжках є і крихти правди. Мені відомо не тільки те, що дракони королеви до вас прихилилися, але й чому саме.

— Мати казала, що батько мав у собі краплю драконової крові.

— Дві краплі. Або прутня у шість стоп завдовжки. Знаєте цю казочку? Я знаю. Ви в нас розумненька бросквинка, і вам відомо, що

моя голова варта княжого титулу... але на Вестеросі, за півсвіту звідси. Поки ви туди дістанетеся, од неї лишаться самі кістки з хробаками. Відтак моя мила сестра заперечить, що голова моя, і надурить вас, не віддавши обіцяної нагороди. Ви ж знаєте, які вони, ті королеви. Хитрі та лукаві ступки, всі до останньої, а Серсея серед них найлукавіша.

Бурий Бен почухав бороду.

— Ну то можу відвезти тебе живим, щоб смикав ніжками та рученятами. Чи то пак, засолити голову в глеці, щоб не згнила.

— Або з'єднатися зі мною у спільній справі. Оце буде найрозумніше. — Тиріон вишкірив зуби. — Я ж народився другим сином. Мені долею написано служити в вашому полку!

— У «Других Синах» не місце блазням, — презирливо буркнув горлоріз у рожевому. — Нам потрібні бійці.

— Я вам одного привів. — Тиріон тицьнув великим пальцем на Мормонта.

— Оте казна-що? — зареготав рожевий. — Побитий він страшно, годі казати. Але в «Другі

Сини» не беруть лише за те, що тобі у бійці пику розтовкли.

Тиріон заокруглив свої різнокольорові очі.

— Князю Бросквине, хто оці ваші друзі? Рожевий папуга починає мене дратувати.

Горлоріз у рожевому закопилив губу, а чолов'яга з пером гигикнув, почувши Тиріонове нахабство. Але імена назвав не хтось із них, а Джораг Мормонт.

— Каламар — полковий скарбник. Жевжик називає себе Каспоріо Хитромудрим. Хоч як на мене, мав би зватися Хитре Мудо. Спиною та сракою до нього краще не обертатися.

Побиту мармизу Мормонта годі було впізнати, але голос за роки анітрохи не змінився. Каспоріо здригнувся, придивився ретельніше... а тим часом навколо Бросквинових очей зібралися сміхотливі зморшки.

— Джораг Мормонт?! Невже ти? І не такий пихатий, як того разу... перед тим, коли дременув од нас на всі заставки. Хіба ти досі лицар? Отакої! То я тебе мушу ще й паном

величати?

Набряклі губи пана Джорага розтяглися у моторошний вишкір.

— Дай мені меча, Бене, а тоді величай ким забажаєш.

Каспоріо тишком-нишком посунувся назад.

— Ти... вона ж тебе відіслала...

— А я повернувся. Вважай мене за дурня.

«Закоханого дурня, радше сказати.» Тиріон відкашлявся.

— Побалакаєте про старі часи згодом... щойно я поясню, чому моя голова коштовніша для вас на плечах, ніж без них. Ви, князю Бросквине, матимете нагоду переконатися, що до своїх друзів та зичливців я дуже щедрий. Коли маєте сумнів, то спитайте Брона. Ще трохи вам розкаже Шагга, син Дольфа. І Тімет, син Тімета.

— Це хто такі? — запитав чоловік на прізвисько Каламар.

— Добрі вояки, що присяглися мені на мечах і вельми забагатіли на моїй службі. — Тиріон знизав плечима. — Ну гаразд, щодо

«добрі» я прибрехав. Вони — кровожерлива наволоч. Точнісінько як ви.

— Може, й так, — відповів Бурий Бен. — А може, ти їх щойно вигadaв. Шагга, кажеш? Це якась баба, абохто?

— Ну, цицьки в нього такі, що хоч би й бабі. Наступного разу зазирну йому в штани, щоб мати певність. Ото в вас столик для циваси? Поставте його, зіграймо. Та спершу пригостіть чарою вина. Горлянка мені всохла, наче стара кістка. А побалакати нам є про що — цього я конче певний.

Джон

Тієї ночі йому наснилися дичаки, що завивали з лісу, просуваючись під стогін бойових рогів і стукіт тулумбасів. «Бум-ДУУМ, бум-ДУУМ, бум-ДУУМ» — накочував гуркіт, схожий на тисячу сердець, що билися, мов одне. Хтось мав списи, хтось — луки, хтось — сокири. Інші їхали бойовими возами з кісток, які тягли собаки завбільшки з коників-муциків. Серед них дибали велетні у шість сажнів заввишки, з довбнями завбільшки з цілі дуби.

— Стояти міцно! — закликав Джон Сніговій. — Дамо їм одкоша!

Він стояв на верхівці Стіни зовсім один.

— Вогонь! — закричав він. — Нагодуйте їх вогнем!

Але слухати його не було кому. «Усі пішли. Усі мене покинули.» Засичали палаючі стріли,

злітаючи вгору, запалали чорні кобеняки.

— Сніг-сніговій! — кричав орел, поки вороги дріботіли вгору льодом хутко і спритно, наче павуки.

Джон був убраний в броню з чорного льоду, але меч у руці палав червоним. Коли мертв'яки досягали верхівки Стіни, він скидав їх назад — знову на смерть. Він убив сивобородого старого і безбородого юнака, велетня, кощавого чолов'ягу з підпиляними зубами, дівчину з рясним рудим волоссям... і занадто пізно зрозумів, що то Ігритта, але та вже зникла так само швидко, як з'явилася.

Світ розплився у червоний туман. Джон колов, рубав та різав, скільки було сили. Він зарубав Донала Нойє, випатрав Глухого Дика Фолярда. Кворин Піврукий упав на коліна, даремно намагаючись затиснути струмінь крові з власної шиї.

— Я — володар Зимосічі! — верещав Джон.

Тепер перед ним виник Робб з волоссям, вогким від розталого снігу. Пазур стяв йому голову. Раптом Джона за плече грубо вхопило

кострубате ручисько. Він крутнувся...

...і прокинувся з круком на грудях, що дзьобав його і волав:

— Сніг-сніговій!

Джон ляснув крука долонею, проганяючи геть. Птах заверещав невдоволено, плеснув крилами і перелетів на стовпчик ліжка, відки й витріщився з гіркою образою крізь досвітній морок.

Отже, наставав день. Стояла година вовка — скоро вже зійде сонце, і чотири тисячі дичаків ринуть потоком крізь Стіну. «Божевілля.» Джон Сніговій скуйовдив власне волосся обпеченою рукою і вкотре спитав сам себе, що це він робить. Адже щойно брама відчиниться, вороття не буде. «З Тормундом мав би домовлятися Старий Ведмідь. Або Яремія Рикер, або Кворин Піврукий, або Денис Малістер, або ще хтось із досвідченої старшини. Та зрештою, мій дядько.» Але жаліти про недосяжне було вже трохи запізно. Кожен вибір мав свої небезпеки, свої наслідки. Лишалось тільки дограти почату гру до кінця.

Він встав з ліжка і вдягся у темряві. Мормонтів крук бурмотів з іншого кінця кімнати.

— Зерна! — вимагав птах.

А тоді казав:

— Кор-роль.

А тоді ще:

— Сніг-Сніговій, Джон Сніговій, Джон Сніговій.

То була якась дивина. Скільки Джон міг пригадати, раніше птах ніколи не вимовляв його імені цілком.

Поснідав воевода у підвальній трапезній зі старшиною. Сніданок складався з підсмаженого хліба, яєшні, кров'янки, ячневої каші та запивався ріденьким жовтим пивом. Поки старшина їла, усі приготування обговорювалися знов і знов.

— Та все вже готове! — запевняв Бовен Марш. — Якщо дичаки дотримають умов угоди, тоді усі ваші накази буде належно виконано.

«А якщо ні, то не дивуйся, коли зчиниться

кривава різанина.»

— Не забувайте, — мовив Джон, — Тормундові люди голодні, замерзлі, налякані. Дехто ненавидить нас так само, як окремі з вас ненавидять їх. Ми танцюємо на тонкому льоду — і ми, і вони. Одна тріщина потопить усіх. Якщо сьогодні судилося пролитися крові, то хай хоч не ми завдамо першого удару. Бо інакше — старими й новими богами присягаюся — зітну голову тому, хто перший здійме зброю.

Відповіддю йому було притакування, численні киви головами, схвальне бурмотіння, серед якого чулися слова «Воля ваша», «Все зробимо» і «Так, пане воєводо». Один за одним старшина підводилася на ноги, застібала паси з мечами, накидалася теплими чорними кобеняками і виходила на холод.

Останнім вийшов з-за столу Скорботний Ед Толет, що саме прибув уночі з Довгого Кургану з шістьма великими возами. Хвойдиного Кургану — так тепер чорні братчики кликали його фортецю. Еда прислали забрати стількох

списниць, скількох вмістять його вози, і відвезти до їхніх сестер.

Джон дивився, як Толет витирає рідкий жовток яєшні з тарілки крайцем хліба. Напрочуд втішно було знову бачити похмуру Едову мармизу.

— Як просувається відновлення замку? — запитав Джон свого старого шафаря.

— Ще десять років, і закінчимо, — озвався Толет своїм звичайним могильним голосом. — Коли ми туди в'їхали, там аж кишіло щурів. Ницих вилупків повбивали та повиловили списниці. Тепер у замку аж кишить списниць, а я, буває, сумую за щурами.

— Як тобі служиться під Залізним Еметом? — запитав Джон.

— То Чорна Маріс зазвичай служить під Залізним Еметом, а не я, м'сьпане. Мені доручено мулів. Кропивка каже, вони мені родичі. Ну, пики в нас усіх довгі, брехати не буду, але я геть не такий упертий. Зрештою, слово честі даю, їхніх матерів я не знав. — Він доїв останнє яйце і зітхнув. — Гарненько буває

з'їсти отаке ріденьке яєчко. Ви, м'сьпане, коли ваша ласка, хоч не дозволяйте дичакам поїсти всіх наших курей.

У дворищі тільки почало світлішати східне небо, на якому не виднілося жодного пасма хмар.

— Схоже, нам заноситься на добрячу годину, — мовив Джон. — День буде ясний, теплий та сонячний.

— Стіна плакатиме. А вже ж безмаль зима на дворі. Якось химерно воно, м'сьпане. Поганий привісток, коли мене спитаєте.

Джон посміхнувся.

— А якби зараз сніжило?

— Тоді ще гірший.

— Якого ж тобі дня треба?

— Такого, що з теплої хати не треба й потикатися, — відповів Скорботний Ед. — А я, з дозволу пана воєводи, піду до своїх мулів. Вони за мною хоч сумують, коли мене немає. Чого не можу сказати про списниць.

На тім вони розлучилися; Толет пішов до східного шляху, де чекали його вози, Джон

Сніговій — до стаєнь. Шовкун вже засідлав і загнуждав йому коня, котрий і чекав на воєводу — сірий бойовий огир вогняного норову з чорною і лискучою, наче маєстерське чорнило, гривую. Не таку тварину Джон обрав би для розвідки, але цього ранку князеві-воєводі Варти личило показатися поважною та грізною постаттю, а до неї сей баский кінь пасував якнайкраще.

Почет також чекав у стайнях. Джон ніколи не любив оточувати себе сторожею, та розсудив, що в такий день не завадить мати при боці хоч кількох вірних захисників. У своїх кольчугах, залізних шоломцях і чорних кобеняках, з довгими списами у руках та мечами й кинджалами на пасах вони виглядали похмуро-урочисто. Для нинішньої нагоди Джон навмисне зневажив усіх зелених хлопчаків та сивих старих, лишивши при собі вісьмох чоловіків у розквіті сил: Тая, Мулія, Ліворукого Леха, Великого Лидола, Рорі, Фулька Блоху, Гарета Зеленописа. А ще Шкіряна — нового майстра-мечника замку Чорного. Ним він хотів

показати одну важливу річ: навіть людина, яка билася біч-обіч з Мансом попід Стіною, може обійняти поважне і шановане місце у Нічній Варті.

Коли вони всі нарешті зібралися коло брами, на сході з'явився тьмянний червоний виблиск. «Зорі гаснуть, — подумав Джон. — А коли засяють знову, то дивитимуться на світ, що змінився назавжди.»

Кілька королевиних людей стояли коло жарин, що лишилися від ніч-ватри пані Мелісандри, і дивилися, що відбувається. Коли Джон зиркнув на Король-Башту, то помітив червону пляму за вікном. Королеви Селіси не було ані знаку.

Час настав.

— Відчинити браму, — стиха наказав князь-воевода Джон Сніговій.

— ВІДЧИНІТИ БРАМУ! — заревів Великий Ліділ голосом, схожим на грім.

За сто сажнів угорі його почули вартові й підняли бойові роги до вуст. Гучний заклик залунав над Стіною, полинув далі над світом.

«Гау-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у-у.» Одна невпинна, довжелезна пісня. Тисячі років вона означала повернення додому розвідників. Але нині набула іншого змісту. Зранку сього дня вона закликала вільний нарід до його нового дому.

На кожному з кінців довгого проходу розчахнулися стулки брам, прочинилися залізні ґрати. Вранішнє світло замерехтіло на кризі — рожевим, золотим, ліловим. Скорботний Ед мав рацію — скоро Стіна заплаче. «Дайте боги, щоб плакала лише вона.»

Шовкун рушив під лід, освітлюючи шлях у мороці проходу залізним ліхтарем. Джон закрокував услід, ведучи коня. Далі зрушила його варта, а потім Бовен Марш з шафарями — двома десятками їх, на кожного з яких лягло особливе доручення. Нагорі стояв, очолюючи Стіну, Ульмер з Королівської Пущі, а з ним — чотири десятки найкращих лучників замку Чорного, налаштовані дощем стріл загасити будь-який клопіт біля підніжжя.

На північ од Стіни чекав Тормунд

Велетнебій верхи на крихітному коникові, на вигляд надто кощавому, щоб тримати чималу вагу старого. Двійко його живих синів були з ним — довготелесий Торег та юний Дрин; супроводжувало їх зо шість десятків дичацьких воїв.

— Гир! — озвався Тормунд. — Варта, отакої? Це така між нами довіра, гайвороне?

— Ти привів більше людей, ніж я.

— Та привів. І ти йди до мене, хлопче. Хочу, щоб мій люд тебе роздивився. Тут кілька тисяч ніколи не бачили гайворонського воєводу — дорослі чолов'яги, яких ще хлопчиками лякали, що як мамцю не слухатимуться, то їх з'їдять ваші розвідники. Їм треба тебе побачити — хлопчину з похмурою довгою пикою в старому чорному кобеняку. Хай знають, що Нічної Варти боятися вже не варто.

«Оцього їм краще не взнати ніколи.» Джон стягнув рукавицю зі смаленої руки, вклав два пальці до рота і свиснув. З брами вискочив Привид, а Тормундів муцик сахнувся так страшно, що трохи не викинув дичака з сідла.

— Не варто боятися, кажеш? — перепитав Джон. — Привиде, сидіти.

— Ти пихатий чорносердий байстрюк, князю-гайвороне, — буркнув Тормунд Гучний Ріг і приклав до вуст власного рога. Пісня його покотилася кригою, наче переливи грому, і перші сміливці з вільного народу потекли до брами.

Джон спостерігав, як вони минають Стіну, від світанку і до сутінок. Першими пішли заручники — сотня хлопчиків віком від восьми до шістнадцяти років.

— Ось твоя кривава ціна, князю-гайвороне, — оголосив Тормунд. — Сподіваюся, лемент їхніх бідолашних матерів не прилітатиме до тебе вві сні.

Деяких хлопчиків приводили до воріт матері чи батьки, інших — старші брати й сестри. Ще більше прийшли самі. Дичаки у чотирнадцять чи п'ятнадцять років були вже майже дорослими чоловіками і не хотіли, щоб їх бачили коло жіночих спідниць.

Двоє шафарів рахували хлопчиків і

записували ім'я кожного на довгих сувоях овечого пергамену. Третій збирав їхні коштовні речі на мито і записував їх теж. Малі вирушали до місць, де жоден ніколи не бував, на службу в братстві, яке ворогувало з їхніми пращурами тисячі років, але Джон не побачив ані слізینی, не почув плачу жодної матері. «Це люди зими, — нагадав він собі. — Там, звідки вони прийшли, сльози крижаніють на щоках.» Жоден заручник не забарився, не сахнувся від темного похмурого проходу, коли настала його черга заходити всередину.

Майже всі хлопчаки були кощаві та змарнілі, деякі — геть змучені голодом, з тонюсінькими ніжками і рученятами, наче гілочки. Джон цьому аніскільки не здивувався. Щодо всього іншого... на зріст, будову і колір волосся серед хлопчиків панувало розмаїття. Джон побачив довготелесих і коротунів, русявих і чорнявих, медово-білявих, солом'яно-білявих і рудих, поцілованих вогнем, наче Ігритта. Одні хлопці мали рубці, інші — кульгаві ноги, треті — побиті віспою обличчя.

Старші хлопці вже хизувалися пушком на щоках чи вусами з кількох волосин, а один мав бороду незгірш Тормундової. Хтось вбрався у м'які та гарні хутра, хтось — у виварену шкіру та шматки обладунків, більшість — у вовну і тюленячі шкури, а кількоро — у жалюгідне лахміття. Один прийшов зовсім голий. Чимало з заручників мали зброю: загострені дерев'яні списи, довбні з кам'яними головами, ножі з кістки, каменю чи драконоскла, шпичасті киї, металльні сітки; стрічались і стародавні, поїдені іржею мечі. Хлопці з племені роґоноґів сунули босі, не помічаючи холоду, просто крізь сніг. Дехто мав на чоботях «ведмежі лапи» і крокував по тих самих заметах, навіть не провалюючись. Шестеро прибуло на конях, двійко на мулах. Два брати тягли з собою козу. Найбільший заручник мав шість з половиною стоп зросту, але обличчя немовляти. Найменший був крихітка і сказав, нібито йому дев'ять років, хоча виглядав ледве на шість.

Особливу увагу Джон звертав на синів видатних та поважних дичацьких ватажків.

Тормунд вказував на них, коли ті його минали.

— Оце малий Сорена Щитолама, — тицьнув він на високого парубка. — Рудий отам — то виплодок Геріка Королевича. Батько бреше, що походить від Раймуна Рудоборода, та я ладен закластися, що від його меншого брата.

Ще двоє хлопчаків були схожі, наче близнюки, але Тормунд наполіг, що то брати у перших, народжені за рік один від одного.

— Батько одного — Харле Ловчик, іншого — Харле Любчик, та обидва від однієї жінки. Батьки одне одного ненавидять. На твоєму місці я б вислав одного до Східної Варти, іншого — до тієї вашої Тіньової Вежі.

Серед інших заручників знайшлися сини Говда Мандрівника, Брогга, Девина Дери-Тюленя, Кайлега Дерев'яне Вухо, Морни Білоликої, Великого Моржа...

— Великого Моржа?! Та невже?

— На Скрижанілому Березі ще й не такі імена стрінеш.

Трійко заручників були синами Алфина Гаворіза, недоброї слави наскочника, вбитого

Кворином Півруким. Принаймні так твердив Тормунд.

— Щось вони мені не схожі на братів, — зауважив Джон.

— Бо то напівбрати від різних матерів. У Алфина пущька була ще менша за твою, зате спритніша — ніколи не барилася, щоб кудись не вскочити. Отож він і мав по синові у кожному селі.

Про одне дрібне хлоп'я, схоже пикою на щура, Тормунд розказав:

— Ото вилупок Варамира Шестищура. Не забув Варамира, гайвороне?

Джон не забув.

— Перевертня?

— Його. Гидкий та завзятий був, хоч і дрібний. Зараз, мабуть, десь трупом лежить. Ніхто його не бачив од самої битви.

Двоє хлопчиків виявилися перевдягненими дівчатками. Побачивши їх, Джон надіслав Рорі та Великого Лидола привести малих до себе. Одна пішла покійно, інша почала кусатися і хвицятися. «Ой, не на добро це все.»

— Хтось із оцих двох має уславлених батьків?

— Гир! З оцих пуцьвірінків? Та де там. Обрали за жеребом, як решту хлопців.

— Це дівчата.

— Та невже? — Тормунд примружився на двох малих з сідла. — Ми тут з князем-ґавою заклалися, хто з вас має довшу цюцюрку. Ану знімайте штани і показуйте.

Одна з дівчат зашарілася. Інша люто вирячилася і спалахнула:

— Відчепися, Тормунде Велетнів Пердь! Дай нам спокій!

— Гир! Ти перемиг, гайвороне. Цюцюрки нема в жодної. Але яйця ота дрібна таки має. Вже готова тобі списниця росте. — Він покликав до своїх людей. — Ану знайдіть оцим вдягти щось дівчаче, поки Сніг-воєвода з гніву не обісцявся!

— Замість них мені потрібно двоє хлопчиків.

— Чого б це? — Тормунд почухав бороду. — Заручник є заручник, така моя думка. Отой

твій гострий меч зітне голову дівчиськові так само, як хлопчиськові. Батьки люблять доньок незгірш синів. Ну принаймні, ті батьки, які чогось варті.

«Мене турбують зовсім не їхні батьки.»

— Чи співав колись Манс пісню про хоробрість Дані Кремінець?

— Та наче ні. А хто це — Даня Кремінець?

— Дівчина, що вдяглася хлопцем, аж так бажала вступити до чорного братства. Пісня про неї сумна і прегарна. Те, що з нею сталося — сумне і бридке. — У деяких заспівах її примара досі блукала Ніч-Кромом. — Доведеться відіслати дівчат до Довгого Кургану.

Єдиними чоловіками у Довгому Кургані були Залізний Емет і Скорботний Ед, яким він довіряв — на відміну від багатьох інших братчиків.

Дичак усе зрозумів.

— Ну й гидкі ж ви пташки, чорні гави, — сплюнув він додолю. — Гаразд, ще двоє хлопчиків. Матимеш.

Коли дев'яносто дев'ять хлопчиків нарешті пройшли повз них і зникли під Стіною, Тормунд Велетнебій показав Джонові останнього.

— Мій син Дрин. Дивись мені, гаво — добре про нього дбай, бо сам спечу твою чорну печінку і з'їм.

Джон ретельно роздивився хлопчика. «Бранових літ... тих, яких він мав бути, якби не загинув од руки Теона.» Та на відміну від Брана, Дрин не був ані гожий, ані привітний, а навпаки: кремезний, опецькуватий, коротконогий, міцнорукий, з широкою червоною мармизою — наче змальований з батька, але з шапкою темно-брунатного волосся.

— Він служитиме при мені джурою, — пообіцяв Тормундові Джон.

— Чуєш, Дрине? Диви мені, не скоч вище голови з гордощів.

А Джонові Тормунд додав:

— Його час від часу незле духопелити, аби послух знав. Лишень стережися зубів — малий

кусається.

Дичак знову сягнув по ріг, підняв його і дмухнув ще раз. Цього разу пішли воїни — і вже не одна сотня. «Сотень п'ять, — підбив Джон, поки вони виступали з-під дерев, — якщо не тисяча.» Лише один з десяти сидів верхи, зате всі мали зброю. На спинах вони несли круглі, плетені з верболозу щити, вкриті сирими шкурами та вивареною шкірою, розмальовані зміями та павуками, відрубаними головами, скривавленими келепами, розтрощеними черепами, страшними гемонами. Кількоро вбралися у вкрадені сталеві обладунки — чи радше окремі шматки, зняті з трупів убитих розвідників і добряче подовбані. Дехто нап'яв на тулуб кістки, мов Торохкало. Всі мали на собі хутра та шкіру.

Були серед них і списниці, що розвівали довгим волоссям. Джон дивився на них і мимохіть бачив Ігритту, спалахи вогню в її волоссі, очі на її обличчі, коли вона роздягала його в печері, знову чув її голос... «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію» — казала вона йому

разів, мабуть, сто.

«Тоді вона не помилилася. Але це й досі так.»

— Міг би пустити жінок першими, — мовив Джон до Тормунда. — Матерів і дівчат.

Дичак кинув на нього хитрий погляд.

— Авжеж міг би. А ви, гави, могли б зачинити за ними браму. Та як на тому її кінці буде трохи міцних хлопців, то брама лишиться відчиненою, адже так? — Він вишкірив зуби. — Я купив твою гойдану кобилу, Джоне Сніговію. Та хіба не маю права полічити їй зуби? Ти не думай, що я і мої люди тобі не віримо. Віримо, ще й як — точно так само, як ти нам.

Тормунд насмішкувато пирхнув.

— Ти хотів воїнів, еге ж? Ну ось тобі. Кожен вартий шести твоїх чорних гав.

Джон мимоволі посміхнувся.

— Якщо вони звертатимуть зброю лише на нашого спільного ворога, нічого кращого я не бажаю.

— Я ж тобі слово дав, хіба ні? Слово Тормунда Велетнебою. Твердіше від заліза.

Він одвернув голову і плюнув на землю.

Серед потоку воїнів стрічалися батьки багатьох з Джонових заручників. Дехто витріщав холодні суворі очі, проходячи повз, і пестив руків'я зброї. Але інші посміхалися, наче до давно не баченого родича; щоправда, деякі посмішки непокоїли Джона гірше, ніж погляди спідлоба. Ніхто не став на коліна, але дехто вигукнув присяги.

— У чому клявся Тормунд, у тому клянуся і я! — оголосив чорнявий Брог, який вочевидь не любив марнувати слів.

Сорен Щитолам схилив голову на вершок і прогарчав:

— Маєш за себе Соренову сокиру, коли забажаєш, Джоне Сніговію!

Рудобородий Герік Королевич привів трьох доньок.

— З них будуть добрі дружини, що подарують чоловікам дужих синів королівської крові! — вихвалявся він. — Адже вони, услід за батьком, з роду Раймуна Рудоборода, Короля-за-Стіною!

Джон знав, що серед вільного народу родовід геть нічого не важив — цього навчила його Іґритта. Герікові доньки мали таке ж, як у неї, вогняно-руде волосся, хоча в Іґритти на голові плуталася безладна купа кучерів, а в них волосся спадало на плечі довгим прямим потоком. «Але всі вони поціловані вогнем.»

— Три принцеси, одна чарівніша за іншу, — мовив Джон до їхнього батька. — Я подбаю, щоб їх познайомили з королевою.

Воєвода чекав, що Селіса Баратеон прихилиться до цих трьох охочіше, ніж до Вали — вони були молодші, покірніші та згідливіші. «І на вроду вельми показні, хай батько в них і блазень.»

Говд Мандрівник приніс присягу на мечі — старому шматі заліза, такому подовбаному та визубреному, що Джон гірших і не бачив. Девин Дери-Тюлень подарував йому шапку зі шкури тюленя, Харле Ловчик — намисто з ведмежих пазурів. Відьма-войовниця Морна зняла з себе личину оберіг-дерева рівно настільки, щоб поцілувати йому руку в

рукавиці й заприсягтися віддатися душею й тілом — а в який спосіб, як боєць чи жінка, на те вже його воля.

Потік людей, обітниць і дарунків не спинявся. Наближаючись до брами, кожен воїн скидав з себе коштовності й кидав на один з візків, які шафарі поставили коло входу. Бурштинові підвіски, золоті гривні, прикрашені самоцвітами кинджали, срібні пряжки з каменями, обручі на зап'ястки, персні, полив'яні кухлі та золоті келихи, бойові та застільні роги, гребінець зеленого нефриту, намисто з прісноводних перлів... усе скидалося на купу і записувалося Бовеном Маршем. Один чолов'яга віддав сорочку зі срібних лусочок, що робилася на якогось вельможного князя. Ще один кинув до візка уламок меча з трьома сафірами в руків'ї.

Були там і вельми чудернацькі речі: іграшковий мамут, зроблений з хутра справжнього мамута, кістяний прутень, шолом з голови однорога, ще й з рогом. Скільки за такі дива мали дати харчів у Вільних Містах —

Джон Сніговій не мав жодної гадки.

Услід за вершниками пішли люди зі Скрижанілого Берега. Джон дивився, як повз нього котяться великі бойові кістяні вози, брязкаючи незгірш Торохкала. Половина з них котилася, як раніше; інші вже замінили колеса на полози і тепер ковзали хуленько та гладенько там, де колеса запиналися і тонули у заметах.

Собаки, що тягли вози, були страшні звірюки завбільшки з лютововків. Жінки мали на собі тюленячі шкури, деякі тримали при грудях немовлят. Старші діти тупали позаду матерів власними ногами та зиркали знизу на Джона очима темними і твердими, наче камені, що вони тримали в руках. Дехто з чоловіків мав на шапках оленячі роги, дехто — моржові ікла. Джон швидко зрозумів, що одні не надто приязні до інших. Позаду скрижанілих сунув невеличкий гурт їхніх кощавих оленів; великі собаки гарчали і клацали зубами на тих, хто відставав.

— Оцих стережися, Джоне Сніговію, —

попередив його Тормунд. — То дикуни дикунами. Чоловіки злі й підступні, а жінки ще гірші.

Він узяв з сідла міх і простягнув Джонові.

— Ось, хильни. Мо', не так їх лякатимешся. Та й уночі тепліше спати буде. Ні, забирай собі. Прикладися як слід.

Міх був повен меду такого міцного, що Джонові засльозилися очі, а грудьми поповзли вогняні мацаки. Він добряче хильнув і мовив до свого супутника:

— Ти добра людина, Тормунде Велетнебій. Як на дичака.

— Незгірш кого іншого, так. Але бувають і кращі.

Дичаки все сунули й сунули; сонце поволі повзло яскраво-блакитним небом. Ще й полудень не настав, як рух спинився, бо під Стіною застрягла запряжена волом гарба. Джон Сніговій пішов подивитися на власні очі й побачив, що воза добряче заклинило у вузькому проході. Люди позаду погрожували порубати гарбу на шматки, а вола забити на

м'ясо; візник і його родичі божилися, що всіх порубають самі, хай лишень спробують зачепити їхнє майно. З допомогою Тормунда та його сина Торега Джонові вдалося втримати дичаків од пролиття крові, та знадобилася майже година, щоб звільнити шлях.

— Тобі потрібна більша брама, — поскаржився Тормунд, кисло зиркнувши на небо, куди вітром принесло кілька хмаринок. — Хай йому грець, як повільно. Наче висмоктувати Молочну через очеретину. Гир! От якби мати ріг Джорамуна. Я б дмухнув гарненько, а тоді б лишилося перелізти через купу крижаних друзок.

— Ріг Джорамуна спалила Мелісандра.

— Справді? — Тормунд ляснув себе по стегні й весело тюгукнув. — О так, того гарненького рога вона таки спалила. Гріх та сором, кажу я, і хай їй грець. Рогові було років, мабуть, з тисячу. А знайшли ми його у могилі велетня, і ніхто з нас, кажу тобі, ще не бачив більшого. Напевне, тому Манс і забрав собі в голову сказати, що має ріг Джорамуна. Хотів,

щоб ви, гави, думали, ніби він має силу здмухнути вашу Стіну просто вам під ноги. Але справжнього рогу ми не знайшли, хай скільки землі перекопали. Бо якби знайшли, то кожен колінкар у Семицарстві усе літо мав би вдосталь льоду — кидати собі у вино.

Джон посовався у сідлі, хмурніючи. «І засурмив Джорамун у Ріг Зими, і розбудив велетнів із сирої землі.» Отой велетенський ріг з обручами старого золота, різьблений стародавніми рунами... отже, Манс Розбишака брехав йому тоді чи Тормунд бреше зараз? «І якщо Мансів ріг — облуда, то де ж справжній?»

Після полудня сонце зникло, день став сірий і вітристий.

— Снігове небо, — похмуро пробурчав Тормунд.

Інші побачили у низьких пласких білих хмарах той самий призвісток, і він змусив їх поквапитися. Людям почав уриватися терпець. Одного чолов'ягу пхнули ножем, коли він намагався просунути поперед інших, які простояли в черзі кілька годин. Торег викрутив

ножа з руки нападника, витяг з юрби обох неборак і прогнав до дичацького табору починати все спочатку.

— Тормунде, — мовив Джон, спостерігаючи, як чотири старі бабці тягнуть крізь браму возика, повного дітей, — розкажи мені про нашого ворога. Я хочу знати все, що можливо, про Інших.

Дичак потер вуста долонею і пробурчав:

— Ні, не тут. Не з цього боку Стіни. — Старий сторожоко і незатишно озирнувся у бік дерев, що стояли в білих шатах. — Вони, чи знаєш, ніколи далеко не відходять. Удень не наближаються, коли сонечко світить, та не думай, що ідуть геть. Ні, тіні ніколи не йдуть геть. Ти їх, мо', і не бачиш, а вони однак чіпляються тобі до п'ят.

— Вони тебе чіпали дорогою на південь?

— Великим числом не нападали, якщо ти про це. Але крутилися поруч невідступно, і щипали по краях. Ми втратили стільки роз'їздів, що й згадувати страшно; зрештою відстати від валки чи заблукати убік почало

означати вірну смерть. Кожного вечора ми оточували табори вогнем. Вогонь їм таки не до смаку, тут помилки бути не може. Та коли налетіли сніги... у таку мряку, ще й дощ цей крижаний... дідька ти знайдеш сухі дрова чи підпалиш розпал. А холоднеча... бувало, окремими ночима вогні аж щулилися і меншали з холоду. Після таких ночей на ранок завжди когось знаходили мертвим. Це якщо мертві не знаходили тебе самі. Бо тієї ночі, коли Торвинд... коли мій хлопчик, він...

Тормунд відвернув обличчя.

— Я знаю, — мовив Джон Сніговій.

Тормунд знову обернувся до нього.

— Та нічого ти не знаєш! Ну вбив ти мертв'яка, чув я. Манс їх убив, мабуть, з сотню. Упирів здолати можна, то не штука, та коли приходять їхні господарі, коли лягають білі тумани... як накажеш битися з білим туманом, гаво? З тінями, які мають зуби... з повітрям таким холодним, що дихати боляче, груди мов ножем ріжуть... Та не знаєш ти нічого, не можеш знати. Чи вміє твій меч різати холод?!

«Подивимося» — подумав Джон, пригадавши сказане йому Семом і ним же вчитане з давніх книжок. Пазур було скуто у зброярнях старої Валерії, гартовано у драконовому вогні, обсаджено чарами. «Драконосталь» — так казав Сем. «Міцніша за звичайну, легша, твердіша, гостріша...» Та слова у старій книзі — то одне, а справжнє випробування чекає в битві.

— Ти не помиляєшся, — мовив Джон. — Я справді не знаю. А як боги матимуть ласку, то й не дізнаюся.

— Де ти бачив, щоб боги мали ласку, Джоне Сніговію? — Тормунд кивнув на небо. — Хмари он набігли. Вже холоднішає і темнішає. І Стіна твоя вже не плаче. Дивися!

Він обернувся і гукнув синові Торегу:

— Вертайтеся до табору і женіть усіх сюди! Хворих, слабких, дурних, лінивих, боягузів... хай стають на ноги, трясця їх матері! Треба буде — то намети їм підпали, щоб ворушилися. Браму слід зачинити до заходу сонця. Кожен, хто не пройде крізь Стіну до того часу, хай

молиться, щоб Інші дістали його раніше, ніж я.
Чув мене?

— Та чув.

Торег загилив п'ятами коневі по боках і чвалом ринув назад уздовж вервечки дичаків.

А ті все вливалися та вливалися під Стіну. День потроху темнішав, як і казав Тормунд. Хмари вкрили небо від одного виднокраю до іншого; тепло кудись поділося. Коло брами почалася штовханина; люди, кози та воли намагалися відіпхнути одне одного з дороги. «Це не проста нетерплячка, — зрозумів Джон. — Вони налякані. Воїни, списниці, наскочники... вони бояться цих лісів і тіней, що сунуть між дерев. Вони хочуть опинитися потойбіч Стіни, перш ніж настане ніч.»

У повітрі затанцювала сніжинка. Потім друга. «Потанцюй зі мною, Джоне Сніговію, — подумав він. — Нікуди не дінешся — скоро затанцюєш.»

А дичаки сунули і сунули; дехто прискорив крок, прагнучи якнайшвидше перетнути поле колишньої битви. Інші — старі, молоді, кволі

— ледве переставляли ноги. Ще вранці поле було вкрито товстою ковдрою старого снігу, що сяяла білою кіркою під яскравим сонцем, та донині перетворилося на чорно-буре слизьке болото з грязюки та лайна; дерев'яні колеса і копита коней, полози з кістки, рогу та заліза, свинячі ратиці, важкі чоботи, ноги корів та волів, голі чорні ступні племені рогоногів — усі лишили у ньому свої позначки. Розім'який ґрунт ще сповільнив просування людей і тварин.

— Було тобі мати більшу браму! — знову поскаржився Тормунд.

Пізно пополудні сніг сипав рясно та рівно, зате річка дичаків зменшилася до струмочка. Стовпи диму здіймалися з-поміж дерев, де стояв їхній табір.

— Торег, — пояснив Тормунд. — Палить мертвих. Завжди є такі, що лягають спати і не прокидаються. Знаходиш їх у наметах — тих, хто має намети — згорнутих клубком і закрижанілих. Торег знає, що з ними робити.

Струмок вже всох до тоненької цівочки,

коли з лісу нарешті виник Торег. З ним разом верхи їхало з тузінь воїнів, озброєних списами та мечами.

— Мій сторожовий загін, — вишкірився Тормунд щербатою посмішкою. — Ви, гайворони, маєте розвідників... ну то й ми теж. Цих я лишив у таборі на випадок, раптом на нас нападуть раніше, ніж ми усі заховаємося.

— То, мабуть, твої найкращі люди.

— Мо', і найгірші, як подивитися. Кожен з них убив гайворона. Принаймні одного.

Серед вершників один чоловік крокував пішки; за ним трусив великий звір. «Вепр, — зрозумів Джон. — Велетенський дик.» Удвічі більше за Привида, створіння було вкрите цупкою чорною щетиною, а ікла мало завдовжки з людську руку. Більшого та бридкішого вепра Джон ще не бачив. Та й чолов'яга поруч із ним вродою не пишався. То був здоровань з рясними чорними бровами, пласким носом, важкими вислими щоками, темними від жерниці, і крихітними чорними очицями, посадженими близько до носа.

— Боррок. — Тормунд відвернувся і сплюнув.

— Перевертень. — То не було питання. Звідкілясь він знав.

Привид повернув голову. Рясний снігопад приховав був пахощі вепра, та білий вовк зрештою його винюхав. Він м'яко ступив попереду Джона, вишкіривши писок у мовчазній люті.

— Ні! — гучно наказав Джон. — Привиде, сидіти! Кажу, сидіти!

— Вепри та вовки, що поробиш, — мовив Тормунд. — Ти сьогодні вночі потримай свого звіра десь за дверми. А я подбаю, щоб і Боррок вчинив так само зі своїм пацятком.

Він зиркнув на небо, що поволі темнішало.

— Вони останні, і то вчасно. Відчуваю, сніжитиме цілу ніч. Ну то час і мені нарешті побачити, що там робиться потойбіч оцього вашого льоду.

— Іди вперед, — мовив Джон. — Я хочу пройти крізь лід останнім. А до тебе приєднаюся на бенкеті.

— Бенкеті? Гир! От нарешті слово, яке мені до смаку!

Дичак повернув конячку в бік Стіни і ляснув її по крижах. Слідом посунули Торег та його вершники, спішившись коло брами, щоб вести коней у поводі. Бовен Марш лишився ще настільки, щоб додивитися, як його шафарі тягнуть у прохід останні возики. І ось ззовні залишилися тільки Джон та його оборонці.

Перевертень-шкуролаз зупинився сажнів за п'ять. Його чудовисько рило копитом болото і принюхувалося. Легкий сніговий пух притрусив чорний горб вепрової спини. Звір пирхнув, нахилив голову, і впродовж пів-удару серця Джон гадав, що він зараз нападе. Братчики обабіч воєводи схилили списи до оборони.

— Брате, — мовив Боррок.

— Проходьте швидше. Ми зараз зачиняємо браму.

— Зачиняй, — кивнув Боррок. — Зачиняй добренько та міцненько. Вони насуваються, гайвороне.

Дичак вишкірився найбридкішою з бачених Джоном посмішок і рушив до брами. Вепр тупотів услід. Снігопад вкривав їхні відбитки просто за ними.

— Отже, кінець, — мовив Рорі, коли ті пішли.

«Ні, — подумав Джон Сніговій, — ще тільки початок.»

З південного боку Стіни на нього чекав Бовен Марш з дощечкою, списаною числами.

— Три тисячі сто і дев'ятнадцять дичаків подолали сьогодні нашу браму, — повідомив великий шафар. — Шістдесят з ваших заручників було відіслано до Східної Варти та Тіньової Вежі після того, як погодовано обідом. Ед Толет забрав до Довгого Кургану шість возів жіноцтва. Всі інші залишилися в нас.

— І то ненадовго, — пообіцяв Джон. — Тормунд хоче повести своїх людей до Дубощита за день чи два. Решта піде негайно, щойно ми вирішимо, кого куди подіти.

— Як скажете, воєводу Сніговію.

Слова були сухі та чемні, але голос Бовена

Марша виразно проказував, куди б їх подів він сам, якби була його воля.

Замок, до якого повернувся Джон, був вельми відмінний від того, який він залишив зранку. Скільки Джон його знав, замок Чорний був осередком тиші та тіней, де похмуре товариство людей у чорному тинялося, наче збіговисько привидів, між руїн фортеці, котра у найкращі свої часи вміщувала вдесятеро більше. Але все змінилося. Вогні засяяли у вікнах, де Джон Сніговій досі ніколи не бачив ані відблиску. Чужі голоси бриніли у дворі, гуляли відлунням; вільний нарід тупотів туди й сюди крижаними стежками, які впродовж років знали тільки чорні чоботи чорних гав. Ззовні старих Кремінних Куренів Джон натрапив на тузінь дичаків, які закидали одне одного снігом. «Вони граються, — подумки вразився Джон, — дорослі чоловіки граються, наче діти, кидаються сніжками, як колись Бран та Ар'я, а перед ними — Робб та я.»

Щоправда, стара зброярня Донала Нойе стояла темна і мовчазна, а Джонові покої

позаду холодного горнила були ще темніші. Не встиг він скинути кобеняка, як Данел просунув голову в двері й повідомив, що Клідас приніс листа.

— Хай заходить.

Джон запалив скіпку від жарин у жарівниці, а від неї — три свічки.

Клідас увійшов, рожево виблискуючи і блимаючи очицями; у одній руці він стискав шмат пергамену.

— Перепрошую, пане воєводо... ви, напевне, втомилися, та я подумав, що вам варто побачити негайно.

— Правильно подумали.

Джон розгорнув листа і прочитав:

«У Недолі на шести кораблях. Море буяє. «Кіс» втрачено з усіма жеглярами, два лисенійці викинуто на Скане, «Пазур» мусив одійти у глибші води. Тут дуже погано. Дичаки їдять своїх померлих. Мертв'яки у лісі. Браавоські капітани беруть лише жінок і дітей. Відьми кличуть нас людоловами. Спробу захопити «Буревісника» відбито, загинуло шість

жеглярів, багато дичаків. Лишилося вісім круків. Мертв'яки у воді. Надсилайте поміч суходолом, морем не здолати. Писано на «Пазурі» маестром Хармуном.»

Нижче було нашкрябано, рвучко і сердито, позначку самого Котера Пайка.

— Сумні звістки, мосьпане? — спитав Клідас.

— Авжеж не веселі.

«Мертв'яки у лісі. Мертв'яки у воді. Лишилося шість кораблів з одинадцяти, які вирушили в похід.» Джон Сніговій згорнув пергамена і спохмурнів. «Збирається ніч, — подумав він, — і починається моя війна.»

Усунутий лицар

— Усі на коліна перед їхньою препишністю Гіздахром зо'Лораком, Чотирнадцятим тако від старини нареченим, царем меєринським, пагоном Гісу, октархом Старого Царства, господарем на Скахазадхані, названим батьком драконів і кров'ю Гарпії! — заревів ражак. Голос його відбився від мармурової підлоги і загуляв палатою серед стовпів.

Пан Барістан Селмі просунув руку між складками корзна і послабив меча у піхвах. У присутності царя нікому не дозволялося носити клинків, крім його особистих захисників. Скидалося, що пана Барістана досі рахували серед них, незважаючи на увільнення з посади. Принаймні, ще ніхто не спробував забрати в нього меча.

Даянерис Таргарієн завжди приймала двір,

сидячи на простій лаві вилощеного гебанового дерева, вкритій подушками, які їй задля зручності підклав пан Барістан. Цар Гіздахр замінив лаву двома величними престолами визолоченого дерева, чиї високі спинки було різьблено у подібі драконів. Сам цар сидів на тому престолі, що стояв праворуч, поклавши собі на голову золотого вінця, а у блідій руці тримав берло, прикрашене коштовними каменями. Другий престол стояв порожній.

«А не мав би, — подумав пан Барістан. — Драконовий престол не в змозі замінити дракона, хай як майстерно його різьблено.»

Праворуч від престолів-близнюків стовбичив Гогор Велетень — величезний могутній чолов'яга з лютим пошрамованим обличчям. Ліворуч стояв Плямистий Кіт, накинувшись через плече барсовою шкурою. Позаду розташувалися Белакво Костолам і холодноокий Храз. «Гартовані горлорізи, — подумав Селмі, — але одна справа — протистати ворогові у ямі, коли його оголошують рогами та бубнами, і геть інша —

запопасти прихованого вбивцю, перш ніж він завдасть удару.»

Стояв свіжий ранок, але пан Барістан почувався втомленим аж до кісток, наче всю ніч бився з ворогами. З роками його потреба уві сні потроху меншала. Зброєносцем він міг проспати вночі десять годин і ще позіхати, виповзаючи зранку в навчальне дворище. У шістдесят і три роки п'ять годин сну на ніч вже здавалися йому зайвими. Минулої ночі він ледве заплющив очі. За опочивальню йому правила крихітна келія біля покоїв цариці — колишнє помешкання для рабів. Обстава її складалася з ліжка, горщика, шафи для одягу і стільця, щоб сидіти. На столику коло ліжка пан Барістан тримав воскову свічку і невеличку різьблену подобу Воїна. Він був не надто побожною людиною, але ця подоба трохи розраджувала його самотність у чужому чудернацькому місті; саме до неї він звертався у найчорніші години ночі. «Оборони мене від сумнівів, що глитають моє серце, — молився лицар, — і даруй сили зробити те, що гідне і

правдиве.» Та ані молитва, ані світанок не принесли йому певності.

До палати напхалося стільки люду, скільки старий лицар ще не бачив. Але найперше Барістан Селмі помітив, кого тут не було: Місандеї, Бельваса, Сірого Хробака, Агго, Джохого та Рахаро, Іррі та Джихікі, Дааріо Нахаріса... На місці Голомозого стовбичив гладун у панцирі з обрисами м'язів і личині лева; важкі товсті ноги витикалися з-під спідниці зі шкіряних смуг. То був Маргаз зо'Лорак — новий очільник Мідних Звірів. Селмі вже встиг відчутти до нього щиру відразу, бо знав таких ще у Король-Березі — улесливих до можновладців, безжальних до підлеглих, сліпих до навколишнього світу, надто хвалькуватих і аж занадто погордливих. «А чи, може, тут і Скахаз стоїть? — подумав Селмі. — Сховав свою бридку пику за личиною, та й стовбичить десь отам.» З півсотні Мідних Звірів стояли вартою між стовпів, виблискуючи налощеними личинами у світлі смолоскипів. Голомозий міг бути серед них ким завгодно.

Палата гуділа сотнями тихих голосів; луна гуляла між стовпами та понад мармуровою підлогою. Загалом виходило похмуро, лиховісно. Селмі подумалося про дзижчання цілого гнізда шершнів просто перед тим, як вони зграєю вилітають назовні. На обличчях у юрбі він бачив гнів, журбу, недовіру, страх.

Не встиг новий царський ражак закликати двір до послуху і тиші, як почався безлад і гармидер. Одна жінка залементувала про брата, що загинув у Дазнаковій ямі, інша — про знищені ноші. Якийсь гладун зірвав перев'язки і показав дворові обпечену руку, де з оголеної плоти цебеніла юшка. Коли чоловік у блакитно-золотому токарі почав говорити про Харгаза Звитяжного, відпущенець штовхнув його ззаду на підлогу. Знадобилося аж шестеро Мідних Звірів, щоб розтягти їх і випхати з палати. «Лис, яструб, тюлень, сарана, лев, жаба.» Селмі стало цікаво, що ці личини означали для людей, які їх вдягали. Чи носили одні й ті самі вояки одні й ті самі личини? А чи обирали собі щодня нове обличчя?

— Тиша! — закликав Резнак мо'Резнак. — Благаю товариство! Я відповім на всі питання, якщо ви лише...

— Це правда? — скрикнула якась відпущениця. — Наша матір мертва?

— Ні-ні-ні! — верескнув Резнак. — Цариця Даянерис повернуться до Меєрину в належний час у всій моці та величі. А до того часу їхня превисокість цар Гіздахр...

— Він мені не цар! — заволав якийсь відпущеник.

Люди знову почали штовхатися.

— Пані цариця не померли! — оголосив підстолій. — Кривноїзники їхньої милості надіслані за Скахазадхан відшукати їхню високу особу і повернути до коханого володаря та вірних підданих. Кожен має десять добірних вершників, кожен вершник — по три стрімкі коні, щоб мандрувати швидко і далеко. Царицю Даянерис неодмінно знайдуть.

Наступним заговорив високий гіскарець у пишних альтембасових шатах — голосом водночас лунким і холодним, мов лід. Цар

Гіздахр посовався на престолі, зберігаючи кам'яну мармизу в намаганнях здаватися водночас і заклопотаним долею дружини, і упевненим у собі. Відповів за нього знову підстолий.

Пан Барістан слухав масну промову Резнака, наче шум моря, пускаючи слова повз вуха. Роки у Королегвардії навчили його такої штуки, як слухати, але не чути — надто коли промовець мав намір довести, що слова — то вітер. Позаду палати він помітив дорнійського княжича та двох його супутників. «Їм не варто було приходити. Мартел не розуміє, у якій він небезпеці. Даянерис була єдиним його другом при дворі, а тепер її немає.» Барістанові стало цікаво, чи багато розуміють дорнійці з того, що говориться у палаті. Навіть він не завжди розбирав мішаний гіскарський суржик, яким балакали невільникарі — надто коли вони торохтіли швидко і недбало.

Принаймні, князь Квентин слухав уважно. «Це син свого батька.» Невисокий, кремезний, простий обличчям, він здавався чесним та

порядним парубком — тверезим, чуйним, вірним обов'язкові... але не з тих зухів, що примушують дівчачі серця палати і калатати. А Даянерис Таргарієн, з усіма своїми титулами та славою, була лише юною дівчиною — про що і сама любила нагадувати, коли мала потребу зіграти в невинність. Як усі добрі володарки, вона ставила над усе мир і добробут серед підданих — інакше б не одружилася з Гіздахром зо'Лораком — але дівчина у ній все ще жадала палкої пристрасті, красних пісень і безжурного сміху. «Вона хоче вогню, а Дорн прислав їй намулу.» Намул — корисна річ. З нього роблять припарку, щоб охолодити лихоманку. В нього садять насіння і збирають врожай, яким годують дітей. Намул живить, а вогонь лише нищить... але недоумки, діти і занадто юні дівчата щоразу обирають вогонь.

Позаду великого княжича пан Геріс Пийвода щось шепотів до Крицака. Пан Геріс мав удосталь того, чого бракувало князеві: високий зріст, струнку поставу, вроду на обличчі, зграбні рухи майстра меча і дотепний язик

двірського вельможі. Селмі не сумнівався, що чимало красних дів у Дорні куйовдили пальцями це спалене сонцем волосся і пили цю звабливу посмішку просто з його вуст. «Якби князем був цей жевжик, справа могла б обернутися інакше» — мимохіть думав Барістан... та все ж Пийвода, як на його смак, був занадто вже гожий, милий і чарівний. «Облуда і омана, — подумав старий лицар. — Негодяща монета.» Він уже стрічав людей, схожих на цього дорнійця, і то чимало.

Напевне, те, що пан Геріс шепотів приятелеві, було кумедне і дотепне, бо лисий здоровань раптом пирхнув сміхом — досить гучно, щоб сам цар обернув голову до дорнійців. Побачивши великого княжича, Гіздахр зо'Лорак важко насупився. Панові Барістану не сподобався вираз на його обличчі. А коли цар махнув своєму родичеві Маргазові, щоб той підійшов і схилився, а сам зашепотів йому на вухо... те Барістанові сподобалося ще менше.

«Я ні в чому не присягався Дорнові» —

нагадав собі пан Барістан. Проте Левин Мартел був його присяжним братчиком — ще за тих часів, коли в Королегвардії не легковажили бойовим побратимством. «Я не врятував князя Левина на Тризубі, але спробую врятувати його небожа зараз.» Мартел танцював просто посеред гаспидського гнізда, не бачачи самих гаспидів. Його настирлива присутність навіть після того, як Даянерис віддала себе іншому перед очима богів та людей, мала б розгнівити будь-якого чоловіка, а Квентин на свій захист уже не матиме прихильної до нього королеви. «Хоча...»

Раптова думка хльоснула його, наче ляпас. Квентин виріс при вельможних дорнійських дворах, де змови та отрути були речами звичними для всіх. І великий князь Левин був не єдиним його дядьком. «Червоний Гаспид — теж його рідна кров.» Даянерис узяла за себе іншого чоловіка... але раптом Гіздахр помре, що тоді? Тоді вона буде вільна шукати собі нового шлюбу. «Чи не помилився часом Голомозий? Хто тепер скаже напевне, що

коників приготували для Даянерис? Адже то була власна ложа царя. Раптом жертвою отрути мав стати саме він?» Гіздахрова смерть уцент розтрощила б крихкий мир. Сини Гарпії поновили б різанину, а юнкайці — війну. Даянерис не мала б кращого вибору, ніж Квентин з його писаною угодою.

Пан Барістан ще боровся з новими підозрами, коли почув тупіт важких чобіт угору крутими кам'яними сходами позаду палати. То з'явилися юнкайці. Троє Мудрих Хазяїв прибули посольством від Жовтого Міста, кожен зі своїм збройним почтом. Один невільник мав на собі токар червоно-брунатного шовку, облямований золотом, інший — помережаний помаранчевими та пірузовими смугами, третій — візерунчастий панцир, викладений сороміцькими картинами з гагату, нефриту та перломутеру. З ними йшов сердюцький полковник Кровоборід, перекинувши через дебеле плече шкіряний лантух та скрививши обличчя в зухвалу кровожерливу посмішку.

«Строкатого Князя нема, — помітив Селмі. — Бурого Бена Бросквина теж.» Пан Барістан холодними очима окинув Кровоборода і подумав: «Лишень подаруй мені нагоду станцювати з тобою... тоді побачимо, хто сміятиметься останнім».

Наперед крізь юрбу спритним хробаком проліз Резнак мо'Резнак.

— Ви шануєте нас честю, Мудрі Хазяї! Їхня преосяйність цар Гіздахр щиро вітають наших друзів з Юнкаю. Ми розуміємо, що...

— Ось, розумійте.

Кровоборід витяг з лантуха відрізану голову і жбурнув її просто у підстоля. Резнак нажахано кавкнув і відстрибнув убік. Голова застрибала услід, лишаючи плями крові на підлозі лілового мармуру, потім покотилася і зупинилася аж у пониззі драконового престолу царя Гіздахра. Уздовж стін палати Мідні Звірі нахилили списи до бою. Гогор Велетень виступив, мов гора, поперед царського престолу, а Плямистий Кіт і Храз підсунулися до його боків, утворивши захисну стіну.

Кровоборід зареготав.

— Та вгамуйтеся! Мертві не кусаються.

Обережно, ледве дихаючи, підстолій підібрався до голови і сторожко підняв її за волосся.

— Це адмірал Гролео.

Пан Барістан зиркнув у бік престолу. Він служив стільком королям... і мимоволі уявив собі, як вони б відповіли на такий зухвалий виклик. Аерис сахнувся б нажаханий, найпевніше порізався б об леза Залізного Престолу, а тоді заверещав би до варти, щоб порубала юнкайців на шматки. Роберт заревів би по свого келепа, щоб у двобої відплатити Кровобороду його ж монетою. Навіть Джаяхаерис, котрого численні недоброзичливці вважали за слабкодухого, негайно наказав би схопити Кровоборода і юнкайських рабовласників.

Але Гіздахр сидів нерухомо, наче громом ударений. Резнак поклав голову на шовкову подушку в ногах короля і відступив на кілька кроків, скрививши уста з огиди. Пан Барістан

чув важкі квіткові пахощі підстолієвих парфумів навіть за кілька сажнів.

Мрець докірливо вирячився угору. Борода його стала брунатною од засохлої крові, але з шиї ще цебеніла червона цівочка. Схоже було, що знадобилося кілька ударів, щоб відділити її від тіла. Позаду палати прохачі почали потроху зникати. Один з Мідних Звірів зірвав личину яструба і заходився вибльовувати з себе сніданок.

Барістан Селмі за своє життя вдосталь надивився відрубаних голів. Але ця... вона належала старому мореплавцеві, з яким він перетнув половину світу — від Пентосу до Карфу і назад до Астапору. «Гролео був добрим жеглярем і доброю людиною. А мріяв лише якнайскоріше повернутися додому.» Лицар завмер у напруженому чеканні.

— Це... — нарешті вимовив цар Гіздахр, — оце... ми незадоволені, нам... як ми маємо розуміти...

Невільникар у червоному токарі видобув сувій пергамену.

— Я маю честь доправити це послання від ради хазяїв. — І розгорнув сувоя. — Тут написано: «Семеро увійшли до Меєрину підписати мирну угоду і побачити на власні очі святкові ігри у Дазнаковій ямі. На знак обіцяної їм безпеки нам надали сімох заручників. Жовте Місто жалобиться за своїм шляхетним сином Юрхазом зо'Юнзаком, котрого жорстоко замордували, поки він перебував гостем у Меєрині. Але за кров сплачують кров'ю.»

Гролео мав у Пентосі дружину, дітей, онуків. «Чому саме його з усіх заручників?» Джохого, Зух, Дааріо Нахаріс — усі вони очолювали відділи війська. Гролео ж був адміралом без флоту. «Невже вони тягли соломинки? Чи завважили Гролео за найменш цінного для нас? Такого, за котрого не мститимуться?» — спитав себе старий лицар. Та легше було поставити запитання, ніж знайти відповідь. «Мені бракує хисту розплутувати такі вузли.»

— Ваша милосте! — покликав пан Барістан. — Пригадайте, коли ласка, що вельможний

Юрхаз загинув з прикрої випадковості. Він запнувся на сходах, намагаючись врятуватися від дракона, і був затолочений ногами власних рабів та супутників. Або ще перед тим серце його розірвалося з жаху. Загиблий був похилих літ і не вельми міцної статури.

— Хто це сміє розтуляти рота без царевого наказу? — запитав юнкайський вельможа у смугастому токарі, невеличкий чоловічок з малим скошеним підборіддям і надто великими для свого рота зубами, що нагадав Селмі зайця. — Невже славне юнкайське панство мусить слухати порожню брехню якогось охоронця?

І струснув перлами, що облямовували край його токару.

Гіздахр зо'Лорак, здавалося, не міг відвести очей від голови. Лише коли Резнак прошепотів щось йому на вухо, цар нарешті ворухнувся.

— Юрхаз зо'Юнзак був вашим верховним воєводою, — мовив він. — Хто з вас говорить за Юнкай зараз?

— Усі ми, — відповів заєць. — Рада хазяїв.

Цар Гіздахр нарешті віднайшов трохи мужності.

— Тоді всіх вас я мушу винуватити у цьому зухвалому порушенні нашого миру!

Йому відповів юнкаєць у панцирі.

— Наш мир не порушено. Кров'ю платять за кров, життям за життя. На доказ нашої довіри та поваги ми повертаємо трьох з ваших заручників.

Залізні лави позаду нього розступилися. Наперед випустили трьох меєринців, що чіплялися за свої токари — двох жінок та чоловіка.

— Пані сестро, — сухо вичавив з себе Гіздахр зо'Лорак. — Шановні родичі.

І махнув на скривавлену голову рукою.

— Приберіть оце з наших очей.

— Адмірал був людиною моря, — нагадав пан Барістан. — Чи не попрохають ваша препишність юнкайських послів повернути нам його тіло для належного поховання у морських хвилях?

Схожий на зайця вельможа поблажливо

махнув рукою.

— Якщо таке бажання вашої преосяйності, то ми згодні. На знак нашої поваги.

Резнак мо'Резнак гучно прочистив горлянку.

— Не бажаючи завдати образи, все ж нагадаю, що їхня превисокість цариця Даянерис віддала вам... е-е-е... сімох заручників. Щодо тих трьох, які...

— Решта лишиться нашими гостями, — оголосив юнкайський вельможа у панцирі, — доки не буде знищено драконів.

У палаті запанувала тиша. Трохи згодом почалося бурмотіння і шепотіння, тихі прокльони, стримані лайки, наче шершні заворушилися у гнізді.

— Але дракони... — почав був цар Гіздахр.

— ...є страшними чудовиськами, у чому всі переконалися в Дазнаковій ямі. Жоден тривалий мир неможливий, поки вони живуть на світі.

Відповів йому Резнак.

— Їхня препишність цариця Даянерис недарма зветься Матір'ю Драконів. Лише їхня

преосяйність можуть...

Та Кровоборід обірвав його, презирливо скривившись.

— Її більше нема. Згоріла чи зжерли. Крізь її потрощений череп вже бур'ян виріс.

Його слова зустріло страшне ревище. Одні почали галасувати і лаятися, інші — тупотіти ногами і свистіти на знак згоди. Щоб знову стишити палату, Мідним Звірям довелося щосили гатити п'ятами ратищ по підлозі.

Пан Барістан ані на мить не зводив очей з Кровоборода. «Він прибув пограбувати і сплюндрувати місто, а Гіздахрив мир позбавив його здобичі та втіхи. Тепер він замахнеться на що завгодно, аби почати різанину.»

Гіздахр зо'Лорак повільно підвівся з драконового престолу.

— Я мушу поспитатися думки моїх радників. Сей прийом скінчено.

— Усі на коліна перед їхньою препишністю Гіздахром зо'Лораком, Чотирнадцятим від старини нареченим, царем меєринським, пагоном Гісу, октархом Старого Царства,

господарем на Скахазадхані, названим батьком драконів і кров'ю Гарпії! — заволав ражак.

Мідні Звірі виступили з-поміж стовпів, утворили шереду і рушили крок у крок, витісняючи прохачів з палати.

Дорнійцям лежав ближчий шлях, ніж решті. Як личило особі високого роду та стану, Квентин Мартел отримав помешкання у Великій Піраміді двома поверхами нижче — зручні та вишукано прикрашені покої з власним нужником і загородженою стінами терасою. Напевне, саме тому він з супутниками затримався позаду, чекаючи, щоб юрба розсіялася.

Пан Барістан спостерігав за ними задумливими очима. «Чого б хотіла Даянерис?» — спитав він себе. І вирішив, що знає відповідь. Старий лицар рушив швидкими кроками через палату, розвіваючи довгим білим корзном, наздогнав дорнійців коло самих сходів і почув, як Пийвода жартує до Квентина:

— При дворі твого батька ніколи не буває

такого пожвавлення.

— Князю Квентине! — покликав Селмі. — Чи можна прохати про ласку перемовитися?

Квентин Мартел обернувся.

— Пане Барістане! Звісно. Мої покої розташовані поверхом нижче.

«Оце вже ні.»

— Не личить мені давати вам непрохані поради, князю Квентине... та на вашому місці я б не повертався до тих покоїв. Вам із друзями краще піти сходами і залишити це бентежне місце назавжди.

Великий княжич зачудовано витріщився.

— Піраміду?

— Місто. Повернутися до Дорну.

Дорнійці презирнулися.

— У покоях лежить наша зброя та обладунки, — відповів Геріс Пийвода. — Не кажучи вже про гроші.

— Мечі можна добути нові, — мовив пан Барістан. — Та й золота я вам знайду вдосталь на перевіз до Дорну. Вас, князю Квентине, сьогодні помітив цар на прийомі. І насупив

чоло.

Геріс Пийвода зареготав.

— То нам боятися Гіздахра зо'Лорака?! Ви ж його щойно бачили. Він скиглив і плазував перед юнкайцями. Вони прислали йому голову, а він і пальцем не ворухнув!

Квентин Мартел кивнув на знак згоди.

— Князеві краще думати, перш ніж діяти. А цей цар... я не знаю, що про нього думати. Королева теж попереджала мене про нього, так, але...

— Королева вас попереджала? — спохмурнів Селмі. — Чому ж ви досі тут?

Князь Квентин зашарівся.

— Але шлюбна угода...

— Її уклали двоє покійників, ані словом не згадавши про вас і королеву. Угода обіцяє руку вашої сестри братові королеви — ще одному покійникові. Вона не має жодної сили. Доки ви не з'явилися тут, її милість гадки не мала про саме її існування. Ваш батько, князю Квентине, добре зберігає таємниці. Боюся, чи не занадто добре. Якби королева знала про угоду ще в

Карфі, то може, не звернула б до Невільницької затоки. Але ви з'явилися надто пізно. Не хочу сипати вам сіль на рани, але її милість має нового чоловіка і старого прихильника, і вочевидь віддає їм обом перевагу перед вами.

Гнів спалахнув у темних очах князя.

— Цей гіскарський випанок не є гідним чоловіком для королеви усього Семицарства!

— Про те не вам судити. — Пан Барістан завагався, питаючи себе, чи не прохопився зайвим словом. «Ні. Треба розказати і решту.»

— Того дня у Дазнаковій ямі певні ласощі у королівській ложі були отруєні. Лише неймовірною примхою долі їх усі з'їв Могутній Бельвас. Блакитні Грації кажуть: євнуха врятував обсяг черева і його нелюдська сила. Та все ж він ледь не помер, і ще досі не конче уникнув небезпеки.

На обличчі князя Квентина відбилася щира й тяжка ураза.

— Отрута? То її підклали... для Даянерис?

— Для неї або Гіздахра. А чи для обох. Проте ложа була його власна, і саме його

милість наказував, які приготування зробити. Якщо отруєння — його рук справа... тоді йому знадобиться цап-відбувайло. Хто може бути кращим за суперника з далеких країв, який не має друзів при дворі? Хто вірогідніший за жениха-невдачу, якому відмовила королева?

Квентин Мартел зблід з лиця.

— Я?! Та я б ніколи... ви ж не думаєте, що я причетний до...

«Або це правда, або йому рівних немає у блазнюванні.»

— Інші подумують, чому ні, — відповів пан Барістан. — Вашим дядьком був Червоний Гаспид. А ви маєте вагому причину бажати смерті цареві Гіздахру.

— Безліч інших теж, — заперечив Геріс Пийвода. — Ось приміром, Нахаріс. Королевин...

— ...особистий супутник, — закінчив за нього пан Барістан, поки дорнійський лицар не ляпнув чогось образливого для честі королеви. — У Дорні ви ж не любите інших, грубіших висловів, хіба не так?

На відповідь він не чекав.

— Великий князь Левин був моїм присяжним братчиком. За тих часів у Королегвардії ніхто нічого не ховав один від одного. Тому я знаю, що він теж тримав при собі... особисту супутницю. І не відчував за те жодного сорому.

— Та вже ж, — відповів зашарілий Квентин, — і все-таки...

— Дааріо вбив би Гіздахра за один удар серця, якби наважився, — вів далі пан Барістан. — Але не отрутою. Ніколи. Та Дааріо тут, власне, і не було. Проте Гіздахр однак звинуватив би його у отруєнні кониками, і то з великою охотою... якби не мав потреби у «Буревісниках». А цар їх втратить, якщо скарає на смерть їхнього полковника. Ні, пане князю. Якщо його милості знадобиться отруйник для покарання, він шукатиме вас.

Барістан сказав усе, що насмілювався сказати безпечно. За кілька днів, якщо боги зглянутья, Гіздахр зо'Лорак більше не правитиме Меєрином... та в кожному разі нема

потреби втягувати князя Квентина у кривавий безлад, який чекав попереду.

— Якщо вам усе-таки кортить лишитися в Меєрині, то принаймні тримайтеся щонайдалі від двору і сподівайтесь, що Гіздахр про вас забуде, — скінчив пан Барістан. — Але наймудріше, пане князю, буде винайняти собі корабель до Волантису. Втім, хай що ви оберете, я бажаю вам усього найкращого.

Не встиг він подолати і трьох сходинок, як Квентин Мартел покликав його знову.

— Це ж ваше прізвисько — Барістан Зухвалий, хіба не так?

— Є люди, які так мене кличуть.

Селмі вислужив це прізвисько у десять років, коли ще тільки став зброєносцем, але вже забрав собі в голову — з дурощів та марнославства — що може рівнятися на бойовищі з досвідченими, гартованими лицарями. Він тоді позичив бойового коня та обладунок зі зброярні князя Дондаріона і записався до герців у Чорночалі як таємничий лицар. «На тому турнірі сміявся навіть

оповісник. Я мав такі тендітні рученята, що коли опустив списа, то ледве не зорав ним поле.» Князь Дондаріон мав повне право стягти його з коня і дати прочухана, але Принц Драконобабок зглянувся на очманілого хлопчака у погано припасованій броні та зробив йому честь, прийнявши виклик. Одного зіткнення вистачило — після нього принц Дункан допоміг малому підвестися і зняв з дурної голови шолома.

— Хлопчисько! — проголосив принц натовпові. — Зухвалий хлопчисько.

«П'ятдесят три роки тому. Скільки живих людей нині лишилося з тих, хто був у Чорночалі того дня?»

— Яке прізвисько, гадаєте, мені дадуть у Дорні, якщо я повернуся без Даянерис? — запитав князь Квентин. — Квентин Сторожкий? Квентин Боягузливий? Квентин Курям-на-Сміх?

«Квентин Спізнілий» — подумав старий воїн... та якщо лицар Королегвардії чогось вчиться на своїй службі, то це тримати язика на

припоні.

— Квентин Велемудрий, — відповів він,
сподіваючись, що не помиляється.

Жених-невдаха

Вже наближалася година привидів, коли пан Геріс Пийвода нарешті повернувся до піраміди і повідомив, що Біб, Книжкар і Старий Білл Кістка таки знайшлися у одному з не надто вишуканих меєринських шинків; там вони цмулили жовте вино і дивилися, як оголені раби вбивають одне одного голіруч і підпиленими зубами.

— Біб витяг ножа і схотів подивитися, чи не тече у жилах утікачів гідкий жовтий слиз замість крові, — доповів пан Геріс. — Але я кинув йому дракона і спитав, чи не вистачить жовтого золота. Він вкусив монету і спитав мене, що я хочу за неї купити. А коли я йому сказав, то прибрав залізяку і спитав, чи я п'яний, а чи божевільний.

— Хай думає, що хоче, аби переказав, що

його просили, — відповів Квентин.

— Перекаже, нікуди не дінеться. Б'юся об заклад, і зустріч ваша теж відбудеться — хоча б на те, щоб Строкатий Килимок віддав тебе Мальованій Меріс, а вона засмажила твою печінку з цибулею. Було нам послухати Селмі. Коли Барістан Зухвалий каже тікати, розумна людина змащує салом п'яти. Треба пошукати корабля до Волантису, поки порт ще не зачинили.

Від самої лише згадки про подорож водою щоками пана Арчибальда поповзла зелена барва.

— Е ні, годі з мене кораблів. Та я краще до Волантису на одній нозі пострибаю!

«До Волантису, — подумав Квентин. — А тоді до Лису, а тоді додому. Тим самим шляхом, яким прибув сюди, і з порожніми руками. Загинуло троє хоробрих людей... і за віщо?»

Як хороше та солодко було б знову побачити Зеленокрівцю, відвідати Сонцеспис, Водограйні Сади, вдихнути чисте і свіже

повітря Крицаку замість гарячих, вогких, гидких випарів Невільницької затоки. Квентин знав, що батько не скаже йому ані слова докору, але зневіра так і блищатиме у його очах. Сестра не ховатиме зневаги, Піщані Змійки різатимуть його посмішками, гострішими за мечі, а князь Крицак, його другий батько, який надіслав з ним власного сина, щоб уберегти від біди...

— Я не змушую вас лишатися тут, — мовив Квентин до друзів. — Батько поклав доручення на мене, а не на вас. Їдьте додому, якщо душа просить. Тікайте, як зумієте. А я залишаюся тут.

Здоровило здвигнув плечима.

— Ну то й ми з Пиєм залишаємося.

Наступного дня коло дверей князя Квентина з'явився Дензо Да-Хан з умовами зустрічі.

— Він згоден побачити вас завтра, коло прянищного базару. Шукайте двері з ліловим лататтям на них. Двічі постукайте і вимагайте волі.

— Згода, — мовив Квентин. — Зі мною

будуть Арч та Геріс. Він теж може привести двох бійців, але не більше.

— Якщо ласка пана князя. — Слова були чемні, за звичаєм, але в голосі Дензо відчувався присмак люті, а у очах воїна-співця блищав зухвалий глум. — Приходьте на захід сонця. І дивіться, щоб за вами не стежили.

Дорнійці залишили Велику Піраміду за годину до темряви — на випадок, якщо заблукують у провулках чи не знайдуть лілове латаття. Квентин та Геріс мали на собі паси з мечами. Здоровило закинув келепа на ремені за свою широчезну спину.

— Ще не пізно облишити цю дурну вихватку, — казав Геріс, поки вони пробиралися смердючим провулком до старого прянищного базару. В повітрі потужно тхнуло сечею; десь попереду гуркотіли на бруківці оббиті залізом колеса гарби-труповозки. — Старий Білл Кістка, бувало, казав, що Мальована Меріс може розтягти смерть людини аж на поворот місяця. Ми їм збрехали, Квенте. Скористалися ними, щоб дістатися

сюди, а тоді перебігли до «Буревісників».

— Нам так наказали.

— Але Строкатий ніколи не хотів, щоб ми вчинили так насправді, — устряг здоровило. — Інші його хлопці — пан Орсон, Дик Солома, Голобрід, Гіл Гайовий та інші — досі сидять у цюпі, а дякувати за те мають нам. Навряд чи Старому Килимкові це дуже припало до смаку.

— Авжеж, — погодився князь Квентин. — Зате йому до смаку золото.

Геріс зареготав.

— Шкода лишень, що в нас його катма! Ти віриш у цей мир, Квенте? Я — ні. Половина міста підносить хвалу драконоборцеві, а інша сичить і плюється кров'ю, як почує його ім'я.

— Курзу-Верзу, — буркнув здоровило.

Квентин насупився.

— Його звали Харгаз.

— Харгаз, Дурбас, Тулумбас... чи не байдуже? Я зву їх усіх Курзу-Верзу. І не був він ніяким драконоборцем. Лишень дозволив драконові засмажити свою дупу до чорної шкуринки.

— Він був хоробрий.

«А чи мені стало б мужності протистати чудовиськові з самим лише списом?»

— Принаймні, загинув не смертю боягуза.

— Він загинув з вереском болю, — відказав Арч.

Геріс поклав руку Квентинові на плече.

— Навіть якщо королева повернеться, вона однак буде побрана з чоловіком у шлюбі.

— А як дати цареві Курзу ляща моїм келепом, то вже не буде! — зауважив здоровило.

— Гіздахрові, — мовив Квентин. — Його звати Гіздахром.

— Один цілунок мого келепа — і всім стане байдуже, як його звали, — наполягав Арч.

«Вони не розуміють.» Його друзі втратили бачення справжньої мети тут, на сході. «Мій шлях лежить не до неї, а через неї. Даянерис — не винагорода сама по собі. Вона — лише спосіб здобути справжній скарб.»

— «Дракон має три голови» — так вона сказала мені. «Мій шлюб не мусить скінчити всі

ваші сподівання» — так вона сказала мені. «Я знаю, навіщо ви тут. Заради вогню та крові.» Я маю в собі кров Таргарієнів — та ви й самі знаєте. Я простежую свій родовід аж до...

— Та до сраки той родовід, — перервав його Геріс. — Драконам байдуже до твоєї крові, хіба що яка вона на смак. Дракона не приборкаєш уроком історії. І на собі він носить не маєстерську рясу, а лускату броню. Квенте... невже ти справді хочеш це зробити?

— Це те, що я мушу зробити. Заради Дорну. Заради мого батька. Заради Клетуса, Віла і маєстра Кедрі.

— Вони мертві, — заперечив Геріс. — Їм байдуже.

— Так, вони мертві, — погодився Квентин. — Але за віщо загинули? Заради того, щоб доправити мене сюди і одружити з драконовою королевою. Велична мала вийти пригода — так казав Клетус. Гемонські дороги, буремні моря... а наприкінці — найпрекрасніша жінка у світі. Така казка, яку не соромно розповісти онукам. Але Клетус ніколи вже не подарує

життя дітям... якщо тільки не залишив байстрюка у череві якоїсь дівки з корчми. Віл ніколи вже не зіграє весілля. Їхня смерть не має стати безглуздою.

Геріс тицьнув пальцем на труп, що привалився до цегляної стіни, засиджений хмарою лискучих зелених мух.

— А от його, приміром, смерть була не безглуздою?

Квентин зиркнув на тіло з огидою.

— Він помер од різачки. Не наближайтеся. — Бліда кобила вже скакала всередині міських мурів. Не диво, що вулиці стояли майже порожні. — Неблазні вишлють по нього труповозку.

— Авжеж. Та питання моє було не про нього. Це життя людини має бути не безглуздим, а не його смерть. Я теж любив і Віла, і Клетуса, та їх вже не повернеш. Це помилка, Квенте. Не можна довіряти сердюкам.

— Вони такі самі люди, як решта. Жадають золота, слави, влади. Я вірю не в них, а в ці

прості речі.

«А ще — у свою долю. Я — великий князь дорнійський, і в жилах моїх тече кров дракона.»

Сонце вже котилося за мур міста, коли вони нарешті знайшли квітку лілового латаття, намальовану на вивітрених дерев'яних дверях низької цегляної хатини, що стовбичила серед інших таких самих у тіні великої жовто-зеленої піраміди Раздар. Квентин постукав двічі, як було домовлено. Непривітний голос загарчав крізь двері щось нерозбірливе суржиком Невільницької затоки — потворною мішаниною старогіскарської та високовалерійської мов. Князь відповів тією ж говіркою лише одне слово:

— Воля.

Двері відчинилися. Першим задля остороги увійшов Геріс, за ним Квентин, і останнім — здоровило. Всередині у повітрі висів блакитний туман від якогось куріння, чиї солодкі пахощі не могли приховати глибший та старіший сморід сечі, кислого вина і гнилого м'яса.

Простору в помешканні було значно більше, ніж здавалося ззовні — воно простягалося праворуч і ліворуч у сусідні хатини. Те, що з вулиці здавалося десятком окремих будівель, усередині виявилось одним довгим приміщенням.

О цій годині заклад було заповнено хіба що наполовину. Лише кілька відвідувачів ушанували дорнійців поглядами — хто знудженими, хто ворожими, хто цікавими. Решта скупчилася навколо ями на віддаленому кінці приміщення, де двійко оголених чоловіків махали один на одного ножами, а глядачі заохочували їх до бійки.

Квентин не побачив жодного знаку людей, до яких вони прийшли. Але невдовзі прочинилися двері, яких він спершу не помітив, і звідти виступила стара жінка — зморшкувата істота у темно-червоному токарі з крихітними золотими черепами на облямівці. Шкіра її була бліда, наче кобиляче молоко, а волосся — таке ріденьке, що не ховало черепа.

— Дорни, — мовила вона. — Мене Заріна.

Лілове латаття. Ходи униз, там знайти.

Вона притримала двері і махнула, щоб заходили. Унизу виднівся прогін дерев'яних сходів, крутих і звивистих. Цього разу попереду пішов здоровань, а ззаду охороняв Геріс; князь ішов між ними. «Аж у підвал, чи й нижче.» Спуск був довгий і такий темний, що Квентин мусив намацувати шлях ногою, аби не послизнутися. Біля його підніжжя пан Арчибальд видобув кинджала.

Вони ввійшли до підвалу з цегляним склепінням, утричі більшого за шинок нагорі. Велетенські дерев'яні барила вишикувалися уздовж стін і збігали вдалину, скільки бачило око. Єдине світло давали червоний ліхтар на гаку одразу за дверми і чорна лойова свічка, що мерехтіла на перевернутій діжці, пристосованій за стіл.

Уздовж винних барил туди й сюди крокував Кагго Трупоріз, розгойдуючи привішеним до стегна арахом. Мальована Меріс колисала на руках арбалета, зиркаючи мертвими і холодними, наче два сірих камені, очима.

Дензо Да-Хан заклав двері засувом, щойно дорнійці опинилися всередині, а тоді став попід ними, схрестивши руки на грудях.

«На одного більше, ніж домовлялися» — майнула в Квентина думка.

Сам Строкатий Князь сидів за столом, крутячи у руках кухоль вина. Жовте світло свічки пофарбувало його сріблясто-сиве волосся золотом, а мішки під очима вирізьбило чітко та опукло, наче туго натоптані сакви. Він мав на собі подорожнього кобеняка бурої вовни; під ним виблискувала срібляста кольчуга. Чи це ознака зради, а чи простої остороги? «Старий сердюк — обережний сердюк.»

Квентин підступив до його столу.

— Шановний пане. Без вашої звичної киреї вас годі упізнати.

— Отієї старої ганчірки? — Пентосець знизав плечима. — Бідарське лахміття... і все ж мої строкаті клапті жахають ворогів, а наших хлопців запалюють на полі бою краще за будь-який прапор. Якщо ж мені треба лишитися

непоміченим, то варто їх зняти, і ніхто не знає, де я подівся.

Він махнув рукою на лаву навпроти себе.

— Сідайте. Я так розумію, ви княжого роду. Якби ж знати раніше. Вип'єте вина? Заріна подає також і їжу. Хліб у неї черствий, а про душенину страшно й казати — саме лише сало та сіль, хіба кілька волокнин м'яса знайдеться. Вона твердить, що то собачатина, та я гадаю, радше щурятина. Вас її страви, втім, не вб'ють. Я за життя дізнався, що берегтися варто лише того харчу, який виглядає звабливо та соковито. Отруйники завжди чомусь обирають найсмачніше.

— Ви привели трьох людей, — зауважив пан Геріс із холодком у голосі. — А ми домовлялися про двох.

— Ми домовлялися про двох бійців, а Меріс — бійчиня. Меріс, люба моя, розв'яжи сорочку і покажи, що ти різної з ними статі.

— Цього не треба, — відповів Квентин. Якщо плітки не брехали, під сорочкою Меріс мала тільки рубці, залишені тими, хто відрізав

їй груди. — Я згоден, що Меріс — жінка і бійчиня. Та все ж ви граєтеся з умовами угоди, як вам заманеться.

— Пістрявий, лукавий... отакий я пройдисвіт. Три до двох — не така вже перевага, мушу сказати, але за щось та рахується. У цьому світі доводиться вчитися приймати ті дарунки, які надсилають нам боги, і обертати їх собі на користь. Цю науку я засвоїв не задурно. А вам переказую за так, навіть грошей не беру — на знак довіри.

Він знову махнув на лаву.

— Та сідайте вже і кажіть, навіщо прийшли. Обіцяю не вбивати, доки не вислухаю. Це та дещиця, яку я ладен зробити для свого побратима-князя... Квентина, чи не так?

— Квентина з дому Мартел.

— Жабик пасувало вам краще. Не маю звички пити з брехунами та підступними втікачами, але до вас чомусь відчуваю цікавість.

Квентин сів. «Одне хибне слово, і за пів-удару серця тут порсне кров.»

— Мушу перепросити за брехню. Єдині кораблі, які прямували до Невільницької затоки, були винайняті відвезти вас на війну.

Строкатий Князь знизав плечима.

— Кожен зрадник та перебіжчик має якусь відмовку. Ви не перші, хто присягнувся мені мечами, узяв гроші та здимів. І всі вони мали свої причини. «Мій маленький син хворіє», або «Дружина наставила мені роги», або «Інші вояки змушують мене смоктати їм прутні». Останній був дуже чарівний хлопчина, та я йому однак не пробачив. Ще один неборака жалівся, що годували в нас так гидко, аж він мусив утекти, щоб не змарніти. Ну то я наказав відтяти йому ступню, засмажити і подати на обід. А тоді зробив його полковим кухарем. Наші страви значно покращали, і коли його угоді сплив строк, він підписав нову. Щодо вас... кількоро з моїх найліпших хлопців сидять у царському підземеллі завдяки вашому брехливому язикові, а я навіть сумніваюся, чи вмієте ви куховарити.

— Я великий князь дорнійський, — мовив

Квентин. — Я маю обов'язок перед батьком та народом. Існує таємна шлюбна угода.

— Я вже чув. І коли срібна цариця побачила ваш шматок пергамену, то що? Впала у ваші обійми?

— Ні, — буркнула Мальована Меріс.

— Ні? Ой, пригадав — ваша наречена полетіла геть на драконі. Ну гаразд, коли повернеться, покличте нас на святкування. Хлопці з полку будуть радесенькі випити за ваше подружнє щастя, а я дуже люблю вестероські весілля, особливо ту частину, де подружжя несуть до ліжка... ой, стривайте! — Він обернувся до Дензо Да-Хана. — Дензо, ти ж наче казав мені, що драконова цариця одружилася з якимось гіскарцем?

— Так, з меєринським вельможею. Дуже багатим.

Строкатий Князь знову обернувся до Квентина.

— Невже це правда? Не може бути. А як же ж ваша шлюбна угода?

— Вона з неї насміялася, — мовила

Мальована Меріс.

«Даянерис не сміялася.» Решта Меєрину, може, і дивилася на нього як на кумедне непорозуміння, схоже на отого вигнанця з Літніх островів, якого король Роберт тримав при дворі у Король-Березі. Але королева завжди розмовляла до нього привітно і чемно.

— Ми трохи спізнилися, — відповів Квентин.

— Шкодуєте, що не втекли від мене раніше? — Строкатий Князь ковтнув вина. — Отже... весілля князя Жабика зійшло на пси. То це ви тому прискакали назад до мене? Трійко моїх хоробрих дорнійських хлоп'ят вирішили вшанувати свої полкові обов'язки?

— Ні.

— Яка прикра втрата.

— Юрхаз зо'Юнзак помер.

— Ся новина вже несвіжа. Я сам дивився на його смерть. Бідолаха побачив дракона, спробував утекти і запнувся. Аж тут кілька тисяч його найближчих приятелів пробігли йому по спині. Напевне, Жовте Місто потонуло

у сльозах жалоби. Ви запросили мене на зустріч, щоб випити за його світлу пам'ять?

— Ні. А чи обрали вже юнкайці собі нового воєводу?

— Рада хазяїв усе ніяк не домовиться. Найбільшу підтримку мав Єззан зо'Каггаз, та дотепер помер і він. Останніми днями Мудрі Хазяї щодня передають провід над військом одне одному. Сьогодні нас очолює той, котрого твої полкові друзі кличуть Пияк-Не-Здолаєш-Ніяк. А назавтра очільником стане Панок-Вислощок.

— Ні, Заєць, — виправила Меріс. — Вислощок був учора.

— Визнаю помилку, люба моя. Наші юнкайські друзі мали ласку надати нам розклад. Мені варто уважніше його вивчити.

— Вас наймав Юрхаз зо'Юнзак.

— Він підписував угоду з нами від імені свого міста. Таки-так.

— Меєрин та Юнкай уклали мир. Облогу мають зняти, кожне військо розпустити. Не буде ані битви, ані різанини, ані міста для

погрому і здобичі.

— Життя — воно таке. Сама зневіра.

— І чи довго, на вашу думку, юнкайці схочуть платити за службу аж чотирьом охочим полкам?

Строкатий Князь сьорбнув вина і мовив:

— Дразливе питаннечко. Але така вже вона — доля вільних компанійців. Одна війна скінчується, інша починається. На щастя, десь комусь завжди треба битися з кимось іншим. Може, навіть у цьому місті. Ось ми тут сидимо і п'ємо, а Кровоборід саме закликає наших юнкайських друзів подарувати цареві Гіздахру ще одну голову. Відпущенці та невільникарі зиркають на горлянки одне одного і гострять ножі, Сини Гарпії змовляються у своїх пірамідах, бліда кобила затоптує копитами і раба, і вельможу, наші друзі з Жовтого Міста вже очі прогледіли, що там робиться на морі, а десь у степу дракон куштує шматочки ніжної плоті Даянерис Таргарієн. То хто править Меєрином сього вечора? І хто правитиме на завтра вранці?

Пентосець знизав плечима.

— Напевне я не знаю нічого, лише одне. Хтось десь неодмінно матиме потребу в наших мечях.

— Я маю потребу в ваших мечях. Дорн винайме вас.

Строкатий Князь зиркнув на Мальовану Меріс.

— А нахабства цьому жабеняті не позичати. Невже я мушу нагадувати? Дорогенький мій княжичу, останньою угодою, підписаною між нами, ви підтерли свою гарненьку рожеву дупцю.

— Хай що вам платить Юнкай, я дам удвічі більше.

— Щирим золотом одразу після підписання угоди, чи не так?

— Частина віддам, коли досягнемо Волантису, решту — коли я повернуся до Сонцеспису. Ми везли золото при собі, коли вирушали в мандри, але ховати його у полку було б важкувато, і ми віддали його до банків. Хочете — то покажу папери.

— Отакої! Папери. То й подвійна платня буде паперами?

— Подвійними паперами, — мовила Мальована Меріс.

— Решту матимете в Дорні, — наполягав Квентин. — Мій батько — людина честі. Якщо я прикладу до угоди свою печатку, він виконає всі умови. Маєте моє слово.

Строкатий Князь прикінчив вино, перевернув кухоль і поставив між ними.

— Отже, дозвольте переконатися, чи я все правильно почув. Відомий брехун і порушник присяги бажає укласти з нами угоду і платить обіцянками-цяцянками. Але за які послуги? Ось що цікаво. Чи мають мої «Вітрогони» розбити юнкайців і знищити Жовте Місто? Перемогти дотракійський халазар у відкритому полі? Супроводити вас додому до батька? Чи ви вдовольнитесь мокрою і хтивою царицею Даянерис, яку ми маємо привезти вам до ліжка? Кажіть уже, ясновельможний Жабику. Годі казок — вас тут ніхто не поцілує. Навіщо вам знадобилися ми з хлопцями?

— Ви потрібні мені, щоб викрасти дракона.
Кагго Трупоріз коротко гигикнув.
Мальована Меріс скривила вуста у щось на кшталт посмішки. Дензо Да-Хан присвиснув.

Строкатий Князь відкинувся на спинку стільця і мовив незворушно:

— За драконів, княжичу, подвійної плати буде малувато. Дракони — товар коштовний, за них і останню шкуру віддаси. Той, хто платить самими обіцянками, хай хоч має совість пообіцяти як слід.

— Якщо ви хочете потрійну...

— Ні, — обірвав його Строкатий Князь. — Якщо я чогось і хочу, то це Пентос.

Відроджений грифон

Першими він надіслав лучників.

Тисячу їх у полку очолював Чорний Балак. Замолоду Джон Конінгтон поділяв презирство більшості лицарів до стрільців з лука, але у вигнанні помудрішав. Лук становив не меншу небезпеку для ворога, ніж меч — звісно, у свій спосіб — тому перед довгою мандрівкою він наполіг, щоб Галайда Гаррі Стрікланд поділив Балаків підрозділ на десять сотень і посадовив їх на різні кораблі.

Шість із тих кораблів утрималися разом і висадили свої сотні на берегах півострова Пізьма. Ше чотири десь швендяли, але, на запевнення волантинців, мали скоро з'явитися. Утім, Гриф вважав, що так само вони могли загубитися або вже висадитися деінде. Отже, полкові лишилося шість сотень лучників. Та

для справи вистачило і двох.

— Вони спробують вислати круків, — мовив він до Чорного Балака. — Пильнуй маестерську башту. Отут.

Він тицьнув у мапу, змальовану просто на землі посеред табору.

— Збивай кожного птаха, що вилетить з замку.

— Зробимо, — відповів літньоостров'янин.

Третина Балакових стрільців уживала арбалети, ще третина — східні луки подвійного вигину, клеєні з рогу та жил. Кращими за них були довгі тисові, шановані лучниками вестероської крові, а найкращими — величезні луки з дерева-золотосерця. Такий скарб мав лише сам Балак і півсотні його літньоостров'ян. Тільки лук драконової кістки міг змагатися з золотосерцем у далеких пострілах. Та хай яку зброю вони мали, усі Балакові стрільці були гостроокі, гартовані, досвідчені, показали себе у сотні битв, наскоків та сутичок. І при Грифоновому Сідалі теж не зганьбилися.

Замок виростав просто з берегів півострова

Пізьма на високому стрімчаку темно-червоного каменю, з трьох боків оточеного пінними водами затоки Човнозгуби. Єдиний шлях до замку стерегла в'їзна вежа; за нею лежав довгий голий гребінь, який Конінгтони кликали «грифоновим горлом». Просуватися горлом — то мала бути справа кривава, бо гребінь лишав нападників вразливими до списів, каміння та стріл захисників з двох круглих башт обабіч головної брами замку. А якби нападники і досягли тієї брами, їм на голови линула б гаряча олія. Гриф чекав втратити у приступі сотню людей, коли не більше.

Вони втратили чотирьох.

Захисники замку дозволили лісовій гущавині розповзтися полем за в'їзною вежею. Франклин Буйцвіт вправно скористався чагарником для прихованого пересування і підвів свій загін на сім чи вісім сажнів до брами, де і вискочив з-під дерев з тараном, нашвидкуруч змайстрованим у таборі. Гуркіт дерева по дереву прикликав на стіни двох

вояків, які впали від стріл лучників Чорного Балака, не встигши і очей від сну продерти. Ворота виявилися зачиненими, але не засунутими, і піддалися під другим ударом. Відтак наступальний загін пана Франклина встиг подолати вже половину горла, перш ніж бойовий ріг засурмив тривогу в головному замку.

Перший крук злетів у повітря одночасно з тим, як над муром злетіли гаки на мотузках, а другий — за якусь мить. Жоден птах не пролетів і півсотні сажнів, збитий з неба влучною стрілою. Один з замкових стражників випорожнив цебро олії на перших нападників, які досягли брами, але що не мав часу її скип'ятити, то завдав більшої шкоди самим цебром, ніж його вмістом. Невдовзі мечі вже брязкотіли у десятку місць над головним муром; вояки «Золотої Дружини» лізли у щілини між зубцями і бігли бойовими ходами, гукаючи «Грифон! Грифон» — старовинний бойовий клич дому Конінгтон — чим геть збивали захисників з пантелику.

Справа скінчилася за кілька хвилин. Гриф в'їхав «грифоновим горлом» на білому лицарському огирі поруч із Галайдою Гаррі Стрікландом. Наближаючись до замку, він побачив, як з маєстерської башти вилітає третій крук, плескаючи крилами, і як йому негайно дарує нове пір'я сам Чорний Балак.

— Жодних більше листів, коли ласка, — наказав він панові Франкліну Буйцвіту в дворищі.

Наступним з маєстерської башти вилетів сам маєстер, плескаючи рукавами ряси і нагадуючи тим ще одного птаха.

На тім спротив і скінчився. Стражники замкової залоги, що вижили, склали зброю. І отак зненацька Грифонове Сідало знову стало його власним, а Джон Конінгтон — знову князем у своєму дідицтві.

— Пане Франкліне, — звернувся він, — обшукайте кам'янець та кухню, приженіть усіх, кого знайдете. Ви, Мало, зробіть те саме у маєстерській башті та зброярні. Пане Бренделе, вам доручаю стайню, септ і курені варти. Усіх

виведіть у дворище. І благаю нікого не вбивати, якщо вони самі не наражатимуться. Ми хочемо перетягти штормовий край на свій бік; безглуздою різаниною цього не зробиш. Неодмінно подивіться під віттарем Матері — там є приховані сходи, що ведуть до таємної ляди. Ще один хід веде від північно-західної башти просто до моря. Не дайте нікому втекти.

— Не втечуть, пане князю, — запевнив його Франклин Буйцвіт.

Конінгтон подивився, як усі розбігаються виконувати накази, тоді махнув Півмаєстрові.

— Хальдоне! Ти забирай собі крукарню. Сього ж вечора я маю вислати листи.

— Сподіваймося, нам ще лишилися круки.

Навіть Галайда Гаррі не залишився байдужим до швидкості та спритності першої перемоги.

— Гадки не мав, що буде так легко, — мовив отаман-полковник, увійшовши з князем Джоном до великої трапезної та роздивляючись різьблений і визолочений Грифонів Престол, з якого правили у своїх

володіннях п'ятдесят поколінь Конінгтонів.

— Буде важче. Наразі ми застукали їх зненацька. Вічно так не триватиме, навіть якщо Чорний Балак постріляє усіх круків у державі.

Стрікланд повітрищався трохи на вицвілі гобелени на стінах, вигнуті дугою вікна з безліччю дзвінкових шибок червоного та білого скла, риштунки зі списками, келепами та мечами.

— То хай приходять. Сей замок вистоїть і проти удвадцятєро численнішого ворога, ніж ми. Аби мати вдосталь харчів. То кажеш, тут є вхід і вихід просто морем?

— Так, унизу. Прихована в печері затока попід стрімчаком, яка з'являється лише за відпливу.

Але Конінгтон не мав наміру дозволяти оце «хай приходять». Грифонове Сідало був замок міцний, але невеличкий, і поки вони в ньому сидітимуть, теж здаватимуться невеличкими. Проте неподалік стояв інший замок — величезний і нездоланий. «Візьмемо його — держава здригнеться.»

— Перепрошую, отамане-полковнику. Мого вельможного панотця поховано під септом. Минуло надто багато років, відколи я востаннє за нього молився.

— Певно ж, пане князю. Не смію заважати.

Та коли вони розлучилися, Джон Конінгтон пішов не до септу. Натомість ноги понесли його на дах східної башти — найвищої у Грифоновому Сідалі. Видираючись туди, він згадував свої попередні походи нагору — кількасот з власним батьком, який любляв там стояти і роздивлятися ліси, скелі, море, втішаючись, що все бачене належить домові Конінгтон, і один-єдиний з Раегаром Таргарієном. Принц Раегар саме повертався з Дорну; він та його почет затрималися у замку на двотиждень. «Він був такий молодий тоді... а я ще молодший. Зелені хлопчаки...» На вітальному бенкеті принц узяв до рук арфу зі срібними струнами і заграв усім присутнім. «Пісню про кохання та лиху долю, — пригадав Джон Конінгтон, — і коли він відклав арфу, все жіноцтво у палаті лило річки сліз.» Та звісно,

чоловіків пісня лишила байдужими — зокрема, батька, єдиним коханням якого була земля. Князь Армонд Конінгтон упродовж цілого вечора намагався повернути принца на свій бік у тяганині з князем Морігеном.

Двері на дах застрягли так міцно, що ніхто, вочевидь, не відчиняв їх вже багато років. Довелося добряче прикластися плечем; та коли Джон Конінгтон нарешті подолав опір і вийшов до зубців огорожі, огляд йому відкрився саме такий п'янкий, як він і пам'ятав: стрімка гора при березі з її посіченими вітром скелями та зубчастими шпилями, море унизу, що гарчало і гризло підніжжя замку, наче невтомний звір, нескінченні версти неба й хмар, осінні барви лісу... «Землі твого батька чарують красою» — мовив йому принц Раегар, стоячи просто там, де Джон стояв нині. А хлопчик, яким він був, відповів тоді: «Одного дня вони стануть моїми.»

«Бовдур! Хотів вразити принца — спадкоємця цілої держави з семи королівств,

від Вертограду до Стіни.»

Та зрештою Грифонове Сідало справді відійшло йому — хай лише на кілька коротких років. Звідси Джон Конінгтон правив обширом земель, що простягалися на багато верст на захід, південь та північ — дідицтвом, де свого часу господарювали його батько і батько його батька. Та батько і батьків батько ніколи не втрачали цих земель. А він втратив. «Я злетів надто високо, кохав надто палко, роззявив рота надто широко. Я спробував ухопити зірку, та не втримався і впав.»

Після Битви Дзвонів, коли Аерис Таргарієн у божевільному нападі невдячності та підозр позбавив його усіх привілеїв і вигнав у заслання, домові Конінгтон ще лишилися землі та княжий титул — вони перейшли його братові в перших панові Рональду, котрого Джон поставив своїм каштеляном, відбуваючи до Король-Берега служити принцові Раегару. Руїну грифонів довершив Роберт Баратеон вже після війни. Братові Рональду дозволено було лишити собі замок і голову, але княжий титул

він втратив, надалі ставши Лицарем Грифонового Сідала. Дев'ять десятих його земель було відібрано і роздано сусіднім панам, які вчасно підтримали Робертові домагання.

Але Рональд Конінгтон помер вже багато років тому. Нинішній Лицар Грифонового Сідала, його син Ронет, за чутками воював десь у річковому краю. Власне, так було навіть на краще. З досвіду Джон Конінгтон знав, що люди найпалкіше б'ються за те, що вважають своїм — хай навіть здобути у злочинський спосіб. І своє повернення не бажав відзначати пролиттям крові власного родича. Так, батько Рудого Ронета не забарився скористатися падінням власного брата в перших, але ж його син був тоді ще дитиною. Джон Конінгтон навіть не плекав такої вже палкої ненависті до покійного пана Рональда. Зрештою, вина лежала на ньому самому — це він втратив усе при Камінному Септі завдяки власному марнославству та зарозумілості.

Роберт Баратеон тоді ховався десь у містечку, поранений та самотній. Джон

Конінгтон знав це, а ще розумів, що Робертова голова на списі скінчить бунт негайно, просто на місці. Він був молодий і пишався собою. А чом би й ні? Король Аерис нарік його Правицею, дав йому військо; лишалося тільки не зрадити довіру короля і показати себе вартим Раегарової любові. Саме тому він забажав убити бунтівного князя власноруч і тим вирізьбити собі почесне місце у всіх літописах Семицарства.

І ось Конінгтон приступив до Камінного Септу, обложив його, зачинив і почав шукати. Лицарі йшли від хати до хати, вибивали кожні двері, заглядали у кожен льох, на кожне горище. Навіть до помийних збіжників були надіслані стражники... і все ж Роберт примудрився якось зникнути. Напевне, міщани ховали його: водили з однієї таємної схованки до іншої, завжди на крок попереду від людей короля. Ціле місто виявилось гніздом зради. Зрештою узурпатор знайшовся у бурдеї. Хіба правдивий король ховатиметься за спідницями розпусних жінок? Та поки тривали пошуки, на

місто насунулися Едард Старк і Гостер Таллі з бунтівним військом. Закалатали дзвони, загриміла битва, Роберт вийшов з бурдею з клинком у руці й ледве не вбив Джона на сходах старого септу, що дав містечку його назву.

Багато років по тому Джон Конінгтон повторював собі, що не має мучитися виною, що зробив усе можливе людині. Його вояцтво обшукало кожен кут і закуток, сам він обіцяв пробачення й винагороди, брав заручників, вішав їх у воронячих клітках і погрожував не давати ані води, ані їжі, доки йому не приведуть Роберта. І все марно.

— Навіть Тайвин Ланістер не зробив би більшого! — розпачливо жалівся він Чорносердові одного вечора у перший рік свого вигнання.

— Отут ти помиляєшся, — відповів Милош Тойн. — Князь Тайвин не марнував би часу на пошуки. А спалив би містечко з усіма живими істотами. Чоловіків, хлопчиків, немовлят при грудях, шляхетних лицарів і святих септонів,

свиней та хвойд, щурів та повстанців... геть усіх. А коли б вогонь вигорів, лишивши самий присок, тоді б він послав своє військо шукати кістки Роберта Баратеона. Згодом, коли припхалися б Старк і Таллі, він запропонував би обом пробачення за бунт, а вони б його прийняли і повернулися додому, підібгавши хвости.

«Гадаю, він мав рацію, — подумав Джон Конінгтон, спершись на мури своїх пращурів. — Я хотів здобути славу переможця Роберта Баратеона у двобої. А слави різника не хотів. Відтак Роберт утік від мене і вбив Раегара на Тризубі.»

— Я зрадив батька, — мовив він уголос, — та не зраджу сина.

Коли Конінгтон нарешті спустився униз, його люди вже зігнали замкову залогу та вцілілу челядь у двір. Хоча пан Ронет справді швендяв десь на півночі разом із Хайме Ланістером, Грифонове Сідало не було конче позбавлене грифонів. Серед бранців знайшлися молодший брат Ронета Раймунд, сестра Алина

та тілесний син — завзятий рудоволосий хлопчак на ім'я Рональд Шторм. Усі вони мали стати цінними заручниками — якщо або коли Рудий Ронет спробує повернутися і знову забрати вкрадений його батьком замок. Конінгтон наказав замкнути їх у західній башті під вартою. Дівчинка негайно заходилася рюмсати, а байстрюк спробував вкусити найближчого до нього списника.

— Ану припиніть, обоє! — визвірився Конінгтон. — Нікого з вас ані пальцем не зачеплять, якщо Рудий Ронет не покаже себе цілковитим йолопом!

Лише кілька бранців служили у замку, коли Джон Конінгтон правив тут минулого разу: сивочолий осавул, сліпий на одне око; двійко праль; машталір, що під час Робертового повстання був малим стайниченком; кухар, що з тих часів нагуляв неймовірне черево; і ще хіба замковий зброяр. Під час подорожі Гриф відпустив бороду — вперше за багато років — і на його подив вона виросла майже руда, хіба що тут і там її вогонь було трохи притрушено

попелом. Вдягнений у довгий червоно-білий жупан з вишитими грифонами свого дому в протилежних кольорах і протистоянні, він виглядав старшою та суворішою змальовкою з того молодого князя, що був принцові Раегару вірним другом і супутником... але чоловіки та жінки Грифонового Сідала однак дивилися на нього чужими, зачудованими очима.

— Хтось із вас упізнає мене від старих часів, — сказав він замковій чаді. — Інші спізнають уперше. Я ваш володар за правом і законом, який повернувся з вигнання. Мої вороги сказали вам, що я помер. Самі бачите: то були брехливі казочки. Служіть мені так само вірно, як моєму родичеві, і жодного з вас не спіткає лихо.

Він наказав виводити людей одного за одним наперед, запитував імена, ставив на коліна і приймав присягу вірності. Усе скінчилося швидко. Вояки залоги — вціліло лише четверо, старий осавул та трійко молодих хлопців — склали мечі йому до ніг. Ніхто не опирався і не вагався. Ніхто не загинув.

Того вечора у великій трапезній переможці бенкетували печеним м'ясивом та свіжовиловленою рибою, запиваючи міцними й смаковитими червоними винами з льохів замку. Джон Конінгтон панував над усіма з Грифонового Престолу, поділяючи почесний поміст з Галайдою Гаррі Стрікландом, Чорним Балаком, Франклином Буйцвітом і трьома молодими грифонами, упійманими в полон. Діти, як не крути, були йому родичами, і князь вважав за потрібне спізнати їх краще, аж раптом хлопчина-байстрюк оголосив:

— Мій батько тебе вб'є!

Джон Конінгтон вирішив, що породичався досить, наказав повернути бранців до башти, вибачився перед бенкетниками і пішов.

Хальдона Півмаестра на бенкеті не було. Князь Джон знайшов його у маестерській башті, зігнутого над купою пергаменів; навсібіч простягалися розгорнуті мапи.

— Сподіваєшся вгадати, куди поділася решта полку? — запитав Конінгтон.

— Якби ж я міг, мосьпане.

Десять тисяч вояків вплигло з Волон Терису — з усією зброєю, кіньми, слонами. Ще й половини досі не прибуло на Вестерос, до обумовленого місця висадки — не надто людного шматка берега на межі з Мокрохащами... землі, яку Джон Конінгтон знав добряче, бо колись вона належала йому.

Ще кілька років тому він нізащо б не насмілився висадитися на півострові Пізьма — штормове панство-бо зберігало надто люту вірність домові Баратеон і королю Роберту. Та по наглій смерті Роберта і його брата Ренлі змінилося геть усе. Станіс був надто суворий та холодний, щоб надихати людей на вірність... навіть якби не перебував десь за півсвіту. Любити дім Ланістер штормовий край не мав жодної причини. Зате Джон Конінгтон не був позбавлений тут власних друзів. «Мене ще пригадає хтось зі старшого панства, а їхні сини чували перекази. Зрештою, кожен знає про Раегара і його юного сина, чию голову розтрощили на холодній кам'яній стіні.»

Його власний корабель, на щастя, досяг

домовленого місця одним із перших. Далі лишалося отаборитися, зібрати вояків, що прибували на берег, і швидко рушати, перш ніж тутешні пани втямили, яка небезпека їм загрожує. Саме тут «Золота Дружина» і показала, чого вона варта. Безладу, що невідворотно затримав би таку виправу, якби в неї рушало поспіхом зібране значкове лицарство і посполите рушення, не спостерігалось ані сліду. В полку служили нащадки і спадкоємці Лихого Булата, яким лад і послух правив за молоко матері.

— Цієї години завтра ми повинні мати три замки, — мовив князь.

Потуга, що захопила Грифонове Сідало, складала чверть від їхньої наявної сили. Водночас пан Трістан Водограй вирушив на столець дому Моріген — Вороняче Гніздо, а Лазвель Пик — на Мокродім, твердиню Вильдів; кожен мав при собі приблизно такий самий загін. Решта вояцтва лишилася у таборі — охороняти місце висадки та принца. Очолив їх полковий скарбник, волантинець Горис

Едорієн. Була надія, що число їх ще приросте, бо кожного дня з'являлися нові кораблі з числа загублених.

— Але коней все ще замало.

— А слонів зовсім нема, — нагадав йому Півмаестер. Жоден з великих кочів, якими пливли слони, ще не з'явився. Востаннє їх бачили у Лисі перед бурею, що розкидала морем половину флоту. — Коней можна знайти на Вестеросі. Але слонів...

— Байдуже до тих слонів.

Так, у великій битві в полі слони мали свою перевагу, але мало минути ще чимало часу, перш ніж полк матиме силу зустріти своїх ворогів у полі.

— Що корисного тобі розказали пергамени?

— О, розказали, і то чимало, мосьпане, — злегка посміхнувся Хальдон. — Ланістери легко роблять собі ворогів, та не надто добре бережуть друзів. Їхній союз із Тирелами ледь животіє, коли судити з того, що я тут прочитав. Королева Серсея та королева Маргерія гризуться за малого короля, наче дві сучки за

кістку. І обох вже звинувачено у зраді та перелюбстві. Мейс Тирел покинув облягати Штормолам і подався до Король-Берега рятувати свою доньку, а за себе лишив невеличкий загін, щоб не дати Станісовим людям поткнутися з замку.

Конінгтон сів і попрохав:

— Розповідай ще.

— На півночі Ланістери покладаються на Болтонів, у річковому краю — на Фреїв. Обидва дома здавна відомі зрадливістю і кровожерливістю. Князь Станіс Баратеон не припинив бунтівних змагань. Залізяни з островів теж обрали собі короля. Ніхто ані словом не згадує Долину; мушу припустити, що Арини не беруть жодної участі у цих чварах.

— А Дорн? — Долина лежала далеко; Дорн був зовсім поруч.

— Меншого сина великого князя Дорана заручено з Мирцелою Баратеон. Це мало б означати, що дорнійці стали на бік дому Ланістер. Але одне їхнє військо стоїть на Кістяному Шляху, інше — у Великокняжому

Проході, і обидва чогось чекають...

— Чекають? — Він насупився. — Чого саме?

Без Даянерис та її драконів саме Дорн був їхнім головним сподіванням.

— Ну то напиши до Сонцеспису. Доран Мартел має знати, що син його сестри живий і прийшов по престол свого батька.

— Як скажете, мосьпане. — Півмаестер зиркнув на інший пергамен. — Ми не могли обрати кращого часу для висадки. З кожного боку на нас чекають можливі майбутні друзі та союзники.

— А драконів нема, — відповів Джон Конінгтон, — тому щоб залучити цих союзників до нашої справи, нам знадобляться якісь інші принади.

— Золото та земля — принади, перевірені століттями.

— Воно-то так, якби їх мати. Комусь, певно, вистачить і обіцянок землі та золота. Проте Стрікланд і його люди чекатимуть, що саме їм дозволять накласти руки на найдобірніші лани та замки — ті, що було забрано в їхніх предків,

вигнаних за море. Тому — ні.

— Пан князь таки мають одну, але найбільшу принаду, — зауважив Хальдон Півмаестер. — Руку принца Аегона. Шлюбний союз, який притягне під наші корогви якийсь із великих домів.

«Наречена для нашого ясного принца.» Джон Конінгтон надто добре пам'ятав весілля принца Раегара. «Елія ніколи не була гідна його руки. Від початку квола і хвороблива, а з породільського ложа підвелася ще кволішою.» По народженні принцеси Раеніс її мати лишалася в ліжку з півроку, а пологи принца Аегона трохи її не вбили. Відтак маестри сказали принцові Раегару, що інших дітей їй вже не носити.

— Одного дня додому ще може повернутися Даянерис Таргарієн, — мовив Конінгтон до Півмаестра. — Аегон має бути вільний для шлюбу з нею.

— Панові князю краще знати, — відповів Хальдон. — У такому разі слід розглянути менші нагороди для наших майбутніх друзів.

— Які саме?

— Вас. Адже ви неодружені. Зацний пан, у повній чоловічій силі, без спадкоємців, крім отих неблизьких родичів, яких ми щойно позбавили статків. Пагін стародавнього дому з гарним міцним замком та широкими плодючими ланами, які поза сумнівом відновить у вашому володінні, а чи й примножить, вдячний король після свого переможного поновлення на престолі. Ви маєте вдосталь вояцької слави, а як Правиця короля Аегона говоритимете його голосом і правитимете його королівством в усьому, крім титулу. Гадаю, в надії видати доньку за таку людину до нас хутко нагодиться чимало честолюбного панства. Серед нього, цілком можливо — і великий князь дорнійський.

Відповіддю Джона Конінгтона був довгий холодний погляд. Час від часу Півмаестер дратував його незгірш отого бридкого карлика.

— Оце вже ні.

«Смерть лізе вгору моєю рукою. Ніхто не має знати. Ані вельможі, ані їхні доньки.» Він

знову зіп'явся на ноги.

— Приготуй листа до князя Дорана.

— Слухаю волю мосьпана.

Тієї ночі Джон Конінгтон спав у княжих покоях, у колишньому батьковому ліжку під навісом з запиленого червоно-білого оксамиту. Він прокинувся на світанку від лопотіння дощу і боязкого стукоту в двері — то прийшов челядник дізнатися, чи не бажають новий пан поснідати.

— Варених яєць, смаженого хліба, квасолі. І глек вина. Найгіршого у льоху.

— Най... найгіршого, мосьпане?

— Ти мене чув.

Коли їжу та вино принесли, Конінгтон замкнув двері, випорожнив глек у миску і вмочив туди руку. Оцтові припарки та купелі — таке лікування приписала пані Лемора карликові, коли боялася, щоб той не захворів на лускачку. Але прохати щоранку глек оцту — в такий спосіб таємницю надовго не збережеш. Довелося вдовольнитися вином... та коли вже марнувати, то не добрий напій.

Нігті на чотирьох пальцях були вже чорні, хоча великий хвороба поки що оминула. На середньому пальці сіризна вже проповзла другу кісточку. «Я мав би їх відтяти, — подумав він, — та як потім пояснити нестачу?» Конінгтон не насмілювався розкрити таємницю своєї хвороби. Дивина, але вояки, що заради порятунку бойового побратима ставали до нерівного бою і плювали в обличчя смерті, кидали того самого побратима за один удар серця, щойно дізнавалися про його лускачку. «Хай би той клятий карлик краще потонув.»

Пізніше того ж дня, вбраний і в рукавицях, Конінгтон оглянув замок і надіслав по Галайду Гаррі та решту старшини. У світлиці на військову раду зібралися дев'ятеро: Конінгтон, Стрікланд, Хальдон Півмаестер, Чорний Балак, пан Франклин Буйцвіт, Мало Джайн, пан Брендель Бирн, Дик Колій та Лимонд Горох. Півмаестер мав для них добрі новини.

— Табору дісталася звістка від Марка Мандригулі. Волантинці висадили їх на березі, що виявився Естермонтом, десь із п'ятьма

сотнями хлопців. Вони захопили Зелен-Камінь.

Естермонт був острів неподалік півострова Пізьма, який вони ніколи не мали за мету.

— Кляті волантинці так палко прагнуть нас здихатися, що викидають на кожен клапоть сухої землі, — буркнув Франклин Буйцвіт. — Ладен закластися, наших вже розкидало по всіх гойданих Порогах.

— З моїми слонами, — болісно простогнав Гаррі Стрікланд.

Галайда, вочевидь, сумував за своїми улюбленцями.

— Мандригуля не мав при собі лучників, — мовив Лимонд Горох. — Звідки нам знати, чи не вислав Зелен-Камінь круків, перш ніж здатися?

— Треба гадати, що вислав, — мовив Джон Конінгтон, — але з якими листами? Про що? В найліпшому випадку — звістку ошелешеного пана про невідомих наскочників з моря.

Перш ніж вирушити з Волон Терису, він наказав старшині не показувати у перших нападах жодних прапорів: ані триголового

дракона принца Аегона, ані своїх власних грифонів, ані черепи і полкові золоті корогви. Хай Ланістери підозрюють Станіса Баратеона, піратів з Порогів, розбійників з лісу чи ще кого згадають. Якщо Король-Берега досягнуть непевні та суперечливі звістки — воно і на краще. Що повільніше ворухитиметься Залізний Престол, то довший час матиме «Дружина», щоб зібрати сили і залучити до справи союзників.

— На Естермонті мають бути кораблі. Це ж острів. Хальдоне, надішли листа Мандригулі — хай залишить у замку залогу і везе решту людей на Пізьму. Якщо має вельможних бранців — хай візьме з собою.

— Слухаю волі мосьпана. Так сталося, що дід Естермонт має родинні зв'язки з обома королями. А отже, хороших заручників.

— Хороші викупи! — бадьоро додав Галайда Гаррі.

— Час нам вже послати по принца Аегона, — оголосив князь Джон. — Тут, за мурами Грифонового Сідала, йому буде безпечніше,

ніж у таборі.

— Я вишлю кінного гінця, — мовив Франклин Буйцвіт, — але хлопець не вподобає думку сидіти в безпеці, кажу вам. Він хоче варитися у самій гущавині.

«Як і всі ми в його віці» — подумав князь Джон, пригадуючи себе.

— Чи настав уже час підняти його прапор? — запитав Горох.

— Наразі ще ні. Хай Король-Берег думає, що то лише князьок-вигнанець повернувся додому, винайнявши сердюків, щоб змагатися за своє родове право. Стара, добре відома справа. Я навіть напишу королю Томену, попрохаю пробачення і повернення земель з титулами. Хай пережує, поміркує. А поки вони смикатимуться і бентежитимуться, ми таємно розішлемо звістки нашим можливим прихильникам у штормовому краю та Обширі. А також у Дорні. — То був найголовніший крок. Дрібніше панство могло приєднатися до справи з переляку чи надії вхопити ласий шмат, але лише великий князь дорнійський мав

силу і снагу кинути виклик домові Ланістер з союзниками. — Над усіх інших ми маємо навернути до себе Дорана Мартела.

— Оце вже навряд! — відповів Стрікланд. — Дорнійський лякається власної тіні. Зухвалість та рішучість — це не про нього.

«Не більше, ніж про тебе.»

— Так, великий князь Доран — людина сторожка. Він ніколи не приєднається до нас, не маючи певності в перемозі. Щоб переконати його, ми маємо показати силу.

— Якщо Пик та Водограй упораються з дорученим, ми матимемо в руках майже усю Пізьму, — зауважив Стрікланд. — Чотири замки за стільки ж днів — як на мене, гучний початок. Та ми досі зібрали лише половину потуги. Треба дочекатися решти людей. Коней нам теж бракує, і слонів. Я кажу: треба чекати. Збирати силу, перетягати на свій бік дрібних володарів. Хай Лисоно Маар усюди розішле шпигунів — рознюхати усе, що можна, про наших ворогів.

Конінгтон кинув на опасистого отамана-

полковника холодний погляд. «Цей ватажок — аж ніяк не Чорносерд, не Лихий Булат, не Маелис. Він чекатиме, доки скрижаніють сім пеклів, аби не натерти зайвого мозоля.»

— Ми не на те перетнули півсвіту, щоб сидіти і чекати. Наша найкраща надія — вдарити сильно та швидко, перш ніж у Король-Березі дізнаються, хто ми такі. Я маю намір захопити Штормолам. Це майже нездоланна твердиня і останнє володіння Станіса Баратеона на півдні. Коли вона буде в наших руках, ми матимемо надійний прихисток, куди при потребі зможемо відступити. До того ж опанування Штормоламу покаже нашу силу.

Старшина «Золотої Дружини»
перезирнулася.

— Якщо Штормолам досі у руках вірних Станісові людей, то ми забиратимемо замок не в престолу, а в нього, — заперечив Брендель Бирн. — Чому б натомість не укласти з ним союз проти Ланістерів?

— Станіс є Робертівим братом, того самого лукавого поріддя, що стало руїною дому

Таргарієн, — нагадав йому Джон Конінгтон. — А до того ж він за тисячі верст звідси, разом із тим жалюгідним військом, яке йому ще лишилося. Між нами лежить увесь обшир держави. Півроку пішло б на те, щоб лише знайти Станіса. А знайшовши, яку поміч ми з нього матимемо?

— Коли Штормолам такий нездоланий, як ви хочете його здолати? — запитав Мало.

— Хитрістю та підступом.

Але Галайда Гаррі Стрікланд не погоджувався.

— Я кажу: треба чекати!

— То й почекаємо. — Джон Конінгтон підвівся. — Десять днів. Але не довше. Саме стільки часу забере підготуватися. Вранці одинадцятого дня ми виступаємо на Штормолам.

Принц прибув до них за чотири дні на чолі батова з сотні кіннотників. Позаду тупотіло трійко слонів. З принцом була і пані Лемора, знову вдягнена у білі септині шати. Попереду їхав пан Роллі Ходикачка; з плечей його

струменіло сніжно-біле корзно.

«Надійний чолов'яга, вірний друг, — подумав Конінгтон, дивлячись, як Качур спішується, — але не гідний місця у Королегвардії.» Він щосили намагався відрадити принца дарувати Ходикачці біле корзно, наполягаючи, що цю честь варто притримати для воїнів гучнішої слави, чия відданість додасть блиску їхній справі, і молодших синів славного панства, чия підтримка їм знадобиться у майбутній боротьбі. Але малий не вгавав.

— Качур загине за мене у скрутну годину, — казав він. — Більшого від лицаря моєї Королегвардії мені не треба. Якби я хотів сина вельможного князя при гучній вояцькій славі — то взяв би Крулеріза.

«Принаймні я переконав його лишити шість інших місць вільними. Інакше Качур вже вів би за собою шістьох каченят, що змагалися б один з одним у сліпій вірності.»

— Супроводьте його милість до моєї світлиці, — наказав князь. — Негайно.

Та принц Аегон Таргарієн був далеко не той згідливий хлопчина, що носив прізвисько Молодий Гриф. Трохи не година минула, доки він нарешті з'явився у світлиці з Качуром при боці.

— Князю Конінгтоне, — мовив він, — мені дуже припав до смаку ваш замок.

«Землі твого батька чарують красою, казав він. Срібне волосся летіло за вітром, очі блищали темним порфіром, темнішим за очі цього хлопчика.»

— Мені він теж до смаку, ваша милосте. Прошу сідати. Дякую, пане Роллі, у вас ми наразі потреби не маємо.

— Ні, я хочу, щоб Качур лишився. — Принц сів. — Ми говорили зі Стрікландом та Буйцвітом. Вони розповіли про задуманий вами напад на Штормолам.

Джон Конінгтон спробував не показати свого гніву.

— Мабуть, Галайда Гаррі переконував вас почекати?

— Авжеж, — кивнув принц. — Але я не

чекатиму. Гаррі — боязкий перестарок, який навіть своєї тіні лякається, хіба не так? Ви ж, пане князю, як на мене, маєте рацію. Я погоджуюся, що Штормолам треба взяти... з одним лише застереженням. Похід на нього очолю я сам.

Божа жертва

На околиці, де село, напевне, колись випасало худобу, королевині люди будували вогнище.

«І де ж тепер та худоба?» Усюди завглибшки до коліна лежав сніг, але в одному місці вояки відгорнули його і довбали дірки у мерзлому ґрунті сокирами, заступами та кайлами. Вітер вихорився з заходу, наносячи ще снігу на скрижанілу поверхню озер.

— Не треба тобі на це дивитися, — мовила Аля Мормонт.

— Та не треба. Але подивлюся. — Аша Грейджой була донькою кракена, не страхопудливим дівчиськом, що мліло при вигляді людської безжальності.

День був темний, холодний, голодний — такий самий, як напередодні й решта перед

ним. Майже увесь його вони перебули на льоду, тремтячи коло двійка дірок, проколупаних у меншому з замерзлих озер, і стискаючи у незграбних від товстих рукавиць руках рибальську волосінь. Зовсім нещодавно вони чіпляли на гачок по одній-дві рибки кожна, а люд вовчої пущі, звиклий до риболовлі з льоду, витягав і по чотири, і по п'ять. Але того дня Аша повернулася ні з чим, крім холоду, що просочився аж до кісток. Алі велося не краще. Вже три дні жодній з них не щастило упіймати ані рибинки.

Ведмедиця зробила ще одну спробу:

— Ну то мені не треба на це дивитися!

«Авжеж. Це не тебе хочуть спалити королевіні люди.»

— То йди собі. Маєш моє слово: я не втечу. Куди мені тікати? До Зимосічі? — Аша зареготала. — Кажуть, дотуди всього лише три дні верхи.

Шестеро королевиних людей борюкалися з двома величезними стовпами, витесаними з сосни — намагалися занурити їх у ями,

викопані шістьма іншими королевиними людьми. Аші не треба було питати, навіщо потрібні стовпи — вона знала сама. «Палі. Для паління.» Насувалася ніч, червоного бога треба було годувати. «Приношення крові та вогню, — казали королевині люди, — щоб Господь Світла обернув на нас своє вогняне око і розтопив ці трикляті сніги.»

— Навіть у сій царині пітьми та жаху нас захистить Господь Світла! — просторікував пан Годрі Парин перед товариством, що зібралось повітріщатися, поки палі забивали у ями.

— Де сніг, а де твій південський бог? До чого тут він? — забурчав Артос Кремінець. Чорну бороду йому вкривала кірка льоду. — На нас зійшов гнів старих богів. Це їх ми маємо уласкавити.

— Авжеж, — додав Великий Цеберник Вуль. — Твоє червоне Рагло в цих краях — ніщо. Лишень старих богів ним розлютили. Вони дивляться зі свого острова.

Село чиншовиків стояло між двома озерами, більше з яких мережили дрібні лісисті острівці,

що витикалися над кригою, наче заморожені кулаки якогось потоплого велета. На одному такому острівці росло стародавнє покручене оберіг-дерево зі стовбуром та гіллям білим, як навколишні сніги. Вісім днів тому Аша ходила до нього з Алею Мормонт — ближче роздивитися червоні щілини очей та скривавлені вуста. «Це сік дерева, — казала вона собі, — смола, що тече всередині оберегів.» Та розум твердив одне, а очі бачили інше. Що бачиш — у те і віриш; а бачили вони засохлу кров.

— Це ви, північани, навели на нас сніги! — пручався Корліс Шеляг. — Ви та ваші гемонські дерева. Але Ра-Гльор нас врятує!

— Ра-Гльор прирече нас на погибель, — похмуро відповів Артос Кремінець.

«Чума на ваших двох богів» — подумала Аша Грейджой.

Пан Годрі Велетнева Смерть оглянув палі, добряче пхнув одну — упевнитися, що її вкопали міцно.

— То й добре. Послужать справі. Пане

Клейтоне! Виводьте пожертву.

Пан Клейтон Саж був при Годрі міцною правицею. «Чи сказати краще, попихачем.» Аші пан Клейтон до смаку не припав. Де Парин здавався люто відданим червоному богові, там Саж був просто лютим і жорстоким. Аша бачила його коло ніч-ватри; він стояв і дивився палкими жадібними очима, аж роззявивши рота. «Він не бога любить, а вогонь» — раптом зрозуміла вона.

Коли Аша спитала пана Юстина, чи Саж завжди був таким, той відповів, скривившись:

— На Дракон-Камені він полюбляв товариство катів: кидав з ними кості, допомагав у допиті бранців... а надто — молодих бранок.

Аша не здивувалася. Саж мав би особливу втіху від спалення її самої — в тім вона не сумнівалася. «Хай би той сніг вже хоч трохи попустило.»

Вони стояли за три дні шляху від Зимосічі дев'ятнадцять діб. «П'ять сотень верст від Жбиру-в-Пущі до Зимосічі. П'ять сотень верст

лету крука.» Та жоден із них не був круком, а віхоли не вщухали. Щоранку Аша прокидалася у сподіваннях нарешті побачити сонце — лише затим, щоб перебути ще один день снігопадів та сніговіїв, які сховали геть кожну хатину в селі під брудно-білим курганом, та й над «довгим домом» намели вже досить, щоб невдовзі поховати його зовсім.

На додачу війську не лишилося харчів, окрім виснажених коней, зловленої в озерах риби (якої щодня меншало) і жалюгідної дичини, котру хуражири знаходили в холодному мертвому лісі. Левову частку конятини забирали собі королівські лицарі та зацне панство, посполитим воякам майже нічого не лишалося. Не диво, що вони почали їсти власних мерців.

Аша жажнулася не менше за інших, коли Ведмедиця розповіла, що чотирьох Горострукових людей застукали, коли вони патрали покійника зі служби померлого князя Зруба — різали шмати м'яса зі стегон та сідниць, поки одна з рук вже шипіла на рожні.

Та прикидатися, що здивована, не могла — радше б заприсяглася, що ті четверо вже не першими у цій похмурій виправі скуштували людської плоті, лишень першими втрапили на очі.

За королівським наказом четвірка Горострука мала заплатити життям за свій бенкет... а разом і за припинення снігопаду, як твердили королевині люди. Аша Грейджой у їхнього червоного бога не вірила, та все ж молилася, щоб їхні обіцянки справилися. Бо якщо вони не справдяться, то будуть ще вогнища, і тоді пан Клейтон Саж нарешті матиме омріяну жертву.

Чотирьох людоджерів пан Клейтон вигнав на мороз голими, з руками, зв'язаними за спиною шкіряними ременями. Наймолодший плакав, запинаючись у снігових заметах. Ще двійко пересували ноги, наче мерці, не відриваючи очей від землі. Аша здивувалася, побачивши їх зовсім пересіченими. «Не чудовиська, — подумала вона, — а люди як люди.»

Найстарший з чотирьох був старий

десятник. Він єдиний зберіг волю до спротиву, сичав і плювався отрутою на королевиних людей, що підпихали його списами.

— Грав я ваші сраки, і вашого червоного бога теж! — ревів він. — Чув мене, Парин? А ти, Велетнів Смердь? Я реготав, коли здихав твій сраний родич, Годріку! Було нам і його з'їсти — бо ж так смачно пахкотів, коли смажився. Ручуся, м'який був та ніжний. Аж соком спливав!

Удар ратищем списа кинув чолов'ягу на коліна, та не стулив йому пельку. Підвівшись, він виплюнув повний рот крові, кілька вибитих зубів, і продовжив:

— А пуцька — то найсмачніше, надто коли хрустка. Невеличка жирненька ковбасочка. — Навіть коли його вже обмотували ланцюгами, він правив своєї. — Гей, Корлісе Шелягу, ану йди сюди! Що то за ім'я таке — Шеляг? Це стільки твоя мати з одного парубка брала? А ти, Саже, клятий байструче, ти...

Пан Клейтон не відповів ані слова. Один швидкий удар розчахнув десятникові горло,

залити йому груди потоком крові.

Плаксій зарюмсавав ще страшніше, здригаючись усім тілом при кожному схлипі. З себе він був такий кощавий, що Аша порохувала кожне ребро.

— Ні, — благав юнак, — молю вас, він був уже мертвий, мертвий, а ми — такі голодні, згляньтеся...

— Десятник був розумник, — сказала Аша Алі Мормонт. — Роздратував Сажа, щоб той його вбив.

І замислилася, чи спрацює така вихватка двічі — якщо зрештою настане її черга.

Чотирьох жертв прикували спиною до спини, по двоє до однієї палі. Там вони й висіли, трійко живих і один мертвий, поки віряни Господа Світла обкладали їм ноги поколотими дровами та ламаним гіллям, а тоді поливали світильною олією — ще й мушили поквапитися, бо рясно сніжило, і невдовзі дерево мало змокрити.

— Де король? — запитав пан Корліс Шеляг.

Чотири дні тому холод і голод забрав одного

з королівських зброєносців — хлопчика на ім'я Брієн Парин, родича пана Годрі. Станіс Баратеон стояв коло поховального вогнища, на якому тіло малого віддали вогню, з тяжко і болісно насупленим обличчям, а по тому віддалився у свою сторожову вежу і відтоді з неї не повертався... хіба що час від часу його милість помічали на даху вежі — обриси короля вимальовувалися проти сторожового вогню, що палав там удень і вночі. «Розмовляє з червоним богом» — казали одні. «Викликає пані Мелісандру» — наполягали інші. Так чи інакше, Аші Грейджой думалося, що король геть загубився і тепер відчайдушно молить про допомогу та порятунок.

— Гей, Кантію, піди до короля і скажи, що все готове, — наказав пан Годрі найближчому щитникові.

— Король вже тут, — відповів голос Річарда Горпа.

Зверху на бляхи та кольчугу пан Річард вдягнув товсто підбиту опанчу, прикрашену трьома метеликами-бразниками проти поля

попелу та кістки. Поруч із ним крокував король Станіс, а далі, намагаючись не відставати, поспіхом шкандибав Арнольф Карстарк, спираючись на ціпок тернового дерева. Князь Арнольф знайшов їх вісім днів тому. Північанин привів з собою сина, трьох онуків, чотири сотні списників, чотири десятки лучників, з тузінь кінних латників, маестра та клітку круків... але харчів лише стільки, щоб прогодувати своє власне рушення.

До Аші вже дійшла звістка, що Карстарк насправді не був князем — лише каштеляном Карголду, поки законний володар перебував у полоні в Ланістерів. Кощавий, зігнутий і покручений, з лівим плечем на півстопа вищим за праве, Арнольф мав жилаву шию, сірі скошені очі та жовті зуби. До повного облісіння йому лишалося кілька білих волосин; розгалужена борода була тут біла, там сіра, але всюди неоковирно кошлата. У посмішці його Аші відчувалося щось кисле і гірке. Та все ж, якщо чутки не брехали, саме Карстарк мав сісти правити на Зимосічі, якщо їм вдасться її

узяти. Колись у далекому минулому дім Карстарк відщепився пагоном від дому Старк, до того ж князь Арнольф першим зі значкового панства Едарда Старка оголосив підтримку справі Станіса.

Скільки Аша розуміла, Карстарки трималися старих богів півночі — тих самих, яких поділяли з Вулями, Нореями, Кремінцями та іншими верховинними родами. Вона спитала себе, чи не прийшов Арнольф подивитися на спалення лише тому, що Станіс наполіг показати йому силу червоного бога.

При появі Станіса двійко прив'язаних до паль чолов'яг почали благати про милість. Король послухав мовчки, зціпивши щелепи. Потім мовив Годрі Паринові:

— Починайте.

Велетнева Смерть здійняв руки.

— Господи Світла, почуй нас!

— Господи Світла, оборони нас, — заспівали королевині люди, — бо ніч темна і повна жахить!

Пан Годрі підняв голову в напрямку неба,

що швидко темніло.

— Дяка Тобі за сонце, що зігріває нас. Ця молитва — Тобі, Господи, же повернув би його нам і освітив дорогу до наших ворогів.

Сніжинки танули на його обличчі.

— Дяка Тобі за зірки, що наглядають за нами уночі! Молимося, же розірвав би Ти запону, яка ховає їх, же вшанувалися б ми перед їхнім ликом!

— Господи Світла, оборони нас! — молилися королевині люди. — Віджени й не підпусти сю свавільну пільму!

Наперед виступив пан Корліс Шеляг, обіруч стискаючи смолоскипа. Він змахнув ним по колу над головою, роздмухуючи полум'я. Один з приречених тоненько заскиглив.

— Ра-Гльоре, Господи Боже! — заспівав пан Годрі. — Нині віддаємо тобі чотирьох злих і негідних. Невинні й правдиві серцями, віддаємо їх Твоїм чистим вогням, же випалили б пільму з їхніх душ. Хай лукава плоть горить і чорніє, а дух звільняється і летить очищеним до Твого світла. Прийми їхню кров, о Господи, і

розтопи крижані кайдани, що скували Твоїх вірних слуг. Почуй їхній біль і даруй силу нашим мечам, же пролили б кров Твоїх ворогів. Прийми жертву і покажи нам шлях до Зимосічі, же знищили б і покарали невірних.

— Господи Світла, прийми сю жертву! — залунала ще сотня голосів.

Пан Корліс підпалив перше вогнище своїм смолоскипом, тоді пхнув його у дрова в підніжжі другого. Закурилися перші цівочки диму. Бранці закашлялися. Визирнули, наче боязкі діви, язички полум'я, застрибали, затанцювали від днів до ніг. І за кілька ударів серця обидві палі охопив вогонь.

— Він був мертвий! — заверещав хлопець-плаксій, коли полум'я лизнуло йому ноги. — Ми знайшли його мертвим... благаю... так хотілося їсти...

Вогонь доповз йому до яєць. Коли запалало волосся навколо прутня, благання злилися у один довгий вереск, де вже не чути було слів.

Аша Грейджой відчула жовч у шлунку. На Залізних островах вона бачила, як жерці її

власного племені перетинають горлянки робам і віддають їхні тіла морю, щоб ушанувати Потоплого Бога. То був похмурий, брутальний звичай... але не брутальніший за те, що коїлося перед її очима.

«Заплющ очі, — казала вона собі. — Затули вуха. Відвернися. Тобі не треба це бачити.»

Королевіні люди тим часом співали якийсь псалом Ра-Гльорові, та за вереском Аша недочувала слів. Жар вогню бив їй у обличчя, але тіло трусила холодна пропасниця. Повітря загуло від диму і смороду смаленої плоті; одне з тіл ще смикалося у розжарених кайданах, що припинали його до палі.

Зрештою вереск припинився.

Не сказавши ані слова, король Станіс закрокував геть — мабуть, назад до усамітнення у своїй вежі. «До сторожового вогню, — здогадалася Аша, — шукати у полум'ї відповідей.» Арнольф Карстарк посунув був за ним, але пан Річард Горп узяв старого за плече і повернув у напрямку «довгого дому». Глядачі почали потроху розходитися, кожен до свого

вогню і тієї жалюгідної вечері, яку міг знайти.

Клейтон Саж нечутно підкрався і став поруч.

— То що, залізній ступці до смаку видовисько?

Подих його смердів пивом і цибулею. «Очі в нього свинячі» — раптом подумала Аша. Та й доречно: на щиті й вапенроку Саж носив свиню з крилами. Він підсунув їй пику просто перед очі — хоч рахуй чорні цятки на носі — та прогарчав:

— Юрба буде ще більша, коли ти вихилятимешся отам на палі.

Лицар не помилявся. Вовки не плекали до неї любові. Аша була залізного роду і мала відповісти за злочини свого племені: за Калин-Коп і Жбир-у-Пущі, за Торгенів Закут, за століття наскоків на Каменястий Берег, за скоєне Теоном у Зимосічі.

— Ану пустіть мене, пане.

Щоразу як Саж заговорював до неї, Аша аж волала подумки по свої топірці. Танок пальців вона танцювала незгірш найкращих вояків на

островах — і на доказ мала на руках усі десять пальців. «Якби ж станцювати з оцим.» Деяким чоловікам пасувала борода, іншим — вуса; до обличчя пана Клейтона просилася сокира межі очі. Але тут Аша жодної не мала і тому лише спробувати викрутитися. Пан Клейтон схопив її міцніше; пальці в рукавицях увіп'ялися у плечі, наче залізні пазурі.

— Панна попрохала відпустити її, — забурчала Аля Мормонт. — Вам, пане, буде незле послухатися. Панна Аша тут не для вогнища.

— Та куди вона дінеться! — пирхнув Саж. — Скільки серед нас гуляти цій невірній посіпаці морського гемона?!

Але Ашині плечі пустив — нікому-бо не кортіло сваритися з Ведмедицею без зайвої потреби.

Саме цієї миті з'явився пан Юстин Масей.

— Король має інші наміри щодо своєї коштовної здобичі, — мовив він, привітно і легковажно всміхаючись. Щоки йому червоніли з холоду.

— Король? Чи ти? — презирливо пирхнув Саж. — Крути-верти, Масаю, а нічого не викрутиш. Від вогню їй не врятуватися, бо вона має королівську кров. Червона жінка сказала: в королівській крові є сила. Сила, що тішить нашого Господа.

— Хай Ра-Гльор бере тих чотирьох, яких йому віддали. І годі з нього.

— Чотирьох підлих хамів. Жебрацьке приношення. Кров'ю того наброду снігу не зупиниш. А її кров'ю — хтозна...

Знову заговорила Ведмедиця.

— А як ти її спалиш, а сніг усе падатиме, що тоді? Кого палитимеш наступним? Мене?

Аша більше не могла тримати язика на припоні.

— Чому б не пана Клейтона? Може, Ра-Гльор зрадіє побачити одного зі своїх вірних? Відданого слугу, який співатиме хвалу, поки полум'я лизатиме йому пуцьку.

Пан Юстин зареготав. Але Клейтона жарт не розважив.

— Гигикай, Масаю, та диви, не догигикайся.

От як сніг сипатиме далі, то подивимося, хто сміятиметься останнім.

Він зиркнув на мертв'яків коло паль, вишкірив зуби і закрокував до пана Годрі та інших королевиних людей.

— Мій захиснику! — мовила Аша до Юстина Масея. Хай які були його наміри, ниці чи шляхетні, але ласкаве слово він заслужив. — Дякую вам за порятунок, добрий лицарю.

— Друзів тобі серед королевиних людей не додасться, — зауважила Ведмедиця. — Ти що, втратив віру в червоного Ра-Гльора?

— Я ще й не в те віру втратив, — відповів Масей, пирхнувши білою парою в повітрі, — але досі зберіг віру в вечерю. Ви приєднаєтеся до мене, ясні панни?

Аля Мормонт заперечливо хитнула головою.

— Мені зараз шматок у горло не полізе.

— Мені теж. Але раджу таки запхати в себе трохи конятини, бо скоро пошкодуєте, що змарнували нагоду. Виступаючи зі Жбиру-в-Пуці, ми мали вісім сотень коней. Рахунок минулої ночі — шістдесят і чотири.

Аша не вразилася, ба навіть не здивувалася. Майже усі важкі лицарські коні вже повиздихали, рахуючи і власного Масеєвого. Дорожніх кобил спіткала та сама доля. Навіть дрібні бахмутики північан поволі марніли за браком харчу. Та власне, навіщо їм тепер коні? Станіс більше нікуди не рухався. А сонце, місяць і зірки не з'являлися вже так давно, що Аша почала сумніватися, чи не наснилися їй вони.

— Тоді я піду і попоїм.

Аля захитала головою.

— А я ні.

— Ну то дозвольте наглянути за панною Ашею, — мовив пан Юстин. — Маєте моє слово: я не дозволю їй утекти.

Ведмедиця неохоче пробурчала згоду, глуха до кпинів у голосі лицаря. На тім вони й розійшлися: Аля до свого намету, Аша з Юстином Масеєм — до довгого дому. Лежав він недалечко, та замети були глибокі, вітер дмухав щосили, а Ашині ноги перетворилися на брили льоду, ще й кісточка стріляла болем

на кожному кроці.

Хай який малий та непоказний, все ж «довгий дім» був найбільшою будівлею в селі. Саме тому вельможі й воєводи забрали його собі, віддавши королю кам'яну вартову вежу на березі озера. Двійко стражників стояли обабіч дверей, спираючись на довгі списи. Один відхилив Масеєві засмальцьовану двірну запону, і пан Юстин супроводив Ашу до блаженного тепла, що панувало всередині.

Уздовж обох стін довгого дому бігли лави та столи на кобильницях, де могло сісти з півсотні людей... а натопталось вже вдвічі більше. Посередині земляного полу викопали рівчак для вогнища; над ним у даху тягнувся рядок відтулин для диму. Вовки обрали собі місця по один бік рову, південські лицарі та панство — по інший.

Аші подумалося, що південники виглядають геть нужденно: кощаві, з запалими щоками, одні — зблідлі та змарнілі, інші — з червоними від палючого вітру обличчями. Північани натомість здавалися нівроку міцними та

здоровими — рум'яні чолов'яги з рясними кущами борід, убрані в хутро та залізо. Певно ж, холод та голод не оминув і їх, але виправа далася їм легше, надто завдяки «ведмежим лапам» та витривалим тутешнім коникам.

Аша зняла рукавиці, щулячись, коли розминала пальці. Біль стрілив їй угору литкою — то напівзамерзлі ноги трохи відтанули у теплі. Тікаючи з села, чиншовики залишили чималий запас болотнини; у повітрі висів димний туман та густі земляні пахощі. Аша струсила сніг з кобеняка і повісила його на кілочок за дверми.

Пан Юстин знайшов їм місця на лаві й приніс вечерю на двох: пиво і шматки конятини, спечені на чорне ззовні, але червоні всередині. Аша зробила ковток пива і напустилася на конятину. Шматок був менший, ніж попереднього разу, але живіт забурчав од самих лише пахощів.

— Дякую вам, добрий пане, — мовила вона; підборіддям її спливав жирний кривавий сік.

— Юстин! Я наполягаю.

Масей порізав собі м'ясо на шматочки і штрикнув один з них кинджалом. Далі за столом Віл Лисорук розповідав воякам навколо себе, що Станіс поновить наступ на Зимосіч за три дні. Він сам, мовляв, чув з вуст одного зі стайнярів, що ходили за королівськими кіньми.

— Його милість бачив перемогу в полум'ї!
— оголосив Лисорук. — Ще й таку перемогу, про яку співатимуть тисячу років у княжому замку та селянській хаті!

Юстин Масей підняв очі від своєї конятини.

— Холодний рахунок минулої ночі сягнув вісімдесяти. — Він виколупав з зубів шматочок жилявого м'яса і відкинув пальцем до найближчого собаки. — Якщо виступити в похід, то помиратимемо сотнями.

— А як лишимося тут, то й тисячами, — заперечив пан Гамфрей Стрімчак. — Я кажу: наступ або смерть!

— А я відповідаю: наступ і є смерть. Нехай ми дійдемо до Зимосічі... що далі? Як ми її візьмемо? Половина з наших так заслабла, що ледве ноги пересуває. Ти їм накажеш

видиратися мурами? Чи будувати гуляй-городи?

— Треба сидіти тут, чекати доброї години, — мовив пан Ормунд Вильд, схожий на кощавий труп старий лицар, котрому на вигляд личило вже не сидіти, а лежати.

Аша чула плітки, що дехто зі щитників та списників ставив гроші на те, хто з зацного панства і славного лицарства помре наступним. Панові Ормонду віддавали першість майже одностайно. «От би взнати, скільки грошей ставлять на мене, — подумала Аша. — Мо', ще не пізно і собі закластися?»

— Тут хоч прихисток якийсь є, — наполягав Вильд, — і риба у озерах.

— Риби тут замало, а рибалок забагато, — похмуро пробурчав князь Горострук.

Він з-поміж усіх мав найбільше причин хмурніти. По-перше, саме його людей щойно спалив пан Годрі. По-друге, серед товариства, зібраного у довгому домі, гуляли чутки, що Горострук не лише знав про скоєне своїми вояками, а й поділяв їхнє частування.

— Правду каже, — забурчав Нед Дривняк, один зі жбирських пластунів. Його ще кликали Нед Кусиніс, бо мороз відкусив йому кінчик носа дві зими тому. Дривняк знав вовчу пуцу найкраще за всіх живих людей. Навіть найпихатіше королівське панство зрештою навчилося замовкати і слухати, коли він розтуляв рота. — Скільки там тих озер, а рибалок вже кількасот. Юрमितесь на них, мов хробаки на трупі. Дірок наробили, аж дивуюся, як ніхто ще з головою не втопився. Коло острова є місця, де наче щури лід погризли.

І захитав головою.

— Озера вже порожні. Геть усе з них вибрано.

— Тим паче час вирушати! — наполягав Гамфрей Стрімчак. — Якщо однак чекає смерть, то хоч зустрінемо її з мечами у руках!

Суперечка розгорталася так само, як напередодні, а тоді ще за день і два. «Рушити вперед і загинути, сидіти тут і помирати, відступити і пропасти.»

— Ну то ти і стрічай її, як хочеш, Гамфрею,

— відповів Юстин Масей. — А я краще поживу ще трохи, хоч весну побачу.

— Дехто кличе таких боягузами, — мовив князь Горострук.

— Краще хай кличуть боягузом, ніж людожером.

Горострукове обличчя скривилося у нападі люті.

— Ах ти ж...

— Смерть на війні — справа звична. — У дверях стояв пан Річард Горп, з мокрим від розталого снігу волоссям. — Хто піде з нами, розділить і здобич, яку ми візьмемо в Болтона та його байстрюка, і частку невмирущої слави. Хто заслабкий для наступу — мусить сам подбати про себе. Але маєте моє слово: щойно ми візьмемо Зимосіч, як негайно вишлемо вам харчів.

— Ви не візьмете Зимосіч!

— Авжеж візьмемо, — почулося клекотіння від високого столу, де сидів Арнольф Карстарк з сином Артором та трьома онуками. Князь Арнольф підвівся на ноги, наче стерв'ятник

одірвався від здобичі. Одна плямиста рука вчепилася у плече сина, шукаючи опори. — Ми візьмемо її заради Неда і його доньки. Еге ж, і заради Молодого Вовка, свавільно вбитого хлопчика. Я зі своїми покажу шлях. Я так і сказав його ласкавій милості королю. «Рушаймо, — сказав я. — Ще й місяць не обернеться, а ми вже скупаємося у крові Фреїв та Болтонів.»

Вояки почали гатити ногами по підлозі, а кулаками — по стільниціях. Майже всі серед них були північанами, помітила Аша. Південне панство навпроти, через вогняний рів, сиділо на лавах мовчки і нерухомо.

Юстин Масей почекав, поки ревище вщухне, а тоді мовив:

— Ваша мужність, князю Карстарку, гідна захвату, але самою мужністю мурів Зимосічі не здолаєш. Благаю, розкажіть: як ви зібралися здобути замок? Кидаючи сніжки?

Відповів йому один з онуків князя Арнольфа:

— Зрубаємо дерева, зробимо тарани, та й

виб'ємо ворота.

— І загинете.

Подав голос другий онук:

— Наробимо драбин і видеремося на мури.

— І загинете.

Озвався Артор Карстарк, молодший син князя Арнольфа:

— Збудуємо обложні вежі. Гуляй-городи.

— І загинете, загинете, загинете! — Пан Юстин закотив очі під лоба. — На богів, Карстарки, невже ви всі з глузду з'їхали?

— На яких ще «богів»? — утрутився Річард Горп. — Щось ти забуваєшся, Юстине. Ми маємо одного-єдиного бога. Про поганських гемонів у цьому товаристві краще не згадуй. Бо врятувати нас нині може лише Господь Світла. Хіба ти не згоден?

І виразно поклав руку на руків'я меча, не зводячи очей з обличчя Юстина Масея. Його пекучий погляд змусив пана Юстина захищатися.

— Авжеж, лише Господь Світла. Моя віра не слабша за твою, Річарде, ти й сам знаєш!

— Я не в вірі твоїй сумніваюся, Юстине, а в мужності. Ти проповідуєш зраду і поразку на кожному кроці, відколи ми вирушили зі Жбиру-в-Пущі. Я аж мимохіть питаю себе, на чиєму ти боці.

Масеєвою шиєю поповзла фарба.

— Годі вже з мене! Обридло стовбичити тут і слухати образи!

Він зірвав вогкого кобеняка зі стіни так раптово, що Аша почувала, як репнула тканина, тоді пропхався повз Горпа і вийшов у двері. Палатою пронісся подих холодного вітру, здійнявши жарини з вогняного рову і трохи роздмухавши вогнище.

«І оком не встигла змигнути, як його вже корова язиком злизала, — подумала Аша. — Отакий захисник — наче з глини ліплений.» І все ж пан Юстин був один з небагатьох людей, ладних заперечити, якби королевині люди забажали її спалити. Тому вона стала на ноги, нап'яла одєжину і пішла за лицарем у нічну хуртовину.

І загубилася, не подолавши навіть півдесятка

сажнів. Аша бачила сторожовий вогонь на верхівці вартової вежі — тьмянний жовточервоний виблиск, що наче плавав у повітрі. За винятком його, решта села зникла. Аша опинилася посеред білого світу снігу і тиші, намагаючись подолати замети, що сягали їй до сідниць.

— Юстине? — покликала вона.

Відповіді не було. Десь ліворуч почулося кінське іржання. «Бідолаха боїться. Мабуть, здогадується, ким завтра вечерятимуть.» Аша щільніше загорнулася у кобеняка.

Потроху, крок за кроком, ноги самі принесли її на сільське пасовисько, хоч вона його спершу і не впізнала. Та потім побачила соснові палі — чорні, обгорілі, але не пропалені наскрізь. Ланцюги на мертвих вже вистигли, та все ще тримали жертв у залізних обіймах. На одному сидів крук, смикаючи клаптики горілої плоті з чорного черепа. Сніг, що вихорився з неба, вже вкрив згарище при підніжжі стовпів і ноги мерця до кісточок. «Старі боги хочуть його поховати, — подумала Аша. — Це не їхніх

рук справа.»

— Дивися, та не відвертайся, ступко, — прогув позаду низький голос Клейтона Сажа. — Така ж гарнюня будеш, коли засмажишся. Цікаво буде послухати, як верещать каракатиці.

«Господи моїх прадідів, якщо ти чуєш мене у своїх палатах під могутніми водами, подаруй мені одненького, хоч крихітного, металнього топірця.» Та Потоплий Бог не відповів. Як завжди. «Така вона, божа вдача.»

— Ви бачили пана Юстина?

— Отого дурнуватого жевжика? Чого тобі від нього треба, ступко? Якщо кортить ноги розсунути, то ходи під мене — я такий зух, що Масеєві не снилося.

«Ступка і ступка. Лаєшся, дурнику, та й раденький. Гадаєш, ніхто не втямить, що твоя єдина мрія — цю ступку натовкти?» Проте Саж був гірший за Лидола-Малидола. «Цей що скаже, те і зробить.»

— Ваш король холостить чоловіків за згвалтування, — нагадала вона йому.

Пан Клейтон стиха реготнув.

— Король нічого не побачить — бо скоро геть засліпне од своїх вогнів. Але ти не лякайся, ступко, я тебе не згвалтую. Бо довелось б тоді тебе зарізати, а я волюю подивитися, як ти гориш коло стовпа.

«Знову кінь.»

— Чуєте?

— Що чую?

— Коня. Ні, коней. Їх там багато.

Вона повернула голову, дослухалася. Сніг чудернацько викривляв голоси й шум — було годі впізнати, звідки що чується.

— Це такі в каракатиць жарти? Нічого я не... — Раптом Саж насупився. — Дідько у клятій пеклі! Вершники!

Він гарячково, незграбно намацав піхви товстими хутряними рукавицями і не одразу, але все-таки видобув меч-півторака.

Дотоді вершники були вже поруч. Вони виникли зі сніговію, наче загін білих упирів — чималі здоровані на невеличких кониках, ще більші у кошлатих хутрах. При поясах вони мали мечі, що співали своєї залізної пісні,

брязкаючи у піхвах. Аша побачила чималу бойову сокиру при сідлі в одного, келепа за спиною в іншого. Вершники мали і щити, але такі заліплені снігом та льодом, що годі було побачити герби чи знаки. Попри всі нап'яті на неї шари вовни, хутра і вивареної шкіри, Аша відчула себе голою. «Ріг би мені, — подумала вона. — Хоч табір збудити.»

— Тікай, ступко дурноголова! — заволав пан Клейтон. — Вшивайся, перекажи королю! На нас напав Болтон!

Хай який Саж був гидкий та брутальний, мужності йому не бракувало. З мечем у руці він посунув крізь сніг, стаючи між вершниками та баштою короля, чиї вогні мерехтіли позаду, наче жовтогаряче око якогось чудернацького бога.

— Хто їде? Ану стійте! Спиніться!

Передній вершник натягнув перед ним повід. Позаду їхало ще — напевне, десятків зо два. Аша не мала часу рахувати. Можливо, там, у буревіях, ховалося ще кількасот, що сунули просто по п'ятах. Ціле військо Руза Болтона

могло напосістися на них, сховавшись у пітьмі та снігових вихорах. Втім, оці прибульці...

«Їх забагато для розвідників і замало для передового полку війська.» До того ж двоє мали на собі чорні строї. «Нічна Варта» — зрозуміла вона зненацька.

— Хто ви такі? — гукнула Аша.

— Друзі, — відповів чомусь знайомий голос. — Шукали вас при Зимосічі, та надибали тільки Гавиноного Харча Умбера, що стукотів у котли та дмухав у роги. А вас знайти — то була штука. Чимало часу згаяли.

Вершник скочив з сідла, відкинув каптура і вклонився. Він мав рясну бороду, геть порослу льодом, і якусь мить Аша його не впізнавала. Та нарешті...

— Тріс?! — перепитала вона, вирячивши очі.

— Ласкава панно. — Трістіфер Ботлик став на коліно. — Дівчисько теж тут. Рогон, Язикатий Грім, Перст, Грак... загалом шестеро. Усі, хто міг всидіти в сідлі. Кром помер від ран.

— В чому справа? — завимагав пан Клейтон

Саж. — Ти один з її клятої породи? Хто вас випустив з підземелля у Жбирі?

Тріс підвівся і обтрусив з колін сніг.

— Сивіллі Гловер запропонували чималий викуп за наше звільнення. Вона вирішила прийняти його від імені короля.

— Який ще викуп? Хто дасть хоч мідяка за оцю викинуту морем наволоч?

— Я дав, пане лицарю. — Той, хто відповів, виїхав наперед на своєму бахмутикові. Був він дуже високий, тендітний і такий довгоногий, що чоботи ледь не волочилися землею. — Я мав потребу в міцному супроводі, щоб безпечно дістатися короля, а пані Сивілла бажала позбутися кількох зайвих ротів.

Шалик ховав обличчя довготелесого, та на голові той мав найчудернацькішу шапку, яку Аша бачила від своєї останньої подорожі до Тирошу — цілу вежу м'якої повсті, позбавлену крисів і складену з трьох різних товщиною, поставлених один на одний поверхів.

— Мені дали зрозуміти, що короля Станіса я знайду тут. Маю до нього дуже нагальну

розмову.

— А ти ще хто, в сім смердючих дідьків, такий?

Довготелесий вправно зіскочив з бахмутика, зняв свою незвичайну шапку і вклонився.

— Маю честь бути Тихо Несторісом, сумирним слугою Залізного Банку Браавосу.

З усіх чудернацьких істот, які могли з'явитися кінно з нічної п'тьми посеред вовчої пущі, останнім Аша Грейджой чекала побачити браавоського лихваря. Це було аж занадто безглуздо; з грудей мимоволі вирвався сміх.

— Король Станіс обрав собі за сталець тутешню сторожову вежу. Певна, пан Клейтон радо проведе вас туди.

— Це буде дуже гречно. На жаль, час спливає надто швидко. — Пеняжнин роздивився її темними проникливими очима. — А ви, коли не помиляюся — ясна панна Аша з дому Грейджой.

— Аша з дому Грейджой, авжеж. Та чи я така ясна та красна, як личить панні — тут думки різняться.

Браавосець посміхнувся.

— Ми привезли вам подарунок. — Він майнув до людей позаду себе. — Наприпочатку ми думали вже шукати короля у Зимосічі. Та на жаль, ці самі хуртовини замели і замок. Попід його стінами ми знайшли тільки Морза Умбера з загоном зелених хлопчаків, що чекали на прибуття короля. А він віддав нам ось їх.

«Якусь дівчину і якогось старого» — подумала Аша, побачивши двох людей, яких доволі грубо викинули у сніг просто перед нею. Дівчина відчайдушно трусилася, навіть загорнута у хутра. Якби не переляк, її б назвали гарненькою, хоча кінчик носа зчорнів од укусів морозу. Щодо старого... в ньому нічого гарного не було. Аша бачила городніх опудал, які мали на собі більше плоті. Обличчя небораки скидалося на череп, обтягнутий шкірою, волосся було біліше за кістку, але брудне і засмальцьоване. Від старого огидно смерділо; самий його вигляд наповнив Ашу відразою.

Старий підняв очі.

— Сестро. Ось бачиш — цього разу я тебе

впізнав.

Ашине серце спинилося у грудях.

— Теон?!

Його вуста розтяглися у моторошному вишкірі. Половини зубів бракувало, інша половина була потрощена на друзки.

— Теон, — повторив він. — Мене звати Теон. Кожен має знати своє ім'я.

Віктаріон

Коли Залізний Флот налетів на здобич, море було чорне, а місяць світив ясним сріблом. Ціль вони помітили у вузькій протоці між Кедровим островом та скелястими горбами на узбережжі, що належало Астапорові — саме так, як провістив жрець Мокорро.

— Гіскарець! — крикнув Довгобурун Пайк з «воронячого гнізда».

Віктаріон Грейджой дивився, як більшає вітрило чужого корабля, з високого переднього чардаку. Невдовзі стало видно, як здіймаються і падають весла; довгий білий слід засяяв позаду в місячному світлі, наче шрам у плоті моря.

«Не бойовий корабель, — зрозумів Віктаріон. — Торговельна галера, і чималенька.» Здобич мала бути добряча;

великий керманіч дав капітанам знак починати гонитву і захопити корабель приступом.

Капітан галери вже зрозумів, у яку халепу вскочив, і переклав на захід, до Кедрового острова — можливо, сподівався знайти прихисток у схованій затоці або наразити переслідувачів на гострі скелі вздовж північно-східного берега острова. Проте галера була важко накладена товаром, а залізяни мали за себе добрий вітер. «Журба» і «Залізна перемога» перетнули здобичі шлях, а прудкий «Боривітер» і спритний «Персторуб» наблизилися ззаду. Та навіть тоді гіскарський капітан не спустив прапора. Коли «Лемент» став зі здобиччю облавок до облавку, обдираючи лівий бік і трощачи весла, обидва кораблі були вже так близько до страхолюдних руїн Гозаю, що над ними лунав невпинний мавп'ячий вереск. А тим часом зруйнованими пірамідами міста вже повзли перші промені вранішнього світла.

Нагорода переможцям звалася «Гіскарським світанком». Так сказав капітан, якого

доправили до Віктаріона у кайданах. Корабель належав Новому Гісові, повертався туди через Юнкай після торгівлі у Меєрині. Капітан не розмовляв жодною пристойною мовою, окрім горлової гіскарської — суцільного гарчання та сичання, найбридкішої говірки, чутої Віктаріоном Грейджоєм за життя. Мокорро перекладав капітанові слова посполитою мовою Вестеросу. Капітан твердив, що війну за Меєрин скінчено, драконова цариця загинула, а містом править гіскарець на ім'я Гіздак.

За брехню Віктаріон наказав вирвати йому язика. Даянерис Таргарієн не загинула, запевнив його Мокорро; червоний бог Ра-Гльор показав йому обличчя королеви у священних вогнях. Залізний керманіч брехні не терпів, тому наказав зв'язати гіскарця по руках та ногах і викинути у море на приношення Потоплому Богові.

— Твій червоний теж матиме свою жертву,
— пообіцяв він Мокорро, — але на морі править Потоплий Бог.

— Немає богів, крім Ра-Гльора та Іншого,

чись ім'я не можна називати.

Жрець-ворожбит був убраний у врочисте та непоказне чорне вбрання, з ледь помітним гаптуванням золотою ниткою по комірі, рукавах та подолі. Червоної тканини на «Залізній перемозі» не знайшлося, але і лишатися у просолоному лахмітті, яке мав на собі Мокорро, коли Ховрах виловив його з моря, було б ганебно. Тому Віктаріон наказав Томові Прибийдубові пошити жерцеві нову рясу з того, що знайшлося, і навіть пожертвував одну з власних сорочок. А були вони чорні з золотим, бо за герб дім Грейджой мав золотого кракена проти чорного тла, і той самий знак сяяв на прапорах та вітрилах його кораблів. Криваво-кармазинові шати червоних жерців були чужі й незвичні залізянам; Віктаріон сподівався, що його люди легше приймуть Мокорро вдягненим у кольори Грейджоїв.

Та сподівання виявилися марними. Вбраний у чорне з голови до п'ят, з личиною червоних і жовтогарячих полум'яних язиків на обличчі,

жрець виглядав ще моторошнішим. Жеглярі сахалися, коли він ходив чардаком, і плювалися, коли на них падала його тінь, щоб не зурочитися. Навіть Ховрах, який сам виловив червоного жерця з моря, почав закликати Віктаріона віддати його Потоплому Богові.

Але Мокорро знав ці чужі береги так, як не знали їх залізяни, і до того ж був утаємничений у науку про драконів. «Вороняче Око тримає при собі чаклунів... то чому мені не можна?» Його власний чорний ворожбит був могутніший та показніший, ніж усі троє Еуронових, навіть якби їх кинути у один казан і зліпити разом у одного. Мокрочуб, мабуть, не схвалив би, але Аерон з його побожністю лишився на іншому кінці світу.

Отже, Віктаріон стиснув обпечену руку в могутній кулак і мовив:

— «Гіскарський світанок» — негідне ім'я для корабля Залізного Флоту. На подяку до тебе, чародію, я нарікаю його «Гнівом червоного бога».

Чаклун поштиво схилив голову.

— На те воля капітана.

І ось кораблів Залізного Флоту знову стало п'ятдесят і чотири.

Наступного дня на них налетіла раптова чамра. Та Мокорро передбачив і погіршення погоди. Коли шалена злива з буревієм минулася, то виявилось, що зникло три кораблі. Віктаріон не мав змоги дізнатися, чи вони потонули, чи викинулися на берег, а чи збилися зі шляху.

— Вони знають, куди ми прямуємо, — сказав він своїм жеглярам. — Якщо не потонули, то доженуть.

Залізний керманіч не мав часу чекати на незграб і тихоплавів — тільки не тоді, коли його наречену обложили вороги. «Найвродливіша жінка у світі потерпає без моєї сокири.»

До того ж Мокорро запевнив, що три кораблі не втрачено назавжди. Щовечора жрець-ворожбит запалював вогнище на передньому чардаку «Залізної перемоги» і

ходив круг полум'я, виспівуючи молитви. Відблиски ніч-ватри робили його чорну шкіру схожою на вилощений онікс; іноді Віктаріон ладен був заприсягтися, що і наколоті на обличчі жерця вогні теж танцюють, вихиляються та вигинаються, зливаються один з одним, змінюють кольори при кожному повороті жерцевої голови.

— Чорний жрець накличе на наші голови гемонів, — ляпнув якимось один весляр.

Коли про це доповіли Віктаріонові, капітан наказав шмагати небораку, доки спина в нього не скривавилася від плечей до крижів. А почувши пророцтво Мокорро: «Твої загублені ягнята повернуться до пастви коло острова під назвою Ярос», відповів:

— Молися, щоб повернулися, жерцю. Бо скуштуєш батога наступним.

Море мінилося синім та зеленим, сонце палало на чистому блакитному небі, коли Залізний Флот запопав свою другу здобич у водах на північний захід від Астапору. Цього разу це був мирійський коч під назвою «Голуб»,

що прямував до Юнкаю через Новий Гіс, везучи килими, солодкі зелені вина та мирійське мереживо. Капітан його володів «мирійським оком», що наближувало віддалені речі — то були два скла у хитромудро з'єднаних трубках, які ковзали всередину одна одної, і «око» ставало не довшим за кинджал. Цей скарб Віктаріон забрав собі, коч перейменував на «Жулан», а полонених жеглярів наказав узяти на викуп — вони не були ані работорговцями, ані рабами, але вільними мирійцями і гартованими мореплавцями, вартими чималих грошей. Щоправда, «Голуб», припливши з Миру, не приніс свіжих новин ані про Меєрин, ані про Даянерис — лише старі звістки про дотракійських вершників уздовж Ройни, виступ «Золотої Дружини» на війну тощо; все це Віктаріон давно чув і знав.

— Що ти бачиш? — запитав капітан свого чорного жерця тієї ночі, коли Мокорро стояв біля ніч-ватри. — Що чекає на нас завтра? Знову чамра?

У повітрі, здавалося йому, стояли пахощі дощу.

— Сірі небеса, сильні вітри, — відповів Мокорро. — Але без дощу. Позаду скрадаються тигри, попереду чекає ваш дракон.

«Ваш дракон.» Віктаріонові подобалося таке чути.

— Скажи мені щось, жерцю, чого я не знаю.

— Капітанові наказувати, мені коритися, — відповів Мокорро.

Жеглярі при звичаїлися кликати його Темним Вогнем — а вигадав це Стефар Гикавий, бо не вмів проказати «Мокорро». Та під будь-яким іменем жрець володів незвичайними силами.

— Тут берег біжить з заходу на схід, — розповів він Віктаріонові. — А де повертає на північ, там ви натрапите ще на двох зайців. Прудких, з багатьма ногами.

Саме так і сталося — цього разу здобиччю виявилися дві галери, довгі, зграбні та прудкі. Ральф Перебийнога першим помітив їх, але невдовзі вони перегнали «Лихо» і «Безнадію».

Тоді Віктаріон надіслав по них «Залізне крило», «Боривітер» і «Кракенів цілунок» — три найшвидші кораблі у всьому флоті. Гонитва тривала майже всю решту дня, та наприкінці його обидві галери було взято приступом у короткому запеклому бою. Віктаріон дізнався, що вони пливли порожніми, прямуючи до Нового Гісу по припас та зброю для гіскарських легіонів, розташованих поблизу Меєрину... і по свіжі затяги для війни — замінити мертвих.

— Багато людей загинуло в битвах? — запитав Віктаріон.

Жеглярі з галер заперечили: більшість померла від кривавої різачки, яку гіскарці називали «блідою кобилою». І услід за капітанами «Гіскарського світанку» керманічі повторили брехню про смерть Даянерис Таргарієн.

— Ну то поцілуйте її від мене у тому пеклі, в якому знайдете, — мовив Віктаріон, послав по свою сокиру і стяв їм голови просто на місці.

Опісля він поклав під ніж і решту жеглярів з захоплених галер, лишивши тільки прикутих

до весел рабів. Їм він сам розбив кайдани і сказав, що тепер вони вільні люди та мають неабияку честь веслувати у Залізному Флоті — честь, про яку мріє кожен хлопчак на Залізних островах.

— Драконова королева звільняє рабів, і я чиню так само! — оголосив капітан.

Галери він перейменував на «Тінь» та «Примару».

— Хочу, щоб вони повернулися з іншого світу і лякали юнкайців, — сказав він тієї ночі своїй смаглявці після того, як отримав од неї свою втіху.

Останнім часом вони дуже прихилилися одне до одного, і прихильність щодня зростала.

— Вдаримо на них, наче грім з неба, — мовив Віктаріон, стискаючи жінці груди.

Він спитав себе, чи не так почувався його брат Аерон, коли до того говорив Потоплий Бог. Зараз великий керманіч і сам майже чув божий голос, що здіймався з глибин моря. «Ти добре послужиш мені, мій капітане, — здавалося, проказували хвилі. — Саме для

цього я тебе створив.»

Але він збирався погодувати і червоного бога теж — вогняного бога Мокорро. Рука, зцілена жерцем, на вигляд була страшна та огидна — мовби спалена у печі, потріскана від ліктя до кінчиків пальців. Іноді, коли Віктаріон стискав кулака, шкіра лускала і пускала дим, але загалом рука стала дужішою, ніж була будь-коли.

— Нині зі мною двоє богів, — сказав він смаглявій жінці. — Жоден ворог не встоїть перед двома богами.

А тоді перекотив смаглявку на спину і оволодів нею ще раз.

Коли скелі Яросу з'явилися ліворуч проти носа, залізний капітан побачив, що на нього вже чекають три загублені кораблі — саме так, як обіцяв Мокорро. В нагороду Віктаріон подарував жерцеві золоту гривню.

Тепер він мав зробити вибір: наважитися зайти у протоку чи повести Залізний Флот навколо острова. Спогад про Файний острів досі скимів у пам'яті залізного керманича.

Станіс Баратеон тоді напосівся з півночі та півдня на Залізний Флот, затиснений у протоці між островом та великою землею, і завдав Віктаріонові найстрашнішої в його житті поразки. Але огинати Ярос означало втратити кілька днів коштовного часу. Так, Юнкай лежав неподалік, і кораблів у протоці мало швендяти чимало, але бойових так далеко від Меєрину Віктаріон серед них не чекав.

«Як учинив би Вороняче Око?» Віктаріон трохи поміркував, потім віддав наказ своїм капітанам:

— Заходьмо до протоки!

Перш ніж Ярос зник далеко позаду, флот поповнився ще трьома кораблями. Ховрах з «Журбою» здобув жирного купецького галеаса, Манфريد Марлин на «Шуліці» — трохи меншу торговельну галеру. Їхні черева були натоптані коштовним крамом: винами, шовками, прянощами, рідкісними породами дерева і ще рідкіснішими пахощами. Але справжнім скарбом були самі кораблі. Пізніше того ж дня «Сім черепів» і «Згуба слабаків» натрапила на

рибальську лайбу — невеличку, повільну, занедбану посудину, ледве варту клопоту. Віктаріон був незадоволений, що аж два його кораблі відволіклися на жалюгідних рибалок... але саме з їхніх вуст він почув про повернення чорного дракона.

— Срібна цариця зникла, — розповів йому старший на лайбі. — Полетіла геть на своєму чудовиську аж за Дотракійське море.

— Де лежить те Дотракійське море? — завимагав Віктаріон. — Я поведу через нього Залізний Флот і знайду королеву, хай де вона є!

Рибалка гучно зареготав.

— Отакої! Я б на те подивився. Дотракійське море — не з води, а з трави, йолопе!

Цього йому казати було не варто. Віктаріон ухопив рибалку за горло спаленою рукою, підняв у повітря, гепнув спиною об щоглу і стискав, доки обличчя юнкайця не стало чорніше за пальці, що врізалися йому в плоть. Якусь хвилину чолов'яга хвицяв ногами і звивався, марно силуючись вирватися з

капітанового хвату.

— Ніхто не може назвати Віктаріона Грейджоя йолопом і дожити, щоб цим похвалитися.

Капітан розтулив пальці й дав безсилому тілу рибалки ляпнутися на чардак. Довгобурун Пайк і Том Прибийдуб перекинули його через облавок; Потоплий Бог отримав ще одне приношення.

— Ваш Потоплий Бог є гемоном, — згодом сказав йому чорний жрець Мокорро. — Він лише роб у службі Іншого, темного бога, чиє ім'я не можна казати.

— Стережися, ворожбите, — попередив його Віктаріон. — На цьому кораблі є побожні люди, які висмикнули б тобі язика за блюзнірство. Твій червоний бог матиме свою частку. Це я тобі обіцяю, а моє слово — залізо. Спитай будь-кого з моїх людей.

Чорний жрець схилив голову.

— Нема потреби питати, великий керманичу. Господь Світла показав мені, чого ви варті. Щоночі у моїх вогнях я бачу відблиск

слави, що чекає на вас.

Слова його потішили Віктаріона Грейджоя аж до глибин серця; так він і сказав смаглявці тієї ночі.

— Мій брат Балон був великою людиною, та я зроблю те, чого не зміг він. Залізні острови знову стануть вільними, і повернеться старий звичай. Навіть Дагонові таке не було до снаги.

Майже сто років минуло, відколи на Морекамінному Престолі сидів Дагон Грейджой, але залізяни й досі переповідали казки про його битви та наскоки. За Дагонових часів Залізний Престол обіймав король-слабак, чії сльозаві очі дивилися без упину за вузьке море, де плели змови і заколоти збіговиська байстрюків та вигнанців. Тоді з Пайку і вплив князь Дагон, щоб знову зробити море, де заходить сонце, своїм власним.

— Він ухопив за гриву самого лева у його лігві, а лютововкові вкоротив хвоста... але навіть Дагон не зумів подолати драконів. Та я зроблю драконову королеву своєю. Вона ляже до мене в ліжку і подарує багато міцних синів.

Тієї ночі чисельність Залізного Флоту сягнула шістдесяти.

На північ од Яросу чужі вітрила у морі почастішали. Флот був дуже близько до Юнкаю, а узбережжя між Жовтим Містом та Меєрином мало кишіти купцями і перевізниками припасів. Тому Віктаріон повів Залізний Флот у глибші води, де його б не помітили очі з суходолу. Але навіть там вони мали стрічати інші кораблі.

— Хай ніхто не втече і не попередить наших ворогів, — наказав залізний керманіч.

І ніхто не втік.

Море було зелене, а небо сіре того ранку, коли «Журба», «Діва-войовниця» і власна Віктаріонова «Залізна перемога» схопили невільницьку галеру з Юнкаю в водах на північ від Жовтого Міста. У череві корабля було двадцяттеро напахчених хлопчиків і вісім десятків дівчат на продаж до будинків утіхи в Лисі. Жеглярі з корабля ніколи не гадали зустріти небезпеку так близько до власного дому, і залізянам не склало жодного клопоту їх

полонити. Звався корабель «Хтивою дівою».

Віктаріон поклав работорговців під меч, тоді надіслав людей униз розкувати веслярів.

— Тепер ви веслуєте для мене. Не лінуйтеся, і забагатієте.

Дівчат він розділив між своїми капітанами.

— Лисенійці обернули б вас на хвойд, — сказав їм Віктаріон, — але ми вас врятували. Тепер вам доведеться втішати лише одного чоловіка замість багатьох. Хто добре розважить своїх капітанів, ті стануть дружинами з солі — а це неабияка честь.

Напахчених хлопчиків Віктаріон наказав забити у ланцюги і кинути в море. То були неприродні покручі; на кораблі без них аж дихати стало легше.

Собі Віктаріон узяв сімох найдобріших дівчат. Одна мала волосся червоного золота і веснянки на цицьках. Інша голила волосся усюди на тілі. Ще одна очі мала карі, волосся брунатне, а норів боязкий, наче в миші. Четверта мала такі величезні цицьки, яких Віктаріон ще не бачив. П'ята була зовсім

дрібненька, з прямим чорним волоссям, золотою шкірою та очима кольору бурштину. Шкіра шостої була біліша за молоко, у сосках та нижніх губах вона носила золоті кільця; шкіра сьомої, навпаки, була чорніша за чорнила каракатиці. Людопродавці Юнкаю навчили їх науки семи зітхань, та Віктаріон відібрав дівчат не заради неї — доки він не дістанеться Меєрину і не здобуде свою королеву, його жагу вдовольняла смаглявка. Який чоловік захоче свічку, коли на нього чекає сонце?

Галеру він перейменував у «Вереск людолова». З нею потуга Залізного Флоту склала шістдесят і один корабель.

— Кожен здобутий нами корабель зміцнює нашу силу, — казав Віктаріон своїм залізянам, — та відси й далі матимемо більше клопоту. Вже завтра чи, може, післязавтра ми зустрінемо бойові кораблі. Ми входимо у води, де владарює Меєрин, де на нас чекають флоти його ворогів. Нас зустрінуть кораблі з усіх трьох Невільникарських Міст, з Толосу, Елірії та Нового Гісу, ба навіть з Карфу.

Він ретельно подбав, щоб не згадати про зелені галери Старого Волантису; а вони ж мали вже пробиратися затокою Журби — тієї самої години, коли він проказував свою промову.

— Невільникарі та їхні кораблі — слабаки. Ви бачили, як вони від нас тікають, чули, як вони верещать, коли їх карають на горло. Кожен з вас вартий двадцяти таких, бо лише нас зроблено з заліза. Пам'ятайте про це, коли ми знову побачимо невольникарські вітрила. Нікого не жалійте і самі милості не просіть. Який нам хосен з милості? Ми — залізного роду, два боги наглядають за нами. Ми заберемо їхні кораблі, знищимо їхні сподівання і обернемо води їхньої затоки на кров!

Гучне ревище відповіло на його слова. Капітан, похмурий та врочистий, кивнув усім, потім наказав вивести знизу на чардак тих сімох дівчат — найвродливіших з усіх, знайдених на «Хтивій діві». Він розцілував кожную в обидві щоки й розповів, яка на них чекає честь і шана, хоча вони не зрозуміли ані

слова. Тоді Віктаріон наказав відвести їх на рибальську лайбу, захоплену раніше, перерізати линву і підпалити.

— Сим дарунком цноти та краси ми вшановуємо двох богів! — оголосив він, поки бойові кораблі Залізного Флоту проминали палаючу лайбу на веслах. — Нехай відродяться ці дівчата у світлі, не споганені смертною хіттю, або зйдуть до підводних палат Потоплого Бога частуватися, танцювати і сміятися, доки не висохнуть моря на землі.

Наприкінці справи, перед тим, як задимлену лайбу проковтнуло море, вереск семи юних чарівниць перетворився у вухах Віктаріона Грейджоя на радісну пісню. Услід накотив могутній вітер — вітер, що наповнив вітрила і погнав флот на північ, тоді на схід і знову на північ, до Меєрину та його пірамід багатобарвної цегли. «На крилах пісні я лечу до тебе, Даянерис» — думав залізний керманіч.

Тієї ночі він уперше за свою подорож видобув драконовий ріг, який Вороняче Око знайшов серед димливої пустки великої Валерії.

Ріг був звивистий і покручений, від кінця до кінця у шість стоп завдовжки, виблискував чорним, був схоплений кільцями червоного золота і темного валерійського булату. «Пекельний ріг Еурона.» Віктаріон пробіг уздовж нього пальцями. Ріг був теплий і гладенький, наче стегна смаглявої жінки, і такий налощений, що у глибині він бачив власну викривлену подобу. Кільця були оздоблені чудернацьким і, мабуть, чарівним, глибоко врізаним у метал письмом.

— Валерійські ерогліфи, — назвав його Мокорро.

Та Віктаріон знав і без нього.

— Що тут написано?

— Чимало. — Чорний жрець вказав на один з золотих обручів. — Тут ім'я цього рогу. Він зветься «Драконов'яз». Ви колись чули його пісню?

— Один раз чув. — Один з братових покручів сурмив у його пекельний ріг на король-вічі на Старому Вику. То був могутній бурмило з голоною головою, обручами золота,

нефриту і гагату на грубих від м'язів руках, та наколотим на грудях великим яструбом. — Його пісня, вона... пече. Неначе самі кістки палають і смажать тобі плоть зсередини. А письмо розжарилося до червоного, потім до білого, аж боляче було дивитися. Здавалося, та пісня ніколи не скінчиться. А скидалася вона на довгий вереск... чи радше на тисячу вересків, злитих у один.

— Що сталося з людиною, яка в нього сурмила?

— Неборака помер. На вустах знайшли пухирі. Птах його спливав кров'ю. — Капітан гупнув себе кулаком у груди. — Яструб, просто тут. Кожне перо капотіло кров'ю. Я чув, чолов'ягу геть випало зсередини. Та може, брешуть.

— Не брешуть. — Мокорро покрутив пекельний ріг, роздивляючись дивні літери, що бігли другим з золотих обручів. — Осьде написано: «Неси́ла смертно́му дмухнути в мене і піти живим».

На Віктаріона накотили гіркі думки про

братську зрадливість. «Еуронові дарунки завжди отруєно.»

— Вороняче Око заприсягся, що його ріг підкорить драконів моїй волі. Але як мені те допоможе, коли ціна йому — смерть?

— Ваш брат сам у ріг не дмухав. І ви не мусите. — Мокорро вказав на булатну смугу. — Ось. «Кров за вогонь, вогонь за кров.» Хто саме дмухає у ріг — це нічого не важить. Дракони прийдуть до господаря рогу. Ви повинні оголосити себе ним. А для цього знадобиться кров.

Бридка мала

Того вечора під храмом зібралось одинадцять слуг Багатоликого Бога — стільки разом вона ще не бачила. Крізь передні двері прибули тільки панич та товстун; решта з'явилася таємними проходами, невідомими стороннім. На всіх були однакові чорно-білі рясни; та посівши своє місце, кожен зняв з голови каптура і показав обличчя, яке обрав на той день. Крісла з високими спинками було різьблено з чорного гебану та білого оберегу, як двері у храмі нагорі. Гебанові крісла мали на спинках обличчя з оберіг-дерева; оберегові крісла — обличчя з гебану.

Навпроти через кімнату стояла інша послушниця, тримаючи глек темно-червоного вина. Сама дівчинка тримала воду. Коли хтось зі слуг хотів пити, то здіймав очі або згинав

пальця, і котрась із двох або обидві поспішали наповнити кухля. Та решту часу вони просто стояли і чекали на погляди, яких не було. «Мене різьблено з каменю, — нагадала вона собі. — Я кам'яний бовван, мов дожі, що стоять уздовж Протоки Звитяжців.» Вода була важка, але й руки вона мала вже міцні.

Жерці розмовляли мовою Браавосу, хоч якось раз кілька хвилин гаряче сперечалися високовалерійською. Дівчинка розуміла слова — майже всі — та часто недочувала тихі голоси.

— Я знаю його, — чула вона слова жерця з обличчям чумного хворого.

— Я знаю його, — погоджувався товстун, якому вона саме наливала.

Але красень мовив:

— Я подарую сьому чоловікові дарунок. Я його не знаю.

Згодом і косоокий сказав те саме про когось іншого.

За три години вина та розмов жерці один за одним відкланялися... усі, окрім лагідного

чоловіка, жебрачки і того, чиє обличчя несло на собі ознаки чуми: щоки йому вкривали мокрі болячки, волосся геть випало, кров текла з однієї ніздрі та вкривала кіркою кутики обох очей.

— Наш брат бажає перемовитися з тобою, дитино, — сказав їй лагідний. — Сідай, коли хочеш.

Вона всілася у крісло оберіг-дерева з гебановим лицем. Криваві болячки її зовсім не лякали — надто довго вона прожила у Домі Чорного та Білого, щоб лякатися облудної личини.

— Хто ти? — запитав чумний, коли вони лишилися наодинці.

— Ніхто.

— Таки не так. Ти Ар'я з дому Старк, яка кусає собі губу і не вміє збрехати.

— Я була нею. Але вже не є.

— Навіщо ти тут, брехухо?

— Служити. Навчатися. Міняти обличчя.

— Спершу мушиш змінити те, що маєш у серці. Дарунок Багатоликого Бога — це не

дитяча забавка. Ти ладна вбивати для власної мети, для власної втіхи. Заперечиш?

Вона вкусила губу.

— Я...

Він дав їй ляпаса. Щока миттю заболіла, та вона знала, що сама заслужила.

— Дякую. — Отримавши удосталь ляпасів, вона, можливо, зуміє більше не кусати губу. Таке-бо личило Ар'ї, але не нічній вовчиці. — Так, заперечу.

— І збрешеш. Я бачу правду в твоїх очах. Ти маєш очі вовка і смак до крові.

«Пан Грегор, — мимоволі подумала вона. — Дунсен, Раф Любчик, пан Ілин, пан Мерин, королева Серсея.» Якби вона розтулила рота, то мусила б збрехати, а він би тоді знав. І тому лишилася мовчазною.

— Мені казали, ти була кішкою. Скрадалася провулками, смерділа рибою, продавала скойки та мушлі за гроші. Непоказне, непомітне життя, що пасує такій непоказній та непомітній істоті. Попроси — і тобі його повернуть. Штовхай возика, хвали товар, рахуй

монети, та й по тому. Серце-бо маєш надто м'яке, щоб стати однією з нас.

«Він хоче відіслати мене геть.»

— Я не маю серця. Замість нього зяє діра. Я вбила вже силу-силенну людей. І вас би вбила, якби схотіла.

— І відчула б утіху?

Правильної відповіді вона не знала.

— Може, й так.

— Тоді тобі тут не місце. У цьому домі смерть не вважають за втіху та розвагу. Ми не воїни, не сердюки, не хвалькуваті брави, надуті пихою. Ми ніколи не даруємо дарунок, щоб потішити себе. І не самі вибираємо, кого вбивати. Ми лише слуги Багатоликого Бога.

— «Валар дохаеріс». На кожного чекає служба.

— Ти знаєш слова, та для служби занадто погордлива. Слуга має бути сумирним і покірним.

— Я покірна! А таку сумирну ще пошукати! Лагідний чоловік мимоволі захихотів.

— Певен, ти зуміла б стати найвеличнішою

богинєю сумирності. Та чи зумієш заплатити ціну?

— Яку ціну?

— Ціна — це ти. Ціна — це все, що ти маєш, і все, що сподіваєшся мати. Ми забрали твої очі, потім віддали назад. Далі ми заберемо вуха, і ти ходитимеш у тиші. Ти віддаси нам ноги і повзатимеш. Ти станеш нічиєю донькою, нічиєю дружиною, нічиєю матір'ю. Твоє ім'я стане облудою, і навіть обличчя на тобі не буде твоїм власним.

Вона трохи не вкусила губу знов, та вчасно схопилася. «Моє обличчя — темна вода. Все ховає, нічого не показує.» Вона подумала про всі імена, які носила донині: Арік, Куна, Куріпка, Китичка з перетічок. Згадала і те дурненьке дівчисько з Зимосічі, яке кликали Ар'єю-Конякою. Імена нічого не важили.

— Я можу заплатити ціну. Дайте мені обличчя.

— Обличчя треба заслужити.

— Скажіть, як.

— Подарувати певній людині певний

дарунок. Зумієш?

— Якій людині?

— Ти її не знаєш.

— Я не знаю безліч людей.

— Він якраз і є одним з них. Незнайомець. Ти його не любиш, ти його не зневажаєш, ти його взагалі не знаєш. Ти вб'єш його?

— Так.

— Ну то зранку ти знову станеш Китичкою з перетічок. Вдягни її обличчя, спостерігай, корися. І ми побачимо, чи ти справді гідна служити Багатоликому.

Тож наступного дня вона повернулася до Бруско і його доньок у будиночок при протоці. Бруско аж очі викотив, побачивши її, а Брея стиха зойкнула.

— Валар моргуліс, — замість привітання мовила Китичка.

— Валар дохаеріс, — відповів Бруско.

І далі все стало так, наче вона нікуди й не дівалася.

Перший погляд на людину, яку вона мала вбити, дівчинка кинула пізніше того ж ранку,

коли штовхала возика брукованими вулицями перед Порфіровою Гаванню. Чоловік був старий — добраче за п'ятдесят. «Хіба чесно прожити на світі так багато років, — переконувала вона себе, — коли моєму батькові дісталоя так мало?» Але Китичка з перетічок батька не мала і тому приховала думку лиш для себе.

— Скойки, черепашки, вустриці! — кричала Китичка, коли він її проминав. — Вустриці, рачки, великі зелені мушлі!

Вона йому навіть посміхнулася — іноді посмішки вистачало, щоб людина зупинилася і щось купила. Та старий не відповів на посмішку — натомість насупився і пройшов повз дівчинку, хлюпаючи чоботями в калюжі. Бризки намочили їй ноги.

«Якийсь геть нечемний, — подумала вона, спостерігаючи, як старий віддаляється. — І обличчя має зле та суворе.» Носа старий мав гострого і тонкого, вуста — вузькі, очі — маленькі, близько посаджені. Волосся йому вже посивіло, та невеличка гостра борідка ще

зберегла чорноту. Китичка подумала, що він її фарбує, і здивувалася, чом би тоді не фарбувати і волосся. Одне з плечей він мав вище за інше і тому здавався калікою-горбанем.

— То зла людина! — оголосила вона того ж вечора, повернувшись до Дому Чорного і Білого. — Вуста у нього лихі, очі — зловісні, а борода — наче в останнього мерзотника!

Лагідний чоловік посміхнувся.

— Він така ж людина, як усі інші. Носить у собі й світло, і пільму. Не тобі його судити.

Дівчинка запнулася і замислилася.

— То його судили боги?

— Певно, що якісь боги його судили. Навіщо ж потрібні боги, як не судити людей? Але Багатоликий не зважає людські душі. Він дарує свій дарунок і найкращим, і найгіршим. Інакше добрі люди жили б вічно.

Найгідкішими у старому були його руки — так вирішила Китичка наступного дня, спостерігаючи за старим з-за свого возика. Пальці він мав довгі, кощаві, ще й невпинно

рухливі — старий чухав ними бороду, смикав за вухо, тарабанив по столі, смикав туди, смикав сюди... «Руки, наче два білі павуки.» Що більше вона спостерігала за його руками, то більше ненавиділа їх.

— Він забагато рухає руками, — розказала вона у храмі. — Напевне, повен страху. Дарунок принесе йому мир та спокій. Коли я його вб'ю, він подивиться мені в очі й подякує.

— Якщо він так зробить, ти не впораєшся з дорученням. Найкраще буде, коли він тебе навіть не помітить.

Поспостерігавши за старим кілька днів, Китичка дійшла думки, що він є якимось купцем. Торгівля його мала стосунок до моря, хоча він ані разу не ступив ногою на корабель. Цілісінький день він сидів у харчівні-юшниці біля Порфірової Гавані, коло ліктя його вистигала миска цибульної юшки, а він шурхотів паперами, перекладав воскові печатки, озивався різким, неприємним голосом до цілої вервечки капітанів, власників кораблів та інших купців — і скидалося, що жоден з них

його не любив.

Та любов любов'ю, а гроші вони йому несли: шкіряні гамани, пухкі від золота, срібла та чотирикутних залізних монет Браавосу. Старий ретельно їх перелічував, розкладав на стосики одна до іншої, не плутаючи, не змішуючи. На монети він ніколи не дивився, лише кусав — завжди лівим боком рота, де досі мав усі зуби. Час від часу він пускав одну крутитися по столі й слухав, як вона дзвенить, коли зупиняється.

А коли всі монети було пораховано та скуштовано, старий щось шкрябав на пергамені, прикладав свою печатку і віддавав капітанові або купцеві. Та бувало, що трусив головою і відсовував гроші назад через стіл. Коли він робив таке, прибулець гнівався та червонів лицем — або навпаки, бліднув і виглядав наляканим.

Китичка не тямил, що відбувається.

— Вони платять йому золотом і сріблом, а він за те дає їм письмо на пергамені. Вони дурні, або що?

— Серед них є і дурні. Але більшість —

обережні та сторожкі. Дехто сподівається ошукати старого. Та його не так легко ошукати.

— Але що він їм продає?

— Він виписує кожному зобов'язання. Якщо їхні кораблі гинуть у бурі або потрапляють до рук піратів, він за те обіцяє виплатити їм вартість корабля і його товарів.

— Це такий заклад, абощо?

— Своєрідний, так. Заклад, який кожен капітан сподівається програти.

— Гарзд, але якщо вони виграють...

— ...то втратять кораблі, а коли і життя. Подорожувати морями небезпечно, а надто восени. Певно ж, капітанові, якого топить буря, трохи легше буде вмирати, знаючи, що завдяки папірцю, залишеному ним у Браавосі, його вдова і сироти не жебруватимуть.

Сумна посмішка торкнулася його вуст.

— Але одна справа — виписати таке зобов'язання, і зовсім інша — його дотримати.

Китичка все зрозуміла. «Напевне, хтось його ненавидить. Хтось прийшов до Дому Чорного та Білого і помолився богам, щоб його

забрали.» Їй стало цікаво, хто то був, але лагідний чоловік їй не сказав.

— Не тобі дошукуватися зайвого знання у цій справі, — мовив він. — Бо хто ти є?

— Ніхто.

— А «ніхто» не питає нічого. — Він узяв її за руки. — Якщо не можеш зробити цю річ, то так і скажи. Сорому тут немає. Декого створено служити Багатоликому, а декого — ні. Скажи слово, і я заберу сей тягар з твоїх плечей.

— Я все зроблю. Я сказала, і зроблю.

«Але як?» — майнула думка. Оце вже була штука, бо купець мав особисту варту. Охороняли його двоє: один довготелесий і худорлявий, інший невисокий та кремезний. Вони не відставали від нього ані на крок — від самого ранку, коли купець виходив з домівки, і до повернення додому ввечері. Жодній людині вони не давали вільно наблизитися до старого. Одного разу якийсь п'яниця трохи не врізався у купця, коли той саме повертався додому з юшниці, але довготелесий ступив між ними і так штурхнув п'яницю, аж той сторчма полетів

на землю. В харчівні коротун завжди першим куштував цибульну юшку, а старий чекав, доки юшка вистигне, і куштував вже тоді — вичікував пересвідчитися, чи не сталося чогось лихого з його сторожем.

«Він боїться, — зрозуміла вона, — або ж навіть знає, що хтось хоче його вбити.»

— Не знає, — заперечив лагідний чоловік, — але має підозру.

— Охоронці виходять з ним навіть тоді, коли він іде відлити воду, — мовила вона. — Але він не виходить, коли йдуть вони. Прудкіший з двох — довготелесий. Я зачекаю, доки він піде відлити, увійду в харчівню і вдарю старого ножем в око.

— А інший сторож?

— То незграбний дурень. Я залюбки вб'ю і його.

— Хіба ти горлоріз на полі битви, щоб убивати кожного, хто тобі трапиться?

— Ні.

— Я сподівався, що ні. Ти служниця Багатоликого Бога. Ми, слуги Багатоликого,

віддаємо дарунок лише тим, кого було обрано і позначено.

Вона зрозуміла. «Вбити його. І лише його.»

Минули ще три дні спостереження, доки вона знайшла спосіб, і ще один був витрачений на вправи з маленьким ножиком. Цього її вже раніше навчав Рудий Рогго, та вона не зрізала гаманці, відколи в неї забрали зір, і нині хотіла пересвідчитися, що нічого не забулася. «Роби спритненько та хутенько, не барися, не вовтузся» — казала вона собі, викидаючи крихітне лезо з рукава знову і знову. Коли все в неї нарешті знову стало виходити так, як треба, дівчинка нагострила клинка на камені, аж край його заблищав при світлі свічки сріблястою блакиттю.

Інша частина роботи була хитріша, та їй на поміч прийшла жебрачка.

— Я подарую йому дарунок назавтра, — оголосила дівчинка за сніданком.

— Багатоликий буде задоволений. — Лагідний чоловік підвівся. — Китичка з перетічок відома надто багатьом. Якщо її

побачать за справою, Бруско з доньками матиме клопіт. Час тобі отримати інше обличчя.

Дівчинка не посміхнулася, та про себе зраділа. Вона вже втратила Китичку один раз, сумувала за нею і не хотіла втратити вдруге.

— Як я виглядатиму?

— Бридко. Жінки відвертатимуться, щойно кинуть на тебе погляд. Діти витріщатимуться і тицятимуть пальцями. Сильні чоловіки тебе жалітимуть, хтось навіть і сльозу зронить. Але ніхто з тих, хто побачить, не зможе швидко забути. Тож ходімо.

Лагідний старий зняв з гака залізного ліхтаря і повів її повз тиху чорну водойму та шереди темних мовчазних богів до сходів позаду храму. Жебрачка приєдналася, коли вони почали спускатися. Ніхто не вимовив ані слова; чувся тільки тихий шурхіт ніг у м'яких капцях по сходинках. Вісімнадцять сходинок привели їх до підвалу, звідки розходилися, наче пальці руки, п'ять склепінчастих проходів. Внизу сходинки повужчали, стали крутіші, але

дівчинка бігала ними вгору і вниз тисячу разів, тож тепер вони її не лякали. Ще двадцять дві сходинки — і вони опинилися у нижчому підвалі. Тут проходи були вузькі й криві, наче звивисті чорні жуковини у серці великої скелі. Один з проходів зачиняли важкі залізні двері. Жрець повісив ліхтаря на гак і видобув з рукава візерунчастий ключ.

Сироти побігли їй руками. «Святилище.» Тепер вони мали спуститися ще нижче, аж на третій підземний рівень, до таємних помешкань, куди пускали тільки жерців. Ключ тричі клацнув, дуже тихо, коли лагідний чоловік повертав його в замку. Двері крутнулися на змащених залізних завісах, жодного разу не рипнувши. За ними були ще сходинки, вирубані у суцільній скелі. Жрець знову зняв ліхтаря і пішов першим. Дівчинка рушила за світлом, рахуючи сходинки униз. «Чотири-п'ять-шість-сім.» Раптом їй подумалося, що тут не зайвим був би її ціпок. «Десять-одинадцять-дванадцять.» Вона знала, скільки сходинок лежить між храмом та

підвалом, між підвалом та нижчим підвалом, ба навіть порахувала вузькі звивисті сходи, що збігали на горище, і щаблі крутої дерев'яної драбини, що вела до дверей на дах і відкритий усім вітрам місток на ній.

Але ці сходи були їй невідомі, а тому небезпечні. «Двадцять і одна, двадцять і дві, двадцять і три.» З кожною сходинкою повітря трохи холоднішало. Коли рахунок досяг тридцяти, вона зрозуміла, що знаходиться вже нижче дна проток. «Тридцять і три, тридцять і чотири.» Як глибоко пролягає цей шлях?

Вона налічила п'ятдесят чотири, і сходи нарешті скінчилися перед іншими залізними дверми. Але ці були вже незамкнені. Лагідний чоловік прочинив їх і ступив усередину. Дівчинка пішла услід, а жебрачка — в неї по п'ятах. Лагідний чоловік підняв ліхтаря і широко розчахнув стулки його віконця. Світло полилося на стіни навколо.

Зі стін на неї дивилося безліч облич. Вони висіли попереду і позаду, високо і низько — всюди, куди падало око, всюди, куди

поверталася голова. Дівчинка бачила старі обличчя і молоді обличчя, бліді й темні, гладенькі й зморшкуваті, веснянкуваті й помережані рубцями, вродливі й відразливі, чоловічі й жіночі, хлопчачі та дівчачі, ба навіть обличчя немовлят. Обличчя посміхалися, супилися, повнилися жадібністю, гнівом чи хіттю; на головах кущами чепірилося волосся або виблискували лисини. «Личини, — сказала вона собі, — то лише личини.» Але щойно подумавши, вже знала, що це не так. То були зняті з облич шкіри.

— Вони лякають тебе, дитино? — запитав лагідний чоловік. — Тобі не пізно піти від нас. Подумай, невже ти справді цього хочеш?

Ар'я вкусила губу. Вона сама не знала, чого хоче. «Якщо я піду, то куди?» Вона обмила і роздягла кількасот трупів — мерці її давно не лякали. «А потім їх принесли сюди і зрізали з них обличчя, то й що?» Нічну вовчицю не злякаєш кількома шматками шкіри. «Шкіряні каптури — ось що воно таке. Мені вони не зашкодять.»

— Робіть свою справу! — стрілила вона.

Він провів її палатою повз рядок пройм, що вели у бічні проходи. Його ліхтар освітив кожну по черзі. Один з проходів мав за стіни людські кістки, а стелю йому тримали стовпи з черепів. Ще в одному звивисті сходи бігли далі вниз. «Скільки там ще підвалів? — подумала дівчинка. — Невже вони ніде не кінчаються?»

— Сядь, — наказав жрець.

Вона сіла.

— Тепер заплющ очі, дитино.

Вона заплющила.

— Тобі болітиме, — попередив він, — але біль є ціною, яку платять за могутність. Не ворущися.

«Застигла, мов камінь» — подумала вона і всілася нерухомо. Розріз був швидкий, лезо — гостре. Залізо мало б холодити шкіру, та чомусь здалося теплим. Дівчинка відчула, як обличчям стікає кров — неначе червона запаона, яку опускають на лоба, щоки, підборіддя... і зрозуміла, чому жрець наказав заплющити очі. Коли запаона досягла вуст, на смак вона була

мідно-солоня. Дівчинка лизнула і здригнулася.

— Принеси мені обличчя, — мовив лагідний чоловік.

Жебрачка не відповіла, проте дівчинка почула, як її капці шурхотять кам'яною підлогою. Дівчинці ж він мовив:

— Випий оце.

І пхнув до рук кухлика. Вона випила з нього, не вагаючись. Напій був дуже терпкий — наче кусаєш лимон. Тисячу років тому вона знала дівчинку, яка кохалася у лимонних тістечках. «Але то була не я. Лише Ар'я.»

— Лицедії, мартопляси змінюють своє обличчя мистецькими штуками, — казав лагідний чоловік, — а чаклуни наганяють ману, сплітаючи світло, тінь та жагу і створюючи з них облуду для очей. Ці мистецтва тобі теж належить спізнати, але тут ми робимо дещо глибше. Мудра людина бачить крізь фарби та личини, гостре око розвіює ману... але те обличчя, що вдягнеш ти, буде таке ж правдиве та живе, як те, з яким тебе народила мати. Заплющ очі й не розплющуй.

Вона відчула, як його пальці відкидають назад її волосся.

— Сиди тихо. Відчуття будуть незвичні. Може, у голові запаморочиться. Але ти однак не рухайся.

Далі вона відчула напругу, тиск, тихе шурхотіння — то нове обличчя натягали згори старого. Шкіра, суха і жорстка, дряпнула їй чоло, та коли в неї всоталося трохи її крові, пом'якшала і погнуčkішала. Щоки відчули тепло, зашарілися. Серце затріпотіло в грудях; на довгу мить їй перехопило подих. Навколо горла стиснулися руки, твердіші за камінь, почали душити. Її власні руки скинулися догори, ладні вчепитися пазурями у нападника, але там нікого не було. Жахливий переляк охопив дівчинку; вона почула огидний хрускіт, а з ним прийшов сліпучий біль. Перед нею плавало обличчя — огрядне, бородате, брутальне, з люто скривленими вустами. Вона почула слова жерця:

— Дихай, дитино. Видихни свій страх. Струси з себе тіні. Він мертвий. Вона мертва. Її

біль минув. Дихай!

Дівчинка глибоко, засапано вдихнула і раптом зрозуміла, що все це — правда. Ніхто її не душив, ніхто не бив. Та все ж рука, яку вона піднесла до обличчя, тремтіла. Від дотику пальців посипалися часточки сухої крові, чорні у світлі ліхтаря. Дівчинка помацала щоки, торкнулася очей, обвела щелепу.

— Це й досі моє обличчя. Те саме, що було.

— Справді? Відки певність?

А й справді, відки певність? Вона не відчувала перемін, але ж, можливо, таке і не відчуєш. Дівчинка махнула рукою перед обличчям згори вниз, як колись робив на її очах Якен Ха-Гар у Гаренголі. Тоді його обличчя побігло рясицями і перемінилося. Коли ж вона повторила те саме, не сталося геть нічого.

— Нічого не змінилося. Я відчуваю те саме.

— Відчуваєш те саме, — погодився жрець. — А виглядаєш геть інакше.

— В очах інших людей твій ніс та щелепу злаmano, — мовила жебрачка. — Один бік

твого обличчя вдавнено — там тобі потрощили вилицю. І половини зубів нема.

Дівчинка помацала в роті язиком, але не знайшла жодної прогалини, жодного зламаного зуба. «Чари, — подумала вона. — Маю нове обличчя. Бридке, потворне, понівечене.»

— Попервах тобі можуть наснитися погані сни, — застеріг лагідний чоловік. — Її батько бив її так часто і страшно, що тільки прийшовши до нас, вона звільнилася від страху та болю.

— Ви вбили його?

— Вона прохала дарунку для себе, не для батька.

«Ви все одно мали б убити того виродка.»

Мабуть, він прочитав її думки.

— Зрештою смерть прийшла по нього, як приходять по всіх смертних. Як має прийти по певну людину завтра вранці. — Він підняв світильню. — Тут ми скінчили.

«Наразі так.» Коли вони поверталися назад до сходів, порожні очниці шкір на стінах, здавалося, слідували за нею. Якусь мить вона

майже бачила порух їхніх вуст, котрими вони шепотіли одне одному темні солодкі таємниці — словами надто тихими, щоб розчути.

Тієї ночі сон не приходив легко. Заплутавшись у ковдрах, дівчинка крутилася туди й сюди у холодній темній кімнаті, та хай куди оберталася, бачила там обличчя. «Вони не мають очей, але мене бачать.» На стіні вона побачила обличчя батька, поруч із ним — паніматки, а далі — трьох братів у рядок. «Ні. То родичі якоїсь іншої дівчинки. А я ніхто, і мої брати носять чорно-білі рясини.» І все ж там був і чорний співець, і стайняр, убитий Голкою, а онде — пуздрястий зброносець з корчми на перехресті, а там ще стражник, якому вона перетнула горлянку в Гаренголі. Висів на стіні й Лоскотун, а в чорних дірках, що лишилися йому замість очей, кипіла ненависть. Вид його повернув їй відчуття кинджала у руці, який вона встромляла йому в спину знову і знову.

Коли нарешті до Браавосу прийшов день, був він сірий, темний і хмарний. Дівчинка сподівалася туману, але боги за своєю частою

звичкою не зважили на її молитви. Повітря було чисте і холодне, вітер боляче кусав гострими зубами. «Хороший день для смерті» — подумала вона. Непроханою на вустах з'явилася молитва. «Пан Грегор, Дунсен, Любчик Раф. Пан Ілин, пан Мерин, королева Серсея.» Вона вимовила всі імена лише губами, не кажучи ані слова. У Домі Чорного та Білого ніхто не міг знати, чи не слухають його чиїсь вуха.

Сховища були повні старого одягу, забраного в тих, хто прийшов до Дому Чорного та Білого випити спокою з храмової водойми. Серед куп різноманітних строїв можна було знайти геть усе — від жебрацького лахміття до багатючих шовків та оксамитів. «Бридке дівчисько мусить вдягатися у щось бридке» — вирішила вона і обрала брудну темну кирейку з розкошланими полами, засмальцьовану зелену сорочку, що смерділа рибою, та пару важких чобіт. Останнім з усього спорядження вона заховала в долоню свого ножика.

Поспішати не було потреби, тож вона

вирішила піти до Порфірової Гавані кружним шляхом і перейшла міст до Острову Богів. Китичка з перетічок продавала свої скойки та вустриці навіть тут, серед храмів — коли в Талеї, доньки Бруско, текла місячна кров, і вона залишалася в ліжку. Дівчинка подумала, чи не зустрине тут Талею з товаром — можливо, знадвору Кублиця, де забуті божки мали свої крихітні забуті святилища — але дарма. День був холодний, а Талея не любила вставати надто рано. Жіноча подоба перед каплицею Плакальниці Лису, яку саме проминала дівчинка, зронювала срібні сльози. У Садах Геленеї стояло визолочене дерево у сотню стоп заввишки з листям куваного срібла. Світло смолоскипів мерехтіло у вікнах олив'яного скла дерев'яних палат Владаря Злагоди, показуючи в яскравих кольорах півсотні різновидів метеликів.

Одного разу, пригадала дівчинка, Жона Жегляра прогулялася разом з нею усім шляхом і розповіла про всіх чудернацьких богів сього міста.

— Ось будинок Великого Пастиря. Триголовому Трієсові належить ота башта з трьома маленькими башточками. Перша голова пожирає тих, кому час померати, а відроджені з'являються з третьої. Що має робити друга, я не знаю. А онде Камені Мовчазного Бога, а отам — вхід до Лабіринту Візерункарів. Лише ті, хто навчиться правильно його проходити, знайдуть шлях до мудрості — так кажуть жерці Візерунку. За ним, онде аж біля протоки, стоїть храм Аквана Червоного Бика. Кожного тринадцятого дня його жерці перетинають горлянку бездоганно білому теляті й пропонують чаші крові жебракам.

Але нині був не тринадцятий день, і сходи Червоного Бика стояли порожні. Брати-боги Семош і Селосо дрімали і мріяли про щось у храмах-близнюках на протилежних берегах Чорної Протоки, з'єднані різьбленим чорним мостом. Дівчинка перейшла його і попрямувала до припортових корабель, потім крізь Тандитну Гавань і повз затоплені шпилі та бані Потоплого Міста.

Зі «Щасливого порту» саме вивалювалася купка лисенійських жеглярів, але дівчинка не побачила жодної повії. Корабель був зачинений і здавався покинутим — напевне, гурт його мартоплясів ще не виліз із ліжок. Але далі, при корабельні коло ібенійського китобоя, дівчинка помітила старого друга Китички — Тагганаро — що перекидався м'ячем з Кассо, Королем Тюленів, поки його новий гаманоріз клопотався у натовпі глядачів. Коли вона зупинилася на хвилинку подивитися і послухати виставу, Тагганаро зиркнув на неї, не впізнавши, але Кассо гавкнув і ляснув пливцями. «Упізнав, — подумала дівчинка, — або ж унюхав рибу.» І поспішила своєю дорогою.

Коли вона досягла Порфірової Гавані, старий вже влаштувався у ющечній за звичним столом, рахуючи гаманець грошей, поки торгувався з капітаном якогось корабля. Над ними маяв довготелесий охоронець. Кремезний сидів неподалік дверей, де добре бачив усіх, хто входив. Але те вже не важило —

вона-бо не збиралася входити. Натомість дівчинка всілася на дерев'яних палях за півсотні стоп відти; поривчастий вітер заходився смикати її за одержину примарними пальцями.

Навіть у холодний сірий день у гавані кипіло життя. Дівчинка побачила жеглярів, що нишпорили у пошуках повій, і повій, що полювали на жеглярів. Повз неї продибало двійко бравів у геть розкуйовдженому одязі; п'яні, як чіп, вони спиралися один на одного і гучно брязкали тонкими клинками при пасах. Проминув її також червоний жрець, чиї криваво-кармазинові шати смикав вітер.

Майже настав полудень, коли вона нарешті побачила потрібного їй чоловіка — заможного власника кількох кораблів, якого вона вже тричі бачила за справами зі старим. То був здоровий лисий бурмило у важкому кунтуші м'якого брунатного оксамиту, облямованому хутром; стан він підперезав брунатним шкіряним чересом з набитими на ньому срібними місяцями та зірками. Ліва нога не

згиналася внаслідок якогось невідомого дівчинці лиха, тому ходив купець повільно, спираючись на ціпка.

«Годиться незгірш кого іншого» — вирішила бридка мала, зіскочила з паль і приткнулася ззаду. За десяток швидких широких кроків вона вже мулялася просто за ним, наготувавши ножика. Гаманець у чолов'яги висів на правому боці, при пасі, але дістатися його заважав кунтуш. Майнув ножик, спритненько і хутенько, оксамит розчахнувся, а господар нічого і не відчув. Рудий Рогго посміхнувся б схвально, дивлячись на неї зараз. Вона просунула руку в дірку, розрізала ножиком і гаманець теж, схопила жменю золота...

Здоровань обернувся.

— Що тут...

Його рух заплутав їй руку в складках кунтуша; вона саме висмикувала пальці з гаманця. Монети порснули дощем навколо ніг.

— Злодюжка!

Здоровань здійняв ціпка завдати удару. Вона ж вибила з-під нього хвору ногу, легко

відскочила назад, а поки чолов'яга падав, щодуху чкурнула повз матір з дитиною геть. Інші монети застрибали з її пальців на землю. Позаду бриніли вигуки «злodyжка, злodyйка!». Череватий корчмар, що трапився назустріч, незграбно спробував ухопити її за плече, та вона крутнулася, ухилилася, майнула повз реготливу хвойду і миттю здиміла у найближчий провулок.

Китичка з перетічок добре знала ці провулки; бридка мала швидко їх згадала. Вона кинулася ліворуч, перелетіла через низьку стінку, перестрибнула крихітну перетічку і прослизнула крізь незамкнені двері до запиленої комори. Гамір погоні вже вщух, але вона мала впевнитися, тому присіла за якимись скринями, охопила руками коліна і стала чекати. Чекала вона мало не годину, а тоді вирішила, що піти вже безпечно, видерлася вгору бічною стіною будинку і дісталася дахами майже до Протоки Звитяжців. Власник кораблів мав уже зібрати монети, взяти ціпка і пошкутьільгати до харчівні — сьорбати юшку з

миски і скаржитися старому на бридку малу, що спробувала обчистити йому гаманця.

У Домі Чорного та Білого на неї чекав лагідний старий, усівшись на край храмової водойми. Бريدка мала сіла поруч і поклала монету на цямрину між ними. То була золота монета, з драконом на одному боці й королем на іншому.

— Золотий вестероський дракон, — мовив лагідний чоловік. — Де це ти його здобула? Адже ми не крадемо.

— Я не крала. Я взяла одну з його монет і лишила одну з наших.

Лагідний усе зрозумів.

— І тією монетою, разом з іншими у своєму гаманці, він заплатив певній людині. А в тієї людини невдовзі зупинилося серце. Отакої! Сум, та й годі. — Жрець узяв монету і кинув її до водойми. — Ти ще маєш багато чого навчитися, та все ж, гадаю, не конче безнадійна.

Тієї ночі їй повернули обличчя Ар'ї Старк. А ще принесли рясу — м'яку грубу рясу

послушниці, чорну з одного боку і білу з іншого.

— Вдягай оце, коли ти тут, — мовив жрець, — та знай, що зараз воно тобі ні до чого. Назавтра ти підеш до Ізембаро підмайструвати. Який потрібен одяг — візьми у коморах. Міська варта шукає бридку обличчям дівчинку, яка за чутками вчащає до Порфірової Гавані. Тому незле буде тобі отримати і нове обличчя.

Він ухопив її за підборіддя, покрутив голову туди сюди, кивнув.

— Цього разу гарненьке, гадаю так. Гарненьке, як твоє власне. Отже, хто ти є, дитино?

— Ніхто, — відповіла вона.

Серсея

Останньої ночі свого ув'язнення королева геть не могла заснути. Щоразу, як вона заплющувала очі, голову їй наповнювали передчуття та хворобливі марення про прийдешній ранок. «Я матиму варту, — казала вона собі. — Вони відженуть юрбу. Нікому не дозволять торкнутися мене.» Принаймні у цьому їй запевняв верховний горобець.

І все ж вона боялася. Того дня, коли Мирцела відпливала у Дорн — дня голодних бунтів — уздовж усього шляху стояли золотокирейники, але юрба прорвала їхні лави, розшматувала старого жирного верховного септона і півсотні разів згвалтувала Лолису Стокварт. Якщо ота бліда, м'якотіла, недолуга істота розбудила у хамах тваринну хіть, будучи вдягнуною з ніг до голови, то чого має чекати

королева?!

Серсея змріяла кроками келію — нетерпляча, мов леви у клітці. Ті леви, що в її дитинстві жили у надрах Кастерлі-на-Скелі — спадок дідових часів. Вони з Хайме невпинно піддражнювали одне одного залізти в ту клітку, та лише вона одного разу зібрала досить мужності, щоб просунути руку крізь ґрати і торкнутися одного з великих жовто-брунатних звірів — сестра завжди-бо була хоробріша за брата. Лев обернувся до неї, витріщився величезними золотими очима, а тоді лизнув руку язиком шорстким, наче терпуг. А вона й не подумала відсмикнути долоню — аж доки Хайме не вхопив її за плечі та не відірвав од клітки.

— Тепер твоя черга, — сказала вона йому тоді. — Смикни його за гриву, коли не слабак.

«А він не смикнув. Це мені мав би належати меч, не йому.»

Вона крокувала туди й сюди босоніж, тремтячи під тонкою ковдрою, що огортала їй плечі — не могла дочекатися прийдешнього

дня, надвечір якого все буде скінчено. «Невеличка прогулянка, і я вдома. Знову опинюся коло Томена, у власних покоях в Маєгоровому Острозі.» Дядько сказав: це єдиний спосіб врятуватися. Але чи справді так? Вона вже не довіряла дядькові — не більше, ніж верховному септонові. «Було мені відмовитися. Наполягти на невинності й покласти усі надії на суд.»

Суд судом, але хіба довіриш судити себе Святій Вірі? Хай так чинить Маргерія Тирел — малій троянді суд Віри був начебто до смаку. Але Серсея не мала друзів серед септ і горобців, що юрмилися навколо цього нового верховного септона. Єдиною її надією був суд двобоєм, а для нього потрібен поборник.

«Якби Хайме не втратив правицю...»

Втім, то однак був глухий кут. Меч Хайме зник, а з ним і він сам — завіявся з тією Брієнною кудись річковим краєм. Королева мала знайти собі іншого поборника, бо інакше покута нинішнього дня видасться їй найменшою з турбот. Її вороги звинувачували її

у зраді. Вона мала якось дістатися Томена, хай за яку ціну. «Він любить мене. Він не покине власну матір. То Джоф був упертий і свавільний, а Томен — слухняний хлопчик, хороший маленький король. Він зробить, що йому скажуть.» Якщо вона лишиться тут, то пропаде, а єдиним способом повернутися до Червоного Дитинця була покутна хода. Верховний септон був щодо цього непохитним, а пан Кеван відмовлявся навіть палець підняти проти нього.

— Сьогодні мені ніхто не зашкодить, — вимовила Серсея, коли вікно лизнуло перше вранішнє світло. — Болітиме лише моя гордість.

Слова забриніли їй у вухах порожнім видзвоном. «А може, Хайме ще приїде.» Вона уявляла, як він мчить верхи крізь вранішній туман, сяючи золотим обладунком у променях східного сонця. «Хайме, якщо ти хоч колись кохав мене...»

Коли по неї прийшли тюремники, попереду сунули септа Унела, септа Моела і септа

Сколера, услід — чотири послушниці та дві сестри-мовчальниці. Вигляд мовчазних сестер у сірих рясах наповнив королеву раптовим жахом. «А ці тут навіщо? Невже мені час помирати?!» Адже мовчальниці дбали лише про мертвих.

— Верховний септон обіцяв, що мені не завдадуть шкоди!

— Так і буде.

Септа Унела кивнула послушницям. Вони принесли лужне мило, балію теплої води, ножиці й довгу пряму бритву. Від вигляду гострого заліза Серсея затремтіла. «Вони хочуть мене поголити. Ще трохи приниження — родзинку до вранішньої кулеші.» Але вона не подарує їм втіхи чути її благання. «Я — Серсея з дому Ланістер, левиця Скелі, законна королева усього Семицарства, правдива донька Тайвина Ланістера. А волосся... воно відростає.»

— Робіть свою справу, — мовила вона.

Старша з двох сестер-мовчальниць узяла ножиці. То була досвідчена стригалька, жодних

сумнівів — сестри часто обмивали трупи вельможного панства для повернення родичам і серед інших потрібних умінь мали знати, як підрізати бороди та волосся. Спершу Серсеї оголили голову; вона сиділа тихо, наче кам'яний бовван, поки клацали ножиці й золоті кучері падали на підлогу. В цій клятій келії королева не мала змогу належно їх порати, але навіть немитим і сплутаним її волосся сяяло, коли його торкалося сонце. «Моя корона, — подумала королева. — Вони забрали в мене іншу корону, а тепер крадуть і цю.» Коли все золото з її голови вже лежало купами навколо ніг, одна з послушниць намилила їй голову, і сестра-мовчальниця зішкребла рештки бритвою.

Серсея сподівалася, що на тім глум скінчиться... але помилилася.

— Скидайте сорочку, ваша милосте, — наказала септа Унела.

— Сорочку? — перепитала королева. — Навіщо?

— Божим стригалям наказано зняти з вас

усе волосся.

«Стригалам? — люто подумала вона. — Зняти? Як вовну з вівці?» Але зісмикнула сорочку через голову і жбурнула на підлогу.

— Чиніть як знаєте!

І знову було мило, тепла вода та бритва. Наступним їй видалили волосся під пахвами, тоді на ногах... і нарешті золотий пух, що вкривав її потаємний горбик. Коли сестра-мовчальниця вповзла їй між ніг з бритвою, Серсея мимоволі пригадала ті часи, коли замість неї там лежав Хайме — всипав цілунками її розведені стегна, змушував мокріти і стогнати. Його цілунки були завжди теплі. Поцілунок бритви — холодний, як лід.

Коли вони скінчили, королева лишилася голою та беззахисною, як найпересічніша з жінок. «Не лишили ані волосини, щоб сховати сором.» Тихий та гіркий смішок зірвався у неї з вуст.

— Ваша милість вбачають у своєму становищі щось кумедне? — запитала септа Сколера.

— Аж ніяк, септо, — відповіла Серсея. «Та одного дня я накажу видерти тобі язика гарячими обценьками. Ото справді буде кумедно.»

Одна з послушниць принесла рясу — м'яку, білу, з тих, що носили септи. Нею королева мала прикрити тіло, поки спускатиметься сходами у башті та проминатиме септ, щоб позбавити зустрічних вірян і служителів Седмиці споглядання оголеної плоті. «Рятуйте нас, Семеро, від цих бридких лицемірів!»

— Чи дозволять мені хоч пару сандалів? — запитала вона. — Вулиці страшенно брудні.

— Не брудніші за ваші гріхи, — відповіла септа Моела. — Їхня пресвятість особливо підкреслили, щоб ви показали себе такою, якою вас створили боги. Чи мали ви на ногах сандалі, коли виходили з черева пані матері?

— Ні, — мусила відповісти королева.

— Ось вам і відповідь.

Закалатав дзвін. Довге ув'язнення королеви добігало кінця. Серсея щільніше загорнулася у рясу, вдячна за її тепло, і мовила:

— То ходімо.

Її син чекав на неї на іншому кінці міста. Що раніше вона виступить у свій похід, то скоріше його побачить.

Шорсткий камінь сходинок дряпав їй п'яти, коли Серсея Ланістер починала свій спуск. Вона прибула до Баелорового Септу королевою у розкішних ношах. А залишала його босоніж, з поголеною головою. «І все ж я його залишаю. Це єдине, що важить сьогодні.»

Дзвони на дзвіницях вже співали, закликаючи місто засвідчити її ганьбу. Великий Септ Баелора був напхом напханий вірянами, що прийшли заради вранішньої служби. Їхні молитви бриніли луною попід банею над їхніми головами, та коли з'явилася королева з почтом, впала раптова тиша, і тисяча очей обернулася до неї. Очі увіп'ялися у неї, проводили проходом повз місце, де колись спочивав батько по своїй наглій смерті. Серсея проминула глядачів, не обернувшись ані ліворуч, ані праворуч. Її босі ноги гучно ляскали по холодній мармуровій підлозі. Вона

відчувала на собі кожен погляд — і погляди Седмиці з-за її вівтарів теж.

У Світличній Палаті її з'яви чекало з тузінь Синів Воїна. Спинами їхніми спадали веселкові корзна, кришталі на глухих шоломах мерехтіли у світлі лампад. За обладунки їм правили сріблясті бляхи, начищені до дзеркального блиску, та під ними — королева знала — кожен носив волосяну верету. Гострі клиноподібні щити несли на собі один і той самий знак — кришталевий меч, що сяяв у п'їтьмі. Стародавній знак тих, кого простолюддя кликало Мечами.

Їхній очільник став перед нею на коліно.

— Ваша милість, певно, мене пригадають. Я звуся Теоданом Трударем. Їхня висока пресвятість доручили мені очолити ваш супровід. Ми з моїми братами безпечно проведемо вас містом.

Серсея ковзнула очима по обличчях чоловіків попереду себе. І знайшла, кого шукала — Лансея, свого брата у перших, сина пана Кевана, що колись клявся їй у коханні, а

тоді вирішив, що кохається лише у божій ласці. «Кров моя, зрадник мій.» Певно, вона йому не забуде.

— Підведіться, пане Теодане. Я готова.

Лицар підвівся на ноги, обернувся, здійняв долоню. Двоє з його людей ступили до високих дверей і штовхнули їх назовні. Серсея вийшла на відкрите повітря, блимаючи на сонячне світло, наче кріт, вийнятий зі свого підземелля.

Дмухав поривчастий вітер, смикав поли її ряси, огортав ними ноги. Вранішнє повітря просякло старими, добре знайомими пахощами Король-Берега. Королева вдихнула кисле вино, свіжоспечений хліб, гнилу рибу, нічну гидоту, кіптяву, піт, кінські сцяки... жодна квітка ніколи не пахотіла так солодко. Загорнута у рясу, Серсея стала нагорі мармурових сходів. Сини Воїна вишикувалися навколо.

Раптом вона усвідомила, що вже стояла на цьому самому місці раніше — того дня, коли князь Едард Старк втратив голову. «Чого не мало б статися. Джофові сказано було зберегти йому життя і відіслати на Стіну.» Найстарший

син Старка успадкував би княжий титул і господарство на Зимосічі, а Санса лишилася б при дворі заручницею. Варис та Мізинець гарненько продумали умови, Нед Старк проковтнув свою безцінну честь і зізнався у зраді, аби лише врятувати порожню довбешку своєї доньки. «А я б улаштувала Сансі хороший шлюб. З кимось із Ланістерів. Ясна річ, не з Джофом, та може, з Ланселем або кимось із його молодших братів.» Петир Баеліш ладен був сам одружитися з дівчиною, але то була річ конче неможлива — з надто вже низького роду він походив. «Якби Джоф слухняно зробив, що йому сказали, Зимосіч не пішла б воювати, а батько швидко б дав ради Робертовим братам.»

Натомість Джоф наказав відтяти Старкові голову, а князь Слонт і пан Ілін Пейн поспіхом скорилися наказові. «Це сталося просто отут» — пригадала королева, витріщаючись на мрамур попереду себе. Янос Слонт підняв голову Неда Старка за волосся, кров його життя потекла сходами, і вороття назад не лишилося.

Спогади здалися їй такими далекими. Джоф лежав у могилі, усі Старкові сини — теж. Загинув навіть батько. А вона знову стояла на сходах Великого Септу, лишень тепер юрба витріщалася не на Едарда Старка, а на неї.

Широкий мармуровий майдан був забитий натовпом так само, як у день страти Старка. Хай куди королева дивилася — всюди стрічала людські очі. Юрба складалася рівно з чоловіків та жінок; дехто тримав на плечах дітей. Жебраки та злодюги, корчмарі та крамарі, кожум'яки та стайнярі, найубогіші зі шльондр... уся ница наволоч міста зібралася на майдані подивитися на приниження королеви. А серед них тут і там стрічалися Бідолахи — гидкі, немиті й неголені створіння зі списами та сокирами, вбрані у окремі шматки побитих блях, іржавих кольчуг та потрісканої шкіри, накинуті згори грубими домотканими вапенроками, блякло вибіленими і прикрашеними семикутною зіркою Віри. Нужденні вояки репаного війська верховного горобця.

Десь у душі якась її часточка досі благала Хайме з'явитися і врятувати її від приниження... та її близнюка однак ніде не було. Не з'явився і дядько — що її зовсім не здивувало. Пан Кеван дуже ясно дав їй зрозуміти під час останніх відвідин: Серсеїна ганьба не повинна заплямувати честь Кастерліна-Скелі, тому жоден із левів не йтиме поруч. Кара та спокута накладалися на неї — і лише на неї.

Септа Унела стала праворуч, септа Моела — ліворуч, септа Сколера — позаду, і їй стало все зрозуміло. Якщо королева спробує втекти або опиратися, ці три огидні курви втягнуть її назад до септу і цього разу подбають, щоб вона з нього вже не вийшла.

Серсея підняла голову. За майданом, за морем голодних очей, роззявлених ротів і брудних мармиз, на тому кінці міста височів пагорб Аегона; башти, мури та палати Червоного Дитинця рожевіли, наче щоки дівчини, у світлі вранішнього сонця. «Не так вже дотуди й далеко.» Щойно вона досягне

воріт, найгірше випробування залишиться позаду. Невдовзі вона поверне собі сина. І матиме свого поборника. Адже їй пообіцяв Кайбурн. «Томен чекає на мене. Мій маленький король. Я зможу. Я повинна.»

Септа Унела виступила наперед.

— Грішниця постає перед вашими очима! — оголосила вона. — Се є Серсея з дому Ланістер, королева-удовиця, мати його милості короля Томена, дружина світлої пам'яті короля Роберта, що скоїла прикрі лукавства і вчинила розпусту.

Септа Моела стала одесну королеви.

— Грішниця сповідала гріхи й молила про відпущення та прощення. Їхня висока пресвятість звеліли їй показати сумирність свого серця, лишивши осторонь пиху та погорду і відкривши себе такою, як її створили боги, перед добрим людом сього міста.

Септа Сколера розтулила рота останньою.

— І ось грішниця постає перед вами з покірним серцем, позбавлена таємниць, нічого не ховаючи, оголена перед очима богів та

людей, готова до покутної ходи.

Серсеї ледь виповнився рік, коли помер пан дідусь. Перше, що зробив батько, обійнявши княжий престол — вигнав геть із Кастерлі-на-Скелі зажерливу хамку, що була коханкою його батька. З неї здерли шовки та оксамити, щедро навішані князем Титосом, і коштовності, які та забрала собі сама. А потім прогнали оголеною вулицями Ланіспорта, щоб західний край побачив, хто вона є насправді.

Серсея була надто мала, щоб бачити виставу на власні очі, та поки росла, часто чувала оповідки з вуст праль і стражників, які були свідками уславленої пригоди. Вони розказували, як жінка рюмсала і благала, як відчайдушно чіплялася за одяг, коли їй наказали роздягтися, як безнадійно намагалася прикрити груди і сором руками, поки шкутильгала вулицями гола і боса до майбутнього вигнання.

— Марнославна була, пихата, — пригадала Серсея слова одного стражника. — Носа догори дерла так, мов забула, з якого гною її вийняли.

Та як ми зіскубли з неї ганчір'я, то всі побачили, що ціна тій хвойді — мідяк у базарний день.

Якщо пан Кеван та верховний горобець думали, що з нею буде так само, то вельми прикро помилялися. Бо в ній текла кров князя Тайвина. «Я — левиця. Я не схилюся і не зламаюся перед ними.»

І королева скинула з себе септину рясу.

Вона оголила себе одним спритним, але неквапним рухом, наче роздягалася в себе у покоях для купелі без жодних сторонніх очей, крім власних покоївок. Коли холодний вітер торкнувся шкіри, королева відчайдушно затремтіла. Вся сила її духу пішла на те, щоб не дати собі прикритися руками — як робила дідова хвойда. Пальці стислися у кулаки, нігті врізалися у долоні. На неї дивилося безліч жадібних очей... але що вони бачили? «Я вродлива. Я красуня» — нагадала вона собі. Скільки разів їй це казав Хайме? Навіть Роберт віддавав належну пошану її вроді, коли залізав до ліжка в п'яних намаганнях здобути своїй

цюцюрці гідну короля втіху.

«Але так само вони дивилися і на Неда Старка.»

Час було виступати в похід. Оголена, безволоса, босонога, Серсея повільно рушила вниз широкими мармуровими сходами. Руками і ногами побігли сироти. Вона високо підняла підборіддя, як личило королеві, а супровід розтягся попереду віялом. Бідолахи розштовхували юрбу, щоб дати дорогу, а Мечі стали пообіч неї самої. Ззаду крокували септа Унела, септа Сколера, септа Моела, а за ними — дівчата-послушниці у білому.

— Шльондра! — скрикнув чийсь голос. Жіночий голос. Саме жінки завжди показували себе найбезжальнішими, коли справа стосувалася інших жінок.

Серсея оминула її увагою. «Будуть інші, і то гірші. Ці істоти не мають солодшої втіхи у житті, ніж глузувати з вищих за себе.» Стулити їм пельки вона не могла, тож мусила прикидатися, що не чує. І не бачить. Королева дивитиметься на Аегонів пагорб на тому кінці

міста, на башти Червоного Дитинця у мерехтливому сяйві. Саме там вона знайде порятунок, якщо дядько дотримав своєї частини угоди.

«Він сам цього хотів. Він і верховний горобець. І мала троянда теж, хіба є сумнів? Я грішила і мушу спокутувати гріх, пронести свій сором перед очима кожного жебрака у цьому місті. Вони гадають: це зламає мою гордість і покладе мені край. Але вони помиляються.»

Септа Унела і септа Моела трималися крок у крок, а септа Сколера тяглася позаду, теленькаючи у дзвоник.

— Ганьба! — викликала стара шкиринда. — Ганьба грішниці, ганьба, ганьба!

Десь праворуч у лад з нею заспівав інший голос — то якийсь пекарчук загорлав:

— Пирого з м'ясом, три мідяки за гарячий пиріг!

Мармур під ногами був слизький та холодний; Серсея мусила ступати обережно, боячись ковзнути. Дорога провела їх повз подобу Баелора Блаженного, що нерухомо

височів на своєму підмурку, показуючи обличчям саму лише добрість та сумирність. Дивлячись на нього, ніхто б не здогадався, що то був за йолоп. Рід Таргарієнів дав світові королів і поганих, і добрих, але жодного не любили так, як Баелора — побожного і добродішного короля-септона, котрий рівно любив і богів, і простолюддя, зате ув'язнив власних сестер. Диво було, що його кам'яна подоба не впала розкришена, побачивши голі Серсеїні груди. Тиріон колись казав, що короля Баелора жахав навіть власний прутень. А ще одного разу, за згадкою того ж таки Тиріона, король наказав вигнати з Король-Берега всіх повій. Літописи згадували, що Баелор молився за їхні пропачі душі, коли хвойд проганяли крізь браму міста, але не кинув на них жодного погляду.

— Гуляща! — заверещав чийсь голос. Знову жіночий.

Щось вилетіло з натовпу. То була якась гнила городина; розбризкуючи гідку юшку, бурій шмат пролетів над королевиною

головою і ляпнувся коло ніг одного з Бідолах. «Я не боюся. Я левиця.» Вона рушила далі.

— Гарячі пироги! — волав пекарчук. — Ану ходіть купуйте пироги і всякі мантули!

Септа Сколера зателенькала дзвіночком, заспівала:

— Ганьба, ганьба! Ганьба на голову грішниці! Ганьба, ганьба!

Бідолахи посунули вперед, розштовхуючи юрбу щитами, стаючи стінами обабіч вузького проходу. Серсея пішла туди, куди її вели, випроставши голову на застиглій шиї, кидаючи погляд аж за виднокрай. Кожен крок наближав її до Червоного Дитинця. До її сина і остаточного порятунку.

Здавалося, років сто пішло на те, щоб перетнути майдан. Та нарешті мармур під ногами поступився бруківці, навколишній простір стиснувся між численних крамниць, стаєнь та будинків, і почався спуск пагорбом Візеньї.

Але негайно і сповільнився. Вулиця була крута і вузька, натовп щільно забив її згори

донизу і вшир. Бідолахи розштовхували всіх, хто стояв на дорозі, намагаючись відсунути убік, але подітися не було куди — задні ряди у юрбі штовхали їх від себе уперед. Серсея намагалася тримати голову високо, але ступила у щось слизьке, ковзнула ногою і трохи не впала, та септа Унела схопила її попід лікоть і втримала на ногах.

— Вашій милості слід дивитися, куди ви ступаєте.

Серсея викрутила руку з її пальців.

— Так, септо, — відповіла вона покірним голосом, хоча всередині аж сичала люттю.

Королева рушила далі, вкрита лише сиротами і власною гордістю. Вона кинула була погляд на Червоний Дитинець, але той сховався з очей, загороджений високими будинками з колод обабіч улиці.

— Ганьба, ганьба! — виспівувала септа Сколера, калатаючи дзвіночком.

Серсея спробувала крокувати швидше, але вперлася у спину Зірок і знову сповільнилася. Чоловік просто попереду продавав з возика

печене м'ясо на шпичках; хода мусила спинитися, щоб Бідолахи прибрали його з дороги. М'ясо підозріло нагадувало Серсеї щурів, але повітрям пливли звабливі пахощі, і доки шлях розчистили для продовження ходи, вже половина людей навколо неї глитала зі шпичок печені смаколики.

— Хочете, ваша милосте? — заволав один, дебелий бурмило зі свинячими очицями, величезним черевом і розкошланою чорною бородою, що неабияк нагадав королеві покійного Роберта. Коли ж королева відвернулася, він шпурнув у неї рожен, а той вдарив її по нозі й покотився вулицею, лишивши на стегні смугу сала та крові од погано пропеченого м'яса.

Тут галас здавався гучнішим, ніж на майдані — напевне, тому, що юрба підступила ближче. Серед вигуків найчастіше лунала «шльондра» та «грішниця», але стрічалася і «братова хвойда», і «курва», час від часу — «зрадниця»; подеколи вона чула, як хтось гукав за Станіса або Маргерію. Камені бруківки під ногами були

брудні, загіджені, а простору навколо так мало, що королева не мала змоги й калюжу обійти. «Байдуже. Ніхто ще не помер од мокрих ніг» — сказала собі Серсея. Їй хотілося вірити, що в калюжі стояла дощова вода, та вірогідніше то були кінські сцяки.

З вікон та ґанків посипалося ще сміття: напівзогнила садовина, кисле пиво, протухлі яйця, що вибухали сірчаним смородом, розбиваючись на землі. Потім хтось жбурнув здохлу кішку; вона перелетіла через голови Бідолах і Синів Воїна, ляпнулася на камені й луснула, забризкавши литки Серсеї тельбухами й хробаками.

Але Серсея рухалася далі. «Я сліпа та глуха, а вони — жалюгідні черви» — сказала вона собі.

— Ганьба, ганьба! — співали септи.

— Каштани, гарячі смажені каштани! — кричав вуличний рознощик.

— Шана її милості, ясновельможній Королеві-Піхві! — урочисто проголосив якийсь п'яниця з високого ґанку над головою та підняв кухоль у глузливій здравиці. — Ану всім

пуцькам стояти, вітати цицьки преславні!

«Слова — то вітер, — подумала Серсея. — Слова не шкодять.»

На півдорозі униз пагорбом Візеньї королева вперше упала. Її нога послизнулася, втрапивши у якусь гидоту — найпевніше, вилиту з горщика. Коли септа Унела підсмикнула її на ноги, з подертого коліна Серсеї цебеніла кров. Натовпом пробігла хвиля реготу; чоловічий голос загорлав, що поцьомає королівське колінко, і все зцілиться.

Серсея озирнулася. Нагорі пагорба виднілися велика баня та сім кришталевих башт Великого Септу Баелора. «Невже я подолала лише стільки?!» А ще гірше — вона втратила з очей Червоний Дитинець.

— Де... куди...?

— Ваша милосте. — Очільник варти виступив з-за спини. Серсея вже забула його ім'я. — Вам треба рухатися далі. Юрба шаленіє.

«Так, — подумала вона. — Шаленіє.»

— Я не боюся...

— А мали б.

Лицар ухопив її за руку, рішуче потяг уперед. Вона, запинаючись, пошкутильгала слідом — униз, ще далі униз — щулячись на кожному кроці, покірно спираючись на руку стражника. «На його місці мав бути Хайме.» Він би вийняв свого золотого меча і прорубав шлях просто крізь юрбу, вирізаючи очі кожному, хто насмілиться на неї глянути.

Бруківка була потріскана, нерівна, слизька під ногами, шорстка проти голої шкіри. П'яти натрапили на щось гостре — шматок каменю або глиняний черепок. Серсея скрикнула з болю.

— Я ж прохала дати мені сандалі! — визвірилася вона на септу Унелу. — Було вам дати мені сандалі, не вдавило б вас!

Лицар знову смикнув її за руку, наче хамку-служницю. «Чи не забув він, хто я є? Мацати брудними клішнями королеву Вестеросу?»

Коло пониззя пагорба схил спрямився, вулиця поширшала. Серсея знову побачила Червоний Дитинець, що сяяв кармазином у вранішньому світлі нагорі Аегонового пагорба.

«Треба йти далі.» Вона рішуче вирвала руку з хвату пана Теодана.

— Не треба мене тягти, добрий лицарю. Піду сама.

І пошкандибала далі, лишаючи позаду на каменях вервечку кривавих слідів.

Вкрита сиротами, вона ледве переставляла ноги, долаючи лайно та болото, спливаючи кров'ю на кожному кроці. А навколо буяло гучне розмаїття голосів.

— Моя дружина має кращі цицьки, ніж ота хвойда! — горлав якийсь чоловік.

Візник, якому Бідолахи наказали прибрати воза з дороги, обклав їх добірною лайкою.

— Ганьба, ганьба, ганьба грішниці! — співали септи.

— Гляньте сюди! — скрикнула повія з вікна дому розпусти, задерши спідниці перед чоловіками унизу. — Осьо вам ступочка, що знає цноту й сором! Не та розтовчена діра, що вулицею суне!

А дзвони все калатали і калатали.

— Та хіба то королева? — запитав якийсь

хлопчак. — У неї ж усе висить, як у моєї мамці.

«Це моя кара, — сказала собі Серсея. — Я скоїла жахливі гріхи, і ось мені спокута. Але скоро вона скінчиться, все лишиться позаду, і я зможу забути.»

Королева почала бачити знайомі обличчя. Лисий чолов'яга з кущавими бурцями на щоках супився з вікна так само, як її батько; на мить він здався таким схожим на князя Тайвина, що вона аж запнулася. Юна дівчина сиділа коло водограю, просякла водою, і витріщалася на неї обвинними очима Мелари Вичерпій. Королева побачила Неда Старка, а поруч — малу Сансу з рудаво-брунатним волоссям і кудлатим сірим собакою, що мав бути її вовком. Кожна дитина, що вискакувала з натовпу, ставала її братом Тиріоном і зловтішалася так само, як зловтішався карлик, коли помирав її Джофрі. А потім з'явився і Джоф, її син, її першачок, її ясний та коханий синочок з золотими кучерями і чарівною посмішкою на солодких вустах, він...

Саме тоді вона впала вдруге. Коли її підняли

на ноги, королева трусилася, наче листок на вітрі.

— Благаю, — мовила вона. — Матінко, змилуйся. Я ж сповідала гріхи.

— Сповідали, — відповіла септа Моела. — І тепер їх спокутуєте.

— Вже недалечко, — додала септа Унела. — Онде, бачите? — вказала вона. — На верхівку пагорба, та й усе.

«На верхівку пагорба. І все.» Септа не збрехала — вони справді стояли при підніжжі Аегонового пагорба, а нагорі височів замок.

— Хвойда! — заверещав хтось.

— Братова підстилачка! — додав інший голос. — Огидна потвора!

— Чи не бажають ваша милість посмоктати? — Бевзь у різницькому фартусі витяг прутня зі штанів, шкірячи зуби. Та те вже не важило. Вона майже прийшла додому.

Серсея почала підйом.

Кпини та вереск тут лунали ще дужче, ніж позаду. Хода королеви не зачіпала Блошиного Подолу, і мало не всі його мешканці щільно

натопталися на пониззя високого Аегонового пагорба, щоб не пропустити неабияку виставу. Піки, що шкірилися на неї з-за щитів і списів Бідолах, здавалися покрученими, бридкими, химерними. Всюди під ногами крутилися паці та діти, скалічені жебраки та гаманорізи юрмилися у натовпі, наче таргани. Вона побачила чоловіків з зубами, підпиляними на вістря, старих бабів з волом завбільшки з її голову, шльондру з величезною смугастою змією, обгорнутою навколо грудей і плечей, чолов'ягу зі щоками та чолом, укритими виразками, з яких цебенів сірий бруд. Вони роззявляли роти у огидних посмішках, облизували вуста, тюгукали, коли вона шкутильгала повз, надимаючи груди у намаганнях подолати схил. Хтось вигукував огидні залицяння, хтось лаяв і проклинав. «Слова — то вітер, — подумала вона. — Слова мені не зашкодять. Я вродлива, найвродливіша жінка на Вестеросі, так сказав Хайме, а Хайме ніколи б мені не збрехав. Ба навіть Роберт... він мене не кохав, але бачив, яка я вродлива, і

жадав тілесно.»

Проте зараз вона зовсім не почувалася вродливою — навпаки, старою, виснаженою, споганеною, бридкою. На череві в неї лишилися розтяги від народжених дітей, і груди вже не стояли так пружно, як замолоду, а без сукні зовсім обвисли. «Не треба було цього робити. Я була їхньою королевою, а тепер вони побачили, вони все побачили... Я не мала показувати їм себе.» У шатах і короні вона була королевою. Оголена, скривавлена, поранена — лише жінкою, нічим не відмінною від їхніх дружин... і більше схожою вже на матерів, ніж на юних гарненьких доньок. «Що ж я накоїла?»

Щось муляло їй у очах, щипало, туманило зір. Але ж не могла вона плакати, тільки не плакати... хробакам не вільно бачити, як плаче королева. Серсея витерла очі низом долоней. Подих холодного вітру змусив її затремтіти.

Раптом у юрбі з'явилася стара почвара. Вона стояла просто там, зі своїми обвислими цицьками та зеленкуватою бородавчастою шкірою, вишкірялася разом з рештою,

виблискуючи ядучою люттю з жовтих закислих очей. «Королевою ти будеш, — засичала вона, — доки не прийде інша, молодша та вродливіша, яка скине тебе і забере все, що ти матимеш за найдорожче.»

І далі сльози було вже годі спинити. Вони пекли королеві щоки, наче ядуча кислота. Серсея тоненько верескнула, затулила соски однією рукою, іншою спробувала приховати свою ущелину і кинулася бігти, пропхавшись крізь вервечку Бідолах, угору пагорбом — присідаючи й перебираючи ногами, наче лякливий краб. Невдовзі, подолавши лише частину шляху, вона запнулася і впала, тоді встала і знову впала за п'ять сажнів... і скоро, не помітивши, як те сталося, поповзла вгору на чотирьох, наче собака. А добрий люд Король-Берега розступався, даючи їй дорогу, реготав, заохочував і плескав у долоні.

Зненацька натовп розступився, і, здавалося, весь кудись подівся, а перед нею вирости замкові ворота і лави списників у визолочених шоломцях та кармазинових киреях. Серсея

почула, як знайомий дядьків голос — як завжди, заклопотаний і пригнічений тягарем справ — гарикнув кілька наказів. Побачила яскраві білі плями з обох боків од себе: то пан Борос Блаунт і пан Мерин Трант хутко крокували до неї у світлих панцерах та сніжно-білих корзнях.

— Син, — зарюмсала вона. — Де мій син? Де Томен?

— Тут його немає. Не годиться синові свідчити материну ганьбу на власні очі, — холодно і суворо вимовив голос пана Кевана. — Укрийте її.

Згори нахилилася Джоселин, огорнула королеву м'якою та чистою ковдрою зеленої вовни, сховала від людських очей оголене тіло. Раптом на них обох упала тінь, затуляючи сонце. Королева відчула, як під неї ковзає холодна криця, як дві великі панцирні руки підіймають її з землі у повітря так легко-легесенько, як вона піднімала Джофрі, коли той ще був немовлям коло грудей. «Велетень» — подумала Серсея запаморочливо, поки її

несли широкими кроками у напрямку в'їзної вежі. Вона чула, що велетні досі ще стрічаються у безбожній дикій пустці за Стіною. «Але ж то порожні казки. Невже я сплю чи марю?»

Але ні — вона не спала і не марила. Її рятівник був справжній. Вісім стоп на зріст, а чи й вищий, з товстими, наче молоді дуби, ногами, він мав груди, яких не відцурався б навіть плужний кінь, а плечі такі, що не соромно мати і бикові. Обладунок на ньому був панцирний, сталевий, укритий яскравою білою поливою, чистішою за мрії юної діви, а під ним — визолочена кольчуга. Обличчя ховалося під глухим шоломом, з якого струменіли сім шовкових стрічок у веселкових кольорах Віри. Дві золоті семикутні зірки припинали на плечах корзно, що роздувалося, наче вітрило.

«Біле корзно.»

Пан Кеван виконав свою частину угоди. Томен, її найдорожчий у світі маленький хлопчик, призначив у Королегвардію поборника для мамці.

Серсея не бачила, звідки з'явився Кайбурн,

та зненацька він опинився поруч, намагаючись не відстати від довгих кроків її захисника.

— Ваша милосте, — мовив він, — таке щастя бачити вас знову. Чи можу мати честь представити вам найновішого воїна Королегвардії? Це пан Роберт Моц.

— Пане Роберте, — прошепотіла Серсея, поки вони проминали ворота.

— Коли ласка вашої милості, пан Роберт прийняв священну обітницю мовчання, — мовив Кайбурн. — Він присягнувся, що не вимовить ані слова, доки не згинуть усі вороги його милості короля, і зло не буде остаточно вигнане з королівств.

«Так, — подумала Серсея Ланістер. — О так.»

Тиріон

Купа пергаменів була моторошно висока. Тиріон поглянув на неї та зітхнув.

— Я гадав, ви — одна сім'я, де всі між собою — бойові побратими. То відки така любов між побратимами? Де довіра? Дружба, тепла приязнь, глибока повага, відома лише чоловікам, що билися біч-обіч та разом проливали кров?

— Все у свій час, — відповів Бурий Бен Бросквин.

— Коли підпишеш, — додав Каламар, нагострюючи перо.

Каспоріо Хитромудрий торкнувся руків'я меча.

— Як хочеш пролити кров просто зараз, радо зроблю тобі ласку.

— Така щедрість, аж розчулює, — відповів

Тиріон, — та дякую, не варто.

Каламар поклав пергамени перед Тиріоном і передав йому перо.

— Ось твоє чорнило. З самого Старого Волантису. Лягає незгірш найкращої маєстерської фарби. Ти лишень підписуй і віддавай мені. А я вже подбаю про решту.

Тиріон вишкірився лиховісною посмішкою.

— Та хоч прочитати спершу можна?

— Читай, коли не ліньки. Назагал вони всі однакові. Окрім тих, що знизу, але до них дійдемо згодом.

«Та певно ж, дійдемо.» Більшості чоловіків честь стати до лав охочого полку нічого не коштувала... але Тиріон був не з більшості. Він умочив перо в каламар, схилився над першим пергаменом, спинив руку, глянув угору.

— Хочете, щоб я підписався як «Йолло» чи як «Хугор Схил»?

Бурий Бен примружив очі, пустивши кутиками зморшки.

— Хочеш, щоб тебе повернули Єззановим спадкоємцям чи просто відтяли голову?

Карлик реготнув і підписався на пергамені: «Тиріон з дому Ланістер». Передавши його Каламареві ліворуч од себе, він поворушив купу інших грамот під ним.

— Це ж скільки їх тут? П'ятдесят? Шістдесят? Я гадав, «Других Синів» загалом п'ять сотень.

— Наразі п'ятсот тринадцять, — відповів Каламар. — Коли поставиш підпис у нашій книзі, станеш п'ятсот чотирнадцятим.

— То розписку матиме хіба один з десяти? Якась дивна справедливість. Я гадав, ви тут усім ділитеся порівну. Такий начебто звичай у вільних кумпанствах.

І поставив підпис на новій грамоті.

Бурий Бен реготнув.

— Авжеж ділимося. Та не те щоб порівну. «Другі Сини» — щось на кшталт родини...

— ...а в кожній родині є зайві родичі, яких ніхто не любить, — підхопив Тиріон, підписуючи наступну розписку. Пергамен зашурхотів, коли він штовхнув його столом до скарбника. — У надрах Кастерлі-на-Скелі є

цюпи, де мій вельможний панотець тримав найдокучливіших з нашої рідні.

Він знову вмочив перо у каламар. «Тиріон з дому Ланістер» — нашкрябав він, обіцяючи виплатити пред'явникові розписки сто золотих драконів. «Кожен рух пера робить мене біднішим... або робив би, якби я від початку не був жебраком.» Одного дня він ще пошкодує про ці розписки. «Та певно, не сьогодні.» Він дмухнув на вогке чорнило, передав пергамен скарбникові й підписав наступний під ним. Потім знову. І знову. І знову.

— Мене оце страшенно ображає, раптом ви не знали, — мовив він між підписами. — На Вестеросі слово Ланістерів поважають за щире золото.

Каламар здвигнув плечима.

— А тут не Вестерос. По цей бік вузького моря ми пишемо обіцянки на папері. — Коли до нього потрапляв новий пергамен, він сипав на підпис тонким піском, щоб прибрати зайве чорнило, тоді струшував пісок і відкладав пергамен убік. — Борги, писані на вітрі, чомусь

часто... відлітають з тим вітром у забуття, скажімо так.

— Але не в нас. — Тиріон підписав нову грамоту. І ще одну. Він потроху втягувався у працю, знаходив у ній свій лад і поступ. — Ланістери завжди платять борги.

Бросквин видав смішок.

— Авжеж. Та на жаль, слово сердюка нічого не варте.

«Твоє справді не варте, — подумав Тиріон, — за що я дякую богам.»

— То правда, але ж я не буду сердюком, доки не впишуся у вашу книгу.

— Скоро впишешся, — відповів Бурий Бен. — Одразу після розписок.

— Я танцюю, як умію. Швидше не навчили.

Він би засміявся, та не хотів зіпсувати власну гру. Бросквинові, вочевидь, все подобалося, і Тиріон не хотів перебивати йому веселощі. «Хай думає, що перегнув мене навпіл і встромився у дупу аж по яйця... а я й далі купуватиму залізні мечі за написані дракони.» Якщо йому випаде доля опинитися на

Вестеросі й вимагати свої права, виконати обіцянки допоможе все золото Кастерлі-на-Скелі. Якщо ж ні... тоді він лежатиме мертвий, а нові брати хай підітруть дупи своїми розписками. Дехто може навіть зав'язатися з пергаменами до Король-Берега у сподіваннях, що сестра поверне його борги. «Хай що віддам, щоб у ту мить сидіти тарганом в очереті на підлозі.»

На середині купи письмо на пергаменах перемінилося. Розписки на сто драконів були для десятників. Далі лежали папери на значніші гроші. Тепер Тиріон обіцяв виплатити пред'явникові тисячу драконів. Він хитнув головою, засміявся, підписав. А тоді ще і ще.

— Отже, — запитав він, поки шкрябав на пергамені, — яка буде моя служба у полку?

— Ти надто бридкий, щоб розважати Бококо дупою, — відповів Каспоріо, — та може, згодишся лучникам за живу ціль постояти, аби не нудно було стріляти.

— Згожуся, ще й краще, ніж ти гадаєш, — підхопив Тиріон, не ковтаючи принади. —

Маленький чоловічок з великим щитом змусить лучників божеволіти. Одного разу так мені сказав хлопець, кмітливіший за тебе.

— Працюватимеш з Каламарем, — буркнув Бурий Бен Бросквин.

— Працюватимеш при Каламарі, — виправив Каламар. — Вестимеш полкові книги, рахуватимеш гроші, писатимеш угоди і листи.

— Радо і охоче, — відповів Тиріон. — Полюбляю книги.

— А що тобі лишається робити? — пирхнув Каспоріо. — Ти на себе дивився? Куди тобі до бою?

— Колись я господарював над усіма збіжниками води і нечистот у Кастерлі-на-Скелі, — відповів Тиріон незворушно, без образ. — Деякі з них стояли забиті роками, а під моїм проводом потекли хутко та весело.

Він знову вмочив перо у чорнило. Ще з десяток розписок, і він буде вільний.

— Що як приставити мене наглядати за табірними дівками? Не можна, щоб чоловіки забивалися і не текли, хіба не так?

Бурий Бен жарту не схвалив.

— Тримайся від хвойд якнайдалі, — попередив полковник. — Вони мають бридкі хвороби та довгі язики. Ти не перший збіглий невільник, якого приймають до полку. Але й кричати про твою присутність на весь голос не варто. Нема чого швендяти там, де тебе можуть побачити. Сиди в наметі, скільки зможеш, і ходи до цебра, не до нужника — там надто багато очей. За межі табору без мого дозволу не потикайся. Можна вдягнути тебе у броню зброєносця і прикинутися, що твою дупу тримає при собі Джораг пуцьку розважати... але знайдеться хтось гостроокий, кого не обдуриш. От коли візьмемо Меєрин та рушимо на Вестерос, тоді швендяй у золоті та кармазині, скільки душа просить. А дотоді...

— Дотоді я сидітиму в траві мовчки, зайвого не писну. Маєте моє слово.

«Тиріон з дому Ланістер» — підписав він ще одного листа з химерними закарлючками. Цей пергамен лишався з купи останнім. На столі лежали ще три грамоти, на вигляд вельми

відмінні від решти. Дві було змальовано на тонко виробленому телячому пергамені; в обидві були вже вписані імена. Каспоріо Хитромудрому — десять тисяч драконів. Те саме — Каламареві, справжнім ім'ям якого виявилось Тиберо Істаріон.

— Тиберо? — перепитав Тиріон. — На смак — майже ланістерівське ім'я. Ви, часом, не якийсь наш загублений родич?

— Можливо. Я теж завжди плачу борги. Така вона, скарбницька служба. Підписуй.

Тиріон підписав.

Розписка для Бурого Бена була останньою, написаною на сувої овечої шкіри. «Сто тисяч золотих драконів, п'ятсот морг плодючої землі, замок і княжий титул. Оце загилив. Недешеві бросквини на цьому базарі.» Тиріон помацав свого рубця і подумав, чи не влаштувати виставу обурення і відрази. Бо коли небораку гвалтують у сраку, то чекають, щоб хоч писнув раз чи другий. Було б йому вилятися, обкласти усіх прокльонами, поскаржитися на грабунок, якусь хвилину пручатися, а тоді погодитися і

підписати, не припиняючи буркотіння. Та карликові вже в печінках сиділо лицедійство і облуда, тому він скривився, підписав і віддав сувою Бурому Бенові.

— Ваш прутень саме такий довгий та міцний, як оповідають у казках, — мовив Тиріон. — Вважайте мене, князю Бросквине, щиро і глибоко ним уграним.

Бурий Бен дмухнув на підпис.

— То добре, Бісе, що ми гарненько порозумілися. Ще й на спільне задоволення. А зараз тебе зроблять одним з нас. Ану, Каламарю, давай сюди книгу.

Книга була оправлена у шкіру, мала залізні завіси, а завбільшки була з обідню тацю. Між важкими дерев'яними обкладинками містилися імена і числа днів, що бігли в минуле більш як на сто років.

— «Другі Сини» — одне з найстаріших вільних кумпанств, — розповів Каламар, поки гортав сторінки. — Це наша четверта книга. Тут записано імена усіх, хто з нами служив. Коли вступили, де билися, скільки часу

служили, як загинули — усе тут, у книзі. Ти знайдеш у ній багацько уславлених імен, і чимало з них — з твого Семицарства. Аегор Водограй служив у нас рік, доки не пішов засновувати «Золоту Дружину». Ви кличете його Лихим Булатом. Ясний Принц, Аеріон Таргарієн, теж був одним з «Других Синів». І Родрік Старк, Мандрівний Вовк. Ні, не тим чорнилом. Ось, візьми це.

Каламар вийняв корок з іншого горщика і поставив його на стіл. Тиріон з цікавості нахилив голову вбік.

— Червоне чорнило?!

— Такий вже звичай у полку, — пояснив Каламар. — Колись нові зтяжці підписували свої імена власною кров'ю. Та з часом виявилось, що кров — поганюче чорнило, гірше за сцяки.

— Ланістери шанують звичаї. Позичте мені свого ножа.

Каламар підняв брову, знизав плечима, вийняв з піхов кинджал і передав руків'ям уперед. «Досі боляче, Півмаестре, дяка тобі» —

подумав Тиріон, штрикаючи собі великого пальця. Він вичавив у каламар тлусту краплю крові, повернув кинджала, узяв замість нього свіже перо і нашкрябав «Тиріон з дому Ланістер, князь у Кастерлі-на-Скелі» великими жирними літерами, просто під далеко скромнішим підписом Джорага Мормонта.

«Справу зроблено.» Карлик гойднувся на табірному стільці.

— То це все? Невже не вимагатимете ще чогось? Хіба я не мушу скласти присягу? Зарізати немовля? Посмоктати полковникові прутня?

— Смокчи, коли тобі кортить. — Каламар повернув книгу до себе і кинув на сторінку пучку тонкого піску. — Як на мене, вистачить і підпису, та негоже відмовляти побратимові по зброї. Вітаю в лавах «Других Синів», князю Тиріоне.

«Князь Тиріон.» Такий додаток до його імені карликові сподобався. Хай «Другі Сини» не мали такої осяйної слави, як «Золота Дружина», та все ж і вони за століття здобули кілька

знаних перемог.

— А чи служило в полку найясніше панство?
Князі славних домів?

— Безземельні — так, — відповів Бурий Бен.
— Ось як ти, Бісе.

Тиріон зіскочив з ослона.

— Мій попередній брат виявився геть негодящим. Сподіваюся більшого від нових. Але маю питаннячко: як здобути собі зброю та броню?

— А свиню, щоб верхи їздити, не хочеш? — запитав Каспоріо.

— Та я ж не знав, що твоя дружина служить у полку, — відказав Тиріон. — Ти такий добрий, що ладен віддати її мені, але я краще сяду на коня.

Горлоріз поплив буряковою фарбою, але Каламар зареготав, і навіть Бурий Бен видав якийсь смішок.

— Каламарю, проведи його до возів. Хай вибере собі з полкового заліза. І дівчисько теж. Вдягнемо на неї якийсь шолом, почепимо кілька залізяк на груди та спину — може, хтось

подумає, що то хлопчина.

— Князю Тиріоне, ходи зі мною. — Каламар притримав запону шатра, щоб Тиріон вичвалав назовні. — До возів тебе відведе Смик. Бери свою жінку і чекай коло куховарського намету.

— Вона мені не жінка. Хочете — беріть її собі. Останнім часом вона лиш те й робить, що спить та палить мене очима.

— То бий її сильніше і гойдай частіше, — охоче порадив полковий скарбник. — Хочеш — веди, не хочеш — кинь. Чини як знаєш, Смикові байдуже. Коли знайдеш собі обладунок, то відшукай мене, і я розкажу, що робити з книгами.

— Воля ваша.

Тиріон знайшов Копку в кутку їхнього намету; вона спала, згорнувшись на тонесенькому солом'янику під купою загидженої постелі. Коли він торкнувся її носакон чобота, вона перекотилася, забликала очима і позіхнула.

— Хугоре? Що таке?

— Вже розмовляємо! Та невже! — Чути

слова було якось веселіше, ніж звичайну похмуру мовчанку. «І все з-за покинутої свині та собаки. А я ж врятував нас обох від рабства — мав би сподіватися на якусь дяку.» — Якщо спатимеш далі, то геть проспиш усю війну.

— Мені сумно. — Вона знову позіхнула. — І сил нема. Я так втомилася...

«Втомилася чи занедужала?» Тиріон став на коліна коло її солом'яника.

— Якась ти бліденька.

Він помацав їй чоло. «Це тут спека стоїть, чи її таки лихоманка вхопила?» Питати уголос він не наважився. Навіть гартовані горлорізи на кшталт «Других Синів» жахалися самої думки помчати блідою кобилою. Якби вони вирішили, що Копка захворіла, то, не вагаючись ані миті, викинули б її геть. «А чи й повернули б Єззановим спадкоємцям, хай скільки розписок я їм тут підписав.»

— Я поставив підпис у книзі. За старим звичаєм — кров'ю. Тепер я — «Другий Син».

Копка сіла, продираючи очі руками.

— А я? Мені теж підписатися?

— Оце навряд. Бували охочі полки, куди брали жінок, але... зрештою, вони не «Другі Доньки».

— «Ми», — мовила вона. — Якщо ви тепер один з них, то маєте казати «ми», не «вони». Чи бачив хтось свинку Купку? Каламар обіцяв поспитатися про неї. А Хрум? Що чути про Хрума?

«Щось чути. Якщо вірити Каспорію.» Не надто хитромудрий заступник Бросквина стверджував, що таборами нишпорили трое юнкайських ловців рабів, питаючи про двійко збіглих карликів. Один з них носив високого списа з наштрикнутою на нього собачою головою. Принаймні, так оповідав Каспо. Але такі новини навряд чи витягли б Копку з ліжка.

— Нічого не чути, — збрехав Тиріон. — Ходімо шукати тобі обладунок.

Копка сторожко зиркнула на нього.

— Обладунок? Навіщо?

— Колись мій старий майстер-мечник дещо мені сказав. «Ніколи не ходи в битву голим, хлопче» — ось які були його слова. Кому-кому,

а йому я вірю. До того ж я тепер сердюк, служивий мечник — треба хоч меча собі знайти, щоб було чим служити.

Копка не поворухнулася. Тиріон ухопив її за руку, підсмикнув на ноги і кинув у обличчя жмут одягу.

— Вдягнися. Начепи кобеняка з відлогою і не піднімай голови. Маємо виглядати двійком юних хлопчиків у полковій службі, якщо раптом нас побачать ловці рабів.

Смик чекав коло кухарського намету, жуючи кислolist. Карлики з'явилися вбрані у просторі кобеняки з каптурами на головах.

— Чув, ви двоє битиметеся за нас, — мовив осавул. — Мабуть, у Меєрині вже ноги обсцикають з переляку. Хтось із вас убивав людей?

— Я вбивав, — відповів Тиріон. — Бив, як мух, без ліку й жалю.

— Чим?

— Сокирою, кинджалом, влучним слівцем. Та найстрашніший я буваю з арбалетом.

Смик почував стерню на щоці вістря гака.

— Самостріл — хвацька штука. Багато людей з нього поклав?

— Дев'ятьох.

Принаймні стількох мав бути вартий його батько — ані одним не менше. Князь у Кастерлі-на-Скелі, Оборонець Заходу, Щит Ланіспорту, Правиця Короля... чоловік, брат... батько, батько, батько.

— Дев'ятьох, — пирхнув Смик і виплюнув згусток червоного слизу. Цілив він, напевне, у землю коло Тиріонових ніг, але влучив йому просто в коліно. Певно, це була його думка про тих дев'ятьох убитих.

Пальці осавула були поплямовані червоним від соку кислolistу, який він невпинно жував. Вклавши два з них до рота, старий гучно свиснув.

— Гей, Кеме! Ходи сюди, сцяний вилупку!

Прожогом підбіг згаданий Кем.

— Веди пана та пані Біс до возів, хай Гатило знайде їм щось із полкового заліза.

— Гатило там, мабуть, п'яний валяється, — попередив Кем.

— То насци йому в пику, авжеж прокинеться.

Смик знову обернувся до Тиріона і Копки.

— Клятих карликів ми, дяка богам, до сього дня не тримали. А хлопчаків — тих повно було. Синки тієї шльондри чи цієї. Пустоголові сцикуни, що втекли з рідного дому по пригоди. Хвойдаки, що служили, іншим хлопцям дупи підставляючи. Джури-сироти та інший набрід. Щось із їхнього добра, мо', й на карликів згодиться. Усе дрібне залізне шмаття, що тут є, з їхніх трупів якраз і знято. Але ж вам, лютим засранцям, до такого не звикати. То кажеш, дев'ять?

Смик струснув головою у сумнівах і пішов геть.

«Другі Сини» тримали компанійське залізо у шести великих хурах, підігнаних до середини табору. Кем вів їх, вимахуючи списом, наче довгим дрючком.

— Як це вроджений бережанин опинився у вільному кумпанстві? — запитав його Тиріон.

Хлопець обережно скосив на нього око.

— Хто тобі сказав, що я з Берега?

— Та ніхто. — «Кожне слово з твоїх вуст смердить Блошиним Подолом.» — Тебе виказав розум. Кажуть, нема в цілому світі люду, кмітливішого за бережанських.

Юнак виглядав неабияк здивованим.

— Це хто таке каже?

— Та всі. — «Я кажу.»

— І відколи?

«Оце щойно вигadaв.»

— Та вже мало не століття. Батько, бувало, весь час повторював. А ти, Кеме, знав князя Тайвина?

— Правицю? Колись раз бачив, як він їхав угору пагорбом. Варта при ньому мала червоні киреї та малих левів на шоломах. Дуже мені сподобалися ті леви. — Кем стиснув уста і посуворішав. — А Правиця не сподобався. Він місто погромив. А згодом побив нас на Чорноводі.

— То ти був там?

— Авжеж був. Зі Станісом. Тоді князь Тайвин прийшов з примарою Ренлі й запопав

нас збоку. Я кинув списа і втік, а на кораблях один клятий лицарюжка на мене визвірився. Де, каже, твій спис, малий? Нема в нас, каже, місця боягузам. То вони потягли свої сраки морем, а мене лишили, і ще кілька тисяч хлопців зі мною. А тоді я почув, що твій батечко висилає усіх, хто бився за Станіса, на Стіну. Отож хутко втік за море і вступив до «Других Синів».

— Ти сумуєш за Король-Берегом?

— Трохи. За хлопцем одним, ми з ним... приятелювали. І за братом Кенетом, що загинув на мості з кораблів.

— Забагато доброго люду загинуло того дня.

Тиріонові люто засвербів рубець. Він почухав його нігтем.

— За стравною тамтешньою теж сумую, — пристрасно видихнув Кем.

— Варивом твоєї мамці?

— Те, що варила моя мамця, не жерли навіть щури. Але була одна юшечна крамничка... ніде не готували кращої бевки з м'ясом. Аж ложка у мисці стояла — стільки

різного туди кришили. Ти їв бевку з м'ясом, Півпане?

— Кілька разів. Я її кликав «співоча юшка».

— Чого це?

— Бо така смачна, аж пісню заспівав.

Кемові, вочевидь, сподобалася назва.

— Співоча юшка, кажеш? Так і спитаю наступного разу, як буду в Блошиному Подолі. А ти за чим сумуєш, Півпане?

«За Хайме, — подумав Тиріон. — За Шаєю. За Тайшею. Моєю дружиною. Я сумую за дружиною, яку ледве знав.»

— За вином, хвойдами і багатством, — відповів він. — Надто за багатством. Бо коли ти багатий, то купуєш собі вдосталь вина і хвойд.

«А ще мечів. І отаких Кемів, щоб їх тримали.»

— А чи правда, що нічні горщики у Кастерлі-на-Скелі зроблено зі щирого золота? — запитав Кем.

— Не вір усьому, що чуєш. А надто — почутому про дім Ланістер.

— Кажуть, усі Ланістери — підступні гаспиди.

— Гаспиди? — зареготав Тиріон. — Чуєш шум? То батечко обурено звивається у могилі з твоїх слів. Ми — леви! Принаймні, звикли так казати. Але то байдуже, Кеме. Наступи на хвоста хоч гаспидові, хоч левові — однак тобі кінець.

Отак, потроху балакаючи, вони дісталися зброярні — чи того, що тут за неї вважали. Коваль — згаданий Гатило — виявився моторошним на вигляд бурмилом з лівицею, вдвічі товщою за правицю.

— П'є — не просихає, — сказав про нього Кем. — Бурий Бен йому попускає, та одного дня ми сподіваємося здобути собі справжнього зброяра.

Підмайстром при Гатилі був тонкий та жиливий рудий юнак на прізвисько Зубило. «Гатило і Зубило. Оце так парувані» — подумки розважився Тиріон.

Гатило спав п'яний, коли вони дісталися кузні — саме так, як напроорокував Кем. Але

Зубило не заперечував, щоб два карлики покопалися у возах.

— Майже все тут — сміття і брухт, — попередив зброярчук. — Але що знайдете — те ваше.

Під дахами з вигнутих дощок і жорсткої шкіри на возах громадилися високі купи старої зброї та обладунків. Тиріон кинув погляд і зітхнув, пригадавши риштунки блискучих мечів, списів та галябард у зброярні Ланістерів під Скелею.

— Довгенько доведеться шукати, — зауважив він.

— Тут є пристойна броня, кому до снаги її знайти, — прогарчав низький голос. — Гарнюнею не зробить, але меча відверне.

Ззаду воза наперед виступив дебелий лицар, убраний з голови до п'ят у полкове залізо. Поножі на правій нозі різнилися від лівої, ринграф плямувала іржа, зате закавраші, навпаки, були багаті й візерунчасті, прикрашені квітковим карбом. На правиці лицар мав рукавицю зчленованої сталі, на

лівиці — іржаву кольчужну без пальців. На панцирі, викуваному в подібі м'язистих грудей, були соски з залізними кільцями в них. Глухий шолом прикрашали баранячі роги, з яких один був зламаний.

Знявши шолома, лицар відкрив під ним обличчя Джорага Мормонта. «Кожним вершком — справжній компанієць, а не оте спаплюжене казна-що, яке ми вийняли з Єззанової клітки» — подумав Тиріон. Синці на лицарі зблякли, набряки на обличчі стухли, і Мормонт знову виглядав майже полюдському... але тепер мало скидався на себе самого. Гемонська личина, яку людолови випалили йому на правій щоці, щоб затаврувати непокірним та небезпечним рабом, нікуди не поділася і вже не подінеться. Пан Джораг і раніше не здавався вродливим чоловіком, а з новим тавром перетворився на щось страхітливе.

Тиріон вишкірив зуби.

— Аби бути гарнішим за тебе, мені й того досить. — Він обернувся до Копки. — Іди до

того воза, а я почну з цього.

— Буде швидше, якщо шукати разом. — Вона підхопила іржаву залізну мисюрку, захихотіла і насунула на голову. — Чи я тепер страшна та грізна?

«Ти дрібне мартоплясове дівчисько з полумиском на голові.»

— Це надто мілкий шолом. Тобі треба такий, щоб усю голову ховав.

Тиріон знайшов такого і замінив ним попередній.

— Завеликий, — лунко відказав голос Копки зсередини. — Я нічого не бачу.

Вона зняла шолом і відкинула вбік.

— А чим поганий отой маленький?

— Він обличчя не ховає. — Тиріон прищипнув їй носа. — Мені до смаку твій маленький носик. Хочу тобі його зберегти.

Мала викотила на нього очі.

— Вам подобається мій носик?!

«Ой, рятуй мене, Седмице.» Тиріон відвернувся і заходився копирсатися серед куп старої броні у задку хури.

— Може, вам іще щось у мені подобається?
— запитала Копка.

Напевне, вона хотіла сказати щось грайливе, а вийшло огидно та жалюгідно.

— Все мені в тобі подобається, — мовив Тиріон, бажаючи припинити подальше обговорення, — навіть більше, ніж моє власне.

— Навіщо нам обладунки? Ми ж мартопляси. Ми лише прикидаємося бійцями.

— А ти прикидаєшся таки непогано, — зауважив Тиріон, оглядаючи важку кольчугу, таку побиту дірками, наче її шашіль поїла. «Але яка шашіль точить залізо?» — Зрештою, прикинутися мертвим — це один зі способів пережити битву. А інший спосіб — добрий обладунок.

«Якого тут, на жаль, прикро бракує.» На Зеленозубі він бився у погано припасованих бляхах, які знайшов у обозі князя Листоброда, і глухому шоломі зі шпичаком, у якому виглядав так, наче йому на голову перекинули цебро помиїв. Тутешнє полкове залізо було ще гіршим — не лише старим і зібраним по нитці,

але й побитим, потрісканим та крихким. «Цікаво, оце іржа чи висохла кров?» Він навіть понюхав, але відповісти не зміг.

— Осьо арбалет, — показала Копка.

Тиріон кинув погляд.

— Коливорот зі стременом не годиться — ноги в мене закороткі. Якби ж важіль...

Та правду кажучи, арбалета він не хотів — надто довго його було перезаряджати. Навіть якби Тиріон сховався біля нужника і чигав на ворога, що прийшов до вітру, то й тоді навряд чи устиг би випустити другу стрілу.

Натомість він узяв телепня, змахнув ним, поклав. «Заважкий.» Потім знехтував келепом (задовгим для своєї руки), буздуганом з залізними нютами (також заважким) і півдесятком мечів. Але зрештою знайшов клинок собі до смаку — підсайдачний кинджал з трикутним вістрям, хижий та гострий.

— Оцей годиться, — мовив Тиріон уголос.

Кинджал мав на собі трохи іржі, та від того ставав лише небезпечнішим. Тиріон знайшов годящі піхви зі шкіри та дерева і всунув клинок

усередину.

— Маленький мечик для маленького мечника? — пожартувала Копка.

— Це підсайдачний кинджал, і роблено його для великого лучника. — Тиріон показав їй старого меча. — А ось меч. Спробуй його.

Копка узяла меча до рук, змахнула, насупилася.

— Такий важкий.

— Бо залізо важче за дерево. Зате рубонеш таким комусь по шиї — відлетить голова, а не диня. — Він забрав меча і роздивився краще. — Дешева криця. Геть визубрилася. Ось, бачиш? Беру свої слова назад. Щоб рубати голови, тобі потрібно щось краще.

— Я не хочу рубати голови.

— То не рубай. Бий нижче коліна. Литка, кісточка, жили під коліном... навіть велетень не встоїть, як не матиме на чім стояти. А коли велетні падають, то стають не вищі за тебе.

Копка, здавалося, зараз зарюмсає.

— Минулої ночі мені наснилося, що мій брат живий. Ми показували виставу перед

якимось зацним паном, верхи на Хрумі та Купці, а люди кидали в нас троянди. Ми були такі щасливі...

Тиріон дав їй ляпаса. Зовсім кволого, найлегшим рухом зап'ястка, майже не доклавши сили. Навіть сліду на щоці не залишив. Але очі її все одно наповнилися слізьми.

— Якщо хочеш жити снами та мріями, то лягай і спи, — мовив він. — Але коли прокинешся, ми все ще будемо втікачами-невільниками посеред обложного війська. Хрума більше немає. Свині, певно, теж. Тепер знайди якусь броню, вдягни її і не зважай, що вона десь щипає. Лицедійство скінчилося. Бийся, ховайся, обсирайся — вибір твій. Але хай що ти вирішиш робити, роби це вбраною в залізо.

Копка торкнулася вдареної щоки.

— Не варто нам було тікати. Ми ж не сердюки. Хто при здоровому розумі винайме нас за бійців? А при Єззані було непогано. Зовсім непогано. Няньо бував жорстокий, але

Єззан — ніколи. Ми ж були його, його...

— Рабами. Невільниками. Ти шукаєш цього слова?

— Невільниками, — повторила вона, зашарівшись. — Але особливими невільниками. От як Смакота. Його перлінками. Його улюбленцями.

«Улюбленими звірятками, — подумав Тиріон. — Яких він так любив, аж відіслав до ями левам на обід.»

Усе ж Копка не конче помилялася. Єззанові раби справді їли краще, ніж більшість селян у Семицарстві, а взимку на них навряд чекала голодна смерть. Невільники були рухомим майном — їх купували і продавали, шмагали і таврували, вживали для тілесних задоволень, парували одне з одним задля розплоду. Цим вони мало різнилися від собак чи коней. Та більшість вельмож не були жорстокі до собак чи коней. Нехай хтось гоноровитіший кричав, що радше помре вільним, ніж живе у неволі... але самим гонором кишені не натопчеш. Коли доходило до справи, такі люди стрічалися

рідше, ніж драконові зуби — інакше світ не повнився б рабами. «Ще не бувало на світі раба, який сам не обрав бути рабом, — міркував карлик. — Нехай він має вибір лише між смертю та неволею... але хоч такий вибір йому лишається завжди.»

Тиріон Ланістер мав досить розуму, щоб не робити винятку і з себе. Наприпочатку його язик заробив йому кілька смуг на спині, але досить скоро карлик засвоїв науку, як догоджати Няньові та вельможному Єззанові. Джораг Мормонт опирався довше і лютіше, але і на нього зрештою чекала та сама доля.

«А Копка, вона...»

Копка шукала собі нового хазяїна від того дня, коли її брат Шажик наклав головою. «Їй потрібен хтось, щоб дбав про неї. І наказував, що робити.» Але сказати просто отак, не криючись, було б жорстоко. Натомість Тиріон мовив:

— Єззанові улюбленці теж не уникли блідої кобили. Вони усі мертві, усі до одного. Смакота пішла першою.

Бурий Бен Бросквин розповів йому, що їхній велетенський господар помер у день їхньої втечі. Проте ані полковник, ані Каспоріо, ані жоден інший сердюк нічого не знав про долю мешканців Єззанового вертепу покручів... та якщо Копка не вміла вдовольнитися правдою, Тиріонові неважко було і прибрехати.

— Якщо хочеш знову до неволі, я знайду тобі господаря, коли скінчиться війна. І зуплю з нього досить золота, щоб дістатися додому, — пообіцяв Тиріон. — Нехай якийсь милостивий юнкаєць подарує тобі новенький гарненький нашійничок зі щирого золота, з дзвіночками, що всюди тобі тельнякатимуть. Але спершу треба якось пережити ту веремію, яка на нас насувається. Бо ніхто не купує мертвих мартоплясів.

— І мертвих карликів, — додав Мормонт. — Коли битва скінчиться, ми майже напевне годуватимемо хробаків. Юнкайці вже програли цю війну, хай не встигли ще втямити. Меєрин має піше військо Неблазних — найкраще у світі. А до них Меєрин має драконів. Трьох,

якщо повернеться королева. А вона повернеться. Мусить повернутися. Наш бік складається з півсотні юнкайських паничів, кожен з яких вихваляється юрбою власних блазнів, ледве навчених тримати списи. Раби на дибах, раби у кайданах... я б не здивувався знайти серед них загони сліпих старців і слугавих дітей.

— Та знаю, — відповів Тиріон. — «Другі Сини» стоять на переможеному боці. Час їм перебігти знову, і то негайно.

Він вишкірився усмішкою.

— Залиш цю справу мені.

Заколотник

Бліда тінь, темна тінь... двоє змовників зійшлися разом у тиші зброярні на другому поверсі Великої Піраміди поміж риштунків зі списками, сагайдаків стріл та численних клейнодів, здобутих на давно зниклих з пам'яті війнах і розвішаних стінами.

— Нині ж уночі, — мовив Скахаз мо'Кандак. Мідна мармиза кажана-кровопивці визирала з-під каптура пошитої з клаптиків киреї. — Усі мої будуть на місцях. Слово: «Гролео».

— Гролео. — «Гадаю, годиться.» — Гаразд. Те, що з ним зробили... ти був тоді при дворі?

— Стояв у лавах варті, один з сорока. Усі ми чекали, щоб лялька у короні віддала наказ зі свого престолу — тоді б ми порубали на шматки і Кровоборода, і решту. Гадаєш, юнкайці б насмілилися подарувати Даянерис

голову її заручника?!

«Авжеж ні» — подумав Селмі, а вголос мовив:

— Усе ж таки Гіздахр здався мені розпачливим.

— То все облуда. Його родичів Лораків повернули неушкодженими. Ти сам бачив. Юнкайці зіграли перед нами блазеньську виставу, а найспритнішим лицедієм у ній був вельможний Гіздахр. На Юрхаза зо'Юнзака їм усім було начхати — інші рабовласники самі б радо затоптали того старого дурня. Ні, вони лише шукали приводу для Гіздахра убити драконів.

Пан Барістан покрутив цю думку на язичку.

— І він насмілиться?

— Він насмілився важити на життя цариці. Що йому її звірятка? Якщо ми сидітимемо без діла, Гіздахр ще трохи повагається, щоб показати свою неохоту і дозволить Мудрим Хазяям позбавити його полковника «Буревісників» та кривноїзника. А вже потім діятиме. Вони хочуть, щоб дракони померли до

прибуття волантинського флоту.

«Воно й не дивно.» Все лягало на свої місця — хай від того Барістан Селмі зовсім не почувався краще.

— Цього не буде. — Його королева звалася Матір'ю Драконів; він не міг дозволити скривдити її дітей. — Гаразд, у годину вовка. Найчорнішу годину ночі, коли весь світ спочиватиме.

Вперше він почув такі ж слова від Тайвина Ланістера ззовні мурів Сутіндолу. «Правиця дав мені день вивести Аериса з міста. Якби я не повернувся з королем на ранок наступного дня, він узяв би місто вогнем та залізом — сам мені сказав. Я зайшов до міста у годину вовка... і вийшли ми теж у годину вовка.»

— З першим світлом ранку Сірій Хробак та Неблазні зачиняють і замкнуть браму.

— З першим світлом ранку краще напасти, — заперечив Скахаз. — Висипати з брами, пронестися обложними лавами, порізати юнкайців, поки вони вибиратимуться з наметів.

— Ні! — Вони вже не вперше про це сперечалися. — Її милістю королевою підписано і скріплено печаткою мирну угоду. Ми не порушимо її першими. Коли Гіздахр буде в наших руках, ми утворимо раду, щоб правила замість нього, і вимагатимемо від юнкайців повернути заручників та відвести військо геть. Якщо вони відмовляться... лише тоді оголосимо їм про скасування миру і виступимо на битву. Те, що кажеш ти, позбавлене честі.

— А те, що кажеш ти, позбавлене глузду, — відповів Голомозий. — Час саме настав. Наші відпущеники готові, аж голодні.

Селмі знав, що Скахаз не бреше. Симон Смугаста Спина з «Вільних Братів» та Молоно Йос Доб з «Непохитних Щитів» прагнули битви, налаштовані показати себе і змити завдані їм кривди потоками юнкайської крові. Лише Марселен з «Материних Воїв» поділяв сумніви пана Барістана.

— Ми вже це обговорювали. Ти погодився на мій спосіб.

— Погодився, — буркнув Голомозий, — але ж то було ще до Гролео. До його голови. Невільникарі не мають ані краплі честі.

— Зате маємо ми, — відповів пан Барістан.

Голомозий пробурмотів щось погіскарському, тоді додав:

— Нехай, як скажеш. Утім, гадається мені, про твої старечі вибрики ми пошкодуємо, ще й справа не скінчиться. Яку варту має Гіздахр?

— Його милість тримає при собі двох людей, коли спить. Один при дверях його опочивальні, другий — всередині, у ванькирі. Сьогодні це будуть Храз та Непробийшкара.

— Храз! — забурчав Голомозий. — Оце мені не до смаку.

— Не мусимо доводити до крові, — мовив пан Барістан. — Я хочу перемовитися з Гіздахром. Якщо він зрозуміє, що вбивати його ми не хочемо, то може, накаже варті здатися.

— А як не накаже? Не можна впустити Гіздахра з рук.

— Не впустимо.

Селмі не боявся ані Храза, ані тим паче

Непробийшури. То були всього лише ямні бійці. Люте збіговисько Гіздахрових колишніх рабів являло з себе не надто надійну охорону. Звісно, вони мали спритність, силу, завзяття, ще й певні навички зі зброєю, але криваві ігриська на піску — поганенька наука захисту високої царської особи. В ямах ворогів оголошували роги та бубни, а після битви переможцям перев'язували рани і давали макового молока від болю, знаючи, що загроза минула. І до наступного бою бійцям було вільно пити, бенкетувати і шльондрати.

Але для лицаря Королегвардії битва ніколи насправді не закінчувалася. Загроза приходила звідусіль і нізвідки, будь-якої години дня і ночі. Ворогів не оголошували ніякі сурми; піддані пани, замкові слуги, друзі, брати, сини, навіть дружини — усі могли тримати під одежею схованого ножа, а в серці плекати жагу вбивства. На кожну годину бою в лицаря Королегвардії припадало десять тисяч годин мовчазного спостереження, чекання, ховання у тіні. Ямні бійці царя Гіздахра вже нудилися зі

своїх нових обов'язків... а знуджені бійці лінькують, не в змозі вмити дати відсіч, коли нарешті знадобиться.

— Хразові я дам ради, — мовив пан Барістан. — Краще зроби так, щоб не довелося порати водночас і когось із «Мідних Звірів».

— Оцього не бійся. Маргаз сидітиме у кайданах, ще й оком не змигне. Я ж казав: «Мідні Звірі» досі мої.

— Ти казав, що і серед юнкайців маєш своїх людей.

— Шпигунів та шептунів, так. Резнак має більше.

«Резнакові довіряти не можна. Він пахне занадто солодко, а смакує гидко.»

— Хтось має звільнити наших заручників. Якщо їх не повернути, юнкайці використають бранців проти нас.

Скаказ пирхнув крізь носові отвори личини.

— Звільнити? Легко сказати, важче зробити. Хай невільникарі погрожують.

— А якщо самими погрозами не обмежаться?

— Невже ти, старий, так сумуватимеш за тими заручниками? За євнухом, дикуном і найманим зарізякою?

«За Зухом, Джохого і Дааріо.»

— Джохого — кривноїзник королеви, кров її крові. Вони разом подолали червону пустелю і вийшли з неї. Зух — заступник Сірого Хробака. А Дааріо...

«Вона кохає Дааріо.» Барістан бачив це у її очах, коли Даянерис дивилася на полковника, чув у голосі, коли вона до нього говорила.

— Дааріо — марнославний, похапливий, нестримний, але любий її милості. Його треба врятувати, доки «Буревісники» не взяли справу в свої руки. І це можливо зробити. Я колись вивів батька королеви з Сутіндолу, де його тримав бунтівний князь, хоча...

— Хоча тобі ніколи б не вдалося проминути юнкайців непоміченим. Бо тебе в обличчя вже кожен собака знає.

«Обличчя можна сховати, ось як твоє» — подумав Селмі, та мусив визнати, що Голомозий мав рацію. Сутіндол стався дуже

давно, ціле життя тому. Для таких звитяг він був уже застарий.

— Ну то доведеться пошукати іншого способу. Іншого рятівника. Когось знаного юнкайцями, чия присутність у таборі не надто вкидатиметься в око...

— Дааріо кличе тебе паном Дідуганом, — нагадав йому Скахаз. — А як мене — і казати не стану. Якби ми з тобою були в заручниках, чи віддав би він свою шкуру заради нас?

«Наставляй кишеню» — подумав лицар, але відповів:

— Хтозна. Може, й віддав би.

— Дааріо хіба насцяв би нам на голови, якби вони палали вогнем. Іншої помічі в нього не шукай. Хай «Буревісники» оберуть собі нового полковника — такого, щоб знав своє місце. Якщо цариця не повернеться, світ збідніє на одного сердюка. Хто за ним плакатиме?

— А якщо таки повернеться?

— То заплаче, висмикне трохи волосся і обкладе юнкайців прокльонами. Але не нас. На наших руках крові не буде. А ти її розрадиш.

Розкажеш якусь казку про старі часи, вона їх любить. Бідолаха Даарію, її хоробрий полковник... вона його ніколи не забуде, звісно... та нам же краще, якщо він помре, хіба не так? І для Даянерис теж краще.

«Краще і для Даянерис, і для Вестеросу.» Даянерис кохала свого полковника... але закоханою була дівчинка в ній, не королева. «Принц Раегар кохав свою панну Ліанну, і з-за цього загинули тисячі людей. Даемон Чорножар кохав першу Даянерис і збурих повстання, коли йому відмовили в її руці. Лихий Булат і Кривокрук кохали Шієру Морську Зірку, і Семицарство сплигло кров'ю. Принц Драконобабок кохав Янку зі Старокаменів так, що зневажив корону, і Вестерос заплатив віно за наречену трупами людей.» Усі троє синів п'ятого Аєгона всупереч волі батька одружилися з коханими жінками. Згаданий король, який опинився на престолі несподівано і в виборі королеви поклався на власне серце, дозволив також і синам чинити за їхніми бажаннями, і тим нажив

непримиренних ворогів там, де мав нажити вірних друзів. Як ніч змінює день, так учинилися зрада і колотнеча, і скінчилося все у Перелітку — химороддю, пожежею та болісним лихом.

«Її кохання до Дааріо — це отрута. Повільніша, ніж медові коники, але наприкінці не менш смертельна.»

— Лишається ще Джохого, — нагадав пан Барістан. — Він і Зух. Обидва дуже дорогі її милості.

— Ми теж маємо заручників, — нагадав йому Скахаз Голомозий. — Якщо невірники вб'ють одного з наших, заріжемо когось із їхніх.

Хвильку пан Барістан не міг втямити, про кого він. А тоді зрозумів.

— Королевиних чашників і чашниць?!

— Заручників! — наполіг Скахаз мо'Кандак. — Граздар і К'єзза — рідня Зелений Грації. Меццара — з Мереків, Кезмія — з Пахлів, Аззак — з Газинів. Бхаказ є Лораком, він родич самому Гіздахрові. Усі вони — сини та доньки

пірамід. Цхак, Квазар, Улез, Хазкар, Дхазак, Єрізан... діти Великих Хазяїв.

— Невинні дівчатка і милі хлопчики. — Пан Барістан добре спізнав їх усіх за час служби цариці. Гразхара з його мріями про славу, сором'язливу Меццару, лінкуватого Міклаза, гарненьку та марнославну Кезмію, К'єззу з великими лагідними очима і янгольським голосочком, Дхаззара-танцюриста і решту... — Малі діти.

— Діти Гарпії. За кров платять кров'ю.

— Так казав юнкаєць, що приніс нам голову Гролео.

— І не помилявся.

— Але я цього не дозволю.

— Який нам зиск від заручників, котрих не можна чіпати?

— Можна запропонувати трьох дітей за Даарію, Зуха і Джохого, — припустив пан Барістан. — Її милості...

— ...тут немає. Тому зробити те, що має бути зроблене, лягає на тебе і на мене. А ти знаєш, що я правий.

— Принц Раегар мав двох дітей, — відповів пан Барістан. — Раеніс була маленькою дівчинкою, Аегон — немовлям на руках. Коли Тайвин Ланістер захопив Король-Берег, його люди вбили обох. А він поклав скривавлені тіла загорнутими у кармазинові киреї до підніжжя престолу нового короля. У подарунок.

«І що сказав Роберт, коли їх побачив? Чи посміхнувся?» Барістана Селмі було тяжко поранено на Тризубі, тому він не бачив подарунок від князя Тайвина на власні очі. Але часто думав про нього. «Якби я побачив його усмішку над червоною руїною Раегарових дітей, жодне військо на світі не зупинило б мого меча.»

— Я не дозволю вбивати дітей. Або ти погоджуєшся, або я не беру участі у справі.

Скаказ видав тихий смішок.

— Ти твердолюбий старий пень. Твої милі хлопчики виростуть і стануть Синами Гарпії. Не вб'єш зараз — однак доведеться вбивати потім.

— Людей вбивають за кривди, які вони вчинили, а не за ті, які можуть учинити в майбутньому.

Голомозий зняв зі стіни сокиру, оглянув її та пробурчав:

— Нехай. Бути по тому. Гіздахрові не зашкодять, нашим заручникам теж. Тепер ти раденький, пане дідугане?

«У цій справі нема з чого радіти.»

— Наразі годиться. Отже, година вовка. Не забудь.

— От хто не забуде, то це я. — Хоча мідна паща кажана не ворухнулася, пан Барістан відчув за личиною вишкір. — Довгенько Кандак чекав цієї ночі.

«Цього я і боявся.» Якщо цар Гіздахр був невинний, то сього дня вони скоїли зраду. Але як він міг бути невинний? Селмі чув, як він заохочував Даянерис куштувати отруйних коників, кричав своїм людям, щоб убили дракона. «Якщо не діяти, Гіздахр уб'є драконів і відчинить браму королевиним ворогам. Тут ми не маємо вибору.» Та все ж хай як старий лицар

крутив у голові цю справу, а не міг знайти у ній ані краплі честі.

Решта довгого дня повзла, наче равлик горою.

Барістан знав, що цар Гіздахр мав тим часом радитися десь там із Резнаком мо'Резнаком, Маргазом зо'Лораком, Галаццою Галаре та іншими меєринськими радниками, вирішуючи, як найкраще відповісти на юнкайські вимоги... але він у тих радах більше не сидів. І царя вже не охороняв. Натомість Селмі обходив піраміду раз за разом згори донизу, перевіряючи вартових на чатах. Ця справа забрала весь ранок; пообідній час лицар присвятив своїм сиріткам, і навіть сам узяв до рук меча та щита — вчинити кільком старшим хлопчикам суворіше випробування.

Дехто з них раніше навчався на ямних бійців, аж тут Даянерис Таргарієн узяла Меєрин і звільнила їх з кайданів. Ці хлопці вже добряче знали на мечі, списі та бойовій сокирі — ще до того, як за них узявся пан Барістан. Кількоро невдовзі будуть готові. «Для

початку, малий з Василіскових островів. Тумко Льо.» Був він чорний, як маестерське чорнило, швидкий, спритний та дужий — найкращий природжений мечник, якого Селмі бачив з часів молодого Хайме Ланістера. «Ларрак теж. Той, якого кличуть Батогом.» Пан Барістан не схвалював його спосіб бою, але у вмінні та спритності хлопця не сумнівався. Ларракові належало ще працювати довгі роки, щоб опанувати справжню лицарську зброю — меч, спис, буздуган — але зі своїм тризубом та батогом він вже був смертельно небезпечний. Старий лицар торочив малому, що батіг безглуздо застосовувати проти ворога у броні... доки не побачив, як Ларрак захльоснув ним ноги супротивника і, смикнувши, збив того на землю. «Ще не лицар, але боєць неабиякий.»

Ларрак і Тумко були в нього найкращими. У потилицю їм дихав лазарянин — хлопчик, якого інші кликали Рудим Агнцем; наразі він надолужував брак уміння люттю і завзяттям. Рахувалися ще й троє братів — гіскарці низького роду, продані в неволю за батькові

борги.

«Отже, шестеро. Шестеро з двадцяти семи.» Селмі мав ширші сподівання, але і шість були непоганим початком. Інші хлопчики були молодші, майже всі з них, і знайомі радше з кроснами, ралом чи помелом, ніж із мечем і щитом. Але працювали вони старанно і навчалися швидко. Ще кілька років у зброєносцях — і для своєї королеви Селмі матиме ще шість лицарів. Що ж до тих, які не стануть готовими ніколи... зрештою, не кожен хлопчик народжується гідним лицарства. «Королівству потрібні також свічкарі, корчмарі та зброярі.» У Меєрині це була така ж істина, як на Вестеросі.

Спостерігаючи за хлопцями, що вправлялися зі зброєю, пан Барістан міркував, чи не висвятити Тумко і Ларрака на лицарів негайно, того ж дня — а з ними, можливо, і Рудого Агнця. Піднести до лицарського звання мав право тільки лицар, а якщо станеться щось лихе, наступний світанок Барістан зустрине вже трупом або бранцем. Хто тоді висвятить його

зброєносців? З іншого боку, слава та чесне ім'я молодого лицаря хоча б частково походила від слави та імені воїна, який його висвятив. Чи добре для його хлопчиків буде отримати остроги від зрадника? Ще диви, запроторять до підземелля разом із ним, коли дізнаються, що він зробив їх лицарями. «Вони заслуговують на краще, — вирішив пан Барістан. — Краще довге життя у зброєносцях, ніж коротке — лицарем, що зганьбився і втратив честь.»

Коли почали наповзати вечірні сутінки, Барістан запросив учнів скласти мечі та щити і стати колом, бо хотів побалакати про зміст лицарського служіння.

— Правдивого лицаря робить лицарем честь, а не меч, — мовив він. — Без честі лицар є пересічним горлорізом. Краще померти з честю, ніж жити без неї.

Йому здалося, що хлопчики дивляться на нього якимось дивно. «Байдуже. Одного дня зрозуміють.»

Опісля, вже нагорі піраміди, пан Барістан знайшов Місандею за читанням серед куп

сувоїв та стосів книжок.

— Сьогодні вночі лишайся тут, дитино, — сказав він їй. — Хай що станеться, хай що ти почуєш або побачиш... не залишай королевиних покоїв.

— Ся-одна чує вас, — відповіла дівчинка. — Та якщо можна спитати...

— Не варто.

Пан Барістан вийшов сам-один у садок на терасі. «Не для цього мене роблено» — подумав він, роздивляючись місто, що розкинулося перед очима. Піраміди прокидалися до життя одна за одною, спалахували олійниці та смолоскипи, а тим часом на вулиці унизу наповзала пільма. «Змови і заколоти, шепіт і брехня, таємниці всередині таємниць... а тепер і я дотикаюся до кожної.»

Напевне, Барістану варто було вже трохи звикнути до таких речей. Адже і Червоний Дитинець мав свої таємниці. «Та й Раегар теж.» Принц Дракон-Каменя ніколи не довіряв йому так, як довіряв Артурові Дейну. Доказом цьому був Гаренгол. «Рік облудної весни.»

Давній спогад ще досі гірчив на язичку. Старий князь Вент оголосив про турнір невдовзі після гостини свого брата — пана Озвела Вента з Королегвардії. Наслухавшись шепотіння Вариса у своє вухо, король Аерис забрав у голову, що син змовляється скинути його з престолу, а турнір Вента — хитро вигаданий привід Раегарові зустрітися одночасно з якомога більшим загальом зацного панства. Після Сутіндолу Аерис нікуди не потикався з Червоного Дитинця, але того разу раптом оголосив, що супроводить принца Раегара до Гаренголу. І відтоді все понеслося кривою стежкою.

«Якби я був кращим лицарем... якби збив принца на землю в тому останньому двобої, як збив стількох інших... тоді б я мав честь обирати королеву краси і кохання...»

Раегар обрав Ліанну Старк, панну зимосіцьку. Барістан Селмі, певно, зробив би інший вибір. Не королеву, якої там не було. І не Елію Дорнійську, хай яку милу та лагідну; якби обрано було її, скільки б війни та

ворожнечі уникли королівства... Його погляд прикувала до себе юна дівчина, яка нещодавно прибула до двору, щоб служити у жіночому почті Елії... хоча поруч із Ашарою Дейн сама дорнійська князівна, кронпринцеса Семицарства виглядала служницею з кухні.

Навіть по стількох роках пан Барістан не забув Ашариної посмішки, її чарівного сміху. Варто було йому заплющити очі, як він бачив перед собою довге чорне волосся, що спадало її плечима, і заворожливі фіалкові очі. «Такі самі має і Даянерис.» Іноді, коли королева кидала на нього погляд, йому здавалося, що він дивиться на доньку Ашари...

Але донька Ашари народилася мертвою, і його кохана панна невдовзі кинулася з вежі в море, збожеволівши за втраченою дитиною і, напевне, ще й шаленіючи за чоловіком, що ганебно позбавив її честі в Гаренголі. Вона загинула, навіть не дізнавшись, що пан Барістан її кохав. «Та й відки могла знати?» Він був лицарем Королегвардії, що присягнувся не брати жінку. Що доброго сталося б, якби він їй

відкрився? «Але й мовчання моє нічого доброго не принесло. Якби ж я вибив Раегара з сідла і увінчав Ашару короною краси й кохання... чи обернула б вона свої очі до мене замість Старка?»

Про те він вже ніколи не дізнається. Та з усіх поразок, що спіткали його за життя, Барістанові Селмі найбільше боліла саме ця.

Небо затягли хмари, повітря було гаряче, густе, гнітюче, але чулося в ньому і щось таке, од чого мурашки бігли спиною. «Дощ, — подумав він. — Буря насувається. Не сьогодні ввечері, то вже напевне вранці.» Пан Барістан спитав себе, чи доживе її побачити. «Якщо Гіздахр має власного Павука, то я, вважаю, покійник.» Та якби справді до того дійшло, він збирався померти так, як жив — з мечем у руці.

Коли на заході — за вітрилами кораблів, що никали Невільницькою затокою — збляк останній промінь світла, пан Барістан зайшов досередини, покликав двійко челядинів і наказав їм зігріти води для купелі. Навчальні

двобої зі зброєносцями пополудні залишили його спітнілим і запиленим.

Коли принесли воду, вона виявилася ледь теплою. Але Селмі лежав у купелі, доки та зовсім не вистигла, і відшкрябував шкіру так, щоб аж садніла. Відтершись до червоного, Барістан підвівся, висушився рушником і вдягся у все свіжовипране та відбілене: панчохи, спіднє, шовкову сорочку, підбитий каптан. Згори він поклав обладунок, подарований королевою на знак шани та поваги. Кольчуга була визолочена, тонкої мистецької роботи, і завдяки хитромудро з'єднаним ланкам гнучка, наче з доброї шкіри. Панцерні бляхи вкривала полива — тверда, як лід, і білосніжна, як щойно впалий сніг. Кинджал повис на одному стегні пана Барістана, меч — на іншому; обидва — на білому шкіряному пасі з золотими пряжками. Останнім він узяв довге біле корзно і прищепив його на плечах.

Шолом лицаря залишився висіти на гаку. Вузька зорова щілина обмежувала йому огляд, а

бачити все, що станеться далі, він бажав якнайкраще. Палати піраміди вночі стояли темні, ворог міг напасти звідусіль. До того ж візерунчасті драконові крила хоч і препоширно прикрашали шолом, зате легко чіплялися за ворожий меч або сокиру. Краще він лишить їх для наступного турніру. Аби ж Седмиця подарувала йому нагоду виїхати на нього...

Вдягши на себе броню та зброю, старий лицар сів у мороці своєї маленької опочивальні поруч із королевиними покоями і став чекати. У п'тьмі перед ним плавали обличчя усіх королів, яким він служив і чиїх надій не справдив. А також обличчя усіх братчиків, що служили поруч із ним у Королегвардії. Барістан спитав себе, чи багато з них учинило б так, як він збирався учинити. «Хтось, певно, так. Але не всі. Дехто б не завагався знищити Голомозого як зрадника.» Ззовні піраміди починався дощ. Пан Барістан сидів у темряві та слухав. «Ніби сльози капають, — подумав він. — Ніби стародавні мертві королі плачуть за чиймись душами.»

І ось настав час рушати.

Велику Піраміду Меєрину було збудовано як бліду тінь Великої Піраміди Гісу, чиї неймовірно величезні руїни колись відвідав Ломас Довгоступ. Як і її стародавня попередниця, чиї палати червоного мармуру нині кишіли кажанами та павуками, меєринська піраміда мала тридцять три поверхи — число, чомусь священне для богів Гісу. Пан Барістан почав спускатися на самоті; біле корзно хвилювалося за плечима. Він обрав не головні сходи — пишні, зроблені з коштовного мармуру, помережаного прожилками — а вужчі, крутіші й пряміші челядинські сходи, сховані усередині товстезних цегляних стін.

Дванадцятьма поверхами нижче він знайшов Голомозого, чиї грубі риси досі ховала та сама личина, що й вранці — голова кажана-кровопивці. З ним було шестеро Мідних Звірів у однакових личинах комах.

«Сарана. Коники» — зрозумів Селмі.

— Гролео, — мовив він.

— Гролео, — відповів один з коників.

— Якщо мало цих коників, я маю ще, — мовив Скахаз.

— Шістьох, гадаю, вистачить. Як щодо варті на дверях?

— То мої люди. Клопоту не буде.

Пан Барістан схопив Голомозого за лікоть.

— Не проливай крові, якщо конче не мусиш. На ранок ми маємо скликати раду і оголосити місту, що саме ми зробили і навіщо.

— Як скажеш. Щастя тобі, старий.

І вони пішли кожен своїм шляхом. Мідні Звірі приєдналися до пана Барістана і продовжили спуск разом з ним.

Королівські покої були поховані у самому серці піраміди — на шістнадцятому та сімнадцятому поверхах. Коли Селмі їх досяг, то побачив, що двері досередини піраміди замкнено ланцюгами, а на варті коло них стоять ще двоє Мідних Звірів — пацюк і бик під каптурами картатих кирей, зшитих з клаптиків.

— Гролео, — вимовив пан Барістан.

— Гролео, — повторив бик. — Третя палата праворуч.

Пацюк відімкнув ланцюг. Пан Барістан та його супровід ступили у вузький, освітлений смолоскипами челядинський прохід, обкладений червоною та чорною цеглою. Карбовані кроки задзвеніли на підлозі; вони проминули дві палати і спинилися коло третьої праворуч.

Ззовні різьблених дверей з твердого дерева, що вели до королівських покоїв, стояв Непробийшка — один з молодших ямних бійців, якого ще не рахували серед найкращих. Щоки та чоло йому мережили складні вишукані чорно-зелені татуювання — стародавні знаки валерійського чародійства, що мали зробити його плоть і шкіру твердішою від заліза. Подібне ж письмо вкривало йому груди та руки, хоча ніхто ще не довів, чи справді воно було в змозі зупинити меч або сокиру.

Та навіть без них Непробийшка виглядав міцним і грізним бійцем — стрункий, жилавий, повний сил, він вивищувався над паном

Барістаном на півстопи.

— Хто йде? — вигукнув він, нахилиючи галябарду вбік і загороджуючи шлях. Та коли побачив пана Барістана, то опустив зброю додолу. — А, це ви, старий пане.

— Якщо ласка його царської милості, я маю до нього кілька слів.

— Година вже пізня.

— Година пізня, та потреба невідкладна.

— Нехай, спитаю.

Непробийшкура вдарив п'ятою ратища своєї галябарди по дверях до королівських помешкань. Відчинилося віконце, у ньому з'явилося дитяче око. Крізь двері щось спитав дитячий голос. Непробийшкура відповів. Пан Барістан почув, як відсовують важкий брус, і двері нарешті відчинилися.

— Можна лише вам, — мовив Непробийшкура. — Звірям чекати тут.

— Як скажете.

Пан Барістан кивнув до своїх коників. Один відповів на кивок. Селмі сам-один прослизнув у двері.

Темні, без жодного вікна, оточені зусібіч цегляними стінами у вісім стоп завтовшки, обрані царем покої всередині були просторі та розкішно опоряджені. Високу стелю підтримували величезні сволоки чорного дубу. Підлогу вкривали шовкові килими карфійської роботи. На стінах висіли безцінні гобелени, стародавні та добряче вицвілі, що зображували Старе Царство Гісу на вершині слави. На найбільшому показані були рештки розгромленого валерійського війська, що проходили попід ярмом і забивалися у кайдани. Арочний прохід, що вів до королівської опочивальні, охоронявся двійком коханців сандалового дерева — звабливих вигинів, гладеньких, намащених олією. Панові Барістану вони здалися огидними, хоча без сумніву, мали б збуджувати вогняну пристрасть. «Що швидше звідси заберемося, то краще.»

Єдине світло дарувала залізна жарівниця. Поруч неї стояло двійко королевиних чашників — Драказ та К'єзза.

— Міклаз пішов будити царя, — мовила К'єзза. — Чи не принести вам вина, пане?

— Ні, дякую.

— Прошу сідати, — мовив Драказ, вказуючи на лаву.

— Краще постою.

Барістан чув голоси, що долинали проходом з опочивальні. Один з них належав цареві. Та все ж минула ще довга мить, перш ніж звідти виник цар Гіздахр зо'Лорак, Чотирнадцятий тако від старини наречений, позіхаючи й зав'язуючи пояс халата — зеленого єдвабу, багато прикрашеного перлами та срібним гаптуванням. Під халатом цар був зовсім голий. І то було добре. Голі люди почувалися вразливими і неохоче зважувалися на самовбивчі звитяги.

Через прохід пан Барістан помітив за прозорим серпанком запон ще й жінку — також оголену, чиї стегна та груди лише частково ховав легкий розвіяний шовк.

— Пане Барістане, — знову позіхнув Гіздахр. — Яка нині година? Ви принесли звістки про

мою любу царицю?

— Жодних, ваша милосте.

Гіздахр зітхнув.

— «Ваша препишносте», будьте ласкаві. Хоча цієї години радше «ваша заспаносте».

Цар пішов до мисника коло стіни налити собі келих вина, але з дінця глека потекла лише квола цівочка. Обличчям Гіздахра пробігла тінь пересердя.

— Міклазе, вина! І то негайно.

— Так, ваша превисокосте.

— Драказ хай теж піде. Глек вертоградського золотого, і червоного солодкого ще один. А наших жовтих сцяк не треба, дякую. І наступного разу як побачу в своїй опочивальні порожній глек... ота твоя рожева дупця скуштує добрячої різки.

Хлопчик кинувся бігти, а цар обернувся до Селмі.

— Мені наснилося, що ви знайшли Даянерис.

— Сни брешуть, ваша милосте.

— «Ваша преосяйносте», прошу ласкаво. Що

привело вас до мене о цій годині? Якась халепа у місті?

— У місті все тихо.

— Справді? — Гіздахр виглядав здивованим.

— То навіщо ж ви нагодилися?

— Дещо запитати. Скажіть, препишносте... ви і є Гарпія?

Гіздахрив келих з вином вислизнув у нього з пальців, підскочив на килимі, покотився підлогою.

— Ви припхалися до мене посеред ночі і смієте таке питати?! Чи не з'їхали ви, часом, з глузду?

Здавалося, лише тоді цар нарешті помітив, що пан Барістан вбраний у лицарський обладунок.

— Що... навіщо... як ви смієте...

— Отрута — це ваших рук справа, преосяйносте?

Цар Гіздахр ступив крок назад.

— Коники?! То був... то був дорнієць. Отой Квентин, буцімто їхній князь. Спитайте Резнака, якщо маєте сумнів.

— А чи маєте ви докази? А Резнак?

— Ніхто не має. Інакше дорнійців уже б схопили. Та може, варто схопити їх у кожному разі. Поза сумнівом, Маргаз вирве з них зізнання. Всі вони отруйники, ці кляті дорнійці. Резнак каже: вони вклоняються зміям, наче богам.

— Вони їдять змій, — заперечив пан Барістан. — То була ваша яма, ваша ложа, ваші лави. Солодке вино і м'які подушки, смокви та дині... і коники в меді. Це ви наказали усе принести. І закликали її милість скуштувати, хоча самі жодного не торкнулися.

— Я... не надто люблю гострі приправи. Вона була моєю дружиною. Моєю царицею. Навіщо мені її труїти?

«Була, каже він. Вважає її мертвою.»

— Щиру відповідь маєте тільки ви, препишносте. А мені лишається гадати: чи не забажали ви привести на місце королеви іншу жінку? — Пан Барістан кивнув на дівчину, що боязко визирала з опочивальні. — Може, оту?

Цар навіженими очима роззирнувся

навколо.

— Її?! Та вона ніхто. Постільна рабиня. — І здійняв руки вгору. — Перепрошую, обмовився. Не рабиня. Вільна жінка. Навчена дарувати втіху. Навіть цар має свої потреби, а вона... то не ваш клопіт, пане! Я б ніколи не завдав шкоди Даянерис. Ніколи!

— Ви закликали королеву скуштувати коників. Я сам чув.

— Я гадав, вони їй сподобаються! — Гіздахр ступив назад ще крок. — Гострі й солодкі водночас!

— Гострі, солодкі та отруйні. На власні вуха я чув, як ви наказували бійцям у ямі вбити Дрогона. Щосили волали до них.

Гіздахр облизнув губи.

— Чудовисько жерло Барсенину плоть. Дракони їдять людей. Він убивав, палив...

— Людей, які хотіли завдати шкоди вашій цариці. Синів Гарпії, найпевніше. Ваших друзів.

— Ні, не друзів!

— Це ви так кажете. Але коли ви наказали

їм припинити вбивати, вони припинили. Навіщо їм це робити, коли ви не один з них?

Гіздахр заперечливо затрусив головою, але цього разу нічого не відповів.

— Скажіть правду, — спитав пан Барістан, — чи кохали ви її хоч колись, хоч трохи? Або хіть до влади та корони заступила вам усе?

— Хіть? Ви ще смієте казати мені про хіть? — Цар скривив рота у гніві. — О так, я жадав корони... але й наполовину не так палко, як вона жадала свого сердюка. Може, то її любий полковник хотів отруїти царицю за те, що зрештою піймав з нею облизня? А якби коників з'їв я, ото був би йому подаруночок!

— Дааріо — вбивця, але не отруйник. — Пан Барістан підступив ближче до царя. — То ви Гарпія чи ні?

Цього разу він поклав руку на маківку меча при поясі.

— Кажіть правду. Обіцяю вам за неї чисту і швидку смерть.

— Ви геть знахабніли, лицарю, — мовив Гіздахр. — Ваші запитання мені вже в печінках

сидять, і ви самі теж. Вас увільнено від служби при моєму дворі. Залиште Меєрин негайно, і вам дозволять жити.

— Якщо ви не Гарпія, назвіть мені її ім'я.

Пан Барістан витяг з піхов меча. Його нагострений край піймав світло від жарівниці й перетворився на риску жовтогарячого вогню. То була остання соломину, яка зламала волю Гіздахра.

— Хразе! — заверещав цар, задкуючи до опочивальні та запинаючись. — Хразе! Хразе!

Пан Барістан почув, як десь ліворуч прочинилися двері, і обернувся саме вчасно — побачити, як з-за гобелену виникає Храз. Рухався той поволі, ще не очунявши від сну, але вже тримав у руці улюблену зброю — довгий та кривий дотракійський арах. Таким клинком сікли з сідла, завдаючи глибоких і довгих розрізів. «Супроти напівголих ворогів — страшна, смертельна зброя, хай у ямі, хай на полі бою.» Але у приміщенні, ще й зблизька, довжина араха оберталася проти нього, а Барістан Селмі був до того ж убраний в броню.

— Я тут по Гіздахра, — мовив лицар. — Кинь зброю, стань осторонь, і ніхто тебе не зачепить.

Храз зареготав.

— Старий пень! Я з'їм твоє серце.

Двоє супротивників були приблизно одного зросту, але Храз — майже на пуд важчий і на сорок років молодший. Шкіру він мав світлу, очі — холодні й лихі, а головою од чола і до низу потилиці збігав гребінь цупкого чорно-рудого волосся.

— То ходи і візьми, — відповів Барістан Зухвалий.

І Храз прийшов.

Уперше за цілу днину Селмі почувався на своєму місці, без краплі сумніву і вагань. «Ось для чого мене роблено, — подумав він. — Для оцього танку, для солодкої сталевोї пісні. Дайте мені меча до рук і ворога перед очі.»

Ямний боєць був спритний і швидкий — Барістан ледве пригадував швидшого серед своїх минулих ворогів. У Хразових дебелих ручиськах арах перетворився на невиразну

хмару, на сталеву бурю, що зі свистом налітала на старого лицаря одразу з трьох напрямків. Майже всі удари цілили йому в голову — Храз був хлопець меткий і тямив, що без шолома Селмі найвразливіший вище від шиї.

Пан Барістан незворушно відвернув усі удари до одного, зустрічаючи їх лезом меча і збиваючи набік. Клинки дзвеніли знову і знову. Пан Барістан відступив.

Краєм ока він побачив, що чашники спостерігають за ними, вирячивши білі очі завбільшки з курячі яйця. Храз вилаявся і перетворив високий удар на низький, зрештою проминувши-таки клинок лицаря... але його власний лише безсило шкрябнув білу сталеву поножу. Не гаючись, Селмі у відповідь знайшов лезом ліве плече ямного бійця, розсікши тонкий льон і вкусивши плоть під ним. Жовта сорочка забарвилася рожевим, а тоді червоним.

— Лиш боягузи вдягають залізо! — вигукнув Храз, гуляючи колами.

У бійцівських ямах ніхто не носив обладунків. Натовп глядачів приходив по кров,

смерть, каліцтва, відрубані руки й ноги, передсмертні верески... музику червоних пісків.

Пан Барістан крутився разом зі супротивником, не гублячи його з очей.

— Цей боягуз зараз уб'є вас, хоробрий воїне.

Охоронець не був лицарем, та пан Барістан віддав належне його мужності. Храз навіть не вмів битися проти воїна у обладунку — Барістан бачив у його очах замішання, сумнів, паростки страху — але майже по-лицарському не відступив, не кинув обов'язку.

Ямний боєць знову наскочив на нього, цього разу з вереском, наче гадав, що голосом зробить те, чого не зміг залізом. Арах свиснув унизу, вгорі, знову внизу. Селмі зупинив удари у голову і поклався на обладунок у захисті від решти; його власний клинок розпанахав ямному бійцеві щоку від рота до вуха і намалював червону риску поперек грудей. З Хразових ран миттю зацебеніла кров, але він, здавалося, тільки більше розлютився, схопив вільною рукою жарівницю і перекинув до

Барістанових ніг, розсипаючи гаряче вугілля та червоні жарини. Пан Барістан перестрибнув через вогонь. Храз сікнув його по плечі й влучив... але арах зумів тільки відколоти шматочок твердої поливи, перш ніж зустрів під нею нездоланну крицю.

— У ямі ти б уже не мав руки, старий!

— Ми не в ямі.

— Зніми з себе залізо і бийся по-чоловічому!

— Тобі ще не пізно скласти зброю. Здавайся.

— Здохни! — виплюнув Храз... та здіймаючи араху, зачепив його кінцем запони на стінах.

Саме цієї нагоди і чекав пан Барістан. Він миттєво розчахнув ямному бійцеві черево, відбив останній удар звільненого араху і прикінчив Хразу швидким уколом у серце.

Тельбухи ямного звитяжця виповзли назовні, наче гніздо слизьких вугрів. Кров, слиз і жовч заплямували царські шовкові килими. Селмі зробив крок назад; меч у його руці червонів до середини. Тут і там килими почали диміти від розкиданих жарин. Лицар почув, як

схлипує К'єзза.

— Не бійся, — мовив старий лицар. — Я не зроблю тобі зла, дитино. Я прийшов по царя.

Він чисто витер меча запоною і обережно ступив до опочивальні, де знайшов Гіздахра зо'Лорака, Чотирнадцятого тако від старини нареченого, що ховався за гобеленом і тихо, благально скиглив:

— Пожалійте! Не вбивайте! Я не хочу вмирати!

— Майже ніхто не хоче. Але усі вмирають, нічого не вдієш.

Пан Барістан вклав меча до піхв і смикнув Гіздахра на ноги.

— Ходімо. Відведу вас до келії.

Дотепер Мідні Звірі мали вже роззброїти Непробийшкуру.

— Вас триматимуть замкненим під вартою, доки не повернеться цариця. Якщо проти вас не знайдеться доказів, вам ніщо не загрожує. Маєте на тім моє лицарське слово.

Він узяв царя попід руку і повів геть з опочивальні. Голова була напрочуд легка і

трохи паморочилася, наче під чаркою. «Я охороняв вінценосців, захищав їхні життя. Що я роблю тепер? Хто я? Ким став?»

В цю мить з Гіздахровим вином повернулися Міклаз і Драказ. Вони стали у проймі дверей, притиснувши глеки до грудей і виричивши очі на труп Храза. К'єзза досі плакала, але прийшла Джезена, обійняла молодшу дівчинку, попестила їй волосся і заходилася втішати. Ще кілька чашників і чашниць стояли позаду, мовчки спостерігаючи.

— Ваша п-п-превисокосте, — мовив Міклаз перелякано, — вельможний Резнак мо'Резнак просив п-п-переказати, щоб ви п-п-прийшли негайно.

Хлопчик звертався до царя так, наче в покої не було ані пана Барістана, ані простягнутого на килимі мертвого тіла, чия кров повільно забарвлювала шовк темним кармазином. «Скаказ мав схопити Резнака і тримати доти, доки ми не впевнимося у його вірності. Чи не сталося якоїсь халепи?»

— Куди? — запитав хлопчину пан Барістан.

— Куди підстолій прохає прийти його милість?

— Назовні. — Міклаз наче вперше його помітив. — Н-назовні, п-пане Барістане. На т-терасу. Щоб п-побачити на власні очі.

— Побачити що?

— Д-д-драконів. Вони на волі, п-пане.

«Порятуй нас усіх, свята Седмице» — подумав старий лицар.

Драконоловець

Ніч поволі тупала повз повільними чорними лапами. Година кажана поступилася годині вугра, година вугра — годині примар. Великий княжич лежав у ліжку, втупившись у стелю, марив без сну, пригадував, змальовував уявою, крутився під лляним покривом, охоплений лихоманкою збуджених мрій про вогонь та кров.

Нарешті, зневірившись заснути, Квентин Мартел пішов до світлиці, налив там собі кухоль вина і випив у п'їтмі. Вино відгукнулося солодкою втіхою на язичку; він запалив свічку і налив собі ще. «Трохи вина допоможе заснути» — подумав він, хоч і знав, що бреше сам собі.

Князь довгенько повітріщався на свічку, тоді поставив кухля і простягнув долоню над полум'ям. Довелося напружити всю волю до

краплі, щоб опустити руку і торкнутися вогню... а коли він нарешті торкнувся, то миттю відсмикнув зі скриком болю.

— Гей, Квентине, ти з глузду з'їхав?

«Ні, просто злякався. Я не хочу згоріти.»

— Герісе?

— Я почув, як ти ходиш.

— Не міг заснути.

— І вирішив полікуватися вогнем? Чи не краще випити теплого молока і послухати колискову? А ще краще... ходімо до Храму Грацій, знайду тобі дівчину.

— Тобто повію.

— Там їх кличуть Граціями. Вони усі різних кольорів. Червоні — єдині, які розсувають ноги.

Геріс усівся навпроти за стіл.

— Коли хочеш знати мою думку, септам у нас вдома варто перейняти тутешній звичай. Бачив, як виглядають найстаріші з них? Схожі на чорнослив. Ось що роблять з ними роки безшлюб'я.

Квентин визирнув на терасу, де серед дерев

густо лежали нічні тіні. Чути було тихе дзюрчання води.

— Це дощ, абощо? Тепер твої повії поховаються.

— Авжеж не всі. У садах насолоди є приховані куточки, де вони чекають щоночі, коли їх оберуть чоловіки. А кого не обрали — ті мають сидіти там аж до сходу сонця, почуваячись кинутими і самотніми. Чому б нам не розрадити їхню тугу?

— Тобто чому б їм не розрадити мою? Так і кажи.

— Гаразд, так і скажу.

— Мені такої розради не треба.

— Не погоджуся. Даянерис Таргарієн — не єдина жінка в світі. Невже ти хочеш померти нецілованим парубійком?

Квентин зовсім не хотів помирати. «Хочу повернутися до Крицаку і поцілувати обох твоїх сестер, одружитися з Гвинетою Крицак, побачити розквіт її вроди, народити з нею дитину. Хочу виїжджати на турніри, полювати з соколами і хортами, відвідати матінку в

Норвосі, прочитати кілька з тих книжок, які мені надіслав батько. Хочу, щоб Клетус, Віл і маестер Кедрі знову жили на світі.»

— Гадаєш, Даянерис зраділа б, дізнавшись про мене в ліжку з якоюсь шльондрою?

— Чому б ні? Це чоловіки марять про цнотливих. А жінкам до вподоби чоловіки, які знають свою справу в опочивальні. Справу, якої треба навчатися — так само, як науки меча.

Жарт Геріса боляче вжалив князя. Квентин ще ніколи не почувався таким малим і жалюгідним хлопчаком, як стоячи перед Даянерис Таргарієн і прохаючи її руки. А думка про те, щоб лягти з нею в ліжку, жахала його чи не гірше, ніж її дракони. Раптом він не зуміє їй догодити?

— Даянерис має коханця, — буркнув він, захищаючись. — Батько не на те мене прислали, щоб я розважав королеву в опочивальні. Ти сам знаєш, навіщо ми тут.

— Ти не можеш з нею побратися. Вона вже має чоловіка.

— Вона не кохає Гіздахра зо'Лорака.

— Кохає чи не кохає... до чого тут шлюб? Вельможному князеві личило б розуміти, що до чого. Кажуть, твій батько одружився з кохання. То що, порадів?

«Не надто.» Доран Мартел та його дружина з Норвосу половину шлюбу прожили нарізно, а іншу — в сварках. Подейкували, що той шлюб був єдиною справою батькового життя, яку він зробив поспіхом, за покликом серця замість розуму, і згодом пожалів.

— Все ж таки не кожен необачний вчинок загрожує падінням, — заперечив князь. — Це мій обов'язок. Його написано мені долею.

«Ти маєш бути мені другом, Герісе. То навіщо кпиниш з моїх сподівань? Мені й без тебе не бракує сумнівів; хоч би ти не підливав олії у вогонь мого переляку.»

— На мене чекає велична пригода всього життя.

— З величних пригод часто-густо не вертаються живими.

І то була теж правда. Казки та перекази оповідали і про це. Звитяжець вирушав у путь з

приятелями та побратимами, стрічав небезпеки, повертався додому з перемогою... от лишень деякі з його супутників не поверталися зовсім. «Але ж головний звияжець ніколи не гине. Саме ним я й повинен бути.»

— Матиму досить мужності, то не схиблю. Чи ти хочеш, щоб Дорн навіки запам'ятав мою поразку?

— Дорн нікого з нас не запам'ятає навіки.

Квентин посмоктав обпечене місце на долоні.

— Дорн пам'ятає Аегона та його сестер. Драконів легко не забудеш. І Даянерис там теж пам'ятатимуть.

— Якщо вона загинула — то ні.

— Вона жива. — «Інакше не може бути.» — Якщо загубилася — я її знайду.

«А коли знайду, вона подивиться на мене так, як дивилася на свого сердюка. Лишень маю довести, що вартий її кохання.»

— На спині дракона?

— Я сів на спину коневі у шість років.

— І впав із нього раз чи три.

— Та не забарився знову залізти у сідло.

— Бо тебе ніколи не скидали з височини у двісті сажнів, — зауважив Геріс. — І коні рідко обертають своїх наїзників на жар та чорні кістки.

«Я знаю, які небезпеки на мене чигають.»

— Все, більше чути не хочу. Ти маєш мій дозвіл поїхати звідси. Знайди собі корабель, Герісе, і тікай додому.

Великий княжич підвівся, дмухнув на свічку, заліз назад до ліжка, на просяклі потом простирадла. «Було мені поцілувати котрусь із близнючок Пийвод. А чи й обох. Було б цілувати, поки міг. І поїхати до Норвосу — побачити матінку, місце, де вона народилася. Хай би знала, що я її не забув.» Він чув, як надворі починається дощ, як стукотить по цеглинах.

Доки настала година вовка, дощ вже періщив з неба важкими холодними струменями, що скоро мали перетворити цегляні вулиці Меєрину на річки. Троє

дорнійців поснідали у досвітньому холодку простою стравою — садовиною, хлібом та сиром, запивши козячим молоком. Геріс був спробував налити собі вина, та Квентин його спинив.

— Вина — ані краплі. Матимемо час та нагоду пити потім.

— Аби ж то, — буркнув Геріс.

Здоровило визирнув на терасу.

— От знав, що задощить, — похмуро вимовив він. — Минулої ночі мені кістки крутило. Їх завжди на дощ крутить. Драконам дощ не сподобається. Вогонь і воду не змішаєш, хоч убийся. Запалюєш гарне багаттячко вечерю зварити, воно тобі тріщить і палає, а тоді з неба починає сцяти... і оком не змигнеш, як дрова вже мокрі, а вогню катма.

Геріс гикнув.

— Драконів не роблено з дерева, Арчу.

— Деяких було. Старий король Аегон, отой пришелепкуватий, колись збудував дерев'яних драконів, щоб нас скорити. Та нічого доброго не вимудрував.

«Те саме може статися і з нами» — подумав князь. Він не надто переймався дуროщами та поразками Аегона Негідного, але мав удосталь власних страхів та сумнівів. Удавана суперечка його друзів лишень додавала болю в голові. «Вони не розуміють. Вони щирі дорнійці, так, але ж я — сам Дорн. За багато років по цьому, коли я вже лежатиму мертвий, про мене співатимуть пісень.»

Князь раптово звівся на ноги.

— Час.

Друзі теж посхоплювалися з місць. Пан Арчибальд перекинув останній ковток козячого молока і витер з верхньої губи молочні вуса тилом дебілої долоні.

— Піду візьму наші блазенські лахи.

Він повернувся з оберемком речей, які вони забрали в Строкатого Князя в їхню другу зустріч. В оберемку були три довгі кобеняки з каптурами, зшиті з безлічі маленьких клаптиків, три кийки, три тесаки, три личини вилощеної міді: бика, лева та мавпи. Усе, щоб стати Мідним Звіром.

— Вони можуть спитати таємне слово, — попередив Строкатий Князь, коли передавав оберемок. — Це буде «пес».

— Ви цього певні? — спитав Геріс.

— Ладен закластися на голову, — відповів полковник, та великого княжича не обманув.

— На мою голову.

— Саме на неї.

— Як ви взнали таємне слово?

— Натрапили на кількох Мідних Звірів, і Меріс їх гарненько розмалювала. Але можновладцеві не варто ставити таких питань, дорнійський. У Пентосі ми маємо прислів'я: не питай кухаря, що покладено в пиріг. Жери, та й годі.

«Жери, та й годі... може, так воно і мудріше» — подумалося Квентинові.

— То я буду биком! — оголосив Арч.

Квентин віддав йому личину бика.

— Собі візьму лева.

— Отже, мені лишається мавпа? — Геріс притиснув личину до обличчя. — Як вони у них дихають?

— Та вдягай вже. — Князеві було не до жартів.

У оберемку був і батіг — замашна смуга старої шкіри на пужалні з міді та кістки. Такий, що і з бика б шкуру спустив.

— А це навіщо? — спитав Арч.

— Батогом Даянерис приборкала чорного звіра. — Квентин згорнув батіг кільцями і підвісив до паса. — Арчу, бери келепа теж, не завадить.

Увійти вночі до Великої Піраміди Меєрину — то була справа неабияка. Двері щовечора, на заході сонця, зачиняли і замикали засувами аж до світанку. На кожному вході стояла варта; чати ходили і нижньою терасою, відки визирали на вулицю. Всі ті вартові були колишні Неблазні, а нині — Мідні Звірі. Квентин щиро сподівався: ця переміна вирішить усе.

Варту змінили з першими променями світла, та до справжнього ранку лишалося ще з півгодини, коли троє дорнійців спустилися челядинськими сходами. Стіни навколо було

викладено з цегли півсотні кольорів, але тінь обернула їх усі на сірий, а смолоскип Геріса знову оживив там, де торкнувся своїм мерехтливим світлом. Під час довгого спуску їм не зустрілося жодної душі; чулося тільки тихе човгання чобіт по витертих цеглинах під ногами.

Головна брама піраміди виходила на головну площу Меєрину, але дорнійці попрямували до бічного входу, що виводив до провулку. Саме через нього за старих часів невільники ходили у справах своїх господарів, а селяни та торговці доправляли все, що могло знадобитися мешканцям.

Двері суцільного спижу було зачинено важким залізним засувом. Перед ними стояло двоє Мідних Звірів, озброєних кийками, списами і тесаками. Світло смолоскипа зблиснуло на вилощеній міді личин — лиса та пацюка. Квентин махнув здоровилою, щоб лишався позаду в тіні, а сам з Герісом виступив наперед.

— Ви зарано, — мовив лис.

Квентин здвигнув плечима.

— Як скажеш, можемо піти. А ви стійте тут нашу варту.

Він знав, що говіркою зовсім не скидається на гіскарця. Але половина Мідних Звірів була з відпущених рабів, серед яких змішалися усі мови світу; до його вимови усім мало бути байдуже.

— Нема дурних — за ваші сраки відбувати!
— заперечив пацюк.

— Кажі слово дня, та й годі, — додав лис.

— Пес, — мовив дорнієць.

Двоє Мідних Звірів презирнулися. Три довгих удари серця Квентин боявся, що справа зараз на пси і зійде, бо Мальована Меріс і Строкатий Князь взнали не те слово. Але потім лис пробурчав:

— Пес, то й пес. Двері ваші, забирайте.

Коли вони пішли, великий княжич відновив подих. Часу вони мали обмаль — невдовзі мала з'явитися справжня зміна варти.

— Арчу! — покликав він, і здоровань з'явився, виблискуючи під смолоскипом

бичачою личиною. — Засув. Хутко!

Залізний брус був важкий і товстий, але добряче змащений олією. Пан Арчибальд вийняв його без жодного клопоту. Поки він відставляв засув убік, Квентин потягнув двері, розчинив стулки, а Геріс ступив крізь пройму, вимахуючи смолоскипом.

— Заводьте! І покваптеся.

Ззовні, у провулку на них чекала хура різника. Візник ляснув мула батогом і посунув до брами; обкуті залізом колеса гучно загуркотіли на цеглі. У хурі лежала розрубана на чвертки туша бика і ще дві зарізані вівці. Півтузня людей зайшло пішки. П'ятеро з них мали на собі киреї та личини Мідних Звірів, але Мальована Меріс не переймалася хованками.

— Де ваш господар? — запитав її Квентин.

— Я не маю господаря, — відповіла вона. — А коли ти про полковника, то він неподалік з півсотнею людей. Виводь свого дракона, і він мирно проведе тебе геть, як було обіцяно. За очільника тут Кагго.

Пан Арчибальд кисло оглянув різницького воза.

— Чи не замалий він для дракона? — запитав лицар.

— Чого це замалий? Вміщує двох биків. — Трупоріз вбрався Мідним Звіром, сховавши під личиною кобри своє пошрамоване обличчя, але його виказував уславлений чорний арах на стегні. — Нам сказали, ці звірятка мають бути менші за королевине чудовисько.

— Яма вповільнила їхнє зростання. — У книжках, прочитаних Квентином, припускалося, що те саме сталося і в Семицарстві. Жоден з драконів, вирощених і вигодованих у Драконосхроні Король-Берега, навіть не наблизився до величини Вхагар чи Мераксеса, не кажучи вже про Чорного Жаха короля Аегона. — То ви привезли вдосталь ланцюгів?

— А скільки в тебе драконів? — спитала Мальована Меріс. — Ми під м'ясом сховали ланцюгів, що на десятиох вистачить.

— Чудово.

Квентин відчув легке запаморочення. Ніщо навколо не здавалося йому справжнім. Одну мить це була гра, іншу — щось на кшталт нічного жахіття, поганого сну, в якому він відчиняв темні двері, де напевне ховалися жах і смерть, але не знаходив сили зупинитися. Долоні стали слизькі від поту; Квентин витер їх об штани і сказав:

— Коло ями стоїть ще варта.

— Ми знаємо, — відповів Геріс.

— Треба приготуватися.

— А ми готові, — відповів Арч.

Квентинові у животі заскніло. Він відчув раптову потребу спорожнитися, але розумів, що нікуди подітися не зможе.

— То ходімо сюди.

Зараз він почувався зеленим хлопчиськом більше, ніж зазвичай, і все ж усі рушили за ним на його заклик: Геріс і здоровило, Меріс і Кагго, а з ними решта «Вітрогонів». Двійко сердюків видобули арбалети з якоїсь схованки всередині воза.

За стайнями найнижчий рівень Великої

Піраміди перетворювався на справжній лабіринт, але Квентин Мартел був тут з царицею і пам'ятав дорогу. Вони проминули три величезні цегляні арки, потім спустилися крутим кам'яним спуском у глибини, крізь в'язниці та катівні, а також двійко глибоких кам'яних водоймищ. Кроки лунко відбивалися від стін, різницька хура торохтіла позаду. Здоровило вихопив смолоскипа з держака і пішов світити попереду.

Нарешті перед ними постали важкі залізні двері, поїдені іржею, грізні та нездоланні, замкнені ланцюгом, кожна ланка якого була завтовшки з людську руку. Вже самий розмір та товщина дверей примусили Квентина Мартела замислитися про доцільність свого задуму. Ба гірше — обидві стулки дверей були вим'яті назовні — наче якась велетенська сила намагалася вибити їх і вибратися. Товсте залізо потріскалося, репнуло у трьох місцях, а верхній кут лівої стулки був трохи поплавлений.

На чатах коло дверей стояло четверо Мідних Звірів. Троє з них тримали довгі списи;

четвертий, вочевидь очільник, мав зі зброї тесак та кинджал, а личину — в подібі василіскової голови. Інші троє були вбрані комахами.

«Сарана. Коники» — усвідомив Квентин і мовив:

— Пес.

Очільник скам'янів і напружився. Квентин Мартел миттю зрозумів, що сталася якась фатальна помилка.

— Взяти їх! — кумкнув він у ту мить, коли василіск ухопився за тесак.

Очільник коників був швидкий, але здоровило — швидший. Він жбурнув смолоскипа у найближчого коника, сягнув рукою за спину і висмикнув з петлі келепа. Клинок василіска ще не вилетів з піхов, а вістря келепа вже встромилося йому в скроню, пробивши тонку мідь личини, а разом плоть і кістку. Очільник ошелешено ступив назад півкроку, ноги склалися під ним, тіло гепнулося на підлогу і недоладно засмикалося.

Квентин витріщався на нього, наче

зачарований. У шлунку вирувала буря. Його власний клинок лежав у піхвах — князь геть про нього забув. Очі невідривно стежили за десятником варти, що смикався попереду в передсмертній муці. Кинутий смолоскип згасав на підлозі, змушував тіні стрибати і крутитися, ніби перекривлюючи судами убитого. Князь і не побачив, як на нього летить спис одного з коників, доки Геріс не збив його убік. Вістря дряпнуло щоку лівової голови, що затуляла йому обличчя; стрімкий удар мало не зірвав личину. «А мав би розірвати мені горлянку» — подумав принц приголомшено.

Геріс вилаявся, опинившись у оточенні мідних коників. Квентин почув тупіт ніг, і раптом з тіней виникли сердюки. Один з вартових надто задивився на прибульців; Геріс проскочив повз вістря його списа і встромив меча під мідну личину просто в горло. Тим часом у другого коника з грудей виросла арбалетна стріла. Останній кинув списа і верескнув:

— Пожалійте! Здаюся!

— Не пожаліємо. Здохни, — відповів Кагго і відтяв чолов'язі голову одним помахом араху. Валерійський булат розітнув плоть, жили та кістки, наче смалець.

Кагго опустив меч і поскаржився:

— Забагато галасу. Кожен, хто має вуха, вже почув.

— Пес, — сказав Квентин. — Слово дня мало бути «пес». Чому вони нас не пропустили? Нам сказали...

— А ще тобі сказали, що твоя оборудка божевільна, ти часом не забув? — нагадала Мальована Меріс. — Роби вже те, по що прийшов.

«Драconi, — подумав князь Квентин. — Авжеж. Я прийшов по драконів.» Його трохи не нудило. «Що я тут роблю? Батьку, навіщо? Четверо людей загинуло за чотири удари серця. Чим я маю це виправдати?»

— Вогнем та кров'ю, — прошепотів він, — кров'ю та вогнем.

Кров збиралася калюжею коло його ніг, всотувалася у цегляну підлогу. А вогонь сидів

просто за дверима.

— Ланцюг... ми не маємо ключа...

Арч відповів:

— Я маю ключа.

І змахнув келепом швидко та потужно. Від замка полетіли іскри, потім знову і знову. Під п'ятим ударом замок розлетівся на шматки, а ланцюги впали з таким брязкотом, що тепер Квентин був уже певний — їх почула половина піраміди.

— Везіть воза.

Драconi мають стати згідливішими, коли поїдять. «Хай поласують печеною бараниною.»

Арчибальд Крицак ухопився за важкі залізні двері й потяг на себе. Іржаві завіси відчайдушно завищали — для вух усіх тих, кого не розбудило падіння ланцюгів. З-за дверей накотила раптова хвиля тепла, принесла пахощі попелу, сірки, горілого м'яса.

За дверми було чорно, як у найглибшому пеклі, і та чорнота здавалася живою, голодною та погрозливою. Квентин відчував, як щось згорнулося там, у п'їтьмі, і чекає на нього.

«Воїне, даруй мені мужності» — молився він. Робити цього він сам не хотів, але іншого шляху не бачив. «Навіщо б Даянерис приводила мене до драконів? Вона хоче, щоб я показав себе вартим її.»

Геріс передав йому смолоскипа, і князь ступив крізь двері.

«Зелений — Раегал, білий — Візеріон, — нагадав собі Квентин. — Назви їх по іменах, наказуй їм, розмовляй спокійно, але суворо. Опануй їх, як Даянерис опанувала Дрогона у ямі.» Дівчина була там сама, вдягнена лише у кілька шовковин, але не мала ані краплі страху в душі. «Я не повинен боятися. Вона зуміла, то зумію і я.» Найголовніше — не показати страху. «Тварини відчують страх. А дракони... Що я знаю про драконів? Що будь-хто знає про драконів? Тих, які зникли зі світу вже більше як століття тому.»

Край ями лежав просто попереду. Квентин обережно просунувся уперед, рухаючи смолоскипом з боку в бік. Стіни, підлога і стеля всотували світло до краплі. «Обпалені, —

зрозумів він. — Цегла обсмалена до чорноти і розсипається на порох.» Повітря теплішало з кожним кроком. Квентин почав пітніти.

Два ока піднялися знизу просто перед ним.

Були вони спижеві, яскравіші за налощені щити, жевріли власним жаром, палали за серпанком диму, що здіймався з драконових ніздрів. Світло Квентиного смолоскипа мазнуло по лусочках темної зелені, зелені моху в пралісі у сутінках перед тим, як зблякне останнє світло дня. А тоді дракон розтулив рота, і з нього полилося світло та запашів жар. За гребінкою гострих чорних зубів Квентин побачив гирло печі, мерехтіння пригашеного вогню, палкішого устократ за його смолоскип. Голову дракон мав більшу за кінську, а шия наче й не кінчалася, схожа на довжелезну зелену змію. Поволі, неквапно та голова піднялася на кінці шиї, і два яскраві спижеві ока втупилися у Квентина згори.

«Зелені, — подумав князь, — його лусочки зелені.»

— Раегале, — мовив він.

Слово застрягло у горлянці, вийшовши назовні хрипким кумканням. «Жабик, — подумав він. — Знову обертаюся на Жабика.»

— Їжа, — проскрипів він, раптом згадавши.
— Несіть йому харч.

Здоровило почув, витяг за ноги з воза одну з двох овець, крутнувся і жбурнув її угору в яму. Раегал ухопив тварину просто в повітрі; голова його смикнулася, з-поміж зубів вилетів стовп вогню — жовтогарячий та золотий вихор, змережаний зеленими жилками. Вівця запалала, ще не почавши падати; драконові зуби вчепилися в неї, перш ніж димлива туша торкнулася цегли. Навколо тіла ще мерехтіли, згасаючи, вогники. У повітрі засмерділо паленою вовною та сіркою. «Драконосморід.»

— Я гадав, їх тут двоє, — мовив здоровило.

«Візеріон. Так. Де ж Візеріон?» Князь опустил смолоскипа — пролити трохи світла у морок унизу. Зелений дракон дер зубами тушу вівці, теліпаючи з боку в бік довгим хвостом. Навколо шиї він мав товстий залізний нашійник, з якого висіло зо три стопи

відірваного ланцюга. Ланки того самого ланцюга були розкидані підлогою ями серед чорних кісток — покручені, частково поплавлені. «Коли я приходив сюди минулого разу, Раегал був прикутий до стіни та підлоги, — пригадав князь, — але Візеріон висів на стелі.» Квентин ступив назад, підняв смолоскипа, задер голову.

Якусь мить він бачив над головою лише зчорнілі цегляні склепіння, обпечені драконовим вогнем. Раптом його око помітило цівочку попелу, яка виказала рух. Нагорі ворушилося щось бліде, майже сховане. «Він викопав собі нору, — зрозумів князь. — Печерку в цеглі.» Велика Піраміда Меєрину мала велетенські грубі підмурки, що підтримували неймовірну вагу верхньої будівлі; навіть внутрішні її стіни були утричі товщі, ніж мури будь-якого замку. Але Візеріон вогнем та пазурями викопав собі у цеглі нору достатню, щоб у ній спати.

«А ми його щойно розбудили.» Квентин побачив щось на кшталт великої білої змії, що

розгорталася у стіні там, де з нею з'єднувалася стеля. Донизу посипався ще попіл, шматки цегли. Змія перетворилася на шию та хвіст, а тоді показалася і довга рогата голова дракона; очі його засяяли у пільмі, наче золоті жарини. Зарипіли, розгортаючись, крила.

Усі Квентинові задуми кудись поділися з голови. Він чув, як Кагго Трупоріз кричить до своїх сердюків. «Ланцюги. Він посилає їх по ланцюги» — подумав дорнійський князь. Первісний задум полягав у тому, щоб нагодувати тварин і скувати їх ланцюгами у ситій дрімоті. Так само, як це зробила королева. Когось одного, а краще — обох.

— Ще м'яса, — наказав Квентин. «Коли звірі поїдять, то стануть лінивими.» Він бачив, як таке роблять зі зміями в Дорні, але тут, з цими чудовиськами... — Несіть... несіть...

Візеріон злетів зі стелі, розгортаючи та широко простягаючи світлі крила. Шматки ланцюга на його шиї шалено хилиталися. Полум'я дракона наповнило яму — світло-золотий спис, помережаний червоним та

жовтогарячим. Застигле повітря, збурене білими крилами, вибухнуло хмарами гарячого попелу та сірки.

Чиясь рука схопила Квентина за плече. Смолоскип вилетів з руки, застрибав підлогою, перекинувся просто до ями, все ще палаючи. Князь опинився лицем до лица з мідною мавпою. «Геріс.»

— Нічого не вийде, Квенте! Вони занадто дикі та люті, вони...

Дракон гепнувся на підлогу між дорнійцями та дверми з ревищем, яке б розігнало зграю в кількасот левів, і захитав головою з боку в бік, вивчаючи прибульців: дорнійців, «Вітрогонів», Кагго. Останньою, але найдовше, він розглядав Мальовану Меріс, приношуючись і пирхаючи. «Жінка, — зрозумів Квентин. — Він знає, що вона жінка. Бо шукає Даянерис. Він хоче свою мати і не розуміє, чому її тут нема.»

Квентин вирвався з Герісової руки.

— Візеріоне! — покликав він.

«Білий — це Візеріон.» Пів-удару серця він боявся, що неправильно запам'ятав імена

драконів.

— Візеріоне! — покликав Квентин знову, намацуючи батіг на поясі.

«Вона підкорила чорного батогом. Я мушу зробити те саме.»

Дракон знав своє ім'я. Він повернув голову і витріщався на дорнійського князя протягом трьох довгих ударів серця. Блідий вогонь жеврів за блискучими чорними кинджалами зубів. Очі дракона скидался на озера розплавленого золота; ніздрі спливали цівками диму.

— Лягай! — наказав Квентин.

А тоді закашлявся, знову і знову. У повітрі плавав густий дим, сморід сірки душив на смерть.

Візеріон втратив цікавість, обернувся до «Вітрогонів» і раптом рушив до дверей — може, унюхав кров мертвих вартових чи м'яса на возі, а може, побачив відкритий шлях.

Квентин почув крики сердюків. Кагго наказував тягти ланцюги, Мальована Меріс верещала, щоб хтось відступив убік. Дракон

незграбно тупав підлогою, наче поставлена рачки людина, але швидше, ніж дорнійський князь міг собі уявити. «Вітрогони», вочевидь, барилися забратися в нього з дороги, і Візеріон заревів на них знову. Квентин почув брязкіт ланцюгів... а тоді низьке тумкання арбалета.

— Ні! — верескнув він. — Не стріляйте!

Але запізно. «Йолоп» — лишень устиг подумати він, поки стріла, відбившись від Візеріонової шиї, зникала у темряві. За нею замерехтів вогняний слід — краплі драконової крові, золоті та червоні.

Арбалетник поспіхом намацував нову стрілу, коли зуби дракона вхопили його за шию. Вояк мав на собі личину Мідного Звіра — безстрашного, грізного тигра. Він кинув зброю і спробував розтулити Візеріонові щелепи, та в цю мить просто з тигрового рота вилетів язик полум'я. Очі чолов'яги луснули, наче пухирі, мідь навколо них потекла обличчям. Дракон відірвав шматок плоті — більшу частину сердюкової шиї — і жадібно ковтнув, упустивши решту палаючого трупа на підлогу.

Інші «Вітрогони» вже поспіхом відступали — таке видовисько не до снаги було навіть Мальованій Меріс. Рогата Візеріонова голова хитнулася між ними та здобиччю, але за мить він забув про сердюків і нахилив шию вирвати собі ще шмат м'яса з покійника. Цього разу це була ліва нога.

Квентин розкотив кільця батога.

— Візеріоне! — покликав він, цього разу гучніше.

Він міг це зробити, мав зробити, бо не на те його надіслав батько до найдальших країв землі, щоб Квентин зрадив його сподівання.

— Візеріоне! — заволав князь і ляснув батогом у повітрі, аж стінами побігла луна.

Бліда голова піднялася. Великі золоті очі звузилися. Пасма диму завихорилися з драконових ніздрів.

— Лягай! — наказав князь. «Тільки б не дати відчувти мій страх.» — Лягай, лягай, лягай!

Квентин крутнув батогом навколо себе і щосили ляснув драконові по писку. Візеріон засичав.

А тоді його вдарив гарячий вітер, і він почув ляскіт шкірястих крил, і повітря наповнилося попелом та жаринами. Від обпеченої, чорної цегли лунко відбилося страшенне ревіння, і друзі його заволали щодуху, наче драконові в лад. Геріс вигукував Квентинове ім'я, знову і знову, а здоровило горлав на всю міць легенів:

— Позаду тебе, позаду, позаду!

Квентин обернувся і несамохіть підкинув руку до обличчя — затулитися від пашіння розпаленого горнила. «Раегал, — нагадав він собі, — зеленого звуть Раегал.»

Здійнявши батога, Квентин побачив, що той палає від кінця до пужална. І його власна рука теж. І решта його самого. Він горів вогнем з голови до п'ят.

«Ой леле» — подумав Квентин. А потім почув власний вереск.

Джон

— Хай помирають, — мовила королева Селиса.

Не такої відповіді, по правді, сподівався Джон Сніговій. «Ця королева уміє неприємно здивувати.» Та від того удар не ставав легший.

— Ваша милосте, — уперто наполягав він, — люди у Недолі цілими тисячами гибіють з голоду. Чимало з них — жінки...

— ...та діти, я чула. Це дуже прикро.

Королева притягла ближче до себе доньку і поцілувала у щоку. «Щоку, не заплямовану лускачкою» — про себе помітив Джон.

— Певно ж, нам шкода нещасних малюків, але треба мати розум. Харчів ми для них не маємо, і вони ще замолоді, щоб допомогти моєму чоловікові-королю в війнах. Хай краще народяться знову в світлі Господньому.

Це був м'якший спосіб сказати те саме: «хай помирають».

Палата була аж натоптана людом. Принцеса Ширена стояла коло матиного стільця; біля її ніг сидів, схрестивши ноги, Пістрявчик. Позаду королеви похмуро мулявся пан Аксель Флорент. Мелісандра з Асшаю стояла ближче до вогню; рубін на її шиї мерехтів з кожним подихом. Червона жінка теж мала при собі службу: зброєносця Девана Лукомора і двох стражників, що їй залишив король.

Захисники королеви вишикувалися уздовж стіни — бездоганна вервечка блискучих лицарів. Пан Малегорн, пан Бенefon, пан Нарберт, пан Патрек, пан Дорден, пан Брус. Беручи до уваги, скільки кровожерливих дичаків напхалося до замку Чорного останнім часом, королева не відпускала своїх присяжних захисників од себе ані вдень, ані вночі. Тормунд Велетнебій аж заревів, коли почув.

— Боїться, що її хтось вкраде, абощо? Сподіваюся, ти не сказав, Джоне Сніговію, якого я маю велетенського прутня — він хоч

яку жінку злякає! А я ж завжди хотів собі отакеньку з вусами.

І зареготав так, що довго не міг спинитися. «Але нині, мабуть, і йому було б не до сміху.»

Джон змарнував уже безліч часу і не хотів марнувати ще.

— Перепрошую, що збентежив вашу милість. Нічна Варта подбає про цю справу.

Королева роздула ніздрі.

— Ви все-таки хочете їхати до Недолі. У вас на обличчі написано. Я сказала, щоб ви дали їм померти, а ви наполягаєте на своєму божевіллі! Не смійте заперечувати!

— Я маю чинити, як вважаю за найкраще. Шануючи вашу милість, все ж нагадаю, що Стіна належить мені. Це рішення — також.

— Справді так, — кивнула Селиса, — і саме ви за нього відповісте, коли повернеться король. Боюся, що й за деякі інші ваші рішення теж. Та бачу, ви глухі до здорового глузду. Тож чиніть, як знаєте.

Голос подав пан Малегорн.

— Воєводо Сніговію, хто очолить цю

виправу?

— Чи не пропонуєте ви себе, добрий пане?

— Невже я на вид здаюся вам божевільним?

З місця скочив Пістрявчик.

— Я поведу! — І весело закалатав дзвониками. — Як пірнемо ми у море, то повернемось не скоро. Коників там засідлаймо та по хвилях поганяймо. Нас вітатимуть русалки, засурмлять у мушлі палко, отакої, йой-ой-ой!

Усі присутні засміялися. Навіть королева Селіса дозволила собі слабеньку посмішку. Але тепер не до сміху було Джонові.

— Я не прохаю своїх людей робити те, чого б не зробив сам. Тому очолю виправу власною особою.

— Ми схвалюємо вашу хоробрість, — мовила королева. — Вона вельми доречна. Згодом про вас складе зворушливу пісню якийсь віршомаз, а ми матимемо розумнішого та поміркованішого князя-воєводу.

Вона сьорбнула вина з келиха.

— Але побалакаймо про інші справи.

Акселю, приведіть дичацького короля, коли ваша ласка.

— Негайно, ваша милосте.

Пан Аксель вийшов у двері й за мить повернувся з Геріком Королевичем.

— Герік з дому Рудоборід! — оголосив він.
— Король дичацького племені!

Герік Королевич був чолов'яга з себе високий, довгоногий, широкий у раменах. Скидалося, що королева вдягла його у щось зі старого одягу чоловіка-короля. Відтертий та відчищений, вбраний у зелений оксамит та обшиту горностаєм делію, з добре вимитим довгим рудим волоссям та ошатно підстриженою вогняною бородою, дичак виглядав зацним південським паном до останнього вершка. «Він увійшов би до престольної палати в Король-Березі, і ніхто б оком не змигнув» — подумав Джон.

— Герік є правдивим і законним королем дичаків, — оголосила королева, — що веде неперервний родовід з чоловічого боку від їхнього великого короля Раймуна Рудоборода.

Тоді як самозванець Манс Розбишака народився од жінки-простолюдки і одного з ваших чорних братчиків.

«Ні, — подумки відповів Джон, — Герік походить від молодшого брата Раймуна Рудоборода.» Дичаками подібний родовід рахувався приблизно так само, як походження від Раймунового коня. «Нічого вони не знають, Ігритто. Ба гірше — не хочуть вчитися.»

— Герік ґречно погодився віддати руку своєї найстаршої доньки панові Акселю, сердешному моєму благодійникові, для поєднання Господом Світла у священному шлюбі, — мовила королева Селиса. — Інші його дівчата теж укладуть свої шлюби одночасно з сестрою. Другу доньку ми віддаємо панові Брусу Пряжнику, а наймолодшу — панові Малегорну з Рудоставу.

— Панове, — нахилив голову Джон по черзі до кожного з названих лицарів. — Бажаю вам знайти щастя з вашими нареченими.

— А у морі за дружин хлопаки беруть рибин.
— Пістрявчик станцював кілька кроків,

теленкаючи дзвониками. — Отакої, йой-ой-ой.

Королева Селиса знову пирхнула.

— Чотири весілля зіграти не складніше, ніж три. Давно вже час нам, воєводу Сніговію, влаштувати долю цієї дівчини Вали. Я вирішила віддати її за мого вірного лицаря та хороброго захисника, пана Патрека з Король-Гори.

— А чи Вала вже знає, ваша милосте? — запитав Джон. — Бо серед вільного народу, коли чоловік жадає жінку, то краде її власноруч і тим доводить свою силу, спритність і мужність. Але якщо залицяльника спіймають родичі жінки, то віддухопелять мало не на смерть... а чи й гірше, раптом сама жінка завважить його за негідного.

— Дикунський звичай! — мовив Аксель Флорент.

Пан Патрек лише коротко реготнув.

— Жоден чоловік досі не смів піддати сумніву мою мужність. І жінка не насмілиться.

Королева Селиса закопилила губу.

— Воєводу Сніговію... якщо панна Вала так погано знається на наших звичаях, пришліть її до мене. Я навчу її обов'язків шляхетної пані перед законним володарем і чоловіком.

«Це буде свято, а не наука.» Джонові аж закортіло дізнатися, чи так само палко Селіса жадала б випхати Валу за одного зі своїх лицарів, якби знала її думку про принцесу Ширену.

— На те, звісно, воля вашої милості, — відповів він. — Та не веліть карати, веліть слово сказати...

— Ваше слово буде зайве. Маєте дозвіл піти.

Джон Сніговій став на коліно, схилив голову, підвівся і пішов, перестрибуючи по дві сходинки і киваючи до королевиних стражників, яких її милість поставила на кожному повороті сходів, щоб уберегтися від кровожерливих дичаків. Та на середині шляху до нього покликав голос згори:

— Джоне Сніговію!

Джон обернувся.

— Пані Мелісандро?

— Гадаю, нам варто побалакати.

— Справді? — «А я гадаю, не варто.» — Маю нагальні обов'язки, ласкава пані.

— Саме про них я і хочу побалакати. — Вона вже спускалася сходами, обмітаючи їх кривавої барви спідницями; здавалося, червона жінка пливе у повітрі. — Де ваш лютововк?

— Спить у моїх покоях. Її милість не дозволяє приводити його перед свої очі. Каже, він лякає принцесу. Та й поки тут Боррок зі своїм вепром, я не наслідуюся пускати його на волю.

Перевертень мав рушити з Сореном Щитоламом до Кам'яних Дверей, щойно повернуться вози, які повезли рід Дери-Тюленя до Зеленого Сторожа. А до тієї пори Боррок обійняв собі за житло один зі стародавніх склепів коло замкового цвинтаря. Скидалося, що товариство давно померлих людей дарувало йому більше втіхи, ніж товариство живих. Та й вепр задоволено совався собі між могил, риючи тут і там, щонайдалі від інших тварин.

— Та тварюка — завбільшки з бика, а ікла в

нього — наче мечі. Привид накинувся б на нього, якби звільнився, і хтось із них, а чи й обидва, не пережили б сутички.

— Боррок — найменша з ваших турбот. А от ваша майбутня виправа...

— Одне ваше слово могло б змінити думку королеви.

— Селиса має рацію, Снігу-воєводу. Хай вони помирають. Ви їх не врятуєте. Ваші кораблі вже загублено...

— Шість лишилося. Більше як половина флоту.

— Ваші кораблі загублено. Усі до останнього. Жодна людина з них не повернеться. Я бачила це у своїх вогнях.

— Ваші вогні вже брехали раніше.

— Я помилялася у читанні їх, і визнала свої помилки, але...

— Сіра дівчина на коні, що помирав. Кинджали у пільмі. Обіцяний принц, народжений серед диму та солі. Не можу пригадати за вами, мосьпані, геть нічого, крім помилок. Де знаходиться Станіс? Що чути про

Торохкала та його списниць? Де, зрештою, моя сестра?

— На всі ваші питання будуть відповіді. Шукайте їх у небі, Снігу-воєводу. А коли знайдете, пришліть по мене. Зима вже на порозі перед нашими дверми. І я — ваша єдина надія.

— Дурна надія, — відказав Джон, обернувся і пішов геть.

У дворищі за дверима мулявся Шкірян.

— Торег повернувся, — доповів він, побачивши Джона. — Його батько оселив людей у Дубощиті, а сам повернеться сьогодні пополудні з вісьма десятками бійців. Що сказала бородата королева?

— Її милість не має чим допомогти.

— Надто зайнята смиканням волосин з-під носа? — сплюнув на землю Шкірян. — Та байдуже. Тормундових людей і наших має вистачити.

«Дістатися туди — можливо.» Та Джона Сніговія найбільше непокоїло, як потім повернутися. Подорож назад до Стіни

сповільнять тисячі людей вільного народу, змучені голодом і хворобами. «Річка люду, повільніша за річку льоду.» Така валка буде вкрай вразлива. «Мертв'яки у лісі. Мертв'яки у воді.»

— Скількох має вистачити, як гадаєш? — спитав Джон Шкіряна. — Сотні? Двох сотень? П'яти? Тисячі?

«Брати більше людей? Чи менше? Звідки мені знати?» Менший загін швидше дістанеться Недолі... та який зиск з мечів, коли нема харчів? Матінка-Кротиха з її людьми вже переступили межу, за якою їдять власних покійників. Щоб нагодувати знедолених, доведеться брати вози та сани, а до них і тяглових тварин: коней, волів, собак. І замість нестися щодуху крізь страхолюдну пущу, вони будуть приречені повзти.

— Маємо вирішити ще чимало питань. Розповсюдь звістку. Хочу, щоб усі ватажки зібралися у Щитовій Палаті з початком вечірньої варти. Тормунд має вже дотоді прибути. А де шукати Торега?

— Коло малої потворки, де ж іще. Чув я, він заприятнися до однієї з годувальниць.

«До Вали він заприятнися. Сестра її була королевою, чому б і їй не стати?» Колись Тормунд мріяв зробитися Королем-за-Стіною, та його здолав Манс. Чому б ту саму мрію не плекати Торегу Високому? «Краще вже він, ніж Герік Королевич.»

— Ну нехай, — вирішив Джон. — Переговорю з Торегом пізніше.

Він зиркнув за Король-Башту. Стіна стояла тьмяно-біла, темніша за небо над нею. «Снігове небо.»

— Молімося, щоб знову хурделиця не налетіла.

Коло зброярні на чатах тремтіли Мулій та Блоха.

— Хіба у такий вітер не ліпше сидиться за дверима? — спитав Джон.

— Воно б і незле, мосьпане, — відповів Фульк Блоха, — та ваш вовк нині не радіє товариству.

Мулій з ним погодився.

— Від мене трохи шматок не від'їв. Отакої, мосьпане!

— Привид?! — вразився Джон.

— Ну... хіба пан воєвода мають ще одного білого вовка. Ніколи його таким не бачив, перепрошую пана. Диким, наче з лісу.

За хвилину Джон, прослизнувши крізь двері, упевнився, що братчик не збрехав. Великий білий лютововк не бажав лежати тихо; натомість він занепокоєно міряв зброярню кроками від краю до краю, повз холодне горнило і назад.

— Тихше, Привиде! — покликав Джон. — Лежати. Спинися, Привиде! Лежи!

Коли він спробував торкнутися звіра, вовк смикнувся і вишкірив на нього зуби. «Отклятий вепр. Навіть тут Привид унюхав його сморід.»

Мормонтів крук теж почувався на диво розбурханим.

— Сніг-сніговій! — верещав птах без упину. — Сніг, сніг, сніг-сніговій!

Джон відігнав його геть, наказав Шовкунові

розкласти вогонь і послав по Бовена Марша та Отела Ярвика.

— Пряного вина теж принеси. Великий глек.

— І три кухлі, мосьпане?

— Шість. Мулієві та Блосі не завадить сьорбнути гарячого. Та й тобі теж.

Коли Шовкун пішов, Джон всівся і знову почав роздивлятися мапи країв на північ од Стіни. Найшвидший шлях до Недолі пролягав узбережжям... від Східної Варти. Біля моря ліси рідшали, місцевість ставала пласкішою, помережаною вервечками низьких пагорбів та солоними драговинами. Коли ж налітали осінні буревії, ті береги батожив не сніг, а морозні дощі та крижані крупи. «У Східній Варті є велетні. Шкірян казав, деякі з них погодяться допомогти.» Від замку Чорного бігла складніша дорога — просто через серце страхолюдної пущі. «Якщо тут, на Стіні, намело стільки снігу... скільки ж його там, на півночі?»

Увійшов Марш, пирхаючи і сякаючись, Ярвик з кислєю і похмурою мармизою.

— Знову віхола гуляє, — доповів перший

будівничий. — Як накажете працювати в таку сніговицю? Мені скрізь бракує рук.

— То беріть вільний нарід, — відповів Джон.

Ярвик заперечливо струснув головою.

— Та від них клопоту більше, ніж зиску. Мо', вони й вільні, та до праці недбалі, байдужі... теслі є непогані, брехати не буду, але муляра ледве знайдеш, а ковалів зовсім катма. На спини та плечі вони дебелі нівроку, а як накажеш щось зробити, то не діждешся. Як мені з такими піднімати наші фортеці з руїн? Нічого не вийде, мосьпане. Кажу вам щиро: нічого не вийде.

— Має вийти, — мовив Джон, — бо інакше житимуть в руїнах.

Жодному володареві не обійтися без людей, на чію чесну пораду можна покластися. Марш та Ярвик підчихвостами не були, солодко брехати не звикли, і то було на краще... та й допомоги воєвода від них майже не бачив. Дедалі частіше Джон помічав, що вгадує їхні відповіді, ще навіть не спитавши.

Особливо несхвально та вороже, аж до глибини душі, вони ставилися до всього, пов'язаного з вільним народом. Коли Джон посадив у Кам'яних Дверях Сорена Щитолама, Ярвик почав жалітися, що той замок надто віддалений та окремий від інших. Відки Варті, мовляв, знати, яку капость замислить Сорен у тих горах? Коли ж Джон віддав Дубоцит Тормундові Велетнебою, а Королевину Браму — Морні Білоликій, Марш зауважив, що тепер замок Чорний має з обох боків од себе ворожі твердині, які легко відріжуть його від решти Стіни. Щодо Боррока Отел Ярвик без упину торочив, що пуца на північ од Кам'яних Дверей повниться дикими вепрами; хтозна, чи не збере собі перевертень власне свиняче військо?

Замки Паморозь-Горб і Шержінь-Брама досі не мали збройних залог, тож Джон запитав думки старшин, яких дичацьких ватажків та отаманів найкраще поставити на їх чолі.

— Ми маємо Брога, Гавіна Торговця, Великого Моржа... Говд Мандрівник

товариства не любить, каже Тормунд, але є ще Харле Ловчик і Харле Любчик, Сліпий Дос... Ігон Прабатько має власний загін, та складається він головне з його ж синів і онуків — од вісімнадцяти дружин, половину з яких взято у наскоках. Кого з них...

— Нікого! — мовив Бовен Марш. — Я усіх знаю за справами їхніх рук. Ми для них не замки маємо ладнати, а зашморги на шиї.

— Авжеж, — згідливо додав Отел Ярвик. — Небагатий вибір: з поганого та кепського. Пан воєвода показують нам зграю вовків і питають, котрому ми довіримо вирвати собі горлянки.

З Недолею повторилося те саме. Шовкун налив вина, і Джон розповів про свої відвідини королеви. Марш уважно вислухав, не торкнувшись кухля; тим часом Ярвик перекинув один, а потім другий. Не встиг Джон скінчити, як великий шафар негайно мовив:

— Її милість каже мудро. Нехай там усі повиздыхають.

Джон відкинувся у кріслі.

— Оце єдина ваша порада, ласкавий пане? Тормунд веде з собою вісімдесят людей. Скільки надіслати нам? Чи не покликати на поміч велетнів? Списниць з Довгого Кургану? Якщо ми матимемо з собою жінок, то, можливо, Матінка-Кротиха і її люди легше нам довіряться.

— Ну то надсилайте жінок. Надсилайте велетнів. Та хоч немовлят з колиски. Ви це бажаєте почути, пане воєводо? — Бовен Марш почухав рубця, здобутого на Мості Черепів. — Надсилайте усіх. Що більше втратимо, то менше доведеться годувати.

З Ярвика зиску було не більше.

— Якщо дичаків у Недолі треба рятувати, хай їх рятують дичаки тутешні. Тормунд знає дорогу до Недолі. Послухати його, то він сам усіх порятує своїм велетенським прутнем.

«Безглуздо, — подумав Джон. — Безглуздо, марно, безнадійно.»

— Гаразд. Дякую вам за поради, панове старшино.

Шовкун подав гостям кожухи. Дорогою

через зброярню до великого шафаря і першого будівничого принюхався Привид; раптом хвіст його став сторчма та грізно розпушився. «Моя братія...» Нічній Варті бракувало очільників з мудрістю маестра Аемона, вченістю Семвела Тарлі, хоробрістю Кворина Піврукого, упертою силою Старого Ведмедя, співчуттям Донала Нойє. Замість них Джон мав те, що мав.

Знадвору рясно падав сніг.

— Вітер з півдня, — зауважив Ярвик. — Сніг налітає просто на Стіну, бачите?

Саме так і відбувалося. Джон побачив, що звивисті сходи вже поховано майже до першого майданчика, а дерев'яні двері крижаних келій та комор зникли під білою стіною.

— Скільки в нас людей у крижаних келіях? — запитав він Бовена Марша.

— Четверо живих. Двійко мертвих.

«Ті трупи.» Джон про них майже забув — спочатку він сподівався дізнатися щось від покійників, привезених з гайку оберіг-дерев, але мерці уперто лишалися мерцями.

— Келії треба відкопати.

— Десять шафарів з десятима лопатами, то й буде діло, — мовив Марш.

— Візьміть ще Вун-Вуна.

— Воля ваша.

Десять шафарів і один велетень швидко перемогли замети. Але коли двері було розчищено, Джон все одно не вдовольнився.

— Ці келії до ранку знову сховає сніг. Краще перевести бранців кудись, поки не задушилися.

— Карстарка теж, мосьпане? — запитав Фульк Блоха. — Мо', краще лишимо його там до весни дрижаки хапати?

— Якби ж то. — Креган Карстарк останнім часом узяв звичку вити ночами і кидати мороженим лайном у тих, хто приносив йому їжу. Звісно, любові наглядачів це йому не додало. — Заберіть його до Воєводської Вежі. Хай сидить там у підвалі.

Частково вже обвалена, колишня домівка Старого Ведмедя все ж була теплішою за крижані келії, а підвали під нею — майже не зачеплені руйнуванням.

Креган хвицяв вартових ногами, коли вони зайшли до дверей, викручувався і штовхався, коли його хапали, і навіть намагався вкусити. Але холод відняв у нього чимало сил, а Джонові люди були дебели, молоді та дужі. Карстарка витягли геть, долаючи опір, і поволокли крізь сніг, що лежав вище колін, до нової домівки.

— Що пан воєвода накажуть робити з трупами? — спитав Марш, коли всіх живих переселили.

— Киньте тут.

Якщо буря завалить їх, наче в могилах, то й на краще. З часом, певно, їх доведеться спалити, та нині вони лежали у келіях, скуті залізними ланцюгами. Цього, та ще їхньої смерті, мало вистачити для надійного утримання.

Тормунд Велетнебій не міг прибути зі своїм вояцтвом більш вчасно — саме тоді, коли скінчили вигрібати сніг. З ним, щоправда, з'явилося під громові заклики та дмухання у роги лише п'ятдесят людей замість вісімдесяти,

яких Торег обіцяв Шкірянові... але ж за що Тормунда прозвали Голосом-у-Піднебессі, як не за гучні обіцянки та перебільшення аж до неба. Сам дичак з'явився з червоною від морозу мармизою, гучно вимагаючи ріг пива і чогось гарячого поїсти. На бороді йому намерзла крига, вуса вкрилися кіркою.

Хтось уже встиг розповісти Громовому Кулаку про Геріка Королевича та його нове величання.

— Король дичацького племені, отакої?! — заревів Тормунд. — Гир! У моїй волохатій дупі — ось де йому королювати!

— Але виглядає він вельми по-королівському, — зауважив Джон.

— Виглядає?! Еге ж. Як ходить, то згори теліпає червонястою гривною, а знизу — дрібною червоною цюцюркою. Ото і все, чим має похвалитися. Раймунд Рудоборід разом із синами загинув при Довгозері, дяка вашим клятим Старкам і П'яному Велетню. А малий братик — ні. Чув, з якого дива його кликали Рудим Круком?

Тормунд розтяг вуста у щербатий вишкір.

— Бо геть з поля битви летів першим, наче на крилах. Тоді ще пісню про нього склали. Співець шукав риму і таки знайшов: «Злякать Крука — то не штука...»

Він витер носа.

— Отож якщо лицарі твоєї королеви хочуть собі його дівчаток, хай забирають, мені не шкода.

— Дівча-а-ат! — крякнув Мормонтів крук.
— Дівча-а-ат!

Почувши птаха, Тормунд знову зареготав.

— Оце так пташка! Має здоровий глузд. Скільки за нього просиш, Сніговію? Я тобі сина віддав. Май совість віддячити хоч птахом, хай йому грець!

— Віддячив би, — мовив Джон, — та боюся, щоб ти його не зжер.

І на це Тормунд відповів реготом.

— Зже-е-р! — зловісно буркнув крук, ляскаючи чорними крилами. — Зер-рна, зер-рна, зер-рна!

— Треба поговорити про виправу, — мовив

Джон. — Хочу, щоб у Щитовій Палаті ми були одностайні, бо мусимо...

Він перервався, коли Мулій встромив носа до дверей і з похмурою мармизою повідомив, що Клідас приніс листа.

— Скажи, хай залишить тобі. Згодом прочитаю.

— Воля ваша, мосьпане, лишень... Клідас аж сам не свій... геть блідий, не рожевий, перепрошую пана... ще й труситься.

— На чорних крилах чорнії слова, — пробурмотів Тормунд. — Здається, ви, колінкарі, кажете щось таке?

— Ми кажемо: «тримай голову в холоді, а черево в голоді», — відповів Джон. — Іще кажемо: «Не пий з дорнійцем, як місяць уповні». Від нас чого тільки не почувеш.

Зачувши прислів'я, Мулій теж всунув свої два шеляги:

— Моя бабця завжди примовляла: «Друзі, що з літа, розтануть, мов сніг, а друзі зимові — то друзі навік.»

— Наразі мудрості пращурів з мене досить,

— відрізав Джон Сніговій. — Май ласку, приведи сюди Клідаса.

Мулій не збрехав — старий шафар справді трусився, а блідий був, наче свіжий сніг надворі.

— Мо', я дурницю кажу, пане воєводо, та цей лист... він мене лякає. Бачите ось тут?

На сувої було написано лише одне слово: «Байстріюку». Не «Воєводі Сніговію», «Джонови Сніговію» чи «Князеві-воєводі». Просто «Байстріюку». Листа було запечатано ляпкою твердого рожевого воску.

— Ви добре вчинили, що прийшли негайно, — мовив Джон.

«І лякаєтеся теж недарма.» Він зламав печатку, розгорнув пергамен і прочитав.

«Твій облудний король мертвий, байстріюче. Його з усім військом розбито у семиденній битві. Я маю його чарівного меча. Перекажи його червоній хвойді.

Друзі твого облудного короля мертві. Їхні голови на мурах Зимосічі. Прийди і подивися, байстріюче. Твій облудний король брехав, і ти

теж. Ти сказав світові, що спалив Короля-за-Стіною. Натомість ти послав його до Зимосічі вкрасти в мене молоду.

Я поверну собі свою наречену. Якщо хочеш Манса Розбишаку, прийди і візьми. Я тримаю його у клітці на спогляд усій півночі, як доказ твоєї брехні. У клітці холодно, але я зробив йому теплу накидку зі шкур шести хвойд, які прийшли з ним до Зимосічі.

Я хочу назад свою наречену. Я хочу королеву облудного короля. Хочу його доньку і його червону відьму. Хочу його дичацьку принцесу. Хочу його малого принцика — дичацьке немовля. І свого Смердюка хочу теж. Надішли їх мені, байстріуче, і я не потурбую ані тебе, ані твоїх гайворонів. Залиш їх собі — я виріжу твоє байстріюцьке серце і з'їм.»

Підпис був такий:

«Рамзай Болтон, законний князь та господар на Зимосічі.»

— Гей, Сніговію! — покликав Тормунд Велетнебій. — Що сталося? Маєш такі очі, наче з того сувоя викотилася свіжа голова твого

батька.

Джон Сніговій відповів не одразу.

— Мулію, відведи Клідаса назад до покоїв. Ніч темна, стежки слизькі від снігу. Шовкуне, ходи з ними.

Джон віддав Тормундові листа і додав:

— Ось, поглянь сам.

Дичак підозріливо роздивився листа і повернув його назад.

— Виглядає гидко... але Тормунд Громовий Кулак замолоду мав справи цікавіші, ніж примушувати шматки шкіри до себе говорити. Вони ж однак нічого доброго не скажуть, хіба не так?

— Коли і скажуть, то рідко, — визнав Джон. «На чорних крилах — чорнії слова.» Можливо, ті старі примовки мудріші, ніж він гадав. — Цього листа прислав Рамзай Сніговій. Я тобі прочитаю, що він пише.

Коли він скінчив, Тормунд присвиснув.

— Гир! Оце срака роззявилася. Що там про Манса? Тримає його в клітці, кажеш? Як це? Адже кількасот людей бачили, як твоя червона

відьма його спалила!

«То був Торохкало, — трохи не ляпнув Джон. — Химородь. Мана, казала вона.»

— Мелісандра... вона говорила мені: «шукай відповіді в небі». — Він поклав листа на стіл. — Крук на крилах бурі. Вона бачила, що має статися.

«А коли матимете свої відповіді, пришліть по мене.»

— А мо', то все брехня собача, ге? — спитав Тормунд, чухаючи шию під бородою. — Якби я собі мав гарненьке гусяче перо та горщик маєстерського чорнила, то сам би написав, що маю прутня завтовшки та завдовжки як моя власна рука. Та хіба він росте від того, що про нього пишуть?

— Він має Світлоносця. Пише про голови на мурах Зимосічі. Знає про списниць, про їхню кількість. — «Знає про Манса Розбишаку.» — Ні. В цьому листі таки є частка правди.

— Ну нехай, гаво. Сперечатися не буду. Що тепер робитимеш?

Джон порозминав пальці мечової руки.

«Нічна Варта не втручається.» Стиснув кулак, розтулив його знов. «Те, що ви пропонуєте, є ніщо інше, як зрада.» Він згадав Робба, якому в волоссі танули сніжинки. «Убий хлопчика, і хай народиться чоловік.» Подумав про Брана, що видирався стіною башти, спритніший за мавпу. Про Рікона, що любив сміятися аж до нестями. Згадав Сансу — як вона розчесувала Панночці хутро і співала щось собі під ніс. «Нічого ти не знаєш, Джоне Сніговію.» Нарешті подумав про Ар'ю з плутаниною, схожою на пташине гніздо, на голові. «Я зробив йому теплу накидку зі шкур шести хвояд, які прийшли з ним до Зимосічі... Я хочу назад свою наречену... Хочу назад свою наречену... Хочу назад свою наречену...»

— Гадаю, доведеться змінити наші задуми,
— мовив Джон Сніговій.

Вони говорили ще майже дві години.

Зі зміною варти замість Фулька та Мулія коло дверей зброярні з'явилися Лошак і Рорі.

— Ходімо зі мною, — наказав їм Джон, коли час настав.

Привид теж хотів піти услід, але щойно вовк рушив ззаду, обережно скрадаючись слідами, Джон ухопив його за хутро на карку і затяг назад до помешкання. У Щитовій Палаті серед іншого товариства міг перебувати і Боррок. Останнє, чого Джонові зараз бракувало — звірячої бійки лютововка з вепром.

Щитова Палата належала до найстаріших будівель замку Чорного. То була довга трапезна з протягами, збудована з темного каменю; її дубові крокви, сволоки та бантини зчорніли від диму за незліченні століття. У часи давніші, коли Нічна Варта була далеко численніша, стіни палати були завішані рядами яскраво розфарбованих дерев'яних щитів. Як тоді, так і нині, коли лицар вдягав чорне, звичай приписував йому відкласти старий герб і взяти собі простого чорного щита нового братства. Покинутий лицарем щит віщався у Щитовій Палаті.

Сотні лицарів означали сотні щитів. Яструби та орли, дракони та грифони, сонця і олені, вовки та крилаті змії, мантикори, бики,

дерева і квіти, арфи, списи, краби та кракени, леви черлені, леви золоті, леви картаті, сови, ягнята, діви та водяники, огирі, зірки, цебра та пряжки, люди оббіловані, люди повішені, люди спалені, сокири, мечі, черепахи, однороги, ведмеді, пера для письма, павуки, змії, скорпіони і ще сотні інших гербових знаків свого часу прикрашали стіни Щитової Палати, сяючи стількома кольорами, що не мріялося жодній веселці.

Та коли лицар гинув чи помирав, його щита знімали зі стіни і клали йому в могилу чи на поховальне вогнище, а нові лицарі з плином століть дедалі рідше вдягали чорне. Нарешті настав день, коли лицарям замку Чорного вже не стало потреби обідати окремо, і Щитову Палату закинули. Протягом останнього століття нею користувалися хіба що час від часу. Як трапезна вона мала чимало недоліків — була-бо темна, брудна, з такими протягами, що взимку і не зігрієш, по підвалах аж кишіла пацюками, а товстелезні дерев'яні сволки добряче поточила шашіль і густо заплели

візерунками павуки.

Та все ж палата була досить довга і широка, щоб умістити дві сотні людей — ба навіть три, якщо зсунутися плечем до плеча. Коли ввійшли Джон і Тормунд, палатою пробігло гудіння, наче шершні заворушилися у гнізді. Тут дичаки принаймні уп'ятеро переважали гав числом — судячи з того, як мало він побачив гав. На стінах лишився жалюгідний десяток щитів — сірих, похмурих, з вицвілою фарбою та тріщинами у дереві. Але вздовж стін весело палали смолоскипи у залізних держаках, і за наказом Джона до палати внесли столи і лави. Колись маестер Аемон сказав йому, що люди, яким зручно сидіти, схильні краще слухати. А ті, що мусять стовбичити на ногах, радше кричатимуть незгоду.

У голові палати стояв добряче просілий поміст. Джон видерся на нього, маючи обіч себе Тормунда Велетнебоя, і здійняв руки, прохаючи тиші. Але шершні загули ще дужче. Тоді Тормунд приклав до вуст ріг і дмухнув. Рєвище заповнило палату, відбившись від

крокв. Настала тиша.

— Я покликав вас сюди обговорити наш похід на поміч Недолі, — почав Джон Сніговій. — Там зібралося кілька тисяч вільного народу. Вони не мають куди подітися і потерпають з голоду. А в навколишніх лісах, як нам доповідають розвідники, блукають мерці.

Ліворуч від себе він побачив Марша та Ярвика. Отела оточували його будівничі. Бовен мав при собі Віка Скіпку, Леха Ліворукого і Альфа з Мокромулу. Праворуч Джон помітив Сорена Щитолама, що сидів, схрестивши руки на грудях. Далі за ним перешіптувалися Гавін Торговець і Харле Любчик. Ігон Прабатько сидів посеред дружин, Говд Мандрівник — на самоті. Боррок прихилився до стіни у темному кутку. Вепра з ним, на щастя, не було.

— Кораблі, що я вислав забрати Матінку-Кротиху з її людом, побито штормами. Тепер ми мусимо вислати поміч, яку зможемо, суходолом, або дати їм померти.

Джон побачив двох лицарів королеви Селиси. Пан Нарберт і пан Бенефон стояли

коло дверей унизу палати. Решта королевиних людей була промовисто відсутня.

— Я сподівався очолити виправу власною особою і привести назад стільки вільного народу, скільки зможе подолати шлях. — Позаду палати Джонову увагу привернув спалах червоного. Прибула пані Мелісандра. — Але нині я не зможу вирушити до Недолі. Виправу очолить Тормунд Велетнебій, відомий вам усім. Я пообіцяв йому стільки людей у поміч, скільки знадобиться.

— А де ти будеш, гаво? — загуркотів Боррок. — Заховаєшся тут, у замку Чорному, за своїм білим собакою?

— Ні. Я поїду на південь.

І Джон прочитав їм уголос листа, написаного Рамзаєм Сніговієм.

Коли він скінчив, Щитову Палату охопило божевілля. Всі почали горлати одночасно, скочили на ноги, затрусили кулаками. «Ось тобі й чудодійна сила заспокійливих сидінь.» В повітрі зблиснули мечі, сокири гримнули по щитах. Джон Сніговій озирнувся на Тормунда.

Велетнебій ще раз дмухнув у ріг — удвічі довше і удвічі гучніше, ніж наприпочатку.

— Нічна Варта не втручається у війни та чвари королівств Семицарства, — нагадав Джон, коли гармидер трохи ущух. — То не наша справа — воювати Байстріюка Болтонського, мститися за Станіса Баратеона, захищати його вдову та доньку. Ця тварюка, яка робить накидки зі шкіри жінок, запряглася вирізати мені серце, і я хочу, щоб він відповів за свої слова... та не проситиму нікого з братів порушити обітницю.

— Нічна Варта вирушить до Недолі, як задумано. Я ж поїду до Зимосічі сам, лишень... — Джон спинився на хвильку. — ...якщо ніхто з присутніх не забажає приєднатися до моєї справи.

Здійнялося ревище, яке виправдало всі його сподівання — таке гучне та страшне, що зі стін злетіли два щити. Сорен Щитолам скочив на ноги, а за ним і Мандрівник. Торег Високий, Брог, Харле Ловчик і Харле Любчик, Ігон Прабатько, Сліпий Дос, навіть Великий Морж.

«Отже, я маю бійців, — подумав Джон Сніговій, — і ми йдемо по тебе, Байстрюче.»

Він помітив, як Марш та Ярвик вислизають геть, а з ними і всі їхні прибічники. Та то вже не важило — тепер вони не були йому потрібні. Ба більше — тепер він і не хотів пов'язувати себе з ними. «Ніхто не скаже, що я змусив братчиків порушити обітницю. Якщо це злочин проти присяги, то скоїв його лише я сам.»

Раптом Тормунд почав гатити його по спині, вишкірившись щербатим ротом від вуха до вуха.

— Добре сказав, гайвороне! А тепер неси мед! Зроби їх своїми і добряче залий їм очі, ось як це робиться. Ми ще зробимо з тебе справного дичака. Гир!

— Я накажу принести пива, — розвіяно мовив Джон. Він помітив, що Мелісандри вже немає, і королевиних лицарів теж. «Було піти спершу до Селиси. Вона мала б знати першою, що її володар мертвий.» — Вибач мені. Справу залити їм очі я лишаю тобі.

— Гир! Для такої справи, гаво, ти не знайдеш нікого кращого! Ходи собі!

Коли Джон виходив зі Щитової Палати, обабіч нього знову з'явилися Лошак та Рорі. «А після королеви я мав би побалакати з Мелісандрою, — подумав він. — Якщо вона бачила крука посеред бурі, то і Рамзая б мені знайшла.»

Раптом він почув галас... і таке гучне ревіння, що здавалося, ніби струснулася Стіна.

— Від Гардінової Башти, м'сьпане! — швидко проказав Лошак. Хотів сказати ще щось, але його слова обірвав страшенний вереск.

«Вала» — була перша Джонова думка. Та вереск був не жіночий. «Так верещить чоловік у смертних муках» — подумав Джон і пустився бігти. Лошак та Рорі кинулися услід.

— Невже упирі? — спитав Рорі.

Джонові спало на думку те саме. Чи не втекли його трупи з кайданів та крижаних келій?

Коли вони дісталися Гардінової Башти,

вереск вже припинився, але Вун-Вун ще ревів. Велетень теліпав навколо себе скривавленим трупом, який тримав за одну ногу — так само, як Ар'я теліпала ляльку, коли була маленька, відбиваючись своєю грізною зброєю від городини, що подавали на обід. «Та на відміну від Вун-Вуна, Ар'я не дерла своїх ляльок на шматки.» Мечова рука покійного лежала за кілька сажнів, зросивши червоним сніг навколо себе.

— Пустити його! — заволав Джон. — Вун-Вуне, пусти його!

Та Вун-Вун або недочув, або не зрозумів. Він і сам спливав кров'ю з кількох ран на животі й руці, вочевидь завданих мечем. Велетень вдарив мертвим лицарем об сірі камені башти, потім знову і знову, аж доки голова нещасного не перетворилася на червону кашу, неначе з соковитого літнього кавуна. У морозному повітрі плескала кирея лицаря — білої вовни, облямована сріблястим альтембасом, помережана візерунком з блакитних зірок. Навсібіч порскала кров і шматки кісток.

З навколишніх башт і палат поспіхом стікалися люди — північани, вільний нарід, королевині слуги...

— Шикуйтеся! — наказав Джон Сніговій своїм братчикам. — Не підпускайте нікого, а надто королевиних!

Убитий був пан Патрек з Король-Гори; від його обличчя геть нічого вже не лишилося, та гербові знаки на одязі упізнавалися так само легко. Джон не хотів, щоб пан Малегорн, пан Брус чи ще хтось із королевиною почту спробував на ньому мститися.

Вун Вег Вун Дар Вун заревів знову, крутнув і смикнув іншу руку пана Патрека. Вона відірвалася від плеча у хмарі кривавих бризок. «Наче дитина дере пелюстки з квіточки» — подумалося Джонові.

— Шкіряне! Говори з ним, заспокой його! Прадавньою мовою, він розуміє тільки прадавню! Решта, відступіть! Приберіть зброю, ви його лякаєте!

Невже вони не бачать, що велетня поранено? Джон мав покласти цьому край,

поки не загинув іще хтось. Ніхто ж не розумів, яку насправді силу має Вун-Вун. «Ріг. Мені потрібен ріг.» Краєм ока він побачив блиск заліза, обернувся до нього.

— Приберіть клинки! — верескнув він розгнівано. — Віку, забори...

«...ножа» — хотів скінчити він. Та коли Вік Скіпка полоснув його по горлянці, слово перетворилося на стогін. Джон вивернувся від удару, який ледве чиркнув його по шкірі. «Він мене порізав!» Коли Джон приклав руку збоку до шиї, між пальців потекла кров.

— За що?

— За Варту! — відповів Вік і знову змахнув ножом.

Цього разу Джон упіймав його зап'ясток і викрутив так, що той зронив кинджала. Довготелесий, трохи недоладний шафар сахнувся назад, здіймаючи руки і мовби кажучи: «Це не я! Це не я зробив!». Навколо галасували люди. Джон сягнув по Пазура, та пальці раптом стали негнучкі, незграбні, неслухняні. Меч з невідомої причини ніяк не

хотів вислизати з піхов.

Перед ним став Бовен Марш. Щоками його текли сльози.

— За Варту! — вигукнув він і вдарив Джона у живіт, а забравши руку, лишив у рані кинджал.

Джон упав на коліна, намацав руків'я кинджала і вирвав його з тіла. У холодному нічному повітрі рана спливала парою, наче димом.

— Привиде, — прошепотів він.

Хвилею накотив біль. «Штрикай гострим кінцем.» Коли третій кинджал вдарив його між лопаток, Джон застогнав і впав долілиць у сніг. Четвертого ножа він вже не відчув — саму лише холоднечу.

Правиця Королеви

Дорнійський князь помирав три дні. Останній подих, судомний і безсилий, він зробив похмурого чорного ранку, коли з темного неба сичав холодний дощ, перетворюючи цегляні вулиці стародавнього міста на каламутні річки. Дощ загасив найстрашніші пожежі, проте пасма диму і досі здіймалися над зчорнілими рештками піраміди Хазкар, а велика чорна піраміда Єрізан, де влаштував собі кубло Раегал, громадилася у мороці, наче повнотіла жінка, прикрашена коштовними та яскравими жовтогарячими каменями.

«Може, зрештою боги не такі вже глухі, як ми гадаємо, — розсудив пан Барістан Селмі, роздивляючись вогні вдалині. — Якби не дощ, вогонь поглинув би решту Меєрину.»

Жодної ознаки присутності драконів він не бачив, та й не чекав побачити — драконам-бо дощ не смакував. На східному небокраї, де скоро мало з'явитися сонце, виднілася тонесенька червона смужка, що нагадувала Селмі першу кров з різаної рани. Часто ставалося так, що навіть після глибокого удару мечем кров з'являлася раніше за біль.

Він стояв коло билець найвищої сходинок Великої Піраміди, роздивляючись небо — як робив щоранку, знаючи, що світанок настане, і сподіваючись, що з ним разом з'явиться його королева. «Вона не покине нас. Не покине свій народ, своїх підданих» — сказав він собі вже вкотре. І почув передсмертне хрипіння князя з помешкань цариці-королеви.

Пан Барістан зайшов досередини, спливаючи дощовою водою з білого корзна і лишаючи на підлозі та килимах мокрі сліди чобіт. За його наказом Квентина Мартела поклали у власне ліжко королеви. Адже він був лицарем і великим княжичем Дорну. Здавалося доречним і милосердим дозволити йому

померти у ліжку, заради якого він перетнув половину світу. Всю постіль було зіпсовано: простирадла, ковдри, подушки, підстилки — все смерділо кров'ю та димом. Але пан Барістан гадав, що Даянерис йому пробачить.

Коло ліжка сиділа Місандея. Вона не залишала князя ані вдень, ані вночі: дбала про всі його потреби, які могла вгадати, давала воду і макове молоко, коли він мав сили пити, дослухалася до кількох змучених слів, які бідолаха видихав час від часу, читала йому, коли він замовкав, спала у кріслі поряд з ліжком.

Пан Барістан прохав про допомогу деяких з королевиних чашниць і чашників, але вигляд обпеченої драконовим вогнем людини відлякував навіть найхоробріших. Блакитні Грації не з'явилися, хоча він посилав по них аж чотири рази. Можливо, останню вже понесла геть біда кобила.

При його наближенні маленька наатійська драгоманка підняла очі.

— Шановний пане. Великий князь нині вже

за межею болю. Його дорнійські боги забрали його додому. Бачите? Він посміхається.

«Відки ти знаєш? Йому не залишилося вуст, щоб посміхатися.» Ласкавіше було б драконам його зжертви — принаймні, швидше. А отак... «Загибель від вогню — жахлива і моторошна. Не диво, що самі пекла створено з вогню.»

— Накрий його.

Місандея накинула ковдру князеві на обличчя.

— Що з ним робити, пане? Він так далеко від рідної домівки.

— Я подбаю, щоб він до неї повернувся.

«Але як? Попелом?» На це знадобився б новий вогонь, але Барістанові сама думка про нього вже сиділа в печінках. «Треба зібрати плоть з кісток. Жуками, не виварюючи.» Вдома сестри-мовчальниці подбали б про все, але тут була Невільницька затока — найближча сестра-мовчальниця знаходилася за десять тисяч верст.

— Ходи спати, дитино. У власному ліжку.

— Якщо подаруєте сій-одній зухвалість,

пане, то й вам варто зробити те саме. Ви ж цілу ніч не спали.

«Я вже багато років не сплю ночами. Від самого Тризубу.» Великий маестер Пицель колись розповів йому, що старі не потребують стільки сну, як молоді. Але справа була не в цьому. Барістан досяг віку, коли остерігався заплющувати очі зі страху, що знову не розплющить. Інші чоловіки мріяли про тиху смерть уві сні, у власному ліжку... але хіба то гідна смерть для лицаря Королегвардії?

— Ночі зараз надто довгі, — відповів він Місандеї, — а справ завжди надто багато. Хоч тут, хоч у Семицарстві. Але ти, дитино, наразі зробила достатньо. Ходи відпочинь.

«І якщо боги зглянутья, ти не побачиш уві сні драконів.»

Коли дівчинка пішла, старий лицар підняв ковдру — подивитися востаннє на обличчя Квентина Мартела або те, що від нього лишилося. З обличчя великого княжича злізло стільки плоті, що під нею виднівся череп. Очі застигли озерами жовтого бруду. «Він мав би

лишитися у Дорні. І стрибати собі жабкою. Не всі народжуються на світ для танку з драконами.» Знову вкривши хлопця, пан Барістан спитав себе, чи знайдеться кому накрити його королеву, а чи труп її лежатиме неоплаканий серед високих трав Дотракійського моря, витріщаючись наосліп у небо, доки не лишаться самі голі кістки.

— Ні! — заперечив він уголос. — Даянерис жива. І літає своїм драконом. Я бачив на власні очі.

Те саме він казав собі вже сто разів... та з кожним днем вірив дедалі важче. «Її волосся палало. Це я теж бачив. Вона горіла... і нехай я не помітив, як вона впала, зате помітили кількасот інших людей.»

На місто потроху наповз день. Досі падав дощ, але блякле світло все-таки просочилося східним небом. Разом із сонцем з'явився Голомозий. Скахаз був одягнений у своє звичне вбрання: плетені чорні плахти, поножі, панцир у подібі м'язистих грудей. Мідна личина під пахвою була нова — вовча голова з

висолопленим язиком.

— Отже, — почав він замість привітання, — бевзь відмучився, чи не так?

— Князь Квентин помер ще вдосвіта. — Селмі не здивувався, що Скахаз вже знає. У піраміді звістки поширювалися миттєво. — Чи зібралася рада?

— Радники чекають унизу на ласку Правиці.

«Та який я вам у сім дідьків Правиця! — прагнула заволати частина його душі. — Я простий лицар, захисник цариці-королеви. Я ніколи не хотів ані урядів, ані влади.» Але цариця зникла, царя забили у кайдани, і хтось же мусив правити у місті... а Голомозому пан Барістан не довіряв.

— Чи не чуто чогось від Зеленої Грації?

— Вона ще не повернулася до міста.

Скахаз заперечував проти посольства жеркині. Та й сама Галацця Галаре не надто охоче взялася до справи. Вона, мовляв, погоджується поїхати, бо хтось же мусить, але для перемовин з Мудрими Хазяями краще пасував би Гіздахр зо'Лорак. Але пан Барістан

легко не здавався, і зрештою Зелена Грація схилила голову та присяглася зробити все, що в її силі.

— Становище в місті? — далі запитав Селмі Голомозого.

— Всі брами замкнено засувами з твого наказу. Всіх сердюків та юнкайців, що лишилися в місті, ми вистежуємо, а котрих спіймали, тих викидаємо геть або затримуємо. Більшість кудись зникли, наче на дно залягли. Без сумніву, поховалися у пірамідах. На мурах та баштах стоять Неблазні, готові дати одкоша будь-якому нападникові. На майдані зібралося зо дві сотні зацного панства — стоять у токарах просто під дощем і виють, вимагаючи їх прийняти. Хочуть звільнення Гіздахра і моєї страти, а тобі наказують убити драконів. Хтось їм набрехав, що західні лицарі вміють таке робити. З піраміди Хазкар досі витягують трупи. Великі Хазяї Єрїзан та Улез покинули свої піраміди на драконів.

Панові Барістану все це було відомо раніше.

— Різницький рахунок? — спитав він,

здригаючись в очікуванні відповіді.

— Двадцять і дев'ять.

— Двадцять і дев'ять?!

Такого страхіття він не чекав. Сини Гарпії поновили свою приховану війну два дні тому. Першої ночі сталося три вбивства, другої — дев'ять. Але за одну добу — з дев'яти до двадцяти дев'яти...

— Ще й полудень не настане, як подолаємо тридцять. Чого ти такий сірий, старигане? Чого ти чекав? Гарпія хоче звільнення Гіздахра, от і надіслала своїх синочків на вулиці з ножами у руках. Убито лише відпущенців та голомозих, як завжди. Один був з моїх — Мідний Звір. Коло всіх тіл лишили знак Гарпії — чи намалювали крейдою на бруківці, чи видряпали на стіні. Були там і ще послання. «Здохніть, дракони» — написали вони, і «Харгаз — наш захисник». Бачили і напис «Смерть Даянерис», перш ніж дощ його змив.

— Вира за кров...

— Двадцять дев'ять сотень золотих з кожної піраміди, авжеж, — пробурчав Скахаз. — Її

зберуть... але втрата кількох монет не зупинить руку Гарпії. Тільки кров.

— Ти вже казав. — «Знову завів своєї про заручників. Він би усіх повбивав, якби я дозволив.» — Я чув тебе попередні сто разів. І кажу «ні».

— Правиця Королеви, — з відразою прогук Скахаз. — Стареча правиця, квола та змарніла, ось ти хто. Молюся, хоч би Даянерис повернулася.

Він насунув на обличчя мідну личину вовка.

— Твоя рада занепокоїться.

— То рада цариці, не моя.

Селмі зняв вогке корзно, замінив його на сухе, пристебнув паса з мечем, а тоді рушив за Голомозим донизу сходами.

Палата з мармуровими стовпами того ранку стояла вільна від прохачів. Пан Барістан хоч і прийняв титул Правиці, але за відсутності королеви не насмівся приймати двір, і певно ж не дозволив цього робити Скахазові мо'Кандаку. Недоладні драконові престולי Гіздахра за наказом пана Барістана було

прибрано, але і просту лаву з подушками, яку полюбляла королева, назад не внесли. Натомість посередині палати поставили великого круглого стола з високими кріслами навколо нього, де радники могли сидіти і розмовляти як рівні з рівними.

Усі підвелися, коли пан Барістан зійшов мармуровими сходами біч-обіч зі Скахазом Голомозим. В палаті був присутній Марселен з «Материних Воїв», а з ним Симон Смугаста Спина, очільник «Вільних Братів». «Непохитні Щити» обрали собі нового полковника — чорношкірого уродженця Літніх островів на ім'я Тал Торак, — бо старого, Молоно Йос Доба, понесла геть бліда кобила. Від Неблазних з'явився Сірій Хробак з трьома євнухами-осавулами у шпичастих спижевих шоломах. За «Буревісників» говорили двоє бувалих сердюків: лучник на ім'я Джокін та насуплений, вкритий шрамами сокирник, відомий на прізвисько Вдовець. Ті двоє перебрали на себе провід над полком за відсутності Дааріо Нахаріса. Більшість

королевиного халазару пішла за Агго та Рахаро на її пошуки у Дотракійське море, але за тих, хто лишився, прийшов говорити косоокий та кривоногий «джака ран» Роммо.

Насамкінець через стіл від пана Барістана всілися четверо колишніх охоронців царя Гіздахра — ямні бійці Гогор Велетень, Белакво Костолам, Камаррон Рахівник і Плямистий Кіт. Селмі сам наполіг на їхній присутності попри заперечення Скахаза Голомозого. Свого часу вони допомогли Даянерис Таргарієн оволодіти містом, і забути це було неможливо. Хай вони були брутальні горлорізи з руками у крові до ліктів, але у власний спосіб міцно зберігали вірність... насамперед царю Гіздахру, але і його цариці теж.

Останнім до палати причалапав Могутній Бельвас.

Євнух зазирнув смерті просто у вічі — так близько, що трохи не поцілував у самісінькі уста. Страшна пригода лишила на ньому помітні сліди: Бельвас втратив мало не пуд ваги, і темно-брунатна шкіра, колись туго

натягнута на могутніх грудях і товстому череві, змережана сотнею бляклих рубців, тепер теліпалася на ньому вільними складками, наче занадто просторий халат. Кроки євнуха були повільні та непевні.

Побачивши приятеля на ногах, старий лицар звеселився серцем. Колись він перетнув разом із Могутнім Бельвасом цілий світ і знав, що завжди може на нього покластися, коли справа дійде до мечів.

— Бельвасе! Ми щиро раді, що ти зміг приєднатися до нашої ради.

— Білобороде! — посміхнувся Бельвас. — А де печінка з цибулею? Могутній Бельвас вже не такий могутній, як був. Треба їсти, багато їсти, знову стати великим. Могутнього Бельваса змусили хворіти. Хтось має за це померти.

«І хтось таки помре. Чимало хтосів, якщо я не помиляюся.»

— Сідай, друже. — Коли Бельвас сів і схрестив руки на грудях, пан Барістан продовжив. — Цього ранку, ще вдосвіта, Квентин Мартел скінчив свій земний шлях.

Вдовець зареготав.

— Доїздився, драконоїзник!

— Дурневі дурна смерть, — буркнув Симон Смугаста Спина.

«Він був не дурень, а лише нерозважливий хлопчина.» Пан Барістан ще не забув дурощів своєї власної молодості.

— Не треба погано казати про мертвих. За свій вчинок великий княжич заплатив моторошну ціну.

— А інші дорнійці? — запитав Тал Торак.

— Сидять бранцями. — Жоден з дорнійців не чинив опору. Арчибальд Крицак тримав у обіймах обпалене, огорнуте димом тіло свого князя, коли його знайшли Мідні Звірі. На долонях, якими він збивав язики полум'я з Квентина Мартела, лишилися чорні опіки. Геріс Пийвода стояв над ними з мечем у руці, та кинув його, щойно з'явилася мідна сарана. — Поділяють спільну келію.

— А мали б поділити шибеницю, — мовив Симон Смугаста Спина. — Вони ж випустили на місто двох драконів!

— Відчиніть ями і дайте їм мечі! — закликав Плямистий Кіт. — Я заріжу їх обох, а меєринці гукатимуть моє ім'я!

— Бійцівські ями лишаться зачиненими, — відрізав Селмі. — Кров та галас лише прикличуть драконів.

— Може статися, усіх трьох, — припустив Марселен. — Одного разу чорний звір уже прилітав, чому ж не прилетить знов? Але цього разу з нашою царицею.

«Або без неї.» Якщо Дрогон повернеться до Меєрину без Даянерис на спині, місто вибухне вогнем та кров'ю — про це пан Барістан не мав жодного сумніву. Навіть люди, що в ту саму мить сиділи з ним за одним столом, кинуться один на одного з ножами. Хай яка юна і недосвідчена, Даянерис Таргарієн єдина тримала їх усіх разом.

— Її милість повернеться, коли повернеться, — мовив пан Барістан. — Ми загнали тисячу овець у Дазнакову яму, череду биків — у яму Граза, а Золоту яму наповнили звірми, яких Гіздахр зо'Лорак назбирав для своїх ігриськ.

Донині обидва дракони лишалися вірними своєму смаку до баранини і поверталися до Дазнакової ями, щойно голодніли. Якщо хтось із них полював на людей — в місті чи поза ним, — пан Барістан нічого про це не чув. Єдиними меєринцями, яких убили дракони після Харгаза Звितяжного, були невільникарі, що здуру вирішили опиратися, коли Раегал почав лаштувати собі лігво нагорі піраміди Хазкар.

— Тим часом ми маємо обговорити нагальніші справи. Я надіслав Зелену Грацію до юнкайців — домовитися про звільнення заручників. Чекаю на її повернення до полудня з відповіддю.

— Зі словами! — мовив Удовець. — «Буревісники» знають юнкайців. Їхні язики — то змії, які звиваються туди й сюди. Зелена Грація повернеться не з полковником, а зі зміїними словами.

— Якщо Правиця зізволють пригадати, Мудрі Хазяї утримують у себе і нашого Зуха, — зауважив Сірій Хробак. — А також коневладця Джохого, власного кривноїзника цариці.

— Кров її крові! — погодився дотракієць Роммо. — Його треба звільнити. Цього вимагає честь халазару.

— Його буде звільнено, — запевнив пан Барістан, — проте спершу мусимо дочекатися, чого вдасться домогтися Зеленій Грації...

Скаказ Голомозий гримнув кулаком по столі.

— Зелена Грація не доможеться геть нічого! Хтозна — може, вона просто зараз змовляється з юнкайцями! Ви самі сказали: «домовляється». Як саме «домовляється»? Про що?

— Про викуп, — відповів пан Барістан. — Вагу кожного заручника у золоті.

— Мудрим Хазяям до нашого золота байдуже, лицарю, — мовив Марселен. — Усі вони до останнього багатші за ваших вестероських князів.

— Але їхні сердюки від золота не відмовляться. Що їм до заручників? Якщо юнкайці відмовлять, це зажене клинок між ними та їхніми найманими посіпаками.

«Сподіваюся, що зажене.» Цей задум

насправді підказала йому Місандея — сам він до такого б не дотумкав. У Король-Березі хабарі були цариною Мізинця, а плеканням незгоди між ворогами корони опікувався князь Варис. Власні ж обов'язки Барістана були простіші та пряміші. «У свої одинадцять років Місандея розумніша за половину чоловіків отут за столом, а мудріша та поміркованіша за всіх.»

— Я звелів Зеленій Грації висунути нашу пропозицію лише тоді, коли всі юнкайські ватажки зберуться, щоб її почути.

— Вони однак відмовлять! — наполягав Симон Смугаста Спина. — Скажуть, щоб убили драконів і поновили царя на престолі.

— Молюся, щоб ви помилилися. — «Але боюся, що не помиляєтеся.»

— Ваші боги далеко звідси, пане дідугане, — буркнув Удовець. — І навряд чи чують ваші молитви. А коли юнкайці пришлють стару назад — плюнути вам межі очі, — ви чим відповісте?

— Вогнем та кров'ю, — мовив Барістан Селмі тихо, дуже тихо.

Довгу мить ніхто нічого не казав. Тоді Могутній Бельвас ляснув себе по череві й мовив:

— Таки краще, ніж печінкою з цибулею!

Скаказ Голомозий витріщив очі крізь вовчу личину і спитав:

— Ви порушите мир царя Гіздахра, нерозважливий старигане?

— Я розтрощу його на друзки.

Колись, дуже давно, один принц назвав його Барістаном Зухвалим. Той хлопчик ще й досі жив у нього в душі.

— Ми поставили на верхівці піраміди, де колись стояла Гарпія, сторожовий вогонь. Сухе дерево, просякне олією, накрите від дощу. Якщо настане година — а я молюся, щоб не настала, — ми його запалимо. Полум'я буде знаком виступити з брами і напасти. Кожен з вас матиме своє доручення. Всім слід наготуватися до битви та зберігати пильність і вдень, і вночі. Або ми знищимо наших ворогів, або вони нас. — Лицар здійняв руку, подаючи знак зброєносцям. — Я наказав приготувати

кілька мап з розташуванням наших ворогів, їхніх таборів, обложних порядків та метавок. Якщо ми зламаємо опір невільників, їхні найманці їх покинуть. Знаю, що ви маєте сумніви та запитання. Висловіть їх зараз. До хвилини, коли ми вийдемо з-за цього столу, ми всі повинні мати спільний намір та цілковиту згоду.

— То краще послати по їжу та питво, — зауважив Симон Смугаста Спина. — Бо ми тут довгенько просидимо.

Рада забрала решту ранку і тривала мало не до вечора. Старшина, ватажки загонів, значні вояки лаялася над мапами, наче риби перекупки за цебро крабів. Слабкі місця, сильні місця, як найкраще задіяти їхній невеликий загін лучників, чи кинути на юнкайські лави слонів, а чи лишити їх позаду про всяк випадок, хто матиме честь очолити перший удар, чи розгорнути кінноту на краях війська, а чи на вістрі наступу...

Пан Барістан дозволив висловитися кожному. Тал Торак вважав, що негайно після

прориву облоги треба іти на Юнкай — Жовте Місто лишиться майже незахищеним, тож юнкайці мусять поспіхом забирати свої потуги від Меєрину і рушати услід. Плямистий Кіт хотів кинути ворогові виклик — хай Юнкай виставить поборника, і він сам зійдеться з ним на герці. Могутньому Бельвасові думка сподобалася, але битися замість Кота хотів він сам. Камаррон Рахівник висловив думку захопити кораблі, припнуті уздовж берега річки, і Скахазадханом завезти три сотні ямних бійців у запілля юнкайцям. Усі погоджувалися, що найкращим військом, яке має Меєрин, є Неблазні, та ніхто не погоджувався з іншими, як саме його розташувати і застосувати. Вдовець хотів зібрати євнухів у сталевий кулак і пробити ним серце юнкайської оборони. Марселен вважав за краще поставити їх на краях, де б вони давали відсіч усім спробам ворога обійти меєринців збоку. Симон Смугаста Спина бажав розбити їх на три відділи і додати до трьох полків відпущенців — казав, що його «Вільні Брати» досить хоробрі,

палають жагою битви, але ще не скривавлені у ній, і без Неблазних, які б їх підкріпили та додали духу, не втримають свої лави проти загартованих сердюків. Сірий Хробак сказав тільки те, що Неблазні підкоряться будь-якому наказові.

А коли нарешті все було обговорено, домовлено і вирішено, той-таки Симон Смугаста Спина поставив останнє питання, чи не найважливіше:

— Коли я був рабом у Юнкаї, то допомагав хазяїнові торгуватися з вільними кумпанствами і наглядав за виплатами. Тому я добре знаю сердюків, а ще знаю, що юнкайці аж ніяк не платять їм стільки золота, щоб ті за нього смалили свої шкури у драконовому полум'ї. Тому я питаю вас... якщо мир скінчиться, і почнеться битва — чи прийдуть дракони? Чи стануть вони до бою?

«Та прийдуть, — кортіло відповісти панові Барістану. — Прилетять на галас і брязкіт, на вереск і ревище, на запах крові. Авжеж їх потягне до поля битви, як Дрогона притягло до

кривавих пісків Дазнакової ями. Та коли вони прилетять, то як визнають, де свої, а де чужі?» Чомусь йому здавалося, що ніяк. Тому старий лицар відповів:

— Дракони зроблять те, що завважать за доречне. А якщо вони таки з'являться, то маємо надію, що самий лише вигляд їхніх крил розжене людопродавців на всі боки.

На тім пан Барістан подякував усім і скінчив нараду.

Сірий Хробак залишився, коли пішла решта.

— Сі-одні будуть готові, коли запалає вогонь. Але Правиця мають знати, що коли ми вдаримо, юнкайці напевне вб'ють заручників.

— Я зроблю все, що мені до снаги, аби лише відвернути це лихо, друже. Маю... певний задум. Але зараз прошу мені дарувати — час сказати дорнійцям, що їхній княжич помер.

Сірий Хробак схилив голову.

— Сей-один кориться волі Правіці.

Пан Барістан узяв з собою до підземелля двох зі своїх нововисвячених лицарів. Горе та почуття провини звели з розуму не одного

доброто воїна; провина ж Арчибальда Крицака та Геріса Пийводи у загибелі їхнього друга була зовсім не мала.

Коли вони досягли келії, Барістан наказав Тумові та Рудому Агнцеві чекати ззовні, а сам пішов розповісти дорнійцям, що смертним мукам їхнього князя настав кінець. Пан Арчибальд, лисий здоровило, не знайшов слів відповісти, лише сидів на краю солом'яника і витріщався на свої перев'язані лляним полотном руки. Пан Геріс розпачливо загилив кулаком у стіну.

— Я ж казав йому, що то дурість, божевілля! Благав його поїхати додому. Вашій сучій королеві було до нього байдуже, це кожен бачив! Квентин перетнув світ, щоб привезти їй подружнє кохання та вірність, а вона розреготалася йому в обличчя.

— Вона не сміялася з нього. Ніколи, — відповів Селмі. — Якби ви її знали, то не казали б такого.

— Вона йому відмовила! Квент віддав їй власне серце, стоячи на колінах! А вона

жбурнула серце йому в обличчя і пішла стрибати на прутні свого сердюка!

— Вам краще пильнувати язика, лицарю. — Панові Барістану не сподобалися ані Геріс Пийвода, ані його образи у бік Даянерис. — Смерть князя Квентина — то його власна провина, і ваша теж.

— Наша?! А ми чим завинили, пане? Так, Квентин був нашим другом. Трохи нерозважливим, але ж вони, мрійники, усі такі. Та найперше він був нашим князем, нашим володарем. Ми присяглися йому вірністю і musiли коритися в усьому.

Цього Барістан Селмі заперечити не міг — більша частина його власного життя минула у виконанні наказів п'яних і скажених королів.

— Він спізнівся.

— Він віддав їй своє серце! — повторив пан Геріс.

— А їй потрібні були мечі замість сердець.

— Списи Дорну теж мали стати її!

— Якби ж він мав їх при собі. — Ніхто не бажав палкіше, щоб Даянерис знайшла у своєму

серці прихильність до дорнійського князя, ніж пан Барістан Селмі. — Але він таки з'явився запізно, і оці його вчинки... угода з сердюками, випущені на волю дракони... божевілля, ба гірше. Зрада.

— Все, що він накоїв, зроблене було заради королеви Даянерис! — не вгавав Геріс Пийвода. — Квентин хотів довести, що вартий її руки!

Але старий лицар не мав часу слухати дурниці.

— Те, що зробив князь Квентин, він зробив заради Дорну. Чи не вважаєте ви мене за якогось недоумкуватого дідугана? Я ціле життя прослужив біля королів, королев і принців. Сонцеспис має намір підняти зброю проти Залізного Престолу. Ні, не заперечуйте — марна справа. Але Доран Мартел не з тих, хто скличе списи без надії на перемогу. Князя Квентина привів сюди обов'язок. Так, обов'язок, честь, спрага до слави... але не кохання. Квентин приїхав по драконів, не по Даянерис.

— Ви його не знали, пане. Він...

— Він мертвий, Пию. — Крицак звівся на ноги. — Жодні слова не повернуть його до живих. Клетус та Віл теж мертві. Тому стули свою кляту пельку, поки я тобі туди кулака не забив.

Лицар-здоровило обернувся до Селмі.

— Що ви хочете з нами зробити?

— Скахаз Голомозий хоче вас повісити, бо ви вбили чотирьох його людей. Королевиних людей. Двоє з них були відпущенцями, які прийшли за її милістю аж з Астапору.

Крицак кивнув, не виглядаючи здивованим.

— Людей-звірів, авжеж. Та я вбив лише одного, василіскову голову. Решту вхекали сердюки. Не кажіть нічого, сам знаю, що то байдуже.

— Ми захищали Квентина, — мовив Пийвода. — Ми...

— Мовчи, Пию! Він знає, — перервав його лицар-здоровило. А до пана Барістана мовив: — Навіщо розмовляти, якщо хочете нас повісити? Отже, справа не в тім. Так?

— Так. — «Цей, може, і не такий недолугий, яким здався попервах.» — Ви корисніші живі, ніж мертві. Прислужіться мені, і опісля я знайду вам корабель до Дорну та віддам кістки великого княжича Квентина для повернення його ясновельможному батькові.

Пан Арчибальд скривився.

— Чому завжди ті клятві кораблі?... Та нехай. Має ж хтось доправити Квента додому. Чого ви од нас хочете, пане?

— Ваших мечів.

— Та ви ж їх маєте тисячі.

— Королевині відпущеники не скривавлені у справжнім бою. Сердюкам я не довіряю. Неблагі — хоробра піхота... але не воїни. Не лицарі.

Він спинився на мить, тоді продовжив:

— Що сталося, коли ви спробували забрати драконів? Розкажіть.

Дорнійці презирнулися, тоді Пийвода відповів:

— Квентин сказав Строкатому, що зуміє їх приборкати. Що це в нього, мовляв, у крові. Бо

ж він мав у жилах кров Таргарієнів.

— Кров драконів.

— Так. Сердюки мали допомогти нам скувати драконів ланцюгами, щоб доправити до порту.

— Пістрявчик домовився про корабель, — додав Крицак. — Великий, на випадок, якщо вдасться злапати обох. Квент хотів на одному летіти верхи.

Він роздивився свої перев'язані руки.

— Та в мить, коли ми увійшли, одразу зрозуміли, що весь задум летить до дідька. Дракони були надто дикі. Ланцюги... там усюди валялися шматки ланцюгів, ще й величенькі, ланки з добру голову... перемішані з погризеними та потрощеними кістками. А Квент, рятує його Седмиця, виглядав так, наче зараз у штани напудить. Кагго та Меріс були не сліпі, вони теж бачили. А тоді один з арбалетників пустив стрілу. Може, вони хотіли тих драконів просто убити від самого початку, а нас дурили, щоб ми їх привели. Той Строкатий... дідько його зна. Хай як тепер

крути, вийшло нерозумно. Стріла лише розлютила потвор, а вони й без неї сиділи там не в доброму гуморі. Потім... потім почався жах.

— І «Вітрогонів» наче корова язиком злизала, — буркнув пан Геріс. — Квент кричав, охоплений вогнем, а вони тікали. Кагго, Мальована Меріс, усі вони. Крім хіба мертвого.

— А чого ти чекав, Пию? Кіт ловить мишей, свиня риє гній, а сердюк тікає, коли найбільше потрібен. Чого перейматися? Кожне звірятко має свій норів. Нічого тут не вдієш.

— Він має рацію, — зауважив пан Барістан. — Що пообіцяв Квентин Строкатому Князеві за його допомогу?

Відповіді не було. Пан Геріс зиркнув на пана Арчибальда. Пан Арчибальд зиркнув на руки, тоді на підлогу, на двері.

— Пентос, — мовив пан Барістан. — Він пообіцяв йому Пентос. Кажіть. Жодне ваше слово Квентинові вже не допоможе і не зашкодить.

— Та вже ж, — похнюплено буркнув пан

Арчибальд. — Справді Пентос. Вони й грамоту написали, удвох.

«Отже, тут криється певна можливість.»

— Ми досі маємо у підземеллях кількох «Вітрогонів». Отих удаваних перебіжчиків.

— Та пам'ятаю, — мовив Крицак. — Голобрід, Солома, оті всі... Дехто, як на сердюків, непогані хлопці. Інші... ну, кого іншого і вбити не шкода. То що з ними?

— Я хочу відіслати їх назад Строкатому Князеві. І вас разом. Вас буде двоє серед багатьох тисяч; ваша присутність у юнкайському таборі має лишитися непоміченою. Я хочу, щоб ви переказали Строкатому Князеві моє послання. Скажіть, що я прислав вас, що говорю голосом цариці та королеви. Скажіть, що я заплачу його ціну, якщо він поверне нам заручників живими і неушкодженими.

Пан Арчибальд скривився.

— Картатий Килимок радше віддасть нас обох Мальованій Меріс. Замість зробити те, що ви кажете.

— Чому? Доручення зовсім нескладне. —
«Порівняно з викраденням драконів.» —
Колись я вивів батька королеви з Сутіндолу.

— То був Вестерос, — відповів Геріс Пийвода.

— А тут Меєрин.

— Арч зараз і меча не втримає у руках.

— А йому не треба. Ви матимете за себе
вдосталь сердюків, якщо я не помиляюся в
їхньому полковникові.

Геріс Пийвода відкинув назад шапку
вигорілого на сонці волосся.

— Можна хвилинку — обговорити між
собою?

— Ні, — відповів Селмі.

— Я беруся до справи, — вирішив пан
Арчібальд. — Але щоб без човнів. Бачити їх не
можу. Пий теж береться. — Він вишкірився. —
Ще сам не знає, але береться.

На тім і погодилися. «Просту частину
скінчено» — думав Барістан Селмі,
видираючись нескінченними сходами нагору
піраміди. Складна частина лишалася

дорнійцям. Що б на це сказав його дідусь? Страшно подумати. Дорнійці були лицарями, принаймні за званням, хоча лише Крицак мав у собі трохи справжньої криці. А Пийвода натомість мав показне обличчя, спритного язика і гарне рясне волосся.

Коли старий лицар нарешті повернувся до королевиних покоїв нагорі піраміди, тіло князя Квентина вже прибрали. Шестеро юних чашників грали у якусь дитячу гру, сидячи колом на підлозі та по черзі пускаючи крутитися кинджал. Коли той спинявся, вони відрізали пасемце волосся тому, на кого кинджал вказував вістрям. Ще хлопчиком в рідному замку Урож'я пан Барістан грав у схожу гру з братами, сестрами та іншими родичами... але на Вестеросі, скільки він міг пригадати, до гри залучалися цілунки.

— Бхаказе! — покликав він. — Кухоль вина, будь ласкавий. Гразхаре, Аззаку, стережіть двері. Я чекаю на Зелену Грацію. Щойно вона з'явиться, негайно проведіть до мене. Дотоді не турбувати.

Аззак хутко схопився на ноги.

— Воля ваша, пане Правице!

Пан Барістан вийшов на терасу. Дощ припинився, хоча сонце, що сідало у Невільницьку затоку, ховалося за стіною сірих хмар. Кілька пасем диму ще здіймалося від чорних каменів піраміди Хазкар, звиваючись під вітром, наче змії. Далеко на сході, за мурами міста, над віддаленою вервечкою пагорбів вимахували світлі крила. «Візеріон. Мабуть, полює, а чи просто політати закортіло.» Лицар спитав себе, де ж Раегал. Зелений дракон вже встиг показати себе небезпечнішим за свого білого брата.

Коли Бхаказ приніс вино, старий лицар зробив довгий ковток і послав малого по воду. Кілька кухлів вина, певно, допомогли б йому заснути, але коли з перемов з ворогом повернеться Галацца Галаре, йому знадобиться ясна голова. Тому вино Селмі сьорбав добряче розведеним водою, поки навколо збиралася пільма. Він дуже стомився, серце скніло від сумнівів. Дорнійці, Гіздахр, Резнак, цей

напад... чи правильно він чинить? Чи робить саме те, чого б хотіла Даянерис? «Не на такі речі мене роблено.» Кілька воїнів Королегвардії вже служили Правицями раніше — небагато, але все ж таки. Він читав про усіх у Білій Книзі. А зараз питав себе, чи почувалися вони так само розгублено, бентежно і безпорадно, як він сам.

— Пане Правице. — У дверях стояв Гразхар зі свічкою в руці. — Прибули вельмишановна Зелена Грація. Ви просили сказати.

— Проведи її сюди. І запали свічок.

Галацця Галаре ввійшла у супроводі чотирьох Рожевих Грацій. Здавалося, її охоплювало сяйво мудрості та гідності, яким пан Барістан не зміг не захопитися. «Жінка сильної волі, до того ж вірний друг Даянерис.»

— Пане Правице, — мовила вона, не показуючи обличчя з-за мерехтливого зеленого серпанку. — Чи не можна сісти? Ці кістки вже надто старі та втомлені.

— Гразхаре, стільця для Зеленої Грації.

Рожеві Грації вишикувалися позаду,

опустивши очі й склавши руки попереду.

— Чи не бажаєте освіжитися напоями? — запитав лицар.

— Це дуже доречно, пане Барістане. Мені вже горлянка всохла від розмов. Чи немає соку, коли ваша ласка?

— Як забажаєте.

Він махнув до Кезмії та наказав принести жриці келих лимонного соку, підсолодженого медом. Щоб зробити ковток, жеркиня мусила відхилити серпанок. Власні очі нагадали Селмі, яка вона вже стара. «Років на двадцять старша за мене, коли не більше.»

— Якби цариця була тут, то напевне приєдналася б до мене — подякувати вам за все зроблене для нас.

— Її препишність завжди була надзвичайно милостива. — Галацця Галаре прикінчила келих і знову пристебнула серпанок. — Чи нема нових звісток про нашу ласкаву царицю?

— Наразі нема.

— Я молитимуся за неї. А чи можу спитати про царя Гіздахра? Чи не здамся нахабою, якщо

попрохаю побачитися з його преосяйністю?

— Невдовзі, сподіваюся, ви матимете таку нагоду. Йому не завдано шкоди, слово честі.

— Рада це чути. Мудрі Хазяї Юнкаю питали про його препишність. Ви не здивуєтеся, коли визнаєте, що вони бажають негайно поновити Гіздахра на його законному престолі.

— Його буде поновлено, щойно ми доведемо, що він не намагався вбити царицю. До тієї пори Меєрином правитиме рада вірних та справедливих. У цій раді є місце і для вас. Я знаю, що ви, ваша преблагодатносте, маєте для нас чимало корисної науки. Ми конче потребуємо вашої мудрості.

— На жаль, пане Правице, я чую в ваших словах порожні лестоці, — відповіла Зелена Грація. — Коли ви справді вважаєте мене мудрою, то послухайте просто зараз. Звільніть ясновельможного Гіздахра і відновіть його на престолі.

— Це може зробити тільки цариця.

Зелена Грація тяжко зітхнула під своїм серпанком.

— Мир, що кувався у таких муках, тріпотить, наче листок на осінньому вітрі. Лихі дні настали. Смерть скрадається нашими вулицями, прискакавши блідою кобилою аж із триклятого Астапору. Небом нишпорять дракони, шукаючи плоті людських дітей. Сотні людей сідають на кораблі, тікають до Юнкаю, до Толосу, до Карфу — байдуже, аби знайти якийсь прихисток. Піраміда Хазкар звалилася у димливе руйновище, чимало крові цього прадавнього роду пролилося під її зчорнілі камені. Піраміди Улез і Єрізан перетворилися на лігва чудовиськ, а їхні господарі — на безпритульних злидарів. Мій народ втратив усяку надію і обернувся проти самих богів, щоночі віддаючись пияцтву та нечестивій розпусті.

— І різанині. Сини Гарпії вночі вбили тридцятьоро людей.

— Прикро і приголомшливо таке чути. Але саме тому варто звільнити ясновельможного Гіздахра зо'Лорака якомога швидше, щоб він негайно припинив кровопролиття.

«І як він це зробить, якщо сам не є Гарпією?»

— Її милість віддала Гіздахрові зо'Лоракові руку в шлюбі, зробила його царем міста, відновила на його прохання криваві змагання у ямах. У відповідь він подарував їй миску отруйного частування.

— У відповідь він подарував їй мир. Благаю вас, пане, не відкидайте цей коштовний дарунок, якому нема ціни у золоті чи перлах. Гіздахр належить до Лораків. Він ніколи б не заплямував руки отрутою. Він невинний у спробі отруєння.

— Відки така певність?

«Якщо не знати справжнього отруйника особисто.»

— Мені сказали боги Гісу.

— Мої боги — Седмиця, і вони у цій справі зберігають мовчання. Ваша велемудрість переказали мою пропозицію?

— Усім вельможам та воєводам Юнкаю, як ви наказали... та боюся, їхня відповідь вам не сподобається.

— Вони відмовили?

— Так. Мені було відказано, що ніяка купа золота не викупить ваших людей. Лише кров драконів поверне їм волю.

Пан Барістан чекав цієї відповіді, хай потай і сподівався на іншу. Вуста його міцно стиснулися.

— Знаю, не такі слова ви бажали почути, — мовила Галацця Галаре. — Та все ж я добре розумію, про що йдеться. Дракони — страшні чудовиська. Юнкай боїться їх... ви ж не заперечуватимете, що небезпідставно? У наших літописах розказано про драконовладців жахливої Валерії та спустошення, яке вони вчинили серед народів Старого Гісу. Навіть ваша юна цариця, прекрасна Даянерис, що кликала себе Матір'ю Драконів... ми бачили, як вона палала того дня у ямі... навіть вона не вбереглася від драконової люті.

— Ні, її милість не... вона...

— Вона мертва. Хай боги подарують їй солодкий сон. — Сльози блищали крізь серпанок. — І хай разом з нею навіки поснуть її дракони.

Селмі безпорадно шукав якоїсь відповіді, аж тут почулися важкі, гучні та похапливі кроки. Двері розчахнулися всередину, крізь них до палати увірвався Скахаз мо'Кандак з чотирма Мідними Звірми. Коли Гразхар спробував заступити йому шлях, Голомозий просто відкинув хлопця вбік.

Пан Барістан притьмом скочив на ноги.

— Що сталося?

— Журавлі почали кидати! — загарчав Голомозий. — Усі шість!

Підвелася Галацця Галаре.

— Отак відповідає Юнкай на ваші пропозиції, пане. А я ж попереджала: вам не сподобається їхня відповідь.

«Отже, вони обрали війну. Бути по тому.» Пан Барістан відчув чудернацьке полегшення. Принаймні на війні він розумів, що до чого.

— Якщо вони вважають, що скорять Меєрин, кидаючи каміння...

— Не каміння. — Голос старої повнився жахом і скорботою. — Труп.

Даянерис

Пагорб скидався на каменястий острів посеред зеленого моря. Спуститися з нього забрало в Дані половину ранку. Коли, вщент засапавшись, вона досягла підніжжя, їй боліли всі м'язи, паморочилося у голові й починалася лихоманка, ще й руки стерлися на каменях до сирого м'яса. «Та все ж потроху гояться» — вирішила вона, колупаючи пухиря, що саме луснув. Шкіра під ним була рожева і чутлива, з потрісканих долонь цебеніла світла, наче молоко, рідина, проте опіки справді починали гоїтися.

Відти, де вона стояла, пагорб здавався ще більшим, ніж згори. Дані вже звикла звати його Дракон-Каменем — за назвою стародавньої твердині, де народилася. Про той Дракон-Камінь вона нічого не пам'ятала, зате цей

забуде не скоро. Нижні його схили вкривали жмути жорсткої трави та колючі куці; вище починалася зубчаста плутанина голих скель, що круто і гостро стирчали просто в небо. Саме там, у неглибокій печері серед потрощеного каміння, гострих, наче бритва, гребенів та вузьких шпилів Дрогогн облаштував собі лігво. Коли Дані уперше побачила пагорб, то зрозуміла, що дракон загніздився там уже давно. Повітря смерділо попелом, кожен камінь та дерево в полі зору були обпечені та почорнілі, ґрунт всипали розтрощені, обгорілі кістки... але дракон почувався тут у рідній домівці.

Дані знала, що то таке — коли тебе вабить рідна домівка. Два дні тому, видираючись на скелястий шпиль, вона помітила на півдні воду — тонку нитку, що на мить зблиснула під західним сонцем. «Струмок» — подумала Дані. Він був невеличкий, але ж мав привести до більшого, а той — до якоїсь річечки, а всі річки у цій частині світу рано чи пізно вливалися до Скахазадхану. А коли вона знайде Скахазадхан,

лишиться тільки піти униз течією — і потрапиш до Невільницької затоки.

Певно, вона б охочіше повернулася до Меєрину на драконових крилах. Але скидалося, що Дрогон не поділяв її палких бажань.

Драконовладці старої Валерії давали ради своїм звірям за допомогою в'язальних чар та рогів, створених ворожбитством. Даянерис обходилася лагідним словом і жорстоким бато́гом. Верхи на драконовій спині вона часто почувалася так, наче знову навчається їздити. Коли Дані хльоскала свою срібну кобилку по правому боці, та повертала ліворуч, бо найперша звичка коня — тікати від небезпеки. Коли ж батіг прикладався до правого боку Дрогона, той повертав праворуч, бо дракон у відповідь на загрозу завжди нападає. Та інколи бік, по якому вона біла, зовсім не важив, бо дракон летів туди, куди хотів, і її тягнув з собою. Ані ласкаве слово, ані удар батога не могли звернути Дрогона зі шляху, якщо він цього не бажав. Батіг радше дратував його, ніж завдавав болю — вона зрештою це зрозуміла,

бо драконова луска стала твердіша за ріг.

І хай як далеко дракон залітав щодня, на захід сонця звичка вабила його додому, до Дракон-Каменя. «До його дому, не мого.» Її дім знаходився далеко, у Меєрині, де перебували її чоловік та її коханець. Певно ж, саме там було її місце.

«Іди, не спиняйся. Якщо озирнуся — пропаду.»

Разом із нею дорогу долали спогади. Хмари, побачені згори. Коні, дрібніші за мурах, що з громом копит чвалували крізь траву. Срібний місяць — так близько, що ось доторкнешся. Річки, сріблясто-блакитні згори, яскраві та мерехтливі у сонячних променях. «Чи побачу я ще хоч раз такі дива?» На Дрогоновій спині вона почувалася цілою. Високо в небі смуток цього світу не зачіпав її. Хіба можна таке покинути?

Але настав час. Юна дівчинка може бавитися цілісінький день, не зважаючи ні на що навколо. А вона була вже не дівчинка — доросла жінка, цариця, дружина, матір тисяч

людей. Її діти мали в ній потребу. Дрогогон схилився перед батогом, і вона мала схилитися теж. Мала знову вдягти корону, повернутися до гебанової лави та обіймів свого ясновельможного вінценосного чоловіка.

«Гіздахра, млявих поцілунків нареченого.»

Сонце того ранку було жарке, небо — блакитне і безхмарне. То було на краще, бо від Даніного одягу лишилися жалюгідні ганчірки, які зовсім не зігрівали. Один з її сандалів упав під час шаленого лету з Меєрину, а другий вона лишила коло Дрогонової печери, бо краще вже подорожувати зовсім босоніж, ніж взутою наполовину.

Свій токар та серпанок Дані кинула ще в ямі, а лляну нижню сорочку не на те шили, щоб вона витримувала спекотні дні та холодні ночі Дотракійського моря. Піт, трава, земля заплямували її; до того ж Дані відірвала смужку від подолу, щоб перев'язати литку. «На вигляд я, мабуть, заморена голодом жебрачка, — подумала вона, — та якщо дні стоятимуть теплі, то хоч не задубію на смерть.»

Перебування у степу виявилось самотнім, а на додачу — болісним та голодним... і все ж попри всі негаразди вона почувалася тут дивно втішеною. «Тут чи там поболить, у шлунку посмокче, вночі приморозить... та хіба це важить, коли вмієш літати?! Якби все повторилося, я б не вагалася.»

Нагорі піраміди у Меєрині мали чекати Іррі та Джихікі, пригадала вона. А також її мила книжниця-драгоманка Місандея і всі маленькі чашники та чашниці. Вони б принесли їй попоїсти, а вона б купалася у водоймі під хурмовим деревом. Добре було б знову відчутти себе чистою. Дані не потребувала люстра, щоб знати, як страшно загідилася.

І нарешті, голод. Одного ранку вона знайшла трохи дикої цибулі на півдорозі донизу південним схилом, а пізнішої години того ж дня — їстівну рослину, схожу на чудернацьку червонясту капустину. Хай що воно було, Дані не знудило. Попри ці знахідки та ще одну рибинку, впійману в ставку з підземними джерелами коло Дрогонової

печери, вона жила, як могла, з решток драконових трапез: зчорнілих кісток, недогризків димливого м'яса, напівсирого, напівспаленого. Та Дані розуміла і відчувала, що цього не досить. Одного дня вона зненацька копнула босою ногою потрісканий овечий череп, що застрибав за гребінь пагорба. Дивлячись, як він котиться крутим схилом до моря трави, Дані усвідомила, що має піти йому вслід.

Крізь високу траву вона спершу вирушила доволі жвавим кроком. Земля між пальцями звеселяла теплом. Трава стояла зеленим гаєм, з неї заввишки. «Коли я сиділа на срібній біля мого сонця-та-зорь на чолі халазару, вона чомусь не здавалася такою високою.» Крокуючи вперед, вона відбивала лад на стегні пужалном батога, забраного в розпорядника ями. Батіг і ще хіба ганчір'я на спині — то було все, що Дані взяла з собою з Меєрину.

Хоча рухалася вона крізь живе зелене царство, зелень його не була темною і насиченою зеленню літа — навіть тут вже

відчувався подих осені, якій услід невдовзі прийде зима. Трава була світлішою, сивішою, ніж Дані її пам'ятала — змарніла, немічна зелень на межі зжовтіння. А далі за жовтими барвами настане черга брунатних... а далі на траву чекає смерть.

Даянерис Таргарієн не була чужа у Дотракійському морі — величезному обширі трави, що простягався від Кохорської пущі до Матері Гір і Черева Світу. Вперше вона побачила його ще зовсім дівчинкою, але вже молодію дружиною хала Дрого, під час мандрівки до Ваес Дотраку, де її мали показати старим бабам-дошхалін. Тоді вигляд трави, що простягалася у нескінченність, аж перехопив їй подих. «Небо було блакитне, трава — зелена, а я — повна сподівань.» Поруч тоді їхав пан Джораг, буркотливий старий ведмідь, про неї дбали Іррі, Джихікі та Дорея, уночі її пригортав до себе сонце-та-зорі, а в черевці зростало дитя. «Раєго. Я хотіла назвати його Раєго. А дошхалін казали, що в мене народиться огир, який покриє світ.» Ніколи ще від тих

напівзабутих днів у Браавосі та будинку з червоними дверми вона не почувалася такою щасливою.

Але в Червоній Пустелі всі її радісні надії обернулися на попіл. Її сонце-та-зорі впав з коня, маєгі Міррі Маз Дуур замордувала Раєго просто у череві матері, а Дані мусила власноруч, з милосердя задушити порожню оболонку хала Дрого. По смерті Дрого великий халазар тріснув і розбігся. Ко Поно першим оголосив себе халом Поно і повів за собою багато вершників та рабів. Ко Джахако став халом Джахако і повів геть ще більше. Маго, його кривноїзник, згвалтував і вбив Ерою — дівчинку, яку Даянерис колись врятувала від нього. Лише народження драконів серед вогню та диму поховального вогнища хала Дрого врятувало Дані від тих, хто бажав би відтягти її до Ваес Дотраку і на решту днів життя оселити серед дошхалін.

«Вогонь спалив мені волосся, та не зачепив ніщо інше.» Так само сталося і в Дазнаковій ямі. Принаймні, це вона могла пригадати, хоча

наступні події пам'ятала як у тумані. «Стільки людей верещало і штовхалося одночасно.» Пригадала Дані також іржання коней, що ставали дибки, водоспад кавунів з перекинутого воза. Знизу прилетів спис, потім ціла зграя арбалетних стріл, одна з яких шуснула просто повз Даніну щоку, а інші відбилися від Дрогонових лусочок, застрягли між них або прорвали шкіру крил. Дані пригадала, як дракон скрутився і засмикався під нею від ударів, як відчайдушно вона намагалася не впасти з його лускатої спини. Рани, завдані стрілами, диміли; Дані побачила, як одна зі стріл спалахнула раптовим вогнем, а ще одна випала, здмухнута помахом крил. Унизу виднілися охоплені вогнем люди, що навіжено витанцьовували, здійнявши руки у повітря, наче мартопляси з якоїсь божевільної ватаги. Жінка у зеленому токарі схопила заплакану дитину, пригорнула до себе, рятуючи від полум'я. Дані запам'ятала яскравий колір її вбрання, але не обличчя. Люди наступали на неї, зронену на бруківку разом з дитиною; деякі

з них палали.

А тоді все зблякло і віддалилося, галас ущух, люди зменшилися, списи та стріли зникли позаду... а Дрогон продер собі пазурями стежку просто в небо. Вище й вище він уносив її, понад пірамідами та ямами, розкинувши крила і ловлячи потоки гарячого повітря від спеченої сонцем цегли міста. «Якщо зараз навіть упаду і загину, то не матиму про що жаліти» — подумала вона в ту мить.

Вони летіли на північ, далеко за річку; Дрогон ковзав на посічених крилах крізь уривки хмар, що проносилися повз, наче знамена якогось примарного війська. Дані мимохідь помітила береги Невільницької затоки і стару валерійську дорогу, що бігла поряд крізь піски та пустку і зникала на заході. «Дорога додому.» А далі не лишилося нічого, крім трави, якою під вітром гуляли хвилі.

«Невже той перший політ стався тисячу років тому?» Іноді їй здавалося саме так.

Сонце, підіймаючись небом, пекло дедалі лютіше; невдовзі їй вже гупало у голові.

Волосся в Дані відростало знову, але дуже повільно.

— Бриля б мені, — мовила вона вголос.

На Дракон-Камені вона намагалася сплести собі зі стеблин трави якусь накритку на голову. Дані пригадала, як щось таке плели дотракійські жінки, коли вона ще була з Дрого. Та чи Дані брала не ту траву, а чи не мала належного хисту, але її брилі розвалювалися просто у руках. «То пробуй ще, — сказала вона собі. — Наступного разу вийде. Ти ж кров дракона, авжеж упораєш і бриля.» І пробувала знов і знов, але наступні брилі виходили не кращими за попередні.

Коли Дані нарешті знайшла помічений нею з верхівки пагорба струмок, вже добряче перевалило за полудень. Струмочок був крихітний — цівка води, не ширша за її руку... а рука її з кожним днем на Дракон-Камені дедалі марніла. Дані зачерпнула жменю води і плюхнула нею в обличчя, а коли склала долоні мисочкою, то чвакнула кісточками пальців у намулі на дні струмка. В ній нехайно

прокинулася пристрасна надія знайти холоднішу, чистішу воду... але ні, якщо вже покладати пристрасні надії, то на порятунок, а не на зайвий ковток води.

Дані не припиняла чіплятися за сподівання, що хтось таки вирушить на її пошуки. Перш за все то мав бути пан Барістан — лицар її Королевогвардії, що присягнувся захищати життя королеви хоч би й за ціну власного. Далі — кривноїзники. Дотракійське море було їм не чуже, а їхні життя — прив'язані до її власного. Міг вислати шукачів і її вельможний чоловік, Гіздахр зо'Лорак. А ще Дааріо... Дані подумки змальовувала його на коні, який мчав учвал крізь високу траву. Вершник посміхався до неї, виблискуючи золотим зубом у останньому світлі західного сонця.

От лишень Дааріо віддали юнкайцям — як запоруку недоторканності юнкайських вельмож та воєвод. «Дааріо та Зуха, Джохого та Гролео, і ще трьох Гіздахрових родичів.» Певно, дотепер усіх заручників мали вже звільнити. Втім...

Дані спитала себе, чи висять досі на стіні

коло ліжка клинки її полковника — чекаючи, щоб Дааріо повернувся і знову взяв їх до рук. «Лишаю тобі моїх дівчаток, — сказав він тоді. — Збережи їх для мене, мила та кохана.» А ще її непокоїло, чи знають юнкайці про те, що для неї означає її полковник. Те саме питання вона вже ставила панові Барістану того дня, коли заручники поїхали до ворога.

— Вони чутимуть плітки, — відповів лицар. — Можливо, Нахаріс навіть вихвалявся, е-е-е... великою прихильністю вашої милості до нього. Прошу дарувати мені зухвалість, але до чеснот полковника не належать скромність і поміркованість. Він схильний пишатися, е-е-е... своїми звитягами.

«Скоєними у ліжку зі мною.» Але навіть Дааріо вистачило б розуму не вихвалитися такими речами серед її ворогів. «Утім, байдуже. Юнкайці, певніше за все, вже рухаються до свого міста.» Саме заради цього вона вчинила так, як вчинила. Заради миру.

Вона обернулася туди, звідки прийшла — туди, де стиснутим кулаком з трав'янистого

степу здіймався Дракон-Камінь. «Він здається таким близьким. Я вже кілька годин у дорозі, а ось руку простягну — і торкнуся його.» Ще не пізно було повернутися назад. Біля Дрогонової печери у ставку, що живився підземними джерелами, водилася риба. Першого ж дня вона спіймала там одну — то спіймає ще. А як ні, то завжди є Дрогонові недоїдки — спечені кістки, на яких ще лишилися шматочки плоті.

«Ні, — сказала собі Дані. — Озирнуся назад — пропаду.» Справді, на випалених сонцем скелях Дракон-Каменя вона б жила ще багато років — удень літала б Дрогоном у небі, а ввечері жвакувала б кістки з його здобичі, дивлячись, як велике трав'яне море перекидається з золотого на помаранчеве. Та хіба для такого життя вона народилася? Відтак Дані знову обернула спину до віддаленого пагорба і зробилася глухою до пісні вільного лету, заспіваної для неї вітром серед скелястих гребенів. Струмок дзюрив на південь та південний схід — зовсім вже близько. Дані рушила уздовж нього. «Приведи мене до річки

— більшого я не прошу. Приведи до річки, а далі вже я сама.»

Години минали повільно. Струмок вихилявся туди й сюди; Дані покійно слідувала за ним, відбиваючи лад на стегні батогом і намагаючись не думати про подоланий шлях, гупання у голові чи порожній шлунок. «Зроби крок. Зроби наступний. І ще один. І ще.» Більше нічого не лишалося робити.

У її морі панували тиша та спокій. Коли дмухав вітер, трава зітхала — то стебла терлися одне об одне — і шепотіла мовою, зрозумілою лише богам. Натрапляючи на камінь та обтікаючи його, маленький струмочок весело дзюрчав. Мокра грязюка чвакала між пальців ніг. Навколо в повітрі товклися комахи: ліниві неквапні бабки, зелені лискучі шершні, кусюча мушва, надто дрібна для очей. Дані розвіяно ляскала по руках чи плечах, коли хтось на них сідав, жадаючи її крові. Якось вона натрапила на пацюка, що пив зі струмка, та він хутко втік — прошурхотів між стеблами і зник у високій траві. А ще іноді Дані чула птахів, і від того їй

бурчало у животі, але сітки чи сильця вона не мала, і гнізда ще жодного не знайшла. «Колись я мріяла полетіти, — майнула в неї думка, — і ось полетіла, і тепер мрію вкрати в пташки яєчко.» Дані мимоволі засміялася.

— Люди навіжені, а боги ще навіженіші, — мовила вона до трави, і трава тихо прошелестіла свою згоду.

Тричі того дня вона накидала оком на Дрогона. Уперше він летів так далеко, що міг здатися орлом, пірнаючи у хмари та виринаючи з них, але Дані вже впізнавала його навіть тоді, коли дракон був не більший за цятку в небі. Вдруге він пролетів на тлі сонця, простерши чорні крила, і світ на мить потемнішав. Останнього разу дракон майнув просто їй над головою — так близько, що вона розчула шум його крил. На пів-удару серця Дані здалося, що дракон полює на неї, та він не звернув на неї уваги і швидко зник на сході. «То й по тому» — подумала вона.

Вечір майже застукав її зненацька. Коли сонце вже ковзало униз далекими шпилями

Дракон-Каменя, Дані раптом перечепилася на низькій кам'яній стінці, поруйнованій і зарослій бур'янами. Можливо, то був підмурок якогось храму чи маєтку сільського пана. За ним лежали ще руїни: старий колодязь та кілька кіл у траві, що позначали місця, де колись стояли селянські хижі. Хатини, вочевидь, були побудовані з глини та соломи — так розсудила Дані, — але за довгі роки дощі та вітри вигладили їх до землі. До заходу сонця Дані знайшла вісім, але у траві могли ховатися ще.

Кам'яна стінка вціліла краще за решту споруд. Ніде не вища за три стопи, все ж вона пропонувала деякий захист від стихій, особливо там, де стрічала іншу, нижчу стінку — а ніч насувалася швидко. Дані увібралася в куток між двома стінками, насмикала трави навколо руїн і виклала собі щось на кшталт гнізда. Сили її виснажилися, на обох ногах — навіть на мізинцях — з'явилися свіжі пухирі. «Ти ба, зовсім ходити не вмію» — подумала вона і захихотіла.

Поки світ навколо темнів і зникав, Дані улаштувалася і заплющила очі. Але сон все не приходив. Ніч була холодна, земля — тверда, шлунок — порожній. Думки мимоволі звернули на Меєрин, на Даарію, її коханого, і Гіздахра, її чоловіка, на Іррі, Джихікі та милу крихітку Місандею, пана Барістана, Резнака і Скахаза Голомозого. «Чи не бояться вони, що я загинула? Я ж полетіла на спині дракона. Вони могли подумати, що Дрогон мене з'їв.»

Дані спитала себе, чи лишився царем її чоловік Гіздахр. Його влада походила від неї; чи зуміє він без жінки втримати корону на голові? «Він хотів Дрогонової смерті. Я сама його чула. «Вбийте його, — верещав Гіздахр, — забийте чудовисько!» І обличчя його палало хіттю.» А Могутній Бельвас стояв на колінах, трусився і блював. «Отрута. Напевне, то була отрута. Медові коники. Гіздахр так наполягав, щоб я ними пригостилася, але усіх з'їв Бельвас.» Вона зробила Гіздахра царем, узяла його до ліжка, відчинила заради нього бійцівські ями. Навіщо йому було бажати її

смерті? Але кому ще? Резнакові, напахченому підстолієві? Юнкайцям? Синам Гарпії?

Десь удалині завив вовк. Почувши його, вона відчула сум і самотність, але і голод теж. Лише коли над степом зійшов місяць, Дані нарешті занурилася у неспокійний сон.

Їй наснилося, що всі турботи та клопоти облишили її, а з ними біль і туга, і вона злетіла просто у небо. Вона летіла і крутилася, сміялася і танцювала, а навколо вихорилися зірки, шепочучи на вухо таємниці. «Щоб потрапити на північ, ви маєте їхати на південь. Щоб досягти заходу, ви мусите їхати на схід. Щоб просунутися уперед, ви мусите повернутися назад, а щоб торкнутися світла, ви маєте пройти під тінню.»

— Квайфа? — покликала Дані. — Де ви, Квайфо?

А тоді вона побачила. «Її личину зроблено з зоряного світла.»

«Пам'ятайте, хто ви є, Даянерис, — прошепотіли зірки жіночим голосом. — Дракони знають. А ви?»

Наступного ранку вона прокинулася затерпла, задубла і зсудомлена. По руках, ногах і обличчі їй повзали мурашки. Коли Дані усвідомила, що вони справжні, то відкинула жмути сухої брунатної трави, які послужили їй постіллю та ковдрою, і сяк-так зіп'ялася на ноги. Все тіло їй вкривали маленькі червоні горбочки укусів, що палали та свербіли. «Де взялися ці кляті мурахи?!» Дані струсила їх з рук, ніг та живота, а коли пробігла долонею по колючому черепі, де вигоріло волосся, то відчула мурашок і там, а один побіг униз шиєю. Поскидавши на землю, вона розчавила їх босими ногами, дивуючись їхній кількості та завзяттю.

З'ясувалося, що просто за стінкою розташувався мурашник. Дані стало цікаво, чи легко було мурахам перелізти через стінку і знайти її. Адже їм ця жалюгідна купа старого каміння мала здаватися величезною, мов Стіна Вестеросу. «Найбільша стіна у всьому світі!» — колись вихвалявся її брат Візерис так, наче сам її збудував.

А ще Візерис розповідав їй про лицарів таких убогих, що ті мусили ночувати під старовинними заплотами на узбіччях доріг Семицарства. Та зараз Дані чимало б віддала за гарний щільний запліт. «Якби ще й без мурашника...»

Сонце ще тільки сходило на небо; у синьому небі виднілося кілька яскравих зірок. «Можливо, одна з них — то хал Дрого верхи на своєму вогняному огирі у нічних землях. Він посміхається до мене.» Над трав'яним морем степу досі виднівся її Дракон-Камінь. «Так близько. Я ж відійшла на багато верст, а скидається, що можу повернутися за годину.» Дані закортіло лягти на спину, заплющити очі й віддатися сну. «Ні. Мушу йти далі. За струмком. Туди, куди веде течія.»

Дані вирішила на хвильку спинитися і перевірити, чи правильно знає шлях — не хотіла-бо піти у хибному напрямку і загубити струмок.

— Це мій друг, — мовила вона гучно до себе. — Як не загублю друга, то й сама не

загублюся.

Вона б і спала коло струмка, якби сміла, та вночі до водопою могли прийти тварини. Дані бачила їхні сліди й не хотіла стати вечерею для вовка або лева — хай змарнілою та негожою, але ж кращою за нічого.

Упевнившись, у якому напрямку лежить південь, Дані почала рахувати кроки. Струмок з'явився на восьмому. Дані склала долоні напитися; від води шлунок почало судомити, але судоми терпілися легше, ніж голод. Вона не мала іншого напою, ніж вранішня роса на високій траві, та іншого харчу, крім тієї-таки трави, якби вирішила її їсти. «Можна спробувати з'їсти мурашок.» Маленькі жовті давали надто злиденну поживу, але в траві бігали ще й червоні — більші за жовтих, значно більші.

— Я загубилася в морі, — сказала вона собі, шкутильгаючи біля звивистого потічка, — то може, знайду крабів чи порядну товстеньку рибинку.

Батіг тихо ляпав їй по стегні, «ляп-ляп-ляп».

Крок за кроком, крок за кроком — і струмок приведе додому.

Опівдні чи трохи пізніше вона натрапила коло струмка на кущ, чиї покручені гілки вкривали тверді зелені ягоди. Дані примружилася на них підозріливо, тоді зірвала одну з гілки і обережно скуштувала. Ягода була терпка, жилувата, мала знайомий гіркуватий післясмак. «У халазарі такими ягодами присмачують печеню» — начебто згадала вона, а повторивши уголос, і зовсім упевнилася. У череві забуркотіла ціла буря, і за миг ока Дані вже зривала ягоди обіруч та закидала жменями до рота.

За годину її шлунок почав судомитися так страшно, що Дані не змогла іти далі та решту дня виблюовувала зелений слиз. «Якщо залишуся тут, то помру. А може, вже помираю.» Але як це має статися? Чи не розступиться трава, чи не постане перед нею кінський бог дотракійців і не понесе її до зоряного халазару — вічно їздити нічними землями поруч із халом Дрого? На Вестеросі

покійників до дому Таргарієн віддавали поховальному вогнищу, але хто запалить його для неї тут, у степу? «Моя плоть нагодує вовків і стерв'ятників, — сумно подумала вона, — а черево прогризуть хробаки.» Погляд очей повернувся до Дракон-Каменя. Він виглядав меншим; з посіченої вітром вершини, видної за багато верст, здіймався дим. «Дрогон повернувся з полювання.»

Захід сонця вона зустріла, сидячи навкарачки та болісно стогнучи. Кожне наступне спорожнення було рідкіше за попереднє і смерділо огидніше. Коли зійшов місяць, з неї текла вже сама лише бура вода. Що більше вона пила, то більше гидила. А що більше гидила, то гірше потерпала від спраги — і вперто лізла до струмка всмоктувати в себе ще води. Коли Дані нарешті заплющила очі, то не знала, чи матиме силу розплющити їх знов.

І їй наснився покійний брат.

Візерис виглядав точно так, як вона бачила його востаннє. Вуста були скривлені мукою, волосся згоріло, а обличчя зчорніло та

спливало димом там, де розплавлене золото пролилося чолом, щоками і очницями.

— Ти ж помер, — мовила Дані.

«Мене вбили!» Вуста його не ворушилися, та вона чомусь чула голос, що шепотів їй у вухо. «Ти не оплакала мене, сестро. Важко помирати, коли по тобі ніхто не плаче.»

— Колись я тебе любила.

«Колись, — відповів він так гірко, що вона аж здригнулася. — Ти мала стати мені дружиною, народити дітей зі срібним волоссям і фіалковими очима, щоб не порушити чистоту драконової крові. Я дбав про тебе. Я навчив тебе, ким ти є. Я годував тебе. Продав материну корону, щоб ти не потерпала з голоду.»

— Ти кривдив мене. Страшно і боляче.

«Лише тоді, коли ти будила дракона. Я кохав тебе.»

— Ти мене продав. Ти мене зрадив.

«Ні. Зрадила мене ти. Це ти обернулася проти мене, проти власної крові та плоті. Мене обдурили. Твій чоловік-коногон і його

смердючі дикуни. Нещирі брехуни та облудники. Вони пообіцяли мені золоту корону, а дали ось це.» Візерис торкнувся розплавленого золота, що стікало йому обличчям, і з пальця здійнявся дим.

— Ти міг отримати свою корону, — мовила Дані. — Моє сонце-та-зорі звоював би її тобі, якби ти почекав.

«Я вже зачекався. Я все життя чекав. Я був їхнім королем за правом та законом, а вони з мене посміялися.»

— Тобі варто було лишитися у Пентосі з магістратом Ілірію. Хал Дрого мав показати мене дошхалін. Але ти їхати з нами не мусив. То був твій власний вибір. І твоя власна помилка.

«Хочеш збудити дракона, дрібна тупа хвойдо? Халазар Дрого був мій. Я купив у нього вершників — сто тисяч верескунів. І заплатив твоєю цнотою.»

— Ти так нічого і не втямив. Дотракійці не купують і не продають. Вони дарують і приймають подарунки. Якби ти почекав...

«Я чекав! На свою корону, на свій престол, на тебе. Стільки років чекав, і чого дочекався? Горщика рідкого золота? Чому яйця драконів подарували тобі? Вони мали бути мої. Якби я мав дракона, то навчив би весь світ, чого варте моє слово.»

Візерис почав реготати і не спинявся, доки щелепа, спливаючи димом, не відпала від обличчя, і кров та золото не ринули крізь роззявлену пащу.

Коли Дані прокинулася, хапаючи повітря, стегна її липли від крові.

Якусь мить вона не розуміла, в чому справа. Світ лише почав ясніти, високі трави тихо шелестіли під вітром. «Ні, благаю, дайте мені ще поспати. Я так втомилася.»

Дані спробувала була знову закопатися у купу трави, яку насмикала собі для сну. Деякі її пасма здалися вогкими. Невже знову дощило? Вона випросталася і сіла, лякаючись, чи не обгидилася вночі, а коли піднесла пальці до обличчя, то винюхала на них кров. «Невже я помираю?» Але побачила блідий серп місяця

високо над морем трави і раптом дотямила, що то всього лише її місячна кров.

Якби не хвороба і переляк, вона б відчула полегшення, та натомість почала труситися, мов у пропасниці, потім витерла пальці об землю і вхопила жменю трави — витерти між ніг. «Дракон не плаче.» Так, вона спливала кров'ю, але ж то була лише жіноча кров. «Щоправда, місяць не уповні. Як таке може бути?» Дані спробувала пригадати свою останню кровотечу. На минулий повний місяць? Чи на той, що перед ним? «Ні, авжеж не так давно.»

— Я — кров дракона! — гучно мовила вона до трави.

«Ти була нею, — прошепотіла трава у відповідь, — доки не прип'яла драконів на ланцюг у п'тьмі.»

— Дрогон убив маленьку дівчинку. Її звали... звали...

Дані не змогла пригадати ім'я дівчинки. І так засмутилася, що заплакала б, якби всі її сльози не вигоріли геть.

— А я ніколи не матиму маленької дівчинки. Я була Матір'ю Драконів.

«Авжеж, — мовила трава, — але ти протистала своїм дітям.»

Шлунок її був порожній, ноги — стерті, вкриті пухирями, ще й судоми, здавалося, погіршали. У кишках наче звивалося зміїне кубло, намагаючись вигризти нутроці. Дані черпнула тремтливими руками жменю води разом з намулом. До полудня вода мала нагрітися, але з досвітнього холодку ще могла освіжити і примусити розплющити очі. Плюхнувши водою в обличчя, Дані розгледіла свіжу кров на стегнах. Подертий подол нижньої сорочки був геть нею заплямований. Червоний потоп налякав її. «Це ж місячна кров, усього лише місячна кров, — казала вона собі, та не могла пригадати, щоб колись текла так рясно. — Невже винувата вода?» Якщо справа у воді, її приречено. Адже доведеться або пити погану воду, або померти від спраги.

— Іди! — наказала собі Дані. — Іди струмком, і він приведе тебе до Скахазадхану.

А там тебе знайде Дааріо.

Але навіть стати на ноги забрало всі її сили; по тому лишилося тільки стояти, трусячись у лихоманці та спливаючи кров'ю. Вона здійняла очі до чистого блакитного неба, примружила очі. «Половина ранку вже минула» — усвідомила вона розпачливо. Та примусила себе зробити крок, тоді інший... і невдовзі знову вже рухалася уперед уздовж невеличкого струмка.

День щодалі теплішав, сонце пекло голову і спалені рештки волосся. Навколо п'ят хлюпала вода. Вона йшла просто річищем струмка — та чи довго? М'яка брунатна грязюка приємно огортала пальці, пом'якшувала біль у пухирях і мозолях. «Чи в струмку, чи за ним — а треба йти. Вода пливе униз схилом. Струмок приведе мене до річки, а річка приведе додому.»

Хоча насправді все було не так. Меєрин не був їй домівкою — і ніколи вже не стане. То було місто чудернацьких богів і ще чудернацькішого волосся, місто загорнутих у токари з облямівкою людопродавців. Місто, де

святими та божими вважали хвойд, криваву різанину підносили як мистецтво, а за добірний харч вживали собак. Меєрин завжди буде містом Гарпії, а Даянерис не могла і не хотіла нею стати.

«Ніколи, — мовила трава буркотливим голосом Джорага Мормонта. — Вас попереджали, ваша милосте. Дайте цьому місту спокій, казав я. Ваша війна — на Вестеросі, казав я.»

Голос був не дужчий за шепіт, але Дані все ж здалося, що лицар іде просто поруч із нею. «Мій ведмідь, — подумала вона, — мій старий любий ведмідь, який мене кохав і зрадив.» Вона так за ним скучила, так хотіла знову побачити його неоковирну піку, обійняти його обіруч, пригорнутися до грудей. Але знала, що як обернеться, пан Джораг миттю зникне.

— Я сплю і бачу сон, — мовила вона до себе. — Сплю просто на ногах. Іду і сплю. А насправді я самотня і загублена.

«Загублена, бо затрималася у місці, де не мала опинитися, — промурмотів пан Джораг

тихо, наче вітерець. — А самотня, бо сама прогнала мене від себе.»

— Ти мене зрадив. Ти шпигував за мною заради золота.

«Заради повернення додому. Понад усе я прагнув повернутися додому.»

— А ще ти прагнув мати мене. — Дані бачила це в його очах.

«Так, прагнув» — зажурено прошелестіла трава.

— Ти поцілував мене. Я тобі не дозволяла, ніколи не вабила, а ти поцілував. Ти продав мене ворогам, але коли цілував, то був щирий, як ніколи.

«Я давав тобі добру пораду. Збережи свої мечі та списи для Семицарства, казав я тобі. Кинь Меєрин на меєринців і рушай на захід, казав я. А ти не слухала.»

— Я мусила взяти Меєрин, бо інакше мої діти голодували б у поході. — Дані досі бачила перед собою вервечку трупів, залишену позаду під час переходу Червоною Пустелею. І не хотіла знову бачити те саме. — Я мусила взяти

Меєрин, щоб прогодувати моїх людей.

«Ти взяла Меєрин, — сказав він їй, — але затрималася тут.»

— Щоб стати справжньою королевою!

«Ти вже є королева, — відповів її ведмідь. — На Вестеросі.»

— Але дотуди так далеко, — поскаржилася вона. — Я була втомлена, Джорагу. Виснажена війною. Я хотіла відпочити, повернути посмішку на обличчя, посадити дерева і побачити, як вони ростуть. Адже я всього лише юна дівчина.

«Ні. Ти — кров дракона.» Шепіт зникав, тихшав, ніби пан Джораг не встигав за її кроками. «Драconi не садять дерев. Запам'ятай. Не забувай, хто ти є, ким створена бути. Пам'ятай слова свого дому.»

— Вогнем та кров'ю, — мовила Даянерис траві, що хвилювалася під вітром.

Камінь зсунувся під її ногою. Вона впала на коліно і скрикнула з болю, без надії сподіваючись, що її ведмідь підхопить її під руку і поставить на ноги. Та коли обернулася

подивитися, то побачила лише струмочок брунатної води... і траву, що поволі ворушилася. «Вітер, — сказала вона собі, — вітер хитає стебла, пускає травною хвилі.» Але ж вітру не було. Над головою висіло сонце, спекотний світ застиг навколо. Комашня юрмилася у повітрі, над струмком висіла бабка, смикаючись із боку в бік. А трава рухалася, хоча не мала причини цього робити.

Вона понишпорила у воді, знайшла камінь завбільшки зі свій кулак, витягла його з мулу. Зброя була вбогенька, та все ж краща за голі руки. Краєм ока Дані побачила, як трава знову заворушилася, цього разу праворуч — хитнулася, низько схилилася, наче перед королем. Але ніякого короля не було. Світ стояв зелений і порожній, зелений і мовчазний. Світ жовтів і помирав. «Треба вставати, — мовила вона до себе. — Треба йти. За течією струмка.»

Крізь траву почулося тихе сріблясте телькання.

«Дзвоники» — подумала Дані й

посміхнулася, пригадавши хала Дрого, своє сонце-та-зорі, його косу і вплетені у неї дзвіночки.

«Коли сонце зійде на заході, а сяде на сході, коли висохнуть моря, а гори полетять за вітром, немов листя, коли моє черево знову стане спроможне виносити живе дитя, тоді хал Дрого повернеться до мене.»

Але нічого з того не сталося. «Дзвоники» — знову подумала Дані. Її знайшли кривноїзники.

— Агго, — прошепотіла вона. — Джохого. Рахаро.

А чи не приїхав з ними і Дааріо?

Зелене море розступилося, і з'явився вершник. Він мав чорну лискучу косу, шкіру — кольору начищеної міді, очі — схожі обрисами на гіркий мигдаль. У косі його теленькали дзвіночки. Він мав на собі паса з блях і мальованого лейбика, на одному стегні — арах, на іншому — батіг. При сидлі висіли мисливський лук і сагайдак стріл.

«Один вершник, на самоті. Дозорець. Розвідник.» Один із тих, хто їде попереду

халазару видивлятися дичину і добру зелену траву, винюхувати ворогів, хай де б вони ховалися. Якби він її знайшов, то вбив би, згвалтував або забрав у полон... у кращому разі відвіз би до бабів-дошхалін, серед яких повік належало жити порядній халісі по смерті її хала.

Але вершник її не побачив — вона ховалася у траві, а він дивився в іншому напрямку. Дані простежила, куди витріщаються його очі... і побачила тінь з широко розкинутими крилами. Дракон був од нього версти за дві, але вершник застиг з переляку, наче приморожений, доки його огир не почав нажахано іржати — а тоді зненацька прокинувся, наче від сну, рвучко розвернув коня і чкурнув щодуху крізь високу траву.

Дані довго дивилася йому вслід, а коли грім копит ущух, почала кричати — і кричала, доки не захрипла... і доки не з'явився Дрогон, пирхаючи хмарами диму. Трава схилилася перед драконом; Дані застрибнула йому на спину. Вона смерділа кров'ю, потом і страхом,

але ніщо з того вже не важило.

— Щоб просунутися уперед, я мушу повернутися назад, — мовила Дані вголос.

Голі ноги стиснулися навколо драконової шиї. Дані копнула Дрогона п'ятами, і він стрибнув у небо. Батога вона тепер не мала і мусила скористатися руками та ногами, щоб спрямувати дракона на північний схід — туди, куди зник вершник. Дрогон охоче підкорився — напевне, і сам унюхав переляк утікача.

За десяток ударів серця вони проминули дотракійця, що чвалував далеко внизу. Праворуч і ліворуч Дані побачила плями, де трава була випалена на попіл. «Дрогон тут уже бував» — зрозуміла вона. Сліди його полювань плямували зелене трав'яне море, мов ланцюжок сірих островців.

Під ними з'явився величезний табун коней. Були там і вершники — десятків зо два чи більше, — але вони розвернулися і здиміли, щойно побачили дракона. Коли на них впала тінь, коні перелякалися і теж кинулися учвал через траву, аж на боках забіліла піна, а ґрунт

під копитами наче хтось зорав... та хай які швидкі й спритні, літати вони не вмiли. Невдовзі один кiнь почав відставати від решти. Дракoн налетiв на нього з ревищем, i зненацька бiдолашну тварину охопив вoгoнь... та неборака ще якoсь примудрявся бiгти i бiгти уперед, відчайдушним вереском позначаючи кожен крок. Нарештi Дрогoн сiв з повітря просто на нього i зламав коневi хребет. Тим часом Данi чiплялася за драконову шию всiма силами, наче вoстаннє у життi.

Туша була надто важка, щоб забрати до лiгва, тому Дрогoн зжер здобич просто на мiсцi, шматуючи зубами смалену плоть i не зважаючи на пiдпалену траву навколо, на густий дим у повітрi й сморiд горiлого кiнського волoсу. Голодна Данi зiслизнула зi спини дракона i попоїла разом з ним, відриваючи шматки димливого м'яса з мертвого коня голими обпеченими руками. «У Меєринi я була цариця у шовках, відкусувала маленькi шматочки від солодких фiнiкiв та ягняти у медi, — згадала вона. — Що б сказав

мій вельможний чоловік, якби побачив мене зараз?» Добре, якби Гіздахра хоч не вхопив грець од жаху. Але Дааріо...

Дааріо б зареготав, вирізав арахом шмат конятини і сів поруч навпочіпки, щоб зжерти його так само жадібно.

Коли західне небо вже оберталося кольором на кривавий синець, Дані почула стогін землі під копитами коней. Вона підвелася, витерла руки лахміттям, що лишилося від нижньої сорочки, і стала поруч зі своїм драконом.

Саме такою її знайшов хал Джахако, вигулькнувши з пливкого туману разом з півсотнею кінних воїнів.

Епілог

— Я не зрадник! — оголосив Лицар Грифонового Сідала. — Я вірний слуга королю Томену. І вам теж, панове радники.

Слова його супроводжувало невпинне «кап-кап-кап» розталого снігу з киреї на підлогу, де вода вже зібралася у калюжу. Майже всю ніч на Король-Берег падав сніг; надворі ноги провалювалися в нього вже до литок. Пан Кеван Ланістер щільніше загорнувся у хутрянну делію.

— Це лише слова, пане лицарю. А слова — то вітер.

— То дозвольте захистити правду моїх слів мечем! — Світло смолоскипів перетворило довге руде волосся Ронета Конінгтона і його бороду на суцільне вогняне сяйво. — Вишліть мене з військом проти мого дядька, і я принесу

вам його голову. А заразом і голову цього облудного дракона!

Уздовж західної стіни престольної палати вишикувалися ланістерівські списники у кармазинових киреях і шоломцях з левами на маківках. Тирелівські стражники у зелених киреях стояли обличчями до них попід стіною навпроти. У палаті панувала крижана холоднеча. Ані королеви Серсеї, ані королеви Маргерії тут не було, та їхня невидима присутність труїла повітря, мов привиди на бенкеті.

Позаду столу малої ради короля, за яким сиділо п'ятеро радників, величезним чорним звіром громадився Залізний Престол, ховаючи під покровом тіні свої покручені леза та вістря. Кеван Ланістер відчував його спиною; між лопаток гуляла моторошна сверблячка. Легко уявлялося, як зі свого сідала похмурим і лютим птахом витріщається донизу старий король Аерис, скривавлений свіжими порізами. Але того дня престол стояв порожній. Кеван не бачив причини запрошувати Томена до ради.

Хай краще хлопчик довше побуде з матір'ю. Седмиця відає, скільки їм двом лишилося втішатися одне одним до суду над Серсеєю... і її можливої страти.

У палаті саме лунав голос Мейса Тирела.

— Ми дамо ради вашому дядькові та його самозваному хлопчиськові у належний час.

Новий Правиця Короля сидів на дубовому престолі, вирізьбленому в подібі правиці — недоладному плоді свого марнославства, котрий ясновельможний князь припхав до замку мало не того ж дня, коли пан Кеван погодився затвердити його на віддавна жаданій посаді.

— Доки ж ми будемо готові виступити, ви перебуватимете тут, у замку. А далі побачимо, як ви доведете свою відданість престолові.

Пан Кеван не бачив причини заперечувати.

— Відведіть пана Ронета назад до його помешкань, — наказав він.

«І дивіться, щоб не втік» лишилося неказаним, але зрозумілим. Незважаючи на гучні заперечення, лицар Грифонового Сідала

лишався особою підозрілою — адже за чутками сердюки, що висадилися на півдні, мали ватажка його власної крові.

Коли луна кроків Конінгтона завмерла вдалині, великий маестер Пицель бундючно закивав головою.

— Колись його дядько стояв отут, де сьогодні ми бачили небожа, і розказував королю Аерису, як привезе йому голову Роберта Баратеона.

«Отак воно буває, коли ти старий, як Пицель. Усе, що бачиш і чуєш навколо, ти вже колись чув і бачив замолоду.»

— Скільки оружних людей прибуло з паном Ронетом до міста? — запитав пан Кеван.

— Двадцяттеро, — відповів князь Рандил Тарлі, — переважно старий набрід Грегора Клегана. Ваш небіж Хайме віддав їх Конінгтонові. Б'юся об заклад — аби лише якось здихатися. Вони ще й дня не пробули у Дівоставі, як один убив людину, а другого звинуватили у згвалтуванні. Я мусив повісити одного і вихолостити іншого. Та якби

остаточно вирішував я, то відіслав би усіх до Нічної Варти, а з ними й Конінгтона. Стіна — єдине гідне місце для тієї сволоти.

— Пес переймає звички господаря! — бундючно заявив Мейс Тирел. — Чорні строї пасували б їм якнайкраще, тут я погоджуся. У міській варті я подібної мерзоти не потерплю!

До лав золотокирейників нещодавно додалася сотня його вирійського вояцтва. Але його ясновельможність, вочевидь, і досі упирався проти влиття туди задля рівноваги такої ж кількості західняків.

«Що більше я йому даю, то на більше він роззявляє рота.» Кеван Ланістер починав розуміти, чому Серсея так зневажає Тирелів. Та зараз був недоречний час розпалювати відверту ворожнечу. Рандил Тарлі та Мейс Тирел привели до Король-Берега свої потуги, тоді як головна частина війська дому Ланістер перебувала у річковому краю, танучи там занадто швидко.

— Гора завжди тримав при собі упертих бійців, — мовив Кеван примирливо, — а нам

проти цих сердюків знадобиться кожен зайвий меч. Якщо це справді «Золота Дружина», як наполягають Кайбурнові шепотинники...

— Хай як вони себе називають, — зауважив Рандил Тарлі, — то лише шукачі пригод. Безрідне збіговисько.

— Може, й так, — відповів пан Кеван, — та що довше ми не зважаємо на те збіговисько, то сильнішим воно стає. Ми тут приготували мапу — нарис їхнього вторгнення. Великий маестре?

Мапа була пречудова, змальована рукою справжнього майстра на гарному, найтоншому телячому пергамені — такому великому, що й стіл укривав.

— Ось, — вказав Пицель плямистою рукою. Рукав його рясина задерся, стало видно клапоть блідої шкіри, що теліпався під висхлим передпліччям. — Тут і тут. Усюди вздовж узбережжя і на островах. Тарф, Пороги, навіть Естермонт. А тепер нам доповідають, що Конінгтон рухається на Штормолам.

— Якщо це Джон Конінгтон, — додав Рандил Тарлі.

— Штормолам, отакої! — пробурчав князь Мейс Тирел. — Та він не взяв би Штормоламу, навіть якби був самим Аегоном Завойовником. А якби і взяв, то що? Наразі його утримує Станіс. Ну нехай замок перейде з рук одного самозванця до іншого. Який нам з того клопіт? Я знову заберу його назад, щойно доведуть невинність моєї доньки.

«Як це ти знову забереш його назад, коли ще ніколи не брав?»

— Я розумію, ясний пане, але...

Тирел не дав йому скінчити.

— Звинувачення проти моєї дитини — брудний наклеп. Я питаю знову: чому ми маємо блазнювати під цю брехливу пісню? Примусьте короля Томена оголосити мою дочку невинною, пане, і тим негайно покласти кінець дуροщам!

«І плітки переслідуватимуть Маргерію до кінця її життя.»

— Ніхто не сумнівається у невинності вашої доньки, ясний пане, — збрехав пан Кеван, — але його пресвятість наполягає на суді.

Князь Рандил презирливо пирхнув.

— До чого ми докотилися? Королі й перші вельможі держави мусять витанцьовувати під цвірінькання горобців!

— Нас зусібіч обсідають вороги, князю Тарлі, — нагадав йому пан Кеван. — Станіс на півночі, залізники на заході, сердюки на півдні. Якщо кинути виклик верховному септонові, то кров потече стогнами вже самого Король-Берега. Варто побожному людові вирішити, що ми виступаємо проти богів, і він юрбою рине під прапори одного чи іншого самозванця.

Але Мейс Тирел непохитно стояв на своєму.

— Щойно Пакстер Рожвин вимете залізників з західного моря, мої сини повернуть нам Щитові острови. Станіса засипле сніг або прикінчить Болтон. Що ж до Конінгтона...

— Якщо це він, — зауважив князь Рандил.

— Що ж до Конінгтона, — повторив Тирел, — які він здобув перемоги, щоб нам його боятися? Він міг скінчити повстання Роберта у Камінному Септі. Але програв. Так само, як завжди програвала «Золота Дружина». Ну нехай

хтось і перебіжить їм на допомогу. Позбавитися зайвих йолопів — державі тільки на краще.

Пан Кеван хотів би поділяти його певність, але не міг. Колись він побіжно знав Джона Конінгтона — погордливого юнака, найвідчайдушнішого з натовпу молодих паничів, що крутилися навколо принца Раегара Таргарієна, змагаючись за його ясновельможну прихильність. «Пихатий, але здібний та непосидючий.» Саме тому, а ще за вправність у вояцьких мистецтвах, Навіжений Король Аерис поставив його Правицею. Зволікання старого князя Добромира дозволили повстанню вкорінитися і розкинути розлогі крила; Аерис хотів протиставити Робертовій молодості та завзяттю чиюсь іншу молодість і завзяття.

«Нерозважливо, — зауважив князь Тайвин Ланістер, коли звістка про вибір короля досягла Кастерлі-на-Скелі. — Конінгтон замолодий, занадто зухвалий і занадто спраглий до слави.»

Битва Дзвонів показала правду його слів.

Пан Кеван чекав, що після неї Аерисові нічого не лишиться, як знову прикликати до себе Тайвина... але Навіжений Король натомість обрав собі у Правиці князя Челстеда, а потім Россарта, за що заплатив життям і короною. «Утім, то все події давно минулих років. Якщо це справді Джон Конінгтон, він буде геть іншою людиною. Старшою, гартованішою, досвідченішою... небезпечнішою.»

— В Конінгтона, можливо, є дещо більше за «Золоту Дружину». Кажуть, він має пошукача престолу з роду Таргарієнів.

— Він має не пошукача, а ошуканця, — заперечив Рандил Тарлі.

— Може, й так. А може, інакше.

Кеван Ланістер був тут, у цій самій палаті, коли Тайвин поклав тіла дітей принца Раегара, загорнуті у кармазинові киреї, коло підніжжя Залізного Престолу. В дівчинці неважко було впізнати принцесу Раеніс, але хлопчик... «Жахливе місиво кісток, мозку та крові... кілька пасем світлого волосся. Ніхто з нас довго на нього не витріщався. Тайвин сказав, що то

був принц Аегон, і ми повірили йому на слово.»

— Ми маємо ще й чутки зі сходу. Ще один пошукач престолу, ще один Таргарієн, і цього разу без жодних сумнівів у родоводі. Даянерис Буреродна.

— Така ж навіжена, як її батько! — заявив князь Мейс Тирел.

«Той самий батько, якого Вирій і дім Тирел підтримував аж до гіркового кінця і ще по ньому.»

— Хай навіжена, — погодився пан Кеван, — та коли захід затуляє димом, на сході напевно ж має палати хоч якийсь вогонь.

Великий маестер Пицель схилив голову набік.

— Дракони. Такі самі чутки досягали і Старограду. Забагато їх, щоб не зважати. Чутки про срібнокошу королеву з трьома драконами.

— На іншому кінці світу, — додав Мейс Тирел. — Хай царює у своїй Невільницькій затоці. Ніхто її в неї не забиратиме.

— Тут можна погодитися, — мовив пан Кеван, — та все ж дівчина має в собі кров

Аегона Завойовника. Гадаю, навряд чи вона вдовольнятиметься Меєрином решту своїх днів. Якщо вона досягне наших берегів і з'єднає свою потугу з військом Джона Конінгтона та його принца, справжнього чи облудного... Ми мусимо знищити Конінгтона і його самозванця зараз, доки Даянерис Буреродна не рушила на захід.

Мейс Тирел склав руки на грудях.

— Я саме це і збираюся зробити, пане мій!
Одразу після суду.

— Сердюки б'ються за гроші, — втрутився великий маєстер Пицель. — Маючи вдосталь золота, ми б могли переконати «Золоту Дружину» кинути справу князя Конінгтона та його принца.

— Еге ж, маючи вдосталь, — відповів пан Гарис Звихт. — Але на жаль, шановне панство, у наших сховищах вдосталь лише щурів і тарганів. Я знову написав мирійським лихварям. Якщо вони погодяться покрити наші борги Браавосові й дати нову позику, то можливо, нам не доведеться збільшувати

податки. Якщо ж ні...

— Магістрати Пентосу теж дають у борг, — сказав пан Кеван. — Спробуйте звернутися до них.

У пентоські гроші йому вірилося навіть менше, ніж у позику від мирійських лихварів, але спроба була того варта. Не знайшовши нового джерела монети і не переконавши Залізний Банк відкласти виплату боргу, намісник не матиме вибору, крім сплатити борги корони ланістерівським золотом. Нових податків пан Кеван запроваджувати не наважувався — тільки не тоді, коли Семицарством гуляли бунти і безлад. Половина панства держави вважала кожен податок свавіллям престолу і ладна була миттю втекти до найближчого узурпатора за обіцянку обрізаного шеляга.

— Якщо ж не вийде, доведеться вам їхати до Браавосу і перемовлятися з Залізним Банком власною особою.

Пан Гарис аж заскиглив.

— Невже я повинен?...

— Ви ж наш коронний підскарбій, хіба ні?
— холодно перепитав його князь Рандил.

— Саме так. — Кितिця білого волосся на Звихтовому підборідді обурено затремтіла. — Чи мушу я нагадувати шановному панові, що цей клопіт спричинено не моїми зусиллями? Та й не всі з нас мали змогу набити гамани багатою здобиччю з Дівоставу та Дракон-Каменя.

— Я відкидаю ваші обурливі натяки, Звихте!
— сердито скинувся Мейс Тирел. — Слово честі, на Дракон-Камені не було знайдено жодної здобичі! Вояки мого сина обшукали кожен вершок того вогкого і непривітного острова — та хоч би одну монету знайшли, хоч би коштовний камінець! Не кажучи вже про омріяні поклади драконячих яєць, яких там немає і сліду.

Кеван Ланістер бачив Дракон-Камінь на власні очі, а тому сумнівався, що Лорас Тирел обшукав кожен вершок стародавньої твердині. Зрештою, спорудили її валерійці, а все, що виходило з їхніх рук, смерділо чарами. До того

ж пан Лорас був молодий, схильний поспішати, ще й тяжко поранений у приступі замку. Втім, не тицяти ж Тирелові у очі фатальні помилки його улюбленого сина.

— Якби на Дракон-Камені лежав якийсь скарб, Станіс би його давно знайшов, — мовив пан Кеван. — Чи не рушити нам далі, шановне панство? Пригадайте, що попереду в нас суд над двома королевами за державну зраду. Моя небога повідомила, що обрала суд двобоєм, а за свого поборника — пана Роберта Моца.

— Мовчазного велетня, — скривився князь Рандил.

— Розкажіть мені, ясний пане, звідки ця людина взялася? — завимагав Мейс Тирел. — Чому ми раніше не чули його імені? Він не говорить, не показує обличчя, його ніколи не бачили без броні. Ми хоча б знаємо, чи є він лицарем?

«Ми навіть не знаємо, чи він живий.» Мерин Трант казав, що Моц не вживає ані їжі, ані питва, а Борос Блаунт зізнався, що ніколи не бачив, щоб той ходив до вітру. «А навіщо

йому? Мертві не серуть.» Кеван Ланістер мав сильну підозру, хто насправді такий цей пан Роберт під блискучим білим обладунком. Мейс Тирел і Рандил Тарлі, поза сумнівом, цю підозру поділяли. Та хай яке обличчя ховається за шоломом Моца, наразі воно мало лишатися схованим. Мовчазний велетень був єдиною надією його небоги. «Молімося, щоб він був такий грізний у бою, як на вигляд.»

Але Мейс Тирел не бачив хоч трохи далі прямої загрози власній доньці.

— Його милість ввів пана Роберта до Королегвардії, — нагадав йому пан Кеван, — і Кайбурн за нього поручився. Та найголовніше, панове, що перемога пана Роберта потрібна нам усім. Якщо моя небога виявиться винною в зраді, то буде піддана сумніву законність її дітей. Коли Томен втратить королівську корону, відтак свою втратить і Маргерія.

Кеван спинився на мить, даючи Тирелові пережувати цю просту істину.

— Хай що скоїла Серсея, вона лишається донькою Скелі й моєю родичкою. Я не дозволю

їй загинути зрадницькою смертю, але подбав вирвати левиці ікла. Всю її варту прибрано і замінено вірними мені людьми. Замість її колишніх служниць коло неї відтепер ходитимуть септа і три послушниці, обрані верховним септоном. Голосу в правлінні королівствами вона більше не матиме — так само, як в освіті та вихованні Томена. Я маю намір відіслати її після суду до Кастерлі-на-Скелі та подбати, щоб вона там лишалася. Гадаю, цього буде досить.

Решту він лишив недомовленою. Серсея перетворилася на зіпсований товар, влада її зійшла на пси. Кожен кухарчук і ковальчук у місті бачив її в усьому соромі; кожен швець і кожна шльондра від Bloшиного Подолу до Сцяного Кутка витріщалися на її голе тіло, жадібними очима нишпорили по цицьках, животі й жіночих місцях. Жодна королева не змогла б правити після подібної ганьби. У золоті, шовках та смарагдах Серсея була королевою, майже богинею; оголеною вона перетворилася на людину — не надто молоду

жінку з розтягами на череві, з грудьми, що почали провисати... про що не забарилися вголос розповісти своїм чоловікам та коханцям гостроязикі баби з натовпу. «Але краще жити в ганьбі, ніж померти у славі» — сказав собі пан Кеван.

— Моя небога більше не чинитиме клопоту, — пообіцяв він Мейсові Тирелу. — Маєте моє слово честі, ясний пане.

Тирел неохоче кивнув.

— Як скажете. Моя ж Маргерійка віддає перевагу суду Святої Віри. Хай уся держава буде свідком, коли нарешті визнають її невинність.

«Якщо твоя донька така невинна, як ти нас запевняєш, то навіщо ти припхав до міста ціле військо? Ти й на суді мечами брязкатимеш?» — кортіло запитати панові Кевану.

— Сподіваймося, скоро так і станеться, — мовив він натомість перед тим, як обернутися до великого маестра Пицеля. — Маємо ще справи?

Великий маестер зазирнув у папери.

— Слід залагодити питання про спадщину Росбі. Висунуто шість пошукань...

— Справу Росбі ми обговоримо іншим разом. Ще?

— Приготування для принцеси Мирцели.

— Ось що буває, коли злигаєшся з дорнійцями! — мовив Мейс Тирел. — Невже не можна знайти дівчинці кращого нареченого?

«Чи не твого сина Віласа? Її спотворив один дорнієць, його скалічив інший. Хіба не пара?»

— Певно, що можна, — відповів пан Кеван, — та ми маємо вдосталь ворогів, навіть не ображаючи Дорн. Якщо Доран Мартел приєднає свою потугу до загону Конінгтона, щоб підтримати його облудного дракона, нам поведеться вельми сутужно.

— Може, якось переконати наших дорнійських друзів дати ради князеві Конінгтону? — запитав пан Гарис Звихт з бридким і недоречним смішком. — Чимало б крові та сил зберегли.

— Авжеж, — втомлено мовив пан Кеван, бажаючи швидше покласти всьому край. — На

тім дякую шановному панству. Зберімося знову за п'ять днів, після суду над Серсеєю.

— Воля ваша. Хай Воїн подарує сили правиці пана Роберта.

Слова пролунали буркотливо, а уклін голови, подарований Мейсом Тирелом князеві-наміснику, був найлегшим із можливих. Та все ж це було щось, і за нього пан Кеван Ланістер мав належну подяку.

Рандил Тарлі вийшов з палати разом зі своїм зверхником; списники у зелених киреях поспішали ззаду. «Тарлі — головна небезпека у всій їхній зграї, — подумав пан Кеван, спостерігаючи, як вони проминають двері. — Вузьколобий, та коли щось ухопить, то вже не пустить. Має залізну волю, незле метикує. Найкращий воєвода, якого може виставити Обшир. Але ж як мені зманити його на наш бік?»

— Прикро казати, але князь Тирел не надто мене любить, — пожалівся великий маєстер Пицель, коли Правиця залишив престольну палату. — Ця справа з місячним узваром... я б

про таке ніколи не сказав, але мені наказали пані королева-вдовиця! З ласки пана намісника, я б спав міцніше, якби ви мені позичили кілька ваших стражників.

— Князеві Тирелу це не припаде до смаку.

Пан Гарис Звихт смикнув себе за борідку.

— Мені й самому б не завадила збройна варта. Небезпечні часи настали.

«Авжеж, — подумав Кеван Ланістер, — і Пицель — не єдиний радник, якого наш Правиця у ці часи радий був би замінити.» Мейс Тирел мав власну людину на посаду скарбника — свого дядька, великого підстоля Вірію, якого люди кликали Гартом Гидким. «От чого мені бракує, то це ще одного Тирела у малій раді.» Кевана вже й без нього обсіли числом. Пан Гарис був його тесть, батько дружини; Пицель теж рахувався за прибічника. Але Тарлі присягав Вірію, і так само Пакстер Рожвин — верховний адмірал і коронний корабельник, який наразі вів кораблі навколо Дорну назустріч залізнякам Еуруна Грейджоя. Коли ж Рожвин повернеться до Король-Берега,

в раді сидітиме троє ланістерівців і троє тирелівців.

Сьомим голосом невдовзі мала стати дорнійка, яка саме везла додому принцесу Мирцелу. «Панна Нім. Коли хоч половина Кайбурнових звітів правдива, ця панна далеко пішла від лагідної та шляхетної.» Байстріючка Червоного Гаспида, майже така ж свавільна, як її батько, твердо налаштувалася посісти місце у раді, яке князь Оберин обіймав так побіжно. Пан Кеван поки що не завважив за доцільне повідомити Мейса Тирела про її прибуття. Правиця, знав він, задоволений не буде. «Кого нам справді бракує, то це Мізинця. Петир Баеліш мав хист видобувати драконів просто з повітря.»

— Винайміть людей Гори, — запропонував пан Кеван. — Рудому Ронетові вони вже ні до чого.

Він не гадав, що Мейс Тирел вдасться аж до такої дурості — вбити Пицеля чи Звихта. Але якщо вони почуватимуться безпечніше з вартою, то чом би й ні — хай мають варту.

Утрюх вони вийшли з престольної палати. У зовнішньому дворіщі вихорився сніг, наче звір, що лютує у клітці й намагається звільнитися.

— Бачили колись таку холоднечу? — пожалівся пан Гарис.

— Не час говорити про холоднечу, — мовив великий маестер Пицель, — стоячи просто посеред неї.

І зачовгав потроху дворіщем до своїх покоїв. Інші двоє затрималися на сходах престольної палати.

— Не йму я віри цим мирійським лихварям, — мовив пан Кеван своєму тестеві. — Вам ліпше готуватися їхати до Браавосу.

Пан Гарис похнюпився, вочевидь не порадивши.

— Хіба якщо мушу... Та кажу вам знову: цей клопіт — не моїх рук справа.

— Авжеж ні. Це Серсея вирішила, що Залізний Банк почекає. Може, мені її послати до Браавосу?

Пан Гарис заблимав очима.

— Їхня милість... це ж... вони...

Пан Кеван врятував його.

— То був жарт. Невдалий. Ходіть пошукайте теплого комина. Я зараз так і вчиню.

Він нап'яв рукавиці й рушив дворищем, нахилиючись проти вітру, що смикав і вихорив поли делії.

Сухий рівчак навколо Маєгорового Острогу на три стопи засипало снігом; сталеві шпичаки у ньому блищали памороззю. Єдиний вхід та вихід з Маєгорової твердині пролягав перекидним мостом через рівчак. На дальньому кінці завжди стояв на чатах лицар Королегвардії; нині цей обов'язок ліг на пана Мерина Транта. Балон Лебедин полював на злочинного лицаря Темну Зорю десь у Дорні, Лорас Тирел лежав тяжко поранений на Дракон-Камені, Хайме зник на Тризубі. Без них у Король-Березі лишилося четверо Білих Мечів. Пан Кеван ще скоротив королівську четвірку, кинувши Озмунда Кіптюга (разом з братом Озфридом) до цюпи за кілька годин по зізнанні Серсеї у перелюбстві з обома. Відтак на захисті

юного короля та його ясновельможної родини стояли Трант, кволий Борос Блаунт і мовчазне Кайбурнове чудовисько на ім'я Роберт Моц.

«Треба мені пошукати нових мечів для Королегвардії.» Томен мусить мати навколо себе сімох вірних захисників. За часів минулих воїни Королегвардії несли службу до кінця власного життя, але Джофрі цей звичай не завадив вигнати Барістана Селмі, щоб звільнити місце для свого пса Сандора Клегана. Кеванові цей випадок міг стати у пригоді для обґрунтування його власних рішень. «Чому б не вдягти біле корзно на Лансея? — міркував він. — Це більша честь, ніж він сподівається знайти у своїх Воїнових Синах.»

Кеван повісив змоклу від снігу делію на кілок у світлиці, стягнув чоботи і наказав челядникові принести дров для вогню.

— І келихпряного вина не завадив би, — додав він, влаштувуючись коло комина. — Подбай, май ласку.

Невдовзі вогонь розтопив, наче бурульки, його скрижанілі кінцівки, а вино гарненько

зігріло зсередини. Пан Кеван трохи закуняв і вирішив не пити другий келих, бо його день ще далеко не скінчився. Попереду на нього чекали непрочитані звіти, ненаписані листи. «І вечера з Серсеєю та королем.» Після своєї покутної ходи, дяка богам, племінниця поводитася сумирно та покійно. Послушниці, приставлені до неї служити, доповідали, що третину всіх неспальних годин королева перебувала з сином-королем, ще третину проводила у молитві, а решту — в купелі. Купалася вона чотири чи п'ять разів на день, відтиралася щіткою з кінського волосу та ядучим лужним милом, наче хотіла вщент здерти з себе шкіру.

«Цієї плями не змиєш, хай скільки шкрябай.» Пан Кеван пам'ятав ту дівчинку, якою колись була Серсея — жваву, пустотливу, повну життя. А потім вона розквітла, м-м-м... чи жила колись на світі діва, красніша за неї? «Якби Аерис погодився одружити її з Раегаром, скільки життів урятувалося б, скільки смертей відвернулося?» Серсея б подарувала принцові стільки синів, скільки той забажав би — левів з

порфіровими очима та срібними гривами... маючи таку дружину, Раегар вдруге б навіть не глянув на Ліанну Старк. Кеван трохи пригадував дику, шалену вроду північної панни... та хай як гаряче палає смолоскип, йому не рівнятися з вранішнім сонцем.

Втім, який хосен перейматися програними битвами та неподоланими дорогами? Хай про них згадують кволі старці — такий вже їхній негодящий норів. Раегар одружився з Елією Дорнійською, Ліанна Старк померла, Роберт Баратеон узяв Серсею за дружину... і ось до чого все докотилося. Нині ввечері його власна дорога пролягала до покоїв небоги. Де він опиниться лицем до лица з Серсеєю.

«Мені нема причини почуватися винним, — сказав собі пан Кеван. — Авжеж Тайвин би зрозумів. Це його донька накликала сором на наше ім'я, не я. А все, що робив я, роблено на добро дому Ланістер.»

Та й хіба брат учинив би інакше? В останні роки життя їхнього батька, по смерті матері, панотець узяв собі за коханку вродливу доньку

свічкаря. Не така то вже була незвична справа — зацному та овдовілому вельможі тримати при собі дівчину-простачку, щоб зігрівала постіль... але ж князь Титос невдовзі почав садовити її поруч із собою в палаті, закидати шанами та подарунками і навіть питати її думки щодо правління князівством. За рік вона вже звільняла і винаймала слуг, наказувала надвірним лицарям і навіть говорила за свого пана, коли той нездужав. Коханка забрала собі в руки таку владу, що в Ланіспорті жартували: хто хоче бити князеві чолом і бути почутим, хай стає на коліна і говорить гучніше княжій підбічниці між ніг — бо саме там давно вже знаходяться обидва вуха Титоса Ланістера. Дійшло, що коханка почала вбиратися у коштовності їхньої матері...

...та лише до того дня, коли серце їхнього панотця вибухнуло в грудях — він саме видався занадто крутими сходами до її опочивальні. Усі нахабні випанки, що перед тим звали себе її друзями і навперейми шукали ласки, хутко позникали, коли Тайвин наказав

роздягти її голяка і прогнати Ланіспортом до самих пришибів, наче звичайнісіньку хвойду. Жодна людина не підняла на неї руку, але вплив і влада її на тім скінчилися. Проте навряд чи Тайвинові хоча б уві сні могло примаритися, що та сама доля спіткає його власну золотоволосу доньку.

— Так мало статися, — пробурмотів пан Кеван у келих з рештками вина.

Мусили ж вони якось пом'якшити верховного септона. У прийдешніх битвах Томенові не завадить поміч Святої Віри. А Серсея... золота дитина виросла у марнославну, нерозумну, жадібну жінку. Допавшись до самовладдя, вона б знищила Томена так само, як раніше знищила Джофрі.

За вікном посилювалася віхола. Вітер смикав віконниці, намагався увірватися досередини. Пан Кеван рішуче зіп'явся на ноги. Час іти до левиці, просто у її лігво. «Ми висмикнули їй пазурі. Що ж до Хайме...» Та ні, про це зараз думати недоречно.

Кеван вдягнув старого, добряче поношеного

жупана — на випадок, якщо небога забажає вихлюпнути йому в обличчя ще один келих вина. Але меча лишив разом з пасом на спинці стільця. У присутності Томена мечі могли мати при собі тільки лицарі Королегвардії.

Коли пан Кеван увійшов до королівських покоїв, короля-хлопчака та королеву-матір охороняв пан Борос Блаунт. Лицар мав на собі полив'яну луску, біле корзно і відкритий шоломець. Виглядав він не надто здоровим: віднедавна розпух і щоками, і черевом, кольором обличчя бентежив око, ще й стояв, спершись на стіну позаду себе, наче триматися на ногах — то була для нього праця не по силі.

Страви подавали три послушниці — побожні дівчата зі старих родів, від дванадцяти до шістнадцяти років віку. У м'яких білих вовняних шатах вони здавалися невиннішими та неземнішими одна за одну. І все ж верховний септон наполіг, щоб жодна не служила королеві довше за сім днів, остерігаючись згубної Серсеїної зваби. Дівчата порали королевин одяг, готували їй купіль,

наливали вино, перемінювали постіль. Одна з них завжди ділила з королевою ліжку, щоб у ньому не опинилося когось іншого; дві інші спали у сусідньому покої з септою, яка наглядала одночасно за всіма.

До королівської присутності пана Кевана ввела цибата, мов чапля, дівчина з поцяткованим віспою обличчям. Серсея підвелася йому назустріч і легенько поцілувала у щоку.

— Любий дядечку! Така втіха приймати вас за вечерю.

Королева була вдягнена скромніше за будь-яку матір сімейства — у темно-брунатну сукню, що застібалася аж до горлянки, і зелену накидку з каптуром, що накривав поголену голову. «До покутної ходи вона б хизувалася лисою головою, нап'явши на неї золоту корону.»

— Будьте ласкаві, сідайте, — мовила вона. — Вип'єте вина?

— Кухлик не завадить, — відповів пан Кеван, усе ще з осторогою.

Веснянкувата послушниця наповнила кухлі гарячим вином з приправами.

— Томен каже, що князь Тирел має намір відбудувати Башту Правиці, — мовила Серсея.

Пан Кеван кивнув.

— Нова башта, каже він, має бути вдвічі вищою за ту, що ти спалила.

Серсея засміялася низьким горловим сміхом.

— Довжелезні списи, височезні башти... чи не натякає князь Тирел на якусь прикру ваду?

Пан Кеван мимоволі всміхнувся. «Добре, вона хоч пам'ятає, як сміятися.» Спитавши, чи має королева все, що їй треба, пан Кеван почув од неї наступне:

— Служать мені ретельно, дівчата дуже милі, а добрі септи дбають, щоб я не пропускала молитов. Та коли доведуть мою невинність, я б радо знову взяла до себе у службу Таену Добромир. А вона б привезла до двору свого сина. Томенові потрібні приятелі — хлопчики його віку зі шляхетних родів.

Прохання було не нахабне, і пан Кеван не

бачив причини у ньому відмовляти. Він сам міг би взяти хлопчину Добромирів на виховання, а Таена супроводила б Серсею в дорозі до Кастерлі-на-Скелі.

— Пошлю по неї одразу після суду, — пообіцяв він.

Вечерю почали ячмінним крупником з яловичиною, продовжили рожном куріпок і смаженою щукою мало не в три стопи завдовжки. До всього подавалася ріпа, гриби і вдосталь гарячого хліба з маслом. Пан Борос куштував кожну страву, яку ставили перед королем — для лицаря Королегвардії обов'язок принизливий, але з огляду на спосіб смерті Томенового брата не зайвий. До того ж віднедавна Блаунт навряд чи був здатний на щось більше.

Король був такий жвавий та веселий, яким Кеван Ланістер не бачив його вже давно. Від юшки і до солодкого Томен без упину туркотів про пригоди своїх кошенят, не забуваючи годувати їх шматочками щуки з власної королівської тарелі.

— А тієї ночі за моїм вікном з'явився злий кіт! — сказав король Кеванові. — Але хоробрий лицар, пан Хапко, засичав на нього, і злий кіт утік дахами!

— Злий кіт? — перепитав Кеван, трохи звеселившись. «Такий милий хлопчик.»

— Старезний чорний котисько з відірваним вухом, — відповіла Серсея. — Бридкий на пику і ще бридкіший норовом. Колись подер Джофові руку.

Королева невдоволено скривилася.

— Знаю, коти не дають розгулятися щурам, але отой... казали, він нападав на круків у крукарні.

— Скажу щуроловам, щоб поставили на нього пастку.

Пан Кеван не пригадував, щоб колись бачив небогу такою стриманою, такою сумірною і тихою. «Мабуть, так воно на краще, — подумав він, але водночас відчув і сум. — Згас вогонь, який бував так палко і яскраво.»

— Ти не питала про брата, — мовив він, поки за столом чекали на тістечка з вершками,

котрі так полюбляв малий король.

Серсея підняла підборіддя, зблиснувши очима у світлі свічок.

— Хайме? Ви чули щось про нього?

— Ані слова. Серсеє, ти маєш готуватися до найгіршого...

— Якби він загинув, я б знала. Ми прийшли у цей світ разом, дядечку. Він не піде звідси без мене. — Королева зробила ковток вина. — А Тиріон вільний піти, коли забажає. Мабуть, про нього ви теж нічого не чули.

— Останнім часом ніхто не намагався продати нам голову карлика, якщо ти про це.

Серсея кивнула.

— Дядечку, чи можна вас дещо запитати?

— Питай, що забажаєш.

— Ваша дружина... чи не хочете ви привезти її до двору?

— Ні. — Дорна була лагідна й сумирна душа, почувалася затишно лише вдома, у колі друзів та рідних. Вона виховала дітей у належнім послуху, мріяла про онуків, молилася сім разів на день, полюбляла шити, гаптувати і порати

квіти. У Король-Березі їй було б так само затишно, як одному з Томенових кошенят у зміїному кублі. — Пані дружина не любить подорожувати. Її місце — у Ланіспорті.

— Жінка, що знає своє місце, спізнала справжню мудрість.

Почуті слова панові Кевану не сподобалися.

— Ану кажи, що маєш на думці.

— Здається, я вже сказала.

Серсея простягла кухоль, веснянкувата дівчина знову його наповнила. Далі принесли тістечка, розмова пожвавилася і полегшала. Нарешті Томена з його кошенятами повів до королівської опочивальні пан Борос, і дядько з небогою мали змогу заговорити про суд над королевою.

— Ознеєві брати не стоятимуть без діла, спостерігаючи його смерть, — застерегла Серсея.

— Я й не думав, що стоятимуть, а тому наказав схопити обох.

Серсея здалася йому враженою.

— За який злочин?

— Перелюбство з королевою. Його пресвятість каже, ти зізналася у зляганні з обома — хіба забула?

Серсея зашарілася.

— Не забула. Що ви з ними зробите?

— Відішлю на Стіну, якщо визнають провину. Якщо заперечуватимуть, хай стають на герць проти пана Роберта. Не слід було підносити надто високо людців такого штибу.

Серсея схилила голову.

— Я... я в них помилилася.

— Ти помилилася ще в багатьох людях. Принаймні так мені здається.

Він хотів сказати щось іще, але з'явилася темнава послушниця і мовила:

— Даруйте, ясний пане та пані, але внизу стоїть хлопчик-посланець. Великий маестер Пицель благають про честь негайно бачити князя-намісника.

«На чорних крилах — чорнії слова, — подумав пан Кеван. — Невже Штормолам узято? Чи з півночі від Болтона прилетіла якась звістка?»

— Можливо, це новини про Хайме, — мовила королева.

Був лише один спосіб дізнатися відповідь. Пан Кеван підвівся на ноги.

— Прошу вибачити.

Перш ніж піти, він упав на коліно і поцілував небозі руку. Якщо її зрадить сила мовчазного велетня, це буде останній цілунок у її житті.

Посланець був хлопчик років восьми чи дев'яти — такий утушкований у хутро, що скидався на велике ведмежа. Грант змусив його чекати на перекидному мості замість пустити до Острогу.

— Ходи, малий, пошукай гарячу пічку, — сказав йому пан Кеван, пхнувши до руки мідний шеляг. — Я знаю дорогу до крукарні.

Сніжити нарешті припинило. В небі за подертою хмарною завісою тлустим білим сніжком висів повний місяць, холодними вогниками сяяли віддалені зірки. Поки пан Кеван долав внутрішнє дворище, замок здався йому зовсім чужим; кожна вежа та палата

виростила собі крижані зуби, усі знайомі стежки зникли під білою ковдрою. Несподівано просто перед його ногами впала і побилася на друзки бурулька завдовжки зі спис. «Оце така осінь у Король-Березі, — подумав він. — Як же воно тоді там, на Стіні?»

Двері відчинила служниця — кощаве дівчисько в кирейці з хутром, завеликій на неї. Пан Кеван струсив сніг з чобіт і скинув делію їй на руки.

— Великий маестер чекає на мене, — мовив він дівчині; та мовчки, поважно кивнула і показала на сходи.

Пицелеві покої розташувалися попід крукарнею; вельми просторі помешкання були добряче захаращені шафами та полицями з травами, трунками, мастями, різноманітними книжками та сувоями. Панові Кевану в них завжди було незатишно спекотно. Та цього вечора все було інакше — за дверима його вдарила у обличчя крижана холоднеча. Від вогню в комині лишився чорний попіл та майже згаслі жарини; кілька мерехтливих

свічок тут і там розливали калюжі тьмяного світла. Решту сповила пільма... за винятком хіба що прочиненого вікна, де у місячному сяйві вихором крутилася хмара снігових кришталіків. На лаві коло вікна нерухомо сидів, настобурчивши пір'я, велетенський білий крук. Більшого Кеван Ланістер ще не бачив ніколи; жодна сова, жоден мисливський птах у Кастерлі-на-Скелі не зміг би з ним рівнятися. Снігові хмари танцювали навколо нього, місяць поливав срібною барвою.

«Ні, це не срібло. Він білий. Це білий крук.»

Білі круки Цитаделі не носили листів, на відміну від їхніх чорних родичів. Вони вилітали зі Старограду лише з однією метою: оголосити, що настала весна, літо, осінь або ж...

— Зима, — мовив пан Кеван.

Слово вилетіло хмаркою білої пари. Він відвернувся від вікна...

...і раптом щось вдарило його в груди між ребер — тяжко, наче кулак велетня — вибивши подих і відкинувши на крок назад. Білий крук

злетів перелякано, плескаючи світлими крилами над головою. Пан Кеван важко сів — чи впав? — на лаву попід вікном, звідки утік птах. «Що... хто...» У грудях його майже до пір'я стирчала арбалетна стріла. «Ні! Ні, це ж так загинув мій брат.» Навколо стрижня почала розпливатися кров.

— Пицелю, — пробурмотів він, знічений і розгублений. — Допоможіть... я...

А тоді побачив сам. Великий маестер Пицель сидів за столом, поклавши голову на велику книгу в шкіряній палітурці. «Спить» — подумав Кеван... а тоді змигнув і помітив глибоку червону дірку в черепі старого, калюжу крові під головою, що плямувала сторінки книги. Навколо свічки розкидані були, наче острівці у озері розплавленого воску, шматочки мозку та кістки.

«Він просив собі стражників, — подумав пан Кеван. — Дарма я йому відмовив.» Чи не мала Серсея рацію? Чи не справа це рук його власного небожа?

— Тиріоне! — покликав він. — Де ти є?...

— Далеко звідси, — відповів трохи знайомий голос.

Він стояв у озері тіні коло книжкової шафи — повнотілий, блідий обличчям, сутулий плечима, з арбалетом у м'яких напудрованих руках. Ноги огортали м'які шовкові капці.

— Варис?!

Євнух опустив арбалета.

— Пане Кеване... пробачте мені, якщо зможете. Я не плекаю до вас злих почуттів. Мій вчинок скоєно не з гніву чи образи, а заради добра держави. Заради дітей.

«Я теж маю дітей. І дружину. О моя Дорна...» Біль накотив хвилею, потопив з головою. Він заплющив очі, потім розплющив.

— У замку... в замку кількасот ланістерівських стражників.

— Але на щастя, у цьому помешканні — жодного. Боляче дивитися, пане мій. Ви не заслужили померти на самоті холодного темного вечора. Таких, як ви, багато — хороших людей на службі поганій справі... але ж ви становили загрозу видатним успіхам пані

королеви у правлінні державою. Невдовзі ви б замирили між собою Вірій і Кастерлі-на-Скелі, прив'язали Святу Віру до вашого малого короля, об'єднали частини Семицарства під Томеновою короною. Тому...

Дмухнув порив вітру. Пан Кеван відчайдушно затрусився.

— Вам холодно, пане наміснику? — запитав Варис. — Благаю пробачити. Великий маестер обгидив себе, коли помирав. Сморід був такий бридкий, що я трохи не задушився.

Пан Кеван спробував підвестися, але сили його зрадили. Ніг він не відчував.

— Я завважив арбалет за доречну зброю. Ви так багато спільного поділяли з князем Тайвином — чому б не спосіб смерті? Ваша небога думатиме, що це Тирели наказали вас убити — а можливо, і Біс руки доклав. Тирели ж підозрюватимуть її. Хтось знайде спосіб звинуватити дорнійців. Сумніви, розбрат, недовіра роз'їдять ґрунт під ногами вашого короля-хлопчака. А тим часом Аегон піднімає прапор над Штормоламом, і до нього поспішає

панство королівств.

— Аегон? — Якусь мить він нічого не розумів, потім згадав. Немовля, загорнуте у кармазинову кирею. Тканину заплямовано кров'ю та мізками. — Мертвий. Він мертвий.

— Ні. — Голос євнуха поглибшав. — Він тут. Аегона готували правити, відколи він почав ходити. Він навчався зброї, як личить майбутньому лицареві, та це не єдине його вміння. Він читає і пише, розмовляє кількома мовами, вивчав історію, законодавство і віршування. Септа наставляла його у віровченні й таїнствах Седмиці, відколи він підріс достатньо, щоб їх розуміти. Він жив серед рибалок, працював власними руками, плавав у річках, лагодив тенета, вчився сам собі прати одяг. Він уміє зловити рибу, приготувати обід, перев'язати рану. Він знає, що таке голодувати, тікати від переслідування, боятися ворогів. Томена вчили, що королівський титул — це його священне право. Аегон знає, що королювання — його священний обов'язок, що король мусить над усе ставити свій народ, жити

і правити заради нього.

Кеван Ланістер спробував крикнути... до варти, до дружини, до брата... але слова не вимовлялися. З рота пливла кров. Усе тіло шалено трусилося.

— Ой, вибачте! — заломив собі руки Варис.
— Ви ж так страждаєте, а я тут стою і просторікую, наче дурна стара баба. Час закінчувати справу.

Євнух витяг губи цівочкою і тихенько свиснув.

Пан Кеван лежав холодний як лід, кожен важкий подих штрикав новим нападом болю. Він помітив рух, почув м'яке човгання ніг у капцях по каменю. З озера пітьми виникла дитина — блідий хлопчик у потертому халаті, на вигляд років дев'яти-десяти, не більше. Інший підвівся звідкілясь позаду стільця великого маестра. З ними була і дівчинка, що відчинила двері. Діти стояли навколо — з півдесятка хлопчиків і дівчаток, блідих личками і темних очима.

А в руках вони тримали кинджали.

ДОДАТКИ. Вестерос

Король-хлопчак

ТОМЕН БАРАТЕОН, Перший тако наречений, король андалів, ройнарів та першолодей, усього Семицарства повелитель, хлопчик восьми років;

+його дружина, королева МАРГЕРІЯ з дому Тирел, тричі одружена, двічі овдовіла, звинувачена у державній зраді, утримується під вартою в Великому Септі Баелора;

—її нерідні сестри та жіночий почет, МЕГГА, АЛЛА та ЕЛІНОРА ТИРЕЛ, звинувачені у перелюбстві;

—наречений Елінори, АЛИН АМБРОЗ, зброєносець;

+його мати, СЕРСЕЯ з дому Ланістер, королева-вдовиця, княгиня у Кастерлі-на-Скелі, звинувачена у державній зраді, утримується під вартою в Великому Септі

Баелора;

+ його брати і сестри:

—старший брат, {король ДЖОФРІ І БАРАТЕОН}, отруєний на власному весіллі;

—старша сестра, принцеса МИРЦЕЛА БАРАТЕОН, дівчинка дев'яти років, вихованка великого князя Дорана Мартела у Сонцеспісі, заручена з його сином Тристаном;

+ його кошенята: пан ХАПКО, панна ВУСАТКА, ЧОБОТЬКО;

+ його дядьки:

—пан ХАЙМЕ ЛАНІСТЕР, на прізвисько КРУЛЕРІЗ, близнюк королеви Серсеї, Регіментар Королегвардії;

—ТИРІОН ЛАНІСТЕР, на прізвисько БІС, карлик, засуджений та приречений за вбивство короля та родичів;

+ інші його родичі:

—його дід, {ТАЙВИН ЛАНІСТЕР}, князь у Кастерлі-на-Скелі, Оборонець Заходу, Правиця Короля, вбитий у нужнику власним сином Тиріоном;

—його двоюрідний дід, пан КЕВАН

ЛАНІСТЕР, князь-намісник та на державі
господар, одр. з Дорною Звихт;

——їхні діти:

——пан ЛАНСЕЛЬ ЛАНІСТЕР, лицар
пресвятого братства Синів Воїна;

——{ВІЛЕМ}, близнюк Мартина, вбитий у
Водоплині;

——МАРТИН, близнюк Вілема,
зброєносець;

——ЯНЕЯ, дівчинка трьох років;

—його двоюрідна бабуся, ГЕННА
ЛАНІСТЕР, одр. з паном Емоном Фреєм;

——їхні діти:

——{пан КЛЕОС ФРЕЙ}, убитий
розбійниками;

——його син, пан ТАЙВИН ФРЕЙ, на
прізвисько ТАЙ;

——його син, ВІЛЕМ ФРЕЙ,
зброєносець;

——пан ЛІОНЕЛЬ ФРЕЙ, другий син пані
Генни;

——{ТІОН ФРЕЙ}, зброєносець, убитий у
Водоплині;

———ВАЛЬДЕР ФРЕЙ, на прізвисько
РУДИЙ ВАЛЬДЕР, джура на службі у Кастерлі-
на-Скелі;

—його двоюрідний дід, {пан ТИГЕТ
ЛАНІСТЕР}, одр. з Дарлесою Марбранд;

——іхні діти:

———ТИРЕК ЛАНІСТЕР, зброєносець,
зниклий під час голодних бунтів у Король-
Березі;

———пані ЕРМЕСАНДА СІНОБРІД,
малолітня Тирекова дружина;

—його двоюрідний дід, ГЕРІОН ЛАНІСТЕР,
загублений у морі;

——ДЖОЯ СХИЛ, його донька-байстриючка;

+ мала рада короля Томена:

—пан КЕВАН ЛАНІСТЕР, князь-намісник;

—князь МЕЙС ТИРЕЛ, Правиця Короля;

—великий маестер ПИЦЕЛЬ, радник та
цілитель;

—пан ХАЙМЕ ЛАНІСТЕР, Регіментар
Королегвардії;

—князь ПАКСТЕР РОЖВИН, верховний
адмірал та коронний корабельник;

—КАЙБУРН, зганьблений маестер, знавець
потойбічних чар, коронний шепотинник;

+колишня мала рада королеви СЕРСЕЇ:

—князь ГИЛІС РОСБІ, коронний скарбник
або ж підскарбій, померлий від сухот;

—князь ОРТОН ДОБРОМИР, юстиціарій
або ж коронний правник, утік до Довгостолу
по затриманні королеви Серсеї;

—АУРАН БУРУН, Байстрюк Плавня,
верховний адмірал та коронний корабельник,
утік у море з королівським флотом по
затриманні королеви Серсеї;

+Королегвардія короля Томена:

—пан ХАЙМЕ ЛАНІСТЕР, Регіментар;

—пан МЕРИН ТРАНТ;

—пан БОРОС БЛАУНТ, вигнаний, але
згодом поновлений;

—пан БАЛОН ЛЕБЕДИН, перебуває у Дорні
з принцесою Мирцелою;

—пан ОЗМУНД КІПТЮГ;

—пан ЛОРАС ТИРЕЛ, Лицар Квітів;

—{пан АРИС ДУБОСЕРД}, загиблий у
Дорні;

- +Томенів двір у Король-Березі:
- МІСЯЧОК, королівський дурник-блазень;
- БАШ, восьмирічний хлопчик для биття при королі Томені;
- ОРМОНД ЗІ СТАРОГРАДУ, королівський арфіст і бард;
- пан ОЗФРИД КІПТЮГ, брат пана Озмунда і пана Озnea, сотник у міській варті;
- НОХО ДІМІТІС, посол Залізного Банку Браавоса;
- {пан ГРЕГОР КЛЕГАН}, на прізвисько ГОРА-НА-КОНІ, померлий від отруйної рани;
- РЕНІФЕР ДОВГОБУРУН, старший піднаглядач у підземеллях Червоного Дитинця;
- +звинувачені коханці королеви Маргерії:
- ГАК, співець, що величає себе БЛАКИТНИМ БАРДОМ, тортурами доведений у в'язниці до божевілля;
- {ГАМІШ АРФІСТ}, похилого віку співець, помер в ув'язненні;
- пан МАРК МУЛЕНДОР, втратив мавпу і половину руки у битві на Чорноводі;
- пан ТАЛЛАД на прізвисько ВИСОКИЙ,

пан ЛАМБЕРТ ЧЕРВОНОКРУТ, пан БАЯРД
НАВХРЕСТ, пан ГУГО СТРИМЧАК;

—ДЖАЛАБАР КСОГО, князь Долини
Червоноцвіту, вигнанець з Літніх островів;

—пан ГОРАС РОЖВИН, визнаний
невинним і звільнений;

—пан ГОБЕР РОЖВИН, визнаний невинним
і звільнений;

+головний обвинник королеви Серсеї:

—пан ОЗНЕЙ КІПТЮГ, брат пана Озмунда
та пана Озфрида, ув'язений Святою Вірою;

+служителі Святої Віри:

—ВЕРХОВНИЙ СЕПТОН, Батько Вірних,
Голос Седмиці на Землі, змарнілий старий;

—септа УНЕЛА, септа МОЕЛА, септа
СКОЛЕРА, королевині наглядачки;

—септон ТОРБЕРТ, септон РАЙНАРД,
септон ЛЮЦЕОН, септон ОЛІДОР, з
Превелебних;

—септа АГЛАНТИНА, септа ГЕЛІСЕНТА,
служительки Седмиці у Великому Септі
Баелора;

—пан ТЕОДАН КЕРНИЧ, на прізвисько

ТЕОДАН ТРУДАР, побожний очільник Синів
Воїна;

— «горобці», найнижчі й найсумирніші з
людей, люто побожні та міцні у вірі;

+ люд Король-Берега:

—ЧАТАЯ, власниця дорогого будинку
розпусти;

——АЛАЯЙЯ, її донька;

——ДАНУСЯ, МАРЕЯ, двійко з дівчат Чатаї;

—ТОБГО МОТТ, майстер-зброяр;

+панство коронного краю, що присягає
Залізному Престолові:

—РЕНФРЕД РИКЕР, князь на Сутіндолі;

——пан РУФУС ЛЯК, одноногий лицар у
його службі, каштелян Сутінця, замку в
Сутіндолі;

—{ТАНДА СТОКВАРТ}, пані у Стокварті,
померла від зламаного стегна;

——її старша донька, {ФАЛИСА}, померла
болісною смертю в кам'яному мішку;

———{пан БАЛМАН БЕРЕЗНЯК}, чоловік
пані Фалиси, убитий на герці;

——її молодша донька, ЛОЛИСА, слабка на

розум, пані у Стокварті;

———її син, ТИРІОН КОЖУМ'ЯКА,
народжений від сотні батьків у місті;

———її чоловік, пан БРОН, ЛИЦАР
ЧОРНОВОДИ, сердюк, піднесений до лицаря;

——маєстер ФРЕНКЕН, на службі у
Стокварті.

Прапор короля Томена зображує
вінценосного оленя Баратеонів, чорного на
золоті, та лева Ланістерів, золотого на
кармазині, у протистоянні.

Король на Стіні

СТАНІС БАРАТЕОН, Перший тако наречений, другий син князя Стефона Баратеона та пані Касани з дому Естермонт, господар на Дракон-Камені, величає себе королем Вестеросу;

+ з королем Станісом у замку Чорному:

— пані МЕЛІСАНДРА З АСШАЮ, на прізвисько ЧЕРВОНА ЖІНКА, жриця Ра-Гльора, Господа Світла;

— його лицарі та значкове панство:

— пан РІЧАРД ГОРП, заступник у проводі над військом;

— пан ГОДРІ ПАРИН, на прізвисько ВЕЛЕТНЕВА СМЕРТЬ;

— пан ЮСТИН МАСЕЙ;

— князь РОБІН ГОРОСТРУК;

— князь ГАРВУД ЗРУБ;

—пан КЛЕЙТОН САЖ, пан КОРЛІС ШЕЛЯГ, королевині люди, ревні віряни Господа Світла;

—пан ВІЛАМ ЛИСОРУК, пан ГАМФРЕЙ СТРИМЧАК, пан ОРМУНД ВІЛЬД, пан ГАРИС КУТ, лицарі;

—його зброєносці, ДЕВАН ЛУКОМОР та БРІЄН ПАРИН;

—його бранець, МАНС РОЗБИШАКА, Король-за-Стіною;

—новонароджений син Розбишаки, «дичацький принчик»;

—мамка-годувальниця хлопчика, ЙОЛЯ, дичацька дівчина;

—новонароджений син Йолі, «мерзенний покруч» від її батька {КРАСТЕРА};

+ у Східній-Варті-біля-Моря:

—королева СЕЛИСА з дому Флорент, дружина короля;

—принцеса ШИРЕНА, їхня донька, дівчинка одинадцяти років;

—ПІСТРЯВЧИК, блазень Ширени з наколотим візерунком на обличчі;

—дядько королеви, пан АКСЕЛЬ ФЛОРЕНТ, найперший серед королевиних людей, що величає себе Правицею Королеви;

—лицарі та присяжні слуги королеви: пан НАРБЕРТ ГРАНДІСОН, пан БЕНЕФОН ЛУСКАЧ, пан ПАТРЕК З КОРОЛЬ-ГОРИ, пан ДОРДЕН ХМУРООКИЙ, пан МАЛЕГОРН З РУДОСТАВУ, пан ЛАМБЕРТ БІЛОВОДА, пан ПЕРКІН ФОЛЯРД, пан БРУС ПРЯЖНИК.

—пан ДАВОС ЛУКОМОР, князь на Мокрохашах, адмірал вузького моря, Правиця Короля, на прізвисько ЦИБУЛЬНИЙ ЛИЦАР;

—САЛАДОР СААН з Лису, пірат і морський найманець, керманіч «Валірійця» і очільник галерного флоту;

—ТИХО НЕСТОРИС, посланець Залізного Банку Браавоса.

За прапор Станіс обрав собі вогняне серце Господа Світла: червоне серце, оточене жовтогарячими язиками полум'я, на жовтому полі. Усередині серця знаходиться вінценосний олень дому Баратеон, забарвлений чорним.

Король на Островах та Півночі

Грейджої на Пайку виводять свій рід від короля Герея, що жив за Віку Звитяжців. Перекази твердять, що король Герей правив на цілому сірому морі та узяв собі русалку за дружину. Аегон Дракон припинив рід останнього короля Залізних островів, але дозволив залізянам відродити старий звичай — обрати собі зверхнього володаря. Ним став князь Вікон Грейджой на Пайку. Знаком Грейджоїв є золотий кракен на чорному полі. Гасло Грейджоїв: «Ми не сіємо».

ЕУРОН ГРЕЙДЖОЙ, Третій тако наречений від часів короля Герея, король на Залізних островах та Півночі, Король Солі та Скелі, Син Морського Вітру, Великий Жнець Пайку, керманіч «Тиші», на прізвисько ВОРОНЯЧЕ ОКО;

+його старший брат, {БАЛОН}, король на Залізних островах та Півночі, дев'ятий тако наречений від часів короля Гереея, загиблій у падінні;

—пані АЛАНІС, із дому Харло, вдова Балона;

—їхні діти:

——{РОДРІК}, убитий у першому повстанні Балона;

——{МАРОН}, убитий у першому повстанні Балона;

——АША, керманічка «Чорного вітру» та завойовниця Жбиру-в-Пущі, одр. з Еріком Бий-Залізо;

——ТЕОН, кликаний північанами ТЕОНОМ ПЕРЕВЕРТНЕМ, бранець у Жахокромі;

+його молодший брат, ВІКТАРІОН, великий керманіч Залізного Флоту, капітан «Залізної перемоги»;

+його наймолодший брат, АЕРОН, на прізвисько МОКРОЧУБ, жрець Потоплого Бога;

+його капітани та присяжні слуги:

—ТОРВОЛЬД БУРОЗУБ, ГОСТРОПИКИЙ
ДЖОН МРАВ, РОДРІК ВІЛЬНОРОДНИЙ,
РУДИЙ ВЕСЛЯР, ЛІВОРУКИЙ ЛУКАС КИДЬ,
КВЕЛОН ПОКІР, ГАРЕН НАПІВГИНЕЙ,
КЕМЕТ ПАЙК-БАЙСТРЮК, К'ЯРЛ РОБ,
КАМ'ЯНИЙ КУЛАК, РАЛЬФ ЧАБАН, РАЛЬФ З
КНЯЖ-ПРИСТАНІ;

+його жеглярі:

—{КРАГОРН}, що дмухав у пекельний ріг і
загинув;

+його значкове панство:

—ЕРІК БИЙ-ЗАЛІЗО, на прізвиська ЕРІК
ТРОЩИ-КОВАДЛО та ЕРІК ПРАВДИВИЙ,
князь-намісник на Залізних островах, каштелян
Пайку, вельми похилих літ, проте свого часу
могутній та шанований воїн, одр. з Ашою
Грейджой;

—панство Пайку:

—ГЕРМУНД БОТЛИК, князь на Княж-
Пристані;

—ВАЛЬДОН ВИТЯГ, князь на Залізянці;

—панство Старого Вику:

—ДУНСТАН ТРИМ, Батько Трим, князь

на Старому Вику;
——НОРН ДІВЕР, з Ломикаменя;
——БАТЬКО МУРОВАНЕЦЬ;
—панство Великого Вику:
——ГОРОЛЬД ДІВЕР, князь на Молоторозі;
——ТРИСТОН ГЕНВІТЕР, князь на
Тюленячій Шкурі;
——батько СТОРЧ;
——МЕЛДРЕД МАРЛИН, князь на
Ріньгороді;
—панство Косача:
——АЛИН КОСОВИД, кликаний
КОСОВИДОМ З КОСАЧА;
——князь БАЛОН ТЕМНІЙ;
—панство Солонця:
——князь ДОННОР СОЛОНЕЦЬ;
——князь РОЗСТАВ;
—панство Харла:
——РОДРІК ХАРЛО, на прізвисько
ЧИТАЙЛО, князь на Харлі, господар у
Десятивеж'ї, Харло над Харлами;
——СІГФРИД ХАРЛО, на прізвисько
СІГФРИД СРІБНОЧОЛИЙ, його двоюрідний

дід, господар у Харло-Домі;

—ГОТО ХАРЛО, на прізвисько ГОТО ГОРБАНЬ, у Мерехтливій Башті, нерідний брат;

—БОРЕМУНД ХАРЛО, на прізвисько БОРЕМУНД БЛАКИТНИЙ, господар на Відьминому Пагорбі, нерідний брат;

—панство менших островів та скель:

—ГІЛБЕРТ ГЕНВІТЕР, князь на Самотньому Світілі;

+ залізянські завойовники:

—на Щитових островах:

—АНДРІК НЕСМІЯНЕЦЬ, князь на Південь-Щиті;

—НУТ ГОЛІЙ, князь на Дубощиті;

—МАРОН ВОЛЬМАРК, князь на Зеленощиті;

—пан ХАРРАС ХАРЛО, князь на Сірощиті, Лицар Сірого Саду;

—у Калин-Копі:

—РАЛЬФ КЕНІНГ, каштелян і воєвода;

—АДРАК ПОКІР, позбавлений половини руки;

—ДАГОН КИДЬ, що не здається нікому;
—у Торгеновому Закуті:
—ДАГМЕР на прізвисько РЕПАНИЙ
ЖБАН, капітан «Пінопивці»;
—у Жбирі-в-Пущі:
—АША ГРЕЙДЖОЙ, кракенова донька,
керманічка «Чорного вітру»;
—її коханець, К'ЯРЛ ДІВЧИСЬКО,
майстерний мечник;
—її колишній коханець, ТРІСТІФЕР
БОТЛИК, спадкоємець Княж-Пристані,
позбавлений своїх маєтностей;
—її жеглярі, РОГОН ІРЖАВА БОРОДА,
ЯЗИКАТИЙ ГРІМ, РОЛЬФ КАРЛИК, ЛОРЕН
ДОВГА СОКИРА, ГРАК, ПЕРСТ,
ШЕСТИПАЛИЙ ХАРЛ, ПОХНЮПЛЕНИЙ
ДАЛ, ЯРЛ ХАРЛО, КРОМ, ХАГЕН РІГ і його
вродлива рудокоса донька;
—її родич, КВЕНТОН ГРЕЙДЖОЙ;
—її родич, ДАГОН ГРЕЙДЖОЙ на
прізвисько ДАГОН П'ЯНДИГОЛОВА.

Великі і малі дома

Дім Арин

Арини походять від королів над Горою та Долиною. Їхнім знаком є білий місяць та сокіл на лазурово-небесному полі. Дім Арин не взяв участі у Війні П'яти Королів.

РОБЕРТ АРИН, князь на Соколиному Гнізді, Захисник Долини, хворобливий хлопчик восьми років, відомий також під прізвиськом Робчик-Любчик;

+його матір, {пані ЛІЗА з дому Таллі}, вдова князя Джона Арина, виштовхнута з Місячних Дверей на смерть;

+його опікун-вихователь, ПЕТИР БАЕЛІШ, на прізвисько МІЗИНЕЦЬ, князь на Гаренголі, коронний намісник на Тризубі, наказний господар і намісник Долини;

—АЛЕЙНА КАМІНЕЦЬ, тілесна донька князя Петира, дівчина тринадцяти років,

насправді Санса Старк;

—пан ЛОТОР БРЮН, сердюк у службі князя Петира, сотник варти Соколиного Гнізда;

—ОЗВЕЛ, старий сивий стражник у службі князя Петира, кликаний також КІПТЮГОМ;

—пан ШАДРІК З ТІНИСТОГО ЗВОРУ, на прізвисько СКАЖЕНИЙ ПОВХ, заплотний лицар у службі князя Петира;

—пан БАЙРОН ГОЖИЙ, пан МОРГАРТ ЖВАВИЙ, заплотні лицарі у службі князя Петира;

+його чадь і домові слуги:

—маєстер КОЛЕМОН, радник, цілитель і вчитель;

—МОРД, брутальний в'язничний наглядач з золотими зубами;

—ГРЕТХЕЛЬ, МАДДІ та МЕЛА, служниці;

+його значкові князі, панство Гори та Долини:

—ЙОН РОЙС, на прізвисько СПИЖЕВИЙ ЙОН, князь на Рунокамені;

—його син, пан АНДАР, спадкоємець Рунокаменю;

—князь НЕСТОР РОЙС, великий підстолий
Долини, каштелян Місячної Брами;

—його син і спадкоємець, пан АЛЬБАР;

—його донька, МІРАНДА, звана також
РАНДОЮ, вдовиця, ледве торкана чоловіком;

—МІЯ КАМІНЕЦЬ, байстрючка короля
Роберта;

—ЛИОНЕЛЬ КОРБРЕЙ, князь у Прихистку;

—пан ЛИН КОРБРЕЙ, його брат, власник
уславленого меча Пані Безнадія;

—пан ЛУКАС КОРБРЕЙ, його
наймолодший брат;

—ТРИСТОН РОЗСТАВЕЦЬ, князь на Трьох
Сестрах;

—ГОДРІК БОРЕЛ, князь на Милосестрі;

—РОЛАНД ДОВГОСЕЛЕЦЬ, князь на
Довгосестрі;

—АЛЕСАНДОР БИСТРІНЬ, князь на
Малосестрі;

—АНІЯ ТЯГНИДУБ, господиня у замку
Залізні Дуби;

—пан МОРТОН, її старший син та
спадкоємець;

—пан ДОНЕЛ, її середульший син, Лицар Брами;

—ВЕЛЕС, її молодший син;

—ГАРОЛЬД ГАРДИНГ, її вихованець, зброєносець, знаний як ГАРРІ СПАДКОЄМЕЦЬ;

—пан СИМОНД ХРАМИН, Лицар Дев'ятизір'я;

—ДЖОН ЛИНДЕРЛІ, князь на Криваку;

—ЕДМУНД ВОСКОЛИВ, Лицар Вівсятина;

—ГЕРОЛЬД ГРАФТОН, князь у Мартинові;

—{ЕОН ЛОВИЧ}, князь у Довголуччі, нещодавно померлий;

—пан ГІЛВИД, старший син і спадкоємець князя Еона, нині відомий як МОЛОДИЙ КНЯЗЬ ЛОВИЧ;

—пан ЯВТУХ, середульший син князя Еона;

—пан ХАРЛАН, молодший син князя Еона;

—чадь молодого князя Ловича:

—маестер ВІЛАМЕН, радник, цілитель, вчитель;

—ГОРТОН ЧЕРЛЕНЕЦЬ, князь у Черленці,
тричі одружений;

—пан ЯСПЕР, пан КРЕЙТОН, пан ДЖОН,
його сини;

—пан МИХЕЛ, його наймолодший син,
щойно висвячений на лицаря, одр. з Ізільєю
Ройс, панною з Рунокаменя;

—БЕНЕДАР ВИДЗВІН, князь у Переспіві;
+ватажки верховинних родів з Місячних
Гір:

—ШАГГА, син ДОЛЬФА, з Камінних Гав,
нині очолює загін у королівській пущі;

—ТІМЕТ, син ТІМЕТА, зі Смалених;

—ЧЕЛА, донька ЧЕЙКА, з Чорних Вух;

—КРОН, син КАЛОРА, з Братів Місяця.

Гасло Аринів: «Високі, як честь».

Дім Баратеон

Наймолодший з великих домів, дім Баратеон з'явився на світ у буремні часи Завоювання — коли Оріс Баратеон, за плітками брат-байстрюк Аегона Завойовника, розбив у битві та власноруч убив Аргілака Пихатого, останнього штормового короля. Аегон винагородив Оріса замком Аргілака, його землями та донькою. Оріс узяв дівчину за дружину і перебрав собі прапор, титули та гасло її вельможного роду.

Року 283-го по Аегоновому Завоюванні, Роберт з дому Баратеон, князь на Штормоламів, скинув Навіженого Короля Аериса II Таргарієна з влади і обійняв Залізний Престол. Його право на корону походило від його бабусі — доньки короля Аегона V Несподіваного, хоча Роберт більше любляв казати, що право він здобув

собі власним келепом.

{РОБЕРТ БАРАТЕОН}, Перший тако наречений, король андалів, ройнарів та першолодей, усього Семицарства повелитель та на державі господар, убитий вепром;

+його дружина, королева СЕРСЕЯ з дому Ланістер;

+їхні діти:

—{король ДЖОФРІ БАРАТЕОН}, Перший тако наречений, убитий на власному весільному бенкеті;

—принцеса МИРЦЕЛА, вихованка у Сонцеспісі, заручена з великим княжичем Тристаном Мартелом;

—король ТОМЕН БАРАТЕОН, Перший тако наречений;

+його брати:

—СТАНІС БАРАТЕОН, бунтівний князь на Дракон-Камені, пошукач Залізного Престолу;

——його донька, ШИРЕНА, дівчинка одинадцяти років;

—{РЕНЛІ БАРАТЕОН}, бунтівний князь на Штормоламі, пошукач Залізного Престолу,

вбитий при Штормоламi посеред власного
війська;

+ його позашлюбні діти:

— МІЯ КАМІНЕЦЬ, дівчина дев'ятнадцяти
років, у службі князя Нестора Ройса при замку
Місячна Брама;

— ГЕНДРІ, втікач і розбійник у річковому
краї, що не знає про своє походження;

— ЕДРІК ШТОРМ, визнаний королем
байстрюк від панни Делени з дому Флорент,
схований у Лисі;

— пан АНДРЕШ ЕСТЕРМОНТ, його родич
та опікун;

— його захисники та супутники:

— пан ГЕРАЛЬД ГОВІР, ЛЕВИС на
прізвисько РИБАЛЧИХА, пан ТРИСТОН З
МАНЯК-ГОРИ, ОМЕР ОЖИНА;

— {БАРРА}, донька-байстрючка від повії у
Король-Березі, вбита за наказом його вдовиці;

+ інші його родичі:

— його двоюрідний дід, пан ЕЛДОН
ЕСТЕРМОНТ, господар на Зелен-Камені;

— його родич, пан АЕМОН ЕСТЕРМОНТ,

син Елдона;

———його родич, пан АЛИН ЕСТЕРМОНТ,
син Аемона;

———його родич, пан ЛОМАС ЕСТЕРМОНТ,
син Елдона;

———його родич, пан АНДРЕШ
ЕСТЕРМОНТ, син Ломаса;

+значкове панство, що присягає
Штормоламу, штормові князі:

—ДАВОС ЛУКОМОР, князь на Мокрохашах,
адмірал вузького моря, Правиця Короля;

———його дружина, МАР'Я, донька теслі;

———їхні сини, {ДАЛ, АЛАРД, МАТОС,
МАРІК}, загиблі у битві на Чорноводі;

———їхній син ДЕВАН, зброєносець короля
Станіса;

———їхні сини, СТАНІС і СТЕФОН;

—пан ГІЛЬБЕРТ ПАРИН, каштелян
Штормоламу;

———його син, БРІЄН, зброєносець короля
Станіса;

———його родич, пан ГОДРІ ПАРИН, на
прізвисько ВЕЛЕТНЕВА СМЕРТЬ;

—ЕЛВИД ЛУКАЧ, князь на Травотверді, підстолій у Штормоламі;

—СЕЛВИН ТАРФ, на прізвисько Вечерниця, господар на Тарфі;

——його донька, БРІЄННА, ТАРФІЙСЬКА ДІВА, також кликана БРІЄННА-КРАЛЯ;

——її зброєносець, ПОДРІК ПЕЙН, хлопчик десяти років;

—пан РОНЕТ КОНІНГТОН, на прізвисько РУДИЙ РОНЕТ, Лицар Грифонового Сідала;

——його молодші брат і сестра, РАЙМУНД та АЛИНА;

——його син-байстрюк, РОНАЛЬД ШТОРМ;

——його дальший родич, ДЖОН КОНІНГТОН, колишній князь на Грифоновому Сідалі та Правиця Короля, вигнаний Аерисом II Таргарієном, на загальну думку спиячений на смерть;

—ЛЕСТЕР МОРИГЕН, князь на Воронячому Гнізді;

——його брат і спадкоємець, пан РІЧАРД МОРИГЕН;

——його брат, {пан ГВИЯР МОРИГЕН}, на

прізвисько ГВИЯР ЗЕЛЕНИЙ, убитий в битві на Чорноводі;

—АРСТАН СЕЛМІ, князь в Урож'ї;

—його двоюрідний дід, пан БАРИСТАН СЕЛМІ;

—КАСПЕР ВИЛЬД, князь на Мокродомі;

—його дядько, пан ОРМУНД ВИЛЬД, лицар похилих літ;

—ГАРВУД ЗРУБ, князь на Вирубці;

—ГУГО ГРАНДІСОН, на прізвисько СИВОБОРІД, князь на Грандів'ї;

—СЕБАСТІОН ЕРОЛ, князь на Сінниках;

—КЛІФОРД ЛЕБЕДИН, князь на Шолом-Камені;

—БЕРІК ДОНДАРІОН, князь на Чорночалі, на прізвисько КНЯЗЬ-БЛИСКАВКА, вигнанець та розбійник у річковому краї, кілька разів убитий, вважається остаточно мертвим;

—{БРИС КАРОН}, князь на Щеботі, убитий паном Пилипом Підбором на Чорноводі;

—його вбивця, пан ПИЛИП ПІДБОР, одноокий лицар, нині князь на Щеботі;

—його непорядно народжений зведений

брат, пан РОЛАНД ШТОРМ, також знаний як БАЙСТРЮК ЩЕБОТУ, змагальник за титул князя на Щеботі;

—РОБІН ГОРОСТРУК, князь на Струкополі;

— МАРІ МЕРТИНС, господиня у Імлистому;

—РАЛЬФ ПРЯЖНИК, князь на Спиж-Брамі;

—його двоюрідний родич, пан БРУС ПРЯЖНИК.

Знаком Баратеонів є вінценосний олень, чорний на золотому тлі. Гасло дому: «Лютуймо!»

Дім Ланістер

Ланістери з Кастерлі-на-Скелі залишаються головною силою, що підтримує короля Томена на Залізному Престолі. Вони пишаються походженням від Лана Хитромудрого, казкового шахрая Віку Звитяжців. Золото Кастерлі-на-Скелі та Золотого Зуба зробило їх найбагатшим з великих домів. Знаком Ланістерів є золотий лев на кармазиновому полі. Гасло дому: «Мені ревти, вам слухати!»

{ТАЙВИН ЛАНІСТЕР}, князь у Кастерлі-на-Скелі, Щит Ланіспорту, Оборонець Заходу, Правиця Короля, вбитий власним сином-карликом під час відвідин нужнику;

+ діти князя Тайвина:

—СЕРСЕЯ, сестра-близнючка Хайме, вдовиця короля Роберта I Баратеона, бранка у Великому Септі Баелора;

—пан ХАЙМЕ, брат-близнюк Серсеї, на прізвисько КРУЛЕРІЗ, Регіментар Королегвардії;

—його зброєносці, ДЖОСМИН ПЕКЛЕДОН, ГАРЕТ ПУЖЕЛ, ЛЕВКО ДУДАР;

—пан ІЛИН ПЕЙН, позбавлений язика лицар, колишній Королівський Правосуд і кат-стинач голів;

—пан РОНЕТ КОНІНГТОН, на прізвисько РУДИЙ РОНЕТ, Лицар Грифонового Сідала, надісланий до Дівоставу з бранцем під вартою;

—пан АДДАМ МАРБРАНД, пан ФЛЕМЕНТ БРАКС, пан АЛИН СТИКСПИС, пан СТЕФОН ЗВИХТ, пан ГАМФРЕЙ ЗВИХТ, пан ЛАЙЛ КРАКЕГОЛ на прізвисько ДУЖИЙ ВЕПР, пан ДЖОН БУМБАК на прізвисько БЕЗБОРОДИЙ ДЖОН, лицарі у війську пана Хайме при Водоплині;

—ТИРІОН, на прізвисько БІС, карлик і вбивця родичів, утікач і вигнанець за вузьким морем;

+чадь у Кастерлі-на-Скелі:

—маєстер КРЕЙЛЕН, цілитель, вчитель і

радник;

—ВИЛАР, сотник надвірної варти;

—пан БЕНЕДИКТ ДРІК, майстер-мечник;

—БИХ БІЛОСМІХ, співець;

+брати і сестри князя Тайвина, їхні діти:

—пан КЕВАН ЛАНІСТЕР, одр. з Дорною з дому Звихт;

—пані ГЕННА, одр. з паном Емоном Фреєм, нині князем на Водоплині;

——найстарший син Генни, {пан КЛЕОС ФРЕЙ}, одр. з Джейною з дому Даррі, вбитий розбійниками;

——найстарший син Клеоса, пан ТАЙВИН ФРЕЙ, знаний як ТАЙ, нині спадкоємець Водоплину;

——другий син Клеоса, ВІЛЕМ ФРЕЙ, зброєносець;

——молодші сини Генни, пан ЛІОНЕЛЬ ФРЕЙ, {ТІОН ФРЕЙ}, ВАЛЬДЕР ФРЕЙ на прізвисько РУДИЙ ВАЛЬДЕР;

—пан {ТИГЕТ ЛАНІСТЕР}, померлий од віспи;

——ТИРЕК, син Тигета, зниклий,

вважається мертвим;

——пані ЕРМЕСАНДА СІНОБРІД, мала дитина, дружина Тирека;

—{ГЕРІОН ЛАНІСТЕР}, загублений у морі;

——ДЖОЯ СХИЛ, Геріонова донька-байстрючка, одинадцяти років;

+інші родичі князя Тайвина:

—{пан СТАФОРД ЛАНІСТЕР}, брат у перших, рідний брат дружині князя Тайвина, загиблий в битві при Волоброді;

——СЕРЕНА та МИРІЄЛА, доньки Стафорда;

——пан ДАВЕН ЛАНІСТЕР, син Стафорда;

—пан ДАМІОН ЛАНІСТЕР, нерідний брат, одр. з пані Шієрою Кракегол;

——їхній син, пан ЛЮЦІОН;

——їхня донька, ЛАНА, одр. з князем Антаріо Ястом;

—пані МАРГО, нерідна сестра, одр. з князем Тітусом Пиком;

+значкове панство та служиві люди, вельможі Заходу:

—ДАМОН МАРБРАНД, господар у

Попельні;

—РОЛАНД КРАКЕГОЛ, господар у Кракеголі;

—СЕБАСТОН ФАЙЯН, князь на Файному острові;

—ТИТОС БРАКС, князь на Рогодолі;

—КВЕНТЕН ВІДШИБ, господар у Відшибі;

—пан ГАРИС ЗВИХТ, тесть пана Кевана Ланістера;

—РЕГЕНАРД ЕСТРЕН, господар у Вітрищі;

—ГАВЕН ВЕСТЕРЛІН, господар у Прискалку;

—князь СЕЛМОНД СТИКСПИС;

—ТЕРЕНС КЕНІНГ, князь на Кайсі;

—князь АНТАРІО ЯСТ;

—князь РОБІН ЗЕМЛЕДАЙ;

—пані АЛІСАННА ЛИСТОБРІД;

—ЛЕВИС ЛИДЕН, господар у Глибочні;

—князь ПИЛИП БРОСКВИН;

—князь ГАРІСОН ПРЕСТЕР;

—пан ЛОРЕНТ ЛОРХ, земельний лицар;

—пан ГАРТ ЗЕЛЕНОПІЛЬ, земельний лицар;

—пан ЛИМОНД ВІКАРЕЙ, земельний

лицар;

—пан РАЙНАРД РІВТИГЕР, земельний

лицар;

—пан МАНФРИД ТИСОВЕЦЬ, земельний

лицар;

—пан ТИБОЛЬТ ВИЧЕРПІЙ, земельний

лицар.

Дім Мартел

Дорн останнім з семи королівств присягнув на вірність Залізному Престолові. За кров'ю, звичаями, розташуванням та історією дорнійці є вельми уособленими від інших королівств. Коли вибухнула Війна П'яти Королів, Дорн спочатку не став за жодну сторону. Але по зарученні Мирцели Баратеон з князем Тристаном Сонцеспис оголосив про підтримку короля Джофрі.

Прапор Мартелів — червоне сонце, простромлене золотим списом. Гасло дому: «Несхилені, нескорені, незламні».

ДОРАН НІМЕРОС МАРТЕЛ, господар на Сонцеспісі, великий князь дорнійський;

+ його дружина, МЕЛАРІО, з Вільного Міста Норвосу;

+ їхні діти:

—князівна АРІАНА, спадкоємиця Сонцеспису;

—князь КВЕНТИН, нещодавно висвячений на лицаря, виховувався у Крицаку;

—князь ТРИСТАН, заручений з Мирцелою Баратеон;

—пан ГАСКОЙН З ЗЕЛЕНОКРІВЦІ, його панцирний слуга;

+ його брати і сестри:

—{велика князівна і принцеса ЕЛІЯ}, зґвалтована та вбита під час Великого Погрому Король-Берега;

—її донька, {РАЕНІС ТАРГАРІЄН}, вбита під час Великого Погрому Король-Берега;

—її син, {АЕГОН ТАРГАРІЄН}, немовля при грудях, вбите під час Великого Погрому Король-Берега;

—{великий князь ОБЕРИН}, на прізвисько ЧЕРВОНИЙ ГАСПИД, убитий паном Грегором Клеганом у божому суді двобоєм;

—його кохана супутниця, ЕЛАРІЯ ПІЩАНЕЦЬ, тілесна донька князя Гармена Уллера;

— його доньки-байстрючки, ПІЩАНІ
ЗМІЙКИ:

—— ОБАРА, його донька від
староградської шльондри;

—— НІМЕРІЯ, відома як ПАННА НІМ,
його донька від високородної волантинської
жінки;

—— ТІЄНА, його донька від септи;

—— САРЕЛА, його донька від керманички
купецького корабля з Літніх островів;

—— ЕЛІЯ, його донька від Еларії
Піщанець;

—— ОБЕЛА, його донька від Еларії
Піщанець;

—— ДОРЕЯ, його донька від Еларії
Піщанець;

—— ЛОРЕЗА, його донька від Еларії
Піщанець;

+ двір великого князя Дорана:

— у Водограйних садах:

—— АРЕО ГОТА, норвосець, сотник сторожі;

—— маестер КАЛЕОТ, радник, цілитель і
вчитель;

—у Сонцеспісі:

—маєстер МИЛОШ, радник, цілитель та вчитель;

—РІКАССО, підстолій у Сонцеспісі, сліпий старий;

—пан МАНФРЕЙ МАРТЕЛ, каштелян Сонцеспісу;

—пані АЛИСА ПАНІБРАТ, велика скарбнича Дорну;

+його вихованка, принцеса МИРЦЕЛА БАРАТЕОН, наречена князя Тристана;

—її присяжний оборонець, {пан АРИС ДУБОСЕРД}, убитий Арео Готою;

—її покоївка та супутниця, РОЗАМУНДА ЛАНІСТЕР, далека родичка;

+його значкове панство, вельможі Дорну:

—князь АНДЕРС КРИЦАК, господар у Крицаку, Оборонець Камінного Шляху, Крулекров;

—ІНІС, його старша донька, одр. з Ріоном Аліріоном;

—пан КЛЕТУС, його син та спадкоємець;

—ГВИНЕТ, його молодша донька,

дівчинка дванадцяти років;

—князь ГАРМЕН УЛЛЕР, господар у Геєнні;

—княгиня ДЕЛОНА АЛІРІОН, господиня у
Божеласці;

—пан РІОН, її син та спадкоємець;

—князь ДАГОС МАНІВЕЦЬ, господар у
Крулегробі;

—княгиня ЛАРА ЧОРНОЩОВБА, господиня
у Чорнощовбі;

—княгиня НІМЕЛА ТОЛАН, господиня на
Примар-Горбі;

—князь КВЕНТИН КОРГИЛ, господар у
Пісковці;

—пан ДЕЗІЄЛ ДАЛТ, Лицар Лимоннику;

—князь ФРАНКЛИН РАРІГ, господар у
Небосязі, на прізвисько Старий Яструб,
Оборонець Великокняжого Проходу;

—пан СИМОН САНТАГАР, Лицар
Плямистого Гаю;

—ЕДРІК ДЕЙН, князь на Зорепаді,
зброєносець;

—князь ТРЕБОР ДЖОРДЕЙН, господар у
Торі;

—князь ТРЕМОНД ГАРГАЛЕН, господар у
Солемор'ї;

—князь ДАЕРОН ВАЙФ, Володар Червоних
Надм.

Дім Старк

Старки простежують свій родовід од Брандона Будівника та Королів Зими. Впродовж тисяч років вони правили зі свого престолу в Зимосічі Королями-на-Півночі, доки Торген Старк, Король-на-Колінах, не обрав присягнути на вірність Аегонові Дракону замість ставати проти нього до битви. Коли князя Едарда Старка зимосіцького було страчено за наказом короля Джофрі, північани відмовилися від клятв вірності Залізному Престолові й проголосили сина князя Едарда, Робба, Королем-на-Півночі. Під час Війни П'яти Королів він переміг у всіх очолених ним битвах, але був зраджений та свавільно вбитий Фреями і Болтонами у Близнюках під час весілля його дядька.

{РОББ СТАРК}, Король-на-Півночі, Король-

на-Тризубі, господар у Зимосічі, на прізвисько
МОЛОДИЙ ВОВК, убитий на Червоному
Весіллі;

+ {СІРИЙ ВІТЕР}, його лютововк, убитий на
Червоному Весіллі;

+ його законно вроджені брати і сестри:

— САНСА, його сестра, одр. з Тиріоном з
дому Ланістер;

— {ПАННОЧКА}, її лютововчиця, вбита у
замку Даррі;

— АР'Я, дівчинка одинадцяти років, зникла,
вважається мертвою;

— НІМЕРІЯ, її лютововчиця, блукає
річковим краєм;

— БРАНДОН, знаний як БРАН, скалічений
хлопчик дев'яти років, спадкоємець Зимосічі,
вважається мертвим;

— ЛІТО, його лютововк;

— РІКОН, хлопчик чотирьох років,
вважається мертвим;

— КУДЛАЙ, його лютововк, чорний та
дикий;

— ОША, дичацька жінка, колишня бранка

у Зимосічі;

+його зведений брат-байстрюк, ДЖОН СНИГОВІЙ, братчик Нічної Варти;

—ПРИВИД, Джонів лютововк, білий та мовчазний;

+інші Роббові родичі:

—його дядько, БЕНДЖЕН СТАРК, перший розвідник Нічної Варти, загублений за Стіною, вважається мертвим;

—його тітка, {ЛІЗА АРИН}, господиня у Соколиному Гнізді;

——її син, РОБЕРТ АРИН, князь на Соколиному Гнізді та Захисник Долини, хворобливий хлопчик;

—його дядько, ЕДМУР ТАЛЛІ, князь на Водоплині, захоплений у полон на Червоному Весіллі;

——пані РОСЛІН, з дому Фрей, молода Едмурова дружина, важка дитиною;

—дядько його матері, пан БРІНДЕН ТАЛЛІ, на прізвисько ЧОРНОСТРУГ, донедавна каштелян Водоплину, згодом розшукуваний втікач;

+ значкове панство Зимосічі, вельможі
Півночі:

—ДЖОН УМБЕР, на прізвисько
ВЕЛИКОДЖОН, князь на Остань-Огнищі,
бранець у Близнюках;

——{ДЖОН}, на прізвисько МАЛОДЖОН,
старший син і спадкоємець Великоджона,
убитий на Червоному Весіллі;

——МОРЗ на прізвисько ГАВИН ХАРЧ,
дядько Великоджона, каштелян Остань-
Огнища;

——ГОТЕР на прізвисько ХВОЙДОРІЗ,
дядько Великоджона, також каштелян у
Остань-Огнищі;

—{КЛЕЙ КЕРВИН}, князь у Кервині, вбитий
при Зимосічі;

——ЙОНЕЛЛА, його сестра, діва тридцяти
двох років;

—РУЗ БОЛТОН, князь на Жахокромі;

——{ДОМЕРІК}, його спадкоємець, помер
од шлункової хвороби;

——ВАЛЬТОН на прізвисько СТАЛЕВИЙ
ШКАРБАН, сотник у його війську;

—РАМЗАЙ БОЛТОН, його тілесний син, відомий як БОЛТОНІВ БАЙСТРЮК, князь на Роголісі;

——ВАЛЬДЕР ФРЕЙ та ВАЛЬДЕР ФРЕЙ, на прізвиська ВЕЛИКИЙ ВАЛЬДЕР і МАЛИЙ ВАЛЬДЕР, Рамзаєві зброєносці;

——БЕН КІСТЯК, старший псяр і доїжджачий у Жахокромі;

——{СМЕРДЮК}, відомий своїм смородом стражник; загинув, удаючи з себе самого Рамзая;

——«Байстрючата», Рамзаєва надвірна варта:

——ЖОВТИЙ ПУЦЬ, ДАМОН ПОТАНЦЮЙ-МЕНІ, ЛЮТОН, КИСЛИЙ АЛИН, ГИЦЕЛЬ, ХРИПЛО;

—{РІКАРД КАРСТАРК}, князь у Карголді, скараний на горло Молодим Вовком за вбивство бранців;

——{ЕДАРД}, його син, убитий в Шепітній Пущі;

——{ТОРГЕН}, його син, убитий в Шепітній Пущі;

—ГАРІОН, його син, бранець у Дівоставі;
—АЛИСА, його донька, дівчина
п'ятнадцяти років;
—його дядько, АРНОЛЬФ, каштелян
Карголду;
——КРЕГАН, старший син Арнольфа;
——АРТОР, молодший син Арнольфа;
—ВИМАН МАНДЕРЛІ, князь на Білій
Гавані, неймовірно огрядний;
—пан ВИЛІС МАНДЕРЛІ, його старший
син та спадкоємець, вельми повнотілий,
бранець у Гаренголі;
—Вилісова дружина, ЛЕОНА з дому
Рунопіль;
——ВИНАФРИДА, їхня старша донька;
——ВІЛА, їхня молодша донька;
——{пан ВЕНДЕЛ МАНДЕРЛІ}, його другий
син, убитий на Червоному Весіллі;
—пан МАРЛОН МАНДЕРЛІ, його брат у
перших, воєвода залоги у Білій Гавані;
—маєстер ТЕОМОР, радник, цілитель і
вчитель;
—БЕКС, хлопець дванадцяти років,

колишній зброєносець Теона Грейджоя, німий;
— пан БАРТИМУС, старий лицар,
одноногий та одноокий, часто буває п'яний,
каштелян у Вовчому Лігві;
—— ГАРТ, в'язничний наглядач та кат;
—— його сокира, Панна Лу;
—— ТХОРИК, юний в'язничний наглядач;
— МАЕГА МОРМОНТ, господиня на
Ведмежому острові, старша Ведмедиця;
—— {ДАСІЯ}, її найстарша донька, вбита на
Червоному Весіллі;
—— АЛІСАНА, її донька, молодша
Ведмедиця;
—— ЛІРА, ДЖОРЕЛЛА, ЛІАННА, її молодші
доньки;
—— {ДЖЕОР МОРМОНТ}, її брат, князь-
воєвода Нічної Варти, вбитий власними
братчиками;
—— пан ДЖОРАГ МОРМОНТ, його син,
вигнанець-утікач;
—— ГОРОЛАН ТРОСК, князь на Сіроводці,
болотяний мешканець;
—— його дружина, ДЖИАНА, з болотників;

—їхні діти:

——МЕЙРА, юна мисливиця;

——ЙОДЖЕН, хлопчик, обдарований
зеленобаченням;

—ГАЛБАРТ ГЛОВЕР, господар у Жбирі-в-
Пущі, неодружений;

——РОБЕТ ГЛОВЕР, його брат і
спадкоємець;

——Робетова дружина, СИВІЛЛА з дому
Кляск;

——БЕНДЖИКОТ ВІТЬ, НЕД «КУСИНІС»
ДРІВНЯК, мешканці вовчої пущі, присяжні
слуги Жбиру-в-Пущі;

—{пан ГЕЛМАН ТОЛГАРТ}, господар у
Торгеновому Закуті, вбитий при Сутіндолі;

——{БЕНФРЕД}, його син та спадкоємець,
убитий залізниками на Каменястому Березі;

——ЕДАРА, його донька, бранка у
Торгеновому Закуті;

——{ЛЕОБАЛЬД}, його брат, убитий при
Зимосічі;

——Леобальдова дружина, БЕРЕНА з дому
Роголіс, бранка у Торгеновому Закуті;

——їхні сини, БРАНДОН та БЕРЕН, так само бранці у Торреновому Закуті;

—РОДРІК РИЗВЕЛЬ, князь на Бурчаках;

——БАРБРЕЯ ТУРСТАН, його донька, господиня у Курганищі, вдова {князя Вілама Турстана};

——ГАРВУД ДУЖАК, її значковий слуга, дрібний князьок у Курганищі;

——{БЕТАНІЯ БОЛТОН}, його донька, друга дружина князя Руза Болтона, померла від лихоманки;

——РОГЕР РИЗВЕЛЬ, РІКАРД РИЗВЕЛЬ, РУЗ РИЗВЕЛЬ, його задерикуваті родичі та піддані;

——ЛІЄССА КРЕМІНЕЦЬ, господиня у Вдоварті;

——ОНДРЕШ КЛЯСК, господар у Старозамку, похилих літ;

+ ватажки верховинних родів:

——ГУГО ВУЛЬ, на прізвисько ВЕЛИКИЙ ЦЕБЕРНИК або БАТЬКО ВУЛЬ;

——БРАНДОН НОРЕЙ, знаний як БАТЬКО НОРЕЙ;

—БРАНДОН НОРЕЙ, Молодший Норей, його син;

—ТОРЕН ЛИДІЛ, знаний як БАТЬКО ЛИДІЛ;

—ДУНКАН ЛИДІЛ, його старший син, на прізвисько ВЕЛИКИЙ ЛИДІЛ, братчик Нічної Варти;

—МОРГАН ЛИДІЛ, його другий син, на прізвисько ЛИДІЛ-ДРИДІЛ;

—РІКАРД ЛИДІЛ, його третій син, на прізвисько ЛИДІЛ-МАЛИДІЛ;

—ТОРГЕН КРЕМІНЕЦЬ, з Першокремінців, знаний як БАТЬКО КРЕМІНЕЦЬ або СТАРИЙ КРЕМІНЕЦЬ;

—ЧОРНИЙ ДОНЕЛ КРЕМІНЕЦЬ, його син і спадкоємець;

—АРТОС КРЕМІНЕЦЬ, його другий син, зведений брат Чорного Донела.

Знаком Старків є сірий лютововк, що біжить крижаним білим полем. Гасло Старків: «Зима насувається».

Дім Таллі

Князь Едмин Таллі з Водоплину одним із найперших серед річкового панства склав присягу на вірність Аегонові Завойовнику. Король Аегон віддячив йому тим, що підніс дім Таллі до зверхності над усіма землями Тризуба. Знаком Таллі є пструг у стрибку, сріблястий, на полі хвилястих смуг блакиті та черлені. Гасло Таллі: «Родина, обов'язок, честь».

ЕДМУР ТАЛЛІ, князь на Водоплині, взятий у полон Фреями на власному весіллі та утримуваний бранцем;

+його молода дружина, пані РОСЛІН з дому Фрей, нині важка дитиною;

+його сестра, {пані КЕТЛІН СТАРК}, вдовиця за князем Едардом Старком зимосіцьким, убита на Червоному Весіллі;

+його сестра, {пані ЛІЗА АРИН}, вдова за

князем у Долині Джоном Арином, виштовхана з Соколиного Гнізда на смерть;

+його дядько, пан БРІНДЕН ТАЛЛІ, на прізвисько ЧОРНОСТРУГ, донедавна каштелян Водоплину, нині втікач;

+його чадь у Водоплині:

—маєстер ВИМАН, радник, цілитель і вчитель;

—пан ДЕСМОНД ГРЕЛ, майстер-мечник;

—пан РОБІН РИГЕР, сотник замкової сторожі;

——ЛЕХ ДОВГОТЕЛЕСИЙ, ЕЛВИД, ДЕЛП, стражники;

—УТЕРИД ВОЗНЯК, управитель Водоплину;

+його значкове панство, вельможі Тризубу:

—ТИТОС ЧОРНОЛІС, князь у Крукоберегу;

——БРІНДЕН, його найстарший син і спадкоємець;

——{ЛУКАС}, його другий син, убитий на Червоному Весіллі;

——ГОСТЕР, його третій син, кохається у книжках та вченості;

——ЕДМУНД і АЛИН, його молодші сини;

—БЕТАНІЯ, його донька, дівчинка восьми років;

—{РОБЕРТ}, його наймолодший син, померлий од кишкової хвороби;

—ДЖОНОС БРАКЕН, князь на Камінному Заплоті;

—БАРБАРА, ДЖАЙНА, КЕТЛІН, БЕССА, АЛІСАННА, його п'ятеро доньок;

—ГІЛЬДА, табірна дівка;

—ЯЗОН МАЛІСТЕР, князь на Морестражі, бранець у власному замку;

—ПАТРЕК, його син, ув'язнений разом з батьком;

—пан ДЕНИС МАЛІСТЕР, дядько князя Язона, братчик Нічної Варти;

—КЛЕМЕНТ ДУДАР, князь у замку Рождіва;

—його син та спадкоємець, пан МАРК ДУДАР, узятий в полон на Червоному Весіллі;

—КАРИЛ ВАНС, князь у Ходжаєвім Спочинку;

—НОРБЕРТ ВАНС, сліпий князь у Атранті;

—ТЕОМАР РІДКОЛІС, князь у Жолудях;

—ВІЛІЯМ МУТОН, князь у Дівоставі;

—ЕЛЕАНОРА, його донька та спадкоємиця, тринадцяти років, одр. з Діконом Тарлі, паничем з Рогошпилю;

—ШЕЛЛА ВЕНТ, княгиня у Гаренголі, позбавлена свого господарства;

—пан ГАЛЬМОН ПУЖЕЛ;

—князь ЛИМОНД ДОБРУЧАЙ.

Дім Тирел

Тирели піднеслися до влади як підкоморії-управителі при королях Обширу, хоча також стверджують про своє походження від Гарта Зеленорукого, короля-тепличника першолюдей. Коли останній король з дому Теплич загинув на Полум'яному Полі, його підкоморій Гарлен Тирел відчинив браму Вирію Аегонові Завойовнику. Аегон віддав йому під владу замок і зверхність над усім Обширом.

На початку Війни П'яти Королів Мейс Тирел оголосив свою підтримку Ренлі Баратеонові та віддав йому руку своєї доньки Маргерії. По смерті Ренлі Вирій уклав союз із домом Ланістер, а Маргерія була заручена з королем Джофрі.

МЕЙС ТИРЕЛ, князь на Вирії, Оборонець

Півдня, Захисник Порубіжжя, Воєвода Обширу;
+ його дружина, пані АЛЕРІЯ, з дому
Вишестраж на Старограді;

+ їхні діти:

—ВІЛАС, їхній старший син, спадкоємець
Вирію;

—пан ГАРЛАН, на прізвисько
ГАРТОВАНІЙ, їхній середульший син,
нещодавно піднесений до титулу князя у Ясних
Водах;

—Гарланова дружина, пані ЛЕОНЕТА з
дому Фосовей;

—пан ЛОРАС, Лицар Квітів, їхній
молодший син, присяжний братчик
Королегвардії, поранений на Дракон-Камені;

—МАРГЕРІЯ, їхня донька, двічі одружена і
двічі овдовіла;

—жіночий почет Маргерії:

—її нерідні сестри, МЕГГА, АЛЛА і
ЕЛІНОРА ТИРЕЛ;

—наречений Елінори, АЛИН АМБРОЗ,
зброєносець;

—панна АЛІСАННА БУЛВЕР, пані

АЛИСА МИЛОБРІД, пані ТАЕНА ДОБРОМИР,
МЕРЕДИТА ЖУРАВ на прізвисько МЕРІЙКА,
септа НІСТЕРИКА, її супутниці;

+овдовіла мати Мейса, пані ОЛЕНА з дому
Рожвин, на прізвисько КОЛЮЧА КОРОЛЕВА;

+його сестри:

—пані МІНА, одр. з князем Пакстером
Рожвином, господарем на Вертограді;

——її син, пан ГОРАС РОЖВИН, на
прізвисько КАРАСЬ;

——її син, пан ГОБЕР РОЖВИН, на
прізвисько БОБЕР;

——її донька, ДЕСМЕРА РОЖВИН,
шістнадцяти років;

—пані ЯННА, одружена з паном Джоном
Фосовеєм;

+його дядьки:

—його дядько, ГАРТ ТИРЕЛ, на прізвисько
ГИДКИЙ, великий підстолій Вирію;

——Гартові сини-байстриюки, ГАРС і ГАРЕТ
БУЙЦВІТИ;

—його дядько, пан МОРИН ТИРЕЛ,
тисяцький міської варти Старограду;

—його дядько, маестер ГОРМОН, служитель у Цитаделі;

+Мейсова чадь у Вирії:

—маестер ЛОМИС, радник, цілитель і вчитель;

—ІГОН ВИРВЕЛ, сотник сторожі;

—пан ВОРТИМЕР ЖУРАВ, майстер-мечник;

—САЛОТРУС, блазень-дурник, тілом надзвичайно жирний;

+його значкове панство, вельможі Обширу:

—РАНДИЛ ТАРЛІ, князь на Рогошпилі, очільник Томенового війська на Тризубі;

—ПАКСТЕР РОЖВИН, князь на Вертограді;

—пан ГОРАС і пан ГОБЕР, його сини-близнюки;

—цілитель при князі Пакстері, маестер БАЛАБАР;

—АРВИН ДУБОСЕРД, господиня у Стародубі;

—МАТИС РЯБИН, князь на Золотогаї;

—ЛЕЙТОН ВИШЕСТРАЖ, Голос Старограду, Господар на Порті;

—ГАМФРЕЙ КЛЕПАЧ, князь на Дубощиті;

—ФАЛІЯ БУЙЦВІТ, його донька-байстрючка;

—ОЗБЕРТ СЕРРІ, князь на Південь-Щиті;

—ГУТОР ХМУР, князь на Сіроциті;

—МОРІБАЛЬД КОСТРУМ, князь на Зеленощиті;

—ОРТОН ДОБРОМИР, князь у Довгостолі;

—пані ТАЕНА, його дружина, з міста Мир;

———РУСЕЛЬ, її син, хлопчик восьми років;

—князь АРТУР АМБРОЗ;

—ЛОРЕНТ КРЕСТАВ, князь на Лихомості;

+ його лицарі, панцирні слуги:

—пан ДЖОН ФОСОВЕЙ, з Фосовеїв зеленого яблука;

—пан ТАНТОН ФОСОВЕЙ, з Фосовеїв червоного яблука.

Знаком Тирелів є золота троянда на тлі зеленотрав'я. Гасло дому: «Зростай, наша сила».

Дім Фреї

Фреї є значковими панами дому Таллі, але не завжди вірно та ретельно виконують свій обов'язок перед зверхниками.

На початку Війни П'яти Королів Робб Старк здобув прихильність князя Вальдера тим, що обітував одружитися з однією з його дочок або онук. Коли ж натомість він одружився з панною Джейною Вестерлін, Фреї змовилися з Рузом Болтоном і свавільно вбили Молодого Вовка та його супровід під час події, яка відтоді стала відома під назвою «Червоне Весілля».

ВАЛЬДЕР ФРЕЙ, князь Переїзду;

+ від першої дружини, {пані ПЕРРИ з дому Ройс}:

—{пан СТЕВРОН ФРЕЙ}, найстарший син, помер після битви при Волоброді;

—пан ЕМОН ФРЕЙ, другий син князя

Вальдера;

—пан АЕНІС ФРЕЙ, очолює військо Фреїв на півночі;

—його син, АЕГОН КРОВОРОДНИЙ, розбійник;

—його син, РАЕГАР, у посольстві до Білої Гавані;

—ПЕРІАНА, найстарша донька князя Вальдера, одр. з паном Леслином Стогом;

+від другої дружини, {пані КИРЕНИ з дому ЛЕБЕДИН}:

—пан ЯРЕД ФРЕЙ, у посольстві до Білої Гавані;

—септон ЛЮЦЕОН, п'ятий син князя Вальдера;

+від третьої дружини, {пані АМАРЕЇ з дому Кракегол}:

—пан ГОСТІН ФРЕЙ, вельми уславлений лицар;

—ЛИТЕНА, друга донька князя Вальдера, одр. з князем Люціасом Виплигом;

—СИМОНД ФРЕЙ, сьомий син князя Вальдера, рахівник монет, у посольстві до Білої

Гавані;

—пан ДАНВЕЛ ФРЕЙ, восьмий син князя Вальдера;

—{МЕРЕТ ФРЕЙ}, дев'ятий син князя Вальдера, повішений у Старокаменях;

——донька Мерета, ВАЛЬДА, на прізвисько ВАЛЬДА ВГОДОВАНА, одр. з князем Рузом Болтоном, господарем у Жахокромі;

——син Мерета, ВАЛЬДЕР, на прізвисько МАЛИЙ ВАЛЬДЕР, восьми років, зброєносець при Рамзаєві Болтоні;

—{пан ГЕРЕМІЯ ФРЕЙ}, десятий син князя Вальдера, потонулий;

—пан РАЙМУНД ФРЕЙ, одинадцятий син князя Вальдера;

+від четвертої дружини, {пані АЛІССИ з дому Черноліс}:

—ЛОТАР ФРЕЙ, дванадцятий син князя Вальдера, на прізвисько ЛОТАР ЛАМАНІЙ;

—пан ЯМОС, тринадцятий син князя Вальдера;

——син Ямоса, ВАЛЬДЕР, на прізвисько ВЕЛИКИЙ ВАЛЬДЕР, восьми років,

зброєносець при Рамзаєві Болтоні;

—пан ВАЛЕН ФРЕЙ, чотирнадцятий син князя Вальдера;

—МОР'Я, третя донька князя Вальдера, одр. з паном Флементом Браксом;

—ТИТА, четверта донька князя Вальдера, на прізвисько ТИТА-В-ДІВАХ;

+від п'ятої дружини, {пані САР'І з дому Вент}:

—дітей немає;

+від шостої дружини, {пані БЕТАНІІ з дому Росбі}:

—пан ПЕРВИН ФРЕЙ, п'ятнадцятий син князя Вальдера;

—{пан БЕНФРЕЙ ФРЕЙ}, шістнадцятий син князя Вальдера, помер від рани, завданій на Червоному Весіллі;

—маєстер ВІЛАМЕН, сімнадцятий син князя Вальдера, на службі в замку Довголуччя;

—ОЛИВАР ФРЕЙ, вісімнадцятий син князя Вальдера, колишній зброєносець Робба Старка;

—РОСЛІН, п'ята донька князя Вальдера, одружилася з князем Едмуром Таллі на

Червоному Весілі, вагітна його дитиною;

+ від сьомої дружини, {пані АННАРИ з дому Парин}:

—АРВИН, шоста донька князя Вальдера, дівчина чотирнадцяти років;

—ВЕНДЕЛ, дев'ятнадцятий син князя Вальдера, джура у Морестражі;

—КОЛЬМАР, двадцятий син князя Вальдера, одинадцяти років, обіцаний Святій Вірі;

—ВАЛЬТИР, на прізвисько ТИР, двадцять перший син князя Вальдера, десяти років;

—ЕЛМАР, двадцять другий і найменший син князя Вальдера, хлопчик дев'яти років, недовгий час заручений з Ар'єю Старк;

—ШИРЕЯ, сьома донька і найменша дитина князя Вальдера, дівчинка семи років;

+ його восьма дружина, пані ЖУАЙЄЗА з дому Еренбрід;

—нині носить дитину;

+ позашлюбні діти князя Вальдера від різних матерів:

—ВАЛЬДЕР ВОДОГРАЙ, на прізвисько БАЙСТРЮК ВАЛЬДЕР;

—маестер МЕЛВИС, на службі при замку
Росбі;

—ДЖЕЙНА ВОДОГРАЙ, МАРТИН
ВОДОГРАЙ, РИГЕР ВОДОГРАЙ, РОНЕЛ
ВОДОГРАЙ, МЕЛАРА ВОДОГРАЙ, інші діти.

Присяжна братія Нічної Варти

ДЖОН СНІГОВІЙ, Байстриук Зимосіцький,
дев'ятсот дев'яносто восьмий князь-воєвода
Нічної Варти;

+ПРИВИД, його білий лютововк;

+його шафар, ЕДІСОН ТОЛЕТ, на
прізвисько СКОРБОТНИЙ ЕД;

+у замку Чорному:

—маєстер АЕМОН (ТАРГАРІЄН), цілитель
та радник, сліпець віком сто і два роки;

——шафар Аемона, КЛІДАС;

——шафар Аемона, СЕМВЕЛ ТАРЛІ,
товстун, що кохається у книжках;

—БОВЕН МАРШ, великий шафар;

——ТРИПАЛИЙ ГОБ, шафар та головний
кухар;

——{ДОНАЛ НОЙЄ}, однорукий коваль і
зброяр, убитий при брамі Магом Могутнім;

—ОВЕЙН на прізвисько ПРИШЕЛЕПОК, ТИМІШ МАЦОКА, МУЛІЙ, КУГЕН, ДОНЕЛ СХИЛ на прізвисько МИЛЕНЬКИЙ ДОНЕЛ, ЛЕХ ЛІВОРУКИЙ, ДЖЕРЕН, ТАЙ, ДАНЕЛ, ВІК СКІПКА, шафарі;

—ОТЕЛ ЯРВИК, перший будівничий;

—ЗАЙВИЙ ЧОБІТ, ГАЛЬДЕР, АЛЬБЕТ, БАРИЛО, АЛЬФ З МОКРОМУЛУ, будівничі;

—септон КЕЛАДОР, п'яниця-священник;

—ЧОРНИЙ ДЖАК БУЛВЕР, перший розвідник;

—ДИВЕН, КЕДЖ БІЛООКИЙ, БЕДВИК на прізвисько ВЕЛЕТЕНЬ, МАТАР, ГАРТ СІРЕ ПЕРО, УЛЬМЕР З КОРОЛІВСЬКОЇ ПУЩІ, ЕЛРОН, ГАРЕТ ЗЕЛЕНОСПИС, ФУЛЬК БЛОХА, ПИПАР на прізвисько ПИП, ГРЕН на прізвисько ЗУБР, БЕРНАР на прізвисько ЧОРНИЙ БЕРНАР, ТИМІШ КАМІНЕЦЬ, РОРІ, БЕН БОРОДАНЬ, ТОМ ЯЧМІНЬ, ВЕЛИКИЙ ЛІДІЛ-БОДЕЦЬ, ЛУКА З ДОВГОГРАДДЯ, ВОЛОХАТИЙ ГАЛ, розвідники;

—ШКІРЯН, дичак, що перекинувся на гайворона;

—пан АЛІСЕР ТЕРЕН, колишній майстер-мечник;

—князь ЯНОС СЛИНТ, колишній тисяцький міської варти Король-Берега, упродовж нетривалого часу князь на Гаренголі;

—ЗАЛІЗНИЙ ЕМЕТ, раніше служив у Східній Варті, майстер-мечник;

—ГАРЕТ на прізвисько ЛОШАК, близнюки АРОН та ЕМРІК, ШОВКУН, РОБІН СТРИБАЙЛО, новаки у навчанні;

+у Тіньовій Вежі:

—пан ДЕНИС МАЛІСТЕР, воєвода;

—його шафар та зброєносець, БЕЛЕС МАСЕЙ;

—маєстер МУЛІН, цілитель і радник;

—{КВОРИН ПІВРУКИЙ, ДЖУРА ДОЛОБРІД, МІЛЯК}, розвідники, вбиті у поході за Стіною;

—ВУЖ, розвідник, зниклий у пішому переході Вискливим Пересувом;

+у Східній-Варті-біля-Моря:

—КОТЕР ПАЙК, байстрюк з Залізних островів, воєвода;

- маестер ХАРМУН, цілитель і радник;
- СТАРИЙ ПРОСІЛ, капітан «Коса»;
- пан ГЛЕНДОН КЛЕПАЧ, майстер-мечник;
- пан МАЙНАРД ГАЙ, капітан «Пазура»;
- РУС ЯЧМІНЬ, капітан «Буревісника».

Дичаки, або вільний нарід

МАНС РОЗБИШАКА, Король-за-Стіною,
бранець у замку Чорному;

+його дружина, {ДАЛЛА}, померла з
пологів;

+їхній новонароджений у битві син, ще не
названий іменем;

—ВАЛА, молодша сестра Далли, «дичацька
принцеса», бранка у замку Чорному;

—{ЯРЛ}, коханий Вали, загиблий при
падінні;

+його воєводи, ватажки та визначні
наскочники:

—КНЯЗЬ-НАД-КІСТКАМИ, глузливо
кликаний ТОРОХКАЛОМ, наскочник і отаман
бойового загону, бранець у замку Чорному;

——{ІГРИТТА}, молода списниця, коханка
Джона Сніговія, вбита при нападі на замок

Чорний;

—РИК, на прізвисько ДОВГОСПИС, боєць його загону;

—РАГВИЛА, ЛЕНИЛ, бійці його загону;

—ТОРМУНД, Медовий Король на Краснокутті, на прізвиська ВЕЛЕТНЕБІЙ, ГОЛОС-У-ПІДНЕБЕССІ, ГУЧНИЙ РІГ і КРИГОЛАМ, а також ГРОМОВИЙ КУЛАК, ВЕДМЕЖИЙ ЖЕНИХ, РЕЧНИК БОГІВ і БАТЬКО ВОЇНІВ;

—Тормундові сини: ТОРЕГ ВИСОКИЙ, ТОРВИД ТАМОВАНИЙ, ДОРМУНД і ДРИН; його донька МУНДА;

—ПЛАКУН, також ПЛАКАЛЬНИК, відомий наскочник та отаман бойового загону;

—{ХАРМА, на прізвисько ПЕСИГОЛОВКА}, убита попід Стіною;

—ХАЛЕК, її брат;

—{СТИР}, магнар теннів, убитий при нападі на замок Чорний;

—СІГОРН, син Стира, новий магнар теннів;

—ВАРАМИР, на прізвисько ШЕСТИШКУР,

перевертень і варг, у дитинстві кликаний
ПУХЛИКОМ;

—ОДНООКИЙ, ХИТРУНКА, ПЛАСТУН,
його вовки;

—його брат, {ГОРБИК}, убитий собакою;

—його названий батько, {ХАГОН}, варг і
мисливець;

—БУДЯЧИХА, сувора і позбавлена вроди
списниця;

—{ТЕРНЯ, ГРІЗЕЛЛА}, давно померлі
перевертні;

—БОРРОК, кликаний ВЕПРОМ, грізний
перевертень;

—ГЕРІК КОРОЛЕВИЧ, крові Раймуна
Рудоборода;

—його три доньки;

—СОРЕН ЩИТОЛАМ, уславлений воїн;

—МОРНА БІЛОЛИКА, відьма-войовниця і
наскочниця;

—ІГОН ПРАБАТЬКО, ватажок роду з
вісімнадцятьма дружинами;

—ВЕЛИКИЙ МОРЖ, ватажок на
Скрижанілому Березі;

—МАТІНКА-КРОТИХА, лісова відьма, що живе пророцтвами;

—БРОГ, ГАВІН ТОРГОВЕЦЬ, ХАРЛЕ ЛОВЧИК, ХАРЛЕ ЛЮБЧИК, ГОВД МАНДРІВНИК, СЛІПІЙ ДОС, КАЙЛЕГ ДЕРЕВ'ЯНЕ ВУХО, ДЕВИН ДЕРИ-ТЮЛЕНЬ, ватажки і отамани серед вільного народу;

—{ОРЕЛЬ, кликаний також ОРЕЛЬ-ОРЕЛ}, перевертень, убитий Джоном Сніговієм у Вискливному Пересуві;

—{МАГ МАР ТУН ДОХ ВЕГ, на прізвисько МАГ МОГУТНІЙ}, велетень, убитий Доналом Нойє при брамі замку Чорного;

—ВУН ВЕГ ВУН ДАР ВУН, кликаний також ВУН-ВУН, велетень;

—РОБИНА, ГОЛКА, БІЛКА, ВІДЬМООКА ВЕРБИЦЯ, ФРЕНЯ, МИРТА, списниці, бранки на Стіні.

За Стіною

У страхолюдній пущі:

+БРАНДОН СТАРК, кликаний БРАНОМ, принц зимосіцький, спадкоємець Півночі, скалічений хлопчик дев'яти років;

+його супутники і захисники:

—МЕЙРА ТРОСК, дівчина шістнадцяти років, донька князя Горолана Троска з Сіроводця;

—ЙОДЖЕН ТРОСК, її брат, тринадцяти років, проклятий хистом зеленобачення;

—ХОДОР, простакуватий розумом парубок у сажінь заввишки;

—його провідник, ХОЛОДНОРУКИЙ, вбраний у чорне, імовірно колишній братчик Нічної Варти, а нині таємничий блукач.

У Крастеровому Дитинці:

+зрадники, колишні братчики Нічної Варти:

—ПІДСАЙДАЧНИК, що вбив Крастера;

—ОЛЛО БЕЗРУКИЙ, що вбив Старого Ведмедя Джеора Мормонта;

—ГАРТ З ВИЗЕЛЕНІ, МАНЯВА, РИЙЛО, АЛАН З РОСБІ, колишні розвідники;

—КУЛЬГАВИЙ КАРЛ, СИРІТКА ОС, БІЛ БУРКОТУН, колишні шафари.

У печерах під порожнім пагорбом:

+ТРИОКИЙ ГАЙВОРОН, також званий ОСТАННІМ ЗЕЛЕНОВИДЦЕМ, чародій і мандрівник у сновидіннях, колись — воїн Нічної Варти на ім'я БРІНДЕН, нині — радше дерево, ніж людина;

+діти лісу, співці пісень землі, останні зі свого вимерлого племені:

—ЛИСТЯНКА, ЯСЕН, ЛУСОЧКА, ЧОРНИЙ НІЖ, СНІГОВОЛОСКА, ВУГЛИНА.

ДОДАТКИ. Есос за вузьким морем

У Браавосі

ФЕРРЕГО АНТАРІОН, дож Браавосу,
хворий, дедалі марніє;

+КАРРО ВОЛЕНТИН, Перший Меч
Браавосу, захисник життя дожа;

+БЕЛЬГАРІЯ ОТЕРИС на прізвисько
ЧОРНА ПЕРЛИНА, куртизана, нащадок
піратської королеви з таким самим іменем;

+ПАНІ-У-СЕРПАНКУ, МОРСЬКА ЦАРИЦЯ,
МІСЯЧНА ТІНЬ, ДОНЬКА ПРИСМЕРКУ,
СОЛОВ'ІХА, ВІРШОВНИЦЯ, уславлені
куртизани;

+ЛАГІДНИЙ ЧОЛОВІК та ЖЕБРАЧКА,
слуги Багатоликого Бога у Домі Чорного та
Білого;

—УММА, храмова куховарка;

—КРАСЕНЬ, ГЛАДУН, ПАНИЧ, СУВОРИЙ,
КОСООКИЙ, НУЖДЕННИЙ, таємні слуги

Багатоликого;

+АР'Я з дому Старк, новачка-послушниця у службі Дому Чорного та Білого, відома також під прізвиськами АРІК, НІМ, КУНА, КУРІПКА, СОЛЬКА і КИТИЧКА;

+БРУСКО, рибний перекупник;

—його доньки, ТАЛЕЯ та БРЕЯ;

+МЕРАЛІНА, на прізвисько МЕРІЙКА, власниця «Щасливого порту», бурдею неподалік Тандитної Гавані;

—ЖОНА ЖЕГЛЯРА, повія у «Щасливому порті»;

—ЛАНА, її донька, юна повія;

—РУДИЙ РОГГО, ГАЙЛОРО ДОТАРЕ, ГАЙЛЕНО ДОТАРЕ, писар на прізвисько КАЛАМАР, КОССОМО-ШТУКАР, відвідувачі «Щасливого порту»;

+ТАГГАНАРО, припортовий злодій-гаманоріз;

—КАССО, КОРОЛЬ ТЮЛЕНІВ, його навчений тюлень;

+САВРОНА, припортова повія зі злочинно-убивчими нахилами;

+П'ЯНА ДОНЬКА, повія перемінливого
норову.

У Старому Волантисі

Тріархи при владі:

+МАЛАКВО МАЕГІР, триарх
волантинський, з «тигрів»;

+ДОНІФОС ПАЕНІМІОН, триарх
волантинський, зі «слонів»;

+НІЄССОС ВХАЗАР, триарх волантинський,
зі «слонів».

Люд Волантису:

+БЕНЕРРО, верховний жрець Ра-Гльора,
Господа Світла;

—його права рука, МОКОРРО, жрець Ра-
Гльора;

+ВДОВИЦЯ-БЕРЕЖНИЦЯ, заможна
рабиня-відпущениця з міста, відома також як
ХВОЙДА ВОГАРРО;

—її люті захисники-оборонці, ВДОВИНІ
СИНИ;

- +КОПКА, дівчина-карлиця, лицедійка;
- її свиня, КУПКА;
- її собака, ХРУМ;
- +{ШАЖИК}, брат Копки, карлик-лицедій, вбитий та позбавлений голови;
- +АЛІОС КВАЕДАР, пошукач посади тріарха;
- +ПАРКВЕЛО ВАЕЛАРОС, пошукач посади тріарха;
- +БЕЛІХО СТАЕГОНЕ, пошукач посади тріарха;
- +ГРАЗДАН МО'ЕРАЗ, посол Юнкаю.

У Невільницькій затоці

У Юнкаї, Жовтому Місті:

+ЮРХАЗ ЗО'ЮНЗАК, верховний воєвода війська та союзників Юнкаю, рабовласник, вельможа похилого віку та бездоганного родоводу;

+ЄЗЗАН ЗО'КАГГАЗ, знущально кликаний ЖОВТИМ КИТОМ, неймовірно ожирілий, хворобливий, надзвичайно багатий;

—НЯНЬО, його наглядач за рабами;

—СМАКОТА, раб-дівчур, його коштовний улюбленець;

—БЛИЗНА, осавул, вояк-невільник;

—МОРГО, вояк-невільник;

+МОРГАЗ ЗО'ЗЕРЗИН, вельможа, часто бачений напідпитку і знаний під насмішкуватим прізвиськом ПИЯК-НЕ-ЗДОЛАЄШ-НІЯК;

+ГОРЦХАК ЗО'ЕРАЗ, вельможа і рабовласник, знаний під прізвиськом ДЗЮБА;

+ФАЕЦХАР ЗО'ФАЕЗ, вельможа і рабовласник, знаний під прізвиськом ЗАЄЦЬ;

+ГАЗДОР ЗО'АХЛАК, вельможа і рабовласник, знаний під насмішкуватим прізвиськом ПАНОК-ВИСЛОЦОК;

+ПАЕЦХАР ЗО'МИРАК, вельможа миршавої статури, знаний під насмішкуватим прізвиськом ГОЛУБЕЦЬ;

+КЕЗДАР ЗО'РАЕЗН, МАЕЗОН ЗО'РАЕЗН, ГРАЗДАН ЗО'РАЕЗН, брати-вельможі, знані під насмішкуватим прізвиськом ПАНИ-БРЯЗКУНИ;

+ПОВІЗНИК, ЗВІРЯТНИК, НАПАХЧЕНИЙ ЗУХ, вельможі-рабовласники.

У Астапорі, Червоному Місті:

+КЛЕОН ВЕЛИКИЙ, на прізвисько ЦАР-РІЗНИК;

+КЛЕОН II, його наступник, цар упродовж восьми днів;

+ЦАР-ГОРЛОРИЗ, голій, що перетнув горлянку Клеонові II і захопив його царського

вінця;

+ЦАРИЦЯ-ХВОЙДА, коханка-підбічниця
царя Клеона II, що спробувала обійняти
престол по його загибелі.

Королева за морем

ДАЯНЕРИС ТАРГАРІЄН, Перша тако наречена, цариця у Меєрині, королева андалів, ройнарів та першолоудей, усього Семицарства повелителька і на державі господиня, халісі великого трав'яного моря, відома як ДАЯНЕРИС БУРЕРОДНА, НЕОПАЛИМА, МАТІР ДРАКОНІВ;

+її дракони: ДРОГОН, ВІЗЕРІОН, РАЕГАЛ;

+її брат, {РАЕГАР}, принц Дракон-Каменя, убитий Робертом Баратеоном на Тризубі;

—донька Раегара, {РАЕНІС}, убита під час Погрому Король-Берега;

—син Раегара, {АЕГОН}, немовля, убитий під час Погрому Король-Берега;

+її брат, {ВІЗЕРІС}, Третій тако наречений, на прізвисько КОРОЛЬ-ЖЕБРАК, увінчаний короною розплавленого золота;

+її можновладний чоловік, {ДРОГО}, хал дотракійського племені, померлий від запаленої рани;

—її мертвонароджений син від Дрого, {РАЕГО}, вбитий чаклункою-маєгі Міррі Маз Дуур у череві матері;

+її захисники:

—пан БАРИСТАН СЕЛМІ на прізвисько БАРИСТАН ЗУХВАЛИЙ, Регіментар Королевогвардії;

—його підопічні хлопчики, зброєносці у навчанні на лицарів:

——ТУМКО ЛЬО, з Василіскових островів;

——ЛАРРАК, на прізвисько БАТИГ, з Меєрину;

——РУДИЙ АГНЕЦЬ, лазарянський відпущеник;

——БРАТТЯ, троє братів-гіскарців;

—МОГУТНІЙ БЕЛЬВАС, колишній невільник-євнух з бійцівських ям;

—її дотракійські кривноїзники:

——ДЖОХОГО, «батіг халісі», кров її крові;

——АГГО, «лук халісі», кров її крові;

—РАХАРО, «арах халісі», кров її крові;
+її військова старшина та воєводи:

—ДААРІО НАХАРІС, пишно вбраний та
зухвалий тирошійський сердюк, полковник
охочого полку «Буревісників»;

—БЕН БРОСКВИН, на прізвисько БУРИЙ
БЕН, сердюк сумнівного родоводу, полковник
охочого полку «Других Синів»;

—СІРИЙ ХРОБАК, євнух, воєвода
НЕБЛАЗНИХ, пішого війська євнухів;

—ЗУХ, полковник Неблазних, другий
воєвода;

—НЕПОХИТНИЙ ЩИТ, списник з
Неблазних;

—МОЛОНО ЙОС ДОБ, полковник
«Непохитних Щитів», полку відпущеників;

—СИМОН СМУГАСТА СПИНА, полковник
«Вільних Братів», полку відпущеників;

—МАРСЕЛЕН, полковник «Материних
Воїв», полку відпущеників, євнух, брат
Місандеї;

—ГРОЛЕО з Пентосу, колишній капітан
великого коча «Садулеон», нині адмірал без

флоту;

—РОММО, «джака ран» з дотракійців;

+її двір у Меєрині:

—РЕЗНАК МО'РЕЗНАК, її підстолій, лисий та запобігливий;

—СКАХАЗ МО'КАНДАК, на прізвисько ГОЛОМОЗИЙ, очільник Мідних Звірів, її міської варти, має гладко виголену голову;

+її служниці та служники:

—ІРРІ та ДЖИХІКІ, дотракійські дівчата;

—МІСАНДЕЯ, наатійська писарка і драгоманка;

—ГРАЗДАР, К'ЄЗЗА, МЕЦЦАРА, КЕЗМІЯ, АЗЗАК, БХАКАЗ, МІКЛАЗ, ДХАЗЗАР, ДРАКАЗ, ДЖЕЗЕНА, діти з пірамід Меєрину, її чашники та джури;

+люди Меєрину, вельможні та посполиті:

—ГАЛАЦЦА ГАЛАРЕ, Зелена Грація, верховна жриця у Храмі Грацій;

—ГРАЗДАН ЗО'ГАЛАРЕ, її родич, родовитий вельможа;

—ГІЗДАХР ЗО'ЛОРАК, заможний меєринський вельможа стародавнього роду;

—МАРГАЗ ЗО'ЛОРАК, його родич;
—РАЙЛОНА РЕЙ, відпущениця, арфістка;
—ХАЗЕЯ, донька селянина, чотирьох років;
—ГОГОР ВЕЛЕТЕНЬ, ХРАЗ, БЕЛАКВО
КОСТОЛАМ, КАМАРРОН РАХІВНИК,
БЕЗСТРАШНИЙ ІФОКЕ, ПЛЯМИСТИЙ КІТ,
БАРСЕНА ЧОРНОГРИВА, СТАЛЕВА ШКУРА,
ямні бійці, звільнені раби;

+її непевні союзники, облудні друзі та
відомі вороги:

—пан ДЖОРАГ МОРМОНТ, колишній князь
на Ведмежому острові;

—{МІРРІ МАЗ ДУУР}, божа жона та маєгі,
слуга Великого Пастиря Лазарії;

—ЦЗАРО ЧЖУАН ДАКСОС, купець-магнат
з Карфу;

—КВАЙФА, ворожбитка-тінев'язка зі
схованим під личиною обличчям,
походженням з Асшаю;

—ІЛРІО МОПАТІС, магістрат Вільного
Міста Пентосу, який влаштував шлюб Даянерис
і хала Дрого;

—КЛЕОН ВЕЛИКИЙ, цар-різник у Астапорі;

+ шукачі королевиної руки:

— у Невільницькій затоці:

——ДААРІО НАХАРІС, уроджений тирошієць, сердюк, полковник «Буревісників»;

——ГІЗДАХР ЗО'ЛОРАК, заможний меєринський вельможа;

——СКАХАЗ МО'КАНДАК, на прізвисько ГОЛОМОЗИЙ, менш значний меєринський вельможа;

——КЛЕОН ВЕЛИКИЙ, астапорський цар-різник;

—у Волантисі:

——великий княжич КВЕНТИН МАРТЕЛ, старший син Дорана Мартела, володаря Сонцеспису та великого князя дорнійського;

——його присяжні оборонці та супутники в подорожі:

——{пан КЛЕТУС КРИЦАК}, спадкоємець Крицака, вбитий корсарами;

——{пан АРЧИБАЛЬД КРИЦАК}, брат Клетусові у перших, на прізвисько ЗДОРОВИЛО;

——{пан ГЕРІС ПИЙВОДА},

—————{пан ВІЛАМ ЖИВЕЦЬ}, убитий
корсарами;

—————{маестер КЕДРІ}, убитий
корсарами;

—на Ройні:

——МОЛОДИЙ ГРИФ, синьоволосий
парубок вісімнадцяти років;

——його вітчим/опікун/вихователь,
колишній сердюк у «Золотій Дружині»;

——його супутники, вчителі та захисники:

—————пан РОЛЛІ ХОДИКАЧКА, на
прізвисько КАЧУР, лицар;

—————септа ЛЕМОРА, служителька Святої
Віри;

—————ХАЛЬДОН, на прізвисько
ПІВМАЕСТЕР, вчитель;

—————ЯНДРІ, власник та керманіч
«Соромливої діви»;

—————ІЗІЛЬЯ, його дружина;

—у морі:

——ВІКТАРІОН ГРЕЙДЖОЙ, великий
керманіч Залізного Флоту, на прізвисько
ЗАЛІЗНИЙ КЕРМАНИЧ;

— його постільна невільниця, смаглява жінка без язика, дарунок від Еуона Воронячого Ока;

— його цілитель, маестер КЕРВІН, узятий з Зеленощита, дарунок від Еуона Воронячого Ока;

— його жеглярі на «Залізній перемозі»:

— ВУЛЬФ ОДНОВУХИЙ, РАГНОР ПАЙК, ДОВГОБУРУН ПАЙК, ТОМ ПРИБИЙДУБ, БУРТУН ПОКІР, КВЕЛОН ПОКІР, СТЕФАР ГИКАВИЙ;

— його капітани:

— РОДРІК СТОРЧ, на прізвисько ХОВРАХ, капітан «Журби»;

— РУДИЙ РАЛЬФ МУРОВАНЕЦЬ, капітан «Рудого блазня»;

— МАНФРИД МАРЛИН, капітан «Шуліки»;

— РАЛЬФ ПЕРЕБИЙНОГА, капітан «Князя Квелона»;

— ТОМ КИДЬ, на прізвисько ТОМ ВИЛИЙ-КРОВ, капітан «Лементу»;

— ДАЕГОН ЧАБАН, на прізвисько

ЧОРНИЙ ЧАБАН, капітан «Кинджала».

Таргарієни є кров'ю дракона, походять від вельможних володарів стародавнього Вільноземства Валірії. Їхні спадкові риси: бузкові, волошкові, фіалкові очі та волосся кольору срібла і золота. Щоб зберегти чистоту крові, в домі Таргарієн часто одружували братів з рідними і нерідними сестрами, дядьків з небогами. Засновник королівського роду, Аегон Завойовник, узяв обох своїх сестер собі за дружин і нажив синів від обох.

Прапором Таргарієнів є триголовий дракон, червоний на чорному, три голови котрого уособлюють Аегона та його сестер. Гасло Таргарієнів: «Вогнем та кров'ю».

Охочі наймані полки

«ЗОЛОТА ДРУЖИНА», потуга з десяти тисяч вояків, невизначеної відданості:

+ГАЛАЙДА ГАРРІ СТРІКЛАНД, отаман-полковник;

—ГАЧИК, його зброєносець та чашник;

—{пан МИЛОШ ТОЙН}, на прізвисько ЧОРНОСЕРД, чотири роки як померлий, попередній отаман-полковник;

—ЧОРНИЙ БАЛАК, білогривий літньоостров'янин, очільник полкових стрільців;

—ЛИСОНО МААР, сердюк походженням з Вільного Міста Лису, очільник полкових розвідників;

—ГОРИС ЕДОРІЄН, сердюк походженням з Вільного Міста Волантису, полковий скарбник;

—пан ФРАНКЛИН БУЙЦВІТ, Байстриук

Сидрівця, сердюк з Обширу;

—пан МАРК МАНДРИГУЛЯ, вигнанець і утікач з рабства, подзьобаний віспою;

—пан ЛАЗВЕЛЬ ПИК, князь-вигнанець;

—його брати, ТОРМАН та ПИКОВИД;

—пан ТРИСТАН ВОДОГРАЙ, байстрюк, харциз, вигнанець;

—КАСПОР СХИЛ, ГАМФРЕЙ КАМІНЕЦЬ, МАЛО ДЖАЙН, ДИК КОЛІЙ, ВІЛ КОЛІЙ, ЛОРІМАС МУЛЛ, ДЖОН ЛОТСТОН, ЛИМОНД ГОРОХ, пан БРЕНДЕЛЬ БИРН, ДУНКАН МОЦ, ДЕНИС МОЦ, ЛАНЦЮЖНИК, МОЛОДИЙ ДЖОН МУЛЛ, полкові осавули;

—{пан АЕГОР ВОДОГРАЙ}, на прізвисько ЛИХИЙ БУЛАТ, байстрюк короля Аегона IV Таргарієна, засновник полку;

—{МАЕЛИС І ЧОРНОЖАР}, на прізвисько МАЕЛИС МЕРЗЕННИЙ, отаман-полковник, зазіхач на Залізний Престол Вестеросу, один з Братства Дев'яти, вбитий у Війні Дев'ятишагових Королів.

«ВІТРОГОНИ», о двох тисячах кінних та піших, у службі Юнкаю:

+СТРОКАТИЙ КНЯЗЬ, колишній вельможа
Вільного Міста Пентосу, полковник та
засновник полку;

—КАГГО, на прізвисько ТРУПОРИЗ, його
правиця;

—ДЕНЗО ДА'ХАН, воїн-співець, його
лівиця;

—ГУГО ГОЛОБРИД, осавул, колишній
полковий скарбник, покараний на три пальці за
крадіжку;

—пан ОРСОН КАМІНЕЦЬ, пан ЛЮЦИПЕР
ЦИБАНЬ, ГІЛ ГАЙОВИЙ, ДИК СОЛОМА,
ДЖАК РУДЬКО, вестероські сердюки;

—МАЛЬОВАНА МЕРІС, полкова
катувальниця;

—КНИЖКАР, волантинський мечник та
шалений читач;

—БІБ, арбалетник, походженням з Миру;

—СТАРИЙ БІЛЛ КІСТКА,
літньоостров'янин похилих літ;

—МИРІО МИРАКІС, сердюк походженням з
Пентосу.

«БОЙОВІ КОТИ», о трьох тисячах вояків, у

службі Юнкаю:

+КРОВОБОРІД, їхній полковник;

«ДОВГІ СПИСИ», вісім сотень вершників, у
службі Юнкаю:

+ГАЙЛО РЕГАН, їхній полковник;

«ДРУГІ СИНІ», п'ять сотень вершників, у
службі цариці Даянерис:

+БУРИЙ БЕН БРОСКВИН, їхній полковник;

—КАСПОРІО, на прізвисько
ХИТРОМУДРИЙ, з бравів, підполковник;

—ТИБЕРО ІСТАРІОН, на прізвисько
КАЛАМАР, полковий скарбник;

—ГАТИЛО, коваль та зброяр, схильний до
пияцтва;

—ЗУБИЛО, його учень-підмайстер;

—СМИК, однорукий осавул;

—КЕМ, молодий сердюк, уроджений в
Блошиному Подолі;

—БОКОКО, сокирник грізної слави;

—ОГЛАН, осавул у полку.

«БУРЕВІСНИКИ», п'ять сотень вершників у
службі цариці Даянерис:

+ДААРІО НАХАРІС, їхній полковник;

- ВДОВЕЦЬ, його підполковник;
- ДЖОКІН, очільник полкових стрільців.

Зміст

Зміст	2
ТАНОК З ДРАКОНАМИ	7
Пролог	9
Тиріон	45
Даянерис	88
Джон	132
Бран	172
Тиріон	202
Помічник купця	237
Джон	271
Тиріон	319
Давос	349
Джон	380
Даянерис	419
Смердюк	457

Бран	480
Тиріон	507
Давос	544
Даянерис	574
Джон	619
Тиріон	660
Давос	691
Смердюк	721
Джон	759
Тиріон	785
Даянерис	833
Зниклий князь	869
Вітрогони	908
Збігла наречена	943
Тиріон	995
Джон	1054
Давос	1080

Даянерис	1115
Мелісандра	1147
Смердюк	1183
Тиріон	1222
Бран	1260
Джон	1296
Даянерис	1329
Принц зимосіцький	1361
Сторож	1408
Джон	1448
Тиріон	1474
Перевертень	1508
Королівська здобич	1542
Даянерис	1582
Джон	1624
Сліпиця	1663
Привид Зимосічі	1696

Тиріон	1730
Хайме	1770
Джон	1811
Даянерис	1850
Теон	1883
Даянерис	1925
Джон	1964
Серсея	2011
Королевогвардієць	2048
Залізний жених	2079
Тиріон	2116
Джон	2160
Усунутий лицар	2200
Жених-невдаха	2228
Відроджений грифон	2250
Божа жертва	2285
Віктаріон	2323

Бридка мала	2347
Серсея	2381
Тиріон	2416
Заколотник	2450
Драконоловець	2493
Джон	2524
Правиця Королеви	2566
Даянерис	2607
Епілог	2647
ДОДАТКИ. Вестерос	2693
Король-хлопчак	2694
Король на Стіні	2703
Король на Островах та Півночі	2706
Великі і малі дома	2712
Дім Арин	2713
Дім Баратеон	2718
Дім Ланістер	2725
Дім Мартел	2731

Дім Старк	2737
Дім Таллі	2747
Дім Тирел	2751
Дім Фрей	2756
Присяжна братія Нічної Варти	2762
Дичаки, або вільний нарід	2766
За Стіною	2770
ДОДАТКИ. Есос за вузьким морем	2772
У Браавосі	2773
У Старому Волантисі	2776
У Невільницькій затоці	2778
Королева за морем	2781
Охочі наймані полки	2790